

RES 11615
GVLIELMI
RONDELETII

DOCTORIS MEDICI,
ET MEDICINÆ IN SCHO-

LA MONSPELIENSI PRO-
fessoris Regij & Cancellarij

*Methodus curandorum omnium morborum corporis humani in
tres libros distincta.*

EIVSDEM

DE { Dignoscendis } DE { Internis & externis
morbis. } Pharmacopolarum
Febris. } officina.
Morbo Italico. } Facis.

*Omnia nunc primum in lucem edita, & dili-
gentissimè castigata.*

PARISIIS,

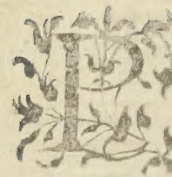
Apud Carolum Macæum, sub signo Pyramidis.

1574.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

EXTRACT DV
Privilege.

 A la grace & privilege du Roy, a esté permis à Jacques Macé, d'Imprimer ou faire Imprimer, védre & distribuer la Pratique & Pharmacopée, de maistre Guillaume Rondeler, Docteur, Regent en la faculté de Medecine, à Montpelier, & fait defense ledit seigneur à tous Libraires & Imprimeurs, vendre ne distribuer en ses pais, terres & seigneuries, autre que celuy qu'aura Imprimé ledit Macé, & ce iusques au terme de trois ans prochainement venant, à compter du jour & date que ledit liure sera acheué d'imprimer, sur les peines contenuës aux lettres patentes dudit seigneur. Ouure a esté permis audit Macé, qu'en faisant mettre au commencement, ou à la fin dudit liure, le sommaire ou extrait dudit privilege, sera tenu pour suffisamment notifié & venu à la notice & cognoissance de tous, sans qu'aucun en puisse pretendre cause d'ignorance, comme plus amplement est contenu en l'original dudit privilege.

23 OMNIBVS

MEDICINÆ STUDIO-
SIS IACOBVS MACEVS
TYPOGRAPHVS,
S.

GVM hoc grauissimo & pe-
stilentissimo anno studiosi fe-
rè omnes, discendarum inge-
nuarum artium gratia, Lu-
tetiam ex diuersis locis confluxissent, tum
ob celebritatem loci, tum quòd populari
tumultu, & còtagione aëris ea vrbs cæ-
teris liberior videretur: ex his, qui Medi-
cinæ dabant operam, permulti agrè fere-
bant, se D. RONDELETTII
doctrina, & aspectu iucundissimo priua-
ri. Etsi enim in hac Academia, tanquam
nobilissimo omnium literarum emporio,

non deerat, quod omnium studiis cumu-
latissimè satisfaceret, requirebant tamen
viri illius incredibilem synceritatem, &
singularem quendam animi candorem in
Medicina tradenda, quòd is quasi huius
artis parens, iuuenes, quos semel erudien-
dos suscepit, tanquam filios manu soleat
κατὰ τὸ πρακτικόν ducere, remota penitus &
celandi, & occultandi suspitione in his
omnibus, quæ humano generi utilia &
salutaria nouit, adeo ut non sibi natus,
sed in hac totius vniuersitatis communi
ciuitate, in omnium salutem ciuis benefi-
cus & salutaris à Deo constitutus meri-
tò dicatur. Hinc factum est, ut cùm om-
nia desiderata magis, quàm assiduè per-
cepta delectent, multi, quæ ille raptim &
truncatim inter docendum dictare con-
suevit, ab iis accepta, qui è Monspeliensi
Schola veniebant, trāscribere cæperint,
nonnulli, vel temporis, vel pecuniarum
impensam fugiētes, sollicitare modò hūc,

modò illum Typographum, ut typis mādarentur. Atque in id ita cupidè quidam incubuerunt, ut sese sumptus in excudendo facturos pollicerentur, iámque locis plusquam duodecim, ut erant mutila & imperfecta, pararentur ad prelum. Testes mihi plurimi sunt optima fide digni, quoties me ad id faciendum inuiterint, quoties illis conuitio efflagitantibus denegarim. Principiò, ut hanc aliquandiu remorarer, nescio an nimiam in discendo curiositatem, an potius ingenuam animi in Præceptorem propensionem dicere debeam, tandem nihil mihi licere dixi, nisi & priuilegio irrogato, & re tota ad celeberrimos Medicinæ in facultate Parisiensi Doctores relata, ne quid inde incommodi, vel incuria eorum, qui trāscripserunt, vel alia quapiam causa, consequeretur, aut ne quid contra nostrū officium fecisse videremur. In utroque ipsi sic quoque elaborarunt, ut tandem voti

compotes facti rem omnem absoluerint,
nisi quòd in tam multiplici exemplarium
varietate & deprauatione difficillimum
erat constituere, quid sequeremur. Quam
difficultatem, ut in gratiam quoque stu-
diosorum, si non omnino (hoc enim fieri
non potuit) saltem maiore ex parte supe-
raremus, neque sumptui pepercimus, ne-
que labori, in his præsertim viris consu-
lendis, quorum opera factum affirmare
ausim, ut nihil aut elaboratius, aut per-
fectius haberi à quoquam possit, nisi ab
ipso authore. Quò minus nobis metuen-
dum est, ne tanto viro quicquam indignū
in lucem exire videatur. Si enim ex illius
doctissimis prælectionibus tot, talia, ac
tāta doctorum iuuenum manus excipit,
quid futurum speramus, cū ipse manū
operi adhibuerit, omniāque sub incudem
rouocata nobis communicauerit? Quod
dum futurum speramus, ΦΙΛΙΑΤΕΣ, dūmque
è viuo fonte haurire non licet, hos uber-

*rimosriuulos amplectimini, vestrúmque
ac nostrum, imò totius Reipub. RON-
DELETIVM, vt cæpistis, colite,
quo tanquam duce in Asclepiadûm fa-
miliam acciti, & vobis immortalem no-
minis gloriam, & ciuibus vestris per-
petuam incolumitatem, dei
optimi maximi au-
spiciis, compara-
re possitis.
Valete.*

ã iiij

I N D E X R E R U M S C I T V D I -
G N A R V M, Q V Æ T O T O O P E
re continentur. Littera maiuscula librum significat,
ut, M. Libros Methodi. D. De dignoscendis mor-
bis. F. de febris & morbo Italico. I. de internis
& externis. O. officina & Pharmacopolarum. Nu-
merus vero utaque paginam notat.

A

Adnata quid indicent.

D. 51

Ægyptops.

M. 144

Alipia moscata.

O. 297

Alopecia.

M. 1

Alopecia à morbo Italico curatio.

M. 6

Amantium curatio.

M. 123

Anasarca.

M. 262

Angina.

M. 168

Ani procidentia.

M. 241

Appetentia canina.

M. 221

Apoplexia.

M. 54 56

Aphtæ.

M. 162

Aqua optima quæ.

I. 152.

Aqua hyrundinis.

M. 83

Aqua theriacalis.

M. 83

Aquæ eligendæ in medicamentis parandis ratio.

I. 152

Aquæ frigidæ potus an conueniat febribus.

F. 68

Aquosus ramex.

M. 311

Argentum quando medicamentis miscendum.

O. 282

Aromaticum moscatum.

O. 281

Aromaticum rosatum.

O. 282

Arthritis.

M. 310

Arthritidis præcautio.

M. 317

Articulorum affectus.

M. 311

Ascýtes.

M. 262. 264

Asthma.

M. 175

Aurium dolor.

M. 151

Aurium tinnitus.

M. 153

Aurum quando ingrediatur compositiones.

O. 282

B

B Aloea ad quid parentur & quomodo.
 Bilis reiectio quid significet.

I. 249

D. 27

C

C achexia. M. 287
 Calculus renum. M. 270
 Calculus vesicæ. M. 272
 Cancer vteri. M. 305
 Capillorum defluuium. M. 1
 Cardialgia. M. 229
 Catalepsis. M. 50
 Cataplasmata diuersa. I. 137. 238
 Cataracta. M. 133
 Cartharus. M. 156
 Catholici composio. O. 275
 Cataplasmatum vsus & eorū cōponendorū ratio. I. 237
 Catoche. M. 50
 Casus. F. 73
 Cephalalgia. M. 14
 Cephelea. M. 14. 34
 Cerata quomodo conficienda & vnde dicta. O. 306. 233
 Ceratum album Galeni. O. 306
 Ceratum diapente. O. 307
 Ceratum æsopi Galeni. O. 306
 Ceratum de pelle arietina. O. 307
 Ceratum stomachicum Galeni. O. 307
 Cholera morbus. M. 225
 Cibi fastidium. M. 222
 Clysterum conficiendorum ratio. I. 125
 Clysterum differentia. I. 125
 Coëundi impotentia. M. 285
 Collyria quæ & quomodo paranda. I. 241
 Colici doloris mitigatio. I. 131. 132. 191
 Colico dolori an vinum hippocraticū conueniat. I. 132
 Colicus dolor. M. 247
 Columellæ inflammatio. M. 165
 Columellæ laxatio, vlcera, ac tabes. M. 166

INDEX.

Compositiones paratas quas debeat habere pharmaco-	
pola.	O. 262
Conceptum iuuantia.	I. 251
Condilomata.	M. 303
Conditorum componendorum ratio.	I. 197
Confectio hamech.	O. 277
Contusio membrorum.	I. 177
Conuulsio.	M. 98
Conuulsio à congelatione humorum.	M. 97
Corpora sana quomodo cognoscantur.	D. 1
Coxendicus dolor.	M. 319
Cucufæ: vide sacculi.	
Cutis vitia quot & quæ.	D. 51

D

D ecoctio communis elysteris.	O. 274
Decoctio communis medicinæ.	O. 274
Decoctio pectoralis.	O. ibidem
Decoctionum parandarum ratio.	O. 274
Dentes tremuli.	M. 159
Dentium dealbatio.	M. 160
Dentium dolor.	M. 159
Dentificia quæ & quomodo paranda.	I. 200
Diabete.	M. 271
Diacassîæ descriptio.	O. 275
Drairis Salomonis.	O. 2845
Diapenidion Nicolai Alexandrini.	O. 285
Diaphænicum.	O. 276
Diarrhæa.	M. 230
Dolor capitis à bile.	M. 22
Dolor capitis à causa materiali calida.	M. 20
Dolor capitis ab ebrietate.	M. 35
Dolor capitis per melancholiam.	M. 28
Dolor capitis à morbo Italico.	M. 34
Dolor capitis à pituita.	M. 25
Dolor capitis per consensum.	M. 32
Doloris capitis curatio.	M. 14
Dolor Omoplatæ.	M. 322.
Doloris speciei inueniendę & partis affectę method'.	D. 11

INDEX.

Dolorum capitis signa & distinctio.	M. 14
Dolorum causa.	M. 16
Dropax quid & efficiendi modus.	I. 240
Dysenteria.	M. 2. 7
Dysuria.	M. 281

E

E lectuarium de citro solutium.	O. 278.
Electuarium Diacarthami.	O. 278
Electuanum diaris simpl.	O. 274
Electuarium diamofci.	O. 283
Electuarium diarrhod abbatis.	O. 283
Electuarium diatragacanthi frigidi.	O. 284
Electuarium de succo rosarum.	O. 280
Electuarium triasantalon descrip. Nicolai.	O. 284
Eclegmatorum conficiendorum ratio.	I. 194
Elephantiasis.	M. 327
Embrocationes quæ dicantur.	I. 253
Emplastrum contra rupturam.	O. 321
Emplastrum diachylon.	O. 316
Emplastrum diachylon commune.	O. 318
Emplastrum diachylon cum gummi.	O. 319
Emplastrum diachylon magnum.	O. 321
Emplastrum diuinum.	O. 321
Emplastrum de gratia dei.	O. 322
Emplastrum de mastiche.	O. 320
Emplastrum de meliloto.	O. 320.
Emplastrum oxycroceum.	O. 320
Emplastrum de ranis.	O. 320
Emplastorum componendorum ratio.	I. 120. O. 318
Empyema.	M. 182
Epithemata quæ & quomodo conficienda.	I. 245
Epulotica medicamenta quæ.	I. 234
Epylepsia.	M. 80 88
Epylepsia per consensum.	M. 85
Epylepsia grauidarum.	M. 87
Epylepsia ab utero.	M. 87
Epylepsia à melancholia.	M. 84
Epylepsia à bile & ventriculo.	M. 92

Epylepsia puerorum.	M.96
Epyleptici insultus curatio.	M.94
Errhina quæ & ad quos affectus parari debeant.	I.145
Exanthemata.	M.322

F

F ebbris definitio.	F.53 54.55
Febris an à putredine sanguinis fiat.	F.60
Febris hæctica.	F.81
Febris in paralyfi.	M.79
Febris pestilentialis.	F.89
Febris Synochus.	F.64
Febres compositz.	F.90
Febrium compositarum diuifio.	F.92
Febrium differentiz.	F.55
Fernelij error de calculo.	M.273
Fernelij error de paralyfi.	M.77
Fœtus retentio.	M.293
Fomentis quando vtendum.	I.246
Formulæ quomodo conficiendæ & quid præstet.	I.180
Fuci varij ad diuerfos affectus faciei sanâdos.	F.322.323.
324.325.326. & fequentibus.	
Fucorum componendorum ratio.	F.322
Furfurum curatio.	M.9

G

I Talici morbi curatio.	F.101
Gargarizationum componendarum ratio.	I.142
Glandium componendarum ratio.	I.122
Glutinantia quæ.	I.231
Grauedo.	M.157
Gonorrhæa.	M.284

H

H æctica cum putrida.	F.85
Hemicrania.	M.34
Hæmorrhagia è naribus.	M.145

Hæmorrhoides.	M. 242
Hepatis affectus.	M. 255
Hepatis frigida intemperies.	M. 255
Hepatis inflammatio.	M. 256
Hepatis intemperies sicca.	M. 255
Hepatis obstructio.	M. 258
Hepatis schirrhus.	M. 260
Herniæ.	M. 308
Hydrops.	M. 262
Hypochondriorum inflammatio.	M. 117

I

I Ecoris imbecillitas.	M. 254
Icterus.	M. 259.
Icti dolor.	M. 251
Incubus.	M. 123
Indum maius.	O. 177
Iniectiones in aures quomodo faciendæ.	I. 140
Iniectionum componendarum ad varios morbos ratio.	I. 123
Infectio quid, & eiusdem conficiendæ ratio.	I. 181
Instaurantia medicamenta quæ.	I. 281
Intemperies frigida quomodo cognosci debeat.	D. 42
Ischuria.	M. 282
Iulepi quomodo conficiendi.	I. 160
Iulepi diversi ad varios affectus.	I. ibidem
Iuncturarum medicamenta quæ.	I. 162

L

L Achrymæ inuoluntariæ.	M. 142
Laxantium medicamentorum diuersitas.	O. 273
Lethargus.	M. 4. 468
Lienis affectus.	M. 267
Lienteria.	M. 234
Looch quid, vide elegma.	
Lotiones quæ.	I. 251
Lotionum usus & diuersitates.	ibidem

M

M Ania.	M. 118
Manus christi sic arabibus dicta quid.	I. 199
Manus christi cum partis v. de saccharum rosatum.	
Masticatoria quæ & quomodo paranda.	I. 197.

Mechinum.	M. 59
Medici cognitio in quibus sita sit.	M. 1
Medico an sufficiat illa vniuersalis cognitio corporum sanorum, ægrorum, & neutrorum.	D. 2
Medicamenta à quibus petantur.	O. 255
Medicamenta in officinis quomodo collocanda.	O. 259
Medicamenta secundum partes pugnancia quæ.	I. 192
Medicamenta sicca purgantia quæ.	I. 166
Medicamentis ad paralyfin quo modo vtendum.	M. 76
In medicamentis quid aduertendum.	D. 1
Medicamentorum purgantium varietas & differentia.	
I. 161	
Melancholia morbus.	M. 104. 108
Melancholia ob cerebri affectum.	M. 112
Melancholia hypochondriaca.	M. 115. & 117
Mel syrupos quando ingrediatur.	I. 152
Mellis anthosati descriptio.	O. 263
Mellis rosati descriptio.	O. 263
Mellis scilbici descriptio.	O. 263
Mellis violati descriptio.	O. 263
Memoria diminuta.	M. 53
Memoria imminuta ob vulnus.	M. 162
Menses prouocantia.	I. ibidem
Menses retenti.	M. 290
Mensium fluxus immodicus.	M. 286
Menstrua alba.	M. 290
Mola.	M. 298
Morbi genus inueniendi ratio.	M. 9
Morbum incipientem cognoscere difficillimū esse.	D. 6
Morbum an facilius sit in principio curare, quàm auctum aut perfectè factum.	D. 2
Morborum cognitionem quæ obscurent.	D. 3
Morcelli quomodo efficiendi.	I. 199
Muliebris purgatio.	M. 287

N

Nausea.	M. 216
Narcotica potiones & quando illis est vtendum.	
I. 47	

Narium foetor.

I.147

Nyctalops.

M.141

O

Oculorum cicatrices & albugines.

M.131

Oculorum dolor.

M.123

Oculi exitus.

M.142

Oculorum ulcera.

M.130

Oculophagi affectus.

M.208

Olea quibus potissimum morbis conueniant.

I.203

Olorum paradoxorum ratio.

O.297

Oleum d. absinthio.

O.301

Oleum amygdalarum.

O.303

Oleum arctium.

O.300

Oleum de castoreo.

O.300

Oleum chamemelinum.

O.199

Oleum de costo.

O.301

Oleum Cydoniorum.

O.299

Oleum enulatum.

O.300

Oleum de euphorbia.

O.300

Oleum de fumento.

O.304

Oleum de iunipero.

O.305

Oleum iurinum.

O.300

Oleum Keirinum.

O.300

Oleum laurinum.

O.303

Oleum liliorum.

O.299

Oleum lumbicorum.

O.304

Oleum masticinum.

O.301

Oleum de menra.

O.301

Oleum myrtilorum.

O.298

Oleum nardinum.

O.301

Oleum neupharinum.

O.299

Oleum onorum.

O.305

Oleum de piperibus.

O.302

Oleum phyllosophorum.

O.305

Oleum rosarum completum.

O.298

Oleum rosarum onphacinum.

O.298

Oleum rutaceum.

O.300

Oleum sesaminum.

O.298

Oleum Sicionium.

O.304

Oleum ex

INDEX.

Oleum ex thymelea.	O. 304
Oleum ex torpedine.	O. 304
Oleum violaceum.	O. 299
Oleum vulpinum.	O. 304
Opiatæ diversæ.	I. 193 194
Opiatæ hepaticæ.	I. 193
Opij castigatio quibus perficiatur.	I. 171
Ophiasis.	M. 1
Ophthalmia.	M. 124
Ophthalmia non vera.	M. 126
Ophthalmia à bile.	M. 125
Oris hætor.	M. 161 I. 143
Oris ulcera curantur.	I. 178.
Oris ulcera in morbo gallico qui curanda.	I. 144
Ostium solutio sine fractura.	D. 51
Ozena.	M. 149
Oxynellis diuretici descriptio.	O. 264
Oximellitis differentia.	O. 264
Oxifaccharæ compositz descriptio.	O. 265

P

Alpinitio.	M. 103
Pandalea quæ & quomodo facienda.	I. 198
Paralella.	M. 8
Paralyfis.	M. 57 63
Paralyfis ex contusione.	M. 74
Paralyfis extremorum.	M. 75
Paralyfis labiorum.	M. 75
Paralyfis lingvæ.	M. 69 70
Paralyfis manuum.	M. 75
Paralyfis ossis hyoidis & musculorum laringis.	M. 78
Paralyfis partium faciei.	M. 75
Paralyfis pedum.	M. 76
Paralyfis penis.	M. 73 74
Paralyfis podicis.	M. 72
Paralyfis superciliorum.	M. 75
Paralyfis vesicæ.	M. 73
Paraphrenitis.	M. 44
Parotides.	M. 150
Partus difficultas.	M. 194. 295

INDEX

Pasta regalis quid, & conficiendi modus.	I.197
Pedicularis morbus.	M.10
Penis exulceratio.	M.282
Peripneumoma.	M.176
Pessaria quæ & quomodo conficienda.	I.200
Phylonium persinum.	O.286
Philonium romanum.	O.286
Phlyctenæ.	M.130
Phrenitis.	M.40
Phthisis.	M.179
Phymosis.	M.283
Pica.	M.223
Pillulæ de agarico.	O.290
Pillulæ aggregatiuæ.	O.290
Pillulæ ante cibum.	O.288
Pillulæ de aromatibus.	O.289
Pillulæ assageret.	O.286
Pillulæ de beniouiu.	M.60
Pillulæ de bdelio maiores.	O.293
Pillulæ cochix.	O.289
Pillulæ communes variæ.	O.288
Pillulæ de cynoglossa.	O.293
Pillulæ elephanginæ: vide de aromatibus.	O.288
Pillulæ de eupatorio.	O.295
Pillulæ fœtidæ.	O.290
Pillulæ de fumoterræ.	O.292
Pillulæ de hyera simplici.	O.288
Pillulæ de lapide lasuli.	O.290
Pillulæ lucis maiores & minores.	O.295
Pillulæ de mastiche.	O.289
Pillulæ partibus determinatæ.	I.166
Pillulæ de rhabarbaro.	O.292
Pillulæ de sarco colla.	O.290
Pillulæ de styrace.	O.293
Pillularum componendarum ratio.	O.287
Pillularum differentia unde petenda.	I.166
Pillularum materia.	I.167
Pignolata quæ & quomodo fiant.	I.199
Pituitæ color varius.	D.28
Pituitæ reicctio.	D.28

Pituitæ reiectio per vrinam quid portendat.	D. 29
Pituitæ per vterum reiectio.	D. 29
Pleuritis vera.	M. 182
Pleuridis non vera.	M. 184
Polypus morbus.	M. 149
Portiones cordiales quid præstent.	I. 164
Portionum componendarum ratio.	I. 163
Priapismus.	M. 283
Profluuij capillorum post morbum acutum curatio.	M. 7
Pterygium.	M. 129
Pulmonis vlcera.	M. 179
Pultes ad quid & quomodo parandæ.	I. 240
Pulvis diambrae.	O. 282
Pulueres complures diuersi pro diuersitate morborum confecti.	I. 18. 181
Pulueres laxatiui qui & quomodo conficiendi.	I. 62. 179
Puluerum consideratio.	O. 282
Pupillæ dilatatio & diminutio.	M. 138
Puris reiectio.	D. 26
Pus sub cornea.	M. 132

Q ualitatum seu affectionum cognitio quid utilita- tis medico adferat.	D. 39
Quartana continua.	F. 77
Quartana intermittens.	F. 78
Quotidiana continua.	F. 79
Quotidiana intermittens.	F. 79

R

Ragadiæ.	M. 307
Ramentorum cognitio.	D. 31
Ramex aquosus.	M. 310
Ramex ventosus.	M. 310
Reiectorum cognitio & ex illis prædictio.	D. 23
Reiectorum natura & differentia.	D. 49
Reiectum vinum quid.	D. 32
Renum inflammatio.	M. 288
Renum vlcera.	M. 269
Requies Nicolai myrepfi.	O. 186

Resolutiones particulares	M. 69
Refentorum consideratio.	D. 37
Rosata nouella Nicolai.	O. 286

S

S accharum quid in syrupis præstet.	162
Saccharum rosatum.	O. 387
Sacculi quomodo conficiendi.	I. 343
Sanguinis fluxus è naribus.	M. 148
Sanguinis mixtus.	M. 274
Sanguinis sputum.	M. 177
Saporis qualitas.	D. 28
Sarcotica quæ.	I. 229
Scabies.	M. 325
Schirrus hepatis.	M. 260
Scissura.	M. 303, 324
Secundinz retentio.	M. 297
Seminis reiectio quid futurum præfagiat.	D. 29
Semitertianæ febres.	F. 94
Semitertianæ curatio.	F. 97
Sibillus aurum.	I. 141
Signa futura morbi.	D. 3
Sinapismi vnde dicti & quando illis vtendum illorum- que diuersa genera.	I. 240
Singultus.	M. 223
Sitis immensa.	M. 220
Sitis sine materia curatio.	M. 220
Somnum prouocantia.	I. 164
Somnus profundus.	M. 48
Spasmus à pinctura.	M. 95
Spasmus per consensum vteri & ex vermibus.	M. 96
Sputum sanguinis.	M. 177
Sterilitas.	M. 262
Sternutatio.	M. 154
Stranguria.	M. 280
Strumæ.	M. 163
Synechus putris.	F. 72, 64
Syrupi simplices.	O. 266
Syruporum componendorum methodus.	I. 147
Syruporum materia.	I. 151

Syrupus de absinthio.	O. 270
Syrupus de arthemisia.	O. 273
Syrupus acetosus simplex.	O. 266
Syrupus de buglossa.	O. 265
Syrupus capil. veneris.	O. 265
Syrupus de c. chorio siue rhubarbaro.	O. 267
Syruporum compositorum componendi ratio.	I. 153
Syrupi compositi qui in officinis parandi.	O. 266
Syrupi endiviae compositi descript.	O. 267
Syrupus endiviae simplex.	O. 265
Syrupi de eupatorio descriptio.	O. 268
Syrupi de fumaria descript.	O. 269
Syrupus de fimo terrae.	O. 269
Syrupus de hyssopo.	O. 273
Syrupus iuiubinus.	O. 272
Syrupus ex infusione rosarum recentium.	O. 265
Syrupus de liquiritia.	O. 271
Syrupus de limonibus.	O. 265
Syrupus de menta.	O. 270
Syrupus myrthinus.	O. 265
Syrupus neneupharinus.	O. 265
Syrupus de papauere.	O. 272
Syrupi de pomis compositio.	M. 30
Syrupus de prassio.	O. 272
Syrupus de stechade.	O. 270
Syrupus violatus.	O. 265
Subeth.	M. 48
Sudorum cognitio & ex illorum cognitione prædictio.	D. 33
Suffituum vsus.	I. 253
Suffusio.	M. 133
Sugillata.	M. 132
Suppositorum: vide glandes.	I. 122
Suppuratio.	M. 53
Surditas.	M. 154
Surditatis curatio.	I. 141

T

T Abellarum conficiendarum ratio.	I. 196
Tenesmus.	M. 239

Tertiana exquisita.	E. 78
Tertiana spuria.	F. 76
Testium contusio.	M. 307
Teltium & scroti inflammatio.	M. 307
Thoraces morbi quæ medicamenta admittant.	I. 162
Tonsillarum inflammatio.	M. 167
Tonsillarum vlcera serpentina.	M. 168
Tortura oris.	M. 101
Tremor.	M. 102
Triphera persica.	O. 278
Trochisci de agarico.	O. 291
Trochisci alk. kengi.	O. 245
Trochisci d. antispodio.	O. 296
Trochisci de caparibus.	O. 295
Trochisci de carabe.	O. 296
Trochisci cyphi.	O. 297
Trochisci de gallia moscata.	O. 297
Trochisci de ihabarbaro, Eupatorio & absynthio.	O. 295
Trochisci de scylla.	O. 296
Trochisci de violis.	O. 294
Trochisci de viperis.	O. 297
Trochiscorum componendorum ratio.	O. 294
Trochiscorum efformandorum ratio.	I. 201
Tumorum cognitio.	D. 14
Tussis.	M. 173
Tympanites.	M. 266
Tympanitis curatio.	M. 266

V

V entriculi dolor.	M. 216
Vermes.	M. 245
Vermes vnguentis deturbantur.	I. 128
Vermium è ventriculo & superioribus intestinis deturbandorum ratio.	I. 128
Vertigo.	M. 36
Vesicæ inflammatio.	M. 274
Vesicæ vlcera.	M. 276
Vigiliæ superfluæ.	M. 45
Visus debilitas.	M. 138
Visus obscuritas.	M. 140

INDEX.

Vlcera capitis manantia.	M. 10
Vlcerum cognitio ad prædicendum plurimum conferre.	
D. 48	
Vnguentia ad varios affectus.	I. 206. 207.
Vnguentum Ægyptiacum.	O. 315
Vnguentum ex adipibus.	O. 313
Vnguentum agripæ.	O. 312
Vnguentum album rasis.	O. 316
Vnguentum apostolorum.	O. 315
Vnguentum aragon.	O. 311
Vnguentum de arthanita paruum.	O. 313
Vnguentum aureum.	O. 314
Vnguentum basilicum maius.	O. 314
Vnguentum basilicum minus.	O. 314
Vnguentum de bdelio.	O. 313
Vnguentum citrinum.	O. 317
Vnguentum contra vermes.	O. 38
Vnguentum craseos.	O. 315
Vnguentum desiccatiuum rubrum.	O. 316
Vnguentum Dialtheæ.	O. 312
Vnguentum enulatum.	O. 318
Vnguentum fuscum Nicolai.	O. 314
Vnguentum martiatum.	O. 308
Vnguentum nutritum.	O. 368
Vnguentum pectorale.	O. 313
Vnguentum pectoralia.	O. 312
Vnguentum pompholigos.	O. 315
Vnguentum resumptiuum.	O. 312
Vnguentorum componendorum ratio.	O. 307. I. 207
Vnitatis solutio.	D. 45
Vomitus.	M. 217
Vomitus sanguinis.	M. 218
Vomitum cientia.	I. 165
Voulimos.	M. 222
Vrinæ ardor.	M. 278
Vrinam prouocantia vnguenta.	I. 218
Vrinæ retentio.	M. 43
Vteri cancer.	M. 305
Vteri scirrhus.	M. 305
Vteri viscera.	M. 306

INDEX.

Vteri inflammatio.

M. 304

Vteri inflatio.

M. 299

Vteri injectiones cur & quomodo faciendæ.

I. 117

Vteri phymosis.

M. 298

Vteri procidentia.

M. 301

Vteri suffocatio.

M. 300

FINIS.

D. GVLIELMI

RONDELETII DO-
CTORIS MEDICI, ET ME-
dicinæ in schola Monspeliensi
professoris regij & Cancellarij,
Curandi morbos Methodus,
quæ vulgò practica dicitur, in
tres libros distincta.

De Alopecia, Ophiasi, & Capillorum defluvio.

CAPVT PRIMVM.

PILORVM amissio est, quæ à
caussa præter naturam interna
originem habet. Duae commu-
nes ex se parit differētias: vnam,
quando qui decidit pilus, areæ
speciem in ea parte relinquere
videtur, ex quo & areæ appel-
lationem sumpsit. Alteram, in
qua pili aut capilli ex omnibus

*Amissio ca-
pillor. duplex*

capitis, vel corporis partibus defluunt sine discrimine,
& qui remanent, tenues & rari esse deprehenduntur, vn-
de capillorum defluuium nominata est. Sed de ista po-
sterius, de altera verò primo loco dicendum. Huius qui-
dem duo sunt genera, quorum alterum græcè à vulpe

Alopecia dicitur: vt cynanche à cane, vt cherades à porcis, propterea quòd illa animalia, tali affectioni sunt obnoxia. Alterum genus tam Græcis, quàm Latinis à serpentibus nomen sumpsit, vnde Ophiasis appellatur. Ab istis verò Tyria nominata est affectio, quo Arabes nomine non solum vyperas, sed serpentes omnes comprehenderunt. Hæ affectiones morbi speciem vnam cōstituunt, sed figura differunt. Alopecia, n. nullam peculiarem figuram habet, sed sub qualibet extenditur. At Ophiasis sub certa semper deprehenditur: quippe ab occipitio duorum digitorum latitudinem non excedēs, ad aures duobus capitibus serpit: quibusdam etiam ad frōtem vsque, donec sese duo illa capita in anteriorem frontis partem iungant, ita, vt speciem carinæ præbere videantur, in quo & aliud illarum affectionum discrimen exoritur: cū Ophiasis sedem perpetuò in capite habeat, & infantibus solum accidat, & ad lepram dispositis. Adde quòd læsam capitis partem, serpentis figura, glabrā ostendit. Alopecia verò barbam, reliquasque corporis partes pilis à natura conuectitas nō minùs occupat, quàm caput, nec minùs etiam alias ætates, quàm infantiam, infestare solet. Præterea nunquam nisi ope medicamentorum euelli potest, cū Ophiasis absque vllò externo auxilio, suæque sponte interdum desinere frequenti experiētia posse videatur: præterquam in his, qui ad leprā dispositi sunt, maximè si cutis mollior sit, & laxior. Commune autem ambabus est, quòd summa cuticula siue cutis externa emoriatur, qua ratione primum extenuantur, deinde excidunt pili. Præterea si cutis pungatur, sanguis serosus in illis exire consuevit. Omnium verò illarum perniciosissima censenda est, in qua cutis densior conspicitur, vel quod subpingue tactui referens, aut ex toto glabra. Quòd si etiam per vniuersum corpus se extēdat, materiāque à pituita acceperit, illam lepræ speciem inducit, quam thyriasm Arabes appellauerunt, sicut illi à sanguine ortam, quartum genus lepræ appellauerunt, quæ rubra dicitur: & qui ea afficiuntur, rubri elephantes à Galeno dicuntur. Defluxus capillorum nullas notas tradidimus, quoniā ipse sensui sunt satis per se manifestæ.

*Alopecia et
ophias. distin
ctio.*

Affectuum causa.

CAussa autem omnium illarum affectionū, aut ad humorum prauitatē, pilorum radices erodētium, aut ad alimenti, quod illos auget, penuriā, aut ad meatuum cutis amplitudinē, & laxitatē sunt referendæ. Per *Materia.* humores, serum omnium humorū intelligimus, vt sanguinis, pituitæ, vtriusque bilis, à quibus tantū hos morbos posse excitari nos docet tum Cornelij Celsi auctoritas, cum ait serosum sanguinē exire si cutis in his partibus pungatur, quæ hos affectus patitur: tum etiam ratio, cum partes, quibus consistunt, maximè sint remotæ, & venæ, quæ ad illas ducunt, valde exiles, & angustæ, cutis item illarum densa, fieri non poterit, vt materia, quæ crassitiem magnam habuerit, ad illas peruenire valeat. Quare tenuem illam esse oportet, quæ in eam sedem erumpere, & peruadere possit, quam tamen paulò crassiorem esse concedo ea, quæ furfures efficere dicitur, quam ad epidermida vsque peruenire tunc necesse est, cum satis sit in capillorum defluuio veram cutem illo humore imbui. Quod autem frequentius & facilius *Que partes citius afficiuntur his.* his affectibus infestetur capitis, barbæ, superciliarūque partes, cutis meatuum astrictio, densitasque in causa est, quæ maior, quàm in aliis partibus vestimentis coopertis. Ex quibus manifestum euadit, non aliam esse istorum affectuum materiam, quàm serum humorum, quo cutis verè imbuta est. Huic autē materiæ prauitatē inesse necesse est, quæ duplex est, communis & peculiaris. Communis prauitas est, quæ à communi humorū & veluti consueta putredine, & corruptela provenit, talisque in pueris capillorū defluuium in vlceribus capitis manantibus efficere cōsuevit. Peculiaris autem est, quæ certam quandam & insolitā malitiam aut ex adustione, vel alia quadā maligna & perniciosa cōstitutione contraxit, qualis est leproforum, quibus ob eam causam superciliarū pili potissimum decidere incipiunt, propterea quod, quemadmodum natura illos exiles fabricata est, ne in immodicam longitudinem, quæ esset incōmoda, crescerent, sic ob peculiarem corruptionē in leprosis decidunt. Paulò mitior esse videtur humorum conditio in ea morbi Italici specie, quam Peladem vulgus

appellat, que non solùm superciliorum, sed barbæ, & capitis partes pilis denudat, quæ tamen tenuitate maiore prædita est, quàm in aliis speciebus & communi: unde fit vt ferè semper cum furfuribus accidat. Quare operepretiũ erit omnes Alopecie species, quas humorum impuritas cõstituit, quibus notis & proprietatibus inter se distinguantur, & discerni possint, hoc loco demonstrare.

Nota Alopecia à morbo Italico, & Lepra, & à communi humorum corruptela.

Prima nota. **P**rimũ quæ à morbo Italico ortum trahit, id peculiare obtinere videtur, quòd superciliorum citius, & barbæ, quàm aliarũ partium pilos aggredi cõsuevit, subindèque eius partis capitis, quæ rarius hoc defluuiũ patitur, vt sunt latera vtraq;, cõ quòd caro musculi Crotophite dicti, in illis cuti proximè subiecta sit in ea parte. In quo à caluitio distinguitur, sed hoc cũ lepra commune habet, quòd in vtraq; superciliorum amissio magna deformitate faciem deturpat, quanuis illa alopecie species, quæ lepræ soboles est, magis in superciliorum, quàm aliarum partium pilos grassetur. Huius propria sunt indicia, quæ lepram indicant, vt nasus simus, oculi rotundi, nares contractæ, locus superciliorum prætumidus, totiũsq; faciei color à rubedine ad fuscum accedens cum tuberculis carnosiss aliquando prodeuntibus, quæ omnia rarò in illa morbi Italici specie prodireprehenduntur, vt nec illa symptomata quæ in aliis morbi speciebus frequẽtia sunt, cuiusmodi sunt capitis, atque articulorũ dolores, sed illorum loco, papulæ, vel crustæ frequentissimæ in capite, interdum in mento, & aliis partibus cũ furfuribus, & lassitudinibus vlcerosiss, atque pruritu circa faciẽ aliisq; partibus subsequuntur. Aliquando etiam scissuræ in manu, quæ præcesserunt vlcus in pudendis: quanuis citra concubitum possit illa lues contrahi, cùm quis vestes induerit, aut in eius lecto, vel cum illo dormierit, qui ea infectus erat. Solet etiam hæc pernicies in locis calidioribus vehementiũs & frequentius, quàm frigidis grassari, vt Romæ videre est, propter aëris ambientis æstus, qui corporis excremẽta

Sig. lepra.

Alia nota.

à centro ad superficiem euocare potēs est. Tunc autem à communi humorum corruptela prouenire alopeciam iudicandum est, cū ab illa notæ & indicia lepræ, & luis veneræ antea explicatæ fuerint remota. Hæc de capillorum defluuiū ab impuritate humorū. Aliud verò est quod propter alimenti penuriam accidit, idque vel ætatis, vel morbi ratione, vt in senibus, in quibus caluitium appellatur, & his qui à morbo acuto releuantur citra senectutem: in quibus tamē hoc interest discriminis, quod caluitium senile sensim paulatimq; prodire, & in media parte capitis cum fronte ad occiput solet. Quod verò morbi ratione contingit, affatim & repente magis sæuere videtur, eò quod non solum ob alimenti defectū, sed magis à reperatione & laxatione meatuum procedat, qua ratione astringentia in illius curatione præcipuè sunt vsurpanda. Quare post humorum impuritatem, & alimenti defectum, tertia causa defluuii capillorum in cutis relaxatione ponenda est, quæ cū à nullo materiæ vitio excitetur, nec fœdum vllum in corpore, aut deformem colorem inducere potest, vt contra in communi alopeciæ, & à luis veneræ sobole contingit, in quibus fœdus color non solum illarum affectio-num est comes: sed etiam humoris illas afficiētis est index, idque in communi magis, quàm in veneræ alopecie: propterea quod istius malignitas magis ab humorū quadam prauitate, quàm multitudine, vt communis, dependeat. Patiuntur interdum etiam quædam corporis partes pilorum defluuium: vt, sunt coxæ & tibie, cū sine interpositione longo tempore suis vestimētis opertæ permanent, vt cuidam ex Cardinalis Turnonii comitatu accidisse vidi, qui cū plurimis diebus caligas non exuisset, tandem vbi voluit deponere, simul cum illis pilos illarum partium auulsit citra morbum. Hoc autē accidisse credidi, propter fuliginosæ substantiæ retentionem, vnde putredinem quandam conceperat.

Quando Alo. ab humorum corruptela.

Caluitiū duplex præter superiora.

Alia rursus partes patiuntur defluuium capillorum.

Prognostica.

HArum alopeciarum sunt quædam, quæ curationem suscipere possunt, quædam verò nullo modo: ex illarum autem numero sunt, quæ morbo Italico

à communi humorum corruptela, & post morbum acutum fiunt. Sed quæ à lepra & caluitio proueniunt, raro, aut nunquam curationem admittunt.

Curandi ratio.

SI qua igitur sit, de cuius curatione bene sperandum sit, ea est, quæ humorum vitio propter putredinē sit, cuius curatio perficienda est frequenti & magna corporis purgatione, atque sanguinis missione, si plethora adfit, præsertim si ab exuprantia feri sanguinis hæc affectio sit excitata: quod cognoscitur ex cutis colore rubeo, nō inducto frictione, balneo, exercitatione, vel alia aliqua causa externa, aut si illa frixerit, statim ex leui frictione, vel à medicamento mordente rubore perfundatur. Sanguis autem educendus à vena cephalica primo loco, postea tundere venam frontis oportet, vel potius, quæ in temporibus, quod magis conuenire mihi videtur. Quod si id non liceat, sanguisugæ in occipitio, vel circuitu capitis, aut cucurbitulæ cum scarificatione eodem in loco adinouere commodissimū erit. Magnum autem sunt ægri commodum percepturi, si sibi variis in locis caput pungi patiantur, postquā fuerit frictum, & à punctura oleo calido dulci irrigari, ne tam citò foramina illa coalescant, vel adipe anserino, vel porcino, vel vrsino, aut agnino vngi debent. Talis enim vnctio consolidationem illarū partiū impedit, & dolorē, quem excitare debet, sedat, efficitq; ut melius & citius per illas vias educatur, alopecix materia. Cum istis corpus est euacuandum frequenti & vehementi purgatione, ut syr. aliquo, vel apozemate potenter trahente. Tales purgationes isti affectus postulant, & ij, qui à cacoehymia concitantur, quia humores sunt in corporis habitu impacti, unde difficillimè euelli possunt purgantibus medicamentis, nisi continuo & frequēti illorū vsu, qui à locis longinquis & remotioribus trahunt potētissimè. Nec solum, quæ per sedem, sed & quæ per vrinas vacuant, accommodata sunt. Serum enim sanguinis per medicamenta purgatur, quanuis non ipse sanguis.

Ut morbi incrementum prohibeatur, in initio huius speciei, quæ à sero sanguinis sit, repellētia tutò quidem

Vnde mittendus sanguis.

Compunctio cutis.

Vnctio.

Purgatio.

admoueri debent. Quæ verò id prestant, sunt ol. ros. *Quibus in-*
 omph. lentisc. ol. mastich. addito aceto, vel succo citri. *crem. probi-*
 Ab iis in processu morbi transeundum est ad modicè *betur.*
 digerentia, qualia sunt, farina hordei cocta ex melle,
 vel olea leuiter digerètia admixta astringentibus, qua-
 lia sunt olea ricinum, nucum. Aut eorum loco confi-
 ciendum medi. ex amygdalis amaris vltis: vel, ex nuci-
 bus vel, auellanis, radicibus calami vulgaris, vel ex thu-
 re, acerrimo aceto permixtis, & oleo lauino. Quæ au- *Que reiciē-*
 tem componuntur ex euphorbio, alcionio, tapfia & a- *da.*
 darce, item ex semine rutæ, & crucæ, in hac specie re-
 jicienda sunt: quia plus æquo acria sunt, vnde fluxiones
 sanguinis vehementius in partem affectam excitarent.
 At in aliis speciebus eo nomine magis commendanda
 sunt, & recipienda: tum quòd materia sit continuatior,
 & difficilius digeri possit, tum quia bonus sanguis, cu-
 ius penuria pars laborat, vtiliter ad illas attrahitur.

Curatio aliarum specierum à sero aliorum hu-
morum generatarum.

CUm hæc etiam species à cacochimia humorum pen-
 deant, nō minùs est necessaria frequēs continua,
 & vehemens in illis purgatio, quàm in superiori, nec
 minùs etiam diligèter totius corporis, atque partis co-
 lor, tum victus ratio, quæ præcesserat, consideranda, vt
 humoris peccantis cognitionem habeamus. Similis e-
 nim efflorescit cutis humoribus in corpore exuperan-
 tibus. Ichores autem, succorum existentium in corpo-
 re nostro naturam retinent. Sic ergo curationem aggre-
 dior. Ante omnia pharmacum præscribemus minuendæ *Principium*
 materiæ gratia, quod recipiet cath. ʒ. j. vel sy. ros. sol. ʒ. *curat.*
 j. ʒ. quibus adiungemus parum diap. ad quantitatem a-
 liquam vt ʒ. ij. pituitæ vel humorū adustorū vacuandā,
 subinde syr. humori vacuando idoneos exhibebimus,
 inter quos primum locum tenet syr. de fumaria vel de
 endiuia compositus cum deco. similium herbarum, vel *Syr. ad hu-*
 cum aquis distillatis, cum hic affectus à calidis & assa- *mores adu-*
 tis humoribus proueniat. Quòd si à pituitosis, ad supe- *stos, & a-*
 riora addemus mel ros. syr. de stechade, de arthemif. *qua.*
 Omnibus tamen affectibus ex æquo accommodari po-
 a iij

*Pillula ad
mel.*

Ad pitui.

Confeciones.

test syr. capil. ven. vel herb. capil. verbenæ, & abrotoni decoctum. His factis cum præparatum corpus esse videbitur, ad fortiora purgando transeundum, cuius generis sunt ex pillulis de fumo. de quinq; generib. myrobal. pil. indæ, & fœtidæ. Aliæ similiter, quæ lapidem laz. recipiunt, vel eleborum, si morbus inueteratus, & à melanch. existat. In biliosa enim constitutione, quibus aliquid scammonij additum est, pill. accommodatiores sunt, vt in pituitosa, quæ colochintidem, vel trociscos alandal recipiunt, vt sunt pill. cochix, de aga. & similes. Ex opiatīs autem confectio hamech, diap. indū maius, elec. de citro & similia elec. quæ potenter euacuāt. Postero die, quo medic. erit assumptum, aliud rursum erit exhibendum, quo quicquid materiæ reliqui est in penitioribus partibus, per sedem, aut vrinas educamus. Interea multo cibo non est replendum corpus, donec habitus corporis diligenter expurgatus erit, ne si alimenti copia corpus repleatur, excrementa tantum communia egerantur, humor autem attrahendus remaneat. Quare si per virium robur liceat, ex eo apozemate singulis matutinis ad quintum aut sextum diem continuo vtendum erit. Sin minus post secundum aut tertium diem intermittere vnum aut alterum diem licebit. Hic enim euacuandi modus efficacissimus est in omnibus cutis affectibus, quos humorum vitium parit. Cōficitur autem istud apozema ex med. serofos humores euacuantibus in hunc modum.

Apozema.

R. Rad. lap. ac. qr. j. rad. brionix vel enulæ campanæ qr. ss. liquy. ra. ℥. j. cicho. fumar. buglos. borrag. mer. ciclæ. bras. mari. ana M. j. her. capil. marr. & abro. ana M. j. pas. prunorum, sebest. ana. pa. xx. sic. pa. x. seminis anisi, fœ. ana. ℥. ij. polip. quer. qr. j. senæ oriental. medulæ car. ana ℥. ij. fiat decoct. in sero lactis caprini, vel asinini ad lb. ij. in quibus dis. succi. ros. ℥. iiij. saccha. qr. j. si. syr. mediæ decoctionis. de quo cap. ℥. iiij. vel vj. pro dco si augendo & diminuendo prout magis aut minus operabitur. Possumus istis laxatibus addere syr. de fum.

syr. ro. laxatiuum, qui similem facultatē habet in purgandis serosis. Æstate fieri debet decoctio in aqua pluuiali, quia non tam citò putrescit. Quòd si tunc ex sero paretur, minor quantitas ponenda erit, vt totum medicamentum melius & diutiùs conseruetur. Solet enim serum faciliè conturbari. Quòd si omnino feri vsus magis placeat, dissoluetur eius quantitas sufficiens cum aqua aut succo rosarum, aut betæ vel mercurialis, & in eo folia senæ per noctem sub dio macerentur, factâque colatura capiat. ℥. vj. vel vij. manè loco syrupi continuetur vsus eius per sex aut septem dies. Quòd si is non videatur satis purgatus, reiteretur medicamentum laxans ex præcedentibus laxantibus, quod fit commodè addendo vltimæ do. syr. ros. lax. ℥. j. s. vel ℥. j. rhab. infusi, aut confectionis hamech ℥. j. vel ij. secundū ægri vires. At si apoz. nec syr. vsus gratus sit, pill. supra enumeratæ, eorum loco substitui poterunt, quæ nō minùs commodè & fortiter euacuabunt, si sæpe repetantur, vt de aliis medicamentis purgantibus dictum est. fiat verò sic.

Re. mass. pil. de hyera simp. ℥. j. rhab. ag. ana ℥. ij. senæ oriental. brass. marinæ ana ℥. j. scammonij, troc. alandal ana scr. j. cum syr. ros. formentur pil. vij. pro ℥. capiat semel in hebdo. vel bis pillulas iij. manè, vt imitetur Galenum qui bis in 5. diebus iuuenes purgauit. Sed si non satis moueant, augeatur quantitas scammonij in biliosis, colocintidis in pituitosis, & melan. addèdo thymi vel lapidis lazuli tantundem, aut dentur pill. paratæ in officinis.

Particularis purgatio.

Absoluta corporis vniuersali purgatione, particularis quoque erit suscipienda quæ per consuetas regiones fieri debet. Illæ autem per quas caput se solet expurgare, sunt oculi, nares, os, & aures: sed in his affectibus commodius erit per os expurgare, tum quia serosis humoribus euacuandis via aptior est, tum quia respondet cavitatibus cranij, quæ solent pituitam è coana effluentem excipere, quod fit cū illa per foramina nervorum ter. iæ coniugationis ad glandulas oris, quæ in

*Quibus con-
ficiuntur a-
pophlegma-
ta.*

*Quibus gar-
garismata.*

*Masticato.
usus.*

*Mastiches
varia pre-
paratio pro
varietate
humoris.*

lateribus linguæ fixæ sunt, secundum naturam decum-
bit. Trahitur autem materia à cerebro longa mastica-
tione rerum fassarum vt oliuarum, vel dulcium, vel a-
crium, & earum quæ pituitam alliciunt, quæ Græci a-
pophlegmata vocant, vt pyretrum, staphisagria, zinz-
ber, piper, cubebæ, mastix, & sinapi: Id quod etiam effi-
cerent agarius & turbith, nisi suo amarore essent ori-
ingrata medicamenta. Ex his autem medicamentis pa-
rantur & masticatoria & gargarism. Gargarism, confi-
ciuntur ex deco. fructuum dulcium, vt ficuum, pass. &
aliarum herbarum calidarum, quales sunt hiss. stechas,
origanum, pulegium & similes, in quarum deco. diss.
mel. ros. si medicamentum mitius esse oporteat. Si verò
fortius, in sine deco. cubebæ, piper, pyretrum, vel com-
positio aliqua ex his, quæ pituitam trahunt, vt est dia-
phenicum, indum maius, elect. de citro, quibus adiuu-
gimus syr. ros. lax. ʒ. j. Antiqui gargarismata ex sinapi,
aceto, & melle componebant: Id verò etiam nunc fieri
potest. Trahunt enim illa pituitam diu in ore retenta,
vt & superiora. Masticatorium verò forma accommo-
datiore est, & nostro instituto aptius, eò quòd per ma-
sticationem partes incalescunt, vnde serum facilius at-
trahitur. Qua ratione ex masticatoriis solida sunt præ-
stantiora, quia ad eorum attritionem maior & longior
requiritur masticatio, suæque effumatione partes calfa-
ciunt & relaxant, poros aperiunt, humores crassos eli-
quant, & fundunt, & acriores reddunt, proinde ad ex-
pulsionem aptiores. Mastiche ergo plurimum ad hanc
rem commendatur, cubebæ, asarum, multò magis pyre-
trum crudum vel leniter coctum in oximelite pro pi-
tuitosa affectione. In succo verò ros. vel syr. ros. lax.
pro biliosa: & pro melâcholica, in decoctione mercur.
vel thymi, vel ellebori. Minus autem probanda sunt,
quæ ex pulueribus cera alba exceptis ad eundem vsum
comparantur, vel panno raro includuntur, deinde ma-
stificantur. Ab iis enim hæc instituta sunt, qui vno medi-
camento non contenti, plura miscere volunt. Quòd si
quis vti velit his medicamenta leui modo alterentur,
vt difficilior & longior sit eorū masticatio. Excipiun-
tur autem cera alba, quando durior, vel carne passula-

rum vel ficuum, si sapore magis ingrata sunt. Horū autē masticat. vsus in omnibus capitis affectibus, qui cum materia iuncti sunt, commodissimus est, excepto catarrho, qui in palatum & pulmones decumbit, in quo errhina cōuenientiora sunt, vt masticatoria potius, quàm quibus errhina in oculorum affectibus eligenda sunt. Tanta est denique harum particularium euacuationum utilitas, vt longè magis, quàm vniuersales frequentius repetitæ pro sint: eò quòd materiam parti affectæ propinquiorem, & ferè coniunctam educant. His ita peractis non est inutile hypocausta ingredi, vt id quod sub cute remanet, euacuetur: vel si non sit à morbo Italico, lauacrum ex detergentibus & resoluentibus instituere pro toto corpore, vel pro capite tantum. Parabitur autem hoc modo.

Balneum.

R. Radic. brionix, cucum. agrest. vel serpentarię ana lb. ij. marrubij, abroto. verbenæ ana Manipulos ij. herbarum capill. ana M. j. lupinorum & fabarum integrarum ana lb. i. decoquātur & in fine deco. adde florum anthos M. iij. fiat deco. pro balneo. Vtatur manè reiectis alui & vrinx excrementis. Si pro capite tantum conficiatur lauacrum, decoquantur in lixiuio debili (nam fortè, vt muria, pillos arrodit) Paratur autem ex marrubio vsto & incinerato, vel ex cineribus testarum nucum vel amygdal. amararum, aut auellandarum, vel radice calami vulgaris, aut ex cineribus etiam herinaceorum marinorum vel terrestrium, vel capitis canis, aut vulpeculæ, aut pellium caprarum & pilis, aut vrsorum. His ergo conficiatur lixiuium, quo abluatur frequenter caput prius rasum. In istis nunquam sunt apponenda astringentia, neque sal, propterea quòd illa materiam retinent, hoc verò depilat. Conficiuntur multa alia topica remedia ex his, quæ vim digerendi & resiccandi habent, & pilos generandi. Fiunt autem ex oleis propriis vt laurino, nuceo, abrotono iunipereo: ex axungis talpæ, vrsi, lupi, anseris, cuniculi. Ex aliis item resiccantibus, ex cineribus abrotoni, pilis vrsi, vel talpæ, vel pilorum eorundem, ex tapfia, euphorbio, ex

In quibus mastic. sunt ex vlu, in quibus errhi na.

Asturia vires.

Salis virtus.

Olea digerentia.

Resiccantia.

cineribus echini marini & terrestres, ex halcyone marina & aliis multis à Gal. enumeratis lib. *κατα τοπους*. Neoterici ex muscis, vespis & apibus parant. Ego ex his vnguenta paro sic.

Vnguenta.

R. ol. de abrot. ζ . ij. pingued. vrsi vel cuniculi vel talpæ ζ . j. vel ana. ζ . β . cineris pellis vrsi, vel echini terrestres, aut marini, ζ . ij. nucum vltarum, abrotoni vlti ana ζ . j. propoleos ζ . ij. mell. ζ . j. incorp. omnia simul, & fiat vnguentum, quod non nimium adhæreat, ne pilos relictos sua tenacitate auellat. Post aliquem horum vsum optimū est addere aliquā partem ladani, vt constringatur pars, quæ est laxior reddita. Istud postremum vnguentum partim ad generationem pilorū, partim ad materiæ euacuationem est compositum. Possunt tamen hæc aliquando separatim fieri, vt primū humor medicamenti digerentibus resoluatur aliquo oleo, aut melle exceptis: vt, pice liquida, aut felle taurino, aut hircino, aut porcino, quibus demum pul. in-

*Pulueres ad
pilorum ge-
nerationem.*

sparguntur ad pilorum generationem, qui fiunt ex cineribus abrotoni, pilorum vrsi, muli, talpæ & aliorum, vt, capitis canis, vulpis: vel ex stercoribus animalium quorundam resiccatis, vt murium, caprarum. Aliorum enim stercorea negligenda sunt, vt quæ nimium acria: qualia columbarum, turdorum, anserum, & auium: vel quia imbecilliora, vt iumentorum, vel quia fœtida. Existimantur autem ista generationem pilorum adiuuare: quia sua caliditate sanguinem attrahunt, & in fuliginosam substantiam vertunt, cutem verò resiccant.

Alopecie à morbo Italico curatio.

SI à lue venerea capillorum fluor proueniat, curandus est vel diætā, vel linimento, sed linimentum præstantius, quia non tam absument pilorum alimentū, quàm ratio victus tenuis. Huic ergo affectui accommodatissimum parabitur vnguentum, si superiori addatur arg. v j. ζ . ij. euphorb. ζ . j. myrrhæ. ζ . j. terebinth. ζ . ij. & capiti applicetur. Vel aliud pro toto corpore &

capite componatur.

Rec. axung. porc. vnguenti marciati ℥.iiij. axung. vrsi. ℥.ij. olei Laurini ℥.iiij. ol. de abrotano ℥.ij. olei de iuni pero ℥.j. terebinthinæ ℥.ij. argenti viui ℥.vj. mirrhæ ℥.j. euphorb. β. misce, fiat vnguentum. vng. totum corpus, prouocentur sudores, deinde supra partes admoueaturs sequens.

R. vnguenti præscripti ℥.iiij. cineris abrotoni & pellis vrsi, vel cineris pilorum hominis vel echini marini, vel terrestriis ℥.j. mell. ℥.iiij. nucum vstarum cum testis ℥.j. β. misce. fiat vnguentum quo vng. partes denudatæ. Arg. vj. vsus hîc non est pertimescendus, cùm in aliis etiam medicamentis super caput appositis vsurpetur, vel quotidiana experientia docente, sicut rustici & mulierculæ facere solent in morbo pediculorum.

R. vnguēti primū descripti ℥.iiij. euphorb. ℥.iiij. arg. vj. ℥.ij. simul agitētur in mortario, adden. ol. laurini vel abrotoni, vel iunip. vel lucernauū, vel ricinini. ℥.ij. fiat linimentum.

Vnguēta, quæ ad morbum Italicum cōmuniter præscribuntur, profunt: sed multò magis si oleum de abrotono vel nucum, vel lauri recipiāt, vel axungiam talpæ, vel vrsi, vel aliarum, quæ superius enumeratæ sunt, si in illis etiam taphiæ vel euphorbii, vel staphisagriæ quantitas aliqua apponatur. Sulphur compescit sudores & *Sulphuris vim argenti viui extinguit. Fetus etiam lactis alopeciā tiluias.* Italicam prohibere certa experientia deprehenditur. His absolutis purgationibus theriaca antiqua commodè exhiberi potest, sicut & trocisci de viperis. Nec inutilis ficuum vsus erit, vt excrementa fuliginosa, quæ pilorum generationis materia sunt, ad cutim deferātur. *Pilorum mataria.* Horū enim vsus nihil est quod impedire debeat, purgato corpore, & affectione ipsa curata.

*Profusuij capillorum post morbum
acutum curatio.*

Longè alia est curādæ huius affectionis ratio, quàm aliarum superiorum: cùm à nullius materiæ vitio, sed à solâ cutis relaxatione, & meatuum amplitudine

*Quæ pilos
generant alo-
pec. curant.*

*Fucus pi-
ctus.*

proueniat : proinde sola astringentium admotione sistenda est, quæ ex ladano dissoluto oleo myr. vel ros. vel cytoniorum, vel omphacino, vel lixiuio ex astringentibus cineribus confecto ac parti affectæ admoto perficitur.

Nec enim astringentia decoquenda esse existimamus, quia licet astringant, pilos denigrant. Quare præstat ex talibus medicam. cineribus lixiuū parare quàm decocto vti. Quibus verò è superciliis deciderunt pili aut propter cicatricem vel aliquod vlcus obductum, aut aliam causam, nulla spes est posse renasci pilos. Sed vt illa deformitas in mulieribus aliquo fuce tegatur, pingendæ sunt superciliorum partes ex fuligine thuris, resinæ & mastiches, quæ etiam sudore non obliterabuntur. De illo defluuio, quod ab vlceribus capitis manantibus inducitur, suo loco seorsim agemus. Infinita ad hanc rem à veteribus excogitata sunt, quoniâ plurima huic affectioni conducunt. Quæ pilos generant & alopeciam curant, sunt omnia illa, quæ digerendi vim habent & resoluendi potestate per caliditatem prædita sunt. Vt sunt olea calida tenuium partium : vt oleum fabinum apud antiquos, oleum antiquissimum lucernarum, laurinum, ricininum, rutaceum, nuceum, petroleum, de spica, de iunipero. Olea hæc per se apponuntur, vel alia alijs moderatis excipiuntur. Spissum est oleum Lucernarum, Laurinum, Iuniperi, pix liquida. Alia possunt inspissari addendo parum pinguedinis vrsi, vel hirci vel aliorum animalium. Post hæc succedunt fella aliqua recentia liquida ad arida remedia excipienda, cum fortiora paramus remedia. Vt est fel tauri, hirci, porci, pix etiâ liquida & mel in his affectibus vel per se apposita prosunt, aut ad alia excipienda. Sanguis etiam testudinis marinæ rescicatus plurimum à veteribus commendatus est. Quæ autem excipiuntur, sunt medicamenta arida : vt sterco murium, fel caprarum, ouium, & aliorum animalium. Bouni autem, equorum, porcorum est imbecillius, & fœtidum, & minus acre. Animalia tota sumuntur : vt cantharides, hypocampus, talpa, mus, aut eorum quædam partes, veluti capita, vt vulpis, canis, lacertæ vel eorum pelles & pili. Aut

ex piscibus testæ ostrea vltatitem alia, quæ potèter siccare possunt. Excrementis marinis alcioniũ , cui respõdet adarce . Item atramentum sepiarũ à priscis commendatur . Inter plantas laudatur taphia ob insignem partium tenuitatem, quæ si nimis recens est, ex aqua administratur, vel cum ol. multo, vt eius vis obtundatur, quæ fertur vsus ad contusiones . Nervi uorum quos morbos vno die curatos scribit Plinius Pulegiũ regale & ceruinum, erysinum, nasturtium, abrotonum, ruta loco taphiæ, in vsu esse possunt , si eodem modo vsurpentur. Sunt & semina his facultatibus prædita . Vt erucæ, rutæ, nõ autem cicutæ, vt quidam ex practicis abusus est. Quin si ex aliis, & capis confricetur caput, ab humorebus impuris cutem expurgabunt, & reditum pilorũ accelerabũt, id quod etiã inter cerealia hord. tostũ efficere creditur. Postremo loco succedũt lachrymæ & gummi ex quibus est euphorb. & myrrha, sed euphorb. eligendum quod mediocri sit ætate. Nam recēs acrius est, ob id cutim nimium exulcerat. Antiquum verò vetustate vires amisit . Et his tria remediorum genera parari debent, imbecilla, mediocria, & fortia. Imbecilla, vt in vsu sint morborum initiis , & leuioribus affectibus. In regionibus callidis, corporibus delicatis. Vt puerorum, mulierum & nobilium. Mediocria, in mediocribus : & robustiora in robustis ac antiquatis affectionibus. Hanc distinctionem summo studio in hoc instituto obseruandum docuimus, vt duo qui passim committuntur errores, vitentur: cutis scilicet exulceratio ab acris medicamentis & humiditatis partis nativæ absorptio à siccioribus , quæ solent caluicium immedicabile inducere. Ea ratione sæpe inspiciendus locus affectus : vt cognoscamus num medicamentum , quod est admotum, debilius, vel acrius sit.

Nam debile nullam aut longo tempore actionem in parte efficit . Fortius verò immodicè nimisque præcipitanter id præstet.

De furfuribus.   C A P . 2 .

Furfures in toto corpore , sed præcipuè in partibus in quibus pili nascuntur, emergere solent : ob id in

De charanta

Origo furfurum.

capite præcipuè, quam effectionem *φθιρίασιν* græci vocant, inter capitis morbos solet passim annumerari. Et si alias partes obsideat, præcipuè quæ pilis à natura vestitæ sunt, vt barbam & supercilia, sed & interdum corpus vniuersum. Verùm cum eius origo sit à serosis humoribus & tenuibus sparsim congestis inter cutim & epidermida, qui facilius in barba & superciliis, & capite retinentur, propter illarum partium densitatem, & astrictionem maiorem, quàm in aliis, quas laxiores esse antea monstrauius, sit, vt affectus esse capitis proprius potius. quàm aliarum, dicatur. Accidit autem cum serosus humor sub cuticula contentus siccus & mordax adustione factus illam siccet & rodit, scinditque, & à subiecta cute auellit, vnde tenues & furfuraceæ scammulæ furfuribus tritici similes tenuitate, & cādore (ex quibus nomen sumpserunt) excitant, quæ nihil aliud sunt quàm cuticula in frustra scammarum & furfuris specie referentia, sic diuisa quòd propter siccitatem & foramina, per quæ pili exeunt, quibus perua est, frequentiam, vel vnionem & continuitatem suam seruare non possit.

Distinctio furfuris & Paralella.

PORRò *φθιρίασιν* à Paralella morbi Italici symptomate, quæ affinitatem cū ea habet, distinguenda est: quòd hæc paralella internam manuum & pedum partem tantum obsideat, nec latiùs quàm ad latera & phalangem digitorum in manibus serpere queat, cuti ita adhærens, vt nisi vnguibus diuellatur, decidere possit. Præterea maior est scamma, quàm, capitis furfur, quia cuticula est illic magis continua: In capite verò ob foraminum pilorum frequentiam magis diuisa. Huius autem causam, quæ à nemine adhuc tradita est, hoc loco explicare præter instituti rationem non est. Quòd igitur nulli alteri parti hic morbus, quàm manuum volæ, & pedis plantæ infestus sit, in causa est latus ille tendo, qui in illis partibus cuti proximè adhæret. Idque fidem facit, quòd extra manuum & pedum circūscriptionem non progrediatur. Tendo enim ille cutim densissimam,

firmam, & tensam atque etiam temperatissimam efficit, qua ratione serofos humores hîc collectos diutius retinet, nec digeri finit, ex quo scissuræ, herpes, & furfures à morbo Italico exoriuntur, quia illa serosa substantia partē illam molliorem siccando facit, vt epidermis à cute diuellatur, & eo modo, quo ante dictū est, decadat per latiores, quàm in furfuribus, scammæ. Scissuræ, quæ *De scissuris* in eadem manuum pedumque parte proueniunt, licet cum parallela sede cōueniant, materia tamen longè discrepât, quæ in ipsis crassitiem maiorem, quàm in parallela obinet, ratione cuius crustas, sed in pede quàm in manu crassiores excitat, ob cuius pedum densitatem & crassitiem efficit, altèque penetrando cutim veram findit, per quam etiam herpetis modo serpit & vagatur. Quæ verò ad illarum curationem pertinent, pete ex libro nostro de morbo Italico.

Curatio furfur.

Furfuris curatio à corporis euacuatione & cutis abstertione auspicanda, vt vitiosi humores hunc effectum efficientes purgentur. Purgandi autem sunt eo modo, quo capite de alopecia dictum est. Detergebatur autem caput, si nitro aspergatur & fricetur vel sale, vel lixiuio parato ex cineribus cum aliqua quantitate vel mellis vel succi betæ, vel porri, & arenæ, vel sale, vel felle bouis vel porci, & vnguatur corpus bis aut ter in hebdomada. Conficiatur autem vnguentum ex detergentibus, siccantibus, & digerentibus hoc modo.

R. amygd. amar. leuiter frictarum in sartagine, vel tostatarum in furno & nucum rancidarum ana pa. xx. terræ sigill. sulphuris & vitrioli ana ʒ. ol. nucum ʒ. iiij. mell. squill. ʒ. ij. misce, fiat vnguentum quo vnguatur serò & mane abluendo decocto lupinorū, vel fabarum, vel lixiuio parato ex radicibus betæ & brassicæ: aut ingredietur balneum sequens.

R. rad. lapatij acu. enulæ camp. ana. ʒ. iiij. mal. ciclæ, *Balneum.* bismal. pariet. saponar. ana M. iiij. lupinorū & fabarum integrarum ana lb. j. flor. centaur. minor. p. iiij. furs. vel hord. integ. p. iiij. fiat deco. pro balneo, & detergatur panno aspero vel spongia. Sed si corpus valde emacia-

rum sit, medicamēta minus siccantia esse oportet. Quare hordeum mundatū pro hordeo integro est vsurpandū, & semen lini, foenug. mal. pro lupino & fabis. Deinde vnguentum sequens fiat.

Vnguentum. R. ol. amigd. amar. ℥. iij. olei irini ℥. ij. succi ciclae & fumi. ana. ℥. iij. decoq. ad consumptionem succorum, quibus adde farinae foenug. ℥. ii. nigellae. ℥. j. misce omnia simul, & fiat vnguentum, quo vng. partes noctu. Mane verò ingrediatur balneum sequens.

Balneum. R. hord. mund. p. vj. seminis lini, foenug. ℥. iiii. viol. mal. borrag. fumi. cichor. lapath. ac. ana. M. iij. amigd. contritarum ℔. iij. farinae fabarum ℔. j. misce, fiat balneum. Vbi corpus diligenter purgatum esse à serosis humoribus videbitur, & habitus corporis per balnea illa & vnguenta, erit ex vsu balneum ex aqua marina vel aqua extinctionis ferri, vel ex deco. leuiter astringentium cum quadam deterfione, vt.

Balneum aliud. R. foliorum myrthi, vel oleae, vel oleastri, vel salicis, vel summitatum rubi, vel foliorum nucis fasciculos tres, plantag. acori, agrimoniae, foliorum vlmī ana. M. iij. lētium ℔. ij. florum ros. p. vj. fiat deco. pro balneo, cui adde aluminis ℔. β. Ingrediatur post vsum aliorum remediorum. Ad præcautionem vtatur præscripto ad euacuationem feri cap. de ophiafi. Fugiat exercitationes corporis & ea alimenta, quæ ad habitum corporis deducunt excrementa, vt ficus. Mutet frequenter indusia, vtaturque frictione molli, quæ si fieret manibus iunctis oleo amigd. amar. posset impedire, ne morbus fieret. Hac arte reuocantur serosi humores ab habitu ad-

Quæ fugienda. centrum corporis, syr. vel medicamentis laxantibus, & quod remanet in habitu, non retinebitur sub cuticula, sed leuiter apertis poris exhibit. Si à lue venerea illa proueniant, optimum est vnguento suprâ scripto cinabrium & parum arg. viū. addere, vel cum axungia porci, ol. laurino, cinabrio, & felle linimentum parare, & partes co tingantur. Sed eo tempore, quo partes inun-

Frictio. gentur, addere oportet aquam aluminosam.

De pediculari morbo. CAP. 3.

Pedicularis morbus, qui à Græcis *θερπιασις* dicitur, fit in toto corpore, in locis calidis potissimum, & humidis, vt sub alis, circa collum, & in capite vniuerso ob frequentiam pilorum. Fiunt autem pediculi ab humore calido humido sed viuo, eodémque nutriuntur: quo fit vt post mortem cadauer fugiant. Fit autem hic morbus frequenti esu viperarum, ficuum, idque aut quia talem succum gignunt ficus, aut quia viperæ sua tenuitate ad cutim excrementa expellunt. Sunt autem pediculorum multa genera. Primum est eorum, qui communiter in capite generantur. Secundum ferunt illud genus, morpiones vocatum. Tertium, quod cyrones vulgò appellant, qui nunquam extra erumpunt, sed semper intra cutim & cuticulam latitant. Facile deprehenduntur omnia genera.

*Pediculi ortus.**Pedicul. genera multa.**Curatio.*

Curantur autem tenui diætâ, medicamentis detergentibus, potissimumque amaris, & multum resiccantibus. Et quia ex copia humiditatis nascuntur, non est inutile corpus medicamentis euacuantibus exiccare, deinde meatus cutis relaxare, quò facilius, qui geniti sunt, simul cum eorum materia exeant, & medicamenta facilius in internam partem penetrèt: neque diu immorandum est balneo, vel lauacro, ne ad cutim plura trahatur recrementa. Et hoc tantum faciendum, cum à toto corpore pediculi erumpunt. Parabitur autem hoc modo.

R. mal. bis mal. ciclæ ana. M. ii. hord. integ. & leuiter torrefacti p. iii. foe. ʒ. i. florum chamo. melil. ana p. i. fiat decoctio qua abluatur. Si quis velit balneo pediculos occidere, paret balneum ex lixiuio, & amaris, & salsis. vt

Lauacrum.

R. ciclæ, absynth. marrub. beth. ana M. i. centaurij minor. florum stechados ana p. ii. lupinorum. p. iii. staphisagriæ. ʒ. i. arist. rotundæ vel longæ ʒ. ss. fiat deco. in lixiuio vel in aqua fontis, cui adde salis. ʒ. iii. vel fiat deco. in aqua marina. Balneentur, vel abluantur emunctoria & caput, in quibus locis potissimum oriuntur ob frequētes venas, quæ plus materiæ & caloris sup

Balneum.

peditant. Vnguento tali liniantur partes.

Vnguentum. R. ol. amygd. amar. ℥. ij. ol. antiquiss. vel rutac. ℥. j. staphidos agr æ. ℥. β. centaur. minor. ℥. ij. myrrhæ ℥. iij. arg. viu. ℥. ij. axung. rancidæ & salitæ ℥. iij. incorporentur simul, & fiat linimentum & tempore inunctionis adde aceti parum. Ad omnia genera pediculorum occidenda nullum est præstantius remedium, quàm arg. viuum in quacunque parte fuerint. Aduersus cyrones particulariter valet hyosquiamus, nō alia ratione, quàm stupefaciendi facultate. Quare & alia stupefacientia idem præstabunt, obtundendo sensus & pruritum ac erosionem. Sed quia longior illorum vsus, manuum tremorem inducere posset, erit vtilius ol. ex seminibus illorum parare, vt ol. de pap. aut mandragora, aut axungiam antiquam salitam admiscere, subli. etiam parum, aut argent. viu. ℥. β. Hoc potest illos occidere, & pruritum ab illis excitatum obtundere. Mulieres acu extrahunt, & sic sese à pruritu vindicant, sed quia causam nō auferunt, subinde alij renascuntur. Quare vsus vnguenti magis vtilis erit. Abluere manus cum aceto, & sale, illos occidit. Hic autem morbus contemnendus non est, cum multi viri præclari eo obierint.

De vlceribus capitis manantibus. CAP. 4.

QVos Græci Achores, Plinius vlcera capitis manentia, alij tineam, Galli (la rache ou Tigne) appellant. Oriuntur autem Achores ab exuperantia prauæ cuiusdam materiæ, acrimoniam, & crassitiem quandam in se habentis, qua ratione Galenus eorum generationem ab humore multo manare tradidit, videlicet, qui serosam tenuemque substantiam mordacem simul & crassam habeat, vnde vlcus in cute profert, ex quo sanies quædam glutinosa erumpit, qui hunc affectum ab illo, qui Græcis κήγιον dictus est, à nostris fauus, distare facit, à quo quæ exit materia, crassitudine & colore melli est simillima. In hoc etiam differunt, quod in fauo per ampliora foramina: in Achore per angustiora exit materia. Cum ergo in Achore mixta sit materia, mixtam etiam & variam formam retinuit. Tumor est præter naturam à materia tenui & mordaci, quæ sua

Discrimen.

acrimonia cutim vellicat, & ad scalpédum egrum compellit, vnde disrumpitur cutis, & vlcera prodeunt. Quare non solùm quæ tenues humores, sed etiam viscidos *Qualia me-* medicamenta ducūt, in curatione huius affectus requi- *dicamenta.* runtur, in qua non minus frequenter & fortiter purgandum, quam in alopecia: deinde humor in parte affecta contentus, resiccandus & digerendus est. Sed sunt, qui hunc influentem adhuc initio aceto vel aliis repellentibus repellendum censent, quod mihi non admodum tutum esse videtur. Periculum est enim, ne materia intus repulsa parotides, vel alios periculosiores tumores in alia parte excitet, vt experientia compertum est. *Error.* Quanquam non eo inficias in corporibus parùm cacochymis contingere posse, in cuius principio humor influens medicamentis repellentibus tutò prohiberi debeat, quia adhuc tam parua est, vt citra maiorem corporis euacuationem topicis remèdiis sanari possit. Sed si paulò copiosius fluxerit, & aliquo tempore restiterit, vix aut nunquam sine crebra, & vehementi purgatione, & diuturna topicorum remèdiorum applicatione, elui poterit.

Curatio.

Curationem igitur instituemus, vt capite de alopecia dictum est, medicamētis scilicet laxantibus & apophleg. obseruata semper naturarum & ætatum ratione, & tenui victu recrementorum prouentus tollendus erit. Supra caput autem non frigida, sed astringentia, quæ multum siccant & materiam collectam absument, & densando corroborant, sunt apponenda, vt si quis inclinante morbo calcitidem vel alumen in aceto dissoluta capiti admouerit, affectum sanare poterit. Acetum enim per se vel aliis admixtum potenter repellit, quòd frigidum sit, & tenuium partium quarum ope succos crassos incidit & attenuat, & nonnihil ob alias partes calidas illi admixtas discutit. Quare omni tēpore aliis medicamentis misceri potest, additis quibusdam resiccantibus metallicis, vt cadmya, lytharg. spodio, cerussa vsta, pompholige, calchanto, flore aris, & simili- *Topica.* *Metallicaresiccantia.* bus. Morbum autem iam factum curamus fortiter dige-

rentibus, & reficcantibus, vt

Linimentū.

R. ol. nucum, de iunipero. ana ℥. ii. ol. lucernarum. ℥. i. nucum vltarum cum testis ℥. vi. myrrhæ, floris æris ana ℥. i. fuliginis furni ℥. i. lytharg. ℥. β. argenti viui. ℥. ii. incorporētur simul, & fiat linimentum, quo inungātur, detrufis prius pilis, & capite deterfo lixiuio defcripto cap. de morbo pediculari. Aliud efficaciffimum.

Aliud.

R. auripig. rub. calcis viuæ lotæ quinquies ana ℥. iij. fuliginis furni ℥. i. vitrioli, aluminis ana ℥. β. alii tenuiffimè contriti ℥. β. tartari ℥. vi. cum melle & aceto incorporētur simul, & reducantur ad formā linimenti. Poft hæc remedia detergatur caput cum lixiuio fupradictō, addendo aluminis ℥. i. Primum vnguentum propter argentum viu. citiùs curat. quare & hoc efficacius erit, fi addatur argentum viuum.

Curatio empirica.

EMpyrici curant pice fupra partem appofita, quæ quia facultatem habet metafyncriticam, i. attrahentem è profundo ad circumferentiam, euacuando materiam curare poteft, & leues affectus: ficut etiam in mitioribus femen iuniperi coctum in aceto & melle fupra caput appofitum curat, & quæcunque vim infignem detergendi habent: vt tapfia, allium, cæpe, additis quibufdam infigniter reficcantibus & metallicis. Cruffæ funt, quæ faciunt morbum diutius durare, quia pus intus retinent. Pus autem cavitates & finus facit, qui poftca non facilè curantur. Ob id cruffarum ablatio, quæ fit ex pice, aut aliis, curationem accelerat. Primum vnguētum magis digerit, fecundum magis exiccac. In fummā quæcunque ad alopeciam fcripta funt ex adaffatis & fortiter digerentibus, vlcera capitis manantia fanare. poffunt. Sulphur per fe vel cum aliis appofitum in corporibus robuftioribus efficaciffimum eft remediū. Tutior verò eft eius vfus, fi vel bolo armena, vel calce 9. vel 10. lota, aut aliis terreis medicamētis, vt creta, terra figillata, cimolia, vel argilla cum aceto permifceatur, vel cum vrina pueri, aut metallicis, quæ craffiore substantiam habent, & vim refrigerādi, vt molibdena, lytharg. cerufa. pomp. cadmia. Sequitur hanc

Sulphur.

affectionem depillatio, quare remedia in fine alopecia *Quibus tollitur depilla.* descripta, sunt vsurpanda, addendo farinam hordei torrefactam, quæ supra cicatrices statim pilos etiam generare creditur, vt & alia, quæ digerendi vim insignem obtinent, & sunt tenuium partium, vt tapfia, allia, additis quibusdam insigniter resiccatis & metallicis, qualia sunt cadmia, lytharg. spodium, pompholix, cinabrium, cerusa vsta, calchant. flos æris, & similia.

De dolore capitis.

CAPVT 5.

Dolor capitis semper symptoma est. Sequitur enim vel intemperies, vel distentiones siue solutiones continui per distentionem factas, & per puncturâ. Quare morbos à quibus fit, veluti & causas præcognoscere oportet, vt iis medeamur. Sed hîc loquimur de dolore, qui ob suam vehemētiam, ad sese curationem trahit, & rationem causæ habet mali, non boni, nec febrium est symptoma mite. Nam dolor ille capitis, qui fluxum sanguinis in morborum acutorum crisi præcedit, nō habet rationē mali, sed boni: quare ei nulla remedia sunt adhibenda, vt illum inhibeamus. Nam cū nos medicamentis repellentibus illum impedire volumus, sanguinem à capite repellimus, & fluxum sanguinis, qui necessarius est ad morbi curationem, impedimus. Galenus hoc in vniuersum docet lib. ad Glauc. Dolorem, inquit, criticum capitis non esse curandum. Quòd tamen intelligi debet, de dolore, qui fluxum sanguinis criticū præcedit è naribus, non autem de dolore capitis, qui vomitum præsignificat. Nam illa medicamenta repellentia euacuationem impedire non possunt, quod de exterius appositis intelligo. Quare in hoc casu dolorem criticum possumus curare. Præterea eadem medicamēta adhiberi possunt in omnibus morbis, in quibus fluxus sanguinis inutilis est, vt in lethargo & peripneumonia. Poterunt. n. & dolorem capitis minuere, & excretionē illam inutilem impedire. Sed priusquam nos medicamēta supra partem adhibeamus, considerata sunt duo potissimum, scilicet causæ dolorem facientes, & partes, quæ

*Cereb. obtu-
sè sentit.*

*Dolor cereb.
membr. &
arteriarum.*

Lesio nervi.

*Doloris in-
terni ab ex-
terno distin.*

dolorem patiuntur. Partes illæ sunt capitis omnes vel aliqua, eaque vel externa, vel interna. Interna, vt membrana cerebri, & vt Galenus addidit κατὰ τοποῦς, venæ, arteriæ, vel substantia cerebri, quas partes ipse sine sensu esse alibi docuit, vnde & omni dolore carere deberent. Quòd si dolorem sentiant, erit grauis, qui partibus parum sentiētibus euenire solet. Cerebrum obtusè sentire manifestum est, ex his qui vulnerati sunt. Nam frigus vsque ad medium cerebri sentiunt. At potissimum distinguere oportet dolorem partium internarum, à partibus externis. Nam omnes partes internæ, talē consensum habent, vt vna læsa aliæ lædatur, & difficilis est distinctio. Quis enim potest ex dolore graui cognoscere, an substantia cerebri doleat, vel vena? Benè quidem discernimus, si substantia cerebri laboret, vel membrana. Nam cerebri dolor est grauis, membranæ punctorius. Dolor arteriarum à dolore venarum, pulsatione distinguipotest. Nam arteria non potest non dolorem facere pulsatorium, si comprimatur: adde quòd arteriæ partes vicinas pulsando dolorem faciunt maiorem, quàm venarum distentio. Dolor in nervis facilè deprehenditur. Nam si nervus aliquis dolorem sentiat, dolor alicui organo cōmunicabitur, vt si nervus opticus doleat, oculus dolebit, siue prima, siue secunda coniugatio sit. Si tertia aut septima, lingua per consensum nonnihil sentiet læsæ functionis. Nam dolorē paucum aut nullum sentiet, ratione laxitatis. Si quarta, palatū: si quinta, aures: si sexta, os vetriculi. Partes autem externæ ab internis distinguuntur facilè. Nam si dolor sit externus, tactu deprehendi potest, vel quòd pili videantur erigi. Si partes internæ dolorem sentiant, talia non accidunt. Sunt & causæ causarum diligenter perquirendæ, num sit intemperies sola calida: quæ magnos & subitos dolores facit: frigida, magnos & subitos etiam, sed minùs quàm calida, diuturniores tamen: vel sicca, quæ moderatos, & non citos, & longos. Humida nullum dolorem facit sui ratione, sed humoris copia. Rarò dolores ex sola intemperie fiunt, & si fiant, diu non durāt, quin causas internas mouendo dolorem cum materia faciant. In corporibus tamē bene temperatis fiunt isti dolores, sine ma-

teria, qui neque habent plenitudinem, neque caco-
chymiam. E contrâ qui habent plenitudinem, aut caco-
chymiam, dolores cum materia patiuntur. Deprehendun-
tur autem dolores supradicti ex intemperie. Si à causa
aliqua procatacetica excitati fuerint, vt à sole, frigore,
aut à medicamentis calfacientibus vel refrigerantibus:
talis erit intemperies, qualis fuit causa procatacetica,
vt calida, si à medicamento calido appposito: frigida, si
frigus aut medicamentum frigidum dolorem excitauit:
sicca, si curâ, sollicitudines, vigiliâ immodicâ, inedia,
& alia, quæ vim habent exiccandi corpus, præcesserint.
Rursus dolores capitis cum materia, vel quod materiæ
respondet, fiunt, vt à sanguine, bile, pituita, & melan-
cholia, à flatibus, vel spiritu vaporoso, aut etiam subti-
liori. Per consensum vel per proprietatem etiam fit do-
lor capitis. Qui fit à fumis & vaporibus, magis per con-
sensum fit, quàm per proprietatem. Qui à materia, per
influxum, vel citra influxum. Qui per defluxum fiunt,
per cōsensum alicuius partis, vel totius corporis fiunt.
Qui à pituita, magis per proprietatem. Qui verò à me-
lancholia, per consensum & per proprietatem, sed raro
fit dolor à materia crassa, & viscida per consensum.
Quòd si dolorem faciat, id est ratione vaporum inde e-
leuatorum. Dolor capitis fit vel cum grauitate, vel cum
distentione, vel morfu, vel pulsatione. Qui cum graui-
tate fit, multitudinem significat. Si cum morfu, acimo-
niam vel humoris, vel vaporis. Si cum pulsu, inflamma-
tionem. Si cum distentione citra grauitatem & citra
pulsu, spiritus copiam significat. Si cum grauitate fit
& aliis notis, plenitudinem humoris. Cū pulsu, mem-
branosa substantiæ inflammationem. Cognoscitur per
consensum fieri, si nulla præcesserit causa procatacetica
circa caput, quæ potuerit dolorem inducere, vt insola-
tio, refrigeratio, odor myrrhæ, croci, aut aliorum, quæ
capitis grauitatem solent facere. Adde quòd si per con-
sensum fiat, aliqua nota in ea parte, per cuius cōsensum
fit, apparet, vt si per cōsensum ventriculi fiat, vel crudi-
tas, aut ebrietas, aut cibi corruptio, aut dolor, aut nau-
sea, aut oris amaritudo prius presentitur. Si autē per cō-
sensum vteri, menses retenti sunt, aut semen putrescit in

*Dolores per
consensum &
proprietatē.*

*Quibus di-
gnoscimus
morbum capi-
tis per consen-
sum.*

*Ventriculi.
Vteri.*

*Totius cor-
poris.*

utero, aut circa illam partem humorum fit perturbatio. Nota propria huius doloris est partis posterioris capitis dolor, aut quòd prius in ea parte sentiatur. Per consensum totius corporis fit, vel ob febrim, quæ effumare facit multos fumos & vapores, aut propter humorum tenuium influxum. Rarò fit per alium còsensum: hoc autem fit propter maiorem consensum ventriculi cum cerebro, & utri cum spinali medulla, & parte posteriori capitis. Dolores qui fiunt per consensum, fiunt eodem modo, quo fieri solent inflammationes, vel ob imbecillitatem capitis, vel ob calorem trahentem, vel ob mittentium sympathiam, ut supra dictum est, vel mittentium robur, vel ob materiæ naturam. Leuia enim sursum ascendunt, & caput recipit fumos, & tenues humores ob situm, quemadmodum partes inferiores, liquidos & graues. Dolor capitis, qui frequenter repètit, per còsensum fit, factus per consensum durat etiam post sedationem affectus prioris, ut videre est in doloribus factis in febrim intermittètiū accessionibus, qui post sudorem, & febrem aliquot horas durant, propterea quòd non tam facilè materia resoluitur, ac illa, quæ est in ambitu corporis: vel quia propter febris vehementiam, magna fit ad cerebrum effusio. Priusquam remedia adhibeamus, distinguere oportet causam & partem dolentem, & ut cognoscamus, quæ pars potissimum dolet, aut ratione cuius imbecillitatis dolor factus est, inspicere oportet, quæ illarum partium prius doluit: item si dolor totum caput occupauerit. Nam in hemicrania facile est distinguere, quæ pars doleat. Omnes istæ differentiæ dolorum, curationem habent, & præcautionem, & potissimum quæ fiunt per consensum. Et in hoc conueniunt, quòd in principio repellentia medicamenta supra partem apponenda sunt. Si dolor sit ab intemperie calida, frigida eliguntur: si cum fluxu materiæ, non sufficiunt frigida, sed astringentia adiungenda sunt. Commune est etiam in omnibus doloribus, in declinatione, ut digerentia supra caput apponantur, & in fine declinationis, quæ parti robur addunt, potissimum quando ex imbecillitate cerebri fit dolor capitis.

*Que commu-
nia in dolo-
rib. cap.*

Curatio.

SI ergo symptoma sit morborum capitis dolor, non autem febris, neque sit ab intemperie tantum, ab euacuatione est incipienda curatio. Euacuatur autem humor à quo dolor excitatur, ut si à sanguine fiat, sanguinis missione, si à bile, pituita aut melancholia, medicamento purgante. Quod si vehementissimus dolor sit, à quacunque causa sit, ob vehementiam doloris sanguis detrahi potest ad præcautionem, ne fiat inflammatio in capite, & spiritus nimium resoluantur, aut dissoluantur. Adde quod vehementissimi dolores non fiunt sine humoris copia, & potissimum calidi. Quamobrem conuenientissima erit sanguinis missio, è vena cubiti cephalica, vel mediana, vel basilica, si aliæ non appareant. Quod si missionem sanguinis præcesserit clyster, aut mox sequatur, melius erit, ne ad venarum inanitionem sequatur attractio recrementorum crudorum ventriculi, & intestinorum. Clyster debet esse emolliens & detergens, si dolor sine febre sit. Quod si feбри coniungatur, tunc infrigidantia optimè, & oportunè admiscentur. Clyster ergo talis fiat.

*Sang. missio.**Clysteres.*

Reci. herbarum remollit. ana M. j. furfur. vel hord. p. ii. j. fiat deco. in lb. j. diss. mell. viol. ʒ. ii. j. succi ciclae & mercur. ana ʒ. j. olei viol. ʒ. ii. j. misce, fiat clyster, detur ante sanguinis missionem, vel paulo post. Si cum febre sit, vel à bile fiat, paretur sequens.

Rec. mal. ciclae, viol. ana M. j. merc. M. ss. prunorum pa. xx. qua. sem. frigi. maiorum ana ʒ. ii. j. anisi ʒ. j. florum viol. p. j. furfur. vel hordei p. ii. j. fiat deco. in col. diss. mel. viol. & succi ciclae ana ʒ. ii. j. ol. viol. ʒ. ii. j. misce, fi. clyster. hæc dicta sunt in vniuersum de omni dolore capitis, nunc de eo tantum qui à causa calida fit, dicemus.

*Generalis explicatio eorum omnium, quæ in
dignoscendis capitis doloribus cogniti
sunt necessaria.*

Capitis dolor in vniuersum à Græcis Cephalalgia dicitur. Sed in quo à Cephalæa distingui debeat, & Hemicranæa, disputabitur suo loco. Nunc de dolore

in vniuersum nobis instituendus est sermo, qui in Symptomatum ordine, non morborum collocandus est. Comitatur enim intemperies aut continui solutiones quæ post distensionem & puncturam sunt. Quare morborum & causarum dolores excitantium cognitio nobis habenda prius est, quam dolor ipsum tollere possimus. Neque tamen omnis doloris sedandi rationem hoc loco tradere propositum est, sed eius tantum, qui tantam sæuitiam & molestiã exercet, vt vel naturæ perniciem laturus, vel in discrimē vires adducturus esse videatur, vnde grauioris mali causa esse queat. Dolorum enim salutem prænunciantium quidam nec medicamentis præcaueri, nec consopiri sine periculo possunt, quidam verò tutissimè. Doloris siquidem capitis decretoriam in acutis morbis sanguinis è naribus eruptionem præeunti curatio molienda non est, ne, dum medicamentis repellentibus eam perficere tentamus, sanguinis, quæ robore vitricis naturæ futura est, eruptionem, à qua morbi solutio pendet, prohibeamus. Ob eamque causam Galenus i. ad Glauc. dolorum criticorum curationem negat esse faciendam. Id quod sanè de eo tantum concedimus, qui natura perturbata, sanguinis excretionem per nares moliente fieri consuevit, non autem vomitionem. Si enim tam immaniter affligat, qui vomitionem præcedit dolor, sedari quidem nõ intrò assumptis, sed foris admotis remediis securè potest. Nihil enim hac ratione est, quo naturæ conatum excretionemque illam decretoriam auertere & remorari queat. Eiusmodi autem doloris auertendi leuandique ratio in omnibus etiam aliis morborum excretionibus, quæ periculum potius creât, velut in lethargo & Peripneumonia, necessariò tum excretionis, tum doloris compescendi causa vsurpanda est. Sed antequam illam demonstremus, de doloris generatione & differentiis prius agendum esse videtur. In quarum cognitionem vt facilius deueniamus, duo primum contemplanda sunt, id, videlicet, in quod dolor incidet, & quod illum inducit. Ille igitur vel per vniuersum caput sparsus est, vel eius aliquam tantum partem affligit: eaque vel interius vel exterius est. Internas voco membranas, ceu meninges,

aut cerebri substantiâ, vel venas, arterias, nervos. Quorum aliæ sentiendi acumine magis, quædam minus præstant. Quæ exquisitius sentiunt, meninges & nervos esse non est dubium, indeque doloris molestias vehementius percipere. Sed de arteriis, venis, & cerebri substantia non adeo manifestum, cum grauem & obtusum dolorem tantum, qui partibus imbecillo sensu præditis accidere consuevit, præsentiant. Neque enim iis partibus sensum omnino detrahare oportet, cum Gal. lib. *κατα τοπους*, venas & arterias inter eas, quæ doloris iniurias sentiunt, enumeret, & de arteriis planè id pronuntiet, in lib. de tumoribus contra naturam, & cap. 3. lib. de locis affectis, sicut cap. 5. lib. 15. meth. qui eas alibi & ipsam cerebri substantiam sensu carere scripsit, quod nos de exactiore intelligendum censemus. Quod enim cerebri corpori sentiendi quædam vis insit, experientia demonstrat, in his, qui in capite vulnus acceperunt, quibus per ipsum vulnus ad cerebri medium usque frigoris sensus peruasit. Sed quanuis hæ partes ita se habeant, consensus & connexio illarum inter se, propter quam vix aliquam læsionem sine alterius offensione possunt accipere, efficit, ut ex doloris specie & vehementia, non satis perspectè de doloris situ & parte primo dolente possit iudicari. Quis enim ex doloris gravitate, substantiam cerebri tantum dolere, aut venas ipsas affirmare audeat & rectè possit? Quanuis gravitas, quæ in dolore est, substantiæ cerebri potius, quam meningum demonstraret. Cerebri enim dolor cum ponderis cuiuspiam specie grauis est. Meningum verò pungens & acutus, ossium verò membranarum cõtundens & profundus est. Arteriarum dolor à venarum dolore proprietate sua & discrimine distinguitur, quod arteriarum aut partium arteriis vicinarum cum pulsatione sit, quæ illis propria est: venarum verò minimè. Qui verò à nervis proficitur dolor, vehementia cum meningibus, ut sensus acumine & præstantia conuenit cum iisdem, sed hac nota discernitur, quod qui conuulsioni simile referat: atque etiam cum nervosa quædam pars cerebri afficitur, eius affectus aliquod sensuum externorū organū parviceps per cōsensum affici necesse est: ut si pars ea, à qua

prima & secunda neruorum coniugatio, aut neruus, qui ad oculos sentiendi facultatem defert, ortum trahit, noxam subierit, oculis illa communicabitur. Si ea porrò, quæ tertiam & septimam producit, doleat, linguam in consensum suum trahet, quæ cum laxam & raram substantiam habeat, nullum ex distensione aut laxitate dolorem concipit. Eadem est & reliquarum coniugationum ratio, quarum quarta si patiatur, affectum suum per nares transmittit ad palatum: quinta ad aures: sexta autem ad os ventriculi. Dolor verò, qui externas capitis partes exercet, aut in cute, aut in pericranio situm habet: vterque ab interno dignoscitur, quòd tactu deprehenditur, pressuque capitis exacuitur. Interior verò minimè, in quo etiam pili non erigi, vt in externo videntur. Nec à veritate prorsus alienum est, interiores solum dolores ad oculorum vsque radices, id est, partes oculorum internas peruenire, licet pericranium, cui externi dolores magna ex parte insident, oculorum cauum succingat, & ea ratione consensum cum interna oculorum parte, sicut cerebrum, habeat, à cuius tunicis oculorum tunicae atque etiam vasa proficiuntur. Nā cum dolor externus à pericranij refrigeratione contrahatur, in palpebris potius, quàm in radicibus oculorum percipitur, nec immeritò interior pericranij oculorum cauitatem inuestientis tunica, non adeo frigoris nec siccitatis molestias perpeti posset, cum vndique contegatur, & multo calore oculorum, qui concursu & copia spirituum atque etiam pinguedine illius partis perpetuò conseruatur, semper incalascet. Dicimus verò pericranium à frigoris iniuriis frequentius, quàm ab aliis dolere, quòd cum sit frigida constitutionis, à causis similibus promptius, quàm diuersis patietur. Quòd si quando contingat æstu aut alia euidente causa caput dolere, dolor potius in cutis partibus, quàm in penitioribus sedem habebit. Pericranium enim, quod vestit oculorum cauitatem, non afficitur ab æstu solis, quemadmodum neque occipitis pars inferior. Vnde Galenus in dolore capitis partem occipitis non esse inungendam docet, eò quòd dolor non perueniat ad eam.

Causæ dolorum.

Causæ verò dolorem procreantes nobis iam sunt explicandæ. Sunt autem alteratio repenti & cōfertim facta, atque vnitatis solutio. Alterāt intemperies vel simplices & sine humoris cōsortio, vel cum humoribus, vel vaporibus, iisdemque calidis vel frigidis. Continuitatē solvunt, rūpentia, cōtundentia, erodentia, soluentia & secātia. Rūpunt & quæ distēdunt. Hæc rursus aut à forinsecus incidentibus fiunt, aut ab interna aliqua substantia, quæ multitudine sua corpus se cōtinens distendit, cuiusmodi sunt humores, flatus, vapores, immodica quoque siccitas. Cōtundunt dura vel magna feris incidentia. Erodunt autem humores, aut aliud quidpiam forinsecus adueniens, cui mordendi aut exedendi aut vellicandi vis insit. His omnibus distinctis, causæ unde singula proficiscantur, sunt considerandæ, quarum cognitio ex doloris specie & proprietate, partisque dolentis natura, & ex causarum, quæ præcesserunt, contemplatione comparabitur. Sed cum dolorem non solum intemperantia, sed ea etiam, quæ materiam aliquam siue humorem, siue humoris vicem gerentem habet, procreat, distinguendus est, qui ab hac vel illa procedit. Ac primùm vehementes, acutos, magnos, & subitos à caloris & frigoris exuperantia concitari manifestum est, quòd illæ qualitates promptissimam efficacissimamque vim in agendo habeant: quanvis calor breuior, frigus verò diuturnior efficeret soleat. Quod equidem præstat, cum repenti & confestim inuadit. Si enim sensim agat, stupefacit potius, cum huic obtundendi & minuendi potius, quàm mouēdi sensus, vis insit. Qui porro à calore est, rubedine quidem leui capitis, oculorumque & faciei partes infundit, atque calore in eisdem partibus primo attactu percepto, cum quadā faciei colliquatione & cutis siccitate scolorēque, & simul ex frigidiorū perfusionū iuramento perficiuntur. At qui à frigore est, contrariis notis & signisprehenditur. Siccitatis autem cum in agendo tardior & imbecillior sit vis, moderatos tamen, lentos, longosque producit dolores: cuius etiā indicium est faciei scolor. Verum humiditatis cum sit actio debilissima, non tan-

ta vis est, vt dolorem ex se promere possit, nisi cum copia distendat. Rarò autem dolores, qui diutissime durât sola intemperantia sine materiæ consortio adferre videtur, propterea quòd eos causæ procatacricæ magna ex parte procreant, quæ internas statim concitant: vnde fit, vt ad dolorem statim accurrat materia, nisi corpus exquisitè purum sit, nullâque plenitudine aut cacochimia laboret. Hinc etiam solummodo accidit, vt dolorem sine affluxu materiæ aliquandiu perferat, cum nulla sit plenitudo aut cacochimia, quæ illam suppeditet. Quare si illæ adfuerint, diu sine materia permanere dolor nō potest. Qui verò cum materia dolor est, eam aut ab aliquo quatuor humorum, vel à tunicis, aut à spiritu vaporis aut exhalationis naturam habente accipit, & cum morfu & acrimonia, grauitate, distensione vel pulsu affligit. Ex quibus non solum morbi species & pars laborans, sed etiam causa efficiens eorum demonstratur. Qui enim acer aut acutus aut mordax est, acrimoniam vel vaporis vel humoris biliosi significat: grauians verò frigidorum pituitosorumque copiam. Hebes etiam ab eisdem est, & à melancholia & à flatu, nisi cum multitudine vehementer distendunt. Distendens autem citra grauitatem quidem ac pulsum, flatulenti & crudi spiritus copiam ostendit. Si verò cum grauitate distendat, retentam in membranis multitudinem testatur. At qui cum distensione simul & pungit & pulsât, membranæ substantiæ inflammationem: sicut, qui sola grauitate vrget, multitudinis humorum index est. Qui tantum pulsât, inflammatione tentari significat arteriosam substantiam, vel partem arteriæ proximam, aut arterias ipsas tenui biliosoque humore aut vapore turgere, à quo vehementius ad pulsum excitantur. Multum autem etiam conuenit scire an bene valenti, an ægro, an derepentè vel non, oboriatur dolor. Cui enim bene valenti derepentè oboritur, eius causam ad flatuosum spiritum referre oportere scribit Galenus in Apho. sr. libr. 6.

De causarum generatione.

IAm de causarum generatione dicendum, quarum euidentes ab interioribus sunt distinguendæ. Euiden-
tes

tes sunt æstus, frigus, constitutiones temporum & æris, siue austrinæ, siue aquiloniæ, siue siccæ, ictus, casus temulentia, animi corporisque affectiones & studia, vt sunt curæ, vigiliæ immodicæ, exercitationes & similia: quæ omnia vario modo capiti dolorem creant. Æstus enim, vel quiuis calor, quatenus intēperies caput afficit, aut ad eam partem humores euocat aut in eo iā cōtentos, & spiritus dissoluit, vellicat, exacuit, incēdit, & in furorē agit, eatenus doloris capitis causa esse potest. Sic etiam omnia quæ repenti & vehemēter corpus humorēsq; noxios aut naturales exagitāt, aut valde extenuāt, & in feruorē agūt, vt sunt inediæ, vigiliæ, exercitationes, cæteraque enarrata prius, idē, q̃ æstus, efficiūt, ipsumque frigus interdū, sua enim condēscante & astringēte vi dū fuliginosa recremēta retinet, calorēque naturalē intro cogit, calfactionis & incisionis spirituiū authorē, aut si repleta per austrinos imbres capita excipiat, efficit, vt in capite permanens excrementū doloris causa existat. Si autē nulla ex corporis parte plenitudinem vllam inueniat, digerit frigus aut discutit: atque hæc ex accidente præstat. Sua autem vi refrigerando dolorem excitat, quā obtinent austrinæ constitutiones, & omnia, quæ, vt illę capiti grauitatē inducunt: vnde ipsum replēt, multitudinēque humorū grauant. Quorū omniū dignotio cū partis affectum demonstret, ad eius curationē plurimū adfert momenti, proindeque diligenter cōtemplanda. Siccitas faciei, & calor cū oculorum rubedine & totius corporis superficie, quod etiā sanguine tumescere conspicitur, sicuti & venæ omnes, quæ in oculis, temporibus, frōte & tota facie extēduntur, si magnus affectus fuerit, vestigia sunt caloris: contraria autē accidentia, frigoris. Si verò curæ, mœrores, inædiæ, vigiliæ, aerisque siccitates præcesserint, dolorē ab his profectū esse suspicio erit. At, si nihil prorsus eorū, quæ extrinsecus occurrunt, caput affecerit, tunc qui virgebit dolor, causam internam habere certò pronuntiandus est, eaque aut proprio cerebri vitio, aut ex partiū subditarum cōsensu nascitur. Illa ex proprio cerebri vitio nasci dicimus, quæ suæ generationis causam in capite habent. Talis est humorū

Caloris vestigia & frigoris.

caput aggrauantiũ vel mordetium, aut flatuosorũ, spirituum acriũ copia vel distendentium, quorũ causa est intemperies aut imbecillitas, quę superuacanea excrementa in se parit, quia subigēdo & perdomādo alimēto nō sufficit. Quibus accedit interdũ obstructio meatuũ, per quos excrementa capitis expurgantur, fuliginosique halitus excernuntur: à qua dum retinentur intus, sua multitudine aut qualitate capiti offensiōē pariūt. Ex quibus perspicuũ est eos solos, qui per cōgestionē in capite colliguntur humores, dolore per proprietatē illi ingenerare posse: quales sunt maximē crudi, crassi & pituitosi atque melancholici, qui rarō etiam per cōsensum ipsum affigunt. Quod si id aliquando efficere videantur, ratione vaporũ ab illis excitatorum accidere non dubitamus, quibus tamen adiungemus flatum, qui cruditatem calorisque imbecillitatem sequuntur. Hęc capiti licet insint vitia, non tamen semper illi dolorem cōmouere possunt, nisi aut exteriores causę & consensus simul partium cōcurrant. Nec enim humorum in capite multitudo nec intemperies interdũ procreabit dolorē, nisi aut ab externo aīre cōdensatio vel refrigeratio accedat, nec imbecillitas tantam excrementorũ copiā sēper parit, vt doloris causa esse queat, nisi etiam ab aliis partibus trāsmissa in se recipiat, & ab iis obruta sese erigere nequeat. Adhęc non rarō accidit, vt dolor, qui à cōsensu partium initiũ accepit, in affectum tandem proprium desinat, adeo vt alterius partis affectu sublato, à quo inualescat, per se iam subsistat, quod in Cephalicis frequentissimum est. Sed vt eos dolores, qui capiti ex proprio affectu ipsius accidunt, ab iis, quos partium consensus infert, discernere possimus, intelligere oportet, caput per consensum laborare cū aut vniuerso corpore, aut aliqua eius parte laborante, in cōsensum illarum trahitur, affectusque participes efficitur. Quod diuerso modo, p̄ vario inter partes cōsensu fit, trāsmisiss videlicet prauis vel vaporibus vel humoribus, aut nō trāsmisiss. Iecore enim inflammationem patiente, sicut dolor ad iugulũ peruenit, & oris vetriculi morsum sequitur labri inferioris tremor: sic affectis interdũ partibus quibusdā infernis per cō-

tinuationem quam cū capite habet, sine vlla humorū aut vaporū trāsmiſſione dolor ad ipſum deferitur. Hoc modo fieri poteſt, vt ore ventriculi morſo, aut vellicato, aut quouis modo affecto dolore afficiatur caput propter retractionē cū affecto cerebro ſtomachus pati ē cōuerſo deprehendatur propter neruorū inſignium, per quos illi cū ſtomacho cōſortium eſt. Quauis non dubitemus ex vaporū fumorūq; ē vētriculo ad cerebrū aſcenſione dolorē excitari. De quo tamē iurē poſſe dubitari videtur, cū nulla manifeſta via, per quam deferātur, appareat. Si enim per œſophagū, vt vulgus medicorū credit, & ab œſophago p̄ nares & odoratus organū & palatū aſcendāt, cur non ſemper & naribus apertis & ore patēte potius illac exeunt? Quare exiſtimamus nō ē ſinu vētriculi ſolū, ſed ex ipſius tunicis externis fumos ad cerebrū eſſari. Et qui ē ſinu partim per œſophagū & viā odoratus, partim per rectitudinem & ambitū neruorū ſextæ cōiugationis ad cerebrū perueniūt. Ea enim rectitudo eā vim habet, quā baculus oblongus in camino erectus, vt fumus ſuſum intra canalem dirigat, ne extrā effundatur. Nō illa ratione torpēdo per baculū tacta tāgēti manuū ſtuporē inducit, cuius vim dirigēte & deducēte baculo ad manum, ne per aērē diuagetur. Quā vim alioqui nō habet, etiamſi manui quā proximē admoueatur. Qui verò ex tunicis exterioribus per arterias magis, quā per venas, quæ in illa parte ſunt (quæ à vena porta originem trahūt) ſuſum ferūtur. Nec porrò dubitādū, ne tāta fumorū copia nō poſſit inde efferri, quāta ad dolorem generandū requiritur. Cur enim ſi aliqua inſigni agēte qualitate ex putredine vel corruptione humorū cōtracta præditi, minorem vim afficiēdi capitis & pūgendi, quā puſillū, quod ex ſcorpionis morſu prodit, virus, vt ſtatim Epilepſiā pariat, obtinebunt? Quæ etiam ad vteri affectus referri poſſunt, qui eodem modo caput per cōſenſum, quo vētriculus, afficiūt. Iā redeundū ad notas eius doloris tradēdas, vbi prius admonuerimus vapores & fumos nullum, niſi per conſenſum, dolorem concitare poſſe. Ex humoribus autem eos, qui per defluxionem tantum, non per congeſtionem in capite colliguntur.

Primum ergo per cōsensum laborare deprehenditur caput, cū nulla euidēs causa, vt estus, aut frigus, ictus vel odor grauis, aut aliquod eorum, quæ grauitatē capitis facere cōsueuerūt, prius occurrerit: ab eoque differt, qui primariò afficit, quòd solitarius consistit, perpetuusque est nil intermittens, neque incremente alterius partis affectu augetur, sed quouis alio sublato persistit: atque illi accommodata præsidia cōferunt. Alter verò frequenter repetit, & cedit, alterius incremento inualefcit, illiusque remissione & affectu sublato mitescit vel leuatur. Licet id non vsque adeo verum sit in doloribus, qui per insignes febrium intermittentiū accessus præhendunt: quippe sudoribus & accessione sedata, post aliquot tamen horas perseverare apparēt. Quòd quidē accidit ex eo, quòd materia tardius difficiliusque resoluatur & discutiatur, propter cranei densitatem in capite, quā quæ per corporis habitū effusa est. Altera certissima nota est, quòd si aliqua pars huic malo dedit originē, veluti si è vētriculo, vel vtero, vel iccore, foris aut aliūde cōfluxit, signa exhibet eius partis affectū, quæ velut seminarium & origo mali fuerit. Ex vētriculo enim prodire iudicandū est, cū cruditas aut ciborū corruptionis, vel imbecillitatis indicia, nausea, aut deiecta appetentia, oris amaror, & cordis erosio, cardiachmos appellata, prius præsentiuntur. Ab vtero autem demonstrant suppressi menses, semen aut aliquid aliud in illo, cōputrescens vel circa illā partem humorum perturbatio. Sic si vitiosæ constitutionis in corpore plenitudinis vel cacochymix conspicua signa apparuerint, his caput particeps effici suspicandum erit. Quod sit elatis sursum vaporibus aut fumis per modū defluxionis confluentibus, si caput præsertim imbecillum hos pròptè recipiat, vt in febrium rigore & vehementia accidit, quia fusi & accensi humores more vaporum caput subeunt: & vt in Aphorismis addit Galenus, vnà cū calore flatuosus spiritus in caput tollitur, quod per vrinas turbatas, iumētorūque vrinis similes significari Hipp. asseruit. Fiunt enim crassam ac densam materiā agitate & versante calore, atq; in ea subigēda occupato. Rarò autem ex peculiari cuiuspiam al-

terius partis cōsensu, quàm ventriculi aut vteri, dolet caput. Nulla enim omnium capite inferiorum pars est, quæ maius & euidētius cū cerebro cōsensum habeat, quàm vetriculus per nervos sextæ cōiugationis, & vterus per spinalē medullā, cui robustissimis tendonibus & ligamentis adligatus est, vnde fit, vt ab iis solis dolor ad cerebrū, sola cōdolēte ratione, nulla interueniēte materia, perueniat, cū vterq; ab acrimonia humorū vellitur & pūgitur, aut multitudine sola distēditur. Quare licet nō rarō per aliarū partium affectus, vt lienis, iecoris, & septi trāsuerſi caput in consensum adducatur, maximē si inflāmationē patiātur. Nō tamen id, nisi cōmunis societatis, quā totū corpus habet, ratione, & materia intercedēte, sicq; per venas & arterias sursum trāsmittitur. In quo facilius id per venā cauam præstat iecur, & lien per arteriam magnam. Sed cū alium nullum aditum, quàm per hos ductus, ad cerebrū habeāt, nō videtur, qui ex eo potest excitari dolor, causam magis à mittente parte, quàm à recipiētium imbecillitate obtinere, nec vnam potius, quàm aliā capitis partē obſidere debere. Cū enim vena caua, arteriaq; magna tātū iuxta iugulum diuidantur, dextramq; & sinistram arteriā & venā in caput mittāt, quæ ratio est, cur quod à iecore & liene demandatur, per illam potius, quàm per alterā ad caput peruenire, & in dextra potius, quàm sinistra dolorē stabilire debeat? Quod enim de rectitudine obiicitur, vim in doloribus, qui à materia per viā cōmunem & per arterias & venas fiunt, nullā habet. At in his, qui per partium continuitatē & colligationē ab vna in alterā trāseunt, verū esse posse non inficiamur. Quod si hæc distinctio recipienda nō sit, cur rectitudinis iure dolores omnes, qui propter vteri societatem fiunt, non in occipite semper potius, quàm sincipite, vt Hipp. & Gal. voluerūt, percipi debent, cū Galenus in hac re his, qui afflicti sunt lumborum, tū prorsus spinæ, posteriori cerebro rectitudinem quadrare affirmant, non assentiatur. Quare dolori, qui ex consortio iecoris & lienis in capite suboritur, non dextra potius, quàm sinistra, nec alia pars assignāda est præter anteriorem. In qua cū omnis materia siue vapores, vel quacun-

que fuerit, quæ à partibus inferioribus fursū defertur, recipiatur, doloris meritò p cōsensum cōmunē totius corporis, & p materiā procreati sedes & nota existit. Id Galenus cōmēto primo in lib. 6. Epidimiō demonstrare conatus est in hūc modū. Ex putrescēte (inquit) sanguine febres accēdūt, quæ pluriū vaporū copiā ad caput mittūt, à quib⁹ cūm repleatur, dolores in sincipite molestiā inferētes exoriūt, eò quòd vapores illi calidi p arterias ad caput sursum ferāt, quas ex colli appellata fornace vtrinq; sinciput rectā ascēdētes cernere licet. Deinde q̄ toto sanitatis tēpore tenuia & vaporosa cerebri excremēta per sinciput maximē trāsspirare consueuerūt, cūm in eo rarissimæ sint futuræ, craneūque ipsum tū tenuissimū, tū maximē fistulosū existat. Tertiò præter hæc q̄ sensu prædita corpora in futuris cōplura sint, nēpe pelliculæ quædā pāniculū crassiorē pericraneo cōiūgūt, penetrātq; tenuiū vasorum copia. Cūm autem magnitudine æqualia fuerint pathemata, partes, quę natura sēsu magis participāt, sentiūt magis: quæ verò magis sentiunt, iis causæ dolorificę molestę magis. Ob eas itaq; causas cōcludit in sincipite dolores existere, vt demonstrēt verā esse Hipp. sentētiā, quā pronūtiauerat. Quibuscūq; ex fœtu abortiuo atque vteri tumoribus ad capitis grauitatē cōuersio fit, in sincipite dolores fieri. Nos verò existimam⁹ Gal. eo loco cōmunes, nō tamē omnes tradidisse causas eius doloris tantū, qui à fumis & vaporib⁹ ex inferiorib⁹ partibus efflatis excitātur, & sincipitis partes magis, q̄ aliās infestat. Nō enim p arterias solū, sed etiā per venas doloris illius materia sursum repit, & in eadem parte sedē figit, eò q̄ venæ, quæ sinus duræ menyngis cōstituūt, ibi desināt, potissimūque tertius & quartus. Quare cūm eò peruenit materia, illic residet, distēzionēq; facit, vnde dolorē potius, q̄ cūm in interna adhuc est. Ex quo non est, q̄ quis, eò q̄ pars posterior frequentioribus, euidentiorib⁹q; venis est magis cōspicua, dolorē firmari potius debere, q̄ in anteriore cōtēdat. Didicimus enim ex anathome ramos venarū in occipite latiores esse, anteriū verò exiliores, q̄ ab illa in hāc partē ferāt & desināt. Hoc tamē fieri intelligimus cum nulla pars capi-

tis altera magis imbecilla est, aut iniuriis opportuna. Quæ enim aut ab initio aut ex casu vel aliqua læsione talē cōditionē sortita est, in eā fluxiones & humorum decubitus fieri semper cōsueuerunt, adeo vt q̃ plurimis in ea parte p̃ tēporū mutationes, aut alias etiā leues occasiones repetat semper dolor. Nec solum qui per cōsensum, verum etiā qui primariò cerebri affectu fit dolor, in anteriore frequētius, quàm posteriore sentitur, præsertim cū a materia pituitosa, aut excremētis in capite collectis excitatus est. Solēt enim illa in anteriore magis, quàm posteriore cumulari, vt ostendūt meatus, per quos expurgatur, vt nares, & palati foramina in illa parte à natura cōstituta. Ex quibus abūdē demonstratū esse arbitror posteriōrē capitis partē omnibus prorsus doloribus minus esse obnoxiam, quàm priorem, nisi ab vtero proueniāt, quibus ob eā causam id proprii inest propter peculiare illius partis & vteri societate cum cerebro per spinalē medullā, vt in occipite sæuiāt, & molestiæ initiū faciant, dummodo nō per fumos aut vapores ab vtero transmissos, sed per solam condolētiā, vt à ventriculo morso aut vellicato fieri antea demonstrauimus, caput afficiatur. Iisdem enim modis vterus cerebrum, quibus & vētricus in cōsensum trahit, de quo plura dicenda non sunt. Scire tamē interest, omnes, qui per societate dolores fiunt, ob inflammationes & huiusmodi humores excitari ab imbecillitate partis recipientis, vel intemperie calida potissimū, cui vis attrahendi inest, vel obmittentim sympathiam, vt antea dictum fuit, aut robur, aut ob materiæ conditionē. Leuia enim sursum semper feruntur. Quare fumi, tenues vapores, & humores faciliè caput subeūt, & ab eo propter situm admittuntur. Sicut graues & liquidi deorsum descendunt, & ab inferioribus recipiuntur.

De dolore capitis à causa materiali calida. CAP. 6.

SI dolor capitis fiat à sanguine, oportet multum sanguinis extrahere, si à bile, minus. Facta sanguinis missione, & adhibitis cucurbitulis in lateribus colli supra capitis commissuras, adhibenda sunt repellentia, quæ in forma liquida administrari debēt, tum quia facilius ob tenuitatem penetrant, & nimis adhesionē & cōtactu ca-

put calfaciunt, vt emplastra, cataplasmata, vnguenta, vel linimenta. In forma autē liquida fiunt duobus modis, vel ex oleis & aceto tantum, vel ex succo herbarum repellentium. Oleū ros. omphac. aut quod paratur cum foliis oliuæ, Oleū ros. cydoniorū, myrtill. nenupharisque cum paucō aceto supra caput apponuntur, vel irrigando caput, vel intingendo pannos raros in oleis illis fortiter agitatīs, & permixtis. In vehementissimo dolore, ad illa quæ frigida & stupefacientia sunt, venire cogimur. Et satius est oleo ex semine pap. vti, quàm succo pap. Est enim magis familiare, & minū refrigerat. Succī plantaginis, solatri, foliorum vitis, foliorum salicis, vel oleæ, vel summitatum rubi, vel pyri sylvestris, cum paucō aceto ponuntur. Vel more antiquorum leuiter inspissentur farina hordei, & apponantur: sed melius est albumen oui fortiter agitatum, pilis exectis, capiti imponere. Nam propter farinam minus adhærēt parti, & magis obstruunt. Aquæ refrigerātes distillatæ, in defectu succorum oleis permiscuntur, & potissimum cum oxyrhodino & oleo iam antiquo parato vti cogimur. Apponuntur autem aquæ peculi. ros. lact. plantag. solatri. Aquæ autem ros. & myrtill. rarō vsurpantur, ob odorem quo tentāt caput. Sunt qui pulueres capitales apponant per se, vel confutos cum bombace, & frōtalia vulgò dicta parant, sed propter crassitiem tardissimè operantur. Hæc remedia in dolore capitis ex fluxu sanguinis, & in bilioso dolore, & in omni, qui fit à fumis & vaporibus, aut per alium consensum partiū infernarum, in principio vtilissimè apponuntur, quibus peractis, ad id quod factū est, venire oportet. Nā cum hæc repellentia medicamenta, aut sanguinis missio tardius facta fuerit, caput repletur fumis & vaporib⁹, quos digerere oportet digerentibus, nisi vehementia doloris id facere prohibuerit. Nam coguntur in vigore doloris vti sedātibus dolorem, quæ duplicia sunt, vel quæ sensum obtundunt, vel quæ partem laxant, nimium distētam, aut quæ humoris acrimoniam obtundunt. Stupefaciunt autem ol. de semine pap. vel in quo incocta sint capita pap. quod quidem medium est inter oleum pap. & opium. His etiam adiungere oportet oleum de man-

Olea repell.

Stupefaciē.

Aqua distill.

Ros. & myrtill. omittuntur.

Hæc in fluxu sang. & bilioso dolore conueniunt.

Topica.

Duo genera sedātium doloris.

Stupefac.

dragora, quod stupefacit, oleum de hyosquiamo, quod *Olea pericu-*
 quanquam idē faciat, non est supra caput apponēdum, *losa.*
 quia facit fatuitatem, vel insaniam, vt & solanum ma-
 niam. Opium dissolutum in ol. chamo. vel de croco, vel
 in vino antiquo naribus & temporibus apponitur: sed
 hæc stupefacientia non sunt temere apponenda, & non
 nisi quando alia remedia inutilia sunt. Dolorem sedan- *Quando v-*
 tia, quæ partē laxāt, sunt ol. amig. dul. sesaminum, viol. *tendum stu-*
 aliis permixtū. Obtundunt verò humorū acrimoniam *pefacient.*
 lac recēs emulsum, mucilago seminis mal. decoctū se- *Obtunden-*
 minis mal. Ista tria aliquādo ponūtur per se, aliquādo *tia humorū*
 cōmifcentur. In bilioso magis vtimur obtundētibus a- *acrimonians.*
 crimoniā humoris & stupefaciētibus, in aliis autem re-
 laxantibus & modicē digerētibus, quæ etiam dolorem
 sedant, vt ol. chamo. amygd. amar. de semine lini, deco-
 ctū paratū ex floribus chamo. mel. vel samb. vel seminis
 lini. mal. quo decocto irrigatur caput tepidē. Sed prius-
 quam ista adhibeātur, oportet influxum sedatū esse, aut
 oportet ligaturis, reiterationeq; clysterū semper deor-
 sum excrem. retrahere, vel frictionibus asperis. Hic est
 potissimū obseruādū, ne eligātur medic. illa quæ odo-
 rata sunt, quia teste Hipp. dolorē faciūt. Ob id abstinē-
 mus ab oleo anethino, & similib⁹, nisi in declinatione,
 cū nos volumus id quod est in parte, euacuare. Eua-
 cuatur autem humor sanguinis eruptione ē naribus, vel
 masticatoriis, potissimū in causis frigidis & multū
 humidis, vel topicis supra caput apposis remediis.
 Quare si iuuenis, vel mulier sit, quæ retentionē mēsum
 patiatur, vel vir, cui suppressæ sint hæmorrhoides, scal- *Quibus san-*
 pendæ sunt frequēter nares, aut setis pūgendæ, aut her- *gus per nares*
 ba illa, qua pueri sēpe sibi sanguinē prouocāt, vel foliis *extrahatur.*
 ficus cōfricando, aut borragine, aut aliis herbis aculea-
 tis, aut asperis. Nam hoc faciunt pungendo & lacerādo
 venas. Vena frontis aperitur potissimū si posterior
 pars capitis doleat, aut apponūtur cucurbitulæ cū sca-
 rificatione ad latera colli. Deinde digerētia medic. po-
 nenda sunt, quæ efficaciora esse oportet. Si internæ ca-
 pitis partes doleāt, ob partis sitū olea calida apponenda
 erūt, & quæ potētissimē digerūt, vt oleū cōmune, et si ve-
 tus sit, vel oleū sicyocum, aut anethinū, aut de abro. ad-

dito pauco aceto, vel vino tenuiū partium. Illa sufficiūt in dolore à materia calida. Nā quæ parantur ex spon- dylo, pulegio, calamintha, ad crassiorē humorem dige- rēdum præscribūtur, vel post curationē doloris capitis. Ad corroborationē tunc fieri possunt pul. capitales, & cucufæ, sed pul. inspersus capiti melior. Nam discutitur manē, cū caput cōfricatur, & nouus sequēti die appo- nitur. Cucufæ autem semper apponuntur eadem, & a- liquādo ob sudorē aut pinguedinē humefactæ plus no- cent quā profunt, hoc tamen habēt vtilitatis, quòd vice pilei sint. Conficiuntur autem hoc modo pulueres.

Pulvis.

R. coriād. ros. an. ʒ. iij. flo. anth. stechad. & cha. an. ʒ. j. anis. granorū tīctorū, myrthi, sādali albi an. ʒ. ij. misce, fiat pul. tenuissimus, quoꝝ cap. sinapisetur, serò, & manē excutiat, & alius, si velis, apponatur. Ex eodē pul. cu- cufæ paratur, quæ minus conuenit in istis causis calidis. Et quia in vehementissimo dolore humores vruntur, & acrimoniam acquirunt, non erit inutile post missionem sanguinis, dare medicamēta, quæ lchores sanguinis pur- gent, qualis est syr. ros. laxatiuus cū media parte aquæ endi. vel ʒ. j. cath. aut ʒ. x. cass. per horā vnā ante pran- dium. Eo tempore datur propter duas causas, scilicet vt gravitate cibi deorsum mittantur, & vt cibi prohibeant effumationem ad cerebrum. Solet enim suo odore dolo- rem facere. Potest etiā parari decoctū sequens, quod de- tur singulis matutinis, maximè quando sufficiens quā- titas sanguinis nō est extracta, vel in quibus per ætatē, aut virium imbecillitatem non licuit trahere.

Quo ichor es purgant.

R. prunorum sebesten. an. pa. xx. pass. enucleatarum ʒ. j. tamarindorū elect. ʒ. j. senæ orient. ʒ. ij. sem. carth. cōrusi ʒ. vj. polypod. ʒ. ij. flor. vio. p. j. sem. anis. ʒ. j. fiat decoctio ad ℥. j. in qua diss. syr. viol. ʒ. vj. misce pro tri- b^o matutinis. Si adhuc perseverarit dolor, post illos tres dies, adde vltimę dos. syr. ros. lax. ʒ. j. vel cath. ʒ. v. rhab. quia multū effumat, nō est dādū, vel detur in substan- tia, sed infusum in aqua endiu. vel viol. Reiterētur cly- steres tertio quoq; die, si prædicto decocto nō vtātur, aut si aliud non satis moueatur. Abstineāt à vino, & ab omnibus effumātibus ad caput, quales sunt fructus, ex quibus oleū parari potest, vt amig. nuces, nuclei pineaꝝ

Rhab. cur prohibeatur.

Victus ratio.

rum, auallanæ, & omnia alimenta odorata, & quæ parantur cū petros. maiorana, mēta, saluia aut cinamomo, aut nuce moscata, & similibus odoratis. Non moueat corpus, confricentur pedes, & brachia, non caput, nisi post curationem. A lacte, butyro, & caseo abstineat. Comedet, quæ refrigerant, minus alunt, & non tentant caput: qualia sunt poma cocta in prima mensa, vel cruda in vltima, si illis assuet⁹ fuerit. Utatur iusculis paratis ex herbis remollientibus ventrem, vt borrag. cicla, spinachiis, lactucis decoctis in iure pulli, vel cum pauca quantitate carnis capi, vel gallinæ, vel hædi, vel vituli. Utatur cremore hordei cum pauco saccharo. Comedat in vltima mensa pyra, vel fructum mali cotonei. Sed hæc magis probantur in ea specie quæ fit per consensum ventriculi: non reclinent caput, neque tempore somni, neque vigiliarum, supra puluinar factum ex plumis, quia caput nimis calfaciūt: sed sit ex corio pleno palea, fure hordei, vel auena. Non est negligendus dolor capitis, etiam si sine febre sit, quia sæpe in alios morbos mutatur, vt in phrenitidem, & alias capitis affectiones grauiore. Hæc remedia sufficiēt pro dolore capitis factō à sanguine, vel à bile sine febre. Si autem dolor hic sit criticus, ex eorum numero quibus remedia adhiberi possunt, aut si superueniat alicui morbo, in quo missus fuerit sanguis, & corpus purgatum, poterimus prætermittre omnes illas euacuationes, & topica remedia adhibere. Nam si crism præcedit, sit circa statum, in quo silentium melius est habere. Adde quod expectatur vomitio, vel alia excretio ad morbi solutionem. Sunt præterea ægri imbecilliores in statu. Quare satius erit à sanguinis missione abstinere, nisi dolor ab inflammatione fuerit. Tunc si vires valent, sanguis mittendus est, vt cap. de phrenitide monstrabimus.

Curatio doloris critici cap-

De dolore capitis à bile. CAPVT 7.

Dolor à materia calida fit à sânguine, vel à bile, vel à fumis flauæ bilis. Distinguntur autē, quia dolor qui fit à sanguine, accidit ob eius copiam, quare sentitur distentio cum grauitate & pulsatione. Dolor autem

*Dolorū cap.
distinctio.*

à bile est sine grauitate, quia est parua bilis quantitas, quæ dolorem facit, sed sentitur morsus ob eius acrimoniam. Si à fumis fiat, biliosus humor vel in ventriculo, vel in aliqua alia parte collectus, sentitur, qui fastidiū, nauseam, & vomitum, vel amarorem, vel cordis morsum facit. Dolor sentitur cum magna leuitate, quia fumi sua mole non premunt, sed solum distentionem faciunt, quæ iuncta leuitati distinguit hūc dolorem à do-

*Victus ratio
signis adiun-
genda.*

lore facto cum distentione & grauitate, qui sit à multitudine alicuius materiae. Istis signis adiungere oportet victus rationem præcedentem, si biliosa fuerit, vel biliosa temperatura, aut ira & excandescencia præcesserit, tēpus, regionē, ætatēq; & omnia, quæ bilis redundantiam significare possunt, vt etiam euacuationis consuetæ retentio, quæ vel per sedem, vel per vomitum fiebat. Idem obseruandum in distinguenda materia sanguinea dolorem capitis faciente, & maximè si retineantur menses, aut hæmorrhoides, vel hæmorrhagia consuetæ fieri è naribus, & si præcesserit vini generosi multa potatio, alimentorum multum sanguinis generantium vsus, si re-

*Curandi ra-
tio.*

licta sit aliqua exercitatio consuetæ. Curandi ratio est: Primum detur clyster præscriptus cap. 5. cui addi potest lact. M. j. cucurbitæ eadem mensura, vel potest augeri

sectio venæ.

modus quat. semp. frig. maior. præcipuè cum nobis proponitur ætate & natura biliosus. Si venæ multum turgent, à cepha. detrahatur parum sanguinis, non ad euacuationem, sed ad ventilationem. Nam cum bilis etiam pauca summos dolores excitet propter eius acrimoniam: non tam de ea euacuanda, quam alteranda, & castiganda, nos oportet esse sollicitos. Et si eger natura fuerit biliosus & ætate, tempusque anni æstiuum, ne euacuando sanguinē, qui est frenum bilis, æger incidat in phrenitim, non est facienda sectio cephalicæ, sed venæ sub lingua possunt aperiri. Quod si ne has quidem liceat aperire, & æger venæ sectionem plurimum reformidet, cucurbitulæ humeris vel collo admoucantur cum scarificatione, vel fiant ligaturæ & frictiones extremarum partium, & potissimum in carpo & pedio ad diuersiones. Si dolor levis est, vt ex ira, non statim mittendus est sanguis, sed topicis remediis tentanda potius curatio,

Cucurbita.

quibus si non cedat, ad reliqua confugiendum. Cum autem biliosa est hæc materia, debet potius purgari, quam euacuari sanguinis missione. Quod si purgatio materiæ non possit semel fieri, detur minoratiuum sequens.

R. syr. ros. lax. ℥. i. s. aquæ endi. ℥. ii. j. misce, fiat potus, detur manè. Sequentibus diebus dentur manè syr. alterantes flauam bilem, ut syr. de endiu. simpl. viol. ros. de nymphaea, oxyfacch. de agresta, & quib⁹ est facultas in-
frigidandi. Herbae, ex quibus conficiuntur tales syr. aut decoctiones, aut aquæ distillatæ, sunt, lact. sonchus aspara. j. rostrum porcinum, sonchus levis. j. endi. Pharmacopolarum, scariola. j. endiuia. Possunt addi capill. portulaca, dens leonis, plantago & omnia frigida à primo gradu vsque ad tertium. Syr. preparantes fiunt hoc modo ad lenitionem & alterationem.

Syr. alterantes bilem.

R. syr. viol. (qui multum conuenit propter lenitionem & alterationem) syr. endi. simpl. ana ℥. ij. syr. de nymphaea (ut increassetur materia subtilis) & myrtill. an. ℥. j. aq. cichor. endi. lact. & lupulorum, (si sanguis admixtus est) ana q. r. j. fiat iulep. clar. & aro. cum ℥. j. diatrag. frig. Possunt misceri ad somnum conciliandum aquæ port. quæ conuenit, si simplex est affectio, nymphaeæ & cucurbitæ. Syr. viol. est valde utilis, quia refrigerat, ventrem lenit, & ferè est narcoticus. Laudantur quæ refrigerant cum astrictione aliqua, quoniam increassant, & bilis feruorem extinguunt. In obstructions hepatis syr. endi. compositus, cum aquis conuenientibus magis conuenit, quam simpl. quia magis aperit. Post syr. dari potest tabula. j. diatrag. frig. aut triasand. duplicato rhab. aut diarrhodi abb. Si scirrhus est in hepate, conuenit syr. endi. compositus cum aqua graminis. Si sit icterus, conuenit syr. endi. compositus cum aqua graminis, ut interrim pars humoris euacuetur. Sed quoniam syr. & elect. superscriptorum facultas exolefcit interdum, satius fuerit sequenti apoz. uti ad ventris lenitionem, & obtundendam bilis acrimoniam.

Syr. prepar.

*Quib. cõfert
syr. endi. compositus & viol.*

Apoz.

R. endi. non lotæ (ne auferatur facultas detergendi, quæ est in superficie) cichor. scariolæ, lupuli capil. ana M. j. Possunt addi rostrum porcinum & flores refrigerantes. Propter pharmacopolas varianda est præscriptio,

qui norunt ex intuitu ægroti, quid sit ei præscribendum. Vt verò lenitio ventris fiat, & acrimonia humoris obtundatur, pone prunorum non dulc. sebesten. ana pa. vj. quet. sem. frig. maiorum an. ʒ. ij. seminis endi. ʒ. j. ʒ. Ad di possunt semina lact. port. ana. ʒ. ʒ. fiat deco. sub cuius finem potest addi florum cord. ana p. j. in tñ. j. col. diss. sacch. q. s. fiat apoz. addatur aceti parum, vel vini granatorum. ʒ. j. vel ij. Quòd si non modò alterare, sed vacuare volueris, adde myrobal. citrinorum & indorum ana ʒ. ij. vel iij. vel ʒ. ʒ. Quæ etiã si non abluantur, obstruendi tamen vim, quam habet ob adstrictionem, amittunt decoctione tamarindorum, succi ros. (vt magis purget) an. ʒ. j. aut syr. ros. lax. ʒ. ij. Quòd si deest syr. ros. adde sacch. q. s. fiat syr. mediæ deco. detur alternis diebus aro. cum ʒ. j. triasand. duplicato rhab. Vltimæ dosi adde (si multus humor superest) diagr. gr. iij. mastich. gra. j. vel rhab. ʒ. j. vel elect. de succo ros. vel de citro sol. ʒ. ij. Si nolit hanc potionem, vtatur vel bolo, vel pill. sequentibus. Porro licet hîc incrassantia & refrigerantia primo scopo, primâque ratione conueniant, tamen quia commodè per vrinas bilis purgatur, possunt etiam misceri aperientia. Acetum additur, quoniam bili flauæ planè aduersatur: loco eius poni potest syr. acetosus. Postea vtatur potione vel bolo sequenti.

Aceti virtus.

R. cath. ʒ. vj. vel cass. ʒ. v. elect. de succo ros. ʒ. ij. indi maior. vel de citro sol. ʒ. j. cum sacch. fiat bolus. Maior quantitas medicamentorû dâda est in dolore, tum quia humores sursum mouentur, vt deorsum reuellantur: tum quia sensus minus est exactus in partibus ob spirituum resolutionem, aut retractionem. Vel accipiat pill. quæ sine custodia loco minoratiui dari possunt, quæ scilicet non recipiunt coloch. nec diagred. nec turbith, quales sunt pill. de hyera simpl. si sine croco & myrrha parantur, assageret & sine quibus, quauis parum diagredi j acceperint. Sed quia dolor sæpius repetit, affligitq; eos præsertim, qui bilioso sunt habitu, proderit pillul. quas magistrales vocant, accipere, & sunt eradiciuæ, vt cochix, de rhab. de quinque generib. myrobal. mastic. aureæ & similes, quæ cum custodia dantur post primum somnum: vt prima actione facta melius operetur, & fa-

cilius. Sequentes sine custodia dari possunt.

R. mass. pil. de hyera simp. scrup. j. & v. rhab. scrup. ij. formentur pil. cum syr. laxativo, vel cum aqua endiuix, ne nimis laxent aut calfaciant. Verùm in hyera aufertur crocus. Is enim caput ferit & dolore tentat. Odorata ta- *Croci vis.* men fortiter laxantibus mixta non possunt multum nocere, quia linguam moram in corpore non faciunt. Parantur pillulæ magistrales in modum sequentem.

R. rhab. 3. s. myrobal. citrinorum indorum, bellericorum & emblicorum, aga. ana scrup. j. cina. myrrhæ, mastich. nuc. musc. spicæ. ana. scrup. s. omnia temperentur per noctem in succo ros. aut endi. addendo aloes lotæ in aq. endi. 3. j. formentur pill. cum syr. ros. vel succo ros. de quibus cap. 3. j. vel 3. s. semel in hebd. ante cœnâ. Additur aga. quâvis affectus sit biliosus. Nam vtile est aliquid eorû admiscere, quæ pituitâ purgant, modò insigniter calida non sint, vt turbita, colocintidis. Adduntur & aromata, quia cerebrum corroborant, tum quia *Aromat. effectus.* ob tenuitatem partium efficiunt, vt vis medicamenti melius penetret. Ad eradicationem addi possunt diag. gr. iiii. ad 3. j. pill. vel fiat potio post syr. vt sequitur.

R. elect. de succo ros. diapruni sol. ana 3. j. s. rhab. in fusi in aq. endi. & fortiter expressi 3. j. syr. ros. lax. 3. j. cina. & florû stechad. ana gr. vj. fiat potus Syr. cap. ven. cōuenit ad obstructions, syr. ros. ad malitiam diagrid. & aliorum solutiones corrigendam. Bolus ad virium robur exhibeatur.

R. conf. ros. 3. j. conf. nymph. & anthos ana 3. s. pul. triasand. vel diarrhod. scrup. j. sach. parum, fiat bolus: cap. postridie superb. parum aquæ endi. Addi potest nec sine ratione aliquantulum censer. acori, quæ quoniam *Censer. acori vis.* astringit, est utilis omnibus morbis à de fluxione & catarrho. Dari potest etiam 3. s. theriacæ recentis vel sex mensium vel vnius anni.

Topica.

Quòd ad topica attinet remedia, oxyrho caput est perfundendum, aut admouendus succus aliquarum herbarum insigilatum, vt prox. cap. diximus. Fiat etiam

Frontale. frontale ex pul. coriand. præp. ʒ. j. florum viol. ros. & nymphaeana p. j. seminis lact. plantag. & pap. albi ana ʒ. j. ʒ. vel papaveris nigri ʒ. j. sandal. albi scrupu. j. caphura ʒ. ʒ. fiat pul. & ex eo frōtale interbastatum in sin done rubra, vel.

R. ol. viol. ros. ana ʒ. j. opij (sed non in pueris, mulieribus & mollioribus) scrup. ʒ. misce & illine digito nares interiores. Remedium hoc in dolore acerrimo est præstantissimum. Mitius erit si addas lactis mulieris ʒ. j. vel loco eius aquæ ros. ʒ. j. ʒ. nucis moscatae (vt caput roboret, & immodicam opij frigiditatem retundat) gr. vi. Opium non est corrigendum, vt alias ex castoreo, euph. myrrha, & croco, quia per se dolorem capiti adferunt, sed potius nuce moscata, vel mosco, quæ caput confirmant. Potest fieri pot. talis ad sedandum dolorem, vel conciliandum somnum, vt,

Opium.

R. lact. & solani ana M. j. semperuiui, flor. ros. viol. (quæ cum sint tenuium partium magis conducunt) & nympha. ana p. j. flor. narcissi (si reperiuntur) p. ʒ. vel flo. labruscæ, & vitis sativæ an. p. j. Et quia roborandum est cerebrum, etiam si dolor sit a caliditate, adde florum anthos, vel stech. tertiam partem p. j. florum cham. mel. (qui in omnibus doloribus prosunt) an. p. j. Sed tamen potius ponuntur in declinatione, & cum iam constitit fluxio, seminis lact. coriandri, pap. an. ʒ. j. Proderit etiam in fine semen lauendulae ponere ad ʒ. j. ʒ. & addendo parum aceti, nisi adsint vigiliæ. Huius deco. vapor. naribus excipiat. Possunt & prædictæ herbæ in modum cataplasmatismatis capiti admoueri, vel incoquendum est caput veruccis in prædicta deco. vel in eiusdem capitis decocto herbæ incoquendæ, ex quo decocto caput irrigandum, idque potissimum in morbi declinatione. Tum enim materia discutienda est.

R. ol. ros. viol. myrtill. an. ʒ. ij. aquæ ros. viol. succi plantag. aut solani ʒ. j. vel farinæ hord. ʒ. ij. aceti parum ad penetrationē, ceræ q. s. fiat vnguen. Si propinqua est declinatio, adde ol. cham. fieri potest pul. capitalis in primo refrigerans, in fine verò resolvens.

R. coriand. præp. ʒ. j. seminis pap. albi & lact. an. ʒ. j. florum nympha. ros. viol. an. ʒ. ʒ. anthos & stechad. an. ʒ. ij. gra-

ij. granorum tinctorum ʒ.ʒ. ſchenāt. ſcrup. ij. ſi. pul. ſubtiliſſimus. Sunt qui addunt moſci & macis ana ſcrup. ij. hæc verò calida miſcentur, vt penetrent, roboréntque. Hoc autem in fine fieri ſolet, cùm magis eſt diſcutiendum. Si vigiliis torqueatur, exhibeatur potio ex ſyr. de pap. ʒ. ij. aq. lact. & bugloſſ. an. ʒ. j. ſ. cap. hora ſomni, qui non eſt conciliandus in principio, ſed poſtquam ſunt deſatigati: quia ſic maior fieret ad caput effumatio.

De dolore capitis à pituita. CAP. 8.

CVM materia pituitoſa lenta eſt & viſcoſa & craſſa, incifione indiget ad ſui euacuationem. Rectè igitur medici pituitæ talis præparandæ gratia, incidentes ſyr. ordinant à principio, tum ad diuerſionē, tum vt materia pituitoſa in inteſtinis generata (ob eorum frigidi- tatem) euacuetur. Imprimis igitur clyſt. ſequens pro materia diſcutione, incifione, alteratione & euacuatione parabitur.

Clyſter.

R. mal. biſmal. merc. ciclæ, pariet. an. M. j. florum ſte- chad. anthos cham. meliloti an. p. j. furf. macri in panno ligati iun. j. ſi. deco. ad ʒ. j. in col. diſſ. mell. roſ. viol. anthos. lohot de caſſ. an. ʒ. j. ſ. benediçtæ vel hyeræ picræ vel hyeræ Archigenis ʒ. ij. ſucci ciclæ ʒ. j. ol. veteris ʒ. iiij. ſalis parum, ſi. clyſt. & detur longe à paſtu. In hoc multi addunt meliſſ. beth. hyſſ. an. M. ſ. aniſ. fœnic. an. ʒ. ij. ſeminis rutæ ʒ. ſ. Sed in principio videtur ſufficere prædictum clyſma, niſi dolor, & vitæ periculum adeo inſtent, vt medicum cogant ſtatim à principio extremis vti remediis, vt ſit in apoplexia, paralyſi, & morbo comitiali. Alij addunt in hoc clyſtere loco olei veteris, ol. cham. vel de lilio, vel anethi, tantundem ſalis gemmæ. Idem etiam addunt deco. ag. ʒ. ij. Clyſtere exhibito, ſtatim dantur pill. ſatis leues ad materiæ minorationem. Nam dolor aliquando tam vehemens eſt, vt ſit neceſſe materiam, quæ euacuationi præparata eſt, educere, ſed leui medicamento, ne cruda materia agitetur. Ideo ad

hanc rem pil. quædam leuiiores præscribendæ sunt in forma sequenti.

Pillulæ.

R. mass. de hyera simpl. scrup. ij. ag. tro. fcr. j. cum melle ros. vel oxymel. simpl. fi. pill. Possunt etiam formari cum syr. de stech. Satis tamen fuerit pillulas aquis conuenientibus formare, sic enim multò minores sunt, quàm si cum syr. fiant. Nam cum syrupi crassiores sint aquis distillatis, fit vt pill. fiant maiores, si formentur cum syr. quàm si formetur cum aquis distillatis. Postea accipiet die sequenti syr. qui deinceps inferius præscribetur. Porro in principio syr. non debent esse multum calidi, & aperitiui. Nam materia ratione caliditatis liquaretur, & fusa maiorem locum occupando, dolorem faceret vehementiorem. Ideo à leuioribus auspicandum, qualis est, qui paulò post describetur. Syrupi item leuiiores, quibus vtèdum à principio, sunt ij, mel. ros. syr. capil. ve. de bizantiis, acetos. simp. & compositus. Medij sunt syrupi de hyss. de prass. de gly. de acoro, de stech. oxymel. squill. oxymel simpl. & compositum, de s. radicib. & his similes. Herbx, ex quibus componuntur syrupi, apoz. & aquæ distilla. sunt capill. hyss. beth. saluia, cala. puleg. absynth. meliss. maiorana, matricaria in mulieribus, ruta, fœnic. apium, enula campana. vng. cab. & his similes. Syr. pro principio talis sit.

Syrupi.

Herbx.

Digestinum debile.

R. mell. ros. col. ʒ. j. syr. capill. ven. ʒ. ij. aquæ maior. hyss. & meliss. an. ʒ. ij. misce, & si iulep, pro duabus dos. Syr. fortior.

Medium.

R. syr. de gly. & capil. ven an. ʒ. ij. syr. de bizantiis ʒ. j. aquarum fœnic. beth. & verbenæ ana qr. j. misce, fiat iulep. Syr. fortissimus.

Forte.

R. syr. de stech. oxymel. scill. ana ʒ. ij. β. aquarum rutæ, meliss. saluiæ, & maio. ana ʒ. iij. beth. tātundem, misce, si. iulep aro. cum ʒ. j. diamosci, vel pliris cū mosco, vel ros. nouellæ, vel diagal. vel cum modico cinamomi vel zinzib. vel cubebarum.

R. galangæ crass. ʒ. iij. gly. ras. rad. petro. & graminis ana ʒ. ij. (Si materia valde viscida est, adde quinq; radi

communes. Si purgare vis, adde radicem ireos recētem. Nam antiqua tantum attenuat, beth.) verbenæ sampf. meliss. hyss. pulegii ana M. i. capil. ven. borrag. an. M. ss. *In pituita*
 Si pituita sit falsa, adde cichor. endi. scariol. an. M. ss. vel *falsa.*
 pone quinque capil. tantundem, seminis anis. fœnic. an. ʒ. ii. seminis apii, petro ana ʒ. ss. florum stechad. roris. samb. ana p. i. In pituita falsa pone trium florum cord. ana p. i. fiat decoctio ad ʒ. i. ss. In qua diss. mell. ros. & anthos. ana ʒ. ii. vel oxymel. scill. tantundem, sacc. q. s. fiat syr. qui detur in 5. aut 6. diebus.

R. diamosci dulcis, vel pliris cum mosco vel diambræ ʒ. ii. cap. tabellam pond. ʒ. ii. cum syr. Si libet præscriptum apoz. facere laxatiuum, deco. potes addere seminis carth. ʒ. ii. (& noster quidam carthamus ad tantam dosim dari potest, quia familiaris est, & nō violentus. *Cartha.* Habet autem vim aperiendi, & euacuandi pituitam) fol. senæ oriental. ʒ. ss. vel senæ cōmunis ʒ. i. aga. ʒ. ii. turbith ʒ. i. zinzip. scrup. i ss. fiat apoz. Zinzip ponitur ad correctionem turbith, quia secus euacuaret materiā subtilem, crassam relinqueret. Addimus etiam ad eius *Cautio.* correctionem sal gemmæ. Porro astringentia nunquam miscenda sunt in materia pituitosa, quia materiam per se crassam parti magis impingūt, & veluti coarctāt. Ideo male faciunt, qui myrob. emblic. vel chebul. addunt. Et Auic. non immerito ab eorum vsu prohibuit in febribus, quæ sunt cum obstructione. In dolore cap. à materia frigida, verbenæ siue assumpta, siue admota confert. Si morbus comitialis sit admixtus dolori capitis, non pones apium in apoze. Nam ex mente recentium *Apium.* epylepsiam moueret. Attamen Galenus in morbi comitialis cura addidit apium, & petros. cui magis credendum, quàm neotericis. Potest etiam dari syr. de pomis compositus à Mes. Euacuat enim pituitā siue noxa ventriculi, quanuis elleborum recipiat. In morbo Italico plurimum prodest. Confert & nux moscata plurimum in dolore capitis à materia frigida. Si apoz. non sit laxatiuum, potest dari clyst. vel pill. sine custodia, quorum supra meminimus, & vt sequitur.

R. pill. elephang. assag. ana scrup. i. fiat pill. ʒ. vel 4. cap. per vnam horam ante cœnam siue custodia.

Quid in pillulis obseruandum.

Cæterum id de pillulis obiter adnotandum, quod quæ debent euacuare ab hepate & ventriculo modo leues sint, dari debent vna hora ante cibum: quæ verò à capite euacuant, quatuor horis post cœnam, vt simul cum alimenti vaporibus eorum vis ducatur ad caput. Concocta materia sic vacuatur.

R. mass. pill. cochiarum, fœtidarum ana scrup. ij. agar. tro. scrup. j. fiant pillulæ, formentur aqua hyss. vel alius aquis capill. Fortiores sunt hæ.

R. mass. pill. de sarco. de aga. & de mastiche an. scrup. j. plus vel minus pro virtutis robore. Ideo aliquando addimus tro. alandal. gr. iiij. vel ij. vel i. Quod si æger à pillulis abhorreat, detur potio.

R. capil. ven. hyss. ana M. j. pass. par. x. iuiub. ficuum ana p. vj. feminis apij & petro ana scrup. j. anis. fœni an. ʒ. ʒ. florum anthos, stechad. an. p. j. aga. tro. ʒ. j. fiat deco. ad ʒ. iiij. ʒ. in col. diss. elect. indi maior. ʒ. iiij. elect. de citro solut. & diacarth. an. ʒ. j. mell. ros. col. (ad extenuationem & dulcorem) ʒ. ʒ. fiat potio, cap. in aurora cum custodia.

Quid obseruandum in potionibus.

In dandis potionibus aliquid dulcis in fundo vasis esse debet, si fieri posset. Nam id quod ingratum est, statim à principio deuoratur: quod autem sequitur, æquo animo accipiunt. Agar. magis damus in infusione. Nam in substantia vomitiones excitat, sic autem infunditur.

R. agar. tro. ʒ. j. vel amplius, infunde in oximel. vel in melle ros. Poterit fieri potus cum aquis capitali. quales sunt aqua sal. maior. beth. meliss. & cum syr. accom-

Elect. pituitam euacuantia. modato ad dulcorem Elect. euacuantia pituitam sunt diacarth. indum maius & minus, elect. de citro.

R. elect. de citro ʒ. ij. ʒ. vel diacarth. tantundē. Elect. dantur à ʒ. ij. ad ʒ. iiij. ʒ.

R. elect. indi maior. ʒ. ij. elect. de citro, diacarth. an. ʒ. j. cum sacch. fiat bolus. Quoniā verò multi medicamēta auersantur, fallendi sunt dato iusculo, quod tamē vim habeat purgandi: quod fiet commodissimè sequenti

modo, quoniam pituitam euacuat, & præterea prodest asthmaticis, & iis, qui nolunt medicinam accipere.

R. pass. prunor. iuiub. ana nñ. x. turbith, scñæ ana ʒ. j. summitatum thymi ʒ. j. ß. salis gemmæ & zinzib. ana scrup. ij. omnia ponantur in ventre galli antiqui, & capiat ius. Adde medullæ carth. ʒ. ß. Ex his fieri potest pul. ablatis pass. prunis, & iuiub. & postea dissolui in iusculo. Aut detur pul. sequens laxatiuus.

R. polyp. ʒ. ij. gly. ʒ. ij. agarici tro. ʒ. i. turbith gōmo- si infusi in lacte & exsiccati ʒ. ii. zinzib. salis gēme, mastich. ana ʒ. i. cineris tartari ʒ. ß. cinamomi, cubeb. ana scrup. iiii. summitatum thymi ʒ. iii. sacch. candi parum, fi. pul. adde feminis viol. ʒ. i. (quia lenit) medullæ feminis carth. ʒ. ii. dosi. erit à ʒ. ii. ad ʒ. iiii. dissoluēdo in iure pul- li, vel vino albo, vel aquis capitalibus: postero die de- tur bolus hic.

R. mythr. electi vel theriacæ veterum, vel aureæ ale- xandrinæ ʒ. i. confer. anthos ʒ. ii. fi. bolus. cap. superbi- bendo parum vini albi, vel aquarum capitalium.

Conseruæ.

Theriaca vetus, mythidat. aurea alexand. conserua acori, anthos, stechad. enulæ valent in hoc affectu. Et quando ponitur mythidatum vel theriaca, vel aurea alexandrina, miscendæ sunt conseruæ conuenientes. Possunt & misceri pul. elect. vt diamosci dulc. & amari, pliris sarcotici, pliris cum mosco, diambra, diagal. cōse. supradictis, scilicet, anthos, stecha. enulæ camp. hoc mo- do vtatur in ingressu lecti.

R. confer. anthos, stechad. an. ʒ. i. cōser. capill. ʒ. ß. pul. ros. no. de gemnis an. ʒ. i. diag. vel diamosci ʒ. ß. sacch. parum, fiat conditum, vel si lubet, fiat opiata, cum syr. capill. ven. adde pul. anif. vel dauci ʒ. i. A pastu non de-

*Cautio
Observa.*

Topica olea.

Topica remedia sunt olea, sacellationes, sacculi, cu- cufæ. Olea verò sunt Irinum, de lilio, anethinum, ruta-

ceſſi, de piperibus, & quæ calefaciunt & extenuât. *Quibus* additur aqua vitæ loco aceti, inunctionis tempore.

R. ol. iini, anethini an. ʒ. ii. cham. ʒ. iii. nuc. moſc. garyoph. ſandal. omnium an. ʒ. ʒ. ſ. ſeminis rutæ, anethi an. ʒ. i. florum ſtechad. ʒ. ii. ceræ parum, fiat vngu. quo vng. frons. Sacellatio cõmuniter fit ex nitro & ſale torrefactis. Potest tamen fieri ex herbis in ſequentem modum.

R. ſampſ. verbenæ, meliſſæ an. M ʒ. floru cham. mel. ſamp. ſtechad. ſaluæ an. p. i. coquatur in aceto & aqua, fiat embrocatio ad caput. Vbi meteria eſt admodum frigida, optimum eſt caput irrigare aqua ardenti.

R. florum cham. meli ſamp. ſtechad. an. ʒ. ʒ. macis, garyoph. calami aro. aneti an. ʒ. ii. ſpicæ, lauédulæ an. ʒ. i. fiat pul. ſubtiliſſ. Potest addi meliſſa, beth. verbenæ. Ex hoc pul. fiat cucuſa ad confortationem cerebri, ne amplius recipiat ſumos, & ad malè qualitatſ alterationẽ, additis quibuſdam aſtringentibus, vt foliis myrthi, vel baccis, vel flor. roſarum, ne tam facilè recipiat vapores. Euacuata ſecundum partem materia in cerebro contenta, veniendum ad particulares purgationes, vt id quod eſt reliquum in cerebro, expurgetur, idque per conuenientes regiones, ſcilicet nares & palatum. Caput purgium igitur fiet, ex abſtergentibus, vt melle, ſacch. & manna: aut attrahentibus, vt ſucco ciclē, maioranæ, anagal. aut ex deco. harum herbarum, addendo vinum album pro decoctionis materia.

*Caput pur.
blandius.*

R. ſucci ſiclæ, maior. an. ʒ. iii. vini albi ʒ. i. ſacch. rub. ʒ. i. vel mellis roſati vel mannæ tantundẽ. fiat caput pu. Fortius erit, ſi addatur ſuccus cucume. agreſt. vel anagalidos vel ciclaminiſ cum eadem vini menſura, adaucta doſi ſacch. vel mell. pro eodem. Fortiſſimum crit, ſi ſucci puri extrahantur ſic.

R. ſucci cucumer. agreſt. ſucci ciclami. maior. an. qr. ʒ. depurentur, & attrahat per nares. Quod ſi remaneat mordicatio in naribus, vel dolor, immittatur lac muliebri intra nares, vel oleum viol. Poſſunt addi pul. ſuccis hiſ, vt pul. piperis, ſtaphiſagriæ an. ʒ. ʒ. nuc. moſ. ſeru. i. Vel cum ſuccis poſſunt etiam fieri caputpurgia ex deco. herbarum capital. Efficaciſſima ſunt, ſi in hiſ diſſoluantur ʒ. i. ſcammonii, & cum pauca farina ſimul incorpo.

rentur, vt consistentiam habeant spissiore, & adhære-
re possint. Vel formentur veluti suppositoria, in oblon-
gam & pyramidis formam: cocta naribus indantur. Vel
decoquantur succi in aliquo oleo, & addita cera & scā-
moneo fiat ad formam linimenti, quo inungantur par-
tes interiores narium, vel scammonium melle excipia-
tur. Masticatoria ordinantur, cum nō sit periculum de
catarrho ad pectus. Nam quibus ad thoracem fluxio sit,
magis conuenit caputpurgium, & gargarismata iis uti-
liora sunt, qui laborāt fluxione. Nam caputpurgia ma-
teriam fluentem ad pectus, trahunt ad nares, sicut garg.
ab oculis diuertunt. Inter masticatoria verò quædam
sunt simplicia, quædam composita, & simplicia qui-
dem, vt radix pyretri, mastiche, zinziber, composita
verò, vt.

*Quib. confe-
rūt caput p.
& gargaris.*

R. mastich. staphisagriæ, pyretri an. ʒ. ij. nuc. mos. ʒ.
j. si. pul. qui inuoluatur in panno lineo raro, & fiat ma-
sticatio manē semper spuendo. Potest & hic puluis ex-
cipi cera alba, vel ficubus, & eodem modo uti. Garg.
fiunt ex deco. herbarum capitalium dissoluendo mel
vel oxymel, vel partem aliquam elect. sol. hoc
modo.

R. hyss. beth. meliss. an. M. ʒ. sinapi ʒ. ij. si. deco.
in t̄b. j. deco. dissol. mell. ros. & oxymel. squill. ana ʒ.
ij. si. garg. tepidē manē longē a pastu. Fortius erit se-
quens.

R. gly. ras. rad. ireos, pyret. ana ʒ. iij. hyss. orig. ana
M. ʒ. feminis rutæ, sinapi ana ʒ. ij. florum stecad. &
chrysantemi, si reperiatur, ana p. ʒ. fiat deco. in col. dissol.
elect. indi ʒ. ij. oxymel. squill. ʒ. ij. fiat garg. Fortissimū
erit si succum cucu. agrest. addideris, & dosim elect. au-
xeris. Hic non miscebis pul. hyeræ aut benedictæ, vt
nonnulli faciunt. Nam cum his sit plurimum amaro-
ris, ægri non æquo animo ferunt, cum amara pluri-
mum ori sint ingrata. Possunt fieri sacculi ad caput, *Sacculi.*
cum milio & sale, in sartagine torrefactis. Item olea
calida applicari possunt capiti vt rutæ. de lilio (quod
maximē laudat Gordonius) oleum de eupho. quod
potentissimum est. Possunt & fieri cucufæ odoriferæ
hoc modo.

Cucufa. R. bethonica, sampfuci, meliffæ an. ʒ. j. coriand. præparati ʒ. ʒ. flor. meliloti, chamomilæ, flor. anthos & ftechados ana. p. j. rofarum rubrarum p. ʒ. afandali citrini ʒ. ʒ. ftyracis calamintæ, beniouim ana. ʒ. ij. puluerifuntur puluerifanda, & cum syndone rubro interbaltentur, & fiat cucufa. Fiet etiam & fuffimigium tale.

Suffimigiũ. R. fuffimig. communis ʒ. j. fumigentur operimenta capitis. Poſſunt etiam inſtillari aliquot guttæ oleorum calidorum intra aures cum bombace. Poſſunt etiam ægrotantes vti elect. neceſſariis, qualia ſunt diamoſcus dulcis & amarus, diambra, pliris cum moſco, pliris ſarcoticum, cum aquis capitalibus diſtillatis, vt ſupra dictum eſt. Quod ſuper eſt de curatione huius affectus, diſce à practiciſ, qui prolixiorẽ curam docent.

De dolore Capitis à melancholia.

C A P. 9.

Cauſa. **E**T ſi rarò dolor capitis ſit à melancholia pura, ſit tamen à melancholia pituitæ permixta, vt in iis, qui paſſi ſunt morbum Italicum. Si dolor fiat à pura melancholia, medicamenta alterantia debent eſſe calida & humida (niſi melancholia ſit à bile flaua aduſta) non admodum tamen, ſed mediocriter, vt borrago, bugloſſi. Quemadmodum autem Pleuritis à melancholia rarò ſit, ſic nec dolor capitis. Si enim ſola dolorem fecerit, certè, qui melancholia laborant, frequẽter dolore capitis vexarentur, qui tamen dolorem nullum habent, niſi illum non ſentiant, quòd mens occupata ſit. Adde quòd ſiccitas dolorem non facit, neque materia craſſa, niſi vel bilis permifceatur, vel ſpiritus, qui diſtendendo partes dolorem faciunt. Quod ſecus euenit in pituita, quia frigida eſt & humida, vnde ſpiritus multus oritur, qui diſtendendo inducit dolorem, idque potiffimùm noctu, vt in morbo Italico. Si igitur fiat à melancholia aduſta, ob bilis naturam, quam retinet, dolorem facit. Ob idque humidis & frigidis alteranda eſt, & medicamentis cholagogis euacuanda & quibuſdam tenuioribus præparatis ad dolorem à bi-

le procreatum : qualia sunt, Diaphenicū, confectio hammech, Syrupus de fumo terræ compositus, & Syrupus de pomis laxatiuus, vel Syrupus rosatus laxatiuus cum decocto mercurialis, senę & foliorum borraginis, quæ humores addassatos euacuare possunt. Topicis autem *Borraginis vis.* remediis non differunt, nisi quòd, quæ astringendo repellunt, minus conueniunt: illa autem, quæ refrigerant & humectant, ex vsu sunt in principio, sicuti quæ calfaciunt modicè & digerunt, in declinatione. Inter remediiorū formas in hoc affectu magis conueniunt Embrocatio & Irrigatio capitis frequens. Deprehenditur *Signa.* autem à melancholia dolor fieri, si prius egri, quam dolerent, non dormiebant, & inter dormiendum somniis multis vexabantur, partēsque omnes illis circa caput calidiores & sicciores apparent. Adhæc sentiunt veluti puncturas circa oculos, per quos medici crediderunt melancholiam expurgari, vt bilem per aures & pituitam per palatum ac nares. Quòd si in corpore melancholico post morbum à melácholia, vel in morbo melancholico fiat dolor, qui medicamentis discutientibus facillè non cædat, verisimile est ab eodem humore fieri.

Curatio.

Huic dolori præscribenda sunt calida & humida, vt attenuetur humor ad faciliore euacuationem & discussionem, ne si diu perseueret, morbum faciat, sicciorcm cerebri temperaturam reddat, & spiritus minuat. Sed quando horum copia non est, ideo commiscenda sunt medicamenta mediocria diuersi generis, vt rādem ad quādam mediocritatem calidi, & humidi veniamus, vt stech. cum viola aut nenuph. miscetur, vt fiat calidum & humidum medicamentum, sicut lact. cum beth. Imprimis igitur fit clyster ad educendam materiā communem existentem in intestinis, ad alterationem & diuersionem.

R. radic. alth. & liliorum ana ꝯ. ij. mal. branch. vrsinæ, buglossi. borag. parictar. mercur. ana M. j. passimund. sic. prunorum ana ꝯa. x. feminis anisi, fcen. semi- *Clyster.*

num frigid. maior. ana ꝑ. iiij. flor. cham. meli. viol. ana ꝑ. j. fiat decoctio in decocto capitis veruecis, in ꝑ. j. col. diss. cass. & mell. viol. ana ꝑ. j. succi mercu. & sacch. rub. ana ꝑ. j. ol. chamo. liliorum vel viol. ana ꝑ. j. ꝑ. fiat clyster, quem capiat longe à pastu. Potest addi ad maiorem discussionem, & reuulsionem à capite diaph. vel indi maioris ꝑ. iiij. Hic clyster à principio debet accipi. Sufficit autem ꝑ. j. vt melius & diutius ab intestinis retineatur. Quòd si daretur in maiori copia, intestina pressa & grauata onere, statim excernerent. Debet autem repeti tertio aut quarto quoque die, ad minus semel in hebdomada. Minoratiuo etiam vtimur ad partem materiæ euacuandam, non præmissis syr. sic.

Minoratiua.

R. cath. ꝑ. vj. diaphe. ꝑ. ii. cum sacch. fiat bolus, vel sic.
 R. aquæ capil. ven. & bugloss. ana ꝑ. j. cath. ꝑ. j. diaph. ꝑ. iiij. syr. viol. ꝑ. j. fiat potus, vel decoctio ex florib. cordial. & epithy. in qua disso. prædi. elect.

Concoquentes syr.

Canon. Minorata siue imminuta materia debet concoqui. Huic rei conueniunt syr. de scolopend. borrag. bugloss. de epithymo, de pomis, de radicibus simpl. de caparib. viol. qui debet misceri aliis ad humectandam melancholiam, quæ magis siccitate lædit, quàm frigiditate. Sit igitur canon vniuersalis, vt semper humida misceantur cum calidis. Inter omnes syr. primas tenet partes syr. de pomis compositus, descriptus à Mes. cap. de soda frig. à melancholia, qui non solum concoquit, sed & educit humorem melancholicum & pituitosum, idque sine noxa ventriculi & aliarum partium, eo tamen vti debemus in progressu morbi, & non in principio, sed præcedente totius corporis vniuersali purgatione, quæ repeti sæpius debet in morbis à materia crassa, frigida, incocta & viscida. Nam vnica euacuatione tota educi non potest. Id videmus in quartana, aqua intercute, morbo

comitiali, mania, passione melancholica, dolore cap.
diuturno, & dolore iuncturarum à morbo Italico. Por-
rò syr. de pomis compositus Mef sic habet.

Syr. de pomis compositio.

R. capil. ven. ceterach. bugloss. borrag. ana M. j. flo-
rum borrag. bugloss. fuma. summitatum thymi ana p. ij.
foliorum senæ orient. cham. stechad. ana ʒ. j. chamed.
schenâthi, ellebori albi (niger enim nobis est incogni-
tus) florum, amaranthi, sesamoidis. ana ʒ. iij. succi a-
grim. fumi. an. ʒ. ij. succi pomorū dulc. lb. i. pass. mūda.
polypod. querc. an. ʒ. ij. croci ʒ. j. fiat decoct in aqua &
aceto q. s. in qua diss. sacch. q. s. fiat syr. perfectæ deco-
ctionis, seruetur vsui. Dosis erit ab ʒ. j. ad ʒ. iij. Hic syr.
plurimum prodest in morbo comitiali, melancholia,
morbo Italico, & omnibus affectibus à melancholia &
pituita præsertim salsa. Loco amaranthi poni possunt
flores nenupharis ad acrimoniam & malitiam veratri
castigandam. Eligantur poma admodum dulcia & odo-
rata, vt sunt poma (Ioannis) vulgò dicta. Potiora enim
sunt, quæ carnem minus solidam habent, & dulciora
& gustui suauiora. Quæ autem sunt duriorē carne,
reiici debent, vt curtispendula vulgò dicta. Herbæ ex
quibus fiunt syr. & aquæ, sunt bugloss. borrag. capil.
ven. ceterach, scolopendria vulgò dicta, siue lingua
ceruina, thymus, epith. melissâ, portulaca, absynth.
cappar. fumus terræ, cortex tamarisci, fraxini, ebuli &
omnes aliæ herbæ lieni seruientes, vt vitex siue agnus
castus.

R. syr. de bugloss. & de borrag. ana ʒ. ii. capil. ven. de *Syr. melan-*
stechade (vt ducatur vis medicamenti ad caput, nam se- *choliā præ-*
cus iret rectâ ad lienem) ana ʒ. ii. aquarum meliss. bu- *parans &*
gloss. & port. ana q. i. aro. cum pul. de gemmis, letitiæ *concoquens.*
Gal. diatrag. frig. vel calidi.

R. letitiæ Gal. tab. i. pond. ʒ. ii. ʒ. capiat post syrupum.

Syr. magistralis.

R. capil. ven. borrag. meliss. port. bugloss. ana M. i.

*Thymus
gaid.*

pass. mundat. p. x. seminis melonum, anis. port. endiuæ
ana. ʒ. j. seminis ocymi scrup. iij. florū anthos, bugloss.
viol. stech. borrag. ana. p. j. florū cham. p. ʒ. summit.
thyni (quia clarificat sanguinem) foliorum senæ ana ʒ.
vj. polypodij ʒ. ʒ. si vis magis laxatiuum, pone plus la-
xatiuorum: fiat decoctio in aqua, & non in vino, vt mul-
ti faciunt. In t̄b. ij. col. diss. sacch. q. s. fiat syr. mediæ co-
ctionis. cla. & aro. cum ʒ. j. letitiæ Gal. & ʒ. ij. cinamo.
Adde inter clarificandum & non in concoctione vini
aro. t̄b. ʒ. fiat syr. ad formam hippocratis. Vtatur in, v.
aut, 6. matutinis, accipiendo post quamlibet dosim ta-
bulam j. diamarg. frig. Huic apoz. possunt addi. v. radi-
ces, fumaria, & id genus. Proderit ægotantem accipere
clysterem mollem, ante syr. & eundem reperere semel
ad minus in hebdomada. Nam cum melancholia sit sic-
ca, etiam vt plurimum aliud dura est in hoc affectu. Fi-
nitis syr. debet purgari materia bolo, vel potius medica-
mentis humidis & liquidis. Quare raro aut nunquam
vtendum pillulis in his affectibus siccis, quia pillulæ
omnes calidæ, & siccæ sunt, & ideo corpus magis alte-
rant. Conueniunt tamen & melancholicis pillulæ de
quinque generibus myrobal. fœtidæ, indæ, de fumo.
Sunt autem periculosæ pillulæ de lapide lazuli, & me-
zereo, ob diuersam quandam qualitatem, cuius sunt
participes. Ideo est consultius ab usu earum abstinere,
& medicamentis vti forma humidis, & mollibus, vt sunt
potiones.

R. lyq. ras. polyp. quer. rad. bugloss. ana. ʒ. j. pass.
prunorum ana p. x. quatuor sem. frigid. (ad humectan-
dum) ana ʒ. ij. semi. cuscutæ, nō portulacæ (quia astrin-
git) ʒ. iij. vel plus, quia debile est, anis. fœ. apij. an. ʒ. ʒ.
florū viol. bugloss. borrag. cham. stechad. anthos an.
p. ʒ. florū tamarisci, senæ, summitatum thymi vel epy-
thymi an. ʒ. ʒ. fiat decoctio. In col. ʒ. iij. diss. diaph. &
confect. hamech. an. ʒ. j. syr. viol. vel de pomis compo-
siti. ʒ. ij. fiat potus, cap. in aurora cum debita custodia.
Potest addi rhab. infusum, maximè si sit melancholia
ex adustione bilis. In decoctione poni potest etiam flos
genistæ, modo æger non sit pronus ad vomitum. Nam
instar ellebori vomere facit. Foliculi senæ orientalis,

*Flos genistæ
vomitum pro
uocat.*

non nostri debent poni, quia nostra nullius ferè est momenti. Loco epithymi ponuntur summitates thymi. Nam epithi. actio omnino est imbecilla. Chamo. multum prodest in affectibus capitis à pituita & melancholia: nec miretur aliquis eam poni in decoctione potioris, præter vsum communem. Si non adsit obstructio, decoctioni misceri poterunt ad 3. ij. myrabolani indi & chebuli confricati oleo amygdalarum dulcium, vt eorum austeritas minuat. In hac decoctione ponuntur semina diuretica, quanuis cum splene nullum habeant consensum, neque vias vllas communes cum renibus, quò fit vt humor melancholicus per vrinas euacuari non possit. Diureticorum tamen vsus maximè confert, quòd humoris melancholici crassitiem incidant & attenuent, teste Galeno primo ad Glau. Animaduertendum tamen omnia clementia vrinas ducendo materiam ad venas, aluum sistere. Ob id in pauca quantitate poni debent in medicamentis laxantibus. Passulæ mundatæ nunquam omitti debent in melancholico affectu, quia earum caro relaxat. Hæc debent dari diuitibus, & non pauperibus, quibus dabuntur syr. communes in offic. parati & medicina sequens.

R. elect. diacarth. tabulati. pond. 3. iiij. vel confect. hamech, vel elect. de citro tantundem, capiat per se, vel dissoluatur cum decoctione aliqua humori melancholico purgando propria. Diacarth. perinde euacuat melancholiam atque pituitam, quanuis multi longè aliter sentiant, vel fiat sic.

R. diaph. confect. hamech. ana 3. xv. cass. recenter ext. cath. ana 3. iiij. fiat bolus cum sacch. Diaph. purgat materias adustas, ita etiam confectio hamech. cath. diaphene vtraque. Sequenti die accipiat bolum hunc.

R. conf. flor. borrag. conf. rad. bugloss. an. 3. j. conf. stech. vel anthos 3. β. pul. diamarg. frig. & letitiæ Gal. ana 3. scrup. j. sacch. parū fiat bolus. Bibat vinum dilu- *Secretum ad*
rum cum aqua elenij, vel bugloss. Elenium miram ha- *hilaritatem.*
bet proprietatem ad hilaritatem & gaudium excitandum: quod multi pro secreto habent, ideo conserua illius, quæ est paululum amara, & aqua distillata plurimum valent, Theriaca mediæ ætatis, est commune re- *Theriaca.*

medium, nec humori certo, aut affectui, aut parti determinata, interim tamen propria fit, si administretur cum aliqua medicina certa, & destinata cuidam affectui. Vt in hoc affectu post purgationem humoris melancholici exhibetur ad confortationē cum aqua bethonica, melissæ vel sampfuci, vt deducatur vis eius ad caput.

Topica.

Topica remedia sunt caputpurg. masticato. sternutatoria, & quæ omnia descripta sunt prius in dolore cap. à pituita, quibus tutò vti possumus. Optima caputpurg. fiunt ex succo sampf. expurgato & eius decoctione. Laudantur inunctiones calfac. & humectantes. vt.

R. ol. liliorum & chamo. an. ℥. ij. ol. viol. vel cucurb. (ad humectationem) vel de semine lact. ℥. j. ceræ parum, fiat vnguentum. Hoc fortius est ad calfaciendum & resoluendum.

R. ol. anethi & de semine lact. an. ℥. ij. ol. rutac. vel cucum. ægres. ℥. j. ping. porci ℥. ij. pul. cicla, sampf. & meliss. an. ℥. iij. seminis api, lauendulae ana ℥. j. ceræ parum, fiat vnguentum, quo vtatur. Si addas pinguedinis gallinae & anatis ana ℥. ij. magis sedabitur dolor. Sunt enim tenuium partium, & faciunt, vt altius penetret vis vnguenti. Itaque cerebrum magis humectabitur & calefiet. Ante vñctionē abluatur caput ad poros aperiendos, vt sic vnguenti vis melius penetret. Capitis verò fomentatio fiet decocto sequenti, vel irrorando caput cum spongia madefacta, vel applicando.

R. meliss. beth. sampf. bugloss. borrag. stech. an. M. j. flo. cham. mel. sampf. an. p. j. ros. rub. viol. nymph. an. p. β. foliorū senæ ℥. iij. seminis aneth. ℥. ij. si. dec. in decocto cap. veruecis. Cū spongia caput lauetur aut irroretur ter aut quater in hebd. modò non sit catarrhus. Flos & herba anethi, si reperiatur, huic decoctioni poterit addici, nec vtendum seminibus, quia calidiora sunt. Sacculi vel suffitus minus conueniunt, quàm vel lotiones, vel vñctiones, quia nimis desiccant. Poterit tamen fieri suffitus hoc modo, si catharrus adsit.

R. ros. rub. viol. nymphae an. p. β. seminis lact. & o-

cymi ana ʒ. ij. sand. omnium an. ʒ. j. aliptę mofcata ʒ. ʒ. fiat fuffitus. Hoc fuffumigiū erit ex vfu, fi dolor fiat à fœtore. Melius erit fi per nares accipiat fuffumigiū decoctionis prædictorum florum & feminum, vt fecimus cap. de caphalalgia è fanguine.

De dolore capitis per confenfum aliarum partium.

CAP. IO.

Dolor capitis non rarò fit aliarum partium cum cerebro consentientium consensu, & conspiratione, inde triplex curadi indicatio nascitur, quarum prima sumitur à membro primariè affecto, secunda à cerebro, tertia ab utroque. Verbi gratia, si fiat dolor per consensum ventriculi primò ventriculum curari oportet, nempe si materia sit in ore ventriculi apta ad expulsionem: vomitum excitare oportet, modò colli longitudo, pectoris angustia, aut thoracis affectiones, similiter vſus, & consuetudo, id non impediant. Nam à vomitu cauendum in phthificis, asthmaticis, & cæteris id genus. Hæc omnia si non contradicant, vomitus ciendus cum aqua tepida, quæ ventriculum lauando excitat vomitum. Quòd si fortius vomitorium quæras, fac se- *Vomitorium.*

R. Raph. ʒ. ij. fiat levis decoctio: adde bliti ʒ. ij. in q. j. col. diss. syr. acetos. simpl. ʒ. ij. vel oxymel. tantundem, vel syr. violati, capiat tepidè corpus mouendo, & non quiescendo, aut fricet regionem ventriculi in orbem. Cauendum tamen est à vomitoriis fortioribus, vt sit à nuce vomica, & semine behen, & veratro albo, quæ ventrem maximè lèdunt, ob violentum vomitum. Qui oculorum affectibus laborant, caueant à forti vomitorio, quod ad oculos ob motum vapores dirigit. Sic etiam à caputpurgiis abstineant, ne humores attrahāt versùs oculos. Affectiones oculorum dico ophthalmiā, suffusionem, hebetudinem. Syr. viol. prouocat vomitum relaxando ventriculum. Hinc deprehenditur multorum error, qui medicinis purgantibus admiscent syr. viol. cuius loco fatius est capere syr. capil. ven. Loco decoctionis raph. & anethi potest capi aqua raph. di- *Error in syr. violato.*

Clyster.

stillata. Miscemus cum syr. aceros. simp. oxymel, & debet corpus moueri. Potest dari clyster, tum ad euacuationem materiæ, tum ad diuersionem, vt supra est ordinatum. His peractis possunt dari pillulæ leues duabus aut tribus horis ante cœnā, ad diminutionem materiæ.

Pill.

Nec est timendum ab iis, etiamsi non præcesserint syr. cum sint leues. Sunt autem pill. tales.

R. pill. de hyera simplici præparatarum absq; croco & myrrha, vel de arom. 3. fi. pillulæ vij. cum aqua absynthij, capiat duas horis duabus ante cœnam. Die sequenti capiat clysterem mollem, vt melius pillulæ euacuent. Nec refert, detur ante pillulas vel post. Loco clysteris potest dari glans ex melle & sale communi, vel succo betæ. Melius est tamen dare clysteres. Deinceps ad materiæ præparationem fiat syrupus.

Vbi distinxeris à qua materia fiat affectus, nempe an à pituita, an à melancholia, an à bile, an ventriculi cruditate. Nam si fiat à bile coaceruata in ventriculo, potest dari syr. de absynthio, myrtill. cum aliis syrupis, bilem præparantibus. Nam absynth. euacuat subtiles humores existentes in orificio ventriculi, Galeno 7. methodi. In aliis tamē, in quibus hepar, vel renes, caliditate laborant miscendi sunt syr. frigidi hoc modo.

Syr. absynt.

R. syr. endiuia 3. ij. syr. de absynth. 3. j. aquarum absynthij vel mentæ 3. ij. cichor. endiuia an. 3. iij. misce fiat syr. pro tribus dosi. Nō est quod aliquis calumniatur hīc poni syr. de absynthio, qui calidus est. Nam id fit quia absynth. bilem euacuat, & abstergit, Galen. 7. meth. itaque melius est ponere aquam absinthij, quā mentæ.

R. elect. diarrh. abb. tab. iij. cap. tab. j. post syr. Purgetur pillulis euacuantibus à capite, quæ tamen ventriculo nō nocēat, vt sunt pillulæ cochia, fœtida, aureæ, quæ sua violentia possunt lædere ventriculum. Quare melius est pillulas debiliores dare; & iis fit melior operatio, quā plus æquo violentibus. Talibus igitur vtatur.

R. pill. de mastiche, de hyera simpl. an. scrup. i. rhab. scrup. ij. cum syr. ros. fiāt pillulæ. Conueniunt pillulæ factæ de rhab. & myrob. & sine quibus, etsi paruam do-

sim scammonii admittant.

R. omnium myroba. scrup. ii. rhab. ʒ. ʒ. arg. tro. scrup. i. cinamomi, spicæ, schenanti an. scrup. i. aloes lotæ cum aqua endiuæ & absynth. an. ʒ. ii. syr. ros. q. s. fiat massa, de qua cap. quarto quoque die, tribus horis ante pastū, & ex iis formando tres aut quatuor cum aqua endiuæ. Si æger sit biliosus, & plus æquo calidus, possumus admiscere tamarindorū. ʒ. i. ʒ. Ne admisceas crocum, quia

*Croci ii. com-
modum.*

intus assumptum caput replet vaporibus, ideoque dolorem auget. Exterius potest applicari, vt in vnguento. In his pillulis ad paruam quantitatem admiscantur aromata, quia materia peccans non tam crassa, aut viscida est, vt egeat, aut extenuatione, aut incisione maxima. Adde quod non sunt multum aduersæ ventriculo, & ideo corroborantibus non egent.

Purgatione facta vngendus est ventric. vng. sequenti.

R. ol. ros. vel myrthini ʒ. iii. ros. rub. florum chamo. spicæ, sche. florum labruscæ an. ʒ. ii. sandall. omnium, coral. rub. an. ʒ. i. ceræ parum, fiat vnguentum, quo vngatur ventriculus.

Topica.

Topica remedia prius descripta adhibenda sunt capiti, & quidem si fiat dolor à bile, ea, quæ sunt descripta proprio cap. Si pituita similiter, & sic in reliquis differentiis. Adhibeantur statim à principio astringentia capiti, vt robore adhibito minùs recipiat humores fluentes, vel fumos elatos sursum, ad quam intentionem prescribi potest pul. ordinatus in dolore cap. à materia calida, cap. 6. Quòd si dolor cap. fiat per consensum matricis, id erit vel ob menses retentos, vel minùs fluentes. Si fuerint suppressi, prouocentur eo tempore, quo communiter solèt fluere, vt docebimus cap. proprio. Si plus æquo fluant, supprimantur, vt etiam cap. proprio docebitur. Neque tamen interea negligatur caput, quin huic medicamenta topica adhibeantur statim à principio, & quæ vim habent repellendi, & roborandi cerebrum, ne ad se fluentem materiam recipiat. Deinde applicabuntur ea medicamenta, quæ vim habent discutiendi & euacuandi materiam contentā in cerebro, qualia sunt quæ descripta sunt cap. de dolore capitis à pituita. Dolor ab

*Dolor ab im-
modico fluxu
menstruum.*

immoderato fluxu mensium arguit frigiditatem sum-
mam, & siccitatē, ob sanguinis profusionem, quæ nisi
subitò compescatur, periculum est de hydropē. Suppres-
so fluore offerenda sunt alimenta, quæ citò nutrant,
deinde caput est roborandum, & humectandum, vt di-
ximus in dolore cap. à melancholia. Quoniā enim plus
equo exiccatum est cerebrum, ideo humectatione indi-
get. Si verò dolor capitis fiat per consensum alicuius
partis, in qua pituita vitium gignit, his vtendum, quæ
descripta sunt in capite de cephalæa è pituita, hoc ta-
men obseruato, vt diligentiam adhibeamus in curatio-
ne partis primariò affectæ, non negligendo partem quæ
per consensum laborat. Exempli gratia, si dolor, capitis
fiat per consensum ventriculi, purganda erit pituita, aut
vomitu, aut pharmaco soluente, aut clystere. Quod si
preparatione indigeat, fiat cum sequentibus.

*Syr. up. absyn-
thii & eius
aqua facul.
conseruie.*

R. syr. de stechade, mel. ros. col. an. ℥. i. aquarū scōnī.
beth. hyss. & menthæ q. s. fiat iulep. Addi potest aqua
absynthii, sed non syrupus, propter illius nimiam astri-
ctionem. Astringentia enim omnia materiā inculcant.
Ob id à Galeno vituperantur. At aqua distillata astri-
ctionem amisit sublimationē: quare addi potest his,
quæ incidunt & attenuant quadam leui corroboratio-
ne viscerum. Quod si timeas de caliditate hepatis aut re-
num, vt sit in bilioso, & temporibus calidis, & regione
calida, si humor putrescat, vel adsit febris, aquam endi-
uiæ, & capillorum addemus, & loco prædictorum syr.
miscemus medios syr. ad frigidum tendentes sic.

R. syr. de bizant. & capil. ven. an. ℥. iii. aquarum en-
diuiæ, absynthii, graminis, asparagi an. ℥. iii. misce pro.
℥. dosi. hoc poterit cōuenire in febribus pituitosis. Post
syr. accipiet tab. sequentes.

R. elect. diarrh. abb. tab. iii. cap. i. post quemlibet syr.
ventriculus vngi poterit vnguento stomachico Gale.
vel supra scripto. Topica remedia, quæ autè præscripta
sunt in dolore à pituita, huc referenda sunt. Si fuerit
per consensum splenis, quæ dicta sunt in dolore à me-
lancholia.

Cephalæa & Hemigræna non requirunt alia medicamenta, quàm quæ prius sunt descripta, eadem tamen fortiora exposcunt. Nam cùm in his dolores antiqui sint, lenia spernunt remedia, fortioribus nõ facile cedentes. Fiunt autem à bile, melancholia & à pituita, aut per consensum aliarum partium. Ergo humor peccans concoquendus est & postea euacuandus, & intemperies relictæ contrario pharmaco corrigenda est. Humor peccans debet præparari secundum suam materiam modo prius descripto in superiori capite. Et quia in his affectibus cerebrum est imbecillum, ideo diligentiori cura est roborandum, & confortandum pul. capitalibus, cucufis extrà applicatis, tum etiam intus assumptis. Et tutius quidem si vtatur conseruis, pul. aquis & syr. ad id aptis: quales sunt conseruæ anthos, stechad. florû. saluæ, & acori cõmunis. Pul. quibus vti possumus, sunt diamoscum, diambra, pliris cum mosco, ros. nouella, arom. ros. & similes. Confectiones verò, theriaca, myrrhidatum, aurea alexandrina, & in mulieribus triphera persica sine opio. Ex conseruis item & pul. possunt fieri opiata. Topica remedia fortissima esse debent. Curatu enim difficiles sunt hi affectus, & contumaces.

Topica.

R. radic. cucum. agrest. ʒ. ii. coquatur in ol. antiquissimo, & postea conundatur, & reducatur ad formam vnguenti: vngatur anterior pars capitis prius rasa. Lauri caput aqua vitæ laudatur, quia maximè discutit. Fit præstantissimum vnguentum ex ol. rutaceo & laurino, addendo parum ceræ & vitrioli romani vsti (vt facilius penetret) & croci an. ʒ. i. Id in doloribus cap. diuturnis ab humoribus frigidis prodest plurimum. Si nihil aut parum hæc topica proficiant, fiat sinapismus adeo fortis, vt cutis exulceratio sequatur, sed post exulcerationem statim remoueatur, ne nimis carnem vlceret. Nã sufficet cutim exulcerare & vesicas excitare, vt humor ad partes externas trahatur. His peractis vulnus

Sinapismus.

erit abstergendum, & crusta siue scara auferenda cum butyro sine sale, fricanda, vt decidat. Vlcus vero siue vulnus mundificatur cum basilicone, vel macedonico, quæ solo thure differunt. Basilicum enim (quod & tetrastapharmacum, à Gal. vocatur) thus non recipit. Mundatum vlcus ducatur ad cicatricem, cū panygiro (quod fit ex cerusa, axungia porci, lytharg. &c. & aliis medicamentis exsiccantibus. Diu tamen vulnus apertum remaneat, vt materia temporis interuallo, & sensim vacuetur. Sunt qui faciunt vesicatoria in occipitio: sed id ad reuulsionem fieri debet, si pars anterior sit affecta. Interim tamen conuenientissimum erit sincipiti cauteria ad mouere ad euacuationem. Nam ibi sunt futuræ, per quas materia potest euacuari, adhibitis eiusmodi cauteriis, quæ materiam à profundo ad circūferentiam educant. Huiusmodi medicamenta metasyncritica dicuntur. Sit igitur tale vesicatorium.

R. canthar. ʒ. j. semi. rutæ agrestis ʒ. j. β. fermenti acerrimi ʒ. ij. sinapi ʒ. β. sicuū ʒ. ii. misce, ponatur super caput, & id remoueatur cute exulcerata. Possumus vti capitello descriptionis de Vigo. Nam aperit cutim sine magno dolore, & est magnum secretum chyrurgorum, & certè laudabile est dolorem, quoad fieri potest, euitare. Porro capitellum fit ex auripigmento, sandaraca, arsenico, & paucio opio.

*Secretum
cbyrur.*

De dolore capitis à morbo Italico. C A P. 12.

Dolor capitis, qui hodie maximè grassatur, fitque plurimum à morbo Italico, infestat maxima ex parte noctu, circa partem anteriorem capitis, vel circa tempora, aliquando exterius, aliquando interiùs. Cùm est exterius, facileprehenditur. Nam sæpe tumores præter naturam excitat. Aliquando verò alopecia dolorem sequitur, itaque decidunt pili capitis, barbæ, superciliariumque, vt in elephantiasi. Dolorem internum comitatur dolores articulorum. Porro hic morbus, cephalæa nempe, aliquando est incipiens, aliquando recidiuus. Cùm est incipiens, oportet à principio ordi-
xi curam morbi Italici descriptam à practicis, postea ad

dolorem capitis, qui eius morbi recidiuam sequitur, veniendum, ad cuius curationem primum dari debent clysteres ad materiæ diuersionem descripti prius de dolore capitis à pituita: deinde si iuuenis fuerit abundans sanguine, & omnia consentiant, fiat sanguinis missio. Quòd si dolor sit internus, dandæ sunt pillulæ vel minoratiua descripta supra de dolore capitis à pituita vel melancholia. Concoquenda tamen & purganda erit materia syrupo sequenti, idque bis in anno, Vere scilicet & Autumno.

R. rad. enulæ, polypod. ebuli, galang. an. ʒ. ij. beth. *Syr.* melissæ, chamepith. nepetæ an. M. j. Quòd si sit sanguineus, adde summitatum lupuli, asparag. an. M. j. fumi. scabiosæ, verbenæ, an. M. j. radic. pentaphili, radic. satyriionis, hermodactill. an. ʒ. j. ras. ligni indi ʒ. j. pass. mûdat. ʒ. ij. foliorû senæ ʒ. ij. turbith. ʒ. ʒ. zinzib. ʒ. ij. fiat coctio. In colla. dissolue mell. ros. col. q. s. si. syr. mediæ decoctionis clarificatus & aromatizatus cum ʒ. ii. omniû sandal. vtatur in sex matutinis. Si lubet, potest addi syr. de pomis redolentibus ad ʒ. vi. Accipiat quinque horis ante pastû. Purgetur pillulis cochiis, de sarcocolla, vel de fumo vel aureis, vel fœtidis, vel omnibus simul. Dosis erit ʒ. i. vel scrup. iiii. ex quibus sex for. cum aqua fumenterræ, vel beth. vel primulæ veris. Si lubet potionem facere, ita parabitur.

R. elect. indi maioris, & de citro sol. an. ʒ. iii. diss. *Potio.* in vltima dosi apoz. vel in aqua melissæ, beth. & arth. cap. in aurora cum custodia. In crastinum detur bolus sequens.

R. ther. veteris ʒ. i. cum sacch. fiat bolus. Ratio vi- *Bolus.* tus sit exiccās extenuānsque. Vtatur fumigio sequenti.

R. coriandri præparati ʒ. i. gum. hederæ torrefacti, *Fumig.* nigellæ rom. infusæ in aceto ʒ. ii. florum chamo. schenanth. an. ʒ. i. myrrhæ, thuris, beniouin an. ʒ. ij. sandaracæ. i. auripig. rub. ʒ. i. ʒ. concaissentur leuiter, fiat suffumigium supra carbones ardentes, capiat fumum per nares serò & manè, & suffiantur etiam cooperimenta capitis. Si dolor sit externus, fiat vnctio capitis, etiam si aliàs vnctus fuerit. Si nolit vngi, fiat talis pileus, vt sequitur.

Pileum.

R. mass. emplastri diuini, empl. de Vigo ana. q^r. j. malaxentur cum ol. laurino, & extendantur supra alutam, ex quo fiat pileum, quod applicetur capiti raso, & prius inuncto ol. laurino, & ferat hunc pileum, donec solutus sit capitis dolor. Et quoniam omnia huiusmodi vnguenta ingratum odorem expirant, ex usu ægrotantis fuerit portare moscum, ambra & id genus alia.

Vnguentum.

R. beron. melissæ, absynth. pulicar. matric. sampf. ebuli cum radicibus, altheæ an. M. j. flor. stech. an. thos, sampfuci, chamo. mel. an. p. j. seminis rutæ agrest, baccar. lauri, aneth. an. ℥. iiij. pingued. porci non salitæ & antiquæ, fæ. j. pingued. galli & anatis ana q^r. j. bulliant omnia simul in vino, & aqua ad consumptionem vini, & reducantur ad formam linim. fortiter exprimendo, & addedo quatuor vnguentorū cal. an. ℥. ij. argent. viui extincti in aceto, & sulphur. viui an. ℥. ij. cinabrij ℥. β. fecis oleorum liliorum & laurini ana ℥. iiij. hoc vnguento vngatur ad dolorem capitis, & articulorū, post alias vniuersales, vngendo caput, & articulos. Multi in doloribus capitis a morbo Italico, vt in curatione morbi Italici vniuersali, maximū errorem committunt. Nam medicamenta frigida adhibent, quæ materiam infrigidant, & incrassant, quanuis materia sit vel omnino pituitosa, vel parum habeat admixtæ melancholiz. Ideo aliqua ad humorem melancholicum admisceri debent, pauca tamen respectu eorum, quæ pituitam respiciunt, ex qua magna ex parte morbus hic nascitur.

De dolore capitis ab ebrietate. C A P. 13.

Dolor capitis aliquando fit ab ebrietate ob vini vapores ad cerebrum eleuatos. Sed quia medici raro ad hanc curam vocantur, ideo breuissimè de hac disseremus, cum omnes curam & remedium experimento sciant. Fertur enim communi carmine. Si tibi serotina nocet potatio vini: hora matutina rebibas, & erit medicina. Non tamen parum faciunt lucri medici ex curatione affectuum, qui ebrietatē sequuntur: quales sunt tremor, paralyf. morbus attonitus, comitialis, catarrhus, & id genus reliqua. Quanuis enim vinum sit calidum,

frigidos tamen morbos gignit, vt docet Gal. libro de
 sympt. causis. Id sat superque norunt medici Britan- *Britanni me*
 ni, qui diuites euadunt ex affectibus, qui ex crapulae so- *dici.*
 bole fiunt. Porro vt aliquid tandem de hoc affectu at-
 tingamus, dolor capitis ex ebrietate curatur prouoca-
 tione vomitus, si sit plenus ventriculus. & excitatur au-
 tem vomitus aqua tepida, & pauco ol. iniecto assumen-
 do ʒ. iij. vel decoctione. rapha cum syr. acetos. Vomitu
 facto caput consumabis oxyrrhodino, ne facile fumum
 recipiat, deinde dabis decoctum caulium. Nam vapo- *Caulium de-*
 res ad caput ascendentes sistit. Licet aliquando dare *coc.*
 clysterem ad diuertendum.

De vertigine.

CAP. 14.

Cum caput & simul quæ cernuntur, videntur cir-
 cumagi, hæc affectio à Græcis δῆλος, à Latinis
 Vertigo appellatur, vt Galenus docet in. 4. de ratione
 victus in morbis acutis. Cum verò simul adest obuer- *Differentia.*
 satio tenebricosa, adeo vt derepentè visus euanescat,
 existimantibus, qui id mali patiuntur, sibi offusas esse
 tenebras, σκοτόδινος, id est, vertigo tenebrosa nuncu-
 patur. Quòd si illa tenebrarum offusio sine vertigine
 & rerum circulatione, aut illa saltem leui existat, Sco-
 toma dicitur: quæ leuius quoddam tenebricosa ver-
 tigine malum est, vnde incipiens quædam ac debilis
 σκοτόδινος esse videtur, cum vehementiæ & intensio-
 nis ratione tantum differant. Sunt tamen ex recentio-
 ribus nonnulli, qui vnum & eundem affectum esse exi-
 stimant, nullo discrimine adhibito. Quidam verò no-
 mina non separant, sed res ita distinguunt, vt id, quod
 verè Scotoma est, suffusione à Latinis dictam, à Græ-
 cis Hypochima nominauerint. Quos similitudine, quæ
 inter has affectiones intercedit, deceptos existimo. In
 illa siquidem non minus, quàm in altera incipiente
 fumi vel nubes, muscæ & similia spectra, interdum
 ob oculos volitare putantur, proindeque alia ra-
 tione discrepare necesse est. Scotoma enim quauis ocu-
 lorum obtenebratio sit, eius tamen causa continens in
 cerebro subsidet, quam spirituum ibi contentorum in-

ordinata motio & turbata excitat. At suffusionis incipientis sedes & aſa in oculo tantum continetur, eſtque vel aqua vel fumus. Verum vt plenior omnino Vertiginis notitiam habeamus (liceat enim hoc nomen nunc pro omni Scotomia uſurpare) dicendum illam eſſe inordinatum ſpirituum motum in anterioribus ventriculis cerebri exiſtētium, qui tenebrarum offuſiones adducit, & imaginatricis facultatis iudiciū peruertit, unde illa rerum obiectarum circulatio & conuerſio ſeſe obicit, ſimulque ſe circumagi, qui id patiuntur, & prolabi exiſtimant. Nihil enim mirum tot læſarum functionum ſymptomata inuehi, cum ſpiritus, qui in prior cerebri parte conſtituti ſunt, ſecundum naturam non ſe habēt, ſed indebito & peruerſo motu feruntur. Sunt enim inſtrumenta & ſubiecta facultatum interiorum animæ, earum præſertim, quæ in ea parte domicilium habent, vt eſt ſenſus communis & intimus, à quo tanquam à fonte riuli in exteriores ſenſus deriuantur, & viſ illa prima ſentiendi è cerebro in ſenſuum inſtrumenta ſe diffundit, ſicuti etiam ea, quæ imaginatrix appellatur, cuius munus eſt ſpecies rerum apprehendere & cōcipere, & quæ illam naturali quodam inſtinctu conſequitur. Nam quæ pars animæ ſenſu pollet, eadem pariter & phantaſiæ & appetitus & motus facultates habet. Ex quibus perſpicuum eſt, quicquid exagitare & conturbare humores ac ſpiritus poteſt (qui quoniam eorum omnium, quæ ſunt in corpore, tenuiſſimam ſubſtantiam habent, ob id quoque facile agitantur) id etiam vertiginem ſentiendi vim obtinere maximam. Id autem tum ab euidētibus, tum ab interioribus cauſis proficiſcitur. Euidentes ſunt ſolis æſtus, exceſſus omnis aëris conſtitutioniſque temporis intemperatæ, præſertim humidæ & calidæ, vt ſunt auſtrina, quas Hyppocrates auditum hebetare, caput grauare, vertiginem oculis inferre ſcripſit. Omnia denique, quæ humores extenuant & in feruorem agunt, & quæ ſubitò vehementerque comprimunt, aut vehementiore motu incitant, vt dolor atrox, immodica exercitatio, ira, timor, omneſque tum corporis tum animi perturbationes. Inedia porro, vel quia impuro corpore ventriculum plerumque implent hu-

*Spiritus in-
ſtrumenta fa-
cultatum.*

Cauſa.

motibus, idem efficiunt, vnde stomachi erosiones, vigiliae, corporisque perturbationes consequuntur, ac vertigines, quod insitus calor perinde ac mens tum noxios humores exagitet alimenti penuria, aut quia acres humores exacuit, incidit, & corpus calefacit. His etiam, qui ex morbo conualescunt, vertiginem concitat in liberum perflatilémque aërem vel saluberrimum mutatio, quod repentè ac vehemèter corpus & humores exagitet. Id autem non minus promptè ac celeriter efficiunt rotarum similiúmque motionum circumactus, atque quarum vortices, si vel aspectui solùm obiciantur: sed multò magis corporis immodica & in gyrum facta motio, qualis est articularis motio apud Prouinciales, quã (voltam) vulgò nominant. Ab his autem promptius offenduntur, qui cerebrum in hanc affectionem iam propensum habent. Quòd autem solus rerum, quæ circum aguntur, aspectus, possit Scotomiam facere, non aliunde euenire puto, quàm propter continuationem & coniunctionem rei aspectabilis cum videndi spiritu, ex qua consentaneum est spiritum illum eodem modo impelli, quo res ipsa, quæ cernitur, siue spiritu ab oculo manante, & in rem obiectam per medium incidente visio fiat, siue rei color & imago aërem medium afficiat, qui deinde ad oculum vsque protensus oculum concitat. Facilius verò intelligitur quo pacto turbata, & in gyrum facta corporis motio vertiginem concitare possit. Humores enim & spiritus cum ex fluétium genere sint, his agitato corpus vnà commoueri, & ad eandem motionem ferri necesse est, vnde vertiginis solutio statim adest cum motus contrarius initur. Contrarij siquidem motus sese inuicem compescunt & contemperant. Sed tamen ad vertiginem componendam pauciores, quàm ciendam requiri videntur, quòd rem quiescentem compellere, quàm commotam sistere, maioris sit laboris. Causa verò interior continens vertiginis traditur crassus spiritus aut flatuosus cum humore simul permixtus, qui in capite commouetur: aut soli spiritus cum multo vapore in cerebro contento, qui à capite suam essentia & originem interdum accipiunt, constituuntque eam vertiginis speciem, quæ à primario cerebri affectu fieri

dicitur. Aliunde verò interdum trāsmittuntur, & eam, quæ ex consortio fit, adducunt. Quod accidit vaporibus vel humoribus ex ventriculo vel præcordiis, vel aliis partibus in cerebrum sublatis, aut per arterias & venas ad cerebrum ascendentes deductis, eo modo, quo dolorem per capitis consensum fieri antea demonstrauimus. Generantur autem in ventriculo ob natiui caloris defectum, vel partis illius imbecillitatem, quæ ex cibo & potu vaporosum & flatulentum spiritum parit. Nonnunquam etiam humor prauus vel ibidem genitus vel aliunde accitus, interdum & cibus illic corruptus hanc affectionem procreat, ore vetriculi (vt scribit Galenus aph. 7. lib. 4.) morso aut vellicato. Nam propter neruorum magnitudinem ex cerebro in ipsum descendentem, animæ functiones læduntur, malè affecta hac particula. At nos maluimus dicere id fieri per vapores ex ipso ventriculo deductos per neruorum ambitum, qui ad ipsius os perueniunt, aut alio modo, quemadmodum de dolore capitis ex consensu ventriculi exorto demonstratum est. Morsus enim aut vellicatio stomachi syncopem, erofinem, nauseam, & singultum excitare concedimus: vertiginem verò, quomodo possit, non videmus, nisi fumi sursum feratur. Cur enim potius coctionem, sicut à potu helleboro, non adduceret? Feruntur autem sursum fumi, quoniam quæ in ventriculo existunt, agitantur aut corrumpuntur, sicuti ostendit vectio aut nauigatio, vel quam medicamentum purgās efficit, exagitatio. Eodem modo iccur, venæ, vterus, intestina, vniuersum denique corpus consortij lege materiam huius affectionis ad cerebrum mandant, & maxime cum euidentium causarum vi ciètur. Quare quotiescunque ex consensu alicuius partis fit vertigo, dignoscitur, quòd eius affectæ partis indicia semper apparent, quæ veluti seminarium & morbi originem designant. Vertigo verò primarius cerebri affectus existit, cum vapores ac materia flatulenta huius mali causa est proprio ipsius vitio, in eoque aut procreatur aut cõgeritur. Id autem efficit omnis intemperies æqualis, vel excessus qualitatum & humorum, quæ coctionem impedire aut corrumpere nata sunt. Atque inde crudita-

tum, flatuum, & excrementorum prouentus maior existit, quàm qui possit à natura domari. Calida autem intemperies siue solitaria, siue cum materiæ consortio peculiari quadà vi id præstare potest, vel quòd humores extenuet, & in feruorem furorémque agat, vel quòd tantam vaporum multitudinem alliciat, vt præ copia excludi nequeant. Sed frigus fixarum inueteratarumque vertiginum causa est, omnem affectum contra naturam contumacem & diuturnum procreans, quia cùm penuriam & defectum caloris natiui consequatur, cruditatum omnium est author, quæ cùm ab inferiori debili que natura subigi nequeant, in flatus & crassos vapores abeunt. Quæ ratione Hippo. difficultates spirandi & vertigines senibus familiares esse scribit. Nec tamen ab intentè frigida, aut summè debili calore materiam illam progigni dicamus. Si enim ad extremum imbecillitatis perueniret, nunquam illos humores dissoluere aut resolvere aggrediretur: id quod cùm efficere nititur, præ imbecillitate attenuare ipsos non potest ita, vt per insensilem euaporationem excerni queant. Inde origo flatuosi spiritus existit in capite, cui cum exitus non pateat, more flammæ & fumi in furno coerciti, in gyrum mouetur. Id autem efficit capitis rotunditas & ventriculorum cerebri cameratio, ad cuius partem fornicis superiorè cùm vapor rectà iuxta leuium naturam delatus est, nec altiùs ferri potest, reflectitur, & in orbem rotatur, non aliter quàm cùm exhalatio, quæ sursum tendit, nubibus viam præcludentibus, in latus ducitur & ventum procreat. Atque ea est vertiginis eius, quam euidentes causæ non concitant, ratio. Cuius generationem meatuum capitis obstructio & condensatio, quæ vapores prohibet, adiuuat, atque interdum facit, quemadmodum & partis imbecillitas humores vel vapores ab aliis transmissos recipientis, vel in se parientis. Accidit autem etiam hæc affectio initis morborum & iudicationibus, quo tempore aut turbationem, aut à flatuoso spiritu, quem humorū prauitas excitauit, cerebri repletionem demonstrat, naturamque haudquaquam quiescere, sed interdum contentos in corpore prauos humores ita aggredi, vt à bo-

nis eos fecernat. Quare medium quodammodo tum salutarium, tum exitiosarum affectionum obtinere videtur. Indicium enim est nec omnino prostrata, nec omnino vincentis naturæ. Vnde cum initiis febrium interuenerit, spectandas esse iudicationes admonet Hypp. ne temerarium feratur iudicium. Ex illa enim nisi superior vel inferior morbo prorsus natura esse videatur, salus vel exitium certissimè pronuntiari nequit. Visa est præterea vertigo post diuturnorum morborum imperfectas crises accidere ob translatam materiam illorum in cerebrum, vbi hanc concitat.

Curatio.

Vertigo vt à multis causis fit, ita variis modis curatur. Si fiat ob motum corporis maximè in gyrum, vel ob aspectum rerum rotantium, vel profundarum, quiescant & illa non aspiciant. In his præsens est remedium vt collocentur supini, ita vt nates sint capite altiores. Est etiam inungenda illis pars anterior oxyrhod. vt faciliùs dormiant, & spiritus agitati quiescant. Si ob crapulam, curetur crapula modo supradiçto, vt vomitu & corroboracione ventriculi. Dentur aliqui fructus, aut alia astringentia. Detur puluis sequens, qui utilis in omnibus ferè causis vertiginis erit.

R. coriand. vnicæ cooper. ʒ. ij. anis. similiter conditi ʒ. j. fœnic. conditi ʒ. ij. diacyd. sine speciebus. ʒ. j. ʒ. corall. subtiliter tritorum, & seminis pœoniæ mund. ana ʒ. ʒ. f. sacc. ros. q. s. fiat pul. Commune præceptum est in ordinatione receptarum, vt primùm ea scribantur, quæ ponuntur in maiori dosi, sensim descendendo, & diminuendo, pro ratione affectus, & virium ægrotantis, veteribus obseruatum, & maximè ab Andromacho omnium in præscribendis medicamentis compositis maximè ingenioso. Obseruari debet etiam vt semper ea præcedant, quæ sunt affectioni curandæ, aut parti laboranti maximè propria, ad communia sensim descendendo. In superiori pul. ponitur semen pœoniæ, quia non solum epylepsia, sed omnibus affectibus capitis frigidis confert, præsertim his, qui affinitatem quandam ha-

*Commune
præceptum in
præscrib. for-
mul.*

Pœonia con-

bent cum epylepsia. Si ob cruditatem ventriculi vel *fr. affectib.*
 frigiditatem accidat vertigo, ponatur dyacydonitē cum *capitis.*
 speciebus, nisi velis alium puluerem calidū addere qui
 suppleat eius vires. Si autem fiat vertigo à vaporibus e-
 leuatis à materia aliqua calida, vel ob agitationem ali-
 cuius materiæ subtilis, digeratur sic.

R. syr. ros. ʒ. ii. syr. de berber. ʒ. i. aq. solani, viol. ros-
 ana ʒ. iii. aq. meliss. aut sampsuci ʒ. ii. misce. Ponitur a-
 qua melissæ aut alterius herbæ capitalis, quanuis sit ca-
 lida, vt vis medicamenti ad caput deducatur.

R. elect. triasand. vel diarrh. abb. vel diatrag. frig.
 tab. i. pro dosi.

R. syr. ros. laxatiui ʒ. ii. rhab. infusi in aqua endiuizæ
 non expressi ʒ. i. florū anthos & cinamomi ana scrup. ʒ.
 misce, fiat potio cum decoctione prunorū & sebestem.
 Si fiat ex mixtione humoris melacholici, adde in de-
 coctione foliorum senę orientalis ʒ. ij. vel summitatum
 thymi ʒ. j. vel polypo. querc. tantundē aut senę orien-
 tal. ʒ. j. in substantia. Si verò ob cacochymiam egeat
 maiore euacuatione, adde elect. de succo. ros. ʒ. j. vel
 oxyph. laxa. ʒ. ij. Hęc confectio fit ex tamarindis. Qua-
 re confert febribus, & aliis morbis etiam ex bile. Estq;
 simillima compositioni diaprunis solu. Poteris tamen
 augere vel minuere dosim, pro magnitudine materiæ,
 & viribus egri. Post euacuationem dantur aliqua astrin-
 gētia, vt mala cydonia condita, aut diacyd. sine specie-
 bus. Vtatur etiam carne cytoniorum conditorum post
 pastum. Applicetur etiam oxyrocinum supra caput,
 vt in dolore capitis à bile dictum est. Quòd si non cē-
 dat morbus his remediis, veniendum ad fortiora. Adhi-
 beantur succi plantag. & solani, & alia, quæ supra præ-
 scripta sunt, in dolore cap. à bile, semper ea eligendo,
 quæ magis astringūt. Si nolint accipere potionem, den-
 tur pilulæ sine quibus, vel de quinque generibus my-
 rob. vel quæ sine myrrha & croco parantur. Clysteres
 ante vsum syr. laudantur, quales præscripti sunt in do-
 lore capitis à bile. Si à materia frigida eleuetur fumi te-
 nebricosi vertiginē inducentes, concoquatur & euacue-
 tur materia modo supradictò in dolore cap. à pituita.
 Præscribatur pul. iam dictus addita ʒ. j. cumini in aceto

*Potio pur-
 gans.*

præparati & carui tantundem. Potest etiam addi in puluere ℥.ß. elect. diag. aut pul. eius ℥.j. Potest etiã fieri opiata ad confortationem cerebri, & ad prohibendam vaporum generationem hoc modo.

R. confer. cortic. citri cum sacch. conditi ℥. j. confer. anthos & florũ stechad. & ros. ana ℥.ß. pul. ros. nouellæ, & aro. ros. ana ℥. j. diacym. vel diatrium pipereum (si reperiatur præparatum) ℥.ß. galang. subtiliss. pul. & anis. ana ℥.ß. syr. confer. zinzib. vel corticis citri q. s. fiat opiata, de qua accipiat duabus horis ante pastum, ad quantitatem auellanæ, superbibendo parum vini, vel aquæ absynthij. Si æger habuerit renes natura calidos, aut hepar calidum, admisceantur, quæ illa refrigerant, in minori tamẽ dosi, vt si addas triasand. & diarrh. abb. ana ℥.ß. vel scrup. ij. vel bibat ante sumptionem opiatæ aquæ endi. ℥. ij. vel cichor. hoc etiam faciendum est in calidioribus naturis, vbi sumendæ sunt pillulæ, quia omnes calidæ sunt, saltem ob aloen: Aut si alioqui hepar fuerit calidiũ cum frigiditate ventric. Tunc enim non sunt sumenda calida, quæ sunt multũ tenuium partium. Illa enim parũ in ventriculo manẽtia, statim ad hepar transeunt. Quò fit, vt intemperaturam ventriculi parũ contingant, caliditatem verò hepatis multũ adaugeant. Sumenda ergo sunt calida, quæ diu in ventriculo maneant, vt grana piperis integra &c. Topica remedia sunt aliqua ex parte discutiẽtia cum astringentibus, & cerebrum corroborantibus permixta, vt si fiat puluis capitalis hoc modo.

R. florũ anthos, stechad. ana ℥. j. ros. rub. & albar. ana ℥.ß. coriand. præpar. ℥. vj. nucis moscatæ, garyoph. calami ar. cyperi an. ℥. ij. myrtil. ℥. i. fiat pul. subtiliss. In principio & declinatione morbi, augeãtur astringentia. In principio vt vapores repellantur, in fine, vt cerebrũ corroboretur, ne rursus impleatur vaporibus. In principio etiam ad repellendos vapores vtimur oxyrhod. aucta dosi aceti. Si maior intẽtio sit digerẽdi, quàm repellendi & corroborandi, auferãtur ros. albæ, & semina myrthi. Frictiones partium externarum maximẽ laudantur. Omnibus autem modis fugienda est frictio capitis, quæ illud replet vaporibus, tantũ abest vt va-

*Pillulæ omnes
calidæ hepa-
te calido &
frigido ven-
triculo à cali-
dis abstinendæ.*

cuet. Sit ergo commune præceptum in omnibus morbis capitis, nunquam faciendam frictionem capitis supra caput, nisi præcesserint euacuationes vniuersales, *Præceptum commune in dolorib. capitis.* vel per clysteres, vel per pillulas, & frictiones aliarum partium. Fient ergo hoc modo. Primùm fricetur collū & brachia fortiter, & spina dorsi, tandem fœmora, & crura, seu tibiæ, vltimò fricetur caput. Tunc enim *Frictio.* non est periculum de attractione vaporum, vel fumorum ad caput, cùm iam facta sit diuersio, ad partes longinquas. Hoc modo fieri potest cerebro priùs euacuato. fiat frictio cum panno calido, & aspero, in aliis partibus à capite: in capite verò cum panno non multùm calido, sed sufficit siccum esse, & non calidum. Nam panni calidi frictio multùm dissoluit. Hoc in epylepsi. apoplexi. & catarrho, aliisque capitis affectibus observandum est, incipiendo semper frictiones à collo sensim ad inferiora descendendo, vsque ad tibiæ & pedes. Hæc affectio solet accidere nimium ieiunantibus, & inanitionem ex inedia patiētibus, quos oportet reficere optimis alimentis citò & bene nutrientibus, vt sunt vinum, testiculi gallorum, succus carnis, succus pullo- rum &c. Corroborandum est etiam vis caput inunctione ol. rosarum. Laudant aliqui missionem sanguinis, quando materia permixta est sanguini vaporoso, præsertim si adsit plethora. Si mittendus est sanguis, eligatur primùm cephalæa, quæ si non appareat, mediana, his latentibus basilica secunda venit. Sunt qui laudant etiam apertionem venarium iugularium, quas vocant Arabes venas Guidem, sed quia non facilè coalescunt, & periculum est ne plus sanguinis vacuetur, quàm velimus, satius erit eas omittere. Pro vltimo remedio sit sectio arteriarum, quæ sunt retro aures, verùm quia pauci sunt chyrurgi exercitati in earum sectione, satius erit id omnino non tentare, loco cuius sectionis venæ, applicetur cauterium actuale in media parte capitis prope suturas. Si ignem refugiant, applicetur potentiale.

De Phrenitide

CAP. 15.

Phrenitis inflammatio est cerebri vel eius menyn- gum, ad quam sequitur principis facultatis animæ

læſio, vnde ſimilitudo illi magna eſt cum Mania & Melancholia. Diſtinguitur tamen, quòd hæ affectiones deſipientiæ ſint ſine febre, necdum earum materia putredinem acquiſierit. A Paraphrenitide vero, quòd hæc deſipientia cum febrium vigore ceſſet, nec, vt Phrenitis, continua ſit, & eundem tenorem ſeruet. Præterea Phrenitis ſemper morbus eſt, febrem inducit, & propria affectione cerebrum afficit. Illa verò plerunque febris aut morbi grauioris ſymptoma eſt. Sequitur enim ſepti tranſuerſi inflammationes, & aliarum partium ſubditarum ac febres ardentes, nec vnquam, niſi per conſenſum, caput affligit. Gignitur omnis Phrenitis à bile, vt Galenus multis in locis docet. Cuius cum variæ ſint ſpecies, varia quoque Phrenitidis genera conſtituunt. Alia enim naturalis eſt, eaque nihil eſt aliud, quàm ſanguis tenuior & bilioſus, vnde mitior ſit Phrenitis. De qua Hypp. locutus videtur, cum dixit, deliria, quæ cum riſu accidunt, eſſe ſecuriora, quàm quæ ſeriò, quòd à ſanguinis exuperantia ſiant. Alia verò bilis eſt non naturalis, ex qua maligniores Phrenitides efficiuntur, prout maiorem aut minorem acrimoniam obtinet. Nam quæ minus aduſta eſt & acris & pallida, mitiores: quæ flaua, maligniores: quæ verò perallaſta, vel in atræ bilis naturam degenerauit, melancholica, feruida, & furioſa deliria excitat. Cæterum cum hæc affectio acutiſſima ſit, ideo medicum non ſolùm doctum, ſed diligentem requirit. Nam ſeptimo die sæpe terminatur. Multa alia hîc dici poſſent de Phrenitide, ſed quia tantum curam hîc decreuimus ſcribere; ſuperſedebimus à pluribus, ſtudioſum medicum relegantes ad authores, qui ex profeſſo loquuti ſunt de ſignis, cauſis & curatione huius affectionis, obſeruantes methodum curandi breuiſſimam. Hæc itaque affectio ſit aut à ſanguine, aut à flaua bile, ad cerebri menyngas affluente, vnde ſit inflammatio ob cauſas, quæ phlegmonem generant, nempe ob humorum ex propriis vasis exitum, & in loco anguſto coarctatum, ac impedità eorum tranſpirationem. Hinc neceſſariò ſequitur putredo, atque febris, delirium, inquietudo, ſitis inexhauſta, capitis dolor, vigilæ, &c. ab autoribus deſcripta.

Porro

Porro si fiat phrenitis à bile, multò (vt dixi) periculosior est, & grauiora habet symptomata, & est cum cōfidentia quadā maniaca, & aspectu terribiles oculi. Grauiora symptomata dico, febrim, sitim, vigilias &c. Quæ verò sit à sanguine, magis mitis est.

Curatio.

Quòd attinet ad huius affectus curationem, imprimis medicus vocatus, debet præscribere clysteré mollem, alteratiuum, vt in febribus ardentibus, sic.

R. quat. remollientium, lact. anà M. j. prunorum N. *Clyster.*
xx. semi. quatuor frigidorum maiorum anà ʒ. ss. florum
viol. nenuphar. an. p. j. hordei integri p. j. fi. decoctio in
col. dissolue sacch. rub. cassiæ anà ʒ. j. ol. viol. ʒ. iiij. salis
parum, fiat clyster. Si æger sua natura sit aluo astricta,

vel seces plurimùm induratas habeat, pone succi ciclæ
ʒ. ij. Abstinentium ab hyera, aut benedicta, vel huius- *Benedicta in*
modi opiatas calidis. Nam febrem augment, & humores *febricibus in*
agitant, & subinde ratione siccitatis, aluū postea atri- *commodè.*
ctam relinquunt. Ideo medici indocti plurimùm errāt, *Error indo-*
huiusmodi opiatas dantes in affectibus calidis. Detur *clorum.*

igitur clyster illico, vt vocatus fueris, nisi sit plenus
ventriculus. Postridiè verò secabis caphalicam ve- *Vena sectio.*
nam, si liceat per ætatem, anni tempus, & cæt. & fiet
foramen paruum in vena, vt faciliùs & citiùs possit cō-
solidari, & ne ægrotus delirio captus, manus & bra-
chia agitans sanguinis fluxum excitet, quod non faci-
lè fiet, si foramen sit angustum. Si quid dehortetur
venæ sectionem, cucurbitulæ applicandæ sunt hume-
ris, & natibus cum scarificatione, tum ad diuersionem,
tum ad euacuationem. Vel fiat sanguinis missio sub lin-
gua, vt docet Paul. sed magis in principio, materia ad-
huc fluente. Circa statum & materia iam fluxa, vena
frontis aperiatur. Licet dare clysterem post venæ se-
ctionem. Nam si fueris vocatus manè in primo die mor-
bi, statim nulla interposita mora, poteris secare venam,
etiam non priùs adhibito clystere, cum periculum sit,
ne materia copiosa feratur ad caput. Nam (vt Hypp. in-
quit lib. de ratione victus) non exhibito clystere venā

secā. ob vrgentem necessitatem. Si tamen dentur induciæ, clyster exhibeatur.

Topica.

Topica etiam remedia statim ab initio sunt applicanda, virtute quidem frigida, & repercutienti vi prædita, nullo pacto resolutentia admiscendo, quæ in augmēto, statu, & declinatione secundum plus & minus miscentur, vt conditio temporis, & morbi exigit. Applicetur igitur ab initio tale percussivum.

R. oxyrhod. ℥. j. intingantur panni linei, & applicentur parti anteriori capitis.

R. aquarum, ros. solani, nymphaeæ an. q. r. β. misce, intingantur panni, & ponantur frigidi, vt supra, addendo parum aceti. Et cum incipiunt calefieri, remoueantur. Aquis vtimur hyeme vice succorum, quia inueniri nequeunt herbæ. At æstate succis vtimur, cum herbæ adsint, vt quod sequitur.

R. succi lact. & plantag. ros. cucurb. an. ℥. ij. aceti parum, misce, & capiti applicentur. Laudatur vnctio facta ex vnguento populeonis, & maximè quando volumus somnum conciliare, vt inferius dicemus, sed hoc vnguentum recens esse debet. Nam antiquum etiam calfacit, tantum abest vt refrigeret.

R. ol. violarum & nymphaeæ an. ℥. ii. j. ol. pap. albi & mandragoræ an. ℥. j. misce, & applicentur fronti cum pannis lineis ad conciliandum somnum. Erit sanè fortissimum hoc modo, sed quia periculosum, ad mediocritatem reducatur, addendo lactis mulieris puellæ lactantis recenter mulsi (nam tale frigidius est) ℥. iii. j. His remediis vtimur in principio & in vigiliis ad somnū conciliandum. Sed huiusmodi medicamenta frigida cautè & cum consilio applicare oportet cerebro, cum suapte natura sit frigidum, & membrum princeps. Ideo nunquam applicari debent in principio, in sene & in debili, nisi in minima dosi, & cum maximo iudicio. In declinatione & statu materia maiore ex parte in capite existente, miscenda sunt digerentia, & resolutentia cum astringentibus & resoluentibus, vt ratione resolutivum

& digerentium dissoluamus id quod iam impactum est cerebro: & ratione repellentium impediatur ad cerebrum fluxio. Ideo in augmento pauca resoluentia miscenda sunt multis repellentibus: In statu equalia conueniunt: in declinatione resoluentia debent superare repellentia, hoc modo.

*De temporibus inflam.
& remediis
rū varietate.*

R. ol. viol. & nenuph. an. ℥. ij. ol. cham. (ad resoluendum) ℥. iiij. misce, & adde succum alicuius herbe cōuenientis, vt.

R. ol. viol. ℥. iiij. succi apij ℥. ij. ol. cham. ℥. iiij. misce. Hic ponuntur repellentia, & refrigerantia, vt ol. viol. & resoluentia, vt ol. cham. & succus apij. Possunt addi succi fortiores, vt sunt calame. origani, serpilli. Sed ista resoluentia in declinatione poni debent, quemadmodum in principio repellentia & somnum prouocantia. Sequens repellit, & somnum conciliat.

R. florum violarum, ros. nimpheæ an. p. j. capitum pap. albi ℥. iiij. seminis lact. ℥. ij. fiat decoctio in aqua, capiat fumum huius decoctionis & somnum conciliabit. Vel ad idem fiat irrigatio capitis ex colatura huius decoctionis. Addere possumus ad resoluendum florum cham. stech. an. p. j. florum melil. tātundem, sed id in fine status fiet, vel in principio declinationis. In vera declinatione auferimus capita papaueris, nisi vigilæ sint molestæ. Potest addi in declinatione ad resoluendum sampf. serpilli an. M. β. bet. meliss. & ceteræ herbæ capitales. Interim tamen sit hæc regula generalis, quod a leuionibus est incipiendum. Itaque in principio resolutionis debemus accipere catulum vnum, & per medium secare, deinde capiti applicare. Hoc est medicamentum mediocriter resoluens, & sine intensa caliditate. Huius loco possumus accipere pullum columbinum, vel pulmonem arietis adhuc calidum, & applicare supra caput rasum. Nam statim ab initio caput radi debet, sed vbi hæc refrigerata fuerint, statim auferantur. Sunt, qui ad dunt sequentem puluerem.

Resoluen.

Ref. herba.

R. coriand. præparati ℥. ij. flor. chamo. melilo. viol. ana p. j. flor. nymph. & ros. ana p. β. seminis lact. papaueris albi ana ℥. j. sandal. omnium ana ℥. β. granorū tinctorum, beth. sicca ana ℥. j. β. fiat pul. & sinapizetur ca-

Pulvis resolu.

put, vel catulus, qui ponatur supra caput. Et quoniam hæc affectio fit a bile, statim a principio materia vacuanda erit, ne tota ad caput fluat. Ideo minoratium tale aliquod præscribendum erit.

Minorati.

R. prunorum damasc. & sebesten. an. N. x. quatuor sem. frig. maior. ana ʒ. ii. j. Et si inueniatur semen violæ, ponatur ʒ. β. (quia ventrem lenit, humectat, & refrigerat) trium florum cord. ana p. j. fiat decoctio ad qr. j. in col. dissol. cass. nouiter extractæ, pulpæ tamarin. ana ʒ. β. mannæ granatæ ʒ. j. (in valde picrocolis optimum erit abstinere a manna, quia facile conuertitur in bilem) rhab. infusi in aqua endiuia & non multum expressi ʒ. j. vel loco illius pone syr. ros. lax. ʒ. j. vt fit in pauperib⁹, quia rhab. est nimis carū. fiat potio, cap. in aurora cum custodia. In robustis corporibus potest addi ʒ. j. elect. de succo ros. vel diaprunis sol. tantundem. Satis autem est ʒ. j. Nam maiori pondere calfaceret, & agigaret humores. Vel pro pauperibus.

Pro pauperibus.

R. decoctionis prunorum qr. i. β. syr. ros. laxat. ʒ. ij. elect. de citro ʒ. j. fiat potus. Si non ponis syr. ros. laxat. pone eius loco syr. viol. ʒ. j. auge dosim de citro vsque ad ʒ. ij. Et si liceat pro morbi indicatione materiā præparare & concoquere, id faciendum syr. ros. de oxyacantha, viol. granatis, acetoso simpl. oxyfach. simpl. de agresta, de limonibus, de ribes, de papauere, de nenupha. &c. Herba verò, ex quibus fiunt aquæ, sunt lactuca, cucurbita, endiuia, cichoreum, scariola, solanum, plantago, acetosa, &c. Vinum etiam malorum granatorum.

Syr. & herba præparantes bilem.

R. syr. de granatis, syr. viol. vel syr. de berber. vel syr. ros. an. ʒ. ii. j. aquarum endiuia, solani, lact. ana qr. j. misce pro tribus dosibus. Melius autē est qualibet die dosim præscribere, quia minus corrumpitur syr. cum quotidie fit. Mutamus syropos pro necessitate nūc magis, nunc minus frigidos, nunc astrigētes, nunc lenientes præscribentes. Et aliquando cogimur dare syr. de nenupha. & de papauere, sed ne id fiat viribus repugnātib⁹, videndum est.

Symptomatum curatio.

His præstis ad symptomatum curationem venien-

dum. Primum itaque cauendum est ab vfu syruporum astringentium, quando aluus astricta est, sed humectantibus & lumbricam facientibus est vtendum, & molli-
bus clysteribus, qui possunt emendare astrictionem, quæ fit à syr. Ad sitim verò, quæ in omnibus morbis acutis frequens est, & assidua, ordinantur syr. de granatis, oxyfacch. acetos. simp. & viol. tum ptisana, quæ fit ex aqua communi & hordeo simul coctis. Interim *Ad sitim.*
tamen medicus prudens, si aluus dura est, absteineat à syr. astringentibus antè descriptis, & vtatur lenientibus, vt syr. viol. qui humiditate sua laxat, & infrigidat, cum aqua decoctionis prunorum, quæ laxat, & similibus. Confert etiam addere quatuor semina frigida maiora: vel fiat ptisana ex decoctione hordei. Ad sitim fiat talis syr.

R. aquæ ros. qr. j. aquæ nymph. & bugloss. an. qr. ß. sacch. albi q. s. misce, fiat iulep, quo vtatur tempore sitis cum aqua decoctionis hordei. Sunt qui à vino abstinere nolint, quod tamen in hoc affectu est perniciosissimum. Hi verò sic sunt fallendi.

R. vini granatorum ꝑ. j. succi cytoniorum, modò aluus non sit astricta, ꝑ. ij. aquæ nymph. qr. j. sacch. q. s. fiat iulep cla. & aro. cū ꝑ. j. sandali rub. Si æger est valde imbecillus, possumus vti conditis cordialibus, & flauæ bilis acrimoniam extinguentibus hoc modo.

R. conf. ros. viol. an. ꝑ. j. conf. nymph. & bugloss. an. ꝑ. j. sacchari quod sufficit. fiat cōditum, quo vtatur manè & serò lōgè à pastu, & tempore sitis cum decoctione hordei, in quo possunt addi aliæ conf. vt acetosæ & maximè tempore pestis, conf. florum cichor. & capill. ven. sacch. ros. q. s. fiat conditum. Pul. quoque addi possunt hoc modo.

R. conf. ros. cichor. viol. ana ꝑ. j. bugloss. ꝑ. j. pul. diatrag. frigid. (quia humectat & refrigerat) ꝑ. ij. diamarg. frig. ꝑ. j. sacch q. s. fiat conditum. Cum volumus conciliare somnum, additur etiam diapapauer album, sed minimo pondere vt ad scrup. j. tum quia nimis refrigerat, tum quia eius sapor ingratus est. Adduntur & alij pul. vt de gemmis, diarrhopi abb. Cauendum ab aliis qui *Potus cordialis.*
calfaciunt. Fiunt & potus cordiales ad corroborandū,
f iij

alterandum & somnum conciliandum, vt.

*Potus somni-
fer.*

R. syr. de pap. ʒ. ij. aquæ lac. & buglossiana ʒ. j. ʒ. fiat potus ad somnum conciliandum. Si volumus virtutem corroborare, minuemus dosim syr. de pap. augendo dosim syr. viol. addendo pul. cord. vt fieri solet in debilibus, qui ob calorem paucum & languidum, syr. frigidis multum læduntur, & periclitantur de extinctione caloris natui. Ideo fouendæ sunt vires, & somnus est potius conciliandus, per ea, quæ foris applicantur, quam prioribus, scilicet quæ initio sumuntur. Nam illa minus lædant, & si quid incommodi videatur allatura, facile remouetur: quod fieri nequit in his, quæ assumuntur. Fiat itaque potus hoc modo.

R. syr. de pap. viol. an. ʒ. j. vel ʒ. ʒ. pul. de gemmis (ad virtutem & robur) diamarg. frig. an. ʒ. ʒ. diatrag. frig. scrup. j. misce, fiat potus. Adde aquæ lact. bugloss. borrag. an. ʒ. j. detur hora nona, aut decima noctis, cum ibit dormitum.

Phrenitis à bile.

Si morbus fiat à bile, quæ vt plurimum adusta est, tunc in syr. & potionibus cordialibus humoris melancholici ratio habenda est. Itaque magis humectandū, cum humor peccans sit maxime siccus. Humectatio fiet per irrigationes, fomenta, syrupos, vnguenta, & id genus. Addemus itaque decoctioni medicinæ folliculos fenæ, cpythimum, admiscendo bugloss. & borrag. & pro pul. cordialibus admiscebimus confectiōem alchermes hoc modo.

R. syr. viol. ʒ. j. syr. de pap. ʒ. ʒ. confect. alchermes scrup. ʒ. vel si desit, diatrag. frig. & Diarrhodi abb. ana ʒ. ʒ. aquarum bugloss. borrag. lact. ros. an. ʒ. ʒ. fiat potus cap. hora somni. Quanto sunt delicatiores vel debiliores, tātō minus dādum est de hac confectiōe, quod aliter fit in aliis morbis. Et si suspicio sit de fluxu vëtris, ab ea abstinere debemus. Dātur tertio quoque die clysteres mollientes, & alterantes. Nam alius semper humectari debet in hoc affectu.

Vrinæ retentionis curatio.

Duo sympt.

In phrenitide duo sunt symptomata, quæ accidunt

vt plurimum, quorum alterum est, vigilæ, cuius cura superius est descripta: alterum, vrinæ retentio, cuius curatio nunc restat. In hac autē affectione vrinæ prouocatio non debet fieri per ea, quæ assumuntur: Nam ea omnia ferè calida sunt, & nocent plurimum affectioni propter acrimoniam. Ideo vigilas prouocât, & morbum augent. His ergo est abstinendum, nisi in morbi declinatione, in qua morbo ferè soluto, & vacuata materia, dari possunt etiam calida. Primum igitur tentatur cura cum aqua calida, fomentâdo vesicę regionem, vt faciebat Gal. lib. j. de locis affectis, deinde comprimemus vesicam. Poterit & virgæ summitas fricari, & postea mittere vrinam, si possit. Quod si his leuioribus remediis non cedat symptoma, fiet vt sequitur.

R. pariet. M. j. petro. cum radic. M. ß. fiat decoctio & in col. diss. ol. scorpion. q. r. ß. fiat fots supra pectinem. Et residentia ponatur in sartagine cum oleo scorpionum, pistentur, applicenturque post fomentum, supra regionem vesicæ. Medicamentum valentius feceris, si addas seminis apij, petro. milij solis, seseleos ana ʒ. ij. Possent poni alia herbæ & radices aperitiuæ. Fiat sequens vnguentum, quod optimum est, & debet applicari supra fomentum.

R. pingued. cuniculi, ol. scorp. ana ʒ. ij. seminis apij, petro. asari, seseleos ana ʒ. ß. ceræ parum, fiat vnguentū, quo vngatur regio vesicæ, & perinei. In declinatione possunt assumi intra corpus sequentia.

R. syr. de duabus radicib. ʒ. ij. aquæ alchechangi, graminis, aspar. ana ʒ. ij. misce, detur manè. Fortius est hoc.

R. oxymel. scill. ʒ. j. aquæ fœni. & beth. (quia respicit caput & aperit) saxifragiæ, apij. ana ʒ. j. misceantur. Si addas gummi prunorum ʒ. j. fiet fortissimum remedium. Reliqua pars curationis posita est in humectatione, cum affectus maximè fiat à bile adusta, quæ ratione magnæ caliditatis incinerata est, vnde cerebrum immodicè exsiccat. Fiet igitur fots ex decoct. viol. nymph. & decoctione capitis veruecis & cæteris eiusmodi, vt.

R. florum viol. nenuph. ana p. iiij. foliorum lactu. viol. cucurb. solani, cucumeris, ana M. j. fiat decoctio, qua abluantur pedes & partes pudendorum tepidè.

Paraphrenitis delirium est, quod in febrium ardentissimarum statu accidit, ob acrium vaporum eleuationem ad caput. In hoc differt à phrenitide, quòd hæc sit inflammatio cerebri, vel menyngum, ad quam sequitur febris, quæ symptomatrica est, & accidens. At delirium sequitur febrem, ad quam collatum ratione habet symptomatis. Ideo Galenus distinguit phrenitidem à delirio continuitate. Nam phrenitis continua est, vsque ad finem: delirium verò in statu, vel sine augmenti accidit.

Curatio.

Paraphrenitidis curatio facile depræhenditur ex curatione phrenitidis, non tamen licet in paraphrenitide venam secare: Nam virtus animæ debilis est, & venæ sectione dehortatur, & in statu melius silentium habere: non tamen oportet morbum sic incuratum relinquere. Eligantur igitur medicamenta maximè aperitiua, quæ non noceant morbo, à quo fit paraphrenitis, neque loco affecto, aut motui naturæ. Loco igitur sectionis venæ cucurbitulæ in spatulis simul applicandæ sunt cum scarificatione. Hæ enim vires sectionis venæ gerunt, nec interea plus debilitant. Dentur clysteres ordinati in cura phrenitidis, & fiant frictiones. Inungatur caput oxyrhodino. Detur potio somnifera, non nisi conciliatione somni. Nam debilitatur natura à vigiliis, quæ in somno reuocata, materiæ portionem per sudores euacuabit. Animaduertendum est præterea, cuius morbi delirium sit symptoma, & in qua parte sit morbus, ex quo fit delirium: quia semper admiscenda sunt potionibus & syrups quæ morbum, à quo pendet delirium, & partem affectam respiciant: vt si delirium sit propter inflammationem pulmonis, costarum, colli, eligimus syr. refrigerantes, & affectum priorem respicientes simul cum parte, quales sunt violatus, iuiubinus, de papauere, cum quo erit miscendus capit. ven. ne sua frigiditate plus æquo noceat. Relinquemus syr. de agresta, de granatis, oxyfach. acetos. simpl. ros. &

*Phrenitidis
& delirij di-
stinctio.*

Cucurb.

Clyster.

*Syr. conue-
nientes.*

*Relinquen-
di syr.*

cæteros id genus, qui sua stipticitate, sputum impediunt, & respirationem reddunt difficilem, qui tamen laudantur in phrenitide, in qua non timemus nocere partibus pectoralibus. Dantur etiam syr. astringentes in hepatis inflammatione, & lienis, modò miscemus aliquas aquas aperientes mediocriter, quia semper aliquid debet educi à parte affecta per vias conferentes. In delirio ab inflammatione partium thoracis fit hoc modo.

R. syr. viol. ℥. iij. capil. ven. ℥. ij. potest addi syr. de papauere. Nam magna ex parte phrenitis fit à bile, vel à sanguine bilioso, sicut & peripneumonia, maximè cum delirium excitat. Ob eam causam syr. de papauere non est reiiciendus, vel in syr. digestiuis, vel in potionibus somniferis. Nam materiam plus æquo incrassat, nec interim prohibet, quò minus materia educatur. Adde aquarum viol. capil. ven. buglossæ ana q. s. Potest addi aqua ros. fiat iulep. Loco aquarum possumus miscere cum syr. aquam decoctionis hordei. In inflammatione diaphragmatis non sunt reiiciendi syr. restringentes, quia non æquè nocent, atque in inflammationibus costarum aut pulmonis. Nam in inflammationibus diaphragmatis materia per sputum non reicitur. Poterit *In quib. sus- specta alui proluiies. Deco fruct. lenientium.* dari aqua fructuū in delirio à phrenitide, vel peripneumonia. Nam in his duabus affectionibus fluxus ventris est periculosus, cum non euacuet materiam euacuandam per aluum. Ideo abstinendum à fortioribus laxatiuis. Hæc aqua fructuum fit ex decoctione prunorum, sebesten, tamariud. in pauca quantitate hordei, quatuor seminum frig. maior. florum viol. & seminis viol. quæ plurimum leniunt cum passulis. Hæc decoctio leuiter lenit, & alterat mixta cum syrup. viol.

Topica.

Topica remedia suprà descripta valent. Ideo fiat epith. ex aquis refrigerantibus admiscendo cordialibus vel aquis, vel pulueribus hoc modo.

R. aquæ ros. (quia odorata (aquæ bugloss. & solani *Epith.* an. q. j. (pro hepate addita aqua endiuixæ, cichor.) tro.

de camphora, ʒ. ʒ. croci gr. iij. sandali citrini pul. ʒ. j. fiat epith. quod applicetur tepidè cum panno lineo madefacto. Multi ponunt pulucre cordiales in epith. & rectè faciūt, quanuis id multi derideant. Interim in epith. cord. ponimus pul. diamarg. frig. & pro hepate pul. triasandal. Maximè laudatur epith. sequens in pleuritide, peripneumonia, febribus ardētibus, hec̄ticis, & colliquatiuis. Nam plurimū humectat, & refrigerat, & interim respirationem liberiores reddit, thoracis musculos laxando.

Epith. util.

R. decoctionis hordei excorticati ℥. j. ol. viol. gr. j. misce fortiter agitādo, & supra pectus applicetur, & sepe remoueatur. Epith. hæc maximè valent in septi trāsuersū inflammatione. Hoc curata fuit puella quædam, de cuius vita desperatum erat. Si sit caliditas maxima, potes addere florum violarum p. j. Remedia alia in declinatione possunt adhiberi, sicut potiones cordiales semper eligendo quæ conueniunt affectui, vnde fit delirium, partis affecte rationē habendo. pul. diatrag. frig. recent. præp. & diapenid. sine speciebus plurimū prodest in calidis affectibus pectoris. Victus ratio cum in phrenitide, tum in delirio, sit admodū tenuis, humectans & refrigerans. Nam hi morbi acuti sunt, ideo breui terminantur. Virtutis tamen robur semper conseruare oportet, sine quo virtus morbum superare nō potest. Sufficit ergo cremor hordei (orge mundè vocant) si virtus sit fortis: sin debilis, pullus gallinæ coctus cum herbis infrigidantibus. Pro potu aqua cocta cum hordeo: & in declinatione vinum album subtile, & aquosum conuenit.

Victus rat.

De Vigilis superfluis.

CAPVT 17.

Vigilia magna ex parte fiunt à caliditate, & siccitate. Ob id refrigerandum & humectandum est caput, quod fiet exterius quidem, per ea, quæ admoventur, de quibus dictum cap. de phrenitide, scilicet, vnctionibus, irrigationibus, lotionibus pedum &c. Ad intrā verò cum syr. de papauere, viol. aquis lact. cucurb. solani. Opiatis, vt est philonium roma. theriaca recens, & alijs,

quæ ex opio fiunt. Sed ad narcotica non est veniendum, nisi urgeat necessitas summa, & cum alia remedia non profuerint. Robustioribus oportet ea dare, & noxam, quam induxerunt, castigare, vt si ventriculus plus æquo refrigeratus fuerit, vngueto aliquo calido, vel oleo est vngendus, vt stomach. Gal. vel ol. nardino, de menta, de spica. Mitissimum & optimum remedium, quod potest dari cum debilitate virium, est tale hordeum mundatum refrigerans.

R. hord. mund. diutissimè cocti ℥. iij. amigd. dulc. infu. in aqua frig. & ros. tantundem, quatuor sem. frig. maior. mund. ana ℥. β. seminis papaueris albi ℥. j. sacch. ros. q. s. fiat hord. mund. contundendo omnia simul & coquendo parùm, post impositionem sacch. ros. detur post cœnam in introitu lecti, nec sit spissa sorbitio. Cõciliat sumnum humectando, & refrigerando, & vires imbecillas reparat. Cum hoc remedio potest addi frõ-tale, vel vngatur anterior pars capitis ol. ros. sine aceto, aut cum pauca eius quantitate. In extrema necessitate bonum est vti ol. viol. in quo diss. opij, gr. aliquot, vt dictum in cap. de dolore cap. à bile, idque maxime cū vigilix ob dolorẽ excitantur. Fiant leues frictions, sit in loco obscuro & quieto. Detur vinũ meracissimũ, vel hippocraticum his qui vigilant ob mærores & curam. Animaduertendum est quoties vigilix sunt superfluxæ, cum intemperie frigida ventriculi, vel per consensum cum eiusdem cruditate, nunquam esse sumenda refrigerantia per os, sed foris tantum applicanda, donec curata fuerit intemperies, vel cruditas, ne lædatur ventriculus. Ponuntur amigd. in hordeo mundat. præscripto, quanuis sint calidæ, vaporosæ, & facilè effument ad caput, ob idque deducant vim aliorum medic. simul permixtorum, quæ vim refrigerandi habent, ad cerebrum. In instantia vigiliarum lotio pedum sit hoc modo.

R. viol. lact. lentic. aquæ, foliorum cucurb. vel cucumer. ana M. ij. florum viol. p. ij. florum nenuph. p. j. fiat dec. qua abluat pedes, manus & faciẽ, vel fiat pomũ somniferum, sic.

R. opij ℥. iij. styrac. ℥. ij. croci irid. & florum nar-

*Hord. mūd.
refrig.*

*Cautio in v̄-
tric. intemp.
frigid.*

*Amyd. cur
ponuntur.*

ciss.ana ʒ. j. misce, fiat pomum. Si quando narcotica & maximè frigida adhibere cogimur, intermittendus est aliquando eorum vsus: nam quotidianus calorem extinguit.

De Lethargo.

CAP. 18.

Lethargus interdum morbus est, interdum symptoma, & tunc nō propriè lethargus dicitur, sed caros, quanquam propemodum eadem sit amborum curatio. Lethargus tumor est frigidus cerebri, & maximè partis posterioris. In ea maximè necessaria est diuersio, vt in phrenitide. Sed quia materia frigida, non tam audacter sanguis mittitur, si tamen venæ tumentes appareant, & sanguis abundet, & consentiant reliqua, secatur primū Caphalica, deinde vena frontis. Ante venæ sectionem vel statim post, dādus est clyster ad diuersionem. Quod si alius iam pridem astricta est, incipendum est à clystere, qui molliat, parū vacuet, & alteret pituitam sic.

*Venæ sectio.**Clyster.*

R. rad. mal. althææ, liliorum ana ʒ. ij. foliorum betæ, pariet. ana M. j. foliorum rutæ & cētaur. minor. meliss. beton. an. M. ʒ. seminis mal. lini & anethi ana ʒ. ʒ. seminis melon. ʒ. ij. florum mel. chamo. stech. an. p. j. fiat decoctio in ʒ. j. col. dis. diaph. ʒ. ʒ. mel. ros. ʒ. ij. benedictæ ʒ. j. succi ciclæ & ol. chamo. ana ʒ. ii. salis gemmæ ʒ. j. fiat clyster. Deinde fiat alius fortior. Nam in hac egritudine quia vertus sopita est, humorēque crassi & lēti sunt, multum per clysteres & acutas glandes vacuandū est. Fortior igitur sic fiat.

Clyster fortior.

R. fol. rutæ, lauri, beton. meliss. amaraci, saluix, centaurij minor. ocymi ana M. j. seminis rutæ, cubebæ, anis. fœnic. ana ʒ. ij. ag. ʒ. ij. pulpæ colocint. ʒ. ʒ. Sunt qui addunt radicem veratri (quod non est faciendum) florum anthos, stech. chamo. meli. sampsu. ana p. j. fiat decoctio. In col. ʒ. j. dis. indi maior. ʒ. ʒ. benedi. ʒ. ij. vel hyeræ ruffi vel colocintid. ʒ. j. ʒ. ol. chamo. olei anethi. ana ʒ. ij. salis gemmæ (quia virtus sopita est) ʒ. j. fiat clyster. Iteretur sæpius pro necessitate. tracentur vehemēter, ligentur extrema, & auellatur barba, & capilli capitis & pudendorum. Fiat & suffitus hoc modo.

Suffitus.

R. assæ frigidæ, ammo. galbani ana ʒ. ij. aut ʒ. j. capilli hominis ʒ. ii. calbor. ʒ. j. ʒ. misceatur, fiat suffitus, quem

recipiat naribus. Et quia gargarismus commodè dari non potest, vngatur palatum sinapi, aut benedicta, aut hyera picra. His peractis excitetur sternutamentis non in principio, ne agitatus humor & fusus, plus occupet loci, & magis obstruat. Principiò igitur retrahitur & euacuatur materia clyster. supra scriptis, & venæ sectione. In statu post euacuationē pul. euph. aut veretri, aut pyretri, aut piperis iniicitur naribus ad excitanda sternutamenta. In principio tamen est repellendum, quando materia fluit ad cerebrū. Sequēs cōuenit remedium. *Repellens re- med.*

R. ol. ros. ꝯ. ij. oxymel. scill. aut succi. ciclaꝝ ꝯ. j. misce, vng. cap. & sinciput, licet morbus sit in parte capitis posteriore. Nam quia sinciput est rarum, & multis futuris peruxum, vis medicamenti facilius penetrat in cerebrum. Postea vng. ol. ros. cui castoreum misceatur, *Vnguentū.* aut vnguento sequenti.

R. olei liliorum, vel laurini vel antiqui, vel chamomilæ vel alterius ex calfacientium numero ꝯ. ij. succi rutæ & apij ana ꝯ. j. ceræ parum. fiat vnguentum. fortius fit, si addatur castorem, aut oleum de castoreo. Fortioribus vtrēdum, vbi non profunt debilia, quoad morbus fuerit solutus.

R. euphorb. castor. piper. nigri an. ꝯ. j. assæ foetidæ, ammo. an. ꝯ. ij. cineris capillorum hominis ꝯ. β. seminis rutæ agrest. ꝯ. ij. ol. liliorum & laurini an. ꝯ. iij. ceræ parum, fiat vnguentum, aut loco ceræ pone ficus q. s. ad incorporandum sinapisimi modo, & adde semen sinapi. Gummi liquentur vino maluatico aut vetusto communis, aut oxymel. scil. Admoueantur in statu occipiti cucurbitulæ cum multo igne, & scarificatione vt sanguis extrahatur, excitetur calor nativus, & materia retrahatur. In principio verò mobi admouentur humeris cum scarificatione ad diuersionem & euacuationem. Sinapisimus conuenit ad materiam ex alto ad circumferentiam trahendam. Syr. si ægri sumere possint, sint calidi, & sicci ad concoctionem cum incisione, vt mel ros. syr. capil. ven. oxymel simpl. & scilliticum, syr. de bizantiis. Nocent plus æquo calidi, vt de stechade, quando huic affectui febris est cōiuncta. Ideo cōueniunt omnes, qui in febre pituitosa propinantur. Diss. syr. aquis adiantis, *Sinapisimus.*

Apoz.

capil. ven. hyss. rutæ, meliss. scæn. scabios. beton. elenij.

R. radic. graminis, petro. asparag. an. ℥.ij. omnium capil. an. M. j. hyss. meliss. beton. ana M. ss. anis. scæn. ana ℥. j. seminis apij, petro. cubebarū an. ℥.ij. florum chamo. stechados, anthos an. p. j. seminis carth. ℥.ij. ag. tro. ℥.ij. fiat decoctio in ℔. j. ss. diss. mell. ros. ℥. ij. sacch. q. s. fiat syr. arom. cum ℥. j. cinamomi aut zinzib. cap. in quatuor dosibus. In hoc apoz. ponuntur, quæ tenuant & incidunt calfaciendo, sed mediocriter propter febrem. Purgatio fit pilulis fortioribus, quas si non potest deglutire, hoc modo dissoluantur.

Pilula.

R. mass. pil. de ag. scrup. ij. cochiarum scrup. j. ag. tro. scrup. ss. diss. in aqua. meliss. vel rutæ vel hyss. vel alia capitali. Nec est timendum de amarore. Nam ægri habent gustum stupidum. Additur mell. ros. ℥. ss. ob dulcorem. Si propter febrem, calorem metuas, pone syr. viol. ℥. j. loco mellis. Additur aliquando tam in pilulis, quā in potionibus castorei scrup. ss. plus minus, quia plurimum prodest in doloribus capitis frigidis, cerebri, & nervorum. In principio præparata materia possunt dari leues pilulæ ad minorationem, quia morbus acutus est, & timendum est de morte: ideo à clystere statim sunt dandæ. Hæ si dissoluantur aquis, dosis est augenda. Nam sub forma potus, non tam diu manent in ventriculo, ut possint à capite vacuare. In his omnibus respiciendum est caput, & cerebrum confortandum, tum ad motis, tum assumptis. Valent, quæ dicta sunt in dolore cap. à pituita, ut illitus theriacæ, quæ calfacit, extenuat, & siccatur. Ea dissol. in aqua vitæ, amaraci, rutæ, singulari remedio aduersus morbum Italicum. Nunquam miscenda est theriaca medicinis laxatiuis, quæ vacuant attrahenda. Nam ea venenosa sunt & suo veneno trahunt: ideo si cum illis misceas theriacam, ea extinguit vim veneni, & per consequens attractionem. Porro theriaca tam sumitur, quā admoventur, ut & mythridatum, aurea alexandrina. Aut sit elect. aut opiata, aut conditum ex conseruis & pulueribus capitalibus. Hæc sunt satis ad curandum lethargum, quatenus morbus est.

*Castor. in
morb. cap.**frig. prodest.**Aduersus
morb. Ital.
milio.**Curatio lethargi cum symptoma est.*

Cum verò symptoma est, curatio in fine & princi-

pio conuenit, cum curatione phrenitidis. Nam vtrobi-
que fit sanguis missio, ventosæ applicantur, & reper-
cussiva, indicatione sumpta à loco, & situ, quod in nul-
la alia inflammatione fit. Differunt in medio. Nam in
phrenitide conuenit conciliare somnum & quietem ir-
rigationibus, emplastris, vnguentis, &c. In hac vigiliæ
sunt excitandæ faciendo dolorem, clamando, fricando,
pilos euellendo. Cum verò symptoma hoc superuenit
febris pituitosis & hemitriteis, vena secatur, admo-
uetur cucurbitulæ humeris ad diuersionem, & euacua-
tionem. Ligantur fortiter extrema, euelluntur pili, vt
excitentur. Datur clysteres acres vt fiat reuulsio. Inun-
gatur caput à principio cum oxyrhodino aut cum oxy-
mel. scill. vel cum oleo alio forti, & succo rutæ, deinde
si opus est, ad fortiora veniendum.

R. coriandri præp. ʒ. vj. chamo. stech. beton. meliss.
ana ʒ. j. piperis longi & nigri euphorb. & ana ʒ. ʒ. ʒ. cala-
mi, zinzib. ana ʒ. j. misce, fiat pul. subtilissimus. Inper-
gatur post vnctionem. In delicatis pro castoreo, & eu- *Vunctio.*
phorbio, adde carioph. macis, nucis moscatæ, spicæ, sche-
nantibus ana ʒ. ʒ.

Annotatio in caput de Lethargo.

Lethargus cum morbi symptoma est, nec fit prima-
ria capitis affectione, minùs propriè dicitur Lethargus,
sed rectiùs Caros, Arabibus Subest: éstque prope eadem
vtrisque curatio, quia ab eodem humore habent ori-
ginem. Cum verò cerebri inflammatio est, Phrenitidi
contrariùs dicitur, quòd in parte posteriore maximè
fiat, & ex frigido humore putrescente, vt vult Galenus.
Obliuionem & partium mouentium torporem adfert,
quem febris non acuta, sed lenta sequitur cum profun-
da animi in somnum propensione, & aliis signis, quæ
quia à Galeno & Paulo Aegineta exactè traduntur,
non est necesse commemorare. Febris præcedit Caron,
quæ pituitosa & spuria est, sed vehementior, quàm in
Lethargo. Præterea Caros succedit aliis affectibus, vt
accessionibus febrium, cerebri compressionibus, calua-
riæ contractæ, & in anteriore parte maximè consistit.

Ceteri etiam soporosi affectus à lethargo ex humore in cerebro generantur, sed nō putrescente, nec cum febre.

Subeth siue somnus profundus. CAP. 19.

Causa prima **F**it interdum à vermibus in pueris, & curatur vermibus occisis per amara, & eductis, deinde vncto capite modicè calidis, vt oleo laurino antiquo, de lilio, & similibus. Vnctio si molesta est, sinapismus fiat ex pul. descripto in lethargo, remoto castoreo. Fit & subeth à multitudine sanguinis, & curatur venæ sectione. Postea calidorum vnctione, & sinapismo modicè exiccante. Hic prodest edere nasturtium aut coctum in iusculis, aut crudum in acetariis. Nihil enim est, quod cerebrum magis exiccet & vigilias excitet, quàm nasturtiū. Vnde illud prouerbium in somnolentos; ede nasturtium. Quare non possum non mirari, quod Fernelius somnum conciliare scripserit cap. 2. lib. 2. patologicon.

Secunda. Si fit propter cicutam deuorata, aut aliud medicamentum frigidum, vel admotum foris, curatur antipharmaco. Quod si non possit inueniri, aut ignoretur medicamentum sumptum, procurato vomitu (quod commune est in omnibus venenis sumptis) nisi venenū id suapte natura faciat, vt veratrum. Dentur communia, vt theriaca, & mythridatium. Si sumpta est cicuta, præmisso vomitu, antiquissimum vinum, aut aromaticum antipharmacum est: vt & sumpto opio, aut papauere castoreum mixtum theriacæ dilutum vino, aut aliud, quod multum calfaciat. Si accadat admoto cortice mandragoræ, aut opio, aut populeone, vngatur caput ol. ex castoreo, aut ex piperibus, aut ruth. aut laurino, & si non satis calfaciat, adde ʒ. j. castor. & ʒ. β. fimi columbini. Corpus exagitandum, ne dormiat æger. Vnguantur nares confectione anacard. aut theriaca veteri, dissoluta in aqua samplici, aut alterius herbæ calidæ. Si subeth sit ob crapulam, aut à multitudine vaporum, statim excitetur vomitus. Detur clyster acutus, roboretur ventriculus vng. Gal. detur potio sequens.

Quarta.

Potio.

R. pul. aro. ros. scrup. j. diacydonites sine speciebus,
vel

vel cum speciebus (nihil enim refert) ʒ.ʒ. aquę absynth.
mentę ana ʒ.ij. misce, fiat potus. Vel detur tabula vna.
Diaga. vel ros. nouellę, vel diamosci, vel diambraę. Cal-
fiat & exiccetur cerebrum modis dictis, vel vnctione na-
rium, vel capitis. Bona est etiam potio aquę frigidę,
quia prohibentur vapores. Si ob copiam pituitę serua-
tam in cerebro, dentur clysteres ordinati pro lethargo.
Syr. & aquę sint paulò calidiores, & sicciores. Dentur
pilulę euacuantes pituitam per se, vel dissolutę vt su-
prà docuimus. Item Opiatę fortes, vt hyera ruffi, aut
hyera colocintidos. Additur pauca quantitas castorei,
vt scrup.ʒ. vel. gr. iiij. vt videbitur. Dissoluantur in a-
quis capitalibus. Caput eodem modo calfaciendum &
exiccandum. Pituita per nares, & per palatum trahen-
da masticatoriis & sternutatoriis. Affigantur cucurbi-
tulę supra spatulas cum scarificatione, non quòd inten-
das multum sanguinem educere, sed quia post scarifica-
tionem inducitur dolor. Et optimum est si supra vlcus
ponatur sal, vel muria. Fiant frictiones asperę cum sa-
le & salvia, fronti. Tunc eiiciendi astantes & parentes.
Pręstantissimum remedium, vt excitentur, est, ferro ali-
quo capillos adurere, & superficiem cutis in parte capi-
tis posteriore. Sinapismus capiti appositus, vel stercus
columbarum, vel hyrundinum cum oleo de spica, & a-
ceto acerrimo multum confert. Quòd si his non exci-
tetur, solis sacerdotibus committendus est. In hac affe-
ctione suppositoria acuta sale gemmę, veratro, & cę-
teris sunt optima post pil. & aliorum remediorum ope-
rationem. Potio theriacę antiquę optima est, si dissol-
uatur in aqua ardenti, beton. & similibus. At melissę a-
qua magis placet rusticis, & mulieribus. Possunt etiam
dari pul. capitales, vt diamosci, diambraę. Vt magis pro-
pria fiant, adde castor. gr. vj. vel iiij. vel scrup. ʒ. secun-
dum proportionem puluerum. Commune omnibus ca-
taphoris est aceti acerrimi perfusio supra laminam fer-
ream ignitam, quę multos fumos acres excitat, qui na-
ribus attracti cerebrũ exiccant, somnũque expellunt.
Efficacius erit, si addatur semen nigellę vel rutę aut
castoreum, quę absument fumos, & materiã humidam
in ventriculis cerebri contentam.

Expertum.

Annotatio in caput de somno profundo.

Somnum profundum intelligimus, qui naturalem moderationem excedit: qua ratione debet inter causas & affectiones morbosas numerari, & ut affectiones omnes soporiferæ, Coma, Caros, Cataphora, quas sub nomine Subeth Arabes cōprehenderunt. De harum significatione multa & apud Galenum, & alios dissentio, ut quibus Cataphora & Caros modò pro eodem, modò pro diuersis affectibus vsurpentur. Sed cum in eo consentire videantur, quòd inexplicabilem ferè dormiendi cupiditatem afferant, & ferè ab eisdem causis oriantur, parum interest exquisitam horum nominum distinctionem habere, modò causas somnum illum expugnabilem efficientes cognitæ habeamus, sine quibus curatio rectè institui non potest. Plurimum etiam momenti adfert affectæ partis cognitio, quam anteriorem capitis partem potius esse, & ventriculos cerebri, quā corpus eiusdem Galenus voluit. Harum affectionū causæ potissimum duæ sunt, imbecillitas caloris nativi, qui humorum in capite defluētium multitudinem euincere non potest, & refrigeratio cerebri, siue intrinsecus, siue extrinsecus aduenerit, siue citra humoris cōfortium, siue cum humore frigido & crasso, ut pituita. Sæpius alimenta & medicamēta siue assumpta siue admota, quæ supramodum refrigerant & humectant, hæc procreāt: rarius, cōtusiones, vulnera, morbi capitis præcipuè musculorū temporaliū. A virium imbecillitate, quæ ex morbo periculoso aduenit, hoc malū lethale esse scribit Galenus. Inducitur aliquādo nō ab humoribus, sed à multitudine vaporū crassiorum, qui aut à toto corpore transmittuntur, ut in acutis quibusdam morbis atque in vigore, & in accessionibus febrium à pituita. Nunnunquam efferuntur è ventriculo aut intestinis idque non rarò à calidis aut laxantibus medicamentis ob magnam fumorum copiam, quam ad caput mittunt: qualis est Cassia fistularis, compositionesque omnes quæ illam recipiunt. Est enim humore & odore prædita, quibus cerebrum fumis replet, & inde cataphoram inducit. Huius generis quoque sunt myrrha, crocus, iris, modò frigidam capitis constitutionem nanciscantur.

*Cassia nocu-
mentum.*

Nam in natura calida Cephalalgias & capitis gravitatem potius afferunt, ut docet Hippocrates. Quomodo odorata muliebria ducere dixit, sed capitis gravitatem parere. Quod autem interdum in pueris somnus profundus concilietur, in causa sunt vermes ex chili putredine generati. Putrescendo namque vaporibus ad cerebrum sublatis consopiantur, præsertim à pituita, cuius vapores sunt crassiores, humidiores & magis continui.

De Cathocasiue Catalepsi. CAP. 20.

Catalepsi & catoche non multum à caro & lethargo quantum ad actiones læsas, sed materia differunt: Est enim catalepsi veluti comprehensio omnium sensuum ita, ut remaneant aperta aut clausa instrumenta prout à morbo deprehenduntur, ut quandoque videas ægrotantes qui loquebatur, ore aperto remanere, & non posse loqui: oculos apertos, & non posse videre, & omnes alias partes in eadem dispositione servant, in qua occupantur, ita ut eos dicas esse in extasi. Est aliquid medium inter phrenitidem, & lethargum, sed maior est copia sanguinis in catalepsi, minus frigidi, quam in lethargo, magis humidi, aut minus calfacti quam in phrenitide. Ego puto similem, & simili modo fieri, quo apoplexia. Nam ut in hac tota substantia cerebri irrigata est frigido humore, sic in catalepsi multo sanguine irrigatur tota substantia cerebri, & fit per deflexionem. Cuius rei est argumentum, quod subito & affatim fiat per defluxum sanguinis ad caput, qui obstructionem facit. Remanet tamen libera magis respiratio, quam in apoplexia. Hæc docet historia de adolescente apud Aëtium cap. 4. sermone 2. terrab. 2. qui magna sanguinis per nares eruptione liberatus fuit. Fit etiam à sanguine melancholico substantiam cerebri occupante. Quam speciem ego vidi in quodam pago. Puella erat.

Discrimina:

Historia:

Alia Histo.

eo mentionem fieri, aut etiam si illa nesciente ad illam maritus veniret, priusquam illum videret, aut audiret. Quòd si esset in via gestans hydriā aquæ, eam deponeret & sedebat, & per aliquot horas in eo statu remanebat, sedēs vel decūbens, oculis & ore aperto, sine sensu & motu aliquo, nisi quòd muscoli ventris, & costarum infernarum multum mouebātur. Alium vidi Romæ qui hanc affectionem simulabat, dicebātque se corripī extasi, quoties audiebat verba illa passionis Christi (consummatum est.) Quòd cū ego audiuissem, volui probare an corriperetur verè, an fingeret. Erasmus apud Alexādrum, Hæbreæ linguæ professorem, & fortè eius vxor in mei gratiam recitabat illa duo verba, quibus auditis statim Iulius ille sacerdos correptus fuit extasi, quem cū vidissem & iussissem mihi adferri baculum, quo illius morbum excuterem, statim ad sese rediit eo audito. Auxit suspicionem, quòd cū corriperetur ab infania, prospiciebat vndiquaque vt caput suum reponeret, ne læderetur. Is verè erat melancholicus, neque tam fictione quàm infania hoc faciebat. Quare oportet omnes istos vel esse melancholicos vel nimio sanguine redundare, qui non est inflammatus. Igitur danda erit opera, vt victus rationem præcedentem intelligamus. Quòd si liberalis præcesserit, facies rubicunda fuerit, & venæ iugulares inflatæ, ætas florens vel puerilis fuerit, à sanguine morbum prouenisse indicio est. Quare tenuem victum imperare oportet, illique dare alimenta, quæ parum nutrant, vt herbas in insculo, cremorem ptisanæ tantum, non ptisanam totam, & similia alimenta, quæ vires seruare possunt, plenitudinem & cacochymiam minuere. Pro potu vtatur syr. acetoso simplici. Si vires, ætas, & omnia consentiant, trahendus est sanguis ex vena cephalica ad magnam quantitatem. Cucurbitulæ adhibendæ in lateribus colli, & scarificatio facienda prope iugularem. Deinde clyster iniiciendus, vel ante vel post sanguinis missionem, pro vt morbus urgebit. Caput perfundatur oxyrrhodino multo cum aceto parato, & potissimum si caput calidū præsentiat. Postremò vtilissimum erit in declinatione etiā aliqua digestia apponere, vt pul. capitalē post irrigationē ex oleo

ros. antiquo vel chamom. Frictiones & ligaturæ conueniunt primùm in brachiis, deinde in dorso, tertio in cruribus & extremis pedibus, vt sanguis deorsum trahatur. Si iuuenis sit, oportet fetis nares pungero, vt sanguis è naribus fluat. Quæ est à sanguine catalepsis, multo facilius curatur, quàm quæ à melancholico, à qua & si curentur, remanent melancholici. Quare curandi erunt clysteres trahentibus succum melancholicum ad inferiora, & medicamentis laxantibus, & humorem melancholicum purgantibus. Caput erit perfundendum ol. viol. cum pauco aceto. Hæmorrhoides prouocandæ, si aliquando fluxerint. Omnia alia, quæ cap. de melancholia dicentur, conuenient.

Observatio in caput de Catoche.

Galenus in Epidimiis hanc similitudinem inter Catochen & Coma profundum constituit, quod in vtraque affectione sensus & motus consopiantur, quanuis Comatosi oculi perpetuò sint clausi, cataleptici verò aperti. Magnum tamen inter illa discrimen tum in loco affectionem recipiente, tum in materia efficiente existit, licet, quænam sit Catoches materia, plurimùm ambigatur. Nam Gal. in Aph. refrigerationem cerebri vehementem cum siccitate scribit Catalepsim committere. Ob id in Porrheticis Catalepticos tenso, apertosque oculos habere. Comatosos verò clausos addidit, quod in his humiditas affectionis causa sit, neruorum robur & firmitatem dissoluens: in illis autem propter siccitatem tensio oriatur. In libro porrò pulsuum cum de Catochocum pulsu differit, vehementem refrigerationem, cui adiuncta sit siccitas, priuationis in toto corpore motus causam esse statuit. Sed cum hæc affectio repente & statim inuadat, statim etiam desinat, non videtur à refrigeratione & siccitate siue solis, siue commixtis cõmitti posse. Nulla enim affectio sicca generationem & solutionem in neruis, præsertim repentinam subitanæque habere potest, quemadmodum Gal. 2. de locis affec. concludit de Epilepsia: imò conuulsionem, quæ à siccitate sit in neruis, immedicabilem scripsit. Et

vt tensionis neruorum siccitas causa sit, conuulsionem tamen ab ea potius, quam Catochen exoriri consentaneum esset. Cum ergo in eo omnes conueniant, quod repente fiat, sine humore procreari non potest.

Quis autem humor eam procreet, necdum satis definitum esse videtur. Aëtius interdum sanguinem, interdum humorem melancholicum esse tradit. Sed in quorundam reprehensionem eo nomine incurrit, quod si verum esset, omnes laborantes melancholia, eo affectu corripì oportere contendat. Ego autem nec necessario, nec semper id euenire debere, sed tamen frequenter, concedo, cum huiusmodi materiae multitudine venae & arteriae cerebri, non ventres opplentur, unde rigescit corpus, & distensum in modum corporum à frigore congelatorum conspicitur, speciemque prabet eorum, quos vulgus in caelum raptos esse iactat, quod prima historia superius recitata indicat. Ob eamque causam venia dignus videtur Aëtius, qui humorem melancholicum huius affectionis causam interdum esse statuit. Cuius verba libenter hic subiiciemus. Mediam (inquit) inter Lethargum & Phrenitidem affectionem reperiens, quae species est delirij & amentiae. Medici autem Catochen & Catalepsim vocare solent: ex humore atrae bilis contingens, verum in febribus Lethargo similibus consistit. Aliquando verò palpebras habent apertas, aut nutant, aut intentae videntur. Idem docet Paulus. Dicunt (inquit) & priuatim diuersamque à vigili Comate Catochen fieri, cum simplicem, non mixtam habebit causam, nimirum frigidiorē sicciorēque materiam, quae posteriore cerebri ventriculo malum excitarit, quo qui corripiuntur, repente in illo permanent habitu, quo correpti sunt. Ex his verbis verum Catoche, Comatis vigilis, & eius affectionis, quae inter Lethargum & Phrenitidem media est, percipimus discrimen, quod illa, scilicet, ex non permixta, sed simplici materia: posteriores verò ex contrariarum causarum permixtione nascantur. Cuius ignoratio efficit, ut quidam eum affectum, qui ex pituita & bile flaua permixtis in cerebro exoritur, Catochen appellēt. Alij autem affectionem inter Phrenitidem & Lethargum mediam cum Comate vigili

confundunt. Sed nos pleniorē illarum distinctionem ex Galeno proponimus. Scribit enim Coma esse in somnum delationem nequeuntibus, qui ab hoc occupantur symptomate, vigilantium munia obire: interdū fieri, vt clausis palpebris dormire nequeant, sed plurimū vigilent, quōd Hypp. coma non somniculosum appellauit. Cataphoram verō in somnum delationem Coma esse. Atque inde fieri vt eōdem comatosos & vigilantes dici mirū non sit. Paulō post subiicit Phrenitidem, quæ exquisita est, & nulli alteri morbo permiscetur, fieri, cū flaua bilis, locum, in quo princeps animæ pars residet, præhenderit: Lethargum verō, cū eundem humectarit dilueritque pituita. Quibus verō vterque humor cerebro molestus fuerit, cōtraria symptomata hominem præhendere, ita vt cū vigilet, tum leuiter in somnum deferatur. Cū verō & ad somnum defertur & desipit, mixtam ipsi permanere affectionē esse putandum. Nounquam & in horum alterū rem ita deflectere, vt vel bilis, vel pituita superior sit, atque ægrum aut Phreniticum exquisitē, aut Lethargicum dici, sed quoties ad finem vsque tum desipiētia tum Coma persistunt, affectionem hanc ex Phrenitide & Lethargo permixtam appellari. Adhuc non minus accuratē discrimen Comatis vigilantis à Catalepsi explicat secundo de causis pulsuum. Quōd porrō Paulus post Galenum addidit, malum hoc in posterioribus cerebri ventriculis excitari, nō absolutē verūm esse potest, cū partes faciei & oculi pati simul deprehendantur. Cū enim hic affectus, vt Galenus testatur de Symptomatū causis, resolutio sit facultatis imaginatricis, quæ in anteriore magis, quā posteriore cerebri parte sedem habet, non magis hanc, quā illam affici iudicandum est. Proinde facilē adducor vt credam, cerebri potius substantiam, quā eius vetriculos siue anteriores, siue posteriores huius mali materiam recipere: alioqui Epilepsiam citius, quā melancholiam, aut Catalepsim pareret. Id autem accidit, cū venę & arteriæ, quæ per cerebri meninges disseminatę sunt, humore multo & copioso affatim irruente implētur, & hinc inflatę distenduntur. Ex quo non absimilem affectum esse Apople-

xiæ dictum est: licet in Apoplexia vasa penitus sint
 obstructa, quò fit vt difficiliorem pariat respirationem,
 Fieri autem non solum ab humore melancholico Ca-
 toche, sed & frequentissimè à sanguine, argumento est
 eruptio sanguinis per nares in adolescente, cuius hy-
 storia superius posita est ex Aëtio. Idem obseruavi in
 muliere nobili nomine (de Pignam) quæ cum Syncho
 (qui à sanguine febris est) laboraret, decimonono die
 Catalepsi correpta est: sed largo tandem fluente è nari-
 bus sanguine, recuperatis sensuum defunctionibus tã-
 quam ab orco reuocata est. Nemo ergo nisi temere, san-
 guinem interdum huius affectionis materiam existere
 inficiari potest. Leue enim est, quod obiciunt sangui-
 nem humidum flaccidumque rigidas tensasque partes
 efficere non posse. Nam de pauco id concedimus. Sed
 cum copiosus est, multitudine sua venas & arterias di-
 stendit, tensasque retinet, non alia ratione, quàm hu-
 morum plenitudo neruos in conuulsione cõtrahit ten-
 dítque. At fortè sententiæ nostræ aduersari quispiam
 existimabit, quòd interdum Catalepsi deprehensis ali-
 qua siue motus siue sensus officia aut in manibus, aut in
 pedibus vel palpebris restare visa sint. Nam cum Gale-
 no in secundo Porrh. duplicem Catalepsim seu Cato-
 che constituimus, vnã absolutam, quæ motum & vo-
 cem ægro adimit: alteram, in qua immotum & concre-
 tum quidem corpus est, exiguum verò quidpiam homo
 loquitur. Qualis est illa Aëtij, in qua spectabat, &
 aliquando manus capiti admovebat æger, quæ in fe-
 brius Lethargo similis est. Superest vt intelligamus,
 quo pacto Catoche media quædam affectio inter Le-
 thargum & Phrenitidem secundum Aëtium dici possit.
 Id quod sic accipiendum esse cõsemus, quòd maior san-
 guinis quantitas (qui inflammatus non est) minus frigi-
 di, quàm in Lethargo, magis autem calidi & humidi,
 quàm in Phrenitide, huius causa sit. Quæ cum ita sint,
 consentaneum est omnes Catoche detentos vel melan-
 cholicos esse, vel plenitudine sanguinis & exuperan-
 tia laborare.

Memoria minuitur ob frigiditatem & humiditatem, interdum ob caliditatem, & siccitatem eximiam, sicuti & imaginatio. Si igitur imaginatio vel memoria ob frigiditatem & humiditatem minuantur, iisdem remediis curantur, hoc dempto, quod in imaginatione topica remedia oportet adhibere super mediam regionem capitis, & verticem: in corruptione verò memoriæ circa posteriorem partem. Purganda est sensim pituita, incipiendo à leuioribus. Detur clyster, qualis est descriptus in dolore capitis à pituita. Dentur pilulæ de hyera simplici, vel de aromatibus cum agar. foimentur cum aquis capitalibus. Dentur autem illico post clysterem ante assumptionem syruporum. Nam syrupi calidi humores ventriculi secum trahunt ad venas, vnde sequitur obstructio: quod in omnibus huiusmodi affectionibus obseruandum est. Fiant syr. calfacientes & exiccantes cerebrum, vt sunt qui parantur ex syr. de stechade, de hyssopo, & aquis melissæ, betonicæ sampsucii, & similibus. Si velis magistralem facere, fac hoc modo.

R. radic. galangæ crassæ ʒ. ʒ. rad. ireos, gly. & zinzib. *Syrup.*
ana ʒ. iiij. pyretri ʒ. j. meliss. betonicæ, sampsucii, hyss. pulg. mentæ ana M. j. seminis anisi, fœnic. cubearum an. ʒ. j. ʒ. seminis apij, petro ana scrup. j. florum stechad. anthos, saluæ, an. p. j. fiat decoctio ad lb. ij. in col. diss. mell. ros. col. q. s. fiat syr. mediæ coctionis. cla. & arom. cum ʒ. ij. cinamomi & ʒ. j. diamosci, vtatur in quinque vel vj. matutinis. Vtendo syr. cap. tertio quoque die clysterem, vel assumptis tribus dosibus syr. cap. ʒ. j. de pilulis præscriptis cap. de lethargo, vel præscribantur hoc modo.

R. massæ pilu. de arom. & assaiæ an. scrup. j. aga. recens. tro. scrup. ʒ. castor. gr. ij. fiant pilulæ vj. vel vij. cū oxymell. scill. vel cum syr. de stechade. Postea vtatur tribus aliis dosibus syr. præscripti, & post syr. cap. portionem sequentem vel pilulas.

R. indi maioris ʒ. iiij. elect. de citro sol. vel diacarth. ʒ. ij. vel vtriusque ʒ. j. ʒ. aquarum meliss. & fœnic. ana

*Sene purgat
pituitam &
melanch.*

℥.ij. syr. capill. vel mell. ros. ℥.β. fiat potio. Vel in decoctione capitali detur confectio hamech secūda descriptione mel. ad ℥.iiij. cum diacarthami ℥.j. vel cum syr. capill. vel cum alio. Pilulæ ad eradicationem materiæ erunt pilulæ præscriptæ, si addas tro. alandal gr. vj. vel loco illarum capiat pilulas cochias, vel de aga. Optimum est semper parum castorei addere. Si nolint toties accipere pilulas, fiat apozema laxatuum addendo feminis carth. ℥.ij. ag. ℥.j. turbith. ℥.β. ol. fenæ ℥.ij. Nam non solum purgat melancholiam, sed & pituitam. Potest etiam addi foeniculus marinus vulgariter vocatus, qui purgat pituitam, simulque extenuat crassos humores, & ciet vrinas, qui videtur esse verum empetro. Si addantur ℥.iiij. vel iiij. syr. de pomis compositi, erit efficacissimum & præstantissimum remedium. Ad corroborationem cerebri & exiccationem capiat opiatam ex conferuis & pulueribus capitalibus, & theriacam antiquam vel mythridaticam compositionem. Laudatur summè compositio anacardina. Sed hac non vrantur medici propter nimiam calfactionem, & exiccationem quam facit, & quod sæpius febrem accendat. Potest tamen dari hyeme, ubi alia non profuerint, his, qui sunt frigido & humido temperamento, & vt securior sit vsus, capiat ℥.β. semel in hebdom. cum ℥.ij. confer. rosarum vel violarum, vt magis reducatur ad mediocritatem. Opiata magistralis, quæ summè laudanda erit, fiat hoc modo.

Opiata.

R. zinzib. conditi ℥.β. myrob. condit. chebulorum, & emblicorum vel indorum, an. N. ij. conferuæ anthos, stechad. vel florum saluiæ, vel enulæ campanæ (sed hæc propter amarorem solet poni in minore dosi) ana ℥.j. conf. rad. bugloss. ℥.vj. pul. diambrae & diamosci an. ℥.j. diag. ℥.j. β. cubebæ & galangæ crass. subtiliss. pul. an. ℥.β. sacch. ros. ℥.iiij. syr. conferu. cortic. citri q. s. fiat opiatâ, de qua cap. bis in hebdomada ad quantitatem nucis ponticæ post cœnam. Ad extra laudantur inunctiones præscriptæ in lethargo. Laudatur insuper inua-

ctio cum theriaca antiqua, vel cum confectiōe anacardina, vel cum mythridato, quæ si dissoluitur cum aqua vitæ, fiet præstantissimum remedium.

R. ol. glandis vnguentariæ (vulgus appellat semen bechem) ol. sambucini an. ℥. iij. castor. ℥. j. euphorb. ℥. β. piper. longi & nucis moscatæ an. ℥. j. fiat vnguentum, inungatur pars posterior cerebri. Si addatur parū aceti, facilius penetrabit, sed cōmodius erit scill. quia scilla est amica nervis, sicut acetum est illis aduersissimū.

A siccitate Curatio.

Si à siccitate nimia ptoueniat, vt sæpe accidit post febres acutissimas & pestilenciales, humectatur vniuersum corpus optimis alimentis. Utatur hordeo illo mūdato suprà scripto in vigilijs superfluis, ablato semine papaueris. Humectetur cerebrum decoctione illa præscripta in dolore capitis à melancholia minuēdo quantitatem herbarum calfacientium, addendo ad maiorem refrigerationem hordei mundati M. j. foliorum lact. & viol. & cucurb. ana M. j, humectetur caput, vel ex oleo sequenti fiat inunctio.

R. ol. viol. & amigd. dulc. ana ℥. iij. lactis mulieris ℥. ij. (quod non misceatur, nisi tēpore applicationis, quia facile corrumpitur) pinguedinis gallinæ & anatis an. ℥. j. misce, vel si addas ceram, reducantur ad formam vnguenti. Laudatur frequens ablutio capitis cum decoctione capitis veruecis, cui addatur hord. mundati, florum viol. bugloss. & borrag. ana p. j. ros. florum nenupharis, ana p. β. humectabit, & refrigerabit. At intrā vtatur elect. resumptiuo frigido, diatrag. frigidi, nucleis pineis post pastum.

Curatio deperditæ memoriæ à frigiditate,

In deperditione memoriæ à frigiditate, & humiditate & pituita masticatoriis vtatur, caput purgiis, apophleg. & aliis particularibus ac topicis remediis præscriptis in dolore cap. à pituita. Castaneæ, quæ ex India adferuntur & formam renis habent, ita vt videatur esse

quædam species anacardi, maximè laudatur, si coctæ in flamma candelæ fumantur. Vfus etiam zinzib. conditi post pastum commendatur multum. Quod si reperiantur radic. pyretri virides & condiantur, vt zinzib. præstantiores erunt: si non adsint virides, sicce possunt macerari in aqua donec mollescant, & condiri, vt zinzib. Fructus ligni vulgo vocati (Bresil) multum etiam commendatur.

De Apoplexia.

CAP. 22.

Apoplexia morbus est acutissimus, & extremus, & qui citò strangulat: ob id extremis indiget remediis & fortissimis, sed hoc animaduertendum est, vt à leuioribus incipiamus. Si quis enim extrema & vltima in principio vsurpet, in his permanendum erit, quoniam ad fortiora non possit pertransire. Extrema igitur remedia in tres classes sunt diuidenda, in imbecilliora, mediocria, & extrema siue summa. Ergo ab imbecillioribus incipiendum. Sunt autem imbecillia in apoplexia, quæ mediocria censebuntur in epylepsia: & mediocria in apoplexia, quæ summa in epylepsia. Extrema igitur erunt, quæ istis mediocribus erunt fortiora. Ergo primum detur clyster descriptus in epylepsia. In hoc morbo primus erit, qui secundus in epyleps. vel fiat ad hunc modum. Primus clyster ad secum purgationem, & vt totum corpus incalescat, & dilatentur meatus, cum fiat ex obstructione.

Clyster. 1.

R. mal. bisinal. rutæ, centaurij minor. sambuci ana M. j. pass. pa. xx. seminis anis. fœnic. carui ana ʒ. iiij. flor. stechad. anth. sambuci anap. j. polypod. querc. (ad purgationem melancholiæ) & seminis carrh. ad purgationem pituitæ, an. ʒ. j. ag. ʒ. ij. vt fortior sit, seminis vrticæ, quia purgat pituitâ & calfacit potētissimè, ʒ. iiij. fiat decoc. In ʒ. j. col. diss. mell. ros. col. ʒ. j. β. vel ʒ. ij. hieræ picræ & benedictæ ana ʒ. β. Non ponitur colocintis, quia oportet pri^o inanire, quàm attrahere à partibus remotis, hieræ colocintidos ʒ. j. ol. chamom. ʒ. iiij. fiat clyster, detur in principio. Erit enim in apoplexia primus, & in epyleps. medius. Medius in apoplex. talis sit,

R. mal. bismal. fol. lauri, centaur. minor. origani, ca-
lamenti, pulegij, herbæ paralyf. ana. M. j. seminis cubeb.
rutæ agrestis & vrticæ ana ʒ. iiij. polyp. querc. & seminis
carth. ana ʒ. j. ʒ. ʒ. summitatum thymi & florum anth. &
stechad. ana p. j. ag. ʒ. iiij. pulpæ colocint. ʒ. j. fi. deco-
ctio. In tñ. j. col. diss. indi maior. ʒ. ʒ. vel diaph. ʒ. j. be-
nedictæ ʒ. j. hyeræ colocint. ʒ. ʒ. ol. liliorum vel ane-
thi, vel rutacei ʒ. iiij. salis gemmæ ʒ. j. ʒ. fiat clyster me-
dius in apoplexia, qui postremus est in epilepsy. Postre-
mus & fortissimus talis erit. *Clyster. 2.*

R. foliorum lauri, rutæ, centaur. minor. orig. calame-
ti, puleg. saluix, meliss. betō. ana M. j. seminis vrticæ, cu-
bebarum, seminis anethi, seseleos. & seminis rutæ agre-
stis ana ʒ. iii. ag. rad. elleb. ana. ʒ. ii. pulpæ colocint. ʒ. i.
ʒ. florum saluix, summitatum thymi, florum stechad.
ana p. i. furfur. p. i. fiat decoctio. In col. diss. benedictæ,
& hyeræ colocintidos, vel ruffi Archigenis ana ʒ. i. ʒ.
ol. rutacei vel nucum, vel anethi ʒ. iii. salis gemmæ ʒ.
ii. fiat clyster. Si variandus sit clyster ob iterationem,
interdum ponatur colocint. ruffi, interdum Archi-
genis. Post primum clysterem mittendus est sanguis
vt soluatur plethora. Auicenna laudat sectionem saphe-
næ, sed quia est remotior & minor, quàm vt pletho-
ram soluat, aperienda est potius basilica. Aut ne toties
iteretur venæ sectio, fiat venæ sectio de basilica, & vt
attrahatur sufficiens quantitas sanguis oportet ab utro-
que brachio sanguinem mittere. Postea admoueantur
cucurb. cum scarificatione supra spatulas. Possunt etiam
aperiri venæ, quæ sunt sub lingua. Auicenna voluit in
omni diuersione maximè distantes venas secari, quod
non est imitandum, tum quia non soluunt plethoræ,
cùm sint exiguæ: tum ne cogantur multas venas secare.
Fiant ligaturæ fortissimæ & dolorificæ, & frictiones as-
peræ in extremis partibus. Interim dum primus cly-
ster paratur, applicetur suppos. acutissimum factum ex
mell. elleboro, sale gemmæ, pul. hyeræ picræ. Hæc sup-
positoria maximè commendantur in omnibus frigidis
affectionibus capitis, quia ob agitationem, quâ faciunt,
diuertunt. Si æger veras hæmorrhoidas inflatas habeat,
aperiantur & non fiat sanguinis missio, si sufficienter *Missio san.*

Cucurb.

*Non est imi-
tandus Auic.*

in sectione

venæ.

*Ligatura
frict.*

Suppositoriū.

Potio.

sanguis fluat. Hisce peractis, detur secundus clyster, & semper fiant frictiones, clamores, ligaturæ, & trahantur pili. Detur sequens potio excalfaciens, & extenuans.

R. theriacæ antiq. mythrid. electi ana ʒ. ij. oxymel. scil. ʒ. j. aquæ vitæ ʒ. ʒ. aquarum meliss. & rutæ an. ʒ. j. Si ad fortiora remedia veniendum sit, dentur in potione pilulæ in aquis capill. diss. sic.

R. pil. coch. & foetidarum an. scrup. ij. tro. alandæ gr. iij. oxymel. scill. ʒ. ij. aquæ chelidon. maior. ʒ. j. ʒ. misce, fiat potio. Hæc potio laxans ex pilulis dissolutis detur, si plethora non si sublata aut diminuta per sanguinis missionem, per clysteres, & alia. Quando verò pilulæ ita dissoluuntur, debent dari in maiori dosi, quam solidæ. Si velis castoreum addere, poteris ad scrup. ʒ. Laudantur pilulæ de euphorb. de lapide lazuli, & quæcunque fortissimè solvunt: vt in epileps. vtimur ag. ita in hoc morbo colocintide. Potio illa, quæ theriacam recipit, non est danda nisi post sufficientem purgationem per clysteres, & pilulas. Neque in ea debent addi tro. alandæ, vt in alia ex pilulis dissolutis. Est etiam reiteranda potio pilularum vel alia similis, verum post operationem pilularum datur potio prima. Si verò pilulæ non moueant, detur tertius clyster & postea sequens potio.

Potio.

R. pul. diamofci & diamb. an. ʒ. ʒ. castor. scrup. ʒ. aquarum chælid saluie, rutæ an. ʒ. ʒ. fiat potio. Reiteretur vltimus clyster fortificando cum ag. & colocint. adauctis. Quia non possunt vri garg. ponatur in ore sinapi dissolutum in oxymel. vel benedicta, vel diaph. & fricetur palatum.

Sternutatoria.

Sternutatoria post ista vniuersalia remedia applicantur tutò, sed circa principium non sine periculo. Aliqui fumigia parant, sed parum probari debent, quia in habentibus difficultatem spirandi periculosa sunt, quales sunt asthmatici, & apoplectici. Satius erit vel rutam, vel castoreum, vel galbanum, vel euphorb. nribus apponere, quia trahendo aërem, trahunt aliquid eius

Quib. periculosa fumigia.

odoris ad cerebrum & calefit. Aliqui ex practicis laudant galeam ignitam, & capiti appositam, sed melius erit eius loco vti sinapismo aliq. simpl. vel compos. Simplex est, qui ex ficibus, & semine sinapi conficitur: Compositus est efficax sic.

Sinapismus.

R. castor. euphorb. an. $\mathfrak{z}$. j. triū pip. sulphuris, nucis moscatæ, anacard. seminis viticæ ana $\mathfrak{z}$. j. fimi columborum $\mathfrak{z}$. iij. fiat pul. qui incorp. cum ficibus vel cum terebinth. addendo ol. petrolei, vel ol. de piperibus, (modò non sit paratū, vt solent parare pharmacopolæ vulgò, sed vt infrà dicitur) vel ol. de lateribus, vel laurini $\mathfrak{z}$. iij. β . fiat ad formam emplastri, vel vnguenti crassioris, & apponatur supra caput prius derasum. Verum ante sinapismi applicationem pro dropace fiat talis inunctio.

I. Vnguento euellendis pilis conuenienti.

R. ol. laurini, rutacei, de castor. ana $\mathfrak{z}$. ij. aquæ vitæ $\mathfrak{z}$. iij. misceantur, vng. caput, & postea admoueatur sinapismus. Applicetur etiam ferrum candens (patellam vocant) supra caput, & vrantur pili, & superficies cutis. Si euadunt à paroxysmo, concoquere oportet materiam & euacuare, sed quia in paralytim alicuius partis definit, ad curationem illius sequentibus vtetur, & primum oleo de piperibus, quod præparatur sic.

Inunctio.

Oleum de piperibus.

R. trium piper. an. $\mathfrak{z}$. iij. medullæ seminis behen $\mathfrak{z}$. xx. radic. apii & fœnic. an. $\mathfrak{z}$. iij. serapini, opop. (qui est in emolliendo efficacissimus) turbith albi an. $\mathfrak{z}$. ii. β . ag. albi $\mathfrak{z}$. i. β . xii. zinzib. $\mathfrak{z}$. iij. costi $\mathfrak{z}$. iiii. (si recens ponatur, M. i.) hyss. rutæ an. M. i. cōtundātur & decoquātur omnia in $\mathfrak{lb}$. 24. vini vsque ad consumptionē tertiæ partis. Colentur & in col. adice ol. ricinini, siue de cherua heminas duas, vel sextaria iij. rursus coquantur leuiter, Sunt, qui addunt (quod est probandum) ireos $\mathfrak{z}$. vi. rapf. $\mathfrak{z}$. ii. anis. carda. ana $\mathfrak{z}$. i. β . calami aro. $\mathfrak{z}$. ii. β . spicæ nardi $\mathfrak{z}$. ii. succi stecha. $\mathfrak{lb}$. ii. Iris & calamus aro. poni debēt in prima decoctione. Loco ol. de cherua, poni potest oleum irinū, vel amigd. amar. vel cherinū, vel nucum, vel antiquum. Hoc ol. debet esse admodum calidum,

& siccum,,ac tenuium partium,vt facillè ad soliditatem neruorum penetret , cùm dicatur conferre morbis neruorum frigidis . Quamobrem vinum loco aquæ positum est,in quo fit decoctio. Myrob.loco posuimus balanum myrepicam, siue glandem vnguëtariam,ita vocatam , quòd eius oleum antiquis allumeretur ad vnguentorum odoratorum confectiõnem,quia non facillè rancefcit , & qualitates externas facillè suscipit , & diutissimè seruator. Hoc oleum etiam calculum vesicæ frangere dicitur . Vim habet calfaciendi & attenuandi. Et quia vocatur etiã myrobalanus,credendum est sciolum quendam expressisse, myrobalanorum cõmunium nomine,homonimia vocabulorum deceptum. Communes enim myrobal . astringunt , & crassarum sunt partiu,qua ratione neruos potius læderet,propterea quòd aliorum commixtorum penetrationem impedirent. Loco hyosquiami albi,qui etiam refrigerat,condensat, ac etiam incrassat,positus est ag.albus,qui etiam foris admotus,vim quandam attrahendi pituitam à neruis habet,adiutus calore nostro,& aliis medicamentis . Loco caulis recetis,ponitur costus vel succus ad ℥.iiii. vel recens ad M.i. Nam quauis caulis neruorum morbis frigidis conferre putetur,longè tamen est efficacior costus : Aut si velis , yua arthetica , ratione id monstrante. Loco succi thymi ponitur stech. quæ maximè commendatur in affectus neruorum , siue intro sumatur, siue foris admoueat. Præterea maximè thymi copia opus esset , vt inde possint exprimi ℥ . ii. succi, seu iextaria tria.

In caput de Apoplexia observatio.

Apoplexia fit à sanguine pituitoso , aut à pituita. Cùm sit à sanguine pituitoso , & venæ amplæ & distentæ sunt,ceteris consentiētibus,vena secanda est nō quidam saphena, vel maleoli , vt quidam imperant . Et enim exigua & longè distat ab officina sanguinis , vt nec sat citò , nec sat copiosus sanguis à capite reuelli possit.Satiùs est poplitis venam tundere , nimirum quæ ampla est,& tutò feritur . Potest etiam incidi cephalica
vtriusque

Misio san.

vtriusque brachii, vt & dextra, & sinistra pars exone-
 retur corpore sic vacuato. Magna est controuersia, per
 quas venas deriuationem moliamur. Venas linguæ qui-
 dam præferunt, sed quoniam apoplectici nec os didu-
 cere, nec linguam exerere possunt, chyrurgus eas vide-
 re nequit. Quidā narium venulas scalpunt, sed vix hoc
 modo tres aut quatuor guttæ manant, vnde nil iuuatur
 æger. Alii malunt eas, quæ in medio fronte coeunt, vt
 in sanis etiam cernuntur. Sed hæ, & quæ sub lingua sunt,
 quoniam à iugularibus internis, vel externis oriuntur,
 præstat iugularem externā secare, angusta plaga, metu
 hæmorrhagiæ. Qui hanc sectionem damnant, quod, vt
 solet brachium, sic collum ligari nec possit, nec debeat
 in tam magna difficultate respirandi, hi non intelligunt
 ligari brachium vt venæ sint cōspiciuæ. Satis verò sunt
 cōspiciuæ iugulares in apoplexia, quoniam sanguine
 ruente in caput, vaporibúsque multis implentur & tur-
 gent. Qui autem hanc rationem vituperant, quoniam à
 Guidone & aliis proditum est accepta vulnera in collo
 esse lethalia, quod sectis iugularibus sanguinis erum-
 pentis impetus non possit cohiberi, nec aduertunt verū
 esse, si omnino sectæ sint. Sed licet chirurgo eas modi-
 cè aperire, & cum satis sanguinis exierit, medicamento
 Gal. ex pilis leporis, aloë, thure, & albumine oui sangui-
 nem cohibere. Quapropter id remedium præstantissi-
 mum censeo. Si phleb. non conuenit, cucurbitulæ cum
 scarificatione affigantur, non humeris, dorso, aut fon-
 tanellæ, vt Arabes volunt, quia illic nulla vena est insi-
 gnis, quæ in cerebrum proueniat, sed prope iugulares,
 & quasi sub mento, si possint adhærere. Hæc enim topi-
 ca remedia sic adhibenda sunt, vt per venas fiant, non
 solum in partem ægram pertinentes, sed & in proximas
 & amplas, si partis constitutio id permittat. Indita glan-
 de, vel clystere iniecto, quorum exempla reperies cap.
 superiori, dari potest ꝓ. i. pil. cochiarum in aqua vitæ
 dissolutarum, quia ea tenuitate partium summa, œso-
 phagum defluente è cerebro pituita impeditum deter-
 get, & sopitam facultatem expultricem irritat, & obru-
 tum calorem natium excitat. Clyster è vino nunquam
 parandus est, quia è ventre ad caput vapor vini quàm

Error quor.

citissimè attollitur. Sternutamentum prouocare (quod peruulgato errore statim omnes faciunt) noxium est, quia humor biliosus in corpore cerebi est, non in eius ventriculis. Itaque sternutatione nō potest excuti. Præterea agitatione capitis & pectoris cerebrum oppletur humoribus ad se tractis. Quare sternutatio non conducit, sed etiam lædit plurimum. Multi per initia cucurbitas imponunt hypochondriis, vt humores à capite ad inferna detrahant, sed id cum noxa maxima, quoniam muscoli abdominis intenduntur, respirationemque difficilem magis lædunt, quod est experientia comprobatum. Dum enim tabidis, & asthmaticis in catarrho mulieres eo remedio fuissent vsæ temerè, agros pene suffocarunt. Quod si quis obiiciat Aëtium consensisse, respondendum est id sensisse quidem, sed non in paroxismo. Sunt qui theriacam aut mythrordatium bibendum exhibēt magno quidem errore, quoniam in illis tametsi diu seruatis vis opii non omnino perit, vt raceam antidota ea composita esse ex multis, quæ astringunt, vt acatia, hypochistide, & similibus, astringentium & frigidorum quantumuis hebetata facultas suspecta est, quoniā humor, vnde morbus hic committitur, cerebri corpus imbuat, & altius impingitur his medicamentis. His accedit, quod hæc calida multos vapores in caput efferunt, sicque malum augent, vt & omnia odorata, vt diamoscum, diambra &c. Quia cerebrum suaues odores auidè haurit, & excipit, præsertim cum malè affectum est. Proinde fugienda sunt hæc omnia, sed eorum loco dandus est castorei scrup. i. autii. tum piperis, zinzib. & euphorbii modicum. Hæc verò quanuis non nihil excitent vaporis suo calore, quia tamen castorei odor est iniucundus cerebro, minus cerebrum feritur. At vbi fuerit cerebrum expurgatum, tutò dentur antidota, quæ principio damnauimus, vt theriaca, mythrordatium, quoniam cerebro imbecillo ex morbo præcedente robur addunt.

*Cerebrum
malè affectū.**De paralyfi.*

CAPVT 23.

Paralysis siue resolutio interdum fit à sanguine, interdum propter ictum aut casum, sed sæpius ex in-

temperie frigida & humida, atque à pituita crassa in nervis imbuta, & obstruente, ne animalis spiritus possit penetrare. Quia morbus cronicus est, & difficilis curationis, non est pollicenda salus à medico intra paucos dies, sed admonendi sunt ægri ut tolerant, & spem habeant, quo facilius obtemperent.

Curatio paralysis à pituita.

Si ergo fiat à pituita, curetur hoc modo. Primum distinguatur syr. in classes, & medicamenta soluentia, & vnguenta, & omnia topica. Nam in hac affectione semper à debilioribus incipiendum est, & per mediocria ad summa veniendum. Sed necesse est inter ista remedia esse aliquod interuallum. Nam affectio est valde cronica: ob id sensim euacuare & exiccare oportet. Detur à principio clyster, si sit aluo astricta, vel si nihil vetet, prouocetur vomitus. Nam clysteres & vomitus maxime laudantur in hac affectione. Ad clysterem igitur accipe mal. bismal. betas, & similes ad remollitionem, miscendo quæ calfaciunt & attenuant, & fiat decoctio in iure aliquo pingui, vel in oleo, non tamen oportet multum remollire in hac affectione per clysteres, ne sedis musculus relaxetur. Clyster primus fiat hoc modo.

R. mal. bismal. cicla. pariet. ana M. j. yuæ arthetica, *Clyster. i.*
 primula veris (quam alij putant esse speciem verbasci, alij rapsum barbatum odoratum) foliorum rutæ, & cætaurij maioris ana M. ss. seminū anis. fœnic. & fesel. ana. ʒ. ij. fiat decoctio in brodio multum pingui, & capite veruecis, vel in oleo cōmuni antiquo, meliùsque erit, si fiat in oleo. Quòd si antiquum non sit in promptu, adde maiorem quantitatem olei, & sine diu bullire. In ʒ. j. col. dissolue mell. anthos. ʒ. ij. hyeræ logodij, vel Ruffi, vel Archgigenis ʒ. ij. hyeræ picræ, & benedictæ an. ʒ. ss. misce, fiat clyster. Si hyeræ ponantur in morbi huius principio, debent poni in parua quantitate. Fortiores fient, si addantur herbæ magis calfacientes, vel si dosis hyerarum augeatur. Addatur in decoctione agari- *Fortiores*
 cus, colocintis, & cætera. Fient imbecilliores, medio- *clyst.*

*Pillu post
clyst.*

Syrup.

Radic.

Herbæ.

Semina.

Flores.

eres, & fortiores eo modo, quo monstratum est, in cap. de apoplexia, quæ morbus est acutissimus, ob idq; oportet multum & citò euacuare, cum differre non concedatur. In hac autem affectione dantur induciæ. Accipient igitur post clysteres (vt quæ sunt in ventriculo vacuentur) pilularum de hyera simpl. ʒ. i. cum ag. tro. scrup. i. & castorei gr. iii. (quia oportet semper vti remediis affectioni curandæ propriis, sicut & parti affectæ) vel pilulas de aro. vel hyera composita. Istis pilulis vtatur ter in hebdomada: postea syr. materiam pituitosam concoquentibus & incidentibus. Syrupi optimi sunt de stechade, de bizantiis, mel ros. colatum, anthosatum, scill. & aliquando oxymel. scill. sed quia acetum inimicum est nervis, propterea ab eo est abstinendum. Symplicia ex quibus fiunt syr. aquæ vel decoctiones sunt radic. galangæ, ireos, zinzib. fœnic. apii, petrocondisi (quod putatur esse strution) enulæ camp. aristoloch. pyretri, calami arom. & zedoariæ. Herbæ, v. pollium montanum, marrhub. chamepitidis, primula veris, pulicaria, saluia, yua arthetica, origanum, calamentum, nepeta, chelidonium vtrunque, hyss. thymus, stechas, pulegium, serpillum, syfimbrium, meliss. beton. ruta. Semina cubearum, rutæ agrestis, seseleos, carui, cumini, apii, petro. card. piperis triplic. balsami, & terebinthi. Flores stechad. anthos, schenanthos, sambucis saluiæ. Ex his conficiuntur syr. decoctiones, balnea, stuphæ, syrupi hoc modo.

Syrupi.

R. mell. ros. col. mell. anthos. an. ʒ. i. syr. de hyss. ʒ. ii. aquarum yuæ arthetice, herbæ paralytis, saluiæ an. q. r. i. misce, pro tribus dosib⁹ manè. Si velis cla. & aro. id fiat cum nuce moscata vel galāga tenui aut crassa, vel cum diambra, diamosco, & similibus. Si non clarificetur, detur tabula vna diagalangæ, vel ros. no. Hoc digestium erit pro principio. Verum adaugeri debet in morbi processu, vt monstrabitur in sequentibus syr. Dosis syr. & aquarum vt sufficiat ad ʒ. vel, 6. sumptiones, quia materia eget præparatione longa. Et cum vtuntur his syr.

vtantur tertio quoque die, vel clystere, vel pilulis ante pastum. In medio morbi vti oportet syr. & aquis mediocribus. Fiat igitur tale digestiuum pro medio morbi tempore.

Digest. syr.

R. mell. anthos. ℥. ii. syr. de stechad. ℥. iii. aquarum saluix, yuæ arthe. primulæ veris, melissæ an. q. r. i. misce, pro. s. dosibus. cla. & aro. modo supradicto, vel dentur tabulæ prædictæ. Fortiores post alios syr. & multas euacuationes dandi sunt parati sic.

Fortio. syr.

R. mell. scill. ℥. iii. syr. de stechade ℥. iii. aquarum chelid. rutæ, fœn. saluix, yuæ arth. an. q. r. i. misce. pro vi. dosibus aro. vel dêtur tabulæ, vt supra. His omnibus peractis, dandum erit apoz. sequens quod erit fortissimum, efficacissimum, & vltimum. Calfacit enim concoquit, attenuat, digerit, & purgat pituitam.

Apozema.

R. radi. galang. ireos virid. (recens pituitam purgat, & serofos humores, sicca pituitam attenuat & incidit) enulæ campanæ, fœnic. apii, petro. an. ℥. i. cal. aro. rap. pyrethri an. ℥. β. saluix, rutæ, foliorum lauri, cala. orig. puleg. chamepith. ana M. i. primulæ ver. chamed. chelid. ana. M. β. (Possunt & aliæ herbæ præscriptæ in sylua simpl. addi) seminis cubeb. seseleos, rutæ agrest. (quod efficacissimum est in extenuanda pituita) ana ℥. ii. seminis vrticæ & carth. an. ℥. ii. seminis iuniperi ℥. β. agar. esulæ, (quæ verum est turbith.) an. ℥. iii. (in robustis & bene habitis addi potest veratrum ad ℥. iii.) florum stechados, saluix, anthos an. p. i. ras. ligni indici q. r. i. β. macerentur radices & lignum per noctem in aqua & vino albo, & sensim leuiterque decoquantur. Postea ponantur herbæ & alia, quæ simul coquantur, & fiat syr. vt artis est, addendo meli. ros. vel anthos, vel scill. q. f. saltem lib. β. cum paucis sacch. clarificetur & aromatizetur cum ℥. β. cinamomi & ℥. iii. zinzib. capiat ℥. vi. pro dosi tertio quoque die. Potest coqui media pars syr. perfectè vt conseruetur, & si spissior fuerit, detur cum decoctione cicerû rub. vel ligni indici. Utatur attenuante victu, sit in loco calido. Si sudor moueatur, addantur

lapides calfacti, & melius cooperiatur, vt magis fudor prouocetur. Nam hæc materia iuuatur sudoribus,

Pilulæ.

Pilulæ conuenientes in hac affectione, sunt etiam in classes distinguendæ. Imbecilliores sunt pilulæ de hyera simplici, cum aga. vel de hyera cōpos. pilulæ de aro. & quæ sunt sine diagredio, & sine colocint. Mediæ autem erunt eadæ, si addantur tro. alandal gr. iij. aut iiij. fortissimæ sunt pilulæ de euphorbio, fœtidæ, cochix, de opop. de sagapeno, de asla fœtida, & similes.

Conseruæ.

Conseruæ laudantur omnes, quæ calfaciunt, & exiccant, vt zinzib. conditum, pyretrum conditum, conserua secacul. Est autē secacul, quod vulgò Mequinum appellant, non autem est radix polygonati, quod vocant sigillum Salomonis, vt quidam putant: ob id malè vtuntur ad venerem, nisi in pituitosis, cū sit radix sicca. Arabes magis vtuntur ad calfactionem & exiccationem. Alij putant esse radicem yringiorum, sed malè. Mequinum autem est radix simillima zinzib. & conditur, vt zinziber, sed est calidius, sine humiditate, quæ tamen reperitur in zinzibere. Ob id zinzib. patitur cariē, non Mequinum, quia nota à zinzibere distinguitur, sicut etiam filamentis, & villis quibus caret Mequinum, non autem zinziber. Maximè laudatur in paralyti pudendorū conserua florum saluæ, anthos, stechados, inter quas saluæ & stechados obtinent principatum, in hoc morbo, & omnibus neruorum affectibus. Conserua etiam enulæ campanæ, & conserua ireos: conserua acori vulgaris non probatur in hac affectione, quia astringit, & incrassat. Sed verus acorus est galanga crassa. Si galanga in aliquibus locis reperitur, recens cum melle conditur. Eius enim conserua præstantissima erit: sin minus pone loco conseruæ, ʒ. j. galangæ crassæ. Commendantur etiam confect. theriaca, anacardina, mythridatium, aurea Alexandrina. Pul. diambra, dia-

Quid Mequinum.

Quæ conseruæ conferant.
Conf. noxiæ.

Conf. Et.
Puluer.

mosci dulcis, diagalanga, diacastorei, ros. nouellæ, diacalaminthes & corundam electuaria. Pilulæ laudatissimæ in morbis cerebri, & neruorum frigidis, nouæ & anonymæ à me primùm inuentæ hæ sunt & vocantur de beniouin.

Pilula de beniouin.

R. assæ fœdidæ ʒ. ij. castor. euphor. beniouin (quod est laserpitium) opop. sagap. an. ʒ. ʒ. tro. alandac ʒ. j. ʒ. feminis rutæ agrestis, gal. cala. ar. spicæ nardi & celticæ an. scrup. j. cinamomi, mastiches, sarcocollæ, myrrhæ, croci, esulæ, an. scrup. iiij. ag. tro. scrup. iiij. cum tereb. q. s. ad incorporandum, fiat massa pilularum addendo mell. scill. (ad gustum & ne tam facilè acefcant) yuæ art. ʒ. j. ʒ. stech. scrup. ij. fiant pill. viij. pro ʒ. Addi potest veratrum in pondere ʒ. j. & diag. scrup. j. Sed hoc est in fortissimis morbis. Ponitur diagredium. Nam semper vbi veratrum ponitur in parua quantitate, illi miscen-

Cautio vera-
ratri.

dum est vel diagred. vel aliud forte medicamentũ, quod illud foras è corpore propellat, alioqui diutius manet in corpore, & illud conturbat, grauémque noxam infert. Assa fœtida præstantissima est in paralyfi, sed præstat vti in pilulis, quàm aliter, ob fœtorem & insuauitatem. Hæ pilulæ valent etiam in doloribus iuncturarum si addas hermodactil. & zinzib. ana ʒ. ʒ. In morbo articulari erunt meliores, si addas myrobal. ʒ. j. Valent in epylepsi. si addas tro. de scilla ʒ. j. ʒ. vel carnis scillæ assatæ, si reperiatur ʒ. j. & feminis peoniæ, & radic. ciufdam ʒ. ʒ. Valent in mania, si addatur veratrum, vel lapidis lazuli ad scrup. ij. Melius vsurpantur tro. de scilla in opiatis & aliis confectionibus, quàm in pilulis, quia ob farinam hordei, quæ in illis multa est, magnam molem occupant, & sic pilulæ essent multæ cum pauca efficacia. Item pilulæ debent assumi cum multa custodia. Si in tẽpore, & tẽperatura multum calidis, minuatur dosis assæ fœtidæ, quia facilè febrẽ accendit, si frequẽter assumatur. Quare si accendatur, modò non sit putrida, optimum est, quia materia exiccatur. Et in hac affectione vt accendatur febris, aliqui solent confectionem anacar-

Assa fœti-
da in para-
lyfi præstan-
tiss. & aliis
affectib.

dinam exhibere, non tamen debet excitari ephemera, nisi purgato prius corpore, ne ex ephemera fiat putrida. Si ergo excitetur ephemera, nil fiat, sed sinatur: Si autē putrida, vel etiam continua, aut medicamentis aut alia causa calida, curanda erit, vt postea monstrabimus cap. proprio, quod est decimum ab hoc cap. 33.

Topica.

Post quamlibet euacuationem vniuersalem vti oportet particularibus, vt garg. masticator. caputpurg. iterutator. maximē cū paralysis facta est post apoplexiam, vel propter aliam affectionem cerebri, vel vertebrarum colli. Nam per tales affectiones pituita educitur ē cerebro, quæ ad partes affectas difficillimē fluit, & capita neruorum obstruit. Utatur itaque masticatoriis, caputpurgiis, gargarismatis, fumigiis, & aliis præscriptis in dolore capitis à pituita. Utatur gargarismate secundo illic præscripto, quod recipit gly. rasam &c. Fumigia maximē commendantur ad exiccationem cerebri, quæ parari possunt eo modo, quo supra diximus in dolore cap. à pituita, sed augeatur dosis nigellæ romanæ, aut si non sit, addatur ad ʒ. j. sed prius macerari debet in aceto & exiccari. Potes etiam hoc modo præscribere fumigia.

Fumigium. R. gum. hederæ, nigellæ torref. ana ʒ. ij. mastic. thur. myrrhæ, cubearum ana ʒ. vj. beniouin, styrac. florum anthos. stech. ana ʒ. j. β. macis, garyoph. an. scrup. j. con. cass. grosso modo, fiat suffumigium.

Balnea.

Laudantur balnea naturalia, bituminosa, sulphureosa, & nitrosa. Non ita probantur aluminosa, quia nimium astringunt, nisi fuerit in morbi declinatione. Parantur etiam balnea ex herbis calfacientibus, & exiccantibus, & attenuantibus, & sudores mouentibus, sed maximē obseruandum est, ne balneum sit valde calidum actu. Sufficit tepidum esse, aut paulò calidius. Nam hi, qui sensum amittunt, non sentiunt, & si valde lædantur, &

ob id multa accidentia sequuntur. Resoluitur quippe naturalis calor, ex diuturna in illis mora, & ex illa super calfactione, excitantur pustulæ, fiunt vlcera, & mortificationes extremarum partium, in his maximè, qui ob compressionem, vel ligaturam non sentiunt, vel debiles motus habent. Balneum bituminosum, vel sulphureum fit hoc modo.

R. aquæ q. s. ad innatationem: ad ℥. centum aquæ appone sulphur. ℥. vj. aut bituminis tantundem, & erit balneum sulphuris aut bituminosum, eandem vim habens ac naturale, sed non parem efficaciam. Erit enim paulò imbecillius. Aqua sit alicuius fluminis tardi motus, vel alicuius stagni. Possunt admisceri radic. & herbæ sic.

R. radic. pyreth. galang. ana ℥. ss. radic. ireos siccæ ℥. j. radic. cucum. agrest. & enulæ camp. ana qr. j. rad. cyper. ℥. ss. chamep. cala. orig. samps. parthen. saluia, ruta, foliorum lauri, roris. pulegi j, mentastri an. M. ij. vel iij. Possunt etiam addi aliæ herbæ calfacientes, attenuantes, vt beton. meliss. hyss. lauëdula, saluia, absynth. & similes, vt etiam radic. bardanæ, quæ potentissimè mouent sudores, & aliæ eiusmodi, florū stech. anth. saluig. cham. ana p. j. fiat decoctio pro balneo, in qua possit innatare æger: herbæ ponantur in sacco, super quem sedeat. Si decoquatur vulpes viua ad disunctionem ossium, vel catus viuus, erit sufficiens balneum. Sic ol. vulpinum commendatur in hac affectione. Aliqui laudant irrigationes sensim & ex alto factas, sed nimium est morosum: ob id satius est vti lauacro. Stufæ siccæ maximè laudantur in paralyfi, quæ possunt fieri cum hac decoctione irrorando lapides calidos. Vel hoc modo decoctio ponatur in vas aliquod angustî oris, super quod ponatur embotum, quod sit collo oblongo, fiat foramen in Tina, & applicetur embotum faramini, vt fumus seu vapor omnis decoctionis ingrediatur in Tinam bene coopertam, & vt decet, paratam. Vas illud angustî oris debet circûdari carbonibus ignitis, vt decoctio feruetur calida. Tina sit oblonga cum pedibus sufficienter altis, vt vis decoctionis sub ipsa possit manere cum opus fuerit. Parabitur autem hoc modo. Infra Tinam po-

Radix bardanæ mouet sudores.

natur affula, seu tabula multis foraminibus perforata, inter quam & fundum Tinæ sit interuallum, vbi sint lapides calfacti. Super illam affulam ponantur herbæ, super quas iaceat æger, donec prouocetur sudor, & hoc ieiuno ventriculo faciendum. Panno sicco abstergendus est sudor, in egressu stuphæ, postea inungendus est æger ol. antiquo vel vngueto: quia porri tunc sunt aperti, & vis vñctionis facillè penetrabit.

Olea paralyfi apta & vnguenta.

Olea apta huic negotio sunt, quæcunque calfaciunt & siccant, & tenuium sunt partiũ & digerunt. Vnguenta verò quatuor illa calida communia, si modò bene præparata fuerint. Olea verò imbecilliora sunt ol. chamomil. nardinum, liliorum descriptione mes. Nam ex descriptione Nicol. rosæ sunt auferendæ, & minuenda dosis mastich veluti ad 3.ij. item oleum antiquum. Mediocria sunt, ol. amigd. amar. ricininum (vulgo de cherua dictum) de narcisso. Fortissima, ol. laurinum, de costo descriptione Mes. Nam in descriptione Nicolai loco oleandri, cuius succum ponit ad ℥. j. substituere oportet cyperi ℥. j. Oleander enim refrigerat, astringit, & incrassat, quod ex diametro pugnat cum scopo nostro, sed deceptus est affinitate vocabulorum. Oleum de croco, nucum, de nuce indica, de spica, de piperibus, paratum, vt dixi, ol. philo sophorum, irinum, sambucinum, rutaccum, de euphorb. & similia. Sunt etiam alia olea, quæ & tota substantia, & proprietate occulta, conferre huic morbo creduntur, quæ ad media referre oportet, vt vulpinum, de cato, de ciconia.

De pinguedinib.

Pinguedines ad confectionem vnguentorum imbecilliores sunt anatis, anseris, gallinæ. Mediæ, pinguedo cati & maximè agrestis, vulpis, taxi. Fortissimæ, leonis, pardi, viperarum, & serpētum communium. Sic de medullis est faciendum. In vnguentis additur interdum aqua vitæ, & succi aliquarum herbarum, vt chamep.

saluiæ, rutæ, & similia. In vnguētis & emplastris hoc obseruare oportet, vt ab imbecillioribus incipiamus. Conficiatur itaque inunctio pro principio ex imbecillioribus oleis, & pinguedinibus, additis aliquibus exiccantibus, & resoluētibus, vt si fiat hoc modo.

R. ol. cham. ℥. iij. ol. liliorum ℥. ij. laurini ℥. j. ping. *Inunctio*
anat. & gall. an. ℥. ij. Si fieri potest, iam sint rancidæ, *pro princip.*
vel ob antiquitatem deposuerint superfluum illam humiditatem, & tenuitatem substantiæ acquisierint) succi chamep. & saluiæ, an. q. r. j. ceræ parum, fiat vnguentum, quod erit optimum pro principio, & pro iis, qui sentiēdi imbecillitatē habent ob ligaturam. Si imbecillius sit hoc vnguentum, addatur parum aquæ vitæ, vt ℥. β. & fiet efficacius. Hoc vnguentum aptum erit pueris, senibus, & mulieribus. Medium vnguentum erit illud vocatum de bdellio, vnguentum aragon, Martiatū si bene paratum fuerit. Possunt hoc modo confici vnguenta media.

Vnguenta media.

R. radic. acori, id est, galægæ crassæ ℥. j. radic. Ireos ℥. iij. chamep. primulæ veris, saluiæ, stechad. ana M. j. olei laurini, & de lilio an. ℥. j. vini optimi ℥. j. β. coquantur simul ad vini consumptionem. Et posteaquam refrigeratū fuerit, adde piper. carda. cala. aro. castor. bdellij. an. ℥. j. mell. & ceræ parum, vel propoleos loco illorum, fiat vnguentum. Fortissimum est vnguētum illud, *Fortiss.*
quod describitur à Gainerio, cap. de paralyfi, quod habuit ab heremita alchymista, vel fiat aliud hoc modo.

R. ol. nucis indicæ ℥. ij. de costo, de piperib. de terebinth. an. ℥. ij. succi chamep. succi saluiæ & peucedanī (si reperiatur verum peucedanum montanū, nam quod pro eo ostēditur, est hypomarattrum) vel loco eius succi rutæ an. ℥. iij. castor. ℥. β. piper. longi, pyretri an. ℥. iij. sagapeni, opop. bdellij an. ℥. ij. pingued. taxi ℥. β. ping. viperæ ℥. j. vel serpentū cōmunium, ℥. ij. (sed terrestres sunt eligendi, & non aquatiles, quia sunt excrementosi, & multum humidi, & non tenuium partiū) fiat vnguētum vt artis est. Oleo de nuce indica loco accipe pro pauperibus ol. nucum communium antiquiss. vel si non

adstet, paretur ex nucibus rancidis, aut recens coq. lento igne & pro ℥. j. ol. nucis indicæ, pone ℥. ij. ol. nucum communium. Fiet efficacius remedium & ferè vltimum sic.

R. oj. gaiaci ℥. iij vel ol. cedorit, quæ est species iuniperi, ℥. ss. pingued. viperæ, vel serpentis communis ℥. j. si non adstet pinguedo, pone cineres serpentum ad ℥. ss. Comburentur in furno intra vas terreum bene lutatum euphorb. castor. an. ℥. j. myrrhæ, cardamomi, ass. foetide, gummi hederæ, gummi elemni ana. ℥. ss. trium piper. cubeb. nucis moscatæ, garyoph. yuæ arth. an. ℥. iij. cum terebinth. & pauca cera fiat vnguētum. Fiet adhuc fortius addendo succi scillæ, & chelidon. minor. ana ℥. ij. Vel fiat talis aqua.

Aqua excellentissima.

R. ass. foetidæ, ammo. bdellij, gummi hederæ, myrrhæ, euphor. castor. carda. an. ℥. ss. beniouini & gummi elemni, terebinth. & mastiches ana ℥. j. feminis agrestis, bacch. lauri, pyretri, cubeb. nucis moscatæ, secacul, trium piper. an. ℥. ij. carnis scillæ & radic. narcisci an. ℥. iij. radic. cucume. agrest. ℥. j. chamep. saluæ, florum & foliorum roris. & trifolij foetidi an. p. i. omnia in vino per noctem téperentur & ponantur cum vino in alambico vitreo simul, distillantur: prima aqua erit imbecillior, secunda fortior. Si addas residentia aquæ rutæ ℥. ss. aquæ sublimationis prioris ℥. i. & rursus distillantur, fiet medicamentum efficacissimum, & maxime tenuium partiū, quo vti debemus in extremis morbis. Cum cera prius remollita, ne aqua calefiat, potest incorporari, & fieri ad formam vnguēti, vt magis adhaereat cuti.

Opiatæ.

Ad intra dantur aliqua ad cerebri confortationem, & neruorū, & ad extenuationem materiæ, vt theriaca antiqua, mythridat. pul. diamosc. dulc. & amari, pul. diambre, dianthos, diag. diacalamites, diatrū piper.

& diacastor. & alia omnia, quæ calfaciunt & attenuant.

Conserua.

Conser. valentes in hac affectione sunt, conserua saluæ, stech. anth. secacul, zinzib. conditum, pyretrum conditum, galanga condita, non communis acorus, nisi fortè in declinatione, cum per leuiter astringentia & aromatica volumus corroborare neruos. Sunt qui maximè laudant vsum assæ foetide & castorei, sed quia sunt foetida, & ingrati saporis, satius erit pilulas ex illis ad corroborationem & exiccationem sic parare.

R. castor. ʒ. ii. euphorb. ʒ. i. ass. foetidæ ʒ. ʒ. chamep. flor. stecha. rosr. & saluæ an. scrup. ii. pul. diamofci & diambre, vel ex aliis pulueribus, vt dianthos, ex vno aut duobus ʒ. j. cum syr. de stechade & terebinth. fiat massa pilularum, de quibus cap. pilulam vnā post primum somnum. Opiata autem potest parari eo modo quo docebimus cap. de epileps. Hoc tantum interest, quòd maiorem dosim conseruæ zinzib. vel pyretri, vel enulæ campanæ debemus exhibere. Ex conseruis nunquam debemus omittere conseruam roris. & saluæ.

Quòd si magis placeat ad corroborationem & exiccationem totius corporis, vtatur aqua theriacali, aut hyrundinum, quæ describentur cap. de epylep. Aqua sublimitata huic morbo propria, & quæ maximè commendatur talis est.

Aqua sublimata.

R. flor. roris. ʒ. ii. j. aquæ saluæ ʒ. j. distilla in balneo mariæ: accipiat semel in hebdo. coctear vnum ieiuno stomacho. Quæcunque enim multum calida & tenuantia sunt, debet sumi vacuo, & prius purgato ventriculo, nec commiscenda sunt cibis. Nam cogèrent cibos nondum concoctos secum descendere, & sic parent obstructions. Quia interdicens sunt vino hi, qui paralytim patiuntur, confici debent potiones, quibus vtantur loci vini. Sunt, qui laudant aquam hordei, quæ tanetsi abstergit, non multum tamen laudanda est. Nā si parum cocta sit, flatu generat: si perfectè concoqua-

Cautio.

*Potus aque
mulsa.*

*Aqua fluui-
alis astringit.*

tur, nimis nutrit, crassos & glutinosos humores gignit. Quamobrem satius erit uti aqua mulsa. Quòd si valentiores desideres, fiat sic.

R. flor. rorif. itechados & saluix an. p. i. aquæ fontis ℥. ix. (non aquæ fluuiialis, quia astringit) mell. optimi despumati ℥. i. coq. leuiter, cl. aro. cum ʒ. iii. zinzib. & ʒ. i. galangæ & cinamomi. Utatur loco vini. Obseruare oportet, ne mel sit ex eo loco, vbi myrthus frequens prouenit, aut etiam rosinarinus & spica, ut in Gallia Narbonensi.

Alterum caput de Paralyfi.

Paralyfis, Latinè resolutio, differt ab Apoplexia, in qua interioribus sensibus illæsis externi læduntur, sentiendique & mouēdi vis amittitur. Quod cum alteri tantum parti accidit, dextræ vel sinistræ, Paralyfis nominatur, eius, videlicet, partis, in qua affectus consistit, ut in brachio, œsophago, supercilio, vesica, vel ano. In his interiores sensus manent illæsi, quòd in spinali medulla potius, quàm in cerebri substantia affectus contineatur. Necesse quoque est sensus & motus amissionem esse, ut proprie dicatur Paralyfis. Nam si sensus tantum lædatur vel amittatur, stupor est. Fit tendonum vel neruorum relaxatione, emollitione, vel nimia extensione. Debent enim secundum naturam tendi, quò leuissima contractione facta, partem, cui tendo inferitur, trahere queant. Sed cum neruus laxior ob humiditatē aut Apoplexiam, vel post ictum humidior vel frigidior redditur, vel spiritus propter obstructionem non permeat, sensum & motum necesse est lædi. Frequenter accidit ob tenuis menyngis vulnus, quòd cerebri substantiam contineat, neruos inuestiat, venas & arterias sustentet, sitque eius partis resolutio, quæ est è directo vulneris. Moriuntur, aut nunquam curantur. Ob ictum in spinali medulla, humore transitum spirituum impediēte sublato, curatur. Fit frequentius post luxationē vertebrarum, si in partem vel dextram, vel sinistram vertebra aliqua obluxetur. Si verò in partem inferiorem, difficillima est curatio. Sequitur enim partium in-

ternarum Paralyfis. In pede citius curatur, quàm in manibus. Etenim multi in dies conspiciuntur, qui post Apoplexiam & mediæ partis Paralyfim ambulant, nec tamen quidquam manibus apprehendere possunt, licet contrarium potius fieri debere videatur ob cordis vicinitatem & caloris copiam. In causa est, quia nerui pedum sunt sicciores & robustiores. Omnes enim nerui, qui è vertebribus lumborum oriuntur, ante egressum nerui sunt. Spinalis siquidem medulla in neruos degenerauit. Curatio in vniuersum fit resolutionis exiccatione, idque medicamentis relaxantibus & resiccantibus, vel febribus inductis, vel superuenientibus, balneis naturalibus, vnguentis. Balneum effocinat, & vsus calidorum nimius resolutionem inducit. Quare non leuiter peccant recentiores, cum olea multum calida parum resiccantia præscribunt, vel cum oleum liliorum aut alia, quæ emolliunt potius, quàm tendant, aut indurent. Nerui enim cum frigidi & sint & ficci, eorum natura conseruari debet, non destrui. Et quia densi sunt, medicamenta tenuium partium postulant. Quod si talia suaapte natura non sint, adiungi debent, quæ ad penetrationem faciant. Peccant etiam, quod resoluentibus semper vtantur: quæ quidem necessaria sunt ad materiæ resolutionem, ita tamen, vt postea exhibeantur, quæ leui quadam astrictione, temperato calore partem affectam corroborarent. Errant denique, cum eadem medicamenta in Paralyfi & conuulsione præscribunt, cum in cõuulsione materiam flatulentam discutere oporteat, & neruum rigidum ac tensum emollire. Curanda est Paralyfis sensim, quia morbus cronicus. Victus tenuis cõuenientissimus est. Abstineat ab herbis humidis ac flatulentis, à vini potione, à iusculis. Vtatur aqua vel hydromelite valde diluto, & mediocriter cocto in principio, quo tempore non erunt aromata permiscenda, vt cinamomum galang. & alia, nisi in progressu, ne humores crudi extenuati, magis neruos penetrent. Datur minus coctum in principio & magis dilutum, vt minus nutriat ac magis laxet detergendo. Sunt etiam illis interdicens omnia illa alimèta, quæ crassos humores gignunt, vt extrema animalium, caro lactantium animalium, vt hædorum,

Balnei incommodum.

vitulorum. Vtatur carne parùm salita, assa potius, quàm elixa. Frequenter edat auiculas & potissimùm hyrūdines, passerculos, ficedulas, & similes. Si resolutio sit in pedibus, aut in pudendo, vel in vesica, clysteribus frequentè vtendum est, qui parandi sunt ex detergentibus, incidentibus, attenuantibus ac laxantibus pituitosum humorem, vt.

Clyster.

R. merc. betæ, brassicæ, an. M. j. chamæpithis, rutæ, primulæ veris, an. M. ss. anis. scæn. an. ʒ. ij. feminis charami & vrticæ an. ʒ. ss. florum roris. stecados & sampsu. ana p. j. fiat decoctio. In libra vna colaturæ diss. benedictæ ʒ. ss. vel hyeræ picræ ʒ. j. salis ʒ. ij. fiat clyster, detur manè.

Datur sine oleo, sine emollientibus herbis vel infrigidantibus & parari debet. Quòd si æger non admodùm sentiat, parari potest in aqua maris, vel in vna parte muræ oliuarum, vel piscium, vel in lixiuio debili, vel in vrina pueri.

Si ventrem laxum habeant, parentur clysteres aditis herbis tantùm resciccantibus, corroborantibus nervos. Folia anthos, saluiæ, primulæ veris, lauandulæ, pullegij vtriusque, cameph. chamed. origani, pollium conueniunt. Deinde commiscenda, quæ aliquam astrictiōnem habeant, vt folia lentisci, therebenti, myrthi, ladanii. Addere possumus radicem acori vulgaris, quæ leuiter astringendo & resciccando nervis relaxatis robur addit. Circa initia clystere supradicto vtendum erit & frequentè, si paralyfis sit in quadam parte inferiore. Deinde vtatur frequentè pilulis sequentibus, & maximè, si affectus sit in partibus superioribus. Hæ pituitam trahunt sine magna exagitatione.

Pilula.

R. agar. troc. ʒ. ij. turbith gummo. in hydromelite infusi ʒ. ss. myrrhæ, sarc. nutritæ in succo ros. vel lacte (vt deponat acrimoniam, qua oculo nocet) an. ʒ. ss. vel scrup. ii. Castorei scrup. j. ss. mastiches, salis gemmæ ʒ. j. aloes ʒ. ss. cum melle scill. vel syr. de steechade, fiant pilulæ

lulæ vj. pro. 3. Capiat post mediam noctem præcedente leui cœna: vel loco harum pilularum, vtatur pilulis, de hyera, vel de aromatibus, vel sebellinis vel pil. ante pastum, quibus adiungere oportet agatici tertiam partem. Quod si ætas, aut regio, aut tempus calidum non prohibeat, vtile est Castorei scrup. ss. pro 3. j. addere, vbi ventriculi excrementa & primarum venarum, & quæ fluxioni parata erant, vacuata fuerint pilulis suprâ dictis, vel frequenti vomitione. Coquendus humor, qui in venis & neruis est, syrup. magis detergentibus, quam fortiter attenuantibus ac incidentibus, nisi in processu, hoc modo.

Syrupus.

R. mellis anthosati & mellis ros. col. an. ʒ. iij. syrupi de stechad. ʒ. ii. decoctionis hyisopi, chamep. ℥. j. ss. misce, fiat syrupus pro quinque matutinis.

Si aromatizare velis, id fiat cum puluere diagal. de aro. ros. vel zinzib, vel galan. Nullum oxymel in hoc affectu vsurpandum est ob nimiam partium tenuitatem, & quia acetum neruis aduersatur. Diu concoquendus est humor, & quia inter coquendum, vel propter defluxionem materiæ, aut erratum aliquod in victus ratione crudi succi in ventriculo gignuntur, vel ab aliis partibus defluentes congregantur, vtilissimum erit tertio quoque die clysterem superiorem iniicere, interdum pilulas eccoproticas ante cœnam dare, vt de aro. de hyera, & similes, vel ex suprâ scriptis, si fortiùs sit euacuandum.

Pilula.

Finitis syrupis, materia vtcunque euacuata & deterfa, meatibus reſeratis, purgetur medicamentis pituitam agentibus, vel in forma pilularum, vel boli, aut tabularum, vt diutius remorando in ventriculo, à parte magis remota trahant. Pilulæ magis conueniunt, secundo, tabulæ: tertio, boli: omnium minimè mollia vel liquida.

Pilulæ huic affectui conuenientissimæ sunt, quæ valde trahunt, humores liquant, & fortiter euacuant. Sunt autem tales, quæcunque ex lachrymis parantur, ex agar.colocin.turbith,& aliis pituitosis medicamentis, in quibus myrabolani nullæ admixtæ sunt, quales pilulæ fœtidæ maiores & minores, de opoponaco, de sagapeno, de Euforbio, de hermodactilis maiores, & quæcunque siue myrobolanis citrinis paratæ sunt. Pilulæ de sarcocolla, de agar.cochiæ ad ℥.j. vel scrup.iiij. Electuaria autem sicca, vt electuarium diachartami, & Citro solut. In forma boli dantur, indum maius vel minus, diaphenicum, hyera diacolo. & benedicta. Quia à parte longinqua, & humor frigidus trahendus, fortiora esse oportet medicamenta, si vires ferre possint, vt.

R. pil. fœt. & cochia. an. scrup. ij. cum aqua betonicæ formentur pilulæ septem. Dêtur post primum somnum. In iis, qui maiorem stuporem sentiunt, pilulas è lachrymis elegimus, vt.

R. pil. de Eupho. vel fœtida. maior. vel minor. scrup. iiij. formentur & dentur, vt suprâ. In aliis, quibus sensus tam stupidus non est, pil. ex agar. & cochiæ conueniunt, vel quæ minorem quantitatem lachrymarum recipiunt. Item in quibus diu non est, quod materia fluxit, pilulis è lachrymis nō vtimur, quia nimium liquefaciunt humores, & ad fluxiones præparant, nisi multum crassa & lenta esset materia.

Electuaria.

Inter electuaria sicca, electu. de citro magis conuenit, tum propter turbith, tum quia astringentia non recipit. Electuarium diachartami minus, quanquam pituitam purgat, propter carnē cydoniorū. quare eo tempore dandum est, quo aliquid adhuc fluit. Dentur ad ℥. vj. Indum maius satis potenter pituitam purgat: dentur in eadem quantitate. Ad augere possumus in robustioribus. Nam imbecillioribus quantitatem minuere, sed frequentius euacuare oportet. Hyera colocin. vel benedicta datur ad ℥. β. Quod si quis potione magis de-

lectaretur, quàm alia forma, diluere hæc medicamenta oportet, in decocto thymi vel Epithymi, seminis chartami, vel vrticæ, quæ omnia calefaciunt & exiccant. Dada est decoctio. ex his & quibusdam dulcioribus & odoratis, & detergentibus, vt hoc modo.

Potiones purgantes.

R. glycir. ℥. β. pass. ficu. ana pa. xx. medullæ chartami ℥. j. summit. thymi ℥. ij. anis. ℥. iiij. florum anthos p. j. fiat decoctio, & in quart. j. dissolue indi maioris ℥. vj. mellis ros. ℥. ij. misce, fiat potus. Purgato corpore in crastinum dentur masticatoria & gargarismi: sed me- *Gargarismo-*
lius est incipere à gargarismis, qui fiunt ob duplicem *rum finis du-*
scopum, vel ad euacuandam pituitam, quæ redundat in *plex.*
capite & principio spinalis medullæ, vel ad discutionē & euacuationem materiæ partis affectæ, vt in paralyfi linguæ, œsophagi, vel gutturis, & in hoc differunt collutiones siue gargarismi, quæ ad euacuationem pituitæ capitis ex euacuantibus, trahentibus, & detergentibus conficiuntur, vt.

Gargarisma pituitam è cerebro trahens.

R. pass. ficuum ana pa. x. summit. thymi & seminis chartami vel vrticæ ℥. j. turbith, staphisagiæ vel costi, an. ℥. β. Decoquantur in hydromelite, vel in aqua & sap. a, vel in aqua tantum. In collat. adde syrup. de stechade vel mellis scillitici, pro ℥. j. ℥. ij. vel plus, si decoctū sit ægrotanti ingratum, vt.

R. decoctionis præced. ℥. iiij. mell. ros. col. vel anthosati, vel schilini vel syrup. de stechade ℥. vj. vtatur manè, & frequenter expuat. Loco huius decocti, decoctum sup. à scriptum ad diluendam compositionem indi maioris. Istis erit vtendum in crastinum medicamentorum purgantiū, & continuare per quatuor aut quinque dies, nisi sponte sua per os multa pituita deflueret, ob linguæ liquefactionem factam à medicamento. Neque danda est Theriaca ante horum vsum, maximè quæ adhuc recens est. Illa enim impediret fluxionem & hu-

ius medicamenti operationem. Alterum genus collutionis sit ex calfacientibus, siccantibus, & parum detergentibus, vt.

R. costi, zinzib. galang. nucis mosca. an. ʒ. ʒ. decoquantur leuiter in vino & syrupo de stechade, & diu contineat in ore.

Antiqui mirum in modum laudabant collutiones ex Synapi. Quòd si ex aceto scillitico, vel melle scillitico paretur, optima fiet collutio, vel dissoluantur prædicta decoctione, vel in aqua arthemisiæ, vel saluiæ, vel pulegii, vel calaminthæ, vel aqua vitæ. Hæc fiunt in particularibus resolutionibus partium oris.

Masticatoria.

*Musti. duo
genera
finis Triplex.*

Masticatoria duplicia sunt, vel ad pituitam capitis euacuandam, vel ad digestionem, vel ad resolutionem materiæ partium resolutarum. Quæ ad euacuationem pituitæ parantur, ex attrahentibus parari debent, vt ex piretro, staphisagria, cubebis, & aliis, de quibus in dolore capitis dictum est & eorum vsu. Alia autem masticatoria proportionem respondent secundis collutionibus, quæ ad digestionem materiæ & exiccationem partium oris resolutarum conficiebantur, nèpe ex his, quæ magis resiccant, quàm calfaciunt, vt ex mastiche, nuce moscata, sale, mace, aut zinzibere: aut radicibus galangæ, aut acoro vulgari vel cyperi: excipiuntur ficibus semina naturtij aut synapi. Quæ masticantur, manè præscribenda sunt, quemadmodum dictum est de collutionibus post purgationem, quæ ante antidota per tres aut quatuor dies conueniunt, & post illa. Ad materiæ consumptionem totius cerebri, & ad totius neruosi generis corroboracionem Theriaca antiqua, & magis mithridatum Nicolai, deinde aurea Alexandrina omnibus aliis præferenda est. Quibus omnibus castorei vel Euforbij, vel bituminis parua quãtitas addi debet, quò magis determinata ad hanc affectionem reddantur. Superbibendum est parum aquæ Arthemisiæ, vel calaminthæ, vel saluiæ, vel chamepytheos. In horum loco parari potest hæc opiata, qua vtatur quotidie, vel alternis diebus, vt.

Opiata.

R. zinziberis conditi ℥. j. conseruæ vulgaris acori colatæ per cribrum (vt auferantur fibræ, quibus abundat, quòd palato & inter odorandum molesta sint) ℥. β. conseruæ florum anthos & saluiæ an. ℥. iiij. cōseruæ rosarum ℥. vj. pulueris galangæ ℥. iiij. cineris viperarum, vel hyrūdinum ℥. iiij. cum syrupo de stechade, fiat opiata, de qua capiat ad quantitatem fabæ, superbibendo parum aquarum supradictarum.

Pulueres.

Puluis rosatæ nouellæ, diacameron, diamoschi, & diambra conueniunt, sed his, quæ parantur ex multo moscho & ambra, in parua quantitate & parcius vten- dum, quia odorata & cerebri & neruorum substantiam exoluunt. Quò fit, vt vnguentarij facile in hunc morbum *Odoratrix* vel tremorem incidant, ob moschi & ambrae continuū *incomodata.* vsum, aut aliorum odoratorum.

Rursus post duos aut tres menses repurgandi sunt modo suprà scripto, nisi quòd magis attenuantia sunt præscribenda, & fortius purgantia. Quare syrupus de stechade, vel mel scilliticum cum decoctione herbarū supradictarum, vel cum aquis supradictis dari poterūt. Quòd si quis velit apozema facere, paret ex enumeratis herbis, radicibus & seminibus aliquibus resiccantibus & calfacientibus hoc modo.

Apozema cum potione purgante.

R. rad. enulæ campanæ, cyperi an. ℥. β. bethonicae pulegij vtriusque, saluiæ, hyslopi, chamæpitheos, samp- suci, arthemisiæ, calaminthæ, primulæ veris ana M. j. capill. veneris, cætherach, pollicrici, filicis masculæ ana M. β. anisi, seminis rutæ, ana ℥. β. summitatum rhymi vel epithymi, florum stechados, anth. & chamo. ana p. j. fiat decoctio. In ℥. j. β. dissol. syrupi de ste- chade, mellis schill. ana ℥. iiij. mellis communis parū. Fiat syru. aro. cum ℥. ij. diagal. Capiat in quinque ma- tutinis.

R. decoct. præced. ℥. i. ℞. in qua decoque agarici troc. ℥. ℞. polypod. querc. ℥. iiii. seminis chartami cōtusi, & senæ oriēt. an. ℥. ii. turbit. ℥. ℞. fiat decoctio. In qua dissolue sacchari vel mellis q. s. capiat post vsum apoze-
maris supradicti in quatuor dosibus, duos dies inter-
mittendo.

Quòd si non satis moueant hi syrapi, in vltima dosi dissolue electu. de citro solutiui, vel diachar. vel indi-
maioris ℥. iii. vel dentur pilulæ suprascriptæ. Sequenti-
bus diebus redeat ad vsum opiatae præscriptæ, vel capiat
sequentem puluerem.

Pulueres.

R. priapi cerui & tauri (hi duo non multum diffe-
runt) an. ℥. iiii. Iuuolucrorum castorei, vel testiculo-
rum luthræ an. ℥. ℞. vrantur simul in furuo in vase fictili
nouo, & extinguantur vino albo, & rursus abluantur
cineres in vino albo, deinde in aqua decoctionis saluie,
vel sampfuci. Fiat puluis tenuissimus, quo vtatur vt se-
quitur.

R. cineris supradicti ℥. ii. cinamomi, galangæ, gario-
phillorum an. ℥. ℞. sacchari candi ℥. iii. misc. fiat puluis,
de quo capiat cochlear vnum manè, superbibendo pa-
rum vini diluti aqua saluie. Quòd si diuiti præscriba-
tur hic puluis, adde scrup. i. diābræ, vel diamoschi dul-
cis ad odorem gratum inducendum, vel fiat alio modo.
Saccharum candum ponitur potius, quàm commune,
vel rosatum, quia commune non satis exiccat, rosatum
verò cum habeat aquam rosarum, quæ refrigerat &
astringit, nocere posset. Candum magis exiccat &
abstergit, ob idque in multis oculi affectibus eo vti-
mur.

R. ossum castoris & luthræ an. ℥. i. vrantur & re-
ducantur in cineres. Abluantur & extinguantur vt su-
pra. Quibus adde spicæ celticæ, cinamomi an. scrup. i.
galagæ ℥. ii. sacchari candi ℥. iiii. vtatur vt superius. Itē.

R. extremitatum vperarum quar. i. vrantur & redu-
cantur in cineris, & abluantur aqua maris, vel aqua sa-
lita, & exiccentur in sole, Cui adde duplum salis torre-

facti leuiter, & reducantur in puluerē, quo vtatur pro sale in cibis, in prandio & cœna, vel eius loco paretur sal theriacalis descriptus à Galeno libro de theriaca ad Pisonem sub finem. Sed quia difficilè comparatur, satius erit nostrum parare. Quòd si non reperiantur viperæ, vrantur alij serpentes.

Dieta vulgò dicta, quibus conueniat.

Si quis fuerit corpore admodum humido, non erit inutile vti decocto radicis Schinæ, vel gaiaci cum victu attenuante. Sed quò magis determinatum sit hoc remedium, paretur hoc modo.

R. rasuræ ligni gaiaci, vel palmæ sanctæ ℥. j. corticis eiusdem ℥. iiij. asphalti, carabæ ana ℥. ij. macerentur in ℥. xij. aquæ fontis vel cysterne per horas. 14. Decoquantur lento igne ad consumptionem tertiæ partis. In quibus dissolue mellis communis ℥. ij. clarificetur addendo vini albi ℥. ij. ad penetrationem, & aromat. ℥. j. galangæ, & ℥. β. beniouin. Vtatur manè & serò ℥. iiij. cum volumus exiccare tantum, & ab iis ad ℥. vj. vtatur, cum volueris prouocare sudorem. Rursus fiat secunda decoctio pro potu in eadem materia, seu residentia præcedentis decocti, addendo mellis ℥. ij. Prætermittatur, vel intermittatur vinum, & minus decoquatur, ne fortius fiat. Vtatur per 40. dies. sudet tertio vel quarto quoque die.

Topica.

Si facilè & sine magna molestia fieri potest, ne tanta fiat spirituum dissolutio, post vnā atque alteram purgationem (& non antè) ad topica remedia veniendum est, à leuioribus incipiēdo, & à medio ad summum progrediendo. Sunt autem topica remedia, olea, vnguenta, emplastra, digerentia, & exiccantia, non emollientia, vt oleum de sulphure, de gagate, vel de bitumine, petroleum, oleum de thymo, ex floribus saluix, rosamarinii, de lateribus, de tartaro, de piperibus paratum cum semine behen, siue myrabolanis arabicis & hyosquiamo oleo, de Sinapi, de euforbio, castoreo, costo, o-

leum lucernarum antiquissimum cum sale. Eligenda sunt, quæ citra exulcerationem exiccare & detergere possint. Nam de tartaro, vitreolo, & similia exulcerant. Quare pauca quantitate imbecillioribus erunt admissenda, vel terebinthina addenda, quia retundit vehementem penetrationem. Axungia quædam huic affectui convenire possunt aliquo tempore, ut serpētum, & aliæ antiquissimæ, sed salitæ possimùm. Scuum hyrci, verrucis, tauri, potissimùm si cum castoreo & euphorbio aut aliis siccioribus inungatur. Aliæ axungia humidiores sunt & magis relaxantes, quam oportet. Inter resinas, cupressi resina, terebinthina, mastiche abluta in aqua aut vino usurpantur. Vnguenta parata in officinis conveniant huic affectui, quæ siccant & digerunt citra emolliationem, ut Marciarum, aragon. Sunt & alia quædam vnguēta ad vlcera instituta, quæ huic affectui non admodum disconveniunt, ut vnguentum magnum cerusatum Mesue, vel vnguentum mirabile eiusdem, vnguentum etiam alterum descriptum post vnguētum de bdellio. Emplastra, quæ ex iisdem componuntur, apposita supra spinam dorsi, vel in cerata vel vnguenta redacta usurpantur, ut emplastrum de baccis lauri, & quæ ad vlcera capitis parata sunt. Hæc autem omnia remedia vel in vino, vel cum aqua vitæ, vel cum vrina pueri recenti, ne ægrum lædat fœtor, tempore inunctionis adhiberi debent: nimirum prima cum vrina: media cum vino albo tenui: fortiora cum aquæ vitæ. Debile parari potest hoc modo.

Linimenta.

R. olei casto. ℥. iij. olei rutæ ℥. ij. ceræ q. s. fiat linimentum. Tempore inunctionis adde vrinæ pueri parum. Medium verò ita habet.

R. olei nucum, de spica ℥. ij. olei de costo, vel de piperibus, ℥. j. ceræ q. s. castorei scrup. j. addendo vinum antiquum tempore inunctionis. Fortissima autem sunt, quæcumque parantur ex oleo de euphorbio & petroleo, vel oleo de sulphure, de gagate, de floribus thymi vel stœchade, vel rorismarino, vel si parantur ex mediis ad-

data maiore quantitate euforbij, vel castorei vel bituminis, vt.

R. petrolei ℥.ss. olei de euforb. olei de casto. an. ℥.ij. costi, galangæ, sulphuris viui an. ℥.ij. florum stechados ℥.iiij. ceræ vel colophonix ℥.iiij. misce, fiat vnguentum, tempore inunctionis adde aquam vitæ, vel si ut sequens per sublimationē, ex quo extrahitur aqua vel oleū, vt.

Aqua per sublimationem.

R. florum thymi aut summitatum thymi, lauandulæ, stechados & saluiæ an. ℥b. vj. florum hyperici & anthos an. lib. iij. nucis moscatæ, non perforatæ contusæ, gariophill. macis, cyperi, galangæ crassæ & minoris, piperis longi & nigri an. ℥.iiij. Zedoariæ, spicæ nard. cala. arom. costi, cinamo. ana ℥.ij. cort. thuris, myrrhæ, beniouin, euphorbij, castorei, an. ℥.j. salis communis fricti aut assati ℥b. j. temperetur & irrorentur in vino albo & vrina pueri, æquis partibus, & in alembico distillentur in balneo mariæ, vel alio modo. Aqua & oleum seruantur vsui, quia maior est quantitas aquæ, quàm olei, nec minus efficax aqua, quàm oleum. Applicetur partibus, & quò facilius extendatur per omnes partes, & retineatur, paruum quantitatem excipere oportet aliquo oleo imbecilliori, aut multa cera, aut multa therebinthina. Oleum pro spina, aqua pro partibus carnosis externis, quæ non solum valet ad paralyfim, sed etiam ad stuporem cuiuslibet partis.

Balnea.

Balnea naturalia, bituminosa, sulphurea, nitrosa sunt ex vsu ad materiæ resolutionem. Alia autem, quæ nonnihil adstrictionis habent, ad iuncturarum corroborationem vel mollificationem. Si æger sit procul à balneis naturalibus vel pauper, sic fiat balneum ex lixiuio & sale: additur & bitumen & sulphur. Ditioribus paretur lixiuum tale.

R. Cinerum ossium equorum, aut asinorum, aut ceruorum, aut aliorum animalium siccorum ℥b. vj. cineris

radicis cannarum ℥.ii.j. cineris ligni cupressi, vel myrthi, vel lentisci, vel iuniperi aut lauri aut rorismarini ℥.ij. aquæ fluuiorum vel pluuiæ q. s. fiat in principio debile. Cui adde salis communis ℥.ii.j. fecis vini generosi ℥.j. calcydis ℥.℥. primū probet in pede, vel aliqua parte. Quod si fortius esset, temperetur aqua. Post natationem detergatur spongiis nouis. Post vsum præcedentium balneorum, ad roborationem partium. Diuitibus sequens parari potest, vt.

R. rad. cyperi, galangæ vtriუსque, calami arom. ʒ.ii.j. rad. aristo. acori. vulgaris, irid. an. ℥.℥. pulegij vtriუსque, anthemise, absinthij, saluie, calamintę, abrotoni, foliorum cupressi & rorismar. ana M. j. florum ros. siccar. stecad. vtriუსque, saluie, summit. hyper. & champith. an. p.iii. si ut decoctio in aqua fluuiali. Cui adde fecis vini siccæ ℥.j. fiat balneum. Ingrediatur manè, ieiuno ventriculo, & citra defatigationem natet in eo per vnā horam. Nō prouocetur sudor post balneum, sed detergatur. Non bibat, neque edat donec corpus refrigeratum fuerit. Nam potus vini paralyfim inducit, & quia

Vinum inducit para.

Aque potens

cū vi balnei, cutis, caro, nerui & alia sunt patentiora, tunc vinum facile deducit pituitam per neruos à balneo, vel stupha. At potus aquæ frigidissimæ hepatis refrigerationem & hydropem inducit. Hæc sufficiunt pro vniuersali curatione paralyseos, sed vnicuique parti sequentia remedia accommodata sunt.

De Resolutionibus particularibus in vniuersum, & de Paralyfi lingue.

C A P. 24.

Paralyfis accidit omnibus partibus, quæ motu voluntario mouentur, potissimū partibus illis, quæ proprium & peculiarem neruum habent. Fit autem huiusmodi resolutio, quādo neq; cerebrum, neque spinalis medulla, sed neruus ipse læditur, vt palpebrarum, cū nernus tercię coniugationis, qui per foramē superciliorum, seu ossis orbitæ transit, afficitur, vel à nimia refrigeratione, vel ictu. Idem de cæteris iudicium, vt resolutione penis, vesicę, œsophagi, lingue & laryngis, labrorum, superciliorū. Curatur hac ratione. Si post apo-

plexiam fiat, aut affectum spinalis medullæ, conueniunt superius prescripta. Cacochimia auferatur: topica eligantur, in omnibus quidem capitis partium resolutionibus, masticatoria, gargaris. erethina. In pene, vel ano. vel vesica, clysteres iniiciendi, semigia in anno magis ex usu sunt. Vnguenta, emplastra, detergentia, exiccantia supra eam partem ponenda sunt tantum, à qua nervus resolutus oritur, non autem, vt Empyrici anatomes imperiti, supra cerebrum & totam spinā. Resoluitur enim spiritus partium siccarum. Supra partem affectam dropsaces ad sanguinis & spiritus attractionem sunt adhibendi, & hac via erit ad speciem progrediendum.

Ergo Paralysis linguæ, quod ad vniuersalia remedia spectat, eodem modo curatur. Primum enim concoquenda est pituita, & vniuersum corpus purgandum vt supra monstratum est. Quia ante deriuationē omnem, vniuersales purgationes debent præcedere, sicut & diuersionem, quæ fit per venarum minutarum sectionem, euacuationē, quæ fit ab aliqua insigni vena, vt basilica. Postea venas linguæ oportet aperire. Quod si paralysis sit in media tantum linguæ parte, venā partis sanæ aperiri. Si in tota lingua, ex utroque latere mittendus est sanguis. Fiant gargar. acria, vt hoc modo.

R. radic. gly. ℥. j. radic. pyretri & ireos ana ℥. β. liyss. *Gargar.*
cala. origani, saluix, stech. roris. ana M. β. cubeb. ℥. β. coquantur in aqua & vino albo, & ℥. j. col. misce mell. scill. ℥. iij. fiat garg. Potes addere parum elect. indi maioris. Sed hoc notare oportet, vt in declinatione tantum ponantur laxantia, & non in principio, ne humores ad partem affectam trahantur. Ergo sint primum parata garg. hoc modo, ex his quæ calfaciendi, attenuandi, abstergerendi, incidendi facultatem habent, sine aliquo phlegmagogo. In declinatione potes dare garg. aliud descriptum in cap. de epilepsi. Vel in decocto huius superioris adde seminis vrticæ ℥. j. seminis carth. ℥. ij. & in col. diss. ℥. ij. vel iij alicuius elect. phlegmagogi. Sed ponatur in minore dosi, quàm in epilepsi. aut in apoplexia. Nam in his à toto capite volumus euacuare: in paralysis autem linguæ à sola parte læsa. Postea vratur primo garg. siue aliquo medicamento pleg. & ponatur radix

*Vomitns non
est ex vfu.*

cucum. agreft. & parum caftorei . Quòd fi caftoreum ob fœtorem vituperetur, adde fimul beniouin ʒ. ij. vel iiij. Eadem ratione (ne fic humores ad partem affectam trahantur) vituperatur vomitus in hac paralyfi , qui tamen in aliis speciebus paralyseos est conuenientiffimus à cibo factus. Affigantur cucurbitulæ sine scarificatione in collo , & spatulis. Studeat aliquo pacto mouere linguam , & illam exercere. Ad partis corroboracionem, ac illius materię consumptionem, fiant formulæ, quas teneat sæpe in ore fupra linguam, hoc modo. :

R. affiæ fœtidæ, caftor. an. ʒ. ʒ. beniouin ʒ. ʒ. j. pip. lō-
gi cubeb. zinz. pyretri an. ʒ. ʒ. nuci: mofc. fpicę nardi an.
fcrup. j. fucci gly. & chamepith. (fi reperiatur herba recens) ana ʒ. j. ʒ. fin minus, pone herbę ʒ. ij. in corpo. cum melle, & fiant formulæ ad figuram lupinorum, quas teneat ferè femper in ore fupra linguam. Vel infrà inunctiones fiât, vt in fuperioribus monftratum eft. Optima erit, fi fiat ex ol. antiquiffimo , in quo fit decocta fcilla, quæ infignem vim incidendi habet. Applicentur cauteria in parte capitis posteriore, vel apponantur veficatoria, vt ex melle anacardino , vel cantharidibus , vel ex vatrachio, cuius omnes fpecies laudantur , fed maximè ea, quæ vulgò dicitur apium rifus.

Additio ad caput de Paralyfi linguae.

Refoluitur lingua , aut manet refoluta poft Apoplexiam, potiffimum in his, qui tempore fanitatis balbi erant. Solet enim hic morbus firmari aut remanere in parte magis debili. Qui autem balbi funt , linguam habent humidam & mollem, ob idque illis facile fit Paralyfis in lingua, quæ difficilius, quàm in cæteris, aut nunquam curatur.

Curatio.

*Miffio fan-
guinis.
Cucurbit.*

Si recens fit, & copia fanguinis apparet , miffio fanguine curatur , è venis linguæ , & appofita cucurbitula in occipitio cum scarificatione. Sed priùs vacuabitur, & vt fuprà demonftratum eft, bis vel ter, priusquam to-

pica remedia adhibeantur, ne plus ad partem affectam trahatur, quàm discutiat. Errhina ex succo Anagallidis, vel ciclaminis, vel irridis & melle parantur, vt ex decoctione trahentium medicamentorum, vt pyretri, turbith, esulæ, agarici, colocintidis, veratri. Parentur autem hoc modo.

Errhina.

R. costi, pyretri & esulæ, ana ꝑ. j. florum stechados, ꝑ. j. fiat decoctio in aqua & vino albo, & in ꝑ. j. colaturæ dissol. mell. scill. ꝑ. iii. fiat errhinum, vel reducatur ad formam linimenti, quò diutius naribus hæreat, & potentiùs trahat. Nam propter impeditam transpirationem diutius hæc errhina liquida in naribus retineri nō possunt. Quare nihil, aut parum pituitæ trahunt. Hoc modo paratum diutius hæret, & magis trahet, vt.

Linimentum.

R. diagredij & trocisc. alandal ana ꝑ. j. excipiantur melle scillitico, & reducantur ad formam linimenti, quo intinguantur partes interiores narium, & post aliquam euacuationem detergantur aqua calida. Potentiùs multò trahunt hæc errhina, si præcesserit sternatorium, vel si in istis adiungatur medicamentū aliquod, quod possit sternutamētum excitare, quare euforbium vel veratrum. Materia enim commouetur sternutamēto, quæ faciliùs trahitur, si prædicto vnguento addatur scrup. j. euforbij, vel veratri. Hæc profunt, quia euacuāt pituitam, & cerebrum exiccant. Gargarismata, quæ siccant & trahunt pituitam, huic affectui præscribenda sunt, de quibus superiùs dictum est. Vel fiant formulæ tales, quas in ore retineant, vel mastigent.

Gargaris.

Formula. 2

R. cubebæ, macis, nucis moscatæ, gariophy. galan. piperis lōgin an. ꝑ. j. salis cōmunis ꝑ. j. excipiātur cæra, contineat ore, & mastiget. Eluat os frequenter muria piscium, id est, garo, vel oliuarum, quæ plurimū prodest. Inungatur pars posterior ceruicis & latera maxillarum vnguento sequenti, vt.

R. olei de euforb. costini & de piperibus secundum nostram castigationem an. ꝑ. ij. ceræ rubræ vel viridis q. s. fiat linimentum, quo inungatur pars posterior capitis & ceruicis retro aures. Tempore inunctiones adde aquæ vitæ parum.

Sinapismi, dropaces, & alia remedia metasyncriti-

Sinapismi.

ca, vel vesicatoria ex melle anacardino, vel ex cantharidibus parti posteriori capitis appositis plurimum profunt. Eodem vnguento inungenda sunt latera colli vsq; ad clauiculam in paralyfi laryngis & œsophagi, in quibus, quæ ex aceto & synapi parantur, magis conueniunt, quàm aliæ collutiones. Item ex decoctione gallarum & nucum cupressi, & masticatoria, vt semen synapi exceptum mastiche, & caro cythoniorum leuiter masticata & subito deuorata. Linimenta fieri debent ex resiccantibus & constringentibus, vt.

R. olei ex acinis vuarum ℥.ii. olei myrthini & cythoniorum ana ℥.i. ladani, acallix, cyperi, hyppocyst. ana ℥.ii. aluminis de pluma ℥.i. ceræ parum, fiat limmētum. Tempore inunctionis adde aceti ros. parum ad penetrationem & contractionem. In hac sola resolutione conuenit acetum ad partem nimium dilatatam contrahendam. Vngantur latera colli, & spinæ dorsi, & ceruix tota. Et quia difficilius hæc cognoscitur affectio, ob id adiungenda sunt signa. Hac nota potissimum deprehenditur, quòd resolutione œsophigi laborantes cibaria deuorare possunt, quæ cōsistentia sunt spissa: quæ verò liquida sunt, non possunt. Huius rei causa est, quòd alimenta non nisi sensim descendunt, propter quòd œsophagus confidit in sese. Ob eam causam partem superiorem œsophagi contrahi oportet, vt cibum deorsum deturbet. At illa alimenta, quæ dura & spissa sunt, leui contractione facta propelluntur. Liquida, quia illā cōsistentiam non habent & cedunt impellenti, ob id non deglutiuntur.

De Paralyfi vesicæ. CAP. 25.

Resoluitur interdum musculus cōstringens collum vesicæ, ob quam resolutionem vrina inuoluntariè exit. Si ita accedit, curanda est alterantibus, & euacuantibus pituitam, vt dictum fuit suprà. Topica autē remedia erunt hæc. Fiant iniectiones: vng. penis, & tota regio ossis sacri, à quo procedunt omnes nerui descēdentes ad vesicam. Iniectiones possunt fieri ex oleis, decoct. caloris facis, & affectioni accommodatis. Post purgationem etiam

à principio sunt iniicienda per syringam olea, quæ digerunt, qualia sunt laurinum, ex rad. cucu. agre. liliorum, antiquiss. de nucibus, de costo. In declinatione autem olea, quæ aliquam habent astringionem simul cum calore, sunt iniicienda, vel miscenda sunt calfacientibus, quæ vim habent restringendi sine refrigeratione, ut est oleum nardinum, de absynthio, oleum in quo decocta sit radix pyretii, & alia id genus, quæ simul habent vim calfaciendi & astringendi. Iniectiones etiam fiant ex decoctionibus hoc modo.

R. rad. cucum. agrest. enulæ camp. vel ircos ꝑ. i. herbar. paralyt. yuæ arth. saluiæ, folior. lauri an. M. ss. fiat decoctio in ol. antiquo, vel amigd. amar. vel in oleo de cherua, & iniiciatur cum syringa. In declinatione vero conficiendæ sunt deco. quæ leuè vim habeant astring. sic.

R. rad. pyretii, rad. cucum. agrest. ana ꝑ. ss. puleg. saluiæ, primule veris, chamæp. sabine an. M. ss. corticis pinj, cypeii ana ꝑ. i. nucis cupressi, corticis thur. ana ꝑ. iii. si uctus lentisci, vel summitatum eiusdem, aut fructus terebinthi, aut summitatum eius, vel oleastri maris ana ꝑ. ii. fiat decoctio in vino stiptico. Potes etiam addere ros. stechad. Sunt verò colligedi cum furculis, & foliis. Saluiæ, roris. ana ꝑ. i. & ex decoctione fit iniectio. Fiat iniectio ex oleis supradictis, vel ex pinguedinibus, & vnga. penis, & tota regio vesicæ, & ossis sacri, & perinci. Non prætermittatur castor. siue in iniectionibus, siue in vntionibus. Tantam enim habet proprietatem, ut in omni paralyti conueniat. Coniza etiã siue pulicaria, trifolium *Castor. miru in modu cin-* fœtidum, & ruta maximè in hac affectione conferunt, *fert paraly.* quocunque modo administrètur. Tandem affigatur cucurbitulæ, sine scarificatione supra nates primū, postea emplastrum ponatur, quale est chironcum, vel ex pice & colophoniam tantum. Nam cucurbitulæ trahunt sanguinis & spiritus copiam, unde pars incalescit, & humorum crassities, & lentor attenuatur, & inciditur. Idem *Cucurbitu.* præstat & picatio, aut alterius emplastri calorisfici appli *usus.* catio. Pix enim attrahit à centro ad circumferentiam.

Annotatio in caput superius.

Eadè remedia, quæ describètur in additione ad cap. 26. de resolutione ani, conueniunt post clysteres. Inii-

cienda est aliqua pars decocti clysteris in vesicam per syringā. Regio perinei inungenda vnguento descripto deinceps, in additione ad cap. 27. de resolutione mentulæ. Detur etiam hic puluis.

R. cineris murium vel mustellarum ʒ. j. capiat cum aqua myrtillorum, vel peculi rosarum per catēchritem.

De Paraly si podicis. CAP. 26.

E Adem ratione curanda erit paraly sis intestini recti, hoc tamen addere oportet, quòd in hac affectione fieri possunt fomentationes in ano in principio, & post purgationes. In principio iniectiones fiēt per clysteres, qui similes erunt superioribus, nisi quòd fortiores esse possunt. Sed fomentationes astringentes, & calfaciētes non debent fieri nisi purgato corpore, rectoque intestino intro reducto, admotis etiam cucurbit. duabus in fine ossis sacri, prope caudam vtrinq̃ vna. Nam ventosę veluti manus retinent intestinum. Et astrictio illa iuuatur per fomentationes recti intestini, & musculi ani. Fumigia etiam fiant ex castoreo, pice, & aliis rebus calōrificis, & aliquo pacto astringentibus, vt hoc modo.

R. cortic. pini. ʒ. j. cortic. thur. ʒ. ʒ. picis coloph. thuris, mastichis ana ʒ. iij. castor. ʒ. j. formentur cum vino stiptico formulæ instar trocisc. quæ ponantur supra carbones, & recipiat fumum in ano per cathedram perforatam. Si addantur ramenta cornu cerui, erit efficacius. Ponantur in hoc fumigio fœtida, quia non solum vterus fugit odores fœtidos, sed etiam rectum intestinum, & aliæ corporis partes sponte naturæ. Quòd si alui excrementa retineātur, humectetur per clysterem ex oleo, & apponantur etiam quæ vim habent irritandi facultatem expultricem, vt sal & muria. Ita etiam in paraly si vesicæ, si contingat vrinas suppressi, prouocentur.

*Non solum
vterus fugit
fœtida.*

Alterum caput de resolutione ani.

Resoluitur musc. sphincter, vel musculi retrahentes rectum intestinum. Si resoluantur musculi suspēdentes qui in lateribus recti intestini positi sunt, fit descensus recti

recti intestini. Si verò sphincter, alui excrementa non possunt retineri per aliquod tempus, post illam irrigationem factam. Curantur autem hæ duæ resolutiones clysteribus & fumigiis, Clysteres autē sunt ex resiccantibus & constringentibus vtcunq; aut calfaciētibus, vt.

R. rad. acori vulg. & bistortæ, cyperi, galangæ an. ℥. ij. fol. saluæ M. j. pulegij, absinthij M. ℞. florum stech. ros. ana p. j. fiat decoctio in aqua & vino stiptico, & in ℥. ℞. col. di T. castor. scrup. ℞. ladani puri ℥. ℞. misce, fiat clyster, iniiciatur frequenter. Ix eadem decoct. fit rotus addendo aliqua quæ magis astringant, vt foliorum verbasci M. j. balaustiorum, sumach, hypochistidos ana ℥. ij. foueatur vel sedeat in decoctione calidiss. vel frigidissima. Balani fieri solent hoc modo.

R. ladani ℥. j. castor. ℥. ℞. malaxētur simul, fiant supp. crassa & breuia, immittantur & teneat æger per noctē. Item suffumigia potenter exiccantia sunt ex vsu. Parantur autem ex pice derafa de nauibus, vel fiat hoc modo.

R. cortic. nucum ℥. j. castorei ℥. j. styr. rub. ladani, hypoch. an. ℥. iij. excipiatur pice & terebinth. fiât for. quibus suffumigetur anus per embotū sic. Vel sedeat in sella perforata pannis inuoluta. Vndiquaq; recipiat fumū post reiectionem excrementorum alui, vel fumum lapidum molarium extincorū vino, vel deco. præcedentis clysteris.

De Paralyfi penis. CAP. 27.

FIt interdum resolutio in pene ob musculos eius relaxatos, & malè affectos. Curanda erit alterātibus, & purgantibus medicamentis supra traditis. Obseruare tamē oportet ne eos vircamus multis aut ingentibus vacuationibus. Nam omnis vacuatio insignis maxime contraria est distentioni penis, & veneri. Quin potius alimentis laudatis sunt alendi, & quæ adaugeāt semen. Pro topicis remediis applicentur cucurbitulæ supra nates, postea circa inguina. Inunctiones fiant circa os sacrum, & ossa illium, ex vnguentis superscriptis. In principio & quò magis propria, & determinata huic affectioni reddantur, miscenda sunt aliqua, quæ vim habeant corro-

borandi illas partes, & inflandi siue distēdendi penem. Præterea dāda est opera, vt quæ nimīū digerunt & calfaciunt, in declinatione non adhibeantur. Hæc enim, semen absumūt, & flatus discutiunt, digerūtque, qui admodum necessarij sunt ad penis erectionē. Ponatur ergo in declinatione maior pars eorum, quæ vim habent gignendi flatus (vt sunt olea nucum & auellanarum) quàm eorum quæ digerunt, vt hoc modo.

R. ol. de cherna, vel ol. veteris, vel ol. nucum ℥.ij. ol. pinearum vel auella. ℥.iiij. ciuetę ℥.ij. vel ℥.β. si sit diues, renum vel caudæ stincorum, & cineris priapi tauri, vel cerui ana ℥.j. seminis bulbi, vel cæpe, vel crysimi, vel erucæ hispanicę ℥.iii. cerę parū. Fiat vng. quo vng. renes, perineū, & latera illiorum, & inguina, inferior pars ventris maximè, vnde oriuntur nerui, & muscoli distēdētes penē. Utatur opiatis quæ poterūt cōfici ad hunc modū.

R. conf. secacul, eryng. ana ℥.j. auellanarum per duos dies & totidē noctes maceratarum in melle N. x. pinearum, fisticorum ana ℥.β. priapi tauri siue cerui, boracis ana ℥.ij. caudæ stincorū, linguæ anseris an. ℥.j. seminis bulbi scr. iiij. syr. conf. satyrionis q. s. fiat opiata. Cap. ad quantitatem auellanæ, cum ibit dormitum. Aduertendum tamen est vt diligenter obseruemus egri tēperaturam. Nam in valde biliosis non est vtendum multū calidis, & digerentibus, quia potiū in istis semen & flatus extingunt, quàm generāt, quæ tamē in pituitosis & humidis multū cōmendātur. Danda ergo biliosis sunt, quæ non admodum calida sunt, cum quadam humiditate, vt est satyrion: in pituitosis è contrā. Auellanæ diu in melle macerata, plurimū iuant penis distentionē. Borax nō est crisocola veterum: hæc enim venenum est, & borax citra noxam intus assumitur. Potest tamē dici crisocola ab effectu. Nam aurifices ea vtuntur, sed ea non præstat quæ à veteribus sunt illi tributa. Lingua anseris tota substantia venerem stimulat. Est autem & semen fraxini, quod vulgò lingua auis dicitur. Ne quis hæc cōfundat, venerem etiam excitās, vt & omnia semina, quæ aliquam habent dulcedinem, & sunt edendo, vt semen lini. Conueniunt in hac affectione omnia alia remedia quæ præscribuntur ad erectionem virgæ. Abstineant à

menta, ruta, vitice, lactucis, & omnibus semen minuenti bus. Pignolatum multum laudatur vel si velis alio modo parare, fiet vt sequitur.

R. pincarum infusarum in melle, auellandarum & fisticorum ana ʒ ij. medullæ seminis fraxini ʒ. j. zinz. seminis erucæ, & bulbi ana ʒ. j. medullæ seminis poeniæ ʒ. j. ʒ. cinam. scr. ij. cum melle despumato fiat cōfectio in forma solida vt turiones, vel morcelli, quibus vtatur in fine mensæ. Si addas pul. priapi tauri vel cerui ad ʒ. j. & seminis lini tosti ʒ. ij. fiet efficacius. Vel si velis amig. pistatas & sacch. addere, fiet velut pasta regia, vulgo (tarte de marselpain) dicta.

Alterum caput de resolutione mentula.

Mentula resoluta dicitur quando crigi non potest existente seminis flatulenti multitudine. Resoluitur autem ob maiorem extensionem manu factam. Solent enim meretrices ob zelotipiā iuuenibus mentulam extendere vj. Aliquando fit ob natationem in aqua frigida, ob refrigerationem factam circa perineum: aut propter compressionem, aut longam equitationem, quæ accidit precipue his, qui in ephipio sedent admodum duro & qui sunt parum pingues. Si fiat resolutio ob extenuationem corporis, fatus aque frigide in principio iuuat ob cōtractionem, quam inducit. Quod si id factum statim non iuuerit, ad alia remedia veniendum est, & pars perinei inungenda sequenti vnguento.

R. ol. mastich. & ol. ex acinis vuarum an. ʒ. ij. mastic. sang. drac. an. ʒ. ij. aluminis ʒ. j. ceræ rub. q. s. fiat linimentum, tempore vñctionis adde parum vini cretici, vng. mentula ad podicem vsque, quia ibi muscoli positi sunt duo inferiores. Quod si morbus non fuerit curatus, & inueteratus iam sit, foveatur sequenti lixiuio.

R. cineris inuolucris castor. vel priapi tauri, vel cerui ʒ. ʒ. fiat lixiuium in quo decoq. nucum cupressi ʒ. ij. foveatur prædictæ partes calidissimæ vel frigidiss. Hæc fient post leuem aliquam euacuationem, vt pilulis primis inferioribus addito castor. ad scr. ij. Detur theriaca antiqua, vel aurea alexandrina, vel fiat talis opriata

addendo scrup.ß. mosci in ditioribus, vt.

R. zinzib. conditi ʒ. ij. confer. acori vulg. & confer. eryng. an. ʒ. j. bauracis ʒ. iij. aureæ alexand. ʒ. ij. cū syr. conferu. corticis citri fiat opiata. Cap. 3. j. manè, & sæpe vtatar alimentis flatulentis, & quæ ad penis distentionem præscripta sunt Hac ratione perficitur huius resolutionis curatio. Dropax ex pice & sale & semine sinapi hanc resolutionem curat vt fiat leuis excoariatio in extremitate præputij. Non sunt etiam negligendi clysteres, & alia topica remedia, quæ ad ani resolutionem præscribuntur. Hæc vltima remedia in resolutione penis conueniunt, à quacunque causa fiat. Fotus aquæ frigidæ, & inunctio prima in resolutione facta à violenta extentione conuenit.

Emplastrū.

De paralyfi facta ex contusione, ictu, aut casu.

C A P V T 28.

SI ex ictu timeatur defluxio ad partem læsam, vt si adsit plethora, fiat sanguinis missio, vt in aliis cōtusionibus fieri consuevit. Verū topica remedia in hoc differunt, quòd in contusione, vel casu, siue resolutione adhibemus adstringentia, & refrigerantia, ne humores ad talem partem attracti, inflammationem excitent. In hac autem contusione adhibemus medicamenta, quæ partim digerunt partim astringunt cū calfactione quadam, quale est medicamentum illud cōpositum ab Halio ad formam emplastri, cum quo curauit fratrem filij Moysi, vt recenset, vel fiat sic.

R. cortic. pini, mastichis, thuris ana ʒ. iij. bituminis iudaici, vel mumia an. ʒ. ij. cyperi, cala. arom. galangæ crassæ, spicæ ana ʒ. j. olei chamo. oleandri an. ʒ. ij. ceræ parum, fiat vnguentum, vel addendo picis & resinæ q. i. fiat emplastrum. Adde ladani ʒ. ß. gum. hederæ ʒ. ij. Post aliquot dies ab ictu, accedente declinatione, iam minuantur astringentia, & augeantur digerentia, vt loco olei oleandri, pone oleum de castoreo, vel lumbricorum. Si autē suscitetur inflāmatio, vt eius generatio impediatur, adaugenda erunt in principio astringentia. Tunc adde rosas & similia. Et loco olei cham. addi po-

test portio aliqua olei ros. aut alterius eiusdē facultatis.

De Paralyfi extremorum. CAP. 29.

SI Paralafis fit in altero brachiorum, vel in pede, aut in aliqua alia parte extrema, hæc erit ratio curandi. Purgetur vniuerfum corpus, concocta prius materia, vt supra monstratum est. Cerebrum exiccetur, & reliquū corpus. Præcipuum est post purgationem, vt supra partem, vnde nerui mouentes membrum resolutum oriuntur, opponantur cucurbitulæ, & vesicatoria, & vlcus exiccatum maneat longo tempore apertum. Supra partem verò affectam, affigantur parua cucurbitulæ cum paucis igne sine scarificatione, vt fiat tantum attractio ad partem, & non attracti resolutio. Id sæpius faciendū est, ter aut quater nempe in hebdomada. Inunctiones etiam fieri debent ex oleis præscriptis. Apponantur cucurbitulæ, & vesicatoria super spatulas in medio, si paralafis fit in brachiis: vt supra vertebrae lumborum, si crura sint resoluta, & supra os sacrum, vbi vesica, vel penis, aut rectum intestinum.

De Paralyfi partium faciei, Superciliorum, labiorum, manuum, pedum. CAP. 30.

Resoluuntur faciei partes affecto cerebro, vel quando neruus particularis afficitur. Interdum oculi resoluuntur, supercilia, labia. Si resolutio oculis accedat, remediis præscriptis in additione ad caput de resolutione linguæ curatur, nisi quod masticatoria magis conueniunt, quàm errhina. Alexander Trallianus imperat etiam steinutamenta, & errhina: sed hoc erit post masticatoria. Si autem resoluatur supercilium, difficillimè curatur, quòd pars illa parum caloris habeat, nervos, venas, arterias admodum contractas, & magis propter refrigerationem partis externæ fit, quàm internæ.

Curatio Paralyfis superciliorum.

Dropaces ex pice, aut emplastra trahentia cum castoreo, euforbio, erunt ex vsu, vel liniméta descripta in

additione ad caput de Paralyfi linguæ: vnguatur vndiquaque. Vel pro topicis & loco vnguenti, vtere succo tapliæ, vel rutæ, vel viticæ, & inungatur pars affecta, & vicinæ partes, maximè pars posterior capitis & primæ vertebræ, vnde oriuntur nerui superciliarum motorij. Id autem fieri debet post vniuersales purgationes. Quòd si medicamento non curetur, ferro curabitur. Inducendum est vulnus obliquè à canto minori ad maiorem. Facta deperditione cuius contrahitur, & sursum trahitur palpebra. Sed semper deinde oculum apertum habebunt. Satius autem est semper apertum, quàm clausum habere.

Curatio paralyfis labiorum.

Iisdem remediis curatur, quibus lingua, nisi quòd gargarismata euacuantia præscribi possunt.

Curatio paralyfis manuum.

Curantur remediis præscriptis secundo capite de cura vniuersali. Inunctiones faciendæ sunt circa finem ceruicis, & principiū dorsi, & in alis, quia citius medicamenta per eam partem ad principium neruorum penetrant. Quòd si digiti aliquātulum resoluuntur (quod tamen rarò accidit) topica remedia adhibenda sunt supra partem, per quam nervus descendit ad digitos alios. Si parvus digitus & media pars annularis, topica remedia adhibenda sunt cubito. Si alij tres resoluuntur, vel stuporē patiuntur, aliis illæsis, vulnerata est aut affecta spinalis medulla, vel in ipso principio neruorū brachij. Omnes æqualiter resoluuntur, vel stuporem patiuntur, si per deflexionē vel concussionem lædantur. Nam per sectionem id non est necessariū, propterea quòd omnes nerui circa principium simul iuncti sunt: separātur autem paulò post supra cubitum. Et quia nervus, qui in cavitae olecrani latitat siue cubiti, paruo digito & annulari sensum præbet, si lædatur vel contundatur, horum tantum duorum digitorū resolutio sequitur, aliis illæsis, vt ex anatome & per experientiam conspicitur.

Curatio Paralysis pedum.

Si in pedibus fiat resolutio, topica remedia ponenda sunt super vertebrae lumborum, & in inguinibus, qualia prius descripta sunt in cura vniuersali. Alexander Trallianus meminit eiusdem resolutionis ex sola qualitate sine materia, à siccitate cum caliditate, quam refrigerantibus & humectantibus curari vult, quæ à me nunquam visa est.

Vniuersalis ratio vtendi medicamentis præscriptis ad paralysis.

CAP. 31.

Primùm præscribantur pilulæ sine custodia, de quibus capiat ter aut quater in hebdomada. Exhibentur eiusmodi pilulæ leuiore ante alia remedia, & maxime ante vsum syruporum attenuantium, & aperientium, vt repurgentur viæ communes, ventriculus nimirum, & intestina ab excrementis, & humoribus crudis, ne idem nobis contingat, quod medico cuidâ, qui cum *Error multo-*
vellet prouocare menses, vfu aperientium, & attenuantium syruporum deduxit mulierem ad paralysis, eò *rum.*
quod crudi humores, & glutinosi, qui erant in viis ductuum, vi illorum medicamentorum aperientium deducti sunt ad partes, & in nervis impacti paralysis concitarunt. Alter etiâ Luetianus, cum vellet curare pallidos colores, eadem ratione deduxit puellam ad paralysis crurum. Oportet ergo in omni morbo ante vsum aperientium medicamentorum repurgare vias communes leui medicamento, siue prouocandi sint menses, siue resoluendæ obstructions, aut ob aliud, vi multum calidis aperientibus, & attenuantibus medicamentis velimus. Post pilulas ordinetur syr. digestius pro v. vel vj. dosibus ex syr. imbecillioribus, & primi ordinis, vel datur syr. præscriptus, qui dicebatur imbecillior. Purgetur postea pilulis illis mitioribus, sed fortificatis cum ag. vel tro. alandal, & pauco castoreo, vel etiam mediocribus præscriptis. Post primam purgationem, aliquot diebus vtatur theriaca antiqua per se, vel

dissoluta in aqua saluix, vel camepith. Continuet per
 duas hebdomadas, accipiēdo, tertio vel quarto quoque
 die prætermittat pilulas illas leuiore sine custodia, vel
 clysterem. Tandem inunctio facienda est, qualis est,
 quæ conficiebatur ex ol. cham. quam vocabamus im-
 becilliorē. Post aliquot hebdomadas vel mēses, rur-
 sus concoquatur materia syr. mediis, sed præcedente
 semper clystere, & purgetur pilulis fortioribus. Utatur
 insuper opiata præscripta à nobis, vel compositione
 mythrīdatica, vel confectioe anacardina, in minori
 desi. Confectio tamen hæc anacardina, non admo-
 dum probatur, vt modò paratur à Pharmacopolis, pro-
 pter myrobalanos, qui multum astringunt. Nam mul-
 tum astringentia non debent cum multum calidis ad-
 misceri. Faciunt enim, vt diutius maneant in corpore,
 & noxam inferant. Ob id confectio anacardina fe-
 brem excitat. Melius est ergo loco myrobal. ponere
 aliquod medicamentum tenuium partium, vt est cina-
 momum & similia. Adde frequenter castaneas illas
 indicas, quæ similitudinem habent cum anacardis. Fiant
 stuffæ & inunctiones. Applicentur cucurbitulæ. Fiant
 exulcerationes. Post aliquot menses rursus humor cō-
 coquatur, & vacuetur. Concoquatur quidem syrup.
 fortissimis, si vires tolerant, & vtantur omnibus extre-
 mis remediis, vt modò apozemate præscripto. Capiat
 bis in hebdomada ʒ. ij. pil. de beniouin intentionis no-
 stræ præscriptarum cap. 23. Utantur aquis sublimatis
 præscriptis. Sunt enim tenuiorum partium, quàm de-
 coctiones. Quare cum volumus uti attenuantibus, &
 incidentibus, præeligendæ sunt, vt in prouocandis men-
 sibus, & obstructionibus soluendis. Utantur semper
 victu attenuante, abstineant à iusculis. Quod si velint
 iis uti, conficiantur ex pipionibus, passeribus decoctis
 cum saluia & betonica. Commendatur etiam esus cico-
 niæ. Erit optimum in iusculis addere puluerem præ-
 scriptum cap. de epyleps. Qui penis resolutionem pa-
 guntur, victu minus exiccante, & paulò pleniorē alen-
 di sunt. Parentur polypi pisces pro cibo, quos diu &
 multum oportet verberare baculo, vt fiant teneriores.
 Sunt enim admodum duri, attamen vbi ita parantur, &

*Incommodū
 confectiois
 anacard.*

*Quando viē-
 dum aquis di-
 stillatis.*

bene concoquantur à ventriculo, præstâtissimi sunt, inter omnia alimenta in generando semine efficacissima. Cùm finditur polypus, reperitur quidpiam lacteo oui simile, quod plurimum venerem stimulat. Parantur etiam echini marini elixi, vel assi, quos vulgò Prouinciales (vsus) vocant. In summa omnia alimenta, quæ semen gignunt, multumque nutriunt, probum succum, & non excrementosum generant, quæ omnia commendantur in augendo semine. Vino uti possunt hi, sed bene diluto. In his omnibus habenda est ratio temperamenti, & in victus ratione præscribenda, & in medicamentis. Nam qui natura sunt calidiores, paulò crassiore victu uti possunt, & remediis minùs calidis. Nā multum calida & sicca, in his semen absumunt. Quare medicamenta eligenda sunt, quæ magis à tota substantia, quam quæ qualitate manifesta operantur, ut sunt priapus tauri, vel cerui, & conserua satyrionis, quæ magis ob flatum, quos gignit, excitat venerem, quam ob caliditatem aliquam insignem. Videtur enim esse temperata hæc conserua, ut indicat eius sapor dulcis, aut potius insipidus. Qui verò natura sunt frigidiores & pituitosi, magis uti debent conserua secacul, & zinzibere condito, & pyretro etiam condito (si reperiatur) & conserua, quam vulgò, Bauciam, vocant. Est autem Baucia radix ipondylii, aut pastinacæ agrestis, & aliis similibus remediis calorificis. In biliosis naturis commendantur myroball. conditi, ut nux communis cōdita in pituitosis. Qui vel linguā, vel vesicam, vel partem aliam resolutam habent, utantur similiter victu attenuante. In paralyti linguæ laudatur frequens eius frictio cum theriaca antiqua, vel mythridatio.

Conserua satyrionis.

De paralyti in Fernelium. CAP. 32.

Paralytim à pituita crassa neruo tenaciter inhærente fieri omnium medicorum est sententia. Ego verò à tenui, sed multa, quæ à cerebro defluit, & ob tenuitatem, totam nerui substantiam irrigat, mollioremque efficit, in quo idem neruis, quod in apoplexia cerebro accidit. Ex illa enim nerui remollitione, sequitur nerui

extensio, constructioni naturali contraria, quæ efficit, ut partem, cui inferitur nervus, mouere nō possit. Quare non est audiendus Fernelius, qui flauam bilem, paraly sim posse excitare scribit. Huius autem verba sunt. Quin etiam alius humor in spinali medulla influxus, paraly sim committere potest. At sæpe flaua bilis hanc indigit, cum sub finem intermittentium febrium in spinam dorsi, deinde in nervorū origines effanditur. Hactenus ille. Non eo inficias sanguinem in spinam provenire, & ab eo paraly sim induci posse, cum in spinali medulla frequentissimæ sint venæ, à quibus multum sanguinis effundi potest, qui sua humiditate vim habet humectandi nervos: sed qua ratione, aut bilis, aut melancholia id efficere possint, non video, cum hæc rarò, nec facile ad spinam deferantur, & cum eò peruenerint, nervos potius siccent, & indurent, quàm emolliant: ut in elephantia laborantibus videre est, quorum corpus propter siccitatem arefcit: nō tamen inde paraly sim accersit, quanuis sentiendi munus extinctum in his propè appareat. Tantum abest, ut nervi ob id resoluantur, & laxiores efficiantur, ut robustiores euadant, nisi ad extremam senectutem redigantur. Bilis enim non minùs, quàm melancholia siccet, sed cum acrimoniam adiunctam habeat, idonea magis est ad conuulsionem, quàm ad paraly sim excitandam. Acrimonix enim cōditio est, nervos potius vellicando contrahere & coger e, quàm relaxare & emollire, ut puncturæ, quæ illis ab acribus & mordacibus humoribus accidūt, nobis demonstrāt. Non ergo satis mirari possum, quòd tantus vir, tam leuiter, etiam sine ratione in hanc sententiam præcipitanter adductus sit, ut quòd sub finem febriū intermittentium paraly sim ortam, aliquando conspexerit, à bile in spinam dorsi, & nervorum originem effusa concitatam credidit, quasi bilis, quæ tūc euicta est, & pauca, ad locum adeo dissitum & remotum accessu difficilem permeare queat. Quòd enim pauca eo tēpore sit, & cocta, non dubium est, cum morbus in declinatione sit. Sed quis illi aditus ad spinalē medullam esse potuerit? Aut enim à cerebri sinu posteriore delapsam esse, aut per vertebrarum foramina ad spinam peruenisse oportet.

Quòd si per cerebrum, cur non phrenitim potius in illis febribus excitauit? cur non etiam in ardentibus? quod æquius esse videtur. Idem etiam præstat. Quòd cum non fiat, nec in febrium intermittentium declinatione per hanc viam fieri putandum est. Per vertebrarum autem foramina, quia cum sanguine simul deduci oportet, subiisse cum sanguine, bilis videri non debet, aut in venis contentam fuisse. Quare ardētem aut continuā potius, quā intermittentem febrem concitauisse oportuit. Adde quòd venæ illæ quæ per vertebrarum foramina intra spinam peruadūt, nutritionis esse vertebrarum tantum, aut periostij interioris, quod efficere tertiam spinæ membranam crediderim, constitutæ sunt.

Quæ cum nec duram, nec tenuem ipsius membranam attingunt, nec bilem etiam ad illas deferre posse credendæ sunt. Nec si sub finem intermittentium paralyfes fiant, à bile pronatas argumentum est, cum bilis aut febrilis calor, pituitam in cerebro contentam, aut in ipsa medulla spinali latitatem eliquare potuerit, quæ in nervos effusa, paralyfim induxerit. Ex quibus concludimus sanguinem solum tenuiorē, bilēque aquosiorē paralyfim committere posse, dum aut multitudine sua obstructionem faciunt, viamque spirituum intercipiunt, aut humiditate spiritus extingūt, aut consopiūt, aut nervos emolliunt, & elongant. Qua ratione paralyfi conuulsio superueniens, curare illam aliquando videtur, propterea quòd nervus immodicē extensus per illam contractionem, ad illum naturalem statum reuocatur, qui tamen cessante conuulsione, ad priorem extensionem recurrit. Calori porrò non minùs quā frigori, paralyfim inducendi vis est, cum illi emolliendi, & effœminandi nervos (si ita loqui licet) potestas infit, siue per se id præstet, siue dum humores præsertim pituitosos fundit, & ad fluendum paratiores reddit, atque vt faciliùs substantiam neruorum peruadant, poros aperiendo efficit. Qua ratione vinum, quòd suo calore & tenuitate excrementa ad nervos deducat, paralyfim efficere dicitur. Quòd verò Aëtius, & qui illum secuti sunt, à siccitate fieri scripserint, admodum difficile, & rarum esse censeo. Hoc autem ideo euenit, quòd

*Qua ratione
vinū inducit
paralyfim.*

musculi, vel tendines minùs à spiritu influente, turgent, vnde flaccescunt, & longiores efficiuntur. Sic quodam in loco Gal. ex atrophia laxiores euadere pronunciauit. At id quanuis resolutionis speciem præ se ferat, non tamen veram esse paralyfim iudicandù est, quæ tamé existit, cum sensus, & motus, spiritus extinctio, vel absentia perit. Quare cum solùm sensus, non autem motus amittitur, aut obtunditur, vt per partium refrigerationes accidit, Stupor affectus nominatur, quæ ad paralyfim via est, aut paralyseos altera pars. His ita constitutis, si particularis aliquis neruus emolliatur, elögetur, refrigeretur, aut à tumore aliquo comprimatur, sequitur illus particulæ, cui neruus animale[m] facultatem defert, resolutio. Quòd si tota spinalis medulla ita affecta sit, totius à capite resolutio succedit. Si tantùm altera eius pars, siue dextra, siue sinistra, aut nerui saltem allicuius partis, semiple[m]ta sit, cuius generatio admirationem præbere non debet, cum defluxio, quæ caus[s]a est resolutionis, per vasa fiat. Illa autem sic distincta sunt, vt dextra sinistris non permisceantur. Nerui enim omnes (quod à nullo ante nos obseruatum fuit) ab ipso cerebri principio, vel in ipsa spinali medulla, diuisi sunt. Quare nō, tam à spinali medulla, quàm à capitibus neruorum paralyfis caus[s]a proueniet. Ob eā caus[s]am Gal. passim paralyfim accidere ait, quando neruorum capita, vel obstructa, vel resoluta sunt.

De resolutione ossis hyoidis & muscul. laryng.

CAPVT 33.

Resoluuntur musculi omnes, qui motu voluntario mouentur, sed alij frequētius, alij minùs frequēter. Musculi labiorum laryngis frequētius, œsophagi, minùs frequēter. Rarissimé fit paralyfis in osse hyoidis, quam tamen vidi in nobili quodam viro, de qua cum nulli hætenus scripserint, vel quia non viderint, vel quia illam non cognouerint, à me nunc explicabitur. Primam dicam, qua via, eam depræhenderim & cognouerim, vt cæteri eadem ratione eam cognoscant, & semel cognitam possint curare iisdem remedijs, quibus

ipsi fecimus in resolutione linguæ & partiū faciei. Hæc resolutionem cognoui ex actione & vtilitate læsa musculorum, quorum functio est ad os illud firmandum, quod nulla alia ratione firmari potest, cum in interiori parte sit positum. Descendente enim cibo per œsophagum, os illud firmum & stabile esse oportet ad linguæ musculorum firmitatem, & laryngis. Ob id natura, vt nauis diuersis anchoris apposis firmat nauim, sic hoc os stabilivit duobus paruis musculis suspensis mento, qui à parte inferiore retrahunt. Nascentur è media parte menti, siue maxillæ ab ea parte, in quam inferuntur muscoli aperientes maxillam, simul iuncti sunt, vt quasi vnus videatur. His apposuit duos alios rectos longiores & latiores. Quare magis distat os Hyoides à clauicula, quàm à mento, quia oriuntur à superiori ossè ster-
 ni. Abusa est his natura ad ligandam asperam arteriam, ob id latiores, & longiores fecit: & quia nō potuit natura ponere duos transversos, qui in medio retinerent, alterum in dextra, alterum in sinistra. Non enim locus aliquis restabat commodus, à quo tutò orirentur, & in quem infererentur. Quòd si etiam locus fuisset, vel nimium contraherent, & tanquam laqueus collo iniectus strangularent ærum in contractione. Ob id sagax & prouida natura binos ex vtroque latere obliquos posuit, qui in medio retinerent, & in recto situ firmarent. Sunt enim duo, qui cum musculis maxillam aperientibus, à processu stilloidis nati, obliquè ad os hyoidis descendunt. Alij duo ab acromio orti ad id os obliquè, & tenues, & rotundi ascendunt, in aliquibus carnosii in principio & in fine, in medio verò tendinem habentes, veluti muscoli maxillam aperientes. Sic etiam dicti muscoli, si altera in parte resoluti sint, os hyoides in alteram partem retrahitur, nec in recto situ manet, quia tensi non sunt muscoli eius, vnde sequitur vocis & loquelæ impedimentum, quia os hyoides firmum nō est. Quare & muscoli linguæ & laryngis, qui ossi hyoidi innituntur, non mouentur. Omne enim quod mouetur, innitatur alicui fixo oportet. Cogitur ergo, qui vult loqui, vt muscoli extendantur, rigidioresque fiant, in partem oppositam parti affectæ retorquendo collum, ob

Axioma.

*Causa resolu-
lut.
Curatio.*

quam tēſionem rectē loquitur, cū in media figura col-
lum ratinet. Minus bellē loquitur, ſi ad partem affectā
collum vertatur. *ἄρσενος* eſt ob laxitatem illorum muſcu-
lorum linguæ, ortorum ab oſſe hyoidis & laryngis. Fir-
hæc reſolutio muſculorum oſſis hyoidis ob refrigera-
tionem, vel ob tenuem deſluxionem in partes illas te-
nues internas. Curatur, vt aliæ reſolutiones, pilulis for-
titer euacuantibus, maſticatoriis, garga. trahentibus &
euacuantibus, deinde calfacientibus. Vnguenta, quæ ad
linguæ reſolutionem præſcripta ſunt, apponantur, & la-
tera colli, & clauiculæ inungendæ, cum menti, & auriū
parte inferiore. Intus ſumere non prætermittentes, quæ
nervos & cerebrum ſiccant, firmant, & corroborant, &
quæ arteriam detergunt, de quibus ſuperius ſatis di-
ctum eſt.

De Stupore C A P. 34.

STupor cū ſit veluti diminuta paralyſis, iſdem e-
tiam remediis, ſed leuioribus curabitur. Optimum
remedium eſt, lauare membrum ſtupidum cum muſto,
tempore vindemiarum.

*De febre in Paralyſi excitata à medicamentis calidis
aut ab alia cauſſa.* C A P. 35.

FEbris interdum complicatur cum paralyſi ob putre-
dinem alicuius humoris. Quòd ſi febris fiat ſua ſpō-
te, ex ſola humorum putredine, coquatur humor pec-
cans, & purgetur, vt monſtratum eſt cap. de cura feb.
Interim non eſt negligenda prior affectio, maior tamen
cura habenda eſt de febre, tanquam de eo, quod magis
vrget, quia poſſet ægrum occidere.

Curatio febris à pituita.

Si igitur fiat febris pituitofa quotidiana, quæ magna
ex parte & frequentius accidit, curetur hoc modo. In
principio detur clyſter cōmunis, in cuius decoctione o-
ptimū erit addere parū agarici. Poſtea coq. humor ſyr.
ſequentibus, ſiue ſit continua, ſiue intermittens.

R. fyr. de bizāt. mel. ros. col. an. ʒ. j. fyr. capil. vel. ʒ. ij. *Syrupus digestus.*
 aquæ gram. aspar. bugl. an. qr. j. misce pro tribus dosib. *gestus.*
 de manè. Purgetur vel pilulis vel potione, sed potiones
 laudantur magis, quia non tantum calfaciunt. Vt.

R. gly. ras. ʒ. iij. pass. prunorū nu. 6. seminis melonū,
 petro. & api j an. sc. j. senæ oriētal. ʒ. j. agar. ʒ. ʒ. medull.
 seminis carth. ʒ. vj. fiat dec. in qr. j. diss. diap. ʒ. iij. rha.
 in aqua end. & vino albo infusi & fortiter expressi ʒ. ʒ.
 cynamomi gr. vi. fyr. capil. ʒ. ʒ. misce, fiat potio. Hæc
 potio propria est feбри ex paralyfi, quia crassos humo-
 res attenuat simul & euacuat, vt sunt pituitosi, à quibus
 & febris, & paralyfis fiunt. Facilius autem curatur hæc
 pituitosa febris, quàm aliq, quia eius remedium, & para-
 lysis ferè conueniunt. In vtraque enim pituitosus hu-
 mor extenuatur, & euacuatur, & minùs calidis restin-
 guitur calor febrilis. Si autem febris sit à bile, aut à san-
 guine, maior est difficultas.

Curatio febris à sanguine.

Si à sanguine fiat, & plenitudo corpus grauet, pro
 cura paralyfis & febris sanguinem mittere oportet, si
 modo omnia consentiant, minor tamen sanguinis copia
 euacuanda est, quàm si sola esset febris, & nō cum para-
 lyfi. Refrigerandus est humor mitioribus etiam reme-
 diis, sed longiori tempore. Nam affectio frigida & hu-
 mida, qualis est paralyfis, non patitur ea, quæ insigniter
 refrigerant, & humectāt, vel quæ incalescunt. Curetur
 hæc febris eo modo, quo diximus curari dolorē capitis
 à sanguine: vt si tertiana fuerit, curabitur etiam, vt capi-
 tis dolor à bile, miscendo tamen, quæ ad pituitam respec-
 tum habeant, tum in medicamentis attrahentibus,
 tum in purgantibus.

De Epylepsia. CAP. 36.

E Epylepsia magna ex parte fit à pituita, interdū à me-
 lancholia, rarò à sanguine, rarissimè aut nunquam
 à bile. Fit aliquando per essentiam affecto cerebro, ali-
 quando per consensum aliarum partium. Morbus hic

magna ex parte solet corripere infantes, & pueros. Si infans epylepsia corripiatur, curatio est talis. Primum nutrix interdicatur vino, vtaturque aqua, vel hydromelite, vtatur victu attenuante, & absteineat à coitu. Si nutrix redundet malis succis, purgetur pro ratione humoris peccantis. Si sanguis vaporosus redundet, fiat levis sanguinis missio ad euētilationem. Vtatur electariis diamosci, diambrae, pliris cū mosco, & se exerceat. Pueris applicetur cauterium actuale, in parte posteriore capitis, & maximè iis, qui obesiores sunt, estque præstātissimū remediū. Florētique, quia pueri sūt obnoxij huic morbo, etiā mulieres admovent cauteria actualia, vt torrē ignitum. Detur puero pul. sequētis ℥. j. cum lacte manē.

Puluis.

R. radi. peoniae & seminis eiusdē ℥. j. feseleos, anisi, carui, an. ℥. β. visci quercini (quod huic affectui maximè est proprium) ℥. j. fiat pul. subtilissimus, addendo sacc. candi ℥. j. Sunt, qui laudāt vsum pul. diamasci in eadem dosi cum lacte, vel aqua hyss. Hoc modo facillimè curantur. Si pueri sint maiores natu, non est prætermittenda euacuatio. Curabitur primum per clysteres leuiter purgantes, & attenuantes materiam sic.

Clyster.

R. mal. viol. pariet. hyss. pul. an. M. β. sem. anis. fœnia fessel. an. ℥. ii. cumini, seminis rutæ an. ℥. i. flor. viol. cha. stechad. an. p. i. agar. ℥. i. fiat dec. in qr. iii. diss. mel viol. & anth. an. ℥. i. ol. cham. ℥. i. β. misce, fiat clyster. Si velis magis diuertere, adde dragmas aliquot diaph. vel indi maioris. Possunt vti pro digestiuo syr sequenti.

Syr.

R. mel. scill. ℥. i. aquarū hyss. meliss. & violarū an. qr. i. addendo parum sacch, fiat iulep, cla. & aro cū ℥. i. diamosci. vtatur post clysterē. Detur potio sequens pueris non lactantibus, in lactantibus sufficit nutrice purgari.

Potio

Potio in grandioribus.

R. ag. tro. in oximel. cil. infusi & fortiter expressi an. sc. iij. castor. gr. iij. salis gemæ tantundem, mell. ros. col. vel syr. capi. l. ℥. β. aquarum hyss. absythij, vel meliss. ana ℥. ij. fiat potio. Bonum est interdum omittere sallem gemæ, nisi vbi crassis & lentis humoribus abundât, & opus sit euacuatione forti. Si maior natu sit, & maiorem euacuationem ferre possit, fiat hoc modo.

R. gly. ras. polypod. querc. visci querc. ana. ℥. ij. pass. mund. pa. vj. seminis anis. scæn. cub. an. ℥. j. sefel. medul. seminis carth. & seminis vrticæ ana ℥. ij. ag. ℥. j. turbith ℥. β. zinzib. scrup. j. fiat decoct. In col. qr. j. diss. mannæ granatæ. ℥. j. diaph. scrup. iij. misce, fiat potio. Potès addere syr. cap. ven. vel. mel. ros. col. ℥. j. Si fortiori euacuatione opus sit, adde elect. de citro sol. ℥. j. Si debiles sint, & velis omittere diaph. adde in decoctione follic. senæ ℥. ij. In hac affectione cassia non probatur, nec cath. In crastinum cap. bolum sequentem confortatium.

Cassia non probatur.

Bolus.

R. confer. anthos ℥. j. diamosci dulc. scrup. j. sacch. parum, fiat bolus. Vel vt facilius capiant, diss. in aqua hyss. & fiat potus. Capiant ter in hebd. ℥. j. pul. præscripti & applicetur cauterium in occipite, vt in aliis diximus. Si pueris accadat (vt sæpe solet) epilepsia à vermibus, primum occidantur vermes, & eiciantur è corpore, postea vtantur pul. præscripto. Potest fieri potus in access. epileps. in pueris sic.

Epileps. à vermibus in pueris curatio.

R. pul. præscripti, vel loco eius pul. diamosci dulc. scr. ij. seminis contra. ag. tro. ana scrup. β. syr. acetos. simpl. ℥. β. aquarum absynth. & meliss. an. ℥. i. fiat potus, detur statim. Si à pastu & repletum habeat ventriculum, prouocetur vomitus primum, postea detur potio. Interea parabitur clyster præscriptus.

Curatio epilepsie in maioribus.

Iuuenibus autem, senibus, aut viris, aut mulieribus si hic morbus fiat, curetur hoc modo. Primum detur cly-

ster, & fiat sanguinis missio de cephalica, quibus redun-
dat sanguis. Si in mulieribus fiat ob retentionem mensiū,
prouocentur menses. Si ob retentionem hamorrhoida-
rū, aperiātur. Si ob retentionem spermatis, subueniatur
conuenienti remedio, vel ieiunent, & multum laborēt,
vtatur semine viticis, loco piperis in brodiis & acetariis.
Si ob pituitam, vt sæpe fieri solet, concoquatur & eua-
cuetur. Concoquatur syr. calfaciētibus & attenuātibus,
quales sunt præscripti cap. de dolore cap. à pituita. Eos
prætermittere oportet, qui succū vel radic. apij recipiūt,
quia creditur à tota substantia epile, siā generare, & fo-
uere, quanuis Gal. in cōsilio pro puerō epileptico con-
cedat vsum apij, & petro. Maximè commēdatur oximel
scill. & syr. de pomis cōpos. qui est omnibus aliis ante-
ferendus. Et vti oportet, sicut docuimus cap. de cephal.
à melancholia, nempe post purgationē. Vtuntur pilulis
ante cibū priusquā syr. digestiuis, aperiētibz, & at-
tenuantibus & repurgetur ventric. à pituita, & cruditate,
aut prouocetur vomitus. Sed pil. magis laudantur hoc
morbo. Hoc commune præceptum est, in quibus vitiosi
humores continētur in ventriculo, vel vbi adest crudi-
tas. Pilulæ descriptæ fuerunt cap. de cephalalgea à pi-
tuita. Pro principio ergo vtantur hoc syrupo digestiuo.

*Præcep. com-
mune.*

Syrupus digestiuus.

R. mel. scil. ℥.ij. syr. de stech. ℥.iiij. aqu. hyss. meli. ru-
tæ beton sampf. an. ℥.iiij. fiat syr. qui potest cla. & aro.
cum ℥.j. diamofci vel diambæ. Fortius erit hoc modo.

R. oximel. scill. ℥.iiij. syr. de stech. ℥.ij. aquarum ru-
tæ, meliss. scœn. sampf. ana gr. j. misce. Post primam pur-
gationem purgetur pilulis, quia attrahūt fortius à par-
tibus longinquis, cuiusmodi est caput, quam potiones.
Pilulæ sunt cochix, fœtidæ, de sarc. de ag. de lapide la-
zuli & c. Fiant hoc modo.

Pilula.

R. mass. pil. fœtid. & de mastiche ana scrup. ij. aga-
tro. scrup. β. troc. alandal. & castor. ana. gr. iiij. fiant pilu-

læ vij. cum aqua melissæ. vel hyss. cap. cū custodia. Optimum est semper aliquid castorei addere in eiusmodi pilulis. In crastinum detur theriaca, vel aurea Alexandrina, vel mythridat. nisi aliquid vetet vsum calidorum, vel si mauis, accipe conferuas capitales cum pulueribus capitalibus, calfacientibus, & exiccantibus, & fac hoc modo opiatam.

Opiata.

R. conferu. anth. vel saluæ, & stech. ana. ʒ. j. pul. diamosci dulc. vel diamb. vel pliris cum mosco ʒ. ij. mell. scill. ʒ. ij. fiat in formam opiatæ & cap. in crastinum medicamenti, estque id præstantissimum. Potest addi scilla exiccata in sole per 40. dies, maximè sub canicula, vel loco huius pone mel. scill. aut tro. de scilla, vt communiter parantur pro theriaca. Trocisci tantum debent poni maiore dosi, quàm caro scillæ exiccatae propter farinam orobi, quæ ingreditur eorum compositionem, vt ponatur tro. ʒ. j. vel ʒ. ʒ. vel carnis scillæ scr. j. vel scr. ij. mel adhuc in maiori dosi, vt ad ʒ. ʒ. vel ʒ. ij. vel ij. Et diss. cum aqua hyss. & dentur per hebdomadam, vel fiat sequens opiatæ.

Opiata.

R. confer. anthos, stéchad. ana ʒ. j. confer. enulæ campanæ ʒ. ii. j. (Est enim in omni affectu pituitoso, & melancholico laudatissima) tro. de scilla ʒ. ij. rad. peoniæ, & seminis eiusdem ʒ. j. visci quer. seseleos ana ʒ. ʒ. pul. pliris cum mosco, vel diamb. vel diamosci, vel diacastorei scrup. iiij. syr. confer. zinzib. vel syr. stéchad. q. s. fiat opiatæ. Si morbus contumax sit & antiquatus, veniendum est ad fortiora, & ad ea, quæ tota substantia operantur, & ad superstitiones. Ad fortiora quidem sic.

Syrupi.

R. syr. de pomis compos. (qui robusto corpore præditis, & vomitu minimè obnoxiiis est efficacissimus) ʒ. vj. oximel. scill. ʒ. ij. misce, dentur cum aquis sequentibus, vel cum decoctione aliqua conuenienti.

R. aquarum melissæ, beton samb. rutæ ana q. i misce

l ij

cum syr. Si verò fiat decoct. erit efficacissima. Nunquam debet misceri syr. de pomis compos. nec aliud violentum & forte medicamentum cum myroball. aliisque multum astringentibus, quia illa violenta diutius in corpore manentia noxam in corpore inferunt aliquando grauem. Quare potius debent misceri cum aliis, quæ citò expellunt e corpore.

Cautio.

Decoctio.

Decoctio potest fieri diuersis modis, simplex aut cōposita. Simplex erit decoctum ligni Indici, accipiendo quantitatem sufficientem pro quatuor aut v. dosibus. Composita autem, quæ erit extremum remedium, fiet hoc modo, & præstantissima.

R. puleg. hyss. meliss. beton. capil. ven. ceterach, politruci, adianthos, sampsu. ana M. j. seminis rutæ agrestis. vel domesticæ loco eius, seset. carui, anis. ana ʒ. i. agar. ʒ. iii. seminis carth. & vrticæ ana ʒ. ʒ. visci quer. & galangæ crass. ana ʒ. iii. poly. & rad. enulæ camp. ana ʒ. ii. Possunt addi flor. anthos & stecha. fiat decoctio. In col. diss. syr. præscriptus: M. clar. & arcem. pro delicatis cum ʒ. i. zinzib. & ʒ. ʒ. diamb. & diamosci tantundem, cap. in quat. aut quinque dosibus. Rursum cap. pil. præscriptas, vel alias, vt.

Pilule conuenientes.

R. pil. fœtid. cochiarum ana scr. i. pil. de euphor. (quæ sunt viles morbis omnibus, in quibus opus est ingenti incisione, vt in apoplexia, epilepsia, lethargo, & similibus) agar. tro. ana scrud. ʒ. fiant pilulæ cum aqua endiuiz & reducantur aliquantulum ad mediocritatem, vel cum syr. viol. Vtantur sequenti potione.

Potio.

R. hyeræ colocint. & hyeræ Ruffi an. ʒ. ij. aquæ hyss. & meliss. an. ʒ. ii. mel. ros. ʒ. ʒ. misce, fiat potio. Cassia nō laudatur, vt iam monuimus à principio. Si ob amaro-

Cap. 19.

rem hanc reiciant, vtantur sequentibus. In hac enim materia optimum est vi decoctionibus, quia in eis adduntur medicamenta purgantia pituitā, aut melancholiam & simul attenuantia. Vel potest sumi reliquum apozematis, in quo dissoluantur laxantia, vt hoc modo.

R. decoctionis apozematis præordinati q. i. in quo dissindæ maior. & diacarth. ana ʒ. ii. confect. hamech. descriptionis Mes. ʒ. i. ʒ. mell. ros. ʒ. ʒ. ʒ. miscce, fiat potio, vel fiat talis decoctio.

R. gly. ras. polyp. quer. ana ʒ. i. pass. mundatarum & prunorum ana N. x. hyss. capil. an. M. i. seminis anis, fœn. cubeb. ana ʒ. i. seminis carth. ʒ. i. agar. turbith, vel esulæ (esula enim creditur esse verum turbith) ana ʒ. i. myroball. chebul. indorum, vel citrinorum, (maximè cum est admixta cholera, vel melancholia) confricatarum cum ol. amigdalorum dulcium ana ʒ. ii. follic. senæ ʒ. i. & ʒ. fiat deco. n. q. i. col. diss. elect. de citro sol. ʒ. ii. indi maior. & confect. hamech secundum descriptionē Mes. ana ʒ. i. ʒ. fiat potio. Augeatur dosi si opus est, pro materiæ euacuandæ copia, & viribus ægrotantis. Si non ponantur myrob. adde syr. de pomis compositi, & mell. ros. ana ʒ. ʒ. vel syr. de pomis compos. ʒ. i. In crastinum vtatur theriaca antiqua, vel mythridatio. Sequentibus diebus capiat de opiata præscripta, vel sequente.

R. zinzib. conditi, & pyretri conditi an. ʒ. ʒ. (Si non reperiatur pyretrū conditum, ponatur zinzib. ʒ. i.) cōf. enulæ camp. & stechad. ana ʒ. vi. carnis scillæ, si reperiatur, vel eius loco, mellis scyll. illius ʒ. ii. huius ʒ. i. vel ʒ. vi. seminis peoniæ & radic. eiusdem, visci quer. sesel. (que tota substantia valent, vt & sequentia) ana ʒ. ii. coaguli leporis ʒ. ʒ. cineris cuculli, & cranii hominis adusti, an. scr. iiii. vel ʒ. i. ʒ. diamosci dulcis, rosatæ nouellæ, vel diagal. ana ʒ. ii. mell. scill. vel oxymel. scill. q. s. Cum ponitur oxymel, ponitur parum sacch. Vtatur pro summo remedio hac opiata, manè, superbibendo parum aquæ hyss. vel meliss. accipiant ad quantitatem auellanæ, in prima hebdomada singulis diebus, aliàs ter in hebdomada. Si opiata nolint accipere, fiant pilulæ tales. Nam quæ insuauia gustui sunt medicamenta, meliùs aptantur ad formam pilularum, quàm alio modo.

Opiata.

Que tota substantia ad epile. valent.

Pillula.

R. cineris cranii hominis, cineris cuculli, ciner. hyrund. ana ʒ. i. castor. calami aro. seseleos, seminis peonię (quod colligi debet luna decreſcente) & rad. eiufdem, radic. aristoſochiæ rotundæ, & viſci quer. ana ʒ. ſ. pul. diamoſci, diamb. & galangæ ana ſcrup. i. coag. lepor. vel hædi ʒ. ſ. incorpo. ſimul, fiat maſſa pil. cum mel. ſcill. for. pilulæ vj. pro ʒ. capiat pilulas manè iij. loco opiata. Et vt facilius diſſoluatur in ventriculo, ac proinde citiùs operentur, bibat parum aquæ camepith. vel rutæ, vel gallitrici, quæ poſtrema cõfert epilepiæ à tota ſubſtantia. Poterit vti his pilulis loco opiata, vel etiam licet accipiat opiatâ, alternis vicibus, nunc ex pilulis, nunc ex opiata. Si interdum miſceatur agar. tro. valde iuuabit. Poſteſt confici pul. capitalis, & ex præſcriptis, albato caſtoreo, vel eiufdoſi diminuta, addendo ſacch. quo vtantur cum vino albo, vel cum aqua deſcripta, ne videamur ſemper eodem medicamento vti. Poſteſt fieri aqua theriacalis, quæ præſtantiffima eſt hoc modo.

*Aqua theriacalis.**Cautio.*

R. theriacæ antiquæ q̄. i. myſthrid. q̄. ſ. radic enula campanæ lb. ſ. gallitrici M. ij. chelid. maior. M. i. temperentur per noctem in vino maluatico. Omnia ſimul ponantur in alambico vitreo, & fiat diſtillatio. Hęc aqua valet in omnibus affectibus cerebri, & neruorum frigidis. Commendatur etiam aqua hyrundinum, quæ conficitur hoc modo.

Aqua hyrundinis.

R. hyrundinum ʒ. vi. caſtor. ʒ. i. temperentur in vino, & modo ſupradicto diſtillantur. De iſtis aquis capiat duo cochlearia ad ſummum, ſemel in menſe manè ieiuno ſtomacho. Omnia enim, quę ſunt tenuium partium, debent ſumi vacuo ventriculo. Quòd ſi ante uſum harum aquarum per duos vel tres dies accipiat pilulas, erit meliùs. Poſteſt ergo fieri maſſa pilularum de quibus capiat ter in menſe, vel ſemel in hebdomada hoc modo.

R. agar. tro. (qui maximè commendatur in epilep- *Pilulæ,*
fia) ʒ. iij. radic. brion. & cucum. agreſt. eſulæ, zinzib.
cal. arom. ana ʒ. ſ. caſtor. myrrhæ, croci, cubeb ſpicæ,
ſchenanth. nucis moſcatæ ana ſcrup. ij. tro alandal ʒ. ſ.
aloes ʒ. ij. mell. ſcill. vel oxymel. ſcil. ʒ. iij. fiat maſſ. pi-
lularum, de quibus capiat ter in menſe, cum cuſtodia, ʒ.
j. Radix cucum. agreſtis ponitur loco elaterij, quod nō
paratur. Quòd ſi pararetur, ponendum eſſet. Si non ſit
fortibus vtendum, vt ere mitioribus, & roborātibus pi-
lulis, quas poterit capere ſine cuſtodia, vt ſunt pilulæ
aſſaieret, de aromatibus, addendo tertiam partem agar.
vel pilularum ſine quibus, vel de hyera compoſita,
nunquam prætermittendo agar. formentur ſemper cum
melle ſcil. vel oxymelle ſcill. vel cum ſyrup. de ſtech-
de, vel de hyſſ. vel cum aquis appropriatis, vt rutæ, cal-
lithrici, & ſimilibus.

Topica.

Maſticatoriis vtantur, caputpurgius, & cæt. ad cor-
roborationem cerebri. In caputpurgius nunquam omit-
tatur ſuccus ſampſuci. In maſticatoriis verò addatur
vel pyretrum, vel zinziber, addendo radicem peoniæ.
Garga. fiunt ex decoctione herbarum appropriatarū &
oxymel. ſcill. Decoctione gargarismatis fiat talis.

R. origani, calam. marrub. ſambuci, beton. meliſſ. cal- *Gargarif.*
lithrici ana M. j. gly. raf. radic. pyretri ana ʒ. ſ. galangæ
ʒ. ij. (bonum eſſet ponere galangæ ʒ. j. ſed charior eſt, &
lōco eius ponitur iris in maiore doſi, quàm galanga)
rad. ireos ʒ. j. ſeminis cubeb. ʒ. j. paſſ. mundatarū, ficuum
ana pa. xx. fiat decoctione. In ꝑ. j. col. miſce oxymel. ſcill.
vel mell. roſ. vel ſyr. de ſtech. ana ʒ. iij. vel iij. fiat garg.
Adduntur interdum laxantia in gargarismatis ad ma-
iorem pituitæ detractiōem, vt ſi addas indi maioris ʒ.
ij. Aliqui laudant ſuffumigia, quæ fiunt ex ſecundina
aſiux, blatta bizantia, radice peoniæ. Sed illa magis
cōueniunt in iſſis paroxiſmis, vt etiam olfacere rutam,
vt excitentur. Quòd ſi velis exiccare cerebrum, ſatius
erit parare ſic.

R. cyperi, cal. arom. myrrhæ, maſticheſ, beniouin *Fumigium.*

ana ʒ.ij. florū ſtechad. & anthos ana ʒ. ſ. nigellæ rom. in aceto madefactæ, & torrefactæ ʒ. j. miſce, fiat ſuffumigium. Si ſit cerebro maximè humido, & egeat fortiore exiccatione, adde ſandalacæ ʒ. j. Utatur pro ſuffumigio, quo ſuffiantur operimenta capitis ægrotantis, intra cubiculum bene clauſum. Geſtet ſecum pomum hoc frequens.

Pomum.

R. radic. peoniæ ʒ. j. rad. pyretri ʒ. vj. florū anthos, ſaluia, & ſummitatum thymi ana ʒ. iij. ſeminis rutæ agreſtis, caſtor. piperis, cal. aro. cyprii, ana ʒ. j. beniouim, ſtyrac. rub. ana ʒ. ſ. moſci gr. vj. In ditioribus poſſunt addi plura grana. Fiat pomum cum aqua roſata, in qua maceratum ſit gummi arab. vel tragacanthum.

Epilepſia à melancholia curatio.

Si autem epilepſia fiat propter admixtionem melancholiæ, in ſyr. concoquentibus oportet addere, quæ humorem melancholicum reſpiciunt, ſplenemque, in quo naturaliter maior eius portio eſt, ſimul miſcendo, quæ propria ſunt affectioni, cum iis, quæ tum humorem admixtum, tum partem affectam reſpiciunt, quod eſt in omnibus affectibus obſeruandum. Melancholiam reſpiciunt, borrago, bugloſſ. capilli vene ceterach, phillitis, filix, capparis, cortex capparis, tamarifci & fraxini, thymus, epithymus, portulaca, chamed. chamep. & ſcordium. Idem etiam faciendum in medicamentis purgantibus. Addimus enim his, quæ ſunt affectioni propria, polyp. folia ſenæ, ſummitates thymi, myroball. indos, & in fortioribus, lapidem lazuli, & aimeni præparatos, & alia, quæ melancholiam trahere nata ſunt, vt ſunt inter compoſita medicamenta, pilulæ indæ, de fumaria, ſcetidæ, de lapide lazuli. Inter elect. conſect. hamech, diaſenæ, diamannæ, diaph. diacarth. Syrupi, de pomis compoſitis, de fumaria, & omnia alia, quæ præſcripta ſunt in dolore cap. à melancholia. Semper tamen adiungere his oportet, quæ à tota ſubſtantia epilepſiam, & caput reſpiciunt. Si autem admiſceatur bilis, vel timeatur ſupercalſactio hepatis, vel renum, vel aliarum partium, vel propter anni tempus, & æris caliditatem cum

*Quæ melac.
conferunt.*

ficcitare, aut ob temperiem ægri calidam, & siccam, aut per cōsensum hepatis calidioris, aut renum cum iis, quæ propria sunt epilepsię: addimus cichor. endiuia scariolam, summitates asparagi, lupulorum, capill. ven. portulacæ. Syr. infrigidates etiam, vt de endiuia, capill. *Quæ bilem respiciunt.* ven. de cich. qui principatum obtinet in hac affectione, vsurpabimus. Eadem erit ratio curandi epilepsiam factam per admixtionem bilis, vel propter ichores sanguinis (dempta sanguinis missione) vel curandi epilepsiam factam tempore calidissimo, aut intemperatura biliosa, vt si fiat hoc modo.

R. syr. de cicho. ℥.ij. oxymel. scill. ℥.j. aqua. cicho. *Syrupus.* capill. callithrici, beton. vel hyss. an. ℥.iiij. misce, fiat syr. pro tribus dosibus. Capiat post, tab. j. elect. trias. si requiratur maior infrigidatio, sin minus. ros. nouelle. Purgetur pilulis sequentibus.

R. mass. pil. de aga. & de rhab. an scrup. j. aga. tro. *Pilulæ.* scrup. j. cum melle scill. aut oxymel simpl. aut scill. (si non timeatur calfactio viscerum) formentur pilulæ. Pilulæ omnes sunt calidæ ob aloem. Quare in syrupis est maior vis infrigidandi, hisque magis vtimur in calidis affectionibus. Possunt etiam dari pilulæ de quinque generibus myroball. addita parte tertia ag. Potest eadem ratione & metho. componi opiata.

R. conf. florum cicho. & viol. ana ℥. ss. conf. anthos *Opiata.* ℥.ij. visci. quer. radic. peoniæ an. ℥.j. cineris cranij hominis scrup. iiij. pul. diamb. ℥. ss. pul. diarrh. abb. & pul. triasand. an. scrup. j. sacch. parum, cum syr. capill. fiat opiata. Vbi intēdimus alterare, aut refrigerare, non solum eligere debemus, quæ id præstare queant, sed ea maxime spectanda sunt, quæ a tota substantia operantur, illaque nunquam prætermittere oportet, etiam si contraria sint nostræ intentioni, & calfaciant. Et hæc remedia erunt pro epilepsia facta ob bilis commixtionem, & per consensum alicuius partis calfactæ, vt hepatis, renum, &c. Et quando cogimur æstare media huic morbo mederi. Eadem methodo sunt componenda me- *Qua metho- do compon.* dicamenta, vbi epilepsia fit per consensum splenis, vel per mixtionem melancholiæ. Vt si fiat hoc pacto dige- *medic.* stium.

R. syr. de fumar. ʒ. ij. de pomis compos. oxymel. scill. ana ʒ. iij. (quia fortiora remedia sunt necessaria pro splene laborante, quam pro hepate, cum ob partis, tum ob humoris melancholici crassitiem & frigiditatem) aquaram portulacæ, scolopend. malissæ, rutæ an. qr. j. fit syr. pro. quinque matutinis.

R. elect. diamosci vel diābræ tabu. j. pro dosi. Purgetur pilulis sequentibus.

Pilula. R. massæ pil. de fumararia, & fœtidarum, ag. tro. an. scrup. i. formetur pilulæ cum oxymel. scill. Fortissimæ sunt pilulæ de lapide lazuli, & periculosæ. Post purgationem vtatur hac opiata.

Opiata. R. conf. scolopéd. & capil. ven. an. ʒ. ij. cōf. stechad. anth. ana ʒ. j. conf. ireos conditæ (si reperiatur) conf. enulæ campanæ an. ʒ. j. (Potest addi conf. rad. buglos. & florum borrag. & similes) pul. diamosci, diambæ ana ʒ. j. pul. letitiæ Gal. vel. pul. regum, vel de gemmis, vel confectionis alchermes scrup. ij medullæ seminis peoniæ, & visci quercini an. ʒ. j. seminis palmæ Christi, macerati in aceto scill. ʒ. ʒ. (Semen hoc debet in aceto macerari, & maximè scill. antequā exhibeatur. Tunc enim citò descendit, & nullam infert noxam vetriculo: alioqui ciet vomitum, ob vinctuositatem. Errant ergo, qui non maceratum exhibent. Nam quanuis proprium sit affectioni, ventriculo tamen noxium est.) cineris cranij hominis, vel vngulæ asini, vel cineris hyrundinum, vel cineris vesicæ apri, in furno exiccata cum lotio scrup. iij. syr. conseru. myrobal. vel syr. de stechade, vel de hyss. vel oxymel. scill. q. s. addendo parum sacch. fiat opiata, de qua capiat ad quātitatem auellanae, superbibendo parum aquæ enulæ camp. vel meliss. In hac sola opiata ponitur alchermes, quia cum sit admixta melancholia volumus confortare cor, & à fumis atris repurgare, & fuliginosis. Sunt enim isti obnoxij melancholiz morbo.

Epileps. per consensum partis facta curatio.

Si verò epilepsia fiat per consensum alicuius partis externæ, vt cruris, vel manus, ligetur pars paulò suprà

locum, à qua incipit affectio. Supra partem affectam cauterium applicetur, vel vesicatorium, vt illud quod parabatur ex cantharidibus, cap. 11. vel melle anacardi-
no, vel applicetur capitellum Ioannis de vigo, & per-
mitte vulnus diu apertum, vt vacuetur venenosa illa
materia, & qualitas, quæ est causa primaria affectionis.
Quoties epilepsia fit per consensum alicuius partis ex-
ternæ, nunquam debent adhiberi setones, vel cauteria
circa caput, nisi morbus ob antiquitatem, iam factus sit
per essentiam, & proprietatem, & tunc debent applicari
duo cauteria, vnum quod diuertet à parte affecta longè
à cerebro, magis quàm pars, vnde incipit affectio, & in-
fra partem affectam. Alterum ratione cerebri, quia iam
epilepsia facta est per essentiam: & fit in spatulis, aut
alio loco, vnde fiat diuersio à cerebro. Quando infe-
stantur paroxismo, oportet frictionibus eos excitare, &
fumigiis, vt suffumigio descripto suprà ex secundina,
asina, & blatta bizantia, ponendo etiam intra nares
succum rutæ, & præsertim agrestis, aut trifolij fœtidi,
quod menianthem Diosc. appellat. Si ventriculus ple-
nus depræhendatur, excitetur vomitus. Detur præordi-
natus clyster. Post aliquod tempus, & non in princi-
pio, sunt adhibenda sternutatoria. Nam in principio
magis mouerët materiam, & morbum adaugerët. Si fiat
epilepsia ob nimiam inedia, vt in ieiunantibus, detur
parum vini maluatici. Si propter iram, aliàsque affectio-
nes, detur mica panis cum vino tincta. Non sunt negli-
gendi sinapismi in omni epilepsia, post multas vacua-
tiones vniuersales. Si fiat epilepsia per consensum ven-
triculi, laudatur vomitio, vbi est venter plenus: in
aliis causis non laudatur. Bonum est vti clystere præ-
scripto, & pilulis stomachicis antè cœnam, vt sunt de
hyera, de aromatibus. Omnia remedia interna debent
esse communia cum capiti, tum ventriculo. Præscri-
bendi sunt igitur syrupi materiam pituitosam conco-
quentes, simul admiscendo, quæ ventriculum respiciunt,
cùmque corroborant, non propter astringentem (quo-
niam astringentium vsus non laudatur in hac affectio-
ne) sed ob aromaticitatem, vt sunt menta, balsamita,
calamus aromaticus, spica nardi & celtica, & schenan-

Cautio.

*Epileps. ab
inedia. Epi-
leps. ab ira.*

eum, quæ simul sunt capitalia, & stomachica.

Syrupi coquentes pituitam.

Syr autem erunt de hyss. (qui simul confert capiti & ventriculo) de stech, de absynth. sed hoc in minori do-
si, quàm alijs, syr. de menta, conferuæ cortic. citri. Verus
acor. maximè laudatur, qui est galanga crassa. Commu-
nis verò acorus astringit, sine aromaticitate. Fiat ergo
digestiuum tale.

R. syr. de hyss. de absynth. ana ℥. i. syr. de stech. vel
de menta, & mell. scill. ana ℥. ij (oxymel non debet po-
ni, nisi in exigua quantitate) aquarum betonica, me-
lissa, hyss. & mentæ ana q̄. j. misce pro quatuor matu-
tinis.

R. elect. diamosci, vel diambra, vel aro. ros. vel pli-
ris cum mosco, Ros nouellæ tab. iiii. Purgetur leui me-
dicamento, quia non sunt præscribenda fortia medica-
menta in affectibus ventriculi, quia omnia lædunt ven-
triculū, & ita adaugetur morbus. Fiant ergo pilulæ hoc
modo.

*Pilula pro
ventricu.
Opiata.*

R. mass. pil. de assaieret, & de hyera compos. vel de
mastiche, ag. tro. an. scrup. j. formentur pilulæ cum syr.
de hyss. vel cum aqua mentæ, aut absynthij. Opiatæ ma-
gis laudantur, quàm tabellæ.

*Quæ resoluunt
rim ventri-
culi.*

R. cortic. citri conditi sacch. vel melle (si sit pau-
per, & nō quæramus suauitatem) ℥. j. conf. anthos, zin-
zib. conditi, conf. stech. an. ℥. vj. pul. aro. ros. ℥. j. β. pul.
diamosci ℥. j. pul. diarrhod. abb. ℥. β. cineris hyrundinū,
vel cuculli, vel crani j hominis, radic. peoniæ, & visci
querc. ana ℥. j. seminum anis. cumini, & seseleos tenuis-
simè tritorum an. scrup. j. syr. conseru. myrobalanorū,
vel cortic. citri, vel syr. de hyss. q. s. fiat opiata. Quæ im-
moderatè calfaciunt, resoluunt calorem natium ven-
triculi, & tandem frigiditatem inducunt, vt apparet in
puellis, quæ edunt zinziber, & similia. Ob id enim oc-
cupantur à pallidis coloribus. Quare non vtimur il-
lis sine delectu, præsertim ventriculo laborante. Si epi-
lepsia fiat à bile asseruata in ventriculo, curanda erit
modo præscripto, addendo semper aliqua quæ ventri-
culum respiciunt, maximè quæ frigida sunt. Quòd si

*In epileps. à
bile quid ca-
uendum.*

vtamur calidis, vtemur in pauca quantitatem. Si epilepsia fiat per consensum ventriculi, laudantur pulueres à pastu, qui fiunt hoc modo.

Pulueres.

R. anis. conditi ℥. ij. coriandri vnica cooperturæ, & fœni an. ℥. ii. medullæ seminis peonia, & cubebarū, corall. albi & rub. an. ℥. j. pul. aro. ros. ℥. j. pul. diag. ℥. ℥. sacch. q. s. fiat pul. de quo capiat duo cochlearia post pastum, non superbibendo. Admiscuntur coralli ob cubebas, quæ sunt fortiores. Nam quæ multum sunt calida & tenuium parium, non sunt sumenda post pastum, quia cogerent cibum nondum coctum descendere ad venas mesaraicas, & ad iecur, atque ita parerent obstructions, & cruditates. Est etiam roborandus ventriculus emplastro aliquo, vel sacculo, accommodatis ventriculo.

*Calida post
pastum non
sunt sumenda.*

Victus ratio.

Ratio victus præcipua est in hoc morbo. Vtantur victu attenuante, & exiccante. Edant panem biscoctum ij. qui non laborant epilepsia facta per consensum ventriculi. Si fieri possit, bibant aquam, vel fiat hydromel cla. arom. cum ℥. j. zinzib. & ℥. j. galangæ crassæ, & cinamomi. Hæc aromatisatio fit pro ℥. viij. aquæ, & mell. ℥. j. coctis ad consumptionem tertiæ partis. Vtatur assis potius, quàm elixis: abstineât à iusculis & brodiis, quod etiam in omni materia catarrhali præcipitur. Si interdum ob virium imbecillitatem, vel ob consuetudinem, danda sunt brodia, vtatur iis, in quibus decocta sint hyss. beton. melissa & similes herbæ attenuantes. Optimum erit decoquere pipiones in iusculo cum betonica, vel etiam intra pipiones cum aliis appropriatis infarcire. Vel fiat pul. qui sequitur, quo vtatur in brodiis & condimentis.

R. zinz. ib. nucis moscatæ, cubeb. piper. an. ℥. ij. cinamomi ℥. ii. seminis seseleos & peonia ana ℥. ℥. fiat pul. huic affectioni determinatus.

Pulvis.

Curatio epilepsia ab affectibus vteri.

Si ab vtero fiat epilepsia, vel ob imprægnationem, vel ob retentionem, vel corruptionem spermatis, vel secundinæ retentionem, fiet vt sequitur. Et quidem si fiat ob retentionem mensium, prouocentur menses, *Cautio.* vt suo loco dicetur. Obseruandum verò est maximè, quoties sint prouocandi menses, aut alioqui vtendum aperientibus, vt semper tollatur cruditas, si adsit. Saltem venterculus est repurgandus humoribus nocuis, & excrementis, aut pilulis ante cœnam, aut vomitu, aut aliter. Purgetur pilulis fœtidis, vel de ag. Concoquatur materia cum syr. præscriptis, admiscendo syr. de arth. vel aquam arthes. matricariæ, nepetæ hoc modo.

R. oxymel. scill. ℥. iiij. syr. arthe. & de hyss. ana ℥. ij. aquarum meliss. fœnic. matric. & nepetæ an. qr. j. misce pro tribus dosibus aut iiij.

R. triph. magnæ sine opio (quia est appropriata vtero) tab. iiij. aut iiij.

R. pil. fœtid. scrup. ij. ag. tro. scrup. β. formentur pilulæ cum oxymel. scill. Vtuntur theriaca, mythrid. vel triphera magna sine opio, fiat opiata post purgationē, vt in aliis dictum est. Sed præeligendus est pul. diambræ, qui in mulieribus est magis conueniens. Emplastrum pro matrice in hoc affectu tale fiat.

*Emplastrum
pro matrice.*

R. mass. empl. cheronei ℥. iiij. malaxetur cum ol. li-
liorum vel spicæ, adde musci gr. iiij. Si à retentione & corruptione seminis, vel secundinarum, eiiciantur, & postea corroboretur vterus modo prædicto.

Epilepsia prægnantis curatio.

Si prægnanti accadat epilepsia, difficilis est curatio, tum quia purgantibus medicamentis vti prohibemur, nisi à quarto ad septimum mensem. (Sed propter accidentia, quæ superueniunt, satius est curationē non moliri) Tum etiam propter morositatem mulierum, donec pepererint. Interim vtendum his remediis, quò morbus fiat mitior. Emplastrum pro matrice prægnantis.

R. mass. emplastri pro matrice & ceronei an. ʒ. iij. ʒ. mosci gr. vj. malaxentur cum oleo liliorum vel de spica, fiant emplastra duo, alterum supra venterem ad regionem matricis ponatur, alterum supra renes in dorso. Vbi solum est intentio purgandi. & exiccandi vterum, ponitur solum emplastrum cheroneum. Vbi roborandi & retinendi factum, miscemus emplastrum pro matrice. Ad varietatē, loco emplastri possumus vti vnctionibus & sacculis, aut in vna parte emplastro, in alia vnguento. Vt antur elect. diamosci, diambrae. Teneat saepe in ore tro. de mosco. Ventriculus corroborandus est sacculis & vnctionibus. Sacculis quidē praescriptis cap. de dolore capitis facto per consensum ventriculi: inunctione vero sequenti.

R. olei nardini ʒ. iij. de absynth. & de menta an. ʒ. ii. misce, vngatur ventriculus, vel addendo ceræ parum, fiat vnguentum. Possunt addi aliqua arom. vt cyperi, garioph. nucis moscatæ, amborum corallorum, maccis, ros. spicæ, schenanthi an. ʒ. j. fiat vnguentum. Fit pessarium pro semine corrupto, & mensibus retentis.

Inunctio.

*Pessarium
pro semine
corrupto.*

R. benedictæ ʒ. ʒ. ag. tro. ʒ. j. colocynth. seminis nigellæ romanæ an. ʒ. ʒ. cum succo mercurialis, fiat pessarium, indatur vuluæ, adhibeantur cucurbitulæ inguinibus.

De Epilepsia caput alterum.

Epilepsia, Latinis comitialis morbus, sacer, herculeus, & lunaticus dicitur. Est autem vniuersalis conuulsio corporis ob affectum cōmuniū neuorū principium, diciturque vniuersalis ad differentiam tum particularis tum Improstotoni, Epistotoni & Tetani. Cū particularis est, dicitur eius partis conuulsio, quæ contrahitur, vt brachij. Fit autē, cū cerebrum in seipsum sese contrahit, vt, quod uoxium est, expellat, quemadmodum & in sternutatione, cui similis est. It enim sternutatio, quādo quod molestat, in anteriori parte cerebri tantum continetur, propē eius appendices, & nariū interna foramina, ita vt si materia pauca sit, vna, vel

Differentie.

Causse.

*Locus mate-
riae epilep.*

duabus vel tribus contractionibus expelli queat. Materia autem Epilepsiae in ventriculis mediis & posterioribus hæret aut in parte posteriori: ob idque difficilius excutitur. Communis medicorum schola credit cum Galeno, crassum humorẽ cerebri ventriculos obstruentem hunc maximẽ affectum parere, quibus obstructis spirituum transitum impediri necesse est. Existimant enim spiritus animales in ventriculis cerebri contineri extra arterias: in quo plurimum aberrare mihi videntur. Nam si crassus & viscidus humor ventriculos cerebri obstrueret, vt illi putant, qui spiritum, quominus posset exire, impediret, cessaret motus, aut saltẽ minor fieret, vt in Paralyfi accidit. At tantum abest vt cesset, vt omnes partes præter voluntatem ad motum concitentur. Porro si Epilepsia fiat propter aliquam obstructionem, ea erit in meatu illo, qui à cerebro ad coanænam, id est, peluim siue infundibulum perueniat, per quem pituita ad palati foramina descendit, quod contra fit in Epilepsia. Ob id Galenus 4. & 11. de vsu partium optimẽ à natura comparatum esse ait, vt per decliues cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium orificiis perspicuis ac magnis, pituita aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur Epilepsia. At contra in Epilepsia accidit, in qua per illam viam expurgatur materia, quæ insultum excitat, & ea, quæ cum spuma ex ore eiicitur ab ægris. Adde quod Epilepsia magis à tenui materia vel spumosa & acri fit, quàm crassa, vt illi existimant. Subitanea enim obstructione in magnis cavitatibus non fit. Nec sequitur, subito fit, ergo à crasso viscosoque humore. Argumentum Galeni docet Epilepsiam non fieri absque materia. Nam morbi omnes, qui ab intemperie sicca fiunt, citra affluxum materię, sensim fiunt, quod Galenus demonstrare voluit. Quod autem repente fiat Epilepsia, id materiam potius tenuem esse, quàm crassam indicat, vt cita morbi solutio, materię paucitatem & tenuitatem. Crassa enim difficillimẽ, mouetur, tenuis facillimẽ. Sed quò magis veritas elucescat, aliis argumentis conuincamus Epilepsiam fieri à materia acri vel tenui, vel aquea vel spumosa potius, quàm

quàm crassa. Primum negari non potest, Epilepsia omnia genera, quæ per consensum fiunt, à substantia tenui fieri. Quod Galenus de locis affectis in iuvene illo grammatico indicat, qui quoties vehementius doceret, aut cogitaret, aut inediam sustineret, aut irascere-
 tur, morbo comitiali corripiebatur. Eodem in loco scribit se multos vidisse conuulsione comitiali ab ore stomachi correptos, aut cum non probè concoxissent, aut vini meracioris plurimum potassent, aut ubi veni immodicè operam dedissent: quinetiam per febres quosdam conspexisse derepentè conuulsione prehendi, nullo (quod eam præfagiret) præcedente indicio, quod bilioso superueniente vomitu protinus ab omni noxa liberati fuerunt. Atque hoc modo affectorum nonnulli res quasdam vomendo reiecerunt, alij humorem porri succo similè. Hactenus Galenus. Ex his locis manifestè apparet, per consensum ventriculi fieri epilepsia à vaporibus eleuatis à bile flaua & porracea & fusca, quæ atrâ bilem indicare videtur. Præterea docet hunc affectum oriri ex agitatione, aut ab ira, aut à magna cōtentione, aut vaporū acrimonia, vt in eo, qui ob potū meracioris vini epilepsia corripiebatur, aut inædia, quæ humores exacuit. Item quæ fit per consensum vteri in mulieribus, à vaporibus caput conscendentibus fieri manifestum est. Materia enim crassa ea in parte conclusa sursum eleuari nequit. Testantur & hoc mulieres, quæ fumum quendam ascendētem sentiunt. Extat historia apud Galenum de puero, qui aurâ è pede sursum eleuari sentiebat. In eadē sententia videtur esse Aristoteles sub finem libri de somno & vigilia, cum scribit pueros maximè esse obnoxios epilepsia, quod eorū caput multis fumis repleatur. Quare ab usu vini, quod suapte natura est vaporosum, & quod caput tentat, vult mulieres abstinere. Solutio enim morbi repentina ostendit materiam paucam eandemque tenuem esse, quod facilè discutitur. Simili argumento Galenus usus est in libro de tremore & palpitatione, vt probaret Ictigationem fieri à tenui humore, quia citò dissoluitur & generatur. Quod etiam testatur vacuationes, quæ fiunt, cum à paroxismo liberantur. Oscitant enim, sternutāt, & spumam per os

reddunt, quæ omnia materiam esse tenuem ostendunt, Materia autem crassa, nisi attenuata fuerit, non facile euacuatur. Fit autem comitialis morbus à nidore & odoratis, ut experientia comperi. Quare necesse est fumos omnes, aut omnes, aut materiâ communem habere aliquam qualitatem, vel quantitatem, quæ cerebri facultatem expultricem commoueat. Noui multos, qui cum iter facerent, ex aëre vel vento concepto per nares, statim epilepsia corripiebantur, à qua si aures bombace, aut aliqua alia substantia molli, obstruerent, sese vindicabāt. Hæc annotaui, ut intelligerent studiosi epilepsiam fieri & à pituita tenui, & à spumosa, vel à bile flaua, vel attenuata atra, aut eius ichoribus, vel à vaporibus acris, vel ab odoratu, propter cerebri exactiorem sensum. Hinc efficitur, ut qui ingenij acumine pollent, huic morbo frequenter obnoxij sint, ut de Cæsare, Mahumete, Carolo quinto Imperatore scriptum legimus. Id quod illi à Comitibus inditum nomen testatur, eò quod plurimi ex Romanis in illis eo morbo frequenter corripì viderentur. Hac igitur distinctione facta, facilius morbo medebimur. Nam quædam profunt epilepsiæ consortij lege factæ, atque in materia calida, quæ non conuenirent in crassa & viscida, ut perfusio capitis cum oxirrhodino, quam Celsus imperat ad repellendos fumos, & succos irruentes in ventriculos cerebri. Item missio sanguinis, vsus theriaces recentis, aquæ vel conseruæ, violarum vsus, quam non alia ratione prodesse puto, nisi quod vim narcoticam quandam habere scripsit Mesue. Item asyncritum & aliæ compositiones, quæ opium recipiunt, ab antiquis ad comitialis morbi insultus commendatæ fuerunt. Morbus hic citò deprehenditur, distinguiturque facile ob omnibus morbis à materia frigida in capite collecta factis, à Caro, Letargo, Paralyfi, quos affectus quies necessariò sequitur. Differt etiam ab illis mentis perturbationibus per spumam in ore collectam, quæ peculiaris est admodum huius morbi nota, non tamen in omnibus semper apparet. Nam qui ob nidorem vel fumos acres epilepsiam patiuntur, in his confestim soluitur, etiam sine spuma, quæ fit cum diutius durat accessio, & cum ob frequentem inspira-

Solertes comi-
tiali morbo
obnoxij.

Signa.

tionem & expirationem aqua tenuis agitur, & spiritu, aut substantia quadam vaporosa circumplectitur, ex qua spuma generari solet. Occupat hoc genus morbi pueros potius, quia maxima fit effumatio in illis ad caput, ut ostendit somnus, qui primis diebus & mensibus eos detinet. Eam ob causam Aristoteles iubebat nutrices à vino abstinere, quod multos vapores excitet, eosque paruulos corripit potius, quam adolescentes, & iuuenes, quam prouectiores. Ob id matrem puerorum nonnulli appellant. Frequentius in aliquibus regionibus morbus hic, quam in aliis grassatur, ut Florentiæ magis est familiaris, quam in alia Italiæ parte. Quod tribus de causis accidere puto. Prima & potissima est substantia cerebri tenuis & valde sensilis, ob quem sensum facilem hunc morbum incurrunt, ut melancholici dicuntur natura ingeniosi. Quod autem substantiam habeant subtilem, ostendit eorum ciuium perspicax ingenium & iudicium acre. Altera causa esse potest victus ratio vaporosa & flatulenta. Tertiam esse puto, quod hic morbus sit hereditarius. Cum enim multi olim hunc morbi passi sunt, plures liberos ad eum suscipiendum idoneos procreant. Nam ut Hippocrates scriptum reliquit. Sani sanos, & ægri ægros pueros generant. Est & hic morbus frequens in Provincia, quæ ab eiusdem incolis vocatur (la goutette) ut in Aluernia, quod non aliunde accidere puto, quam ex praua victus ratione, & vinorum mixtorum, quæ apud illos sunt, usu. Sunt enim valde fumosa, cruda, aliis permixta, unde caput vaporibus têtant & implèt. Habent etiam cerebrum valde sensile, quanuis id vinorum vsui tribuendum magis existimarim, eò quod qui illuc commigrant, in similem propensionem incidisse obseruati sint. In aliis regionibus minus frequens est.

Curatio puerorum.

Primum præscribatur optima victus ratio & nutrici *Victus ratio.*
& infanti. Deinde medicamenta sumenda. Nutrici vinum
interdicatur, fugiat venerem, quæ lac ipsum corrum-
m ij]

pit, vel materiã lactis mutat. Ab ira, & corporis omnino, ac vehementi animi cōmotione abſtineat. Flatulentis & acribus alimentis non vtatur. Si bilioſa ſit, mutãda eſt, aut frequenter euacuanda medicamentis leuiter laxantibus, & ſine magna agitatione humorum. Exhibendum lac aſininum, in quo decoquantur, vel infundantur, quæ magis humori noxiø determinata ſunt, vt ſi bilioſa ſit, decoquantur roſe & violę recentes, vel infundantur & ſub dio maneant. Si melancholica fuerit, epithymũ, polipodium, ſenna cum aniſo decoquantur. Si pituitoſa, agaricus, vel chartamus, vel viſcus quercinum, vel peonia recens, quæ vim habent purgandi pituitam, vel eadem ventre galli antiqui concluſa coquantur. Quod ſi hæc parũ proſint, mulieri dentur fortiora medicamenta, pilulæ, vel aliæ compoſitiones ſuperius traditæ, cùm de humorũ vacuatione in capitis doloribus ageremus. Eo autem die, quo ſumet medicamentum fortiffima, mamillam puero non porrigat niſi ſerò. Exhibebimus autem puero puluerem ſuperiore capite præſcriptum cum lacte vel melle manẽ. Valent enim à tota proprietate ſeſeli, peoniæ radix, & viſcus quercinum. Vel fiat ſequens.

Pulvis.

R. violarum ʒ. j. cumini, carui, ſeſelij ana ʒ. ij. ſeminis peoniæ, rutæ ana ʒ. j. cineris cranij hominis, vel cuniculi, vel hyrundinum, vel muſtellæ, ʒ. iiij. fiat pulvis tenuiffimus, de quo capiat ʒ. ſſ. ſacchari candi ʒ. j. cum aqua violar. vel cum ſyrupo violaceo, vel cum aqua callitrici, vel cum lacte recenti mulſo, vel cum melle roſato. Noſtræ mulieres frequenter in hoc affectu uſurpant compoſitionem diamoſchi dulcis, quæ minùs probanda eſt, quia nimis tentat caput ob odorem, in parua tamen quantitate tempore paroxiſmi dari poteſt, vt, quod in capite eſt, diſcutiatur. Aliæ mithridaticam compoſitionem, aliæ theriacam exhibent, quod Galenus improbat. Hæc enim remedia fortiffima pueros læderent, qui calidiores ſunt, & ad diſſolutionem promptiffimi. Florentinę mulieres cauterio oc-

caput vrunt, idque habent in communi vſu, edoſtæ quotidiana experientia. Ruſticæ pueros ſacerdotibus deferunt, vt cauterio, vel carbone ignito partem illam poſterioreſem vrant, quod maximè confert, ſi epylepſia facta fuerit per idioſynthiam. Si enim per ſympathiam aut ventriculi, aut partium infernarum, hoc eſſet potiùs trahere humores ad cerebrum, quàm idem euacuare. Tunc autem optimum eſt extra partem, vapores vehementer deriuare. Supra partem inſpergere oportet puluerem ſequentem, quia vti oxirrhodino mulieres reformidant.

R. cor. roſ. gra. myrithi an. ʒ. ʒ. ſ. ſeminiſ lactucæ ʒ. ʒ. granorum tinctorum, ſantali rubri (quia minus odoratum eſt) coralli rubri viti (vritur corallum, vt faciliùs in puluerem reducat) & loti (vt maiorem tenuitatem habeat) an. ʒ. i. ſ. garyophilorum & cyperi an. ſcrup. ij. ſit pulvis ſubtiliſſimus, qui aceto irroratus, & leuiter exiccatus inſpergatur parti bregmatis.

Pulvis ad inſpergendum capiti.

Si autem aliud non ſit libera, iniiciatur clyſter ex hordeo, melle, & ſaccharo. Hac ratione pueri & infantes liberantur.

Clyſter.

Curatio maiorum natu.

Si autem maiores natu, vel iuniores & adoleſcètes corripiat, in principio mittatur ſanguis ex vtraque cephalica, ſi multus ſit, ſi paucus, ſecetur vena poplitis ad materię deriuatiõẽ, quod iubet Galenus libro de curat. per ſanguinis miſſionem. Caput oxirrhodino frequenter perfundatur, vt Celfus iubet, & ratio faciendũ cẽſet, potiſſimũ in hiſ, qui per cõſenſum leduntur, eadem ratione, qua Galenus in Methodo cõmune Phrenitidi, Lethargo, & ſimilibus affectibus eſſe aſſerit, vt oxirrhodinũ in principio admoueamus ad repellendũ à capite humorẽ, qualiſcũque ſit. Cibus ſit euchymus, nec vaporoſus. Vinũ quoq; vitetur, quia epylepſiã facit, vt & Ceruiſia, & Zitum, & alia decoctio facta cũ cinamomo, & ſimilia, quę caput tentant. Ex hiſ enim omnibus vapor multus in caput tollitur, qui acceſſionẽ epilepticam accerſit. Vtatur pilulis paratis ex agarico, my-

Sanguinis miſſio.

Perfuſio capiti.

Viſtus ratio.

Pillula.

Purgatio.

rob. rhabar. & aliis medicamentis humori vacuando accommodatis. Parantur autem pilulæ absque croco, myrrha, & aliis, quæ caput tentare nata sunt. Sarcocolla, & peonia sufficienter purgant. Myrobal. laudantur. Aliquam strictionem relinquunt, neque humores multum exagitant. Agaricus, tum quia bilem, pituitam, aliosque humores euacuat, tum quia siccatur & cerebrum & nervos, commendatur. Detur tamen absque zinzibere. Sufficit enim aqueam pituitam trahere. Quod si à bile, vel in corpore bilioso fiat, dari debet agaricus cum syrupo violato, vel rosato. Si à pituita, cum hydromelite. Leuiter & frequenter euacuandi sunt, cum incipiunt laborare. Nam si antiquus morbus fuerit, fortissimis medicamentis humor vacuandus erit, ut colocynthide, scammono, euforbio, lapide lazuli, & similibus, citra tamen magnam humorum agitationem. Quod si cacochimia sit in venis & aliis partibus multum remotis à ventriculo, utilissimum erit humores præparare, quò facilius expellatur, facta prius illorum distinctione. Si enim corpus pituitosum, & multis flatibus refertum sit, concoquere oportet pituitam detergentibus & leuiter incidentibus potius, quam fortiter aperientibus. Ad eius etiam concoctionem valet mel ros. collatum, hydromel, syrup. de stechade cum aquis callitrici, beton. hyssopi, rutæ, vel cum earum herbarum decocto, aut cum radicibus peoniæ, polypodij, querc. & aconiti. Si autem pituita sit viscida & lenta, mel scilliticum erit ex usu. Incidit enim & deterget. Epilepticus ex Galeni sententia usus est oximelite scillitico ad euacuationem. Hoc tamen consilium Galenum non dedisse asserunt, quod facile crediderim. Si verò bilis sit concoquenda, id commodè fit cum syrupo endiuizæ simplicis, syrup. capill. ven. acetoso simplici & violarum, cum aquis viol. cicho. end. papa. portulacæ & similibus. Si materia sit melancholica, conueniunt de fumaria simpl. de stechade, de pomis compositus ad euacuationem. Simplex ad concoctionem descriptus à Mesue de dolore cap. à pituita. Cum aquis vel decoctione herbarum, bugl. fumar. borrag. beton. callitrici & similibus. Finitis syrupis iniiciatur clyster ante medicamenti assumptionem ex

decoctione herbarum detergentium cum melle & succo ciclē, vel mercurialis. In crastinum dentur vel pilulę, vel electuaria, vel potiones. Quę omnia descripta sunt capite de dol. cap. qui fiunt per consensum, pro humorum varietate. Si autem alicui syrupus compositus cum medicamento laxante gratior sit,paretur talis.

Syrupus.

R. polyp. quer. ℥. iiij. rad peonię & seminis eiusdem an. ℥. ij. callitrici, violarię, merc. an. M. j. summitatum rutę, puleg. vtriusque, beton. hyssopi, an. M. s. pass. enucleat. prunorū & sebesten an. P. xx. anisi, fesei, an. ℥. ii. j. seminis carthami confusi, & fennę orienta an. ℥. ij. flo. viol. P. ij. buglos. anthos, an. P. i. fiat decoctio in hydromelite, & ad ℔. j. s. In quainfunde ag. ℥. j. s. Leuiter decoquantur, & fiat syrupus. Aro. ℥. i. vel ii. galę crassę, addendo sacchari parum. Capiat tribus diebus cōtinuis, Vere, & Autumno, post priorem euacuationem.

Idem præstat syrupus de fumaria comp. vel syrup de pomis comp. si exhibeatur cum aqua callitrici. Quod si aliu mouere magis velis, vel corpus purgare, detur cū decocto agarici, vel mercurialis, cū decoctione myrob.

Epilepsię per consensum curatio.

Si epilepsia per consensum fiat, decoctum galli antiqui cum brassica marina, polypodio aut passulis plurimum valet, vel si deest brassica, eius loco substituatur fenna, vel cum decoctione peonię maris, vel fęminę recentis, quia iuuat, & ventrem purgat. Pilulę optimę parantur citra crocum & myrrham hoc modo.

R. aga. ℥. ii. zinziberis, salis gęmę, cinamomi, spicę vtriusque, cubeb. an. scrup. s. castorei gr. vi. aloes nō lotę ℥. s. cū succo merc. fiant pilulę, de quibus capiat pilulam vnam, vel duas singulis diebus per spatium duorum vel trium mensium. Quod si duabus non moueatur, capiat quatuor, vel quinque, vel sex, vel septem, semel in hebdomada, vel adde trocis. alandal gr. ii. vel iii. pro vna dosi.

Pilulæ eadem valent ad melancholiæ euacuationem, dummodo tantillum epithymi addatur, quantum agarici.

Ad Epilepsiam biliosam & per consensum ventriculi factam parentur in hunc modum.

R. Rhabar. tenuissimè puluerisati & irrorati aqua viol. ʒ. ii. myrob. cirrino. & indor. confic. & in infus. in succo ros. ana ʒ. j. agarici ʒ. ʒ. cinamomi, spicæ, fefeli an. scrup. ʒ. aloes ʒ. iij. cum syrupo rosato formetur pilulæ sex pro ʒ. de quibus capiat quatuor, quinq; , vel sex semel in hebdomada per duos sequentes dies. Hæ pilulæ ab aliis differunt, quod astringentia & bilem purgãtia recipiant. Agaricus etiam non trociscatus in minore dosi ponitur. Denique sine castoreo parantur, quod humores pituitosos frigidos fundit & liquat. Conficitur pulvis ad euacuationem pituitæ aquæ aut liquidæ, hoc modo.

Pulvis ad pituitatam.

R. tartari, vini albi ʒ. ʒ. sennæ orient. ʒ. j. salis gemmæ & zinzib. an. scrup. i. anisi ʒ. i. fiat pulvis, ex quo capiat cochlear vnum cum decocto mercurialis, vel cum iure capi, vel pulli, vel pauca quãtitate syrapi viol. vel ros.

Si fortiorem velis pro morbo antiquo, adde turbith infusum in hydromelite, & rosacci ʒ. i. scammonei scrup. i. Mutandæ sunt formæ medicamentorû in quibus euacuare frequenter est necesse, facta vniuersali purgatione. Si æger frequenter expuere solebat, si stupido animo & multum dormiat, argumentum est multum pituitæ in cerebro coaceruatum esse, a qua fumi & spiritus eleuãtur, quibus concitatis in ventriculis cerebri fit epilepsia. Tunc pituita apophlegmatismi elicienda est, vt cubeb. piretro, nasturcio, quæ per se masticari debent, vel in puluere reddita, & simul iuncta excipiantur cera, vel potius ficubus, vel passulis, & masticentur, loquendo, vel vociferando, vt materia trahentibus his facilius cedat. Repere masticatoria, quæ capite de Alopecia dicta sunt, item eribina. Hæc sunt masticanda ante prandiũ & coenam, Oliuæ sale conditæ & diu masticatæ pituitam e

cerebro potentissimè trahunt & citra fastidium ægri. Hæc fiant per tres aut quatuor dies, quibus vtilissimum erit herbas attenuantes & incidētes in brodiis dare, vel pitifana, ad eliquationem humorū, vel aquam hyrundinum, de qua postea dicemus, & castoreum. Multò tamē facilius euacuantur cerebri recremēta pituitosa, vel pituitæ permixta, si prius eliquata fuerint. Post istas particulares euacuationes, theriaca, quæ materia absumit in parte, danda est, nisi valde antiqua fuerit. Nam tunc etiam loco castorei cum sternutamētis vsurpari potest, ante theriaces, vel mythriddatii, vel asyncreti assumptionem. Quòd si ex istis masticatoriis maior excitetur fluxio, exhibendæ sunt pilulæ præscriptæ ad pituitæ euacuationem, & in crastinum danda theriaca recens, vel trium annorum. Si verò eger biliosus fuerit, aut substantiâ cerebri tenuem & subtilem habeat, recēs danda erit. Sin stupido sit animo ob largā illam humiditatem, tunc exhibemus theriacam antiquam ad illam humiditatem absumendam. Idem præstat opiata sequens.

Opiata.

R. conf. anthos, stechados, ana ℥.ss. zinziberis viridis melle conditi ℥.ii. cineris cranii hominis ℥.i. cineris cuculli, vel hyrundinum, vel mustellæ, rasuræ eboris, vel cornu capræ ana ℥.ss. pulueris diagalange ℥.ii. cum syru. po capill. vel de stechade ℥.ss. vel confer. corticis citri, cum syrupo de papauere fiat opiata, de qua capiat ad quantitatem castaneæ manè, ieiuno stomacho, superbibendo parum aquæ callitrici, vel hyssopi. Hæc opiata conuenit in morbo antiquato, in quo multum pituitæ trahere oportet. Si ab humorum vel vaporum acrimonia fiat, sequens erit paranda.

R. conf. viol. ℥.ii. confer. ciccho. ℥.ss. conf. acori vulgaris ℥.iii. cineris cranii ℥.ss. rasuræ eboris, ℥.iii. (ad nimium sensum stupefaciendum) vel syr. capill. ven. (si minus sit sensus exactus) fiat opiata. Capiat ieiunus ad quantitatem castaneæ. eorum caput perfundendum est oxirrhodino, vel puluere sequenti inspergendum in sequentem modum.

Pulvis.

R. granorum myrthi & granorum tinctorum, rosarum, coriandi ana ℥. ss. sant. rub. viol. nenuph. capit. papaueris ana ℥. iii. florum anthos, stecha. ana ℥. ss. fiat pulvis tenuissimus, ut collyrium. cum quo irrorato aceto & resiccato inspergatur pars anterior capitis. Pulveres, qui ad epilepsiam arcendam præscribuntur, non debent esse multum odorati, quia ut capitis gravitatem faciunt, sic in dispositis ad epilepsiam, paroxysmum accersunt. Ob id santalam rubrum, non moscatellinum, neque citrinum apponere volumus, neque alia, quæ malum odorem inspirant. Item capita papaueris addimus, tum ad obtundendam acrimoniam vaporum, tum ad sensum menyngum obtundendum. Ob quem nimium sensum facile convulsionem patiuntur epileptici aliqui. Quare stupidis, & his, qui epilepsiam à proprietate cerebri patiuntur, minus convenit hic pulvis, & remedia suprâ scripta, sed potius alia scripta in dolore capitis à materia frigida. In antiqua epilepsia aqua sequens mirifice confert, & potissimum in paroxismo data, illos subito excitat.

Aqua excellentissima.

R. hyrundinum N. 40. rutæ. M. ij. Castorei ℥. j. vini albi ℔. iiij. distillantur in balneo mariæ, & aqua servetur vsui. Ex ea dentur cochlearia duo in paroxismo, vel manè extra paroxysmum, præcedente uniuniversalis purgatione totius corporis & capitis. Valet enim intus assumpta, & extrinsecus apposita in convulsione & paralyfi, sed magis in paralyfi, & efficacior est oleis. Quare si quis in hoc affectu uti velit, paret in maiori quantitate. Idem etiam præstat aqua theriacalis descripta in dolore capitis à morbo Hispanico. In hunc usum confert pulvis descriptus in affectibus oculorum ex hyrundinibus & viperis factus.

Si epilepsia fiat in pueris propter vermes, quod multi credunt, hoc facerent, quia mordendo os ventriculi materiam quandam commoverent. Nam si Galeno credimus, epilepsia ex sola intemperie non fit. Quare oportet vermes putrescere, & ex eorum putrefactione fumos

putres, & tetros sursum ferri, & internam partem ventriculorum cerebri diuexare. Quamquam conuulsio à plenitudine, & ab inanitione, & à materia venenosa fiat. Sed hoc de particularibus conuulsionibus ab Hypocrate scriptū fuisse ex iltimo. Prius enim eger moreretur, quàm ex cerebri inanitione epilepsia sequeretur. Cæterum non dicitur epilepsia, etiamsi conuellantur omnes partes, nisi mens lædatur, vt Galenus de locis affectis demonstrat. Si ergo causa huius affectus sint vermes, dentur medicamenta amara purgantia pituitam, & vermes necantia. Adhibentur enim supra vmbilicum vnguenta ex aloë, myrrha, absyntio, & aliis amaris odoratis composita, non vt solent mulierculæ & Pharmacopolæ, qui supra os ventriculi non verentur adhibere fella, bitumē iudaicum, vel liquidum, quod petroleum appellant. Quæ omnia supra os ventriculi adhibita, nocent. Vmbilico igitur potius admoueri debent ad vermes occidendos & deturbandos. Fiunt & alia, quæ capite de vermibus dicentur. Si per consensum vteri & retentionem mensium fiat, mouendi sunt menses, aut si à retentione seminis corrupti, ratione cuius sit epilepsia, inditur pessarium altero capite descriptum, quod & laxat partem, & attrahit. Alia remedia superius posita erunt ex vsu. Possunt tamen addi aliqui pulueres odorati in opiatis, vt citius medicamentum ab vtero trahatur, vt pulueres diambrae, diamoschi, diagalangæ, & alii resiccantes & odorati.

Curatio insultus epileptici.

Quæ superius dicta sunt de epilepsiæ curatione, extra paroxysmum facienda sunt, quæ magis ad præcautionem, quàm ad curationem instituuntur. Quæ sequuntur, ad insultus epilepticos & paroxysmos conducent. Sunt autem duplicia. Alia ad symptomatis mitigationem instituuntur, alia ad morbi facti curationē. Si æger multum moueatur, conuellaturque, oportet medicum inhibere motionem vehementiorem, ne corpus nimium defatigetur. Nam in totum prohibere, nihil aliud est, quàm retardare paroxysmi solutionem. Cum enim con-

cutiuntur partes, materia discutitur, quæ partem internam grauat. Secundum est dare aliqua, quæ naribus obiecta, sua tenuitate partium, ad ventriculorum cavitatem penetrare possint, & materiam illam absumere digerendo, resiccandóque. Sunt autem illa ipsa, quæ epilepsiâ produnt, vel eam inducunt, vt lachrimæ foetidæ, quale est ammoniacû, sagapenum, assâ foetida, bitumê, castoreû, folia rutæ, pulegium regale & ceruinum, calamynra, & id genus alia. Nec cuiquam mirum esse debet, si hæc epilepsiam concitent, materiam commouendo, eandémque commotam discutiant longiori tempore. Eadem ratione id faciunt, quod peonia collo suspensa, attenuando, incidendo, & discutiendo. Potest etiam dari aqua illa destillationis hyrundinum ad 3. ii. quæ ori imposita sua tenuitate partium discutit, & se in partes abditissimas insinuat: vel danda in maiore quantitate, si spumam reddat, quia cum spuma medicamentum reicitur. Olea, quæ sunt valde tenuium partium, in aures distillando, adhibenda, & supra capitis commissuras, vt oleum de spica, oleum sampsu. oleum decinamomo, de nuce moscata, de macera, vel alia, quæ citra distillationem parantur, vt oleum rutaceum, sycionium, de abro. addita aqua vitæ ad tertiam partem. Vngantur futuræ, vt penetrationem acquirant. Si per consensum fiat, supra partē affectam synapismus, vel vesicatorium ex fermento, & chautaridibus adhibendum. Nam cucurbitulæ propter succussionem non possent adhærere, alioqui vtilēs essent. Si per consensum vteri fiat, erunt ea instituenda, quæ ad vteri suffocationem præscribuntur, vt foetida naribus, odorata vtero admouenda, nisi mulieribus vtero gerentibus, in quibus sufficit succussionem nimiam inhibere. Compositiones, quæ sunt antidota, discutunt, & materiam absumunt, sed illa oportet esse antiqua, quanquam in vehementiori corporis agitatione minùs antiqua conueniunt. Si fiat per consensum alicuius partis exterioris, vt digitorum manus vel pedis, fiat strictura inter partem & caput, vel corporis truncum, vt si in manu, à cubito ad alas ponenda est, quia æqualiter & meliùs ligatur hæc pars, per quam aura tenuis defertur ad caput, quàm à cubito ad carpum,

quia vno osse cōstat, cubitus autem duo ossa habet. Ob id vasa, quæ inter duo ossa latitant, contrungi nequeūt. Idem faciendum est in tibia, cū inde defertur illa aursa, in qua ligaturam à parte inferiore incipere oportet, ab eaque constrictionem arctiorem faciendo, & sensim remittendo vsque ad superiorem.

De conuulsione..

CAP. 37.

Spasmus siue conuulsio à repletionem, & ab inanitione fit. Est & non proportionatus ad materiam. Conuulsio facta ab inanitione lethalis. Quare satius erit prohibere ne fiat auferendo causam, quæ conuulsionem potest excitare, velut in febre ardentissima, si tanta siccitas partium fuerit, & conuulsionem minetur, spinam dorsi inungere oportet, ne nervi supramodum exsiccati, conuulsionem patiantur. Huiusmodi conuulsiones quæ fiunt à febribus, solent vt plurimum sequi phrenitim. Ordinentur itaque inunctiones siue irrigationes, partim ex refrigerantibus ob febre, partim ex humectantibus ob nervorum siccitatem hoc modo.

R. ol. viol. ℥. iiij. ol. amigd. dulc. & de lilio ana ℥. f. j. lactis mul. ℥. j. mucilag. seminis psillij ℥. β misce fiat vnguentū, quo vngatur spina dorsi. Ad intra danda sunt, quæ humectant & refrigerant. Fiat inunctio fortis pro principio hoc modo.

R. ol. narcissi, liliorum ana q. j. ol. amigd. viol. vel sesamini ana ℥. ij. mucil. seminis psillij & lini ana ℥. j. pinguedinis gallinæ & porci, ana ℥. iiij. misce ad formam linimenti, quo inungatur spina dorsi. Potest fieri irrigatio supra caput hoc modo.

R. flor. viol. nenuphar. & liliorum & narcissi ana p. j. viol. mal. cum tota ana M. ij. chamepith. & hederæ terrestres ana M. β. (Si febris sit admodum ardens, possunt addi folia salicis, & cucurbitæ ana M. j.) seminis lini & fœnug. ana ℥. j. fiat decoctio in aqua, & cum decoctione fiat irroratio supra caput. Potest addi aliquod oleum remolliens, vt amigd. dulc. vel viol. si timeatur nimia calfactio. Potest addi in decoctione hordeum mundatum ad maiorem humectationem, tepidum applicetur,

Conuulsio ab inanitione.

ne ob caliditatē resoluat potius quā humectet. Spasmus si ab inanitione fiat, post vomitiones & inanitiones, tunc danda est opera, vt corpus reficiatur, & fiant similes inunctiones. Si fiat ab inanitione cum astrictione ventris, leniatur clystere moliente, vt facto cum decoctione capitis veruecis. Detur cassia extracta cum ol. amigd. dulc. (Nam hoc modo magis lenit & humectat) vel detur manna in brodio pulli, vel decoctum galli antiqui, cum quo decocta sint malua, vel blitum, vulgò spinachia appellant. Dentur ad intra, quæ humiditatem reparant, vt testudinum carnes, & cancrorum fluuiatiliū, vel marinorum. Dentur electuaria restauratia humiditatem, vt diapenidium sine speciebus, puluis restaurans humiditates, conf. humectantes, vt radices bugloss. viol. florum borrag. & nenuphar. Pineæ etiam laudantur, & omnia, quæ profunt hecticis & consumptis. Si conuulsio fiat à vulnere, post multam sanguinis profusionem, incurabilis est, & proinde relinquenda. Quod si eius curationē tentare velis, erit curanda iisdē remediis.

Elect.

Conser.

Conuulsio à vulnere.

Spasmus à punctura.

Si autem fiat spasmus à punctura facta in neruo, vel in tendone, (quem spasmus non proportionatum ad materiam vocant) vulnus dilatetur, & intra vulnus ol. ponatur thereb. vel de euphorbio. Fiat emplastrum de galbano, & maneat diu apertum vulnus: tum vt medicamenti vis faciliù penetret, tum vt venenosa illa qualitas, & sanies extrahatur. Si oborietur dolor, sedandus erit, ne fiat inflammatio. Quod si istis remediis non prohibeatur conuulsio, propter sympath. & consensum cum cerebro, si inueniatur tendo, vel neruus ictus, per transversum scindatur, in parte altiore, quā punctura. Satiùs enim est motum alicuius partis perire, quā totum animal.

Herba contr. venenum.

Apunctura animalis venenosi.

Si à punctura alicuius animalis venenosi fiat conuulsio, apponatur supra partem cucurbitula cum mul-

to igne, vel cauterium, vel apponatur illius veneni amuletum, seu antipharmacum. Ad intra sumat theriacam, cum decoctione illius herbæ, quæ respectum habet ad tale venenum. Si proprium antipharmacum ignores, aut cuius animalis sit punctura, confugiendum est ad communia antipharmaca, vt ad rutam, penthaphilum, scabiosam, chamep. & alia id genus, vt in decoctione radic. gentianæ, tunicis vel trifolij fœtidi, quod Diosc. vocat menyantes. Si adaugeatur dosis castorei vel carpobalsami, remedium erit magis proprium, & determinatum. Theriaca etiam exterius admota, & intra vulnus posita confert. Nam à tota substantia venenum absument, & non repellit intrò, vt aliqui putant, quin potius attrahit. In spasmo facta à punctura, possumus etiam *Qua in parte fieri debeat inunctio.* vt inunctionibus inferius describendis, quæ fieri debet non supra vulnus, sed in partibus conuulsis, & super nucam & spinam, & originem neruorum mouentium partem conuulsam.

Spasmi per consensum vteri & ex vermibus curatio.

Si spasmus fiat per consensum vteri, dentur remedia præscripta in epilepsia facta per consensum vteri. Si à vermibus, occidantur vermes & expellantur à corpore. Spina inungatur vnguento, vel aliquo oleo mediciter calido. Si fiat à plenitudine, erit à pituita, vel sanguine, sed rarò. Si à sanguine trahatur iteratis vicibus, & non euacuatione vna insigni. Nam omnis euacuatio insignis maximè & subito, corpus refrigerat. Fiant inunctiones ex ol. mediis. Si ob pituitam redundantem, concoquenda erit materia, & euacuanda, vt in paralyfi monstratum est. Nam curatio paralyfis & huius spasmi eadè esse videtur. Hoc tantum interest, quòd conuulsio fit à materia magis crassa, & minùs subtili, quæ neruorum nò potest penetrare soliditatem. In hoc *Curatio spasmi à plenit.* spasmi genere, vtimur etiam emollientibus, vt in vnguentis, axungis anatis, anseris, gallinæ, vt in balneis, mal. semine lini & fœnug. &c. Inunctiones ergo differunt. Nam in spasmo malactica aliqua cum digerentibus recipiunt, in quo maior adhibenda est cura, ne id,

Pilula.

quod subtile est, resoluatur per fortiter exiccantia & digerentia. Primum vtantur pilulis leuioribus, vt in paralyfi est dictum. Coquatur materia syr. mediis præscriptis in paralyfi. Purgetur pilulis cochiis & fortidis, addita aliqua parte castorei. Semper enim addere oportet aliquod medicamentum affectioni proprium. Vtantur sæpe pilulis de beniouino, descriptis de paralyfi & epilepsia. Fiant opiatæ vt supra monstrauius eodem capite & de epilepsia. Quod si nolint accipere opiatam, fiant pilulæ, vt dictum est cap. de epilep. vel capiat tabellam. j. diamosci, diambrae, vel diagalangæ, superbibendo parum aquæ rutæ, vel chamæpit. Vtantur balneis naturalibus, vel arte paratis. Sed balnea artificialia magis laudantur in principio, quæ fiant hoc modo.

Balneum.

R. radic. bismal. & liliorum ana ℥. j. radic. ireos ℥. ss. maluæ, bismal. ciclae, branchæ vrsinæ, geranij maioris (quod est simile folio mal.) ana M. iij. florum cham. meliloti, samb. ana p. iij. florum schen. & anthos ana p. j. seminis lini, fœnug. an. ℥. ij. seminis bismal. & anethi (si tamen adfit anethum recens cum floribus, accipe potius summitates eius, quàm semen siccum) seminis sesami ana gr. j. florum narcissi p. ij. Aut si non reperiantur flores, pone radices eius ad ℥. j. fiat decoctio pro balneo. Adde olei veteris ℥. iij. ingrediatur ter vel quater balneum in die. Balneum hoc est pro conuulsione antiqua, vbi nerui sunt duri. Quod si non tanta sit durities, & sit in principio, addantur digerentia & exiccantia, vt absynth. conisæ, chamæp. saluiæ, & origani ana M. j. Auferantur, quæ supra modum emolliunt. Nam balnei vsus est ad materiæ resolutionem & remolliitionem. In principio itaque, dum materia non est admodum impacta, nec exiccata, magis est resolucendum: sicut vbi morbus est antiquus, quâdo duri facti sunt nerui, magis est emolliendum, ne ob nimiam resolutionem, magis indurescant. Vngatur vctione mitiori post balneum. Fiet autem balneum efficacius & magis emolliens, si decoquatur in eo aliquot capita veruecis, aut vulpes integra, vel

*Quid facien-
dum in prin-
cipio.*

vel catus. Si non reperiantur in promptu animalia ipsa, ponantur pelles eorundem. Post vsum istius balnei, fiat alterum magis digerens, vel in prædicta decoctione addantur aliqua digerentia, vt chamæpich. beton. melissab-synth. abrotoni vtriusque, ærthem. matric. ana ℥. j. augeatur dos radic. ireos. Adde rad. cucum. agre. tis ℥. ss. & radic. ebuli tantundem. Nam plurimum commendatur. Optima est etiam radix, & herba glycyrrizæ, si reperiat. Post hoc secundum balneum, inungatur fortiori vñctione. Inunctiones fiunt meliores ex oleis mitioribus, & pinguedinibus minas calidis. Olea sunt antiquorum amigd. de florib. narcissi, de lilio & cæt. Olea fortiora sunt, amigd. amar. antiquum, de kerua, fex ol. liliorum, amarca ol. communis. Oleum de mastiche, tametsi astringat, habet tamen & vim emolliendi. Extrema olea sunt de piperibus, de costo, de bdellio, sicionium, iirinum, amaracinum, de croco. Pinguedines sunt gallinæ, testudinis, porci, anatis, seuum vernecinum, pinguedo anguillæ. Fortiores sunt, pinguedo cati, anseris, pardi, leonis, vrsi, asini, viperarum. Addantur & medullæ, vt ceruina, cruris vituli & cæt. Conficiantur itaque vnguenta, velut per gradus quosdam digesta. Mitius erit tale.

Olea.

Olea fortiora, & extrema.

Pingued.

R. olei amigd. dulc. ol. liliorum ana ℥. iij. ping. gallinæ, anser. porci, ana qr. j. medullæ cruris vituli ℥. ij. mucilaginis, seminis lini, ℥. j. ss. ceræ parum, fiat vnguentum. Adde castorei ℥. ij. vt fiat proprium affectioni curandæ. Vnguentum fortius.

Vnguentum mitius.

R. fecis ol. liliorum, olei de kerua, vel sesamini ana qr. j. ping. anseris, vrsi, vel caudæ mutonis, vel cati ana ℥. ij. mucil. seminis lini & fœnug. ana ℥. j. ss. propoleos ℥. ij. bdellij dissoluti in vino ℥. ss. castorei ℥. ij. pyretri ℥. j. cum cera q. s. fiat vnguentum. Fortissimum tale erit.

Fortius.

Fortissimum.

R. ol. vulpini ℥. j. ol. liliorum & narcissi ana qr. j. pingued. testudinis, vel sang. eiusdem ℥. ij. ping. anguillæ, dum torretur in veru collectæ ℥. ij. bdellij dissol. in aceto scill. ℥. ss. styracis liquidæ ℥. j. vermium terrestriū contritorum diligentissimè qr. j. castor. ℥. ij. styrac. rubræ ℥. ij. mell. anacardini ℥. ss. vel theriacæ antiquæ ℥. j. ceræ q. s. fiat vnguentum.

Conuulsio à congelatione humorum.

Si conuulsio fiat ob congelationem humoris, & sentiantur partes conuulsæ, admodum duræ & frigidæ, optimum est adiungere, quæ calfaciunt magis, ut quis adaugeat dosim castorei. Nam quæ dura sunt & distenta, propter frigiditatem sunt curanda calorificis remediis, qualia esse possunt, vnguentum dialtheæ, æsypus, emplastrum de meliloto, si in oleo liliorum dissoluatur, vel in oleo seminis lini, vel oleo sesamino. Multum enim conferunt. Ad intra detur theriaca, compositio mythrídatica, vel castoreum, vel assa fœtida, quocunque modo exhibeantur, siue in potionibus, opiatīs, pilulis aut aliter. Plurimum enim iuuat. Optimum erit si capiatur scrup. β. castorei cum ꝑ. ij. ol. amid. dulc. Sæpius iterare oportet, & balnea, & inunctiones, modò vtendo mitioribus, modò fortioribus, ut magis commodum videbitur, perinde ac in curatione scirrhī, cū hac conuulsionis species fiat, ob nervorum cum duritie congelationem. Practici laudant pinguedinem anseris, si pareatur hoc modo. Accipe catum in multas partes diuisum, & ponatur intra ventrem anseris, herbæ chamæpith. M. j. pinguedinis porci, vel lardi rancidi q. j. bdellij, ass. fœtidæ, castorei ana ꝑ. ij. recipiatur pinguedo, dum anser affatur. Si addatur anguilla similiter concisa in multas partes, erit remedium efficacius. Si velles decoquere vulpem in ol. antiquo, erit adhuc præstantius, sed ex supradictis similiter fiat, & vnà cū pelle coquatur. Eadem ratione curabitur, siue sit tetanus, siue opistotonos, siue embrostotonos, quia huiusmodi rigores magna ex parte proueniunt est congelatione. Topica remedia erunt magis calfacientia, & partes erunt inuoluendæ multa lana succida. Affligantur cucurbitulæ in parte opposita contractioni, ut si cōtractio fiat ad partem anteriore, ponantur supra scapulas, & in colli principio. Si autem in partem posteriorem conuulsio fiat, ponantur ventosæ prope clauiculas. Si in partem sinistra, in parte dextra, & contrā. Sed maiores & plures debent poni supra caput musculorum illam partem mouentium, quàm in fine, vel in medio musculorum, cū musculus semper

Ratio curandi alias conuuls. species.

Topica remedia.

contrahatur versus suum principium. Non ergo possunt cucurbitulæ supra tendones, quia impediretur contractio, quæ propria est functio musculi.

De convulsione caput alterum.

Spasmos Græcè, convulsio Latinè, est contractio in nervis ad suam originem seu principium citra voluntatem cum rigiditate. Est autem cum motu aut sine motu. Si absque motu sit, Latinis rigor dicitur. Accidit autem cervici, cuius tres sunt species seu differentiæ. Prima Græcis Tetanos, quando cervix recta, atq; immobilis manet, & in neutram partem inflectitur: altera, Emprostotonos, cum metum pectori adnectitur: tertia, Epistotonos, cum caput in dorsum ac scapulas convellitur. Fit autem hic affectus contractis potius, aut congelatis, vel inflatis musculis à pituita viscida, quam affecto nervo, vel post aliquem morbum malè curatū, & nō satis exsiccatum. Accidit autem Sinolchi digitis pedū vel manū, vel cubito, vel genu, quando nervi breviores fiunt, vel ob ictum, vel ob tumorem schirrosum, vel pituitosum, aut propter atrophiam, aut congelationem, aut propter vitionē. Spasmus autem quandoq; est vniuersalis, vt in Epilepsia, in qua cerebrū totum in se contrahitur: quandoq; particularis, vt brachij vel cruris. Fiet aliquando ob sanie collectam in aliqua parte capitis ob vulnus aliquod, aut puncto nervo, aut tendone alicuius partis. Quod autem ad huius mali causas attinet, sciendū est, duas duntaxat ab Hipp. constitutas esse, Plenitudinē, & Inanitionē. Præter has duas, Medici posteriores tertiam addiderunt, quæ dicitur per condolentiā, dolente, scilicet, nervo, ob puncturam, aut ictū animalium venenosorum. Hanc verò speciē Galenus semper ad inanitionem refert, quæ cum fiat à materia venenosa, eadēque pauca, satius esset causam potius ad plenitudinē, quam ad inanitionem referre. Est enim partis plenitudo. Convulsio alia curatur, alia non curatur. Quæ ex inanitione accidit (vt post largam sanguinis euacuationē, aut post febres ardentes, aut post meningum inflammationes cerebrivæ) lethalis est. Quæ fit à plenitudine, siue per

Differentia.

Causa.

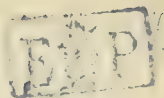
condolentiam, siue per proprietatem, euacuata materia, curatur. Porro fit quedam conuulsio ob immoderatam euacuationem, quæ curari potest: sed hæc potius à flatibus medicamenti, aut agitatione materiae fit, quæ potius plenitudinem, quàm inanitionē indicat. Prouenit neruorū origine cōtracta. Ab inanitione, cū incipit, curatur aliquando. Quare statim adhibenda sunt remedia, quæ illam inhibere valeāt. Facilius est enim viam præcludere, quàm factam euincere. Huic autem occurrimus, cū causam, quæ illā nata est excitare, auferimus, vt in febre ardentissima, cerebriū irrigamus, irrigationibus viam & principium neruorum humectantibus, & totam spinam oleis frigidis & humidis inungimus. Olea ad id faciendum sunt accommodatiora, oleum violatum, amigdal. dulc. de lilio recens, non magma (nam potius resoluit) de seminibus frigidis maioribus, vt oleum cucurbitæ, & peponis. Aliquando axungias adiungimus recentes, vt gallinæ, porci, anatis, & piscium, vt anguillarum, mugilum, & similibus, quod oleum extrahitur ex hæpate in sartagine frictō, quod funditur & liquatur. Huiusmodi autem liquor oleum appellatur. Oleum etiam ex hæpate raiarum, & gallorum confectum mirificè prodest. Ex his addita pauca cera noua, linimenta paramus, quibus & adiungimus butyrum recens in multo lacte ablutum. Conferunt & mucilagines psilij & cydoniorum multo lacte, aut aqua viol. aut lact. ablutæ & dilutæ: Parantur irrigationes ex oleis supradictis, vel in sequentem modum.

Irrigatio.

R. violarum, maluarum, lactucæ, an. M. iij. semi. frigidorum maiorum cōquassatorum an. ℥. ij. florum violarum, boraginis, buglossi. an. p. ij. fiat decoctio cum aqua, partes irrigentur. Ex eisdem parari poterit balneum, aucta, videlicet, dosi, modò Phrenitim non patiatur, aut futurus sit sudor, aut alia excretio critica. Eo enim tempore satius erit à balneo abstinere, & linimentis vti. Post irrigationem vngatur sic.

Linimentum R. olei violati, olei amigdalarum dulc. recens. ana ℥. ij. olei liliorum recens. vel olei florum narcissi ℥. ij. pingued. porci recent. ℥. ij. axungia anguillarum, & mugilum ana ℥. ij. ceræ nouæ parum, fiat linimentum,

Vetus ratio.

quod abluatur lacte muliebri recēter mulso, & eo tota spina inungatur. Exhibeantur alimenta corpus multum humectantia, qualia sunt iuscula, quibus ad faciliorem distributionē gurtę aliquot vini addi possunt. Lac quoque recens mulsum exhiberi potest, modò febris non adsit. Succus carnis aut aqua stillatitia ex porcellis lactantibus multum confert. Parari etiā potest gelatina, ex carnibus aut piscibus citra piper, aut alia odorata. Addi tamen poterit ad gratiam & penetrationem cinnomi parum. Huic etiam pauca quantitas aceti addatur, aut nulla prorsus. Fit & alia gelatina ex carne confusa, amigdalıs, & farina orobi, quibus adduntur semina frigida maiora, ad maiorem humectationem. Decoctum anguillarum, vel ius album piscium saxatiliū cum oleo amigdarum dulc. paratum, sufficienter humectant. Commodē exhibemus carnem cicularem vel schillarum gibbarum, vel testudinum, vel cancrorum fluviatiliū, vel marinorum, vel stagni. Quod si canceri parentur eo modo, quo solent in Pontificum cœna, cibus & delicatior & melior erit. Parantur autem sic. Canceri fluviatiles aqua multa communi abluantur, marini in decocto hordei, ut deponant salsuginem, quæ est in parte externa: deinde vivi suffocentur in lacte recēter mulso, vel in eodem decoquantur, vel in iure capi pinguis. Multum hic cibus humectat, & faciliē concoquitur, quare in atrophia, & ptysicis, & in quibus venus est prouocanda, conuenit. Iniici possunt clysteres ad humectationem ex decocto pulli, & oleis supradictis, vel ex iure piscium pinguium, vel gallinarum, vel porcellorum, vel ex oleo tantum, vel ex decocto herbarum prædictarum, vel iniciatur aliqua portio irrigationis supradictæ, aut cremor hordei. Sumenda quoque aliqua interna remedia, ut conscruæ, buglossæ, violarum, florum boraginis, vel nenupharum, quibus adiungantur aliqui pulueres, modò recentes sint, ut pul. diacitonites sine speciebus, puluis restaurans humiditates, & diatragacanth. siue caphura, nuclei pinearum infusi in lacte, vel in aqua violarum, quomodocumque administrati conueniunt. Curatio conuulsionis, quæ à plenitudine sanguinis, quauis ra-

rò oriatur, statim à sanguinis missione auspicanda est, iteratis vicibus. Omnis enim repentina euacuatio vim naturæ infert. Poterit tamen aliud elui clystere euacuante & atrahente. Spina autem oleis moderatè calidis inungenda, vt oleo chamom. amygdal. amararum, oleo sesamino, & oleo communi, non antiquo, quibus adiungi poterunt axungia supradictæ, modò sint antiquæ. Quòd si recentes sint, scrup. ß. castorei pro ʒ. ij. vnguenti poni poterit, quibus addimus aquam vitæ imbecilliorē, ad maiorem penetrationem. Si vero à pituita flatulenta spumosa, vel salsa conuulsio euenerit, iniecto clystere, pituita est concoquenda, & ad expulsionem præparanda, cum pilulis leuibus vacuanda. Post valentiùs præparanda, & rursus fortibus pilulis euacuanda, quales sunt, quæ cap. de paralyfi præscriptæ sunt. Si tamen morbus est vehementior, ac dolorem magnum affert, qui vires prosterнат, citra concoctionem etiam vacuanda est potentioribus remediis. Periculum enim esset, ne dum concoquimus, vires deciantur, & æger moriatur. Pilulæ, quæ multum & potenter & faciliè purgant, sunt, quæ ex lachrymis parantur, ex agarico, colocynthide, & turbith, quibus semper adiungenda sunt grana aliquot castorei, vel euphorbij. Vri possunt pilulis de benioino, descriptis cap. de paralyfi. Sumenda quoque sunt antidota antiqua: vt, theriaca, mithridatum, Aurea alexandrina, vel pul. diagalangæ, aromatici rosati, pul. diamoschi, & diambra, vel eligenda sunt, quæ magis discutiunt flatus, calcaciunt, attenuant, & quæ tenuium sunt partium. Inungenda porrò est spina vnguentis paratis in Officinis, vt Martiato, Aragon, Dialthea, vel oleis desiccantibus & digerentibus cum quadam remollitione, qualia sunt oleum therebinthinæ, irinum, liliorum, amygdalarum amararum, olei de behen, de spica, de thymo, rorismarini. Parentur autem, si fieri potest, per sublimationem. Oleum de pipperibus si paratum fuerit sine myrobalanis, & hyoschiami, vt monstrauimus in officina nostra, conuenientissimum erit. Etiam oleum de costo, vel de castoreo in summa refrigeratione. Ex bdellio, galbano, oppopanace

dissolutis in multo oleo, & addita aqua vitæ, vnguentum parari poterit. Castoreum, vel id quod in castoreo reperitur, si excipiat multo oleo, eoque mitiori, medicamentum erit efficacissimum in omni conuulsione, quæ à frigido humore ortum traxit. Aqua ex hyrundinibus, & castoreo parata exhibita, conuulsionem à plenitudine subito cessare facit. Eius descriptio est in cap. de Epilepsia. Victus ratio extenuans esse debet. Interdicens vinum, & his, quæ multum aperiunt, quia sua tenuitate nervos retant, ad eosque crudos succos deducunt, & potissimum ante corporis purgationem. Legumina, & omnia cruda & flatulenta morbum hunc faciunt, eundemque augent. Frictiones corporis, purgato corpore, ad materiæ discutionem plurimum faciunt. Per condolentiam fit conuulsio cerebri, cum mouetur in sese, ut expellat, quod persentit. Fit & aliquando affecto ore ventriculi, vel vulnerata aliqua parte, & maxime punctura, ut ab ictu feræ venenatæ, vel à materia collecta inter cerebri meninges, easdem pungens. Curatur autem hæc denudato cerebro trepano, aut alio instrumento, ut materia illa per vulnus illatum euacuari possit, aut per rimulam ossis dilatatam euaporari, aut si magna inflammatio non adsit, trahatur epipasticis medicamentis. Si verò conuulsio sit nervo puncto, aut tendone, aperiatur punctura, ut sanies expiret, si angustior sit, dilatetur, & cucurbitula adhibeatur, vel medicamentum epipasticum, ut trahat æruginosam, vel venenosam materiam, ne ibi retenta putrescat. Imponatur euphorbium, vel castoreum, vel succi alij calidiores. Quod si conuulsio hæc à nullis remediis compesci potest, nervus, vel tendo secetur à Chirurgis. Præstat enim prius nervi, vel tendonis actionem deperdere, quam hominem certa morte interimere. Si ob morsum oris ventriculi fiat, æruginosa & biliosa materia purganda est vomitione, vel medicamento purgante, & ventriculus abluendus diligenter. Si propter vermes, occidendi & impellendi, ut oleo nucum, & pauco bitumine imposito umbilico. Topica remedia supra spinam adhibeantur, qualia superius enumerata sunt. Habenda tamen ratio est eorum, quæ minus siccant & magis

Victus ratio.

Conuulsio per condolentiã.

Conuulsio per consensum ventriculi.

Punctura.

De vermibus.

emolliunt partes tenfas. Rigores siue tentiones ceruicis curantur eodem modo, quo spasmus a plenitudine. Cum incipit, mittatur sanguis, vt in Apoplexia, sed sensim. Olea quoque, vnguenta, cataplasmata digerentia, emollientia, & tumores liquantia, in principio moderata, in fine ex castoreo, & aliis calidioribus paranda erunt. Cucurbitulæ etiam affigendæ, in opisthotono, circa clauiculam in Emprosthotono, super dorsum inter omoplatas: in Tetano, vicissim in vtraque parte. Hipp. Aphor. 21. lib. 5. commendat perfusionem aquæ frigidæ, quæ tamen periculosa est, nec tentanda, nisi in principio, ætate media, iuuenē bene carnosō, & in leui affectione. Periculum enim esset magis materiam congelari, & impingi, quàm calorem à frigore vtrò compulsum congregari.

Observatio in superiora duo capita de conuulsione.

Conuulsio est vitiosus motus, musculis sese ad principium contrahentibus. Si quis verò contendat in Tetano motum nullum esse, quod ceruix immobilis sit, nec huc nec illuc flectatur, is sic habeat à Gal. lib. de motu musculorum, Tonicum motum esse inter cæteros valde vehementem. Quod si quis quærat, cur cum tetani, opisthotoni, & emprosthotoni, ipsi authores meminerint, nullam fecere mentionem conuulsionis colli in sinistram aut dextram, cum æquè in latus, atque retrorsum vel antrosum moueatur. Huic sic est satisfaciendum, Collum adduci in pectus duobus musculis sat imbecillis: retrò verò flecti sex bene validis, & sex infirmioribus: tot verò musculis opus fuisse, vt retrò conuerteretur, quoniā grauitate sua antrosum propēdebat, & suo natu illuc ferebatur. Retrorsum non nisi magna vi, & contentione impellitur, idq; pluribus musculis, quàm antrosum. Sic conuulsio duobus anterioribus musculis fit emprosthotonos: posterioribus duodecim, opisthotonos: Vtrifq; pariter, tetanos. Ad posteriorem quædam summæ margines, latèque aponeuroses, in latera capitis pertinentes. Præterea anteriorum & posteriorum equabilis intensio, motus obliquos effi-

ciunt. Itaque si cōtractum in dextram aut sinistram col-
lum videatur, eius cōuulsionis vna eadēque ratio est,
vnoque genere curationis continetur cum superiori-
bus. In conuulsione non est vsurpandum remedium *Conuuls. à*
Hipp. nēpe frigidæ persusio, nisi magna cautione. Cō- *plenitudine.*
uulsione à plenitudine medemur primū purgatione
ex pilulis cochiis, vel solis vel dilutis aqua vitæ, pilu-
lis fortidis, addita aliqua portione castorei. Catharticis *Cathartica.*
paratis ex aga.colocy. turbit. Si metuius ne hæc sua
violentia noceant, panno ligata hæc incoquenda sunt
decocto herbarum, quæ neruis profunt, vt chamep. cha *Herbæ.*
med. hyss. florum stechados, anthos & similibus, adiecta
nucemoscata, & reliquis id genus. Sic ea noxam omnē
exuent, & valde purgabunt. Sanguinis missionem nul-
lus scriptorum præscribit. In tetano tamē aliisq; colli
conuulsionibus, vt & in epilepsia, secare prodest venā,
non omnibus cognitā, quæ in prima dorsi vertebra
conspicitur elata, & per summum vertebrarum spinæ
ad os vsque sacrum deorsum perreptat, & paulò supra
primam eam dorsi vertebra in spinam subiens oculi-
tur. Si sanguis deriuatione à collo deducitur, & vnā cū
sanguine, quicquid humoris pituitosi musculos colli
perfundit, ac imbuat, aut si nunquam ea apparet, eo in
loco sunt affigendæ cucurbitulæ cum scarificatione. Ex
topicis primo loco vtilia sunt acopa, & modicè calfa- *Topica.*
cientia, ex oleis emollientibus, ac calfacientibus, vt de
lilio, chamo. æsypo, butyro & vnguento resumptiuo,
quod verè acopum est, si auferatur mucago psillij, & cy-
doniorum, quæ ob id adiecta est, quod interdum simul
laxandum est, & refrigerandum. Inspissanda hæc sunt
cum cera recenti, & quæ à propoli non sit repurgata,
tum quod sic non facile defluit, & remedium ob propo- *Propolis emol-*
lim efficacius emolliat, vt quæ vi molliendi bdellio nō *lit.*
cedat. Hæc si malum non tollant, transeundum erit ad *Olea disen-*
magis discutientia, vt oleum rutaceum, laurinum, irinū, *tientia & a-*
axūgias anatis, anseris, petroleum, quod propter tenui- *dipes.*
tatem penetrat altissimè, & potentissimè discutit. His
adiungi potest nonnihil aquæ vitæ, quod in profundas
partes vni medicamenti ferat, cum pul. castorei, myr-
thæ, aloes, croci, nucis moscatæ & similibus. Sunt carū-

*Conuuls. à
siccitate cu-
ratio.
Balnea.
Vunctiones.*

dem virium dialthea, martiatum, aragum, oleum de pi-
peribus, de cocto, & alia huiusmodi. Fouetur & cōuul-
sæ partes decocto herbarum discutientium, aut catapl.
admoueat ex eisdem paratum. Profunt & in tetano ea
remedia, quibus vtuntur in angina, vt hyrūdinum cinis
& nidus earundem. Huc pertinet quod diximus cap.
de apoplex. de theriaca, & mythridatio. Hic enim ean-
dem rationem sequimur. Cōuulsionem à siccitate insa-
nabilem scribunt, non tamen cōtinuò spes omnis abii-
cienda est. Experientia enim cognitū est, profuisse non-
nullis remedia, præsertim balnea & illitus. Balnea fiunt
ex mal. althea, viol decocto pedum veruecis & capitis.
Illitus fiunt ex ol. viol. amigd. dulc. liliorum, multo bu-
tyro, radic. mādragoræ, cum intestinis & capitibus ver-
uecis, & medulla porci multa, & vino modico decocta,
adieccto modico castoreo, ne frigiditate lædat. Et trita
cum superioribus nervos cōtractos laxat, & mollit prō-
ptissimè. His remediis cū nonnihil pars conuulsa re-
missa fuerit, cogendus est paulatim æger membrum di-
stēdere, donec ad habitum naturalem redierit, aut pars
est paulatim explicanda alligatis bacillis, & tessellis.
Conuulsio si à fungis, aut veneno, aut bile æruginosa,
vel prassina accidat, non est statim ciendus vomitus.
Nam dum reuomuntur, os ventriculi lædunt. Tutius
est ea clystere acri trahere deorsum, aut pilulis deiice-
re, spināmque superioribus medicamētis ad conuulsio-
nem à plenitudine præscriptis inungere, additis oleis
calfacientibus, & nonnihil astringentibus, vt oleum de
mastiche, terebinth. & mētē. Guido à Cauliaco in spas-
mo à siccitate statim à principio masticatoria, errhina,
gargarismata præscribit, cū alij nullam purgationem
proben. Id verò facit, vt eiectis excrementis (quæ ce-
rebrum propter imbecillitatem à siccitate contractum
colligunt) ipsum commodius postea humectare liceat.

De Tortura orū.

C A P. 38.

Tortura oris, quæ & spasmus dicitur caninus, etiam
si levis sit, magnam tamen adhiberi diligentiam
vult in curatione. Primū detur clyster, vt in aliis affe-

atibus monstratum est. Concoquitur materia pituitosa syr. supra descriptis. Post exactam euacuationem purgetur cerebrum caput purgiis acrioribus, postea vtatur masticatoriis. Masticet tantum radicem pyretri in parte sana, aut aliud simile, aut masticatorium præscriptum cap. de epileps. Vtatur gargarism. acris factis ex digerētibus. Teneat in ore ex formulis in paralyfi linguæ præscriptis: nihil enim est in hac affectione præstātius, quæ si cum aqua vitæ formentur, erunt magis huic affectui accommodata, & dosis castorei augeatur ad ʒ. j. ʒ. Fiant inunctiones ex oleo de costo, bdellio, de terebinthina, de baccis lauri, de piperibus, de semine behen & ol. sinapi. Post inunctiones applicetur sacculus paratus sic.

R. pulicariæ, herbæ paralyf. orig. calamenti, foliorū lauri, & rutæ, anthos an. M. ʒ. florum stechados, saluiæ, sambuci an. p. j. radic. pyretri ʒ. j. fiat sacculus interbatus, qui calfactus supra regulam irroratam vino, applicetur supra partem affectam post inunctionem, aut potius applicetur in posteriorem partem capitis, vsque ad quintam vertebam. Nam à secunda & tertia oriuntur nerui mouentes mandibulas. Ex iisdem herbis fiat decoctio in aceto, & pars affecta suffumigetur ex fumo decoctionis eius. Potest fieri emplastrum ex gummi & aliis calfacientibus. Et emplastris optimum erit chero-neum, & de meliloto, si malaxentur cum oleo rutæ, vel de piperibus, vel sycionio. i. oleo ex radicibus cucumeris agrestis. Oleū sycyonium Dioscoridi est ol. album, & est duplex, simplex quod ex decoctione cucum. agrest. *Oleum sycyonii duplex.* tantū sit: Compositum recipit etiam radicem enulæ cāpanæ, & multa alia. Adduntur castorei ʒ. ij. & euphorbij ʒ. j.

Annotatio in caput de tortura oris.

Conuulsio lato musculo, qui faciem tegit, & ex quo musculi narium, superciliorum, & labiorum fiunt, accidit. Quare si neruis ortis à primis vertebra & ramis tertiæ coniugationis accidit refrigeratio, vel obstructio ob sudorem refrigeratum, vel ob vêtum aliquem refri-

gerantem, sequitur labrorum & narium contractio, & pars, quæ contracta est, alteram, scilicet, suam trahit, atque ita caninus spasmus accidit. Qui hodie medicinâ faciunt, oris torturam vocant. Quod si pars tam dextra, quam sinistra lædatur, & contrahatur, sequitur risus sardonius, sic dictus, quod qui ita sunt affecti, semper ridere videantur. Vatracum apium risus appellatur, à nonnullis, quod sumptum in maiori quantitate talem affectum inducat. Tortura oris si levis sit contractio, non debet negligi, sed magna diligentia in eius curatione studendum, alioqui diu durat, & difficilius postea curatur. Primum igitur si plenitudo adfit, sine cruditate tamen, iniecto prius clystere, sanguis detrahatur è venis linguæ. Apponantur cucurbitulæ in radice colli, minuatur materia pilulis, concoquatur syrupis pituitam concoquentibus, utatur remediis præscriptis in curatione spasmi à plenitudine. Hæc enim est exacta euacuatio.

De Tremore. CAP. 39.

TRemor à multis causis fit, ac proinde multis curatur rationibus. In hoc tamen conueniunt omnes curandi rationes, ut semper auferamus causam, postea corroboremus cerebrum & nervos, ut si fiat propter ebrietatem, bibat aquam, vel potius mulsam, seu hydromel. Optimum erit in aqua decoquere aliquot folia saluæ, vel lauandulæ (nam mirum in modum in hac affectione conferunt, quare non sunt prætermittenda tam in remediis intrò sumptis, quam in externis) vel stech. Si à frigidis & crassis humoribus tremor fiat, purgetur pituita, præcedente concoctione, remediis præscriptis cap. de dolore capitis à pituita, & de paralyfi. Fiant opiata ad corroborationem & exiccationem cerebri (præsertim his qui sunt humidiores cerebro) quales fuerunt præscriptæ cap. de epileps. maximè illa, quæ recipit cineres cranij hominis. Vel fiat talis præstantissima.

Curatio.

R. conferv. acori. j. galangæ crassæ, conferv. anthos & florum saluæ ana. ℥. j. ciner. cranij hominis ℥. ss. ce-

reb. leporis ʒ. j. radic. & feminis peoniae, radic. damafo-
nii (quod Alisma Græcis dicitur, vulgò plantago aqua-
tica. Vim habet in hoc affectu maximam) an. ʒ. j. ca-
stor. & asphalti ana ʒ. ʒ. pul. diagalangæ scrup. iij. syr.
conseru. secacul, vel conseru. satyrionis, vel syr. de ste-
chad. q. ʒ. Si addatur conserua ipsa satyrionis, efficacior
erit. Vel cùm tremor fit à nimio coitu, adde feminis
vrticæ ʒ. j. ʒ. Hæc opiata erit conueniens in omni tre-
more, à quacunque causa fiat, nisi à nimio coitu. Tunc
enim non est ponenda conserua satyrionis, neque syr.
cōseruationis eiusdem, sed potest poni syr. cap. vel syr.
de menta quæ impedit venerem, sua siccitate semen ab-
sumendo, vt ruta citra refrigerationem, ob cuius timo-
rem non audemus vti syr. de nenuph. aut alio multum
refrigerante. Nam quauis habeant vim minuendi se-
minis, qua ratione videtur conferre in hoc affectu, sua ca.

*Tremor à ve-
nere immodi-*

tamen insigni frigiditate, noxam maiorem inferunt.
Qui ob immodicam venerem tremunt, refici debent o-
ptimis alimentis. Si tremor accadat ob frequentem con-
tactum argenti viui, vt solet accidere aur. ficis in deau-
rando, fiat inunctio ex oleis calidis, & aliquo pacto
constringentibus, vt sic.

*A contactu
argenti viui.*

R. schenanthi, spicæ, cali. aro. cyperi, nucis mosca-
tæ an. ʒ. j. hermodact. satyr. an. ʒ. ʒ. ʒ. succi saluix q. j. ol.
de castor. ʒ. iij. ceræ parum, fiat vnguentum satis liqui-
dum. Hoc vnguentum valet in omni causa, sed in hac
potissimum. Pro diuitibus huiusmodi tremore labo-
rantibus, adde auri limati ʒ. ʒ. illinatur manus & supe-
riores vertebræ metaphreni. Loco auri pro pauperi-
bus adde ʒ. iij. theriacæ. Membra trementia etiā possunt
ablui vrina. Tremor accidit aliquādo propter fumiga-
tionem aliquam factam ex semine hyosquiami, & pap. albi, quo aliqui vtuntur ad occidendos cyrones. Quare
si quis eo vti velit, addenda est prædictis media pars ste-
chados vel saluix. Qui ob eam causam tremunt, abluat
manus cum decoctione florum stechad. saluix, & radic.
galangæ. Fumigatio ex semine hyosq. generat quiddā
in dentibus simile paruis vermibus albis, & dolorem
dentium sedat. Qui sine manifesta causa tremunt, vel
propter pituitam aut refrigerationem, aut aliam cau-

*Tremor à fu-
migatione.*

*Tremor à cau-
sa non mani-
festa.*

ſam, vtantur pilulis noſtris de beniouino, & nunquam abluant manus, niſi in prandio, & cœna. Nam frequens ablutio manus ex frigida, maximè nocet, ita vt non ſolum tremorem foueat, ſed etiam generet. Vtatur aqua tepida pro lotionē, nec nimiū calidis, aut frigidis, ſed decoctione ſaluia, & ſorum ſtechad. vt dictum eſt, cū radice galanga.

De palpitatione. CAP. 40.

IEcſtigatio ſit à flatibus, ſtatus à debili calore, & à materia pituitoſa, vnde flatibus ſolent abundare, qui calorem natium, & coſtricem facultatē ventriculi imbecillam habent. Quare purgetur corpus pilulis mediis in paralyſi præſcriptis, poſtea corroboretur vētriculus, aliqua vnctione moderata, non nimiū calida. Nā quæ nimiū calfaciūt, tātū abeſt, vt ventriculū calfaciāt, & corroborent, vt potiū refrigerent rarefaciendo, vel ex alto trahendo calorē internū ad circumferentiā. Nā maior caliditas attrahit ad ſe minorē, vt apparet æſtate, quo tempore externa frigiditas facilè ſubintrat, rarefacta cuti ob aëris calorem. Quamobrem in vnctionibus ſunt apponenda minū calida, & quæ vim habeāt aſtringendi, vt oleum nardinum, roſ. lentifcinum, cidoniorū, maſtiches. Eadē ratione & ſchenanth. & ſpica, & cyperus, & alia id genus multū conferunt ventriculo. Inunctiones magis laudantur, quā ſacculi, aut emplaſtra. Nam illa facilè ad interna penetrant, quæ ponuntur in ſacculo non item: ſolus enim vapor penetrat. Emplaſtrum mediam velut naturam, & efficaciam obtinet, niſi quòd etiam ex accidenti plū, quā reliqua calface-re poteſt, ob vim illam emplaſticā, conſtipantem cutis meatus. Ad intra dentur illa, quæ calfaciūt ventriculū, & ſtatus diſcutiunt, cui rei eſt animaduertendum. Nam tribus aut quatuor horis ante paſtum, dare poſſumus quæ fortiter calfaciunt, & ſtatus diſcutiunt, modò iecur non ſit præcalidum, qualia ſunt diatrium pip. diacyminum, dianiſum, aromat. roſ. diagalanga & ſimilia. Hæc non debent dari immediatè poſt, nec ante paſtum, quia ſua caliditate, & tenuitate ſecum ſtatim ad primas

*Quæ fortiter
ſtatus diſcu-
tiunt.*

venas alimentum semicrudum raperent. Hinc patet illos errare, qui pulveres maximè calidos à pastu exhibent, qui debent esse mediocriter calidi: à cibo autem *A cibo non quæ calfaciunt minùs, & attenuât, minùsque discutiût debent exhiberi inimum calida.* flatus (vt suprà meminimus) vt est pulvis ille præscriptus in dolore capitis per cōsensum ventriculi à pituita. Accipiant etiam anisum conditum à pastu. Supra autem partem affectam, ponatur spongia noua macerata in lixiuio, vel vtatur aqua sulphurea, vel aluminosa, vel fiat sacculus ex discutiētibus flatus, vel apponatur emplastrum de baccis lauri, sed hoc vbi esset tãta flatum copia, vt leuioribus non possint discuti. Vel fiat talis inunctio.

R. olei rutac. nardini an. ʒ. j. viticis, cumini, carui ana ʒ. j. cere parum, fiat vnguentum. Si voceris in principio, fiat vinctio ex oleo ros. addita aliqua parte ol. de absinthio, ne partes faciliè flatus recipiant.

De Melancholia à morbo. CAP. 41.

Melancholia alia est propter vitium cerebri tantum, alia per consensum totius corporis, alia flauosa, (hypochondriacam vocant, Arabes verò mirachiam.) Quæ fit per consensum totius corporis, curatur sic. Detur clyster à principio. Si facienda sit sanguinis missio, postridie fiat. Si sanguis sit niger & admodum crassus, extrahe quantum æger potest tolerare: si autem flauus sit, tenuis & rubicundus, sistatur statim. Concoquatur materia syrupis appropriatis, quales sunt syr. de bugloss. borrag. epithymo, de pomis simpl. & compos. de fumaria, viol. etiam & endiuia adduntur, & alij in-
Melancholia per consensum corporis curatio.
Syr. concoq. sang. crassum & melanch.
Herba ex quib. syr. & aque.
 frigidantes, quãdo flaua bilis permixta est, aut si ex bile adusta fiat. Herbae autem, ex quibus fiunt aquæ & syr. sunt buglossa, borrago, melissa, endiuia, fumus terræ, capil. ven. ceterach, polypod. adianthum, scabiosa, ocy-mum, chamed. chamepith.

Ex radicibus inter omnes laudatur radix veratri nigri, & enulæ campanæ. His possumus addere radicem behen albi & rub. radic. polygonati, pentaphili, philipendulæ, & corticem radic. capparis, & fraxini, & tama-
Radices.

Flores. risci, radic. tormentullæ, & zedoariæ. Addendi sunt etiam flores buglo. borrag. anth. sampf. chamomillæ, nymph. stechad. tamarisci, genistæ. In summa quæcunque habent lætificandi vim, & quæ splenem respiciunt. Pro principio itaque fiat syr. digestius cum aquis. Vt.

Syr. R. syr. de epithy. de bugl. ana ℥. ij. de fum. de pomis simpl. ana ℥. j. β. aquæ bugl. borrag. ana qr. j. Si adsit siccitas, vel permixtio bilis adde aquæ viol. end. vel lupul. ℥. ii. Si non adsit insomnitas, neque corporis tanta siccitas, adde aquæ melissæ & enulæ camp. ana qr. β.

R. elect. de gemmis tab. j. pro dosi, vel diamarg. frig. vel alterius elect. pro melanch. vel ex eorū pulueribus aro. Purgabitur in principio decoctione polypod. quer. thymi, epithymi, diamanna, & frequentius reiterabitur. Cum morbus altas radices egerit, vel contumax fuerit, ordinentur syr. fortiores, & medic. laxantia fortiora, vt hoc modo.

Syr. fortior.

R. syr. de pomis compos. ℥. iiij. syr. de epithy. & de fumaria an. ℥. ii. aquarum mel. capil. ven. bugl. borrag. ana qr. j. aquæ enulæ, camp. ℥. ij. fiat syr. pro 4. dosibus cla aro. cum pul. de gemmis vel lititiæ Gal. vel diamarg. frigi. Purgetur fortiori pharmaco. Soluentia sunt confectio hamech, diaph. diasenæ sol. diamannæ. Ex pilulis sunt, de fumaria, indæ, de lapide lazuli, vel armeno, sed ex istis oportet eligere, quæ facile & sine molestia euacuant, non autem quæ fortius. Præeligendæ tamen sunt potiones, vt quæ minùs exiccant quàm pilulæ. Nam pilulæ multum & fortiter euacuât, & corpus supra modum exiccât, ex qua exiccatione peius habet ager. Sed vt facilius & potentius euacuetur humor potionibus: accipiantur hæc electuaria, in decoctionibus alterantibus, & euacuantibus succū melancholicū, hoc modo.

Purgantia fortiora.

R. gly. rasæ, rad. enulæ camp. ana ℥. β. rad. bugl. ℥. j. pass. mund. pa. x. prunorum N. xx. capil. ven. & ceterach an. M. β. qu. sem. frig. maiorem an. ℥. iiij. seminis api j. petro. & ocymi an. ℥. β. seminis cuscutæ, summitatum thymi, folliculorum fenæ ana. ℥. β. florum cord. ana. p. j. fiat decoctio

decoctio. In q̄. j. diss. diaph. ʒ. iij. confect. hamech ʒ. ij. diasenæ ʒ. j. syr. de pomis compositi vel viol. ʒ. j. Si diues sit, potes addere ʒ. ij. infusionis rhab. si pauper, syr. ros. lax. ʒ. j. & tunc loco diaph. ponatur catu. Possunt etiam addi alia elect. solutiua, si videamus aliquem alium ex humoribus esse permistum, pro ratione humoris permisti, vt si videatur pituita permixta, potest addi elect. de citro sol. ʒ. j. Si bilis sit, elect. de succo ros. vel diaprunis sol. ʒ. j. Postridie medicamenti detur potio sequens.

R. syr. viol. ʒ. ij. aquæ hordei perfectè cocti ʒ. iij. fiat potio, capiat postridie medicamēti. Hæc potio humectat, & siccitatem vel asperitatem relictam à medicamēto lenit. Si dentur pilulæ, corpus sit præparatum, accipiant clysterem emollientem die præcedente.

R. mass. pil. ind. & de fumaria an scrup. ij. fiant pil. vij. cum vino. Si fortiores oportet.

R. mass. pil. indæ, & de lapide lazuli an. scr. j. ʒ. fiant pil. cum syr. de pomis compos. vel augeatur dosis, vel minuatur pro viribus ægrotantis. Delicatis & diuitibus potest hoc modo parari medicamentum quod est præstantissimum. *Pilula.*

Potio post purg. vniuersales.

R. flor. viol. bugl. borrag. & anth. an. p. j. sum. thy. & polyp. quer. an. ʒ. ij. senæ orient. ʒ. j. pass. mund. ʒ. j. fiat decoctio in aqua bugl. & fum. in col. ʒ. iij. diss. confect. alchermes communiter preparatæ ʒ. ij. diagredi j gr. vj. syr. de pomis compos. ʒ. j. vel syr. romf. lax. aut viol. aut de fumar. compos. tantundem. Hæc potio danda post vniuersales purgationes. Soluit mirum in modum melancholiam sine molestia: nec minùs iuuat, quàm si quis acciperet decoctum veratri. Nam confectio alchermes si præparetur cum vero lapide lazuli, soluit ichores melancholicos. Si non reperiatur vera confectio alchermes, adde communi modo paratæ lapidem lazuli ablutum cum aqua bugl. & ros. donec aqua remaneat clara, & colore lazuli non ampliùs inficiatur ad scrup. ij. Si nullo modo reperiatur cōfectio alchermes (quia nunquā *Cautio con-
fect. alcher-
mes.*

usus est Falco in morbis, in quibus suspicio erat de fluxu ventris, quæ vim habet soluendi paulò minùs, quam confectio hamech) vtatur puluere sequenti.

Puluis.

R. sum. thymi ʒ. ʒ. epith. ʒ. j. seminis cusc. ʒ. iiij. lapid. lazuli abluti, vt diximus, ʒ. ij. diagred. ʒ. j. cinamomi, macis, garyoph. spicæ nar. perlarum non perforatarum an. ʒ. ʒ. mastich. ʒ. j. mosci gr. vj. fiat pul. vel, vt melius cõseruetur, adde syr. de pomis compos. q. s. ad incorporandũ, & fiat ad formam opiata, cuius dosis erit à scr. ij. ad ʒ. j. ʒ. pul. verò ad ʒ. j. Potest etiã fieri sine mosco, nisi quando volumus magis roborare, quam euacuare: pro pauperibus potest etiam fieri alius puluis hoc modo.

Pul. pro pauper.

R. polyp. sum. thimi an. ʒ. i. ʒ. foliorum senæ, florum samb. seminis cusc. med. seminis cartæ. an. ʒ. j. cineris tartari albi ʒ. ʒ. cinamomi, spicæ, anisi an. ʒ. j. sacch. candi ʒ. ij. misce, fiat pul. vt utere, vt suprâ. Pro robutionibus & astrictis aluo, adde diagredi, mastich. an. ʒ. ʒ. Flores sambuci maximè conferunt purgadis ichoribus melancholicis. Ideo acetum ex floribus eius dandum in acetariis.

Acet. ex floribus sambuci.

Sal. Indum.

Saccharum candum ponitur loco salis indi ad guttum, sed magis ad corrigendam siccitatem aliorum permixtorum. Est verò sal indum sacch. candum, quod fluebat è cannis apertis, & scissis, & tandem concresecbat vi, & calore solis. Diagredium additur. Nam quauis bilem purgare dicatur, purgat etiam melancholiam, si cum purgantibus melancholiam misceatur. Vt puluis prior fiat efficacior ad purgationem melancholig, si modò corpus quadratum sit, & non extenuatum, potest dari ex ipso puluere ad ʒ. iiij. cum decoctione veratri nigri, & florum nymph. vel amaranthi. Oportet tamen prius aluum esse liberam, & solutam, & corpus bene præparatum, vt si fiat hoc modo.

R. veratri nigri ʒ. j. pass. mund. ʒ. j. prunor. sic. an. M. x. flor. nymph. vel amaranti p. j. fiat decoctio. In ʒ. ij. decoctionis misce pul. præscripti ʒ. ij. adde ad dulcorandũ syr. viol. ʒ. j. Hoc tamen decoctio non vtantur, nisi post vniuersales purgationes, nec adeo formidandum est veratrum, vt ab eo omnino abstineamus. Nam cum Hipp. ait veratrum excitare conuulsionem, eamque lethalem esse. Intelligendum id est, si exhibeatur in substantia,

vt solebant antiqui. Vfus tamen erit in decoctione, vel in infusione. Non est tam periculofus, quin potius fortibus, & extremis morbis melancholicis plurimum confert, maximè fi corrigatur cum floribus amaranti, aut nenuph. loco florum fefamoidis, quod femper est obferuandum. Reprimitur enim ab iis, ac temperatur acrimonia eius.

Conferuæ.

Pulvere poterunt vti femel in hebd. decocto verò femel in mēfe. Fiunt cōfectiones & opiatę ex conf. & pul. Conferuæ sunt rad. bugl. & flor. eiufdem, flor. borrag. viol. (ad humectationem) & nenepharis, maximè cum est infomnitas, vel ficcitas. Cōferua fatyr. cum fit calida & humida, & enulæ campanæ. Nā his poft conferuam, bugloff. nullæ sunt efficiores, & magis propriæ huic affectioni. Cōferua capil. ven. ceterach, scolop. vulgar. confer. cort. citri cum facch. conditi, conf. yring. non vituperanda, maximè cum est melancholia hypochondriaca. Mioball. conditi, confer. radic. polygon. (fi parata reperiatur, quam in aliquibus Officinis pro fecacul folent præparare) conferuæ anth. ftech. cum admifcuntur confer. viol. vel nenuph. & vt deducatur vis medicamenti ad caput. Confectio alkermes, & triphera magna fine opio in mulieribus. Conferua fatyrionis est præftantiffima in hac affectione melancholica & arthritide, vt probatum est experientia. Hinc aliqui putarunt effe hermodactilos. Pulueres sunt diamarg. frigid. & calidum, diãthos, pliris cum mofco, de gemmis, laticur Gal. diacamerõ, diãbræ & his fimiles, & omnia, quæ cordialia dicuntur. Ex confer. eligere oportet, quæ maiorem habent vim laticificandi, vt sunt conf. fatyrionis, enulæ camp. rad. buglof. & hoc est commune in omnibus. Interdum verò vel ob temperamentum vel fymptoma aliquod, vel quia morbus fit per confenfum ventriculi, vteri, vel fplenis, aliquam ex conferuis accipere oportet, quæ refpiciat partē primariò affectam, vel fymptoma. Idem faciendum est in electione puluerũ, fyr. & omniũ aliorũ remediorũ. Sed quæ proprietate id faciũt,

Conferua fatyr. arthrit. prod. ft. Pulueres.

cōmunia esse solēt auxilia in omnibus causis & illa nūc quā prætēmittere oportet. Quòd si fortè cum tali proprietate qualitatem habeant manifestam affectioni contrariam, castiganda erit illa qualitas, addendo conseruas, aut pul. aut aliquid, quod sit affectioni vtile, & qualitati illius medicamenti contrarium, vt si hoc modo fiat opiata communis à quacunque causa sit.

R. confer. radic. bugloss. ℥. ij. confer. enulæ camp. ℥. β. Quòd si propter amarorem hæc ingrata sit, pone tantum ℥. ij. tum etiam quia vim habet exiccandi cum illa proprietate laticificandi. Adde conseruam aliquam humidam, qualis est conserua viol. aut nenuph. sed satius est conseruam satyrionis addere, quæ humectat simul, & maiorem vim habet laticificandi. Verùm confer. viol. & nenuph. cum adsunt vigilæ, vel siccitas & caliditas pro conseruis enulæ camp. & satyrionis rectè ponuntur vel cum illis debent misceri. Vt si ob cōsensum ventriculi morbus fuerit, debes addere conseruam corticis citri conditi cum sacch. Vt etiam cum sit ob cōsensum splenis, conserua florum tamarisci vel scolopendriæ. Si vbi per cōsensum vteri, conse. anthos, pul. letitiæ Gal. ℥. ij. pul. de gemmis ℥. j. Pro diuitibus pone confect. alkermes ℥. j. β. cum syr. conseru. myrobali. fiat opiata. Cū per cōsensum vteri, triphera magna sine opio erit danda, & cōserua diambriæ. Et pro syr. conseru. myrobali. ponatur syr. de arthemisia, vel cū sit per cōsensum ventriculi, pone illius loco syr. conseru. corticis citri. Potest fieri alia opiata pro ditioribus sic.

R. myrobali. emblicorum & chebul. cōditorum ana N. ij. corticis citri cum saccharo conditi, & radic. bugloss. ana ℥. j. conseruæ anth. & florum borrag. ana ℥. β. conseruæ satyrionis ℥. iiij. cōfect. alkermes ℥. ij. huic adde lapidis lazuli abluti & assati ℥. β. elect. de gemmis, & diacomeon ana ℥. j. confect. de hyacinto, syr. de pomis simpl. q. s. fiat opiata, de qua capiat bis in hebdomada ad quantitatem auellaniæ, & superbibat parum vini lymphati cum aqua bugloss. vel meliss. vel enulæ camp. Dosis confer. satyr. erit augenda, si à retento semine fiat melancholia. Utatur sæpe electuario diamarg. frigid. & conf. radic. bugloss. Possunt fieri epithemata

supra cor, & inunctiones supra partes, per quarum consensum excitatur morbus. Epit. pro corde sunt hoc modo. *Sacculus.*

R. aquæ ros. gr. j. aquæ bugloss. endiuix vel acetos. vel borrag. ana ꝑ. ij. sandali albi & rub. corall. ana ꝑ. ss. croci seru. j. misce, fiat epithema, quod ut citius & propius fiat, accipe ꝑ. j. diamarg. frig. loco puluerum, addendo gr. vj. croci, & cum aquis fiat epith. Adde ocymi scrup. ij. & cum paucis panno scarlatæ applicetur cordi tepide. Vel ne toties refrigeretur, fiat sacculus talis, & applicetur.

R. florum cord. ros. ana ꝑ. ij. florum nenuph. & sambuci ana ꝑ. j. foliorum meliss. siccæ & seminis ocymi, bethen albi & rub. sandal. omnium ana ꝑ. j. macis ꝑ. ss. contrundantur, fiat sacculus interbastatus & inreratus aqua ros. & melissæ, ponatur supra pectus. Inunctiones sunt pro dispositione locorum, unde affectus manant, ut pro ventriculo fiat inunctio, vel sacculus ad eius consolationem, & flatuum consumptionem.

Topica pro vtero.

Pro vtero fiant etiam topica remedia varia. Si ob retentionem mensium, vel propter duritiem quandam, & scirrhum, per cuius consensum melancholia fiat, ordinetur emplastrum illud ceroneum. Vel fiat unguentum ex eodem illo emplastro diss. in oleo liliorum. Si ob retentione seminis, addenda sunt, quæ semen minuunt (quod & obseruandum in strangulationibus vteri ob retentum semen, ut, scilicet, in omnibus remediis tam internis, quam externis utamur minuētibus semen) ut si vinctiōni supradictæ addas ol. rutaceum, vel de menta, nisi adsit caliditas manifesta. Tunc enim optimum erit addere oleum de nenup. de semine lact. aut pap. & seminis agni casti. Si ab alia causa occulta, ut post immoderatum fluxum aliquando accidit, utendum est emplastro pro matrice, aut emplastro de mastiche, addendo mosci, vel ambræ grana aliquot. Post vniuersalia remedia optimū est uti balneo aquæ dulcis. Nam medicamentosa inimica sunt, eò quod nimium exiccet. Fiat ergo balneum aquæ tepidæ, & si velis addere deco. sequentem, efficacius erit.

Balneum.

R. flor. ros. bugloss. vioſ. borrag. nenuph. ana p. ii. j. mal. viol. bugloss. borrag. an. M. ij. meliss. laundulæ an. M. ſ. fiat deco. pro balneo, in quo innatet sæpe longè à pastu. Consumptis, & valde exiccatis omnia decoq. cum capitibus aliquot veruecis, addendo hordeum mundat. In ea deco potest addi florum cham. sambuci, & anthos ana p. j. Fiunt etiam lotiones capitis, cū materia tantum in capite est, & per proprietatem caput afficitur, vel ad conciliandum somnum, vel ad resolutionem materiæ. Vt concilietur somnus, vtatur lotionibus præscriptis in capite de phrenitide, vt floribus viol. nenuph. & aliis, quæ vim habent humectandi, & mediocriter refrigerandi, & non summè, ne incrassentur & sopiatur spiritus. Hoc tamen differunt, quòd obseruare oportet, vt capita pap. aut semen hiosquiami, aut cortex mādregoræ, aut alia, quæ insigniter refrigerant, vt solanum furiosum, nullo modo ponantur, nisi semen papaueris albi, quod cum frigiditate habet quandam familiaritatem, & humiditatem. Pro digestionē siue resolutione materiæ sic.

Lotio cap.

R. meliss. beto. an. M. ſ. flor. cham. melil. an. p. j. flor. samb. ros. & anth. an. p. ſ. foliorū senę ʒ. j. summi. thymi ʒ. ſ. fiat deco. ex qua fit lotio capitis. Lotiones pedū cum ad conciliandum somnum, tum ad diuersionem laudantur à practicis. Cauteria posita suprà commissuram capitis coronalem, multum laudatur, sed oportet diutius remanere, vt os capitis vltionē sentiat, postea præparetur vt decidat eschara cum butyro, & diutius maneat vlcus apertum. Nonnulli laudant trepanationem, quæ fit separata cute capitis, & fracto osse crani j. Nam casu fortuito multi sic curati sunt, fracta caluaria, quod mihi nō

Trepanatio

videtur omnino reiiciendum. Nam & ratione & experiētia cōprobatur. Visa est mulier melanch. & maniaca nostro tempore, cui ob casum apertum est craniū, vnde effluxit aqua, & curata est ab infania. Quare si pari ratione trepanetur, vapores atri, & si quid est aliud præter naturam in cerebro, vacuantur. In epilepsia itidem facta ab humore melanch. est aperiendum caput. Post vsum syr. & euacuationem, dandum est apoz. sequens, Aestate, quandoquidem valebit etiam in fine veris, & in melancholia, cum admiscetur flaua bilis, vel cum tē-

Apoz.

peramentum est calidius & siccus.

R. cort. rad. capp. & fraxini, rad. bugl. & satyr. ʒ. an j. gly. ras. rad. enulæ camp. philip. quinque folij ana ʒ. ʒ. summi. lupuli, aspar. & femi. scab. bugl. borrag. agrim. ceterac. polytric. an. M. j. acetos. vel oxil. absynthij pontici, beth. meliss. an. M. ʒ. pass. prunorum, sebest. iuiub. an. N. xx. feminis ocymi, feminis citri an. ʒ. ij. feminis melonum ʒ. ʒ. polip. querc. ʒ. ij. summi. thymi, feminis cuscute an. ʒ. j. epith. & feminis carth. an. ʒ. vj. ag. recen. tro. ʒ. j. cicerum rub. p. j. fiat decoct. in sero caprino, & in ʒ. ij. col. adde succi endi. cich. & bugl. an. q. j. sacch. q. s. fiat syr. aro. cum ʒ. ʒ. cinam. & ʒ. j. lactiæ Gal. sit mediæ deco. & cap. in sex matutinis. Hoc syr. possumus vti initio melanch. factæ à fece sanguinis, vel à melanc. naturali adusta, facta prius sang. missione. Huic deco. addere possumus veratri ʒ. ʒ. florum nenuph. viol. ana p. j. vel florum amaranthi, si reperiantur. Si hæc addantur, vtemur isto apoz. in morbi processu, de quo accipiant tertio quoque die, & ante primam dosim capiant clysterem. Possunt addi prædictæ deco. omnes species myrobal. modò non ponatur veratrum. Nam veratrum & myrob. se non compatiuntur, neque fit aliqua sigillatio, quæ necessaria est medicam. purgantibus. Præterea quæ inferunt violentiam corpori, non debent diutius retineri intra corpus. Quare non sunt miscenda cū astringentibus, sed potius cum aliis, quæ violenter illa educunt foras.

Cautio.

De Melancholia caput alterum.

Melancholia est dementia, aut si mauis, desipietia, sine febre cum timore & mœstitia. Differt autè à phrenitide & mania. Phrenitis enim est alienatio mentis cū febre, & cum quodam furore, aut in composito motu. Mania verò furor est sine febre, & timore, & mœstitia. Melancholia symptoma est, cui à causa putata nomē est inditū, vt testatur Gal. 2. methodi medendi cap. 2. cū de nominū diuersitate, quæ ægritudinibus imposuerunt ipsi primi nominum auctores, agit. Fit autè a succo frigido, teste Gal. lib. de sympt. causis. Sola enim melancholica demētia à frigidiore succo, vt cāusa, euenire solet. Hoc verò intellexit de vera melanch. quæ vitio to-

tius corporis vel cerebri fit, non de hypochondriaca, quæ magna ex parte fit à fumis malis, & acrioribus ad cerebrum eleuatis. Porro tres in vniuersum melanch. sunt differentia, quæ à partibus, vnde ortum habent, discernuntur. In omnibus verò cerebrum afficitur. Sed aliquando cerebrum tantum, quia humor melanch. à paruis intemperie generatus, vel post aliquas capitis inflammationes relictus, hunc affectum gignit. Dignoscitur autem, vitio tantum capitis fieri, & non per consensum, si tales causæ præcellerint, & nulla appareant signa in toto corpore redundantis humoris melanc. neque victus ratio, quæ atram bilem, procreare potuerit, præcellerit, & si missio sang. ad maiorem fidem, non appareat crassus, nec ater, neque tempus anni, neq; regio, nec ætas declinans, aut tēperies melanch. vel biliosa declinans, quæ solet mutari in melanc. habitudinem: vel si suppressæ non sint hæmor. vel verax curata, vel corporis habitus non sit gracilis, niger, hirsutus, nec latas habeat venas, nec distentas ob flatum, non sang. copia. Si in solitudine, curis, multis laboribus, victu tenui & sordido educatus fuerit (talis enim aptus est ad melanc. per consensum totius corporis.) Quod si mœror & mœstitia diu perseverauerint sine tali corporis constitutione, indicium est cerebrum tantum affectum esse. Communia enim signa sunt, mœtus, tristitia sine causa manifesta, extremam mœstitiā inducēs, odium hominum, & auersio, iuxta hanc Hypp. sententiā. Si timor & mœstitia diu, & longo tēpore perseverent, ex eo atra bilis significatur. Qui ex hypocon. vitiū cōtraxerint, eos sanè cruditates, quas plurimi flatum consequuntur, ac diuortus, ardor & grauitas intestinorum arguunt. Augetur autem his insania, aucta cruditate. Optima autē concoct, aut alui deiectione, vel ructu vel vomitu leuatur ægri. Hæc *βολιμια* sequi solet, vel mesenterij, vel splenis affectus. In hac hypocon. sursum conuellantur. Multum edunt, parum dormiunt, & pauca excrementa deiciunt per aluum. Quare ob recrementorū in intestinis retentionem magis læditur mens. Hæc omnia indicant partes inferiores ventris, vel calida intemperie laborare, vel effusam esse bilem atrā per mesenterium, & partes vētris.

Hæc autem magna intestinorum caliditas vrit, & chylum affat, vnde fit multa effumatio ad caput ob retentionem recrementorum nimium exiccatorum. Hæc calida intemperies, vt omnis alia, concoctionem lædit. Ob id si calidis vescuntur alimentis, nidorulentos ructus emittunt. Sideris & siccis, acidis. Infinitæ verò sunt melancholicorum imaginationes. Aliquândo enim dementia sequitur corporis dispositionem: aliquando studiũ, quo maximè delectabatur, qui ea correptus est. Alij se numine affatos existimant, & in eo errore sunt, vt omnia futura se vaticinari putent, *ἐνθεασμοὺς* Græci vocant. Sunt qui auaritiæ inhiantes, de pecuniis congerendis perpetuò cogitant. Alij perditè amāt, & nihil nisi de amore loquuntur. Hos Græci *ἐρωπῆς* vocant. Alij ob longas inedia, studia, & meditationes cælestes, de rebus sacris & de religione semper agitant. Alij se reges, imperatores, Papas, Cardinales existimant. Alij poetico furore perciti, semper versus scribere volunt. Nonnulli vbi ad corporis euacuationem deuenerunt, veneno se læsos dicunt, & sæpissimè de hac re medicos consulunt. Multi sunt præterea, qui secundum corporis dispositionem melancholia afficiuntur, vt qui multo semine abundant, ac venerem propensi annosas mulieres depercutunt. Qui vermes habent, serpentes in ventre se habere imaginantur. Alij secundum vitæ institutum imaginationes habent, vt quidam sacerdotes semper perorationes murmurant, & templa construere volunt. Qui contentionibus forensibus insudauerunt, nihil nisi arresta, & libellos supplicatorios scribunt & recensent. Melancholici autè talibus imaginationibus vigilantes afficiuntur, quales nobis somniantibus accidunt, vino, crapula, amore, pecuniis vel alia re affectis. Est & alia insanix species, in quam incidunt sæpissimè, qui vitiatos & crassos humores habent, & mores brutales. Insaniunt enim luporum more. Quare *λικάνθρωποι* vocatur. Affecti verò lycantropia noctu per sylvas, luporum more, discurrent, & hominibus insidiantur, ita vt meritò lupos esse dicamus: hi etiam, quia hominum ofores sunt, *μισάνθρωποι* appellari possunt. Melancholia, quæ fit vitio totius corporis, difficillimè curatur, vt

quæ vitio cerebri fit. Si post morbum euenerit, optima victus ratione, & medicamentis curatur. Sed quæ est hereditaria, vt illa (baillarguet) dicta, & aliæ multæ familiares nostræ regionis & Hispaniæ, ferè nūquam curatur. Quæ verò ab hypocondriis ortum habet, curationem admittit, optima victus ratione adhibita, & vsu medicamentorum repellentium, & corroborantiũ caput. Melancholica infania, quæ corporis vitio fit, est, cum humor melancholicus in toto corpore collectus est, à quo spiritus vitales & animales inficiuntur, & turbulentia fiunt. Ob id mens læditur. Quare cum causa sit in toto corpore, vniuersalibus euacuationibus corpus ab huiusmodi humoribus est repurgandum. Cum igitur sanguini materia permixta sit, missione sanguinis vacuanda est, præmissio clystere, qui quidem in omni specie, & toto morbi decursu conuenientissimè exhiberi potest. Nam ferè in omnibus alius est adstricta, & flatibus est distenta. Fiant ergo, ex emollientibus, purgantibus, & discutientibus flatus, & humorem cõcoquantibus, vt.

R. rad. maluæ, bismaluæ cum radicibus, bugloss. boraginis, mercurialis ana M. j. pass. prunorum, ficuum dulcium an. p. x. seminum anisi, viticis, & cuscutæ an. ʒ. iiij. feminis maluæ, & melon. ana. ʒ. ʒ. feminis lini ʒ. j. (lubricat & concoquit) florum camo. buglo. borag. viol. sambuci (concoquant enim & humectant) ana. p. j. fiat decoctio in iure capitis veruecis. Et in tē. j. dissol. diaphænici ʒ. ij. mellis violati & succi mercurial. ana ʒ. ij. (hîc optimè vacuat bilem à liene, & ab astantibus) olei violati & chamo. ana. ʒ. j. s. vel liliorum vel amigd. ʒ. iiij. misc. fiat clyster, cap. duab. horis ante cœnam. In crastinum mittatur sanguis è basilica. Vulnus autem fiat satis latum. Et si sanguis spissus & ater satis appareat, mittatur quantum videbitur. Materia enim sanguini est permixta. Si tenuis & clarus statim sistatur. Est enim argumento materiam affectus non esse sanguinem crassum, sed bilem, quam sanguinis missione vacuare non debemus, sed potius medicamento cholagogo. Periculum enim esset, ne misso sanguine furiosus euadat æger. Quare in omnibus affectibus

melancholicis, vt in cancro, febre quar. lepra & aliis affectibus: quos à sanguine melancholico nasci putamus, obseruandum est vt sanguinis missionem præcedat *Observatio* exercitatio, quò sanguis crassius & ater agitetur, & fa- *in sanguinis* cilius extrahatur. Motio autem, sine defatigatione esse *missione.* debet, ne vires debiliores reddantur. Quare post cor- tum, aut longuam inedia, aut magnam lassitudinem, à sanguinis missione est abstinendum. Vtile erit etiam, si antequàm corpus exerceatur, caput perfundamus ox- yrhodino, ne ad illud tanta fiat effusio, nè plus iusto incalescat. Et sic post missionem sanguinis, quietem imperabimus. Porrò materia concoquenda est syrupis concoquentibus, non euacuantibus. Et quia aliqua melancholia magis fit vel à bile vsta, vel in bili- oso corpore, alia verò in pituitoso, considerata to- tius corporis constitutio, & natura, vel mores animi, vel insanix species, vt si ad iram, vel bellum, vel con- tentiones, procliuis sit, tunc ob bilem, & melanco- liam, vel biliosam naturam, permiscendi erunt bilem extinguentes syrupi, vt syr. viol. qui exhibitus cum a- qua buglossæ, vel borraginis, ob suam humiditatem conuenientissimus erit, vel syr. de buglossa, vel de bor- ragine. Si verò melancholia laborans, habitudinem corporis, & accidentia ferat pituitam referentia, vt qui voraces sunt, qui pituitam vomūt, sunt flaccidi, segnes, & ad omnem motum inepti, aut tardi, aut minùs vigi- les. In iis syrupi, qui incidunt & attenuant citra magnā exiccationem, conueniunt, vt syr. acetosus datus cum aqua fœniculi, petroselini, vel graminis, vel syrup. ca- pillorum veneris vel alius ex detergentibus, vel syr. de liquir. cum aqua buglossi, vel borraginis. Porrò si melancholica sint accidentia, & habitus corporis me- lancholicus, sanguis ater & crassus, & omnia frigidita- tem testentur, vt mœror, timor, pigritia, taciturnitas, & hominum odium, tunc syrupos melancholico hu- mori accommodatos præscribimus, vt qui vtraque qua- litate, nimirum actiua, & passiua conueniunt. *Quales* sunt syrupi de borragine, de buglossa, & syrupi con- seruationis Satyrionis, qui vna tantum qualitate, vt qui modicè calfaciunt, & attenuant, in quorum numero

*Preparantia
melancho.*

*Febri quart.
vinū. album
& tenue con-
uenit.*

sunt, syrupi capil. veneris, & syr. acetosus permixtus aquæ buglossi, vel qui multum humectant, vt syr. violatus, vel de cucurbita, de lactuca. Nihil enim est, quod magis conueniat in humoris melancholici coctione & preparatione, quam quæ humida sunt. Ob suam enim siccitatem resistit curationi humor melancholicus, nec facile cedit medicamentis. Vinum nisi teneret caput, & calidius esset, conuenientissimum esset ad humorem melancholicum conquendum, maturandum, & præparandum. Quare in omnibus morbis melancholicis, in quibus caput non est affectum, vinum commodissime exhiberi poterit, vt in febre quartana, vinum album, tenue, aquosum, debile. Sunt alij syr. qui melancholico humori non conueniunt, nisi ob humorem alium permixtum, vel ob aliam occasionem, vt syr. end. simpl. vel compos. nisi ob bilem, vel hepatis obstructionem, vt mel rosatum, vel syr. de stechade ad pituitam, quibus sanè humida quædam semper sunt adiungenda, ne corpus exiccent. Ob quam reficcationem multum læduntur ægri. Syr. compositi non conueniunt eo tempore, quo volumus, vel humorem, vel meatus ad humorum euacuationem preparare, sed in ipsa euacuatione, vel post vniuersalem euacuationem, vt syr. de fumaria comp. de rhymo, de epithimo de pomis compositus, syrupus Sabot regis, & similia apozemata, qualia ab Empiricis medicis, aut parum methodicis in principio morborum dantur citra magnum commodum, sed potius damno egrotantis. In his componendis herbarum delectus habendus est, & aquarum, vt cap. de syr. libro nostro de formis remediorum abundè dictum est. Herbarum communes omnibus causis sunt bugloss. borrago, polygonati rad. & satyrionis. Quod si splenis sit obstructio, aut affectus nimis frigidus, herbarum capillares, aut scabiosæ conueniunt. In magis frigido, melissa, ocym. chamedrys, chamepithis, enula campana recens, si magna splenis obstructio absit, rad. capparum, fraxini, penthaphili, filipendulæ, been alb. & rub. rad. si verè essent, huic affectui valde conuenirent. Sed quia falsæ sunt, reiciendæ sunt, & earum loco substitui debent rad. borraginis & bugloss. Herbarum ad euacuationem accommodatiores sunt,

quæ extenuant, aperiunt splenis obstructions, & quæ aliquam vim laxandi habent, vt mercurialis, borrago, summitates thymi, sennæ folia, & folliculi. Flores ad coctionem & præparationem humorum vel spirituum conuenientes sunt borag. bugloss. Ad refrigerandum & tumultus animi, & agitationes compescendas, flores violarum, nenupharis, conueniunt. Ad resolutionem & humoris præparationem, flores chamom. anthos, stachados, ad euacuationem flores sambuci, genestæ, violarum recent. maluarum. Radices vacuantes sunt, cortex rad. capparis & sambuci, rad. azari, vel cyclaminis vel cucumeris agrestis, vel elebori albi, vel nigri (vendi solet multò species quæda aconiti eius loco) Ex his omnibus fiunt decoctiones, syr. & aquæ omnibus causis determinatæ. Si igitur æger sit habitu & temperamento melancholico, fiat talis syrupus.

Syrupus.

R. syr. de boragine, & capil. ven. an. ℥. iiij. aquæ boragin. ℥. j. aquæ melissæ ℥. iiij. misce, fiat syr. capiat in quatuor matutinis. Si pro delicatis paretur, aromatizari potest pul. diarhodon abbat. Et capiat in crastinum missionis sanguinis. Si sit acrimonia in humoribus, vile erit huic syrupo addere aquam violatam, vel syrup. violatum. Tertio quoque die iniiciatur clyster, si alius sit adstricta, aut excrementa dura. Finitis autem syrupis exhibeatur sequens potio.

Potio.

R. Syr. de epythimo ℥. iiij. capiat manè cum decoctione mercurialis. In crastinum ad maiorem eradicationem, detur sequens potio.

R. polipodij querni ℥. ij. (nisi ponatur in magna Polipod quæ quantitate non euacuat bilem) pass. enucleatarum p. titas. x. anisi ℥. iiij. sem. cuscutæ, summitatum thymi, folliculorum sennæ orientalis ana ℥. β. florum bugloss. borag. violarum ana p. j. fiat decoctio in aqua fumarie cum fol. mercurialis M. j. in quart. j. colatura dissolue diaphœnici ℥. ij. confectionis hamec ℥. iiij. syr. rosati laxatiui ℥. j. misce, fiat potio. Capiat manè cum custodia. Confe. hamech cõuenit, quâdo materia bene cocta est, data in forma boli, vel dissoluta in aqua graminis, vel capillis veneris. Si autem materia probè cocta nō esset, minùs conueniret, ob myrobalanos, quæ eam compo-

tionē ingrediuntur. Diacartham. quamq; pituitam tantum euacuare creditur, commodissimè tamen exhiberi poterit, cum decoctione prædicta, vel cum aliis succum melancholicum purgantibus. Post exhibitionem medicamenti laxantis, maximè cōuenit cremor hordei. Hæc ab antiquis in huiusmodi curatione recipiuntur. Sed hæc tantum, quæ veratrum, vel colocynth. recipiunt, huic morbo sunt accommodatæ. Dandæ sunt autè cum aquis bugloss. borrag. vel cum decoctione fructuum laxantium, & refrigerantium, vt pass. ficuum, prunorum, & tamar. Hæc verò danda non sunt, nisi in constitutionibus frigidis, vel multum humidis, vt pituitosis. Nimum enim siccant. Pilulæ etiam hoc nomine nimis probantur, quòd calefaciant, & nimis siccant, vt pilulæ indæ, de lapide lazuli, de fumaria, de lapide armeno, vel quæ ex veratro parantur. Exhibeantur autem post longam præparationem. Præparantur cibis & potionibus humidis, si veratrum sit dandum. Post istas autem pilulas dare oportet syrupi violati ℥. ij. cum aquæ hordei perfectè cocti in aqua borraginis ad ventriculi humectationem, & deterfionē. In crastinum comedat poma dulcia cocta & refrigerata, quæ frequenter sumantur in prima mensa. Post hanc primam euacuationem, instituenda est optima victus ratio, & iuuanda concoctio vnguentis, vel linimentis impositis supra hypocondria, & totum ventrem. Parantur aut ex oleis temperatis, relaxantibus leuiter, & apperientibus, vt ex ol. chamemel. amigd. dulc. vel amararum, & vino dulci. Anetinum in inferiore ventris parte est imponendum, vel rurac. aliquando ad flatuum dissectionem. Non erit etiam inutile partes epigastrii fovere decocto sequenti, quia concoquit, & partes illas humore melancholico terreo siccatas, vel constrictas, relaxat.

R. florum chamemel. meliloti, viol. an. p. ij. rad. enulæ campanæ, irid. florentiæ an. ℥. v. fiat decoctio in aqua & vino albo. Foveatur venter. Quòd si multi flatus adsint, adde semē apij, vel anethi vel petrosel. an. ℥. β. foveatur manè, & postea inungatur. Decoquantur folia maluæ cum rad. & flores semen lini, quando fortius est emolliendum, vel cum volumus multum euacuare, vel scyr-

rum emollire. Balnea aquæ dulcis vel ex decoctione præcedentium herbarum, & florum vtilia sunt. Concoquantur enim & digerant. Post vsum autem horum balnearum, vel fortium, syrupis compositis uti possumus, ut syrupo de pomis comp. syrupo de fumaria comp. vel syrupo de epithymo, vel de thymo. Tales, quia inspissantur, quò melius seruari possint, ut gratiores fiant, dilui debent decoctione alicuius herbæ, quæ vim laxandi aut aperiendi habeat, ut cum decocto mercuriali, vel pass. vel folliculorum sennæ, vel borrag. vel corti. sambuci, vel cum aqua, aut decocto fumarie, aut cum aquis graminis, asparagi, vel enulæ campanæ, vel fiat syr. in hunc modum.

R. rad. enulæ campanæ recent. rad. buglossi. & liquiritiæ an. ʒ. j. pass. enucleatarū p. xx. prunorū dulc. N. x. ficuum (Quamquam non probentur ab Alexand. Trall. Sed cum reicit ficus à medicamentis laxantibus, intellexit de recentibus. Caricæ verò quia humectant & detergunt, conuenient. Discutitur enim flatus aniso permixto. Ab eo igitur non probantur in cibis, verum in medicamentis non sunt reiiciendæ, quia detergūt, & discutientibus flatus miscetur) ficuum P. v. pomorū dulcium N. ij. mercurialis, borraginis, herbarū capill. an. M. j. seminis anisi ʒ. iiij. seminis apij, petros. ocymi an. ʒ. ij. polipodij querni, recentis ʒ. iiij. sennæ orientalis, medullæ semin. carthami an. ʒ. ij. corticis medianæ sambuci ʒ. iiij. flor. anthos, buglossi. borrag. viol. ana. p. ij. fiat decoctio, & in tñ. ij. diss. sacch. q. s. fiat syrupus arom. cum ʒ. ij. diarro. abb. Utatur in quatuor matutinis continuis, quibus finitis, addere possumus vltimę dosi ʒ. j. rhabarbari expressi, vel pilularum superius enumeratarum ʒ. ss. vel scrup. ij. ut de fumaria, vel indarum, vel de lapide lazuli. Deinde studiosè est adnitendum, ut ventriculus reficiatur, qui frequentius medicamentis est deiectus & minus concoquit. fiat erga talis inunctio.

Carita.

R. olei de absinthio & nardini an. ʒ. ij. ceræ parum, fiat linimentum. Vngatur ventriculus. Tempore inunctionis addatur vini albi odoriferi vel acerbi parū. Absumat tab. j. diarrhodon abb. si obstructions adsint. Si verò frigidior morbus sit, aromatici rosati, vel diaga-

langæ, superbibendo parum vini diluti aqua absinthij, vel melissæ. Interea detur opiata sequens, ad animi tenebras abigendas, & spirituum clarificationem.

Opiata.

R. Cōseruæ rad. bugloss. florum borraginis an. ℥. ij. yringorū ℥. j. aro. ros. ℥. β. pul. diamargariti frigidi ℥. ij. diarhod. abb. ℥. j. cum syr. conseruationis enulæ, aut saryrionis fiat opiata. Capiat ℥. ij. manè, superbibēdo parum vini diluti aqua buglo. capil. ven. vel callitrici, vel sic.

R. conseruæ enulæ campanæ recentis & conseruæ florum violarum ana ℥. j. conf. anthos, buglos. borrag. ana ℥. β. pul. diamargariti frigid. ℥. j. conf. alkeimes ℥. ij. cum syr. de buglo. fiat opiata. Capiat manè ad quantitatem auellanae, superbibendo parum aquæ buglo. & capill. ven.

De melancholia ob cerebrum affectum.

IN cerebro ob intemperaturam frigidā & siccā ægri, humor melancholicus genitus melancholiā facit, vel si temperamentū calidius bilem aut sanguinē adassauerit, melancholicus fit humor in capite, qui aliquando epilepsiā, aliquando melancholiam committit, vt Gal. ex Hipp. probat in Epidem. vbi inquit, Melancholici magna ex parte afficiuntur comitiali morbo, & contrā, morbo comitiali laborantes melācholia. Si enim infirmitas in corpus repit, epileptici, si verò in mentē, melācholici redduntur. Quod Gal. sic exposuit. Bilem, dum cerebro, veluti parti instrumētali, nocet, ad cerebri corpus conuerti ait. Id quod in obstructionibus fieri constat. Cum verò temperamentū mutando, vt similari nocet, eam, mentē rapere dicit. Si ergo vitio huius humoris fiat melancholia, danda erit opera, vt humor genitus vacuetur, intemperies auferatur, & optima victus ratione sensim immutetur. Quod si post primam ætatē facta sit, emendari poterit. Si verò hæreditaria, in prima ætate minuenda erit optima victus ratione, quæ affectui contraria esset. Igitur pu. gantibus medicamentis vtendum in facta, supradictis, vt masticatoriis, & errhinis, si humor aliquis subesse appareat (Alioqui rarò vacuātibus quia

valde

valde calefaciunt, & siccant, quod vitandū est) sed potius alterantibus vtendum, vt embrocationibus ex alto factis, vel decoctionibus, vel oleis, vnguentis, aliisque remediis tam sumptis, quā admodis. Sternutatoria nō sunt negligēda, ante errhina & masticatoria. Decoctiones materiā cōcoquentes vsurpandæ sunt, vt syrupi laxātes, obseruādo capitis tēperiem, imaginationes, somnium, insomnia, naturā. Verūm, vt tēperaturæ humores generantis, vel humoris cognitionē habeamus, obseruandū, an frequēter moueatur, aut multū loquatur, aut vigiliis potius, quā somno delectetur. Tunc enim à caliditate humorū fieri certissimū erit. Aut si inflāmatio præcesserit, & post eam discussa non fuerit, tunc refrigerare & humectare conuenit. Quod si nulla talia accidentia, sed potius contraria appareant, à frigiditate oriri coniicimus. Quare quæ calefaciunt & humectant, eligenda. Qui vero citra castigationē vel delectū, vtitur omnibus remediis ab antiquis & neotericis præscriptis, plus nocet, quā iuuat. Quare, vt in syrupis delectum imperamus, sic in pul. & conf. Nam conf. anthos: stechados, capill. ven. ceterach, buglosf. borrag. violarū, nenupharū, satyrij, corticis citri cōditi, enulæ, ab omnibus præscribuntur. Sed non omnes in omnibus & semper conueniunt. Quare diuidendæ sunt in cōmunes, & proprias aliquibus causis, & accidētibus. Cōmunes voco, quæ sunt tēperatæ & cordiales, quæ nō multū calefaciunt, & humectāt aliquantulum. Quales sunt cōseruæ rad. buglosf. borragin. satyrionis. Hæ in omnibus speciebus, omni tēpore, & symptomate cōueniunt, excepta cōserua satyrij, quæ in amantibus non conuenit. At cōseruæ humidæ & frigidæ, non nisi cū adest magna vel corporis, vel cerebri calefactio, vel cū vrgent vigiliæ, vel cū apponuntur calidiora & ficciora, vel cū viimur cōfectione alkermes, vel puluere diamofchi, diambra, latitiæ Galeni & similibus. Conseruæ anthos, stechados non nisi in frigidiore, aut humidiorē causa vsurpātur, quia siccāt. Conseruæ capillorū veneris, tamarisci, ceterach cōuenientissimæ sunt, si morbus cum obstructione hæpatis, vel splenis fuerit. Pulueres confectionum huic morbo accommodati sunt, confect.

alkermes, diamargar. frigidi & calidi, diambre, diamofchi, lætificās. (Qui omnes ficcāt, alij magis, alij minus. Omnes calefaciunt, præter diamarg. frig. Quod habet tamen aliquid caloris cum ficcitate) si permisceantur conferuis & syrupis. Et ex his opiata fiunt pro humoris, & temperamenti ratione, vt pro bilioso homine, vel pro melancholia orta poſt inflammationem, parari ſic poterit.

Opiata. R. conf. florum bugloſſi. & borag. (conueniunt magis flores conferuæ, quàm rad.) ana. ʒ. j. conf. viol. ʒ. ij. pul. diamargariti frigidi ʒ. ij. diatrag. frig. ʒ. j. cum ſyr. violato, fiat opiata. Capiat manè, & ſerò, longè à paſtu. Hęc opiata conuenit tum in temperamentis calidis, tum etiam in vigiliarum inſtantia, quia humectat ſufficienter, neque calefacit ſupra primum gradum. Quòd ſi non tantum fuerit humectandum, ſed aliquantum refrigerandum, ſyr. de pomis ſimplex, vel nenupharis, vel violatus poni poterit in morbo, & temperatura frigida, & pro tatiturno, ac ſomnolento parari poterit ſequens.

Opiata. R. conf. enulæ campanæ ʒ. ſ. bugloſſi. & anthos ana ʒ. j. conferuæ violarum ʒ. ſ. pul. diamofchi, & confectionis alkermes præparatæ ex cyanyo lapide uſto, & abluto ana ʒ. ij. cum ſyrupo de pomis, fiat opiata. Morbus hic potiùs ab intemperie ſicca prouenit, quàm è copia humoris. Aliquando à ſola imperie relictæ. Vidi mulierem melancholia affectam, quæ nunquam ſapiebat, neque ad primum ſtatum redire poterat, niſi cum vtero gereret. Tunc enim multum non inſaniebat, aut nullo modo. Quo tempore magis laborare debebat, ſi à materia affectus ortum traheret. Verum quia ſanguinis redundantis copia retinetur, ex quo vapores eleuantur, intemperies illa ſicca, vel humor ficcus genitus in cerebro contemperatur & miteſcit. Hoc autem erit nobis argumento, melancholicos potiùs cibis, & balneis, aut potionibus & irrigationibus eſſe humectandos, quàm horum corpora medicamentis laxantibus calefacienda & exiccanda. Gal. libro 3. de locis affectis cap. vltimo uſu balnei aquæ dulcis cum victu humido malum curaffe ſcribit, cum ait.

Interim monendi sunt amici, qui me curantem vident, frequentius balneis & victu humido, & boni succi, nullo adhibito præsidio, huiusmodi me morbum curasse, vbi nondum ob longum temporis tractum nocuus humor multum vacuationi resisteret. Cum verò diuturnus iam est factus, fortiora prædictis adhibenda sunt remedia. Humectatio autem longa, si ab intemperie fiat, morbum curat & euincit. Si ab humore fiat, materiam ad euacuationem præparat. Sola enim siccitas est, quæ morbos siccos curationi contumaces facit. Tum enim curantur, cum pinguescunt, quod est signum certissimum humectationis. Quare danda est opera, vt totum corpus humectetur balneis, potissimum si à toto corpore ortus sit morbus. Quòd si vitio cerebri fiat, humectandum erit caput & irrigandum, irrigationibus humectantibus, aut humiditate substantifica, aut madefactiua, vt irrigationibus, balneis, embrochis, & vnguentis humidis, & minimè digerentibus. Substantifica verò cibis humidis & euchimis, laudatisque potionibus. Incipiendum ab humectatione madefactoria. Vtilis enim est ad meliorem nutritionem, hoc est, ad humectationem substantificam. Nam balnea aquæ dulcis siue humectatoria, partes relaxant, alimentum ad eas trahunt, vel missum, & appositum conseruant, & partes, vt prius, non assant, neque vrunt. Verùm post medicamenta laxantia, priusquam vtamur humectantibus balneis, non erit inutile vt balneo leuiter digerente, & detergente, vt si quid in parte hæreat, detergeatur, & melior postea fiat nutritio. Tale erit, si ex decoctione borrag. bugloss. mal. & florum chamemel. & hordeo paretur. In eo manè natet æger, citra defatigationem, reiectis prius alui recrementis. Postea leuiter detergetur, & vngatur ad eundem scopum sequenti Vnguentum.

R. olei amigdalarum dulcium, & olei chamemel. an. partes æquales, vel vngatur oleo amygdal. amararum recenter parato, continnet per vnam aut alteram hebdomadam, alternis diebus, vel quotidie. Post vsum huius balnei erit optimum rursus ventrem laxare, syrupo superius descripto ad atræ bilis euacuationem, vel

utatur pulucre sequenti, in iure galli antiqui, vel cremore hordei, vel pul. loco, utatur opiata in sequentibus descripta.

Pulvis. R. summitatum thymi, epithymi, fennæ orientalis an. $\mathfrak{z}$. j. salis communis, & sacchari candi an. $\mathfrak{z}$. iiij. tartari ex vino albo $\mathfrak{z}$. β . medullæ carth. $\mathfrak{z}$. j. fiat pulvis, cap. iiij. cum iure galli antiqui, vel capi, vel in iure albo alius piscis saxatilis, vel lupi, vel carpioni, vel mugilum, vel trutarum, vel aliarum non palustrium. Quod si detur in decoctione capi farti passulis, ficibus, polypodio, efficacius laxabit, vel dissolue decoctione sequenti.

Decoctio. R. violarum, mercu. borraginis, an. M. j. fiat decoct. Et in q. j. diss. pul. præordinati $\mathfrak{z}$. ij. vel $\mathfrak{z}$. iiij. vel detur in decocto hordei mundati, addita syr. violati $\mathfrak{z}$. j. Sic trahitur humor, qui in splene est, & toto corpore. Qui si à capite trahendus est, tribus diebus cōtinuis eo utendum est, & parum edendum. Ex lapide armeno, vel lazuli pulvis talis fieri potest, qui potenter atram bilem trahit. Verum per se dari non potest, vel nisi prius cremor hordei sit sumptus, vel exhibeatur cū supradictis decoctionibus. Parari autem sic poterit.

R. lapidis armeni, vel lazuli abluti decies in aqua violarum $\mathfrak{z}$. j. fennæ orientalis $\mathfrak{z}$. ij. polypodij, querni recentis $\mathfrak{z}$. j. β . seminis anisi, bismalux, cuscux ana $\mathfrak{z}$. j. sacchari candi $\mathfrak{z}$. iiij. semin. frigidorum, maiorum, minutim incisorum, semin. violarum, ana $\mathfrak{z}$. ij. florum sambuci $\mathfrak{z}$. iiij. fiat pulu. capiat ad $\mathfrak{z}$. ij. à $\mathfrak{z}$. j. cum supradictis decoctionibus, vel fiat talis confectio solutiva ex lapide lazuli, vel armeno.

R. thymi, epithymi an. $\mathfrak{z}$. β . agar. $\mathfrak{z}$. j. β . lapidis armeni, vel lazuli loti decies in aqua fōtis, postea in aqua violarum $\mathfrak{z}$. ij. diagredi $\mathfrak{z}$. iiij. garyophilorū, cinamomi an. scrup. j. cum syrupo rosarum laxatiuo fiat opiata, cui adde, syrupi de pomis redolentibus tertiam partem ad syr. rosat. lax ut si $\mathfrak{z}$. iiij. syr. rosati ponantur, $\mathfrak{z}$. j. syr. de pomis erit miscenda. Hæc compositio ad imitationem Auræ Alexandrinæ facta est, sed hyperam prætermisimus. Syr. autem rosat. solutivum ad augendam vim laxandi, & ad castigationem aliorum medicamentorum

tantum addimus. Cinamomi etiam crass. parum adiunximus, ad ventriculi corroborationem. Hæc compositio maiorem partem scammonij, quàm par sit, recipere videtur. Sed tantùm abest, vt hoc nomine vituperanda sit, vt securius ea sit vtendum. Lapidēs enim lazuli, vel armeni, quò citius è ventriculo exeūt, eò melius est, & conducibilius. Adde quòd vomitionem agarici, & lapidis lazuli impedit, & maximè, quia cinamomum deorsum turbat, & eorum ingratum saporem castigat. Syrupus de pomis caliditatem temperat. Si hyeram imposuissēmus, calidius medicamētum redderetur. Sed ea forma melius operatur, & minùs ventriculum lædit. Quòd si bilioso, vel multùm sicco danda esset hæc compositio, danda esset cum decoctione frigida & humida, vel cum syrupo violato, vel cass. admiscenda, modò cum decoctione anisi detur, vel fiat in sequentem modum.

R. conseruæ violarum & cass. recenter extractæ. an. ℥. iij. thamarindorum electorum ℥. iij. pul. opiata præordinata ℥. j. misce cum paucò syr. de rosīs siccis, fiat opiata, capiat ℥. β. in forma boli, vel dissoluatur in iure galli pinguis, vel in aqua violarum, & capill. veneris, capiat manè. Statim post assumptionem detur cremor hordei cum saccharo. Prohibet enim vomitionē, & oris ventriculi resiccationem. In verè melācholicis dari potest in puluere cum iure pingui, vel decoctione polypodij querni. Euacuatione rursus facta vel hac opiata, vel puluere redeat ad balnea aquæ dulcis, vel fiat sequens decoctio pro balneo, pro irrigatione, vel pro ablu-tione capitis vel pedum.

R. violarum M. iij. florum bugloss. borraginis ana p. iij. quat. semin. frigidorum maiorum conquassatorum an. ℥. iij. fiat decoctio. In aqua cisternæ, vel fluuiorū, vel fontis q. s. Natet in ea decoctione manè, & ex eadem irrigetur caput ex alto guttatim, post irrigationem vngatur vnguento sequenti.

R. olei, de semine cucurbitæ, & cucumeris ana. ℥. iij. olei amygdalarum dulc. ℥. iij. inungatur caput. Tempore inunctionis, adde lactis mulieris tertiam partem. Agitentur & applicetur manè, vel post mediam noctē.

Conuenit omni speciei, quæ per essentiam fit. In ea verò, quæ per consensum fit addendum est olei rosati ad duplū. Et inunctio fieri debet serò ante lecti ingressum. Si somnus sit conciliandus, loco olei amigdalārū, violatum est apponendum. Quòd si non sufficiat, adde parum olei de papauere, vel de semine lactucæ. Aliquādo etiam in ea specie, quæ per consensum fit, non erit præter rationem caput frequenter oxyrhodino perfundere in hunc modum parato, vt.

R. olei rosati ℥.iiij. aquæ myrthillo rum ℥.ij. aceti ℥.j. misce, vngatur pars anterior capitis. In principio semper est repellendum, donec affectio cessauerit. Deinde illa digerentia modicè calida applicanda. Nam qui caput reficcant, ex stulto insanum faciunt.

De Melancholia hypochondriaca.

C A P V T 42.

Hypochondriaca affectio topica remedia propria habet, & proprias euacuationes differentes ab euacuatione aliarum specierū melancholiæ. Nam ventriculus vel per proprietatem, vel per cōsensum, magna ex parte laborat, ob id non est fortioribus remediis exasperandus, sed eget mitioribus. Mitiora erunt, quæ in hac affectione mitiora dicuntur, nō autem talia simpliciter. Morbus nepe est cōtumax, ob idque fortiora remedia expostulat, quando sunt illa cōmunia, quæ mitiora simpliciter dicuntur, vt cass. fistula, & catholicū.

Vomitus. primum prouocetur vomitus, maximè si cognoscamus pituitam asseruatam in ventriculo, quæ vomitu possit

Missio sanguinis. expurgari. Fiat sanguinis missio, si plethora, adaucta sit ex mediana sinistra. vel si fiat ob retentionem mensium, vel venarum hæmorrhoidarum. Quòd si possis è vena poplitis, magis laudanda est, postea prouocentur hæmorrhoides, vel menses. Non enim primum hæmorrhoid. aut menses prouocare oportet, sed prius, quod est

Prouocatio hæmorrh. & mensium.

in corpore collectum, debet euacuari, deinde ad illorū prouocationē veniendum, quod sit acrioribus medicamentis, & diureticis. Aliàs enim ob plenitudinem neque cucurb. affixæ parti domesticæ fœmoris prodesse, &

medicamentorū applicatione nimia fieret in partem attractio, & super vires illius. Quare soluēda primū plethora, basilicæ sectione, post modū veniendū ad saphe-
nā. Sic vomitus prouocā-
dus est, cū in vētriculo est cruditās. Facta euacuatione per vomitū, & venæ sectionē, purgandus est humor, qui primū coqu. syr. præscriptis. *Curatio.*
Hoc tamē obseruādū est, vt quoties fit affectio hæc ob splenis obstructionem, vel menses suppressos, addantur in syr. magistralibus ea, quæ obstructiones aperiant, & habēt aliquā aromaticitatē, ob quā possint corroborare partes internas, & viscera, vt sunt valeriana, asarum, cyperus, spica, cū radicibus aperitiuis, quod nō est faciendū in aliis speciebus. Nā diuretica sunt huic affectioni cōtraria, cū sint acria omnia. Vel addantur aquæ cum syr. quæ vim habent aperiendi, vt fiat hoc modo.

R. syr. de bizātiis & capil. ven. an. ʒ. j. syr. de borrag. vel de bugl. vel de epyth. vel de fumaria an. ʒ. ij. aquarū bugl. borrag. scenic. & meliss. an. qr. j. misce pro iij. dosibus, vel fac hanc decoctionem sequentem. *Syr. aperiens.*

R. rad. petr. graminis, aspar. an. ʒ. j. valerianæ, cyperi an. ʒ. ij. herbarū capi. maliss. betō. matric. an. M. j. borra, & buglos. an. M. ʒ. seminis anis. scenic. carui an. ʒ. j. ocymi, cubeb. ana. ʒ. ʒ. fiat decoctio & in colatura dissol. ex syr. præscriptis vel de syr. Regis Sab. descripto à Mes. cap. de melācholia. Valet hic syr. ad omnes affectiones melancholicas, præcipuē in quartana, si assumatur cum decocto saluiæ & melissæ. Si quis vtatur vino albo, in quo maduerit saluia per noctē, factis prius euacuationi b⁹, curatur à quartana. Purgetur frequēter cū decoctione epithymi, vel senæ, vel polyp. & aliis leuiter purgantibus melancholiā. In aliis speciebus melanch. laudantur myrobal. sed in hac, cū fiat ab obstructione, parū laudo, sicut ne cū sit à suppressis mensibus, vel hæmorrhoidibus. Nā omnes illæ astringunt, & astringendo sic laxant quod tenuius est, quod crassius est, remanet, unde obstructio augetur. Neque etiā laudandus est in his vsus cassiæ, vel compositionum, in quibus ingreditur, vt quæ flatus gignat, & in flatulentis multas tortiones. *Curatio quartana.*
Cautio myrobal.
Vsus cassiæ improbat.
Quod si cogamur his vtī, aut cass. ob aliam causam, vel ob penuriam aliorū medicamentorū, addemus pul. anis.

3.ß. quod est faciendum in phrenitide cū cassiam damus, aut cath. Ab istis ad fortiora veniendū est; vt ad pilulas indas, de lapide lazuli, hyeras omnes, sed de colocinthid. Iustini, Russi, & aliorū, & ad potionē illā, quæ recipiebat cōfectionem alkermes suprà descriptā superiori cap. Et post assumptionē hyera, vel pil. detur hordeū mundatū liquidissimū, paratū cū aqua rātūm, & nō cū decoct. carniū, & addatur sacch. in suff. quantitate. Vtantur etiā ptisana, atque hoc ad robur oris vētriculi, & ad deterfionem & sopragi, in his præcipuē, qui vomitui sunt obnoxij. Deinde superdormiāt parū, donec medicamentū sit redactū de potētia ad actū, atq; tunc operatio erit salubrior. Si medicamentū sit imbecillius, laudabile erit dare decoct. aliquā, post duas aut tres horas (seruata proportionē vt tandē eodem tēpore operentur pilulæ, & decoctū) purgantē melāch. vel dentur syr. de pomis cōpos. 3. ij. cū decocto cicerū rub. Vel syr. regis Sabot cū deco. epith. Medicamenta, quæ assumuntur ad corroborandum ventriculum & alias partes, sunt hæc, oro. ros. diagalanga, & alia electaria corroborantia facultatem coctric. m, & carminentia ventositatem. Laudantur tales clysteres.

Corroborantia os ventriculi.

R. matric. M. j. rad. alth. 3. j. polyp. querc. 3. ij. epith. summitatū thymi, flor. genistæ, & sambuci, chamomillæ an. p. ij. flor. buglois, borrag. anthos an. p. j. fiat decoctio cui adde anis. fcenic. sem. vrticæ an. 3. j. seminis rutæ 3.ß. Et in 12. j. col. diss. mel. ros. 3. ij. hieræ picræ, & benedictæ ana 3. iiij. (Adduntur & aliæ hieræ, vt Archigenis, Russi, colocint. sed in minori dosi) ol. chamo. 3. ij. fiat clyster. Residentia clysteris ponatur suprà ventrem ad modum cataplasmat. Vel applicentur ventosæ cū scarificatione suprà vētrem. Vel fiat picatio suprà ventrē, prius oleo inunctū, & hæc omnia mirē inuāt, præsertim cucurbitulæ: quia melancholicus humor non solum est in venis, sed etiam in musculis sparsus, & aliis partibus. Sed corroborandus est ventriculus foris per sacculos, ynguenta & emplastra applicata, vt & splen, hepar, & aliæ partes, quarum consensu hæc affectio fit, confirmantur. In hac affectione summè laudatur decoctum galli in farcti cum pass. & prunis, & pul. præscripto cap.

de melancholia pro pauperibus , cuius dosis est vsque ad ʒ. iij.

De Melancholia Hypochondriaca caput alterum.

Hypochondriaca affectio fit vitio splenis, mesenterij, & intestinorum . Aliquando est sola intemperies in principio, sed tandem vrit calidos humores. Alimenta coctu difficilia non concoquuntur, hinc cruditates, & flatus multi gignuntur. Dioclem citat Gal. lib. 3. de Locis affectis, qui ait os ventriculi inflammari, ac propter inflammationem ipsum obstrui, & prohibere, ne alimenta statuto tempore ad intestinum descendant. Quāobrem diutius manentia in ventriculo, quā par est, & tumores, & æltus & reliqua, quæ prædicta sunt, efficiūt. Hæc sunt, quæ Diocles literis prodidit, quæ Gal. non reprehendit, sed in eadem est sententia. Et hæc paulò post confirmare videtur, cū ait, atque videtur etiam in ipso inflammatio esse. Sanguis autem in parte inflammata contentus, est crassior, & atræ bilis magis cōformis. Itaque quemadmodum elato à ventriculo ad oculos fuliginoso quodam, aut fumoio halitu, aut crassis vaporibus, similia, vt in suffusione, accidentia contingunt: eadem ratione sublata ad cerebrum ab atra bile euaporatione, veluti fuliginosa fumosaque melancholica in mente euenient accidenti. Hactenus Galenus. Ego aliquando post *βελμῖαν* & tristitiam morbo tali laboraui. Verū nō audebam dormire. Fiebat enim tanta effusio vaporum ad cerebrum, vt caput grauari & mentem affici mille modis sentirem. Horrebam, cū humor acidus circa ventriculum mouebatur; vel cū reuocabam ad memoriam aliquid, quod mihi timorem incuteret. Multos ructus mittebam, cor palpitabat, mens erat affecta. Quare hunc affectum nihil aliud esse existimo, quā intemperie mesenterij, vel vrenarum meseraicarum, quæ ad intestina, & ventriculum deducuntur. Neque probo Dioclis & Gal. opinionem, qui dicunt os ventriculi, quod intestinis continuatur, inflammari. Si enim inflammaretur, & in tumorem eleuaretur, febris continua esset, vt in aliis inflammationi-

Vera causa. bus internis, ac morbus acutus esset. At in hoc affectu neque febris adest, neq; morbus acutus, sed qui in multos menses producitur. Quare potius intemperiem esse siccam existimo, cum aliqua caliditate, sine affluxu, sed cum obstructione potius, à sanguinis crassitie, vt gravitates harum partium indicant, & recrementorum acrimonia, flatus acidi vel nidorulenti, & vaporum sublatio magna ad cerebrum. Quæ non nisi à calore adassante humorem illum, & sanguine crasso fieri possunt. Remanet autem crassior pars sanguinis, tenui ad cerebrum delata. Quamobrem ad curationem hæc necessaria sunt.

Curatio.

Victus ratio optima (potissimum enim talium morborum, qui circa partes concoctioni destinatas accidunt, optima victus ratio remedium fit) quæ intemperiem emendat, & flatibus gignendis materiam non præbet, ventrem lenientia, nec eundem constringentia, recrementa vacuantia. vt mitiora medicamenta ventriculo & intemperiei acta, vsus repellentium à capite, quod est potissimum in huius morbi curatione. Vomitus præterea utilis est in iis, qui facile vomunt. Euacuantur enim plura recrementa, & flatus multi, quare post cibum concitandus est, aqua tepida, vel syrupo violato in maiori quantitate assumpto. Postea clysteres iniiciendi, quales supra descripti sunt. Quibus peractis, syr. apperietes leuiter sine magna calefactione dandi. Si tollenda sit obstructio, fiat potus ex syrupo capill. ven. & endi. cum aqua cichorij, graminis, portulacæ, endiuia, vt.

R. syr. capillorum ℥.iiij. aqu. graminis, cichorij. end. ana ℥.iiij. misce. cap. Si magis sit apperendum, syr. de bizantiis vel endiuia simpl. vel compositi, cum aqua bugloss. borrag. exhibere poterimus, vel fiat talis.

R. rad. borraginis, & graminis ana ℥.j. corticis citri ℥.℔. cichorij, endiuia, borrag. herb. capillarium ana M. j. quatuor semin. frigidorum maiorum ana ℥.℔. anisi, foeniculi ana ℥.j. florum chamom. violarum, borraginis thamarisci, ana p. j. fiat decoctio & in ℥℔. j. dissolue succi pomorum ℥.iiij. sacchari q. s. fiat syr. aromatizetur cum ℥.j. pulueris diarhodon abb. cap. manè. Finitis syru. capiat sequentem potionem.

R. mercurialis, bugloss, an. M. j. violarum M. ℔. pass.

febestem an. N. xx. anisi. ʒ. ij. senæ orientalis, medulæ carth. & epithymi, ana ʒ. ij. polipo liij quer. recentis qr. j. fiat decoctio, & in colaturæ qr. j. dissolue syr. rosati solutiui ʒ. ij. cinamomi scrup. j. capiat manè. Si magis laxare velis, cassiæ vel cath. ʒ. ʒ. adiunge supradictis, fiat euacuatio, vt suprà dictum est, duobus diebus cōtinuādo, quod fiet, si residuum decoctionis in syrupum coquatur, & in crastinum capiat quart. j. Vel detur clyster ante medicamentum, vel in crastinum vtatur medicamento cum ʒ. ij. succi mercurialis. Vtatur frequenter pomis dulcibus coctis & refrigeratis, vel parūm accidis cum paucō saccharo, in prima mensa. In fine verò mensæ ædat mediam partem pomi assī, vel calefacti tantūm, non superbibendo. Pruna prima mensa profunt. Vitanda sunt medicamenta & alimenta, sicca, siue adstringentia, quæq; aliquando exhibentur iis, qui facilè vomunt, vt pyra, poma, mala cotonea cocta. Difficile enim coquantur, & flatus multos gignunt. Satiū erit aquæ parūm bibere, cū concoctio fieri incipit. Impedit enim effumationem, & cibi adassationem. Flatus si multi sint, discutiendi sunt assumpto aromatico rosato, vel paucō aniso. His autem quotidie non est vtendum, vt neque pul. cordialibus quæ corpus siccant, & morbum augēt. Talis autem parari sic potest.

R. anisi. ʒ. j. cort citri ʒ. ʒ. marg. florum bugloss. & borrh. ʒ. ʒ. pul. diarth. ab. scrup. j. sacch. ros. tab. ʒ. iiij. misc. fiat pul. cap. cochlear vnū. In omnibus speciebus melancholię conuenient sacculi, & epithemata, qualia sunt in capite de incubone. Victus ratio huiusmodi sit, quæ atram bilem minimè possit creare, Alimentis igitur vtatur, quæ frigidiorē sanguinem coquant, & tenuem gignunt, & quæ non effumant ad cerebrum, nec ventrem siccant, & constipant. Edant ex fructibus poma, quæ & medicamenta & alimenta esse possunt, quouis modo sumpta. Pruna, vna, cerusa dulcia, pepones, cucurbitæ, & lactucæ coctæ erunt ex vsu. Ex carnibus conueniet caro vitulorum, hædorum porcellorum, caponum pinguium, gallinarum, pullorum earundem, & columborum, si sint elixi cum lactuca vel borragine. Cremor ptisanæ exhiberi poterit conuenientissimè, non tota ptisa-

na, cum pauco cinamomo & aniso, & sine amigdalīs, nisi sint recentes, aut diu in aqua frigida maceratæ, & frequenter inter contundendum, aqua frigida consperiat. Vinum mihi non placet, quare aqua, quæ faciliè per hypochondria descendat, detur. Quòd si a vino abstinere noluerit, eligatur, ἀδυνάμων, vt album aquosum. Satius esset tamen poscam bibere bene dilutam. Omnes fructus, qui effumāt ad caput, vel omnes cibi, qui nidorem multum reddūt, vel quęcunque cum aromatis, vel multa pinguedine, butyro, lacte, casco, & oleo parantur, non sunt ex usu. Iuscula in parua quantitate sumpta iuant, in magna verò fluctuationem faciunt, & crudtatem. Quies corporis, leues frictiones pedum, & eorundem ablutio cum decoctione irrigationis multum conferunt. Animi tranquillitas tenenda fabulis, aut alio quouis modo, animum euocare ab omni cogitatione oportet, nec eorum morbi mentionem vllam facere. Gaudeat verò & lætetur, & qui cantu, aut aliis musicis instrumentis hylaritatem excitent.

De Mania.

C A P. 43.

MAnia non multum differt curatione à melancholia, nisi quòd maior sit intentio obtundendi acrimoniam humoris refrigerando & humectando. Sed in sanguinis missione conueniunt, nisi quòd non rāta sanguinis copia est extrahenda in mania. Dantur etiam clysteres, vel ante, vel post sanguinis missionem, emollientes, cum quadam attractione ad diuersionem. Concoquitur humor peccans syr. magis frigidis, & magis respicientibus bilem, additis tamen aliquibus syr. qui humores adustos respiciunt, vt sunt syr. de fumaria, de buglossi. de borragine, de epithymo, sed in minori dosi, & syr. endiuia simpl. viol. de nenuph. & de pap. cum volumus somnum conciliare. Syr. etiam de cicho. non est reiiciendus. Syr. endiuia compositus non conuenit, quia vim habet aperiendi, & calfacit.

*Syr. concoq.**Aqua.*

Aquæ, quæ syr. commiscuntur, sunt endiuia cichor. scariol. lupuli, addendo aquam buglossi. borrag. melissi. ros. acetos. fumor. scolopēdria, lact. & similes. Pro præ-

paratione materiæ fiat talis syr. cum morbus sit à bile affata.

R. syr. viol. & endiuia simpl. ana ℥. j. syr. de fumaria & bugloss. ana ℥. ij. aquarum cichor. scariolæ, lupuli, bugloss. borrag. ana gr. j. misce, fiat syrupus, qui aro. cum ℥. j. sandali albi, quia cinamomum esset calidius, vt & sandal. citrinum. Sunt commiscenda, quæ humores affatos respiciunt pro ratione temporis, ætatis, locorū, *In temper. bilioso quid agendum.* temperamenti, & symptomatum in maiori vel minori quantitate. Si magis ferociat biliosum temperamētum, & tempus sit æstiuum, adituque vigiliarum instantia, & bilis redundet in toto corpore, tunc oportet, vt quæ refrigerant, humectant, & incrassant, superabundent. Sin autem humor melancholicus, tristitia, mœror, tempus autumnale, & temperamentum totum sit melancholicum *In melanch. quid.* quæ melancholiam digerunt, & euacuant, præpollere debent. Purgandi cum decoctione myrobal. & epithymi, vel cum cath. fortificato cum elect. diaprun. sol. vel de succo ros. Myrobal. laudatur in hac affectione, quia laxant astringendo, atque ita impediunt vaporum ascensum ad caput. In processu autem purgantur cum pilulis de 5 generib. myrobal. sine quibus, & tandem ad fortissima per media deuenientes, cum pilulis de lapide lazuli, & indis, addita tertia parte rhabarbari. Non tamen pilulas illas intelligimus de 5. generibus myrobal. quæ vulgò parantur ad morbos articulares, ob hermodactil. admixtionem, qui magis nocerēt, sed quæ poterunt fieri ex 5. generibus myrobal. Syr. ros. lax. cum decoctione follic. senæ & epithymi, quæ laudantur pro principio multum, vel cum adsunt vigiliæ. Quod si addantur gr. ij. vel iij. diagredi, cum opus est insigni euacuatione, fiat efficacius medicamentum. Nam propter vigilias electuaria multum exiccantia, & pilulæ fortiores non competunt, sed syr. violatus eo tempore laudatur cum decoctione fructuum, addita manna, vel cath. Quod si addas ℥. j. diasenæ, vel diamannæ in processu, multum proficies. Pro principio igitur fiat talis purgatio.

Purgatio pro principio.

R. prunorum, pass. sebest. ana N. xx. florum cord. an.

p. j. rosar. recen. si reperiantur (nam recentes addunt vim purgatoriam) p. ij. summitatum thymi vel epithy. polypod. vel senæ ꝑ. j. fiat decoctio in q̄r. j. col. diss. tamarindorum elect. ꝑ. j. syr. viol. ꝑ. j. vel, vt magis purget, syr. ros. lax. ꝑ. ij. maximè quando non reperiuntur rosæ recentes. Vbi ponitur syr. viol. possunt addi grana, ij. diagredi, & tantundem macis, vel mastich. si timeatur noxa ventriculi, & habebit parem vim cum syr. ros. lax. In eadem decoctione potes addere cass. fistulæ extractæ ꝑ. vi. diaprun. solutiui, vel elect. de succo ros. vel oxylapathi (quod maximè proprium est purgandæ bili) ꝑ. j. pro diutibus possumus addere infusionem ꝑ. j. rhab. Pro pauperibus autem addatur syr. ros. laxatiuus, vel myrobal. citrini in infusione, vel in decoctione ad ꝑ. ij. vel iij. fiat decoctio ex myrobal. maximè laudanda hoc modo.

R. gly. ras. ꝑ. ij. pass. pruni. sebest. ana N. xx. quattuor sem. frigidorum maiorum an. ꝑ. j. florum anthos vel stechad. ꝑ. j. trium florum cord p. j. tamarindorum ꝑ. j. myrobal. cytrinatorum & indorum ana ꝑ. ij. (si non ponatur rhab. vt si sit pauper, auge myrobal ad ꝑ. iij.) polypod. querc. seminis cuscute an. ꝑ. vi. fiat decoctio. In q̄r. j. col. diss. cath. ꝑ. iij. confect. hamech. ꝑ. j. fiat potio. Additur gly. quia lenit asperitatem inductâ à myrob. vt facilius fluat medicamentum. In forma pil. fieri possunt sic.

R. omniũ myrobal. ꝑ. j. epith. seminis cuscute, ocy-mi, flor. stech. ana scrup. j. cinum. croci an. ꝑ. j. cum syr. ros. lax. fiant pil. vij. pro ꝑ. cap. ꝑ. j. pro dosi. In processu autem, vel post syr. digestiuum, possunt addi gr. aliquot diagredi: vel si maioris vti maiori euacuatione, fiat sic.

R. mass. pil. sine quibus scrup. iij. cum aqua vel succo bugloss. vel cum vino, vel syr. viol. fiant pilulæ vij. Et hæ pilulæ erunt mediæ inter primas, & modò describendas. Nam pilulæ sine quibus purgant bilem sine molestia, & earum compositio est optimè confecta. Fortiores.

R. mass. pil. sine quibus, vel aureorum scrup. ij. indæ vel de lapide lazuli scrup. j. fiant pilulæ vij. cum aqua bugloss. vel cum syr. viol. Erunt autem fortissimæ, si dentur tantum pilulæ indæ. Sunt enim de robustissimis

ob veratrum, lapidem lazuli, & colocintid. Vel si dentur tantum pilulæ de lapide lazuli. Sed hæ sunt magis propriæ melancholiæ, quàm maniæ, si per se sumantur, & non misceantur cum aliis respicientibus bilem, vel cum rhab. Quare si velis, vt magis propriæ fiant maniæ, adde rhab. scrup. j. vel scrup. ß. & formentur cur syr. viol. vel ros. Supra caput conueniunt irrigationes frigidæ & humidæ, & ex ol. refrigerato, & humido. Pro principio laudatur oleum ros. postea additur ol. viol. vel de semine lact. oleum nenuph. vel de papauere, cum vigiliæ ægrum vexant. Additur & oleum amigd. dulcium, sed hoc magis ad humectationem. Oleum de cucurbita optimum est. Summè autem frigidis non est vtendum, nisi cum cautela, quia spiritus congelant & reddunt immobiles. Oleum rosat. in omni morbo cū fluore, à quacunque materia laudatur in morbi principio. Irrigatur seu perfunditur caput lacte mulieris, præsertim pituitosæ, vel fiat decoctio ad capitis irrigationem hoc modo.

Irrigatio.

R. flor. violarum p. ij. flor. cham. meli. ros. nenuph. ana p. j. feminis lact. iij. feminis pap. albi z. j. fiat decoctio. Quod si velis magis humectare, adde aliquot pedes & caput veruecis, & hordei mundati p. j. & hæc decoctio erit pro principio, & pro instatia vigiliarum: vel pro iis, qui post morbum acutum & vigilias diuturnas sine febre insaniunt. In processu & declinatione fieri potest sicut in phrenitide. Catelli dissecti apponuntur calidi supra caput, qui sua actuali caliditate, cōfortant caput, & digerunt sine exiccatione, vt etiam pulmones arietis. Vel fiat decoctio quæ vim habet digerendi cum quadam humectatione, vt hæc præscripta, si semen pap. & lactucæ auferas, & addas flor. cham. melil. stech. ana p. j. præter id quod ponebatur. Sic faciendum de vntionibus. Nam à principio potest fieri talis.

R. al. ros. & viol. ana z. iij. misce, irrigetur pars anterior capitis vel adde lactis mulieris z. j. & fiat mediū inter repellens, & digerens. Magis digerens fiet hoc modo.

R. ol. viol. z. iij. olei amigd. dulc. & lactis mulieris & ol. chamom. ana z. ij. misce, fiat capitis inunctio. Oleum cham. digerit sine attractione & roborat caput. In vera

*Cucuffa.**Cauteria.*

declinatione ad corroborationem cerebri, potest fieri cucuffa ex astringentibus, & aromaticis, vt dictum cap. de phrenit. & de dolore capitis à pituita. Laudantur etiam cauteria, vt id, quod est congestum in capite, euacuetur, & fieri debent supra commissuram coronalem. Aliquando hic morbus fit propter multitudinem sanguinis, & tunc competit missio sanguinis ad magnam quantitatem. Clyster etiã & inunctio illa repellens primò conueniunt, vt fumi repellantur, & vapores, qui mittuntur ad caput. Si fiet à crapula, ieiunet, postea detur clyster. Si perseueret, mittatur sanguis, sed primùm & statim post clysterem, irrigatur prima illa inunctione, cui si addas succum hedere, vel caulium, fiet medicamentum proprium huic causæ, nempe ebrietati. Quòd si venterculus sit adhuc plenus vino & crapula, prouocetur vomitus ante clysterem, & sanguinis missionem.

De Mania caput alterum.

Mania est insania absque febre. Differt autem, vt Gal. testatur, à phrenitide, quòd sine febre fiat: à melancholia, quòd sine metu, & tristitia accadat, sed cum audacia, multiloquio, saltu, agitatione corporis inordinata, oculorum frequenti motu, cum aspectu toruo, intrepido, & inuerecundo. Differt præterea & melancholia, materia ipsa. Melancholia enim ab humore frigido, vt Galenus vult, & vt sympto. indicant: mania verò ob tenuium & biliosorum humorum euenit malignitatem. Est autem duplex. Alia ex humorum naturalium, alià ex non naturalium adustione. Quare duas constituit differentias generales, quæ sub se innumerabiles differentias pro corporum affectorum differentia continent. Si ergo à sanguine bilioso assato, vel à sanguine melancholico, aut melancholiæ permisto fiat, caninam efficiet maniam. Ea correpti rixantur, multum loquuntur, agitantur. Verùm propter sanguinem, frequenter rident, & aliquando obediunt, sed statim redeunt ad insaniam. Aliquando ita stant, vt ad se rediisse videantur. Verùm leui occasione ad pristinam insaniam statim redeunt, mordent adstantes, amicos afficiunt iniuriis,

iniuriis, vulnerant & verberant. Si verò à melancholia adusta fiat, vel à sanguine melancholico adasato, fit ferinus furor, deteriores euadunt, excitantur rabidi affectus, insaniunt aliquando cum studio, ita vt semper aliquid mali meditentur. Quare vincendi sunt, ne alicui noceant, aut sibi manus inferant, aut se præcipites dent. Aspectus horridos, & mores ferinos habent. Ob id lupinam Arabes cognominauerunt, & dæmonium lupinum, ad prioris generis differentiam, quod etiam dæmonium, sed caninum vocant, à moribus caninis.

Curatio.

Curatur hic affectus, vt phrenitis, quantum ad remedia vniuersalia. Sed nonnihil interest in particularibus. Missio enim sanguinis facièda non est, quia & sine febre sit, & materia est per totam cerebri substantiã diffusa, & humor multum supra naturam sanguinis. Statim enim incandescit bilis illa assata, & torrida, separata sanguinis humiditate. Iniiciantur clysteres, quales in phrenitide, qui attrahant & à capite euellât, sine magna calefactione. Fiat igitur hoc modo.

R. maluæ, bismaluæ, ciclæ, mercurialis ana M. j. borraginis M. ij. prunorum Pa. xx. quattuor seminum frigidorum maiorum ana ℥. β. anisi ℥. ij. florum buglossæ violarum, borraginis, chamomilæ ana p. j. fiat decoctio in iure capitis veruecis, & in ℥. β. dissolu. mellis rosati, & loch. de cassia ana ℥. ij. succi mercurialis, & ciclæ ana ℥. j. β. olei violati ℥. iiij. misce, iniiciatur manè. Affigantur cucurbitulæ collo sine scarificatione, & caput perfundatur sequenti medicamento.

R. olei violati ℥. iiij. olei de femine lactuce ℥. ij. ouorum fortiter agitatorum ℥. j. Agitentur simul, & tempore applicationis, adde lactis muliebris ℥. iiij. Aut si videatur aliqua materia moueri ad cerebrum, oleum rosatum vel myrthinum addi poterit cum paucis aceto debili, ad repellendum. Hoc autem est faciendum potissimum, quando sunt euacuandi, ne ex materia à medicamentis agitata caput fumos recipiat. In purgatio-

ne magis vtendum est medicamentis humidis, quàm re-
siccantibus, quales sunt syrups præscripti ad melan-
choliā factā in homine bilioso. Vel prius cōcoqua-
tur materia syrups concoquentibus. Quòd si à bilis v-
stione fiat, parari potest sequens syrupus.

R. syrups violati ℥. iij. syrups endiuæ simplic. & bor-
raginis ana ℥. j. aquarum lact. vel violarum, vel portu-
lacæ, vel nenupharis ℥. j. misce, cap. in quatuor matu-
tinis, tertio quoque die iniiciatur clyster. Deinde detur
bolus sequens.

R. cath. ℥. β. elect. de succo rosarum ℥. iij. misce, fiat
bolus vel dissoluatur in aqua violarum, vel borrag. vel
fumariæ, vel sic.

R. tripheræ persicæ ℥. β. confectio. hamech. ℥. ij. dis-
sol. in aqua bugloss. & capil. ven. adde syr. violati ℥. ij.
mixta exhibeantur vel sic.

R. prunorum, sebestem, ana pa x. quattuor semi-
num frigidorum maiorum ana ℥. ij. anisi ℥. j. senæ o-
rientalis ℥. β. thamarindorum ℥. j. florum violarum
bugloss. ana p. j. fiat decoctio. In qr. j. dissol. syrups ro-
sati laxatiui ℥. iij. cap. manè. In hoc morbo myrobal. in
decoctione ponendi sunt quia laxant & effumationem
prohibent. Confricandi sunt in succo rosarum, vt ma-
iorem vim laxandi habeant. Non probo vsu pilula-
rum neque medicamentorum multum laxantium nisi
cum decoctione humida. Hæc sunt, quæ in curatione
manix caninx conuenire poterunt. Iisdem vti possu-
mus in lupina, verum permiscenda sunt quæ atram bi-
lem magis concoquant humectando, & humores adas-
fatos euacuent, vt syrups in melâcholia præscripti, qua-
les sunt de borragine, violatus cū decoctione vel aquis
earundem herbarum.

R. syrups. de borragine ℥. iij. syrups violati vel de
succo cucurbitæ ℥. ij. aquæ bugloss. vel nenupharis,
vel violarum ℥. j. misce, capiat in quattuor dosibus.
Syrups compositi vt de fumaria, vel de thymo post
concoctionem soli sunt accipiendi, quia leuiter pur-
gant, vel ad purgationem corpus præparant, vel pur-
gationem absoluunt, si dentur cum decoctione laxan-
te post vsu medicamentorum laxantium. In multum

melancholico ea omnia, quæ præscripta sunt ad melancholiæ euacuationem, exceptis pilulis, dari poterunt, vt confection.hamech, diacarthami cum catholico, vel cum decoctione epithimi, mercurialis; sambuci vel aliorum melancholiam laxantium, fiat syrupus, in hunc modum.

R. confectionis hamech ʒ.ii. pulueris præscripti ex lapide armeno ʒ. j. dissolue in aquæ violarum sufficienti quantitate. Quibus odde syrupi de fumaria compositi, alias de thymo, de epithymo ʒ.i. succi rosarum ʒ. iii. fiat potio, vel

R. glycirrhizæ rasæ ʒ.i. corticis mediæ sambuci ʒ.ii. senæ orientalis ʒ. ʒ. prunorum, sebestem, passularum ana p.a.x. anisi ʒ.ii. polipodii quercini recentis ʒ.ii. florum violarum p. i. myrobalan. citrinorum, indorum confricatarum cum oleo amigdalorum dulcium ana ʒ. i. tamarindorum ʒ. ʒ. vel ʒ. i. summitatum thymi & epithymi ana ʒ.ii. fiat decoctio. In quartario vno dissolue confectionis hamech ʒ. ii. syrupi violati ʒ. ʒ. fiat potio. Residuo decoctionis adde syrupi rosati solutiui & de fumaria, compositi ana ʒ. iiii. fiat syrupus. Adde decoctioni sacch. quantum sufficit. Utatur hoc syrupo sexto quoque die donec euacuatus erit sufficienter. Si vigiliis æger torqueatur, præscribantur potiones somnum conciliantes.

R. syr. violati ʒ. i. syru. de papauere ʒ. ʒ. aquæ violarum & lactucæ ana ʒ. ii. misc. cap. cum ibit dormitum. In rabidis, & qui multum mouentur, stupefacientibus est vtendum. Quare maior quantitas syrupi de papauere est ponenda, vt.

R. syrupi de papauere ʒ.ii. aquæ nenupharis, violarum, lactucæ ana ʒ. i. misc. cap. serò. Ad eundem scopum parari poterant embrochæ ex frigidis & humidis. Quibus & addi poterunt stupefacientia.

R. lactuc. domestic. & agrest. violarum, fol. cucurbitulæ an. M. i. seminis cucurbitæ, lactucæ, papa. albi, melon. an. ʒ. ʒ. florū nenupharis & viol. an. p. i. fiat decoct. qua abluantur pedes & caput. Eadē partes perfundantur vel irrigentur oleis supra scriptis cap. de melancholia. Nam in ea, quæ sit in corpore bilioso, refrigerare &

humectare oportet. Hic tantum addenda, quæ incompositas, & inordinatas motiones sistunt quæq; stupefaciunt. Ob id capita papaueris, & cortic. mandragoræ addere debemus, vt & opium dissolutum in lacte naribus apponimus. In declinatione vt in phrenitide aliqua digredientia addenda. Quare irrigationes humidis flores chamemel, anthos, vel stechados addi poterunt, Sic.

R. florum violarum, nenupharis ana p. iij. semin. coriandri ℥. j. quat. seminum frigidorum mai. an. ℥. ss. flor. chamemeli p. ij. flor. thymi p. ss. decoquantur in iure capitis veruecis, vel in iure pipionum integrorum vel hyrundin. tepidè applicentur supra caput, vel fiat pul. quo sinapisetur caput in declinatione vel cum nullus adest furor, vel cum bene dormiunt, vt.

R. coriandri ℥. ij. anisi ℥. ss. grana. tinctorum ℥. ij. flor. violarum & chamomilæ an. ℥. ij. flor. anthos p. ss. fiat puluis quo sinapisetur caput, serò, vel manè, in iis qui non bene dormiunt non impediatur somnus. Abbluend. est caput vino albo in quo decocti sunt flores violarum & chamemeli. Digerunt enim & cerebrum corroborant. Quod multò magis efficeret, si tertia pars olei rosati, vel cydoniorum, vel myrthillorum iis adderetur. Sed iis vtendum tantum in fine declinationis. Nutriantur eduliis humidis, vt cremore hordei cum saccharo vel cum lacte capræ parato, vtatur etiam pulte ex farina hordei vel tritici æquis partibus decoctis cum iure galli, capi, vel pulli, vel gallinæ, vel hædi, vel vituli, vel cum decocto pedum veruecis. Pisces saxatiles vel fluuiatiles his multum profunt, vt fructus horarij, vt cucurbitæ cucum. si cum carne decoquantur, lactucæ, pepones, crudi, vti etiam poterunt pomis, pyris, prunis, vuis, cerasis aliisque laxantibus ventrem. Abstineant ab amygdalis, nucleis, pineis, dactylis, & aliis effumantibus ad caput. Contineantur in loco obscuro & hominum frequentiam deuitent, nec cum multis colloquantur. Sunt qui verberibus cæsi, & in carcere detenti, & optima victus ratione vsi, curati sunt. Nihil est quod magis vel atræ vel flauæ bilis acrimoniâ minuant, quàm cibi humectatio. Quare qui cibos respuunt & potum, in his malum hoc diutius prorogatur, vel rabidi intereunt.

De incubo.

CAP. 44.

Eφιάλτης Græcis, incubus Latinis dicitur, & incubo ab incubando. Ob summam enim venarum plenitudinem, thoracis scilicet, quiddā nobis incumbere, & supra nos stare putamus, respirationem opprimens, & impediens ac vocem simul, ita vt suffocari in eo ægrotautes videantur. Quare à Themisone, vt Paulus testatur, πνιγάμων à suffocādo vocatur. Solet etiam post primum somnum, & non nisi in somno euenire, vel sentiri, ob id incubonem dici existimo. Cū enim dormimus, non tam liberè respiramus, quàm cū vigilamus. Atq; inter dormiendum, vel in inchoata actione, fumi & flatus eleuati pulmoēs, & septum premunt. Quare cū suspirio, & suffocationis timore, & motu difficili thoracis expergiscuntur. Oritur id vitij ex crapula, pessima victus ratione, & à multitudine crassi sanguinis.

Ad eius curationem detur primum clyster discutiēs *Curatio.* flatus, & euacuans in paroxismo. Si fiat à plenitudine, curata prius ventriculi cruditate, à sanguinis missione curatio est auspicanda. Vena autem basilica, vel mediana secanda est. Quòd si dum fluit sanguis, videatur tenuis, vel splendidus, statim supprimatur. Si verò crassus appareat, vacua tantum, quantum pro corporis habitu satis esse coniicies. Et quò securius fiat, trahatur quantitas sanguinis, quam concrefcere sinamus, & si in eius parte superiore, multum pituitæ albæ appareat, à missione sanguinis abstinendum est, & medicamentis concoquentibus, pituita est coquenda, & pilulis fortioribus euacuanda. Exhibeantur quoque opiata, quæ ad melancholiam veram sunt præscriptæ, minuta tamen quantitate humidorum, & aucta dosi discutientium flatus. Vel detur pul. flatus discutiens, descriptus in dolore capitis, aut oculorum affectibus. Vel paretur ex anisi *Pul. discutiens flatus.* ʒ. iiij. arom. ros. ʒ. ij. cinam. ʒ. j. mu. sacch. cap. à pastu. Si in sanguine multum sit feri, purgetur & minus vtatur calidis & incidentibus, sed modicè resiccātibus. Si sanguis ater sit, dentur quæ ad curationem melanch. hypochondriæ instituta sunt, & præter illa, præscribatur sequens opiata. *Opiata.*

R. conser. enulæ camp. ʒ. iiij. cortic. citri condiri ʒ. j.

q iiij

confect. arom. ros. ʒ. ʒ. dianthos & diag. an. ʒ. i. cum syr. capil. ven. fiat opiata, cap. ad quantitatem auellanae superbibendo parum vini. Vngatur pectus sequenti vnguento.

Vult.

Sacculus.

R. olei anethi & chamo. an. ʒ. iii. vini albi ʒ. ii. agitentur, & fiat inunctio, supra ventriculum & thoracem. Fiat & sacculus, qui cordi applicetur sic.

Victus ratio.

R. cortic. citri sicci, galangæ, cyperi, ozimi, seminis citri an. ʒ. ii. florum anthos, stechad. bugloss. an. ʒ. i. pul. diamarg. frigidi ʒ. i. pul. de gemmis ʒ. ʒ. fiat sacculus intersutus ad formam scuti, qui irroratus aqua melissæ, tepidè admoueatur cordi. Porro congruens est victus, ut parçè semper in cœna cibus sumatur, vel si fieri poterit, ab eo abstineat. Cibus sit boni succi, qui non inflet, nec flatu generet faciliè coquatur, modicè alat, nec vapores multos in caput mittat. Quare legumina vitanda omnia, ut fructus oleosi, radices, quæ inflant, & non extenuant. Morbus hic si diu perseueret, & quotidie inuadat, in apoplexiam transit, præcipuè si illa plenitudo ad caput usque perueniat, sæpe melancholiam hypochondriacam sequitur. Dormiant in latus & non supini. Tunc enim sternum comprimit pulmones, vel thorax concidit, nec tam faciliè dilatatur. Atque hæc de melancholiæ speciebus.

Decubitus.

De amantibus.

CAP. 45.

DE amantibus nihil nobis est dicendū, quia illi nullam curam sibi adhibere volunt. Tamen si sanguine abundant, vena secetur. Imperandus victus tenuis & alicuius rei studium. Qui enim amoris semper indulgent, his difficilè potest abigi affectio. Si verò mens ad alias curas reuocetur, ab ea insania poterunt reuocari. Seminis redundantia & otium sunt causæ amoris insani, vnde Ouidius. Oria si tollas, perire cupidinis artes. Quod si insaniant, curandi erunt, ut maniaci: si tristes, ut melancholici. A melancholicis autem medicamenta auferantur, quæ venerem excitare nata sunt, ut satyriū, & conserua erungii, quibus vtimur in affectu melancholico.

INflammatiō coniunctiue, quæ ophthalmia dicitur, alia vera est, alia non vera. Vera alia à sanguine, alia à bile, alia à pituita falsa, alia cum dolore capitis, alia sine eius dolore. Si cū dolore capitis fiat, primū oportet dolorem capitis sedare, postea ad curam inflammationis descendere, quia dolor fouet & auget causam morbi. Fluorem enim excitat. Inflammatio curabitur *Curatio in-* hoc modo. Si fiat à sanguine, detrahatur à cephalica *flam.* partis dolentis in magna quantitate vel reiteretur, quia simul & tollitur plethora, & fit diuersio, cū habeat consensum cephalica cum parte affecta. Aliquādo enim sola sanguinis missione curatur ophthalmia. Apponantur cucurbitulæ cum scarificatione supra collū & spatulas. Detur clyster, vel ante sanguinis missionem, vel post statim. Clyster sit molliens cum quadam attractione, vt reuellat à capite, vt si ponatur indi maioris ꝓ. iiii. *Missio san-* in clystere. His peractis non supra partem dolentem, sed in circuitu oculi admoueat^rur medicamentum aliquod repellens. Medicamenta repellentia confici possunt, vel *guin.* ex oleis, vel ex succis herbarū, vel ex pulueribus incorporatis cum aceto, vel alio liquore frigido. Olea reiciuntur, tanquam inimica huic affectioni, quia oculum offendunt, & partes aliquas habent calidas. Quæ possunt & rarefacere, & disponere partem ad suscipiendum fluorem. Ob id ex succis, vel alio modo facere oportet. *Clyster.* Ex succis repellens hoc modo fiet.

Repellens.

R. succi plantag. ꝥ. i. intingantur panni, & supra partem affectam in circuitu ponantur. Vel succi solani, vitium, salicis, lactu. sumach, vel rhu coriariorū. In summa quæcunque refrigerant, & leuem quandam astrictionem habet, sunt eligenda, vt est etiam acetosa. Alio modo potest fieri sic.

R. rosa. rubra. flor. nymph. & viol. ana ꝓ. iij. sandal. *Repellens.* omnium an. ꝓ. ii. seminis pap. albi, corticis mali granati, sumach, berber. an. ꝓ. i. boli armeni, myrtill. an. ꝓ. ß. fiat pul. subtiliss. qui incorporetur cum aceto & albumine oui, fiat ad formam vnguēti, applicetur supra frontem, tempora & partes vicinas. Incorporentur cum aceto ad

penetrationem, & cum oui albumine, tum ad repellendum, tum ad vim emplasticam, vt melius adhæreat medicamentum. Supra oculum nulla in primis diebus debent addi fortiter repellentia, præsertim ante purgationem, vt sunt tro. albi Ras. cum opio, & omnia alia, quæ opium recipiunt. Sunt enim talia reiicienda propter opium, alioqui minimè. Si tamen dolor vehemens infestet, & morbus sit à bile, id non semper obseruatur. In principio itaque ponatur supra oculum aqua cuspidū rosarum, vel aqua ros. vel albumen oui fortiter agitatū, vel lac mulieris pituitosæ. Minus tamen laudatur

In principio. lac, quia citissimè acēscit, & corrumpitur. Cōponuntur ex his medicamenta sic,

R. aquæ ros. ℥. iij. albuminis oui fortiter agitati ℥. ij. lactis mulieris ℥. j. vel.

R. musc. feminis psilij, vel cydoniorum extra. cum aqua ros. ℥. iij. aquæ ros. ℥. ij. albuminis oui ℥. j. misce, vel fiat talis aqua.

In incremento. R. medullæ panis albi ℥. iij. infundatur per noctem in aqua ros. Si hæc aqua in oculum instilletur, sedat dolorem, & compescit fluorem, & aliquo modo digerit. Si accedat incrementum, & aliquid saniei appareat, vel aliqua pars materiæ coniuncta sit, adde mucilag. fœnug. ℥. β. Valet quippe fœnung. in omni ferè morbi tēpore, etiam in principio ad doloris sedationem, siue decoctū, siue muscilago, ob moderatū calorem, quem habet, & lentorem. Sed maximè in declinatione, loco albuminis oui. Gal. laudat in oculorum morbis medicamenta, quæ lentorem habent, quia aspera maximè offendunt oculum, ob plurimum sensum, quem habet. Potest etiam hoc modo fieri.

Collyrium.

R. tro. alborum Ras. sine opio ℥. j. aquæ ros. vel verbenæ ℥. iij. fiat collyr. addendo albuminis oui fortiter agitati ℥. j. Post vsum istorum, aliqua digerētia sunt illis admiscenda, vt si aquam aliquam misceamus superioribus, vel mucilag. fœnung. aut eius decoctum, vel chamo. vel melilori. Nam hæc omnia digerunt sine magna attractione, Cauendū autem à nimium calidis. Nā quæ multum calida sunt, plus attrahunt, quàm digerunt, vbi præsertim est plenitudo, vel fiat sic collyriū,

Aliud.

R. seminis fœnug. mundati à pul. & abluti semel tantum in aqua frigida ℥. ij. fiat decoctio, & in decoctione adde albuminis oui fortiter agitati ℥. ij. misce. Abluitur fœnug. ob pul. à quo oculus exasperatur. Sed melius est, vt excutiat per cribrum, & fricetur pan- *Quo paratur fœnugrec.*
no, & tandem ad maiorem munditiem lauetur in aqua frigida semel tantum, ne ob multam lotionem amittat vim digerendi, quæ est in superficie.

Aliud.

R. flor. chamo. & melil. an. ℥. j. fiat decoctio in aqua ros. ne sit tantum digerens. In qr. j. decoctionis adde sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris ℥. j. ℞. vel tuthiæ præparatæ ℥. j. vel ex ambobus simul, misce, fiat collyriū.

Albumen oui.

Albumen oui addere oportet, sed in minori quantitate, quàm in primis collyriis, quibus utebamur in morbi principio. Nam in collyriis digerentibus additur tantum, vt vim aliorum medicamentorum sua viscositate

retineat supra partem affectā, quæ rotunda est, vbi non facile medicamenta retinentur in aliis collyriis additur pro principio, vt repellat, & asperitatem oculorum re-

Sarcocolla.

paret. Sarcocolla digerit sine morfu, & attractione. In lacte mulieris nutritur, vt amittat, quicquid acrimoniæ habet. Parua autem quantitas nutritionis addenda, vt statim absumatur. Periculum enim esset, ne antequam maior quantitas absumeretur, acresceret, atque oculum læderet.

In statu.

Accedente statu ad digerentia magis declinare oportet. Talia erunt supradicta, vt fœnug. chamo. mel. flores, sarcocolla, tuthia, aloe, crocus, succus vel aqua fœnic. rutæ, & chelidonii, euphras. Decoctio fiat tantum in aqua frigida, & non in aqua ros. Rosæ etiam omittatur, vel addatur succus, vel aqua prædictarum herbarum, vt in declinatione additur aloe, ad digestionem materiæ.

Digerentia.

Additur & crocus, tum ad digestionem, tum ad doloris, sedationem. Fiunt decoctiones & fumum recipiunt. Sed hoc magis fit ad materiæ præparationem, quàm ad euacuationem, vt in suffusione. Hæc remedia fiunt magis propria & determinata materiæ & causis, addendo vel minuendo, quæ posita sunt, vel addendo alia, quæ propria sunt, vel quæ respiciunt humorem, vel ob symptoma, quod quidem peruerit curationem. Vt ad doloris

sedationem digerentibus supra dictis pro ophthalmia *Repellentia.*

facta à bile, debent recipere troc. albos Ras. cum opio, vel in decoctionibus semen pap. augeri debet, vel alia, quæ magis refrigerât, adiungi, vt hyosquiami folia decocta cum paucis croco addi possunt, sed hoc in dolore fortissimo, & digredientia mitiora esse oportet, vel addere aliqua, quæ acrimoniam eorum minuant, vt flores viol. Et in digredientibus pro materia melâcholica, sunt, qui addunt in decoctionibus epithymum, quod mihi videtur ad acrimoniam magis, quàm ad necessitatem. Laudarem potius in hoc casu, quæ humectant, vt materia præparetur ad concoctionem.

Ophthalmia à bile.

Pro ophthalmia à bile vel cùm dolor est fortissimus à quacunque causa, paratur hoc modo medicamentum anodinum præstantissimum.

*Anodinum
præstantiss.*

R. poma dulcia & decoquantur sub cineribus & ponantur supra oculum loco cataplasmatibus. Si decoquantur cum aqua ros. vbi maior est intentio repellendi, medicamentum est efficacius, & minorem habet crassitiem. Sed ob id minùs calfacit, quàm quod crassiorem habet consistentiam, idque per accidens. Si autem ob doloris mitigationem, decoquatur in lacte mulieris pituitosæ, adde camphoræ scrup. ij. in ℥. j. pomorum. Quod si tanta caliditas non sit, à qua excitetur dolor, sed potius plenitudo, aut flatus, adde croci scrup. ij. simul cū camphora. Sed nō sufficit mittere sanguinem, quin euacuare oportet ichores sanguinis, vel materiam melancholicam, biliosam, vel pituitosam concoquere & euacuare. Purgatur sanguis, nulla expectata coctione, huiusmodi decocto.

*Purgatio
sanguinis.*

R. prunorum, sebestem an. M. xx. florum cord. an. p. j. quatuor semin. frigid. ma. ana ℥. j. myrob. citri. & tamarind. an. ℥. ℞. fiat decoctio. In q̄r. j. col. adde syr. ros. lax. ℥. ij. fiat potio. Adduntur myrob. quia vim habent obtundendi acrimoniam, & purgandi bilem, & ichores sanguinis. Pro diuitibus addi potest ℥. j. Rhab. sed minuat dosi syr. ros. lax. vel adde syr. viol. pro ros. Si hic nō reperiatur, ad ℥. i. vel ii. adde gr. ii. vel iii. diagre-

diij, & mastiches tantundem. Potest etiam purgari cum electario de succo ros. diaprunis simpl. vel sol. vel cath. Respuentibus medicamentū datur syr. viol. cum gr. aliquot diagrediij in aqua hord. vel decoctione prunorū, descripta capite de dolore capitis à sanguine. Si fiat à bile, non tāta trahatur sanguinis copia, sed alteratio & vacuatio maiores sunt. Cōcoquatur materia cōcoquentibus materiā biliosam, sed nō omnibus. Nam quoties morbus est cū fluore, syr. bilem cōcoquentes cū facultate illa aperiendi, non sunt exhibendi, sed potius incrassantes, & prohibentes fluxum humorū subtiliū. Hoc est commune praeceptum in omni morbo ex bilis confluxu, vt potius compescatur eius fluor, & incrassetur bilis. Optimus igitur erit syr. ros. de rosis siccis, syr. nenuph. viol. myrthin. de berberis, de granatis, de acetosa, de agresta, de acetositate citri, & similes. Aquæ autem optimæ erunt, quæ habent similem facultatem, vt aqua solani, plantag. verbenæ, ros. lupul. cichor. & end. Nam si syr. incrassantibus misceantur, non tantam vim aperiendi habent, vt nocere possint. Inter illa, quæ refrigerant sine apertione, sunt quædam, quæ tota substantia acumen visus minuunt, vt aqua lact. Ob id ommittenda sunt. Componatur autem hoc modo syr.

*Commune
praeceptum.
Syr. incrassantes bilem.
Aqua.*

R. syr. viol. ʒ. iiii. aquæ plantag. ros. euphras. vel verbenæ (nam semper admiscenda sunt ea, quæ partem affectam respiciunt, vel quæ magis destinata sunt parti affectæ, vel ipsi affectui) ana q. i. misce pro iiii. dosibus.

Syrupus.

R. elect. diatrag. frig. vel diamarg. frig. tab. i. pro dosi. Syrupus viol. est eligendus in prima dosi, quia lenit aluum. Illa autem, quæ ventrem astringunt, nō sumantur, nisi cū venter facilè fluit, vel post aliquam vētris lenitionem, & materiæ aliquam diminutionem, vt euacuatione facta, cū volumus adhuc alterare, commodè adhibentur astringentes. Purgetur cum elect. aliquo purgante bilem, vel cum syr. aliquo lax. qualis est ros. & viol. fit laxatiuus cum gr. iiii. diagrediij. Illa etiā, quæ fuere præscripta superiūs, sed aucta dosi, vel accipiēdo ea, quæ diagred. recipiunt. Nam ea magis propria sunt ad bilem purgandam. Alia verò ad ventris lenitionem, vel ad ichores sanguinis.

Curat. ophthal. à pituita aut melancholia.

Si fiat ophthalmia à pituita, vel à melancholia, eo modo procedere oportet, quo demonstratum est cap. de dolore capitis facto à simili materia, nisi quòd mitiora esse oportet remedia, quia morbus hic est cum fluore. Vel curabitur curatione ophthalmiæ non veræ. Balnea in declinatione cuiusque ophthal. laudantur, & meri potiones, sed non à principio, quia materiam dissoluunt, sicut nec in aliis morbis competunt, nisi sub finem, quia exagitant materiam nondum euacuam, & liquefaciunt humores, fiuntque aptiores ad fluendum. Quare post euacuationes tantum illis utemur.

Balnea & meri potio.

De ophthalmia non vera.

C A P. 47.

Cucurbit. phlebot.

Pilule.

NON vera ophthalmia magna ex parte prouenit à causis procatacticis. Curatur variis modis, & in hoc omnes curæ conueniunt, quòd semper causam auferre conuenit, ut si à nimia potione proueniat, abstineant à vino. Si ob radios solares, vel lunares, domi se contineant, & contegant caput. Si propter esum cæparum, alliorum, erucæ, aut sinapi (quia hæc sua acrimonia fluxiones ad oculos excitant) abstineant ab iis omnibus. Si verò cum aliis causis aliqua materia capite contineatur, adhibeantur cucurbitulæ cum scarificatione frequenter supra ceruicem & spatulas. Fiat sanguinis missio, si pauca sit quantitas materiæ, de vena quæ est inter spatulas. Cõfert enim & in dolore capitis cum est in anteriore eius parte, & in oculorum affectibus, quia diuertitur humorum fluxus. Præscribatur pilulæ aliquæ ex iis quæ myrobal. recipiunt, addendo aliquid cochiarum. Myrobal. competunt in omni morbo, in quo necessaria est astrictio, quicumque sit ab influxu materiæ, maximè si sit materia subtilis: sicut contra fugienda sunt quæ vim habent aperiendi, fiant itaque hoc modo pilulæ.

Syr. concoq. pituitam.

R. mass. pil. sine quibus, & cochiarum an. scr. ij. fiant pilulæ vij. cum aqua fœn. euphras. vel chelidoniij, cap. post mediam noctem. Si pituita peccet, concoquatur cum melle rosato vel cum syr. aliq. mediocriter incidente, addita aliqua parte syr. de stecha. Ut si fiat hoc modo.

R. mel. ros. col. ℥. ij. syr. stech. ℥. β. syr. de hyss. vel de bizantiis ℥. ij. aquarum fœ. euphras. verbenæ, chelidon. an. gr. j. misce pro iij. dosibus manè.

R. elect. diatr. frig. vel diaprunis simpl. tab. j. pro dosi.

Prescribantur pilulæ, vel potio purgans pituitam, vel *Purgantia ex elect. indo maiori vel de citro sol. & similibus, in de-pituitam.*

coctione capitali diss. Addatur in decoctione beto. vel fœniculus, vel euphras. vel verbena. Pilulæ si præscribantur, sint superioribus fortiores, quales erunt cochis, aureæ, lucis maiores & minores. Caueant à pilulis indidis, & aliis medicamentis, quæ veratrum recipiunt, siue sint pilulæ, siue potiones, siue vomitoria: Nam vera-

Collyria.

trum est oculis inimicum. Fiant collyria & fomenta ad mitigationem doloris, & ad materiæ digestionem. Mitigabitur dolor vt postea suo loco monstrabimus, quia vt diuersæ sunt causæ doloris, ita diuersis modis sedandus est. Vti possumus aliis collyriis præscriptis, in quibus opium non recipitur. Possunt fieri embrocationes in partibus circumuicinis cū succis præscriptis, vel cataplasmata seu emplastra præscripta. Potest fieri sequēs emplastrum, si materia sit admodū subtilis, & fluat per venas exteriores, quo vti possumus, & in fortissimo dolore, & in suffusionibus, & in lachrymis inuoluntariis, cuius scopus est, vt partim trahatur materia ad partem externam, quod facit pix, partim vt compescatur fluor astringentibus.

Embrocatio.

Emplastrum

R. picis, cort. thu. boli ar. ros. rub. siccarum, gallarum an. ℥. i. seminis berberis, sumac, mastich. thur. an. ℥. β. spicæ nardi, opii. an. scrup. i. incorporētur simul cū terebinth. fiat emplastrum quod apponatur circa tempora. Spica nardi ponitur, quia tenuitate partium facit alia penetrare. Opium verò ad fluores compescēdos est efficacissimum. Emplastrum aliud.

*Spica nardi
Opium aliud.*

R. mastich. thur. hypocisthidos ladani an. ℥. i. picis ℥. ii. ol. lentisci parum, fiat emplastrum, & applicetur teporibus. Si materia sit frigida, vt in doloribus dentium, & aliis effluxionibus oculorum, potest fieri aliud emplastrum, addendo aliqua & astringentia. vt,

R. picis naual ℥. β. mastich. thur. myrrhæ an. ℥. i. cype *Aliud.*
ri, spicæ nardi, schenanth. ros. ana scrup. i. acaciæ, lycii

an. 3, ij. fiat emplastrum incorporando cum therebinthi-
na, & applicetur temporibus. Si non reperiatur lycium,
ponatur in duplici quantitate acacia, & pro vera acacia
possumus vti suceo prunellorum communium, vt fit.
Quòd si velis meliorem efficere, fiet ex lentisco, vt do-
cet Diosc. cap. de lētisco. Eadem ratione potest fieri ly-
cium ex rhu obsoniorū, vulgò sumac, hoc modo. Rhu
obsoniorum maceratum per triduum, tandem sepe con-
coquitur, & sumitur, residētia, quā vterius decoquim⁹,
donec incrassescat ad mell. consistentiam. Si suprascri-
ptum emplastrum non profit, ne timeas adiungere opi j
scr. i. vel seminis pap. albi 3. i. Non vera ophthalmia fit
aliquando propter ictum, statim, si timeatur nimia in-
flammatiō, mittatur sanguis, vt sedetur dolor. Postea ad
digestionē sanguinis illius ecchymosis factæ in oculo,
instilletur sanguis columbæ, vel turturis calidus in oculo.
Fit etiam hic morbus per consensum ventriculi, hoc
est, quia ventriculus causam præbet, aut morbum fouet.
In his commendatur vomitus, modò excitari possit sine
magna perturbatione. Nam motus vehementes mate-
riā exagitāt, & humores agitati facilius in partes imbe-
ciliores fluunt. In omni ophthalm. masticatoria & garg.
post vniuersales purgationes conueniunt, caputpurgia
non item. Nā nerui optici nō longè à meatibus illis, per
quos euacuatur pituita, ortum ducunt. Ob id facilè ma-
teria trahetur ad oculos. Præterea caputpurgia magis
trahunt materiam ad partem anteriorem, & masticato-
ria trahunt etiam ad posteriorem. Neque valeret obie-
ctio, quòd multi practici hoc iubeant, dicentes Gale-
num ita fecisse in aliquibus oculorum affectibus. Qui-
bus respondendum, id fieri leuiori quodam caputpur-
gio. quod quidē habet tantum vim aperiendi nares, non
autem trahendi pituitam à cerebro. Sati⁹ erit itaque
masticatorio pituitam extrahere.

De dolore oculorum. CAP. 48.

Dolor oculorum, vt à multis variisq; causis fit,
diuersis etiam modis curatur. Fit autem dolor à
plenitudine, ab acrimonia humorū, & à fiatu distendē-

*Rhu.**Ophthalmia ab ictu
curatio.**Per cōsensum
ventriculi
curatio.**Masticatoria
& garg. ex
vsu non ca-
putpurg.*

te. Vel multę causę simul iunguntur, vt acrimoniã cum plenitudine. Si dolor fiat à plenitudine, nihil p̄sunt to-
pica remedia, siue sint anodina, siue repellētia, siue acrimoniã reprimētia. Nā quę repellūt, ob plenitudinē nō possunt humores retrò pellere, & distētionē maiore faciunt, ob idque dolorem potius augent. Digerentia magis attrahunt, quàm digerunt, & sic morbum etiam attrahente. Deriuatur cucurbulis applicatis supra spatulas, vel applicatione sanguisug. in fronte.

Curatio plenitudinis.

Si verò humor aliquis ob suam acrimoniam dolorē excitet. purg. pilulis aureis, cochuis, sine quibus, lucis & similibus, vel potionibus ex myrob. & ramarindis. Dentur syr. cū aquis accūmodatis, ad extinctionem acrimonię humorū. Admoueātur topica remedia, & ponantur in circuitu oculi, quę talē vim habent. Super oculum fiant formētationes, vel emplastra, vel collyr. ex iis, quę dolorem sedant. Si verò dolor fiat à flatibus, quanquā flatus nō euacuantur medicamētis, sunt tamē danda, quę pituitam euacuant. Nam à pituita flatus generantur. Partes in circuitu erunt calfacientibus & discutientibus flatus fouendę, & topica supra oculū fiēt, ex mediocriter digerentibus, anodinis, & flatus discutientibus. Si causę diuersę concurrant, admiscenda erūt medicamenta pro ratione causarum. Dolor à plenitudine mitigandus erit fotu aque calidę, quę partes sua caliditate moderatas relaxat, & aliquo modo euacuat, factis prius, quę oportet, fiat hæc fomentatio.

Curatio à flatibus.

Quib. sedatur dolor a plenitudine.

R. flor. mal. viol. ros. an. ʒ. i. florū cham. ʒ. ʒ. ʒ. seminis lini, & fœnug. an. ʒ. iii. seminis pap. albi ʒ. i. fiat deco. ex qua foveatur oculus dolēs. Applicetur in circuitu aliquod medicamētum astringēs, vt repellat humores, qualia sunt descripta cap. de ophthalmia nō vera, vel fiat tale.

Fomentatio.

R. ros. rub. & flor. nenuph. ana ʒ. ii. seminis berber. sumach, corticis mali gran. sandal. rub. an. ʒ. ii. boli armeni ʒ. ʒ. pul. & incorpo. cum succo plantag. vel lact. vel fol. vitis, vel salicis, vel myrthi. Addēdo ol. rosarū, omphac. an. ʒ. ii. aceti parum, fiat ad formam vnguenti crassioris, & ponatur in circuitu oculi. Si dolor non remittatur, digerenčia augeantur, vt semen fœnug. & cha-

Collyrium. momillæ, fit etiam sic collyrium.

R. muscilag. seminis psilii, gum. traga. an. ʒ. i. tuthiæ præparatæ, sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris an. scr. ii. aloes ʒ. ʒ. aquæ ros. ʒ. iii. alb. oui fortiter agitati ʒ. ii. croci ʒ. ʒ. fiat collyr. Vel fiat tale cataplasma.

R. flor. pap. cornuti, & pap. albi an. quartā partem M. i. florū cham. ros. an. ʒ. i. fœnug. ʒ. ʒ. fiat decoctio & cōtundantur simul, addendo amyli ʒ. iii. croci ʒ. i. fiat ad formā cataplas. Quod si fortius velis medicamentū, & magis sedans dolorē sine periculo adde vitellos ouorū N. ii. Quod si aliqua albuminis pars remaneat, non erit peius remediū. Si autem ab humorū acrimonia fiat dolor, fortioribus remediis vti oportet, vt tro. albo Ras. cū opio, & omnibus aliis collyriis, & remediis, quæ recipiunt opium, vt.

Quib. sedatur ab acrimonia.

R. pompholig. tuthiæ præparatæ, sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris an. ʒ. ʒ. cerusę lotę ʒ. i. acacię, lycii, hypochist. gū. trag. semin. pap. albi an. ʒ. i. vel succi pap. cornuti ʒ. iii. croci scr. ʒ. (Vel loco sem. pap. albi, & succi pap. cornuti adde opii scr. ʒ.) formetur tro. cum illo succo, vel cū aqua ros. in qua maceratū sit traga. Cū voles vti, reducantur in tenuissimum pul. & misceatur huius pul. ʒ. i. cum aquæ ros. ʒ. iii. & aquæ albuminis oui ʒ. ii. fiat collyrium. Alii trocisci.

R. sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris ʒ. v. camphoræ scr. j. opii scr. ʒ. amyli. gum. tragac. an. ʒ. ii. croci gr. xii. fiāt tro. cū aqua ros. & musci. seminis psilij, aut lini. Et hoc erit fortissimum remediū, in dolore fortissimo facto ab humorum acrimonia, si recipiatur in aqua verbenæ, vel ros. reducitur ad mediocritatem: & si recipiatur in decocto fœnug. vel cham. Si autem dolor fiat à flatibus, fiat tale collyrium.

Quib. sedatur à flatib.

R. fœnug. ʒ. i. florū cham. ʒ. ʒ. seminis fœn. ʒ. ii. cumini ʒ. i. pip. nigri scr. i. fiat decoct. cū tali decoctione irrigetur pars affecta, & residua dictæ decoct. cōtundatur, addēdo farinæ hord. & fabarū an. ʒ. i. fiat ad formā cataplas. ponatur super partes vicinas. Vel fiat tale collyr.

R. aquæ fœnic. rutæ an. ʒ. ii. cuminis subtiliss. pul. florū cham. an. ʒ. ʒ. thur. croci, sarcocolle an. scr. i. fiat pul. vt alcohol, & inde collyriū, quod vt parti adhæreat, adde mus-

de muscil. scœnug. ʒ. ʒ. ʒ. Istis mitigatibus dolorē addimus interdū magis altitugentia, vt cum fluxionē sistere volumus, vel oculis debilibus robur addere. Aliquando abstergetia, vt sanies, vel humor alius abstergetur. Adduntur etiam cōcoctoria, vt thus, myrrha ad concoctionem materie. Adduntur in summa, quęcunque sunt necessaria dispositioni coniuncta, vt si dolor sit cū vlcere, sedatur dolor, & admiscetur astringentia sine morfu. Si abstersum fuerit vlcus, consolidantia & exiccantia, vt in aliis vlceribus fit. Facta vniuersali purgatione fiat quod sequitur.

R. Spongię bedegaris. ʒ. ij. boli armeni ʒ. ʒ. corticis mali granati, acatię, semi. berberis, coriādri an. ʒ. ii. opij ʒ. j. corticis thuris, mastiches, hýpoc. an. ʒ. ʒ. cum cera rubra incorporentur. Fiat emplastrum. Apponatur temporibus, & retro aures, vel.

R. micę panis ʒ. j. temperetur per noctem in ʒ. vi. aquę rosarum, & ʒ. ii. peculi earundem. Distilla in oculum. Cū facta fuerit defluxio, & si aliquod vestigium rubrum appareat, vtatur aqua sequenti.

R. vitrioli albi ʒ. ʒ. diss. in ʒ. iij. aquę suprā dictę. Instilletur in oculum.

R. sanguinis draconis, tuthię præparatę an. ʒ. i. opij scr. j. cū mucagine gummi tracaganthi fiant trocisci, de quibus capiat, & iniiciat in aquam cuspidum ros. & ea aqua abluat oculum, vel sic.

R. trocis. prædictorum ʒ. j. pomi fortiter decocti & agitati in mortario ʒ. j. misceantur simul, fiat in formā linimenti. Apponatur, cū ibit dormitum, supra palpebras Si his remediis non cesset dolor, ad extremum remedium confugiendum, nempe ad vsum cauterij, vel ruptorij in parte postica capitis.

De Pterygio.

C A P. 49.

Pterygium videtur esse quod Arabes, Zeber, vocāt, alij vngulam. Nihil aliud est, quàm membrana genita supra adnatam ex maiori cantho. Oritur etiam ex minori, sed magis carnosā est. Fit autē post ophthalmiā aut carbunculum palpebrarū, aut post aliquā solutio-

nē continui, vt ob scabiē. Gignitur ex multitudine sanguinis, qui ex venis effluit, & panniculū generat. Ita vt possimus hanc affectionem dicere hypofarcosim in hac parte. Curatur sanguinis detractione, tenui victu, resiccantibus & exedentibus medicamentis supra partem appositis, si sit minor affectus. Quod si membrana illa admodū magna, multūque carnosā & spissā fuerit, non nisi incisione curatur. Ego siētes inhibeo, sanguinis in flumine, & tenui victu, atque incisione venarum, quæ in adnata apparent. Scindendæ autē sunt per trāsuersum, ne rursus cohæreant, & sanguinem parti suppeditent. Si filo cōprehendi possunt, acu recuruata, breuissimo tempore contabescit panniculus ille. Facit ad curationem pilulis frequenter corpus euacuare, idque ante cibum, vt non solum humore, sed & aliquam partem alimenti subtrahāt. Pilulæ de hyera, de aromatibus, addito pauco ag. vel pilulæ assaieret conuenient duabus horis ante pastū. Post primum somnum semel atque iterum pilulas cochias, vel alias, quæ colocinthidem, aut alia fortiter trahētia recipiūt, dare cōueniet. Quod si quis ante harum pil. vsum, corpus fluxile facere voluerit, id præstabit syr. concoquentibus pituitam crassam, vel melle anth. rosarū, vel scyl. syr. de stechade, syr. acetoso. Purgato bene corpore vtatur theriaca antiqua, quæ succos absumit. Idem præstat mythrdatum, & aurea Alexandina. Supra partē ponenda sunt medicamenta in forma pul. Conficiuntur autem pul. ex erodētibus, vt ære calchato, atramento tuttorio, scāma æris, calchitide. Sed hæc xruni & dolore maximū inferūt. Quare non sunt adhibēda, nisi cū mitioribus, alioqui prodesse nō possumus. Ob id primò sacch. candū tritum diligentissimè erit apponendū, quia satis cōminuit sine morbo. Item omphaciū cum mucilagine fœnug. positū in pauca quantitate potentissimè absumit. Pul. argenti vini præcipitati idem efficit, sine magno dolore. Potentissimū & sine dolore est illud q̄ ex testis ouorū paratur. Macerantur in aceto diu, & postea in puluerem tenuissimum redigūtur, pul. inspergitur oculo. Lapis pumicis tenuissimè tritus absumit, & ærugo æris vltā mitiūs erodit, quā non vltā. Quod si his remedijs non absumatur, nouacula aut for-

Syr. conco-
quent. pitui-
tam.

Topica.

capibus abscindenda erit. Ego in muliere, quæ carbunculum passa erat, 3. ij. carnis ab oculo detraxi, abscissione per multas vices.

De Phlyctenis.

CAP. 50.

Phlyctenæ sunt propriè vesicæ parvæ aqua plenæ, quæ fiunt in omnibus partibus à seroso humore, suntque similes bulis aquæ feruētis. Fiunt in oculo supra cornæ, quæ ex multis mēbranis cōposita est, & humor tenuis aquosusq; abscedere facit, & tumore præter naturā fieri. In principio cum fiunt, si cum rubore oculorum sint, mittendus est sanguis, cucurbitulis vt retrahatur materia.

Dandi syr. & medicamenta, quæ ichores, & tenues *Syr.* humores, à quibus fiunt, euacuent. Vt syr. ros. lax. cum decocto mercur. ciclē, vel brassicę marinæ, aut aliis enumeratis cap. de alopecia, vel decocto carth. & folliculis senæ prunorum, sebesten, tamariendorū. Clysteres acres *Clyster.* deorsum humores trahentes viles sunt. Et quia phlyctene fiunt cum quodam affluxu, à principio vtile erit mucilaginé psilii, vel cydoniorum extractam cū aq. ros. vel myrthi, intra palpebras adhibere. Possunt & dolorem sedare, ardore minuire, & repellere. Albumen oui idem præstat fortiter agitatum cum pauca aqua plātæg. vel solatri, vel peculi ros. aut myrthi, quod frequentissimè adhibeatur. Neque verentur practici opij portiunculam in lacte, vel in sapa dilutam, ad doloris sedationem cum paucis croco adhibere. Aut poma cocta diligentissimè contrita, aut mala cotonea, aut granata bene cocta, & contusa, quibus optimum est, ne nimiam asperitatem inducant, parum vnguenti ros. admiscere, & palpebris admouere. Si repellentibus non cedat materia, sed pustulæ perseuerent, ad digestionem, & resolutionem mucilago scēnug. supradictis est admiscenda, vel collyria sunt adhibenda, quæ vim habeant astringendi simul, & digerendi, qualia erunt, quæ ex lycio parabantur vel quæ nunc parari possunt ex amurca, omphacio, & acacia: hæc enim omnia digerunt cum quadam astrictione. Diluenda sunt aqua rosar. vel peculi

rosat. vel myrthi, cum defluxionem pertimescimus, vel in aqua fœnic. vel rutæ, vel chelidonij, quando nulla est defluxionis suspicio. His vtendum, donec humor disscutiat, vel cuticula dissûpatur, & in vlcus vertatur.

De vlcerebus oculorum. CAP. 51.

*Curatio à
causa proca-
rtica.*

*Curatio à
phlyctene.*

VLcera fiunt circa oculos, vel in ipsis oculis, vt in cantho. Fit ægylops in cornea, quæ spissa est, & dilacerari potest. Vlcera accidunt, vt post phlyctenas à causa aliqua procatartica, vt à spina, frusto vitri, gladio, lapide & aliis incidentibus aut rumpentibus. Fiunt in adnata vel in cornea, vel in superficie, vel altè descēdunt, vt aliquando humores profluant. Si à causa procatartica, statim, quæ constringunt, adduntur, & ad præcautionem sanguis mittitur, ne oboriatur inflamatio. Clysteres iniiciendi, collyr. paranda ex resiccantibus. Nam cum recēs sit vulnus, & pars multum sicca, oportet moliri consolidationem. Quare albumen oui fortiter agitat, cum succo hyperici vulnus coalescere facit. Trocisci albi Ras. cum sarcocolla, & de thure sunt efficacissimi. His vtendum donec cicatrice obducatur pars. In fine additur tuthia, vel antymonium, cerusa, & alia, quæ cicatricem inducere possunt. Si verò vlcus fiat post phlyctenem, detergendum est prius, deinde agglutinandum supradictis remediis.

Curatio ab humoribus acribus.

Quod si ab acribus humoribus factum fuerit, corpus ab acribus humoribus est repurgandum frequenter. Euacuabitur autem remediis præscriptis cap. de ophthalmia, vel tali opiata.

Detergent. R. mucil. seminis psil. integri ext. cum aqua viol. ℥. ij. pulpæ tamarindorū, sebest. & prunorum ana ℥. j. cass. nouiter extr. & cath. ana ℥. ij. senæ oriental. & medullæ carth. ana ℥. j. anisi & fœnic. ana ℥. ii. gly. ras. ℥. i. cum syr. ros. lax. fiat opiata, cap. ℥. i. semel in hebdomada. Si non velit in forma boli. dissoluat in decoctione mercur. vel sero lactis. Deterguntur autem hæc vlce-

ra detergentibus sine morfu, vt decocto fœnug. addito sacch. aut melle, aut syr. ros. lax. vel syr. de ros. siccis, quæ sine magno morfu detergent. His addimus & myrrham. Seruari debent hæc remedia in vase æneo, vt aliquid æruginis contrahant. Quod si fortè dolor oriatur ob nimium sensum, aut medicamentorum acrimoniam, temperanda erunt mucilagine psilii, aut opii pauca quantitate, aut lac mulsam recens est iniiciendum. Sunt autem conficienda collyria in consistentia mellis, vel palpebris apposita partem contingât. Amurca, omphacata, lycium, hypochistis, & succus ex balaustis, vel cytoniis paratur, quæ omnia detergent & siccant, cum quadam attritione, & digerunt. Alia collyria supra descripta vtilissimæ erunt, vt tro. de thur. &c. & potissimum, quæ myrrham, sarcocollam, & aloen lotam recipiunt, vt si hoc modo fieret.

Collyria.

R. sarcocollæ nutritæ in aqua peculi ros. ʒ. i. myrrh. sacch. candi ana ʒ. ʒ. thur. aloes ana scrup. ii. tenuissimè triturantur, & cum vitello oui indurato, & diligentissimè contuso, reducantur in formam vnguenti, addendo parum mellis, apponatur palpebris tantum. In processu additur tuthia diligentissimè trita & lota, antymonium, vel cornua cerui, vel capræ vitæ & lota ad siccandum sine morfu. Ad cicatricem inducendam ex iis tantum paratur.

R. plumbi viti & loti diligentiss. & pul. tenuiss. antymon. cerus. lotæ, cornu cerui viti & loti, coralli rub. ana ʒ. i. excipiantur melle, & fiat collyr. vel excipiantur mucilag. gummi trag. vel vitello oui assato, & diligentiss. trito, addendo aliquid, quod lentorem habeat, ad retinendum, vt mucilago psilii, aut gummi trag. Non est inutile oculos frequenter vino lauare, diluto aqua fœni. cum est detergendum, vel cum aqua peculi ros. vel myrrhi, quando inducenda est cicatrix, donec ad perfectam curationem ventum sit. Hunc morbum sequuntur symptomata, scilicet cicatrices, & albugines oculorum de quibus iam agemus.

*Curatio.**In principio.**In albugine.**Succi.*

Cicatrix à suffusione facilè distinguitur, quòd cicatrix semper alba & in parte externa appareat: suffusio verò in parte interna. Cicatricem præcessit vlcus, vel ophthalmia. Cicatrices non auferuntur in totū, sed si pupillam occupent, exteruntur, ne visionem impédiant. Albugo autem cicatrix est densior, quæ etiam in parte externa apparet. Quare oportet optimā victus rationē imperare, & aliquas euacuationes facere, non ad morbi curationē, sed ne ad oculum fiat attractio medicamētis detergentibus, & minuentibus cicatrices. Habent enim omnia talia medicamenta morsum quendam, quibus si quis vtatur in corpore pleth. vel cacoch. frequentes inflammationes excitabit. Purgabitur autem pil. capitalibus, & masticatoriis. Aut si æger valde obnoxius sit defluxionibus oculorū, cucurbitulas in lateribus, & in occipitio apponemus, vel ruptorium in occipitio, vt reuocentur excreméta ad partem posteriorem. Tunc nos tutò vtī possumus prædictis medicamentis citra inflammatio- nis periculum. Neq; statim ista sunt apponēda cicatrice nondum perfectā, ne ea disrumpatur. In principio sufficere possunt ea, quæ sunt præscripta ad deterfionem vlceris, demum ad fella est veniendum, tertio ad fortiora. Fel Ouranoscopi, scorpionis, & pastinacæ vtriusque. Valet mirum in modum fel hirci, vel bouis: & auiū rapacium vt milui, aquilæ, & aliarum, ob tenuitatē valent. Sed quæ magnam admodum partium tenuitatē habent, in suffusione potiùs sunt vsurpanda, quia affectus initio est. In albugine verò & cicatrice, cū affectus sit externus, satis possunt fella crassa, & potissimum si liquida sint, & melle excipiantur. Succi multarum herbarū ad hoc cōmendantur & potissimum amararum, vel earū, quæ nitrosæ sunt, vt chelidonij succus, centaurij minoris, absynth. marrubij, item amurca, ompha. paratum in vase æneo. Succus anagallidos ceruleo flore cyclaminis, aristolochiæ, rutæ. Omnes hi succi melle excepti palpebris adduntur, vel adduntur aliqua acida, & simul inspissantur. Arida, quæ multum abstergūt, sunt sacch. candū, os

sepię, myrtha, spuma nitri, sal ammoniacū, stercus lacer-
tę, cornu cerui vstum, vel caprę. Ex his omnibus confi-
ciuntur collyria, ad consistentiam mellis, vt hoc modo. *Collyr.*

R. ompha. præparati, vt à Diosc. monstratur, amurcę
an. ʒ. j. ossis sepię, stercoris lacerti, cornu cerui an. ʒ. j. ʒ.
mellis parū, incorporentur simul, & cum penicillo
adhibeantur ei tantū parti palpebrę, quę ē regione
est. Paratur etiā aqua ex melle, & herbis ad deterfionem
oculorum, & visus obtenebrationem, vt.

R. mell. ʒ. j. rad. fœnic. & aristoloch. rotundę, vel
longę ana ʒ. ʒ. chelidonię, rutę, summitatū fœnic. an.
℥. iij. flor. ros. recentū & cętaurij minoris an. p. iij. ma-
cerentur simul in melle, addendo vrinę pueri impubis
ʒ. ij. idque in vase æneo per decem dies, agitādo tātū
quarto quoq; die, & cruginem radēdo & simul miscen-
do. Distillantur omnia simul, & aqua seruetur vsui. Ra-
dices incidantur in taleolas. Vas æneum reponatur ad so-
lem, vel in fimo. Hęc aqua, quia liquidissima est, & in
cathos efflueret, vt alia liquida, ei dolorem faceret si
adnatam contingeret, inspissanda est mucilagine, cum
prædicta aqua extracta, vel vitello oui, & mucilagine
gum. trag. Adhibeatur ē directo pupillę tantū in pal-
pebris, vt suprà monstratum est.

De sugillatis.

C A P. 53.

SVgillata dicuntur, quando sanguis intra tunicas col-
ligitur, vulgò maculam appellant, Græci verò *υπό-
φαγμα*. Est veluti effusio sanguinis extra vasa per tuni-
cas oculi. Fit potissimū à causa externa, vt ictu, & appa-
ret totus oculus sanguine perfusus, qui si refrigeretur,
& diu maneat, liuescit, & denigratur, quemadmodum in
aliis sugillatis. Si multus sit, in pus cōuertitur, cum non
possit discuti, *υπόπυον* facit, ob id & à nonnullis hęc affe-
ctio, *υπόπυος*, dicta est. Curatur, vt alij ict⁹. In principio
sanguinis missione, & deriuatione per cucurbitulas in
colli lateribus positas, & quibusdem leuiter repellenti-
bus, vt plus sanguinis à vena rupta, aut contusa non ef-
fluat. Apponuntur illa, quę vim habent leuiter repel-
lendi, vt albumen oui, aqua peculi ros. & myrtil. Quòd

*Curatio
princip.*

Quid post fluxum san. faciend. si post ictum Medicus vocetur, sanguisq; iam defluerit priusquam omnino denigretur, probant sanguinem colubarum, turturum, & aliarum avium calidarum apponere, ut discutiatur, lac muliebre cum pauco thure, aut croco. Deinde ad fortiora digerentia veniendum est, ut ad mucilaginem fœnug. vel decoctum melil. vel chamo. & oculum fouere, ad humorem illum discutiendum, id oportet frequenter apponere. In inueteratis autem valet aqua illa nostra distillata, descripta in fine superioris cap. diluta cum vitello oui, vel pomo putrefacto permixta. Raphanus supra corneam appositus discutit, sed melius accommodatur succus eius melle exceptus. Myrrha, omphacium, amurca, & fella avium in declinatione valent ad discutiendum. Non est inutile in hac causa decoctum parare ex foliis fœnic. liliorum, & chelidonij, vel euphras. & seminis seseleos, & fumum illum, aut vaporem recipere, vel eadem decoctione partem fouere. Quæcunque dicta sunt ad resolutionem phlyctenarum, hæc valere possunt, vel quæ ad suffusionem dicuntur.

De pure sub cornea. C A P. 54.

Curatio à missio. sang. SI autem sanguis suppuretur, dolorem facit in oculo, qui prius non erat, & oculus quodammodo inflammatur. Mutatur color ille sanguinis in albedinem quandam. Ex his colligimus ὑποπύον factum esse. Rarò fit sine præcedente contusione. Pulsatio etiam in oculo sentitur, cuius est pus sub cornea collectum. Rubor est in toto oculo, & dolor in partibus circumvicinis sentitur. Quia iam missus fuit sanguis, non videtur rursus hæc trahendus, sed quia dolor ad partem attrahit, optimum erit sanguinem mittere, & cucurbitulas, ut prius, apponere, habita ratione ætatis, virium, &c. Sed non tanta quantitas in hoc affectu trahitur, cum in effusione sanguinis per corneam iam est extractus, quam si non fuisset extractus. Quia dolor vehementissimus est, sedandus primum erit lacte recens mulso, decocto fœnug. & lini. Si inflammatio sentiatur magna, non erit absurdum aliquid viol. vel solani illis admiscere. Sedato utcumque dolore, & pure iam facto, ad leuiter discutienda venien-

*Sedentia do-
lorem.*

dum est, vt mel, mucilaginem fœnug. cum pauco sacch. vel melle. Adde succum etiam fœnic. & alia digerentia *Digerentia.* suprâ enumerata. Si nulla ratione ob crassitiem expurgari possit, dolorque magnus & vehemens perseueret, punctura curandus est affectus. Fieri enim non potest vt crassus ille humor totus discutiatur. Accidit interdû, vt resoluta maiori parte in loco inferiori colligatur, pupillam nihil aut parûm obtenebrans. Tunc vtile est exsiccatibus exsiccare, quod reliquum est, & in ea parte relinquere. Punctura fieri debet in latere, quemadmodum sit in transpositione panniculi facti ex suffusione, vt frequenter acum immittendo, & extrahendo aliquid purus, tandê euacuetur. Nec oportet nos esse tam sollicitos, vt totum pus extrahatur. Id enim fieri non posset citra euacuationem aquei humoris, qui non nisi in iuuenibus regeneratur. Id quod remanet, modò pupillam non impediat, exiccetur. Vulnus factum curatur, vt diximus suprâ in cap. de vlceribus oculorum. Vtilissimum esset acum vacuum confingere, & suctu pus illud haurire. Acus confectio docetur sequenti capite.

Punctura.

De suffusione seu cataracta. C A P. 55.

SVffusio tres habet constitutiones. Nam in principio videtur tantum esse spiritus, vel effusio quædam, quæ spiritus disgregat & abtenebrat, facitque vt muscas, & lucentia quædam corpora præ oculis obuersantia videat, literas cum legit, virides, aut alterius coloris esse iudicat. Tunc dicitur suffusionis principium esse, siquæ ob ventriculi affectum, vel ob cerebri plenitudinem. Si à ventriculo fiat, id accidit per circuitus, & paroxismos, secundum quod melius vel peius cõcoquunt, augentur, vel minuuntur illa. Si ab affectibus ventriculi id fiat, procuranda est in ventriculo proba concoctio, quod fiet recrementa in eo collecta vacuando. Nam sola intemperies nunquam id efficit, nisi caliditas accedat, quæ in fumum alimenta vertit. Euacuetur autem vel pituita, vel bilis, idque mitioribus medicamentis, vt si bilis fuerit, opiata iam præscripta cap. de vlceribus oculorum, cui addendum erit rhab. cum pauco cinamo-

*Si à ventris.
vitio quid.*

Euacuans.

mo. Valet etiam compositio illa triphera perficæ, cath. syr. ros. laxatiuus, cum decoctione follic. senæ, & frequenter euacuari debent, vt bis in hebdomada, vt frequēti illa euacuatione purgetur materia illa, quæ identidē generatur, & fumi ad inferiora reuocentur. Quod si quis mallet vti pilulis, conficiendæ erunt ex rhab. hyera, & myroball. citrinis. Sed pilulæ magis conueniunt in pituitoso affectu, aliæ medicamentorum formæ in bilioso. Nam pilulæ calfaciunt, & magis effumant.

*Missio sanguin.**Euacuantia pituitam.*

Si appareant signa plenitudinis sanguinis, mitti debet ex cephalica. Ad pituitam euacuandam valet decoctum agarici aut infusio in aliqua parte folliculorū senæ, pilulæ assaieret, & aliq, quæ ex myrobal. parātur. Galenus hyera picra multos se curasse etiam per epistolam testatur. Sed pilulæ tales parandæ sunt sine croco & myrrha, vel, vt ipse docet, minuta eorum quantitate. Nam ista ad cerebrum effumant. Pilulæ de arom. sunt præstantissimæ, quibus vellem parum agar. adiungere, vel sarcocollæ. Vtuntur frequenter pilulis. Nam qui huic affectui obnoxij sūt, ferè semper astricta sunt aluo. Ob id sollicitanda est balanis, pilulis, vel alimentis aluum sollicitantibus, vt prunis, pomis, in biliosis ficus conueniunt: Item iusculis ex mercur. cicla, & aliis herbis aluum soluētibus. Bibāt aquam, si fieri potest, abstineāntque ab omnibus oleaginosiis fructibus, auellanis, amigdalais, pinearū nucleis. Hæc enim caput tentant, fumisq; replent. Legumina omnia fugiēda sunt, & potissimum fabæ, & magis recentes, quàm siccæ. Piperata omnia & odorata nocent, frictiones in partibus inferioribus faciendæ, nunquam in capite. Et quia hæc affectio recipit fumos, vel propter intemperaturam calidam fiunt in capite, erit optimum in principio roborare partem oxorrhodino, & fumos illos propellere, & faciem frequenter abluere aqua frigida cum paucō aceto, vel aqua ros. vel myrthi. Frequenter pedes abluere iuuat. Supra oculos nolem in principio aliqua digerentia apponi, sed potius propellentia quædam cum leui deterfione, vel succum cichorei, plantag. vel acaciam, vel parum amurcæ dilutæ in aqua ros. vel omphacij tantillum. Si autem morbus hic processerit, vapor ille in aquam

Pilula.

vertitur, & incipit apparere veluti nubes in parte interna. Ad quā affectionem curandam, vtimur remediis suprascriptis, & collyria cōficimus ex fellibus, & maiori *Collyria.* quantitate amurcæ, vel omphacij, quibus addimus parū piperis, vel myribæ, & in totum vtimur fortioribus digerentibus, & discutientibus. Et quia fortioribus collyriis est vtendum ad discussionē, vtile erit ruptorium, *Ruptorium.* aut cauterium in occipitio apponere ad reuellendum, ne fortiora hæc collyria inflammationē excitent. Temporibus etiā emplastra astringentia adhibenda, ad prohibendam fluxionem per venas illas externas. Proficit *Emplastra.* venam illam temporum incidere aliquibus, quanquam defluxio per interiores venas adhuc fiat. Si nō curatur istis collyriis, vel aqua illa nostra mellis, descripta cap. de cicatricibus, vel collyrio sequenti, in panniculum veritur, & acu transponenda. Collyr. tale est.

R. mucilag. seminis fœnug. diligenter prius loti in aqua fœnic. & extractæ cum aqua mellis ʒ. iij. fellis Ouranoscopi, vel scorpionis marini, aut pastinacæ, aut drac. marini ʒ. β. omphacij secundum artem parati ʒ. j. sacch. candi, stercoris lacerti an. scrup. j. piperis gr. vj. incorporentur simul, & reducantur ad consistentiam mellis, seruentur in vase æneo, applicetur palpebris in parua quantitate. Interdiu, si oboiatur inflammatio à prædicto remedio, demulceatur lacte recenti, cōtinuet, donec in totum curatus fuerit. Solebant antiqui punctura hunc affectum curare (vt patet ex introductorio Gal. lib. ita inscripto) qui docent hanc curationem fortuitò inuentam fuisse, cū capra pateretur hunc affectum, & in aculeum incidisset. Perforata enim cornea, effluxit aqua, & curata est. Si quis moliri voluerit hanc curandi rationem, eo modo, quo pus extrahitur, non erit omnino absurdum. Solent Medici in istis affectionibus, pipulas fortiores imperare, vt cochias, lucis, maiores, & minores. Item compositiones illas exiccantes, vt theriacam antiquam, mythrid. Masticatoria & errhina conueniunt, sed magis masticatoria quàm errhina. Nam hæc magis ad oculos trahunt humores. Argumento est, quod si acriora fuerint, lachrymas mouent. Adde quod plus humoris euacuatur

Masticatoria.

*Pulueres.
Condita.*

per masticatoria, & cum minori impetu agitationeque, quàm per errhina. Masticatoria parantur ex cubebis, pyretro, semine fœnic. mastiche, & aliis trahentibus pituitam, & non amaris. Præscribimus pulueres à pastu, vel condita. Pul. fiunt ex coriandro, fœniculo, aniso, & aliis, quorum formulas cōplures lib. nostro de compositione medicamentorum subieciimus. Cōdita faciūt ex cortice citri, & myrobalanis, sed ablui debent ista, & contundi, eisque addendum sacch. ros. tabularum, si per consensum ventriculi fiat, sin minùs, sacch. aliud. Debent parari sine odoratis, ne caput teneant, aut eorum quantitas pauca admodum præscribi debet, vt.

R. cortic. citri & carnijum cydoniorum ana ʒ. i. myrobal. emblicorum lotorum in vino, & postea in aqua fœnic. N. j. (si pauper sit, hoc carere poterit) pul. coralli vlti & loti in aqua fœnic. vel beton. vel absynth. vel mētē ʒ. ij. diarrhod. alb. scrup. β. vel cinamomi crassi scrup. j. sacch. ad duplum omnium, fiat conditum, de quo cap. post cœnam. Conuenit admodum, quando per consensum ventriculi sit affectus iste. Quòd si fiat à cerebri humiditate nimia, vtilissimum erit parare puluerē ex cineribus viperarum, & cranij, semine fœniculi, seseleos, vel cineris hyrundinum, vt hoc modo.

*A nimia
humiditat.
cereb. affectio.*

R. cineris hyrundinum, cranij hominis ana ʒ. ij. cineris viperarum ʒ. β. anisi, fœnic. ana ʒ. ij. seseleos ʒ. β. cinamomi crassi ʒ. j. β. misce, fiat pul. cui adde sacch. candi ad medium pul. Vtantur post pastum, vel manē, diluto cum aquæ fœniculi, vel chelid. vel rutæ, &c. vel superbibendo prædictas aquas. Valet etiam in epilepsia, potissimum si apposueris parum cineris inuolucrorum testiculorum castorei. Potest etiam assumi tab. j. diagalangæ singulis matutinis, si fiat per consensum ventriculi, vt melior concoctio fiat, vel diarrh. abb. vel triasand. Si tamen humor sit concretus, & in panniculum conuersus, non curatur, nisi sola chyrurgia.

De suffusione ex prima dictatione.

Duplex suffusio.

Suffusio alia vera est, & à proprietate, alia non vera, sed per consensum ventriculi facta, & vocatur à Gal.

symptoma simile suffusioni. Hæc suffusio facilè curatur à principio, cum adhuc nulla est firma dispositio in oculo, sed tantum veleti apparent muscæ ob oculos, quam se plerumque curasse per literas, exhibitione hyeræ picræ, testatur Gal. 6. de locis affectis. Vera autè suffusio non ita facilè per hyeram picram curatur. Non vera curatur vomitu in faciliè vomentibus, & frequenti purgatione cum hyera, vel pilulis de arom. mastichinis, aliis ventriculo appropriatis. Pilulæ de myrabol. commendantur, quia cum quadam astrictione purgant, & prohibent fumos efferri ad caput à ventriculo. Corroboratur ventriculi concoctio elect. ros. nouellæ, vel diag. vel aro. ros. cum aqua absynthij vel vino. A pastu datur pul. claudens os ventriculi, & vetans fumos ad caput attolli, qualis est ille, qui præscriptus est, in dolore cap. per consensum ventriculi, vel hic sequens, qui erit magis proprius huic affectioni.

Quib. curatur non vera.

Pul. à pastu.

R. coriand. præp. vnicæ cooperturæ, anis. conditi ana ʒ. β. fœnic. ʒ. iij. (ratione partis affectæ) euphras. beton. ana ʒ. ij. pul. diacydonit. sine speciebus, corall. rub. an. ʒ. j. β. sacch. q. s. fiat pul. de quo capiat cochleari aduopost suos pastus, nihil superbibendo. Pul. hic componitur ex mediocriter astringentibus, & non multum refrigerantibus, ne coctio ventriculi lædatur. Scopus est, vt claudatur os ventriculi, ne vapores ascendant ad cerebrum, quem vsum præstat coriandrum. Nam quanuis dicitur nocere oculis, id de herba, non semine intelligendum est. Affigantur cucurbitulæ, sine scarificatione, in parte posteriore colli ad diuersionem. Abluat oculos manè aqua fœnic. vel euphras. vel rutæ, vel chelidonij. Quod si addatur mell. communis portiuncula, vel mell. ros. fellis vaccæ, efficacius erit. Potest confici tale medicamentum, quod præparandum est æstate, vt sit vsui toto anno, cum opus erit. Et facit ad conseruationem oculorum, ad suffusiones leuiores, & pro his, qui sunt obtuso visu.

Coriadrum.

Aqua ad oculos.

R. chelidoniæ, fœnic. verbenæ, rutæ an. M. j. mell. ros. col. ʒ. β. seminis rapæ contusi ʒ. ij. herbæ contundantur, & ponantur in sole, & quotidie agitentur. Post quadraginta dies exprimantur omnia, & succus expres.

sus vsui referuetur in vase æneo. Qui obtusè vident, ad-
 dita aliqua portione aquæ ros. vel albuminis ouorum,
 vtantur. Nam in his, cum non sunt malè affecti oculi,
 debet obtundi acrimonia illorum medicamentorum. Si
 morbus fiat per proprietatem, vel per consensum, sed
 iam antiquus sit, & factus proprius oculorum, facienda
 est diuersio sanguinis missione, si sanguis abundet. Con-
 coquendus & vacuandus humor peccans, & euacuatio
 sit frequens, sed leui medicamento, vt si pituita abundet
 in toto corpore, est cōcoquenda & euacuanda, vt mon-
 stratum est in dolore cap. à pituita. additis tamen syr. &
 aquis, quæ oculos respiciunt, & sumendo pilulas ocu-
 lis determinatas. Si bilis vel melancholia vel alius hu-
 mor permisceatur, concoquendus & euacuandus, vt di-
 ximus in dolore cap. a permixtis humoribus. Vtatur
 frequenter pilulis ante cibum sine custodia, vt sunt as-
 faieret, de hyera, de arom. addito agarico. Vtatur theria-
 ca, vel mythridatio cum aquis scenic. ephras. vel rutæ.
 Post syr. digestiuos pilulæ conuenient fortiores, vt sunt
 cochix, sine quibus, de sarcocolla, lucis, maiores & mi-
 nor. de myroball. Quòd si semel gr. aliquot castorei ad-
 dantur, vt in epilepsia monstratum est, multum prode-
 rit. Formandæ sunt hæ pilulæ cum aquis aut succis her-
 barum oculis appropriatarum, vt scenic. rutæ, chelid.
 verbenæ. Si per istas euacuationes diueriti humor ab o-
 culis, admoveantur cucurbitulæ, circa colli partem po-
 steriorem frequenter, aut in eadem parte applicetur
 cauterium actuale, vel potentiale, & maneat diu vlcus
 apertum. Vel retro aures applicetur vesicatorium, quia
 propter venas, maior est consensus cum oculis, quam
 cum occipite. Fiant masticatoria & gargar. ad euacuatio-
 nem humoris. Postea veniendum est ad topica remedia,
 sed non nisi omnibus his peractis. Si morbus sit in prin-
 cipio adhuc, & tantum sit aqua, vel aqueus quidam va-
 por appareat, potest resiccantibus & digerentibus me-
 dicamentis curari, qualia sunt illa omnia, & amara, &
 eiusmodi. Posset etiam curari manu, si componatur tale
 instrumentum. Hæc acus caua instar syringæ, & vt faci-
 lius dissecet corneâ, & subingrediatur, paretur, vt cala-
 mus scriptorius, mittatur intra vulnus, exactissimè iun-

*Si per proprie-
 tatē morbus.*

Pilulæ.

Topica.

*Digerentia
 in primo.
 Instrumētū.*

gatur vulnere, nec aer attrahatur, & sugendo acum attrahat per eam ex oculo aquam. Preparandus est oculi. *Preparatio oculi.*
 lus, ac si cataracta coniuncta & sumata detrahenda esset. Preparare solent cursores ocularij, posito in ore cymino, aut pipere, quod diu mastichent, & tandem sæpe insufflent in oculum, vt aer incalescat, & præparetur oculus. Qui fugit acum, debet cessare, vbi æger incipit videre, ne nimia suctione humores proprij oculorum turbentur, vel aliquid aquei humoris attrahatur. Aperitio non in lateribus fieri debet, sed potius in parte interiori, quò facilius humor fluat, & trahatur. Medicamentis curari potest hoc modo. Primum foueatur pars sequenti decoctione, vt abstergetur cornea, & aliqua ex parte reddatur obsequentior, & mollior, vt.

Totus.

R. seminis fœnug. ʒ. ij. paleæ auenæ (confert enim à tota substantia.) M. j. herbæ fœnic. vel seminis eiusdem, beton. euphras. an. M. ʒ. rutæ tertiam partem M. j. si. deco. in sine cuius adde florum chamo. melis. & follic. senæ ana ʒ. j. (Sena tam extra, quàm intra iuuat oculos) *Sena confert oculis.*
 foueatur pars, vel fumum recipiat, aut vaporem. Postea fiat talis aqua.

R. mell. optimi lb. j. piper. ʒ. ij. distillantur in alambico vitreo, & aqua seruetur vsui, quæ iniiciatur in oculum pro necessitate. Hæc aqua pro pueris est, & delicatis, & laborare incipientibus hoc morbo, scilicet, suffusione, fiat talis pul. *Aqua.*

R. sacch. candi ʒ. j. piper. nigri ʒ. j. cymini ʒ. ʒ. stercoreis lacerti scrup. j. misce, fiat pul. subtilissimus, mittatur in oculum. Fiat fortior hoc modo. *Pulvis.*

R. fellis perdicis, vulturis, vel aquilæ, vel miluij, vel pagri piscis ʒ. ij. exsiccentur in furno, & redigantur in puluerem, sacch. candi ʒ. j. piper. marchasitæ vltæ, & diligentissimè lotæ, æris vlti & loti in aqua ros. ana ʒ. ʒ. fiat pul. subtilissimus, formentur tro. cum aqua ros. capiat scrup. j. cum decoct. fœnic. & albuminis ouorum ʒ. j. vel cape tro. scrup. j. & cum ʒ. ij. deco. sequentis fiat collyrium.

Collyr.

R. fœnug. abluti, vt decet ʒ. j. seminis fœnic. ʒ. ij. florum chamo. meli. an. ʒ. j. fiat decoct. in col. ʒ. ij. diss. tro. descriptorum scrup. j. albuminis ouorū ʒ. j. fiat collyr.

Marchasita hoc modo combuitur. Primum conficitur melle, & ponitur intra vas figulinum, & vritur in furno. Vritur autem facile. Nam multas partes habet igneas, & sulphureas, tandem extinguitur aut butyro, aut aqua aliqua, secundum intentionem nostram, vt in affectibus oculorum, aqua fœnic. & similibus, aut aqua ros. si timeas acrimoniam. Quòd si à tro. fiat acrimonia, oculus fomentetur cum eadem decoctione, vt dolor mitigetur, & in oculum iniiciatur lac muliebri, vel aqua albuminis oui. Alij tro. pro collyrio fiunt hoc modo.

Collyr.

R. marchaf. vsta & præparata, antymoniij, etiam præpa. ana ʒ. ss. sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris ʒ. j. thur. myrrhæ, croci ana scrup. ij. galbani scrup. j. fiat pul. subtilissimus, formentur tro. cum aqua ros. vel verbenæ, addendo sacch. candi ʒ. ss. vitrioli albi scrup. ij. seruetur vsui. Vfus erit, vel cum aqua ros. vel decocto fœnugr. & albumine ouorum, dosis est scrup. j. pro ʒ. ij. aquæ eorum. Crocus ponitur, quia digerit & lenit dolorem. Pro pueris imbecillibusque vtemur melle, conferuis fellis vaccæ, vel bouis præparati, vt Diosc. docet, cap. de felle. Hoc enim mel plurimum valet, tum in abstergendo maculas oculorum & suffusiones, tum etiam in digerendo, est tamen ipso felle imbecillius. Nam mel acquirit acrimoniam, & vim abstergendi longè maiorem, & fellis acrimonia retunditur ratione mellis. Utendum est itaque felle ipso pro medicamēto medio, & eiusmodi melle pro imbecilliore inter media. Conseruatur fel in melle, hoc modo. Accipitur fel cum sua vesica, & optimè ligatur in collo suo, & immergitur in aqua seruēti, & illic tenetur immersum per quartam partem vnius horæ, postea ponatur in vase vitreo semipieno melle communi optimo, & seruetur vsui. Manet enim cum humiditate sua, & non lapidescit, nec tam acre est, ac si siccaretur in sole, aut in camino iuxta ignem. Ad eosdem vsus fit etiam aqua fortissima hoc modo.

Crocus.

Mel.

Fel.

*Seruatur
fel. sic.*

Aqua fortis.

R. mell. optimi ℥. j. mellis conseruæ fellis prædicti, sacch. candi ana ʒ. ij. fœnic. euphras. chelid. rutæ, ana ss. ponantur simul in alambico vitreo, addendo piperis, myrrhæ

myrrhæ, croci an. ʒ. j. fiat sublimatio in balneo mariæ, vt decet. Aqua seruetur vsui. Hæc aqua per se mittitur in oculū. Quòd si fortior sit, & lachrymas moueat, vel dolorem excitet, fiet mitior admistione muscilaginum seminis fœnug. simulque consistentiam acquireret, vel misceatur cum decocto eiusdē, vel albumine oui, cum timetur inflammatio. Vel extrahatur mucilago seminis phil. fœnug. & lini, vt aliquam consistentiam habeat, & ad formam vnguenti reducatur, ne medicamentum sit nimis liquidum, & defluat, vt, scilicet, tantum aquæ ponatur, quantum necesse est ad muscilaginum extractionem, Vt si fiat hoc modo.

R. aquæ sublimationis præscriptæ ʒ. ij. fœnugr. ʒ. j. vel ʒ. ss. extrahatur mucilago, vt artis est, quæ ponatur cum penicillo in palpebris, vel in tarso palpebrarum. Nam pars ea, quæ est cartilaginosa, minus est sensibilis, & medicamentū diutius remanet super partem affectā, connuendo & nictādo. Si consistentiā sufficientē non habeat, adde pinguedinis porci, vel gallinæ parum, vel cum pomata excipiat, vel cum vnguendo ros. si periculum imminet inflammationis, & ad formam vnguenti reducatur, & applicetur palpebris, quod est faciendum in omnibus remediis, & collyriis acribus præscriptis à Gal. rasi, & aliis antiquis. Non sunt enim talia acria oculis imponenda, sed palpebris tantum. Nam illa omnia habent morsum & acrimoniam, quæ oculus non potest ferre ob ἐντρίβειν & plurimum sensum. Quare grauiter peccant, qui in oculos talia iniiciūt, vt quotidie vulgus Medicorum facit. Poterit etiam fieri sequens remedium præstantissimum.

R. lardi saliti & rancidi in frustula dissecti lb. j. pone in vase æneo macerandum per 40 dies, aut plures, si sit opus, in vrina pueri, donec vas rubigine exedatur interiorius. Sit in loco aliquo calido, vt vrgente canicula in primo sepeliatur, & sit clausum vas illud diligentissimè. Post illud tempus abiicientur omnia, & erugo radatur, vsui seruetur. Ponitur lardum in vase æneo, vt accipiat vim acrem ab ære, & digerentem. Nam à vitreo aut terreo non reciperet. Sunt, qui ærugine sola vsi sunt, sed acrior est, quàm vt oculus ferre possit, quam ob causam

Error medi.

*Lardum
subsum.*

*Ex quibus
collyr. metal-
lica.*

*Gummi.
Succi.*

Fella.

De aquis.

addere oportet sacch. cādi partes quatuor, eruginis par-
tem vnā, & cum mucilagine feminis fœnug. vel cum
albumine oui applicetur supra partē. Quòd si oboria-
tur dolor, fiat, vt supra dictum est. Hæc remedia valent
non solum ad suffusionem, sed ad maculas corneæ, pte-
rygia, & superfluum carnem. Sed à mitioribus ad for-
tiora veniendum est per media. Pueris & aliis delicatis,
mitissima oportet facere, & maximè in principio, post-
ea facilius ferunt fortiora. Quam ob causam simplicia
per classes sunt ponenda. Simplicia, ex quibus collyr.
conficiuntur, sunt hæc, ex mineralibus pompholix,
cadmia, spodium, quòd vulgò tuthiā appellant, calchy-
tis, id est, vitriolum Romanum vltum, vitriolum albū,
flos æris, æs vltum, aliqui addunt cornu cerui vltum,
quia exsiccat, fella animalium. Ex gummi myrrha, sar-
cocolla, aloë, thus. Ex succis herbarum, chelidoniz, eu-
phras. rutæ, fœnic. verbenæ, sacch. candum, mel, albu-
men oui, fœnugr. & eius mucilago, piper, cuminum, fœ-
niculus, &c. Mitiora sunt mel, sacch. cand. myrrha ab-
luta, thus, sarcocolla nutrita. Ex fellibus sunt mitiora,
fella piscium, vt pagri, anthias (vulgò cauthenā vocant).
solcæ. Media sunt fella quadrupedum, inter quæ mitis-
simum est fel porci, vaccæ, capræ, tauri, hirci. Fella e-
tiam piscium, mustellorum, quos vulgò catos vocant,
canes, & vulpeculam. Ex auium fellibus, fel gallinæ
mitissimum est. Media sunt, thus, myrrha, aloë, mel, cō-
fer. fellis tauri vel vaccæ. Fortissima ex fellibus sunt in-
summa omnia fella auium, & præsertim viuientium ra-
pina, & animalium venenosorum, vt serpentium, vipe-
ræ, canis rabidi. Inter fella auium alia sunt aliis fortio-
ra, vt fel perdicis fortius est, milui, & fel milui for-
tius aquilæ, aut vulturis. Fortissima sunt, flos æris, cad-
mia, & marchasita vsta, ex qua confici potest cadmia.
Nam cadmiam naturalem non habemus. Artificialis ve-
rò fit ex marchasita in furno vsta, vitriolum album, &
romanum, æs vltum. Ex succis herbarum fortissimi sunt
succus chelidoniz, rutæ. Aquæ etiā sunt per classes di-
gerendæ, quarum alia miscetūr collyriis ad sedationem
doloris tantum, & aqua ros. alia ad præcautionem, ne
oborietur inflammatio, vt aqua cuspidum ros. Aliæ, vt

adherentiam præstent, vt aqua albuminis ouorum, lac. Aliæ digerunt simul, & dolorem leuant, vt decoctum fœnug. Et hæc cōmisceātur fortissimis remediis, vt reducantur ad mediocritatem. Sunt & cōpositiones quædam imbecilliores, quædam fortiores, & quædam fortissimæ. Mitiores sunt pulueres, vt pul. ex pipere & saccharo cando descriptus superius. Vel potest reduci ad formam vnguenti, si cum mucilag. fœnug. vel psilij incorporetur. Si timeatur abrosio, cum penicillo applicetur palpebris oculorum, idque circa cartilagineas. Media sunt, pulu. ille citrinus à Rase compos. & aqua mell. cum pipere superius descripta. Fortissima sunt, pul. superior ex felle & marchasita, ære combusto, & aquæ conseruationis mellis, in quo sit seruatum fel. Imbecillum ex fortissimis erit decoctum Gaiaci vel elenij. Decoquatur Gaiacum in aqua oculis commoda, aut cum aqua rosarum si timeatur acrimonia. Mitissima remedia componuntur ex primis, addita magna quantitate albuminis ouorum, vel decocto fœnug. & illa in oculum tutò imponi possunt, & citra inflamationis periculum. Media remedia, si intra oculum iniici debent, habēt ad doloris sedationē decoctum fœnug. chamo. meli. Fortissima autem nunquam intra oculum sunt immittenda ob facultatem sensus, sed faciendum, vt suprà positum est.

De pupille dilatatione & diminutione.

C A P V T 56.

MYdriasis dilatatio est pupillæ, quæ sensim, vel repente fit. Si repente à causa quadam violenta, vt vulnere, fiat, tunc disrumpitur extremitas ragoidis, qua parte rugata est circa iridem. Hæc non curatur, sed sufficit, si vulnus sanetur. Tantum tētabimus in principio, ne dilatetur magis fluxu copiosi sanguinis, sitque venæ sectione, deriuatione, & medicamentis astringentibus, repellendo & corroborando. Si sensim fiat, accidit à multis flatibus, vel humoribus intra oculum fluētibus. Quam ob causam frequenter sunt euacuandi, & discutendi flatus, tum qui in toto corpore geniti sunt, tum

De compositionib.

Si repente curatio.

Si sensim fiat curatio.

in oculo. Medicamentis topicis discutiendis addenda sunt aliqua astringētia, quæ parti robur addāt, vt si fieret decoctum ad fotum ex semine fœniculi, rutæ, anethi, his adderemus flores ros. rubi, myrthi & hyperici, ad mediam partē aliorum: decoctio fieri potest in aqua peculi ros. vel myrthi, & addere vini albi quartā partē. Ista si fiant in dilatationis principio, illam prohibere possunt. Post hæc collyrium spissum fieri debet ex acacia, hypochistide, corticethuris, tuthia, sanguine draconis, inspissando cum paucō vino. Hoc poterit præcauere & curare. Sed si iam facta sit, nunquam vel difficillimè, in suum redibit statū, propterea quòd pars illa rugatam suam contractionem amisit, ob distentionem internam. Et magna ex parte ægroti conqueruntur tantum, quando est facta, quia sine dolore sit. Diminutio pupillæ priori morbo contraria est, in qua pupilla plus iusto corrugatur, & angustior redditur ob phthisim, vt si humores minuātur, vel plus iusto exiccentur, propter aliquam causam exiccantem, & astringentem. Hic etiā morbus fit sensim, nisi quando vulnere aliqua pars albuginei humoris euacuata est. Tunc enim affatim contrahitur. Sed si à siccitate vel consumptione humoris fiat, non potest longiori tempore fieri, & restitui, quòd fiet bene alendo corpus, & fouendo oculum aqua tepida, cui parum vini adiciatur. Sunt, qui velint addere emollientes herbas, vt bismaluum, sed quæ emolliunt, sunt valde oculis periculosa. Ego mallim ex axungijs & mucilaginibus collyriū spissum facere, & palpebris adhibere, post aquæ tepidæ fotum; vel post receptionē vaporis decocti violarū & chamo. Collyrium parabitur, vel ex pomata, vel butyro recenti, vel axungia anatis, vel gallinæ, porci & similibus, vt.

*Diminutio
pupillæ.*

Collyrium.

R. pomatæ ʒ. j. mucilag. seminis lini extr. cum aqua viol. ʒ. iij. axungia anseris, vel anatis ʒ. ij. incorporētur simul, fiat ad formam linimenti, applicetur palpebris.

De visus debilitate. CAP. 57.

Debilitas visus à multis causis fit, & pro varietate causarum varia sunt remedia. Si sit debilitas visus

post aliquam insignem euacuationem vel sanguinis, vel aliam quamlibet, tunc curare oportet, per restaurantia humiditatem natiuam. Cum enim prouenit ab inanitione, id accidit ob penuriam spirituum. Quare instauranti sunt, quod ut fiat, plurima sanguinis generatio, procuranda est. Ob id oportet eos optimis alimentis reficere, ut optimo vino, & aliis presentaneis alimentis, quæ multum nutrant, & parum excrementi generet. Commendatur usus raparum, vel naporum, si decoquantur cum salvia, vel scenic. vel betonica, vel hyssopo. Nā rapæ & napi creduntur tota substantia visum iuuare, quibus adduntur flatus discutientia, ne obesse possint. Vti possunt puluere sequenti post pastum & in introitu lecti, ut cum cibi vaporibus, & fumis ad caput ferantur facile. Quæ enim datur ob cerebrum, hac ratione sunt danda post pastum.

*Rapæ iuuat
visum.*

R. sileris montani, euphras. an. 3. ij. nucis moscatae, garyoph. macis an. 3. j. seminis anis. seminis rapæ ana 3. ij. seminis scenic. 3. β. cinamomi 3. j. sacch. ros. tab. ad duplum, fiat pulu. de quo cap. cochlear vnum in introitu lecti. Quod si timeatur nimia apertio, & attenuatio, adde corall. amborū an. 3. j. vel dyacitonitem sine speciebus 3. β. cum corallis. Vel si ponatur per se, vel sine illis 3. j. coriand. vnicæ cooperturæ 3. ij. fiat pul. augeatur dosis sacchari. Si in oculo sit causa debilitationis illius, ut nimia siccitas, unde cornea corrugatur, humectetur totum corpus optimis alimentis, & fiant irrigationes supra totum caput, ut monstratum est cap. de dolore cap. à melancholia. Et oculus humectetur cum lacte mulieris, vel foueatur cum decocto hordei mundati, addita sexta parte seminis lini. Vtuntur similiter puluere præcedente, sed optimū erit addere pinearū & amygd. mundatarū ana 3. β. & cū syr. conseruationis myrobal. reducere potes in formam opiatae, cui adde pulueris restaurantis humiditates 3. j. vel ij. vel pul. diatrag. 3. j. & hac opiata vtatur serò, loco pulueris. Vtatur manè hordeo mundato parato cum amygd. pineis & fisticis. Si autem ab humiditate fiat visus debilitas, vtantur inedia, & fugiant omnia humida. Vtantur fumigio communi post purgationem totius corporis factam cum pilulis

*Puluis post
pastum.*

*Debilitas
siccitate.*

*Ab humidi
tate mat.*

foetidis, lucis, elephantiinis, de agarico. Si materia viscida sit & crassa, & sit in capite, vel in toto corpore, concoquatur cum syr. de hyss. de flechade, cum aquis fœnic. saluia, ruta, & albis propolis. Vtuntur semel in hebdomada ad exiccationē totius corporis, & capitis confortationē theriaca antiqua, vel mythridatio, vel elect. diagalangæ cum aqua fœniculi. Masticatoriis, gargarismis, caput purgib, caput purgetur. Vtuntur myroball. condit. & zinziber. condito. A cœna edant frustū panis assii. Sal theriacalis est medicamentum præstantissimum, sed quia non paratur, neque bene parari potest, propter exemplaris deprauationem, vti potest serpens, abscisso capite & cruda, abiectis intestinis, omnibusque internis & pelle. Vratur in vase fictili, & cineres misceantur sequentibus aromatis, quæ non debent vti, quia per vstionem amitterent vim illam aromaticā, ob quam confortant & corroborant.

R. nucis moscata, garyoph. macis, cubeb. cinamomi, pip. longi & nigri ana ʒ. ij. zinzib. ʒ. j. cal. ar. galangæ, spicæ, schenanth. seminis fœnic. carui, cumini an. scr. j. misce, fiat pul. subtilissimus, cui misceantur cinerum supradictorum ʒ. vj. hoc pul. vtantur cum vino, vel aqua fœnic. & aliquando in iusculis à scr. j. ad ʒ. j. semel, vel bis in hebdomada. Si velis addere mediā partem salis, vtantur pro sale. Pro topico remedio vtatur melle conseruæ illius fellis, & aqua mellis, vel succis præparatis sub diebus canicularibus cum aliqua aqua appropriata, vtatur pro collyrio. Ad conseruationem visus fit medicamentum præstantissimum hoc modo.

Topica.

Collyr. ad visus conseruationem.

R. tuthiæ ablutæ cum vrina pueri, & rursus ter cum aqua fœnic. ʒ. iiij. coralli albi diligentissimè contriti, marg. non perforatarum ana ʒ. j. cornu cerui vsti, vel capræ, vel alterius animalis ʒ. ʒ. foliorum auri N. ij. fiat pul. subtilissimus, quo vtatur cum aqua fœnic. vel euphras. pro collyrio. Et hæc magis ad conseruationem, quàm ad ablationem alicuius humoris, vel eiusdem exiccationem. Aliud collytium.

Collyr. præstantiss.

R. humoris crystallini, vel pupillarum piscium, vel lupi, vel lucij ana ʒ. j. vel lapidum repertorum in capite lupi, pagri, aselli, vel alterius piscis diligentissimè con-

tritum ʒ. j. fileris montani, feminis fœnic. an. ʒ. ij. euphrasia, rutæ, chelidon. ana ʒ. ʒ. capitum hyrundinum visitorum ʒ. ij. loco lapidis capitis hyrundinum, fellis perdicis, & gallinæ, vel agni, vel hœdi ʒ. j. pilu. simul. Adde mellis rosati collati ℥. ʒ. vini albi parum. Ponatur simul in vase vitreo, agitentur quotidie, & remaneant in sole, postea seruentur in vase æneo. Vfus erit cum mucilagine fœnugræci vel cum aqua aliqua oculis appropriata, idque in ægrotantibus suffusione laborantibus: in sanis autem, ponendo parum in palpebris, manè, & nocte cum aqua fœniculi, & rutæ abstergendo. Possunt etiam fieri trocisci, cum aqua rosarum non addito melle. Potest fieri dragera ad omnem debilitatem visus sic.

R. pinearum in parua frusta incisarum ʒ. ij. feminis anis. integri ʒ. j. ʒ. feminis rapæ, vel napi ʒ. j. cooperiantur sacch. & fiat dragea, vel fiat pul. addendo sacch. ad pondus omnium. Vtantur à pastu. *Dragæa ad visus debil.*

De visus obscuritate.

CAP. ʒ8.

Visus obscuritas à multis causis fit. Nam affectus vel est in oculis, vel in spiritibus. In oculis, vel in humoribus, vel in tunicis. In humoribus, ut in glaucedine, quia densior est, non bene recipit species aut spiritus visorios. Aut in cornea affectus est, aut propter morbos superius enumeratos, ut ob albuginē, vel cicatricē, aut ob ragoidis dilatationē. His affectibus quomodo sit occurrēdū, superius dixim⁹. Quod si ipsa cornea obtenebre-
Curatio ab humore,
tur ob aliquē humorē receptū, utile erit corp⁹ evacuare, & uti collyriis detergētibus, descriptis cap. de suffusione, & de oculi macula. Propter spiritus visorios fit etiam *μδρίασις*, ratione quorum vel omnino nihil, aut parū vident. Si nihil prorsus videāt, nulla apparete affectione in aliquibus oculi partibus, tunc dicimus fieri ab obstructione meatuū, per quos spiritus visorius ad oculos descēdit, & illa curatur difficillimè, si antiquata fuerit. Vidimus aliquādo puellam repentē factam cæcam, cui iniectione clysteris visum statim restituimus, præter expectationem. *Quamobrem colligimus eam obstructio-*
f iij

Obstructio duob. modis. né fieri, & à crassis vaporibus, nō solū ab humoribus. Quæ à crassis sūt vaporibus, curatur laxantibus medicamentis, vt pilulis, opiatīs. Nam hic affectus accidit magna ex parte iis, qui in aluo diutius excrementa retinent, vel qui malè concoquunt. Pilulæ de aromatibus, de hyera cum agarico, sine croco, & myrrha conuenientissimæ erunt, & aliæ, quæ sine magna agitatione trahunt pituitam, quæ est materia vaporum. Si autem à crassis humoribus, vel ob vulnus illatum, & descendens in partes profundas oculi, & neruum opticum, nullo pacto curantur. Si diutius perdurauit visus obscuritas ob aliquam obstructionem, non curatur, propterea quod partes concidunt, cum spiritus amplius non recipiunt, quæ cavitates postea difficillimè dilatantur. Adde quod spiritus illorum, qui obstructionem patiuntur à crassis humoribus, crassi, turbulentiores, & pauci sunt: ob id obscurius, & minùs vident. Si sine obstructione id fiat ob spirituum paucitatem aut crassitiam, obscurè vident, vt post morbos qui fuerunt cum magno fluore sanguinis, aut alui, aut sudoris, & in senibus ob spirituum paucitatem, & instrumentorum siccitatem, quæ ea corrugat. In tali causa oportet sanguinem restituere optima victus ratione, assumendo ea alimenta, quæ bene nutriunt, neque corpus multitudinem recrementorum replent. Inter illa vinum aqua dilutum plurimùm iuuat, si album & tenue fuerit, & caput non tentet. Optimum erit cinamomum vel semen fœnic. alimentis admiscere, vt prisanæ, vel iusculis. Si autem à spirituum crassitie, tunc victu attenuante vtendum erit, & alimentis attenuantibus, & incidentibus: nec moliemur euacuationes magnas, quia substantiam spirituum dissipant. Vtile erit vti decocto tenuantium & incidentium, & leuiter detergentium, quale hoc.

A paucitate spirituum curatio.

A crassitie spirit. cura.

Apozema

R. radic. fœnic. ℥. ij. rusci, aspar. ana ℥. j. gly. ras. ℥. ℞. radic. cyperi & galangæ maioris ana ℥. ii. pulg. orig. summisatum fœnic. beto. ana M. j. seminis anis. fœnic. fefeli, rutæ ana ℥. j. flor. anth. & stechad. ana p. j. fiat decoctio in ℔. j. ℞. diss. syr. acetos. simpl. ℥. vj. mell. ros. col. ℥. ii. misce, fiat syr. Aro. cum ℥. ij. aro. ro. capiat in

sex matutinis post assumptionem 3. j. pilul. de hyera.
Finitis fyr.rursum capiat pilulas sequentes.

Pilula.

R. pil. de aromatib. scrup. j. agar. tro. scrup. ij. cum
aqua fœnic fiant pilulæ, capiat post mediam noctem. In
craftinum masticet semen fœniculi & cubearum. Se-
quentibus diebus capiat 3. j. confectiois arom. ros. vel
diagalangæ. Deinde vtatur sæpe pul. à nobis descripto
capite de suffusione, qui ex viperis constat, vel pare-
tur sic.

R. cineris hyrundinum & viperarum ana 3. j. tro. de
viperis 3. β. fœnic. 3. vj. sesel. 3. ij. feminis carui macera-
ti in aceto 3. j. cinam 3. iij. galangæ 3. ij. piper. 3. j. sacch.
candi ad medium, fiat pul. Vtatur, vt de alio dictum est.
Frequenter abluere pedes, est saluberrimum, & maxime
luxurio. Aqua nostra ex melle descripta cap 52. oculis
imposita deterget, si quid esset vitij in cornea. Illam a-
quam in corpus assumere, si non paretur in vase æneo,
vtilissimum est, vel fiat alia hoc modo.

R. rad. fœnic. & cyperi ana 3. iij. summitatum fœnic.
verbenæ, chelid. euphras. ana M. ij. ligni gaiaci 3. iij.
florum anthos, & stechad. ana p. ij. centaurij minor. p.
j. mell. lb. ij. vini albi lb. j. incidantur herbæ & radices,
& macerentur per diem naturalem, distillantur, & aqua
seruetur vsui, capiat 3. ii. manè, ieiuno ventriculo. Col-
lyria facta ad suffusionem, vsui esse possunt, quęcunque
detergunt. Si ob obtenebrationem humorum fiat visus
obscuritas, collyria detergentia, & quę sunt præscripta
ad dilationem pupillæ à flatibus hinc erunt ex vsu. Hęc
de visus obscuritate dicta sufficiant, quod ad præsens
institutum attinet.

Pulvis

*Aqua pro
oculis.*

De Nyctalope.

CAP. 59.

NYctalope est nocturna cæcitas, qua detenti videt
interdiu, noctu nihil, aut parū. Huius causa est ea-
dē cum his, qui parū acutè vident ob crassos spiritus,
vel crassitiem instrumentorum, & tunicarum. Fit autem,

quia pauca illa spirituum quantitas, non sufficit ad illuminandum oculum, alioqui crassum, aut nimia humiditate obtenebratum, quæ maior esse solet noctu, quam interdiu, ob lunæ influxum, quæ sub calore moderato humores liquefacit. Oculus enim ex Aristotelis sententia aqueus est.

*Spirituum
crassities.*

*Plenitudo hu-
morum. Ma-
sticato.*

Id etiam experimur in hominibus eiusmodi, quod in nouilunio melius vident, & minus acutè in plenilunio. Idem euenire videmus in equis quibusdam. Cum autè causa istius affectionis sit spirituum crassities, sanguis extenuandus, & incidendus syr. descripto superiore cap. Quod si plenitudo humorum adsit, purgandi sunt pilulis cochiis, & aliis post materiæ præparationem. Sanguis trahendus, si is videatur in capite redundare, ex venarum inflatione, cucurbitulæ etiam adhibendæ. Masticatoria imperanda sunt ex picro, cubebis, semine fœnic. aut aliis à capite attrahentibus. Errhina minùs conueniunt. Pilulis optimum est castoreum addere, & scam moneum, vt Actio placet, qui sequutus vestigia Galeni, pilulas ex ʒ. ss. scammonij, & scrup. j. castorei & ʒ. ss. salis gemmæ confecit, quauis trahenda esset pituita. Scammoneum enim per se trahit bilem, sed quoties pituitosis adduntur attenuantia, incidentia, vel liquefacientia biliosa, etiam pituitam purgant. Sed hæc pilulæ vehementiores sunt, quare optimum erit admiscere agaricū, vel pilulas de aromatibus ad molem augendam, & ventriculi robur. Et quia crassities tunicarum. & obtenebratio potest hunc affectum augere, aquam mellis imponimus, & alia medicamenta, quæ detergere possunt. Antiqui ferè omnes commēdarūt iecur hyrcinum multis modis præparatum, primo assum, & cum sale comestum, vel saniem, quæ excidit, dum allatur in veru, appositam oculis, vel nidorem oculis apertis exceptum. Hoc remedium imbecillius inuenio, nisi cum felle torreatur. Tunc enim illius sanies est efficacissima. Vel si fœniculi folia, vel rutæ, vel chelidoniij affigantur. Loco eorum fiat fœtus ex decoctione sequenti.

*Hyrcinum
iecur ad ocu-
los.*

Fœtus.

R. chelid. rutæ ana M. ss. summitatum fœnic. M. j. feminis seseli & fœnug. ana ʒ. i. fiat decoctio in aqua & vino, & fumum recipiat. Si rubedo in oculis appa-

reat, vel eos lachrymantes habeat, quātitas vini minuat, & ponatur plus aquæ, ne decoctum sua acrimonia proritet fluxionem. Vſus aquæ mellis deſcripta cap. de obſcuritate viſus, & omnia alia tum aſſumēda, tum ad-mouenda huic affectui conueniunt.

De oculi exitu.

CAP. 60.

OCuli exitus duplex eſt, vel quando totus proci-dit, vel quando ob vulnus illatum adnatæ, quæ o-culum intra retinet, excidit, & ob vulnus ſeptimi muſ-culi, qui vtcunque tranſuerſus eſt, in inferiore parte ſi-tus, oſſi alligatus in minore cantho. Illa curatur, ſanato vulnere. Si verò extrā promineat magis, quàm ſecūdum naturam, tunc dicitur oculi exitus, ſi quæ propter vehe-mentiffimum conatum, & aëris ſuppreſſionem ad ali-quid expellendū, vt mulieribus, cūm difficulter pariūt, contingit, vt cūm reddimus vrinam cum magna diffi-cultate, excrementa alui admodum dura, vel cum vo-mitione difficilè. Tunc enim expreſſione illa facta in ce-rebro, ob retentionem ſpiritus attracti an extrā expel-lunt, potiſſimū iis, qui molles & laxas partes habent circa oculū. Quare ad eorum maturationem nihil aliud *Curatio.* neceſſarium eſſe video, quàm leuiter comprimendo ad intra eos reponere, & aſtringentibus, reſiccantibuſque medicamentis vti, vt partes relaxatas intendere poſſint. Id fiet ſortu aquæ frigidæ, vel aquæ myrthi, vel peculi roſarum. Iis addi poteſt parua quantitas aceti, & clau-ſis oculis ſupra palpebras, & ſupra ſupercilia pannos intinctos apponere, vel linimenta conficere ex aſtrin-gentibus, quibus reſinctur ſanguis. Poſſet etiam apponi ſupra illaſ partes alumē diſſolutum in aqua & ſale, quæ citra morſum adnatā exſiccare poſſunt, & conſtringere, quia à pericranio ſit, vnde & fronte, & aliis partibus cō-tinuis contractis, adnata contrahitur. Linimentum ſe- *Linimentum.* quens id efficaciffimè præſtare poterit.

R. acaciæ, balaſtiorum, myrtill. cortic. mali grana-ti, rad. biſtortæ, gall. immaturarum ana ʒ. ij. boli ar. ʒ. ſſ. cortic. thur. croci ana ʒ. ſſ. ol. roſ. & myrth. ana ʒ. ij. lue-ci cotoneorum, & aceti roſ. ana ʒ. i. incorpora ſimul, &

reduc. ad formam nutriti, applicetur supra frontem, & in genis. Fit etiam aliquando ob nimiam humiditatem, aut propter flatus. Quare si à nimia humiditate fiat, purgatio totius corporis, & cerebri primùm erit necessaria, & cucurbitularũ appositio in occipitio. Supra oculum topica remedia adhiberi poterunt. Quòd si à flatibus fiat, erunt aliqua calida astringentia his admiscenda, qualia sunt piper longum, caryoh. cyper. & similia, quæ calfaciunt, & astringunt. Frigida omnia adhibeantur supra oculum, nisi in hac vltima causa. Nam illa oportet esse multùm calida, quantum pars ferre poterit, quia tepidus calor partes relaxat, & affectum augere potest. Vti debent pilulis post pastum, resiccantibus & discutientibus flatus, vt quæ paratur ex aniso, cinerib⁹ & aliis.

A nimia humid. curatio.

A flatib. curatio.

Calor tepidus laxat.

De lachrymis inuoluntariis. CAP. 61.

Lachrymarum materia est humiditas aquea, quæ in cerebro continetur, tenuis & splendida, quæ citrà admixtionem aëris, vel refrigerationem per oculos guttatim redditur, ob id à saliuâ differt, quæ spumea est ob aëris admixtionem. A muco verò spissitudine, ob refrigerationem incrassato. Non differt ab aqua, quæ in coriza redditur, nisi quòd aliquantulùm acris est aqua corizæ ob intemperaturam calidam. Lachrymæ tamen aliquândo acres sunt, & exulcerant, aliquando sine acrimonia fluunt, vel ob canthorum oculi apertionem, vt in his, qui carnem canthi maioris absumptam habent, quæ claudit & replet, magnùmque influxum prohibet, non aliter, quàm pannus, sponsia, aut bombax obstruens foramen aliquod. Fluunt autè ob facultatis expultricis irritatione, vt à fumo, cæpe, aliisq; acris. Lachrymæ ipsæ mouentur, fundendo, & irritando facultatem expultricem ob compressionem cerebri. Fitq; compressio à multis causis, vel ab aëre ambiente repente & affatim refrigerante, vt & in mœrore fit, quoniã ob melancholiz motione, vel malum aliquod animo conceptum comprimitur cerebrum. Fit & lachrymarũ profusio in profundo risu. Mulieres, senes & pueri sunt ad lachrymas procliuiore, ob copiam humoris aquei contenti in

cerebro. Qui multos serofos humores in cerebro habent, ij lachrymantur inuoluntariè, vt vulgus Medicorum loquitur. Nullæ enim sunt voluntariæ. Nos tamen inuoluntarias decimus, quòd nulla triftitiæ occasione fluant. Hipp. malū eſſe ſignum ait, lachrymas ægrorum inuoluntarias. Id enim arguit ſummam facultatis concentricis cerebri imbecillitatem, & humoris aquei copiam. Sed quæ ob tumorem, vel cogitationem mortis fluunt, aliquid boni portendunt, nec illos mortituros dicimus, quòd & notū eſt mulieribus. Qui enim ob mortis timorem lachrymantur, indicant ſe ſana mente, & animo bene conſtare, quod certè in acutis optimum eſt. Lachrymę igitur à diuerſis cauſis fluūt, ſcilicet, ex inter-
Lachryma inuoluntariæ.
 nis, & externis. Ab externis, vt fumo acri, odore acri cæ-
Cauſe lach. duplices.
 parū, aut alliorum, vel vlcere palpebrarū, & corneæ, ob dolorē immodicum, ſplēdorem ſolis, vel arena, aut alio incidente in oculum, quæ omnia facilè curantur cauſæ remotione. Quæ verò à cauſis internis, difficilè curantur, maximè cum per interiores venas aqua in oculum deſcendit. Nam ſi per venas, quæ ſunt extra caluariam, aqua in oculum deſcendat, faciliùs multò prohibetur remedijs altringentibus, & appoſitione emplaſtrorum aſtringentium ſupra tempora, qualia præſcripta ſunt cap. de ſuffuſione. Illis addi poteſt lanæ ſordidæ ꝑ. j. ſi combuſta in furno extinguitur cum aqua cuſpidū roſ. & cineris albumini ouorū miſceantur, & ſupra tempora apponantur. Poteſt applicari cauterium actuale in temporibus, vel poſt aures, vel ſupra verticem capitis, & vlcus diu remaneat apertum. Supra oculum ponatur aliquod collyrium ex ſequentibus. Purgetur frequenter pilulis capitalibus, coquatur materia, & ruruſ eua-
Cauterium.
 cuctur pilulis fortioribus. Pilulæ, quibus frequenter purgetur, ſunt ex myroball. & maſtiche, ob aſtri-
Pilulæ.
 ctionem, quam habent, impediunt fluxum. Confortetur ce-
Exiccantia.
 rebrum, & exiccetur, tum per interiora, tum per exteriora. Per interiora, vt theriaca, mythrīdato, elect. pliris cum moſco, diambre, & aliis exiccantibus. Exteriùs verò, cum pul. capitali, vel fumigio præſcripto cap. de epilepſia. Si fluxus fiat per venas internas, oportet tum
Fluxus per internas.
 inadia, tum frequenti purgatione humores exiccare &

concoquere, coctōsque fortioribus pilulis euacuare, & eradicare, vt superius monstratum est. Roborandum itidem cerebrum, & exiccandum interiūs, & exteriūs.

Topica.

In hac specie fiunt cauteria retro aures, & si fieri posset, dissecctio arteriæ esset summū remediū. In hac specie faciunt cauteria retro aures, & secant arterias, externas. Sed hoc inutile est, quia per internas sumi acres lachrymas mouentes fluunt. Applicetur cauterium supra commissuram coronalē, & supra oculos ponantur, quæ vim habent constringendi, & exiccandi, vt aquæ ros. cuspidum ros. caprif. myrtyl. aquæ decoctionis, vel distillationis malorum granatorum. Sunt tamen admiscenda aliqua, quæ oculos à proprietate corroborent, vt aqua verbenæ, rutæ, fœnic. ne ob refrigerationem obtundatur acumen visus, incrassata cornea, & spiritibus repul-

*Roborantia
oculos.*

*Acacia ma-
teria.*

sis. Acacia succus prunellorum, lycium, amurca olei cocta, & redacta ad mellis crassitiem super omnia laudantur. Margaritæ, & coralli ambo vsti, cornu cerui etiam vstum, tuthia præparata, sarco. aloë, rosæ, spica nardi & quæ aliquam habent astringentem, cōmendantur. Componuntur autem hoc modo collyria.

Collyria.

R. tro. albo Ras. sine opio (vel cum opio, si dolor adsit) ʒ. j. aquæ cuspidum ros. q. j. aquæ fœnic. ʒ. i. j. misce, fiat collyr. Vel sic.

R. tuthiæ præparatæ ʒ. j. sarcocollæ nutritæ ʒ. ʒ. thuris, mastiches ana scrup. ʒ. spicæ scrup. ʒ. fiat tro. cum oui albumine, vel succo cydoniorum. Vel.

R. acaciæ, amurcæ præparatæ, vt Diosc. docet, ana ʒ. j. tuthiæ ʒ. j. ʒ. margarit. non perforata. lapidis hæmatites ana ʒ. ʒ. gummi trag. assi, coralli vtriusque vsti ana scrup. j. pulueriscentur subtilissimè & cum succo rosar. vel cydoniorum fiant trocisci, & erunt præstantissimi. Fient efficaciores, si addas stomomatis ferri exiccati, & puluerisati diligenter ʒ. ʒ. Possunt dissolui

cum aquis præscriptis. Sed si dissoluantur in aqua cuspidum rosarum, & myrtill. ℥. iiij. aquæ verbenæ ℥. j. erit collyrium efficacissimum. Valde efficax erit sic.

R. malorum granatorum acetos. ℔. ss. coquantur & contundantur fortiter, postea fiat expressio, & in ea expressione dissolue vnum ex tro. præscriptis. Diutius remanebit medicamentum supra partem affectam, si fiat hoc modo.

R. amurcæ Diosc. ℥. iiij. succi prunell. ℥. j. myroball. diligentissimè tritorum, corallorum, vnionum ana ℥. ss. tuthiæ, mastich. thuris ana scrup. j. incorporentur simul cum albumine oui fortiter agitato, vel cum syrupo de rosis ficcis, vel myrtill. & fiat ad formam liniamenti, quod manè & serò ponatur in canthis oculorum & in palpebris. Manè lauet oculos in aqua cuspidum rosarum. Possunt addi aliqua, quæ fortiter exiccent, sed illa oportet diligentissimè vsta esse, & sæpius lota, & rursus exiccata. Lota quidem in aqua cuspidum rosarum, vel myrtill. donec acrimonia careant. Vt vitriolum romanum & album, cadmia, plumbum, marchasita, & similia. Hæc omnia oportet aliis commiscere, & optimum est tunc addere aliqua, quæ acrimoniam obtundant, vel ob frigiditatem, vel lentorem hoc modo.

R. vitrioli albi vsti, extincti in aqua cuspid. ros. exicati, & rursus abluti, & hoc decies aut pluries, donec aqua pura remaneat (sic de marchasita & aliis faciendum) ℥. j. margaritarum non perforatarū, vel earum loco, pro pauperibus, pupillarum piscium, vel alterius animalis, vt bouis ℥. ss. gummi trag. & arab. vstorum & ablutorum, corall. vstorum & ablutorum, acaciæ, amurcæ olei præparatæ, vt ante dictum est, ana scrup. ij. opij scrup. ss. cerusæ lotæ ℥. ij. plumbi vsti & loti, fuliginis thuris, vel mastich. vel alterius gummi ana ℥. ss. puluerisanda pulueriscentur & cum albumine oui fiant trocisci.

Opium hic ponitur ad extinctionem acrimoniæ fuliginis, & aliorum acriuum. Si autem hic morbus fiat per abscissionem carnis lachrymalis, siue canthi, difficilis est restauratio. *Per abscissionem carnis lachryme.* Vtatur tamen istis remediis astringenti-

Sarcotica.

bus, vt aliæ partes circumiacentes constringantur, & foramen claudant, & obstruant. Sunt tamen augenda & addenda, quæ sarcotica magis sunt, vt thus, sarcocolla, panax, mastix, farina orobi & similia. Si fistula lachrymalis adsit, relegetur ad Chyrurgos.

De Ægylope.

CAP. 62.

A EGYLOPS primùm est tuberculum in cantho maiore factum, quod in fistulam lachrymalem vertitur. Fit autem tumor ille à lachrymis retentis, aut ab humoribus corruptis acribus à capite in eam partem descendentibus, & facillimè à principio curatur. Sed quia paruus est tumor, & sensim fit, negligitur, nisi cùm per defluxionem repenti fit, & dolorem excitat. Si fiat sine dolore, sine aliqua inflammatione est.

Astrin.

Purgatio sufficit, & aliqua digerentia supra tumorem apposita, vt emplastrum diuinum, ceroneum, & similia discutientia, vt diapalma. Si per defluxionem repenti fiat, tumor maior est, & cum dolore. Tunc mittendus est sanguis, & à parte propellendum medicamentis repellentibus. Optima erunt, quæ præscripsimus ad exitum oculi. Debent illa astringentia in cantho, & supra buccas, & maxillam inferiorem vsque ad aures extendi. Nam sanguinis attractio non solum fit per venas internas, sed & per illas exteriores. Quare & cucurbitulæ supra iugulares venas positæ, non parùm conferunt ad illam inflammationem cohibendam. Si dolor vrgeat, cum sedare oportet, vt pomo cocto in lacte, vel lac mulsum iniectum, vel mucilago psillij, & fœnug. simul permixta, & extracta cum aqua violarum & supra partem tumoris apposita. Diligenter inspicere oportet, num tumor suppuratus sit: nam citò suppuratur, ob id citò partem aperire oportet, ne materia diutius retenta, sinum faciat, & os lædat. Quare si pauca sit materia, per canthum expurgari poterit, citra dissectionem. Quòd si maior fuerit, vel diutius retenta, vel per decubitus tumor factus fuerit, ferro aperire oportet. Quòd si morbus rediuius fuerit, vel perseverarit, post apertionem factam nouacula, e-

ligere

*Cucub.**Sedantia
dolorem.**Suppuratio.*

ligere oportet, quæ in parte os cariosum fuerit, & in ea cauterium tantum est adhibendum. Quod si factus fuerit per defluxionem, & multum materiæ congregetur, non solum os vrere oportet, sed venam & arteriam, quæ sunt in ipso angulo canthi interni, ne noua fiat defluxio. Procurandum erit, vt escara decidat, & siccioribus medicamentis & astringentibus, & inducenda cicatrix, vt partes illæ laxiores constringantur. Solet enim hæc affectio mulieribus, & quibus sunt hæc partes humidiores, accidere. Curaui ego aliquando fistulam incipientem medicamentis laxantibus, & topicis medicamentis supra partem apposis, citra dissectionem, nempe digerentibus, & postea fortiter exiccantibus, qualia sunt illa, quæ parantur ex calcitide, alumine, flore æris, tuthia, plumbo, antimonio, aliisque mineralibus grauibus. Profunt enim & sua siccitate, & digerendi facultate, & suo pondere, quo partem compressam retinent, & subsidere faciunt, atque ita materiæ receptionem impediunt. In eadem parte fiunt aliquando vlcera phagedenica ab acris humoribus, quæ non nisi vsta parte, & maxime venis & arteriis curantur, quale vidimus in quodam Franciscano, qui post multorum medicamentorum remedia, & vstionem factam, alia vstione curatus a nobis est, venis & arteriis ad viuum, & penitus adustis. Citissime enim postea curatum fuit vlcus, neque ab eo tempore recrudit. In quibusdam materia suppuratur, liquidæque & tenuis, per foramen, quod est in parte interna oculi, per quod venæ aliquæ, & nervorum portio tertiæ coniugationis ad partes narium internas descendunt, pus reddunt, digito compressa illa parte magni canthi. Hanc affectionem medicamentis fortiter astringentibus inhibere oportet, vel vstione facta satis profundè sub oculo. Pars erit constringenda. Sed si facilè expurgetur, nihilque remaneat, suaderem, vt morbus negligeretur, cum non mereatur tormētum. Sed danda est opera, vt illæ partes exiccentur, constringanturque, & oculi nimia illa humiditas frequentibus pilulis euacuatur, roboreturque pars, ne tam facilè lachrymas, aut humiditatem recipiat. Ad exiccationem il-

*Recidivus
morbis.*

*Quibus cur-
rata fistula.*

*Quib. curan-
tur phagede-
nica.*

lam internam, optimus erit pul. præscriptus cap. de suffusione, qui fit ex cineribus hyrundinum, &c. Potest etiam confici cinis ex testudinibus, ostreis, conchis marinis, ex quibus fiat lixiuiū, quo pars foueatur, priusquam os sit factum cariolum, idque addito pauco aceto, vel succo rutæ. Id curare poterit, si initio mitius fiat lixiuium, & sensim fortius. Residentia lixiuij, siue calx illa extincta, antimonio permixta cum pauco aceto, & oleo ros. ad formam linimenti reducatur, & supra partem apponatur.

De hæmorrhagia à naribus. C A P. 63.

Effluuij sanguinis multæ causæ.

Sanguis in hepate, venis, & corde naturaliter continetur, nec in forma sanguinis, nisi præter naturam, egreditur. Ob id statim putrescit extra vasa. Vnde Hipp. scripsit, si in ventrem sanguis descendat, necesse est putrescere. Sanguis autem affluit vel per crism, scilicet acuti morbi, vel post dolores capitis, sed quia hoc fit natura impellente, & cū vilitate, non est suppressendus. Nam, vt scripsit Hipp. Capite dolente, si pus vel sanguis, vel aqua effluat per nares, aures, & os, vtile est. In crisi laudatur sanguinis fluxus, modò præcesserint signa coctionis, & immoderatus non sit. Quicumq; enim admodum excedit, etiam mēstrualis, præter naturā est. Huius profluuij causæ sunt multæ. Profluit enim ex vena, aut arteria ressecata, orificio diuisa, aut relaxata. Diuiditur autē ipsa tunica, vulneratione, contusione, ruptione, aut erosione. Si sanguis fuerit acris, fluit ab omnibus venis disruptis, sed maximè ab interioribus per anastomosim, aut diapedesim, aut diaurosim, quia venæ parte interna molliores & rariores sunt. Quare à venis exteriorib' nō nisi crosis, vel disruptis sanguis fluit, quia cutis externa est densior interna. Ab vtero verò, non nisi per apertionē osculorū. E naribus magis per arrosonē, ex pulmonibus per arrosonē, & ob sanguinis acrimoniā, & ruptionem, ob magnam flatuum quantitatem fluit. In eo autē suppressendo causa fluxionis diligenter est attendenda. Si enim per resudationē à quacunq; parte fluxerit, nunquam sistitur, donec corpus à serosis humoribus, qui-

bus refertum est, euacuatum sit, & sanguis crassior euadat, victus ratione increassante, & venæ fiant densiores. Si per arrosionem venæ fluat, sola caustica, quæ crustam inducunt, erunt vsui, quemadmodum emplastica & astringentia, si per anastomosim. Medicamenta igitur causæ unicuique accommodata, & propria magis eligantur. Sunt enim quædam medicamēta, quæ sua frigiditate, sanguinis foruorem extinguunt, atque ita sanguinem retinēt, vt succus vmbilici veneris, semperuiui, lactucæ, aquæ tribuli aquatici, &c. Omnia, quæ frigida sunt & humida, vel parum sicca, vt solanum. Hæc autem magis profunt, si apponantur circa partes calfactas, & vicinas, & prius excipiantur farina lentium, vel hordei, quibus adde aceti parum. Si fluat è naribus, talia medicamenta, in lateribus colli & temporibus sunt apponenda, frigida, nimium, & astringentia. Et non solum partibus his vicinis, sed & supra venas ipsas sanguinem reicientes. Sua enim astrictione, & repellunt, & partem cōstringunt, meatus etiam dilatatos & apertos quodammodo occludunt. Huius generis sunt succus sanguinariæ, herniariæ, bursæ pastoris, caudæ equinæ, plantaginis, foliorum vitis, sorborum, prunorum agrestium, cydoniorum & similia. Sunt & alia medicamenta emplastica, quæ suo lentore, frigiditate & siccitate, sanguinis impetum sistunt & retinent, meatus obstruendo, vt oui albumen, farina, volatilis, amyllum, mucilago cydoniorum, vel psyllij, & potissimum, si aliqua exiccantia, his adiungantur, vt sang. drac. bolus arm. gypsum, lycium, sanguis etiam animalium terrestrium exiccatus. Hæc autem in apertione, ruptura, & vulneribus maximè sunt adhibenda. Aloë & thus his annumerari possunt, quibus & pillos leporis adiungit Gal. qui non à facultate astringēdi, aut occulta proprietate sanguinem retinent, sed quia vulneris labra adducta beneficio emplasticorum retinent. Quod si per se ponantur, sanguinis partem crassiorem retinēt, serosam autem transmittunt. Deinde sanguis cōcretus obstruēdo vasis osculum, sanguinem retinet. Eadem ratione flos salicis, & omnes alij, qui abeunt in pappos. Lanugo etiam fructuum, vt cydoniorum, & lana, quæ ex fructibus carpi-

*Quæ sangui-
nis feruorem
extinguunt.*

*Quæ sistunt
fluxum na-
rium.*

*Herbæ a-
stringentes.*

*Emplastra
sang. sisten.*

Pilli lepor.

Flos salicis.

*Sanguinem
retinentia.*

*Sanguis mis. in
robustis.*

*In debilibus
non mittitur
sanguis.*

tur, vt platani, bombacis, & castanearum, sanguinem fi-
stunt. Tela araneorum idem etiam præstat. Sunt & alia
medicamenta, quæ citò sanguinem retinent, apposita,
qualia sunt multum resiccantia, vt cinis testæ ouorum,
cancrorum, gallarū. His proximè accedunt, quæ vrendo
exiccant, quibus potissimum vtimur in fluxu sangui-
nis arteriosi, & magnarū venarum, vt vitriolum vstum,
auripig. sandaraca, atramentū sutorium, & similia cau-
stica. Sunt autem hæc apponenda in forma sicca, vel ex-
cepta aliquo lento humore, si per se consistentiam non
habeant. Quæ autem liquida sunt & spissa parum, ten-
tis excipiuntur. Vt autem ista medicamēta sanguinis im-
petum retinere valeant, sanguis aliò reuocandus. Quòd
si multus fuerit, nec æger adhuc debilitatus, sanguinis
missio erit facienda, modò ætas & reliqua consentiant,
sin minùs diuertendus est sanguis, sine euacuatione. Id
fiet ligaturis, cucurbitulis apposis regioni hepatis,
quod confert, siue è naribus, siue ex vtero, aut ab alia
parte fluat sanguis. Iecur enim sanguinis officina, omniū
venarum origo est, & ad id, velut ad centrum, omnes
referuntur. Ligatura circa testes est vtilissima, vt & oxy-
crati perfusio, quando sanguinis feruor est minuendus.

Fluor è naribus.

Si è naribus fluat sanguis, vtilissimum erit totam fa-
ciem aquis frigidis perfundere, & spongiarum antiquas, id
est, frequenter lotas, vt salsedo ablata sit, immensas suc-
cis prædictarū harbarum, vel in aceto, & aqua tempo-
ribus apponere, siue continere in ore aquam cisternæ
frigidissimam, subinde renouando, quod imperat Gal.
lib. de paratu facilibus. Sic enim constringuntur venæ
internæ oris, & per consequētiam aliæ. Lapis, qui in cy-
prini palato visitur, si frigidus ore contineatur, sangui-
nis fluxum, vel narium, vel oris promptissimè compe-
scit. Laudat Galenus diligentem aurium obturatio-
nem, quod prodesse nulla alia ratione existimo posse,
nisi fortè quòd sinus primus ramorum venarum & se-
cundus duræ menynge, per quos potissimum cerebrum
sanguinem recipit, comprimantur, ex quo obstruantur,

& sanguis consequētia quadam retineatur, nisi fortē legendum sit, nares esse comprimendas, quibus compressis sanguis sistitur. Potest fieri pulu. constrictivus hoc modo. *Pul. constrictivus.*

R. boli armeni ℥. j. cortic. mali granati, balaustiorum gall. an. ℥. iiij. capitum papaveris albi ℥. ij. sang. drac. ℥. j. pul. & incorporentur albumine oui, vel aceto, ponantur super tempora & frontem, & venas iugulares. Possunt fieri pul. ex magis altringentibus, & refriger. suprā numeratis. Vtiles etiā erunt, qui præscripti sunt, pro aqua descendente in oculum in suffusione: Verū hoc loco magis refrigerare oportet. Fieri etiā possunt inunctiones ex oleo constringente, vt myrtill. cydoniorum, ros. omphacino, additis quibusdā succis multū constringentibus, & refrigerantibus, vt cydoniorum, poligoni, & similibus. Coquantur olea ad succorum consumptionem, alioqui coire non possunt in formam vnguenti propter succorum humiditatem, quæ oleis commisceri nequit. His cera postea adiungitur alba, acetum verō tempore inunctionis. Nihil prohibet etiam pulverem constrictivum in parua quantitate ponere. Iis pars colli inungatur, per quam venæ & arteriæ ad caput ascendant. Additur & corall. vt medicamentum fiat efficacius. Potest etiam sine cera & oleo ex succis, & aceto fieri nutritum, additis lythargiro, bolo armeno, cerusa, aut aliis emplasticis mineralibus, quæ tamen diutius hærebunt parti, si aliqua quantitas olei ros. omphacini addatur. Vel fiat embrocatio & succis herbarum frigidarum sic. *Olea cōstric. Embrocatio.*

R. succi plantag. poligoni. an. ℥. iiij. succi burs. past. ℥. ij. aceti parum, facta residentia ponatur supra frontem, vel farina hordei, & inspergantur, & partibus supradictis applicentur. In locum succorum etiā substitui herbarum aquæ possunt, quo tempore non reperiuntur, vt hyeme.

R. aquarum ros. vel peculi ros. vel prunellorum, vel myrtill. vel plantag. ℥. iiij. aceti ℥. j. intincti panni applicentur fronti, vel temporibus, & circa collum. Ex eisdem potest hepar epithimari, modò actu frigida non applicentur, vt in fronte, nisi sit fluxus sanguinis *Epithima.*

à feruore. Naribus autem hæc admoueantur, vt cinis testæ ouorum insufflatus in nares, vel exceptus linimento. Citissimè sanguinem sistit pulu. constrictiuus præscriptus, albumine oui exceptus. Idem præstat iterum suillum recens, aut exiccatum naribus admotum, cui pul: ros. adiungere oportet, ob fœtorem, & quæcunque supra enumerata sunt, eodem modo adhibita sanguinis feruorem sistunt, modò sint emplastica, vel resiccantia, quæ aliquam consistentiam habet. Hæc verò statim adhiberi non debent, sed iam facta diuersione, aut post embrocationes, aut remedia alia sanguinem repellentia. Nam hæc remedia nares, non repulso, aut aliò attracto sanguine, claudunt, qui defluit in os, pulmones, ventriculum. Si fluxus ob nimiam sanguinis tenuitatem fiat, conuenient syrupi incrassantes, & infrigidantes exhibiti cum aquis frigidis, vt syru. viol. de nenuph. de papauere, de berberis, & myrtill. vel ex conserua radic. symphiti. Idem faciendum, si à nimia sanguinis acrimonia fluxus oriatur. Purgandus tandem erit, si non retineatur, decoctione myrobal. sebesten, tamarindorum, rhab. infuso non expresso, syrup. ros. laxatiuo. Hæc enim cum astrictione vel extinctione bilem euacuant. Si verò sanguis fluat ob tenuitatem, vel feri copiam, medicamentis laxantibus purgandi sunt. Sed adiungenda sunt, quæ aquas euacuent citra magnam calefactionem, vt serum lactis, potissimùm asinæ, quod sub diè per totam noctem fuit expositum, vt magis refrigeret, in quo infundantur folia senæ, & brassica marina, vel baccæ hederæ, & alia, quæ cap. de hydrope dicuntur. Sensim & frequenter euacuandi sunt. Vulgus appendit collo corallum, iaspidem, ambram, quæ magis contactu suo frigido feruorem sanguinis extinguendo retinent, quàm alia occulta proprietate. Verùm hoc meliùs præstant, si collo circumligentur, & eam maximè contingant partem, per quam venæ iugulares caput petunt. Idem præstabit cathena aurea, vel argentea, vel ferrea, vel plumbea, vel in partem posteriorem pendeant, supra quam incumbit magna vena & arteria. Has partes refrigerare succis herbarum frigidis supradictis, non est inuti-

Fluxus sanguinis ob eius tenuitatem.

Appendentia collo.

le. Est etiam vtile timorem incutere ægrotanti subitū, vt à circumferentia ad centrum sanguis reuocetur. Æger omnibus modis est refrigerandus, aëre frigido, positionibus, herbis & potentia & actu frigidis. Imperanda est quies totius corporis, & animi potissimum linguæ & maxillarum. Nam si frequenter loquantur, aut maxillas moueant, fluxum sanguinis continuant. Ob id alimenta actu frigida danda sunt, & quæ citra masticationem deuorari possunt, vt amyllum paratum in decoctione pedum veruecis, hordeum mundatum, vel cremor prisanæ ex sacch. & aqua ros. sine amygdalis: quibus adiungimus quædam emplastica ad sanguinis inspissationem, vt albumen oui crudum fortiter agituratum, gummi trag. aut arabici, vel emplastica refrigerantia, qualia sunt bolus armenus, terra sigill. rubrica fabril. creta, argilla & similia, quæ nullum odorem, vel saporem ingratum habet, vt etiam puluis coralli, vel cinis ossis sepix lotus. Hæc sanguinē inspissant, siccando serosa recrementa. Sunt, qui sanguinē proprium in sartagine frixum edēdum præbeant, sed mihi parum placet hominis sanguine vesci. Interdicantur vino, nisi valde debiles, quibus austerum valde conceditur, dilutum multa aqua cisternæ, vel fluuiorū. Oculos clausos habeant, ne sanguinem profluentem, & res rubras videant. Mouet enim facultatem expultricem phantasia ab obiecto mota. Si fluxus sanguinis narū accidat mulieri, vel puellæ, cui per aliquod tempus suppressi sint menses, aut postquam menses ratione ætatis cessarunt, vel nondum fluere incœperunt, cum tamen fluere debuisse, non est statim compescendus. Solet enim natura, quod per vterum expurgare consueuerat aut debuerat, nunc impedita per superiora reicere. Ex quibus prohibetur, ad venas pulmonis retrudi solet, & eas rumpere, vnde fit hæmoptoica passio, à qua tabes, dolores capitis, ophthalmia, faciei rubor. Quare aliquot diebus post paroxysmum, vel in ipso paroxismo, si immo dica fuerit euacuatio, fiat missio sanguinis ex vena poplitis, & affigantur cucurbitulæ, circa regionem vteri & inguinum. Sedato fluxu menses prouocentur medicamentis. In mulieribus minùs est periculosus sanguis-

Victus ratio.

Fluxus à mens. suppressione.

*Reiectionis
sang. per os
curatio.*

nis fluxus, quàm in viris, ob id non tam citò cōpescen-
dus. Ego curavi quendam solis syr. aquas & serofos hu-
mores euacuantibus, qui per os singulis diebus reicie-
bat duas aut tres ℥. sanguinis.

Remedia fuere hæc.

Syr.

R. radic. plantag. ℥.ij. radic. consolid. maior. ℥.
j. herniariæ, herbarum capill. centinodiæ, fum. ana
M. j. anis. ℥.ij. quatuor sem. frig. maior. ana ℥.j. semi-
nis nasturtij torrefacti ℥.j. β. fiat decoctio. In ℥.j. diss.
facch. q. s. fiat syr. de quo capiat manè ad quantitatem
℥. iij.

Cataplasma.

R. succi brass. marinæ, arthemis. ana ℥.iij. suc-
ci fœnic. marini, & cucumer. agrest. & cyclam. ana ℥.
j. excipiantur farina lupinorum, cui adde parum te-
rebinth. fiat ad formam cataplas. applicetur, vt di-
ximus.

Pul. cæcōrōrū.

R. cancerorum stagni N. xxx. abluantur in aqua hor-
dei, & macerentur, deinde vrantur in furno, fiat pul. de
quo cap. ℥.ij. cum aqua plantaginis, & absynthij, adde
coralli ℥. β.

De fluxu sanguinis è naribus.

FLuxus sanguinis è naribus, modò non sit criticus,
constringendus statim est. Cōstringitur autem san-
guinis missione, sed oportet foramen esse paruum, vt
minor quantitas fluat, & reuellat magis. Faciēda autem
ex basilica, aut mediana, vel cephalica eiusdem partis.
Diuersio etiam fit per ventosas affixas supra hypochō-
dria, seruata etiam rectitudine, vt si à dextra fluat nare,
in dextra parte: ligaturis dolorosis etiam auertitur san-
guis. Teneat caput erectum, & non inspiciat res rubras,
nec vinum bibat. Perfundatur caput aqua frigida, vel
supra spatulas & collum ponatur pannus madefactus
in aqua frigida, nisi debilis esset, vel nimis frigidus.
Fiat pul.

*Pul. restri-
ctiuus.*

R. boli armeni ℥.j. cort. mali granati, balaustiorum,
gall. ana ℥.iij. feminis papaueris albi ℥.ij. pul. & incor-
porentur cum albumine oui, vel aceto, & ponantur su-
pra tempora, & frontem.

Polypus tumor est narium proprius, qui videtur esse carnosus ex carne illa laxa & fungosa, quæ intra nares latitat. Fit autem quotiescunque hæc caro laxior & rarior est, & cerebrum valde humidum mittit viscidam & flatulentam quandam materiam, quæ hanc partem inflando facit, ut maior appareat, & potissimum in conjunctione lunæ: in declinatione cōtabescit & minuitur. Est tumor hic aliquādo inter nares, neque multum apparet. Aliquando ad extremum usque narium propendit: Aliquādo in ea cavitare, quæ est à naribus ad os, visitur. Est autē ventri polypi similis. Nam id, quod pendet, figuram habet rotundam, & facile in varios colores mutatur, polypi modo, nunc albus, nunc cineritius, nunc lividus, aliquando rubeus apparet, narium impedit respirationem. Quod si fieret in utraque nare, imminet periculum suffocationis, nisi aperto ore dormiant. Huius tumoris curatio est difficilis, & satius esset, cum incipit fieri, eius incrementum prohibere, quam eius curationem postea tentare. Nam factus sui ablationem indicat, cum sit toto genere præter naturam, vel medicamentis arrodentibus carnosum illum tumorem minuere. Inhibebitur, si in principio, purgato corpore, & capite, & sanguinis missione è cephalica, & cucurbitulis sæpe apposis in lateribus colli, supra partem apponantur fortiter astringentia, vel si utrumque accreuerit, caustica cum quibusdam astringentibus. Igitur in principio aqua se-

Curatio difficilis.

Aqua utilisissima.

R. vuarum immaturarum ℥.iij. cort. mali gran. balaustiorum, sumach an. ℥.ij. distillantur omnibus maceratis in aceto, deinde adde aluminis ℥.j. vitrioli ℥.iii. distillantur iterum omnia simul, & aqua illa tangantur partes internæ narium. Aqua separationis auri idē præstabit. Si peruenierit ad aliquam magnitudinem, sandaraca, & auripigmentum in prædictis aquis excipere oportet, ut pars vratur, & cōstringatur. Troscisci Andronis, Musæ, Polydæ, idem efficere possunt, sed quia spissa sunt, minus commodè adhibentur, & magis cōueniunt in ozena, quam in polypo. Debent autem ista apponi,

cùm luna decrefcit, quo tempore minor tumor eft, & meliùs adhibentur remedia ipfi radici, cùm tumor non impediat, quò minùs partes illæ internæ à medicamentis tangantur. Multis profuit vſus gaiaci cum tenui viftu. Curantur chyrurgia. Nam ſi paruus eſt, conficitur canula argentea, per quam demittimus cauterium internæ parti narium circa ſeptum. In ruſticis, & iis, qui parum curant de forma narium, forcipibus ſcindemus. Demum ſupra partem cauterium adhibendum, alioqui vritur in vna parte, altera intacta. Et ſi quid reliquum fuerit exuſtionis expers, inde renaſcitur nouus polypus. Dum iſtis vtimur, optimum erit caput exiccare pulueribus, & aliis remediis, necnon & totum corpus, ſed præcipuè caput.

De Ozenis. C A P. 65.

O Zenæ dictæ ſunt ab aliqua polypi ſpecie, quæ graue olēs eſt, ſed hoc valde miror, quòd cùm piſcis ille muſci odorem referat, ozenæ ingratum & foetidum, hæ ab illo nomen acceperint. Ozenæ nihil aliud ſunt, quàm polypus exulceratus, aut vlcus illius partis fungoſæ, quæ intra partes reperitur. Et ſic differt vlcus hoc ab aliis vlceribus, quæ ſunt in aliis naſi internis, quòd talia ſine magno pure & foetore fiant: Ozenæ nõ item, ſed & olfactu impediunt. Nam cùm hæc pars fungoſa ſit, & in tumorem eleuetur, ſpirationem oſſium ethmoidis impedit, ob idque recrementa diutius retenta putrent, vnde foetor & graueolentia. Difficillimè curatur ob venarum frequentiam, & pituitæ expurgationem. Differt à polypo, quòd huius materia non tam acris ſit, alioqui exulceraret: ozenę autem materia acris, mordax arrodēs, & putrida eſt. Curatur purgatione totius corporis exacta. Maſticatoriis ex maſtiche, pituita capitis purgatur, quibus ſi adiungatur ſcammonium, potentiùs trahet, & deriuabit materiam in proximiorẽ partem. In principio ante omnia alia medicamenta vtiſſimum erit vti aqua illa pro polypo deſcripta cap. ſuperiore, vel lixiuio parato ex cineribus caulium, fabarum. Item aqua forti diluta oximelite. Detergunt hæc

*Difficilis
curatio.*

Differt à polypo ozena.

Curatio.

In principio.

omnia, & carnem putrem exedunt, vt omphacium antiquum, paratum ad oculorum affectus, dissolutum in aqua calamēti, & Oenomelite. Posset etiam in principio vnguentum ægyptiacum dissolutū in aqua hordei prodelle, ad vlcēis deterfionem. Deinde sunt conficienda vnguenta, quæ astringant, & detergant, & summē exiccent, vt vnguentum pompholigos, addito alumine, calchitide, & cortice mali granati, vel conficiantur sic.

R. omphacij ℥. ss. cortic. mali granati, balaustiorum an. ℥. iij. myrrhæ, aluminis, ladani an. ℥. ij. calchit. aloës, cort. thur. ana ℥. j. ol. rosat. & myrrh. ana ℥. ij. ceræ rub. q. s. fiat vnguentum, quod applicetur parti narium internæ, vel diss. in vino aut aqua myrtill. aut peculi ros. Id frequēter naribus attrahatur, ore aqua pleno. In istis vnguentis abstinendum à fœtidis, & miscenda sunt aliqua odorata, propter fœtidum illum odorem, qui aliàs offendit. Ex supradictis confici potest pul. & insufflari ad vlcēis exiccationem. Fiet ex eisdem, ex quibus compositum est vltimum vnguentum. In vlcēibus narium post aliquam deterfionem, nihil aliud efficacius inueni, quàm fumigium, quod partes illas profundas attingit & siccāt. Parandum autē ex potentissimē resiccantibus, vt auripigmento rub. vel luteo, cinabari, quibus addenda sunt aliqua odorata, ex quibus fuligo excitatur, & vlcēra siccantur, vt myrrha, thus, mastich. beniouim, &c. vt sic.

Remedium efficacissimum.

R. ladani puri, hypochist. mastich. myrrhæ an. ℥. iij. styrac. rub. & calaminthæ, cortic. thur. sandaracæ, auripigmenti rub. ana ℥. iiij. excipiantur omnia terebinth. & fiant tro. quibus fumigentur serò & manē in cubiculo. Optimum est etiam illis parare candelas ex cera rubra. Nam fuligo talis candelæ, plurimū iuuat exiccationem, maximē si contineatur in cubiculo bene clauso, & angusto. Quod autem fuligo recipiatur, idem experimur, cū diutius in studiolo moram trahimus noctu. Nam postea sputum & excrementa narium fuligine il-

Alia vlcera nar. quib. curantur. la denigrata redduntur. Hac ratione nos vlcus curauimus, quod neque ab Italis, neque à Gallis medicis curari potuerat. Vlcera alia narium, vt quæ fiunt in alis narium ipsarum, fortiter resiccantibus citra morsum, & sarcoticis sufficienter curantur, quibusdam astringentibus additis. Mineralia diligentissimè lota cum cortice mali granati, & aloë lota talia vlcera curant. Vnguentum paratum ex pompholige cum balaustiis talia vlcera curat. Item frequenter partem lauare decoctione tali vel aqua distillata.

Lotio narium. R. balaustiorum & cortic. malorum granatorum ana ℥.iii. plantag. caudæ equinæ, pilosellæ, linguæ asperinæ & herniarinæ ana M.ii. rad. bistortæ ℥. β. foliorum myrthi vel summitatum pyri syluestris ana M.i. contendantur & simul distillantur, & fiat aqua, de qua frequenter abluat nares. His adde aluminis qr. i. vel fiat decoctio ex supradictis, & frequenter abluat nares exiccando eas, postea fumigio præscripto ad curationem ozænarum.

De Parotidibus.

CAP. 66.

In parotidibus non vtimur repellentibus.

Curatio.

Parotides nomen acceperunt à loco. Fiunt enim tumores post aures propter partis laxitatem, & magna vasa venarum & arteriarum, ad cerebrum conscendentiū, per quæ defluxiones potissimū frigidæ principio, aliquando post longas febres & acutas, quæ ad tertium aut quartum diem peruenerunt, & post febres quotidianas, vel tertianas extensas. Fiunt enim per ἀνοστεα cum materia, quæ cerebrum obsederat, ad has partes adnatas irrumpit. Ob id in istis tumoribus nunquam repellentibus medicamentis vtimur, quanuis in inflammationibus aurium aliquibus vtamur. Materia enim, quæ facit inflammationem in aure, pauca est, & per vasa valde angusta refluit, quæ magis qualitate peccabat, quàm quantitate. Castigata medicamento refrigerante, si repellatur ad intra, nil adfert mali: At matetia parotidum multa est, & per latiores venas & arterias retunderetur in cerebrum, magno totius corporis incommodo. Ob id si incipiant, corpus diligenter purgamus pituita, &

aliquando sanguinem mittimus, si magna sit totius corporis plenitudo, & si sit circa partem calor, rubedo, & magna pulsatio sentiat. Supra partem relaxantia, & per partem digerentia apponimus, vt ol. chamo. lilio. *Relaxantia & digerentia.* irinum, amig. amar. aneth. Lana succida olea ista excipiuntur, & supra partem adhibentur. Succida poni debet, cum volumus ad eam partem à cerebro materiam trahere. Quòd si fluat sufficienter & multum, lota lana melior erit. Cataplasmata parantur ex herbis & farinis digerentibus, vt.

Cataplasma.

R. bismal. cum radic, vel liliorū. qr. i. pariet. absynth. an. M. i. furs. p. i. florum. chamo. melil. an. p. i. coq. pistentur & per colum transmittantur, quibus adde axung. porci & butyr. an. ℥. ii. ol. cham. irini an. ℥. iii. misce, fiat cataplasma, vel sic.

R. farinæ fœn. & fari. hord. an. qr. i. decoquantur in aqua & ol. chame. vel irino, vel anethino, & fiat pul. applicetur cataplasmatibus modo. Hæc remedia digerunt moderatè, & dolorem soluunt, quibus si adiungatur mel, vim maiorem habebunt digerendi, vt.

R. farinæ fabarū, farinæ hordei an. qr. j. mell. communis qr. β. leuiter coquantur simul, & fiat cataplasma. Si materia resoluatur aliqua ex parte, remaneatque aliquid indigestum, dolorem tamen non faciat, tunc medicamenta in cerati formam redacta, commodius parti adhibebuntur, vt diachil. mag. ireatum, cheronaum, & in fine utemur emplastro diapalma, duplicata quantitate calciteos, addendo iridis ℥. j. in ℥. iii. j. emplastri. Vel reducantur ad consistentiam cerati, cum oleo irino, liliorum, vel anethino. Quòd si digeri non possit ob materiæ multitudinē, aut crassitiem, in pus vertetur. Tunc iuuanda erit maturantibus & suppurantibus, & vnguento basilicone, vel cataplasmate suprâ descripto in hoc capite, addita magna quantitate farinæ frumenti, & axungiae porci, quo uti poterimus in principio, in quo oportet & maturationem & materiæ digestionem procurare, deinde sequenti.

Digerentia reliquias morbi.

Suppurantia.

R. maluarum M. j. rad. bismal. qr. j. fic. pa. xx. coquatur & pistentur diligenter, per colum transmittantur, quibus adde axung. porci ℥. iiij. olei communis ℥. iiij. farinae frumenti leuiter decoctæ in collatura decoctionis herbarum ℥. ss. misceantur simul, & reducantur ad formam cataplasmatidis. Hoc fortius reddetur, si farinam aut mucilaginum seminis fœnugreci addideris ad qr. ss. Vbi incipiet materia suppurari, vt magis trahatur ad circumferentiam, fermentum acre ponitur in cataplasmate prædicto, vel vnguentum basiliconis, quod picem habet. Medicamentum suppuratiuum & epispasticum est. Si cutis sit extenuata valde, solo felle porci supraposito abscessus rumpitur. Quod si ob cutim duriores non rumpitur, tunc ferro id tentandum. Vlcus detergendum, & implendum, cicatrizandumque, vt in aliis partibus.

Que abscessum rumpunt.

De aurium dolore.

CAP. 67.

Dolor aurium à materia calida, frigida, vermibus, contusione, & flatibus fit. Si fiat à materia calida, vt in inflammatione, curandus erit missione sanguinis & anodinis. Secunda autem est cephalica eiusdem lateris. Clysteres ad reuulsionem, vt in cap. de oculorum doloribus, conueniunt, & cucurbitule sunt scapulis applicandæ. Sedabitur dolor topicis remediis, quæ erunt fomentationes, cataplasmata, inunctiones. Fomentatio quidem talis.

Fomentationes.

R. viol. lact. plât. solani an. M. j. fol. pap. vel hyosq. vel mandr. tertiâ partē M. i. fiat dec. ex qua fomentum, vel fumum recipiat. Melior erit, si non ponantur narcotica, vt papauer, hyosquiamus. Vel si fiat sic.

R. mal. bismal. cū toto, viol. lact. salicis an. M. j. flor. chamo. melil. ros. an. p. i. fiat decoct. qua foueatur pars, vt dictum est. Hæc erit optima in inflammatione, cum est digerenda materia. Quod si magis digerentem velis, adde fœnug. semen lini, & semina digerentia, dicta in cap. de dolore oculorum. Inunctiones fiunt ex ol. refrigerantibus, vt ros. viol. nenu. de semine lact. de pap. de pomis mandragoræ. Additur etiam acetum, quia

Olea refrigerantia.

pars non timet acrimoniam . Adduntur & succi aliqui, vt solani, papaueris, coriandri, lact. vmbilici veneris, & in dolore fortissimo opium . Decoquantur aliqua in oleo, & maximè cùm dolorem lenire volumus, & digerere, vt aselli, lumbrici, cantharides nigrae, cocleae marinae, aut terrestres, & maximè humor, quem eructant. Habent enim magnam vim mitigandi dolores, quæ cocleae, quia à tota substantia dolorem sedant, ob id tam in causa frigida, quàm in calida possunt adhiberi, modò decoquantur in ol. appropriato ipsi causæ, vt frigido, in causa calida, & calido, in frigida, vel in ol. medio & temperato, præsertim vbi non est perfectum à qua causa fiat, vt medulla cruris porci saliti. Est enim præstantissimum remedium, in omni causa, sed magis à materia frigida, vt paretur tale medicamentum.

*Lenientia
dolorem.*

*Medulla
cruris porci.*

R. olei viol. vel rosati ℥.iiii. ol. amygdal ℥.i. ℥. asellorum, vel lumbricorum, vel scarabeorum ℥.i. contundantur & decoquantur in ol. quod postea iniiciatur in aurem tepidè. Incoqui etiam possunt fructus, semina, flores, pro necessitate affectionum. Albumen oui fortiter agitatum ad doloris sedationem est accommodum, vt & lac recens mulsum. Fiunt etiam hoc modo.

*Albumen oui.
Cataplasma.*

R. radic. liliorum & mal. an. ℥.i. solani, hyosquiami an. M. ℞. ros. rub. florum nenuphar. an. p. i. flor. chama. melil. ana p. ℞. fiat decoctio addendo farinae hordei, & lentium an. ℥. iii. Herbae & radices contundantur, & omnibus mixtis simul fiat cataplasma. Addendo ol. ros. vel viol. vel nenuph. vel similia ℥. ii. vel pinguedinis anseris, vel porci tantundem. Potest etiam corpus alterari syr. refrigerantibus, & incrassantibus, vt dictum est in dolore oculorum: Si purgatione indigeat, cum decoctione myroballanorum & tamarindorum purgetur, vel syrupo rosato lax. addita aliqua parte rhab. infusi in aqua end. Si dolor sit in toto capite, sedandus erit, vt monstratum, cum irrigatione, vel vnctione aliqua. Si delirium accadat, fiat, vt dictum est cap. de paraphrenitide.

*Alteratio
corporis.*

Purgatio.

Curatio à materia frigida.

Si dolor fiat à materia frigida, detur primùm clyster acutus, & si redundet sanguis, mittatur in parua quan-

titate, vel affigantur cucurbitulæ scapulis cum scalpel-
latione loco phlebotomiæ. Coquatur humor syru. pi-
tuitam alterantibus. Purgetur pilulis capitalibus. Inii-
ciatur in aurem oleum laurinum, costinum, chamomi-
læ, amaracinum, liliorum, nardinum, nucum, amigdal-
dulg. vel amar. fefuminum, anethinum, lumbricorum,
scorpionum & alia id genus. Fiant fofus ex herbis cal-
facientibus, & digerentibus, cuiusmodi sunt, ruta, me-
liffia, betonica, absynth. folia lauri, rosm. & alia dicta
capite de dolore cap. à materia frigida. Adipes, qui-
bus vtimur, sunt anatis, gallinæ, anferis, & aliorum. Suc-
ci herbarum, vt pariet. sambuci, matric. absynth. Quan-
do fit à materia frigida, rarò aut nunquam vtendum
opio, nisi admodum vehemens fuerit dolor. Tunc e-
nim opium addere possumus, adiungendo castorei,
croci tantundem. In materia calida non id obseruan-
dum.

*Fofus ex her-
bis digerenti-
bus.*

Adipes.
Succi.

*Curatio à fla-
tib & obstru-
ctione.*

Si à flatibus, vel obstructione fiat auris dolor, exte-
nuanda & purganda pituita à toto corpore, simili modo
faciendum est in auribus. Iniicienda enim sunt, quæ at-
tenuant, & discutiunt flatus. Laudantur allia, cepæ, ra-
dix ari, serpentariæ, brionix, cucumeris agreft. & omnia
alia, quæ commendantur suprà in dolore auris à mate-
ria frigida. Possunt ista præscribi sic.

R. succi squillæ, aut larri, aut brionix, aut cepæ
℥. ij. aceti ℥. β. misce, & in aure tepidè iniiciatur, vel
sic.

R. cepæ, rad. serpentariæ, veratri (maximè si est cum
furditate) an. ℥. j. foliorum lauri, rutæ, orig. puleg. cala-
menti vel aliarum herbarum calidarum ana M. β. fiat
decoctio in vino albo, vel aqua, vel oleo antiquo com-
muni, nel amigd. dulc. quod est medium, exprimantur
fortiter, & expressum decoctum in aurem mittatur. Si
contundatur residentia, & addatur porci pinguedo,
fiat cataplasma apponendum supra aurem. Si proue-
niat ab inflammatione, curetur, vt suprà dictum est, à
materia calida, n si quòd maior sanguinis quantitas
detrahenda est. Addenda sunt leuiter astringentia. Nam
in hac inflammatione non est tutum multum repellen-
tibus vti, etiam in principio, sicut nec in augmento &
declinatio-

*Curatio ab
inflammatio-
ne.*

declinatione, nimium calidis & humidis, quia conseruanda est partis temperies, quæ est frigida & sicca. Itaque addenda sunt aliqua sicca: vel vtendum minus humectantibus.

Curatio suppurationis.

Si veniat ad suppurationem, abstergetur detergentibus medicamentis, & ducatur ad cicatricem. Eâ ob causam prudenter fit, si vt in statu, & incremento, iniectionibus & cataplasma. addatur parum mellis, vt in declinatione fel aliquod, atque etiam in statu, vt abscessus rupatur. Sin abscessus sit frigidus, vtendum est remediis supra scriptis, vt ol. calidis. Sed à principio vti oportet mitigantibus *Pro principio.* dolorem, vt hoc modo.

R. ol. viol. ℥.ij. ol. chama. & amigd. dulc. an. ℥.j. misce pro principio. Postea vtatur sequenti.

R. ol. amigd. dulc. & cham. an. ℥.ij. ol. liliorum ℥.ij. misce, iniiciatur in aurem. Tandem ad digerentia magis erit veniendum. Potest vti hac decoctione seu cataplasmate.

R. seminis lini, & fœnug. an. ℥.ß. flor. chama. melil. ros. an. p. i. radi. bistortæ ℥.j. fiat decoctio, contundantur & fiat cataplasma, addendo olei ros. & viol. an. ℥.ij. Et hoc pro principio. Nam & si materia est frigida, sunt addenda aliqua, quæ quodammodo repellât, vt ros. ol. ros. violaceum. Ad mitigationem doloris potest fieri *Pro statu.* fo-
mentatio, vel iniectio cum decoctione vel euaporatio in aurē. Accedente statu auferenda sunt illa olea frigida, & sunt commiscenda, quæ digerunt. vt ol. amigd. dulc. liliorum, laurinum, amaracinum, sycionium, vel succus tantum foliorum cucum. agrestis.

Si rumpatur abscessus, abstergetur, & reducatur ad *Absterforia.* cicatricem. Fiant medicamenta absterforia cum succo ciclæ, apij, porri, & cum succo foliorum cucum. agrest. vel cum decoctione lupinorum, & hordei, & cum melle conseruationis fellis vaccæ, vel comuni. Postea curetur cum sarcoticis. & fortiter exiccantibus. Potest enim auris ferre talia medicamenta ob suam temperiem siccam. Ad vlceris exiccationem optimum erit vti hac suffumi-
Suffumigatio.
gatione.

*Curatio à
vermibus.*

R.thur.mastich.farco.gũ.iuniperi,myrrhæ an. ʒ.iiij.
ladani puri, hypochift.an. ʒ.ij.auripig.rub.an. ʒ. j. exci-
pianur terebinthina, & fiant trocisci, quos ponat supra
carbones, & fumum recipiant per embotum, quod auri
applicetur, & non arctè iungatur . Nam fumus non af-
cendet sursum, nisi pateat aliquis exitus. Scoria ferri in
aceto scillitico decocta vlcera aurium citissimè curat. Si
à vermibus fiat auris dolor, iniiciatur in aurem deco-
ctum lupinorum, vel succus absynthij, vel decoctum a-
garici vel succus persicariæ maioris, vel alia, quæ vim
habeant enecandi vermes . Postea iniiciantur specillo.
Idem faciendum est, cum dolor prouenit ob rē aliquam
incidentem in aures.

*Curatio à
contusione.*

Si dolor fiat à cōtusione, mittatur sanguis ad prohibē-
dam inflāmationem. Si fortis sit dolor, applicetur supra
partem, quæ aliquo modo astringunt, nisi fortissimus
dolor adsit. Tunc enim mitigandus esset mollibus, vt
si à principio, ponatur olei rosati cum aceto, vel albu-
mine oui fortiter agitato. Potest etiam addi puluis myr-
till. vel rhab. supra partem . Si autem dolor fortissimus
esset, fiat catapl. ex oui albumine, & vitello fortiter a-
gitatis, & addatur ol. chamomillæ & viol. ana ʒ.ij. fari-
næ hordei, florum chamomillæ ana ʒ. j. fiat cataplasma,
ponatur supra partem affectam . Si dolor non sedetur
hoc remedio, fiat aliquod ex præcedentibus, vt ex fo-
liis papaueris hyosquiami, vel addatur succus alicuius
herbæ ex prædictis cataplasmatibus.

De Aurium tinnitu.

C A P. 68.

Eodem modo, & iisdem remediis curatur tinnitus
aurium, cui maximè conducit medulla cruris porci
sapradicta . Fiet autem præstantissimum remedium hoc
modo.

*Oleum præ-
stantiss.*

R. coloch. ʒ. ʒ. succi rutg. & amaraci ana ʒ. j. cumini,
carui ana ʒ. ij. fiat decoctio in vino & ol. amigd. amar.
decoquatur vsq; ad consumptionem vini, & exprimantur
omnia, & colentur. Vtantur hoc ol. frequenter ini-
ciendo in aurē. Et semper habeāt aures obturatas bom-
bace moscato. Aliud præstantissimum remedium, maxi-

me si cum surditate sit aurium tinnitus.

R. radic. ellebor. albi ʒ. iij. foliorum lauri & rutę ana M. ʒ. foliorum fraxini M. j. fiat deco. in ol. amigd. amar. vel de kerua, vel nucum, sed hoc est efficacius, & cum vino albo, vel maluatico decoq. ad consumptionē vini, exprimatur fortiter, & colentur. Inice de col. in aurem, vt supra. Maximè conferunt sternutamenta ad tinnitus aurium curandos, si frequenter excitentur. Nam flatus cerebri nō minùs per aures, quàm per nares discutiuntur. Aures semper habeant occlusas, donec perfectè curati fuerint, maximè quando ventus australis vel borealis fiat, sed magis cum borealis, quòd maximè obseruandum est in scotomaticis. Nam si aures flatibus oppleantur, paroxysmum excitant. Idem fit in epylepticis. Vtuntur pul. post pastum carminante ventositates, qualis est præscriptus cap. de scotomia, vel fiat hoc modo.

Sternutamenta max. conf. runt.

R. cymini, carui, maceratorum in aceto, & leuiter coctorum ana ʒ. iij. fileris mōtani, fœnic. ana ʒ. j. cinamomi, macis, ana ʒ. ij. anis. ʒ. iij. coriādri ʒ. j. ʒ. sacch. ad duplum omniū, fiat pul. qui si ingratus sit ori, dosi cinamomi augeatur. Capiat a pastu cochlear vnum.

Pri.

De surditate.

CAP. 69.

Surditas omnis curari non potest, vt quæ post morbum acutum accidit, & antiqua. Talis vero dicitur, si duos excessit annos. Quæ curationē admittit, his remediis curari potest. Primum leuiter purgetur corpus, & frequenter, vt bis in hebdomada, capiēdo pilulas siue custodia, quales sunt de hyera simpl. & compos. de assiaiet, & similes. Concoquatur humor peccans appropriatus, & euacuetur fortioribus pilulis. Post pilulas vtatur theiaca, vel mythridatio. Intra vel circa aurem ponantur, quæ vim habent deobstruendi, calf. & attrah. vt sunt, quæ supra in tinnitu aurium dicta sunt. Olea, quæ maximè commendantur, sunt ol. raphaninum, de scorpionibus, nucū, oleum vetus, in quo decoq. colocintis, ol. cucumer. agrest. laurinū, balsami, philosop. petroleum, & omnia, quæ sunt tenuium partium. Sed duo vltima sunt ponenda cum maxima animaduersione. Nam facil-

Curatio.

Olea.

Quæ conueniunt ante Topica.

Surditatis à sanie curat.

limè penetrant, & facilè dolorem, & inflammationem excitant. Miscenda est itaq; pauca eorum quantitas cum ol. imbecilliore, vt cum ol. amig. amar. Maximè cōmendatur medicamentum illud, quod compositū est ex foliis rutæ, fraxini, & rad. elleb. albi, cap. superiore, & quæcunque illic sunt præscripta. Sternutamēta, mastica. caputpur. maximè laudātur ante vsum topicorum. Si surditas à sanie vel vlcere proueniat, abstergenda erit sanies, & vlcus exiccandum, & corpus euacuandum. Iniicienda in aurem sunt, quæ vim habet abstergendi, succus cepæ, porri, cuc. agrest. cum melle, vel ex fellibus mitioribus, quale est porcinum, vel agninum. Postea tutò adhibentur, quæ vim habent exiccandi, vt vlcus ducatur ad cicatricem. Dissoluantur trocisci in succo, vel decoctione aliqua medicamentorum abstergentium, vel exsiccantium, vt trocisci albi Ras. sine opio, & alia, quæ ex cerusa, pompholige, seu tuthia parantur. Præstantissimum remedium fiet hoc modo.

Surditas ab ictu incurata. A catarrho surditas.

R. scorie ferri ʒ. j. decoq. in vino, quod postea iniiciatur in aurem. Fit etiam decoctio in aceto, sed cauendum est, ne acetum nimium acre sit. Nam sua acrimonia irritat vlcus. Alia quoque, quæ fortiter exiccant, plurimum valent, siue in forma vnguēti, siue iniectionis. Sed non sunt probandæ iniectiones ex oleis in hac specie. Nam oleum est vlceribus inimicum, & maximè aurium vlceribus. Quòd si ponatur ol. id fit, vt obtundatur acrimonia aliquorum exiccantium cum vehemēti morfu, aliqui nunquam ponendum est. Surditas, quæ post ictum prouenit, si per aliquot menses perseueret, incurabilis est, quoniam cū fractura, vel distentione nerui, & tympani est. Quæ autem à catarrho fit, curatur auertendo in aliam partem fluxionem, & consumendo, quod parti impactum est.

De sternutatione. CAP. 70.

Sternutatio est motus facultatis animalis à causa præster naturam commotæ, in quo flatuosæ cuiusdam substantiæ confertim per nares cum spiritu fit expulsio. Non solùm enim, qui è cerebro sonum edit, excernitur

spiritus, verum etiam è pulmone euidenter offerri conspicitur, sese vniuersim & repentè contrahente, pellere, ob eamq; causam sternutationem fieri, cuius omnes expulsiões per cohibitionem, & retentionē spiritus fieri consueuerunt. Nec verò cuiquam mirum videri debet, spiritū viūco impetu, tum à thorace, tum à capite excuti. Thorax enim cerebri motum sequitur, quod cōmune à natura factum esse videtur, vt respirationis necessitas eodē tempore per vtranq; partem expelleretur, ne aliqui altera alterius munus inturbaret. Strepit autē spiritus ille, vel quia confestim erumpit, vel quia ei per angustū, vt scribit Hipp. est exitus. Duę enim sunt sternutationis causę, vna, quę à cerebro prodit, de qua Hipp. scripsit, sternutamentum è capite concitari calfacto cerebro, aut humectato eius inani spacio aëre intus cōten- to foras erumpente, illudq; generationis principium habet appetitionem naturę, flatuosum illum spiritum excernere gestientis. Ideo verò calfacto cerebro, & prehū- mectatis eius ventriculis fieri dixerit, quia calor siue in- ternus, siue externus à quauis causa, vel etiam frigiditate ambiēte, intentior factus, humiditates in cerebro at- tenuat, & rarefacit, atque in flatuosum spiritum vertit. Atque ob eam causam inter bona indicia in morbis exi- tialibus, exceptis his, qui pulmones exercent, recensuit Hipp. Securitatem enim (vt Gal. explicat) polliceri vi- dētur, si præcedēte morbo superuenerint, etiam si lethale esse alia signa declarent. sunt enim coctionis argu- menta, & cerebri facultatem robustam ostendunt, quę deiectis ex nare flatuosis spiritibus cum quadam humi- ditate, interdum sensu perceptibili, & manifesto, inter- dum obscuro, & insensibili sternutamēta commouent. Adhęc indicant naturam antea torpentem & languen- tem, nunc expergefieri, & excitari, & per eam motionē reminisci. Addit verò alio in loco capitis grauitatem, cephalalgeasq; varias, quas vaporosi spiritus copia ex- citauit, euidenter subleuare, quia fit rarefactis humorib; in capite contentis, & naturę impetu excretis, qui rare- fiunt è naturę calore sese exuscitate, ex calfacti, propter cuius imbecillitatē prius coaceruata fuerat superuaca- nea humiditas. Atq; hęc commodè præstat sternutatio,

*Duę sunt
cause sternu-
tationis.*

Altera causa sternutat. quæ à cerebro initium motionis habet. Altera verò causa est, quæ ab altera causa cietur, cū quid mordax & vellicans, veluti penna naribus inditur, aut si naribus sursum elatis, aër frigidus inspiratur, sua qualitate cerebri meninges ferit, & sursum mouet. Ex eodem facultas ad excutiendam molestiam è narium meatibus, vt in tussi à pulmonibus, & aspera arteria concitatur, & spiritus per eos valentiùs, vel cōfertim delatus, sibi vias non aliter, quàm tibiae aut fistulas art fices expurgant. Magis tamen eos humores qui in aspera arteria hærentes difficulter reiciūtur, & soluūtur, sternutationes expellunt, vt potest quæ validiorē, quàm tussis, habeant impetum. Quibus vires sunt adeo imbecillæ, vt excrementa in thorace contenta excutere nequeant, nares sibi laceſſando sternutamētum superueniens, bonum esse scribit. Hippocrates. Sic etiam singultum sanare experientia patet. Sunt autem, quos vbi præhendit hæc affectio, semel exercet, alij, quos sæpe, sed quia sine periculo his accidere, raròque corpori affectionem noxamque maiorem attulisse visi sunt, pauci sunt, qui de illius curatione scripserint. Sæpe tamen multi sternutando moriebantur, animamque efflabant, aut epileptico insultu conuellebantur, & concutiebantur, vnde inualuit consuetudo apud Christianos, vt sternutanti bene precentur, quod ex gentium persuasione sumptum est, quæ aliquid ominis, vt eorum monymēta testantur, nimium superstitiosè adiciebāt. Verū de his satis. Si cui frequentior sternutationis concussio molestiam adferat, apprehensis naribus & spiritu retento per aliquod tempus compeſcit. Dicimus enim contracto cerebro eam fieri. Cū ergo sternutamentum retinemus, dilatatum cerebrum seruiamus, ex quo concitationem eius frequenter sistimus. Si verò aër, aut spiritus mordax, aut rei cuiuspiam odor, vt rosarum bene multumq; redolētium, vel gratus & acutus, vt cinamomi, aut vini, aut tenuis quædam substantia naribus recepta, qualis est pul. euphorbij, veratri, costi, & similiū, ex quibus medicamenta sternutamentum mouentia efficiuntur, hanc excitat (quod sæpe euenire solet) qui pul. hos præparant, nares sibi diligenter obturent, vel pro remedio erit contraria sub-

Christianorum consuet.

stantia naribus admota, vt est, opium, mandragorę radicem, vel panē olfacere, quę omnia morsum contrarium causarum frangere, & obtundere celerrimē possunt.

De Catarrho.

CAP. 71.

DEffluxio siue catarrhus interdum à materia frigida, interdum à calida est, atq; modò ad fauces, modò pectus, modò ad aures, ad oculos partim fluit, quorum omnium curationes postea monstrabimus. Si materia sit calida, & venę distentię appareant, vel si ad oculos, palatum, vel ad pulmones fluat, vel si cum febre gignatur, sanguinem mittere oportet, nunquam autē alia ratione. Diuertendus erit clystere, & purgatione, vel cum decoctione tamarindorum, & aliorum soluentium, & incrassantiū. Eos leuiter purgare oportet, ne materia, quę fluit, magis exagitetur, sed potius sistendus est defluxus. Postea extra paroxysmum eradicabitur materia. Ad retentionem catarrhi, fiunt gargarismata, fumigia, & saccellationes, supra caput, & caputpurgia, sed fumigia magis laudantur, postea caputpurgia, & cū materia ad fauces fluit, gargarismata, cū ad oculos sit defluxio, fumigia fiunt diuersis modis, & rationibus, & magis sunt necessaria in materia frigida, quā calida. Quę tamen calidis catarrhis conueniunt, hęc sunt.

Quando mittendus sanguis.

Quib. retinetur catarrhus.

Calidis hęc conueniunt.

R. fumigij aceti demissi supra lapidem ignitum, vel ferrum, vel fiat, sic.

R. ros. rub. coriandri præparati an. ℥. j. gummi hederę, sandaracę, mastich. olibani, an. ℥. ij. tro. de camphora ℥. β. seminis papa. albi scrup. ij. concass. & fiat fumig. quo suffumigantur cooperimēta capitis, & recipiat aliquem fumum. Optimum erit pro catarrho valde subtili, & calido gargarisma, quod faciendum erit ex incrassantibus, & altringentibus, vt si quis ex syrup. de papau. cum aqua rosarum, vel plantaginis gargarisma conficiat, vel ex decoctione cotoneorum, malorum granatorum, & ros. an. ℥. j. seminis pap. albi ℥. j. fiat decoctum, in qua addatur syr. iuiubarum, viol. vel de papa. q. s. In garga. enim ponitur syr. ad dulcorandum. Pro ℥. j. decoctionis solent poni. ℥. ii. syruporum. Bonum

est tenere in ore formulas de bolo, vel pilulas de arnoglossio, tabula vna diapaoueris albi. Vel si velis,ificentur formulæ ex astringentibus & incrassantibus sic.

R. maltich.thur.an.ʒ.ʒ. opij scrup.ij. penidiarum ʒ.iiij. cum syrup. iuiubarum, fiant formulæ, teneat in ore. Vel sic.

*In fluxu re-
tento quid fa-
ciendum.*

*Syr. incrass.
refriger.*

Aqua.

*Astringen-
tia in princ.*

*Quando ab-
stinendum ab
abstergenti-
bus.*

R. pul. diapa. albi ʒ. j. seminis papaueris albi leuiter conquassati ʒ. ʒ. boli armeni, terræ sigillatæ ana ʒ. ij. sacch. candi, penidiarum an. ʒ. ij. succi gly. scrup. j. fiant formulæ cum syr. iuiubarum, vel cum aqua infusionis gummi trag. teneat in ore. Fluxu aliqua ex parte retento concoquenda erit materia syru. incrassantibus, quia semper aliquid ad fauces defluit, vel ad pulmones, & morbus est cum fluore, ob id reiciendi sunt syr. alterantes materiam calidam cum quadam apertione, vel magna deterfione, vt syr. cichorei, & alij id genus. Eligendi autem sunt, qui refrigerant, & incrassant, & partes exasperatas leniendi viui habet, quales sunt syr. viol. de iuiub. de nenuph. de papa. & similes, si cum decoctione pectorali misceantur, vel alio remedio magis appropriato. Et miscetur his syru. interdum syrupus de rosis siccis, sed id faciendum tantum, cum materia est mixta, vel violarum vel ros. cum aliis syrupis. In materia calida præscribi possunt in minori dosi. Aquæ laudatur, vt viol. ros. capil. ven. scabios. & similes. Fiunt decoctiones ex astringentibus, vel lenientibus pro necessitate, vt.

R. olibani, mistichis an. ʒ. ij. concoquatur leuiter in aqua. In ʒ. j. col. diss. syr. de papauere & iuiub. an. ʒ. ij. & hoc erit in principio cum materia adhuc fluit.

R. syr. de pap. ʒ. j. syr. iuiub. & viol. an. ʒ. ij. dentur cum aqua hord. & fiat hoc modo decoctum.

R. glyc. ras. ʒ. iiij. ros. rub. viol. an. p. j. quat. semin. frigid. maior. an. ʒ. ij. seminis papaueris albi ʒ. j. pass. cōtritarum cum granis (quia intentio est astringendi) sebestem an. N. x. hord. integri (cum magis incrassare volumus, & lenire, quàm abstergere) p. j. fiat decoctio. In col. diss. syrup. viol. & iuiubarum ana ʒ. iiij. misce, pro ʒ. dosibus.

R. elect. diatrag. frigid. tabellam j. pro dosi. Cum autem materia fluit ad fauces, abstergentibus abstinere.

bimus, & vtemur tantum lenientibus & incrassantibus & concoquentibus, vt postea monstrabitur. Euacuatur autem pilulis, Sine quibus, Cochiis, & aliis euacuantibus è capite, sed multum, Sine quibus, cum tertia parte Cochiarum, vel electario aliquo laxatiuo, vt de citro sol. indo, diaphen. Addetur aliqua pars diacarth. syr. ros. laxatiui cum aliqua parte syrup. viol. & cum decoctione pectorali, aut syr. viol. cum decoctione myrobal. cui addimus interdum grana aliquot diagredi, maxime cum vtemur syr. & decoctione.

Catarrhus frigidus.

Catarrhus frigidus constringendus est magis, sed cum astringentibus calidis, vel mediocriter incrassantibus. Ergo si fiat garg. astringens, fiet hoc modo.

Gargarisma.

R. cyperi, cal. arom. glyci an. ʒ. ij. fol. lentisci vel myrtill. an. M. ʒ. cortic. thur. ʒ. ʒ. fiat decoctio. In colatura diss. diamori ʒ. ij. mellis ros ʒ. ʒ. fiat gargarisma. Liquiritia ponitur magis ad leniendum partes exulceratas, & ad dulcorandum. Semper enim ab indicatione partis miscenda sunt, quæ leniat asperitatem. Potest sic fieri fumigium.

Fumigium.

R. ros. rub. nigellæ torrefactæ, gummi hederæ, boracis facti an. ʒ. j. coriandr. ʒ. ij. auripigm. cuiuslibet ʒ. j. contendantur, fiat fumigium, quo fumigentur pāni, & cooperimenta capitis. Et si tussis non adsit, potest aliquid fumi per os recipere. Possunt adhiberi ligni aloes ʒ. iiij. galliæ & aliptæ moscatæ, styracis, calami. an. scr. iij. pro ditioribus. Minuatur materia clystere acri, concoquatur syr. calid. Et si fluat adhuc materia, misceantur aliqua leuiter astringentia, vel frigida aliqua, quæ vim habent incrassandi, vt.

R. mellis ros. col. ʒ. j. syr. de glyc. vel de hyss. iuiub. aut viol. ʒ. j. Si autem materia tota iam defluerit, sunt tantum usurpandi syrupi materiam concoquentes, & detergentes. Euacuabitur autem pilulis cochiis in maiore dosi, quàm superius factum est, de sarcocolla, de agar. assaieret, de hyera composita, de mastiche, non autem aureis, nec aliis fortioribus. In frigida materia

datur theriaca, media, vel myrrid. vt in calida theriaca recens danda. Teneāt in ore thus, aut bolum armenam ad sistendam defluxionem, vel fiant formulæ sic.

*In catarrho
perseuerante
quid agend.*

R. thuris, mastiches, cyperi an. ʒ. j. succi gly. boli arm. præparati ʒ. ij. sacch. candi, penidiarū an. ʒ. ii. gum mi trag. arabici an. scrup. ij. carnis passi. cum aliis contusarum ʒ. ʒ. formentur cum syr. viol. vel de iuiub. formulæ instar lupinorum. In catarrho perseuerante optimum est dare pilulas de styrace ad sistendum fluxum, quæ tamen si opium recipiunt, non sunt vituperandæ. Recipiunt enim styracem. & alia, quæ frigiditatem eius reprimunt. Pilulæ Mes. vel de amoglossa, vulgò cynogloss. ad omnes catarrhos magis conueniunt in materia calida, quàm frigida. Nam opium & hyosquimus superant. In catarrho frigido ad cerebri robur, bonum est vti hoc puluere capitali.

*Pul. in frigido
catarrho.*

R. cyperi, cortic. citri sicci an. ʒ. j. carioph. cardamomi an. ʒ. j. ʒ. nig. torrefactæ, granorum tinctorum coriand. præparati an. scrup. iiij. macis ʒ. j. meliss. siccæ samplici an. scrup. ij. ʒ. stechad. ros. rub. an. scrup. ij. fiat pul. quo sinapizetur pars anterior capitis serò, in lecti ingressu, & manè. Fiat byretrum sequens.

Byretrum.

R. meliss. beto. ocymi, samplici an. M. ʒ. salis torrefacti, thuris, mastiches an. ʒ. ii. radic. acori ʒ. ij. nucis moscatæ, caryoph. styrac. cal. ladani an. ʒ. j. ʒ. ros. p. ʒ. cum syndone rub. fiat byretrum. Vel pomum odoriferum.

Pomum.

R. nigellæ torrefactæ ʒ. ij. nucis cupressi, garyophilorum, samplici sicci an. ʒ. i. ligni aloes, galliæ moscatæ ana scrupulos ij. ladani ʒ. ii. cum cera fiat pomum odoriferum, ad sistendum catarrhum post euacuationem. Si defluxio fiat ad aliquam partem, vel ad pectus, vel ad collum, curanda erit hoc modo, parti adhibendo sequentia vnguenta ad resolutionem, quæ dicentur cap. de angina.

HVmorum tenuem, crudum, & aquosæ pituitæ persimilem, qui per nares affatim à cerebro prolabi-

tur, & in quibusdam tempore frigido stillatim decidit, Græci, corizam, Latini, grauedinē, nostri (Roupie) appellāt. Illa autem est defluxio, quæ ex cerebro in illam partem per ossa ethmoidea decumbit, cuius materia est cerebri excrementum, quam gignunt intemperans, humidiorque victus, & capitis imbecillitas, intemperiesq; frigida, aut calidior, aut copiosius & non satis congruēs cerebro suppeditatum alimentum. Illud enim facile procreat excrementa pituitosa, cum refrigeratum non est subigendo alimento, aut perdomando. Nam quale per dyarream in ventre per cruditatem malum est, tale grauedo in capite, quæ in senibus frequentior est, iuuenibus verò minus. Intemperies calidior generationis causa est, quod maiorem vaporum humorūq; copiam cerebrum ad se euocat, quam præ copia possit digerere: constitutiones adhæc calidæ & humidæ caput replentes idem præstant. Eam verò materiam expellit, & è capite deturbat frigus exprimens. Vbi enim ab aliqua causa repletum fuerit caput, frigus superueniēs veluti manu quopiam extrinsecus apprehenso, & compresso tanquam spongia cerebro, contentam humiditatem exprimit, & in partes capite inferiores detrudit. Æstus præterea, vt solis, & causerum similium vim calfaciendi habentium quam ex accidenti interdum frigus obtinet, dum calorem naturalem intro agit, & reuocat, eoque modo intētionem reddit, humores in capite cumulosos liquando, & dissoluendo, efficiunt, vt pondere suo in subiectas partes profluant, grauedinisque causæ existant, qui si acrem quendam & mordacem qualitatem prius in ventriculis cerebri contraxerint, ea per se potens est facultatis expultricis munus minus ad excretionem aptum sollicitare. Quam ob causam sternutamenta præcedere consueuerunt, vel ob flatuosi spiritus cum eiusmodi excrementis commixtionem, vel ob fluxionem confertim prolabantem, quibus efficitur, vt nec diu adhærens, nec diu retenta in ossibus ethmoidis, crassitudinem nullam acquirat, nec ab aëre immutationem ullam recipiat, vnde & calida (nisi per frigora ingentia, cum ad extremitatem narium delata est, perfrigeretur) & tenuis seroque persimilis, dum distillat, ap-

paret. Excitatur interdum alia grauedinis species crassior, à crassiore & simul flatuosa pituita, quæ ob id diutius naribus adheret, easque obstruit, & molestiam magnam in illis parit, in qua, vt & in superiore, qualitatis & quantitatis, eorumque excrementorum atque vnà causillarum, quæ præcesserunt, contemplatio, capitis affectum demonstrat, siue calida fuerit, vt ex solis æstu, & similium calfactione, siue frigida, vt in refrigeratione. Hoc etiam pituitæ generationi accidit, vt quæ à vehemētissima frigiditate, ne euadat accidat. Et quæ à calore caput replente salsa aut acris, sicut, & quæ propter exiguam sit frigiditatem, nullam ad gustum manifestam qualitatem, aut certè paucam dulcedinem præ se ferat. Quibus præterea grauedines ex solis offensione accidunt, caput ipsis non modò calidum, sed etiam sanguine plenum conspicitur, adeo vt omnes venæ, quæ in oculis, temporibus, fronte, & tota facie conspicuæ sunt, turgescant, & inflentur. Perfrigeratis verò cutis minùs calida est, oculi non admodum tumentes, nec vllus in facie scalar, sed minorem præ se fert molem.

Curatio.

Vtriusque autem affectionis curatio, cerebri resiccatione, vel leui refrigeratione, vt materia inspissetur, perficitur, denique cum probo successu tale fumigium sum in me expertus. Laminam ferream, donec omnino candescat, igni subiicito, calfactâ aceto ros. illic sensim instillato irriga, vaporémque ex eo elatū per nares recipito. Quòd si efficacioré velis, rosas siccas simul cum aceto super laminam ipsam ferream coniicito, & in fine fabas integras, & aceto insperfas, aut, dum vruntur, laminam ipsam rursus aceto irriga, quæ ad horum symptomatum leuium curationem sufficiunt. Cætera, quæ à nobis de catarrho dicta sunt, huic instituto (affectionis tamén & partis indicatione obseruata) accommodari possunt.

Dolor dentium fit ob defluxum alicuius humoris frigidi, quem cohibere oportet. Si tempus patiatur, & dolor perseveret, sed non admodum urgeat, purgetur pilulis euacuantibus pituitam. Postea apponuntur emplastra, quæ fuere præscripta de ophthalmia non vera, vel fiat emplastrum ex pice sola, vel si reperiatur emplastrum contra rupturam, vel comitissæ, vel de mastiche, sumatur, vel fiat tale magistraliter.

Purgatio.

Emplastrum.

R. thur. hypoch. ladani ana ʒ. ii. j. picis, mastich. ana ʒ. ij. ol. lentisci parum, fiat emplastrum, & hoc confert, quando dolor fit ab influxu materiæ crassæ & frigidæ. Quod si perseveret, & materia calida, acrisque sentiat, adde seminis papave. albi ʒ. j. vel ineconij scrup. j. Prodest in principio aliquid opi, aut spinæ albæ adicere. Ad doloris sedationem fiat talis decoctio.

Ad sedationem doloris decoctio.

R. fol. sali. M. ʒ. rad. penthaphili ʒ. ʒ. gall. ʒ. ij. fiat decoctio in vino styptico, quo colluatur os. Hæc decoctio sedat dolorem, & sistit fluxionem. Vel fiat sic.

R. hederæ M. j. cortic. mori, vel lentisci ʒ. j. gall. ʒ. ij. fiat decoctio in vino styptico, quo colluatur os. Si purgatum sit corpus, aut alioqui caput non sit plenum multa pituita, mastice pyretum, alioqui magis attraheret, & maiorem dolorem excitaret. Præstantissimum remedium est theriaca dentes fricare, vel mythrid. aut asyncrito, modò hæc remedia non sint nimis antiqua. Nam exiccant & stupefaciunt. Succus allij missus in aurem è directo partis affectæ, leuat dolorem, quod facient & omnia, quæ calfaciunt, ut ruta, matric. vel oleum aliquod calfaciens immisum in aurem, ut laurinum, costinum. Si dens corrosus fuerit, extrahatur. Fumigatio cum re aliqua calida recepta per embotum sedat dolorem, ut ex decoctione saturiæ. Si vermes adsint, admisceantur amara, ut occidantur, & fricentur dentes theriaca. Supra dentes feliciter ponitur hoc.

Masticatorium.

Topica.

Fumigatio.

R. aloes ʒ. i. caphuræ ʒ. ʒ. aquæ vitæ ʒ. ʒ. dissol. & cum bombace admove denti. Aduerte nunquā aut rarò dentes dolere, nisi arrosi fuerint, & corrosio usque ad caui-

Medicamentum.

tatem internam penetret, ac neruum tangat. Præterea omnium maximè dolere maxillares seu molares, incisivos autè rarò, aut nunquam Quare vt affectus is tollatur, cauterio aut aqua separationis auri dentes adurunt: Sic enim neruus sensum illum exactum amittit. Id si frequentius fiat, & fortius imprimatur, ac dens corrosus fuerit valde, in partes sensim rumpitur, & extrahitur. Dentes etiam corrosi ferro euelluntur. Quòd si ob cruciatum quis ferre id noluerit, aqua forti replenda est cauitas dentis. Nam alimentorum & præsertim dulcium portio, in cauo dentis retenta, putrescit, atque ita dolorem infert, vel foetorem, & erosionem auget. Quare & ratione & experientia optimum reperies, dentis cauum implere, ne quidpiam ingrediatur, quod partem illam sensilem contingat Repletur verò mastiche mansa, & mollita. Nam si apponuntur, quæ dura sunt, dolorem excitabunt. Sunt qui cera opplent, sed meo iudicio, ea parum conuenit, quia vim emolliendi habet, præsertim si recens fuerit. Si tamen ea velimus vti, admiscebimus saltem vel alumen, vel aliud, quod siccet, & astringat, præsertim si dens madeat: Vel ceram albam potius, vt quæ siccior est, ac vim quandam astringentem obtinet, propter eius præparationem: Vel rubram, quæ ob cinabrium dentes præparat, vt facilius euellantur, vel in partes confringantur. Viridis tamen magis laudanda est, quæ vehementer siccet ob æruginem. Post hæc siccantibus alijs erit vtendum, ne ea, quæ dentes extergunt, tandem eos acrimonia sua erodant. Si foetor adsit, adde moscum: si putredo, myrrham, & opple cauitatem. Potest autem repleri bombace, qui odorem mosci habeat. Solet enim moscus in eo asseruari. Id tamen faciendum non est in his, qui obnoxij sunt dolori capitis, aut vertigini, quia odoribus læduntur.

De dentibus tremulis.

CAP. 74.

*Relaxatio
dentium.*

TRemunt dentes, & maximè incisori, qui vna tantum radice nituntur, relaxatis gingiuis. Relaxantur autem ob nimiam humiditatem, vt videre licet post sudationem in morbo gallico, cum non solum tremant,

sed plerumque etiam decidunt. Ob id oportet medicamenta non solum esse siccantia, verum etiam astringentia, vt alumen, nux cupressi, radix pentaph. & bistortæ, rosæ & earum semē, & capitulum, & similia his adduntur, quæ siccant cum quadam caliditate, modò nulla sit inflammatio, vt flores anthos, qui siccant simul & corroborant. Abstinentum a calchite, cortice mali granati, gallis, balaustis, quia dentes denigrant.

R. radic. pentaph & bistortę an. ʒ. ij. ros. cupulorum gland. spongiæ bedegar. ana ʒ. ʒ. ʒ. fiat decoctio in aqua cisternæ, vel ferrata.

R. aquæ cuspid. ros. ʒ. ʒ. aluminis ʒ. ʒ. misce, fiat decoctio, foueantur dentes.

R. aluminis, corall. rub. ana ʒ. ij. sumach, spong. bedegaris, rad. bistortę an. ʒ. j. pulueriscentur & cum succo cydoniorum fiat confectio. Prodest aqua aluminosa, præsertim si inflammatio adsit, vel aphthæ in aliqua parte oris: Vel gutta aquæ separationis auri diluta aqua plantaginis vel peculi ros. vel caudæ equinæ, vel etiam aqua communi, si alia desit. Hæc enim dentes stabiliunt & simul dealbant. Relaxantur etiam dentes carne gingivarum absumpta, quæ replebat, & firmabat interualla dentium. Absumitur autem caro propter carnem dentium. Huic affectui occurrimus ablatione carici, quæ est supergenita. Deinde aceto scill. dentes fricamus. Postea utimur pulu. præscripto, qui carnem siccando regignit. Magis conueniens remedium fiet, additis sarcoticis, vt thure, & eius cortice, radice panac. aut ireos, aristoloch. vel farina orobi, nisi amaror prohibeat. Pistolochiæ & ireos radix id præstat, & odorem gratum & iucundum spirat. Nam in affectibus oris ea medicamenta deligenda sunt, quæ odorem, vel saporem nullum, vel iucundum habent, sed odor quidam castigari potest admixtis odoratis: ingratus autem sapor, non item facilè. Solet enim emendari dulcibus. Ea tamen

*Relaxationis
alia causa.*

• dentes putrefaciunt, & dolorem excitant dentium. Contra tamen noxam hæc addimus, mel. ros. col. & melius oxymel scill. Sacch. ficus & similia dentes corrumpunt. Quare non possum probare, quod multi faciunt, qui in dentium dolore sicibus utuntur. Nam si hæc, cum non

*Quæ decent
dentibus.*

*Astringen-
tia prosunt
dentibus.*

adesset, dolorem inducunt, multò magis præsentē ad-
augent. Omnis itaque dentium affectus siccantibus &
astringentibus curatur, ac dolor lenitur, quem in aliis
partibus astringentium vsus solet augere. Ob id olea o-
mnia, & axungia denique, quæcunque vim habent re-
laxandi, & emolliendi, fugienda sunt. Fit aliquando, vt
caro illa, quæ est in interuallis dentium, supercrescat &
sanguis inter mandendum reiiciatur. Tunc frigidis &
astringentibus caro illa laxior duranda est, vt aqua alu-
minosa, quæ repellit sua frigiditate, & astrictione. Pro-
dest etiam colluere os succo cydoniorum, aut alicuius
herbæ, quæ sit prædita simili facultate: Vel mandere
pyrum, vel malum cydonium. Postea vtile fuerit pul-
coralli rub. & spongiæ bedeg. & radic. bistortæ insper-
gere.

Dentium dealbatio.

C A P. 75.

DEntes nigri dealbantur hoc modo. Aspera & sic-
cantia, quæ sua vi deterforia dentes dealbāt, vrunt-
tur, & tamen demum in medicamenta sicca, aut opiatas
redduntur, aut puluerisata, & gummi arab. excepta for-
mantur in dentificia.

Dentifric.

R. aluminis, coralli albi, rad. bistortæ an. ʒ. j. fiat pul-
quo fricentur dentes. Efficacius est, si os sepiæ, aut cor-
nu cerui, aut cinis panis hordei, parietar. radic. betæ,
asphodellorum, ouorum, ostreorum addantur hoc
modo.

Pulv.

R. parietar. capil. ven. ceterach an. M. j. panis hord.
ʒ. iii. j. cortic. ouorum N. xxx. coralli rub. cortic. thur.
cornu cerui an. ʒ. ʒ. ponantur in vase, coquantur in fur-
no. Adde cineribus ad odoris gratiam, garyoph. corian-
dri, cinamomi an. ʒ. ʒ. ossis sepiæ ʒ. iii. j. fiat pul.

Dentifric.

R. pul. præscripti ʒ. ij. aluminis ʒ. j. cum mosci. gum-
mi trag. & arab. extracta cum aqua ros. aut cuspid. ros.
aut aqua cisternæ, aut ferrata, aut vino astringente, fiāt.
dentificia oblonga, fricentur in sole, vno ex istis den-
tes.

R. cineris præscripti ʒ. iii. j. salis communis, dentium
equorum vstorū an. ʒ. j. cum oxymel. scill. fiat opiata,
qua

qua fricentur saepe dentes, & abluat post, cum aceto scyll. Hoc ad dentium corrosionem multum confert. Vtilius adhuc erit, si myrrham addas, vel hoc modo componas.

R. aluminis vsti, myrrhæ, mastices an. ʒ. β. salis ʒ. j. excipiantur cera alba, & ablutum prius dentis cauum mixtione impleatur. Ad dealbandos dentes & conseruandos.

R. panis frumenti, amborum corall. cornu cerui an. ʒ. β. aluminis ʒ. ij. parietar. capil. ven. ana M. j. cortic. ouorum N. iij. aliās N. x. ponantur omnia in vase fictili in furno, & perfecte conterantur, & cinis seruetur vsui, & fiat sic.

R. cineris præparati ʒ. iij. cinamomi ʒ. ij. caryophil. macis an. ʒ. j. spicæ, cal. arom. an. ʒ. β. mell. ros. col. q. s. ad incorporandum, aceti scill. ʒ. j. fiat ad formam opiatæ, *Opiata pro dentibus.* qua manè fricentur dentes, & postea vino abluantur. Hæc conseruat à putredine, & dealbat dentes, & est medicamentum non ingratum: & quibus malè olet anhelitus ob dentes corrosos competit. Possunt addi mosci vel ambre grana aliquot, vt fœtorem dentium remendes. Si dentes tremulos velis confirmare, & conseruare, adde mastich. ros. rub. nucis cupressi ana ʒ. j. Ad dealbandos dentes parantur dentifricia ex radic. bismal. sic paratæ. Corrigitur radix bismal. & mundatur diligentissimè, & diuiditur in partes longas quinque vel sex digitos, decoquatur in aqua, sale, & alumine. Si addatur radix ireos, decoctio magis odorifera erit. Vbi decoctæ sunt radices, ponuntur in furno, vel sole, exiccantur, & illis radicibus dentes fricantur, purgantur. Antiqui magis probabant lentiscum, quia abstertionem habet, qua gingiuas roborat. Laudatur autem bismal. quia mollis est, nec lædit carnem gingiuarum, & astrictione acquirat ex alumine, eius quoque lentor ab eodem alumine & sale castigatur.

De oris fœtore. CAP. 76.

Fœtor oris vel propter corrosum dentem fit (relinquitur enim in cauitate dentium aliquid ex alimen-

Causa fœtoris. tis assumptis, quod dum putrescit, os fœtens reddit) vel propter vlcus in interna parte oris factum, vel propter pulmonis vlcus, vel propter alimenti corruptione, vel propter nimium vsum carnis. Nam, vt experientia compertum est, omnia animalia, quæ carne vescuntur cruda, vel multa, animam malè olentem habent. Item propter nimiam humiditatem partium oris. Pro diuersitate harum causarum, oportet rationem curandi inuenire. Si à corroso dente proveniat, sufficit detritio ex lentisco, aut alia re, post pastum, cibi reliquias auferre, sale dentes confricare, & vino, vel aqua os abluere, aut aqua & aceto. Si ita corrosus dens sit, vt sæpe dolorem inducat, extrahatur. Si autem vlcus sordidum sit in causa, diligenter detergatur aquis supradictis cap. de Ozena, addita aqua ros. vel myrt. Idem facit si ab humiditate nimia, vt nimio sputo accidat, facta prius purgatione pilulis de assaieret, aut aliis fortioribus, si opus fuerit. Deinde aqua cisternæ, sale, & aceto ros. os frequenter abluere. Si ab vlcere pulmonis, curandum est vlcus, sed qui patiuntur talia vlcera, frequenter vtuntur rebus dulcibus, quæ fœtorem oris faciunt. Ob id odorata aliqua in ore continere debent, quæ sunt illis oportuna, vt conferua ros. Si autem à cibi corruptione odo raciditatem referat, purgandus est pituita ventriculus, & postea aromatici rosati cōfectione, vel de cinamomo, vel de eluct. diarr. ventriculi concoctionem emendare. Si verò alium odorem referat, medicamenta alia danda sunt, quæ bilem, & alimenta corrupta euacuent, & ventriculum utique exiccent, vt rhab. succus rosarum syr. ros. vel decoctum myrob. Deinde vtantur elect. odoratis, vt diarmarg. frig. triasand. & aliis resiccantibus. Hec enim commune est in omnibus fœtoribus, vt exiccentur. Nimia enim humiditas semper putrilaginem facit. Vtatur alimentis siccioribus, vt pane asso. Abstineant ob odoratis, vt cæpis, alliis, porris. Vtatur cinamomo, garyoph. aceto rosato & aliis resiccantibus. Ob id pulueres præscripti à nobis ex cineribus, additis, & auctis odoratis, vtiles erunt. Addendum autem erit saccharum ros. tabulatum.

A Phthæ dicuntur vlcuscula in partibus internis oris facta in pueris ex lactis acrimonia, vel putredine, vel ab alia causa externa, vt pane corroso à muribus, vel ab humoribus acris partes illas molliores, & delicatas exulcerantibus. Sunt vndiquaque rubicundæ, & circa medium albæ. Mutant odorem pro natura sanguinis eius, qui laborat. Nam aliquando color ille exsaturatus est, & niger, aliquando flauescit. Si à causa procatarctica ortum habuerint, sufficiunt topica remedia, quæ vim astringendi habent, & insigniter resiccandi, vt aqua, quæ à nobis fuit præscripta ad polypū, qua penicillo tangantur partes exulceratæ.

Curatio causæ procatarctica.

Reliquæ oris partes colluantur aqua peculi rosarum vel solani, vel acetosæ, vel aqua rosata, cum guttula vna aceti: Vel abluant cum aqua vltimò descripta, ad vlceranarium. Omphacium dissolutum in aliqua ex istis aquis astringentibus mirum in modum prodest. Vnguenta commodè nō præscribuntur in istis affectibus. In robustioribus tangantur aqua forti, diluta cum aqua plantaginis, vel aqua, in qua sublimatum est decoctum. Penicillo tangantur, & postea abluantur reliquæ partes oris succo mali granati, vel aqua rosata, vel myrtill. vel aliarum. Si talia vlcera facta fuerint à causa interna, appareantque partes oris internæ, vtunque inflammata, prodest sanguinis missio ex cephalica, deinde è venis sub lingua. Gargarismata seu collutiones oris ex frigidis, vel astringentibus parare oportet. Si vlcera sordida fuerint, mel rosatum, vel syrupum rosatum laxatiuum, vel ex ros. siccis addere oportet, & frequenter os ablucere, & vlceribus deterfis ad collutiones oris repellentes, aucta facultate resiccandi, medicamentis resiccantibus proderit vti, vt alumine dissoluto in aqua ex corticibus granatorum distillata: vel herbæ, quæ resiccant & astringunt in vino sunt decoquendæ, & aqua ferrata, & sic curabuntur.

Curatio causæ internæ.

MEmoria minuitur ob vulnera capitis non solum partis posterioris, sed etiam anterioris partis cerebri, ut obseruauimus in quodam, ex comitatu Vicecomitis Vticensis, valde erudito, & græcis latinisque litteris satis instructo, cui cum ensis in oculum altè immisus fuisset, ob illud vulnus memoriam omnino amisit, ut omnium literarum oblitus fuerit, coactusque post aliquot annos Lutetiam repetere, ut ab elementis literas disceret. Ego tamen existimo partem posteriorem cerebri læsam fuisse. Nam cauitas oculorum altè descendit, & ad mediam vsque regionem, vel vltra, penetrat, qua regione initium spinalis medullæ oritur, quæ basis est ventriculi posterioris, in quo sitam memoriam omnes antiqui crediderunt.

Libri primi finis.

GVLIELMI RONDE-
LETII D. MEDICI, DE
MORBORVM CVRANDORVM
Methodo, Liber secundus.

*In quo affectus thoracis, & partium vi-
taliū explicantur.*

De Strumis.

C A P V T I.

TRVMÆ fiunt à materia valde
viscida & crassa, ob id parū dif-
ferunt à curatione scirrhi. Ante
omnia vtantur pilulis sine custo-
dia. Postea coquatur humor at-
tenuantibus, incidentibus, ab-
stergentibus, vt est mel rosatum
syr. de bizantiis, de hyss. de ste-
chade quinque radic. mel scyll.
syr. de pomis compositus, cum aquis elenij, hyss. capil.
ven. marrubij, beton. vel melissæ, fœnic. apij, petro.
gram. asparagi. Purgatur pilulis fœtidis, cochiis, assaie-
ret, diaturbith, aga. infuso in oximelite. Syr. concoquēs
talis erit.

R. mell. ros. syr. de bizantiis an. ʒ. j. syr. de stechade
ʒ. ij. aquarum fœnic apij, capill. ven. elenij, hyss. ana gr.
j. misce, fiat syr. aro. cum ʒ. j. zinzib. Vel potest fieri de-
coctio & misceri syrup. Sed meliūs erit in principio vtī
syr. & aquis tanquam leuioribus remediis. Post syru-
pos, paulò fortius vacuare oportet, quā factū sit per
pilulas sine custodia.

R. massæ pil. assaiet. turbith. an. scrup. ij. salis gemmæ & zinzib. an. gr. iij. cum succo ircos, vel gladioli, fiat pilulæ. Vel sic.

R. mass. pil. cochiarum, turbith. an. scr. j. salis gemmæ, zinzib. pil. fœtidarum an. scr. ß. fiat pilulæ cū aqua hyss. vel fiat decoctum ex concoquentibus pituitam, in cuius col infundatur ag. tro. 3. j. vel ponatur in decoct. Quod si vomitum timeas, infundatur in oximelite diaturbith 3. j. elect. de citro sol. vel diacarth. 3. j. syr. capil. ven. 3. j. vel mell. ros. 3. ß. fiat potio. Nunquam in curatione huius morbi debent omitti ag. & turbith addendo semper zinzib. & salis gemmæ tertiam, aut quartam partē, alioqui purgaretur tantum, quod est subtilius, & crassius remaneret. Post purgationes detur theriaca vetus, pul. ros. no. mythrid. diatrium pipereum, diagalanga, pliris cum mosco, & alia, quæ cerebrum siccant & roborant, & materiam præparant ad digestionem & resolutionem. Interpellatis igitur aliquot diebus fiat tale apozema.

R. radic. ircos, galangæ crassæ, radi. petro. graminis, aspar. apij, olusat. an. 3. ij. radic. balaustij, & chelidon. minoris & cucum. agrestis ana 3. ß. (Caue, ne accipias apium risus pro vatrachio) melissæ. beton. capil. ven. adianth. marrubij, ceterac, pollicrici an. M. j. scabiosę M. ß. seminis petro. apij, anis. scfeli, fœnic. carui vel cymini an. 3. j. pass. mundatarum 3. iij. seminis iuniper. poly-pod. elenij an. 3. j. senæ 3. ß. cretę marinæ (vulgò fœnic. marinum vocant) summitatum thymi an. M. j. turbith. & esulæ maceratorum in melle an. 3. iij. fiat decoctio in 11b. j. ß. diss. oxymel. scill. syr. de stechade an. 3. iij. syr. de pomis compos. 3. ij. fiat syr. perfectè coctus, arom. cum 3. ß. vel 3. iij. zinzib. vel 3. iij. cubeb. Capiat quarto quoque die 3. v. cum aqua decoctionis cicerum rub. vel cum decocto gaiaci. Si sufficienter non moueat ventrē, æger quiescat aliquot diebus & pilulas accipiat, postea redeat ad syr.

R. syr. præscripti 3. iij. diaris simplic. 3. ij. misce, fiat lohot, capiat lambendo, maximè si strumas habeat prope asperam arteriam aut gulam. Nam concoquit & digerit materias, & ad euacuationem præparat.

Corroborentur interea internæ partes, & exiccentur, vt dictum est, theriaca, mythridatio, vel opiata frequenti.

R. conferu. elenii, vel ireos, vel gladioli, vel radic. apii ℥.iii. conferu. capil. ven. ℥.i. conferu. anthos, stachados an. ℥.β. pul. diagal. & aromat. ros. an. ℥.i. β. pul. rosat. no. & pliris cum mosco an. ℥.i. syr. conferuati. citri q. s. fiat opiata, cap. bis in hebdomada ad quantitatem auellanæ, superbibendo parum vini. Extrinsecus fiunt vnctiones, catapl. emplastra emollientia, digerentia. Emollire prius oportet, postea digerere, vt in scirrhus faciendum docet Gal. 14. meth. Hoc est intelligendum de scrophulis iam factis, & induratis. Nam, vt monstrabimus cap. de inflammatione tonsillarum, modicè resiccantia & altringentia in principio strumas curant, absumendo paucam illam materiam. Cum iam factæ strumæ incipiunt apparere, nec multum intumescunt, mitiora remedia accipere oportet, quæ sine attractione digerunt, & emolliunt, vt ol. amigd. amar. de lilio, ex decocto mal. farinæ seminis lini, & fœnug. ficuum, & axung. porci, fiat cataplasma cum diachil. communi. Ista sæpe sufficiunt in principio. Sed postquam glandulæ imbutæ sunt humore frigido, & coagulato, digerentibus magis, & emollientibus opus est, vt ol. liliorum antiquo, de kerua antiquo, irino, sycionio, & aliis eiusmodi. Pinguedines, quæ sunt partium subtilium, & magis digerunt, vt anatis, anseris, gallinæ, tunc sunt accommodæ. Sic etiam vulpis, taxi, leonis. Magis emollientia erunt, radix bismal. liliorum, cuc. agrest. Nam hæc emolliunt & valenter digerunt. Radix iarri, dracunculi, ireos, gladioli, medulla cruris vituli, cerui. Adde bdellium. Ex his fiat cataplasma sic.

R. bismal. cum toto, liliorum ana ℥.ii. florum cham. melil. ana p. i. fiat decoctio. In col. adde farinæ fabarum, lini & fœnug. ana ℥.iii. axung. porci sine sale ℥.i. fiat catapl. confusis prius herbis. Addi potest oleum antiquum, vel ol. amigd. amar. vel liliorum, vel irinum. Interdum apponetur mel in catapl. quod vim habet digerendi, concoquendi. Hæc pro principio fiant. Postea fiat talis vnctio.

R. ol. liliorum, chamomirini ana $\mathfrak{z}$ .ij. mucilag. seminis lini, fœnug. ana $\mathfrak{z}$ .j. florum chamom. meliloti ana p. β . propoleos $\mathfrak{z}$ .j. cere citrine q. s. fiat vnguentum addendo pinguedinis gallinæ, & anseris ana $\mathfrak{z}$ .ij. vel apponatur diachilum magnum, iratum. Postea reiteretur cataplasma. Sed vt fortiora recipiat, sic parandum erit.

R. radic. cacum. agrest. ireos ana $\mathfrak{z}$ .j. radic. bismal. achanti, liliorum ana $\mathfrak{z}$ .ij. scill. $\mathfrak{z}$. florum chamomilæ, melil. sambuci ana p. j. seminis lini, fœnug. bisinal. ana $\mathfrak{z}$ .j. fiat decoctio in aqua & pauco aceto. Omnia contundantur, & contusis adde pingued. gal. anseris, medullæ cruris vituli ana $\mathfrak{z}$ .ij. misce cataplasma. Si velis addere oleum, adde ex fortioribus, & fiat sic.

R. opoponac. bdellij, galbani, ammoniaci, diss. in aceto scill. ana $\mathfrak{z}$. β . Quod si non reperiatur acetum scill. adde scillæ assatæ sub cineribus $\mathfrak{z}$ .j. ol. cimini agrest. vel succi narciss. vel radic. eiusdem $\mathfrak{z}$ .ij. musc. seminis lini, & fœnug. medullæ cruris vituli, propoleos ana $\mathfrak{z}$ .ij. contundantur omnia, & confusa reducantur in formam vnguenti. Continuet donec resoluantur. Quod si essent in aliquo loco, vnde possent facile extrahi sine periculo neruorum descendantium, aut venarum, aut arteriarum, extirpandæ sunt, postea vlcus diligentissimè siccatum ducatur ad cicatricem. Sed extirpare parum est tutum, ob accidentia, quæ sequuntur, maximè si in profundiore parte delitescant. Præterea ad suppurationem ducere est periculosum. Nam periculum est, ne interiùs rumpantur, & sanies defluat in pulmones, & eum suffocet. Strumas pungere radio pastinacæ, eisdem curat, vt ingruentes prohibet. Præterea idem facere os ranæ piscatrici scribit Plin. sed cum nullum habeat os in cauda, id dictum puto de Raia. Sunt & multa alia, quæ à substantia, magis videntur facere, quàm à manifesta causa, vt & hoc vnguentum.

R. cineris agni casti flore ceruleo, senectutis serpentis ana $\mathfrak{z}$ .j. ceræ parum. Incorporentur simul, fiat ad formam vnguenti, addendo parum ol. amigd. amar. Multi credunt tale vnguentum valere à proprietate occulta, sed mihi id videtur præstare facultate exiccatoria, qua pollent agnus castus, & spoliū serpentis. Ad-

ditur verò ol. amigd. ne affatim exiccando, tenuis substantia tantum absumatur. Spolium viperæ efficacius est, vel cinis viperarum, vel troscisci viperarum, quia digerunt, siccant, materiâque consumunt, & ad intrâ & extrâ. Efficacissimum ad illas absumendas est medicamentum paratum ex rad. gladioli, quæ vel cõtunditur cum melle & comeditur, vel siccata in puluerem reducit, vel fiat talis opiata.

R. gladioli conditi, vel exiccati ʒ. j. cineris viperarum ʒ. j. β. cineris spongiarum marinarum non lotarum ante vstionem ʒ. β. pulueris de gemmis ʒ. j. cum syrupo de bizantiis fiat opiata, de qua capiat ad quantitatem castaneæ horis quatuor ante prandium. Utatur pulvere præscripto capite de suffusione, addendo salis torrefacti ʒ. ij. vel pul. nostro præscripto in consilio scrophularum, qui talis est.

R. cinerum viperarum ʒ. ij. cornu cerui vsti ʒ. β. rad. galang. irid. cinamomi ana ʒ. j. salis vsti ʒ. iiii. piperis nigri ʒ. ii. fiat pul. tenuissimus. de quo capiat alternis diebus manè, horis quatuor ante prandiũ vnum cochlear, & pro sale in condimentis, aucta salis quantitate. Si suppurentur, fiat vt dictum est in consilio. Si his remediis non curentur ad, remittantur regem Gallix.

De Columellæ inflammatione.

CAPVT 2.

Columellæ inflammatio, aut aliarum partem, curatur, vt angina: id est, mittendo sanguinem è brachio, & venis sub lingua, & appositione cucurbitularum cum scarificatione in lateribus colli, gargarismatis in principio astringentibus, deinde discutientibus vtendum Sed eligenda sunt illa, quæ sapore suo, aut odore palato ingrata non sunt, & potius alimenta sunt medicamentosa, quàm purè alimenta. Ob id decoctum, vel succus fructuum acidorum, vel acerborum mirum in modum valet, vt succus vux acerbæ, pomorum, nucum, mororum, pyrorum, prunorum acidorum, cerasorum, sorborum, mespilorum, malorum granatorum acidorum, & cotoneorum, vel decoctum eorũdum. Ex her.

bis laudantur plantago, portulaca, solanum, lingua pa-
 ferina, pylofella, &c. Vel aquæ distillatæ, ex quibus ci-
 tiùs parantur gargarismata, vt aqua caprif. rosar. peculi
 rosar. plantag. solatri, myrti, cortic. mal. granatorum.
 Aqua cisternæ cum paucis aceto non est inutilis. Repel-
 lentia medicamenta fiunt magna ex parte cum aceto,
 vel si fiant ex succis fructuum. In principio acetum ros.
 additur, vt citissimè repellat. Si autem morbus præces-
 serit, sitque à parte digerendum aliquid, fructus dige-
 rentes, vel mel, vel sacch. vel syr. vel diamoron, vel
 dianucum permiscemus, aut quia medicamentum mi-
 nus gratum videtur. At diamoron & dianucum, quia vi-
 dentur parum habere astringentis, meliores erunt in in-
 cremento, quàm in principio. Fructus detergentes, &
 digerentes sunt, ficus, pass. amigd. contritæ. Ex herbis
 digerunt hyss. origanum, puleg. & aliæ calidæ, & siccæ,
 nec admodum amaræ. Gly. inter detergentia ponitur,
 vt & decoctum hordei, fabarum, rosar. recentium, vel
 syr. ros. vel. de rosis siccis, piper, zinzib. cinamomum,
 galanga potentissimè digerunt. Myrrha idem præstat,
 sed propter amarorem ingrata est. Sapa & mel deter-
 gunt. Parantur igitur remedia sic. Primum ex paratu fa-
 cilibus, vt aqua cisternæ, & aceto, vel vino malorum
 granatorum acidorum, vel cum succo cydoniorum, si-
 cut aliorum succorum astringentia, qui in officinis ser-
 uantur. Vel ex aquis distillatis herbarum, aut fructuum
 astringentium cum succis prædictis, vel cum syr. astring-
 ente, vt.

R. aquarum peculi ros. & plantag. ana ℥. iij. syr. de
 ros. siccis, vel de granatis, vel myrthi vel cydoniorum ℥.
 iiii. aceti parum, fiat gargarisma. Idem syrupi misceri
 possunt decocto herbarum vel fructuum præcedentiũ,
 vel quando materiæ coniunctæ aliquid est. Paretur hoc
 modo.

R. hord. integ. p. i. gly. ras. ℥. i. pass. cum arillis contu-
 sarum pa. xx. ros. rub. p. i. fiat decoctio in aqua cister-
 næ. In ℥. i. dissolue sapa, vel mell. rosa. vel diamoronis
 ℥. iiii. fiat garg. pro incremento & statu. Quod si fieret
 adhuc magna defluxio, liberum erit addere aliquid ex
 succis, vel aquis astringentibus. Syrupi astringentes hoc

tempore conueniunt, quia etiam detergent ob sacch. In declinatione autem, vel vbi multa pituita retenta est in partibus circumuicinis, fiat hoc modo.

R. gly. ras. ʒ. ij. foliorum hyss. vel origani, vel puleg. M. j. pass. à gigartis mundatarum, ficuum pinguium ana. pa. xx. anisi ʒ. iiij. florum anth. & stechad. ana. p. j. fiat decoctio ad ʒ. ij. In qua dissolue oximel. simpl. vel mel. ros. ʒ. iiij. sape ʒ. ii. misce, fiat garg. Vel dissolue cum prædicta decoctione syr. de gly. addendo parum cinamomi, vel zinzib. vel piperis in fine decoctionis. Sed eo tempore, quo est vtendum detergentibus & digerentibus, eclegmata magis conueniunt. Parantur autem ex dulcibus & pulueribus digerentibus, vt ex pul. diaris simpl. diaris Salomonis, sacch. cando cum syr. perfectè coctis. Verùm si istis eclegmatis addatur aliquantula quantitas piperis, vel cinamomi, vel zinzib. citissimè morbū digerunt, & pituitam retentam ob inflammationem expurgant. Probaui ego aliquādo eclegma Scribonii Largi ex pipere, myrrha, & melle, in muliere, quæ suffocabatur, & desperata erat. Infra vnum diem reiecit incredibilem pituitæ quantitatem, & materiæ, quæ circa columellam, glādes, & fauces propter inflammationem retenta erat. Sine myrrha poterit sic parari.

R. piperis ʒ. ʒ. pul. iridis venetiæ ʒ. ii. succi gly. ʒ. j. ʒ. sacc. candi ʒ. ii. mell. ʒ. i. misce, fiat lohot, capiat lambendo. Fiunt etiam in minus delicatis ex decocto radic. gladioli cum multo melle, in declinatione & defluxionibus pituitosis factis. Sua enim partium tenuitate materiam incidunt, & extenuant. Mel autem deterget. Ob idque multam pituitam reddunt. In partibus externis adhibentur illa cataplasmata resiccantia, quæ in angina præscribentur, & est abstinendum ab oleis & vnguentis nimium relaxantibus, quod in angina proprium est. Nam in ea non timemus de relaxatione vuulæ, vt hic. Et in hoc differt curatio columellæ inflammatæ ab angina, & in repellendo. Nam in angina adduntur aliqua dulcia ad deterfionem: in inflammatione columellæ vt possumus aceto, & aliis astringentibus citra deterfionem in principio, quia affectio hæc nequit tam subito suffocationem adferre. In angina potest & ob tumo-

rem, & pituitam ibi retentam ab inflammatione. Ob id statim à principio vtimur diamoron, vel melle ad illius deterfionem.

De Columellæ Laxatione, Vlceribus ac Tabe.

C A P V T. 3.

VVa dicitur, quando ob inflammationem rotunda, & subnigra, aut liuida apparet vix modo. Quare primùm est scarificanda, & si ex eo melius non habeat, abscindenda, tum quia maior est, tum quia corrupta. Columella autem dicitur, quando longior facta est, ad instar columnæ. Fit autem longior ob eius extentionem, aut (vt loquuntur practici) ob relaxationem. Relaxatur autem, quia multa frigiditate humida defluente à cerebro humectata est. Curatur si pauca sit materia, & caput non admodum plenum recrementis, solo contactu pipe ris longi, quod quidem calfacit, exiccat, & leuiter astringit. Reductum in tenuissimum puluerem apponitur supra gladium aut spatulam, aut intra paruum cochlear, & tangitur eius extremitas, qua bis aut ter contacta, pituitam expuunt, & citò contrahitur, & breuior redditur. Quòd si plenitudo fuerit in capite, & multa pituita adhuc defluit, optimum est pilulis pituitam educentibus corpus euacuare. Quòd si multus & viscidus & crassus humor sit, detergendus, incidendus, & iterum euacuandus est, & pars tangenda prædicto pipere, & garg. astringente pars siccanda & astringenda est. Sufficit aliquando aqua cisternæ dilutum acerum, vel vinum malorum gran. vel aquæ astringentes. Si autem perseverauerit in ea magnitudine, etiam si sine inflammatione sit, summitas eius abscindenda est, vt breuior fiat. Nam si longior fuerit quàm pro sua natura, partem superiorem œsophagi tangit, & nauseam parit. Illis, qui hac laborant affectione, semper videtur adesse bolus in illa parte superiore œsophagi. Illis notis etiam sine inspectione agnoscipotest, an plus iusto elongata fuerit. Fiunt frequentissimè vlcera circa illam partem, & potissimùm à morbo Italico, quæ, vt aphthæ, curanda sunt, hoc est, aquis illis astringentibus, & leuiter arrodentibus, ne

serpant, vt aqua illa forti bene diluta, vel aqua, in qua decoctum sublimatum est. Deinde vniuersalem morbi Italici curationem adhibere oportet, si post hæc non coalescant. Contabescit hæc pars, & veluti lorum efficitur aliquando, quæ affectio à nimia siccitate, vel atrophia illius partis fit, & non curatur.

De tonsillarum inflammatione.

CAPVT 4.

Paristmia siue tonsillæ, & anthiades eodem modo curantur, quo inflammatio columellæ (nam & ipsæ inflammationes sunt) & rarò accidit inflammatio in vna parte, quin & aliæ partes ob vicinitatem etiam lædantur. Distinguntur autem, quòd paristmia sint inflammatio partium internarum oris, inter trachiam arteriam & oesophagum. Anthiades verò sunt, inflammationes glandularum, quæ sunt post linguam in eius radice, quæ citra inflammationem aliquando inflantur, & defluxione pituitæ intumescunt, ita vt cibi transglutionem impediant. Nostri rustici (furoulx) vocant, quia curant longa frictione facta in carpo, existimantes tumores quosdam factos, & apertos frictione illa dura in carpo prædictum affectum tollere. Prodest autem re vera ob diuersionem. Nos curamus vacuando pituitam, & humiditates capitis. Sunt enim positæ non longè à foraminibus, quibus pituita mota palatum expurgatur. Post euacuationem illam vniuersalem factam pilulis pituitam educentibus, deriuatio per errhina multum confert. Quòd si pauca sit materia in capite, aut euacuata probè per errhina, vtilissimum est masticatoria parare ex attrahentibus, & detergentibus, vt id, quod continetur circa illas partes laxas, & multis foraminibus perforatas, educatur. Nam quemadmodum in inflammationibus parua illa euacuatio sanguinis, facta per venas linguæ, magnam vtilitatem præstat, sic & masticatorii leuântur partes vicinæ. Et quia masticatorium hoc fit etiam ex detergentibus, id quod in parte collectum est, euacuatur & discutitur. Hoc autem modo parabuntur.

R. cubeb. zinzib. ana ʒ. j. excipiantur ficibus, mastice & que frequenter & expuant. Compositio illa ex amigd. & melle perfecte cocto vulgò (turones) masticatur vtiliter in hoc affectu. Quòd si piperis aliquantum recipiat, pituitam liquabit, & euacuabit. Idem etiam præstant bis cocta ex sach. amigd. & paucò cinamomo, vel zinzib. parata. Idem masticationes italicæ, & panis papalis. Detergendo enim & fundendo pituitam, eam reddunt paratiorem spuitioni, & non minùs efficacia sunt, quàm eclegmata, & palato nò minùs grata. Pignolatum etiam ad id confert. Sunt & vtilissima condimenta, quæ ex sapa & paucò aceto fiunt, & quæ cæpas recipiunt. Incidunt enim & attenuant, potissimum quando pituita multum viscida est. Gargarismata leuiter astringentia, & aliquatulum detergentia profunt, de quibus capite de angina dicitur. Inunctiones in parte externa ex resiccantibus, in principio profunt. In declinatione & cum consistit defluxio, digerentia cum aliquibus emollientibus. Hoc autem faciendum est, ne relaxantibus medicamentis partes laxiores redditæ maiorem defluxionem recipiant. Digerentia in declinatione cum aliquibus emollientibus miscenda sunt, quia glandulæ istæ indurantur facillè, & morbus in scirrhum degenerat, qui nunquam aut rarò curatur in his. Sunt autem illa medicamenta apponenda in lateribus arteriæ sub maxilla inferiore. Et quia hoc videtur pugnare cum consuetudine, rationem subiunxi. Hanc ex Diosc. loco vno colligo, qui ait nucibus cupressi strumas curari posse. Hæc videntur pugnare cum practicis, qui omnes vtuntur astringentibus in parte interna, & relaxantibus in externa. Sed quia partes laxæ sunt, cum defluit materia, non sunt laxandæ, sed cum consistit defluxio, vt materia ad extrà trahatur. Quare in omnibus illis affectibus esset vtilissimum in principio, si Medicus vocaretur, aut illas futuras defluxiones præcognosceret, medicamenta vtrunque resiccantia cum leui quadam astrictione intus & extrà ponere. Quòd in meipso frequenter expertus sum, & anginam & defluxiones ad fauces prohibui, & multos à serophulis incipientibus vindicavi, nucibus illis cupressi supra partem apposis.

Potest fieri tale cataplasma.

R. nidi hyrund. ℥. iij. pul. nucum cupress. ℥. j. ros. ℥. ℥. excipiatur oxymel. fiat ad formam cataplasmatismatis, applicetur in lateribus colli. Hoc medicamentum leuiter astringit partes laxas, puitamque illam tenuem iam de fluxam exiccat. Si indurata fuerint glandulae illae internae, curandae sunt, ut scrophulae. Nam scrophulae adhaerent sunt induratae.

De tonsillarum vlceribus serpentibus.

Tonsillarum & columellae vlcera eodem modo curantur, quo & apthae, ut supra dictum est, in quibus vnum est obseruandum, quod cum omnia vlcera interna oris serpentina sint, idque ob partis molliem & laxitatem (quod non accidit partibus externis) vehementioribus exiccantibus, & astringentibus gaudet, quam externa vlcera, tum ne amplius serpent, tum quia semper a salua fiunt humidiora, unde & medicamentorum vis refringitur. Particularis curatio sumitur a similibus.

De angina. CAP. 5.

Angina facile cognoscitur ex impedita respiratione, & dolore circa laryngem & oesophagum. Si itaque inflammatio musculorum gutturis, vel colli, vel vuae fiat, ita ut sinanche sit, primum detur clyster, mittatur sanguis de basilica dextra, affigantur cucurbitulae cum scarificatione in spatulis. Debet autem sanguis mitti de cephalica dextra, quacunque hora veneris, ut materiam minuas & diuertas, ne augeatur morbus. In principio anginae competunt repellentia ad intra, nunquam autem ad extra. Nam materia semper ad exteriora trahenda est, ob periculum suffocationis. Fiat igitur tale garg. ad materiae repulsionem.

R. aquarum solani, plantag. & caprifol. an. ℥. ℥. acceti ℥. ℥. diamoron ℥. iiii. fiat garg. vel sic.

R. summitatum rubi vel myrthi, vel lentisci, vel rebinthi, vel pyri sylvestris aut sorbi M. j. ros. rub. cort. mali gran. ana ℥. j. fiat decoctio. In ℥. j. col. dissolue dia

moronis ℥.iiij. vel vini malorum granatorum acidorum ℥.iiij. fiat gargarisma. Post aliqualem repercussionem post hæc garg. factam, & intermediis horis aliquot; vel diebus, si morbus det inducias, fiat sectio venarum sub lingua, quæ non solum confert in angina, & in inflammatione vuæ, sed etiam omnium internarum partium ori. Possunt tamen & tutius secari venæ sub lingua eodem die ad materiæ deriuationem, quæ facillè fluit, & locum replet, vnde dispnea, & sæpissimè suffocatio. Post horam fiat aliud garg. pro augmento, vel superiori addantur aliqua, quæ vim digerendi habeant, & concoquendi humoris, vt si addas gly. pass. & aliqua astringentia, vt mel ros. & fiat sic.

R. ros. rub. fol. myrrhi, vel lentisci ana M. j. gly. ℥. j. pass. mundatarum, ficuum an. N. xx. hord. integri p. j. fiat deco. In ℥b. j. col. diss. mell. ros. col. & diamoron an. ℥. j. fiat garg. Si possint transglutire, sunt, qui dant potionem pro ratione humoris peccantis, post diem sectionis venæ. Clysteres etiam fortes ab initio profunt ad reuulsionem. Accedente magis declinatione minuenta sunt, quæ repellunt, & augenda quæ digerunt.

R. gly. rasæ ℥. j. ros. rub. cyperi an. ℥. ij. cortic. mali gran. ℥. j. pass. mundat. ficuum, iuiubar. an. N. xx. hord. integ. p. j. hyss. vel orig. vel calamenti p. j. fiat decoctio. In ℥b. j. colaturæ misce sapæ, mellis ros. an. ℥. ij. dianucum ℥. j. oximellis simplicis ℥. iiij. fiat gargarisma, quod continuare licet ad perfectam vsque curationem, præterquam in principio. Fiat talis inunctio.

R. ol. liliorum & cham. an. ℥. iiij. vngatur collum calidè, & à principio ponatur bombax. Postea fiat alia inunctio fortior, sic.

R. vnguenti resumptiui, & vnguenti dialth. ana ℥. ij. fecis ol. liliorum ℥. iiij. fiat vnguentum, ponatur supra locum affectum cum lana succida. Omnia relaxantia à principio ad extra sunt adhibenda, vt materia ad partes externas deriuetur, propter periculum suffocationis. Ad intra autem repellentia in principio. In incremento repellentia cum digerentibus. In fine autem digerentia cum astringentibus tantum. Principium huius morbi esse solet primus dies: augmentum, secundus:

secundus: vigor, tertius & quartus: post hoc solet declinare. Pro statu & declinatione fiat vnguentum fortius, quod magis digerat hoc modo.

R. vnguenti dialth. & sibi vel resumptiui an. ℥. iij. ol. liliorum ℥. iij. pulueris nidi hyrundinum ℥. iij. incorporentur simul, & si ut cataplas. ponatur supra partem affectam. Et hoc est præsens remedium. Iuuat etiam, vt stercus canis rodentis ossa, siue assumatur, siue admoueat, sicut & spoliū serpentis. Post sanguinis missionem clysteres tertio quoque die sunt dandi, & debent esse satis fortes ad diuersionem, etiam si aluus sua sponte satis fluat. Dandi sunt etiam syrup. concoctorij. Si autem depræhendatur humor esse calidus, vtendum est incrassantibus syrup. vt violato, iuiubino, vt suprâ monstratum est capite de cataritho. Si autem, *Syr. concoq.* materia pituitosa appareat, concoquatur syrupis calidis, vt syrupo de hyss. de glyc. mell. rosat. & aliis huiusmodi, vt syrup. de prass. qui multum probatur, & aliis detergentibus. Cum verò pilulas nequeant deuorare, dissoluantur pilulæ, vel fiunt potiones. Sed pauca sit quantitas potionis, (quia non facillè possunt deglutire) & fiat efficacior. Vt autem melius possint deglutire, ponatur ventosa in collo, circa secundam vertebra. Dilatat enim vias illas. Vtatur lohot ad abstersionem, & maturationem.

In principio fieri potest lohot ex diatragacantho *Pro principio* & diapaupere, vt. *Angina.*

R. elect. diatraga. frigid. ℥. ij. elect. diapauperis albi ℥. j. syr. iuiubarum & diamoro ana. ℥. j. fiat lohot, quo vtatur. Addi potest syr. de papauere, vel myrtill. & hoc pro principio. Accedente statu minuenda sunt hæc fortia incrassantia, & ad mitiora veniendum, vt ad syrup. viol. & tandem ad syrupos de gly. de hyss. de prass. ad elect. diaris simpl. Salomonis, & alia, quæ magis sunt digerentia, vt.

R. pulueris diatrag. frig. ℥. j. diaris simpl. ℥. iij. syrupi de papau. vel de liquir. vel de hyss. vel de prass. ℥. j. fiat lohot, cui adde stercoris canis ossa rodentis ℥. ij. vel cineris hyrundinum, vel nidi hyrundinum tantundem. Præstantissimum remedium pro declinatione est, &

maximè cùm à pituita fit morbus, (quod quidem non minùs valet in peripneumonia à pituita) sed respuitur à delicatis ob amarorem & odorem. Tale est.

R. piperis ʒ. ʒ. croci, myrrhæ ana scrup. j. mell. defpumati tʒ ʒ. misce, fiat ad modum lohot. Oximel simplex & squilliticum, & alia, quæ incidunt & attenuant, conueniunt, maximè cùm multa pituita retinetur in illis partibus ob tumorem. Pro delicatis sic fieri poterit.

R. piperis ʒ. ʒ. succi gly. scrup. j. diatriis simpl. ʒ. j. croci gr. vj. saccha. vel syr. de hyss. qr. j. fiat ad formam lohot, capiat lambendo.

De raucedine. CAP. 6.

Raucedo fit ob defluxum alicuius materiæ in trachiam arteriam, ob id concoquendus est humor, & euacuandus. Concoquatur syrup. calidis & lenientibus trachiam arteriam. Si materia fit salsa, vel aliquam habeat subtilitatem, & caliditatem, concoquatur syrup. viol. & de iuiubis. Si viscida sit & crassa, melle ros. & anthos. vel squill. Commiscentur syrup. cum decoctione hordei, vel cum decoctione pectorali. Datur interdum syr. de papauere, cum syrup. de stechad. & fit medicamentum medium ex duobus illis contrariis. Sed dandi sunt cum decoctione gly. vel in aquis hyss. meliss. capil. vener. Si igitur materia fit calida, vel nimis subtilis, fiat sic.

R. syr. viol. & de pap. an. ʒ. ʒ. cum aqua hordei fiat syr qui detur à principio, cùm materia adhuc fluit. Sequentibus diebus, fiat alius syr. sic.

R. syr. de iuiubis & viol. an. ʒ. ij. syr. de gly. ʒ. j. cum decoctione hordei fiat syr. vel cū decoctione pectorali. Si autem à materia frigida, & multum viscida, concoquatur hoc modo.

R. mell. ros. col. ʒ. j. syr. de gly. ʒ. ij. aquarum hyss. meliss. capil. ven. enulæ camp. an. qr. j. fortior erit, si addas syru. de prassio, de stech. cum decoctione pectorali. Si clarif. & arom. velis, id fiat cum ʒ. j. cubeb. quæ à tota substantia vim habent clarificandi vocem. Pur-

getur pilulis præscriptis in capite de catarrho, vel cum electario indo, vel de citro solut. diss. in decoctione pe-
ctorali vel in aquis capil. vene. vel hyss. vel cum aqua
decoctionis hordei.

Ad vocis clarificationem vtantur tali lohot.

R. conf. ireos ʒ. ii. j. conf. anthos & stechad. an. ʒ. j. fa-
rinæ orobi & pul. gly. an. ʒ. ij. sacch. candi & penidi.
an. ʒ. i. ʒ. cum mell. ros. vel cum syrup. de hyss. vel de
prass. fiat lohot. Optimum est vti frequenter pilulis
nostris de beniouino, vt si bis, vel ter in hebdomada ca-
piat pilulam vnam. Mirabilem enim vim habent clari-
ficandi vocem. Potest & alio modo confici lohot, vt.

R. pul. diairis simpl. ʒ. ii. j. vitellū oui N. j. terebinth.
abietis ʒ. ii. j. si adsit laricea ʒ. ij. farinæ orobi. ʒ. ʒ. cubeb.
ʒ. ij. mell. despumati q. s. fiat lohot, vel cum syr. de gly.
capiat lambendo. Vtantur hoc gargarismate.

R. glycirr. ras. ʒ. j. ireos ʒ. ʒ. pass. mundat. iuiub. & fic.
an. N. x. hordei integ. p. j. orobi p. ʒ. fiat decoctio, in cu-
ius ʒ. j. adde mell. ros. col. & syru. de prass. an. ʒ. ij. fiat
garga. Fit etiam garga. ex theriaca in decoctione præce-
dēte, vel cauliū, vel aqua hyss. vel in decoctione orobi.
Teneant in ore elect. diatragac. frig. si materia acris sit,
elect. diairis, pilulas bechicas, pilulas sub lingua, &
alia, quæ vim habent abstergerendi, vt sacch. candum.
Vtantur fumigio præscripto cap. de catarrho. Si verò
raucedo fieret ob asperitatem, vel siccitatem, fiet talis
decoctio.

R. rad. bismal. ʒ. j. gly. ras. & radic branchæ vis. ana
ʒ. ʒ. pass. mundat. iuiubarum, sebesten an. N. x. florum
viol. mal. an. p. j. quat. semin. frig. ma. & seminis bom-
baxis an. ʒ. ii. j. hordei mundati p. j. fiat decoctio. In ʒ. j.
diss. syrup. viola. ʒ. ii. j. syrup. iuiubarum ʒ. j. misce, fiat
syrup. pro tribus dosibus, vel cum simili decoctione
fiant gargarisinata, vel fiat lohot hoc modo.

R. confer. viol. ʒ. j. butyr. recentis & lactis amygd.
an. ʒ. ij. farinæ orobi ʒ. ʒ. elect. diatrag. frig. & diapenid.
sine speciebus an. ʒ. j. ʒ. omnia simul incorpo. fiat adfor-
mam lohot, addendo ad dulcorandum syr. viol. parum.

Potest etiam fieri talis syr. qui utilis esset in omni raucedine, a quavis causa facta fuerit.

R. rad. gly. & bisinal. an. ʒ. j. ireos ʒ. ʒ. vel galangæ ʒ. ij. caul. capil. ven. ceterac, pollyrici, adyanth. hyss. marrub. an. M. j. feminis cubeb. vel mal. ʒ. ij. hord integri, orobi an. p. j. fi. decoctio. in cuius th. j. di. mell. vel sacch. q. s. fiat syr. pro tribus dosibus matutinis. Pars aliqua inspersietur melle, & penidiis. Utatur loco lohot.

De Ptyalismo.

CAP. 7.

Saliuæ frequentem & immoderatam reiectionē, cuius hoc loco modum compescendi tradere instituimus, Græci πτυαλίσμον, ut apud Aetium, aut πτυαλίμον, ut Hipp. Gal. in prorheticis ostenderunt, & vocauerunt. Saluæ autem nomine humorem omnem, qui per os sine tussi, aut excieatione, vel vomitione reicitur, saluæ speciem referentem appellamus, cuius frequens, & molesta expuitio symptoma est, quod ob expellentis facultatis irritationem, aut retentricis imbecillitatem consequitur. Qui enim per tusses aut vomitiones excernitur, iam à pulmonibus, vel stomacho prodire necesse est. Saliuam verò naturalem, quæ nec qualitate, nec quantitate materiæ modū excedit, glandulæ utrinque linguæ assistentes, quas peculiari nomine nostri, Tonsillas, dixere, perpetuò eructant, tum ut madescat lingua, larinx, &, ut quibusdam placet, pulmones, tam ut eius perfusione ciborum perfractio, & prima coctio in ore exactius conficiatur. Quòd si Gal. credendum sit, nihil aliud erit, quàm residuum, & veluti optimæ reliquæ alimenti illarum partium, aut linguæ, totius materiæ partis, à qua producitur simile. Hoc enim omnium animalis partium commune est, (quæ quidem vel aliis partibus utiles humores, vel ad generis propagationem, vel conceptus nutritioni accommodatos gignendi vim habent) ut talis humor sit alimenti partis ipsam generantis, qualis in ossium cauernulis, & inanitatibus reliquæ. In iecore verò sanguis, & spumosa in pulmonis carne humiditas. Sic etiam lingua & tonsillæ & oris partes fungosam albamque constitutur

tionem habentes, cum id, quod affluit, sibi assimilandum vim sortitæ sunt, familiarem, & proprium humorem talem efficiunt, qualis saliva ex naturæ præscripto omnino est, cui tamen aliquid superuacanei humoris, qui è cerebro in palatum (cui illa à natura ad se expurgandum constituta via est) stillare solet, admisceri oportet. Crassiores enim cerebri sordes priores ventriculi suscipiunt, & congerunt, à quibus partibus per ossa nasi perductis sensim in peluim & infundibulum dilabuntur, deinde per cunei foramina in os sphenoides, & in palatum pedetentim instillant, forasque deturbant, nec vnquam vsque adeo cerebrum est sanum, quin semper aliquid congerat superuacanei. Quandiu tamen secundum naturam se, & omnes partes oris habuerunt, nec immoderata, nec copiosior, sed pro naturæ mediocritate & vsu cumulabitur saliva. Vbi verò aut cerebrum humidius fuerit, aut excrementis immoderatis congerendis idoneum, vel oris partes intemperie aut imbecillitate aliqua, aut morbo partibus organicis proprio laborauerunt, illisque vel copiosius, vel non satis congruum suppeditabitur alimentum, aut vicinarum partium onera receperint, tum copiosorem colligi salivam consentaneum. Capitis enim humiditas defluxionum in partes inferiores continua causa existit. Oris verò partium imbecillitas, aut glandularum, quæ in eo sunt, natura efficit, vt in has magis partes decumbant, aut aliæ partes sua excrementa transmittant facultatis expultricis munere. Multitudine enim, vel qualitate interdum sua, expultricis facultatis munus continuò sollicitant. Id quod etiam præstant omnia, quæ mordendi ac pungendi, aut detergendi, qualia sunt alimenta, & medicamenta, vim habent, quæ tantò potentius id efficiunt, quantò minore caliditate prædita sunt. Caloris enim est humores fundere, meatus aperire, atque etiam attrahere. Hac ratione, quibus pituitam è cerebro per palatum volumus elicere, masticatoria eiusmodi facultates habentia præscribimus. Ob id non mirum si partibus oris inflammationem patientibus, aut ex aliquo affectu præter naturam calentibus, huiusmodi symptomata sæ-

pe succedant, & si id non solius caloris ratione, verum etiam doloris aut partis affectæ natura efficiatur. Dolentium enim & imbecillarum partium natura est, aut ad se fluxiones attrahere, aut decumbentes in se recipere, largas quidem, ubi corpora plena sunt, & excrementis scatentia. Parciores verò, ubi excrementis vacant. Sic etiam fit, cum ulcus in ore est, & cum columella humore multo superius defluente madens, atque perfusa, laxior, longior euadat, propendensque in fauces, & in œsophagi caput illabatur. Suo namque pondere, & mole cutim distendit, rarioremque facit, & foramina partis interioris palati dilatat, ut nullo remorante continuo, assatimque pituitam à cerebro in os irruere sinat. Non paucis visa est argenti vini siue inunctio, siue intro assumptio, dum sua tenuitate fluxiones in os concitat, frequentis oris expuitionis causam attulisse. Aliis verò luis venereæ labes, quæ istius mali seminarium esse depræhenditur, cum absque alia manifesta occasione contabescere simul corpus atrophiam, caputque dolere circa aures, & maximè noctu magis, quam interdiu torqueri conspicitur. Quicquid huic malo originem dederit, cum multarum affectionum, grauissimorumque symptomatum seriem post se trahant, formidandum semper erit. Cum enim tanta sit in os pituitæ defluxio, ut nequeat tota propelli, aut ulcera, fetoremque oris, & timores excitabit, aut si pars in asperam arteriam pulmonisque decurrit, tussis molestas, spirandi difficultates & tabes tandem accerset. Si verò ad stomachum deferatur, & concoctionis munus interturbabit, & sic cruditates, lienterias, diarrheasque sæpe excitabit, & si ab ipso ventriculo salivæ copiosioris origo sæpius reducat. Læsa enim ventriculi concoctione, humore multo & aquoso innatante, cuiusque tunicis impacto saliva multa in os exurgat, quæ frequentem expuitionem, siue tussim excitat. His melancholicorum humidique ventriculi notis, humidi copiosiorisque sputi reiectionem ascribimus. Sic etiã tenuem plurimamque salivam pronuntiare & præcedere vomitionem Hipp. & Gal. tradiderunt, quod nos ob linguæ cum ventriculo, per mem-

branam, consortium accidere non dubitamus. Vnde fit, vt cū superior ventriculi pars humore multo, aquoso, qui sua leuitate aliis supernatare solet, imbuat fauces & linguam, & per consensum simul eadem perfundit. Hæc autem diligēter distinguere oportet, vt veram pyralisim causam & scaturiginem depræhēdamus, sine qua suppressendæ copiosioris saliuæ rationem veram inuenire posse sperandum non est. Cū enim causarum morborūque eam excitātium remotione consistat, illud aggredi nō sanato vlcere, quod illā promouebit, inanis laboris est. Proinde cū illud contigerit, curato vlcere, saliuæ exuperantiam in ore facilius exhauriemus, & intercipientus, si gargarismatis astringentibus potentēque resiccātibus citra vllam detersionem, partem imbecillam corroborabimus. Sufficit enim medicamenta ingrata ori non esse. Quod si ex ingratīs parentur, addita pauca quantitate syr. de ros. siccis, & cydoniorum, gratiora palato reddet. Illa autē gargarismata, quæ ad anginae & columellæ inflammationis principium præscripta sunt, hīc non incommode transferri possunt. Sed ad vlcus oris curationem, istud interea vsurpare licebit, post contactum aquæ, quam fortem vocant, aut sublimati. tiusmodi enim vlcera omnia, cū aphtharum conditionem retineant, ne latius serpent, medicinis astringentibus, & leuiter arrodentibus cohiberi volunt. Istud verò gargarisma tale erit.

R. fol. myrth. plantag. pilosellæ an. M. j. cort. mali granati ℥. j. ros. rub. vsneæ ana M. s. fiat decoctio, in aqua calibeata ex vino albo. Incuius ℥b. iij. diss. aluminis ℥. j. Vtatur tali gargarismate. Acetū ob vlcus nō est admiscendum. Vinum tamen addimus ad maiorem exiccationem. Quin etiam lentisci folia, licet astringendi vi prædita, quæ vim habent epispasticam, seu attractoriam, ab iis reiicienda in hoc affectu semper censemus. Vt verò palato gratiora efficiantur, syr. de ros. siccis, vel cydoniorum ℥. iij. addere conueniet, & istis os colluere. Quod si aliquam abstersionem vlcus requirat, sufficiet melle ros. col. vel syr. ros. lax. id efficere pro vlcus curatione.

Si verò columellæ relaxatio, & dilatatio, ptyalismi causa sit, eius in priorem, & naturæ conuenientem statum reductio, ptyalismi etiam curatio erit. Hoc proinde existere, ex curatione relaxationis columellæ repetenda remedia nobis erunt. Quando autem argenti viui vsus affectionem hanc induxerit, absterfis primùm dentibus cum aqua peculi ros. in qua gutta vna ipsius aquæ fortis iniecta fuerit, superiore gargarismate, donec malum sedatum fuerit, vtendum est. Quòd si luis venereæ soboles existat, curatione vniuersali, quæ morbo Italico debetur, à nobis suo loco tradita, necessariò tollenda est, quæ vel inunctione, vel suffumigio, vel diætâ perficitur. Symptomata enim, quæ luem veneream consequuntur, licet curationem propriam, & peculiarem habeant, eam tamen sine vniuersali nunquam admittent. Ventriculi porrò coctionis læsionem, cruditatēque huic morbo interdum originem dare diximus. Quare cū istud eueniet, pilulis de hyera purgandum corpus est, deinde tum sumptis, tum admotis concoctio promouenda, vinēque ventriculi corroborandæ sunt, & confirmandæ eo modo, quem cū de cruditate, & ventriculi imbecillitate ageremus, docuimus. Nec verò cū ex capitis vitio & humiditate, salua multa colligitur, omittenda sunt accommodata capiti topica remedia. Quæ tum ad illius resiccationem, tum ad sistendas defluxiones faciunt, quæ in catarrhi curationem à nobis descripta sint, satius est illuc recurrere. Aph. 12. lib. 1. prophetici. in phenitidis principio simpliciter & clemēter habere, sed crebrò permutari, malū. Malus quoque & frequens excreatus Galeno. Frequens enim excreatus, & propter os ventriculi ex humiditate imbecillum, & propter cerebrum humiditatibus refertum oritur. Excreatus frequēs, aph. 6. eiusdē, & si aliud quoddam signum affuerit, sunt phrenitica. Si quid expuatur tunc, quomodo in distillationibus interdum vsu venit, ob ea, quæ in os ipsum per narium foramina confluunt, fieri id consuevit. Contingit autem & aliquando frequens talis excreatus, vbi respirationis robur exter-

num quidpiam attraxit, meatibus ipsis tum adhæserit, tum impactum fuerit. Ob eam autem causam excreatus, qui ex arbitrariis functionibus, vna existit frequens oblæsa, læditur cognatione: quomodo & arbitraria quævis functio. Cùm igitur frequens excretio contigerit, atque ob id glutinosum sputum, quod in canalibus à naribus ad os pertingentibus infarctum sit, vt ea delicatis quibusdam ob calidam & siccam cerebri intemperiem obtingat, impossibile non est. Gal. in aph. 3. Sectionis 2. prophæti in febribus non iudicatoris præterfluentia sputa ob copiam immoderatam, vel virtutis imbecillitatem fiunt, atque ob id sunt agro leuia id est, non cõtumacia, & versu facilia. Aph. 63. eiusdem. Tussiculæ, cum frequenti sputo abcessum tollunt. Fieri potest, vt facta intro inclinatione per canalem naturalem effluat, quod tenuius est, ac conficientibus parotidibus succis ad oris capacitatem, & ita sæpe fieri sputum.

De Tussi. CAP. 8.

TVssis symptoma est partiũ respirationi inseruiens, & est motus facultatis expultricis, thoracis, vel pulmonum, volentis eiicere, quod est molestum. Talis est, qualis est ventriculi nausea & vomitus, & cerebri sternutatio. Tussis sequitur multos morbos, & à diuersis causis excitatur. Fit autem vel à sola intemperie, vel cum materia, ab intemperie frigida, & à nimia siccitate, vt in febribus hecticis, & in his, quibus exesa est columella, vel diuisa. Fit à compressione septi transuersi, vt in tumoribus hepatis arida tussis, vel tussicula. A materia fit, cùm aliquid in arteriam delapsum est, siue sit humor, siue corpus aliquod, vt mica panis, potus, aut aliud quoddam humidum, vt sanguis, pituita à capite, vt in catarrho, à materia, quæ in thoracé vel in pulmones, vel trachiam arteriam, vt à serosa humiditate, quæ in spatium resudauit, sicut in hydrope: vel à tenui materia, quæ ab inflammata membrana resudat, vt in pulmonis inflàmatione, quãdo materia in arteriã resudat. Fit & à tuberculo innato in aliqua parte trachię arterię

vel pulmonum. Cùm constet symptoma esse, & morbos sequi, illius nulla est curatio, cùm curatio ad morbum referatur. Sed illius ablatio erit, auferendo causam, scilicet, morbum curando, qui illius tussis causa est. Nā vt morbus non tollitur, nisi causa prius auferatur: sic neque symptoma. Nam, vt Philosophi dicunt, non tollitur effectus, qui fit, nisi auferatur causa, & ablata causa tollitur effectus, si morbus adhuc sit in generatione & in fieri, & à causa dependeat fiēte vel conseruante. Verùm tussis, vt dolor & alia symptomata, modo tātum sua vehementia molestant ægrum, tunc eius neglecta causa ad mitigationem veniēmus, tanquam ad id, quod magis vrget. Mitigatur autem, vt dolor, id est, dispositionem minuendo, vel sensum partis auferendo, vel stupefaciendo, ne tussiant.

Curatio.

Pro diuersitate causarum remedia instituēmus, vt si ab aëris frigidi occurſu, ab intemperie frigida fiat, sola spiritus cohibitione curatur. Si ob id, quod à parte inflammata resudat, tussis fiat, sputum prouocando, & inflammationem curando mitigatur. In aliis vtilissima est tussis ad expellendum. Quare non adhibemus bechica, nisi ad expectorationē, vt sine molestia, aut magna cōtentione expellatur, quod debet expelli. Idē faciendū in inflammatione pulmonum, & in catarrhis. Quod si non tussiant, aliquando acetosis, vt oxymelite, syr. acetos. prouocamus, vt expellāt, quod ob retentionem ægrum iugulare possit. Igitur ad molestiam tussis auferendam, & mitigandam, cognoscere oportet, ob quam causam prima, vel secunda tussis motione non expellatur. In principiis inflammationum, quia nihil aut parum à parte inflammata resudat, ob id tussiant, vel ob tumorem magis, quàm ob resudatam materiā. Quare oportet prouocare diuersionem inflammationis, deinde resolutionem, & expectorationē, vt in capite de pleuritide dictum est. Habent commune principium inflammationes cum aliis tumoribus & defluxionibus, quod inspissantia in primis insultibus danda sunt, tum quia ma-

teriam tenuem inspissando expulſioni parant, & deſluxionem compeſcunt. Ergo antequam inſtituantur topica, bechica, inſpicere oportet, nū materia tenuis ſit, vel craſſa, vel viſcida. Nam ob tenuitatem, & viſciditatem & craſſitiē, non facilē tuſſim reiiciunt, quòd moleſtat. Cognoscitur ex natura morbi & inſpectione. Si ergo ſit inflammatio, eſt tenuis, quia non niſi tenue exudat initio, ſi nihil omnino expellatur, & nō faciat magnam difficultatem in reſpirando, & ſi poſt multam tuſſim aliquid tenue & ſpumofam reiicitur. Quòd ſi magna ſit difficultas anhelandi, & poſt tuſſim, quod reiicitur, ſpumofum, vel viſcidum eſt, & craſſum, attenuanda, detergēda: ſi verò tenuis, inſpiſſanda & leuiter detergenda. Ad inſpiſſationem tenuium deſluxionum, & quod inſpiſſationem recipere poteſt, præſcribimus, qualia ſunt, mylum, albumen oui fortiter agitatū, & ſaccharo mixtum. Syr. viol. debiliter, ſyr. de iuiubis mediocriter, & ſyr. de pap. diacod. Galeni, pilulæ albæ, pul. diatrag. gummi trag. & arabicum. Vſurpantur per ſe ſyr. lambendo magis, quàm alio modo, quia craſſities ſyr. ad pulmones non permeat integris viribus. Si in ventriculū labantur, meatus venarū meſaraicarum, & ramos venæ portę conſtipant, quod noſtri ſolent facere. Ego ſic facere conſueui, & ex his componere volui, admixtis quibuſdam ſeminibus frigidis maioribus, vt ſua tenuitate aquoſa alia deducant ad partem affectam, vt.

Inſpiſſantia.

R. rad. conſol. maioris, vel bugloſſ. (habent humorem lentum) vel biſmal. ʒ. j. iuiubarum N. xx. quatuor ſem. frigid. maior. ſeminis mal. an. ʒ. ij. ſeminis papaue-
ris albi ʒ. ſ. florum viol. bugloſſ. an. p. j. fiat decoctio in aqua hord. mundati, & in ꝑ. j. ſ. diſſ. ſaccha. q. ſ. fiat ſyr. cap. in quatuor matutinis. Poteſt fieri ex aquis ſic, admiscendo ſyrupos in officinis paratos.

R. ſyr. de iuiub. ʒ. v. ſyr. de pap. ʒ. j. aquarū viol. bugloſſ. an. q. r. j. miſce, detur cum decoctione hordei loco aquarum diſtillararum. Hæc inſpiſſando materiam faciunt, vt facilē reiiciatur. Poſtquam materia eſt inſpiſſata, ad detergentia veniendum ſine incifione aut attenuatione. Quare addi poteſt gly. in ſyr. vel ſyr. de gly.

Detergētia.

Tussis à materia salsa.

vel de hyss. auferendus de pap. Vel adde mell. ros. vel viol. parum, vel saccharum candum. Sic fient & detergentia & expectorantia tenuium fluxionum. si tussis sit ob materiam salsam, detergentia leuiter cum refrigerantibus & humectantibus salsuginem eā minuunt, vt syr. violatus cum decoctione hordei mundati, vel cum decoctione quatuor sem. frig. maiorū. & semine mal. vel cum decoctione maluz, rad. borrag. & similibus. Detur elect. diatragacanthi.

A materia viscosa curatio.

Si tussis à materia viscosa, & crassa, tunc incidenda & detergenda, vt oxymelite, syr. acetoso. de gly. lambendo vtatur, vel cum decoctione sequenti.

R. rad. elenij. & bechij, an. ʒ. ij. gly. ras. ʒ. j. beton. hyss. scab herbarum capill. an. M. j. marrub. M. ʒ. pass. fic. an. N. xx. quatuor semin. frig. mai. an. ʒ. iij. anis. ʒ. ij. florum stechad. anth. an. p. j. fiat decoctio in aqua hordei, & in ʒ. ij. diff. mell. cōmunis & sacch. q. s. fiat syr. capiat in quatuor matutinis, vel detur syr. de gly. capil. ven. de marrub. vel oximel simpl. vel scill. cum decoctione erysimi, cū pass. & quatuor seminibus frigid. maioribus, ne nimium materia exiccet. & retineatur. Purgetur agar. infuso in vino, vel aqua hyss. vel dentur purgantia elect. vt diacarth. de citro. diaph. Pilulæ, quæ pituitam purgant, vt cochix, de sarcocolla, & similes. In tali tussi detur post purgationem ʒ. j. theriacæ antiquæ: vt in tenui defluxione, vel quæ fit ex irritatione sine multa materia, theriaca recens. In thorace contenta materia est attenuanda. Quæ fiunt in officinis eclegmata, sunt ingrata, & rācida, vt eclegma de pino sanum. Quare parentur ex pulueribus & syrupis, addendo aliqua, quæ sunt consistentia viscosa, vel spissa, vt pulpa iuiubarum præparatum, pass. mucago ficuum. Aliqui therebinth. abietis addunt, vt hoc modo.

R. mucag. fic. pulpæ pa iuiubarum, vel sebestē ana ʒ. i. amigd. dulc. contusarum, & pinearum infusarum in aqua hyss. an. ʒ. i. pul. diaris simpl. ʒ. iij. diatrag. ʒ. i. cum syr. capil. ven. vel gly. fiat eclegma. Si esset incrassandū,

adderemus iuiubarum, vel de pap. vel viol. Efficacissimum ex malle scill. & tyr. de gly. simul mixtis & inspissatis pul. gly. & iridis. Fit & eclegma ex butyro recenti, terebinthina, & saccharo cando æquis partibus. Fiunt tabellæ & trocisci, quæ pilulæ bechichæ aliis dicuntur, ad expectorationem, & deterfionem. Ad inspissationem verò & deterfionem leuem, additur farina hordei. Ad eadem valet saccharum candum, & penidiæ.

Tussis sine materia multa.

Tussis aliquando fit sine multa materia, à nimio sensu, vel facta irritatione. Nam, vt tenasmus post dysenteriam, & nausea post vomitum nimium, remanet, vel ob reliquias materiæ tenuis, quæ pungit partem & stimulat expultricem facultatem. Ob id dare oportet cremorem hordei liquidum cum multo saccharo. Cùm nō proficiunt detergētia illa, danda sunt narcotica, ad sensum partis minuendum, & tussis sedationem, ad quam intentionem, factæ sunt pilulæ ad omnes catarrhos Cōficiuntur ex opio, & aliquibus pleuriticis, vt succo gly. myrrha, iide, sty race, vt.

R. styrac. ʒ. ss. myrrhæ, opii, croci, amyli, succi gly. ana ʒ. i. cum syrup. iuiubarum fiat massa pilul. de qua capiat pilulas tres longè à cœna. Artheriacæ compositiones antiquorum vtilis, vt diacodium officinarum, & alia, quæ similia medicamenta recipiunt. Tussis inanis sine inflammatione, & fluxione tenui, acri, & falsa, ob serosa excrementa in thoracis spatio collecta, vt in hydrope. Fit etiam ob tumores hepatis, aut aliarum partium, quæ septum transversum comprimunt, vt in inflammatione hepatis, & aliis tumoribus, sed magis, in inflammationibus, quàm in scirrhis, fortè quia materia, quæ resudat, irritat facultatem expultricem. Quod vt intelligamus, an à tali causa fiat, tangenda sunt hypochondria, si dura tentaque sint, si aliquod signum in vrina, vel egestionibus appareat.

Asthma magna ex parte fit à materia pituitosa, multum viscida, quæ opplet vacuitatem trachæ arteriæ, & impedit aspirationem. Curatur autem concoquendo materiã, & euacuando. Cõcoquitur autem calidis & incidentibus, quæ admixtã habent quandam humiditatem, ne materia exiccetur, quin potius educatur, vel cõcoquatur. Syr. cõcoctorij, qui multum laudantur, sunt syr. de hyss. de gly. de prass. oximel simpl. & compos. & scil. mel. scil. syr. de stec. Aquæ miscendæ sunt aqua fœ. hyss. scab. capil. ven. enullæ camp. vel serpentar. (si reperiatur, alioqui eius decoctum) & aqua viol. cum syr. de stechade, vel aliis fortiter exiccantibus. Sed melius complentur intèriones omnes, vbi fit decoctio in aqua, in qua syrupi miscentur. Sine decoctione fiat talis syrupus.

R. syr. de hyss. de gly. an. ʒ. iij. aquæ, cap. ve. & viol. fœ. an. q. j. misce pro tribus dosibus. Hic syr. erit ex imbecillioribus. Fortior verò sic.

R. syr. de gly. oxymel. simpl. syr. capil. ven. ana ʒ. ij. aquarum hyss. scabiosæ, vng. cabal. vel enullæ campanæ an. q. j. misce pro tribus dosibus, cum electuario. Syrupus fortissimus talis erit.

R. syr. de stechad. mell. sc. an. ʒ. ij. syr. viol. ʒ. j. aquarum enullæ campanæ, hyss. scenic. scab. an. q. j. misce, fiat iulep. Aqua viol. in primo syrupo ponitur ad quandam humectationem materiæ, ne syrupi incidentes nimium siccent materiam, & propter siccitatem non educatur. Loco tamen aquæ, vel syrupi violati, possumus ponere decoctum hordei in syrupo, vel decoctum pas-sularum quæ etiam humectabunt abundè, & eosdè vsus præstabunt, quos syrupus viol. In secundo ponitur syrupus capil. ven. quia mediocriter discutit. In tertio syr. viol. ad eandem intentionem dictam, quia omnia alia tum syrupi, tum aquæ, potentissimè exiccant. Id enim magis obseruandum est in eclegmatis, quam in syr. componendis, in quibus tamen id non est negligendum. Nam hi syr. non solum habent vim præparandi materiam, sed etiam educendi per sputa, ob id oportet quan-

dam humiditatem esse admixtam. Et in hoc differunt aperientia, & attenuantia istius materię, ab vrinam provocantibus, quę etiam aperientia sunt, eò quòd vretica omnia acria sunt, attenuandi, & siccandi vim habentia: in pectoralibus autem attenuantibus, oportet humiditatem quandam inesse, vt sputum faciliè educi possit. Quod nos docuit Gal. amplissimè cap. 14. lib. 5. simplic. Purgetur frequenter sine magna perturbatione, & violentia. Ob id pilulas præscribere oportet sine custodia, quibus vtimur ante vsum syrup. & sæpe accipiant per intervalla, vt tertio, vel quarto quoque die. Pilulę esse possunt de hyera compos. vel simpl. de agarico, de assaferet, & alię, quę diagrediata non sunt, neque myroball. recipiunt, quibus vti in hoc affectu propter astrictiorem non est tutum, nisi fortè cùm asthma sit ob defluxum alicuius materię tenuis. Tunc possunt vti pilulis sine quibus, addito succo gly. Non tamen his, aut aliis astringentibus vtetur, quia astrictio respirationis instrumentis contraria est. Post syr. concoctorios possumus dare pilulas fortiores, vel acuatatas cum turbith, addito zinzibere, vel succo gly. vel decocto turbith, vel agarici, vel cum decoctione summitatum thymi. Thymus enim multum valet in extenuanda, & exiccāda pituita, maximè cùm in decoctionibus ponitur, in quibus pass. recipiuntur, & alia lenientia, & humectantia. Potest dari diaphenicum vel elect. de citro cum decoctione pectorali. Vtatur theriaca antiqua, vel mythridatio post euacuationem, vel conserua enulę campanę, & capil. ven. vel ireos, & similibus. Vtantur pulueribus & elect. diairis simpl. & Salomonis, lohot sano, de pino, de caulibus, similibusque incidentibus. Potest fieri talis compositio, aut eclegma fortius.

R. conf. enulę camp. & ireos an. ʒ. iij. conf. capill. ven. ʒ. j. pul. diarrag. frig. ʒ. ʒ. diaireos Salomonis, & pulmonis vulpis exiccari, & præparati an. ʒ. j. sacch. candi ʒ. ij. cum syr. de hyss. fiat lohot. Vel fortius sic.

R. conseru. capil. ven. & anthos an. ʒ. ʒ. conser. enulę campanę, & florum stechad. an. ʒ. ij. pul. diairis simpl. & diarrag. frig. an. ʒ. ʒ. pul. diairis Salomonis, & galangę puluerisatę an. ʒ. j. pulmonis vulpis præparati ʒ. ʒ.

mell. scyll. ℥. i. syr. capil. ven. q. s. fiat lohot. Valet etiam illud eclegma præscriptum capite de angina, quod recipit mel, crocum, myrrham, & piper. Vtatur etiam vntionibus factis ex vnguento resumptino, addito oleo de croco, vel fiat vnguentum ex oleis fortioribus, & pinguedinibus supra scriptis, vt ex ol. irino, kerno, & similibus. Secundum lohot fiat fortius, si loco galangæ ponatur radix draganti decocta in aqua hordei, donec mollescat, & diligentissime pistata. Vtatur suffitu præscripto cap. de catarrho, quo fumigentur operimenta capitis. Sed non fiat ista fumigatio intra cubiculum agrotantis. Nam facile potest si flocari, nisi ætem liberrime trahat. Bonum est vti decocto præscripto cap. de tussi, ad materiæ concoctionem, loco syruporum, vel fiat tale apozema.

R. rad. fœnic & gly. ana ℥. ii. radic. ireos, & galang. an. ℥. s. marrubii, origani, pulegii, capil. ven. adianth. hyssopi, scab. ana M. s. passimendatarum, sic. an. pa. x. quatuor sem. frig. maiorum an. ℥. ii. seminis anisi, fœni. an. ℥. i. s. seminis apii, petro. & sesel. an. ℥. s. florū anth. stechad. & viol. an. p. i. sum thymi ℥. s. fiat decoctio & cum syrupis ante scriptis fiat apozema, vel cum melle despumato, quo vtatur tum ad materiæ præparationem, tum etiam post purgationem, ad leniendum, & ad pectoris dilatationem. Optimum est semper in omnibus remediis vti syr. & apozematibus, medicamentis purgantibus, quæ flatu discutiunt. Solent enim asthmatici multis flatibus grauari, à quibus aliquando fit asthma, septum transversum distendentibus, vnde non libere fit respiratio.

De Peripneumonia.

C A P. 10.

Peripneumonia eodem modo curatur, quo pleuritis, hoc tantum addendum, quod sæpe peripneumonia fit ex catarrho. Ob id in decoctione in prima dosi, syrupis addenda sunt aliqua, quæ magis mouet aluum, vt parum agarici, seræ, carthami. Si fiat à materia calida, fiat venæ sectio, inunctiones, eclegmata, & omnia alia remedia, vt in pleuritide, exceptis duobus posterioribus.

ribus. In peripneumonia sputum magis prouocare oportet, ad cuius prouocationem optimum remedium est illud, quod in angina conficiebatur, ex pipere, myrrha, &c. nisi biliosa & sanguinea sit peripneumonia. Præcipuum in hac affectione, & in pleuritide, est ratio victus. Nam omnino abstinendum à vino & alimentis multum nutrientibus. Utantur hordeato, passulis. Et si ob imbecillitatem vitium vii cogamur iusculis, fiant ex pullis, vel gallina leuiter cocta. In declinatione bonum est addere in iusculis parum croci, & hyssopi. Animaduertendum est, vt hordei coctura bens fiat. Nam nisi perfectissimè coquatur, flatus generat, & morbum auget. Coctum autem perfectè est hordeum, vbi rubet. Aliud maxime obseruandum est, quòd si quarto, vel sexto die incipiant sudare, optimum est super partem affectam vesicas aqua calida plenas apponere, vt iuuetur illa excretio. Solet enim magna ex parte hic morbus solui sudoribus, vt in iuuenibus, fluxu sanguinis narium, larga & frequenti expuitione. Laxantia omnia medicamenta sunt inimica his affectibus: neque his vtendum, nisi cum magna præmeditatione. Quòd si rhabarbarum detur, vt aliquibus placet, infundatur in decoctione pectorali, vt eius astrictione corrigatur, & nunquam dandum est, nisi certissimè hunc morbum fieri à bile depræhendatur.

De sputo sanguinis.

C A P. II.

Sputum sanguinis aliquādo fit per arrosionem venæ, aliquando à ruptura venę, aliquādo per apertionem osculorum venarum. Fit aliquando à pulmonibus, aliquando à faucibus, aliquando à cerebro. Sanguis ab ore & gingiuis reiecitur, cum spuitione: à gutture, cum screatura à canna pulmonis, cum tussi: à pulmone, cum tussi satis fortis ab vlcere eius, cum tussi magna & in parca quantitate, quod deterius est signum, quàm si in magna quantitate reiciatur, quia tum est ab erosione visceris, & illud est ab apertione, seu ruptione venæ. Aliquando reiecitur à partibus pectoris, vt in pleuritide, & tunc cum fortiore tussi, quia oportet, vt perueniat ad pulmones, deinde reiciatur. Ob id distinguendum est, à qua

Signa.

causa fiat. Nam si fiat ob rupturam venæ, maiorem quantitatem sanguinis vel vnica vice, vel iteratis vicibus trahere oportet. Postea dauda sunt ea, quæ vim astringendi habent. Si ob erosionem fiat, necessaria magis est purgatio, nisi ad diuersionem cogamur etiam aliquid sanguinis detrahere. Curantur hoc modo. Si fiat à plenitudine, mittatur sanguis è basilica pro ægrotantis viribus. Quod si in multis vicibus fiat, magis diuertit, & minùs debilitat. Postea detur potus aquæ cum pauco aceto. Si sanguis iam fluxerit, & periculum sit, ne aliquid sanguinis remanserit in pulmonibus, postea detur potio sequens ad reprimendum sanguinem.

*Curatio à
ruptura ve-
næ.*

R. tro. de terra sigillata, vel de carabe, vel de spodio cum semine acetosæ ʒ. ss. aqua plantæ. vel cuspidum ros. vel burse pastor. ʒ. ij. syr. myrull. vel cydoniorum, vel berberis ʒ. j. fiat potus.

Apponantur ventosæ super hypochondria ad regionem hepatis, & amotis ventosis epithimetur hepar, vt ostensum est cap. de fluxu sanguinis è naribus, vel cecrato sandalino vngatur, addito oleo papaueris vel nenupharis. Potest fieri tale conditum, quo vtatur cum aqua ferrata.

Victus ratio.

R. confer. ros. antiquæ ʒ. ij. conf. symph ʒ. j. pul. diamaig. frig. & diapapaueris albi ana scrup. j. tro. de terra sigillata scrup. ss. sacch ros. ab q. s. fiat conditum. Optimum est etiam pectus ol. ros. vngere, vel myrthino. Nam ob id non impeditur respiratio. Vtatur pro cibo, hordeo mundato, in quo possant semen papa. albi. Abstineant à vino, & omnibus sanguinem generantibus. Vtatur extremitatibus animalium, vt pedibus mutonũ, & piscibus saxatilibus. Quod si mul. u. comedere appetant, dentur his olera in brodiis, quæ in magna quantitate exhibita, parùm nutriunt. Ebriantur ea, quæ vim habent refrigerandi, citra abstersionem insignem, vt lactuca, acetosa, spinachia, porulaca, plantago, cichoreum domesticum, vulgò, scariola, vocatum. Abstineant à maluis, betis, caulibus, & in summa omnibus acribus, & calidis. Dari possunt poma acerbæ, pyra, mala coronæ. Si ob erosionem venæ fiat, sanguis extrahatur ad diuersionem, ob id venæ, apertio debet esse parua, vt longiori

*Ab erosione
venæ.*

tempore fiat diuersio, & minor quantitas euacuetur, quia in hac causa magis est necessaria purgatio, quàm euacuatio. Ligaturis & cucurbitulis retineatur. Dentur syr. qui incrassent, & obtundant biliosi sanguinis acrimoniam, vt de pap. de nenuph. ros. de ros. siccis, de granatis, de berberis. Aquæ etiam, quæ obtundunt acrimoniam, & incrassant, vt portulaca, peculi ros. caudæ equinæ, plant. acetosæ, solani, & similes. Inter illa, quæ valde incrassant, misceri potest aqua endiuia, & cich. vt in syr. concoctoriis, pariter aqua lupuli potest misceri. Et statim post venę sectionem, vel ligaturas, vel cucurbitulas detur hæc potio.

Sy. incrassantes & aqua.

R. camphoræ gr. iij aquæ ros. ℥. ii. syr. de papau. ℥. j. misce, fiat potio. Hæc mirum in modum astringit, & sanguinis feruorem compefcit. Possunt postea fieri aliæ portiones ex tro. superscriptis, & refrigerantibus. Concoquatur materia sic.

R. syrupi de ros. siccis & de berberis ana ℥. ij. syr. de papauere, aquæ ros. solani, plātag. ana qr. j. misce pro tribus dosibus. Purgetur postea sic.

R. prunorum, sebesten ana N. xx. tamarindorum ℥. β. myrobal. citrinorum, cheb. & indorum ana ℥. iij. florum violarum p. j. quatuor semin. frigid. mai. ana ℥. β. fiat decoctio in qr. j. dissolue colaturæ mannæ gran. ℥. j. rhab. electi ℥. j. syrup. ros. lax. ℥. j. fiat potio. Pauperibus loco mannæ potest poni diaprunis simpl. ℥. j. Et loco rhab. cath. ℥. β. vel syr. ros. luxatiui in dosi maiore. Potest fieri in forma boli sic.

R. cass. extr. pulpæ tamarindorum, & sebesten ana ℥. iij. semini. berb. gr. iij. cum sacch. fiat bolus, capiat duabus horis ante prandium, vel sic.

R. cath. & diaprunis simpl. ana ℥. β. cum sacch. fiat bolus. Possunt etiam fieri pululæ pro iis, qui recusant portiones & bolos sic.

R. rhab. ℥. β. cortic. myrobal. citri. & chebul. an. scr. j. seminis nasturtij torrefacti gr. ij. pulpæ tamarindorum, vel sebesten ℥. β. cum syr. ros. laxat. formentur pilulæ, capiat ante cenam duabus horis pilulas vj. sequentibus diebus reliquas. His autem conditum tale vel opiara fiat.

R. conferuæ nenuphar. & ros. antiquæ ana ℥. j. conferuæ consolidæ & acetos. ana ℥. β. gummi tragac. & arab. ana ℥ β marg. non perforat. diligentissimè contritarum ℥. β. terræ sigillatæ, boli arm. corallorum ana scrup. j. sacch. ros. q. s. fiat conditum. Pro parieribus loco margaritarum pone troc. de spodio, vel de carabe, vel de terra sigillata ad scrup. j. diapap. albi ℥ β. vel diatrag. addito semine papaueris albi ℥. j. Fit etiam opiata ad consolidationem ferè eodem modo, nisi quòd adduntur, quæ glutinandi vim habent, vt.

R. conferuæ symphiti ℥. ij. ictiocolle, gummi trag. & arab. ana ℥. j. corallorum, carabæ ana ℥. β. boli armeni, mastiches, corticis thuris ana scrup. j. sanguinis draconis scrup. β. cum syrupis conferua. symph. vel syr. de papauere vel iuiub. (si nimia constructio timeatur) q. s. fiat opiata, de qua capiat ad quantitatem castaneæ, superbibat parum aquæ consolidæ, vel plantaginis vel caudæ equinæ Si sanguis fluat per diapedesim, simili modo purgandus est, & retinendus magis glutinantibus, & obstruentibus, quàm obtundentibus acrimoniam. Solet enim hoc fieri, vel ob viciæ raritatem, vel sanguinis tenuitatem. Ob id laudantur alimenta, quæ emplasticam vim habent, & obstruentem, vt polenta cum lacte, & omnia, quæ ex lacte & farina parantur Si sanguis fluat ex gutture, sufficit masticatio portulacæ, vel gummi tragac. vel arab. vel fiat gargarisma ex aqua cuspid. ros. solani, vel plantag. vel ex succo portulacæ. Nam aqua illam vim non habet, vel cum syrupo de portulaca si paratus inueniatur, vel cum simili syrupo astringente, vt sunt, syrupus myrthinus, de nenuphare berberis, cydoniorum. Sanguinem aliquando reiciunt, sed defluxum è cerebro in pulmones, quod deprehenditur ex nigredine. Nam solet esse concretus, & per aliquot dies ante stillauit sanguis è naribus. His dari non debent astringentia, nec sanguinem retinentia, sed potius, quæ coagulatum sanguinem dissoluunt, vt pix, mummia, vel asphaltum, aqua nucum, coagulum hædi vel leporis, admixtis cientibus sputum, vt saccharo, melle, & ex syrupis, de glycyrrhiza, de hyssopo & similibus. Oportet enim sanguinem illum extra corpus reii-

cere, ne putreat, & internas partes corrumpat.

De Viscere pulmonis & Phthisi.

C A P V T

12.

Phthisis fit à sanguinis sputo, cùm sanguis remanet intra pulmones, & illic putrefactus acquirit acrimoniam, quæ erodit substantiam pulmonis. Fit magna ex parte ob Medicorum imperitiam sanguinis sputum curantium, qui nulla facta diuersione, vel per sanguinis missionem, vel per ligaturas aut cucurbitulas, aut alio modo, statim dant potiones astringentes, quæ sanguineum defluxum in pulmones ibi retinent, cùm debeant potius aquam mulsam, aut poscam dare, & postea quæ constringant, vt monstratum est capite superiore. Et quoties timemus Phthisim à sputo sanguinis, debemus ea vsurpare, quæ venam consolidant, vel sanguineum supprimunt, cum facultate dissoluendi sanguinem coagulatum, vel quæ per sputum pulmones expurgant, vel contraria commiscentes, tale medicamentum conficere, quod vtrunque possit tum abstergere, tum venam consolidare. Radix consolidæ maioris id præstare poterit, decocta cum carnibus, vel condita cum saccharo. Nam quouis modo sumatur, consolidat, & recrementa pulmonum purgat. Eiusdem vis est syderitis. Coagulum leporis fluentem sanguinem, & coagulatum dissoluit. Crocus pectus dilatat, coquit, leuiter astringit, si cum aliis misceatur astringentibus. Fieri potest medicamentum, quod astringat, concoquat, expurget, & sine magno impedimento respirationis, quod in primis curandum est.

*Consolidæ
maior syde-
ritis nota.*

R. conseruæ symphiti ℥. j. sacchari rosati, conseruæ rosarum mediæ ætatis ana ℥. ss. gummi tragachanti, & arabici ana ʒ. ss. Si sanguis fluat in magna quantitate, adde seminis nasturtij tosti scrupulum j. hypochistidis scrupulum ss. syrupi de papauere q. s. Fiat lohoc, quod erit fortius & magis expurgans, sed minus astringens, si gummi non assentur, & conserua rosarum sit recens, addasque croci parum, aut succi glycyrrizæ. Fiet verò magis astringens, si conserua sit vetus, gummi assen-

tur. Addas corallum aut syrupum myrthinum, & myuam cydoniorum. Nam syrupus myrthinus indifferenter vsurpatur. In fluxu sanguinis post poscam & mulsam, vtendum verè astringentibus, vt dictum est superius de sputo sanguinis. Retento fluxu sanguinis ad expurgationem eorum, quæ continentur in thorace, vtendum remediis, vt supra dictum est. Firmata autem & solidata vena, vtatur etiam magis expurgantibus, addito tamen bolo, aut terra sigillata, vel alio astringente. Aqua chalybeata vtatur, & aliis appropriatis ad restorationem humiditatis, quæ dicitur postea. Porro fit phthisis ex defluxu pituitæ salis, quæ erodit substantiam pulmonum. Ob id ipsos oportet curare sic, vt abscondantur causæ, maximè antequam vlcus factum sit, vel maximè consumptum corpus. Ad hæc materia coquenda erit. Coquitur autem leuiter astringentibus, vt melle rosato, syrupo capillorum veneris, syrupo iuiubino, de hyssopo. Eligendi sunt syrupi pro varietate temperamenti.

Nam si materia sit subtilis, quod magna ex parte esse solet, erit incrassanda, & eius acrimonia obtundenda. si autem crassa sit, vel ob plenitudinem, vel ob assationem in pulmone factam, oportet dare syr. attenuantes, cum aliquibus lenientibus, vt.

R. syr. iuiub & capil. ven. an. ℥ iij. aquæ hord. ℥ i. misce, pro tribus dosibus, vel ponatur aquæ capil. ven. viol. scabiosæ an. q. i. Si autem materia sit crassa, accipiatur mel ros. cum syr. capil. ven. vel de hyssopo.

R. mell. ros. ℥ i. syr. capil. ven. de gly. an. ℥ ij. β. aquarum capil. vngulæ caballinæ, scab. enulæ camp. an. q. i. misce, pro tribus dosibus. Euacuetur cum pilulis de assaieret, vel de hyera simpl. de ag. vel decoctione pectorali cum diaph. elect. de citro, indo maiore. Sed hoc est faciendum cum materia adhuc floit, & corpus adhuc consumptum non est. Nam tunc sunt omittenda medicamenta purgantia, quia exsiccant corpus, & ad tabem perducunt. His, qui sunt aliquo pacto affecti, & iam vlcus fieri incipit, possumus dare decoctum agarici cum manna, aut cassia in decoctione pectorali, pituitosis & vbi materia est crassa. Biliosis autem, & habentibus mate-

riam calidam & salſam, ſyr. roſ. laxatiuum cum decoctione, paſſul. ſebelten, & ex his fiunt pilulæ ſic.

R. amygd. citri. chebulorum, indorum confricatorum cum ol. amigd. dulc. rhab. an. ʒ. ſ. cinamomi, ſucci glycy. ſeminis bombac & anis. an. ſcrup. i. cum ſyr. viol. fiant pilulæ, vel cum terebinth. lota in aqua viol. vel aqua hordei. Capiat ſemel in menſe. Hæ pilulæ laudantur, quia euacuant materiam quodammodo conſtringendo, & pectus abſtergent. Quod ſi ſit pituita craſſa, poteris addere agar. tro. ſcrup. ii. & ob anthelitus difficultatem croci gr. vj. vel ſcrup. ſ. Et erit proprium magis in toto abſceſſu, vt etiam aliquo pacto conſumptos pilulis poſſumus expurgare. Poſſe etiam dari manna cum iure pulli, vel caſſia cū ſemine aniſi, vel detur decoctio galli antiqui parata, vt ſuprà monſtratum eſt, ſcilicet, vt euſceretur, & in vtre ponuntur ſequentia.

R. paſſ. mundat. par. xx. pruno. iuiub. an. N. x. ſebelten N. v. medullæ ſeminis carch. ʒ. vi. ponantur in ventre galli, coquatur in aquæ ʒ. vi. ad conſumptionem tertie partis, vtatur mane in ſculo. Et ſi ſatis non leniat, adde ʒ. i. vel ii. mannæ grantæ, ſingulis menſibus capiat ter aut quater, niſi venter ſit ſuprà modum laxus, & ſolutus. Poſſe addi radix gly. & lymph. & agar. in decoctione. Hæc purgandi ratio eſt optima, quia ventrem lenit, & vires non deſicit, & medicamentum diſtribuitur per totum corpus. Vngatur pectus butyro, vel vnguento reſumptiuo, vel ol. amigd. dulcium. Vtatur ſuſfumigio dicto cap. de catarrho, quod mirum in modum exiccat cerebrum, & pulmonem. His, qui ſunt parati ad hunc morbum, & qui incipiunt laborare, ſummum eſt remedium hordeatum mundatum dare cum ſacch. roſ. per tres horas poſt cœnam in introitu lecti. Nam qui ſunt obnoxij huic morbo, calido ſunt hepate, vel ventriculo, vel corde, à quibus eleuantur ſumi acres ad cerebrum, qui commixti pituitæ penetrationem addunt, & ad pulmones demittunt. Hordeatum mundatum obtundit acrimoniam vaporum, & eos increaſſat, & prohibet ne aliquid ſurſum aſcendat, nec minus pulmones abſterget, & corpus vniuerſum humectat. Vel vtatur conſerua roſ. antiqua à cibo, maximè poſt cœnam, aut ali-

qua alia conserua, quæ consimilem effectum præstet. Tota enim cura Medici esse debet in præcauendo, ne morbus fiat, vel si factus sit, ne crescat, nec citissimè augeatur. Nam illos curare optimè, difficillimum est. Pro curatione vlcerum vtimur lacte asinino, quod quidem absterget vlcus, & corpus tabidum reficit, sed si fieri potest, citissimè mulsam accipiat. Alteratur enim facilissimè lac, & corrumpitur. Lac etiam præparare oportet. Nam interdum maior est intentio abstergendi, interdum consolidandi, alias refrigerandi. Cum refrigerare volumus, capram vel asinam nutrimus herbis refrigerantibus, vt salice, foliis vitis, lactucæ. Si autem abstergere, damus eis hordeum integrum. Si magis nutrire volumus, damus hordei farinam, vel tritici. Lac dandum est vacuo ventriculo, & mundato ventre. Quamobrem non sunt imitandi illi, qui lac præscribunt non purgato ventre, cum sua natura facilè lac acescat, maximè in ventriculo. Nam putridi humores sunt vice fermenti, qui corrumpunt totam massam alimenti etiam optimi. Ergo ventriculus purgetur decocto galli antiqui, addita aliqua parte hordei mundati, vel integri iam semicocti, vel detur manna cum decocto galli. Quod si etiam, purgato ventriculo, ager patiatur nidorosos ructus, vel acidosis, omittatur vsus lactis. Nam illis plus nocet, quàm conferat, sed vtatur hordeo mundato cum sacch. ros. Semper habeat in ore diatrag. vel diapenidiatum, vel sacch. candum. Noctu autem saccharum ros. tabul. quo non est aliud præstantius in hoc morbo. Euacuato ægro, cessante aliqua ex parte defluxione, optimum est vti hoc remedio.

R. syr. capil. conf. anthos an. ʒ. i. nucleorum pini infusorum in aqua hord ʒ. β. auellandarum, amidg. dulc. an. ʒ. ii. feminis bombac. pap. albi. melon. cucurb. citruli an. ʒ. i. cineris cancerorum fluuiatilium, vel stagnorum ablutorum prius in aqua hordei, coralli albi & rub. an. ʒ. β. croci gr. vi. mell. ros. ʒ. i. sacch. ros. tab. ʒ. i. cum syr. iunubino fiat ad formam lohor. Adde pulueris vulpis ʒ. β. Capiat per horam ante prandium & cœnam. Si necessaria sit purgatio materiæ in thorace contentæ, adstantur illa, quæ sputum prouocant, vt succus gly. & gly.

Lac Asini.

Similitudo.

ipsa, sacch. candum, diatris simpl. Minuantur astringentia. Optimum est vi. pul. præscripto à Philonio cap. de phthisi in Monacho, & ait hoc puluere multos fuisse curatos. Hic pulvis complet omnes intentiones. Prohibet enim descensum pituitæ ad pulmones, incrassando ob semen papaueris albi admixtum in magna quantitate, & quatenus iuuatur à gummi arab. & tragac. & melle. Lenit pectus, & materiam humectat, vt facilius per tussim extrahatur. Exiccatur autem pulmo à spodio. Fieret autè pulvis hic præstantior sic.

R. seminis pap. albi ʒ. β. gummi trag. & arab. farinæ orobi an. ʒ. i. β. seminis altheæ, portulacæ, cucum. melonum, citruli, bomb. an. ʒ. ii. j. β. ciner. cancerorum fluuiat. coralli albi vsti, succi gly. ana. ʒ. i. β. sacch. ros. tab. ad pondus omnium, fiat pul. Dentur ʒ. ii. cum syr. de papauere, vel iuiubarum Hic pulvis est efficacior altero, quia semen bombacis recipit, & alia, quæ magis humectant, vt semen citruli, cucum. In minori quantitate recipit pro spodio, quod conficitur ex ossibus equi vel alterius animalis, cineris cancerorum, qui multum laudantur in cancro, & in morsu canis rabidi, & in hoc affectu, ob exiccationem & similitudinem, quam habet eorum caro cum pulmonibus. Ob id eius decoctum, multum laudatur. Coralli & cineres cancerorum abluantur leuiter cum aqua hordei, post adustionem. Nec oportet accipere astaces fluuiorum (vulgò escriuices) qui habent similitudinem cum cancris. Canceri tamen non sunt, vt ex Aristot. constat. qui inquit solos cancos carere cauda, inter ea, quæ tenui testa integuntur. Sed adhuc astaces præstaret capere, quàm leporem marinum, vt facit Syluius in suis succedaneis. Est enim prorsus venenum, & sua natura pulmones lædit. Ob id, qui obnoxij sunt huic morbo, loliginem non edant, quia lepus marinus istis commiscetur, ita vt vix ab ea discerni possit, nisi tetro suo odore. Sed pro cancris fluuiatilibus, qui passim reperiuntur in Italia, capiemus cancos marinos, vel stagni, qui eandem habent facultatem, quanuis imbecillior, vt docuit Diosco. cap. 10. lib. 2. neque reiciantur ob salsedinem. Nam ea adustione deponitur. Cum autem in cibo, vel iusculis assumuntur, debent prius

Cæcer fluuia.

ablui aqua hordei, & caro & fuscum affumenda sunt. Valent etiam contra venenum potum leporis marini. Nonne latet in exemplaribus Græcis pro cancro marino, legi leporem marinum, sed corruptus est codex, ut patet ex Diosc. cap. de canceris lib. 2. Et ex Plinio & pro lepore, legen su o cancerum. Utantur carne & decocto testudinum nemoralium, vel coctearum terrestrium. Utantur alimentis procreantibus bonum succum, & qui non facile dissipentur, ut auenato, hordeo mundato vel pulce cum lacte amigd. vel capræ, vel extremis animalium. Utantur vino dulci, & oligophoro. Confiçantur mortelli aliqui in formam pignolati, ad humectationem, ut.

R. carnis testudin. & cancerorum an. ʒ. i. nucleorum pini maceratorum in aqua. ros. ʒ. j. β. pul. diatrag. siig. & restaurantis humiditatem ana ʒ. i. diaris simpl. ʒ. β. sacch. albiss. diss. in aquæ capill. & ros. perfectè cocti q. s. fiat ad formam pignolati, remanentibus pineis integris, vel adde amigd. contus. q. s. fiat tarta. Sed magis laudatur confectio illa pignolati, quia cum pulueres in furno decoquantur, humiditas amittitur. Si superueniat fluxus ventris, statim succurrere oportet. Nam phthisi superueniens fluxus ventris, lethalis est. Succurritur astringentibus ventrem, sed magis ad extrâ, vel remediis infusis per sedem: quia si per os sumantur, faciunt anhelitus difficultatem. Instantur autem, quæ indifferentia sunt, ut conser. ros. syr. myrthinus, syr. capil. ven. quia extenuat, sed per accidens. Si adsint vigilæ, syr. de papauere, qui est semper optimus in hoc morbo, nisi materia tetineretur intra pulmones ob crassitiem. Nam tunc ab eo abstinere oportet. In frontali utendum est vel oxyrrhodino, vel syr. viol. cum aqua hordei. Si autem retineatur sputum, relaxantibus vnguentis pectus, & eclegmatis subueniendum est. Eclegmata sunt attenuantia, & sputum prouocantia, ut sunt ex syru. de hyss. de glyric. capill. diaris simpl. & Salomonis, & similibus. Nunquam adeo attentum esse oportet ad id, quod magis urget, ut omnino negligatur morbus, aut aliud symptoma minus.

Empyeuma fit aliquando à catarrho, & tunc curatur, vt tussis à materia viscida. Purgatur vniuersum corpus. Extenuatur humor, & præparatur, vt per spiritum educi possit. Addimus ergo eis in medicamentis, ea, quæ magis abstergunt, & quæ magis extenuant, nisi cum fbris adest. Tunc enim minus calidis est vtendum, attenuantibusque. Si aut fiat ab abscessu acervato, rupto, & in vacuum thoracis locum effuso, inter membranam costas succingentem, & pulmones, statim danda erit opera, vt id, quod potest digeri, digeratur, & reliquum coquatur. Hoc fit vnguentis, catapl. & potionibus assumptis. Fiunt etiam catapla. ex rebus maturantibus, & digerentibus sic.

R. daſtil. sic an. N. xx. rad. bismal. lilio. an. ℥. ii. flor. cham. meliloti an. p. j. fiat decoctio & omnia fortiter contundantur, quibus misce, farinæ orobi & scœug. an. ℥. iij. ol. liliorum, amigd. dulc. an. ℥. iij. misce, fiat catapl. Adde ceræ vel resinæ parum, & fiat vnguentum, vel emplastrum. Ex paratis vti possumus Diachilo. magno & paruo, & iricato, emplastro de meliloto. Potiones fiunt hoc modo.

R. rad. ireos, mal. glyc. ireos sicæ an. ℥. j. sic. pass. an. N. xx. seminis bismal. seminis lini an. ℥. ii. j. seminis melon. & bombac. an. ℥. ij. fiat decoctio. In col. diss. mell. q. s. fiat syr. vel apponantur syr. appropriati, vel saccah. vel sapa. Et in fine purgetur leuiter cum manna, vel cassia. Nam à principio vel sanguis missus est, vel purgatus. Aliqua ex parte iam maturato abscessu (non enim oportet expectare perfectam coctionem) conandum est, vt rumpatur abscessus. Non rumpitur autem ob conatum, nisi tussis prouocetur. Aliqui laudant potionem ex fermento, vel exnâ cauteria apponantur, si locus tangi possit. Quod si vtantur cauteriis, & sanies fluat, læuis, æqualis, & non foetida, euadent. Si autem, vt oleum, vel si cruenta sit, vel foetida, malum est. Tunc fiat eclegma ad abstersionem pulmonum, & cum perfectè petus erit mundatum, ducatur vlcus ad exiccationem. Eclegmata crunt, quæ dicta sunt in pleuritide & tussi.

Et propter hæc possunt dari syrapi sequentes, quos capiat lambendo.

R. oxymel. scill. ℥. j. syrup. capill. de hyss. ana ℥. j. β. aut ℥. ij. misce, capiat lambendo. Viatur & lohor præscripto cap. de raucedine, ablatis cubebis. Si iam ad tabem deuenierit, curabitur vt phthisicus. Deinde potest vti lohor ex pipere, myrrha, melle, vt dictum cap. de angina. Si febris sit magna, omittatur piper. Victus ratio sit talis, qualis erat phthisicorum, & pleuriticorum, nempe hordei mundati. Quod si opus sit purgatione, purgetur cum decocto galli antiqui, vt dictum est supra.

De pleuritide vera. CAP. 14.

Pleuritis alia vera, alia non vera. Pleuritis vera fit, vt plurimum, à sanguine, vel à bile, aliquando à pituita, raro à melancholia. Curatur syrup. detur primùm clyster molliens, si tempus patiat: postea fiat missio sanguinis è basilica, vel mediana eiusdem lateris ad magnam quantitatem. Quod si dolor non remittatur, fiat reiteratio. Vel post sanguinis missionem detur clyster. Si conficiatur talis decoctio pro clystere, poterit & ex ea fots.

Clyster.

R. rad. mal. bismal. liliorum an. ℥. ij. mal. viol. pariet. an. M. j. seminis lini, fœnug. an. ℥. j. seminis bismal. ℥. β. (si flatus morbum faciant, aut augeant, adduntur, quæ illos discutiant, vt semen anethi, anisi & fœni. can. ℥. ij) flor. cham. melil. sambuci, viol. an. p. j. fiat decoctio. In lib. j. col. diss. cass. mell. ros. col. vel sacch. rub. an. ℥. ij. olei viol. (si febris sit ardens) vel chamomilæ, (si à flatibus) ℥. ii. misce, fiat clyster, detur tertio quoque die, nisi venter solutus esset. Residuum decoctionis ponatur in vase æneo, vel in vesica porci (quæ magis laudatur, quia magis aptatur lateri, quàm vas æneum, quod pondere etiam grauat) vel in spongia magna. Ponantur panai intra vesicam, & latus ne nimium humectetur. Post vesicæ ablationem, vngatur sic.

Vnguentum.

R. ol. amigdal. dulc. ℥. ii. ol. liliorum & chamo. ana ℥. j. cum pauca cera, fiat vnguentum. Si morbus sit adhuc in principio, vel febris sit admodum ardens, addi potest olei viol. tantundem, vel vngatur vnguento resumptiuo.

Quòd si timeatur propter antiquitatem eius nimia calfactio, abluatur cum aqua hordei, & addatur olea, quæ apta ad faciendum medicamentum, idoneum tempori, vel morbo, vel symptomati, ut si æstare, vel in temperatura valde calida, & in hoc morbo cum feb. ardentissima post ablutionē, adde ol. viol. ℥. iij. Si medius sit morbus, ol. chamo. vel liliorum. Si autem morbus esset à materia frigida pituitosa, & tempus esset frigidum, accipe ol. irinum, ut in declinatione etiam omnium pleuritidum facimus, à quacunque materia fiant, quocunque anni tempore. Si non reperitur vnguentū resumptivum, fiat sic.

R. Butyri recentis sine sale, vel (si non adsit recens) abluti decies in aqua hordei ℥. ij. ol. cham. & amigdal. dulc. an. ℥. iij. ol. liliorum & irini, vel kerini. an. ℥. j. (Si materia sit calida, loco irini pone viol.) mucilag. seminis lini & fœnug. extractæ cum aqua hordei an. ℥. j. In materia calida addunt nonnulli mucilag. seminis psilij, & cydoniorum, sed illa parùm placent, quia præter facultatem refrigerandi, habent vim emplasticam, & astringentiam. Quapropter satius erit addere maiorem quantitatem ol. viol. & minùs calidis uti. Nam ol. viol. sit ul & acrimoniam caloris obtundit, & relaxat. Semper autem in pleuritide, & angina addenda sunt, quæ digerunt, & relaxant in parte externa, & id citra admixtionem astringentium, quia nulla est opus astringitione, ad robur partis affectæ, ut est in hepate & ventriculo, ceræ. q. s. fiat vnguentum. Additur crocus vnguento resumptivo, vel huic vnguento enola camp. pulverisata cum materia est frigida, & multum viscida. Potest fieri sacculus, sed hoc magis fit in pleuritide non vera, ut & emplastrum, quod suo loco monstrabitur. Quotidie detur talis decoctio pro syrup.

R. glv. raf. ℥. j. pass. sic. iujub. ana N. xx. (si à sanguine, & bile fiat, adde sebesten & prunorum dulc. tantundem) quat. semin. frig. ma. & seminis mal. vel bismal ana ℥. ij. florum chamo. & viol. an. p. j. hordei integri p. j. anisi ℥. j. fiat decoctio. In qua diss. iyr. viol. & iujubarum ana ℥. iij. misce, pro tribus dosibus. Optimum erit in prima dosi ponere tantum syrup. viol. ℥. ij. mannæ gra ℥. i. vel ij. Quòd si maiore opus esset lenitione ventris, adde cassiæ ℥. s. & hoc in primis dosibus faciendum est, ne impedia-

tur significatio crisis, vel crisis ipsa. Nō igitur detur quarto die, neque sexto, neque septimo. Decoctio cum syrupo dari potest quolibet die. Si autem materia sit viscida & frigida, ut possumus syrup. viol. sed admixto alio syrup. incidente, ut sunt de hyssopo, de gly. vel mel. Siue materia sit calida, siue frigida, teneant in ore sacch. candum. si calida sit, elect. diatrag. frig. diapenid. sine speciebus: si frigida, elect. diairis simp. vel Salomonis. Fiāt lohot ex iisdem, ut si materia incrassanda sit, fiant hoc modo.

R. elect. diatrag. frig. ℥. ij. penid. & sacch. candi ana ℥. j. syrup. viol. & iuiub. an ℥. j. β. misce, fiat lohot. Si maiorem incrassationē desideres, adde syrupi papa. ℥. β. Cum autem ponimus syr. de pap. optimum est addere syr. capil. ven. Reparatur enim eius violentiam. Si materia sit frigida, fiat hoc modo.

R. elect. diairis simpl. ℥. j. pul. diairis Salomonis ℥. β. sacch. candi, diapenidiarum ana ℥. j. syr. de gly. & capil. ven. an. ℥. ij. misce, fiat lohot. Saccharum candum, & penidix in quavis materia ponuntur indifferenter. Melius est componere talia eclegmata quā paratis uti. Nā ob antiquitatem rancescunt, & illa magis parata sunt pro tussi a materia frigida, & pro expurgatione materiæ frigida pituitosæ, quā pro pleuritide, in qua adest febris, & materia est incrassanda, vel attenuanda. Quare si quis paratis utatur, propria reddet huic affectui, addendo syr. proprium morbo, vel tempori, vel temperamento, ut si timeatur nimia caliditas, accipe lohot sani, vel lohot de pino ℥. j. syrup. viol. & elect. diatrag. frig. an. ℥. j. fiat lohot. Accedēte statu ad corroborationem virium, & confortationem solent Medici præscribere condita, vel in hoc addunt corroborantia, ut.

R. conf. viol. ℥. j. conf. bugloss & capil. ven. an. ℥. β. pul. diatrag. frig. & diapenid. sine speciebus ana ℥. j. syr. iuiub. & viol. an. ℥. j. misce, fiat lohot, & hoc est pro materia calida. In frigida verò potest fieri sic.

R. conf. capil. ven. ℥. j. conf. viol. & bugloss. an. ℥. β. conf. ireos. vel enulæ camp. ℥. j. pul. diairis simpl. & diapenidi. sine speciebus an. ℥. j. syr. de gly. & capil. ven. an. ℥. j. fiat lohot. Conserua viol. additur quamvis sit materia frigida, quia timeatur caliditas ireos, & enulæ câpanæ.

Sunt, qui citra delectum alios pul. addunt, vt in materia calida diamarg. frig. qui magis videtur retinere materiā, quā corroborare. Ego autem non nisi in materia calida, & in nimia quantitate, & in maxima necessitate vti vellem, vt in materia frigida elect de gen. mis. Circa statum solet subsequi instantia vigilantum, & tunc praecribuntur potiones somniferæ, vt syr. viol. cū decocto hord. vel syr. de pap. si materia sit calida. Si autem materia sit viscida, (quaquam rarò accidit, vt ab hac vigilæ superflue sequantur. Materia enim viscida, cū frigida sit, potius veterum conciliaret) melius erit frōtali, aut inunctione frigida vti, vt ol. viol. quo concilietur somnus. Potiones enim frigidae magis incrassant, & sputum retinent. Neque his vti debemus, si expectandus sit fluxus criticus, vt fluxus narium. Quod si in materia frigida interdum cogamur vti potione somnifera, fiat vt sequitur.

R. syr. viol. & capil ven. an. ℥. j. syr. de pap. ℥. ℞. detur cum pūsana. Si velis addere pul. potest addi pul. diatrag. frig. diapenid. sine spec. & post somnum corrigere oportet, si quid retentū fuerit, vngendo pectus, dando lohot, quod fortius incidat. Dantur aliqua ad curationem istius morbi quæ magis à tota substantia prodesse constat, quā ratione aliqua, vt decoctum pap. rub. in aqua scab. vel pimpinellæ, cineres priapi tauri cum vino vel cum aqua hord. Fit autem papaueris decoctio hoc modo.

R. florū pap. rub. M. ℞. aquæ scab. ℥. ℞. aquæ pimpinellæ qr. j. concoquantur leuiter, adde sacch. parū, fiat ad formam iulep. dentur à principio bis vel ter in die ℥. iij. Sequens dari potest omni tempore morbi.

R. cinetis priapi tauri ℥. j. detur si febris sit remissa cū vino. Vel cum aqua hordei, vel cum aqua capil. ven. vel cum brodio. Aqua vel decoctum cardui benedicti vel argentati mirè cōfert in vtraque pleuritide, verū an in peripneumonia etiā conferat, nōdum cōpertum est. Et ista sunt experientia cōperta & confirmata, nec dari potest ratio quare tātopere is cinis priapi tauri cōferat, nisi quòd fortasse id proueniat à similitudine substantiæ priapi tauri cum membrana costas succingente. Est etiā emplastrū quod in materia frigida & viscida, & in pleuritide nō vera laudandum est. Quamquam in omni pleuritide vulgus

id præscribat.

R. picis naualis q^r. j. ol. cham. ℥. iij. sulphur. ℥. j. malaxentur, fiat emplastrum, ponatur sup. partem affectam. Si dolor fiat à flatibus, etiam multum prodest. Sed est mutandum emplastrum, pro vt mutatur dolor. Tempore sitis vtantur syr. viol. vel iniubarum cum ptisana, si fiat à materia calida: Sin à viscida, syr. capil. ven. Potest fieri conditum pro siti in delicatis & imbellicis, vt.

R. conf. viol. ℥. ij. conf. bugloss. ℥. j. pul. diatrag. frig. ℥. j. sacch. candi. ℥. ij. sacch. tabarret q. s. fiat conditum. Vtatur in statu tempore sitis miscendo cum aqua hordei, vel excipiendo cochleari. j. postea bibendo parum aquæ. In materia frigida minuatur dos conf. viol. vsque ad ℥. ss. & ponatur conf. capill. ℥. j. & diatris scrup. j. cum ℥. j. diatrag. frig. Verum syr. diutius adhærent, & magis sputum promouent, quàm condita.

De pleuritide non vera.

C A P. 15.

Pleuritis non vera curatur fere iisdem remediis, nisi quòd in parte externa fortiora remedia sunt adhibenda, vt, emplastrum præscriptum, & sacculus sequens.

R. flor. chamo. samb. & melil. an. p. j. seminis anethi ℥. ss. fœnic. ℥. ij. seminis mal. ℥. j. ss. (Si addas in materia frigida vel ventosa, seminis rutæ vel cycimi. ℥. j. erit efficacius) fiat saccu. interbustus qui calfactus super patellam ardentem irroratam vino supra partem affectam applicetur. Vnguentum illud præscriptum fortificatum cum aliquo ol. magis digerente, erit optimum, vt si fiat sic.

R. ol. liliorum chamo. & irini an. ℥. ij. ping. gallinæ, anatis, & butyr. an. ℥. j. musc. seminis lini & fœnug. extr. cum aqua hord. ad. ℥. ss. pul. ireos, vel enulæ camp. ℥. j. croci ℥. ss. ceræ q. s. fiat linimentum quo vnguatur locus dolens. Potest addi vnguentum dialtheæ. Potest etiam fieri decoctio pro clystere & calfact. hoc modo.

R. rad. bismal. & liliorum an. ℥. ij. merc. ciclæ, parietar. branchæ vrsinæ an. M. j. seminis lini & fœnug. ana ℥. j. seminis anethi, bismal. fœnic. & anethi an. ℥. ss. florū chamo. melil. samb. ana. p. j. fiat decoctio (si materia sit valde frigida vel fiat à flatibus, potest addi seminis car-

ui vel cymini vel rutæ ꝓ. j.) in . ꝥ. j. col. dissol. mell. & cass. ana ꝓ. ij. Si fortè materia adhuc flueret, additur aliquid hyeræ picræ, ad retractionem materiæ fluentis. Tunc etiam fumigio vtendum, vt diximus cap. de catarrho. Igitur ponemus hyeræ picræ ꝓ. ß. vel elect. indi maior. ꝓ. iij. Si dolor vehemens sit & omnia consentiant, fiat missio sanguinis, vt i vera pleuritide. Quòd si etas vel cruditas materiæ, vel aliud impediatur, apponendæ sunt ventosæ super nates sine scarificatione, si materia omnino frigida est: vel cum scarificatione, quando est permixtio sanguinis. Detur decoctio præcedens singulis matutinis, vt in vera pleuritide. Angeatur anis. & fœnig. ad flat^u discutiendos. Possunt etiam addi flores sambuci in decocto. Accipiat clysterem tertio quoque die. In hac pleuritide appositio cucurbitarum supra partem affectam, lenito sæpe ventre, & misso sanguine, vel prius apposis cucurbitulis supra nates, vel supra spatulas in fortissimo dolore, vel materia iam accedente ad cõcoctionem multum valet. Quòd si materia ad partem externam trahatur, & verratur in saniem (quod patet ex inundatione, & partis inflammatæ pulsatione) aperiatur locus, vt in aliis abcessibus, vel vtendum emplastro de meliloto, vel alio digerente, vt materia potius per insensilem transpirationem, quàm per manifestam euacuationem educatur.

Alterum caput de Pleuritide.

Pleuritis nomen accepit à costa, quanquam sit inflammatio membranæ succingentis costas. Illa duplex. Altera, quæ extenditur per partem interiorem omnium costarum. Altera verò, quæ costam vndiquaque inuestit, tanquam periostium costarum, & in vtraque membrana fit inflammatio. Distinguitur autem species ex decubitu. Nam si eger in partem affectam decumbere potest, & non in oppositam, argumento est affectum esse in membrana extensa, quæ hyposticota dicitur, & hoc fit, quia cum in oppositam partem decumbit æger, pondere materiæ collectæ illa membrana distenditur magis, & diuellitur à costis. Illa autem quæ fit in periostio, contrario modo se habet. Nam in oppositâ partē dormire pos-

sunt, in affectum verò minorem. Sed quia hæc nota cõmunis est plenitudi veræ & nõ veræ, ob id aliam notam adiungere oportet ad distinctionem harum. Nam si affectus sit in musculis externis, si digito premantur, dolorem sentiunt. Quod non acciderit, qui inflammationem in perioestio habent, nisi supra modum cõprimantur costa. Fit etiã pleuritis in musculis intercostalibus, quæ species pulsatione deprehenditur. In multa enim inflammatione costarum arteria comprimitur, præterquam in inflammatione musculorum intercostalium. Hæc nota certissima deprehenditur, & in utrunque laus dormire possunt. Conueniunt omnes in dolore punctorio, in pulsu duro, in difficultate canhelandi, febrile verò & sputo distinguuntur. Nã omnes inflammationes internæ febrem habent, sed dolor lateris sine febre, a materia frigida vel flatulenta excitari solet. Nulla tussis, nulla expectatio sequitur, quia materia in parte externa continetur. Omnibus aliis difficultas respirandi est maior, & dolor magis pungens, sputum magis sanguinolentum, vel flavum, vel spumiosum. In inflammatione membranae internæ semper adest paucum, aut multa in morbi processu. Nam in salubribus causis, mox apparet sputum. Verum in inflammatione maseulorum intercostalium minor fit exsudatio, ob id expectatio minor. In ea parte, quæ est in perioestio, ferè nulla apparet, & resoluitur per insensibilem transpirationem & sudorem, modo missio sanguinis prohibuerit incrementum. Nam talis inflammatio à paucâ materia fit, & hæc maximè notandum est ad prædictionem. Nam cõmunis prædictio pleuritidis est, quod si à principio, vel mox expuant facillè, bene est sperandum. Si verò non expuant, mortem prædicimus. Quod de illa interna inflammatione est intelligendum, non de aliis. Hæc enim multum sanguinis, vel bilis, vel pituitæ recipit. Quare plus sanguinis extrahere oportet, & maiorem curam expirationis habere. Cùm omnis pleuritis sit inflammatio, & per defluxum alicuius humoris fiat, distinguendum est, à qua substantia fit. Nam fit à sanguine, vel à bile, vel à pituita, vel à bile atra. A sanguine frequenter fit, in iunioribus & iis, qui multo sanguine abundant. Cognoscitur autem ex totius corporis plethora, & sputo sanguinis. A bile frequenter, quia mul-

tus sanguis resuis in corde & pulmonibus, à quibus partibus materia defluit per venam azigos, continetur. Sequitur iras, & exandecientias, & magnas exercitationes cum clamore magno. Color ex rubro flavescebat ab aliis distinguit. A pituita sæpe fit in pituitosis post neglectas deflexiones, cuius spurum tardè apparet. A melancholia rarissime fit. Nam ut ob lentorem pituita ita ob crassitatem melancholia non facillè fluit. Curantur autem facillè à sanguine, quia humor facillè concoquitur, si sanguinis infusio opportunè adhibita fuerit, id est, fluente materia, & multus sanguis extractus. Secundò biliosa citò terminatur, difficilior tamen, quàm quæ à sanguine. Longè sumè soluitur septima die, & sæpius sudoribus, & nonnunquam fluxu sanguinis narium. Pituitosa rarò ante decimum quartum curatur. Extenditur quandoque ad multos dies, ut de illa Anaxiomenis videre est apud Gal. & Hippo. Vertitur hæc affectio facillè in peripneumoniã ob partium vicinitatem & consensum. Deprehenditur, quòd dolor maneat, sed febris & difficultas anhelandi magis apparet, spumum magis spumofum est, & genæ rubent, & homines facillè moriuntur. Quæ à melancholia fit, rarò aut nunquam curatur. Pleuritis, quæ post morbum altum diuturnum accidit, lethalis est, ut etiam ea, quæ fit in his, qui cachexia laborant. In causa est, quòd illa inflammatio non ab humoribus, sed non naturalibus sanguini permixtis fit, quæ quò magis à sanguinis natura distant, eò difficilior concoquuntur, & reguntur à natura. Solet solui fluxu ventris. Quare prudenter scripsit Hippo. A Pleuride, & Peripneumonia habitis, diarrhœa superueniens, lethalis est. Quòd si in principio harum inflammationum aliqua fiat per partem evacuationio, quia materiam fluentem auertit à parte inflammata, modò vires constant, & inflammatio à tali humore fiat, utilis est, neque de illa intelligit Hippo. Nam dixit, habitis. Nam materia coniuncta per fluxum ventris purgari non potest, ut materia antecedens, quæ fontè ab hepate flebat. Hæc enim per venas purgari potest. Soluitur nonnunquam pleuritis fluxu urinæ, ut Gal. etiam testatur est. Sed tantum illæ inflammationes, quæ in superiori parte thoracis, & quæ ad radicem costarum fiunt. Illa enim pars maiore

consensum habet cum vena caua , per quam ad renes defluit. Neque est reformidandus transitus materiæ prope cor , cum materia illa cocta per crisin expellitur. Tunc vrina, quæ tenuis erat , hypostasim crassam & quasi fureâ habet , aut spissam. In omnibus istis febris est quasi symptoma, & ob febrem crises istæ fiunt. Argumêto est, quod post istas excretiones febris desinit, sed expectoratio per aliquot dies perseverat. Soluitur aliquando supuratione, quæ si in parte interna sit, periculosa est, ob repentinam ruptionem tumoris. Suffocatur enim æger , aut fit empyema. Si verò in aliis partibus, ad extrâ materia prorumpit, aperta curatur, & maximè ad suppurationem veniunt, quæ ob casum, vel ictum excitatæ fuerunt. Curatur autem hoc modo.

Curatio.

Iniiciendus est clyster, si occasio mittendi sanguinis non vrgeat. Quod si præterierit primus & secundus dies, statim sanguinem mittere oportet, quacunque hora diei, vel noctis, vel anni tempore, modò magnitudo morbi & virium robur illa indicet. Facienda verò à parte, quæ è directo est partis affectæ, & à maiore vena, vt basilica, vna vice, si vires id ferre possint, ad sanguinis mutationem, & doloris aliquâ mitigationem extrahere oportet. Quod si ob virium inbecillitatē, vel ægrotantis difficultatem, illam euacuationē ferre non possit, in duas diuidere oportet, sed quæ eadem die, vel paruo intervallo fiat, vel si videamus, per hepicasim facienda est, & nisi magna fiat missio sanguinis ab ea parte, plus damni evenit, quam utilitatis. Nā illa pars sanguinis missione cōmouetur magis, sanguis & venæ parum inaniuntur, per quas agitated sanguis facilius ad partem affectâ fluit. Facienda verò est à vena magna, quia faciliior sit ex ea euacuatio, & è directo partis, vt fiat κατὰ ἔξιν. Quæ rectitudo non ob villos rectos, sed quia imitanda est natura, quæ solet facere suas excretiones secundum rectitudinem. Solent enim partes dextræ in dexteras sua excrementa mittere, sinistræ in sinistras. Hæc autem sanguinis missio diuersio est, quæ ob materiam fluentem, nō ob cōiunctam

fit, nisi cū post aliquot dies fit. In qua inflammatione aliqua materia impacta est, ratione cuius deriuatio faciēda est, quæ si ad mutationem coloris sanguinis fiat, erit deriuatio & diuersio. Sanguinis missio, quæ à parte opposita fit, non potest esse utilis, nisi in principio, in quo nulla aut pauca materia collecta est, & continetur in magna vena, quæ rectitudinem habet cum parte dextra & sinistra. Neque audiendi sunt, qui docent semper esse faciendam in parte dextra, quòd vena azigos magis ad partem illam vergat, quàm in alia n. Hoc tamen faciendum ad deriuationem existimamus. Qui primū ex parte opposita trahebant, deinde secunda missione sanguinis materiam impactam euacuare tentabant. Verum frustra fit per plura, quod per pauciora fieri potest. Quare ab eadem parte trahendus est sanguis, cum per illam partem & diuersio, & deriuatio fieri possint. In pueris & mulieribus vtero gerentibus, & in senibus, aut his, qui ob aliquam occasionem, missionem sanguinis ferre nequeunt, cucurbitulæ appositæ in inguinibus in principio, quando materia fluit, materiam auertunt sine aliqua euacuatione corporis, & citra vitium dissolutionem, sed diutius retinendæ sunt, donec dolor vtcunque mitigatus fuerit. Clyster iniiciendus paulò post sanguinis missionem. Nihil refert si ante aut paulò post iniiciatur. Si venter non plus iustò fluat, paret r sic.

R. maluz, bism. cum rad. viol. an. M. ij. ficum. N. xx. semi. lini & foenug. an. ℥. j. anisi ℥. ℞. flor. melil. chamo. & viol. an. P. ij. fiat decoctio. In th. j. decoctionis diss. mellis viol. ℥. ij. olei cham. ℥. iij. fiat clyster. Hic utilis est, quia emollit & leuiter deterget, & partes tensas laxat, facitque ad sedationem doloris. Ex vna parte decoctionis post sanguinis missionem impleantur vesicæ, vel vasa ænea, vel macerentur spongiæ, vel filtra, & lateri apponantur ad sedationem doloris. Residentia contundatur, & per cribrum mittatur, cui addantur axungia porci ℥. iij. butyri ℥. ij. fiat cataplasma, applicetur supra partem affectam, vel ponatur in sacculo, & apponatur lateri. Melius est & cōmodius, si applicetur lateri, quàm vas illud æneum, vel cucurbitula. Quare satius erit vti sacculis, vel filtro, vel spongia in decoctione maceratis.

Deinde providendum de syrupo dando pro siti, de be-
chicis remediis & aliis dandis, quæ à materia & causa ef-
ficiente, vel a modo, quo affectio incipit, colligantur. In
principio respicere oportet, si expuat, aut non. Si expuat,
color sputi & facilitas consideranda. Quale enim est spu-
tum, talis est materia, quæ morbum committit. Si ergo
sanguineus, à sanguine; si flavescent, à bile. In istis dua-
bus causis crassantia in principio danda sunt, quæ ma-
teriam inspissent, magis in biliosa, minus in sanguinea.
Ergo pro siti in materia multum tenui, dare oportet pro-
potu syrupum violaceum, qui refrigerat, & leuiter inspif-
sat. Vel si defluxio adhuc sit syrupus iunibinus, quia in-
spissat. Ideo magis convenit tempore defluxionis. Quo
etiam tempore dari poterit syrupus de papavere cum aqua
pimpinellæ, vel cum aqua hordei. Inspissando intercipit
defluxiones, & dolorem sedat. Quod ab occulta aliqua
causa fieri multi putant. Detur cum aqua hordei mor-
dati in principio, vel cum decoctione iunibarum, quia in-
spissat. Si verò tenuis sputio, & pituitosa sit, quod depre-
hendatur, quia morbus affatim incipit, & cum frigore
quodam, si tossiant, & nihil expuant, vel parum, tunc, &
spumescunt, dare oportet syrupum inspissantem, sed cum
decoctione hordei integri, vel passularum, ut syrupum
violaceum, vel iunibinum. Sed citius ad alios syru-
pos veniendum, ut ad syrup. capill. vene. & illum dare
oportet in decoctione liquiritiæ, vel hordei, & pass. &
omnibus simul coctis. Hac eadem ratione parabitur de-
coctum, quod damus singulis matutinis. Debet autem fie-
ri ex fructibus detergentibus, & iisdem syrupis.

Pro sanguinea.

R. pass. pruno. dulc. & non acido iunib. ana. N. xx.
quatuor semi. frig. maio. bombacis & malux ana ʒ. ij.
anisi ʒ. j. liquirit. rad. ʒ. j. florum viol. borrag. bugoss.
ana p. j. fiat decoctio. In ℥. j. diss. syr. viol. ℥. ss. misce
pro tribus dosibus. Capiat pro prima vice ʒ. vj. Reliquis
duobus diebus ʒ. ii. tantum. Utatur donec morbus pla-
nè curatus fuerit, nisi superueniat magnus ventris fluxus.

Tunc enim abstinere oportet ab istis decoctis detergentibus & lenientibus alium. Sed tunc talis portio parari poterit, quæ neque ventrem irritabit, neque expectorationem impediet.

R. hordei mundati p. j. quat. sem. frig. maio. & anisi ana ℥. iij. flor. buglossi & borrag. ana p. j. fiat decoctio. In ℥. j. dissol. syr. capill. ven. ℥. vj. misce. Capiat pro tribus dosibus maturis. Vel si vires debiles fuerint à principio, neque sanguis missus, & fluat materia, quæ morbum non leuat, tunc abstinendum ab his, & topicis remediis ventrem roborare oportet. Nam vt Hipp. scriptū reliquit, A Pleuritide, & Peripneu. &c. Fiat ergo inunctio supra ventrem inferiorem & renes, vt capite de diarrhea dictum est, vel sic.

R. olei cydoniorum, vel myrtill. ℥. iij. vel ros. omph. succi cydoniorum & olei ros. ana ℥. j. β. misce, vngantur partes prædictæ. Quod si fortius constringendum, adde pul. myrtill. ros. rub. mastiches, macis, coralli rub. ana partes æquales. Sinapisentur partes post inunctionem. Dentur iuscula magis spissa, & alia, quæ ventrem, non neglecta expectoratione, iuuant. Si verò morbus pituitosus, & materia crassa detergentibus tantum, in principio. In delinatione, incidentibus & detergentibus vtendum. Nam quæ incidunt, materiam deducunt ad partem affectam, sed vbi constitit defluxio, ad expectorationem faciunt, si crassa sit, incidentia & detergentia, vt oximel, syr. de liqui. & aliis similibus vtendum. Si igitur pituitosa sit, parent tale.

R. liqui. rasæ ℥. j. passul. ficuum ana pa. 10. anisi ℥. iij. semin. melonum & cucurb. ana ℥. j. florum chamom. & buglossi. ana p. j. hordei integri p. j. fiat decoctio in. ℥. j. dissol. syr. capill. ven. & de liquir. ana ℥. ij. misce. cap. manè ℥. vj. Addimus sappam dulcem, vel parum mellis violati in valde pituitosis, non oximel, neque syrup. de stechade. Hæc enim nimium attenuando & calefaciendo fluxionem nimiam facerent, & febrem incenderent. Si quando detergentum, oximel detur permixtum syr. præf. ad expectorationem pituitæ crassæ, relictæ, ne fiat peripneumonia, ex hoc transglutiendo parua quantitate manè, ne irritetur defluxio. Hoc damus iis, quibus

sanguis missus est, vel cucurb. fuerūt affixæ. Quòd si puer sit, vel senex, in prima dosi dissol. mannâ vel parum cassiæ, sed admodum rarò, neque rhab. vel alia medicata. Neque ista, nisi cum magna præmeditatione, sed cōtētus clysteribus & decoctis istis curare soleo. Vidi multos perire ob medicamenta laxantia, & in hoc sequor Hipp. qui dicit, inflammationes internas medicamentis laxantibus nō curādas, quia nihil à parte inflāmata euacuāt, & sanas colliquefaciūt. Nō me latet Hipp. imperasse medicamēta laxantia, si dolor ad hypocōdriū extēdatur, sed à Galeno nō probatur Hipp. opinio, puto Hipp. loquendo, inflammationē hypocōdriū pro pleuritide intellexisse in qua & Gal. in meth. med. concedit ad materiam coniūctæ educcionem, siue sit in splene, siue in caua hepatis parte, medicamenta laxantia. Tales enim partes consensum habent cum intestinis, quare conueniens est regio, sed quæ in thorace, vel in lateribus, continetur, nullum proprium consensum habet cum intestinis. Quare nullo pacto medicamentis laxantibus vtēdum, sed solis clysteribus, vel decoctis, vt si aliquid in intestinis, vel ventriculo collectum sit, euacuent. In solo morbo pituitoso, qui sit per catarrhum siue defluxionē, conuenit medicamentum laxans, idque initio siue cū materia incipit moueri, & turgere, siue interna, siue externa, talem statim medicamentis laxantibus permixtis decocto, vt est frequenter agarius decoctus cum decoctione pectorali & syr. ros. lax. euacuamus. Si sine febre, pilulas illas medias damus, vel decoctum tale paratur ad materiam illam fluentem turgentēque, vt.

R. liquir. rasæ ℥ j. poss. ficuum ana N. xx. fœnic. senæ or. ana ℥ iij. aga. tro. ℥. j. florum chamæ. viol. ana. p. j. anisi ℥. hordei mundati p. j. fiat decoctio. In qr. j. dissol. syr. ros. laxa. ℥. ij. mellis viol ℥ iij. misce, cap. prima vel secunda die defluxionis.

In pleuritide à bile, si post cachexiam fiat, in principio si non mittatur sanguis ob ætatem vel imbecillitatem, purgare oportet, quia materia ab hepate fluit, tunc decocto præscripto, tantum addimus syr. ros. lax. ℥. ij. & damus. Syr. enim minorem astrictiōem habet à rhab. & minus calefacit. Sed si dandum est rhab. oportet in

fundere in decoctione illa & leuissimè exprimere, & dādum in ipso principio, vt materiam antecedentem euacuet, & fluxionem intercipiat. Syr. viol. est adiungendus, & omnia dulcia, & hoc ad materię antecedentis euacuationem. Cū materia impacta est, tum per spiritum educere, & per topica remedia digerere oportet, quibus non est statim vtendum, vt neque fotu, neque vnguento, neque alio calefaciente medicamento, ne ad partem affectā aliquid fluat, sed cū dolor vehemens erit, tunc materiam collectam oportet discutere per partem, vt fotu ex decoctione clysteris, vel sacculis, vel spongiis, vel vnguento resumptiuo, vel pectorali, vel ex adipibus paretur sic.

R. ol. amigdal. dulc. & viol. ana ℥. iij. butyri recentis, vel abluti aquā hordei ℥. ij. cerę citrinę q. s. fiat linimentum pro biliosa vel sanguinea. Si verò à materia crassiore & pituitosa, fiat sic.

R. ol. amigd. dulc. & chamę. ana ℥. ij. ol. anethini & liliorum ana. ℥. j. axun. gall. & anatis ana ℥. j. & thereb. abiectinę ℥. j. cerę parum, fiat linimentū, vngatur locus dolens, vbi minùs febricitant & faciliùs. Ceratū fieri potest ex emplastro diachilon dissoluto in ol. amigd. vel liliorum, Quòd si esset non vera, & in musculis externis, vel intercostalibus, non erit absurdum, vti emplastro ex pice malaxato cum oleo chamę. vel anethino. Si frigidior, adduntur huic emplastro ad discussionem ℥. iij. sulphuris, & fiat emplastrum. Linimenta magis iuuant & potissimū si post fotum applicētur. Ad expectorationē inuenienda remedia, alia in principio, alia in declinatione. In omni principio, quę minùs detergunt vel minùs attenuant, & conueniūt quę verò multū, non sunt dāda, quia defluxionem cōcitant. Quare penidias, & elect. diatrag. dare oportet in principio. In declinatione verò elect. diaris simpl. Sacch. candum. Item syr. viol. & iuiubinus in initio. In declinatione tam calida, quā detergentia, ad materię discussionē, absorptionēve: sed minùs calida, in calida. In pituitosa verò, quę id potenter pręstant. Vt syr. de liquiritia, de prassio, oximel, in materia viscida. Item fiūt eclegmata ad expectorationem, sed maximè eo tempore, quo materia vtcunque cocta, expellenda est, vel vbi retenta fuit, qualia parantur in Of-

ficinis, vt loch sanum, sed illa sunt iniucunda, & agrotis parum grata. Ob id nos raro vrimur illis, sed vel ex pulueribus, vel electuariis suprà dictis, & syr. fiunt elegmata Syrupi cocti, lenti sunt. Quòd si inspissentur magis, vera fiunt eclegmata, vt hoc modo in calida.

R. e. est diatrag frig. ʒ. iij. penidiarum ʒ. j. syr. iuiub. q. s. fiat eclegma. Inspissat materiam tenuem, & inspissando facit, vt faciliè expectoretur: vel in materia calida expectoranda fiat pasta regalis ex conseruis, & aliis remedijs, vt.

R. conf. viol. ʒ. ij. pul. diatrag. frig. ʒ. ij. penidiarum ʒ. j. cum syr. iuiubarum fiat pasta regalis. Vel syrupi tantum dantur sensim deglutiendo pro materia calida & in declinatione calidæ inflammationis, fiat hoc modo.

R. confer. capill. ven. ʒ. j. pul. diatrag. frig. & diair. simpl. ana ʒ. ij. sacch. candi ʒ. ij. syrup. de hyss. q. s. fiat lohoch, vel sic.

R. conf. capill. ven. ʒ. j. diair. simp. ʒ. ij. sacch. candi, carnum passularum mundatarum, mucilaginis ficuum ana ʒ. j. cum syr. de liquiritia fiat lohoch. Hæc possunt dari in frigida, torrones vulgò vocati et amigdalij, vel nucis pinæarum, vel fiat hoc modo pasta.

R. amigd. dulc. ʒ. ij. pinearum mund. infusarum in aqua hordei ʒ. j. medullæ seminis melonum, & cucurbitæ ana ʒ. j. sacch. candi ʒ. iij. syr. capillor. ven. & de liquir. q. s. ad excipiendum, fiat ad formam looch, vel pandaleonis.

R. pul. diairis, & diatrag. frigidi ana ʒ. j. sacch. dissoluti in aqua scabiosæ vel capill. vel buglossi q. s. vbi coctum est saccharum, ponatur puluis, & calidum fundatur in arcula vulgò dicta (marcepein) & refrigeretur, & in durentur ad formam electarij & lambando capiat. Si retineatur spiritum ob crassitiem, oximel cum syr. de liquiritia dandum sensim transglutiedo, sin verò ob tenuitatem, inspissandum, vt diximus. Circa statum in calidis inflammationibus vigilæ superflue infestant, in quibus conciliandus est somnus, sed citra materiæ retentionem. Quare si materia tenuis sit, & inspissatione egeat, citra aliquod periculum dari potest syr. ex pap. cum syr. violato, & aqua viol. vel hordei non vbi materia spissa est, vel detenta. Hoc enim magis delinit & inspissat. Paretur hoc modo.

R. syr. de pap. syr. viol. ℥. i. β. aquæ viol. ℥. iiii. pul. diar. simpl. ℥. i. misce, fiat potus, capiat hora decima longè à cœna. Oxyrhodino perfundenda est pars capitis anterior. Quòd si materia crassior sit retenta, supra dicto abstinere oportet, & hoc modo faciendum.

R. lactis amigdarum dulcium crudi ℥. iiii. croci gr. iiii. puluer. diurnis ℥. i. capiat hora decima. Si ob hoc non dormiat, adde sem. pap. contusi, & ponatur in lacte amigdal. Hoc medicamentum etiam in morbo pituitoso conuenit, sed oxyrhodino non est utendum, ne defluxionem augeat. Hoc agendo spectare oportet sudorem die 7. maximè si à sanguine vel à bile fiat, & si quarta die mador apparuerit, sexta die fiet per turbatio. Nunnquam fluxus sanguinis narium accidit, sed minùs liberè habent, ut neque in peripneumonia. Morbus pituitosus extenditur in 14. diem magna ex parte, in aliquibus ad 20 sed raro, vel quia victu pleniore sunt vñ, & neglexerant remedia. Victus ratio tenuis in principio, si morbus sit multùm acutus, à sanguine, & à bile, & in statu, & parùm expuat, talium potus erit decoctum hordei, pass. Cibus verò, pruna, si dulcia sint: sin minùs, passulæ leuiter decoctæ cum saccharo, cremore ptisanæ vsque ad 7. diem. Si verò imbecilliores, modo expuant aliquid, oportet totam ptisanam siue hordeum ipsum mundatum paratum cum amygdalis. Quòd si vires ad statum vsque perdurare possent cum hoc victu, optimus erit syr. violatus tempore sitis, & cum aqua hordei permisceri potest. Si verò morbus diuturnior sit, vel vires ferre non possint, danda est tota ptisana, vel iusculum pulli, vel caponis semicocti, additis amygdalis, & in principio tenui, & quò magis expuit, cò magis augere cibum debemus. Abstineat à vino & aqua cinamomi, & alia porione medicata. Utatur aqua decoctionis liquiritiæ cum syr. capill. ven. Non sunt alia negligenda remedia, quæ ab aliquibus vsurpantur, qualia sunt, quæ ex pap. rubro. parantur. In principio datum, quandiu defluxio sit, tale confert. Paratur decoctum in aqua pimpinellæ, & dantur ℥. iiii. frequenter in primis diebus per vnum atque alterum diem. Hoc medicamentum inspissando retinet

defluxionem, & quod in parte est, digerit Ergo frequenter vsus sum cum felici successu. Aliqui vsurpant bliti aquas, quas spinacias vocant: aliqui cardui benedicti aut aliarum aquarum, quæ sudores mouent, quæ si dentur facta defluxione, discutunt, vt post 3. diē. Sed si antea dentur, augment morbum magis, quam minuant, vt decoctum papaueris post materiæ defluxum sputum retinet. Alia duo noui, quæ efficacissima sunt, si suo tempore exhibeantur, vt rasura dentis apri, & cinis priapi tauri, exiccando, quod defluxum est, curant. Quare statim in principio dari non debent, neque postquam est expectorandum. Illa enim nimium siccaudo sputum retinerent. Post primum diem dari possunt cum vino, vt ad partem ducantur. Hæc in frigidis magis, quam calidis conueniunt. Post sudores criticos, febris (quæ symptoma est) cessat, sed sputum perseverat. Quare non debent relinquere expectorantia, sed calidiora (si mitior reddita fuerit febris) aut cessauerit. Tunc emplastica ex diachilone lateri imponenda sunt & in pituitosa. Potes vti emplastris ex pice & sulphure, vel in diachilonis ℥. iij. addere sulphuris ℥. iii. olei chamo. malaxare & lateri apponere. Quo maximè vtendum in doloribus, qui fiunt ad extrâ, vel mesopleuris, vt trahatur extrâ, vel discutatur, quidquid in parte relictum fuerit.

Doloris flatulenti curatio.

Quòd si flatulentus dolor sit, malaxentur cum oleo rutaceo, anethino, & aliis hisce remediis. Citissimè curantur hac via pueri, senes, & grauidæ, sine aliqua sanguinis missione vel purgatione sanitati restituti sunt. Hic morbus, si cum sputo sanguinis accidat, valde periculosus est, in quo morbo sanguis mittendus non est, quia, vt experientia cognitum est, retinet sanguinem, vnde maior sequitur inflammatio. Quam ob causam Hyppoc. 7. epidemio. dolorem lateris enumerat inter ea, quæ sanguinis missionem impediunt. Cuius verba sunt hæc. Sunt nonnulli inter eos, qui sanguinea expuunt, quibus opportunè sanguinem au-

ferre conuenit. Aliis verò perinde ac illis non decet. Impedimento autem sunt, tempus, laterum dolor, & bilis. Quare prudenter in hoc casu agendum est, de quo suo loco dicetur.

De Peripneumonia caput alterum.

Peripneumonia est inflammatio pulmonum, quæ cum febre est, ob cordis vicinitatem, vel ob morbi materiam. Pleuritis faciliè in hanc affectionem mutatur, & maximè lethalis est. Notæ pleuritidis adsunt, nisi quòd dolor punctorius non adest, sed grauis potius, quòd pulmones non sentiant. Maior difficultas anhelandi, & maximè, quando in dorso siti sunt, ob id recti sedere volunt. Nota propria, quæ affectum sequitur, est rubedo maxillarum, & totius faciei, ob sanguinem tenuem regurgitantem in superiores partes, per venas & arterias. Hæc nota, si Galeno credimus, est huius affectionis propria. Rubet facies in futuro sanguinis fluxu. In empyemate, maxillæ. Cùm empyema pulmones inflammat, propriam dicimus omni inflammationi pulmonum tussim siccam in principio. Deinde spumofum sputum, cruentum, sæpius flauum. Fit autem hæc inflammatio, à sanguine bilioso, quo nutritur pulmo, & à pituita, quæ diu remansit in pulmone putrefacta, quæ pulmones infestat & post catarrhos, in senibus frequentius, & in iuuenibus à bile.

Prognosticum.

Est morbus acutissimus & periculosus, occidit biliosa frequenter quinto, pituitosa vix attingit 8. diem. Sæuissima accidentia, vt vigiliæ, somni breues, perturbationes mentis, deliria, morituris partes externæ frigidæ. Ob maximam inflammationem internam nasus fissus & appetentia deicitur. Soluitur hæc inflammatio fluxu narium, si Aëtio credimus, quanquam Galenus de crisi-
bus 3. contrarium docet his verbis. Contingit aliquando propter sanguinem è naribus fluentem phre-
nitim finiri, non tamen lethargus, aut peripneumonia

fluxum sanguinis amant. Sed si quis attentè dicta Gal. inspiciat, intelliget Galenum h. qui de peripneumonia, quæ à pituita fit, in qua sanguinis fluxio è naribus non conuenit. Sed in biliosa vel sanguinea conuenit, ut in phrenitide, & argumento est Galenum de pituitosa intellexisse, ex eo, quòd lethargo coniunxit. Lethargus enim pituitosa inflammatio est, in qua sanguis non est euacuandus, & nos vidimus aliquas peripneumonias fluxu sanguinis finitas. In deterius vergūt post fluxum sanguinis pituitosæ.

Curatio.

Curantur autem, ut pleuritis, missione sanguinis & alui detractione & expectoratione, sed hoc int. rest. quòd in pleuritide rectitudo seruanda. In peripneumonia ex utraque parte fluit sanguis. Differt etiam, quòd in peripneumonia prima sanguinis detractio, minorem copiam, secunda maiorem requirit, & si in aliquo morbo, est facienda copiosa in hoc, quia affectus magnus est, & circa cor positus. Fit tanta de fluxio vel attractio sanguinis, tum ob cordis calorem, qui trahit, tum ob venarum frequentiam, tum ob sanguinis tenuis copiam, quæ in cordis sinibus esse solet. Ob partis affectæ dignitatem, & interni affectus magnitudinem, trahendus est sanguis, si fiat à sanguine, vel bile naturali. Si verò à pituita, morbus mitior est, & ferè in senibus, & post alios morbos. Ob id sanguinis missio necessaria non est, sed oportet cucurbitulas in emunctoriis inerioribus apponere, ad inhibendum, ne sanguis ad partem affectam descendat. Nam si pituitosus affectus sit, frigidior redditur, neque concoquere, neque expellere, ob vitium imbecillitatem possunt. Quare iniiciendus erit clyster & illæ decoctiones lenitiuæ dandæ in principio, quæ descriptæ sunt. In pituitosa, lenientes, & refrigerantes in biliosa. In biliosa plus debent refrigerare, quam in pleuritide ob magnam caliditatem & siccitatem. In hac pituitosa non oportet circa statum uti nimium purgantibus clysteribus, neque decoctis. Solent enim fluxus ventris superuenire, qui valde periculosus est. Nihil enim à parte affecta eua-

quat, & vires deiecit. Ob id Hipp. dicit, A Pleuritide & Peripneumonia habito, Diarrhea superueniens, lethalis est. Fiunt sic decoctiones.

R. radicis liquiritiæ radicis mal. ana $\mathfrak{z}$ j. viol M j. sebesten, iuiub. ana N. xx. quatuor seminum frigidorum maiorum ana $\mathfrak{z}$ iiij. Anis $\mathfrak{z}$ ij. fiat decoctio in aqua cucurbitæ, & in lib. j. col. dissol. syrupi violati, de cucurb. ana $\mathfrak{z}$ iiij. misce, cap. manè. In pituitosa, quæ præscripta sunt ad pleuritidem pituitosam, linimenta, quæ inflammationem extinguere possunt, sunt ad mouenda, qualia sunt, quæ parantur ex oleo violato, de semine cucurbitæ, vel melonum, vel cucumeris, amygdal. dulc. recenter parato, vel fiant epithemata ex decoctione hordei, & seminum frigidorum maiorum, florum violarum. In collatura dissolue syrupi violati & syrupi cucurbitæ ana $\mathfrak{z}$ iiij. Intingantur panni, & frequenter applicentur. In ore teneat elect. diatrag. sing. recenter paratum, vel fiat conditum sequens.

R. conseruæ violarum, buglossæ, borraginis ana $\mathfrak{z}$ j. pulueris diatraganthi frigidi recenter dispensati $\mathfrak{z}$ ii. sacchari albi q. s. fiat conditum, vtatur cum aqua decoctionis hordei mundati, & seminis cucumeris, vel sic.

R. mucaginis seminum cydoniorum, extractæ cum aqua viol $\mathfrak{z}$ i. emulsionis q. l. frigidorum maiorum $\mathfrak{z}$ i. sacchari candi & penidiarum ana $\mathfrak{z}$ i. syrupi violati parum, fiat ad formam lohot, capiat lambendo. Pro pituitosa non sunt quærenda alia remedia, quàm ea, quæ descripta sunt capite de pleuritide. Caput oxorrhodino frequenter perfundendum. Frictiones & ligaturæ conueniunt in partibus inferioribus. Tenuissimo victu vtendum, & quò acutior est morbus, eò magis ad tenuitatem debet accedere. Quare sint contenti cremore hordei, aqua bulita, cum syrupo violato, vel de cucurb. in biliosa. In pituitosa decoctum hordei integri dandum cum syrup. capillor. ven. Aluus si constricta sit, sollicitanda clementibus. Si superueniat fluxus ventris, mortem significat, & leuiter refrigerantibus & constringentibus sistendus. Si suppuretur, soluitur in empyema. Quòd si enadat suffocationem, curanda, vt sequenti capite docebimus, sed quomodo suffocet, explican-

dum, quia nonnulli se torquent ad id inueniendum. Inflammatio est in substantia pulmonum. Si suppuretur, & materia non resudet sensim, vel in arteriam, vel in spatium, sed affatim rumpatur & multa materia effluat in alteram cavitatem. Si in ramos tracheæ arteria, suffocationem facit, quia aër egredi non potest, calefactus verò redditur, ob id suffocantur. Sed si in spatium (cùm non sit tanta copia, vt totum spatium thoracis occupet) non suffocat, sed empyema facit.

*De empyemate, siue purulenti, siue suffocatis
caput alterum.*

Purulentos vocant Latini, quos Græci empyous communiter eos, in quorum corpore vniuerso pus est conditum. Propriè verò Medici solent vocare eos, qui in thorace & pulmonibus pus habent, ex quo tabidi fiunt, nisi citò excernatur. Deprehenduntur purulenti notis descriptis ab Hyppoc. lib. 2. prog. Inter omnes agnosci purulentos iis indiciis conuenit. Principio si febris non dimittit, sed interdum tenuior, noctu vehementior, si copia sudoris elicitur, ac tussiendo cupiditas est, neque quidquam dignum extimatione expuunt. Si oculi caui reddantur, maxillæ verò rubescant & ungues manus curuentur, digiti potissimum summi calecant, atque in pedibus tumores constant, neque cibum appetant, ac pustulæ circa corpus erumpant. Quæcunque ergo suppuratio diutius immoratur, alia habet signa, quibus admodum credere oportet. Quæcūque verò breuior, aliquo ex signis indicatur, qualia inter initia existunt, & item si æger difficulter spirat. Fit autem puris collectio post inflammationem, vel in utroque latere, vel altero tantum, & quia fit per inflammationes suppuratas, vel pulmonum, vel lateris. Hinc deprehenditur, in altero tantum latere, si pleuritis, quæ alterum tantum latus occupare solet, præcesserit. Si verò post peripneumoniam, in utroque. Si in altero sit, notis ab Hipp. 2. prognosticon cap. 31. traditis dignoscitur. Si, inquit, suppuratio in altero tantum fuerit latere, vertere ægrum conuenit, & scire, nunquid dolorem in altero latere percipiat, & alterum altero calidius sit, atque, ubi in partem
sanam

sanam decubuit,quemadmodum cū aliquod onus graue super eos pendere videtur. Si id fuerit, suppuratio in altero latere fatigat, in quo onus existit. Quod si rigor, fiat, vt præ dolore partis, onus seu pondus habuerit, per pleuritidem purulentus factus est. Quicumque morbo laterali laborantes in 14. diebus non expurgantur, ij ad supurationē vertuntur, quod intelligi debet de calida pleuritide. Nam si à frigido humore, non suppuratur tam breuiter, vt videre est de Anaxione, cuius meminit Galenus in commenta. apho. Quicumque ex morbo laterali suppuratus, si in 14. diebus non purgatur, à die, qua fiet eruptio, liberantur. Si verò non, ad tabem vertuntur. Quod vt plurimum fit, non semper. Curatur rarò hic morbus. Danda est tamen opera, vt cognoscamus, vt prædictione possimus vti. Circa principium, cū vires valent, & priusquam pulmones exulcerentur, si materia euacuetur per sputum, vel per aliam regionem, aliqua ex parte, vt per vrinas, euadere post v l per vstionem vel sectionem. Quare Medicus diligenter inspicere debet, si inflammationes in suppuraciones vertantur, vt inuet supurationem, ruptionem & expurgationem, quā citissimè fieri poterit. Si ergo calida pleuritis 14. die non expurgatur, supurationem expectare oportet, & maximè si à contusione ortum habuerit, & si missus non sit sanguis. Cataplasmata supra latus apponere oportet, quæ vim concoctoriam habeant, quale est sequens.

R. rad. bismal. qr i. ficum, passul. enucleatarum ana N. 20. flor. cham. melil. ana p. i. decoquantur, & contundantur omnia, & per cribrum discutiantur, cui adde farinæ seminis lini, scœnug. tritici, ana ℥. iiii. ol. lil. admygd. & butyri recentis, & thereb. an. ℥. ii. Incorporentur simul, & fiat cataplasma Si placeret ad extrà trahere, adde fermenti acerrini ℥. ii. applicetur. Hoc maturat, & discutit. Fit emplastrum ex diachil. magno malaxato cum ol. aneth. vel amygd. dulc. Intus dentur, quæ aliquam materiam educere possunt, vt intro sumenda.

R. liq. rasæ, rad. bismal. & symphiti ana ℥. i. herb. capill. scab. agrimo. bechij ana M. i. quat. semin. frigi. maio. an. ℥. i. Anisi ℥. i. trium flo. cordialium communium, chame. an. p. i. fiat decoctio. In ℥. ii. diss. sappæ & mel-

lis an. ʒ. iiii. sacchari candi ʒ. iiii. misce, fiat syru. ar. ʒ. ii. rad. iridis, capiat singulis matutinis ʒ. vi. in cremore ptisanæ ponantur sen. ina frig. n. aio. vel mel, vel saccharum candum. Eclegmata sunt constituenda, quæ vim habent maturandi & detergendi, vt sequens eclegma.

R. mucaginis ficuum pinguium ʒ. i. butyri recētis ʒ. ii. ol. amygd. dulc. recentis ʒ. i. saccha. candi ʒ. ii. amyli ʒ. ij. incorporentur simul, & fiat looch, capiat labendo. Theribentina veneta deuorata cum puluere liquiritiæ ad ʒ. iiii. lota in aqua hordei multum confert, & ad detergendum & ad maturandum, & ad discutiendum. Si materia multa sit in pulmonibus, eclegmata, quæ purgare possunt, valent, qualia sunt dicta cap. de pleuritide pituitosa. Si non rumpatur, practici imperant, vt dentur, quæ disrumpere possunt. Sed illa non perueniunt ad partem affectâ. Melius esset, medicamenta sin critica lateri apponere, quæ ad extrâ traherent, & postea ferro, vel cautetto aperire, vt materia extrâ expurgeretur: non intro rumpatur. Nā ruptio interea periculosa est ob suffocationis periculum, & post ruptionem materia cōmodè vacuari nō potest. Pulmone exulcerato fiunt pthysici, & moriuntur. Quare siue pus collectum sit in spatio, siue membrana adhæsit & suppurata sit, laus aperiendum, priusquam corpus contabescat & pulmones erosi sint. Nam postquam exulcerati sunt, difficillimè aut raro coalescunt. Sed quod secari aut vri debeant, ne id à me excogitatum videatur, Hipp aph. subiungam, quod hoc ostendit, qui euasuri sint, qui secus. Ex eo aphorismo apparet & secari & vri ad curationem, & aph. 44. lib. 7. Quicunque suppurati vruntur & secantur, si purum pus fluxerit & album, euadent. Si verò suberuentum, fæculentum, foetidam, pereunt. Item Paulus, Aërius & omnes alij antiqui Medici id faciendum imperant. Sed hodiè à paucis si, quia à paucis cognoscitur pus collectum, vel si cognoscatur, Medici timidi, neque secare audentes, in causa sunt, aut assistentium timiditas, aut ægri. Non licet vrere, postquam omnia interna corrupta sunt. Quare consulo, vt cum pus collectum expurgari non posse cognoscimus, tentetur. Gal. in commentatio apho. 27. lib. hanc rationem curandi fortuna inuentam esse, attestatur. Miles enim quidam, cum

de sua salute desperaret, ad bellum accessit, & ab hoste punctim læsus est in thorace Pus fluxit, & liberatus fuit, ut apud nos iuuenis quidā a me fuit liberatus, qui per annum pus in thorace collectum post pleurifim gestauit, & quasi absumptus erat, vltus fuit, & per vltus purgatum pus. Adhuc superest, & dicitur Salomon, sicuti & multi alij, quorum nomina supprimo, & hoc de suppuratis, vnum theorema addens. Omne pus factum in quacunque parte collectum, expurgandum esse Quod per cistarium a natura institutum, expurgandum, siue trahendum, & faciendum, ut in abscessibus partium, apertione facta, vel roptura, vel phlebotomia. Si scilicet b craneo, trepano in ventre punctura: sic in thorace punctura, vel vltione. Punctura melior est. Quod si hæc pati nolint, tanquam deplorati pronosticis relinquendi sunt.

De cordis Tremore.

CAP. 16.

Cordis tremor vel palpitatio est motus cordis deprauatus. Deprauatur autem vel quia dilatatur præter naturam ob causam aliquam internam ut fumum, aut vaporem in sinibus cordis contentum, sed multò frequentiù, fit à flantibus in pericardio collectis. Argumento est, quod omnes fere melancholici, symptomate hoc afficiuntur, & qui cachexia laborant, ut puellæ, & qui in aquam intercutem incidunt. Hæc enim collecta in pericardio, quando agitantur, accessionem faciunt, quia partem superiorem cordis lædunt, & cum hæc quiescunt, minus infestat hic morbus, nisi quod semper est manifestior pulsatio cordis in his, quàm in aliis. Fit etiam propter longam meditationem, aut quando obliuiscuntur ætatem illam calidam, aut fumos calidos reddere, neque possunt expirationem magnam facere, hoc morbo magis diuexantur. Fit etiam à multitudine sanguinis, quod facile ab aliis causis distinguitur. Nam qui ob supradictas laborant, sani non sunt, qui à multitudine sanguinis, integra valetudine viuunt, & his solet tantum accidere, qui multis alimentis multum sanguinem gignentibus vtuntur, ut vino multo, carne multa. Iuuenibus & adultis subitò siue alia præcedente causa affectione solet ac-

cidere. Gal. lib. de locis affectis 5. ca. i. illos potissimum iuat, & in hoc præsens est remedium missio sanguinis. Et quia multus sanguis in bene valentibus & crassus est, vel sua copia obstructionem facit coarctatoriam, imperamus victum attenuantem & med. camenta alterantia cordialia, qualia dicuntur postea ad obstructionem. Si à flatibus fiat hæc affectio, leuissima corporis motione excitatur, & ferè asthmatici euadunt tãdem. Vel fit accessio cum asthma, vel sentitur palpitatio in genis oculorum, vel in aliqua parte, aut dolores repentini, qui statim cessant sponte sua: oculi etiam quodammodo obtenebrantur. Sonitus aut sibilus aurium his solet accidere. Quare prima ventriculi concoctio perfecta procurari debet, & flatus qui in ventriculo & intestinis sunt collecti, discutiantur. Id fiet duas adimplendo intentiones, scilicet vt purgetur frequenter materia illa pituitosa, & aquea ex qua flatus gignuntur. Pilulis de aro. de hyera, cum agar. vel carth. Deinde syr. materiam concoquentibus cum decoctione anisi assumptis, & materiam præparare, & rursus euacuare paulò fortioribus pilulis, vt sine quibus, aureis, agreg. In crastinum detur theriaca antiqua, vel confectio arom. ros. vt causa illa efficiens castigeretur, nèpe calor diminutus. Huc referre oportet omnia illa remedia, quæ dicuntur cap. de inflatione ventriculi. Si ab intemperie calida fiat tremor cordis, diamarg. frig. diatrag. frig. sytup. de bugloss. & borrag. & omnia alia remedia quæ sunt inter calida & frigida pro curatione conueniunt, vt aurum, argentum, & quæ ex iis componuntur. Fiant tro. ex quibus potiones cum aliquis affectui & morbo consentaneis, vt.

R. boli. coral. an. ʒ. ʒ. quat. semin. frig. ma. seminis citri an. ʒ. i. marg. ʒ. ʒ. camphoræ scrup. ʒ. terantur omnia diligenter, fiant tro. cum aqua ros. adde mosci gr. iiij. vel croci tantundem. Dari etiam possunt syr. infrigidantes vt de nymphaea, iulep. ros. & similia. Si fiat à materia calida, vel à vaporibus, necessaria erit phleb. Si adsit pleth. aperiatut vena dextri brachij: si à vaporibus, basilica sinistri. Sunt qui in omni palpitatione laudant missionem sanguinis, qui laudandi non sunt, si fiat iis quibus non cõpetit phleb. sed tantum euacuatio. Concoq. materia & euacuetur, si sit calida, syrup. de ribes, de limonibus, de

agresta, de acetos. citri, iulep. ros. & simil. Miscentur aquæ quæ vim habent refrigerandi, vel mediam, siue temperatam, vt aqua bugloss. borrag. vt sic.

R. syr. de limonibus, de aceros. citri an. $\mathfrak{z}$. i. syr. de pomis simpl. de bugloss. an. $\mathfrak{z}$. ii. aquarum acetos. ros. borrag. an. $\mathfrak{q}$. j. misce, pro $\mathfrak{z}$. dosibus, aro cum $\mathfrak{z}$. ii. diamarg. frig. Purgatur autem materia, quæ circa cor est, medicamentis purgantibus humorem, adiunctis quibusdam cordialibus vel myrob. in infusione, vel decoctione tamarindo. rhab. Succus vel syr. ros. manna, cass. laudantur. Sunt qui addunt etiam scammonium, quo vti non oportet nisi in summa necessitate, & additis quibusdam cordialibus. Nam hæc laxantia fortiter, sunt ex genere venenorum, & venena sua natura petunt cor, & lædunt. Ergo bene castigata addere oportet. Conficiantur pilulæ ex myrob. sic.

R. omnium myrobal. conficatorum cum succo ros. an. scrup. j. rhab. scrup. ii. cinamomi, seminis ocymi an. scrup. j. spicæ vtriusque an. scrup. β . cum syr. ros. & pulpa tamarind. fiant pilulæ de quibus cap. $\mathfrak{z}$. j. vel scr. iiij. Quod si magis soluētes velis parare, per diem macerētur in succo ros. vel syr. ros. cum māna & infusione rhab. vel decoctione addendo quæ temperant calorem moderate vt quatuor semina frigida maiora, flores cordiales. Purgentur sæpe, sed leui medicamento. Nam materia, quæ circa cor est, non facile educitur. Fiet talis opiata.

R. radic. bugloss. confer. ros. an. $\mathfrak{z}$. i. vel confer. flor. bugl. borrag acetos. capil. an. $\mathfrak{z}$. j. pul. diamarg. frig. $\mathfrak{z}$. j. β . diarr. abb. & diatrag. frig. an. scrup. j. tro. de camphora scrup. β . cum syr. de bugloss. fiat opiata, de qua cap. bis aut ter in hebdomada. Superbibendo parum vini lymphati cum aqua ros. vel bugloss. fiat epith. supra cor.

R. aquæ ros. bugloss. an. $\mathfrak{q}$. j. aquæ end. $\mathfrak{q}$. β . tro de camphora scr. j. sandali alibi & rubri an. $\mathfrak{z}$. β misce, fiat epithema, applicetur tepidè supra cor, irrorando cum aqua buglossæ & ros. Si autem à materia fiat frigida, coquatur & euacuetur. Coquetur syr. calidis, sed additis cordialibus, vt sunt syrupus de buglossa, de borragine, decoctum hyss. syrupus capil. ven. mel. ros. oxymel, syr. de bizāiis. Aquæ autem sunt borrag. bugloss. melissæ, beto. vt.

R. syr. capil. ven. buglossæ an. ʒ. ij. syr. conseruationis corticis citri. ʒ. j. aquarum rousmanni, melissæ, borrag. bugloss. ana. q̄r. j. mitce pro tribus dosibus maturis. Purgetur autem cum myrobal. emblicis, cum decoctione ag. vel eius infusione, aliquo cordiali addito. Turbith si maceretur per diem in lacte, deinde in melle, & addantur cordialia, congruet. N. Illeio, vt ceteri, vt colochintide, quoniam lædi. Quare non nisi in magna necessitate illam vsurpo, nec est vsurpanda, vt nec diagrediam in causa calida, neque turbith, nisi in magna necessitate. Purgetur sic.

A melancholico humore.

R. ag. tro. in vino albo infusi ʒ. j. exprimaturs fortiter, & cum decoctione pass. & florum cordial. in aqua viol. decoct. fiat portio, addendo mannæ ʒ. ij. Quod si non sufficit, adde decoctioni summaturum th. an. & seminis carth. an. ʒ. vj. Quod si pilulæ fiant ex his, addita hiera picra, bonum erit. Vel vtantur pilulis de hiera picra, addito ag. vel turbith infuso in lacte, & postea in melle, addendo macis mediam partem, si fiat ab humore melancholico, dandi sunt syr. respicientes melancholiam, vt de fumaria, de pomis, de epithymo, de scolopendria. Sic & in purgantibus est faciendum, cum syrupis præscriptis ad pituitam, additis semper flatus discutientibus in maiori quantitate. Si autem fiat ab obstructione, potest addi in decoctione herbæ scenicul. marini q̄ j. vt pituita deficiat, & obstructions soluat. Id autem est verum empetrū antiquorum, non vatis, vt existio ant herbarij, tum quod nō sit foliis portulacæ, nec albioribus. Est enim folio pingui, sed viridi. Ob id ab aliquibus à viriditate prasoides, & quod i inter lapides crescat super muros, & antiqua ædificia, empetron dicitur: vel propter mare, sceniculum marinum. Est autem sapore salso, vt ab antiquis monstratum est, & foelicissimè provenit in saxis marinis, & in rimis parietum spectantium mare. Aptæ erunt & alia decostruentia. Ferè eadem erit ratio curandi hunc affectum ab obstructione, cum illo, qui fit à pituita, sed istis decoctionibus addenda erunt, anis. scenic. & alia flatus discutiētia, vt galanga, garyoph. macis. Nam magna ex parte morbus hic ex generantibus flatus accidit, patientibus obstructions hepatis & lienis, vt licet videre in puellis pa-

tientibus cachexiam, & malè coloratis. Detur theriaca cum aqua buglossæ & melissæ. Post purgationem fiant electaria vel opiatæ ex elect. diamarg. cal. de gemmis pliris cū mosco, d. ambræ, dianthos, arom. rosæ, garyo. Multum valet coëctio de hyacintho, & alkermes, conserua rad. buglossæ, borrag. anthos, florum bugloss. & elenij. Ex his cōseruis & pulueribus fiunt opiatæ. Fiet optimum medicamentum, & alimentum ex corde porci, in quo inditi sint garyoph. in veru assato, vel super prunas, prius coctio in aqua, vt caro tenerior fiat, alioqui dura est, quia fibrosa, vt.

R. cordis porci N. ij. cordis cerui vel bouis N. ii. garyophil galangæ maioris & minoris, seminis basiliconis an. ʒ. iij. macis ʒ. iij. flor bugloss. borrag. an. p. ij. florum anthos p. ij. temperentur in vino mal. per noctem & distillentur omnia in a'ambico, aqua seruetur vsui.

R. aquæ prædictæ ʒ. iij. sacchari parum. Fiat iulep. Aqua ista valet in omni passione cordis à materia frigida, flatuosa, vel à vaporibus, & in melancholica passione. Sed in materia non frigida adde aquæ rosarum partes æquales, & vtatur vel cum aqua bugloss. vel borrag. Dosis huius aquæ est ʒ. ʒ. superbibedo vini hyppocratici ʒ. ij. Sacculi ad fatus cordis, qui magis laudantur, quàm emplastra, vel epith. fiunt hoc modo.

R. garyoph. ros. flor. anth. an. ʒ. ij. cort. citri sicci, macis, ligni aloes, sandali albi & rubri & muscatelini, seminis ocymi an. ʒ. j. spicæ celticæ & lauendulæ, foliorū lauri an. ʒ. ʒ. contundantur, fiat pul. & ex eo sacculus interbastatus, vt artis est, pro corde. Irroretur cum vino albo, & aqua bugloss applicetur calfactus. Optimum est hoc.

R. flor. cord. an. p. j. garyoph. maioris j. antophli ʒ. j. decoquantur leuiter in aqua bugl. & melissæ. In t̄b. j. decoctionis adde vini albi, vel clari t̄b. iij. garyoph. ʒ. ij. cardamoni ʒ. ʒ. sacch. q. s. fiat syr. aro. cum ʒ. j. cinamomi. Si à serosis humoribus auctis fiat palpitation, danda est opera, vt euacuentur, qui in venis continentur. Nam id quod collectum est in pericardio, si nihil amplius in illud resudarit è venis, calore cordis absumetur. Serosi autem humores euacuantur vsu seri captini, vel asinini, vel succo ros. decocto brassicæ marinæ, thymelex, seminis

A serosis humoribus.

carth. folic. senæ, & aliis medicamentis cap. de hydropo
& calchexia. In hoc tantum differt, quod hæc remedia
sunt imbecilliora, & magis cordialia, & ea, quæ minus
cordi aduersantur, vsurpantur.

R. rag. graminis, rusc. asparag. an. ℥. iiij. rubiæ maior.
℥. ij. galang. & cyperi an. ℥. β. herbarum capill. fum. ci-
chor. end. an. M. j. seminis anisi, apij, petro. an. ℥. iiij. me-
dullæ seminis carth. polypod. querc. senæ oriental. ana ℥.
ij. cicer. rup. p. j. seminis hederæ rad. iridis an. ℥. ij. folio-
rum brass. marinæ tertiam partem M. j. flor. anthos. bu-
glos. an. p. j. fiat decoctio in sero caprino ad ℥. j. cui ad-
de succi ros. & syr. ros. lax. an. ℥. iiij. sacch. solidi ℥. vj. fiat
syrup. mediæ decoctionis, cap. ℥. vj. pro dosi alternis die-
bus vel quotidie, pro vt magis vel minus operabitur. Si
paretur tempore calido, fiat sine sero, quia facilè accessit,
& syr. corrumpit. Præter illa remedia præscribenda cap.
de cachexia, sunt adhibendi sacculi supra pectus, qui vim
habent siccandi.

R. cortic. citri, sandal. omnium, galang. cyperi an. ℥.
ij. pul. de gemmis & diamarg. frig. an. ℥. j. camphoræ ℥.
β. bombace excipiantur, & fiat sacculus interbalsatus, qui
irroretur vino, & aqua mellissæ, applicetur supra medium
thoracis. Idem etiam potest apponi, si à causa flatulenta
fiat affectus, addendo tantum anisum, vel cuminum, vel
aliud flatus discutiens. Opiatæ etiam cor magis respicere
debēt, quā quæ in supra citatis capitibus describentur, vt.

R. cort. citri conditi cum sacch. ℥. β. conferv. anthos ℥.
j. conferv. stechad. & florum cichor. an. ℥. iiij. confect. aro.
ros. ℥. j. pul. diagalangæ & diamarg. cal. vel de gemmis
an. ℥. j. cum syr. confervat. corticis citri fiat opiata. Hic
advertere oportet, quod neque confervas violarum vel
buglossi vel borrag. addimus, quia nimis humectāt, & hinc
potius siccandam quàm humectandam. Camphora in
hoc morbo magnam vim habet, etiam in collo suspensa à
quacunque causâ proveniat. Optima victus ratio in hoc
morbo est necessaria, quæ magis exiccans sit.

De Syncope.

CAP. 17.

Syncope fit ob insignes euacuationes ob resolutos spi-
ritus. Fit etiam à veneno ob passionem alicuius mem.

bri communicato cordi, & aliis causis. Si autem fiat post insignem euacuationem, vt sanguinis, ponatur supra lectum capite declui. Irroretur aqua, vt excitetur. Detur parum vini diluti aqua frigida. Si autem post medicamentum nimis purgans, fiat syncope, detur statim theriaca recens. Quod si non adsit, detur antiqua addendo opij gr. ij. cum vino & vnguatur ventriculus & venter oleis sequentibus.

R. olei cydoniorum, myrtill. an. ℥. j. β. ol. absynth. ℥. j. addatur parum aceti, vnguatur venter inferior. Fiant frictiones partium supernarum, vt brachiorum. Potest etiam addi vinum, & mica panis intincta vino. Qui autem ob sudores delinquant, à vino abstineant, & frictione. Nam talia magis mouent sudores, sed potius sunt meatus cutis obstruendi, vt sudor sistatur. Irroretur facies aqua rosarum etiam frigida. Euentiletur & leuiter operiatur. Fiat pul. sequens, qui ponatur in lecto, vt sinapizetur.

R. florum ros. rub. nymph. labruscæ an. ℥. iij. ladani puri ℥. iij. styracis ℥. ij. myrt. berb. fuma. an. ℥. j. misce, fiat pul. qui ponatur intra lectum, vel fumigentur indusia, & alia quæ circa corpus ponantur. Inspargantur per cubiculum herbæ frigida, vt summitates salicis, myrri, oleæ, viticis, &c. Detur postea talis potus.

R. diamarg. frig. diapap. albi, & elect. de gemmis an. ℥. β. aquarum ros. acetos. myrri an. ℥. j. syr. de ros. siccis ℥. j. misce, fiat potio. Nullo pacto fricentur, sed sæpe mutant locum.

Si ab hausto veneno fiat syncope, statim vomitus prouocetur, & eo prouocato detur theriaca, aut mythr. Post theriacam si sentiatur ardor, vel acrimonia ventriculi vel punctura, lac, vel butyr, accipiat, vel pul. fiat ex cordialibus refrigerantibus, & acrimoniam veneni obrudentibus, vt.

R. diamarg. frig. ℥. j. tro. de camphora & confectio- nis de hyacintis an. scr. β. aquæ ros. nymph. bubl. an. ℥. j. syr. de acetos. citri, vel de limonibus ℥. β. misce, fiat potus: detur pars media & altera post aliquot horas. Si autem venenum frigidum esset, vel affectus frigidus induceret, fiat sic.

R. confect. de hyacinto scrup. ij. pul. de gemmis ℥. j. aquarum beth. meliss. bugloss. elenij an. ℥. ij. syrup. de bugiolla ℥. j. fiat potus. Si deprehendatur quale fuerit venenum, detur antidotum. Zedonia in omni veneno valet. Po. est etiam dari tormendilla, quæ ad syncopem & ad tremorem cordis mirum in modum valet. Si syncope in principio paroxysmi febris accidat optimum erit iussu excitare sic.

R. ros. rub. ligni aloes, beniouim styrac. an. ℥. ij. carbonis salicis contuli ad pondus omnium, fiant tro. cum terebinth. vel uti possumus alipta moscata. Si ob consensum alicuius partis, vel oris ventriculi, fiant topica remedia, quæ & parti & affectui conueniant, ut si ob consensum ventriculi ob humores acres putres, prouocetur vomitus cum aqua calida & oleo, vel cum decoctione anethi, & raph. vel syr. acetos. Si materia fuerit euacuata, fiat vnctio supra ventriculum & os eius.

R. ol. ros. myr. cydon. an. ℥. j. β. ol. nardi ℥. j. misce. Post vnctionem sinapizetur puluere sequenti.

R. ros. rub. sandali an. ℥. j. coriand. mastich. cort. citri sicci an. scrup. j. β. fiat pul. subtilissimus, quo sinapizetur regio ventriculi, vel additis cera & ol. fiat vnguentum. Pro materia frigida fiat sic.

R. ol. nardini de absynth. de lentisco, vel de mastiche an. ℥. ij. misce. Sic & pul. ex calidis & astringentibus fiet.

R. garyoph. masticeis, macis nucis moscatæ, sandali muscatell. an. ℥. j. β. spicæ, schenanthos, ros. myrtil. an. ℥. j. β. misce, fiat pul. vel addendo parum ceræ & olei fiat vnguentum. Vel utatur cerato stomachico Gal. vngendo os ventriculi ante & post, circa decimā tertiam vertebriam in latere sinistro, quia in eo magis inclinatur os ventriculi.

Si fiat per consensum alterius, ut vteri, curanda erit illa affectio vteri remedus, & corroboretur cor.

Si syncope proueniat ob defectum spirituum post labores, vel morbos, vel medicamentum, nutriat & alimentis optimi succi citò nutrientibus & humectantibus.

De lactis defectu. CAP. 18.

IN mammis ex sanguine generatur lac, & idem est cum sanguine, colore tantum differens. Nam lac in hepate

infantis, citò & faciliè in sanguinem abit, & puto album esse sanguinem, providè que à natura dealbatum fuisse, ne videretur crudele pueros nutrirì sanguine. Sed quòd lac sanguini simile sit, ratio ostendit. Nam infans, cum in utero esset, sanguine nutriebatur, & unumquodque suo simili nutritur. Oportet igitur sanguinem & lac similitudinem habere. Tot sunt in lacte partes, quot in sanguine. Ergo eadem substantia, sed leui tantùm alteratione differunt, quam lac accepit à mammis, vel potius à venis, & secundum aliquos à glandulis mammarum. Cum igitur sanguis sit lactis materia, mulieres, quæ lac habere volunt, multo sanguine præditas esse oportet, & ut sanguis ad mammas fluat, curandum. Quare duæ erunt causæ potissimum penuriæ lactis, aut quia paucus est sanguis, aut quia ad mammarum venas non pervenit. Si multus sit sanguis in corpore, & ad mammas non perveniat, hoc fit vel propter venarum angustiam, aut obstructionem, aut propter sanguinis crassitiem. Defectus sanguinis est, aut propter totius corporis atrophiam, quam mulier ob picam, aut alimentorum fastidium contraxit tempore impregnationis, vel quia post partum tanta sanguinis copia fluxit, ut retractus sit ad partem inferiorem, aut quia venæ plus iustò inanitæ sunt. Quare nutriendæ erunt optimis alimentis calidis & humidis, & multum sanguinem generantibus, ut vino optimo, iusculis, succo carnis, vitellus ouorum, caseo, & aliis euchymis. Si propter crassitiem sanguis non fluat, leuiter incidentibus & attenuantibus, neque multum exiccantibus est utendum, & illa sunt potius alimenta medicamentosa, aut condimenta alimentis permixta, ut herba fœnic. apij, petro. anethi, folia erysini, origani. Illa sunt in iusculis admiscenda, & recentia esse debent, ne siccitate sua potius lac extinguant, quàm generent Zinzib. cinamomum in pauca quantitate in condimentis sunt utilia. Vinum tenue, album vel fulvum convenit. Neque illis usus est interdicens caprarum coctarum, vel in brodiis, vel sub cineribus. Confricandæ sunt mammæ, vel fouendæ aqua tepida, ut venæ, quæ ibi sunt, dilatentur. Neque audiendi sunt practici, qui pulveres ex semine fœnic. & aliis calfacientibus & attenuantibus, & resiccantibus compo-

nunt, vt corallo, &c. Quid enim potest corall. ad generationem sanguinis, cum non concoquatur, nec in sanguinem vertatur ob siccitatem & duritiem, neque propter eius qualitatem, cum sit frigidus & siccus potest iuuare concoctionem, neque sanguinis generationem. Fœniculi herba ob suam humiditatem minùs siccatur, & ad sanguinis distributionem multum valet, & proinde ad lactis generationem. Quòd si semen siccum sit, desiccatur. Nam vt cruca recens semen auget, sicca minuit, sic de semine fœnic. sentiendum est. Res calidæ & humidæ multum sanguinis generant, vt lac animalium in cibis sumptum, dulcia, & alia id genus. Si autem sanguis non fluat ob angustiam venarum, optimum erit aqua tepida mammas fovere, vel sinapismum debilem, aut dropacem supra pectus apponere, vt sanguinem ad partem trahât. Sed diutius non oportet super mammas sinere, ne id quod attrahunt, digerant, aut inflammationem in ea parte procreent. Hoc modo fiet.

R. ficuum maceratarum in aqua lb. j. pistetur diligenter, postea adde semin. sinapi tenuissimè triti ℥. j. misce, ponatur supra mammas, vel dissoluatur & pix misceatur multo ol. & post aliquam frictionem applicetur supra mammas, vel potius in circuitu mammarum sub clauiculis, & sub alis. Nam per illas regiones venæ ad mammas perueniunt. Frequenter sugere mammas, vel exprimere, lac effluere facit. Cucurbitularum appositio cum paucò igne, paulò infra clauiculas, ad sanguinis attractionem prodest. Si menses nimis fluant, retinendi sunt prius. Parum se exerceant, bene alantur & dormiant.

De lactis exuberantia. C A P. 19.

Redundantia lactis laborant mulieres primis diebus post partum, quia multus sanguis mittitur, & non absumitur, aut quia non sugitur. Quare mulieres, quæ hac redundantia laborant, si fieri potest, ante partum aliqua repellentia apponant supra mammas, ne tantam sanguinis copiam recipiant. Nam postquam lac multum receptum est, non potest repelli, sed per mamas euacuari debet, aut succtu, aut alia ratione. Prohibetur autê san-

guinem deorsum trahendo, & appositione cucurbitularum in emunctoriis, & pessariis, si sufficienter nō fluat sanguis. Deinde linimento in circuitu mammarum, & sub alis imposito, vt.

R. boli ar. ℥. ij. spong. bedeg. rad. bistortæ, an. ℥. s. cum ol. ros. & pauco aceto reducantur ad formam linimenti, illinantur prædictæ partes. Supra mammas catap. digerentia sunt apponenda, vt quæ fiunt ex farina hordei, & oxymelite, vel ex herbis digerentibus cum quadā astrictione, vt menta, absynth. & aliis.

R. mentæ siccæ M. ij. absynth. M. j. fiat decoctio tondantur & per cribrum passentur, quibus adde farinæ fab. vel orobi, vel lupinorum ℥. ij. cum decoctione & pauco ol. liliorum fiat catapl. Supra papillam vtile erit radicem chelidoniij maioris, decoctam & contritam superponere. Si hæc non proficiant, cerusam. lytharg. cadmiam in vnguenta reducere vtile erit, & alia, quæ citra calcificationem digerunt, & medicamentis pituitam purgantibus corpus vacuare, & tenui victu, attenuante, & incidente copiam sanguinis absorbere.

De lactis coagulatione.

CAPVT 20.

Concrefcit lac in mammis, vel post vsu medicamentorum refrigerentium, aut nimis cal facientium, aut post contusionem aliquam. Dissoluitur autem cataplasmatibus, & vnguentis incidentibus & detergentibus, vt catap. superscripto vel hoc sequenti.

R. sueci api j. qr. j. oxymel. ℥. ij. farinæ cicerum. rub. & orizæ an. q. s. ad incorporandum, fiat catap. quod applicetur supra partem. Si his medicamentis non dissoluitur vel glandulæ indurentur, & suppurantur, & tunc suppurantibus iuuanda est natura, vt si apponatur tale catapl.

R. rad. althæ & liliorum an. qr. j. sic. pa. xx. decoq. in aqua, donec mollescant, quibus adde axungię porci non salitæ, aut butyri recentis qr. s. coq. & cocta contundatur, & fiat catapl. ad de olei communis parum. Quando materia est iam suppurata, aperitur locus, & curatur. postea, vt vlcus sordidum, de quo hic non agimus.

FIt aliquando ex redundantia sanguinis inflammatio in mammis. Erit autem curanda sanguinis missione, ne fluant menses, aut fluxum sint, vel hæmorrhoides. Curatur medicamentis repellentibus positis in circuitu mamarum, deinde catapl. sup. scripta ad digestionem utilia erunt, potissimum in statu & declinatione. In incremento farinam hordei & ol. ros. oportet hu. addere, vel aliqua repellentia digerētibus permiscere, ut si succo semperuiui excipiatur farina hord. ol. cham. pul. ros. medicamentū fiet repellens, & digerens. Quod si ad suppurationem perveniat, ut vlcus putridum detergere oportet.

De Mammarum incremento.

Mammæ crescunt, posteaquam puella ad eam magnitudinē ferè pervenit, ad quā nata est pervenire, vel quia incipiunt pinguescere, ob redundantiam alimentis, vel quia multus sanguis ad illas partes profluit, ante mensium eruptionem. Aliis autem crescunt n. ammæ, quia aluntur flatulētis alimentis, ut castaneis, rapis, &c. Quod mulieribus moniculis accidit. Quare si quis velit illarū incrementum prohibere, sanguinis attractionem impediat, & partes illas densas reddat, ut non facile sanguinem influentem recipiant. Ad id cōmendatur succus cicutæ (prohibet enim incrementum) aqua myrthi, peculi ros. & aqua distillationis pincarū cum paucō aceto, & alumine positæ sup. mamas intinctis pannis. Quod si iam accreuerint, bonum illum habitū solvere oportet, & multū movere menses, ut sanguis malus absumatur, & suo partem medicamentis digerentia apponere, qualia sunt præscripta ad lactis resolutionem, aut vnguentā metallica, addēdo salis cōmunis, sulphuris, & aluminis an. ʒ. j. pro ʒ. j. Postquam detinuerūt & flaccidæ factæ sunt, lutum, quod reperitur in molis, quibus acuuntur gladij, superponendum, cum paucō aceto ut indurentur. Lutum enim molarum cum aceto positum vsum chimoliæ præstat, aut vulgò dicta bolus. Rubrica fabrilis eodem

modo præparati, vel cum oleo myrrhino, ros. omphacyno, vel acacia vulgari, & quæconque astringunt sine magna diffinitione, aut resolutione. Nam quæ resoluunt, illas emolliunt.

De mammarum scirrho. CAP. 23.

Scirrus mammarum fit post inflammationes, aut cōcretiones lactis, aut diuturniorem vsum repellentium, quæ materiam congelarunt: aut post fortiter detergentia, quæ id, quod tenue est, euacuarunt, & quod est crassum part. ū, crassius reddiderunt. Si autē glandulæ indurentur, fit umax, siue *χοιράδης* à Gal. qui dicit adenes induratus esse *χοιράδης*. Curatur autem scirrhus eadem ratione, quam in aliis partibus, nempe repellentibus, & digerentibus. Dari possunt medicamenta incidentia & attenuantia, ad attenuationem materiæ, & mensium prouocationem, quod parcius fit, si sit in utero.

De mammarum cancro. CAP. 24.

Cancer tumor est durus, qui sensim incipit, scirrhus similis, nisi quòd dolorem parit. Scirrhus verò sine dolore est. Cùm incipit, sanguinis missione, purgatione, & topicis remediis præscriptis curari potest, vel abscissione, si fieri possit. Abscindi autem potest, si parvus sit, & altas radices non gerat, & quando abscinditur, oportet sectionem incipere à parte sterno proximiorē procedendo ad superiorem partem: propterea quòd venæ maiores vltimo loco sunt absciendendæ. Nam copia sanguinis vtriusque (scilicet venarum & arteriarum) ægrum & assistentes perterret, & agri vires deiecit. Ideo oportet hoc modo incidere, deinde cauteriis sanguinem sistere. Neque statim compescendus est sanguis, propterea quòd vtriusque infectus, est euacuandus. Si cancer est magnus, & materia iam collecta sit & putrefacta, satius est materiæ exitum dare, quàm materiam illam putrefactam relinquere. Nam experientia didicimus materiam illam gravissimos dolores inferre, qui post apertionem mitigantur. Adde quòd ex dissectione no-

uimus, thoracem repleti sero sanguineo nimio vsu repellentium, quod superiori anno 1552. mercatori cuidam euenit in (Montagnat) ciuitate Gallix Narbonensis, qui priusquam moreretur, laborauit magna anhelandi difficultate. Nihil aut parum expuebat, tandem vita decessit, & in thorace reperta sunt feri amphoræ quatuor. Quod accidisse puto propter laminam illam plumbeam, quam semper gestabat, & medicamenta fortiter refrigerentia, & repellentia, quibus vsus est, etiam post suppurationem. Argumento est sanguinem reludasse in pectus, quia tumor maximus erat, qui detumuit, & longè minor factus est, post vsum illorum remediorum. Et priusquam laboraret difficultate anhelandi, ab eo tempore difficulter anhelauit, donec è vita excesserit. Serum illud erat sanguineum, id est, videbatur sanguis paucus in sero dissolutus, nec tale esse, quale reperitur in peritoneo, & pericardio.

De Hydropse CAP. 25.

Aliam horum morborum curationem peries lib. 3.

Hydrops quid.

HYdrops ab aqua nomen accepit. In omni specie tandem colligitur, etiam in illa, quæ ab Hipp. sicca dicitur, quam Tympanitem alio nomine vocant Medici, in qua flatus multi sub peritoneo collecti sunt, sed tandem aqua è venis in spatium ventris veluti per diapedesim effluit, plus tamen aquæ in Ascis, quam in illa specie, plus verò aquosæ pituitæ in Hyposarca, vel Leucophlegmatia. Sunt qui distinguunt illam ab Anasarca, sed specie non differunt. Est autem Hydrops symptoma in actione hepatis læsa, sanguificatione. primario, vel per cōsensum. Sanguificatio, hepatis est actio. Ad carnem refertur, tanquam ad præcipuam illius partem, vt doctè docuit Galenus, libro de Dogmatis Hippocratis & Platonis, ex sufficienti partium enumeratione. Est aliquando affectus in ipso hepate, intemperies omnis immoderata, calida, frigida, humida, & sicca, obstructio, abcessus, schirrhus per cōsensum omnium partium, quæ ad facultatem nutritoriam referuntur, vt ventriculi, intestinorum, splenis, mesenterij, renum cōsensu, sed citius ob affectum partium, quæ vel magis excrementis suscipiendis seruiunt, vel

vel ob vicinitatem, ut splenis, quia sanguinem feculentum recipere debet & massam sanguinis feculentam repurgare. Si frustreretur illa utilitate, iecur tandem refrigeratur, & læditur sanguificatio. Item si renes non trahant lotium, replentur venæ lotio, & tunc fit aqua intercus. Fit etiam ob longuos affectus mesenterij. Ob vicinitatē læduntur meseraicæ, & per consensum ventriculus, ut si ob caloris imbecillitatē, crudum chylum mittant, vel flatus gignant, vel pituitam, fit Tympanites, & Anasarca. Læditur, vel refrigeratur hepar, à contactu clyli frigidioris, ut omne agens in agendo repatitur, repatiendo læditur. Aqua intercus faciliè lētionem pulmonum sequitur. Nam phisici, & hæctici magna ex parte hydropici sũt, nisi fluxione ventris corripiantur, & ob fluxum ventris morte preoccupentur. Hoc fieri puto propterea quòd in illis ab intēperie illa æquali, facultas concoctrix siue sanguificatio læsa est. Itē Asthmatici hydropici fiunt tandē, quia aliqui, ut per anatomen cognovimus, aquam in spatio thoracis habent, quam cum corpus mouent, concitant, agitant, & pulmonum expirationem impediunt. Alij hydropici fiunt, quia cor per arterias consensum habet cum hepate. Quòd si cor non probè diffleatur, tandem concipit calorem præter naturam, qui actionem lædens hepatis, hydropem facit. Fiant & ob immoderatum fluxum sanguinis, & aliorum humorum, ut videmus ob immoderatum fluorem hæmorrhoidarum, vel uteri, vel nasi, vel ob intempestuam missionem sanguinis, ob sputum sanguinis, ob dysenteriam sanguinolentam, diarrheam, & alium fluxum longum humorum. A potione aquæ frigidissimæ post corporis exercitium immoderatum, ob morbum acutum. hydrops fit, ut Hippocrates docet. Hydropem semper præcedit cachexia, & nunquam repentiè fit, sed post aliquod tempus. Non enim repentiè fieri potest, ut ad tantam intemperiem hepar veniat, quæ hydropem generet, neque vel tanta flatus, vel seri fit collectio, ut hydropem generare possit, nisi ex retentione urinae. Aliquam hydropis speciem præse fert, sed non est verus hydrops, nisi perseveret. Nam collectio seri est id, quod sequitur actionem læsam, neque à seri copia constituitur, sed à sanguificatione

læsa, vt si ob calculos in vtreteres contentos aqua non descendat in vesicam, retrocedit, & habitum corporis implet sero, vt corpus pratumidum appareat sine hepatis læsione. Nam si calculus deturbetur deorsum; fluet vrina, statim pronocato sudore, redit ad suam naturam corpus, & vt citò fit, citò curatur.

Prognosticum.

Facile dignoscitur hæc affectio, postquam ad aliquam magnitudinem peruenit, sic & difficulter curatur. Quare melius est venientem cognoscere, vel cum incipit, quo tempore omnia sunt mitiora, & vires fortiores, quæ genus omne remedij ferre possunt. Tympanites agnoscitur ex morbis, vel causis morbificis præcedentibus, vt si præcesserint multæ cruditates, multus flatus in ventre, sine aliqua euacuatione per sedem, vel per iunctum, si venæ magis distentæ appareant, quàm pro ratione plenitudinis. Nam post longas ventriculi, aut hepatis aut aliarum partium cruditates, plenitudo esse potest, & paucis cibo repleti difficilè respirant, ob flatus, qui distendunt partes internas. Quòd si circa vmbilicum dolores sunt, qui non soluantur, neque medicamentis, neque aliquo modo, & flatus sub mesenterio, vel inter tunicas mesenterij congregati sunt, certò sperare debemus aquam siccam, vt Hippocrates scriptum reliquit, scribens: Circa vmbilicum dolores, & cetera. Ascites verò deprehenditur, primum quòd multum vrinæ in nobis generatur, & redditur, sed paulò post supprimitur, & in venis remanet, & grauitatem & pondus facit. Cum corpus voluitur, sentitur aqua fluens, veluti per canalem. Sitiunt, corpus contabescit in dies, & venter intumescit. Anasarca cognoscitur cum partes externæ frigidiores tactu deprehendantur, & in ea frigiditate perseverant. Partes faciei quæ emaciatae erant longo morbo, tumidiore apparent, & palpebræ, pedes crassiores & calidiores sentiuntur. Quòd si præcesserit fluxus sanguinis immodicus, vel aquæ portio frigidioris, Anasarcam oportet expectare, & ne decipiamur, oportet diligenter interrogare, si id eueniat ob longas vigilias, vel quia laborans stabat noctu re-

ctus. Solent enim tibiæ & pedes, vel ob impregnationem, aut vigilias, aut stationem intumescere. Quod si prementi cedat caro, & remaneat veluti fouea quædam, est vel partis œdema, vel initium Anasaræ. Hydrops, si à causa calida ortum habet, difficilius curatur, quàm si à refrigeratione. In causa est, quod medicamenta intrinsecus vel extrinsecus admota calida sunt, quæ aquam euacuant, vel siccant, vel detergunt, vel flatus absumunt, ob id intemperiem augent, quæ hoc symptoma attulit. Si à frigida, & causam & symptoma auferunt. Hydrops ob scyrrhum hepatis vel splenis, non curatur, neque si à scyrrho procreetur, si scyrrhus sit confirmatus exquisitusque, & antiquus. Morbus enim nullus curatur, cuius causa tolli non potest. Adde quod scyrrhi hepatis, difficilius curantur, & medicamenta emollientia aduersantur parti, quia adstringentia semper expostulat, ad eius corroboracionem, ob id difficilius curatur. Præterea emollientia, partes relaxant & implentur magis flatu vel aqua. Pancreas cum aliis glandulis mesenterij in scyrrhum vertitur, quod difficile deprehenditur, ob ventris inflationem, & quia nullus antiquorum obseruauit scyrrhum hepatis in magna distentione, vel inflammatione, qui non potest deprehendi facile.

Curatio.

Curatur hydrops, ad curationem morbi, qui illius causa est. Quare considerandum, qualis, & quæ causa præcesserit, intemperies, vel tumor aliquis. Si intemperies calida, vel à febre acuta relictæ, vel à longo tempore in hepate facta, & praua victus ratione aucta, illa non potuit tandiu perseverare, sine magna bilis generatione, & seri. Quare in primis euacuare bilem oportet, & meatus apertos retinere, vt illa descendant per intestina. Quod fiet commodissimè remediis extinguentibus bilem flauam, & euacuantibus ychores citra magnam adstrictionem, vel calefactionem. Catholicon, syrupus rosarum laxatiuus cum aqua endiuæ, vel graminis, vel asparagi dari possunt. Interea syrupus sequens præparabitur.

R. endiuia, cicho. fumarie, herb. capill. agrimonie, rostri porcini ana M. j. mercurialis, & absynthij ana M. ss. passul. prunorum, sebesten ana N. xx. thamarindorum ℥. j. anisi ℥. ij. florum bugloss. borrag. ana p. j. fiat decoctio In ℥. j. β. dissolue succi rosar. & mercurialis ana ℥. iij. sacchari q. s. fiat syrup. aromat. ℥. ij. diarrhodon abbat. vltimæ dosi adde expressionem, ℥. ij. thab. Deinde detur opiata sequens ad virium naturalium corroboracionem, & castigationem intemperaturæ, vt.

R. confervæ florum cichor. capillorum veneris, ana ℥. j. pulpæ passul. infusarum in aqua endiuia ℥. j. β. pul. diarr. abb. & triasa ana ℥. ij. rasuræ eboris ℥. j. cineris intestinorum lupi loti in aqua endiuia & absynthij ℥. β. cum syrup. capillorum ven. vel de bisantiis, fiat opiata, capiat singulis matutinis superbibendo ex aquis sequentibus.

R. aquarum endiuia, cichor. graminis, & absynthij ana q. j. dulcorentur, & capiat ℥. iij post opiaram, vtatur frequenter sequentibus supra hepar.

R. ol. absynthij & ros. ana ℥. ij. ol. cydoniorum ℥. ij. fantali albi, rubi, collali rub. an. ℥. j. seminis endiuie, portulacæ, berberis an. ℥. j. β. ceræ albæ q. s. fiat linimentum pro hepate. Si morbus procedat, inflatio & aquæ collectio appareat, oporteat, non solum intemperiem extinguere, sed & quod genitum est, & congregatum, extrahere. Symptoma illud causæ rationem habet, auget intemperiem, sitim facit. Quare instituem⁹ tales syropos, quales in libro de formis docuimus, ad aquæ educationē. Supra scripto syrupo, vel syr. de endiuia composito, vel de bisantiis, vel de eupatorio, addendo decoctum sequens, vel ex illo decocto syrupum parare poterimus, sic.

R. rad. petro. gra. & aspa. an. ℥. ij. anisi ℥. ij. foliorum brassimarina, seminis hederæ ℥. j. asari ℥. β. anisi ℥. ij. fiat decoctio, quæ detur cum syrupis supra scriptis vel addendo sacchari q. s. fiat syrupus qui detur alternis diebus. Vel vbi non reperiuntur herbæ marinæ vt chamelea vel brassica marina.

R. rad. iridis recentis ℥. j. merc. cyrcij cum rad. sonchi an. M. j. sennæ orien. q. j. rad. apios Dioscoridis ℥. ij. asari ℥. j. apij, petro. an. ℥. iij. seminis hederæ ℥. j. fiat decoctio in aqua endiuia, addendo passul. ℥. ij. & in lib. ij. dissol.

syr. ros. laxa. ℥. iij. sacch. q. s. fiat syrup. cap. ℥. vj, mane duobus vel tribus diebus continuis aromatizetur ℥. iij. diar. abb. Clysteres & clementia urinas admota faciunt ad educationem aquæ. Aqua enim & in magna vena, & aliis continetur, unde in spatium ventris defluit. Quare clementia urinas profunt, quod onus venarum & antecedentem materiam euacuant. Sunt autem syrapi parati ex radicibus, vel succis herbarum aperientium & acrium, ut syr. de bisantiiis, de quinque rad. in forma opiata. Trochisci dantur, vel in forma pulueris, admixtis, quæ iocinoris substantiam roborant, & aliqua, quæ intemperiem calidam tollant, vel minuunt, vel adstrictione leui sint, vel similitudine substantiæ iuuent. Parentur ergo ex conf. capill. rad. apij. eryngiorum, carne passul. carne hepatis lupi, vel cuculi, intestinis lupi, vel gallinæ puluere diar. abb. trochiscis de eupatorio de rhab. Laudant practici dialaccam, & diacucurma, sed has compositiones relictio, nisi in anasarca, quia calidiores sunt & tam ingrata, ut vix assumi possint. Fiat ergo talis opiata.

R. conf. rad. apij ℥. j. capill. & florum cicho. an. ℥. β. pul. diar. abb. ℥. ij. uia santa. ℥. j. cineris lumbricorum & intestinorum, lupi an. ℥. ij. cum syr. de endiuiâ composito fiat opiata, capiat sero & manè, superbibendo aquam cicho. & gra. ℥. iij. faciunt penetrare opiatam, & calorem temperant. Clysteres verò aquam trahunt è venis misaracis, à quibus venis in omentum, & intra peritoneum resudat. Illæ enim venæ sanguinem plenum sero continent, quæ venæ raræ sunt peritoneo tantum vestinæ, ob id in spatium resudat serum quod sua tenuitate continere non possunt. Clysteres autem ex detergentibus, & aquam trahentibus fieri debent, non ex emollientibus, ut ex mercuriali, foliis Brassicæ marinæ, ex beta, parietaria, radice ireos, & cucumer. siluestris, ex ciclamine, vel succo cum urina hominis, vel cum sero caprarum, & iniendi sunt sine oleo, ut.

R. merc. betæ paric. an. M. i. brassicæ marinæ, vel thymeleæ, vel chameleæ M. β vel sennæ orien. ℥. ij. florum hipperici, genestæ an. p. j. Anisi, apij. petro. an. ℥. ij. carthami ℥. i. fiat decoctio, & in ℥. β. colla. dissol. benedictæ ℥. j. misce, fiat clyster, vel sic.

R. cucumeris agreſtis, vel apios Dioſcoridis, vel ciclaminiſ, vel aſari ꝯ. iij. contundantur, & decoquantur in ſero, vel in vrina, & iniſciantur, vel extrahantur ſucci ex herbis, vel radicibus, & fiat clyſter: iniſciatur frequenter. Sunt, qui fermentum acre diſſoluunt, quia trahit. Pituitoſa medicamenta, vt turbiſh agaricus, cartha. inieſta valent Nam ſi ſine zinzibere ponantur, aquoſam pituitam & ſeroſam trahunt. Poſtquam illa ſeri copia vaſorū euacuata eſt magna ex parte, tunc tentare oportet euacuationem, vel abſumptionem ſeri collecti ſub peritoneo, non antè, ne pluſ trahant, quàm à parte euacuent. Euacuatio verò vel punctura vnà facta in ventre ad interna uſque, vel ſcarificata cute toſius ventris ad aponeuroſes muſculorum Nam ſi cutis & membrana illa, quæ cooperit rectos muſculos paruis inciſſuris diuidatur, ſerū per ventrem reſudat. Quòd ſi paucum ſit, totum euacuat, & poſſimūm ſi in parte inferiore circa foramina vaſorū ſpermaticorum. Sic multos curauī, appoſitis digerētibus & epipatiſcis ſupra ventrem. De quibus poſtea dicemus. Scarificatio hic minùs periculofa eſt, quam paracoleſis. Illam autem antiquorum, quæ non niſi viribus valentibus fieri debet, & quibus ſcyrrihuſ nulluſ eſt in aliquo viſcere, rationem faciendi in noſtra Chyrurgia docebimus. Supra ventrem exiccātia vel abſumentia reliquum aquæ, ponenda, & diu retinenda ſunt. Ponuntur etiam in parte inferiore ventris, quæ digerunt & ciunt vrinas. Fiūt emplaſtra, vel cataplaſmata, quia illa citra oleum parari poſſunt. Emplaſtra excipiātur melle, vel mucō coclearū. Paratū habet de baccis lauri, quod huic conuenit, ſed magis in Tympanite. Addatur coclearum marinarum cinis, vel terreſtrium, vel purpuræ, vel buccini, vel ſcombrorum, & ſupra ventrem applicentur, addita pauca ſpica celtica, vel nardi, vel aſari, vel valerianæ, ſic

R. coclearum terreſtrium, viuarum, non lotarum. Contundantur diligenter, quibus adde ſpicæ nardi, ſchenuanti, aſari an. ꝯ. iij. fiat cataplaſma. Vel ad euacuationem aquæ, quæ in ſplene, & venis meſaraicis & perinei. Ad aquæ abſumptionem applicentur ſucci herbarum, vel vngtūm de arthanita, ſiue de ciclamino, & vngtūm aragon ſic.

R. succi thimelæ & cucumer. agrestis, & brassicæ marinæ an. ℥. ii. succi arist. blochiæ, vel asari ℥. i. spicæ nardi, scennæ an. ℥. iii. Excipiatur farina orobi, vel lupinorum, & applicetur supravmbilici regionem. Alij supra vesicam ex ol. rutaceo, & vrina pueri ac succo pedis columbini parant. Mouet vricas. Quare illud debet fieri, cum supra dicta remedia vrinam prouocantia dabuntur. Sudorem prouocantia non multum profunt in hac specie, quia pauca aqua est in habitu corporis. Quod si quis velit sudorem prouocare, hoc debet facere, etiam cum aqua in venis colligitur, vt in fine, in Anasarca.

De Tympanite.

CAP. 26.

Tympanites hydrops est siccus, quia aqua in principio nulla est, sed flatus multi distendunt peritoneum, ita vt percellum sonum edat, vt tympanum. Fit post multos morbos, & post euacuationes ventris ob imbecillitatem caloris naturalis, qui à pituita vel ab humore aliquo flatus eleuat, quos discutere non potest. Quare vtrique causæ occurrendum, nempe caloris naturalis imbecillitati, & humiditatibus crudis. Calor naturalis ob intemperiem frigidam debilitatur, cui occurritur, vt capite de intemperatura hepatis, vel ventriculi frigida, vel inflatione ventriculi. Sed calor resoluens in morbo acuto quandoque in causa existit, cui difficilius occurritur. Moderatè calidis temperatis reficitur calor viscerum, vt ventriculi, intestinorum, hepatis, splenis. Hæc enim species ferè vitio ventriculi fit. Quare commodè curari poterit, si ventriculi inflatio, vel dolor colicus perseverat circa vmbilicum. Purgetur materia cruda pilulis de aromatibus, de hyera, sebellinis, ante pastum, frequenter exhibitis ante cœnā per horam. Deinde coquatur syr. de bisantiis, de absynthio, de menta, cum decoctione seminum calidorum maiorum, vel minorum, vel sic.

R. cor citri sicci ℥. i. rad. eringij ℥. ii. mente siccæ. hyssopi, beto. absynthij, an. M. i. cicho. endiuæ an. M. ss. anisi ℥. ss. seminis apij, petro, an. ℥. i. florum anthos, steccados ana p. i. fiat decoctio in aqua & vino, & in tñ. ij. col. dissol. syr. conferua. corticis citri ℥. iiii. sacch. q. s. fiat

C iiii

fyr. aro. 3. ii. diagal, capiat in vi. matutinis. Finitis fyrupi capiat pilulas sequentes.

R. pul. benedictæ 3. β. agar. tro. scrup. i. cum syr. de bisantiis, fiant pilulæ, capiat post mediam noctem, vel si pilulas deuorare non potest, capiat sequentem portionem.

R. fyr. præscripti 3. iiij. In quo dissolue elect. dicarhami 3. iiij benedictæ 3. i. syr. capil. 3. i. misce, fiat potus, detur, vel sic.

R. carthami, sennæ orien. an. 3. β. agar. anisi an. 3. ii. florum anth. p. i. fiat decoctio, & in qt. i. dissol. elect. de citro sol. 3. iij. syr. ros. lax. 3. i. misce, capiat manè. In crastinum detur opiata sequēs, vel electuarius dianisi, vel triū pipereon, vel arom. ros.

R. conf. zinziberis viridis. 3. i. conf. anthos 3. β. cor. citri, & conseruæ etingeorum an. 3. vi. confect. arom. ros. 3. i. diagalangæ, & dianisi an. 3. iiij. cum syr. conf. cort. citri fiat opiata, capiat ante prandium, & aete cœnam, superbibendo parū vini maluatici diluti aqua absynthij, vngantur hypochondria in principio sequenti vnguento. Postea vtatur emplastris, vel cataplasmatibus.

R. ol. rutacci & anethini an. 3. iiij. succi rutæ & absynthii an. 3. i. vini 3. ii. coquantur ad consumptionem succorum, quibus adde pul. diagalangæ, seminis apii, petro. cumini, carui ana 3. β. ceræ q. s. fiat vnguentum. Vngatur venter, addendo vini albi, vel maluatici tempore inunctionis.

R. massæ empl. de baccis lauri ℥. β. fiat emplastrum, & cingulo sensim constingatur venter, vel facia, vel ponatur cataplasma sequens.

R. ster. vaccæ. ℥. i. pul. cumini, & rutæ an. 3. i. incorporentur simul, & applicentur supra ventrem, cui in processu adde salis vel nitri, vel sulphuris 3. β. interea iniciendi sunt clysteres ex decoctione herbarum discutientium flatas, decoctarum in vino, vel seminum discutientium sine oleo, hoc modo.

R. foliorum rutæ, maioranæ an. M. i. Anisi 3. i. seminis apii, petro. an. 3. iii. florum came. anthos, stecad. an. p. i. fiat decoctio in vino, & aqua, vel lixiuio debili in ℥. β. dissol. benedictæ 3. i. si sit constipatio: si verò non

sint recrementa, prætermittatur, vel ponatur ℥.ss. tantum, fiat iniectio manè. Pulveres ante pastum, & post pastum magis efficaces sunt in hac specie quàm in alia: parantur ex discutientibus & siccantibus.

R. anisi, fœniculi, carui, cumini in aceto maceratorum ana ℥ ii. misce, fiat pulvis, capiat per horam ante prandiũ, & post cœnam duabus horis, ne si statim assumatur, crudum serum deducat intra venas. Safellationes ex semine mili, & sale, & cumino, & aliis appropriatis.

De Atrophia.

C A P. 27.

C Vm corpus ali definit, sensimque exarescit & absorbitur, affectione ea, quam Græci atrophiam vocant, laedere dicitur. Quare nihil aliud est, quàm nutritionis error, aut privatio. Sæpe autem evenit, ut non totum corpus, sed una quæpiam pars solum ex atrophia rabescat, ex quo atrophix duæ sunt constituendæ species. Una, quæ totius corporis est: altera, quæ partis alicuius tantum. Quæ totius corporis est, ex alicuius partis nutritioni subseruientis vitio, aut imbecillitate procedit: quæ caloris, spiritusque vitalis, aut naturalium functionum, quarum ministerio attractrix facultras utitur, robur virisque obtundit, vel extinguit. Pulmonum enim exulceratio, & cordis affectus, potissimumque marasmus, quia vitalem spiritum, (qui vitæ omniumque functionum author est & principium) labefactant, in atrophiam corpus perducunt, sicuti etiam ventriculus, si tanta intemperie, aut imbecillitate laboret, ut alimentum vel probe conficere, aut satis diu retinere, donec concoxerit, nequeat, malè corpus nutrirî necesse erit, cum posteriores, vitia prioris concoctionis non emendent. Accidit interdum per immodicas euacuationes, & alui profluvia corpus alimenti penuria laborare, propterea quod euacuetur nutritionis materia, & quod alimentum corpori esse debeat, veluti nec per diarrheas & dysenterias chylus ad hepar transmitti potest. Quare quæ talium affectionum, aut immodicarum in quavis parte corporis euacuationum causa esse potest, atrophix simul causa statuenda erit. Quæcunque pariter hepatis affectio obstabit, quò minus vel trahendi ad se

chyli munere fungi possit, aut attractum in laudabilem sanguinem conuertendi, aut earum denique partium, quæ sanguini ab excrementis repurgando destinatæ sunt, vt est vesicula fellea, lien, & renes, quæcunque, inquam, malè suum officium præstabit, consumptionis corporis tandem efficietur causâ, vt etiam partes trahere ad se alimentum, aut tractum in sui substantiam conuertere non possint, vnde atrophiam sibi asciscunt. Atque hæ sunt atropiæ causæ interiores. Externæ sunt, quæ illas aut gignunt, aut augent. Hæ ex alimentorum vitio procedunt, aut ex animi aut corporis affectibus, & iis, quæ extrinsecus corpori occurrunt. Alimentorum vitia aut ab eorum quantitate, vel qualitate procedunt, aut in præpostero eorum ordine, vel intempestiua eorum assumptione. Studia verò, & affectiones animi, corporisque exercitationes importunæ, venerea, balnea, motus omnes corporis, vigilæ, inedia, iracundia, melancholia, & similes. Quibus perspectis & cognitis, vt corpus, quod ex atrophia contabescit, consumi prohibeatur, vel exhaustum restauretur, aut rursus nutriatur, causæ, quæ atrophiam efficereprehenduntur, per eius emotionem, aut emendationem occurrendum erit, vt si ventriculi vitium in causa sit, corrigendum est, siue illud, morbus, aut symptoma, aut symptomatis causa existat. Cruditas enim, aut alimenti corruptio, vel eius per vomitionem, aut alui profluvia reiectio, vnde nutritioni materia exhauritur, atrophiam adducant. Si verò iecoris obstructio distributionem impediat, si intemperies in sanguinis confectione errores committat. Si lienis, vesicæ, renumque noxa & imbecillitate suis fecibus & excremento, siue bilioso, siue ichoroso non debilè emendetur sanguis, sine illarum causarum emendatione, à quibus corpus exarescit, eius integritas seruari nequit. Quare inanis illorum conatus, qui alimentis quantumvis eucharis, & laudabilibus refarcire corpus contendunt, si partes, quæ conficere debent cibos, non cōficiant: quæ immutare, non immutent, quæ attrahere, non attrahant: quæ expurgare, non expurgent. Quemadmodum enim corpora impura, sic corpora admodum intemperata, vel obstructions, vel tumores in partibus naturalibus habentia, quanto plus

nutriueris, tantò magis læseris. Cacochemiæ enim quãtita-
tas, augetur, & excrementorum quantitas maior cumula-
tur, quæ licet venas distendant, & corporis molem, aut
augeant, aut non imminuant, corpus tamen ali non per-
mittunt, & in partibus radicalis substãtiæ absorptionem
accelerant, non aliter, quàm tabem pulmonum vlcus in-
ducit. Quod curationem antè recipere non est sperandũ,
quàm illud sanatum sit, cum ex eo, qui per inspiratio-
nem in pulmonem attrahitur aër, perpetuo inficiatur, &
inde vitalem in corde spiritum labefactet. Eadem est e-
tiam ratio cordis affectuum per arduas maximè febres
hecticas. Quare in omni atrophici curatione causæ eam
procreantis habendam esse primo loco rationem semper
existimamus. Deinde de reficiendo per alimenta corpore
cogitandum, in quo modum tenere debemus, vt alimen-
tis ægros primùm, quæ citò & facilè coquantur & distri-
buantur, alamus. Postea præscribamus ea remedia, quæ
multùm nutriunt, quanuis tardiùs & difficiliùs coquan-
tur. Ob eam causam iis, qui nec febre, nec obstructione,
nec tumore partium internarum laborant, neque capite
dolent, aut hypochondriorum distentiones & murmura
patiuntur, lac in primis muliebre, deinde ouile, tertio vac-
cinum, addito paucò saccharo, ne concreascit, exhiben-
dum censeo, non autem asininum, cui vis quædam pur-
gandi & derergendi inest, vnde minùs ad nutriendum ap-
tum est, sed exulceratione pulmonum affectis ex usu esse
tantùm videtur. Succum carniũ, vt perdicum, capri, vel co-
xæ veruecis, ad dito paucò vino, aut ex pane assumendi,
qui si minùs cocti sint, in scutella super carbones coquen-
di. Infuscula etiam ex carniũ coctura tabefactis, admixto
paucò vino, danda, quibus aliquando incoquere poterim-
us micam panis albi, vel farinam tritici, aut hordei, vel
orizæ. Dare etiam non inutile erit hordeatum ex amygdal-
is, & farina tritici, aut amygdalarum lacte, manè, & aliis
omnibus suprà enumeratis alendus est æger, quibus super-
dormire etiam quacunque hora post cibum cõducit. Post
somnia frictiones corporis lenes imperandæ, ol. amygd.
dul. inungendo manum, vel ingrediendum balneum aquæ
dulcis tepidum, à quo nõ prius exeundũ, quàm refrixerit,
vel immissa aqua frigida, ne tepiditate balnei ad superficiem

attractum alimētum simul per transpirationem exhalet. Passularum vsus ad corporis nutritionem, & ad impingandum commendatur, sed commodior erit, si paretur ad hunc modum.

R. pass. ab arillis mundatarum & infusarum in aqua bugloss. & borrag. & vino albo. ℥. j. siccentur primò, deinde disponantur in vase vitreato, sinapizando saccharo tenuissimè puluerisato, seruentur in loco calido, & vtatur frequenter. Caro testudinis multum alimentum parit, & ob humiditatem, assumptum resarcire depræhenditur, sed illius iusculum potentius, cum vino sumptum. Sunt, qui eius sanguinem bibunt. Id quod quibusdam maximè ob venenum assumptum, aut aliquam qualitatem venenosam contabescentibus profuit, cum eius vis veneni inimica sit. Caro autem illa cocta contunditur, & immixtis amygdalis & nucleis pinearum fiunt morcelli, vel placentæ cum paucis saccharo in hunc modum.

R. carnis testudinis nemoralis, vel aquaticæ ℥. iij. pinearum mundatarum, & amygd. dul. infusarum in aqua rosarum vel lactis, vel in aqua buglossæ ℥. ij. sacch. dissoluti in aqua ros. q. l. fiat placenta, coquatur in furno parum. Si farinæ tritici, vel orizæ ℥. j. admisceatur, præstantior erit ad nutriendum. Ad reficiendum ægros atrophia tabescentes multum præstat condimentum apud Hispanos vsitatum, quod (*blanc manger*) vocant. Componitur autem ex pulpis capi contusis. amygd. & saccharo, lacte, & farina orizæ, ex quibus fit illud gratissimum palato ferculum, & ad multum nutriendum aptissimum. Inter ea, quæ facile & potenter alunt, gelatina commendatur cum saccharo, testiculi gallorum, & glandes omnes, cerebrum porci coctum, deinde in sartagine frictum & farinæ, melioris saporis gratia inuolutum à Gal. in methodo laudatum, sed libro de alimentis improbatum est, quod nauseam moueat, malumque succum præbeat. Caro præterea porcellorum, quod multum alimenti diutiusque hærentis, & permanentis suggeret, celebratur. Contrahitur interdum atrophia ob derelictas & intermissas exercitationes, & quod partes ad attrahendum & euacandum imbecilliores afficiuntur. Quare frictiones in ea post ali-

menti coctionem sunt imperandæ, vel picationes, vel balnea tepida, ut ab iis attractio partium adiuvetur, sed summopere cauendus illorum usus, nisi prima & secunda concoctione absoluta. De vniuersa corporis euacuatione dictum est. Restat de ea sermonem facere, quæ vnâ quâpiam tantum partem obsidet, cuius causa peculiaris, quod illius vitium est. Quod aut propter aliquam intemperiem, aut resolutionem, aut eius partis relaxationem accidisse videri potest. Ex quo efficitur, ut partes illæ suo attrahendi alimenti munere malè fungantur, propter animalis spiritus interceptionem, qui eas immobiles, & veluti mortuas reddit, & in atrophiam, sicut per exercitationes intermissas, perducit, nisi ad facultatum consensum & conspirationem sit id referendum, quarum vna affecta reliquas in consensum suum trahere consentaneum est. Proinde curandus in ea atrophia primum est affectus, qui eam inducit, deinde in alimenti attractionem iucumbendum, quæ picatione vel frictione ex oleo amygdal. ut superius dictum est, perficitur.

De Ructu.   C A P.   28.

Suo loco omissum fuerat.

R Vetus motus est facultatis expultricis ventriculi, quo flatuosus spiritus cum quodam murmure foras affatim excernitur. Quare symptoma est actionis læsæ. Illam enim flatus generatio sequitur, qui materia sunt huius affectionis, de qua superuacaneum est ob id plura dicere, cum flatuum procreatio, atque etiam cruditas generatio abundè à nobis suo loco sint explicata. Sed cum cruditatem non minùs calida, quàm frigida intemperies efficiat, vnaquæque illarum suam ructus speciem constituit. Frigida natura acidum, calida verò nidorosum ructum parit. Sub nidoroso comprehendo, qui aliquid aut putrens, aut putre redolens, veluti ouorum frictorum odorem referunt. Quòd ad curationem siue sedationem symptomatis attinet, eo modo aggredienda est, quo ventriculi intemperiei emendationem demonstrauius, in paulò largiore quantitate, quæ discutiendi flatus vim

habent. Compescere etiam ructum citissimè deprehenditur aquæ frigidæ potus, idque celerius, si nidorulentus sit. Cuius rei causam nullam aliam video, quàm quòd aquæ frigiditas ventriculi sensum obtundit: unde ab illo conatu expellendi desistit, licet id ructus causam augere videatur. Verùm illa inunctione extrinsecus facta super ventriculum ex oleis calefacientibus & naturæ ventriculi accommodatis, qualia sunt nard. & absynthij, aut de menta, & cerato stomachico emendabitur. Pulveres flatus discutientes ex usu erunt, si in illis sacchari quantitatè augeamus, quæ aciditatem potentius castiget. Quod etiam multùm præstant amygdalæ torrefactæ, & saccharo coopertæ. Ad nidorosam verò ructum sedandum utilis est vomitio, vel purgatio levis, cum huiusmodi ructus corruptionis humorum in ventriculo existentium index sit. Post hæc aquæ frigidæ hauftus prodest, vel pomorum coctorum cum saccharo prima mensa assumptio.

Finis libri secundi.

METHODI CVRAN- DORVM MORBORVM LIBER TERTIVS.

*De affectibus partium naturalium, & inferiorum,
Guil. Rondeletio D. Medico autore.*

De affectibus Oesophagi.

CAP. I.

ESOPHAGO & ventriculo iidem
ferè morbi accidunt. Sunt tamen
Oesophago magis peculiare, vt
difficultas deglutiendi, vlcus, ex-
coriatio, quæ fit à causa procata-
ctica, vt veneno, vel alimento acri,
vel ma'è māsco, vel aspero, vel osse
deurato. Aut à causa interna, vt
humore acri defluente à cerebro,
vel vomitu reiecto. Accidit & nonnunquam in febribus
ardentibus, siti diu tolerata, & ob caliditatem, & siccita-
tem in acrioribus factis humoribus. Excoriatio dicitur
summa tantùm parte decisa. Vlcus verò, quādo profun-
diùs penetrat. Huius affectus indicia sunt sensus dolo-
ris, dum vinum aut iusculum, aut quidpiam aliud cali-
dum bibitur, si falsa & acris defluxio præcesserit, quæ
circa illam partem firmata sit, aut si biliosus vomitus
etiam, aut si venenum sumptum est adeo paucum, vt ad
ventriculum non potuerit descendere. Si verò fiat ab
osse impacto, aut re quapiam aspera deuorata, id ex
sermone egri fiet manifestum. Si dicat se post deglu-
tionem in ea parte fluxum quidpiam sensisse, aut ali-

quid sanguinis reieciſſe. Hæ cauſæ ſunt diſtinguendæ , vt pro diuerſitate illarum quę conferunt, inueniamus. Cauſa antecedens ſiue interna ſiue externa, primùm auferenda eſt. Quoniam verò huius morbi cauſa, vt plurimùm, eſt acris deſluxio , ea curetur, vt oſtenſum eſt cap. de catarrho.

Obſervatio in fluxionibus.

Obſervandum tamen , dum humor fluit & nihil in parte firmatum eſt , nec humeris , nec collo cucurbitulas eſſe affigendas , vt quidam recentiores imperant , nec ligandas aut aſperius ſcicandas partes exteriores. Id enim auget deſluxionem , & ad partem affectam humores attrahit. Satiùs verò fuerit capiti raſo cucurbitulas admo- uere, ſi modò poſſint adiacere, & fluentis humoris impetum ſiſtere. Poſtquam verò conſtitit fluxio, expedit, vt & in angina, deriuare ad partes vicinas, vel ab interna parte, ad externam , & tum cucurbitularum uſus circa illas partes eſt utilis.

Obſervatio in apoplexia.

In apoplexia verò, quia humor in cerebro reſolutionem facit vniuerſalem, ac prohibita reſpiratione iugulat, vt humor ad inferiora trahatur , & cerebrum leuetur excrementorum copia, nos corpus cōfricamus, & ungimus oleo copiam relaxante, vt ol. chamo. de lilio, amygd. dulc. vt partes fiant ad ſuſcipiendam fluxionem aptiores, figimus cucurbitulas dorſo. Trahimus per clyſteres acres. At ſic non faciendum in catarrho , quin potiùs aliò diuertendus eſt humor, aut ſi nos cogat plenitudo purgare corpus , utemur iis catharticis , quę quandam aſtrictionem relinquunt, quales ſunt pilulæ aſſaieret, & aliæ, quę agaticum & myrob. recipiunt & maſtiche, & aliquid rhab.

Excoriationis Curatio.

In acris deſluxione primùm competunt ſyr. & decocta incrassantia : deinde detergentia & incrassantia: poſtremo

mò resiccātia & astringentia, quæ possunt excoꝛiationem, vel vlcus resiccare. Interim tamen videndum est, an morbus sit simplex, an compositus, an causam præsentem habeat, aliudue symptoma, quod curam ad se trahat, vt si vnà cum excoꝛiatione magna sit inflāmatio, vel intemperies calida & sicca, vel si quod excoꝛiationem facit, adhuc adhæreat. Caliditas enim & inflammatio, tum morbum, tum curationem tardant. In magna caliditate medicamenta sint frigida, & quæ lentore quendam habeant, vt adherere possint, & excoꝛiationem non exasperent. Si inflammatio adsit, mittatur sanguis, deinde detur in principio cremor hordei mundati, quoniam minùs terget, magis lenit, dolorem sedat. Postea vretur cremore hordei integri, quia magis terget, vel decocto sebestem, vel mucilagibus, vt.

℞. semin. piliij non concaſſ. semin. cydon. ana ꝑ. ℞. semin. papaueris albi ꝑ. iij. infundātur in aqua ros. & extrahatur mucilago, addatur parum sacch. ad dulcedinem. Præstantissimum est remedium totum ouum fortiter agitatum, addito pauco sacc. Si est inflammatio aut dolor magnus, aut medicamentum venenosum deuoratum, ouum sit crudum. Nam si coctum esset, & incrassatum, deuolueretur in ventriculum, & ita nil prederet. His remediis sæpe curatur leuis excoꝛiatio. Datur etiam commodè syr. de papauere, aut diacodiũ Gal. cum volumus compescere defluxionẽ, vel detergere. Habet enim saponem & gly. quæ detergent. Si propter immodicam siccitatem exsiccata sit, iisdem remediis erit vtendum, nimirum frigidis, & humidis, vt syr. viol. gallinæ iusculo, aut pulli frigide sumpto.

Veneri curatio.

Venenum si sumptum est, iuscula sunt pingua. Si affectus sit citra affluxum materiæ, potest caliditas, & siccitas admodum castigari, vt effundendo collum oleo ros. si calor vrgeat, viol. si siccitas. Lac etiam tum sumptum, tum admotum confert. Excoꝛiatio à veneno si sit facta, aut *Abiliſo* bilioso humore à ventriculo descendente, neque aliad *humore exc.* symptoma adsit, dentur, quæ flauæ bilis acrimoniam *riatio.*

extingunt, & citra morsem detergent, quale est hoc.

℥. gly. raf. ℥. ij. pall. ℥. β. sebeit. iuiubarum. prun. ana pa. xx. (ficus non conueniunt, quia nimis detergent, & aliquid habent acrimonia à lacte suo.) tamarind. elect. ℥. ij. quatuor sem. frig. maior. & sem. mal. ana. ℥. ij. florum violarum. p. j. fiat decoctio. De qua cap. 4. quoque die ℥. iij. cum ℥. ij. syr. ros. laxat. & de reliquo capiat assidue lambendo. Si bilis post eas euacuationes adhuc in ventriculo restet, quod ex amarore oris & nauica nosces, deorsum trahenda est, ne partem affectam exasperet magis. Idem faciendum est in acri fluxione. Si defluxio sit à pituita salsa, aliquid erit adiiciendum, quod pituitam ducat. Notandum est tum medicamenta, tum alimenta liquida, & actu frigida, vel saltem temperata esse danda, fugienda verò acria omnia, salsa, amara, acetosa. Si vlcus fuerit profundius, magis tergendum & siccandum est. Medicamenta eligantur, quæ citra magnam caliditatem siccant, & non habeant venenatam qualitatem, & quæ non sint ingrato sapore, nec multum medicamentosa. ob id metallica omnia sunt reiicienda, excepto alumine. Bolus ar. conuenit, terra sigillata, farina hordei, orobi, cicerum, fabarum, radix panacis, cortex thuris, corallus, sanguis draconis, pyra, cotonea, quibus adiungenda sunt quædam viscida, vt parti adhæreant. Vfus suffituum non est improbandus, quamuis videatur minùs cõferre, quàm in vlceribus trachiæ arteriæ, vel pulmonis. Sed fieri non potest, quin aliquid etiam gulam intret, dum in arteriam trahitur. Suffitus esto, qualem supra descripsimus cap. de catarrho.

De difficultate deglutiendi.

Quibusdam œsophagus dicitur musculus, quod Gal. refert 2. de motu muscu. quare & eum resolui posse dicunt. Est autem via oblonga & angusta ab ore in ventriculum ex duabus tunicis constans. Is interdum satis contrahi non potest, vt cibum propellat in ventriculum ac maximè potum, qui consistentiam non habet. Nam cibum facilius potest transmittere. Aliquando videtur cibus velut in lagenam dimitti. Vtrunque signum est

pessimum in febribus acutis: siue propter imbecillitatem,
 siue propter nimiam dilatationem, non possint deglu-
 tiri ægri. Cum eò perueniunt, ferè sunt deplorati, &
 solis prognosticis relinquendi. Morbus hic quandoque
 fit à deflexione à capite, quòd deprehenditur si vel capi-
 tis grauitas, vel tensio colli, vel defluxio in aliquam oris
 partem præcesserit. Vacuato capite, pars ægra, sicca *Pilula capit.*
 est. Vacuatur autem pil. de hyera, elephanginis ante *vacuantes.*
 cibum. Postea imperantur syr. calfac. & siccantes, vt de *Syr. Conue-*
 hyll. de stecad. mel. ros. antho. Abstinentum ab aperien- *nientes.*
 tibus, & de bizantiis, de quinque radic. quia nimis atte- *Cautio.*
 nuando, fluxionem augent, quod in omnibus morbis à
 deflexione, semper est obseruandum. Adiungimus her-
 bas, vel decoct herbarum similium, vt chamepith. her-
 bam paralyf. betonicam, saluiam & similes. Affigendæ
 sunt cucurbitulæ ad euacuationem secundum longitudi-
 nē colli, & metaphreni in vtraque parte & maximè col-
 li. Non est scarificandum, nisi pars affecta fuerit inflam-
 mata. Tunc enim post vniuersalem sanguinis missio-
 nem, licebit post admotas cucurbitulas scarificare, vt
 de angina diximus. In hoc autem morbo affiguntur ma-
 gis, vt in partem affectam sanguis trahatur. Ad absumen-
 dam nimiam illam humiditatem œsophagi, medicamen-
 ta partim admoventur, partim sumuntur. Admoventur, *Admota.*
 quæ calfaciūt, & siccant, vt oleum nard de costo, de pip.
 de lateribus & similia, quæ potius in lateribus colli ad-
 mouenda sunt, quàm vel in anteriore, vel posteriore par-
 te. Sic enim citius ad partem affectam perueniunt. Nos
 autem ol. de lilio imperamus, quantumuis & recentio-
 ribus & veteribus laudetur fex ol. liliorum. At veteres re-
 cte suam fecem adhibuerunt. Erant enim calida & sicca,
 quæ ad eius olei inspissationem ponebantur. Fex ol. li-
 liorum nunc nil aliud est, quàm partis aquosæ sedimen-
 tum, cui prorsus contraria est facultas ei, quam quæri-
 mus. Inspissantur olea, conficiantur vnguenta, paran-
 tur cataplasmata ex calidis & siccantibus hoc modo.
 Decoquantur herbæ vel radices, vel flores. Decocto ad-
 misceatur farina aliqua resiccans, vt hordeum si est inflā-
 matio farina orobi, fabarum, lolij. Additur aliquid cal-
 aro, vel spicæ, vel schenanthos macis, nucis mōf. cyper.

garyoph. & parantur inde cataplasmata. Utile est etiam addere guttas aliquot aceti ad penetrationem.

℞. rad. enulæ camp. ℥. ij. beth saluæ, chamæp. laueod. puleg. ana. M. j. fi. d. coct. pistentur, & per ceraceum passentur. Post incorporantur farinæ fabarum & orobiana ℥. ij. farinæ lolij ℥. j. misce, fiat cataplasma. Non sunt addenda ol. vel adipēs, nisi sit aliquid ex prædictis calidis.

Assumēda. Optimum est remedium ex ol. ac stercore, vel mado, vel cineribus hyrundinum, ut in angina, in qua olea relaxantia conueniunt, hinc verò astringentia modicè, & siccan.

Confectiones Sumuntur per os illæ compositiones magnæ, multum antiquæ, ut theriaca, mythrid. aurea alexand. quæ omnia siccant, & nullomodo refrigerant, & incrassant, si antidota hæc vetusta sint, sin recentia, refrigerant, & incrassant, eoque nomine in hoc morbo frigida sunt, nisi fortè tanto impetu flueret humor, ut astringentia sit opus.

Conserua. Datur conserua anthos, stechad. saluæ & enulæ camp. confectio aro. ros. diamosci, diagal. & similes Sed quia hæc in ventriculum delabuntur, magis faciunt ad resiccationem materiæ antecedentis, quàm coniungunt. Adhæscenda sunt viscida & lenta, quæ suo lentore adhærescant, & sua mora siccent, ut in affectibus trachiæ arteriæ fieri solet.

Pulueres. Talia enim miscentur, ut dum in œsophago diutius morantur, penetrent in asperam arteriam, ut sic accipiamus cinerem stercoreis canis aut priapi tauri, aut hyrundinum, aut ossium, quæ valent in hoc affectu, & in angina, quia siccant & discutunt. Addimus mel, quia deterget, & suo lentore adhæret, atque saporis est gratissimi, aut syr. conser. cortic. citri. syr. de stech. syr. conseru. cortic. zinziberis. Sic fiet præstantissimum remedium.

℞. cinæ. hyrundinum, vel priapi tauri, vel oss. ℥. ij. rad. ircoos venet. ℥. j. pul. ros. nouellæ, aut diambriæ, diagal. ana. ℥. ij. mell. anth. q. s. Si autem pituita sit multum viscida, mel. scill. aut oxymel miscendum erit, fiat ut lohot, quo utatur lambendo. Cauendum à potu valde frigido, & valde calido. Nonnulli sunt, qui potum & non cibum, alij cibum & non potum deglutiunt. Nam vinum ob tenuitatem penetrat ad secundam tunicam, quæ quodammodo est diuulsa ab interna. Sed non propter id variat curandi ratio. Nonnunquam post frequentes vomiti-

tiones & repletiones œsophagi pars inferior, & os ventriculi sic relaxantur, vt cibûs contineri non possit. Huius verò mali alia sunt auxilia, quàm superioris, nempe astringentia, tum foris admoda, tum intus sumpta, vt cû post alios cibos carnem cydoniorum, vel astringentia alia sumimus ori grata, aut frigida bibamus. Extrinsecus adhibeantur frigida astringentia cum calidis quibusdam, tû vt ad partem affectam penetrarent, tum quia calore perpetuò ventriculû iuuant. Medicamenta in hoc morbo, & in inflammatione oris ventriculi eodem loco admoveantur, nempe circa 13 vertebram ad latus sinistrum.

℞. Cortic. malorum granat. myrtill. semin. verber. coriand. ana. ʒ. ij. acatię corall. rub. ana. ʒ. j. hypocistidos. ladani. ana. ʒ. ʒ. spicę nardi, cyperi, garioph. an. ʒ. j. ol. cydoniorum, vel myrthini, vel ol. ompha. ʒ. ij. cerę albę & aceti parum, fiat linimentum: vngatur pars exterior, si affectus sit in ore ventriculi. Poterit vngi pars anterior similiter. Poterit etiam fieri ex medicamentis eiusdem facultatis cataplasma.

De oris ventriculi inflammatione.

CAP. 2.

Inflammat os ventriculi cum maximo dolore ob leuius exactiorem sensum. Quare primûm dolor sedandus est. Cataplasma, in hunc vsum paratur.

℞. farinę hordei ʒ. vj. flor. chamo. melil. & ros. an. p. ʒ. seminis curiand. sandalorum omnium an. ʒ. iiij. spicę nardi ʒ. ʒ. ol. ros. ʒ. iiij. ol. chamo. & absynt. an. ʒ. j. misce, fiat catapl. vel vngustum addita pauca cera, Clyster molliens & detergens detur ad reuulsionem. Cathartica per os sumpta nocent, quia ad partem affectam trahunt excrementa. In declinatione post doloris sedationem licet vti mitioribus: vt cassia, catholicone, rhab. Si est plenitudo, & vires valent, sanguis detrahendus est, maximè in phlegmonibus internis. Sed quia hunc affectum syncope, & virium imbecillitas, ob vehementem dolorem sæpe sequitur, in sanguinis missione summa cautio adhibenda est. Nam præcipuus scopus est in eo remedij ge-

Potio cordial nere, virium robur. Præscribuntur potiones, & confectiones cordiales, ut in affectibus cordis, vt.

℞. conseruæ viol. & buglossi an. ʒ. j. conseruæ rosarum, corti, citri conditi an. ʒ. ij. pul. diamarg. frig ʒ. j. diarrhod. abb. ʒ. ss. coral. rub. ʒ. j. sach. ros. tabul. q. s. fiat cōditum, & in hoc morbi progressu. Nam circa initia conseruæ ros. & aliorum astring. dosis est augenda, minuenda verò viol. vt magis roboret medicamentum, & repellat. Vtiles sunt syrupi refrigerantes, vt syru. de ros. siccis, cydoniorum, myrtil. de succo agrestæ, de berber. Et hoc in principio cum aqua ros. cuspid. ros. end. cichor. addendo parum aquæ absynth. vel mentæ, cum pul. diarrh. abb. ʒ. j. In processu dentur syrupi minùs astringentes, & magis refrigerantes. In magno & acri calore addimus syrup. viol. de nymph. portulacæ, end. simpl. Ab aliis syrupis abstinemus. In inflammatione curata pars astringentibus curetur, & iisdem medicamentis, quibus paulò superius in dilatactione oris ventriculi vsi sumus.

Syr. refriger.

De ventriculi imbecillitate. C A P. 3.

Ventriculus varios morbos patitur, & symptomata varia, quæ à diuersis morbis nascuntur. Morbi autem sunt intemperies calida, frigida, humida, & sicca sine materia, vel cum materia, eaque pituitosa, biliosa, vel melancholica. Quare si quis velit symptomatis occurrere, morbos agnoscat oportet, quod ex dolore, functione læsa, & alai recrementis dignoscetur. Difficiliùs verò dignoscuntur, quàm curantur. Intemperaturæ sine materia rarò fiunt. Quòd si fiant, diu sine ea esse non possunt. Nam omnis intemperies ventriculi nata est coctionem impedire. Quòd si frigida intemperies vel sicca præsens sit, cruditatem faciunt, à qua multa pituita asseruatur in ventriculo. Si calida, vel cibos vrit, vel corrumpit, vel aliam cruditatem facit. Dignoscitur intemperies frigida rustibus acidis, vt calida ex nidorulentis, & siti: quam sitis magis siccitatem significat. Frigidam intemperiem sequitur appetentia, & coctionis tarditas. Humida autè intemperies fluctuatione, & sitis inappetentiâ, & coctionis tarditatem facit. Sicca tardam etiâ coctione facit.

Signa frigide.

Calide.

Humide.

Nam quibus vetriculi siccitas adest, debilis est calor natiuus. Potest esse ventriculi imbecillitas ex partis molli-
tie, & nimia laxitate, citra intemperiem aliam, vel citra
materiam, quod patet ex Galeni verbis lib. i. ad Glau-
c. Vbi ait syncopen fieri ab imbecillitate ventriculi, quam
solis curat astringentibus apposis supra ventriculum.
Nam eodem in loco postea curat imbecillitatem, si con-
iuncta sit imbecillitati, frig. humiditati, vel siccitati, id-
que cum materia, aut sine materia. Nos igitur incipie- *Curatio im-*
mus ab ea imbecillitate, quæ dignoscitur à functione *becillitatis*
læsa, nulla manifesta alicuius intemperiei nota alia appa- *sine mani-*
rente. Fiat itaque hæc affectio post multas, comessatio- *sta intēperie.*
nes, quæ ventriculum multum distenderunt, aut quia vē-
tricus est suapte natura magis laxus, aut maior, quàm
oporteat, & quia vsus est nimis relaxantibus Omnes istę
causæ distentionem ventriculi faciunt, quæ facit vt mi-
nùs bene cibos amplectatur. Quòd si non facit, non bene
concoquit. Erunt igitur apponenda medicamenta in pri-
mis qualitatibus temperata, & astringentia. Quòd si mi-
nùs profunt, sunt augenda frigida astringentia, quia ma-
gis astringunt quàm calida, & ad intra repellendo calo-
rem excitare possunt. Post cibum verò assumenda, quæ
per partem superiorem ventriculum possunt constringe-
re, quales sunt pul. qui parantur ex aliquibus astringen- *Ful constringen-*
tibus, vt ros. cinamomo crasso, cortice cyperi, corallo & *gentes.*
aliis, vt pul. diacytonitem sine speciebus. Sed quia ven-
triculi infrigidatio magis periculosa est, quàm calfactio,
admiscemus aliqua constringentia calida, vt galangam,
cyperum, & cinamomum. Vel imperamus, vt accipiant à
cibo fructus astringentes, vt mala cotonea, pyra cocta, vel *Fructus a-*
condita. Diuitibus paramus condita ex myrobal. cor- *stringentes.*
tice citri cum prædictis pulueribus, vt.

℞. carniū cydoniorum conditorum cum saccharo *Conditum.*
℥. ij. corti. citri cōditi ℥. j. myroball. chebul. ℥. i. abluātur
cum vino styptico, & contundantur diligenter, quibus
adde pulueris diacytonitem sine speciebus ℥. ii. coralli
rub. ℥. i. ros. rub. cyperi, galang. crass. an. ꝑ. i. sac. ros. tab.
q. s. fiat conditum, capiat post pastum nihil superbiben- *Vnguenta.*
do. Extrinsecus apponuntur vnguenta ex oleo myrti-
no, & cydoniorum pauca quantitate ol. de absynth. vel

nardino, quibus si addatur acetum ros. efficacius erit, & citius penetrabit. Potest fieri sinapizatio supra illam irrigationem ex ol. ad maiorem constrictionem, vt.

*Ad calidā
intemperiem.*

℞ myrtill. mastich. nucis copress. florum lambruscæ & ros. rub. & cortic. citri & balaustiorum an ʒ. j. sandalorum & coral. rub. ʒ. β. garyoph. & spicæ nardi an. ʒ. β. fiat pul. tenuiss. qui inspergatur ab vnctione. Hæc eadem remedia vtilia erunt in intemperie calida, ad auctis quibusdam refrigerantibus, vt si loco conditi fiat opiata, cui addatur pul. triasandal. & diamarg. frig. aut diatrag. frig. & detur tribus horis ante pastum, superbibendo parum aquæ cichor. vel end. vel cisternæ. Parantur etiam aliæ ex conferuis refrigerantibus, vt ex conferua ros. viol. in minori quantitate, aut florum cichor. cum pulueribus prædictis, vt.

℞ conf. ros. ʒ. j. conf. flor. cichor. & nenuph. ana ʒ. β. pul. trias. ʒ. ij. diatrag. frig. ʒ. j. β. diamar. frig. ʒ. j. cum syr. end. simpl. fiat opiata. Nec erit præter institutum addere conferuam caulium, lactuæ (vocant vulgò *gorge d' Auge*) & carniū cucurbitæ conditarū. Refrigerant enim & ventriculo & palato gratissima sunt medicamenta, vel abluantur in aqua frigida. Per duas horas ante pastum ea comedant superbibendo parum aquæ.

Curatio frigida intemperici.

*Confectiones
calfacientes.*

Ad frigidam intemperiem valent vina generosa & antiqua præsumpta, duabus aut tribus horis ante pastum, vel vinum illud hippocraticum, vel cui addita sint piperis grana aliquot. Confectio aro. ros. diagal. de cinamomo, ros. nouellæ, pliris sac. coti. diamosci, diambraz, & diarrhod. Danda est loco diatrium pipereon, vel diosporiticum, quia non minus calfaciunt, & vetriculo grata sunt magis. Dantur in forma opiata vel in tabulis. Zinziber conditum sufficienter calfacit: Cortex citri paulò minus: caro citri adhuc moderatè magis. Conferuæ anthos & stechad, satis calfaciunt, ob id opiatis addi possunt. Augent etiam molem medicamenti, & plures partes ventriculi contingunt, cum maior est moles. Superbibant aquam absynthij, mentæ, hyss. & cum

*Conferua
calfal.*

vino generoso. Syr. de absynth de menta satis sufficien- *Atque cal*
ter calfaciunt ventriculum refrigeratum, & magis con- *fac.*
ueniunt, quàm alij syr. propterea quòd leniter astri-
gant ventriculum, quæ astrictio semper est huic parti
necessaria.

Curatio sicca intemperiei.

Intemperies sicca difficillimè curatur, vt omnes alij
morbi. Curatur autem vsu lactis, quia humectat & nu-
trit bene, vsu vini non antiqui, & bene diluti, iusculis
pinguibus ex capis, & gallinis, vel ex carne vituli la-
ctantis, vel hœdi, quibus iusculis addendum est parum
vini ad faciliorem distrubutionem, & concoctionem.
Cremor ptisanæ parata cum ol. amygd. dulc. vel cum a-
xungia gallinæ, vel tota ptisana viuo conspersa non pa-
rum conducunt. In iusculis carnis decoqui debent folia
lactuæ, borrag. viol. Ad extra illinenda est ventriculi re-
gio inferior (ne os ventriculi contingatur) ex oleis se-
quentibus, vt.

℞. ol. amygd. dulc. viol. an. ℥. j. vngatur venter, vel ad- *O'ea.*
dantur axung gallinæ & anatis, & fiat linimentum, qui-
bus adde, tempore inunctionis, guttas vini ad penetra-
tionem. Quòd si verearis nimiam relaxationem, adde
parum ol. ros. vel cydoniorum. Intus autem dari possunt
medicamenta aliqua, quæ humectent, vt syr. viol. de cu-
cubita cū aquis, bugloss. viol. lact. &c. Aqua carnis por-
cellorum, vitulorum distillatæ magis, quàm in alia affe-
ctione hic conuenit, nisi diutius seruata sit & iam putre-
scat. Eius verò magnam quantitatem assumere oportet,
semper addendo parum vini oligophori. Medicamenta
pauca sunt, quæ habent vim humectandi substantificè.
Et in intemperie talia oportet esse remedia, quia cum hac
affectione semper adiuncta est totius corporis atrophia.
Si tamen substantificam materiam non restituant, multa
sunt, quæ magnam illam exiccationem retardant, & par-
tes irrorant, vt semina illa frigida maiora in ptisana ap-
posita, non rancida, sed recenter mūdاتا. Item caro cau-
lium, lactuæ, & cucurbitæ humectant. Quare si quis o-
piatam velit conficere, ex his fieri posset.

Opiata.

℥.caulium, lactucae conditorum cum saccharo liquido ℥.ii. carnis cucurbitae eodem modo conditae, ℥. i. conseruae radic. bugloss. & viol. an ℥. ss. quatuor seminū frigidorum maiorum minutim incisorum ℥. i. cinamomi ℥.ii. (additur autem cinamomum ad penetrationem, & ne haec humidiora flatus gignant, aut aliud simile praeditum nonnulla vi astringente, & tenuitate partium) cū syr. viol. fiat opiata, de qua capiat manè, & superbibat parum vini bene diluti.

Victus ratio.

Balnea ex aqua tepida vtilissima erunt. Parum est exercendum corpus. Parum & frequenter comedendum. Multum dormiendum. Et quia propter usum istorum humidorum, frequenter multa gignuntur recrementa: satis erit iniicere clysterem, aut dare cassiam dissolutam in brodio pulli, aut lacte asinae, vel dare mannam in eodem lacte. Sed accipienda est magna quantitas lactis, ut facilius perturbet ventrem, & laxet. Id faciendum per magna interualla, ut semel in mense. Nam si in ventriculo remorentur talia recrementa, perfectam concoctionem, & humectationem impediunt. Aqua carnis, de qua supra memini, paranda est ex porcellis & vitulis, & gallinis. Lac autem debet esse muliebre, aut ouile, & non ex asina, ut practici solent facere. Nam asinae lac plus feri habet, quam alterius substantiae, & ad detersionem magis quam ad nutritionem phthisicis datur. Quod si aliud lac non reperiatur, vaccinum erit usurpandum, vel asinae nutritae in otio, herbis recentibus, ut hordeo & secali: Hordeum sit in aqua maceratum, & excorticatum, auena macerata & decocta etiam dari poterit. Tunc enim lac redditur crassius, minus serosum & laxans. Pisces saxatiles dare non est praeter rationem, & testudines aquaticas, & postea nemorales, quarum caro durior & siccior est, quam aquaticarum. Harum vero tenerior, & coctu facilior. Quare in hoc affectu magis conuenit, ut & omnia coctu facilia, quia concoctio in hac affectione difficilis est. Pisces meliores erunt, si in iure carnis decoquantur, vel ex iure albo sine porro

& anetho, sed ex aqua & ol. tantum. Succus carnis testiculi gallorum, inter præstantissima alimenta numeratur, vt & vitelli ouorum recentes, & tremuli. Cerebrum porci laudat Galenus, quod tamen difficilioris est concoctionis. Ego mallet cerebrum auium dare, quod concoquitur facilius aut cerebrum piscium, quia sunt substantia minus densa. Nuclei pinearum in lacte macerati humectant, & bene nutriunt, cuius rei argumento est, quod semen multum augent. Amygdalæ recentes bene masticatæ ventriculum humectant. Vuæ recentes, & suspensæ, & passæ non sunt prohibendæ, neque ficus etiam recentes. Facile enim concoquuntur & saginant corpus. Argumento est, quod qui ficus & vuas edunt, visuntur pingues, sed ea pinguedo minus durat, tamen propter id prohiberi non debent. Nam illa etsi tenuis & facilis humectatio, parat corpus ad solidiorem nutritionem, eadem hinc conueniunt, quæ in hæctica.

Nuclei pinearum.

Curatio humida intemperiei.

Humida intemperies facilius curatur, quam sicca, quia partes humidæ facilius vim medicamentorum suscipiunt, quam sicca. Sicca enim propterea quod partes conciderunt, & densiores factæ sunt, non facile cedunt medicamentis. Adde quod medicamenta humida, non multum agunt neque multum resistunt. Curabitur humida intemperies inedia, aut victu tenuiore, & resiccante, vt si abstinere a multo potu vini diluti, & potius vtatur vino generoso meraciori, vel posca, vel oxymel. aut hydromel. parum coctis, & multum dilutis, vt magis detergant & minus nutrant. Abstineat a iusculis. Viantur carnibus, & piscibus salis, & assis. Pane biscocto cum multo sale vescantur. Frequentur absument pilulas de aro. vel de hyera. Capiant cineres ex cornu cerui, vel intestinorum gallinæ, vel priapi tauri, vel coralli vsti, vel trociscos de viperis, vel cineres viperarum. Ex his conficiatur pul. vt cap. de suffusione, vel conficiatur magis determinatus ventriculo, & intestinis, vt.

Victus ratio.

℞. cineris intestinorum gall. ℥. iiij. cornu cerui, & coralli rub. vstorum ana ℥. j. ciner. hyrundinum vel vipe- *Pul.*

rarum ꝯ. Ꝣ. vel si vtrumque reperiatur ana ꝯ. ij. Quòd si non reperiuntur, prætermitti possunt. Galang. cinamomi, pip. ana ꝯ. i. sacch. candi ad medium omnium fiat pul. Postest etiam addi sal assum in furno loco sacchari, & vti pul. isto pro condimento alimentorum, vel amotis odoratis, sale vsto, & cinere intestinorum gallinæ tantum. Si paretur cum sacch. capiat ante pastum tribus horis cochleari. nihil superbibendo. Iltis pulueribus addi possunt pulueres parati ex fragmentis lapidum preciosorum, & qui vocantur de geminis, & de margaritis, diarrho. diagalanga, aro. ros. vel ex istis & aliis opiatam facere, sic.

Opiata.

℥ cortic. citri conditi in forma sicca ꝯ. i. conser. acori vulg. vel capill. ven. flor. anthos, vel saluix ꝯ. Ꝣ. conf. aro. ros. & diamarg. frig. ana. ꝯ. ii. cineris intestinorum gallinæ ꝯ. i. cum syr. de menta fiat opiata, capiat manè ad quantitatem fabæ, superbibendo parum vini antiqui generosi diluti cum aqua absynthij. Supra ventriculum emplastra magis siccant, quàm vnguenta, vt emplastrum de mastiche, ceratum stomach. Gal. empl. diuinum. Nec erit disconueniens emplastrum de palma, modò addatur aliquid odoratum, vt spica, vel galanga. Vel si maceretur cum ol. nardino, vel de absynthio & potentissimè exsiccabit, nec ventriculi robur deficient, cum astringendi vim habeant, & calfaciendi ob medicamenta odorata addita. Corpus est diligenter exercendum, ieiunandum, dormiendum sine cœna.

Emplastra.

Curatio intemperiei cum materia.

Ventriculi intemperies cal. frig. humid. & sicca cum materia, eodem, quo supra, modo curatur, nisi quòd frequentius vtimur pil. vel syr. vel pulueribus laxantibus humores redundantes, qui magna ex parte sunt, bilis, pituita, & ali. quando melancholia, sed rarò. Euacuantur autem vomitu, si nihil prohibeat, vt affectus thoracis, aut corporis constitutio. A cibo facilior est vomitus, ante cibum plus materix vacuatur. Si bilis vacuanda, post iuscula multa, vel post potationem liberaliorem prouocandus est vomitus. Nam bilis, vt oleum, his supernatat, & ob id facilius eua-

Vomitus biliosus.

euatur. Adde quòd acrimonia eius temperatur mixtione harum potionum. Datur syr. viol. cum aqua tepida, vel iusculum pingue sine sale, aut decoctum betæ, cū ol. viol. vel communi, vel amygdalarum. Si autem pituita euacuanda sit, manè ante cibum euacuetur, quia pituita semper est in maiori quantitate, quàm bili, & in fundo ventriculi, magis hæret. Ob id vomenda ante cibum. Vel si lenta sit & nimis hæreat, syr. aceros. simpl. dilutus aqua, vel decoctionis betarum, vel parum aga vel asari propinandum erit, priùs relaxata regione ventriculi, oleo liliorum, vel amygd. inuncto, aut immisso digito, aut penna oleo intincta. Quòd si fiat post corporis agitationem, vel frictionem super ventriculum, in gyrum, facilius & plus voment. Pituita pilulis de aro. aut de hyera cum aga, euacuanda sine aliquibus astringentibus. Bilis autem rhab. infuso syr. ros. & aliis mitioribus remediis purgantibus bilem. Leuissima medicamenta ob duas rationes sunt vsurpanda, tum quia materia è longinquo non est vacuanda, & ventriculus non est vexandus fortioribus. Clysteres ad id multum faciunt, sed acres esse oportet, vt ex alioribus intestinis etiam euacuent. Humor peccans dignoscitur ex oris sapore, vt si amarus sit, bilem significat puram: sic salso, bilem & pituitam permixtam: si acidus, pituitam & agram bilem: si insipidus, pituitam aquam, vel dulcem. Id melius deprehenditur ex vomitu. Atra bilis commodissime euacuabitur decocto polyp. vel senæ, vel epyrh. decoctis in iure galli antiqui, vel iure piscium saxatilium, vel decocto mercurialis. Si sint præscribendi syr. vel ad concoctionem, vel ad alterationem, ad bilem sufficit syr. end. simpl. vel de absynth. cum aqua endrui. (quia non est magna caliditas ventriculi) vel syr. de cicho. sine rhab. aut syr. compos. cum rhab. addito in tanta quantitate, in quanta additur syr. de cichor. vel syr. ros. cū volumus euacuare, aut bilem detergere. Ad pituitam detergendam sufficit hydromel, vel cremor hordei cū melle, aut oximelite. Si pituita incipienda & detergenda, syr. aceto. simpl. aut compos. syr. de bizantiis, & similes, leuiter incidentes, attenuantes, & detergentes conueniunt.

Vomitus pituita.

Clysteres.

Qui degnosctur humor ventriculi.

Syr. ad bilē.

Syr. ad pituitam.

Inflatio ventriculi symptoma est, quod sequitur vitia-
tam concoctionem, & est vitiosa concoctio à causa fri-
gida vel humida. Nam inflatio ventriculo fit à multis fla-
tibus, qui solent fieri à debili calore, tanquam à causa ef-
ficiente ab alimentis flatulentis, & humidis, vel à pituito-
sis excrementis. Ergo qui vult huic symptomati mederi,
auferat causas, nempe pituitam illam medicamentis pi-
tuitam deficientibus, & leuiter laxantibus, auferatur in-
temperies, & augeatur calor naturalis diminutus. Opti-
mum erit igitur imperare pilul. de hyera, & de aromati-
bus, quæ utrunque faciunt, scilicet leuiter purgant, & ca-
lorem ventriculo suppeditant. Deinde si quis velit illam
pituitam coquere, & ventriculum corroborare, id fiet
syr. vt syr. de menta, syr. conseruationis cortic. citri, syr.
de stechade in pauca quantitate cum aliis quibusdam té-
peratis. Mel anthos. cum aquis hyss. mentæ beth. & ab-
synthij (quæ minus astringit, quam syr. vel decoctum
herbæ. Ob id cum syr. attenuantibus, & detergentibus
dari potest, non autem decoctum, vt prohibuit Gal.) vel
fiat talis syr. qui tria præstabit, causam materialem expul-
sioni præparabit, efficientem minuet, & flatus discutiet,
qui sunt immediata causa inflationis. Parabitur igitur ex
leuiter attenuantibus modicè calidis, & flatus discutienti-
bus, vt,

℞. cortic. citri ℥. i. galangæ maior. ℥. ss. mentæ siccæ,
hyss. siccæ, beto. siccæ ana M. i. anisi. fœnic. ana ℥. iii.
flor. anth. & stechad. ana P. i. fiat decoctio ad ℔. i. In
fine decoctionis adde vini albi optimi ℔. ss. sacch. ℔. i.
clar. & aro. cum ℥. i. cinamomi, fiat syr. cap. ℥. iiii. ante
prandium & ante cœnam duabus aut tribus horis. Ru-
sticis poterit dari decoctum cymini, vel seseli cum men-
ta, vel hyss. in vino decoctis. Hic obseruare oportet, quod
herbæ siccæ sunt vsurpandæ non humidæ, neque fructus
dulces ponendi, quia flatus gignunt talia. Additur vi-
num ad attenuandum & calfaciendum. Tertio quoque
die capiat ℥. i. pilularum supradictarum in exitu lecti, de-
inde redeat ad syr. vel dentur clysteres flatus discutien-
tes, quorum formulam habes in libro nostro de com-

Pilula.

*Syr. conco-
quentes.*

ponendis medicamentis. In talibus clysteribus parum aut nil olei ponendum est, nisi summè discutiat, ut ol. rutaceum. Ad extra ponatur emplastrum magnum supra totum ventrem, de baccis lauri, vel emplastrum stomachicum Gal. vel emplastra resiccantia & astringentia, additis seminibus calidis maioribus, & sulphure. Nam ista emplastra constringentia prohibent illam magnam dilationem ventriculi, & sic fortius flatus, vel suprâ vel infrâ trudentur. Fiunt ex emplastro pro matrice, de matric. & contra rupturam. Addimus semina cum yni, fesele, apij, carui, galâgam, cyperum, & similia odorata, utcumque astringentia, nisi dolor id prohibeat. Tunc enim ratione doloris, aliis discutientibus, & aliis utcumque relaxantibus est utendum. Sed si sine dolore sit, constrictio adaugeri debet. Nam partes, quæ semel distentæ sunt, aut propter distentionem laxæ, non redeunt ad pristinam formam, nisi vel fascia, vel alio modo retineantur compressæ. Ob id in huiusmodi affectibus solemus imperare post aliquam evacuationem, & discussionem, ut regionem ventriculi sensim & leuiter comprimant, & quotidie magis ac magis constringant. Id commodissimè fiet fascia supra emplastrum apposita. Opiatæ præscriptæ ad intemperiem frigidam, & pulueres viles sunt, & ad intemperiem humidam præscripti, ut & opiatæ. Abstineant à multo potu, à multis iusculis, leguminibus, & oleribus nimis dulcibus, quia talia flatus gignunt.

Clyster discutiens.

Emplastra.

Victus ratio.

De ventriculi dolore.

C A P. 5.

Dolor ventriculi à flatibus nimis distendentibus, vel à bile acri, vel à pituita multa fit, rarò sine materia. Quare ad dolorem auferendum, recurrere oportet ad ea, quæ diætâ sunt de intemperie ventriculi & inflatione eiusdem. Et ad præsentis doloris mitigationem, quæ est cum plenitudine, vel recrementorum, vel alimentorum, imperanda est vomitio, ut suprâ dictum est pro natura humoris. Deinde clysteribus retrahendum ad partem inferiorem. Supra partem anodyna erunt apponenda, ut post veram cruditatem à comestatione, & plenitudine alimètorum, qualia sunt ol. chamo. anethinum.

Vomitio.

Clyster.

Anodyna.

Curatio dolori à bile. nard. Vel fiat fatus, si à materia flatulenta fiat. Quòd si à bile, post vomitionem optimum esset dare medicament. bilem detergens, & ad inferiorem partem deducens, vt syr. ros. lax. cum deco. hordei, vel aqua end. Nimis astringentia vitanda sunt, vt rhab. nisi in infusione, aut decoct. ponatur. Quòd si dolor vehementissimus esset, vel suspicio de aliqua materia venenosa, aut medi. venenoso assumpto, theriacam recentem dare summopere proderit. Dolores ventriculi vehementissimi non fiunt, nisi à materia: modici & temperati ab intemperaturis maximis fieri possunt. Quare diligenter animadvertere oportet, à qua materia excitetur, quod cognosci poterit, per ructus, vomitus, & alia signa superioribus capitibus prædicta. Qui dolent. à cibo, magis à pituita, & multitudine laborant. Qui ante cibum, vel à bile, vel ab intemperie fit. Quòd si cibo ingesto melius habeant, argumento erit vel flatus in inferiorem partem detrusos fuisse, si pauci fuerint (nam multi suspendunt cibum) vel cibum prohibere, ne bilis os ventriculi mordeat. Amaritudo oris & morsus ventriculi bilem etiam indicabunt. Intentio & remissio appetentia, bilem distinguunt ab acida pituita. Hæc sua aciditate partem superiorem ventriculi mordet, & vellicat, atque appetentiam auget. Bilis verò eam minuit, & nauseam & morsum facit. His distinctis remedia sunt petenda ab affectibus supra enumeratis. Quòd si dolor fiat à nimio sensu, vt qui faciliè in animi defectionem incidunt, non erit præter rationem imperare usum theriacæ recentis, factis prius quibusdam euacuationibus per clysteres & pilulas prædictas.

Distinctio pituitæ acide à bile.

De Nausea.

C A P. 6.

NAusea appetitus est vomendi sine affectu, quod fieri solet, vel ob obiectum nobis parum gratum, vel ob alimenta putrida, & malè olentia, quæ assumere ventriculus refugit, vel ob recrementa pauca tunice ventriculi adhærentia, vel intra tunicas collecta. Quare si nausea à viscidis humoribus adhærentibus fiat, oximel dandum, vel syr. acetosus. Si à bile, detergentia sola sufficiunt, vt decoctum hordei cum sacch. vel cum syr. endi. simp. vel adden-

adendo parum succi ros. diluti aqua tepida, vel magnam copiam decoctionis pulli cum multo sacch. assumere, & postea digito in os immisso vomitum prouocare. Bilis faciliè euacatur, & detergetur. Pituita magis contumax est. Quare decoctum rapha. cum syr. acetos. dandum vel cum decoctione radicum, & ol. vel butyro rancidis, vt vomant facilius, sed magna quantitas est propinanda, vel vinum, vel brodium multum est assumendum, vt eorum copia ventriculus stimuletur ad vomitionem. Deinde pilulæ dandæ de hyera, de arob. cum aga. formandæ cum oxymel. Dandæ verò manè sunt, vt detur decoctum asari pro vomitu ante vsum pilularum: deinde ventriculum corroborare oportet. Nam vomitum prouocant, ventericulus perturbant.

De vomitu.

CAP. 7.

Vomitio fit, quando ventriculus cibum non potest continere, aut cùm irritatur à recrementis. Non enim continet, vel quia alimenta sunt plura, quam continere possit, vt ebrius accidit, aut quia alimenta nimis sunt pingua, & leua, aut ordine suo non assumuntur, vt si quis assumat magnam quantitatem incisorum, qualia sunt pastillorum caro aut quæ vulgò (*pastez, en pot*) dicuntur vel si liquida multa ingerantur, post astringentia multa & dura, vel quia ventriculus plenus flatibus, alimentum suspensum in superiori parte continent. Aut quia multa dulcia supra alia sunt sumpta, vt pepones, ficus, cerasa, & omnia alia dulcia, vel quæ parantur cum multo oleo, lacte, vel butyro. Vel si cum suspitione alimenta aliqua assumpta fuerint. Recrementorum autem vomitio fit, propter humorum conturbationem, vt & alimentorum, vt post navigationem, uestionem in curru à cibo, vel ob conturbationem medicamentorum laxantium, vel ob influxum humorum copiosum & repentinum ad ventriculum, vt in die accessionis, & in diebus decrementis. Vomitus alij sunt suppressendi, alij iuuandi. Vomitus omnes optimorum alimentorum, qui fiunt post alias vomitiones, ob debilitatem retentionis, vel irritationem expultricis, compescendi sunt, vt si sanguis per

*Qui vomitus
iuuandi &
qui compes-
cendi.*

vomitum reddatur. Aliæ omnes sunt inuandæ, donec corpus sufficienter à recrementis fuerit mundatum. Regio enim illa est aptissima ad reicienda excrementa, quæ sunt collecta in superiore ventriculi regione. Ob id nauigatio illa & vectio, quæ vomitum excitant, sapienter doliores ventriculi diuturnos, & cõtumaces. Neque etiam retinerdi sunt vomitus in illis morbis, qui sunt à plenitudine ventris, vt in colico, nephritico, aut arthritico doloribus: Aut cùm diuertit ab inflammationibus inferioribus internis, vel etiam a superioribus, vt in doloribus capitis, aurium, & c. modò non affecta sint, collum aut partes thoracis. In talibus enim conpescendus est. Retinenda autem retinentur ligaturis factis in partibus inferioribus, vel cucubita magna in fundo ventriculi appesita. Pars superior ventriculi constringenda est, inferior & intestinorum relaxanda. Constitugetur autem medicamenti suprà enumeratis cap. de ventriculi imbecillitate, citra vllam qualitatem manifestè peccantem. Et quia emplastra tardius operantur, vnguenta paranda sunt, vel linimenta, vel inunctiones, supra quæ puluerem inungimus, vt cap. præscripto monstratum est. Sed hic aceti maior quantitas addenda est. Inunctio debet esse in principio calidis, in fine frigidis. Nā calida omnia, & frigida constringunt, tepida relaxant. Et debet inungi sine frictione multa, sed fouendo leuiter tantum. Nam omnis agitatio, aut motio circa os ventriculi vomitum prouocat, vel fiat ex succis herbarum hoc modo.

℞. succi cydoni. ℥. ij. succi. pyr. sorbarum vel vnæ acerbæ, ℥. j. aceri albi ros. ℥. ij. agitur simul, & cum pauca farina excipiantur & applicetur supra os ventriculi & à parte posteriore, & ab anteriore. Vel istis succis adduntur olea astringentia, & simul decoquantur ad mediam consumptionem succorum, & cera addita, fit linimentum. Post vnguenti confectionem potest addi succus aliquis astringens, vt cydoniorum, & c. quantum ebibere poterit, agitando in mortario, vel mouendo cum spatula palmea, aut ligno alio astringente. Illud enim diutius parti adhærebit, nec tam citò siccabitur, ob oleum & ceram, quam quod prius dixi, ex farina & succis parandum. Nam succi ex decoctione multum de sua astrictione perdunt. Istis duo-

*In quibus nō
est inhibendus
vomit.*

*Quibus con-
pescuit vom-
itum*

bus vltimis sæpissimè vomitionem maximam compescimus. Alimus puerum per quindecim dies iusculis liquidis, adhibita cucurbitula supra ventriculum, donec cibus esset concoctus, quæ liquida alioqui non conueniunt. Sed ob tenuitatem & morbum, alia medicamenta assumere non poterit. Sunt ergo danda alimenta in vomitione, quæ spissa sint, & vtcunque viscida, vt ventriculo hæreant, minimè pingua, ori grata & actu frigida. Id etiam obseruandum in medicamentis. Nam tepida semper vomitum prouocant. Quare in colera morbo, aut vomitu bilioso, & aliis, nisi in quibus os ventriculi est nimis refrigeratum, præsentissimum remedium est aquam frigidam post cibum assumptum ebibere, vel cochlear vnum succi cydoniorum, aut syr. cydoniorum, aut frustum cydon. aut pyri acerbi deuorare, aut puluerem constringentem. Sed quando masticandum est, minus conuenit, quia mortuus ille inter masticandum agitatur. Ob id debent à pastu quiescere, non loqui, neque tussire, si fieri potest, donec cibus in partem inferiorem descenderit. Pulueres, qui à cibo assumuntur, debent esse gratissimi, neque multum sacch. recipere (atque illud esse debet sacch. ros. tab.) aut quæ saporem vel odorem medicamentosum habent ingratum. Ob id pulueres parati ex corallo, granis vuarum, cortic. citri, & aliis minùs odoratis, vt forbis vel pyris exsiccatas, & in puluerem redactis magis laudantur. Quòd si ex conditis paretur, vt carne cydoniorum, myroball. nucibus conditis, diligentissimè abluui debent in aqua cisternæ, & contundi diligentissimè, & pulueri corallorum permisceri. Si vomitio fiat ob flatus cibum suspendentes, dantur medicamenta præscripta ad inflationem ventriculi ante cibum: & inunctiones ad flatos discutiendos, supra totam regionem ventriculi fiat, parte superiori intacta Clysteres in omni vomitione vtilissimi sunt, si modò paucâ quantitatē iniiciamus, neque fortiter laxantia aut olentia apponantur. Nā si multa quantitas iniiciatur, pars colli, quæ ventriculo incumbit, repletur, & fundus ventriculi comprimitur, & illa facultate, qua irritat expultricem intestinorum, vomitum prouocat, vt experientia in multis ostendit. Fiunt ergo clysteres ex emollientibus herbis, & seminibus disculentibus

Præsentissimū remediū.

Curatio vomitus à flatibus.

Clysteres.

flatus, floribus bene decoctis, in quibus dissoluatur mel. ros. aut viol. aut cass. aut succus mercurial. aut cicla ol. chamo. vt sic,

Cautio.

*Clysteres nutri-
trientes.*

℞ mal. cum rad. & bis m. an. M. i. Mercur. ciclae, an. M. i. anis. vel foeni ℥. j. vel ℥. j. fl. cham. vel an. h. vel melil. p. j. fiat deco. in qua dissolue mell. cōf. vel viol. ℥. ij. succi mer. ciclae, an. ℥. j. ol. cham. ℥. ij. vel buty. vel pingue. porc. ℥. ij. sumatur tantum ℥. ℞. decoctionis propter rationem praedictam. His, qui vomunt, non sunt clysteres fortes praescribendi, quia pauca sunt recrementa, & haec sufficienter trahendo diuertunt. Post vomitionem longam, vel in ea vomitione, quae alimenta retinere non potest, iniiciuntur clysteres ex decocto capi, sine sale, sine sacch. oleoque, sed cum paucio vino ad nutritionem. Danda est magna quantitas horum, vt partem superiorem conscendant, sed neque maior, quam vt possint retinere. Verum cum inanita sunt intestina, rapiunt talem clysterem, & retinent ad sui nutritionem. In his optimum est anisum decoquere, vt & flatus discutiat. Nam intestina inanita replentur aëre, qui prohibet ingressum clysteris. Tales clysteres iniiciendi sunt toties, quoties cibum assumere per os solebant. Proderunt enim tribus modis. Primum nutriendo, vt docuimus lib. de cōpositione medicamentorum. Flatus discutendo, quia quando ventriculus nil assumit, motus ille concitationis vetriculi ad vomitum conuiescit, & in sese contrahitur ventriculus. In hac causa prodest etiam cucurbita supra vmbilicum cum multo igne apposita.

De vomitu sanguinis   C A P. 8.

Vena sectio.

Vena popli.

Vomitio sanguinis fit, quando vel per rupturam, vel per anastomofin venarum sanguis in ventriculū defluit, & à ventriculo vomitione reicitur. Quare si liquidus reddatur, statim compescendus. Si refrigeratus & coagulatus, dissoluendus est & euacuandus. Si ipso fluente liquido magna sanguinis redundantia in toto corpore appareat, aut magnus sanguinis influxus in ventriculo, optimum erit sanguinem mittere è poplite, quia omnes venae ventriculi à venis portae oriuntur. Quod si haemor-

rkoides prouocari posset, maior fieret diuersio, vel aperiantur venæ sinistri brachij: quia venæ ventriculi, magnum habent conuulsam cum plenæ, & maximè si sanguis ater & tenuis fuerit, qualis esse solet, qui ad splenem à vena porta defertur, vel si maluerit, à dextra parte (quia sanguis omnis primùm ab hepate euacuatur) non erit incommodum. Supra ventriculum ponenda sunt astringentia, qualia indicauimus in vomitu, scilicet, ex succis vnguenta, vel foris ex herbarum succis, & aceto. Deinde bibere poscam oportet & post eius Telectionē accipere portionem sequentem.

Topica.

℞. succi burs. pastor. ℥. ij. aceti guttas liij, vel liiij. bibat itatim. Idem fieri potest ex succo plantag. vel caudæ equinæ, vel linguæ passerinæ. Deinde dentur portiones ex quibusdam astringentibus, & emplasticis, vt orificia venarum obturentur, quale est album oui fortiter agitatam, assumptum crudum, vel bolus ar. vel terra sigillata, vel de carabe. Si autem sanguis fuerit coagulatus, syr. acetos. simpl. vel posca meracior danda. Postea quæ dissolunt sanguinem coagulatum, vt carabe, pix, mumia, coagulum hœdi. Sed quia illa valde ingrata sunt, ob fœtorem reiciuntur. Magis probo aquam uicam distillatam, in pauca quantitate cum syr. acetoso, vel aquam rubiæ maioris. Illa leuissima sufficiunt: quia natura satis excitatur ad expulsionem per vomitum, & fortiora nimis ventriculum agitando, venarum ora recludunt, & erit satis rhabarbarum cum syr. ros. laxa. dare, vt per inferiorem partem sanguis reiciatur, sine contentione magna. Post hæc repetenda sunt superius enumerata, quæ constringendo orificia venarum, sanguinem sistunt. Ligaturæ & cucurbitæ adhibitæ in inguinibus, sunt vtilissimæ. Cibus conuenientissimus his, qui sanguinem vomunt, est amyllum coctum in iure pedum veruecis, & frigida actu, omnia danda sunt. Fiant condita, quibus vtuntur cum aqua bullita: vel syr. frigidi & astringentes, vt syr. myrthinus, cydoniorum, de ros. siccis, malorum granatorum, de berberis, de acetosa & similes. Conseruæ symphiti, ros. caro cydoniorum conditorum ad hunc affectum maximè conferunt. Fiant autem condita ex his conseruis, bolo, terra sigillata, san-

Potiones astring.

Victus ratio.

Syrupi.

Conserua.

guine drac. gũ. trag. & aliis, quæ nulla aut pauca sunt prædita facultate odorata, vt.

℥ conferuæ symphiti, & carniū cydoniorum conditorum an. ℥. i. bol. ar. coralli rub. an. ℥. i. sacch. ros. tab. ad pondus omnium, fiat conditum. Opiatæ ex iisdem fiunt, addito aliquo syr. astringente, & auctis pulueribus.

De vomitu sanguinis ex prima dictatione.

C A P. 9.

Externa.

Sanguis è ventriculo per vomitum reicitur. Si is fiat splendidus, naturalis & recens videatur, statim compescendus est sanguinis missione, diuersione facta per ligaturas, cucurbitas, vnguenta, vel embrocationes factas supra ventriculum. Vnguenta quidem fiunt, vt sequitur.

℥. thur. mastic. nucis cupressi, sumach. berber. cortic. mali gran. an. ℥. ij. sang. drac. ℥. β. boli arm. terræ sigil. myrtill. an. ℥. ij. ol. cydoniorum ℥. ij. succi plantag. & linguz pass. (quæ & corignola, & polygonum vocatur) an. ℥. ij. ceræ parum, fiat vnguentum. Si incorporentur cū succis, non peccabitur, vt sic.

℥. ol. ros. ol. myrthi an. ℥. ij. succi plantag. ℥. i. acaciæ, hypoch. ladani an. ℥. i. corall. amborum, seminis port. berber. acinorum vuarum (qui propriè dicuntur nuclei) ana ℥. i. ceræ parum, fiat vnguentum, vel fiat pul. & post vnctionem oleorum supradictorum fiat sinapizatio. vel fiat sic.

℥. sandal. coral. an. ℥. β. florum labruscæ, ros. rub. an. ℥. i. β. sorborum, mespilorum exsiccatorum, aut carniū cydon. ℥. β. thur. mastic. sang. drac. gallarum, psidiarum, sumach. berber. myrtill. terræ sygill. vel boli armeni an. ℥. i. fiat pul. subtiliss. qui sinapizetur post inunctionem. Ad intra optimum erit à principio dare poscam id est, aquā cum aceto, vt sanguis iam fluxus, vel etiam coagulatus, reiciatur. Postea illis dare oportet potum restrictiū, vt supra factum est. Sed eligere oportet, quæ magis sunt propria ventriculo, vt si fiat syr. addatur mina cydoniorum, syr. ros. de ros. siccis, myrtinus, vel de berberis potius, quàm syr. de papa. vel iuinb. Ex aquis eadem etiā electio fieri debet, vt hoc modo.

Interna.

Syrupi.

℞. tro. de terra sigillata, de carabe, vel spondio $\mathfrak{z}$. j. *Potiones.*
 pul. diarmarg. frig. $\mathfrak{z}$. β vel pul. coral. $\mathfrak{z}$. j. aquæ plantag.
 vel prunell. vel acetos. $\mathfrak{z}$. ij. mynæ cydon. fl. j. fiat potio.
 Potiones hæ sunt imbecilliores, quàm in sputo sanguinis, quia citius medicamentum venit ad partem affectam, & minus debilitatur. Fiat opiata, vel conditum hoc modo.

℞. carnium cydon. conditorum cum saccha. confer. *Conditum.*
 uæ symph. an. $\mathfrak{z}$. j. conferuæ acetos. $\mathfrak{z}$ β pul. diacydonites
 sine speciebus, pul. coral. an $\mathfrak{z}$. j. tro. de spodio cum semine acetos. vel de terra sigill. vel formularum de bolo, vel tro. de carabe an $\mathfrak{z}$ β . syr. myrtini, vel syr. confer. symph.

vel succi cyton. q. s. fiat opiata. Si perseveret affectio, potest addi gluten piscium, & similia. Sin autem sanguis, qui reicitur, est niger, & coagulatus, optimum erit dare *Si sanguis sit niger quid.*
 primum potionem ex iis, quæ sanguinem coagulatum dissolunt, ut coagulum leporis fluxum sanguinis sistit, & coagulatum dissolvit, vel aqua rubiæ cum aliis & in

Cautio.
 principio cum mumiæ, & pisce, & asphalto. In vnguentis, epithe. aliisque topicis animadvertere oportet, ut cum astrictione quadam caliditatem habeant. Nam quamvis fluxus compescatur frigidis & astringentibus, indicatione tantum sumpta à partis functione, & tempore hoc fit. Optima sunt, cyperus, spica, cass. crass. cinamomum (quod vim habet astringendi) inter alia astringentia. Nam præter id, quod partis temperiem servant, faciunt etiam ad penetrationem astringentium & frigidorum, quæ sua natura sunt crassarum partium.

Desiti immensa.

C A P. IO.

Sitis cum sit appetitus frigidi & humidi, siccitatem & caliditatem eius causas esse oportet, quæ si immoderata fuerit, oportet etiam caliditatem & siccitatem magnam esse. Fit autem ob siccitatem & caliditatem totius ventriculi, vel oesophagi, & oris, ut pulmonum, & trachiæ arteriæ. Ab intemperie tantum sine materia fit, vel etiam cum materia, à causis internis, & externis, ut versari in calido siccoque aëre, aut iuxta ignem excitat sitim, quia aër calidus & siccus partes exiccat, vel aëris constitutio sicca, æstatis, vsus piscium marino-

*Sitis ante pa-
stum quid si-
gnificat: quid
post pastum.*

rum, & frictorum in oleo, vel butyro. Carnes salſæ & exiccatae in fumo. Si ab iis poſtremis accidat ſitis, fiet magis poſt paſtum. Sin ante cibum aliquis ſitiat, oportet alterum duorum eſſe, aut humorem bilioſum vel ſalſum in ventriculo collectum, aut ſiccitatem ob inſignem aliquam euacuationem, uiniæ, aut ſudoris, aut aliam à medicamento factam. Si propter ſiccitatem pulmonum, aut trachiæ arteriæ proueniat, vel à febre calida & ardente, aut ab aëre inſpirato nimium exiccante fit.

Curatio ſitis ſine materia.

*Curatio ab
exſiccatione
arter.*

*Cura ſitis à
ſaliſ humor.
Cura ſitis ab
euacuatione.*

*Mitigatio
ſitis in feбри
bus.*

Curatur ſitis ſi ſine materia ſit, potu humido, vt aqua ſola, vel pauco uino permixta, aut aceto etiam multū diluta, aut ſyr. viol. ſyr. de cucur. & aliis humectantib. & refrigerantibus. Idem faciendum, ſi ab eſu rerum ſalſarum fiat. Sin ob exiccationem trachiæ arteriæ, & pulmonum, magis inſpiratione aëris frigidi, quàm potu recreantur, ob id oportet fenestras aperire, per quas aura lenis ingreditur aëris cubiculi refrigerationem & agitationem. Inſpergere oportet folia uitæ, ſaliciſ, lact. & aliorum frigidorum & humidorum maceratorum prius in aqua & aceto. Si à ſaliſ humoribus vel bilioſis, euacuatione illius humoris, & alteratione, quæ fiet, frigidis & humectantibus curabitur. Si poſt largam aliquam euacuationem fiat, cremore hordei, uino bene diluto inſperſo, aut iuſculo pulli ſine ſale ſedabitur, in quo decocta ſint ſemina frigida maiora & herbæ humidæ. Si ob linguæ & palati ſiccitatem, abluant ſæpe os aqua frigida, additis duabus guttis aceti, vel uini albi. Ad mitigationem ſitis in febribus cūm timemus nimium potum, vel ob hydropiſ periculum, vel ob fluxum ventris imperamus vt teneant in ore vel pruna, vel ceraſa ſicca macerata in aqua frigida, vel frequenter mutant, aut fruſtum pomi, aut ex macilac. cydon. & pſillij. vel gummi trag. extractis cum aqua viol. vel bugloſſ. potiùs, quàm cum aqua roſ. remedia paramus. Nam aqua roſ. exiccat, ſed propter odorem gratum nonnihil eius apponitur, niſi dolor capitiſ adſit. Radix gly. recentè terra euulſa maſticata ſitum ſedat. Si ab intemperie

ventriculi aliqua accidat, curabitur vt suprâ monstraui-
mus, capite proprio.

De appetentia canina. CAP. II.

Appetitus intenditur, quemadmodum & sitis à causis
piæter naturam. Is est duplex, scilicet, appetentia &
voulimos. Conueniunt in hoc, quòd multùm comedere
cogantur. Sed appetentia canina facit, vt cibus, qui multi
sunt assumpti, vomitione reddamus, & rursus assumamus
cibum, & iterum euomamus, quod canibus solet accide-
re. Voulimos autem est appetentia, quam nisi sedent ali-
mentis sumptis, in animi defectionem, & cardialgiam
incidunt. Fit autem appetentia canina, vel propter interm-
periem solam frigidam, aut ob pituitam acidam, vel me-
lancholiam, vel ob totius corporis dissolutionem ma-
gnam. Excitatur etiam aliquando à causis procatarcti-
cis, vt à nimia aëris refrigeratione, quod accidit iis, qui
per montes frigidos & niuosos iter faciunt. Fit & potu
aquæ frigidissimæ, refrigerato ore ventriculi. Ob id scrip-
psit Hypp. aquam & aërem facere voracitatem, sed ma-
gis aquâ, quâ & voracè appellat. Fit & cùm æger nutritur
alimentis exigui nutrimenti, vt si vescatur olenibus, fru-
ctibus acidis, asparagis, radicibus, leguminibus, aut aliis
alimentis imbecillioribus. Fit etiam ob longum vsum
alimentoꝝ detergentium, vt ficum, vel gari, quod in
me ipso expertus sum, qui cùm me vellè cogere ad vsum
piscium, vterè que frequentissimè garo parato ex ly-
coctoniis (vulgus, *Anchoyes*, vocat) & oxyleo, ficus
etiam Massilienses ferè omnibus horis comederem, ita
fuit pituita illa ventriculi & intestinorum deterfa, vt
mihi superuenerit appetentia canina, deinde voulimos,
quæ me adhuc hodie infestat. Deprehenduntur huius
affectus causæ, ex relato ægrotantis, & his, quæ præces-
serunt. Quòd si nullam ex enumeratis causis procatar-
cticam causam præcessisse inuenimus, internam esse su-
spicamur, nempe humores acidos in ventriculo colle-
ctos, qui non alio modo, quàm acetum, vel omphacium
appetentiam faciunt, os ventriculi pungendo, & expri-
mendo. Id multò certius ex sapore eorum, quæ euo-
muntur cognoscemus, idque ex ægri relato, vel etiam si

ante vomitum ex ructibus acidis tale præsentiat, & sapore oris acido. Curatur euacuando, & per vomitum & per ventrem. Vomitu quidem, si post primam illam vomitionem alimentorum dederimus vomitorium, vt iusculum pingue, vel decoctum raphani, vel asari, vel oxymel, aut syr. acetos. simp. Deinde pilulas ventriculo accommodatas, quales sunt de hyera, de aromatibus cum ag. Et pilulæ dandæ sunt potius, quàm alia medicamenta, quas oportet esse molles, vt facillimè dissoluantur. & diu post vomitum factum ventriculo inani dandæ sunt. Quod si præcesserit clyster, vel si sequatur, pilularum actionem accelerabit. Si pilulas deorare non possunt, danda erunt medicamenta in pauca quantitate, quæ ventriculum poterunt detergere. Sed ferè omnia talia vomitum ciunt, vt ag. scammonium, colocinthis. Quare si dandum est ag. infundatur in oxymel. aut syr. acetoso, & addatur cinamomum loco zinziberis. Quod si addantur & grana aliquot diagredi, citius eicientur per inferiora humores. Si alia medicamenta præter syr. assumere nolit, aut non possit, dandus erit syr. ros. lax. cum ʒ. ss. oxymel. & ʒ. j. cinamomi, & ʒ. ss. zinzib. atque ita fiet medicamentum phlegmagogum. Sufficit autem levis euacuatio, & reiterata, quia multos humores continent, ob frequentem vomitum. Deinde sunt opiatæ, vel electuaria, quæ vim calfaciendi habent, & corroborandi ventriculum, qualis est cinamomum, aro. ros. diagal. ros. noueilæ, & aliæ similes. Extrinsecus corroborandus ventriculus calfacientibus primùm, & leuiter astringentibus. Deinde astringentia sunt augenda, potissimùm ad os ventriculi parata. In principio sufficiet inungere ventriculum cum cerato stomach. Gal. vel cū ol. nardino, de absynth. ol. mastich. Deinde addenda erunt, quæ magis astringunt, vt ol. cydon. lentisci, myrti, vel vt priùs docuimus, pul. astringentes inspergendo, aut cum astringentibus succis, & vino maluatico partem fouere, vt fecimus cap. de imbecillitate ventriculi. Si autem ab intemperie sola frigida, & sine materia fiat hic affectus, sufficiet alterare partem calfaciendo, & constringendo medicamentis & fascia. Nam & propter magnam ventriculi distentionem ingerunt multa alimenta, nec tam citò satiantur. Coguntur verò à

cibi multitudine vomere. Si propter resolutionem magnâ totius corporis fiat, aut quia vsus est alimētis detergentibus, & euacuātibus immodicè, optimis alimentis illos alere oportet, vitellis ouorum, succo carnis optimo & generoso vino, pane intincto in maluatico vino, vel hypocratic, vel muscatelino. Hæc alimenta differunt ab iis, quæ ad voulimum præparantur: quòd in voulimo dantur non tantum alentia, & multum satiaria, atque ob id eligimus pingua, quæ sunt fugienda in appetentia canina, quòd vomitum proritent, vt & oleaginosa omnia, & magis liquida, quæ suapte natura facillimè vomuntur. Iis tantum alimentis vtitur, cum volumus ab initio augere vomitum. Si propter alimenta, aut medicamenta plus iusto detergentia acciderit hæc affectio, viscosa sunt danda, vt cremor alicæ, prisanæ, decoctum pedum veruecis, aut aliorum animalium.

De Voulimo. CAP. 12.

Voulimia eodem modo curatur, quo appetentia canina. In hoc tantum differt, quòd alimenta oportet esse duriora, & tardiora ad concoctionem, vt alimentum inde factum diutius duret. Inter alia alimenta probatur caro suilla, & lucanix Bononienses, quæ cum integro pipere parantur. Multum enim alunt, & ventriculum calfaciunt. Alia alimenta, quæ cum pipere parantur, & aliis aromantibus conueniunt. Quòd si voulimia fieret ab humore acido, euacuationem tentare oporteret, sed cum maiore cautela, quàm in appetentia canina. Nam ij facillimè in animi defectionem incidunt, post aliquam euacuationem. Sunt autem statim reficiendi vino, & rebus odoratis. Inunctiones & omnia alia præscripta, cap. de appetentia canina hîc conueniunt.

De cibi fastidio. CAP. 13.

Cibi fastidium contraria est affectio appetentiæ caninæ & voulimo. Nā in hac nullos cibos appetunt, aut si appetant, vitiatos appetunt, & tunc dicitur pica.

Fit autem à causis cōtrariis his, à quibus fames excitatur, scilicet, propter plenitudinem ventriculi vel quòd inanitionem nullam sentiat os ventriculi Non sentit, si plenus sit recrementis dulcibus: illa enim satietatem faciunt, ut acida appetitum. Pituita etiam insipida vel sanguis in ventriculo collectus faciunt satietatem. Biliofa recrementa, non quòd ventriculum replent, sed supramodum calfaciunt, appetentiam deiciunt. Calor enim solida corpora laxando dissolvit, atque ad attractionis functionem reddit imbecilliora. Nam ut frigus appetitum augeat, sic caliditas eundem destruit, quemadmodum & medicamenta calida dulcia, pingua, & vina generosa, ut Hypp. scripsit, Tororis famem sedat. Vinum autem quia calefacit, & subito nutrit, famem auferre dicitur. Quare qui cœnam aut prandium à potu vini inchoant, hi parum aut nihil comedunt. Pingua, quia ventriculum relaxant, & quodammodo resupinant, appetitum deiciunt. Deicitur & post morbos acutos, in quorum principio multum alimenti assumpsere, id quod Hypp. scripsit Aph 32. lib. 2. Omnes ferè, qui malè se habent, circa initia cupidè comedentes, nec quicquam proficiunt, ad postremum nil appetunt. Qui verò circa initia cibum fastidiunt, postea bene appetentes, hi in melius evadunt. Post chronicos etiam morbos fit, quòd ex his facultatum naturalium vis sit deiecta. In morbis præterea, in quibus non est facta insignis euacuatio per ventrem: Item in omnibus internis inflammationibus ob calorem ventriculi, in fluxibus præterea ventris, vel propter imbecillitatem, vel quia recrementa defluunt in ventriculum, ut quando pituita à cerebro in ventriculum descendit, & excrementa sunt spumosa. Deicitur & appetentia ob relictum exercitium, aut quia nulla aut pauca fit resolutio, ut in multis obesis, in his, qui consueverunt frequenter coire, & non amplius coeunt. Aliqui cibos non appetunt, quia priusquam esuriant, iussula aut alia alimenta assumunt, quod sæpe ægrotantibus contingit ob muliercularum importunam diligentiam. Curatur hæc affectio contrariam causam inducendo, ut si propter satietatem comedere nequeunt, ieiunent. Qui ob recrementa in ventriculo collecta, sunt

euacuandi vomitu, aut deiectione. Detur syr. acetos. simpl. qui incidendo & detegendo pituitam, vomitum prouocat. Pilulæ etiam in exitu lecti assumptæ, appetitum possunt excitare, si ventrem moueant. Pilulæ ante cibum, vel sabellinæ, vel de hyera, de arob. cum pauco. ag. si pituitosus fuerit humor, conuenient, aut rhab. si bilis. Sed quia bilis ob calorem deicit appetentiam, conuenientius erit dare decoctum tamarind. prunorum acidorum, & s. bestem cum syr. ros. vel rhab. In crastinum medicamenti, duabus horis ante pastum bibant aquam frigidissimam, nisi ventriculi imbecillitas, aut quid aliud prohibeat. Vtuntur pro condimento cibus acidis, vt multo aceto, omphacio, succo aranciorum. Gustent, & aliqua salsa, vt oliuam, aut lactucas, ex aceto sine oleo, vel pauco, aut scariolam, aut cichoreum. Quod si pituita fuerit in causa, post euacuationem, optimum est illis dare acida, sed cum detergentibus, vt salsa. Nam quæ preter dulcedinem detergent, satiant, & inflant, vnde non profunt affectui, nisi multum aceti addatur, vt parum dulcia videantur. Vtatur garo, oliuis, cappar. scenic. mari. conditis, salitis. Optimum est illis dare pisces salios, non pingues ex aceto, vel frequenter iniicere clysteres, quò recrementa intestinorum abluantur. Vt breuiter dicam, in quibuscunque deicitur appetitus ob causam aliquam ventriculum calfacientem, vt medicamenta & alia refrigeratione curantur: quibus verò ob plenitudinem ventriculi, totius corporis euacuatione: quibus ob derelictum exercitium, aut venerem, exerceant se, & coeant modicè. Si frictiones solitæ non fiant, iterum procurentur. In omni inappetentia dentur alimenta actu frigida, & parua quantitas detur, propinenturque, in scio ægrotante, quantum fieri potest. Vtuntur pane asso, vel exsiccato diu in aëre, vel vtuntur placentis bene siccis, & bene salitis, & bene fermentatis: & non nimis subactis, Rustici nostri solent parare huiusmodi panes, superpositis lycoctonis, vt in Prouincia faciunt, quos non improbo, modò non recipiant nimis olei. Quæ parantur ex amygd. lacte, butyro, & pineis, nimis satiant. Aëris frigidi inspiratio multum confert ad excitandum appetitum, vt ablutio corporis, & frequens indusiorum mu-

tatio. Nidores ciborum & odores replent. Quare in vou-
limo, & appetitia canina magis conuenient.

De Pica.

CAPVT 14

Pica corrupta est appetentia, quæ vtero gerentibus, & puellis cachexia laborantibus, ob mensium retentionem, aut feminis prouenit, à vitiatis & corruptis humoribus collectis in ventriculo, vt hominibus aliquando accidit melancholia laborantibus, aut aliis morbis, qui ab atra bile, aut diuersis humoribus fiunt. Nam ferè id euenit, vt ventriculus appetat similia alimenta humoribus in se contentis: vt atra bilis in ventriculo effusa sit, non vsta acida appetunt, vt mulieres vtero gerentes. Sin vsta sit & incinerata, carbones, cineres, & alia alimenta sicca appetunt, & assument, & illis delectantur. Qui falsos humores, falsa, qui alios, alia, ita vt ex eorum appetentia humorem coniciamus collectum. Is humor est paucus, & serosus potius, quàm crassus. Ob id detergentia magis conueniunt, quàm fortiter laxan. Vomitus à cibo frequens, iuuat. Medicamentèta superius enumerata cap. de anorexia, vtilia erūt, cass. tamarindi, cath. trip. persica. Ex syrupis, ros. laxat. de fumo. compos. & serum lactis cum infusione myrobal. vel ros. recentiu, vel folic. senæ, quæ frequenter exhibeantur, vt quatuor aut quinque vicibus. Deinde castigetur ventriculi intemperies, si qua contracta ex recrementis. Id fit topicis remediis descriptis cap. de intemperie ventriculi.

De singultu.

CAP. 15.

Singultus est veluti conuulsio ventriculi. Fit autem scùm ventriculus pungitur medicamento acri, vel humoribus acribus, aut quando pituita hæret tunicis ventriculi. Ventriculus enim cōtrahitur, vt quod illum molestat, eiciat, vt sternutatione, epilepsia, & aliis affectibus accidit, in quibus facultas expultrix multum irritatur. Est hoc symptoma cum sono, quia in spatio vacuo ventriculi aliquis aër, aut spiritus continetur, qui cùm premitur, & per angustam viam redditur, sonum

facit, vt euenire docuit Hippo. in sternutamento, cùm inquit, Sternutamentum fit calfacto cerebro, aut humectata capitis parte inani. Aër enim intus contentus extrâ prorumpit. Sonat autem, quia per angustum est ei ex tus. Curatur multis modis, pro causarum varietate. Nam si fiat à pituita viscida in tunicis infracta, dandum erit, quod pituitam incidat, detergeat, & euacuet per vomitum, vt syr acetosus simpl. aut oxymel simpl. aut squilliticum. Decoctum seminis asari, vel genistæ, vel raphan. cum hydromelite. Quòd si non satis purgetur vomitu, dandæ sunt pilulæ, de aromatibus de hiera, vel sabellinæ. Et post pilulas, optimum est dare hydromel, vt meliùs detergatur ventriculus. Quòd si morbus fuerit diuturnus, est concoquendus mell. ros. oxymel. syr. de bizantiis, aliisque attenuantibus, incidentibus & detergentibus, in quorum numero poni potest syr. de stechade, si sine febre fuerit. Sunt fugienda, quæ aliquam habet astrictionem, vt syr. de menta, absynthio, & si niles, nisi facta iam euacuatione humoris. Tunc enim conueniunt ad corroboracionem ventriculi, alioqui materiam iam infarctam magis impingunt. Concocto humore, rursus euacuandum est, idque pilulis fortioribus, vt quando à pituita fit, damus pilulas cochias cum pilulis de arob. vel de hyera, quibus addimus gr. iij. castorei, quoniam materia pituitosa valde frigida est. Post hanc euacuationem vtilissimum est dare syr. de absynth. cum aqua mentæ, vel confectiōe aro. ros. vt diagal. vel diacyminum, vel decoctum paratum ex menta, & pulegio in hydromelite cla. & aro. cum. ʒ. j. Galangæ & ʒ. j. pip. Oportet hunc syr. esse perfectè coctum & sensum transglutire. Ad extra supra venterculum optimus est fons ex ol. calfac. & maximè his, quæ vim habet discutiendi flatus, vt ol. rutaceum, anethinum, abrotanum, vel de absynth. aut illis addendum parum cimini, & galangam, & totam ventriculi regionem fouere oportet, & fascia diligenter ventrem comprimere. Minor enim fit singultus, quando minus dilatatur ventriculus aut minus corpus exagitur. Possunt & fieri sinapisationes, post inunctiones, vt monstratum est, cap. de imbecilit. ventric. Et quia compressio per fasciam sin-

gultum facit minorem, ob id puto aëris retentionem, non tam calfaciendo, vt Gal. putauit, quàm intendendo septum transversum conferre. Eo enim distento premitur ventriculus. Mulieres imperant singultientibus vt cogitent quo in loco viderint beatam Mariam lactantem Christum, vt ex illa cogitatione inspiratio retineatur, quæ prodest vt dictum est. Timor repente factus ob repentinam spirituum motionem & cessationem à respiratione, idem præstare videtur. Si singultus à biliosis, vel corruptis cibis prouenerit, ex præcedente victus ratione dignoscitur, & ex ructibus, vel ex vomitionis sapore, & colore flauo, & calore. Quare non minus erit prouocanda vomitio, quàm in putrosis humoribus, sed hic detergentia magis danda sunt, quàm incidentia. Humor enim est nimis tenuis, & sua tenuitate ventriculum penetrando, & acrimonia purgendo, singultum facit. Syr. end. simpl. vel compos. dari potest ad humoris coactionem, & vomitus prouocationem. Sed quando ad vomitionem datur, cum aqua tepida, vel aqua decoctionis hord. dari debet, & in magna quantitate, & tepidus. Post cuius assumptionem moueri debet corpus, saltem ventriculi regio conficiari. Quod si non vomant, detur chiatus vnus decoctionis gly. vel passularum cum syrupis prædictis, aut cum multo saccharo, aut hydromel bene dilutum exhibeatur, aut vomitio prouocetur. Infusum Rhab. cum decoctione pass. vel hord. vel gly. dandum est cum syr. ros. lax. aut syr. de absynth. Clysteres quoque dandi sunt, à quacunque causa fiat singultus, ad humoris deriuationem. In crastinum medicamenti dari potest ℥. j. theriac. recentis, quando singultus est fortissimus, quo tempore etiam syr. de pap. cum aqua lact. noctu dandus est, addendo parũ croci. Conciliat enim somnum, & partem minus sensibilem facit, obtundendo sensum. Illius rei causa non veritus est Gal. compositiones dare paratas ex opio, vt Philoniũ & alia multa medicamenta calida, vt asyociton etiam dari potest. Sed mihi non placent compositiones arthiæ neque quæ astringentia & detergentia simul, cum opium recipiunt: quia laxantia opio permixta amittunt facultatem laxandi. Ob id theriaca recens vim medica-

menti

menti purgatoriam impedit. Non est igitur illa compositio Asclepiadis à Galeno tradita libr. 8. κατὰ τὸ πρῶτον, dàda in solo singultu, quam parauerat stomachicis ardore sentientibus, & ad intercisos singultus, & voluulosas stomachi affectiones. Et quia Fuschius hanc compositionem immutauit suo opere practico prætermittendo aliqua simplicia, visum nobis fuit operæ pretium, descriptionem ex loco citato huc transferre.

24. costi, spicæ nardi, crysobalanorum, ros. viridium, mastich. ana ʒ. β. aloës, asari an. ʒ. ij. opij ʒ. j. excipiantur succo psyllij, & reduc ad formam pastilorum, exhibe obolos tres, id est, ʒ. j. β. dissolutos in conuenienti succo. Hæc compositio recipere debet crocum. Nam Gal in eius declaratione croci meminit, Rec pit verò mastichen, de quo nihil meminit Crysobalanum aliqui putant esse nostram nucem moscatem, quam Gal. discutere & corroborare dixit. Habet enim nux moscata vim astringendi, & roborandi. Hæc compositio optima erit, in illa affectuum complicatione, sed in singultu tamen minùs videtur conuenire. Ob id satius esset, vt diximus, dare colica, quæ nulla astringentia recipiunt, vt asyncriton, philonium, pilulas de cynoglossa, styrace, & similes confectiones. Possunt conuenire, quæ astringentia sine laxantibus, vel detergentibus recipiunt, quando singultus est cum vomitu, vel fluxu ventris, qualis esset prædicta compositio, ablata aloë, dando cum aliquo succo, vel aqua astringente. Fit etiam ab inanitione singultus post magnas vomitiones, & superpurgationes cum vehementissima sit, quam speciem curare oportet lactis potu, optimis iusculis, & aliis corpus reficientibus, de quibus dictum est cum ageremus de siccitate ventriculi. Gal. præter hos modos singultus, nempe ab inanitione & repletionem, dicit fieri ab acris humoribus, qui videntur comprehendendi sub repletionem. Sed quia videntur id magis præstare qualitate sua, vt medicamenta acria, ob id distinxit. De huius speciei curatione, iam supra dictum satis est, cum de humorum acrimie abstersione loqueremur, quod fiebat syr. de end. & detergentibus citra incisionem. Quod si ab alimentis aut medicamentis acris fuerit factus singultus, citra magnam plenitudinem, præiens

medium est ol. amygd. dulc. recens, vel oliuarū, vel butyrum assumere, vel pisanæ cremorem, vel multum aquæ frigidaē bibere. Extinguit enim m. d. acrimoniā, & sensum minuit. Ligaturæ ferè omnibus causis fieri possunt, quia inducendo dolorem singultum sedant.

De cholera morbo.

CAP. 16.

Cholera morbus vel symptoma est, ventriculi immodica perturbatio infra supraque erumpens. Qui patitur hanc affectionem, biliosi à Plinio vocantur. Hic morbus fit ex corruptione alimentorum, & ratione medicamentorum. Alimenta corrumpuntur, vel quia ad id apta erant: vel quia in maiori quantitate assumpta fuerunt, & non potuerunt concoqui, sed corrupta sunt: vel quia eo ordine non sunt assumpta, quo debebant. Vt cucurbita putrescit faciliè, si aliis cibis misceatur, sic & pepones, & melopepones. Alimenta verò facillimè corrumpuntur in corporibus intemperatis, quæ in temperatis coquuntur faciliè, ut dulcia, aut quæ excicandæ cholerae apta sunt peculiariter, ut pepones, mala armeniaca, crysomela (*Abricots* vocant) nuces, amygd. acria, ut cepæ, allium. Corruptuntur etiam bona alimēta, quāvis ordine recto, & quantitate iusta fuerint assumpta, ob intemperiem ventriculi calidam, & ob prauos humores in eo contentos, & maximè bilem. Excitant hunc affectum medicamenta, quæ sua natura cient vomitum, aut ad ventriculum trahunt excrementa, ut veratrum, colocintis, scammonium. Huic morbo medemur, si syncope, aut aliud symptoma tale non impediat, ablata causa. Quoniam primum vñāquaque causam abscindere oportet, postea ad intemperiem venire. Sed quomodo sit auferenda causa, & per quam regionem docet Hipp. hoc aph. Quò natura repit, &c. In hoc affectu fit excretio per vomitum, & per secesum, ante omnia erit prospiciendum, an æger vomat faciliè, vel difficilè, si sine conuulsione & syncope. Nam ipso primum esset occurrendum, ut grauioribus, & magis virgētib. Si verò faciliè soluatur aluus, per deiectionē

purgandus est. Si vomitus sit difficilis, facilis reddatur non vomitione communi, aut quocunque indifferenter, vt veratro, decocto raph. asa. atriplicis, oleo & aceto. Sed si bilis in ventriculo est, aut alimenta in bilis naturam corrupta sint (quod per nidorosos ruct⁹ agnoscitur) abstinentum à calidis, & iis, quæ bilem augment, & intemperiem: vtendum verò tantum aqua tepida, nō parua quantitate (Sic enim vertitur in bilem) sed copiosa, tum ne bilem lescat, vt ait Hipp. tum vt vetriculi partes omnes abluat, & citi⁹ reiciatur. Quod si pituita causa est reiectionis, aut cruditas, aut alimenta pituitosa, aut temperamentum pituitosum, cum aqua tepida, misce syr. acetosum, aut aliquid ex aliis vomitoriis. Aeger sinendus est vomere, donec vitiosus humor totus, aut maiori ex parte reiectus fuerit, nec antea medicamentis astringentibus est vtendum: quoniam materia, quæ agitata est & quasi sursum elata, retineri non potest, nec etiam debet, ne humoris corrupti vacuatio impediatur. Interim si singultus accidit, vel alius motus tremulus, aut similis conuulsioni, danda est opera, vt cesset. His peractis vetriculus est corroborandus, ne attractis à partibus vicinis excrementis, vt à liene, iccore, ac intestinis, ea, quæ præter naturam est vacuatio, continetur. Nam ea excretio, quamuis utilis sit, si modum excefferit periculo non vacat, cum prostratis viribus mortem afferre possit. Vetriculus potius admotis, quam sumptis est roborandus: quoniam admota melius corroborant, & sistunt, citra vetriculi nauseam, vel subuersionem. Quæ verò sumuntur siue medicamenta, siue alimenta fuerint, reiciuntur propter agitationem. Aeger quiescat, & interim, quod admotum est, non erit otiosum. Somnus, si fieri potest, conciliandus, vt & qui concoctionem maximè iuuat, & excretionem retineat. Admota perpetuò esse debent astringentia: sed calida in frigida, & frigida in causa calida. Quæ verò admoventur vel sunt emplastra, vel sacculi, vel foci oleorum, vel decocta herbarum, vel succi earundem & fructuum, vel pul. In hoc autem morbo tam periculoso, & acuto eligenda sunt, quæ celerius iuuant, nempe, quæ citiùs penetrant, ob partium tenuitatem, & consistentiam sunt minimè emplastica, ac

valde astringunt, vt fofus herbarum & oleorum. Nam facculi & emplastra non nifi post multas horas id præstant, Olea, quia ferè vbique repiuntur parata, primùm vsurpabimus, tantisper dum fofus parabitur. Oleum ob lentorem est acopum, & prohibet conuulsionem, vel laxat. In causa calida conueniunt oleum ros. cydoniorum, myrtill. quæ refrigerant, roborant & astringunt. Oleum simpl. ni fuerit omphac. non probo, nec violatum, nisi sit spasmus à siccitate & caliditate. Tunc enim aliis misceri posset, vt cum volumus iuuare excretionem in his, qui vomere non possuat, & ardorem sentiunt.

℥. ol. viol. & emphac. ana ℥. ij. ol. cydon. & myrtill. an. ℥. j. acet. & vini parum ad penetrationem, sed acetū citius penetrat, & constringit: proinde magis competit, nisi sit conuulsio. Tunc enim vtimur vino mediocriter crasso. Non est negligenda indicatio, quæ à parte sumitur. Nam cum ventriculus habeat functionem toti corpori communem, quæ caliditate perficiunt, perpetuò calida (sed in minori quantitate) miscebimus, tum ad iuuandam concoctionem, tum ad penetrationem. Talia sunt oleum nardinum, de menta, de absynth. mastich. lentisc. Nardinum & de menta roborant sine magna astringentia. Hoc igitur artificiosum est, vt si ol. sint multum astringentia, & frigida, aliquid addamus ex calidis, quæ minus astringunt, vt calor ventriculi foueatur, & medicamentum penetret, & si tale medicamentū præscribatur.

℥. ol. cydon. & myrtill. ana ℥. iij. addendum erit ol. de menta, vel nardini parū, vt ℥. β. Si autem reciperet ol. ros. ℥. iij. myrtill. ℥. j. tūc quoniam hæc astringūt minus, miscendū esset lentisc. vel mastich. In causa frigida quāuis calida vsurpanda sint, tamen quia frigidus est condensare, si magis cōstringere, quàm actionē partis corroborare volumus, licet aliquid frigidorum addere, vt.

℥. ol. mastich. de menta, & absynth ana ℥. ij. lentisc. aut myrtill. aut cytri j. ℥. j. Post oleorum inunctionem puluisculos inspergimus aut astringentes, aut roborantes, aut vtrunque efficientes, aut penetrantes & corroborantes, maximè post refrigerantium oleorum vsum.

℥. ol. ros. ℥. iij. olei cydo. & myrtill ana ℥. j. Tum adde puluerem talem.

℞. spice nardi, schenanti, cyperi, macis an. ʒ. j. ros. myrtill. sand. cortand. an. ʒ. ʒ. corall. rub. ʒ. j. fiat pul. tenuissimus, quo aspergatur post inunctionem. Possunt ex his pulueribus ol. & cera parari vnguenta, & cerata, quorum facultas diutius durat, & retinetur supra partem affectā. Ex his, quæ in Officinis parantur, ceratum stomach. Gal. in causa frigida valet. Emplastrum de mastice, de pelle arietina, & pro matrice, vsurpari possunt, his additis, quæ huic morbo magis accommodata videbuntur, vt.

℞. mass. emplastri pro matrice, vel de pelle arietina. ʒ. ij. coralli rub. coriãdri santall. seminis berber. rhus, gallarū n. vel cortic. mali granati an. ʒ. ij. ol. cydon. lentisc. vel myrtill. vel ros ʒ. ij. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum. Et hoc in causa calida: in frigida velò sic,

℞. mass. emplastri pro matrice ʒ. ij. corall. rub. cortic. mali gran. macis, mastic. an. ʒ. j. malaxentur cum ol. nardino, vel de absinth. Post vnctiones, fiunt etiam fots ex herbis siccis vel recētibus, radic. seminibus, fructibus, floribus, aqua cisternæ, vel aceto, vel vino austero, facta decoctione, vt.

℞. cortic. mespili vel cydo. vel querc. ʒ. ij. sum. myrth. & seminis eiusdem vel sum. pyri sylvestris, vel ligustri, vel oleastri M. ij. cortic. mali gran. balaustrorum, sumac, berber. gallarū an. ʒ. j. flor. ros. p. j. fiat decoctio in aqua & pauco aceto pro fotu. Si non adsit myrthus recens, eius loco substitui possunt tenella germina pyri syl. mespili, sorbi, corni, berberis, & aliorum similium, addita menta, vel absinthio, vt supra de oleis dictum est, quo astringentium, quæ sibi viam præcludunt, facultas ad partem affectam deducatur. Myrthus alba & nigra, lentiscus, terebinthus constant facultatibus contrariis, nempe calfaciendi & refrigerandi, si viridis accipiat. Vbi igitur illarum arborum copia est, poterunt vtiliter vsurpari. In causa frigida apponimus mentam, absynth. cortic. citri, flores anthos, stech. ros. semina cal. maior. & aro. astringentia, vt cyper. macis, quæ in fine decoctionis iniiciuntur. Emplastra fiunt in declinatione, quia melius & diutius retinentur, ne tam frequenti vnctione opus sit. Fiunt etiam epithemata ex succis arborum, herbarum, fructuum arborum, vt in causa calida è

*Decusa
frigida quid
facto opus.*

succo mespilorum, pyrorum, punicorum, cornorum, sorborum, vnedonum. His panibus inadens ventericulo apponitur. In hoc morbo multum iuuat cucurbitula inter vmbilicum & stomachum affixa. Retinet enim, quod in ventericulo est necessum manere, siue cibus, siue medicamentum fuerit: humores retrahit, & ventericulum firmat. Sed si vomitus, vel morbi cholerae excretio fiat ab hepate, supra hepar ponenda est, si à liene, supra lienem, si materia sit retinenda. Nec probo eorum consilium, qui iecori aut lieni cum humores in ventericulum reiciunt, admovent astringentia remedia. Sic enim partes constringendo, vim illis addunt, vt fortius sua propellant excrementa. Vt ille itaque esset ventericulum astringentibus corroborare, ne excrementa recipiat, & imposita lieni, aut hepati cucurbitula inde erumpentes humores retrahat. Admotis omnibus his remediis, vbi venterculus perturbatus, paulum conquieuerit, ad sumenda transibimus, quæ ad moris citius agunt. Quæ sumuntur, vel medicamenta vel alimenta sunt. Alimenta prius danda sunt, si periculum sit de virium lapsu. Viribus autem integris rectè faciunt, qui modicè detergentia exhibent, vt quicquid reliquum est humoris, euacuetur, vt in materia calida dabimus aquam hordei cum paucis saccharo: in frigida cum paucis cinamomo. Quod si multis adhuc humor superfit, in calido fiat decoctio.

℞. myrob. citrinorum ʒ ij. fiat decoct. in aqua hord. & in col. ʒ iij. diss. sacch. parum. Si magis purgandum est, dari poterit rhab. & syr. ros. lax. In causa frigida conueniunt pilulae de hyera picra, de aro. & alia, quæ ventericulum sine molestia detergent, cum melle ros. formatae. Hæc magis ad vomitum, quam ad cholera morbum conferunt. Nam cholera morbus ferè totum humorem, & plusquam sat est, euacuat. Alimenta sunt eligenda, quæ morbum minuunt, vt in causa calida panis maceratur succo granatorum, hordeatum cum aqua ros. & paucis saccharo & quæ sine magno negotio nutriunt, & sine fastidio deuorantur, & sic parata, vt non faciliè corrumpantur, ac reiciantur, vt assa. Alimenta probantur medicamentosa vt cydonium coactum in causa calida: panis maceratus in succo granatorum cum

paucō cinā. vel in vino Hippocratico, cortex citri in causa frigida conueniunt. Non placet, quod prætici tro. de olibano, & similes præscribunt, hi enim odore & sapore ingrato ventriculum subuertunt. Quod vt melius intelligatur, eius medicamenti compositio ex Rase, Auicenna, & Hali in hunc locum translata est.

℥. boli ar. thur. an. ʒ. ij. ʒ. camph. galliæ moscatæ, garyoph. an. ʒ. ʒ. fiant tro. Hoc medicamentum propter camp. insuauiorem odorem, & saporem vomitum subuersionemque ventriculi excitat. Satiùs itaque fuerit dare succum cydoniorum, aut condimenta ex cydoniato, & cinamomo, quæ æger intelligat à coquo, non à pharmacopola esse parata. Vel dabimus in causa frig. tab. i. aro. ros. vel ro. no. Quod si ob morbi vehementiam, valde astringentibus vtendum sit, diligantur, quæ vel nullum, vel iucundum saporem, & odorem habent, vt bolus armena, rhus, galla, cortex castanæ, berberis, coral. coriand. vniones, rosæ, conser. ros. cortex citri cum saccharo conditi. Quod si quis putet sine his tro. morbum curari non posse, vbi omnia alia tentata non profuerint, dentur sub forma pilul. vt sine gulæ, & palati offensa deuorentur. Condita etiam fiunt, quæ vulgus putat dari ad vires corroborandas, de quibus magis, quàm de morbo solicitum esse medicum cupit. In materia calida fiat tale.

℥. myroba. conditarum N. i. conf. ros. veteris ʒ. i. carnis cydon. ʒ. ij. coralli rub. ʒ. ii. vnionum ʒ. ʒ. fragmentorum lapidum præciosorum an. ʒ. i. boli arm. vel terræ sigill. ʒ. ʒ. sacc. ros. tab. q. ʒ. fiat conditum, vel si æger mauult, fiat apiata cum syr. de ros. siccis. Et ita fortius erit medicamentum: sed æger eo non poterit vt cum aqua tempore sitis. Humor postquam euacuatus est, odoribusque & admotis recreatæ vires, cibis medicamentosus est offerendus, itque solidus, non liquidus, vt in causa calida, malum cydonium, perdix, aut pullus minutim concisus cum succo aranciorum. Auiculis abstinendum erit, quoniam earum caro biliosa est, teste Hippocr. In causa frigida conuenit cydonium, si addatur parum cinamomi, vel garyop. Hordeatum optimum est in vtraque causa: in frigida quidem, si parum cinamomi, garyoph. vel mentæ, vel aquæ mentæ admisceatur: in calida, si cum aqua ros.

vel cusp. ros. & paucō saccharo detur. Parandum est sine amygd. quia faciliē vertuntur in bilem, nisi fiat recentes, vel diu maceratae in aqua frigida. Gelatina conueniet, si paretur ex sanālis, aceto, & pauco cinamomo, in calida: ex aceto, cinamomo, galanga, macere, & aqua mentae in causa frigida Retinetur cibus & humor diuertitur, cucurbita affixa inter vmbilicum & ventriculum, vt supra dictum est. Sunt & topica remedia, quae ab antiquis tradita sunt, & à me experia, vt emplastrum de Ranis apud Mes. emplast. de mica panis, & alia paratu facilia, vt,

℥. micæ panis alesi ℥b. β. decoquatur in aceto & vino austero. Adde mentae viridis M. i. pistentur simul, & incorporentur, cum galliae mosc. garyoph. macis ana. ʒ. β. sandal. coriand. myrtill. sumac ana. ʒ. ij. extendatur supra pannum, & applicetur. Hoc est pro calida vel media affectione. In frigida oportet augere modum calidorum, & decoquere panem in vino, & mentam siccam addere ad hunc modum.

℥. panis alesi ℥b. i. coquatur in aceto & aqua cisternae, adde mentae viridis M. ij. pistentur, per seraceū transmittantur. Adde mastich. garyoph. macis ana. ʒ. ij. spicæ nardi, cyperi, nucis cupressi ana. ʒ. i. ladani, hypoch. ana. ʒ. i. β. incorporentur simul, fiat in modum cataplas. Vel minuendo quantitatem panis, adde, vt agglutinetur, terebinth. q. s. fiat vnguentum. In causa calida fiat sic.

℥. mastich. ʒ. i. pul. & incorp. cum albumine oui, & admoveatur. Vel.

℥. acaciae ʒ. iiij. diss. in aceto & applica. Hoc modo fiet praestantissimum.

℥. ladani puri, hypoch. ana. ʒ. iiij. acaciae ʒ. i. diss. in vino styptico, vel ol. lētifc. vel mastich. vel de absynth. vel nard. Possunt fieri ex farina lentium & hordei, sic.

℥. farinae lent. qr. i. sumac. berber. coriand. olib. ana. ʒ. ij. succi plantag. aut cydon. aut sorborum, aut rubi q. s. incorp. fiat catapl. pro causa calida. Pro frigida.

℥. farinae hord. & lentium ana. ʒ. ij. olibani, mastich. ladani, macis, garyophill. ana. ʒ. i. incorporentur cum succo cydon. vino styptico & pauco aceto, Trifolium & snmptum, & admotum, valde commendatur.

Cardialgia dicitur oris ventriculi dolor, qua antiqui cor etiam appellarunt partem illam ob similia symptomata, quæ huic parti accidere solent, his, quæ cordi eueniunt, nempe animi defectio. Inde stomachica dicitur syncope, ad differentiam cardiacæ propriè dictæ. Fit autem vel ob materiæ biliosæ morsum, aut *Causæ.* ob crudorum humorum copiam, aut ob partis molli-
tiem & imbecillitatem. Quod si ab humoribus biliosis fiat, magna ex parte nausea præcedere solet, vel subsequi, vel vomitio, & oris amaritudo aliqua præcessit, corporis aut animi motio, aut ira, aut accessio febris incipit, in qua solent humores agitari, & symptoma hoc facere. Fit etiam propter medicamenta, nimis conturbantia humores circa superiorem partem ventriculi ob eorum leuitatem, vel malitiam: vel quod suapte natura vomitum nata sint facere. Accidit & cum redditur clyster, seu medicamentum cum difficultate, vel quia materia attracta ab aliis partibus, per coli reuolutionem, descendit, & supra ventriculum aliquandiu remanet, & lædit. Incumbit enim ventriculo colon. Hi promptissimè incidunt in hanc affectionem, qui tenues habent humores, & partem oris ventriculi multum sensilem. Huic symptomati occurrendum est statim, vires rescinden-
Curatio. do, & impetum naturæ iuando. Quod si natura per partem inferiorem difficilè expurget, & ob coli obstructionem materia remoretur supra ventriculum, postquam redierint ad sese, iniciatur clyster ex paucò ol.
Clyster. vino, & melle. Sedabit enim dolorem, & leniet intestina, detegebitque. Si nausea præcesserit, & aptus ad vomitum fuerit, detur aqua tepida cum paucò vino, & digito intinctò ol. & in os immisso prouocetur vomitio. Euacuatione facta siue per superiora, siue per inferiora, os ventriculi roboretur topicis remediis præscriptis cap. de imbecillitate ventriculi. Si in principio accessio-
Vomitio. nis fiat, prouocetur vomitus, & odoratis naribus appositis, rescietur æger. Quod si apparet etiam virium imbecillitas, non erit præter rationem, vt Gal. docuit, paulò ante accessionem, cibo & potu ægrum rescicere, vel

dare cremorem psillanæ cum paucis vino, aut brodium pulli cum paucis vino. Aliquando à cibi corruptione fit hæc effectio. Id deprehenditur nidorulentis ructibus, aut acidis. Eodem modo curatur atque ea, quæ à biliosis humoribus fit, hoc est, euacuando. Si à crudis humoribus, concoctionem procurando linimentis, & quibusdam leuiter detergentibus, & incidentibus assumptis. Quod si tanta esset quantitas, quæ facultatem expultricem stimularet, dato cibo detergente, & utcumque incidente optimum esset prouocare vomitum, & dare magnam quantitatem cremoris hordei cum oxymel. quæ detergendo & incidendo, euacuationem iuuabunt. Extrinsecus apponantur topica illa, quæ in intemperie frigida apponenda ostendimus cap. de imbecillitate ventriculi si propter medicamenti leuitatem, aut malitiam accidat cardialgia, optimum erit vomitu reddere totum medicamentum, vel aliquam eius partem, vel acuto clystere deorsum trahere. Hæc omnia post accessionem facienda sunt. Nam in accessione frictionibus, clamoribusque tentamus ægrum reuocari, & odoratis, & portione vini, vel data aliqua quantitate medicamenti cordialis. Asperio aquæ frigidæ, & euulsio pilorum, aliisque dolorifica faciendo, (de quibus multa Gal. lib. 2. ad Glauc.) conferunt. Si mulier aut vir nimium constricta habeat indumenta, dilatanda sunt, ut melius respiret, & minus comprimatur pars affecta. Commune remedium in animi defectibus omnibus est, statim corpus extendere, & ita collocare, ut caput sit depressius reliquo corpore. Id puto fieri, quod in ea constitutione, paucus sit calor mouens ad partes superiores sanguinem, venæ & arteriæ concidunt, & propter duas illas causas sanguis venarum & arteriarum retractus ad cor, non potest ad caput recurrere. Cum autem depressius est, sanguis ille defluit ad partem decliuem, ut liquida omnia facere solent. Sed cum ista facimus, non sunt alia negligenda, neque longius portandi, sed eo in loco prosternendi, in quo corripuntur animi defectione.

Commune remedium.

Diarrhea symptoma est multos morbos sequens. Dicitur Latinis alui profluuium. Nam in diarrhea maior copia humorum fluit, & reicitur per aluum, quàm in lyenteria, vel dysenteria. Facile autem discernitur ab istis. Nam in lyenteria alimenta, vt assumpta sunt, aut parùm immutata, reiciuntur: in dysenteria primùm redditur mucus intestinorum, deinde, pinguedo, tertio, quædam ramenta, vel aliquid sanguinis: in diarrhea autem redduntur multa liquida recrementa. Et quia à diuersis causis prouenit, diligentissimè debemus perquirere omnes causas, vt à qua fiat, agnoscamus. Fit autem propter morbos ventriculi & intestinorum, aut propter defluxionem humorum in ventriculum, & intestina. Fit & propter alimenta corrupta, vel ob plenitudinem, & multitudinem recrementorum. In principio vel declinatione alicuius morbi acuti accidere solet, vel post diuturnos morbos varij & diuersi humores purgantur. Ob id consideranda sunt recrementa, quæ reiciuntur. Illa enim poterunt nobis indicare, a qua parte fluxerint, vt si spumosa fuerint & pituitosa, diarrheam fieri ob defluxum à capite factum significat, vt Hippo. aphor. 30. lib. 7. scripsit. Agnoscitur & ex iis, quæ circa caput apparent, vt gravitate, multitudine sputi, & quòd manè magis fluat & noctu, quam alio tempore. Hæc species diarrheæ longo tempore durat, & qui hæc laborant, sentiunt ob pituitâ fluentem ad ventriculum, dolorem, cruditatem alimentorum. Non multùm sitiunt & sunt somnolenti. Quòd si excrementa alui biliosa sint, & malè olentia, tunc considerandum, an adsit febris, vel iecoris inflammatio. Nā odor ille grauis putredinem semper indicat. Putredo autè semper febrem adfert, vt & interna inflammatio. Cùm tale apparet recrementum, considerandum, quo tempore cœperit fluere, morbi naturam, & partem inflammatam. Nā multùm refert, si in principio vel declinatione talia reddantur, & si in inflammatione hepatis, vel pulmonum, vel si fiat in hydropè, & phthisi, & febre hectica, vel aliqua specie febrium biliosarum. In illis enim vtilis est diarrhea. Si in declinatione apparentibus signis coctionis accadat,

*Distinctio
diarr. dys. &
lyenter.*

Causa diar.

*Signa diar.
capite.*

& in principio etiam, cum magna plenitudo adest, in morbis autem, qui cum tabe & atrophia iuncti sunt, mortem, ut Hippocrates scripsit de tabidis Aphorif. 14. libri quinti, quod non solum de phthisi est intelligendum, sed de omni atrophia, ut in feb. hectica, hydrope, & aliis multis. Significat enim summam imbecillitatem partium naturalium, & potissimum facultatis retētricis. Ferè omnes hydropicos diarrheā mori obseruavi. Partem verò inflammata[m] considerare oportet, quia in inflammationibus hepatis, splenis, ventriculi, & omnium partium naturalium diarrheā in declinatione est utilissima, si notæ concoctionis appareant. Quod si in inflammationibus pulmonum & costarum accidat, inutilis & periculosa, quia nihil à partibus inflammatis euacuat, & corpus liquefacit. Id quod prudenter monuit Hippocrates, Aph. 17. lib. 6. Morbo laterali, vel peripneumonia correpto, &c. Si recrementa putrida fuerint, feb. non adsit, neque sentiatur dolor in aliqua parte, argumento est, illa fuisse diutius retenta à constrictione alui, vel à corruptis alimentis fieri. Cōfirmabit coniecturam nostram, si quibus alimentis prius vsus fuerit æger, sciamus, ut si facile corruptibilibus qualia sunt pepones, cucurbitæ, lac post cibos alios assumptum. Vel si comederit carnes perdiciū diutius asservatas, & aliarum auicularum, quarum substantia facile alteratur: aut nimis humida, quæ cum facile corrumpuntur, à natura reiciuntur, ut pisces. Alimenta acrida & salsa diarrheam aliquando faciunt, cum corpus recrementis redundat. Fit aliquando diarrheā ob ventris constrictionem externam, vel à medicamentis, vel ab aëre nimis constringentibus. Ea causa procacitica facile dignoscitur ex præcedentibus, & maximè fit post medicamentum purgans, si aëri frigido se exponat, vel si medicamentum effrene fuerit, ut colocintis malè præparata. Tunc iudicamus ventriculum esse causam diarrheæ, aut intestina, si nulla ex prædictis causis præcesserit, nullusque dolor in alia parte sentiatur, & sit ventriculus supercalfactus. Nimis enim calfaciendo, alimenta corrumpit. Aut propter intemperie frigidam, multitudinemque cibi non potest cōcoquere. Sed illa causa magis lienteriam facit, quàm diarrheam. Intestinorum etiam laxitas, im-

*Quibus uti-
lis diarrheā.*

*Corrup.
alimētorum.*

*Ab alimen-
tis acribus.*

becillitas, & intemperaturæ, in causa esse possunt.

A multitudine humorum agnoscitur fieri, si singulis annis bis aut ter soleat fieri, natura sese exonerante liquidis & serosis humoribus, & notæ illius redundantia appa-
 paruerint, præcesseritque victus ratio talia gignens. Nul-
 la talis euacuatio subita retinenda est, nisi in phthisicis, &
 quibus minùs cõuenit, vt in inflammatione pulmonum,
 & costarum. Quòd si moriatis aliquid ad retentionem,
 in principio oportet sint imbecilliora remedia, vt quæ ad
 extrâ ponuntur, & datis quibusdam leuiter astringenti-
 bus, alimentis id faciendum, vt id, quod in gracilioribus
 intestinis iam defluxit, non retineatur. Quare in eiusmodi
 causis probo vsus lactis cocti, vel calybeati cum pau-
 co saccharo. Lac verò minùs coquitur in principio, vt
 magis detetgat, postea multùm vel ferro candente, vel la-
 pillis serosa substantia absumatur. Lac caprinum vel ouil-
 le, vel vaccinum, non asininum (quia nimis ventrem tur-
 bat) conuenit. Ad extrâ apponenda sunt illa medicamen-
 ta, quæ robur ventriculi augent, constringendo, exsic-
 cando, & modicè calfacièdo. Ob id oleum ros. omphac.
 mastich. cum ol. de absynth. vel nardi, & pauco vino in
 principio, postea cum aceto, partibus ventris inferioris
 inungendis, conueniunt. Si ob humiditates, vel partium
 laxitatem fiat, sacculi resiccantes conueniunt, vt ex milio
 torrefacto, vel oriza, vel lentibus cum sale, vel sine sale ir-
 roratis in sartagine cum pauco vino. Si vires deficiantur,
 & morbus hæc inferiora, & imbecilliora remedia negli-
 gat, ad fortiora transeundum est, vt ad vnguenta, fots,
 vel cataplasmata, quæ vim astringendi habeant, oleisque
 supradictis adduntur olea cydon. lentisci, myrt. & auge-
 tur quantitas aceti ros. Fiunt vnguenta, emplastra, & lini-
 menta qualia fuere descripta cap. de cholera morbo. Si à
 multitudine humorum fiat, finatque sufficienter, danda
 erit opera, vt corpus alimentis crassioribus nutriatur, &
 humoris acrimoniam alimentis potius frangamus, quàm
 medicamentis astringentibus retineamus. Quòd si cogno-
 uerimus purgationem sufficienter factam, medicamentis
 suprascriptis constringere tentabimus. Et quò securius
 ista astringentia adhibeantur, vtilissimum erit dare prius
 leue aliquod medicamentum, laxans & astringens, vt si

*Amulit-
dine.*

Topica.

quid restet euacuandum, euacuetur, vt certiùs cognoscamus euacuationem esse factam humoris deflexi. Sunt autem conuenientissima remedia, quæ parantur ex rhab. myroball. mastiche, ex quibus pilulæ cõfici possunt, quæ in omni deflexu ventris tutò dantur.

℞. myrobal. citon. chebul. an. ʒ. ʒ. ʒ. mastich ʒ. i. spicæ nardi gr. vi. cum syr. ros. lax. fiant pilulæ, de quibus capiatur ʒ. ʒ. pro prima vice, deinde ʒ. j. si opus fuerit reiteratione. Si fluxus perseveret, appareatque humorum redundantia, certissimum indicium perfectæ purgationis est, si ægri fuerint citra febrem, vt Hypp. de n. e. medicamentis dixit, lib. 4. Aphor. 19. In his optimum est clysterem deterforium ad ablutionem iniicere, & statim post, astingentia supra ventrem, & circa sedem apponere. Vtuntur etiam frequentius clysteribus istis detergentibus, quando non licuit medicamentum dare, vel ob virium imbecillitatem, vel ob ægri difficultatem. Parantur autem ex decocto hordei & ros. cum melle ros. Fiunt etiam ex sero lactis cum sacch. & melle, vel ex iure carnis non pinguis cum melle & sacch. ad maiorem quantitatem, quàm in aliis, quia minùs deterget ius, nisi accipiat ius galli antiqui, aut concharum marinarum, vel mytilorum. Detergunt enim citra magnam attractionem, vel irritationem. Olea in his clysteribus non sunt ponenda. Dantur etiam in fluxu ventris clysteres, cum difficilè humor euacuatur, & cum torminibus ob flatum, aut materiæ visciditatem. Tunc ad doloris sedationem oleum aneth. vel chamo. misceri potest, & maiorem quantitatem sacch. aut mell. aut aliorum detergentium oportet addere. Si materia acris & mordax sit, decoctum ex hordeo mundato, est faciendum, & vitelli ouorum adiciendi, qui & mitigant dolorem, & humoribus euacuandis permixti, faciunt, vt facilius reddantur. Si crassi & visciidi humores sint, nec faciliè descendant, hordeum integrum decoquitur. In quibus constringere, & detergere volumus, addimus ros. in fine, quibus abstinemus in principio, quia magis est detergendum, quàm constringendum. Brodiù, ius carniũ, ex quo parantur clysteres, si ad dolorem, & deterfionem sumantur, pingues esse possunt, sin ad deterfionem solam, pinguedo omnino est auferenda. Si pro

dysenteria facta, aut quæ incipit, ius debet parari ex parte illa renum vervecis benè pingui. Seuum enim illud plurimum confert, ad inducendas partes, ne ab acrimonia humorum fiat vlcus, aut factum exasperetur.

Hæc satis demonstrata sunt à nobis. lib. de componen. medicamentis. Cùm est astringendum, oportet vél leuiter constringere, vel fortiter & tenuibus, vt ad partem illam intestinorum facultas astringens penetret. Nam si constringatur partes externæ tantùm, fluxus ventris maior fiet. Quæ enim constrictio fit à musculis epigastri, excretionem auget, vt Gal. 1. ad Glauco. ebiter annorauit. Ob id oportet talia esse tenuium partiũ, vel acetum misceri, vt facultas descendat ad partes illas profundas. Ego sæpe in talibus medicamentis ab aliis præscriptis, solo aceto addito, fluxum ventris compescui. Vtatur ergo præscriptis alius addito aceto. Fiant fodus ex astringentibus, vt ex radicibus, herbis, fructibus, floribus, & aliis resiccantibus, & astringentibus. Nam quæ potentissimè siccant, astringunt.

℞. radic. bistortæ, quinque folij, vel tormentillæ an. ℥. iij. cortic. mali granati, balaustiorũ an. ℥. iij. absynth. sicci & mentæ siccæ ℥. ij. flor. ros. P. iij. semin. myrthi ℥. j. fiat decoctio in aqua cisternæ, & pauco aceto, cum prædicta decoctione fiat fodus. Macerentur radices in aqua & aceto, priusquam decoquantur. Foucantur venter & partes sedis. Possunt fieri ex residentia huius decocti, cataplasma, diligenter contundendo & per cribrum transmittendo, & seuo hirci excipiendo, idque applicetur ventri. Vel fiat decoctio ex fructibus, eodem modo paratur fodus & cataplasma, semper addendo aliquid olei de absynthio, vel de menta, aut aliquid foliorum absynthij. aut mentæ, vt facultas coëctoria & retentrix iuuentur.

Præstantissimum paratur sic.

℞. coroneorum, vel pyrorum, vel sorb. vel mespil. vel dactil. viridium lb. j. macerentur in aceto, & aqua cisternæ, & in iisdem decoquantur, addendo rosarum absynth. an. M. j. cymini ℥. ij. fiat decoctio, pistentur diligenter, & adde acaciæ ℥. ij. mastic. ℥. j. coralli, & spõ-

giæ bedeg. an. ℥. j. β. garyoph. spicæ nardi an. ℥. j. ol. ros. omphac. myrill. an. ℥. iij. incorporentur, & reducantur ad formam cataplasæ addendo ad maiorem consistentiā, & adhærentiam panis cādidi ℥. ij. in decoctione extendatur supra totum ventrem. Accommodari potest omnibus fluxibus ventris, nisi quod in diarrheæ magis constringendum: in lienteria magis calfaciendum, & corroborandū: ob id cyperum galan. nardum, garyo. & mast. in maiori quantitate ponimus, Ladanum hypochist. & huiusmodi calida & cōstringētia. In dysenteria verò magis resiccamus constringendo. Ad intra damus aliqua alimenta medicamentosa, quæ sunt palato grata, vel sunt omnino saporis expertia. Ob id fructus illos astringētes, in iusculis decoquendos imperamus recentes, vel exsiccatos. Quod si penuria horum laboremus, succum cydoniorum in iusculis addemus. Ponimus etiam in polentis corallum vstum, cornu cerui vstum, aut pul. fructuum astringentium exsiccatorum. Et hæc tantum admiscemus alimētis in prima mensa, vel manè. Damus farinam hordei coctam in furno, vel orixam, quæ nutriunt, & exsiccant, atque per consequens astringunt. Damus etiam aliqua medicamenta, parata ad constringendum, vt manè syr. cydo. vel myrill. vel de ros. siccis, cum aquis herbarum astringentium, vel fructuum. Aqua absynth. his permiscenda est, quæ magis astringit, quàm ipsa herba, & vim aliorum medicamentorum deducit ad hepar, & alias partes naturales. Vulgus medicorum plurimum facit syr. de ribes, quem nesciunt ex quibus pareri, & non habent, nisi adulteratum. Nam qui illum ad nos afferunt, ex vna ℥. conficiunt ℥. x. Quare satis erit nostris syr. & aliis remediis, quàm istis adulteratis vti. Fiunt opiata ad constringendum, & corroborandum partes, vt ex carne cydoniorum condit. carne corticis citri, vel myrob. conditis prius lotis, & aliis constringentibus, vt.

℞. carnis cydon. conditorum in frustra ℥. j. cortis citri ℥. β. pul. coral. rub. ℥. iij. acaciæ ℥. j. syr. cydon. q. s. fiat opiata. His addi possunt pul. resiccentes, vt pul. diamar. dyacitonites, & similes. Vtatur aqua ferrata, vel cisternæ.

Cibos assumant, quasi frigidos, abstineant à iusculis, & victus ratio. aliis liquidis alimentis. Si autem fiat per deflexionem ab aliqua

aliqua parte, remedia etiam erunt accommodata partibus, vt si fuerit biliosa, argumento est ab hepate defluere. Quare cucurbitula super illam partem apposita post sufficientem euacuationem, fluxum humoris poterit cohibere, & erit interea ventris cohibendus astringentibus. *Acapite.* Si autem à capite defluat, frequentius erit euacuandum pilulis & mastiche, vel pilulis præscriptis à principio cap. addito aga. Utendum erit caputpurgis post pilulas, vel masticatorio ex mastiche, vel cubebis, vel nuce moscata, continuando per tres vel quatuor dies, & quinta, vel sexta die capiant theriacam aliquam, vel mythridatium. Hæc enim multum exsiccant, multumque conferunt, vt & aurea Alexandrina. Sacculi supra caput exsiccatæ sunt apponendi, vel emplastra exsiccantia, vel suffumigio exsiccare, vel lixiuio, vel pul. capitali. Sacculi conficiuntur ex milio, punico & multo sale, & calidi supra caput applicantur, vel ex floribus & feminibus.

℞. flor. stechad. anth. an. ℞. iij. furf. macri, hord. vel frumenti M. j. frigrantur in sarragine, irrorando vino generoso. Et sacculi applicentur supra caput. Possunt etiam fieri emplastra duorum generum, alterum est attrahens, alterum constringens & exsicicans. Primum conficietur ex gummi attrahentibus, vt.

℞. gum. ammo. bdellij. opopon. an. ℞. β. mastich. ℞. j. extendantur super alutam pistillo calido, & supra commissuras, coronale & sagitale, applicentur. Ob id emplastra ad formam hanc. T. fieri debent, vt partē futuræ coronalis & obelæ cōtingant. Vel fiant ex pice liquefacta, & remollita ol. nardino, addendo si diues sit, pul. garyo. nucis moscatæ an. ℞. j. pro ℞. j. piscis, mosci ℞. j. applicetur loco dicto. His aliquando additur sterco columbarum. In multa humiditate cerebri, hæc emplastra efficacissima sunt quæ parantur hoc modo, vel etiā emplastra, quæ parantur in officinis lachrimas recipientia, quale est illud ceroneum dictum. Adhiberi verò debent, quando à recrementis genitis ab intemperie cerebri defluxio fit. Nā si dolor capitis, vel effusio ad cerebrum, etiā si absque dolore sit, in causa fuerit (vt solet fieri in his, qui hepatis, cor, renes, & alias partes calidiores habent) his abstinere debet. Nā caput tales vapores aut fumos magis traheret,

sed tunc alio emplastrorum genere utemur, scilicet, resiccantibus, & cōstringentibus leuiter. (Nam quæ fortiter constringunt, cerebrum comprimendo fluxionem augent, maximè si ante purgationem corporis, & capitis adhibeantur) vt empl. pro matrice, contra rupturam, quæ quanquam nomen habeant ab aliqua parte, vel affectu, aliis tamen partibus & affectibus conueniunt. Vel fiant his similia ex astringentibus resiccantibusque, permixtis quibusdam calidis ad penetrationem, vt.

℞. nucum cupressi. rad. bistortæ, spong. bedeg. an. ʒ. iiij. ros. gallarum calchitid. alum. an. ʒ. j. caryoph. nucis moscatae & cyperi, ros. rub. coriandri an. ʒ. j. fiat pul. subtilissimus & cum sufficienti quantitate ol. nardini, ceræ, & resinæ, fiat emplastrum pro commissuris: vel applicetur parti capitis posteriori, aut anteriori tunc si capillis è regione suturarum obelex & lambdoidis. His, qui consueuerunt abluere caput, optimum erit parare lixiuium ex cineribus quercus, & aliis astringentibus, vt nucibus cupressi, vel nucl. nucum, & lixiuium addere salis M. j. vel decoquere flores sabinae, anthos, stecead. & ros. & diligenter abluere caput tali lixiuium, post exicare. Pul. tenuissimum capiti inspergere possumus loco lixiuij, vt.

℞. cyperi nucis cupressi, nucis mosc. galang. ros. mastich. ana. ʒ. ij. myrtill. granorū tinctorum an. ʒ. j. ʒ. flor. saluiae ʒ. j. cornu cerui vsti, salis torrefacti ana ʒ. iiij. fiat pul. tenuiss. quo sinapisetur caput serò & mane, vel ex sulphure, sale, calchitide parari potest puluis pro pauperibus, & multum humidis. Vti possunt vnguento parato ex ol. nardino, cydon. &c. vt dictum est cap. de imbecillitate ventriculi, citra manifestam intemperiem & post vñctionem sinapismo ibidem præscripto. Hæc autem ad exsiccationem capitis fiunt, interim tamen partem recipientē negligere non oportet. Pro capite fumigia efficacissima sunt, quia eorum substantia & vis ad partes internas multam humiditatem habentes penetrat, nempe fumus cum aëre attrahitur per nates ad ventriculos cerebri, & si Galeno credimus, aliqua substantia medicamento, quod de nigella lib. de instrumento odoratus monstrauit. Quare fumigia resiccantia esse debent, & astringentia, neque nimis acria, ne facultatem expultricem cerebri

incitando, ea ad excretionem moueant. Fiunt autem ex his, quæ fuliginem procreare possunt, aut si propter eorum siccitatē effumare non possint, aliis multum fumum facientibus debent permisceri, vel ol. cōfricari, vt fument. Valde enim arida, quia nihil humidi habēt, fumum non emittunt. Fiunt hoc modo.

℥. ladanī depurati, hypoch. ana. ʒ. ii. j. mastice. thur. ana. ʒ. ij. nuc. capitiess. nucis, moscatae, ros. coriand. ana. ʒ. j. caryoph. ʒ. ʒ. fiat pul. crassiusculus pro suffumigio, imponendo carbonibus. In hoc neque aigellam, neque myrrham neque gummi hæderæ addimus, quia acria sunt. Posset etiam addi sandar. in morbo antiquo, quia valde exsiccat, & ne sua acrimonia lædat, excipitur terebinthina, vel macilag. gummi tragac. & fiunt tro. Aut, vt diximus de aridis, oleo amygd. confricatur. Nullum est remedium ad exsiccandum cum hoc conferendum, nisi ob fœtorem valde ingratum esset. Quare ros. beniouin, styracem, & odorata ei admiscemus. Fumigetur cubiculum, in quo dormire solet, vt inter dormiendum respirando sine molestia trahat. Pars recipiens interim non est negligenda, sed top. cis remediis præscriptis ad ventriculi imbecillitatem ab intemperie humida vtendum est, & opiata ibidem præscripta ex assumendis, non pulueribus, quia salem & alia recipiunt, quæ minùs conueniunt. Tali opiatae addenda est caro cydon. vel fiat sic.

℥. ocifer. acorivulg. ʒ. ij. carnis cydon. ʒ. j. conf. flor. anth. vel stech. ʒ. ʒ. confec. aro. ros. ʒ. vj. diaga. ʒ. j. ciner. intestinorū gallinæ, corall. rub. vsti ʒ. j. rad bistortæ ʒ. ʒ. misce, fiat cū syr. de mēta, vel cydon. cap. ʒ. ij. duabus aut tribus horis ante pastū: vel cap. cochlear. j. pul. parati ex cinerib⁹ cornucervi, intestinorū gallinæ, & nucū copressi, quæ multum vtenda sunt, de aliquid fuliginis remaneat, ob quā pul. amarū reddatur: Vel abluantur cum aqua astringente, vt myrti, de absynthio, prunellorum, & diuitibus parentur opiatae ex myroball. ablutis in vino astringēte, & aliis prædictis In hac specie plus profunt quæ exsiccat, quā que cōstringūt Vtātur oriza torrefacta, siue *Viellus ratio.* pinguedine multa in iure cocta. Vtantur farina hordei in forno cocta, & pane exsiccatō in forno. Abstineāt a iusculis pinguibus, acris, cibos assumant infra satietatem.

Vescantur alimentis exsiccantibus, vt assis, frequenter edant ventriculos gallinarum elixos, vel assos. Abstineant à vino generoso, vtantur crasso & astringente, aqua ferrata, vel cisternæ diluto. Frigent corpus, non caput, quod videatur, ne multum calfaciant. Euitent insolationem, & radios lunæ. Cum verò m. d. camentum, fortius propter suam quantitatem, aut malam qualitatem irritat facultatem expultricem, debilitatque retentricem, partes nimis relaxando calfactione, aut humores acres comouendo, diarrheam facit. Quare optimū est aquam frigidam, si medicamentum calidum fuerit, & acia reiecta sint excrementa, haurire. Deterforius clysterem inuicendus, & constringentibus intestina, & ventriculum corroborari oportet. Theriaca danda est, maximè quando medicamentum venenosum est. Si ob frigus æris nos ambientis, tunc alia ratione curandus est is affectus, auferendo causam, quæ est constipatio cutis, & constrictio partium externarum, ad quam sequitur expressio recrementorū ad intestina, & ventriculum. Corpus inungere oportet oleo chamomelino, & leni frictione humores ad ambitū corporis retrahere. Quod si ista non sufficiant, esset optimum sudores mouere, vel balneo, vel stupha, vel apposis calidis circa corpus. Deinde partes ventris corroborandæ sunt, internis, & externis remediis superscriptis.

De Lienteria.

CAP. 19.

Lentitas intestinorum lienteria dicitur. Fit autem quod licet alimenta in ventriculo non retinentur tandiu, quandiu possunt concoqui, neque in intestinis superioribus, quæ eandem habent facultatem. Non retinent autem, quia partes illæ, quæ rugosæ & sinuosæ naturaliter sunt, replentur pituita, vel medicamento lubricante, atque ita fit, vt alimenta eodem quo assumpta fuere, modo, citissimè reddantur. Fit & aliquando ob alimenta nimis pingua, quæ partes illas nimis lubricant, ita vt retinere nequeant. Imbecillitas etiam illarum partium huius affectus causa est, qui & accidit propter obstructionem

venarum mesaraicarum, & tunc chylosus fluxus fit. Sic autem incipiendo, aut post alios fluxus, si post diarrheam, aut dysenteriam, aut longum morbum, lethalis est. Nam cum hi egeant magna virium reparatione, reparari que non possint, nisi cibo & potu, hæc non reficient, nisi concoquantur, distribuantur, & assimilentur. In talibus enim hic affectus accidit, ob virium naturalium imbecillitatem, præsertim verò concoctricis, & retentricis. Quare statim adhibenda erit cura, ut internis & externis, constringentibus medicamentis, & corroborantibus hic morbus castigeretur, dictis capit. de diarrhea, de imbecillitate ventriculi ab intemperie frigida vel humida, vel dicen- *Purgan.* dis cap. de dysenteria. Si hæc affectio propter pituitam lentam lubricantem ventriculum & intestina fiat, ante omnia purgetur medicamentis pituitosis, potissimum agarico tro. in melle infuso, & cum eodem melle propinato, vel pilulis de hiera, de arom. cum agar. & mastiche. Post evacuationem & deterisionem dentur medicamenta illa, quæ ventriculi concoctionem iuvare *Concoctione* possunt, ut confectio arom. ros. diagal. diarrh. ros. *inmanita.* uella, & similia. Ad extra apponentur emplastra illa supra à nobis dicta, cap. de imbecillitate ventriculi, ab intemperie humida. In hac affectione plura calfacientia & corroborantia, quam in alia specie fluxus alui esse debent. Ob id ceratum stomach. Gal. hic commendatur, & emplastrum diuinum, additis gal. aga, caryoph. & mastiche malaxatis cum oleo de mastich. vel de menta. Cataplasma, quod parauimus ad auctis odoratis, hic conueniet. Item quæ ex pane, & odoratis præparantur quale est hoc.

℞. panis candidi ℥b. j. absynthij sicci, mentæ siccæ an. M. j. corticis citri sicci ℥ ij. carnis cydoniorum gr. j. corticis mali granati ℥. j. fiat decoctio, in vino styptico. Contundantur, & per cribrum mutantur, quibus adde ladani puri, & hypocistidos an. ℥ ss. cyperi, galangæ cariophyllorum, masticis, cardamomi, macis, nucis moscatæ, an. ℥. ij. spicæ nardi ℥. j. incorporentur simul, addendo olei de absynthio, & myrrhini quantum sufficit reducantur ad formam cataplasmatidis, applicentur supra totum ventriculum, vel fiat vnguentum tale.

℞. ol nardini, de absynthio, vel menta an. ℥. ij. ol. cýdoniorum ℥. j. cariophyllorum, nucis moscatæ macis, galangæ cinamomi, spicæ nardi an. ℥. j. rosarum, florum cœnanthæ, id est, labruscæ an. ℥. ss. ceteræ quantum sufficit. fiat vnguetum, quo vngatur regio ventriculi. Idem conueniet in diarrheæ, si pituitosa appareantcrementa. Si lienteria fiat ob alimenta pingua, & oleosa, ab iis abstinere, & vitantur siccis, & spissis alimentis, quanquam illa difficillimè à vètriculo conficiantur, meliora sunt, quàm quæ citò nutiunt. Nam, vt Hipp. docuit decimo octauo aphorismo libri secundi, Eorum quæ vniuersim & velociter nutriūt & cætera. Cibi parati ex mica panis, semoula, aut aliis, quæ ex farina frumentacea parantur, optima sunt alimenta, si parentur cum iure galiorum, carne bubula potius, quàm vitulina, aut aliorum lactantium. Nam caro illa lubricitatem propter mucum inducit. Caro veruecis ablata pinguedine, non est vituperanda. Alimenta assa sine lardo magis conueniunt. Oua indurata etiam prosunt & alia alimenta, quæ in diarrheæ indicauimus. Oportet alimenta in minori quantitate assumere, quàm in aliis, vt auidius cibum appetant, & illum retineant. Erit vtilissimum cucurbitulam parua apponere supra regionem ventriculi, vt diutius cibus retineatur, quod admonuimus cap. de vomitu. Fit aliquando lienteria ob multam bilem permixtam alimentis, vel affluxam in ecphysim, quæ nimium euacuandocrementa intestinorum, cibum facit descendere, priusquam fuerit perfectè coctus. Idem præstat saltatio multa à cibo, aut equitatio vehemens. Medicamenta etiam calfacientia post cibū assumpta, vt diatrium pip. diospolit. & alia, quæ nimis incidunt, attenuant, & calfaciūt, quales sunt pul. à Medicorū vulgo præscripti, aut nimis cōstringentes, ita etiā fructus astringentes. Sed quæ ab aliis causis fit affectio, eis ablatis citò tollitur, nec diu perseverat. Fit & post veram dysenteriam, ob cicatricem, quæ nimiam levis est, & lubrica, ad cuius curationem commendant practici vsum ciborum acrim, vt sinapi, cepæ, & aliorum, sed mihi parum videntur profuere talia. Nam vbi permiscetur humiditatibus corporis, suam acrimoniam amittunt, qua putant asperitatem induci. Et hoc tantum conue-

Vicius ratio.

niret in superioribus intestinis, in quibus raro fit, quia in illis bi is non diu remoratur. Quare clysteribus id corrigare possent: & si tutum esset multum salis addere, melius esset, sed veremur ne talia pungant, expulsiuicemque stimulent ad excretionē, siatque nouus error peior prior. Si fluxus ventris sit chylosus, vel propter obstructionem venarum mēstaraicam, vel imbecillitatem hepatis non potens trahere, fit. Quare si ab obstructione, dandæ erunt duæ, vel tres pilulæ de arom. vel de hiera. Si alius adhuc non multum fluxerit, etiā pilulas paratas ex ʒ. j. ag. ʒ. j. cinamomi, schen. cum syr. de bizantiis accipere possunt ad euacuationem pituitæ ventriculi, & intestinorum. Deinde dandi sunt syr. aperientes, vel de bizantiis, de radic. capill. ven. aut syr. de absynth. cum syr. acetos. simpl. cum aquis aperientibus, vel cū decocto cyperi, cichorei, vel rubiæ maior. vel eryng. vel pastinac. agrest. Hæc omnia aperiunt, & facultatem concocticam non lædūt Clarificandi erunt isti syr. & arom. cum paucō cinamomo, aut troc. diarch. Deinde inungendus ventrer ol. cham. cum vino albo, aut fiat vnguentum.

24. ol. amygd. amararū. ʒ. iiij. ol. nard. & cham. ana. ʒ. j. vini albi ʒ. j. ʒ. decoquantur leuiter, quibus adde ceræ q. s. terebinth. abietinæ ʒ. ʒ. spicæ celticæ, schenanth. cyperi, galangæ ana ʒ. j. seminis apij. petro. ana ʒ. ʒ. fiat vnguentum, vngatur regio ventris circa vmbilicam. Nam in illis partibus obstructiones aperiendæ sunt. Supra ventriculum, magis constringere oportet. Quare si eodem vnguento vngatur ventriculus aliquo pul. astringente sinapizetur, vt pul. coralli cum garyoph. aut cum pul. cum granis myrthi, vel vuarum, aut aliorum astringentium. Danda sunt illa, quæ leuiter obstructiones aperiunt, de quibus plura dicentur cap. de obstructione hepatis. Hic magis aperiendum, quàm constringendum est, quia medicamenta astringentia morbum augent. Sed quæ nimis fortiter aperiunt, ventremque laxant, vt asarum, & similia, sunt fugienda, sic & dulcia, & alia nimis detergentia, quia alui fluxorem augent. Dentur alia alimenta, quæ sunt tenuium partium, & quæ ad iecur possunt facile penetrare. Fugiant lenta, viscida, & crassa. Si ob imbecillitatem hepatis non tra-

hentis alimentum, fiat fluxus chylosus, applicetur cucurbita supra iecur. Dentur syr. & opiatæ, quæ imbecillitatem facultatis attractricis castigare possunt, qualia sunt calida medicamenta & aperientia. Nam iecur non attrahit ob caliditatem, vel propter obstructionem, aut satietatem. Quare ista calida & leuiter aperientia, leuibus quibusdam astringentibus permixta, aperiunt obstructiones, & distributionem alimenti ad iecur iuuant, & intemperiem frigidam emendabunt, sed de his suo loco.

De dysenteria.

C A P. 20.

Dysenteria vlcus est intestinorum ab humoribus aut medicamentis acris. Fit magna ex parte à bile, non rarò à pituita salsa, interdum à melancholia per adustionem. Qualis sit, excrementorum color & tormina ostendunt. Quoniam hoc in morbo, ad partem affectam humores prauis deducunt, causa primùm auferenda est medicamentis cholagogis, quæ constrictionem quandam relinquuntur, nec acrimoniam augēt, nec multum laxant. Nam fluxum addere fluxui periculosum est. Rhab. myrobal tamarindi conueniunt, minùs verò cath. quia nimia ventris lubricitas est fugienda. Igitur satius est cath. omittere, nisi rāta esset humorum copia in prin. Sed conuenientiùs vacuabitur sic.

℞ rhab. ʒ. j. myrobal. citrinorum ʒ. j. aquæ capill. aut hord. perfectè cocti ʒ. ij. syr. capill. ven. ʒ. β. fiat porus, qui poterit iterari, si morbus perseuerat. Non sunt imirandi Medici quidam nostri temporis, qui solēt purgare hoc modo.

℞ rhab. torrefacti ʒ. j. myrobal citrinorum similiter torrefactorum ʒ. ij. aquæ plantag ʒ. ij. syr. de ros. siccis ʒ. j. addunt etiam interdum semen nasturtij. Peccant enim, tum quòd humorem vitiosum retinent, nimis astringentibus, tum quòd seminis nasturtij & reliquorum assatione medicamentum reddunt acius propter empyreuma. Adde etiam, quòd vis rhab. & myrobal. exoluitur vstione. Illud etiam, quod à nobis præscriptum est, bene purgat, & astringit satis. In principio solo quòd oque dare fortem expressionem rhab. Deinde rhab.

in tota substantia. Si febris magna fuerit, aut ardor vehementis, addimus pulpam tamarindorū, vel semina berberis ad obtundendam bilis acrimoniam. Datur rhab. infusum potius, quàm in substantia, vel assum, vt à venis aliquid trahat, cum syr. ros. lax. Nonnulli sanguinis missionem imperāt, sed sine iudicio, & utilitate, & cum magna agrotantium molestia. Vires enim dei cit, nec bilē, vt plurimum ex folliculo fellis fluentem, retrahit, nec ad curationem vlcis confert. Hoc autem intelligendum est de vera dysenteria, non de fluxu sanguinis siue dysenteria cruenta, quo casu venæ sectio commodissima est. Corpore purgato, vlcus sanandum est clysteribus primū detergentibus, deinde sigillantibus. Terget hic sine acrimonia, ac ob id frequenter iniciendus est.

℞. Hordei integri p. ij fiat decoctio. In colaturæ ℥b. j. ℞. diss. mel. ros. coll. ℥. j. vitel. ouorum nu. ij. nulla hic sunt astringentia, quoniam ea retinerent, quæ sunt excernenda. Nulla olea, nullæ axungia, quæ vlcus sordidū faciunt. Quod si dolor magis vexet ægiū, quàm morbus, tunc additur ol. ros. vel myrthinum, vel porci axungia, vt Gal. docuit. Ego vnguentum ros. loco axungia misceo. Si quando flatus adiunctus sit, quod rarò fit, additur aliquid anisi vel cumini, & cum dolor vrget, flos chama. & meliloti. Ardor plerunque magnus est, ob id decocto adicitur vel plantago, vel eius succus, vel alia frigida, & leuiter astringentia. Vlcere satis deteriso, quod ex saniei paucitate dignoscitur, clyster iniciendus est medius inter astringentes & detergentes, vt ab iis per medium ad illos transitus fiat, sic,

℞. hord. integri p. j. ros. rub. p. ℞. fiat decoctio in ℥b. j. diss. succi plantag. mel. ros. vel sacchi rub. ana. ℥. j. vitellos ouorum nu. ij. clyster. Hic & priores diu continendi sunt. Nam merè astringentes ante deterisionem multum nocent. Soleo tamen ad motus astringentibus ventriculo, ventri, & renibus, excrementorum impetum prohibere hoc modo,

℞. ol. ros. myrtill. cydon. ana. ℥. ij. aceti. ℥. j. misce, vngantur venter & renes. Id si non sufficit,

℞. gall. myrtill. nucis cupress. ros. rub. seminis berb. ana. ℥. j. cortic. thur. coriandri ana. ℥. ℞. coralli rub. ℥. ij.

fiat pul. tenuissimus, quo sinapisetur post vñctionem.
Vel fiat tale linimentum.

℥. pul. præscripti ʒ. iiij. ol. ros. omphac. myrtill. & cydon. ana ʒ. ij. ceræ albæ q. s. fiat linimentum. Interdum ole. s & succis astringentibus fouemus partes ventris. addito semper aceto, quod & astringit, & vim medicamenti ad partem affectam deducit. Sed cū n̄ vtimur istis topicis, clysteres non sunt omittendi, quorum constriñgentes & consolidantes sic fiunt.

℥ hordei integri p. j. rosa. rub. p. s. fiat decoctio, & in libra vna colaturæ dissolue mellis arosati, & sacchari rubri ana ʒ. j. vitellos ouorum N. ij. succi plantaginis ʒ. j. fiat clyster. Prius istis diu oportet vti. Nam astringentes nihil prosunt, sed potius nocent ante deterisionem. Clysteres astringentes, & sigillantes tales sint,

℥. hord. integri assi. p. ij. taphi barbari cum rad. ling. passerinæ, plātag. foliorum myrthi ana p. ij. ros. rub. p. j. fiat decoctio. In ℥. j. s. diss. pingued. hirci ʒ. j. succi plantaginis ʒ. ij. fiat clyster. Vel sic,

℥. rad. consolidæ maioris, bistortæ ana ʒ. ij. gall. nucis cupressi ana ʒ. s. ros. rub. florum chameleontis ana p. s. fiat decoctio in aqua cisternæ. In ℥. j. s. dissolue succi plantag. & sanguinaræ ana ʒ. j. pingued. hirci ʒ. ij. fiat clyster. Aduerte maiorem quantitatem clysteris iniiciendam esse in hoc morbo, quā in aliis, vt ad ℥. j. s. aut ad ℥. ij. quia inanita intestina tantū accipere possunt, & sic melius tergentur, & astringentur. Pulueres clysteribus nō adicio, quia si remanerent supra partem affectam, eam pungerent, & stimularent, ac vix euacuarietur. Quod si libet vti sanguine draconis, bolo armena, terra sigillata, & similibus, infundantur in succis herbarum vel in decoctione. Deinde colentur succi, aut decoctio, & postea iniiciantur. Valde vtilis est hæc potio.

℥. syr. de pap. ʒ. j. s. sy. de ros. siccis ʒ. j. diamarg. frig. ʒ. s. boli. ʒ. s. aquatum plantag. & caudæ equinæ ana ʒ. ij. capiat dormiturus. Hæc potio humores incrassat. somnum conciliat, & astringit. Denique mirum in modum prodest, vt sæpe sum expertus. Manè dētur syr. astringentes & refrigerantes, vt de ros. siccis, cyton. myrtill. cum aquis similibus, vt.

2℥ syr. de ros. ficis, myrtil. ana. ʒ. j. syr. de berber. aut de agresta. ʒ. ʒ. aquæ cuspid. ros. caudæ equinæ, plantag. vel linguæ passæ. ad dulpum. Fit etiam iulep ex succis herb. rum, & aquis, sic,

2℥ Succ. brus. pastor. linguæ pass. depurati ana ʒ. iij. aquæ cuspid. ros. vel myrill. ʒ. iij. succi cytri. ʒ. ij. sacch. q. s. cl. cum pul. diamarg. frig. ʒ. j. Fiunt quoque condita ex conferuis, pulueribus, & saccharo, quibus vtuntur in siti.

2℥ Confer. ros. antiquæ ʒ. ij. confer. symphiti ʒ. ʒ. pul. diamarg. frig ʒ. j. ʒ. boli. alm. coralli rub. ana ʒ. j. sacchi ros. tabellati ad daplum omnium, fiat conditum quo vtantur per se, vel cum aqua calybeata. Ex iisdem parantur opiata. Hoc tantum interest, quod in conditis miscentur, quæ palato gratiora sunt, in opiatis verò parum refertur ita vt etiam conueniant tro. de spodio, de carabe, de terra sigillata.

2℥ Conseruæ symphiti, carniū cydon ana ʒ. i. pul. tro. de terra sigillata. de spodio cum semine acerof. ana. ʒ. i. syr. cydon. q. s. fiat opiata, capiat manē duabus his ante pastum, ad quantitatem nucis.

De Dysenteria. CAP. alterum.

Clyster ablucens intestina, vulgò lauatius dictus. Ad abstersionem fit, sine tamen aliqua proritatio-
ne. Et hoc ab abstersiuo differt, qui datur ad pituitæ ab-
stersionē fitq; ex abstergeubus herbis, & facultatē prori-
tātibus. Hic verò ex abstergeubus citra morsum. Et hoc
facimus in dysenteria & tenasmo. dysenteria siquidē, vt
vltus est, omnino duplici abūdat excremento, quod qui-
dē auferendum est, antequā vtamur astringentibus, &
sarcoticis, & eo vsque his vtendum. Lauatius est, do-
nec intestina omnino sint abluta. Conficitur autem ex
decoctione hordei, melle ros. vitellis ouorū. Additur
succus plātaginis, vbi videmus intestina aliqua ex par-
te abluta, tum vt aliqua fiat astrictio, tam vt intestina
refrigerentur. Additur præterea mel cum succo plan-
taginis semper, donec vltus sit sufficienter detersum,
eoque fit medicamentum compositum ex astrictione,

& absterfione, quo vtimur ante clyfterem constrictiuum & consolidarium, præceptum illud commune sequentes, ab vno remedio ad aliud diffimile, per medium aliquod esse progrediendum, vt in inflammatione vtimur repellentibus simul, & digerentibus post repellentia pura, antequam solis vtamur digerentibus. Fit verò clyster sic,

℥. decoctionis hord. integ. ℥b. j. mellis ros. vel sacch. rub. ℥. j. vitellos ouorum nu. ij. olei ros. ℥. ij. misce, fiat clyster. In hoc vitelli ouorum abstergendo leniunt, eoque dolorem sedant, auferunt asperitatem, & coquunt. Oleum autem ros. refrigerat, dolorem sedat, & leuiter astringit. Sunt, qui loco decoctionis hordei accipiant decoctionem capitis veruecis, vel intestinorum. Præstat autem decoctum intestinorum ob similitudinem substantiæ, & pinguedinem eorum, & seuum, quod partes lenit exasperatas. Additur & in decoctione intestinorum hordeum. Cum volumus transire ad astringentia, addimus ros. succum & plantaginis.

℥. hord. integri p. j. foliorum plantag. M. s. ros. rub. ℥. j. fiat decoctio, in ℥b. j. col. diss. mellis ros. & succi plantag. an. ℥. j. ol. ros. ℥. s. vitellos ouorum nu. ij. misce, fiat clyster qui præscribendus est post præcedentem clysterem. Constrictiuus clyster ad ventris constrictionem præscribendus est duplex: Alius constrictiuus, in quo solum intendimus fluorem alui constingere, vt in dysenteria, constâtque herbis, seminibus, & aliis astringentibus. Herbarum in semina sunt omnes, quæ astringunt, vt bursæ pastoris, rapus, caules diutius cocti, folia sumach. myrthus, berberis, acetosa, lysimachia. Adduntur semina plantaginis, coriandri, fructus sumach. acetos. cupulæ glandium, galla immatura, glandes, psidia, rosæ albæ, & rubræ hoc modo.

℥. rap. barbatum cum toto, radic. burs. pastor. hyppur. acetosæ, fol. myrthi ana M. j. seminis acetos. portulacæ, an. z. iij. gallarum, sorb. mespill. ana. nu. xx. ros. rub. p. i. fiat decoctio, in aqua calybeata, vel pluuiali in ℥b. j. col. diss. seni hirci ℥. j. misce, fiat clyster. Alius constrictiuus & consolidariuus, qui fit ex iisdem herbis, vt ex plantagine, polygono, foliis salicis, & aliis, quæ vim habent refrige-

randi, & constringendi sanguinem. Additur in hoc clystere leuimum hirci, quoniam coagulatur & concrefcit citius ob ficcitatem, & materiam terream, quàm aliud: concretum verò cooperit superficiē vlceris, & prohibet, quominus acrimonia humorum recrudescat. Vlceri quandoque cicatricem inducit opera aliorum simplicium, quibus eo scopo vtimur, vt gum. arab. terra sigil. bolo armena, masti. he, quæ omnia consolidant. vt,

℞. hippur. plantag. fol. myrrh. sumac. rapf. barb. cum radic. ana M. j. seminis berb. plantaginis, portulac. coriād. ana ℥ ij. florum ros. chamo. ana p. ss. vel ℥. j. fiat decoct. in ℥ss. j. colaturæ diss. acaciæ, hypoch. an. ℥. iij. sacch. rub. vel mell. ros. ℥. j. vitellos ouorum assatorum nu. ij. seui hirci, vel caprarum ℥. iij. fiat clyster, vel fiat sic.

℞. sicc. plantag. & polygon. ana ℥. vj. ol. ros. ℥. ij. seui hirci ℥. iij. misce, & facta residentia adde pul. boli arm. sang. drac. vel lap. hematites, vel terræ sigillatæ, vel mastich. ana ℥. j. Pulueres isti sunt subtilissimè terendi, alioqui multum nocent vlcus pungendo. Quæ viscida sunt, magis conueniunt, quàm nimis acida, propter læuorem, quem habent dissoluta, ob quem asperitatem non inducunt partibus, neque dolorem. Possunt & alia addi, quæ vim habent constringendi, & consolidandi, vt ladanum, hypochistis & huiusmodi. Addit etiam Gal. aliquando pinguedinem porci. sed hoc tantum cum dysenteria magis est ab acrimonia humoris, quæ est obtundenda. Rarò tamen ea vtimur pinguedine, ob eius immodicam humiditatem. Ad sedationem enim doloris præstaret vti ol. ros. In deplorata dysenteria, postquam optimè detersum vlcus est, si suppressi non possit sanguinis fluxus, cauda equina, & semine portu. plantaginis, & aliis astringentibus modò iniectis. Non imitandi veteres, qui sandaracam, auripig. calcem viuam, & alia eiusmodi inficiebant, in reliquas intestinorum partes omnes æquè agentia, ac in ea, quæ vlcerata est. Quinimo in hoc casu solitus sum vt gere imum ventrem, & posteriorem partem. ol. cydonio. & myrtill. ros. & aliis similibus astringentibus, cum multo aceto ad penetrationem, refrigerationem, exiccationem & repercussionem. Acetum enim insigniter astringit, proinde fluxorem omnem compescit. Optimo autem sac-

cessu semper propinavi poscam (quæ fit ex aqua & aceto) sanguinem spuentibus. Solent etiam extinguï sapa ignita aceto, & vapor inde elatus excipitur ano, in sella perforata sedente ægro. Potest simili modo alumen dissolui cum aliis astringentibus, & iniici, aut calx lora decies. Posset etiam in hos usus accommodari ol. de hyperico, quod apertissimum est vlceribus glutinandis.

De Tenasmo. CAP. 21.

Tenasmus affectus est recti intestini, diciturque affdua egerendi cupiditas sine magna euacuatione. Fit in principio, & post alios morbos, ut post dysenteriam maximè. Bilis enim acris & mordax, circa illam partem retenta, facultatem expultricem stimulat, & natura conatur expellere id, quod molestat. Et quia materia iam euacuata est, nihil reddi potest. Fit etiam à pituita salia, vel lenta, retenta, circa sedem. Fit etiam propter frigus externum partem illam constringens. Accidit & ob lapidem vesicæ magnum & inæqualem, qui sua inæqualitate pungendo vesicam pungit & intestinum, quod vesicæ adhæret. Idem facit calculus, & propter pondus. Videtur enim ægrotantibus sterco aliquid circa sedem retineri, ob id stimulantur ad frequentem excretionem. Fit & propter inflammationem adenarum, parastatarum. Nam cum materia acris est, & mordax, & rectum intestinum & penem simul afficit. Fit etiam ab vlcere recti intestini, & vermibus eiusdem. Item à stercorebus induratis, & retentis circa sedem. Dignoscitur hæc affectio, ex illa contentione excernendi. Causæ autem inuestigatur, cum à procatartica aut interna proueniat. Nam si æger super lapidem frigidum sederit, aut in aër frigido, aut vento aliquo perflato, aluum exonerarit, vel vsus fuerit suppositorio, ut ab ægri relatu poteris deprehendere. Item si præcesserit dysenteria, vel medicamentum acre assumpserit. Sed si à pituita falsa, aut aliis causis proueniat, opus est maiore speculatione. Si pituitam reiciat, dicatque se sentire morsum, à pituita fieri coniciemus. Si à stercore retento, agnoscitur, quod diu æger non assellauerit, recrementa sicca admodum, & sine mucro reddere soleat. Si autem post recre-

menta indurata perseveraverit; sensus ille, aut illa stimu-
tio, præcesserit inq̃ue aliæ notæ calculi, vt vrina retenta, v-
rina turbulenta, & aliquando sanguinolenta, à calculo te-
nasmus fieri dicemus. Sin ab inflammatione parastata-
rum, adest penis distentio, & ardor vrinæ.

Curatio.

Omnis tenasmus curatur auferendo causam. Quare
si propter calculum fiat, impossibile est curari, non abia-
to calculo. Si ab inflammatione glandularum, aut sedis,
adhibenda sunt remedia istis affectibus. Sed si affectio sit
in recto intestino, vt bilis post dysenteriam, aut pituita
falsa, clystere detergente curabitur, inicienda verò pau-
ca quantitas clysteris, quia extrema pars recti intestini
tantum abluenda, sed si frequenter iniciendi sunt. Post
vsum iniectionum fouendæ sunt partes sedis eadem de-
coctione, vel si nimis stimulentur, addere etiam oportet
aliqua sensum, & acrimoniam humoris temperatâ. Cly-
steres detergentes erunt, quales diximus cap. de dysen-
teria. Valent etiam facti ex sero lactis cum sacch. vel cum
melle, & vitellis ouorum. Quod si sit cum multo dolo-
re, ol. ros. vel axungia porci miscentur. Quod si perse-
ueret dolor, optimum erit sedere in decoctione intesti-
norum pingui. In hac decoctione sint maluæ, aut rad.
alth. Quod si ardor sentiatur, & caliditas præter natu-
ram in ea parte, addenda erunt aliqua frigida citra a-
strictionem, vt fol. viol. cucurbitæ vel cucum. vel me-
lonum, vel lact. vel solani. Si pars fuerit deterfa, & do-
lor sedatus, constringentibus leuiter pars erit corrobo-
randa. Quod si sequatur recti intestini relaxatio, & pro-
cidentia, curetur, vt proprio loco dicemus. Si à frigore
externo factus fuerit morbus, optimum erit sedere in
aqua calida, vel in ol. dulci calido, vel fouere vino. Quod
si morbus non expurgetur, addemus quædam calfacien-
tia, vt flores anthos, stechad. herbas calfacientes, vt pu-
legium vtrumque, orig. hyss. melissam, saluiam, &c. Vel
iungantur partes perinei, quæ sunt circa sedem, aliquo
ol. calido, vt annethino, rutaceo. Si à recrementis reten-
tis & induratis fiat, remollienda est pars, & relaxanda.

Quare iniectione olei communis cum paucō vino vtilissima erit, vel decoctum pingue cum paucō sale & oleo, vel decocto maluarum, viol. branchæ vrsinæ, & mercur. seminis lini & fœnugræci. Quod si non reiciatur istis clysteribus, addenda erunt aliqua magis relaxantia, vt cassia, benedicta, hiera. Idem erit faciendum in multa pituita viscida retenta circa anum. Medicamentum acre si fuerit huius affectus causa, detergendum est medicamentis præscriptis ad humoris acrimoniam, deinde aliqua pingua sunt inicienda, vt butyrum dissolutum in brodio pulli, vel axungia porci, vel oleum amygdalarum. Hæc enim pingua acrimoniam frangunt. Si ab ulcere acciderit tenasmus, ob id pus acre, & retentum fieri solet. Quare clysteres ad puris deterfionem in principio iniciendi erunt, aucta mellis quantitate, aut sacchari. Vel additis vnguentis deterfuis, quæ vlcus detergendo hoc symptoma auferunt. In principio, quia vlcus magna ex parte solet esse sordidum, vnguentum ægyptiacum cum multo melle iniciendum est, aut vnguentum apostolorum eodem modo præparatum. Sensim minuere oportet eorum acrimoniam, quæ iniiciuntur, quia omnia vlcera post deterfionem magis dolorem sentiunt. Vlcus postea curatur curatione, qua postea docebimus. Sed ad tenasum & vlcus curationem multum confert talem facere iniectionem.

℥. hord. torref. p. ij. foliorum myrthi, oleæ, agrimo. an. M. j. florum centaurij minor. p. j. ros. siccatum p. s. absynthij tertiam partem M. j. fiat decoctio, in hydromelite, & frequenter iniciatur, donec vlcus deterfum fuerit augendo, vel minuendo mel pro deterfione facta. Quod si in hac iniectione vnguentum pōpholig. fideliter dispensatum dissoluatur, vlcus etiam curabit. Idem facit emplastrum diapalma, dissolutum, in multo oleo, ita vt inici possit. Idem præstat vnguentum diuinum, additis ℥. ij. calchiti. A vermium motione, & morsu circa anum si fiat tenasmus, inicienda erunt medicamenta valde amara frequenter, vel decoctum absynthij, marrubij, persicariæ, centaurij minoris, & in col. dissoluenda myrrha, aut fel bovis. Olea etiam addi possunt, vt oleum amygd. vel de absynth. vel parum ol. de iunipero vel petrolei, vel olei de

de spica. Satis est accipere ℥. i. vel ℥. ii. horum cum aliis propter eorum insignem vim. Benedicta, hiera picra, & alia laxan. post hæc amara commodissimè iniiciuntur. Possunt etiam dari pilulæ, ex aloe, myrrha, aga. rhab. & aliis amaris.

De Ani Procidencia. CAP. 22.

Rectum intestinum relaxationem patitur, quando ad extrâ propendit, neque sursum post assellationem retrahi potest. Intestinum enim rectum longius est factû, ut cum recrementa reddere volumus, propellatur extrâ, ne stercora remaneant in sinu illo, qui est inter clunes, quod, ut fiat, natura appositit duos musculos, qui ex utraque parte, ipsum retrahunt. Quare quòd non retrahatur, istis musculis imputandum est, vel quòd sint imbecilliores, vel resoluti, vel quia intestinum protenditur & inflatur, & ob tumorem maiorem suo loco reponi nō potest. Fit autem resolutio earum partium post longam nationem in aqua frigida, propter longam moram supra terram humidam, quæ intemperaturanervos ab ossis facto ortos, tenuiores resoluit. Fit etiam post dysenteriam & tenasimum, propter illam contentionem in reddendis excrementis, aut difficultatem in reddendis durioribus. Quare manibus reponere ipsum sensim oportet, & leniter comprimendo. Quòd si pars illa externa rugosa, inquinata fuerit, vino abluenda est. Si verò ob paralytim non retrahatur, locus fovendus est. Nam per commodiorem partem non possumus partes resolutas exsiccare, ut & unguentis supra coccigem, & os sacrum. Sed priùs tentare oportet evacuationem, quæ fit vomitu à cibo commodiùs agitante cibum, vel medicamento in forma syr. detergentis, & facillè purgantis, quale hoc.

℥. gly. ras. ℥. vi. polyp. querc. recen. ℥. iii. pass. sic. an. N. xxx. betonica, marrub. saluiz, merc. an. M. i. medullæ seminis carth. ℥. ii. senæ orient. ℥. i. flor. anth. stechad. an. P. i. fiat decoctio in lb. i. β. diss. mell. q. s. fiat syr. capiat primùm ℥. vi. deinde utatur digestivo sequenti per tres dies. Postea tertio quoque die capiat de apozemate supra dicto,

℥. mell. ros. col. ℥. iii. syr. stecad. ℥. ii. decocti hyss. vel betonicæ. ℥. i. fiat syr. aro. & cla cum ℥. ii. diagal. Efficacius reddetur apoz. si aga. tro. decoquatur, quod siue vomitum faciat, siue laxet, non potest non prodesse. Corpore euacuato & exiccato, attenuante & exiccante victu vtatur. Focu sequenti vtatur.

℥. puleg. vtriusque, marrub. beto. chamep. primulæ veris, verbasci an. M. i. foliorū cypress. lentisci, vel myrth. an. M. ℞. florum anth. stech. saluix an. P. ij. fiat decoctio in aqua & vino. In prædicta decoctione sedeat, vel spongiis nouis foueatur pars. Eadem decoctio fieri potest in lixiuio parato ex cineribus cypressi, vel lauri, vel roris, vel lentisci. Post fotum reponatur & sedeat supra scamnum ex ligno nucis valde calidum, quātum ferre poterit. Possunt fieri suffumigia ex resiccantibus & calfacientibus partem, vt,

℥. nucis moscatae, macis, garyoph cyperi, galangæ an. ℥. i. florū anth. stech. an. ℥. ℞. cortic thur. mastic. thuris mastuliculi ana ℥. iii. ladanī puri, hypochistidos ana ℥. ii. excipiantur terebinth. & pice fiant troc. lupinares, qui imponantur carbonibus, & fumus recipiatur per scabellum perforatum. Frequenter manibus comprimatur. Fumigio vii debemus post repositionem. Nam multo melius reponitur, quando molle est, & humidum, quā cum magis exiccatum. Linimenta parantur ex resiccantibus & calfacientibus, quæ sunt tenuium partium.

℥. ol. mastich. nard. & costini an. ℥. ii. vini generosi vel mal. ℥. i. piperis longi & nigri, galangæ, costi, cyperi an. ℥. ℞. decoquantur in duplici vase, & ol. illo inungatur regio ossis sacri, vel addendo ceræ rubræ vel viridis q. s. fiat vnguentum. Adde tempore inunctionis aquæ vitæ parum. Post repositionem vtatur hoc cataplas.

℥. vsnæ, herniariæ, an. M. i. saluix minutæ M. ℞. flor. stech. & saluix, ros. an. ℥. i. decoquantur in vino, & applicentur supra partem ad formam cataplasmatī, vel contundantur & excipiantur terebinth. vel pice liquefactis in ol. myrth. aut mastich. & reducantur ad formam emplastri. Aliud efficacius.

℥. stercor. lacerti ℥. iii. stercor. columb. & hyrund. an. ℥. i. stercor. capræ ℥. ii. excipiantur terebinth. & applicen-

tur supra os sacrum coccygémque. Possunt etiám dari, quæ fuere præscripta cap. de præcidentia vteri.

De Hemorrhoidibus. CAP. 23.

Hæmorrhoides nihil aliud sunt, quàm venæ sedis dilatatæ aut factæ varicosæ. Fiunt autem iis potissimum, qui cum magis conatibus & expressiõibus intestinorum recrementa reddunt, mulieribus, quæ frequenter, & difficulter pariunt: qui flatulenti sunt, & cachexia laborant, vel qui calculum, aut vlcera penis, vel recti intestini patiuntur. Harum multæ sunt differentiæ quæ à situ sumuntur, à colore, asperitate, vel à symptomate. A situ, quòd aliæ sint internæ, & non appareant, aliæ externæ, & circa sedem apparentes. Quare opus est distinctione ad diluendam quæstionem, num à vena caua, an à porta oriantur. Nam internæ fiunt ex venis intestinorum, quæ mesaraicæ dicuntur, aliæ autem à venis distributis circa sedem, quæ per eius loci pinguedinem perueniunt ad cutim. Ob id venæ internæ iis, qui laborant cachexia, frequentius aperiuntur, & iis qui difficulter excernunt, vel mulieribus, quæ difficulter pariunt, aut iis, qui frequenter vtuntur allio. Fluxus internarum maximè conuenit affectibus melancholicis, tumoribus splenis, hepatis, mesenterij: externarum verò in affectibus renum. Sanguinis verò reiecti colore & consistentia differunt. Nam qui ab internis fluit, splendidus, & tenuis est: qui ab externis, colorem habet magis saturum. Sanguis enim dilutus permixtus multæ substantiæ serosæ, magis tenuis & splendidus est, qualis aliquando redditur in fluxu hepatis. Nam sanguis venarum mesaraicarum, rudem tantùm formam habet: qui verò ex tamis venæ cauæ defluit, magis concoctus & elaboratus est, vnde & color magis exsaturatus. Differunt tertio, quòd aliæ leues sint, vussque similes & læuitate & colore: aliæ rugosæ, quas practici morales à moris vocant, vt alias, vuales ab vuis. A symptoma **e** verò, quòd aliæ sint ab inflammatione, aliæ sine. Item aliæ sanguinem effundunt, & nomen generis seruant, aliæ nihil excernunt, & ob id cæcæ dicuntur, quæ dolorem vehementissimum indu-

cunt. Fluit per istas sanguis per diautosim, dianastomosisim, aut diapodesim. Hi vero modi sic deprehenduntur. Si sanguis sit aquosus, & paucus, per resudationem fit: si per anastomosisim, paulò crassior est, & in maiori quantitate, & in forti compressione guttatim defluit, & non nisi cum redduntur excrementa alui. Si ob arroSIONem venæ, præcessit vlcus circa sedem, sanguis fluit crassior, & in maiori quantitate, & etiam siue compressione. Fiunt hæmorrhoides in quibusdam per intervalla, in aliquibus quarto quoque anno, in aliis singulis annis, ut in his, qui multo sanguine abundant. Quare si quis velit illas inhibere, duo sunt facienda mittendus sanguis è brachio, & medicamenta repellentia circa sedem sunt apponenda, minusque est comedendum. Quòd si iam factæ sint, & prænumidæ, dolorénique inducant, relaxandæ sunt, & aperiendæ, si sponte sua non aperiuntur post relaxationem. Aperiuntur autem multifariam, ut medicamentis, arrodentibus, & acerbis, ut succo cepæ, fellibus porci, succo cyclaminis, medulla coloch. & succo aliarum herbarum acrum, ut cameleæ, thymeleæ. Apponuntur supra magistumenta, si extra appareant: si intus lateant, balani conficiuntur, introque mittuntur, vel iniiciuntur clysteres ex succis, vel decocto, in quibus dissol. fella, vel benedicta, vel hiera. Quòd si appareant, melius erit sanguisugam apponere, & extrahere, quantum volueris. Et quando non possunt hyruidines apprehendere, non est malum ferro apperire parua apertione. Sin aperta sint hæmorrhoides, neque sufficiens quantitas sanguinis emittatur, sedeant in aqua, quoad videatur sanguis satis fluxisse. Quibus consueverunt fluere, & ob suppressionem morbus aliquis subortus est, vel morbi dispositio, ut lepræ, canceri, sputi sanguinis, hydropis &c. sunt aperiendæ, Aperiuntur autem in mollibus & delicatis, qui venas admodum delicatas habent, si panno aspero, aut foliis asperis, podicem confricent. Talia sint folia ficus, cucum. agrest. aut aliarum arborum, vel herbarum, ut borrag. vel panno infecto succo cepæ, vel centaurij minoris, vel felle, vel cyclaminis, aut aliorum actium ut brass. marinæ, chamel. thymel. Nos apertionem tentare debemus, priusquam vehementissimus do-

*Inhibendi
modus.*

*Aperiendi
ratio.*

lor oboriatur. In bene sanis, in quibus neque propter cachexiam, aut nimiam plenitudinem infantur, curari debent in totum à principio. Id commodè fit auferendo causam primam, & corroborando partes sedis. Et si mulier ob frequentem partum, & difficilem dolorem vel fluxum hæmorrhoidas patiatur, post tertium aut quartum mensem, incipiat ut repellentibus, ne sanguis accumuletur, & ut pars constringatur, ne tempore partus tam faciliè dilatetur, & sanguinem recipiant.

Commodissimum topicum remedium erit, quod paratur ex musc. psillij, & aqua peculi ros. vel myrthi, vel *Topica.* plantag. vel solani. Ponitur supra stupas, vel pannum rarium, & post detersionem podicis cōfricatur iis stupis vel panno, vel fiat linimentum sequens.

℞. ol. ros. vel myrtil. vel cydon. ℥. iii. aquæ ros. succi. plātag. vel ceterac. vel ling. pass. vel solatri, vel semperuiui, vel umbilici ven. an. ℥. ii. coquantur olea ad consumptionem succorum, postea in mortario plumbeo agitentur, donec crassitiem quādam acquirant, & colorem mutant. Tali vnguento fricetur pars, ut suprà dictum est de musci. Potest etiam addi aliqua pars muscil. vel albuminis oui, vel cerus. lotæ, vel lytharg. diligentissimè triti. Procurent, ut alui excrementa semper mollia sint, ut cum facilitate reiiciantur, quod fiet usu panis ex fecali, usu pomorum coctorum, prunorum aut herbarum emollientiū, vel molliter detergentium in iure pingui coctarum, ut mal. lact. borrag. cicla, mercur. spinac. &c. Eadem facienda in iis, qui ob difficultatem excernendi infantur. Vrantur frequenter cassia ante cibum, aut aliis lenientibus aluum. Abstineant à suppositoriis acribus, sed conficiantur tantum ex lardo pingui, vel candela ex sæuo. Si ad extrā sint, foras ex repellentibus & constringentibus fieri possunt. Si internæ, immittantur succi per syringam, & vnguenta liquida, vel fiant rentæ oblongæ vnguentis illitæ, & immittantur. Eadem vnguenta valent in principio doloris, quibus addi possunt vitelli ouorum, & albumina frequenter agitata. In vehementissimo dolore, & tumore iamiam facto magno butyr. axungia liquefactæ, aut pomata commodè iniiciuntur, vel lini semina aut scœnug. muscilag. applicantur. Quod si hæc non proficiant, ad ea,

*Quib' remol-
letur aluus.*

*Quibus utem-
di in his qui
raro egerunt.*

*Que condu-
cunt proprie-
tate occulta.*

quæ magis à proprietate occulta, quam manifesta condu-
cunt, deueniendum, vt oleum de vermibus, in quo di-
cuntur aselli (ὄνους vocant) vel ol. de chrysomelis (vulgò
abricots, vocant) quæ ego puto prodesse, quia digerunt a-
liquam portionem humoris serosi, & ol. relaxat partem
distentam. Ob id ad doloris sedationem diligentissimè
inspicere oportet, si pars sit cum aliqua inflammatione.
Tunc enim refrigeranda & relaxanda est. Nam constrin-
gentia & verè repellentia in dolore vehementissimo non
sunt apponenda, nisi fluxus immoderatus iunctus esset, &
qui rarò iungitur, nisi per arrosionem fluant hæmorrhoi-
des. In dolore cum caliditate magna vtimur vnguento
ros. viol. vel suprâ dicto linimento, parato in mortario
plumbeo, vel simile fit cum ol. viol. vel succo hyosquiami
in pauca quantitate ponitur, vel ol. mandrag. in vehemē-
tissimo dolore. Cogimur aliquando ob vehementiam do-
loris opium diluere in ol. viol. vel chan. vel viol. vel lil. &
amyg. dulc. aut in muscil. fœnug. & supra partem appone-
re cum pauco croco. Si sine magna inflâmatione sit, po-
tiusq; ob distentionē dolor fiat, oportet retrahere sangui-
nē, ne fluat cucurbita apposita supra iecur, & lienē, & lini-
mento ex ol. ros. myrrh. & aliis cōstringentibus supra re-
nes. Supra partem dolentem illinuntur olea superius enu-
merata nempe lumbricorum, asellorum, & aliorum emol-
lientium, & digerentium. Vel fiant talia linimenta.

℞. rad. lil. ꝑ. β. ol. amygd. viol. axung. porci an. q. i. de
coquantur simul, deinde pistentur, & ad formam linim.
reducātur, vel catap. addendo vitellos ouorum coctorum
contusos similiter N. iij. applicetur supra partem. vel,

℞. radic. liliorum ꝑ. β. ol. amygd. viol. axung. porci an.
q. i. decoq. simul, deinde pistentur, & ad formam linimē-
ti reducantur, vel catap. addendo vitellos ouorum contu-
sos N. iij. vel,

℞. musc. fœnug. seminis lini extr. cum vino ꝑ. ij. butyr.
recen. ꝑ. iij. seui hirci ꝑ. i. simul agitentur in mortario plu-
beo, fiat linimentum, vel,

℞. vermes terrestres, vel sanguisugas N. xx. coquantur
in oleo amygdalarum dulcium, & diligentissimè contun-
dantur, & applicentur.

℞. fecis ol. liliorum, & ol. hyperici an. ꝑ. iij. seui hirci

Linimenta.

℥.iii.j. fiat ad formam linimenti. Linimēta magis conueniunt, quā vnguenta. Quòd si vnguenta parentur ex metallicis aut similibus, oportet esse diligentissimè trita, vt collyria, & dissoluta supra cōtem. Sedeāt in decoctione sequenti.

℥. radic. bisinal. mal. viol. an. M. j. flor. chamo. mel. samb. hyper. an. p. ij. seminis lini, fœnug. an. ℥. j. fiat decoctio in brodio pingui intestinorum, vel in aqua, quibus adde exungia porci ℥b. j. Dolor aliquādo Prouenit propter asperitatem, cū altera alteram tangit, & confricat, ob id necesse est interponere bombacem intinctum linimentis appropriatis, vt si cum inflammatione, vnguentis scriptis ex succis, & albumine oui, vel ol. ros. vel viol. conueniet, vel mucilago psilij, & cyton. Si sine inflammatione, remedia, quæ parantur ex muscilagine seminis fœnug. vel lini, vel ex sæuo & adipe, vel teretinthina abietina mixta a xungia gallinæ. Fluxus immodicus hæmorrhoidarum statim suppressendus, quia toto genere præter naturam est, & rationem causæ habet. Refrigerat iecur, & totum corporis habitum, & vires deiecit. Supprimeretur autem diuersionibus. Diuertitur autem euacuando sanguinem extra corpus, vel trahendo in partem remotam. Si multus non fluxerit sanguis, corpūsque multo sanguine abundet, vires valeant, & ætas non dissuadeat, vena brachij aperienda erit, parua apertione, ne multus sanguis affatim fluat, & vt magis tenuis & serosus fluat. Si verò vel æger debilis sit, aut propter multitudinem sanguinis defluxi, fiant ligaturæ dolorosæ in extremitate digitorum. Apponantur cucurbitulæ supra iecur & lienem, vel sub alis, vt sanguis extra trahatur. Nam si sanguis multus sit in hepate vel liene, per illam regionem ad sedem defluit: apponendæ erunt cucurb. sub alis, vel in ea parte thoracis, in qua musculus brachij positus est. Diuersione facta, & reiectis alui excrementis, vnguentum illud præscriptum ex succis herbarum, in mortario plumbeo agitatū vtile erit. Efficacius verò redditur, si huic vnguento dissoluatur ouum integrum cum testa assum diligentissimè contritum. Quod si testa non bene cōteretur, dolorem faciet. Ob id prius probetur manu, num quid asperi reperiatur. Vel auferatur

Quibus superimittitur fluxus immodicus.

Post diuersiones quid faciendum.

testa, & cuticula illa interna oui assi, & diligentissimè se-
orsum puluerisetur: postea reliquo ouo contrito permis-
ceantur. Erit & efficacius, si cerutam & lythargirum rece-
perit, vt prius dictum est. Si addatur bolus armena aut
terra sigillata, vel fabrilis præparata, erit efficacissimum,
& si herbarum astringentium succum in eo vnguento
posueris, vt plantag, taphi, barb. linguæ pass. burs. pastor.
vt hoc modo.

℞. succi plâtag. burs. pastor. & raps. barb. an. ʒ. iij. syr.
acetos. simpl. ʒ. iij. concoquantur simul leuiter, in qui-
bus misce sang. drag. ʒ. j. boli vel terræ sigill vel rubricæ
fabrilis ʒ. iij. radi. biltonæ subtiliter pul. ʒ. j. β. cerus. lotæ
ʒ. j. simul incorporentur & reducantur ad formam lini-
menti. Hæc vnguenta, quæ sine ol. parantur, magis con-
stringuntur, quàm quæ cum ol. fiunt. Syr. acetos. conue-
nientissimus est, quia & repellit, & ob sacchari viscofi-
tatem arida retinet, & facit adhærere supra partem. Pos-
sumus etiam vsurpare syr. myrtill. cydon. & alios astringen-
tes, vel succos, vt cydon. aut aliorum. Sapa etiâ quan-
do sedandus erit dolor, & erit constringendum, vtilis erit
ad excipienda medicamenta. Mucilagines etiam ad exci-
pienda omnia ista & repellendum conuenient. Si san-
guis multus & crassus fluat, augmento est vt supra dixi-
mus, sanguinem per deaurosim euacuati. Quare inspici-
endus est locus affectus, num in eo vlcus aliquod appa-
reat, quod faciliè videri poterit, si æger in sella perforata
sedeat supra mensam, aut aliquo loco edito & in luce, &
frequenter locus detergetur. Ita enim deprehendetur à
qua parte fluat sanguis, & tunc vnguenta ad curationem
vulceris præscribenda erūt: quòdque à nobis præscriptum
est ex cerusa & lythargiro, vtile esse poterit. Vel illud,
quod recepit testam oui, quæ testa crustam facit & san-
guinem à quacunque parte fluentem citissimè retinet, &
sine magno morsu resiccat. Deterget, vbi est detergen-
dum, & crustam facit. Pul. ex testa non est abiiciendus,
quia sanguis, qui ab vlcere effluit, satis obtendit acrimo-
niam eius. In fluxu immoderato, & in vlceribus possunt
fieri encathismata, vel potus, & oportet illa remedia esse
actu frigida, vt constringant. Calor enim semper dilatat,
trahit, & fluxiones auget, sed illa actualis frigiditas subi-

*Sanguis
crassus.*

*Pul. ex oui
testa
In fluxu
immodico.
quid.*

tò cōstringit partes, & sanguinem repellit, facitque con-
crescere, qui concretus postea alium sanguinem retinet.
Quare non erit præter rationem, si pulueres constri-
gentes sanguine proprio, vel suillo, vel bubulo, vel a fini-
no excepti, supra partem apponantur. Fiaut autem ex his
quæ cōstringunt, & vicationis curationem non im-
pediunt, vt.

℞. rad. bistortæ ℥b. β. rad. tapf. barb. & suberis an. q̄r.
j calcitrax (quam puto esse veram spinam albam) M. ij.
vel scorpionū. M. j. vel burs. pastor. virg. pastor vel her-
maria, vel ling. pass. M. j. syderitis M. β. decoquantur in
aqua cisternæ, & pauco vino astringente, & pars fouea-
tur, vel sedeat in decoctione, & super herbas decoctio-
nis. Vngere totam lumborum regionem vsque ad primā
costam ol. vel vnguentis cōstringētibz, & nates etiam,
non est inutile. In hoc fluxu astringentia intus assumpta
non multum valent. Nam si debilia sint, euincuntur, &
inefficacia, priusquam partem affectam contingant. Si ef-
ficaciora sint, & multum cōstringant, cōstringendo
sanguinem exprimunt, & fluxum augent, ventremque
siccant. Quare satius erit illis abstinere, & potissimum
pilulis de bdellio ad id commendatis, quæ quanquam
valent, ad vlcera sedis, vteri, & aliarum partium interna-
rum, si sanguis fluat, non possunt conuenire tales, quales
sunt in Officinis. Cum enim careant vero bdellio, myr-
riam, quæ bdellij modo lentescit, vsurpant, & sic illud
medicamentum potius mouet, quam sistat, vt nos sæpe
expertī sumus. Myrrha enim multum mouet sanguinem,
vt patet ex tro. de myrrha, qui menses prouocant. Quod
si quis velit ad vlcera, vel ad fluxum, parat sine bdellio, &
eius loco ponat sanguinem draco. vel gummi tragac. aut
arab. Hæ pilulæ sic paratæ exiccant serosam sanguinis
substantiam, & crassiotem reddunt, vt de rasura ossis sæ-
pe diximus. Incrassantia sanguinem præstare aliquā uti-
litatem poterunt, vt si fieret hoc modo opiata ex empla-
sticis & siccantibus.

℞. conf. symph. ℥. j. ros. antiqu. ℥. β. gummi tragac.
arab. sang. drac. an. ℥. ij. boli armeni ℥. ii. j. cum syr. de iu-
iub. fiat opiata, vtatur manè & ante coenam. Potest etiam
addi rasura sepiæ & carabæ an. ℥. ii. j.

*Vnctio lum-
borum.*

*Pilula de
bdellio in
offic parata
non sunt ex
vfu.*

Myrrina.

*Opiata sic-
cans.*

Vtuntur pro cibo amylo, hord. medicamento vel polenta ex farina hordei cocta in furno, parata cum iure pedum veruccis, vel porci, vituli, vel bouis. Sunt qui voluerunt hunc fluxum deriuare, idque prouocando sudorem vel vrinas, quod fieri nequit. Nam quæ prouocant vrinas, vel acria sunt, vel humida. Acria, vt verè cientia vrinas, qualia sunt spica celtica, nardi, semina apij, petro. & similia. Illa verò sua acrimonia fluxionem prouocât. Quatuor verò semina frigida maiora, ob humiditatem faciunt sanguinem liquidiores, & magis ferofum. Porro quæ sudores prouocant, ea sanguinem fundunt. Quare nullum horum tentare oportet.

De vermibus

CAP. 24.

Vermes toto genere præter naturam sunt, ob id expellendi. Sunt autem tria genera, & vt aliquibus placet, quatuor, scilicet, rotundi, longi, & alij parui albi similes vermibus casei. Tertium genus est illud, quod à latitudine, latus vermis dicitur, potèstque vermis aut tinea appellari. Nam Græci tineam vocât fasciam oblongam & albam. Hic verò trium aut quatuor digitorum est, aut quinque, qui secundum longitudinem intestinorum extenditur, vel circumplicatur, vt longiores aliquando sint ipsis intestinis, vt qui tricenum sint pedum, vel plurium, teste Plinio. Fiunt autem à pituita, vel à chylo viscoso. Quòd si talis materia continua sit, & extensa, animatur, non, vt Aëtius putauit, quando tunica intestinorum interior abscedit. Nam impossibile tunicam illam abscedere, & accipere vitam. Aliqui putarunt cucurbituos esse foetus lati lumbrici, sed id falsissimum est. Nam nulla est sexuum distinctio, & ex putredine generatur. Alij autem dixerunt cucurbituos esse frustra lati vermis, sed neque id verum est. Nam cucurbitui videntur esse animalia, nō partes animalis. Fiunt omnes in putredine, quia vt Arist. docet, quod est putrefactū, ad aliquid generandum est ineptum. Sed cū ex aliqua materia, aliqua animalia generantur, quia illud totum quod est in ea re benignū absumitur, ad generationē animalis, quod superest, est ve-

Causa material.

luti fex vel recrementum, & redundans, quod naturali calore destitutum, facillè putrescit. Fiunt in sacco magis, *In quibus partibus gignuntur.* quàm in alia parte lumbrici: Ascarides circa sedem: Lati secundum longitudinem coli. Si multi sint, qui chylum assumant, corpus minuitur, aut laborant quasi vultimia ob assumptionem alimenti. Si quiescant in suis locis, alimentum quoque abundant, nihil noxæ adferunt. Sed si solvantur ab intestinis, & ventriculum ascendunt, potissimum teretes, per os & nares reiciuntur, vel si os ventriculi mordeant, animi defectionem inducunt. Dignoscuntur autem tum ex his, tum ex acore anhelitus, tussicula inani, & sicca, quæ aliquando nonnullos infestat. Cum clamore expergiscuntur, qui laborant vermibus, & profundè satis dormiunt. Patiuntur quendam dentium stridorem. Cognoscuntur collecti in ventriculo ex eius morfu, nausea fastidio & vomitu. Si in tenuibus intestinis consistant, tunc fluxorem alui faciunt, vel lienteriam, venter inflatur. Certissima nota est, si aliquos reiecerint, vel assumpto medicamento purgante, aut amaro, aliqui descendant. Fiunt etiam quotidianis similes, & aliquando inordinatæ, vel horridæ. Latus lumbricus ex illa cibi appetentia immodica facillè deprehenditur, & ex gracilitate, & imbecillitate, quæ sentitur sine alia manifesta occasione. Certissimam notam omnes esse volunt, reicere cubitos, vel quia, ut aliquibus placet, sint frustra, vel quia parui remaneant, neque possunt ad eam peruenire magnitudinem ob absumptum alimentum à maioribus. Ascarides autem in ano fiunt, & conglobati degunt infiniti, qui ob frequentem illam motionem aut succum, tenasimum faciunt, & antipruritus. Et quò frequentius alui excrementa reddunt, eo melius se habere existimant. Apparent in excrementis semper aliqui, sed potissimum quando excrementa liquida, & biliosa sunt. Vermes sui ablationem indicant, cum sint toto genere præter naturam, potissimum quando morbum faciunt, & quando fluxum, vomitum, morsum, & alia symptomata enumerata suscitant. Quando autem vermes reiciuntur in morbis acutis, ut in febribus ardentissimis, & aliis morbis senum & puerorum, non statim debemus nos ad illos nostram totam intentionem convertere, ut mulierculæ faciunt, & medici mulieribus in-

Signa.

Error medicorum.

feruientes, quod facit, vt ægri intereant, neglecto morbo, aut cum magis ad vermes curationem conuertunt, quàm ad morbum: vt si febris continua, aut alius morbus biliosus, aut fluxus ventris aliquem occupant, aut in morbis acutis in principio vermes reiecerit, semen contrà dare solent, quod febrem maiorem accendit, vel corallum, & alia quæ astringunt, ad vermes occidendos, opportuna solent administrare. Quæ omnia affectibus præcipuis aduersantur, vt multum amara, febri & fluxui ventris, astringentia & siccantia febribus. Quare oportet medicum diuigenter distinguere, num febris à vermibus dependeat, vel utrum vermes reiciantur ob aliam causam, qui semper continentur in ventre. Quod si cognouerimus febrem aliunde fieri, quia quartana, vel tertiana, vel vera quotidiana est, nullumque, quod urgeat, symptoma ostendit, negligendi sunt, vel ea tantum medicamenta præscribenda, quæ affectui præcipuo, & vermibus conueniunt, vt medicamenta laxantia in febre: cum vermibus, laxantia amara, & leuiter astringentia in fluxu & vermibus. In febribus ab obstructione & vermibus dare possumus syr. de bizantiis & acerosum cum decoctione & graminis portulacæ. Adhibere topica remedia supra vmbilicum, quæ vermes interficiant, & protrudant, si vermes cum febre iungantur, tunc oportet esse amara & laxantia, vt quæ parantur ex pul. aga. fellibus, farinis amaris, aceto, succis herbarum, vt,

℞. succi persicar. vel aizoi minor ʒ. j. extrahatur cum aceto. In illis succis diss. fellis porci, vel tauri ʒ. j. aga. ʒ. ij. farinæ lupinorum q. s. ad inspissandum cum terebinthina, fiat ad formam cataplasmatidis, applicetur supra vmbilicum. In hoc nos abstinemus à portulaca, corallo & farina lentium, quia hæc omnia astringunt, quibus non utimur, nisi cum vermes fluxui immodico iunguntur, quem compescere volumus, & post magnas euacuationes. Nam in principio etiam licebit uti suprà dicto, aut alio calidior, si febris non adsit. Myrrha, aloë, bitumine, petroleo, & aliis vehementer calfacientibus etiam abstinemus ob febrem, quibus in aliis utimur, cum sine febre vermes infestant. Si vermes in causa sint fluxui ventris, egeatque corpus purgatione non est verendum uti

aliquo medicamento purgante, & præcedente cataplasmate. Quòd si pueri fluxu longo, aut vomitione multa corpus satis purgatum fuerit, aut corpus redditum imbecillius, si diarthea sit, tale conveniet.

℞. ol. cydon. $\mathfrak{z}$ .ij. succi portul. $\mathfrak{z}$ .j. β . extrahatur cū acetō, farinæ lentium $\mathfrak{z}$ .j. β . coralli rub. cornu cerni vñ an. $\mathfrak{z}$ .ij. incorporentur simul & cum pauca terebinthina, vt adhæreas, fiat ad formam cataplasmatidis. Quòd si volueris vnguentum facere, coquatur in ol. succus, & minue quantitatē farinæ, aut eius loco, adde ceræ quantum sufficit, fiat vnguentum. In his omnibus topicis remediis acetum conuenit ad penetrandum, sed maiorem addimus quantitatem, quando vel constringendum est, vel refrigerandum, vt in febribus. Si autem licenteria sit, calidiora, & quæ plus roborant ventriculum, eligenda sunt, vt facultas retentrix, & cōcoctrix simul reficiantur, & corroborentur. Fit autem hoc pacto.

℞. ol. de absynth. $\mathfrak{z}$ .ij. ol. nardior. $\mathfrak{z}$ .j. succi mentæ $\mathfrak{z}$. β . myrthæ $\mathfrak{z}$ .j. aloës $\mathfrak{z}$ .ij. mastiches, corall. rub. an. $\mathfrak{z}$ .j. ceræ parum, fiat vnguentum, tempore inunctionis adde parum aceti, vel vini maluanici. Oportet etiam secundum illam rationem interna remedia inuenire, quæ vtrique affectui profunt. Quòd si sine istis accidentibus pueri vermibus torqueantur, remedia etiam calidissima, & efficacissima præscribenda sunt. Itaque si latus lumbricus vel teres, medicamenta laxantia, & amara in principio danda sunt, vel amara in principio, vt occidantur, & postea laxantia, vt occisi expellantur. Confectio illa, quæ diacarth. dicitur, potentissimum est remedium, datum pueris ad vermes deticiendos, & ad pituitam vel chylum corruptum, ex quo generantur, & nutriuntur, vel infusio agarici in oximel plurimum valet Rhab. quādo vel fluxus ventris, vel bilis purganda est. Portiones ad occidendos vermes parantur ex decocto port. vel absynt. graminis, additis syr. convenientibus, quales sunt syr. acetos. simpl. de bizantiis, si pituita extrenuanda sit, vt in febribus: vel syr. de limonibus, de acetos. citri, quando obstructions aperiend. & refrigerandum. Syrup. endiuiz cōpositus, si est refrigerandum, vel laxandum, vel obstructions aperiendæ. Si ventriculus & intestina detergen-

Syrupi convenientes.

da, & corroboranda sunt, sy. de absynthio. Si verò refrigerandum, & astringendum, syr. end. simpl. magis conuenit. Fiant hoc modo.

℥. syr. acetos. simp. vel de bizant. ℥. j. vel an. ℥. β. aquarum graminis & aspar. an. ℥. j. aquæ absynth. ℥. β. misce pro vna dosi, vtatur per tres aut quatuor dies, quibus finitis dentur medicamenta laxantia. Interim dū vtitur istis syr. iniiciantur clysteres ex lacte, saccharo, vel melle. Si febris adsit, ex hydromelite, vel iure pulli, & saccharo. Si duxus ventris sit cum febre, ex decocto hordei & saccharo. Si fluxus adsit sine febre, ex lacte calybeato, & pauco saccharo rosato. Die verò ante purgationem, addantur aliqua laxantia in prædictis clysteribus. Si sine fluxu sint, vt succum ciclæ, vel mercur. aut parum benedictæ, vel hieræ picræ. Et omnes isti clysteres parentur sine oleo, nisi quando iam attractos volumus euacuare, & medicamentis laxantibus vtimur, maximè si aluus sicca & astricta sit.

De colico dolore.

C A P V T 25.

Colicus dolor symptoma est, quod sequitur continui solutionem, quæ fit à distentione coli, aut frigida intemperie. Intemperies autem frigida fit, à pituita vitrea aliisque pituitæ speciebus, quæ lentore suo ita

Nota pituita vitrea. intestinis adhæret, & frigiditate sua ita lædit, vt intestinum perforari videatur, & dolor fixus est in vna parte intestini, qua nota discernitur ab ea, quæ fit à flatibus distendentibus intestina, & à multitudine alterius pituitæ. Fit etiam, sed rarò, à materia calida, quæ calidam intemperiem inducendo, dolorem facit acrem, & velut mordicantem. Hæc species sequitur magna ex parte biliosos morbos, cum bilis retinetur, vt in ictero, febribus biliosis, & præcedit dysenteriam. Illis notis cognoscitur, aut sibilis retineatur, quæ solebat expurgari. Irritatur maximè auxiliis caloricis, cum in aliis causis magnam præstent utilitatem. Sequitur etiam magnas durities factas in intestinis, aut retentionem excrementorum durorum in ventre, ob quas duas causas distenduntur intestina copia excrementorum & flatuum. Co-

Nota biliosa colica.

Signa.

gnoscitur à ventris distentione & tumore, & à recremen-
torum retentione, quæ quotidie solebant excerni. Du-
rities autem deprehenditur tactu. Fieri etiam potest ab
inflammatione intestinorum. Colicus dolor conuenit *Quibus cum*
cum iliaco & nephritico, & vteri dolore. Ab iliaco qui- *conuenit do-*
dem, quòd in eo sit magna ex parte febris, & vomitus, *cor colicus.*
non solum pituitosus, vel biliosus, sed aliquid chyli per
intestina, & aliquando non nihil fœtoris habet. Hæc nō
solent in prima vomitione, neque in secunda apparere.
Nam primis illis vomitionibus reiiciuntur ea, quæ in
ventriculo collecta sunt. Dolor iliacus est magis fixus, & *Distinctio*
magis in circuitu umbilici: Coli verò dolor magis in la- *iliaci à coli-*
teribus, & paulò infra ventriculum ob illam reuolutio- *ca.*
nem coli, supra fundum ventriculi. Quare non est nota
admodum certa, neque in colico dolore, neque in dysen-
teria præsentiscere dolorem in superiori parte. Discer-
nitur autem ab vteri dolore, quòd dolor vteri fiat magis
in ligamenti, quàm in alia parte, & maximè post partū. *Quomodo di-*
Discernitur hac certissima nota, quòd dolor descendat *scernitur ab*
ad inguina, & à multis credatur dolor coxendicus, pro- *vteri dolore.*
pterea quòd vteri ligamenta ferè ad internam coxendi-
cis partem perueniant, & ligètur. Fiunt & vteri dolores,
quibus difficulter fluunt menses, eo tempore, quo fluxu-
ri sunt. Tunc dolor circa renes magis sentitur, quàm in
interioribus, & aliis partibus, ob distentionem factam in
venis prouenientibus ad vterum cum vasis spermaticis, &
ad cornua vteri. Dolor nephriticus duplex est, vnus, qui *Nephriticus*
sequitur inflammationes renum, alter, cum lapis aut pi- *duplex.*
tuita per vtereros descendit. Si ob inflammationem renū,
febris ad-est, quæ colicum dolorem ab hoc distinguit, est-
que sensus doloris cum maxima renum caliditate. Si ob
calculum aut pituitam excitatus sit, dolor incipit à reni-
bus, & in vesicam definit, & fixus est, diutius durat. Vrina *Distinctio*
aquosa, & tenuis in principio, vel turbida, aut retinetur *nephritici*
vrina. Hisce notis distinguitur à colico dolore. *à colico.*

Curatio colici à pituita vitrea.

Colicus dolor à pituita vitrea non curatur, nisi post
multos dies, & post euacuationem, & alia multa reme-

dia, quia pituita multum cruda est, & multum resistit concoctioni expulsiōi que. Quare erit utendum fortioribus remediis. Si in principio æger vomat, optimum erit impetum naturæ iuuare larga portione olei & vini maluatici permixtus, aut leui decoctione asari. Si non vomat, optimum est prouocare vomitum, si ad id aptus sit. Postea iniiciatur clyster molliens, & calefaciens multum, qualis est ille ex decoctione r. tæ, pulegij vt. insque hyss. aliisque attenuantibus, & calefacientibus paratur, vt.

*Clyst. molliēs
& calefac.*

℞. radic. bismal. liliorum, brion. an. q. r. j. puleg. vtriusque, matri b. abrotani an. M. i. flor. chamomelil. fames. vel anthos, vel st. ch. an. p. i. seminis hui, & fœnu. an. ℥. i. anis. fœni fœsel an. ℥. ℞. fiat decoctio, in aqua & vino albo an. ℥. viii. diss. benedictæ ℥. i. vel ℥. i. ℞. si difficilis sit aluo, vel indurata maioris, vel diaph. vel hieræ picræ, vel hieræ colochint. tantum den, butyri aut qui, vel pinguedinis porci antiquæ ℥. ii. ol. veteris, vel aneth. vel rutac. vel nucum ℥. iii. Oleum autem præstantissimum est oleum nucum ob partium tenuitatem. Isti clysteres fortiores dandi sunt, & in principio, & post aliquam coctionem materiæ. In principio, quia est minuenda magna illa copiacrementorum recti intestini & coli, post coctionem materiæ ad eradicationem. In medio tempore oportet clysteres esse minus trahentes & magis concoquentes, vt si fierent ex decocto paulo ante descripto, non additis laxantibus, addita magna quantitate, vel butyri, vel olei, vel pinguedinis, addito parum mellis, vel sacchari, vt semper aliquid detergatur, vel ex solis oleis, & vino. Evacuatis utcumquecrementis crassis, induratis ab intestinis & vomitione utcumque purgato ventriculo, crudis illis humoribus utilissimum erit pilulas de hiera simpl. præscribere, vel elephanginas, vel de benedicta, aut aliquas alias, quæ neque myrobal. neque medicamentum aliquod astringens recipiant, aut fortiter attrahens. Illis enim fortioribus utendum est post materiæ coctionem. Fiunt autem hoc modo.

Pilula.

℞. pilularum de hiera simpl. vel de aromatibus ℥. ℞. castor

castor. ℥. β. cum syrup. de stechade, vel de bizantiis, vel de arthem. fiant pilulæ. Hæ ob castoreum liquefaciunt pituitam, & solvunt dolorem. Fieri etiam possunt pilulæ ad sedationem doloris, si admodum virgeat, sic,

℥. pul. diagalangæ, aīo. iof. ana ℥. ij. castor, ℥. β. eu- *Pilula ad se-*
phorb. gr. x. ol. ij. diligentissimè contusi cum pistillo fer- *dationem do-*
reo calido, dissolutique in vino maluatico ℥. j. β. piperis, *loris.*
croci myrrhæ ana ℥. β. formentur pilulæ. x. pro, ℥. ca-
piat pilulas. iij. j. aut. v. Quòd si non sedetur dolor, dentur
9. aut 10. Sunt autem conficiendæ parvæ & molles, vt ci-
tius dissolvantur, & citius dolorem sedeant, minusque in
ventriculo remorentur. Utile est medico has pilulas ha-
bere paratas domi suæ. Nam ob insignem facultatem,
& præsentem utilitatem Pharmacopolæ his abuti pos-
sent. Eadē pilulæ viles eiūt in nephritico dolore, à cal-
culo, vel à pituita, addito ℥. j. carabæ ad ℥. j. pilularum. Si
ab inflammatione dolor virgeat, eadē pilulæ sine euphor-
bio, pipere & myrrha, viles erunt. Ad cōcoctionem ma-
terix & sedationem doloris, post præcedentium reme-
diorum vsum, cataplasmata, ex residua clysteris, fo-
tus ex decoctione eiusdem, augendo seminum, florū, &
herbarum quantitatem, convenient. Post fotum & cataplas-
ma, inungatur regio ventris oleis calfacientibus, attenuā-
tibus, incidētibus, & relaxantibus, vt ol. antiquo. irino, Ke-
rino, rutaceo, quibus addendum est vinum maluatikum,
vel parum aquæ vitæ, loco aceti ad penetrationem, vel
addita cera, & pauca terebi. fiat vnguentum sic,

℥. axung. gall. vel butyr. nō salui ℥. ij. ol. cham. aneti *Vnguentum.*
an. ℥. j. β. terebint. ℥. j. seminis apij, petro. galangæ, spicæ
vtriusque an. ℥. β. ceræ parum, fiat vnguentū: quo inun-
gatur totus venter frequenter, addendo vini, vel aquæ vi-
tæ parum, tēpore inunctionis. Post vsum horum reme-
diorum, dentur pilulæ priores, quibus adde pro ℥. j. tro.
alandal gr. vj. ag. tro. ℥. j. Clysteres, qui iniiciētur, sint si-
miles primis. In iusculis semper ponatur vinū maluati-
cū, vel decoquat aliquot gr. piperis, aut galægæ, aut zin-
zib. vel in aqua bullita ad parū, porū cinamomi, vel car-
damomi, & hoc cum nulla adest febris. Nā si febris ad-
est, quod rarò evenit, minus caloricis est utendum. Si
sitis virgeat ob clamores, & dolores, neque adsit febris,

detur syr. capill. ven. cum decoctione piperis, vel anis. vel galangæ decoctorum in multa aqua. Nec est danda aqua hordei ob flatum, quos gignit. Si quis velit concoquere humorem syrupis, conueniunt omnes, qui sine aceto parantur & vim habent incidendi, attenuandi, & detergendi, vt syr. capill. de byzantiis, de stechade, de gly. commiscantur, vt fiant imbecilliores, & fortiores. Imbecilliores, vt.

Syrupus.

℞. syr. capill. & de stech. de arthem. ana ℥. iij. vel syr. de gly. & mell. anth. vel scill. cum syr. de byzantiis, vel capill. an. ℥. iij. dissoluantur syr. in aquis similibus, vt in aqua beth. meliss. hyss. absynth. & mēæ, vel in decocto illarum herbarum, vel cum aqua bullita præscripta, cum pipere, galanga, vel cinamomo Si colicus dolor fiat ab aliqua materia pituitosa, eadem ratione curandus erit, nisi quod imbecilliora paulo oportet esse remedia. A flatibus fiunt dolores in ventre, sed aliquando flatum retinentur in intestinis, aliquando extra intestina, vt in mesenterio. Prima species facile curatur remediis supra scriptis ad pituitam, adauctis feminibus flatum discutientibus in clysteribus, vnguentis, cataplas. aliisque remediis. Retinentur autem in intestinis ob feces induratas. Quare primus clyster emolliens erit, & fortiter euacuans. Secundus discutiens, & euacuans. Terrius discutiens, & relaxans. Primus clyster præscriptus conuenire potest, secundus fiet hoc modo.

De clysterum

varietate.

Clyster euac.

discutiens.

℞. mal. cum rad. bis mal. an. M. ij. beth. mercur. orig. an. M. j. fic. pass. an. pa. xx. seminis lini & scenug. an. ℥. j. anis. scenic. carui, cymini an. ℥. β. flor. anth. stechad. chamo. an. p. j. fiat decoctio in aqua & vino, & diu decoquatur herba, vt flatum deponant. In ℥. j. diss. mell. anth. sacch. rub. an. ℥. iij. benedictæ vel hyeræ, vel aliorum supra enumeratorum ℥. β. ol. rurar. vel nucum ℥. iij. misce, fiat clyster. In secundo clystere oportet plus decoctionis addere, quam in primo. Nam in primo sufficit ℥. viij. iniicere ob plenitudinem distendentem. Dosis laxantium augetur, vel minuitur secundum operationem prioris clysteris.

ris, & plenitudinem excrementorum. Sal in primis clysteribus addi potest, quia sollicitudo test facultas expultrix in ultimis verò non est addendum, quia sua acrimonia dolorem excitat. Tertius clyster paratur hoc modo.

℞ apij. petro. anchi. cymini an. ʒ. ss. flor. chamo. me- *Discut. &*
lil. samb. an. p. j. fiat decoctio in vino & oleo antiquo, vel *relaxans.*
cham. vel rutaceo. vel nucū. de col. cap. ʒ. x. vel. xij. & ini-

iciantur. Vinum hippocraticum, maluaricum, aut claretū (quod de melle, pipere & cardamodo fit) convenientissimum, si per se vel cum aliis iniiciatur. Si colicus dolor *Colic. dolos*
ab inflammatione, vel bile fiat, clysteres detergentes ini- *à calore.*
ciendi sunt, ut qui parantur ex decoctione hordei vel

torrefacti, addita pauca quantitate anisi: miscentur enim etiam aliquando flatus. Saccharum rub. vel mel viol. dissolvere oportet, ut,

℞. hord. mundati, aut integri leuiter torrefacti p. ij. anis. ʒ. j. fiat decoctio in ℥b. j. collaturæ diss. mell. viol. vel sacch. rub. ʒ. ij. fiat clyster. Si ab inflammatione fiat magis, quàm à bile, clysteres magis refrigerantes, & laxantes parandi sunt, ut,

℞. rad. bisinal. q. j. fol. mal. viol. ana. M. j. (folia cucū. cururb. citruli, si reperiantur, poni possunt) semini lini ʒ. ss. quatuor seminū frig. maior & anis. an. ʒ. ij. fiat decoctio. In ℥b. j. col. diss. mel. ros. vel viol. & sacch. rub. manna granata, si diues sit, ʒ. ij. ol. ros. vel viol. ʒ. iij. fiat clyster. Butyrum, vel axungia porci nō salita addi possent ad ʒ. ij. lac omne iniiciendum in omni dolore, qui fit ab inflammatione, vel ab acris humoribus, addito saccharo, ne retineatur. Glandes sufficiunt in inflammationibus ad irritandam facultatē expultricem, modò inflammatio sedem, aut partem inferiorem intestini non attingat. Quòd si æger pilulas deuorare non possit, benedicta dissoluta, vel hyera, vel indum maius in decoctione anis. vel quatuor seminum calid. maior. vel in aquis calfac. possunt dari. Et in dolore à bile, si non fluat venter, syr. ros. laxatiuus cum decoctione anisi detur. In dolore verò ab inflammatione non conueniunt medicamenta laxantia, sed potius missio sang. vel cassia dissoluta cū decoctione hordei, & anisi. Potest etiā poni cassia in clysteribus ad inflammationē, nō in aliis, quia flatus gignit. Præ-

Precautio.

cautio est ab hac affectione, abstinere à nimia cibi plenitudine, & ab alimentis flatulentis: frequēti vomitu vel euacuatione facta pitulis de hiera, vel de aromabus sumptis sime^l, in hebdomada: vel si vinū ponant in iusculis, vel si ante cibum vrantur pul. discutientibus flatus prescriptis in lib. de cōpositione medicamētorū. vel sumptis tab. j. diagal. aut aro. ros. superbibendo parū vini albi diluti in aqua mentæ, vel absynchi. Alius est sollicitanda, ne retineantur excrementa, glat. dibus, vel clystere, vel sicibus sumptis ante pastum, aut prunis dulcibus decoctis cum multo saccharo, & ante cibum sumptis. Acida enim pruna ventrem laxant, & colicum dolorem faciunt. Vtuntur tenui & attenuante victu.

De dolore colico ex prima dictione.

C A P. 26.

Primū sedetur dolor, dilata ad tēpus vera curatione, quæ causæ debetur. Ad hoc facit clyster molliēs sic, ℞. radic. alth. & liliorū an. ℥ ij mal. bismal. branch. vrs. an. M. j. pariet. M. ss. flor. chamo. . j. (Althea & chamo. valēt mirē ad dolores internos) fiat decoctio. In col. diss. butyrum recens, & oleū commune, vel amygd. dulc. aut de lilio. Clysteri hic præcedere debet acres aut discutientes, qui si in principio iniciantur, exacerbant, eorum vi attenuata pituita ex crudis humoribus. Quod si donec hic clyster paratus sit, ob doloris vehementiam expectare non liceat, alter parabitur ex oleo & butyro simul liquatis, & succo mercurialis, aut betæ, quæ irritant facultatem expultricem, citra magnam calfactionem. Si dolor non sedetur hoc clystere, fiat alter ex eisdem, ex quibus superior, addendo semina calida maiora, vel minora ad ℥. j. flor. anth. & stechad. ana p. j. In col. dissolue simul ol. discutētia, vt aneth. chamo. rutac. nucum & reliqua huiusmodi. Sunt & dissoluenda carthartica, vt hyera picra, benedicta, idum manus, diaphenicum, quæ non tantum clysteri vim præbēt discutientem, sed & purgatoriam. Validiora sunt seminibus calidis supra commemoratis, semen rutæ, fœli, baccæ lauri, & similia. Quidam admiscēt decoctis carth. & aga. Si do-

lor peneiret & multum torqueat, ad narcotica confu-
giendum est, quorum duplex est vsus. Aut enim sola dā-
tur, aut cū cathartico. Idque ratione & vtilissima, & cer-
tissima dantur cum cathartico duobus modis. Aut enim
confectiones, opiatas cathartico immiscemus &c,

℥. asyncrini vel theriacæ recētis, aut philonij ratione
scam. præparari ʒ. j. vsque ad ʒ. ij quia valde sopita est
facultas expultrix, & impedita. Hoc cōuenit post clyste-
rem. Aut ag. tro. ʒ. j. melle, fiat bolus. Aut opium misce-
tur purgantibus medicamentis, adiecta pari portione ca-
storei, si ea castoreum non recipiant, &c,

℥. hieræ picæ, aut diaph. aut benedictæ, aut indi maio-
ris ʒ. ʒ. opij. castorei ana gr. iij plus miu⁹. fiat bolus pos-
sent ei immiscere, quæ astringentia non recipiāt. Pilulæ,
quæ ex speciebus hieræ, aut ex gummi parātur, sunt vti-
liores. Hac methodo causam morbi abscindimus, simul
& dolorem tollimus. His sedatus dolor, si aliquādo pōst
ingruerescat, vel quia assidue à cæco in crassum fluit pi-
tuita, vel quia ex aliis partibus corporis humores in ven-
trem decumbunt, vel quia febres diuturnæ in dolorem
colicum sunt permutatæ, tum vniuersum corpus purgā-
dum est, ac humor concoquendus, qui morbum excitar,
fouetque, coquitur apozemate sequente.

℥. rad. altheæ gly. an. ʒ. j. ʒ. rad. apij. petro, vel quin-
que cōmuniū an. ʒ. j. pass. sic. an. pa. xx. quatuor seminū, *Apoz. ce-*
calid. maior. an. ʒ. ij. flor. chama. mell. an. p. j. anth. stech. *quens.*
an. p. ʒ. in ʒ. j. ʒ. col. diss. sacch. q. s. aut mell. ros. aut syr.
de hyss. de steph. de bizā. de cala. Non est dādū oximel,
quia valde nocere sum expertus propter acetū solūm, in-
testinis & neruosis partibus aduersissimum. æno meli,
eius loco, vtilissimè dari poterit. In purgatione faciēda
sunt, quæ Rasis imperat, vt pote nimis violenta, quæque
periculum inflammationis sæpe adferunt, deturbatis in
ægram partem humoribus, vt veratrum, turbith, colo-
chynt. scammon. & alia id genus violenta. Nec conuenit
rhab. & myrobalani ob facultatem astringentem, cū
opus sit attenuatoria & deterforia. Faciunt enim crucia-
tus recidiuos. Nec sena, vt quæ sua vi tormina pariat, nec
cassia, nec pruna, manna, & eiusmodi dulcia, vel aquea, *Que minus*
& fatua: quoniam auctore Mes. facile in flatum vertuntur. *conueniunt.*

Pilulæ conuenientes

Vtiles sunt ad purgationem pilulæ ante cibum, de hiera simplici, de aro. imperiales, de benedicta, adiecta portiuncula agarici, quoniam hæ miscentur attenuantibus & discutientibus magna ex parte aro. quibus ventriculus & omnia viscera corroborantur. Dabimus & pilulas lucis maiores. Nam etsi myrobal. recipiant, tamen quoniam constant incidentibus & attenuantibus, conueniunt. Pilulæ fortidæ maiores addi possunt, de castoreo. Si æger pilulas non possit deuorare, paranda erit potio ex expressione ag. iamdudum tro. & in ea diluta hieræ, aut benedictæ portione exigua. Post purgationem danda est in multos dies sequentes rab. vna aro. ros. aut ros. nouell. aut diacymini, diagal. diatrium pip. singulis matutinis, vt partes interiores vi morbi læsæ reddantur suæ constitutioni pristinæ. Si dolor post summa narcotica repetat, & perseueret, lauetur æger balneo ex eisdem medicamentis, ex quibus clysteres parantur, scilicet, mollientibus in colica stercorosa, & discutientibus in flatuosa. Sed aduerte vsum balnei, non esse commodum ei, qui ad conuulsionem, resolutionem, aut arthritidem sit procliuus. Nam liquecentes, & calore balnei fusi, crudi, & crassi humores, in eas partes imbecillas decumbunt. In huius periculi metu, forus adhibendus erit. Cæterum ob id balneum vtilius censetur, quod partes omnes æqualiter calfacit. Fortum non est perpetuus calor, quoniam sæpe mutanda sunt ea, quibus pars ægra fouetur. Proderit etiam instituere puluerem post pastum ad iuuandam concoctionem, sed non sic parandus, vt sine discrimine vulgò solent, ex multo coriandro, corallo, & diaciton. sine speciebus, quasi propositum sit os ventriculi constringere, & resiccare, sicque efficere, ne vapores in cerebrum efferantur. Aliud verò spectandum est, nempe vt crudis humoribus perfrigeratus ventriculus modicè calfiat, sicque facilius & melius concoquat. Nec iuuant multum calida, quoniam cibum, priusquam elaboretur, crudum expellunt, sed quæ modicè calfaciunt, & astringendi facultate quadam prædita sunt, vt cortex & succus citri, cinamomum cras-

Pul. post pastum.

sum. &c. Pulueris post pastum exemplum erit.
℞. anis. conditi ℥. ii j. fœnic. ℥. j. s. coriand. ℥. s. cymi-

ni, carui, sefel. in aceto maceatorum, aut in vino albo (vt calor mitigetur, & ingratus eorum sapor mitescat) ʒi. corticis citri sicci, cinamomi crassi ana ʒ. iiii. sacch. ad duplum omnium, vel ad pondus omnium fiat pul. cuius co-clear i. etiam superfluum eos inuabit, addito pipere longo, vel nigro iis, qui hoc morbo crebriò vexantur. In hoc medicamento anis. est fundamentum, quoniam & suauiter olet, & grati est saporis, & viscera omnia corroborat. Sunt, qui in hoc morbo catarricum metuum, quòd Gal. præceperat cauendum ab iis, quæ trahunt humores ad partem affectam. Sed non animaduertunt, quòd Gal. tantum dixit de phlegmone, neque quicquam periculi esset, si in ea parte via esset, qua quod attractum est, excerni posset. Pulueribus post pastum gly. non est admiscenda, vt vulgus facere solet, quoniam ventrem laxat, & dissoluit. Coli dolor ab humoribus acerbis sanatur his eductis, clystere emolliente, & refrigerante, qui paratur, vt superiores, additis feminibus frigidis, & ol. viol. & violaria. Quamuis affectus sit calidus, non tamen conueniunt frigidiora, vt nymphaea, mandrag. quoniam ea frigida intemperaturæ intestinorum nocent, sed potius lenientia, & detergentia citra caliditatem, vt decoctum hordei, parietaria, beata, sebesten, & similia. Cauendum ab usu prunorum, à quibus maximè dissoluitur ventriculus. Caterum per os dantur rhab. tamarindi infusi cum syr. viol. aut tantillo syrupi de papauere. Cinis intestinorum lupi, cinis cornu cerui, ab occulta quadam proprietate valde conferre creduntur ad dolorem colicum, cuius rei ratio nulla reddi potest, sed solius experientia est inuentum.

De dolore Ilei. CAP. 27.

Ileos symptoma est intestinorum gracilium, à Latinis, cōuoluulus, à Barbaris (Miserere mei) dictus est. & quidam circumuoluulus à circumactione, quòd videatur dolor circa vmbilicum ægri. Fit autem à bile multa asseruata in gracilibus intestinis, vel à cibo corrupto, vel à cruditate. Retinentur autem hæc excrementa ob factam obstructionem à recrementis, vel ob tumorem inflammationis.

Dolorem vehementissimum hæc omnia excitant, tum ob materiæ acrimoniam, tum ob partis sensum, Magis enim sentiunt, quàm crassa intestina. Fit etiam ob peritonæi structuram, aut propter laxationem, cum intestina recrementis plena, deuoluuntur in scrotum, vocanturque Ileos. Quanquam Ileon intestinum non deuoluatur, sed à similitudine symptomatis. Sequitur enim vomitio stercorosa, materia dura deuolvente in scrotum, & inflammata, quæ nota propria est Ileii. Discernitur notis narratis in colico dolore, & vomitu potissimum. Si fiat ab inflammatione intestinorum gracilium, sanguis est mittendus è brachio. Pars inferior exoneranda balano, vel clystere detergente, & emolliente, qualis fuit descriptus capite superiori pro inflammatione intestinorum. Cucurbitulæ in inguinibus, aut circa inguina sunt apponendæ, etiam cum scarificatione. Cataplasma ex farina hordei, scæneg. butyro, vel axungia porci, ol. chamo. parandum est. Vtilissimum est in vehementissimo dolore post sanguinis missionem, & alia remedia, dare ℥. ii. ol. amyg. dulc. recenter extracti. Quod si hoc remedio, & aliis non remittatur dolor, pil. suprascriptæ sine euphorbio, pipere, & castoreo erunt ex usu. Vomitum, si à natura non adsit, optimum erit leuiter prouocare, aquæ tepidæ potione cum oleo viol. Nam pars media per interiorē, & superiorem partem expurgari potest. Inunctiones etiam faciendæ sunt, supra partem dolentem ex relaxantibus & emollientibus, vt,

℥. ol. amyg. dulc. de lilio an. ℥. ii. butyr. recentis & axung. gallinæ vel anatis an. ℥. i. mucil. seminis psilij ℥. i. s. terebinth. & ceræ parum, fiat linimentum. Vomitio nō est compescenda, donec tota cacochemia fuerit euacuata. Potus ex decoctione herbarum emollientium faciendi. Post hæc remedia, theriaca recens erit admodum utilis, sumpta quinque horis post cibum, & maximè si iliacus dolor post medicamenti venenosi assumptionem oria- tur. Si dolor à materia cruda fiat, erit iisdem vñctionibus, & cataplasmatibus, aliisque topicis concoquenda, vt prius in colico dolore dictum est. Diligentissimè est obseruandum, vt alimenta in forma liquida sint. Melius enim descendant, & melius conficiuntur. Quod si obstructio fuerit soluta, non erit inutile dare aliquas pilulas, quæ

ventriculum & intestina detergent, citra magnam calfactionem, maximè cum à putredine, & cruditate sit. Si autem ab inflammatione, minus conueniunt medicamenta laxantia, sed clysteres fortiores, postquàm consistit defluxio, vt id, quod est impactum patti, per inferiora trahatur. A principio autem si ex inflammatione fiat, non sunt dandi acres, neque trahentes, ne materia ad partem affectam trahatur, vt Gal. docuit, 13. methodi. In aliis causis, quæ sunt citra inflammationem, licet etiam fortioribus vti iniectionibus. Nam Gal. tantùm prohibet in inflammatione, & affectibus, qui fiunt per defluxionem. Affectus magna ex parte lethalis est, nihilominus tentanda sunt remedia omnia, vt balnea, quæ ex anodynis & relaxantibus fiunt, & non in principio, sed post euacuationes & postquàm defluxio cõstitit, aut partes inferiores & superiores euacuatae sunt. Soluit enim dolorem, & humorem ad corporis habitum trahit.

De Ileo dolore ex prima dictatione.

C A P. 28.

INflammati, crasso & voluulo intestinis, remedium est præstantissimum sanguinis missio vsque ad animi deliquium. Deinde vomitus prouocandus sola aqua tepida, quæ distentas partes relaxando, dolorem mitigat, vel ol. viol. adiecto, quod idem efficit, & præterea calorem temperat. Vomitu idcirco purgantur superiora, vt ad partem inflammatam non defluant excrementa. A sanguinis missione imperanda est inedia ad 24. horas, quoad certum sit, detractò sanguine, inflammationis magnitudinem fuisse remissam. Quòd si necessitas vigeat, cibus dandus est, isque medicamentosus, vt iusculum galli veteris, cuius venter infarctus ficibus sit, passulis & seminibus frigidis, ac butyro. Passuli & caricæ dolores inflammationum mulcent, butyrum lenit, & aluum relaxat. Primò non erit inuile clysterem acrem inlicere, quo repurgentur intestina. Nec metuenda est acrimonia, quoniam malum est in superioribus intestinis procul a sede. Post hæc lauandus est æger balneo emolliente, ac refrigerante, vt ex mal. althea, violacea, & similibus. Non probatur eorum

consilium, qui ex alto tepidam ventri affundunt. Nam et si eiusmodi embrocationes in doloribus capitis laudantur Gal. non tamen in cæteris partibus, & præsertim ventre conueniunt. Tepida enim faciliè refrigerantur, sicque calorem cum sanguine & spiritu intrò pellunt, unde augetur inflammatio. Satiùs verò fuerit, si propter balneum aliud remedium placeat, illinere ventrem iis, quæ modicè calfaciunt, & laxant, vt ol. chamo. viol. mucilaginis seminis lini, & similibus. Dantur etiam narcotica, vt in dolore colli, sed recentia. At in dolore coli, inueterata: quonià in recentibus vis opi nondum est obtusa satis, & est plus in ileo, quàm in colica refrigerandum.

De Hepatis affectibus

C A P. 39.

IEcur membrum est principale, cui commissæ sunt facultas principalis, quam nutritoriam vocant, & illius gratia alia membra facta sunt, quæ sunt sub septo transuerso, si generationis membra excipias. Nam intestina gracilia, venæ mesaraicæ ad alimenti præparationem, à ventriculo delati, sunt facta. Splen, vesica fellea, renes, vesica, ad recipienda excrementa facta sunt, venæ ad sanguinis facti delationem, & conseruationem. Epiploon ad coctionem iuuandam. Quorum partium cum aliqua insigniter lædatur, hepar etiam per consensum afficitur, vel eius coctio frustratur. Quare considerandum est hepar, vt pars similis, & organica. Vt pars similis, laborat intemperie calida, frigida, humida, & sicca tantùm, vel compositis, & rursus cum materia, vel sine materia, cæque vel calida, vel frigida. Si calida, aut est sanguis, aut bilis, aut alter vincit alterum humorem. Sic fiunt in hepate multæ inflammationes à multo sanguine limoso, vel à sanguine bili permixto, inflammatio erysipelatodes, vel è contrà. Erysipelas exactum vix fit in hepate, sicut nec ob vicinam bilem inflammatio, vel ob copiam sanguinis. Si verò humor redundans crassus sit, vel est pituita, vel terreus humor melancholicus. Rursus isti humores, vel sunt in tota substantia multùm sparsi, & faciunt tumores duros scirrhosos, aut œdemata, vel sunt in venis infarcti, lenti aut crassi, & obstructions pariunt. Fiunt & quandoque

tumores ex crassis flatibus. Obstructio fit vel in meatibus chystis, ad quam sequitur ictèritia flaua, cùm bilis non recipiatur à sua vesicula: Vel in eo meatu, qui est à vesicula fellea, ad intestina, & huius ratione duo sequuntur symptomata, alui astrictio, & coloris recrementorum mutatio: sunt enim alba aut cineritia. Si verò obstructio est in venis hepatis, vel in parte concaua, scilicet, in ramis venæ portæ, ad quam sequitur fluxus chylosus, vel lotius, vt practici vocant, quia excrementa similia sunt loturæ carniū. Vel obstructio fit in radicibus venæ cauæ, & tunc sequitur atrophia, & circa partē posteriorem iecoris grauitas in distributione alimenti, ob retardationem alimenti in caua parte iecinoris.

De imbecillitate iecoris.

Imbecillitas hepatis est, cùm ob vires suas debiles sanguificationem non facit. Tales hepatici dici possunt. Sed hæc imbecillitas à morbis supradictis fit. Nam, vt Gal. in vniuersum dixit. Omnis intemperies nata est impedire actionem, & cùm magna est intemperies, imbecillitas fit. Quare qui mederi voluerit huic imbecillitati, causam agnoscat oportet, quod erit promptum assequi ex effectibus causarum. Vt si calida intemperies, agnoscitur ex eo, quòd calfaciendo chylum in bilem mutet, vnde sequitur vrina ruffa, alui excrementa crassa, biliosa, foetida, acria. Si in ventriculum fluat, nausea, vel biliosa vomitio, oris amaritudo, sitis, interna manuum caliditas & pedum, & pulsus celer. In ambitu corporis fiunt pruritus, & aliquando sentiuntur calidi fumi, per cutem ferri. Hæc sunt, quæ calidam intemperiem ostendunt. Cū materia biliosa, rarò fit intemperies, quin bilis retentio, vel febris, aliqua præcesserit, vel non sequatur bilis, & serorum humorum maior generatio. Rarò calida tantum fit, ob id non multum debemus curare de ea. Adde quòd de ea sola nunquam conqueruntur ægroti. Illa si fiat, facilius curatur, quàm cognoscitur, nisi admodum sit insignis. Cognoscitur autem, quòd volas manus plus iusto calidas sentiunt, & pedum. Sitis adest, ventris astrictio ob vehementem attractionē à nimio calore factam. Curatur

Signa intemperiei calidæ.

Curatio.

frigidis assumptis admotisque. Assumuntur medicamenta, vel alimenta medicamentosa, quæ efficaciora sunt, quàm medicamenta, quia melius ad patrem affectam trahuntur.

Victus ratio.

Efficax est aquam bibere loco vini, fontis, vel fluminis, vel cisternæ, cui si addas guttas aliquot aceti vini albi, vel succi granatorum acidorum, multum refrigerabis. Non vituperare usum vini albi, aquei diluti pauca aqua. Item poma cruda comesta in prima mensa, pruna acida, vuz pensiles, carasa acida & dulcia aliquando. Vsus cucurbitæ, & cucumeris in iusculis, pepones comendarem, si refrigerati absque sale ederentur prima mensa, & aqua superbiberent, & nulla calida simul assumerent. Nam facile in bilem vertuntur, si iis miscantur. Vsus herbarum in iusculis aut aceratis, ut lact. scariolæ, cicherei, sonchi. Vsus hordei mundati sine amygd. vel cum recentibus, & quatuor seminibus frig. maior. medicamenta dantur in forma syr. tabellarum, opiata. Syr. laudatur ex viol. nenuph. end. simpl. cucurbitæ. portul. Tabellæ sunt, diatrag. frigid. triasand. aucta dosi seminum. Conserua carnis cucurbitæ, lactucæ in aqua frigida lotæ. Extrinsecus admoventur epithemata, vnguenta. Epithemata fiunt ex succis herbarum frigidarum hepaticarum, ut cichorii plantaginis, solatri, scariolæ, addito pauco aceto. Vel ex harum herbarum aquis distillatis, quibus adduntur aliqui pulueres, ut triasandal. coralli, & aliorum puluerum ad refrigerationem. Aptæ cerata sunt, sandalium, rosarum cum aceto, & ceratum album Gal. recenter dispensatum. Hæc sufficient ad intemperiem calidam auferendam, modò à calidis cibis, portione abstineant, & frequenter vtantur remediis præscriptis. Nam in affectibus ventriculi & hepatis, oportet medicamentis frequenter refringerare, idque sensim. Quia impeditur illa refrigeratio à frequenti ciborum assumptione, qui nisi frigidi sint, multum retardant refrigerium. Si auferatur caliditas præter naturam, quæ iccur faciebat imbecillius effceminando, relaxandoque, confortetur. Quòd si quis velit sumpta indicatione à functione, quæ calore perficitur, spicam nardi vel celticam. vel parum absynthij frigidis admiscere, nò multum lædent, sed proderunt, potissimùm cum diu & frequenter, his vtendum frigidis, quæ partem sua frigiditate

constipant & obstruunt, quæ obstructio caloris maioris causa esse potest. Adde quòd frigida, cum sint crassarum partium, non facile penetrant, ob id bene adiunguntur supradictis frigidis spica nardi vel celtica, vel aliud tenuium partium, vt acetum.

De frigida hepatis intemperie.

CAP. 30.

FRigida intemperies, vt calidæ contraria est, sic est causa symptomatum contrariorum, vt prouentus pilita, totius corporis frigiditatis, caloris faciei albidioris, habitus corporis (nisi cordis calor impediatur) quasi tumescantis. Excrementa pauca insequuntur, & parum olentia ob cruditatem. Aliquando venter fluit, post longam excrementorum retentionem. Et aliquando hæc intemperies usu rerum frigidarum, intempestiua aquæ frigidæ portione, aut nimio rerum frigidarum usu intus, vel extrâ post longam & largam sanguinis fluxionem, quæ totum refrigerat, & potissimum iccur. Curatur autem calfacientibus medicamentis, & alimentis, & extrinsecus adhibitis, victus ratione calfaciente, & medicamentis. Vtatur optimo ac generoso vino & tenui, parum diluto, vel paucò. Vtatur apio, nasturcio, menta, salsaia, & aliis alimentis medicamentosis, semine apri, petro, anisi, fœniculi & similium. Vtatur in iusculis, & aliis cibis. Commendantur aromata, vt piper longum nigrum, cinamomum, zinziber, crocus, galanga maior, & minor, cyperus, & alia multa talia, quæ calida sunt & tenuium partium. Quæ obstruunt, frigida sunt. Vix reperies insignem frigiditatem hepatis, sine aliqua obstructione. Ob id quæ tenuium sunt partium, conueniunt, quia aperiunt & liberant ab illis. Extrinsecus ol. quale est nardinum, vel de absinthio, de abrotano, anethinum, & similia conueniunt, quibus parum vini addimus. Ceratum stomachicum Gal. valet in hoc affectu, vel parari potest hoc modo.

Victu ratio.

Ol. experientia.

℞. ol. nard. & de absinth an ʒ iiij. ceræ par. fiat ceratum. Tēpore inunctionis adde modicum vini maluatrici. Ceratis adduntur arida, vt vnguenta fiant hoc modo.

℥.ol.nard.amygd.amar.an.℥.ij. spicæ nardi celticę,
schenant.galangæ an.℥.j.ceræ q.s.fiat vnguentum. Vn-
guatur hepar,vel hypochondria,adde vini parum. Hæc
sufficiēter calfaciunt,& aperiunt,corborantque.Ad cal-
factionem,& corroborationem præscribuntur cōfectio-
nes aromaticæ, vt aro.ros.gariophilorum, diagal. Hæc
in forma opiatae cum conferuis sufficiunt,vt.

℥.conf. cortic.citri.℥.j.conf.flor.rosif.℥.℞.diag.℥.j.
cum syr. capill. fiat opiata. Capiat superbibendo parū vi-
ni diluti aqua absynthij,vel marrubij,vel beronicæ. Hęc
intemperiem castigare poterunt & imbecillitatem quæ
ab intemperie frigida fit.Eadem etiam humidam casti-
gant,aucta tantum dosi resiccantium,vt si antispod. ali-
quod opiatae addatur ex spongia bedeg.vel cornu cerui,
vel intellinis gallinæ & lupi, vel ex corall.aut ebore.A-
gnoscutur faciliè hæc intemperies,vt quæ faciat partes om-
nes in tumorem eleuari, multa pituitosa serosaue excre-
crementa appareant, aut reddantur, & aliquando reti-
neantur,& hydropem faciant. Tunc victus ratio magis
resiccare debet.

De intemperie sicca hepatis.

C A P.   51.

Sicca intemperies corpus reddit siccus & squallidus,
Sanguis paucus est,crassusque,& venę duriores,quàm
antea. Fit hæc intemperies post longas inedia, & vsum
medicamentorum siccantium.Faciliè agnoscutur, & non
faciliè curatur, quia difficile est rem siccam humectare:
tum quia, quæ agunt, debilia sunt, & quæ patiuntur,
multum resistunt.Adde quòd partes exsiccate concidunt,
densiores redduntur,& medicamenta non possunt pene-
trare, & vbi penetrarunt, ob imbecillitatem facultatum
naturalium,& maximè concoctricis in substantia mem-
brorum solidorum.Illa,quæ altas radices non iecit, cibis
curatur humectantibus,balneis,& inunctionibus.Alimen-
ta sunt lac,butyrum, vitella ouorum succus carnis,vinum,
lac amygd.dulc.& sem.frigid.maior. ptisana parata cum
iure carnis vituli, vel porcelli. Medicamenta ex carni-
bus testudinum,& aliis parari possunt,sic.

L. carniū testud. semicoctarū ℥. ij. pinearū infusarū in lacte, & amygd. dul. an. ℥. iij. quatuor semifrigid. maio. munda. ℥. j. pistentur simul: quibus adde amyli vel farinæ lentium tenuissimæ gr. j. cum deco. testudinū fiat tarta parua addendo sacch. ℔. j. vitell. ouorum N. ij. cinamomi ℥. j. coquatur leuiter in forno, frequenter comedant, superbibant parum vini. Potus lactis, vaccæ, vel ouis, vel mulieris erit ex usu. Balneis humectetur totum corpus, & ol. amygd. dulc. & viol. vngatur. Regatur, vt qui febre hectica, vel intemperie sicca ventriculi laborant, vt dictum est. In omnibus istis causis conueniunt, quæ à proprietate occulta iuuant, vel similitudine. substantiæ, vt hepar lupi, anseris, caro pass. sed magis in sicca vel frigida intemperie permiscetur quàm aliis propriis intemperaturis. Non differunt remedia intemperies ventriculi, & hepatis. Nam oportet vt sint contraria causis, & semper aliquam astringēdi vim in vtriusque partis remediis esse, nisi cū obstructo id vetat.

De Hepatis inflammatione.

CAP. 32.

Hepar quòd multo sanguine abundat, & illo nutritur, multas & magnas venas habet, per quas magnum sanguinis, fluxum, vel potius refluxum ad se patitur. Ob id aptum est ad inflammationes suscipiendas, quæ tumorem, dolorē, febrēque necessario secum adferunt, vnde respirādi difficultas, tum ob tumorem, tum ob febrē, quæ maiorem refrigerandi necessitatem habet. Tussicula inanis, dolor verò grauis, quia non sentit, nisi in parte gibba sit. Tunc ob ligamētum, quo cum diaphragmate iungitur, ligaturque, dolor punctorius sequitur, & cruenta excretio in iis, qui abundant sanguine. Urinæ ruffæ & maximæ, si inflammatio erysipelatoſa vel erysipelas fuerit. Dolor ad clauiculas ascendit, vt iis, qui tumorem scirrosum circa partem dorsi habent. Dolorem sentiunt ob membranæ costas succingentis tensionem, quæ tenditur ob septi transuersi tensionem, & septum transuersum tenditur ob pondus he-

patis deorsum trahens. Febris ardens est, lingua arida, rubensque in principio tandem nigrescit, & aspera fit, sitis inexhausta, nausea, cibi fastidium, singultus. Hæc inflammationem significant, sed cum fiat in diuersis partibus, diuersa ratione curatur, quod factum est. Distinguendum est, an affectus sit in gibba. Tunc partes illi vicinæ, & eius functio magis afficiuntur, ut sceptum transuersum magis opprimitur. Quare maior difficultas respirandi, tussicula inanis magis manifesta, urinæ magis accensæ. Tumor tactu minus deprehenditur, sed retro magis sentitur dolor, & acutior ob ligamenta. Si in caua, singultus, nausæque magis diuexant. Fluxus vëtris adest, vomitio biliosa etiã, maior sitis, lingue ariditas, asperitasque. Sunt qui pro nota inflammationis, & potissimum gibbæ, addunt, quod dolor est in dextera parte, sed illam notam falsam experientia agnoui. Nam si hepar inflammetur in vtraque parte, grauitas circa mendasas costas percipitur, sed in clauicula dextra potius, quàm in contraria, quod dissectio docet. Hepatis enim extremitas ad sinistram venit. Quare si inflammatio fiat in extremitate hepatis, dolor in ea parte sentitur. Quare aliam notam addere oportet, quæ splenis inflammationem ab ea distingat. In vtraque enim dolor sub hypochondrio sentitur, sed altior est doloris sedes in hepate, inferior in splene. Adde quod cum lien inflammatione laboret, tumor tactu deprehenditur. Nam ob grauitatem inferius descendit, quàm pro naturali constitutione. Est autem spongiosus, aptus ad suscipiendas defluxiones. Præterea multarum venarum & arteriarum ramos obtinet, per quos magnum fit humorum ad eum effluuium. Adhæc sanguis fœculentus retinetur, ob quam copiam in tumorem eleuatur præter naturam. In musculis aliquando, non in subiectis partibus fit inflammatio hypochôdriorum. Quare qui minus exercitati in partium affectarum cognitione sunt, internam pro externa, & contrà accipiunt. Cognoscuntur autem hac certissima nota, quod si in parte fiat tumor, est vel inter cutem vel musculos. Illa tactu deprehenditur, visûque. Nam si calida, rubescit cutis, si frigida, sine febre est, vel dura, laxa. Si in medio ventre, figuram musculorum seruat. Est longa & recta, ut ipsi recti sunt, tumor quoque multum

*Inflammatio
hypoch.*

Note.

multum extrà protenditur, Si verò in lateribus, maximus tumor erit, qui à partibus anterioribus per posteriores procedet, & extrà prominebit in musculis obliquis dextris vel sinistris: Si in descēdente, tumor ad thoracem extenditur: si in ascēdente, magis ad inguina veniet. Si in transuersalibus, magis læduntur partes profundæ, & quæ è iugulo, comprimuntur intestina. Dolor est vehementior, quàm in aliis musculis, quia musculus ille est membranulosus circa finem, & nervos plures molliorēque obtiner, & cum peritoneo ita iungitur aponeurosi, ut vnum faciant. Hæc ad inflammationem splenis, & musculorū sinistri lateris distinguendam vtilia erunt.

Curatio.

Curantur inflāmationes hepatis & lienis larga sanguinis missione, è directo partis affectæ. Cucurbitulæ sunt in vtraque affectione coxis affigendæ ad diuersionem. Clyster iniiciendus, mollis, leuiter detergens & refrigerans, qualis hic.

℥. mal. bis mal. viol. cucurb. cucum an. M. j. prunorū semes an. N. xx. quatuor sem. frig. maior. an. ℥. iij. anis. ℥. ij. flor. cham. viol. an. p. j. fiat decoctio In ℥b. j. diss. mell. viol. sacch. & cass. an. ℥. j. ol. viol. ℥. iij. misce, fiat clyster, iniiciatur tertio quoque die manè. Leuiter deterget, & refrigerat partes per cōsensum calfactas, aliquid excrementorum sensim euacuat, & maximè si inflāmatio sit in caua aut in splene. Ad alterationem humorum tales syr. præscribendi sunt, qui possint feruorem castigare. Si in caua, debent leuiter detergere, & per ventrem, quod à parte inflāmata refudat, euacuare, nisi alius sua spōtè nimis float. Tunc enim illi, qui leuiter tantum detergunt, & aliquam astrictionem habent, conueniunt.

Syr.

℥. syr. end. si ampl. ℥. ij. decoctionis hord. ℥. iij. misce, fiat syr. vel sic,

℥. decoctionis cichor. end. scariolæ an. M. j. fiat decoctio, ad ℥b. j. in qua diss. vini malorum gran. ℥. ij. sacch. q. s. fiat syr. Si cum ventris astrictione fuerit, sequens parari debet.

℥. syr. viol. ℥. ij. decoctionis hord. ℥. iij. misce. Si verò

inflammatio est in caua, tunc in principio tales sunt, quales præscripsimus. Sed postquam constitit defluxio, ad leuiter aperiet res transcendendum est, vt ad syr. end. compol. capill. Et in declinatione ad syr. de bizantiis. Dandi sunt tales cum decoctione quatuor seminum frig. maiorum, vel aliorum diureticorum, vt cum radic. graminis, apij, petro. In externa verò parte post missionem sanguinis, addenda sunt repellentia, ne fiat maior refluxus. Talia ei sunt ol. vel vnguenta, vel cataplasma. Olea sunt, quæ refrigerant, & astringunt, vt ol. ros. myrtill. addito pauco aceto. Quod si fortius est repellendum, vel refrigerandum, succi herbarum addendi sunt, vt succus vitis. cichor. plâtag. folani, portulacæ. prunorū, pyrorū, vel cotoneorum, quibus sunt panni intingendi, & superponendi, frequentèrque mutandi. Ceratum sandalinum idem præstare poterit cū aceto. Vnguentum album Gal. In incremento ros. vnguentum vel ol. Oleum chamo. supradictis addendum est, & in declinatione nardinum, absynthites, irinum, & alia, quæ detergunt, additis semper aliquibus astringentibus. Pro incremento tale cataplasma patetur.

℞ dactyll. mādatorum. N. x. vuarum, pass. cum arillis ℥. iij. coquantur in aqua cum aceto, & fortiter cōtundantur, quibus adde florum chamo. mel ros. rub. an. p. j. spicæ nardi, schen. an. ℥. j. seminis apij, petro. an. ℥. ℥. seminis end. portulacæ an. ℥. j. ℥. ol. de absynth. & ros. an. ℥. j. farinæ hord. ℥. ij. misce, fiat cataplasma, vel,

℞ acac. & fic. an. ℥. iij. coquantur in aqua & aceto, cōtusa per cribrum passentur, quibus adde florum cham. melil. samb. an. ℥. j. farinæ seminis lini ℥. ij. cum sapa, fiat cataplasma, addendo spicæ celticæ vel nardi ℥. ij. vel ol. chamo. vel anethi ℥. iij. applicentur supra regionem hepatis. Resoluit magis, quam supradictum. Quare post principium apponendum erit. Idem poterit ex carne malorum cotoneorum, vel pyrorum, vel pomorum, vel vuarum immaturum fieri, additis aliis odoratis digerentibus, vt spica nardi schen. cypero, sandalis, &c. Si in declinatione post inflammationem durities remaneat, tunc minuenda, aut prætermittenda sunt astringentia, & remollientibus cast. ganda, vt,

℞ pass. cum arillis. fic. an. ℥. iij. muc. lini & scœnug. ex-

tractæ cum vino an. ℥. ij. ol. chamo. & anethi, vel amyg. amar. aut dulc. an. ℥. ij. ityrac calamitæ, iridis, an. ℥. .ß. decoquatur pass. & ficus in sapa, & cum eadem fiat cataplasma, vel vnguentum, quia magis emollit, quò profundius descendat.

℥. ol amyg. & liliorum an. ℥. iiij. ammo. diss. in aceto ℥. j. ityrac, uridis. an. ℥. iiij. spicæ nardi. schen. an. ℥. j. ceræ nouæ q. s. fiat vnguentum, quo inungatur serò & mane. In declinatione non erit prætermittendus syr. compos. ex aperientibus & aluum laxantibus, vt.

℥. rad. apij. petro. an. ℥. j. polypo. quer. recētis ℥. iiij. fenæ orient. ℥. j. anisi, scen. c. apij petro. an. ℥. j. fl. r. chā. viol. an. p. j. fiat decoctio. In ℥. j. ß. col. diss. oxyme. simp. vel acetos. simp. ℥. vj. sacch. q. s. fiat syr. aro. cum ℥. iiij. cinamomi, cap. alternis diebus ℥. iiij.

Victus ratio.

Vratur victu tenui & exquisito. Est enim morbus hic valde acutus, & maximè si erypelas sit. Abstineat à carnibus, vino dulcibus. Vratur lactucis, cremore ptisanæ. & pomis coctis, iure pulli. Si sit erysipelas, plus infrigidare oportet. Habenda est etiam ratio capitis, quoniam delirium semper sequitur has affectiones. Expectare oportet fluxum sanguinis in crisi, & maximè si in caua fuerit. Eodem modo curatur lienis inflammatio, differt, atmen si tu affectio, & ob id differunt in sanguinis missione, quæ à parte affecta fieri debet. Remedia in declinatione debent esse magis incidentia & aperientia per ventrem potius, quam per vrinas purgandi. Scirrhus, vt plurimum sequitur, qui curari debet iisdem remediis, sed fortioribus. Emollientia minùs sunt verenda in lienis scirrho, quàm hepatis.

De hepatis obstructione.

C A P. 33.

IEcur venas habet maximè obstructioni obnoxias, ob earum paruitatem, & structuram. Vena enim porta in capillates definit, per cauum hepatis disseminata. Item vena caua à gibba nascitur ex capitalibus exci-

K ij

*Causæ ob-
structionis.*

Signa.

pietibus sanguinem coctum, & utraque bile purgatum. Itaque qui venas habent astrictiores, ut frigidi temperie, plus obnoxij sunt obstructionibus, tum ob venarum angustiam, quam ob copiam pituitæ lentæ & crassæ. Sūt enim illa duo, causæ obstructionum potissimæ, nempe meatuum angustia, vel humorum crassities, vel lētor, vel sanguinis copia. Obstructio magna morbus est partis instrumentariæ, & causa malorum symptomatum, ut icteritiæ, febris, inflammationis, & atrophix. Danda est igitur opera, ut agnoscatut & curetur. Agnoscitur ab affectu, ut si citra cibi distributionem gravitas circa iecur sentiatut, corpus calidius, si color appareat flauus, vel pallidus. Quod si tensio vel tumor in hypochondrio dextro sentiatut, certissimum ent hepar obstructum. Si alui excrementa alba sunt, cineritiæ obstructio est in vesicula felleis ad echisim. Ad horum cognitionem multum facit pulsus frequens. Vi&us ratio, quæ præcessit, ut si crassis & viscidis vti sunt, aut si à cibo corpus supramodum exercuerint, aut si crassis alimentis in prima mēsa vti fuerint, à cibo verò calidis, & tenuium partium, ut diatrium piper. vel pulueribus digestiuis, ex pipere, cinamomo, & aliis tenuibus odoratis, ut solent multi medici præscribere. Talia enim (teste Gal. lib. de sanit. tuenda) faciunt cibum crudum inter venas penetrare, & obstructionem facere. Vtus medicamētorum aperientium, ventriculo pleno crudis humoribus, sæpe causa fuit obstructionum.

Vi&us ratio.

Curatur optima vi&us ratione, eaque attenuante, & vtu medicamentorum. Sed potissimum fugiendum est, ne alimenta crassa lentaque iniiciantur, neque præpostero ordine, nempe astringentia crassaque in principio. In fine verò aperientia, vel attenuantia. Vitanda est ciborum varietas, & copia. Eligenda, quæ detergunt ventriculum, & intestina. Vomitus utilis est iis, qui ad eum faciles sunt. Vinum album aut rubrum tenue vtile est, & alimenta attenuantia, ut herbæ & radices. Constituta vi&us ratione attenuante, præscribantur alimenta medicamentosa, ut vtu caprarum ex oximel. vel aceto. Iuscula, in quibus

decoquantur radices apij, vel petro. vel sæniculi vel eorum semina. Capiat tertio quoque die pilulas duas ante pastum per tres horas ex minoribus, vt de hiera simpl. de aromatibus, vel ante cibum, quæ odorata tantum cum aloe recipiunt. Deinde syr. dantur, vel oximel aliquod diutericum. Syrupi sunt acetos. de quinque radic. capill. *Syrup.* de bizant. oxim. simp. vel diutericum & similia. Quæ liquida sunt, magis conueniunt. quàm spissa vel dura. Finis syrup. Purgetur pilulis supradictis, addito ad duplum aga. vel detur diaph. aut compositio alia quæ picuitam soluat, vt.

℞. diaph. ʒ. β. cum aqua apij, vel graminis, vel decoctione cicor. rub. fiat potus. Indum maius idem præstat. Post euacuationem fiant opiata ex conseruis alterantibus tro. pul.

℞. cōser. rad. apij. ʒ. j. cōser. flor. cichor. & capil. ven. *Vnguentum* ana ʒ. β. pul. diarrh. abb. tria sand. ana ʒ. ij. tra. de eupato. ʒ. j. cum syr. de byzantiis, fiat opiata, capiat ad quantitatem auellanae, superbibendo parum vini albi diluti aqua apij vel asparagi. Ad extrâ vnguatur hypochōdria ad aperiedas obstructions, & concoctionem crudorum humorum, & discussionem flatuum.

℞. ol. nard. & amyg. amar. an. ʒ. iij. succi. apij. ʒ. j. decoquatur ad succorū consumptionē, cui adde spicæ nardi. & celticæ, schen. asari ana ʒ. ij. seminis apij, petro. ana ʒ. j. cyperi & ros. ana ʒ. β. ceræ q. s. fiat vnguentū pro hypochōdriis. tempore inſectionis adde aceti parū. Hæc pro hepatis obstructione sufficiat. Quod si fortiora remedia expostules, veniendum erit ad ea quæ pro liene obstructo præscribuntur, de quibus postea. In hepatis obstructionibus medicamēta aperiētia, apprimè valēt, quæ recipiūt aliqua iecur roborātia, quales sunt tro. de eupatorio, tro. diarrh. dialacca, de rhab. de absynth. diaeucur. Verum ex istis eligēda sunt minūs amara, aut ingrata, minūsque calida & acria. Noui quandā nobile mulierē, quæ ad vlcerenū deuenit vsu cuiusdā cōpositionis, puto vocari (de vino) excerptæ à praxi de Tarēta. Quare si morbus sit contumax, longiori tempore his vtendum est. Neque sunt hæc fortissima & calidissima dāda frequēter. Quod si cogamur ingratiss & fortissimis vti, meliūs in forma pilula-

rum dantur, quia melius, & sine fastidio deuorantur: neque affatim ad partem veniunt. Quare nequeunt tam calfacere, vel aperire, vt dissoluant vel laxant. Ego semper magis vsus sum pulueribus cordial. vt diarrh. triafan. diagal. & ar. ros. aliisque vel pul. tro. miscere sic.

℞ tro. de rhab. vel de eupat ʒ. ʒ. pul. diarrh. abb. ʒ. ij. diagal. ʒ. j. cum vino aut syr. de byzantiis, vel end. comp. fiat pilulae vi. pro ʒ. cap. 7. superbibend. aqua end. vel cichor. & graminis vel aspar. ana ʒ. ij. Cū calor prater naturam multus non est, tunc syr. calidiores, vel aquas inperamus accipiendas. Ratio accidit obstructio sine calore preter naturam, nisi in scirrhis. Fortissima remedia ad obstructionum hepatis erant apta obstructionibus lienis: hac tamen ratione differunt, quod minus astringentia addimus in liene, quam in hepate, & ob humoris crassitiem fortiora esse oportet.

De Ictero. C A P. 24.

Icterus semper symptoma est, & triplex visitur. Proprie dictus flauus est, à bilis aspersione. Alter à splenis vitio, & niger dicitur Tertius ex utroque fit, & nomine peculiari caret, dici tamen potest virescens à colore. Est enim ex mixta bile flaua humori atro, aut cineritia, vnde ex viridi flauescit, quod saepe in puellis videmus, quæ Κλωραί sunt, id est, ex viride flauæ. Icterus fit vel affatim vel sensim. Qui sensim ob obstructionem meatus vesicæ felleæ fit. Is vero meatus duplex est, Alter ab hepate in chystum, alter à chysti in ecphysum descendit. Si hic obstruatur, alui excrementa alba erunt aut cineritia. Sin alter, vesica plena existente, excrementa utunque colorata sunt. Hi affectus sequuntur febres, vel hepatis obstructiones. Hæc autem curantur nisdem ferè remediis, quibus obstructiones hepatis: hoc tantum interest, quod in hepatis obstructionibus vimur medicamentis purgantibus pituitosa: In ictero, biliosa sine attractione, vel parua, vt succo ros. scammon. fero lactis, rhab. infuso in vino, vel aqua graminis, & aliis. Purgado corpore, & per urinas, & per ventrem, detergenda cutis balneo, & bilis euacuanda cientibus sudorem, vt quicquid est in habitu, euacuetur, discutiat, & detergatur. Balneum tale paratur.

℥. ciclae cum rad. mal. pariet. foliorum visci querc. ana M. ii. i. fol. chelid. sapon. ana M. β. fabar. integ. lupinorum ana p. iii. flor. chamae. melil. centaur. minor. ana p. ii. hord. integ. p. vi. fiat decoctio, in qua nateat & sudet in lecto manè, continuando per quinque dies, & nouis spongiis detergatur. Si in oculis & facie perseveret affectus, errhina purgantia bilem, erunt ex usu, vt,

℥. succi ros. ʒ. ii. sacci ciclae ʒ. i. scam. ʒ. i. mell. ros. ʒ. iii. decoquantur ad spissitudinem, & digito immittant in nares. Aqua ex vino albo abluat faciem. Quòd si velit citissime mundari, lauet cum aqua distillationis peponum, vel cum decoctione balnei, sed hæc non sunt tentanda, nisi euacuata bile, castigata intemperie hepatis calidiore. Victu regio vtantur. Bibant vinum album tenue, dilutim aqua decoctionis graminis. Quòd si mulieri vtero gerenti accideret icterus, vtatur optima victus ratione, & applicetur sequens medicamentum carpis, & plantis pedum, & curabitur.

℥. fol. visci querc. M. ii. fol. chelid. marrub. ana M. β. contendantur in mortario, addito paucò vino, & applicentur. Hic morbus fit in morbis acutis, post, vel ante septimum. Quòd si aliquo die critico fiat, apparentibus signis concoctionis, optimum est indicium, & bene sperandum, modò non obduruerit iecur. Quòd si obduruerit, & ante signa concoctionis, ante diem decretorium fiat, malum significat, & hunc affectum fieri ob bilis redundantiam, quam natura domare, & concoquere non potest, & irritata copia aut qualitate, ante legitimum tempus expurgans, ad cutim transmittit. Illius non magnam curam habemus, sed morbi acuti, à quo maius imminet periculum. Quòd si euadant, postea curatur symptoma.

De hepatis scirrho.

C A P. 35.

Scirrhum in hepate, splene, & renibus facile fieri euidentissime docuit Gal. 13. Methodi. In hepate quidem quia sanguine limoso nutriatur, in splene, quòd humore recipiat crassum, in renibus, quia sanguine spisso nutriuntur. Est autem scirrhus tumor durus sine dolore. Fit

K. iiij

post longas & diuturnas, atque magnas obstructions, & post inflammationes, vel ob usum eorum, quæ obstruunt, & indurant. Cum enim iecur obstructum est, tenues mittit humores ad alia membra, & in seipso retinet crassos, quibus dum nutritur, induratur, si vel refrigeretur, vel calfiat, vel sicceatur. Frigida quippe inculcant, calida resolunt quicquid est tenuius, sicca idem digerendo. Inflammatio idem facit, quod obstructio. Præterea usus nimis frigidorum, & verè repellentiũ, vel astringentium, scirrhum generat. Sunt verò duo scirrhorum genera. Alterum nondum omnino factum est, neque hydropem aut atrophiam facit, potèstque curari remediis dextrè apposis. Alterum confirmatum dicitur iam factum, & in habitum verſum, quod hydropē aut marasimum facit, nec admittit curationem. Quare tales ægrotudines curandas non debet suscipere Medicus, nisi cum præfatione: neque symptomata quorum scirrhus causa est. Nam cum causa tolli non possit, quomodo tolli poterit effectus? Adde quòd malacica quodammodo astis aduersantur, quibus scirrhi curari debent. Agnoscitur scirrhus tactu, nisi cum venter flatibus intumuerit. Tunc enim hepar infra residet, muscoli ventris sursum eleuantur à flatibus, qua occasione decipiuntur Medici, cum venter detumuit, quia duritiem, vel tunicam viscerum inveniunt. Memini me vidisse quendam, qui tales tumores duos à paucis diebus factos esse assereret, quòd tunc primùm apparent. Aegrotantes sunt interrogandi, num gravitatem & pondus sentiant in hypocondriis, vel si dolorem sentiant circa omoplatas, aut claviculas, si in utrumque latus decumbere possint. Nam qui tumores illos habent, non nisi super partem affectam dormire possunt, aut quiescere, non in latus contrariũ, vel supra dorsum. Quòd si sine febre sint, scirrhum esse confirmabimus. Nam idem inflammationibus internis accidit, quæ nūquam sine febre sunt, vel ad extrà tumores fiunt.

Curatio.

Curatur autem hoc modo tum hepatis, tum lienis durities. Purgentur modo supra dicto cap, de ob-

structionibus hepatis, verum in pilulis plus myrrhæ, vel bdellij, vel styracis ponimus, vel aliarum lachrymarum, quæ humores liquefaciunt, incidunt, & fundunt. In primis pilulis satis erit myrrham, & styracem, mastichemque apponere. Deinde, præparato corpore ad ammoniacum & alia venire. pilulæ fiant sic,

℞. aga. ʒ. j. myrrhæ, styrac. ana. ʒ. ʒ. ʒ. spicæ celticæ, schen. cinaamomi ana ʒ. ʒ. excipiantur terebinth. & fiant pilulæ, de quibus cap. ʒ. ʒ. vel ʒ. j. manè in exitu lecti, deinde vtatur syr. incidentibus, & iis, quæ acetum recipiunt, vt syr. acetos. simpl. & compos. & aliis, vt de bizantiis, eupath. oxymel simpl. & diuretic. scill. cum decoctione bismal. vel mal. viol. vel decoctione seminis lini, bismal. apij, petro. vt,

℞. syr. acetos. compos. oxymel. diuret. ana ʒ. iiij. decoctionis pass. sic. ʒ. j. ʒ. m. scs, vel,

℞. rad. bismal. ʒ. j. graminis, petro. asparag. irid. exting. ana ʒ. j. viol. fol. alkechangi, cichor. end. borrag. ana M j marrub. M. ʒ. pass. sic. cactyll. munda. ana N. x. anis. fœnic. seminis alkecangi, ana ʒ. iiij. seminis bismal. quatuor semi. frig. maior. an. ʒ. j. flor. chamo. melil. samb. viol. anih. ana p. j. fiat decoctio in aqua & sapa ad ʒ. ij. In quibus diss. syr. acetos. simpl. ʒ. iiij. aro. cum ʒ. ij. cinamo. & ʒ. i. iridis, cap. in quinque matutinis, quo finito capiat pilulas sequentes post mediam noctem.

℞. mass. pilularum de sagapeno, vel foetidarum ʒ. i. fiant pilu. vii. in crastinum dentur ʒ. ii. terebinth. abietis, quatuor horas ante prandium. Deinde vtatur opiata sequenti.

℞. conf. capill. & viol. ana ʒ. i. pul. diarrh. abb. & diareos simpl. ana ʒ. ii. tro. de eupath. & de rhab. ana ʒ. i. cū syr. de bizantiis & viol. fiat opiata, de qua cap. manè ad quantitatem nucis superbibendo parum vini albi diluti aqua borrag. & apii. Istis peractis, iunctionibus emollientibus, aut fotibus emollienda est pars, quod oleis primùm tentare oportet, & paucò vino albo. Emolliant ol. amygd. dulc. sesam. liliorum, irinum. Additur vinum aut acetum ad penetrationem, vt,

℞. ol. amygd. dulc. ʒ. ii. ol. liliorum ʒ. i. vini albi ʒ. i. misce. Succī addi possunt & pars irrigari & foveri. Succī

herbarum emolliētium sunt succus iridis, cucur. agreſt. ciclam. aristol. solani veficatorii, fiat hoc modo,

℞. succi iridis ℥. iiii. succi apii ℥. ii. succi absynthii, ℥. i. ol. amygd. dulc. ℥. iiii. vini albi ℥. iiii. misce, & cum col. foueatur regio. Si ex his succis linimentum facere volueris, decoqu. succi cum oleis, deinde adde butyri, & pinguedinis gallæ, vel medullæ c. uris vituli, aut porciana ℥. i. misce. fiat linimentum. Quod si spica n. celticam aut sche. vel styrac. myrrham, indidem addideris ceræ, vnguentum efficacius fiet, quale est sequens, quo vtendum post alia remedia, & maximè post foras sequentes.

℞. succi ciclam. irid. an. ℥. ij. succi cuc. agreſt. & rad. vlmi, ana ℥. j. ol. amigd. dulc. & liliorum ana ℥. iiii. decoquantur in duplici vase ad succorum consumptionem, quibus ad le pinguedinis porci, medullæ porci ana ℥. iij. tereb. ℥. ij. propoleos ℥. j. spicæ, irid. schen. myrrhæ, styrac. aristolo. rotundæ ana ℥. ceræ q. l. fiat vnguentum, quo vngatur pars post foras sequentes.

℞. radic. vlmi mandrag. ana ℥. ij. rad. irid. & aristol. ana ℥. j. fol. solatri, mal. bisfal. cum radic. ana M. j. viol. & daronici ana M. ss. flor. chamo. meliloti, sambuci, ana p. ij. fiat decoctio, in aqua, & vino albo, si pro hepate, sin pro liene cum aceto, & cum spongiis ablutis fiat foras, cui adde absynth. M. ss. si pro hepate paretur, & post forū vngatur vnguento sequenti. Quod si his remediis non cedat, fortiora paranda erunt, vt,

℞. rad. bisfal. irid. cucum ana ℥. vi. rad. samb. ebuli, & aristol. ana ℥. iij. rad. panac. ℥. j. foliorum marrub. pulg. mal. bisfal. geranii maioris, & minor. pedis colum. ana M. ij. seminis lini & fœnug ana q. j. flor. chamo. melil. samb. ana p. ij. fiat decoctio in aqua decoctionis intestinorum & vino albo, & foueatur frequenter. Si pro hepate fiat, in fine decoctionis addere oportet spicæ vtriusque & asari ana ℥. iij. absynth. M. i. hunc foras sequitur vnguentum.

℞. ol. hepatis galearum, vel raifarum ℥. iiii. ol. liliorum, scorp. & lumbric. ana ℥. ii. ammo. sagap. dissol. in oleis prædictis ana ℥. ii. styrac. cal. ℥. i. beniom. ℥. ss. irid. aristol. spicæ, asari ana ℥. iiii. medullæ porci, vituli, & ceræ

vi, ana ꝑ.iii. ceræ nouæ q. s. fiat vnguentum, tempore vntionis adde aceti scill. parum. His topicis per intervalla vii oportet, sed diu continuando. Et cum fastidiosum sit semper his vii, fiant empla. vt.

℞ mass. emplastr. ceron ꝑ.iiii. spicæ nardi ꝑ.i. styr. cal. ꝑ. s. c. m. ol. irino fiat.

℞ mass. emplastr. diachil. magni ireatj ꝑ.iiii. malaxentur cum ol. irino & de absynth. Applicetur regioni hepatis. Hæc emolliunt & corroborant. Danda sunt vicissim aliqua purgantia leuiter, vt materia liquefacta, & æquata euacuetur per sedem. Item & clementia vrinam, vt per vrinam expurgetur pars gibba hepatis. Id annotatione dignum est, quod ex frequenti corporum dissectione obseruauit, omnes hydropicos, vel scirrhosos, glândulas, mesenterii induratus habere, & pancreas similiter. Quare non erit inutile totum ventrem oleis ungere, vel vnguentis, totumque ventrem fauere.

Observatio

De Hydropē.

C A P. 36.

HYdrops est aquæ serosæ collectio inter peritoneum & intestina, in thoracis spatio, & venis omnibus. Fit autem ex hepatis immodica refrigeratione, ex qua eius actio læditur, minuitur, corrumpitur. Ea vitiosa cum alimenta vertuntur in flatu, Tympanites fit: cum in serum, Ascites: cum in pituitam liquidam, Anasarca, seu Leucophlegmatia. Hydrops fit, modò per proprietatem, modò per consensum. Per proprietatem, si affectus sit primarius in hepate, vt intemperies omnis, obstructio, inflammatio, & omnis humor præter naturam hepar occupans. Per consensum partium internarum potissimum earum, quæ nutritioni dicatæ sunt, vt ventriculi, splenis, mesenterii, renum, intestinorum gracilium, quæ si non fungantur suo munere, hepar refrigeratur, eiusque coctio corrumpitur. Vt si splen ob scirrhum non purgat sanguinem, aut renes propter obstructionem, vel aliam causam serum non trahant, aut propter imbecillitatem, vel obstructionem diuturnam emulgentium. Nascitur nonnunquam vitio chylis fellis, vt post icterum sæpe contingit. Accidit & post menses suppressos, vel

*Vide alterum
caput sub finē
libri secundi.*

immodicè fluentes, aut hæmorrhoidas superfluas, vnde supramodum refrigeratur hepar. Calor enim innatus situs est in sanguine & spiritu, ob id post magnam eorum euacuationem, vniuersum corporis habitum refrigerari oportet, & maximè ac imprimis hepar, quod maiore opus habet calore, ob suam functionem. Si verò excrementa per vterum, aut hæmorrhoidas vacuari solita retineantur, refluunt ad hepar, & eius calorem velut suffocant. Nam melancholicus ille sanguis reparato frigidior, ipsum refrigerat. Ceterum non sola intemperies frigida, sed & calida natium calorem extinguunt. Omnis enim insignis intemperies actionem lædit, & corrumpit, quæ quidem fit à calore temperato. Quò fit, vt malè concoquant febricitantes, aliæque naturales actiones minus rectè obeant.

*Intemperies
omnis actio-
nem lædit.*

Anasarca.

IN anasarca omnes partes prætumidæ sunt, sed inferiores magis, ob humoris grauitatem, & earum partium frigiditatem, & pituitæ redundantiam. Tumidis partibus impressus digitus vestigium relinquit. Est enim velut œdema totius corporis. Accidum sæpissimè post morbos diuturnos, & febres pituitosæ. Ab hac distinguuntur aliæ duæ species, in quibus partes contabescunt. Venter solus inflatur in principio, & tandem pedes.

Ascites.

AScites à Tympanite distinguitur, quamuis Hipp. non fecernat, ob similitudinē. In vtraque enim subest aqua, flatus, sed differunt ratione maioris & minoris. In Ascite plus est aquæ, minus flatuum: In tympanite contrà. In hoc est minor tumor, percussus venter ob distentionem sonum tympani reddit, & facies minus recedit à naturali habitu. In Ascyte minor est ventris distentio, & maior caloris mutatio. Et quando ex vno latere in aliud mouetur æger, sonus defluentis aquæ percipitur. Succedit cachexiæ, morbis hepatis calidis, & obstructionibus, morbis lumborum, renum, vesicæ. Cognita specie, diligenter

*Affecti he-
patis signa.*

videndum, an hepar primario affectu laboret. Id verò cognoscetur ex dolore, & distentione partis, aut si nullus prædictorum morbus præcesserit. Et nunc omni cura studioque erit providendum hepatis. Quòd si per cōsensum male afficiatur, causæ primum occurrèdum est. Hæc autem est abscindenda, deinde ad id, quod genitum est, venièdum. Sed quia aqua collecta morbum facit, & auget, ea tanquam causâ primum auferenda est, ac ne augeatur, ratio victus exiccans, & quodammodo refrigerans instituenda est, in frigida calfaciens. Et quoniam plerumque hydropes sequitur cacachymiam pravi succi, qui aut obstructionem, aut intemperiem pepererunt, ut causâ universalis, euacuandi sunt. Quòd ut fiat commodius, distinguenda est causâ. In frigida commodè dabimus hierapicram, benedictam, quæ multum nocet in calida. In hac autem utemur cath. aut diaph. Triphasas non probo, quia myrobalanos recipiunt, nisi sit suspitio fluxus alui. Tunc enim turò dari possunt. Sed, ut in reliquis morbis, ita in hoc quoque remedia debent esse propria, & (ut loquuntur) determinata. Ut si dentur cum aqua endi. graminis, cichor. Endiuiâ, in viraque conuenit.

*Distinctio remedium à
varietate causæ.*

℞. cath. ℥. i. diaph. ℥. i. aquæ endi. ℥. iiij. syr. capill. ven. ℥. i. misce, fiat potio. Non conuenit syr. viol. quia nimis humectat. Nec syr. ros. lax. si adsit obstructio, quamuis scrofos humores educat. Quòd si nulla sit, aut leuis restrictio dari poterit cum aqua graminis, end. asparagi, fuma. vel cum decocto cicer. rub. Potest etiam dari pro minoratiuo decoctum fol. senæ. Non sunt exhibendi syr. diuretici, priusquam factum fuerit fluidū corpus, & aliqua ex parte purgatum, ad præparationem & auferendam intemperiem calidam. Syr. endi. simpl. conuenit, syr. capill. de fumar. simpl. & compos. acetos. simpl. de bizantiis, de cicho. Atque ut hi liquidiores fiant, addimus aquas eiusdem facultatis, ut cicho. endi. capill. agrim. graminis. & asparagi. Porro, quæ tantum humectant, vel refrigerant, & astringunt, ut syr. de granatis, de nymph. viol. de pap. de iuib. & similes, sunt reiiciendi. In processu tamen admiscerentur adstringentia, ut hepatis substantia corroboretur, qualia sunt cyperus, absynth. spica. Sic ergo à nobis fieri solet.

Quæ non conueniunt.

Quæ conueniunt.

℞. syr. endi. simpl. de byzant. ana. ℥. iiij. aqua. cichor.

graminis, aspar. ana ℥. iiij. aquarum absynth. vel agrim. ℥. ij. misce, aro cum ℥. i. pul. trias. aut diarth abba. aut sandal. rub. capiat in quinque matutinis. Si malit ut decoctis herbarum, poterunt concedi, quia minus calfaciunt. Aquę sunt præferendę in obstructionibus, aut in causa frigida, ob partiũ tenuitatem. Interim dum syr. vititur, tertio quoque die clyster iniciendus erit, & potissimum secundo & ultimo die, ut medicamentum, facilius & tutius agat. Clyster ex iis parandus, quę humorem in ventre collectum, & aquas trahunt, citra magnam calfactionem. Ne quomam mollientia, qualis est malua omnis, misceri debeat, sed ex detergentibus, discutientibus, purg. Clyster est ad hunc modum parandus.

℥ melc. M ij. ciclae M j. pariet M. β. pedis corumb. M. i. β. a ul fœnic ana. ℥ β. fiat decoctio ad ℥β. j. col. diss. succi merc. & beatę ana. ℥. j. β cath ℥. j. mell. anth. ℥. ij. salis parum, fiat clyster. Oleum non est miscendum, quia relaxat, nisi fuerit aliquod ex his, quę flatus dissipat, ut aneth. rutac & similia. Iniecto clystere, post die dabimus medicamentum purgans. Sed quia pauca sunt propria & accommodata, decoctum parandum erit, in quo corrigantur inutilia, coccum, cuidium, semen laureolę Castigatur aqua endi. & absynth alieq. si immodicę calfaciunt. Est autem potio commodior pilulis, quia citius descendit, distribuiturque. Pilulę autem, cum tardius agant, longa mora nimis calfaciunt. Quod si liquidum medicamentum æger auerfetur, huic bolus erit utilior pilulis. Medicamenta sunt talia quę tollant obstructions, aquas ducant, & in caussa calida bilem, simul & serosum euacuent. Mitiora sunt, semen carth. serum lactis, ag. Valentiora, cyclamen, Laureola, thymel. chamaela brass. marioa, scammon. herba asari, & hederę semen, eboli, sanib. cortex.

℥ pass. (ad corrigendum hepar, & leniendum asperitatem aliorum) ℥. ii. seminis anisi ℥. ii. seminis apij, perro, alchecang. ana. ℥. j. medullę seminis carth ℥. j. se æ orię. ℥. β. ag. ℥. j. ol. chamel. vel thymel. ℥. ij. vel an. ℥. i. brass. mari. ℥. iij. fiat decoct. in qr. i. col. diss. elect. indi ma. & de citro sol. an. ℥. i. misce, fiat potio. vel sic pro diuitib.

℥ decoctionis præcedentis ℥. iij. i hab. infusi in vino albo, & aqua graminis ℥. i. β. spicę cinamomi an. gr. vi.

fiat leuis expressio, & ex ea potus. Vtrique potioni adde, si vis, ad dulcorandum syr. capill. ℥. j. vel syr. ros. lax. ℥. i. aucto pondere spicæ, & cinamomi. Ego soleo exhibere pauperibus elect. de succo ros. elect. de citro sol.

℥. merc. M. ii. brass. marinæ M. β. fiat decoctio in aqua absynth. & endi. In col. diss. elect. de succo ros. ℥. iiij. vel indi maioris ℥. ij. syr. de byzant. vel capill. ℥. i. misce fiat potio. In bolo vis medican. et. maiesica nō sic castigari potest. Si tamen æger malit bolum sumere, fiat hoc modo.

℥. cath. ℥. β. indi n. a. elect. de succo ros. ana ℥. ij. cum sacch. fiat bolus. Si pilulis vii velit, eligantur, quæ mirob. non recipiant, & quæ ex alc. ã lota parantur, vt,

℥. mass. pil. elephang. ℥. j. ag. Θ. β. diagt. Θ. iiij. cum succo brass. aut ireos, for. pilulæ. Euacuato corpore hepar roborandum, data postridie tab. j. diarrh. abb. aut triasandal. cum qua endi. & absynthij. Vel præstibenda est opiata ex corrob. iecur sine magna caliditate, & resiccantibus atque absumentibus humores.

℥. conse. flor. cicho. capill. ve. cæterach. (in duritie splenis) an. ℥. ii. cons. anth. ℥. i. (quæ quamuis calida sit, nō nocet, sed roborat cerebrum, hepar, ventriculum) hepatis lupi, vel echini terrestris ℥. j. vel amborum ℥. β. cineris cicadæ ℥. β. cornu cerui vsti ℥. i. diarrh. trisan. an. ℥. ii. cum syr. end. simpl. aut capill. fiat opiata de qua capiat bis hebdomada, superbibendo parum aquæ graninis, end. agrimon. vel absynth. & solani vesicatorij. Ad hepatis corroboracionem fiat tale linimentum.

℥. vnguenti ros. ℥. iiii. sandal. albi & rub. an. ℥. ii. flor. cichorij ℥. iii. seminis apij. petro. end. an. ℥. i. tro. de camphora ℥. β. spicæ vtriusque, schen. an. Θ. i. ol. de absynth. ℥. i. misce, fiat linimentum, quo vngetur bis aut ter in hebdomada regio hepatis, addendo aceti parum. Interim dū vtitur vnguento, & opiata corroborante, tertio quoque die capiat clysterem, vel ℥. iiii. præscripti syr. vel vtatur apoz. sequenti ad ducendas aquas, sed præcedente tali.

℥. merc. ciclæ, pedis colum. an. M. ii. fol. brass. ma. & chamel. an. M. ii. quatuor sem. frig. maior. ℥. iii. flor. cha. & genistæ an. P. i. fiat decoctio. In ℥. i. diss. succi beræ & merc. an. ℥. i. vrinæ pueri ℥. iiii. mell. anthos. ℥. ii. Si fortio-rem velis, adde fermenti acerrimi ℥. ii. fiat clyster,

qui detur quarto quoque die, vel ante vsum syr. sequentium. Hic clyster potentissimè trahit aquas.

Apozema.

℥. quinque radic. aperitiuarum an. ℥. ii. end. cichor. herbarum capill. agrimo. an. M. i. feminis end. & albec. an. ℥. ii. feminis apij & petro an. ℥. i. fol. brass. marinæ cham. an. ℥. ii. senæ ℥. i. pass. ℥. iii. flor. cichor. bugloss. ciccr. rub an. P. i. fiat decoctio. In ℥b. i. diss. sacch. q. s. fiat syr. aro. cum ℥. ii. djarth. abb. Viatur alternis diebus, continuando per tres dies. Postea intermittat vsum, & vtatur opiata. Non parùm proderit vngere regionem vesicæ & renum, & ventri apponere hoc cataplasma.

℥. ol. rutæ. ℥. iii. vini albi, urinæ pueri an. ℥. ii. succi pedis col. ℥. iii. succi apij, petro. an. ℥. i. asari, spicæ celicæ, feminis sesel. apij, petro. an. ℥. i. ceræ nouæ & terebinth. parum, fiat ad formam linim. Coquantur succi in ol. in quo deinde cera dissoluatur. Valentius erit, si addas succum ireos, vel samb. vel cucū. agrest. vel brass. ma. & rursus coque ad consumptionem aquæ, postea vngue ventrem. Sunt, qui emplastrum de baccis lauri consulant, sed hoc magis in tympanite conuenit, quàm in ascyte, quoniam plus iusto calfacit. Cocleæ tritæ, & ventri impostæ à quibusdam multùm commendantur. Quod sequitur optimum est.

℥. stercor. vaccæ ℥b. ii. far. lupinorum ℥. ii. sulphuris ℥. iii. cymini. ℥. s. incorporentur simul cum vino albo, & applicentur ventri, vitata regione hepatis. His remediis, & optima victus ratione (nimium exiccante, & non calfaciente) hunc morbum sæpe curauimus. Aeger abstineat à iusculis, parcissimè bibat. Viatur in potu vino albo diluto aqua, in qua incoctæ sint herbæ capill. & radix graminis. Viatur assis. Quòd si contendat id sibi permitti, nonnunquam elixa degustet. Abstineat ab omnibus fructibus exceptis passulis.

Ascitæ curatio.

Ascytes, si à causâ frigida ortum habeat, audacius vtetur calorificis. In hac autem idem ordo seruandus est, quem

quem secuti sumus in causa calida. Remediorum tempus & quantitas eadem, sed qualitas diuersa. Pro minoratiuo accipiant hæc.

℞. diaph. ℥. β. diss. in decocto cicer. rub. aut in aqua graminis, apij, & syr. de bizantiis. vel,

℞. pil. elephang. ℥. β. ag. tro. ℥. ii. cum syr. de bizant. fiant pil. capiat post primum somnium. Deinde vtatur syrupo sequenti.

℞. syr. de bizant. de eupath. de quinque radic. an. ℥. ii. aquarum apij, petro. aspar. an. ℥. iiii. cum pul. diagal. arō. ros. aut cinamomi, fiat syr. capiat in tribus matutinis. Postea purgetur sic,

℞. diaph. indi maioris, an. ℥. ii. elect. de citro sol. ℥. i. β. cum sacch. fiat bolus, vel cum decocto sequenti fiat potio.

℞. pass. ℥. ii. senæ, carth. an. ℥. i. ag. ℥. ii. apij, petro. an. ℥. i. flor. anth. P. i. fiat decoctio. In q. i. diss. diaph. ℥. iii. diacarth. & de citro sol. an. ℥. i. syr. capill. vel de bizant. ℥. i. fiat potio. Hic adnotandum astringentia & cholagoga non conuenire.

℞. pil. cochiarum ℥. β. ag. tro. ℥. i. cum oxymel. fiat pil. vi. capiat post mediam noctem. Sunt, qui pilulas de mesereo, tanquam summum remedium imperent, sed earum vsus est periculosus, tum quia non rectè, neque ex vero mesereo parantur, tum quia huiusmodi medicamenta, supra modum calida in forma pilul. diutius remanent in ventriculo, vnde periculum est, ne pars aliqua interna lædatur. Quod si sumantur cū syr. citius penetrant, aquas ducant, & magis purgant sine molestia. Sufficit autem phar-macum paulo fortius minoratiuo, quia tutius est per vri-nas materiam vacuare quam per vētrem. Est enim in hoc morbo profluuium ventris periculosius. Purgato corpore vtatur alternatim opiata, syr. & vngu, vt dictum est.

℞. conf. celenij ℥. ii. conf. flor. anth. ℥. i. conf. flor. cichor. iiii. arō. ros. ℥. i. β. pul. diatr. ℥. i. hepatis lupi ℥. β. cum syr. de bizant. fiat opiata, capiat alternis diebus, superbibendo parum vini albi dilutius aquis sequentibus.

℞. aquarum apij, petro absynth. an. q. i. Post aliquot dies capiat clysterem, vt suprà dictum est, qui a superiore non differat, nisi quod audacius huic miscere possumus calidiora & valentiora, vt est benedicta, hiera & si-

miles. Corroboratis visceribus erit hoc apozema.

℞. rad. aperit. ℥. ii. cortic. tamarisci & samb. (præsertim si adfuerit durities alicuius visceris, vt ferè sit) betonicæ, hyss. puleg. eupator. marrub. chamed. chamep. an. M. i. fol. absynth. brass. ma. & chamel. an. M. β. quatuor sem. frig. ma. an. ℥. ii. senæ ℥. i. medullæ carh. ℥. ii. ag. tro. ℥. ii. seminis hederæ ℥. iii. asari ℥. ij. flor. anth. P. i. cicer. rub. P. i. fiat decoctio. In ℥. ii. diss. sacch. q. i. fiat syr. aro. cum ℥. iii. aro. ros. vel diagal. capiat ℥. iii. alternis diebus, inter mediis vngatur vnguentis & cataplasmatibus. Vnguentorū viscera corroborantium hæc est formula.

℞. ol. nard. de absynth. amygd. amar. an. ℥. iii. spicæ vtriusque, schen. asari an. ℥. ii. cyperi, sandali an. ℥. i. sem. seseli, apij, petro. an. ℥. β. ceræ parum, fiat linimentum, quo vngatur iecur & lien. Si durities sit in aliquo viscere, fiat sic,

℞. vnguenti præscripti ℥. ii. flor. chamo. & melil. an. ℥. iii. styrac. vtriusque an. ℥. ii. ammo. bdellij, opopon. diss. in aceto scill. an. ℥. β. terebinth. ℥. i. ceræ nouæ q. s. fiat vnguentum, quo inungatur pars indurata. Cataplasma conficitur ex iisdem rebus, aucta quantitate sulphuris & cimini. Interdum vtimur baccis lauri exceptis melle. Hoc remedium admotum scroto & ventri absumit, resoluitque citra magnum calorem. Fiunt etiam linimenta, epith. quæ aquas mirum in modum pellunt, ex chame. thymelea, laureola, cucum. agresti, apio, asaro, cicadis, cantharid. & aliis. Imponuntur autem vmbilico, regioni vesicæ, renum, & perinei, vt eorum vis ad meatus vrinarios citius perueniat, quib⁹ vacuatis serosus humor attrahitur fuga vacui, qui in venis erat reliquus. Atque istud à me præclare expertum est, in admirabili affectu cuiusdam, qui cum se aliquando multa ingurgitasset aqua, sic toto corpore intumuerat, vt non procul abesset à suffocationis periculo. Ipse verò in ea opinione erat, vt crederet inutilem esse medicamentorum vsum, sed tandem coactus est fateri eorum vires. Paraui enim linimentum ex aliquot succis, mihi missis ex Gallia Narbonensi, quo admoto cœpit urinā reddere post sex horas, & tantam copiam vno atque altero die reddidit, quantam capere vix potuerunt sex magnæ matulæ, sic,

℥. succi thymel. chamel. ciclam. & brass. mar. an. ℥. ii. asari, spicæ nardi, schen. seminis apij, petro, rutæ, agni an. ℥. i. farinæ lupin. & cicer. rub. an. ℥. i. ℞. incorp. simul & cū cera fiat linimentum quo vng. vmbilicus, regio vesicæ, & perinei.

℥. succi brass. ma. & cacuminum agni an. ℥. ij. succi ireos, aristol. rotund. an. ℥. i. seminis apij, petro, carui, feseli an. ℥. i. tereb. ℥. ii. ceræ parum, fiat linimentum. Fortius erit, si addas cinerem scorpionum, cicadarum integratum. Oleum non est miscendum, quia obtundit vim medicamentorum acrium. Quòd si sine oleo medicamentum hoc non potest consistere, adde ol. scorpionum, & amygd. amar. an. ℥. ii. Tibiis inflatis conuenit hoc lixiuium.

℥. ciuer. ficus, caulium & sarmentorum vitis an. ℥. ℞. cineris asphod. hermodac. an. qr. i. fiat lixiuiū, in quo diss. salis communis ℥. i. alum. qr. i. abluantur pedes, & postea imponatur tale cataplasma.

℥. stercoris vaccæ ℥. i. stercor. capræ ℥. ℞. incorporentur cum lixiuiio tonforum, & vino, applicentur tibiis. Si malum perseueret, opiata loco dentur medicamenta validiora, vt dialacca, diacucur. sed quæ sapore sunt ingratisfimo, ex iis & aliis propriis pil. sic compono.

℥. diacucur. ℥. i. dialacca, tro. de rhab. an. ℥. ℞. hepatis lupi, cineris intestinorum lupi an. ℥. ii. seminis hederæ ℥. iii. cum syr. de absynth. fiant pilulæ ad magnitudinem pisi, capiat tres vel quatuor singulis diebus quatuor horas ante pastum. Conueniunt in omni specie hydropis, addito succo brass. marinæ.

Tympanita curatio.

Plus flatuum in Tympanite, & minus aquæ subest. Conueniunt eadem remedia, quæ in Ascyte, hoc addito, quòd magis sunt flatu discutientia. Oportet igitur laxare & aperire mediocriter, discutere verò tam sumptis, quam ad motis medicamentis valde calidis, præsertim in causa frigida. Nam in causa calida, minus calidis vtendum est. Et quia flatu à cruditate, ventriculus roborandus calidis & astringentibus, vt,

℞. olei massic ℥. i. ol. nard. & de absynthio an. ℥. ii. vng. ventriculus.

℞. cerati stomach. Gal. ℥. iii. applicetur. Imperamus etiam pul. a pastu ad discutiendum flatus, vt,

℞. anisi conditi ℥. ii. carui, cymini, fesei. an. ℥. i. mace. ē-
tur in aceto per noctem, carnis citri ℥. ii. cinamomi crassi,
& galang. an. ℥. ss. sacchari ros. tab. ad pondus omnium
fiat pul. capiat cochlear vnum à pastu.

℞. diagal. & diacucur. an. ℥. iii. confect. aro. ros. ℥. i. ci-
neris intestinorum lupi ℥. iii. hepatis lupi ℥. i. pellic. sto-
machi gal. inā ℥. ii. cum syr. conseruationis, cortic. citri.
fiat opiata capiat ter in hebdomada ℥. i. superbibendo pa-
rum vini dileti aqua absynthij. In ascyte tantum purgā-
dus est venter, quoniam in hac sola specie, ingens copia
aquæ colligitur in peritoneo. Quod vtilis sit hac pun-
ctio, demonstrari potest, quia per eam aqua euacuatur,
quæ per aliam regionem perfectè non potest euacuari.
Nec adeo periculosa est ventris apertio, modo rectè fiat.
Nam videmus eos, quibus vulneratus est venter, euade-
re, nisi vulnus penetret in gracilia intestina. Præterea vti-
lem esse constat ex euentu. Quibus enim casu quodam
per vmbilicum aqua erumpit, h. sunt curati. Quod si quis
obiiciat hoc remedio tentato multos interficere, huic re-
spondebimus id contigisse, vel quia facultas hepatis in il-
lis erat emortua, vt postea sanguinem bonum gignere
non potuerit, aut quia remanserat scirrhus hepatis, aut
lienis, vel quia morbus natus erat ex pulmonis vlcere
(Phibisci enim propemodum omnes in hydropem inci-
dunt) vel quia in thorace fuerit etiam collecta aqua, quæ
vacuata non est, quod ex tussi deprehendi potest. Hos de-
speratos esse dicit Hippocrates. Sed sic intelligendum est,
nisi vtraque pars pectoris aperiatur. In deploratis, qui ad
extremam virium imbecillitatem deueniunt, qui scirrhū
in hepate confirmatum, aut liene, aut vlcus in pulmonibus
habet, ac denique in senio confectis, non debemus
hoc remedium experiri. Dum venter pungiur, non est
spectandum ex vtra parte dextrane, an sinistra malum cœ-
perit, vt quidam religiosius obseruant. Nam nihil refert,
vtram partem feces, cum ex vtraque possit commodè va-
cuari aqua.

*Apertio ven-
tri.*

Tot & tales morbi fiunt in splene, quot & quales in hepate: vt intemperatura, inflammationes, tumores duri, obstructions, & morborum similitiam symptomata, vt icteri, hydropes. Quare cùm fiant simili modo, etiam simili methodo, & se: è eadem materia medica curantur. In hoc tantùm differunt, quòd morbi splenis valentiora medicamenta desiderant incidentia non ob substantiam partis (est enim tenuis & rara) sed ob materiam terream & crassam, quam in se continet. In aperiendo minus vtimur astringentibus, quia pars minus est principalis, & minus sui conseruationem indicat, quod de remediis externis velim intelligas. Nam cùm ad splenis affectus fortissima remedia instituuntur, ad eorum etiam perueniunt, idque lædunt nimis fortiter aperiendo, vel dissoluendo. Differunt & in hoc, quòd melancholia in splenis affectibus, præcipuè expurgatur, bilis in hepatis, in vtriusque verò obstructione, pituita, quoniam magna ex parte facit obstructions sua crassitie. Quare eadem medicamenta curabunt intemperiem hepatis & lienis. Inflammatione laborantibus his partibus, in sanguinis missione differunt indicationes, ob situm partis, atque in topicorum admotione. Nam in hepate admoventur in dextra parte circa posteriora, si in gibba sit affectus: ad anteriora verò, si in caua: in sinistra & infra nothas costas applicantur splenitica. In curatione obstructionum & icteri sola medicamentorum vehementia differunt. Quare & fortissima remedia ad obstructions & scirrhus hepatis præscripta erunt splenitica. Item quæ cappareas & acetum recipiunt, quæque minus astringunt, spleni magis sunt accommodata. Quare superfluum esset, ea hic repetere. Id tantùm adnotare hinc oportet, limaturam calidis incrementem lienem minuere, vt & aquam fabrorum ferrariorum, & semen portulacæ, cùm ob eius facilem relaxationem aliquando intumescit. Quæ enim constringunt cogenda, substantiam raram minuant. Aliud etiam notandum est, quòd in tumoribus & doloribus splenis, si itus discutientia, vt agnus castus, seseli, apij, & petroselina, succus rutæ multum iuuant. Colon in-

*Quæ lienem
minuunt.*

*Colici à sple-
nitico distin-
ctio.*

testinum spleni alligatur & incumbit, quod flatibus distentum, & ægros & Medicos sæpe fallit, sed hac nota discernuntur, quòd spleniticus dolor grauis sit, collicus verò distendens, acutus & mobilis: Spleniticus in parte vna fixus est, in colico totus venter à flatibus distētus: in splenis verò affectibus, sola pars sinistra.

De cachexia.

CAP. 38.

CAchexiam Græci vocant malum corporis habitum. Est autem color malus ex albo flauescens, vel virefcens, caro laxior, & omnes vires imbecilliores, & vt dicam breuiter, illa est corporis constitutio, quæ hydrophem præcedit. Sequitur immoderatas sanguinis euacuationes per hæmorrhoidas, aut alias partes scirrhusque viscerum. Quare eadem cura erit huius, & imbecilli hepatis, aut cum affectu, quem præcedit, & quem sequitur, vt si cachexia sequatur scirrhum, & vergat in hydropē, tunc victus ratio sit exsiccans & attenuans. Exsiccandum quippe ob humiditatem incipientem, aut serum, quod est factum ab intemperie, & imbecillitate hepatis. Attenuans autem, vt semper causa huius affectus oppugnetur, ne, scilicet, materia crassa scirrhum faciens gignatur. Eadem est ratio medicamentorum. Sed cum habitus vertitur in aquam, magis digerentibus, quàm humidis emollientibus, magisq̃ue farinis siccis, quàm fortibus ex oleis, vel decoctionibus vtemur. Si cachexia fuerit ab immodica sanguinis euacuatione, corpus reficiendum humidis, partes refrigeratæ, calfaciendæ, & habitus corporis siccandus. Quod si fiat ex eius retentione, hæmorrhoidas aperimus, corpus leuiter laxamus, ad quas omnes causas vsum harũ pilularum experior efficacissimum.

℞. pul. dialacæ, vel diacucurmæ ʒ. i. rhab. ʒ. ij. diarr. abb. diagal. an. ʒ. i. cum syr. de absynth. fiāt pilulæ paruæ, capiat quarto quoque die pilulas quatuor manè. Quod si affectus hic sit cum intemperie calida aut fluxu immodico, fiat vt sequitur. Pro febre sic,

℞. tro. de rhab. ʒ. ii. rhab. ʒ. i. ag. ʒ. β. pul. diarth. ʒ. i. cum syr. capill. fiāt pilulæ, cap. sex bis in hebdomada ma-

nè, superbibendo aquæ end. & cichor. an. ʒ. j. Si febriant, magis coueniunt syrupi, quàm pilulæ. Sed qui tandiu vfi sunt syrupis, his minùs molestæ. Syr. conuenientes sunt, de bizant. de eupar. capill. ven. end. compos. vel de cich. cum rhab. vel end. addendo rhab. idem præstabit. Si cum fluxu immodico sit affectus, pilulæ sic fiant.

℥. myrob. citrinorum, cheb. ind. an. ʒ. j. confricentur cum succo ros. rhab. electi. ʒ. ij. diarrh. abb. & triasand. an. ʒ. ʒ. cum syr. capill. fiant pilulæ, capiat duas manè in exitu lecti. Post harum vsum ferè in omni causâ conuenit opiata sequens.

℥. ciner. pellic. ventric. & intestinorum gallinæ an. ʒ. ij. cineris cancrorum marinarum lotorum ante & post vstionem ʒ. j. confer. flor. cichor. & capil. ven. an. ʒ. j. pul. aro. ros. & diagal. an. ʒ. iiij. cū syr. capill. fiat opiata (quando febris & intemperies calida adest, diarrh. & pul. triasand. loco aliorū pono) capiat singulis matutinis. Quòd si aqua euacuata sit, superbibat parum vini, diluti aqua graminis & aspar. Si adsit caliditas, aqua cichor. & end. Si refrigeratio, aqua absynth. & mentæ. Si fluxus, aqua capil. ven. & absynth. Linimenta supra hypocondria sunt apponenda, quæ ex iecur corroborantibus conficiantur.

℥. ol. de absynth. nard. an. ʒ. ij. ol. cydon. ʒ. j. spicæ vtriusque an. ʒ. j. cyperi, sandali rub. & albi an. ʒ. ʒ. coralli rub. vsti ʒ. j. ʒ. ceræ q. s. fiat vnguentum, vngantur hypocondria. Vratur optima victus ratione, & exercitio, nisi fluxus immodicus sit. Tunc enim frictiones fiant in contrariam partem.

De renum inflammatione.

C A P. 39.

INflammatiō renum, vt aliæ inflammationes internæ, curatur in genere, nempe auertentibus, dolorem mitigantibus, repellentibus, discutientibus &c. Magis autem propria & peculiaris curandi ratio hæc est. Primum sanguinis motus alio diuertendus est, secta basilica eiusdem lateris, idque initio, & si adsit plethora. Potest etiam è vena poplitis educi sanguis, vt quodam in loco Gal. imperat. Id verò commodè fiet, vbi iam cessauit fluxio, si partes inferiores non fuerint imbecillæ, & sanguis te-

Cap. xi. lib. 13. met. me.

Sectio venæ. nus apparcat. Huius autem venæ incidendæ commoditas percipitur, ex eo, quò sit valde perspicua, & ei non mediocris sit cum renibus societas. Optima enim (vt scribitur, Gal. lib. de constitutione artis) vacuatio fit per magnam venam, & quæ habet cõsensum cum parte affecta. Ante venæ sectionem alius exoneranda, ne venæ succis crudis, aut vaporibus malis repleantur. In hoc morbo glans commodior est clystere, potest tamen clystiens pauca quantitas inungi, alioqui ex maiori distenduntur intestina, atque ita renibus compressis dolor augetur. Clyster fit molliens & refrigerans. Mercurialis, beta, pariet. & huius generis herbæ, & ficus reuicendæ, nisi cum detergere oponet, vel abscessum rumpere. Nam nimis detergentia initio malum exasperat. Clyster optimus ad omnium internatum partium inflammationem, & potissimum circa sedem fit, sic.

Glans est

clyst. commo-
dior.

Clysten.

Epithema.

℞ rad. bismal. ℥. j. mal. viol. an. M. ij. pass. prun. an. pa. x. quatuor sem. frigid. ma. an. ℥. ii. j. florum viol. p. ij. fiat decoctio in ℥. vi. j. diss. mell. viol. sacch. rub. butyr. recen. an. ℥. j. ol. chamo. ℥. ij. misce, fiat clyster, datur ante sanguinis missionem, vel statim post. Extrinsecus adinoueatur epithema refrigerans, astringens & repellens.

℞ ros. nymph. an. ℥. ii. j. succi plantag. solani an. ℥. ii. j. aceri ℥. ij. fiat epithema. In succorum penuria aquis utemur. Valet quoque vnguentum ros. vel vnguentum Galeni pro renibus, quorum vis augenda est, additis succis conuenientibus, vt plantag. sola. semperuiui, polygoni, & similibus. Quòd si materia in ventriculo contineatur, proderit etiam ante sanguinis missionem vomitum ciere, reuulsionis ergo. Possunt & præscribi syr. ad sistendam fluxionem, qui respondeant affectioni nephriticæ, illi verò ex anodinis, attrahentibusque sunt, vt hoc modo.

Syrup.

℞ viol. solani, scariolæ, plantag. an. M. j. polyg. M. ss. tamarind. ℥. j. seminis berber. port. & papaueris albi aut capitum eiusdem an. ℥. ii. j. flor. ros. nymph. an. p. j. fiat decoctio. In ℥. j. diss. sacch. q. s. fiat syr. quo utatur manè. Quòd si alius astringitur, clystere vel glande sollicitanda erit, non autem decocto laxante, aut medicamento qualecunque sit, cui locus erit in declinatione.

A medicamentis enim duplex est incommodum, tum *Cassia sus-
pecta.* quòd calida sint, tum quòd humores attrahant ad par-
tem affectam. Sed neque cassia, vt solent omnes, vt sua-
deo, quæ mihi non potest non esse suspecta, cùm aliquid
etiam caloris habeat. Dari etiam possunt initio syr. qui
parantur in officinis in eadem vilitate, qua decoctum
præscriptum, vt syr. refrigerantes. Et si alius satis fluat,
leuiter astringentes, vt syr. viol. de nymph. myrtil. de ros. *Syr. astringentes.*
siccis, de papa. præsertim cùm dolor vrget. In siti vten-
dum est Iulep Alexandrino. Sitim enim optimè sedat:
Atque horum decoctum & syr. vsus in principio tantum
conuenit. Quòd si fluxio non possit prorsus repelli, ac
iam per membranam renum aliquid resudare videatur,
tunc abstinendum à syr. astringentibus, & nimis incras-
santibus. Vtendum autem erit modicè, & citra morsum
detergentibus, vt saccharo cum aqua, hydromelite in mi-
nùs biliosis & senioribus. In biliosis detur decoctum pass.
iunub. hordei & glycir. in declinatione valètiora his pro-
sunt, vt quod parti impactum est, discutiat. In hunc vsum
vtile est hoc decoctum.

℞ gly. ℥. j. rad. ireos ℥. ij. agri. cæterac, polytric.
adyanthi an. M. j. pass. ℥. j. fic. N. vj. flor. bugloss. borrag.
an. p. j. fiat decoctio. In quo dissolue mell. ros. col. ℥. ii. j.
fiat syr. aro. cum ℥. ij. cinamomi & ℥. ss. sichenantos. Eo-
dem fine dari possunt pilulæ.

℞ myrrhæ, styrac. cinamomi, asari spicæ nardi, sichen.
galang. crass. an. ℥. j. excipiantur terebinthina, fiant pilu-
læ, capiat ℥. j. summo manè. Sumptis pilulis capiat ℥. iij. j.
decocti cicer. rub. cum paucò saccharo. Postea singulis
diebus manè capiat pilulam vnā superbibendo parum
aquæ hordei perfectè cocti. Topica discutientia sunt, vn-
guentum maitiatum, & resumptiuum, quorum singulo-
rum ℥. j. addatur ℥. j. rad. ireos, vel cineris coralli rub. vel
cornu cerui, aut ℥. ss. far. fabarum.

De renum vlcere.

CAP. 40.

INflammationem renum & abscessum frigidum se-
quitur exulceratio. Nam post eruptionē abscessus re-
manet vlcus. Deprehenditur dolore circa renes, cum *Signa.*

*Pus vesicæ
disting. à pu-
re renum.*

pure multo reiecto vnâ cū vrinis. Discernitur à pure ve-
sicæ, quod pus vesicæ viscosum magis, & tenax sit, quia à
parte nervosa defluit. Renum autem pus est quidem cras-
sum, sed minùs viscidum. Parum certum est, quod tra-
dunt practici, pus renum magis permixtum vrinx, vesi-
cæ autem minùs. Nam in vtriusque vlcerè permixtum
redditur, & postea in fundo residet. Id tantùm verùm est
in penis vlcerè, in quo priùs redditur pus, deinde lotium,
quasi sine pure. Fit interdum in vtroque rene, interdum
alter tantum, id quod dolore deprehenditur. Nam si sit
altera tantum, dolor in ea parte sentitur, vt Hippocrates
ait. Vbi dolor, ibi morbus. Morbus hic quandoque ma-
ior, aliàs minor est. Irritatur autem facilè longo itinere,
equitatione, vsu alimentorum acrium, aut medicamen-
torum diureticorum.

Curatio.

Detergen.

Curatur medicamentis detergentibus, deinde resic-
cantibus, sed difficilis curatio ob continuum vrinx tran-
situm. Si absque inflammatione, siti faciliùs curatur: Si
cum inflammatione, nunquam. Cùm inflammatio adhuc
durat, utilis est sanguinis missio è poplite, vel talo. Dein-
de quæ detergunt citra calfactionem, vt serum lactis asi-
næ, aut capræ cum saccharo ros. aut pauco melle. Si fe-
bris non adsit, lac omne dari potest. Si febris adsit, ma-
lum dare, vt Hippocrates in aphorismis docuit. Vel detur
tale apozema.

Apozema.

℞. rad. bismal. consol. maio. an. ℥. ij. glyr. ras. ℥. β.
corticis cucurbitæ ℥. iiij. agrimonix, ceterac, planta-
ginis an. M. j. sebest pa. xx. seminis anisi ℥. ij. seminis
alkecangi, & bismalux, an. ℥. j. papaueris albi ℥. iiij. aut
capitum papaueris ℥. ij. florum trium cordialium an.
p. ij. ros. q. β. fiat decoctio in aquæ hordei ℥b. ij. diss. sac-
chari quantum sufficit, fiat syrupus, capiat manè, & se-
rò tribus horis ante cibum. Et ne deducantur excremen-
ta aliqua ad partem affectam, erit utile ante vsum horum
syr. vel vomitu vel medicamento leniente ventriculum
& intestina detergere. A cibo meliùs vomunt, si os ven-
triculi ol. liliorum inungant, & aquam tepidam bibant,

cum pauco oleo. Et iis tantum danda sunt, qui facile vomunt. Item ea, quæ vomitum excitant, vlcus irritant. Dandum est medicamentum leuius, vt cass. in forma boli, vel cum decoctione hordei, & aqua bugloss. & viol. Cath. & diasebestem dari possunt. Syr. viol. ex multis infusionibus, & syr. viol. in decoctione sebestem idem præstant. Oportet bis in mense bolum deuorare. Forma enim spissa medicamenti commodior est liquida, propterea quod per ventrem descendit, & minus peruenit ad renes. Cremor hordei & alimentum, & medicamentum erit. Item albumen oui per se, aut cum vitello datum, dolorem mitigat. Sed optimum est addere semper sacch. ros. tab. ad detersionem, vel puluerem sequentem.

Puluis.

℞. coralli rub. vsti & diligenter loti in aqua plantaginis & caudæ equinæ ℥.ij. cine. corticiscucurbitulæ eodem modo loti ℥.j. mattich. ℥.ß. sang. drac. & saicocollæ an. ℥. iiij. pul. hippur. ℥.j. sacch. cand. & ros. tab. an. ℥. iiij. fiat pul. tenuissimus, vt alcohol, vtatur per se, capiendo manè coclear vnum, superbibendo cyatum vnum aquæ plantaginis, vel caudæ equinæ, vel myrtil. cū pauca quantitate vini albi. Vel vtatur hoc puluere in cremore ptisanæ, vel in lacte amygdal. aut in ouo tantum calfacto. Vtatur in cibis liquidis puluere illo veluti condimento, adaugendo quantitatem sacchari. Abstineant ab humidis & liquidis. Vtantur potius refrigerantibus & exiccantibus. Vtantur etiam iis, quibus venter potest leniri, vt mal. lact. pomis coctis, prunis. Abstineant à piperatis, & acris, & coitu, & exercitatione. Sed pro exercitio vtantur frictione tibiarum. Si verò morbus sit sine inflammatione, vrimur frequētius medicamentis lenientibus aluum, & detergentibus & lacte ouium. In apozemate prædicto addi potest cortex fabarum, qui potentissimè deterget, mel ros. col. vel syr. de iuiub. vel de gly. In pul. præscripto augetur quātitas sacchari candi, minuatur saccharum ros. *Mouent sudores.* Post euacuationē factā, vrile erit aliqua ratione mouere sudores, vel ingressu stupharum, vel decocto gaiaci, *Decoctum gaiaci.* quod mouet sudores, vlcera terget, & copiam vrinæ mi-

nuit: Ob id iuuat in omni vlcere renum & vesicæ. In parte externa supra renes, maximè si cum inflammatione vlcus sit, medicamenta aliqua ad refrigeratione, & exiccationem, apponenda sunt, vt vnguenta & emplastra, quæ talem vim habent, vt,

℞. succi. plantag. & solani an. ℥. iiij. ol. ros. omph. an. ℥. iiij. aceti ℥. j. lytharg. tenuiss. pul. ℥. j. β. cerussæ lotæ. ℥. j. rithyæ tenuiss. pul. ℥. ij. sang. drac. ℥. j. pulueriscentur puluerisanda & reducantur ad formam lytharg. nutriti. Vnguantur renes siue cum inflammatione sit vlcus, siue absque inflammatione.

De renum calculo.

C A P. 41.

Signa.

HVius duæ sunt causæ. Altera efficiens, calor renum ingens, humores assans, cogens, & in lapidem durans. Altera materialis, crassi & visciidi humoris copia. Signa sunt grauis renum dolor, aculei infixi sensum præbens, locum non mutans, spina ægrè potest reflecti. Crus, quod è directo est, stupet, ob nerui orti à lumbis compressionem, fastidium adest, & vomitus. Vrina circa principium pauca meitur, & aquosa propter obstructionem, postea perfectè supprimitur. Alius nihil excernit, licet adsit permagna egerendi cupiditas. Aliquando sanguis excernitur ob violentiam calculorum. Vrina tandem arenosam substantiam habet, præsertim vbi lapis è renibus emotus est, qui si leuis & rotundus sit, excernitur facilè, sin asper, & alia quacunque forma præditus, præsertim angulosa, difficulter. In curatione vtendum est leui clystere, & non forti, vt,

℞. quatuor remoll. & pariet. ana M. j. seminis lini. fœnug. ana. ℥. β. caric. ping. N. x. (non pass. quia nocent vesicæ) quatuor seminum frig. maior. ana ℥. iiij. florum chamomel. p. j. fiat decoctio in qua diss. cass. extractæ, sacchari rubri ana ℥. j. mell. viol. ℥. ij. olei viol. & amygdal. dulc. ana ℥. j. β. fiat enema. Adde in decoctione sebestem ℥. β. capiat bis in hebdomada ante pastum. Lenit renes, & lubricando educit, quod in eis continetur, quod semper in affectu est obseruandum. Confert sequens fo-

mentum supra renes spongiis madefactis, & expressis ex decoctione sequenti.

℥. mal. bismal. cum toto ana M. j. β. feminis anisi, fœnic. ana ℥ i flor. chamom. melil. ana p j β fiat decoctio, de qua fiat fomentum pro renibus cum spongiis, aut filtro. Vtatur sequenti vnguento.

℥. butyr. recentis sine sale, axung. gall. ol. amygdal. dulc. & viol. ana ℥. ij ol. de lilio ℥ β misce cum cera noua parum, fiat linimentum pro rene dolente, qui vngatur sapius de nocte post fomentum. Verum quia multi flatus coniunguntur in hoc affectu ob cruditatem ventriculi, & imbecillitatem cōcoctricis, post vsum præscripti clysteriis iniciatur sequens, qui etiam in colico dolore non parum confert.

℥. ol. anethi, chamom. ana. ℥. β. ol. amygdal. dulc. ℥. ij misce, iniciatur per anum calidè. Postea vtendum est sequenti bolo.

℥. cass. recens extr ℥ j. sacch. q. s. fiat bolus quem capiat. Aut si malit in forma potabili fiat sic,

℥. vuarum pass. caricar. ping. ana Patia v j iuiub. sebest. ana Paria x. capill. recentium quartam partem M. j. trium flo cord. ana p. j. quatuor seminum frig. maior. ana ℥. j. fiat decoctio in ℥. iij. diss. cass. recenter extr. ℥. j. sy. viol. ℥. β. fiat potio, detur loco boli. Postea vtatur remediis calculo comminuendo, & foras educendo accommodatis, vt,

℥. confect. liron tripon ꝑ. ii. sangu. hirci præp. ꝑ. i. syr. capill. ℥. β. cum aqua millii solis, aut cum iure cicer. rub. fiat potio. Vnguentum etiam fiat sic,

℥. ol. scorpion. compos (Nam scorpius frigidus est, & eius ol. simpl. imbecillius) ol. de lilio compos. ana ℥. i β. misce, vngatur regio dolentis renis calidè. Quod si horum vfu non descendat lapis ex renibus ad vesicam, admoueantur cucurbitulæ, primò paulum sub loco doloris, & descendendo sensim obliquè secundum meatuum vrinariorum situm & descensum in vesicam. In sessibus præterea vtendum, quo remedio nullum efficacius est, ad doloris mitigationem. Sis tamen prudens, quia vires multum dissoluuntur ob longam moram in infessu calido, & crebrum ingressum. Viribus

ergo constantibus, si dolor superioribus remediis non cesserit, paretur infessus ex rebus præscriptis in fomento, maiori tamen quantitate, & dosi, & æger in labrum tepidus demittendus est, non multum calidum ob dictam causam. Optimum ad diuersionem est simul, & excrementorum educationem vti sequenti opiata.

℞. diaprun. simpl. cass. rec. extr. an. ℥. i. gran. berber. gr. vi. pass. mund. & pulpæ sebest. ana ℥. ii. pul. gly. ℥. ℔. misce, & cum syrup. capillar. reduc in formam opiatæ. Dosis est ℥. ℔. vel ℥. vi. pro viribus ægrotantis, capiat cum custodia.

Ad calculum comminuendum.

℞. seminis hyperici, quatuor sem. frig. maior. seminis apij & petro. an. ℥. iiij. seminis rhamni & albæ spinæ an. ℥. ij. saxifrag. & empetri an. ℥. j. ciner. capitis muris, & cineris scorpionum an. ℥. iiij. cum syr. de quinque radicibus fiat opiata, de qua capiat ante suos pastus per duas horas, superbibendo aquæ cretæ marinæ ℥. iiij. vel iiij. cū syrupo limonum.

℞. seminis basiliconis, quat. sem. frig. maio. seminis apij, petro. an. ℥. ℔. rad. scœni. petro. asparagi, seminis pimpinellæ, an. gr. xv. saxifragiæ, rusci an. gr. vi. rhab. electi ℥. iiij. sacch. diss. in aqua cretæ marinæ q. s. fiat electuarius in tabellis ponderis ℥. ij.

℞. aquæ parietariæ ℔. j. vtatur cū dictis electuariis.

De Diabete.

C A P. 42.

Diabete rara est affectio, quā Gal. semel tantum aut bis vidit, sed quia aliquando accidit, non est negligenda eius curatio. Ego ter vidi in filia & patre, quasi morbus esset hereditarius, vel potius, quia erant eiusdem temperamenti, scilicet, biliosi. Solet autem accidere biliosis ob feri tenuitatem, & renum caliditatem. Nihil enim aliud est diabete, quàm fluxus vrinæ, vt cū multum, & frequenter meiunt vrinam aquosam, & tenuem. Fit autem, vel quia habitus totius corporis nimia caliditate dissoluitur, vel cū renes supramodum calfacti

nimiūm feri trahunt. Quare erit occurrēdum intemperiei totius corporis, vel renum potissimūm alimentis crassis, emplasticis, minimè calidis, incidentibus, vel aperiētib. Mulūm itaque laudatur prisana omnis sorbitio ex alica, pedes veruecini, aut vitulini aut suilli aut bubuli, semoulla, panis lotus, amyllum si decoquatur in iure carnis, in quo semen papaueris decoctum sit, aut lactucæ. Super renes, si affectus sit in toto corpore, supra totam spinam vnguenta refrigerantia, & astringentia apponenda, qualia sunt parata ad fluxū sanguinis & ad vlcera renum, vel ex ol. frig. & astringentibus, & ex succis herbarum, vt quod paratur ex ol. myrth. ros. omph. nenup. aut de pap. Inungenda est tota spina, maximè ab vltimis costis ad os sacrum vsque. Nimis frigida & astringentia respirationi nocere possunt. Intus autem nec multūm resiccantia, nec aqua dāda sunt. Sicca enim habitum soluunt, humida aquam mouent. Sed quæ crassa sunt & emplastica, deligenda sunt vt consolida maior, gum. tragac. arab. mucilag. pillij, cyton. amyllū, albumen oui, terra sigillata, bolus armena, & melior forma erit in opiata sic.

℞. carnis cydon. conf. conf. maior. an. ℥. j. mucilag. gum. tragac. & seminis cydon. extractæ, cum aqua ros. ana. ℥. β. amyli ℥. iiii. boli arm. sang. drac. an. ℥. i. misce, cum syr. de pap. & myrth. fiat optara, de qua capiat bis in die, & semel noctu. Si diabete aut simile diabetæ post hydropem fiat, aut si habitus sit serofus, non statim curare oportet, vt illa feri redundantia euacuetur. Moderāda est, si vitium deiectio sequatur. Qui hac affectione laborant, non debent mouere corpus, neque supra renes dormire, ne nimis incalescant.

De diabete ex prima dictatione.

C A P. 43.

Diabetica passio est inuoluntarius, & nimius lottii affluxus. Causa est vehemens renum calor, potentius attrahentium serum sanguinis. Qui hac laborant, vt plurimūm, hectici moriuntur, ob eam, quæ rebus inest, trahendi vim à calore exuperanti. Ad hu-

ius curationem omnia fiant describenda in ardore vring, exceptis mucilaginibus syringationibus, & vnctionibus pectinis, & perinei. Nec virga est in lacte immergenda, vt in ardore vrinæ. Sed soli renes sunt, refrigerandi per vnctiones & reliqua dicenda capite de ardore vrinæ sine vlcere.

De Vesica Calculo.

C A P. 44.

Calculi in vesica reperiuntur, qui contractionē impediendo, vrinæ expulsionē impediunt, ob id causa distentionis, & distentio causa retentionis vrinæ à toto genere præter naturam dicitur. Fiunt calculi in vesica, maximè in preteritis, & aliis ætatibus, vel alibi, vt in renibus, generatim in vesica retinentur, & inter se differunt. Nam qui sunt in renibus, augentur ex arenulis pituita viscida simul coniunctis. Arenulæ autem à pituita etiam viscida renum calore cocta & hi comminuuntur. Vesicæ autem calculi non sic fiunt ex multis arenulis, sed ex pituita multum viscida, & crassa, in vesica indurata augmentum recipiunt, & veluti cortex quidam supra lapidem generantur, ita vt videantur ex multis tunicis aut multis veluti ostrearum testis confecti. Ob id difficilimè franguntur, vel medicamentis vel ferro. Qui autem primum generatus est in renibus calculus, & retentus in vesica, minus rotundus est, & in medio arenosus, in superiori parte veluti testa quadam conclusus. Quare si præcesserit nephritis, & calculus reiectus non fuerit, & præcesserint signa calculi renum, danda est opera, vt calculus ille ex vesica expellatur, quod fiet vrinam retinendo in pene. Nam vrina retenta viam dilatat, & præparat ad calculi euacuationem, & concutiendo corpus, & assatim cumque impetu reiciendo vrinam. Vel danda sunt medicamenta, quæ lapidem frangunt, prius prouocata vomitione, aut facta purgatione. Vomitus ad præcautionē est valde utilis. Prohibet enim eius generationem, aut incrementum. Pituitæ ventriculi & intestinorum detectio generationem & incrementum impediunt. Dantur igitur prius medicamenta, leuiter detergentia, deinde detergentia, & aperientia simul permixta, postremò fortiter inciden-

incidentia, & lapidem frangentia.

℥. gly. raf. ℥. ii. pass. fic. an. pa. x. anis. fœnic. an. ℥. ii. quatuor. semi. frig. maio. an. ℥. iiii. milii solis ℥. β. beth. M. β. fiat decoctio. In ℥. i. diss. oximel. simpl. ℥. iiii. capiat in tribus matutinis. Et post vsum huius syr. capiat pilulas de hiera, de rhab. ana. ℥. i. deinde viatur hoc syrupo.

℥. gly. raf. ℥. ii. auriculæ lepor. beth. empetri (quod fœnic. marinum vocant) ana M. ii. flor. hyperici & genistæ ana p. i. seminis salyuri ℥. i. fœnica. pii, petro. asari ana ℥. β. fiat decoctio, in aqua fontis. In ℥. ii. diss. syr. de limonibus, oxymel. diuretici ana ℥. iiii. sacch. par. fiat syr. mediæ decoctionis, capiat hora quarta matutina, & iterum post duas horas eandem quantitatem. Ante coenam duabus horis capiat cyatum vnum, & hoc continet, donec lapis fuerit reiectus. Hic syrupus lapidem comminuit, si comminui potest, & parum ex vesica propellit. Quod si molestum fuerit ægrotanti tanto tempore uti hoc syrupo, misceatur vino albo, & cum aliquantula quantitate cinamomi fiat, ut vinum hippocraticum. Nam propterea quod locus est valde remotus, medicamenta eo peruenire non possunt integris viribus, ob id frequenter assumenda sunt, & magna quantitate. Vel fiat opiata hoc modo.

℥. conser. lyring. & pastinacæ agrestis (quam bauciā vocant) capill. ana ℥. β. succi fœnic. marini, hyperici, portul. depuratorum, & exiccatorum, succi gly. ℥. j. cineris astragali leporis, & capitis muris ana ℥. i. lapidis iudaici ℥. β. cinamomi, spicæ, rubriæ maio. ana. ℥. i. cum sy. de limonibus fiat opiata. Sed omnia arida tenuissimè pulu. & capiat ad nucas quantitatem, aut castaneæ, superbibendo cyatum vini albi, vel clari diluti cum aqua beth. vel auric. lepor. vel decoctione herniariæ. Capiant frequenter in die, ut de syr. dictum est. Fieri possunt linimēta, & fortius supra regionem vesicæ ex relaxantibus, & aperientibus, ut si fiat hoc modo.

℥. rad. bismal. graminis, asparag. fœnic. ana qr. j. beto. fœnic. marini, parietæ, pedis columbini, ana M. i. flor. hyperici, genistæ, iuiubarum an. p. iiii. fiat decoctio, in aqua & vino, quibus adde seminis fœnic. apii, petro. ana ℥. β. foueatur manè regio vesicæ, & perinei tepidè. Fieri

etiam possunt ex decoctione fatus, inunctiones, & ex oleis scorpionum, amygd. liliorum, & aliorum diluantur. In officinis parantur compositiones quædam, quæ vim habent comminuendi lapidem, ut quæ inde non in acceptum Liron tripon. compositio Iestini. Sed quæ prorsus parari iussimus, sunt efficacissima. Si usu horum non caretur, ad dissectionem veniendum est. Nam lapis est fortior, quàm ut conteri possit.

De calculo contra Fernelij sententiam.

Lapidem in vesica generari contingit ex crudo succo & limoso ac viscido cum vrina penetrato ad vesicam, in qua calore loci exarscitur sensim lapidescit, ut in aquæ ductibus aqua aluminosa & argillosa, fieri contingit. Fernelius dicit se non videre, quomodo crudus ille succus possit tandiu illic remorari, nisi forè admodum angusta, aut cōstricta sit vesicæ cervix, cum sanguineus grumeus, pus & mucosa & lenta pituita, abaque multò crassiora facillimè illuc cum vrina profluant. His argumentis adductus aliam cepit causam inuestigare, ac tandem comperit, omnem calculum in vesica conclusum à renibus rudimentum quoddam traxisse, è quibus per nephriticum dolorem excidens, si grandiusculus est, in vesica aliquandiu hæret, ac sæpe persistit, illic quæ aliarum sordium adhæsu coagmentatur, dum verus, & coagratatus fiat lapis. Ita quidem neminem hætenus offendi, inquit, in vesica calculum habere, qui nephriticis doloribus vexatus antè non fuerit, & quoscunque exemptos vesica calculos offendit, in medio quasi nucleum reperit, verum rudimentum à renibus exturbatum. Decipitur verò in hoc, quòd putet, quòd aliquando fit, & aliquibus, semper & omnibus fieri, scilicet, lapidem vesicæ accepisse initium à renibus, cum post nephriticum dolorem non reiicitur, sed retinetur in vesica, in qua obducitur muco quodam, quo pars interna vesicæ munita est, à crudo succo, qui cum vrina illuc peruenit. Verùm id in omnibus non contingere experientia docet. Pueri in vesica sæpe calculum habent, qui nunquam nephritim passi sunt, nisi in utero sint passi. Nam cum lapide natos multos vidi, qui à parentibus hæ-

Error Fernelij.

reditario iure acceperunt. Ratione id posse fieri ostendo. Si lapis renum coagmentationem accepit in vesica, ut cogitur fieri, generari potest. Nam ab iisdem causis generatur, & accrescit. Augescit ab eadem materia, ex qua fit, scilicet, à crudis, lentis, limosis succis, & à calore par-
tis, tanquam ab efficiente causa. At talia recrementa retinentur ad coagmentationem: Ergo & ad genera-
tionem, non in omnibus, sed in his, qui crudis, len-
tis, & viscosis humoribus abundant, & quibus meatus strictiores sunt, & qui diutius urinam retinent, ob quam retentionem crassa in fundum descendunt, & subsident, quo tempore partes illæ in lapidem concrescunt. In ve-
sica succus crudus citius concrescit, quam in renibus ob minorem calorem. Minus enim calet vesica ipsis reni-
bus. Sanguis enim crudus succis mixtus coalescit, & li-
quidiores succi reddit minus aptos, ut in lapidem ver-
tantur. Erit calculus in vesica & in renibus, ut grando in pul-
monibus, & lapis in collo, ut refert Paulus, libro
tertio. Lapides hi inter se differunt. Nam qui in reni-
bus fiunt, ex arenulis simul coniunctis generantur, &
figuram sumunt à renum sinu. Si enim in primo sinu
retineantur, habent veluti aculeos: qui verò per ure-
teres redduntur, figuram in uretere accipere videntur,
quia oblongi sunt, & nucleis pinearum similes ma-
gna ex parte, si non franguntur. Lapides vesicæ cal-
culis fluvialibus similes figura sunt, scilicet, rotundi
ferè, vel figura lentis, non ex arenulis, sed ex mate-
ria lenta, quæ veluti laminas cæparum facit leues,
magna ex parte, qui in vesica initium sumunt. Ve-
rùm, qui à renibus rudimentum acceperunt, in me-
dio veluti nucleum habent, veluti ex multis arenu-
lis compactum. Quòd si continuò à renibus arenu-
læ descendant, asper efficitur ob arenam muco per-
mixtam alligatamque. Lapides pulmonum, quia à pi-
ritu resiccata fiunt, grando dicuntur, quia grandini as-
similantur in duritie & substantia. Lapis à collo intesti-
no reiectus vesicæ calculis similis est. At qui ab abscessu
redduntur, ossibus similes esse solent, colore fusco. Tales
ab abscessu hepatis, matris doctissimi cuiusdam Nema-
usensis redditos vidimus, & abscessu intestinorum mu-

*Lapidis dif-
fer.*

lieris Montisbani, quæ mulier post varios dolores tabida erat, hæcque menstrua nunquam passa fuerat, & tamen peperit duodecies. Liberorum multi adhuc superstites sunt.

De mictu sanguinis.

C A P. 45.

Curatio.

Sanguis reicitur vel ob assumptas cantharidas, quæ si potissimum efficiunt, vel propter colatorij rarefactionem, aut propter ruptionem aliquarum venarum vesicæ, aut renum. Si à cantharidibus assumptis, id sciatur ex relatu agri, aut assistentium. Vel si penem distentum habeat, & ad venerem irritatus fuerit, vel coierit supramodum. Si propter rarefactionem venarum renum, vel colatorij, sanguis est multum serosus. Si propter venarum ruptionem, sanguis multus & crassus reicitur. Curatur autem sanguinis missione in principio ad aduersionem, & repellentibus medicamentis & constringentibus, supra renes & vesicam apposis, ut sunt præscripta ad renum exulcerationem, vel ex magis constringentibus, ut,

℞. boli ar. vel terræ sigillatæ ℥ ss sang. dracon. cortic. mali gran. balaust. an. ℥. ij. aluminis ℥. j. ros. rub. seminis myrrh. an. ℥. j. β. pulueriscentur subtilissimè & excipiantur albumine oui & aceto, applicentur supra partem. A parte inferiori dantur præscripta remedia ad redundantiam mensium. Retinent sanguinem bolus armena, carabe cum albumine oui fortiter agitata, & deuorata. Quod si concretus remanserit in vesica, tunc dissoluentia sanguinem danda erunt, aliquo tempore post, & non nisi vrgeat, retinendo vrinam, aut aliud quid efficiendo. Verendum enim est ne rursus operiantur venæ & sanguis prouocetur, nisi dentur illa, quæ utrunque præstet, ut carabe, quæ sanguinem dissoluit coagulatum, & fluentem retinet. Si propter vsum cantharidarum fluat sanguis, primum veneno occurrendum est, tanquam causæ, qua nisi ablata, effectus curari non potest. Dandum igitur erit lac, quod & causæ & sympto. prodest, si calibeatur sit. Item ol. ros. cum albumine oui intus assumendum. Clysteres refrigerantes iniiciendi, demum

ad remedia fluxui sanguinis opportuna, veniendum est. Deligenda illa, quæ venenis etiam resistunt, vt est terra sigillata, bolus arm. corall. tragac. & alia, quæ superius enumerata sunt ad sanguinis reiectionem, vt succus bur-
sæ pastoris, rasuræ seu pul. ossis sepiæ.

De vesicæ inflammatione.

CAP. 46.

Vesica multas venas habet, & prope magnas venas sita est. Quare non minus inflammationem patitur, quàm aliæ partes internæ. Et inflammatio citissimè vertitur in gangrenam ob magnitudinem. Rarò fit, nisi præcedat magna quædam exaspiratio, vel ob dolorem vehementem ab vlcere, vel à calculo, & post vsum medicament. acrium. Quare si sentiatur tumor supra pectinem, cum febre, & vrinæ retentione, & alui excrementorum, certum est inflammationem vesicæ esse. Ad hanc sequuntur vomitus biliosi, dolor circa illam partem, & deliria. Periculosissima est, & si superueniat vlceri, periculum est de lethargo, aut delirio. Quare periculo prænunciato statim mittendus est sanguis, qui multus extrahatur, si plenitudo & vires permittant. Id fiet primùm ex basilica, deinde ex poplite, vel fiant scarificationes in interna parte coxarum. Sin paucus sanguis sit, aut morbus magna ex parte iam factus, è poplite tantùm est trahendus sanguis, quæ auersio in omnibus inflammationibus factis, circa inferiorem partem ventris, conuenit. Post missionem sanguinis emolliens & refrigerans clyster iniiciendus est. Partes circunvicinæ orihod. fouendæ, vt influxus inhibeatur. Quòd si morbus sit in principio, frigida supra partem non multùm formidanda, si refrigerent, & non multùm constringât, qualia dicentur postea. Paretur clyster ex infrigidantibus, & emollientibus excrementa, sic,

℞. mal. viol. cucur. an. M. j. prunorū, sebest. an. N. xx. quatuor semin. frigid. ma. an. ℥. β. anisi ℥. j. semi. lini, ℥. j. fiat decoctio ad ℥ss j. In qua diss. mel. vio. cas. receter extracta. a. ℥. ij. ol. vio. ℥. iij. misce, cap. manè. Si dolor vrgeat, ad miscetur albumen oui fortiter agitaturn, succus solani, vel plantag. vel fiat talis ad sedationem doloris.

M iij

Signa.]

Missio sang.

Clyster. /

℥. lactis ℥b. j. ol. viol. ℥. ii. j. succi solatri ℥. ij. misce. iniiciatur frequenter.

℥. feri lactis ℥b. β. succi cucurb. vel vio. vel mal. ℥. ii. j. albuminis ouorum fortiter agitati ℥. ij. misce, iniiciatur tepidè. In principio vngantur partes vnguento ross. & viol. Et partes vicinæ oxyrrh. vt renes, partes superiores ventris. Fiat tale cataplasma.

℥. rad. c. bismal. ℥b. j. viol. M. ii. prunorum, daſtyll. mund. an. N. xx. coquantur in aqua cisternæ, contundantur & transmittantur per seraceum, addendo de decoctione quantum poteris. Adde farinæ hordei & ol. ross. ana ℥. ij. misce, fiat cataplasma, applicetur supra regionem vesicæ. Quod si morbus procedit, vel dolor maior fiat calastica addenda sunt, vt,

℥. ol. amygd. dulc. viol. an. ℥. ij. ol. chama. de & semine lini an. ℥. j. butyr. recent. & pingued. porci an. ℥. ii. j. misce, fiat linimentum, vng. regio vesicæ. Idem præstabit vnguentum resumptiuum lotum in aqua hordei. Meatus urinæ, detergendus, vt aliquid urinæ reddatur, & id, quod à parte inflammata exudat. Sufficit iniicere serum lactis cum pauco sacch. vel decoctum hordei cum sacch. In declinatione danda sunt per os, quæ leuiter detergant cum emulsione quatuor sem. frig. mar. quæ non sua acrimonia, sed aqua & tenui substantia urinas mouent. Et vinum aquosum assumere possunt. Item cremorem hordei, & alia alimèta, quæ parum nutriunt, & refrigerant, vt lactuca viol. mal. Fructus etiam, qui urinas acres, & ventrem leniunt, vt pruna, poma, sebestem. Pira verò & quæ astringunt, fugienda, & quæ multum detergant, vt ficus, pass. Si eueiant ab inflammatione, vlcus curandum, & pars detergenda, vt proprio capite monstrabitur.

De inflammatione vesicæ ex prima dictatione.

C A P. 47.

HVius curatio conuenit cum curatione inflammationis renum, sed minus astringentia & refrigerantia regioni vesicæ sunt ad mouenda, ne accidat ischuria, quæ symptoma est valde frequens per se, & maximè

molestum. Magis verò vtendum relaxantibus, & dolo-
rem lenientibus. Hic ergo præferuntur linimenta, epith.
perfusiones, cataplasmatibus & emplastris: quoniam hæc
suo pondere partem gravant, sic, vt ea multo difficilius
dilatari queat, vnde fit, vt dolor affligat vehementius. In-
clinante autem morbo, cum iam dolor & tensio remissa
sunt, cataplasmatibus sine vlllo incommodo vti possumus.
Topica in principio cōueniunt refrigerantia sine magna
astrictione, vt,

℞. succi viol. vel lactuæ, vel solani q̄r. i. ol. ros. q̄r. β. a-
gitentur simul validè. Hoc imbuti panni frequenter ad-
moueantur, vel,

℞. ol. ros. omph. an. ℥. ii. ol. viol. ℥. iii. aquæ ros. parum,
fiat vt suprà.

Ad sedandum dolorem.

℞. rad. mal. bismal. an. ℥. iii. viol. M. ii. flor. chamo. me-
lil. & viol. an. P. i. seminis papaueris albi ℥. β. misce, fiat deco-
ctio, qua foveatur pars affecta. Efficacius erit medica-
mētum, si addas farinæ seminis lini & scenug an ℥. i. Post
fotum fiat linimentum hoc,

℞. muc. seminis psyl. & cydon. an. ℥. i. ol. cham. lilio-
rum an. ℥. ii. pingued. gallinæ, anser. huius recentis an. ℥.
i. farinæ hord. ℥. ii. incorporentur simul, fiat linimentum
pro parte affecta. Huius loco licet vti vnguento resum-
ptiuo. Accedente statu miscenda sunt discutientia, vt fa-
rina fabarum, orobi, & similia. Poterit etiam dari deco-
ctum suprà descriptum.

De vesica vlcere. C A P. 48.

EXulceratur vesica, vel propter scabiem, vel propter
vsum cantharidarum, aut propter calculum asperum,
aut propter pituitam aliquam salis, aut bilem lotio
permixtam. Accidit cum inflammatione, & citra inflam-
mationem. Si cum inflammatione, curatur iisdem reme-
diis, quibus vlcus renum cum inflammatione, nisi quòd
maior quantitate syr. aut aliorum remediorum su-
mere oportet: vt ad partem affectam peruenire possint.

M iij

Et possumus quatuor semin. frigid. mar. addere. Nam alia prouocantia urinam, non sunt ponenda, nisi sint ex numero eorum, quæ astringendo id faciant & exsiccando, vt herniaria, lingua pass. cortex mali granati, & hoc maximè post totius corporis purgationem. Si sine inflammatione sit, curatur eodem modo, quo vlcus renum sine inflammatione, nisi quòd magis oportet resiccare, ob partis intemperiem, quia medicamenta multùm inflecta & debilitata ad partem perueniunt. Tentandum est etiam per fistulam æneam, aut syringam oblongam aliquid in vesicam iniicere, quod commodius fit, si æger in dorsum decumbat, cruribus sursum clatis, & digitis propellendo vsque ad perinæum. Iniectiones autem fiunt ex detergentibus sine morfu, vel ex decocto hordei, decocto corticis cucurbitæ, & corticis fabarum in minori proportionem, vt ex herbis leuiter detergentibus cum pauco melle ros. Decoctum præscriptum etiam iniici potest, & decoctum galiaci. Post deterfionem, addi debent, quæ magis resiccant, & cicatricem inducere possunt. Et ista sunt in vlcere simplici sine lapide. Nam vlcera cum lapide, non curantur nisi lapis auferatur, cuius extractio valde periculosa est propter vlcus. Cum enim distenditur vesicæ collum, periculum est, ne disrumpatur. Si vlcus iam fuerit profundū, tunc satius est vti cura paliativa & vlcis, & lapidis, vtendo quibusdam emplasticis, & viscosis, vt lapidi inducatur quædam leuitas, quod fiet commodè vsu lactis cum pauco amylo, aut aliis viscosis manè assumptis. Nam si levis sit lapis, minus vexat ægrotum. Si vlcus à cantaridibus factum fuerit, & in principio neglectum, difficilius curatur. Si recenter assumptæ fuerint, & fluxum sanguinis faciāt, earum acrimoniam & vim extinguere oportet multo lacte asinæ, aut alio. Deinde fluxum sanguinis sistere, & ad vlcis curationem venire. Curatur iisdem remediis, extincto veneno, quibus suprâ. Peculiare autem remedium est, terram sigillatam, bolum armenam cum lacte amygd. aut cum earundem ol. vel cum lacte asinæ, vel capræ, vel vaccæ sumere. Expurgat enim venenum, & partem resiccat exulceratam sine morfu, & sanguinem constringit.

Curatio vlcerum vesicae.

℥. cass. recens extractæ ℥. ii. cathol. ℥. i. pulpæ pass. & sebesten an. ℥. β. medullæ sem. carth. ℥. i. anisi ℥. ii. fiat opiata cum syr. sequenti.

℥. polipodij querni ℥. ii. agar. trocif. in melle ros. prius infusi ℥. β. anisi, foeniculi, an. ℥. ii. semi. fefeli ℥. iii. flor. saluix P. i. pass. munda. ℥. ii. ficuū, dactill. munda. an. Pa. v. fiat decoctio in aqua hordei ad ℥. i. Cui adde syr. ros. laxa. ℥. iii. mellis ros. collati ℥. ii. Aromat. ℥. ii. sandalli rub. & ℥. i. ireos. Ex vna parte huius syropi ad perfectionem cocti formetur opiata. Residuum autem capiat cum aqua beto. semel in hebdomada, in aurora cum leui custodia.

℥. conseruæ florum cicho. & capill. ven. an. ℥. β. conser. anthos & floru saluix an. ℥. iii. pul. diatrag. frig. & diari. simpl. an. ℥. i. diarrh. abb. ℥. β. diagal. ℥. i. cineris pellicularum castorei loti in aqua ros. ℥. ii. cineris priapi tauri loti in decoctione caudæ equinæ, & alkecangi ℥. i. zinziberis viridis ℥. ii. cū syr. capill. ven. fiat opiata, de qua capiat singulis matutinis ad quantitatem auellanæ, superbibendo parum aquæ betonicæ & caudæ equinæ.

℥. hordei integri P. i. rad. ireos ℥. ii. fiat decoctio in hydrom. vel in sero lactis caprini, fiat iniectio per syringam in vesicam. Augeatur vel minuatur quantitas mellis, prout videbitur. Iniectio autem manè fiat, & serò ante cibum.

℥. rad. consol. maioris ℥. iii. caudæ equinæ, ceterach. agri. beto. an. M. i. rosa. P. i. flor. anthos P. β. fiat decoctio in hydromelite dilutiori, quàm suprà, & cum eadem decoctione fiat iniectio, qua vtatur, postquam vsus fuerit per vnam hebdomadam hydromelite. Decoctioni adde cort. cucur. ℥. i. fabarum contus. ℥. iii. & fiat iniectio, vt prius.

℥. rad. cucurbitæ, ℥. i. blattæ bizantiæ ℥. β. sem. alkecangi, bōbaxis, papa. albi an. ℥. ii. quatuor sem. frig. maio. & sem. maluæ an. ℥. iii. florum viol & anth. an. P. i. fiat decoctio, ex qua fiat iniectio, idque pro sedatione doloris tantum. Si ex præcedentium vsu, vel alia causa procatartica excitatus fuerit.

℥. auriculæ leporis herbæ ℥. ii. ocreæ, lapidis iudaici

an. ʒ. ʒ. cineris priapi tauri, & vermium terrestrium, lotorum in vino albo an. ʒ. i. pul. glycyrrhi. & gummi prunorum & cerasorum an. ʒ. ii. spicæ celticæ, schenanthi an. ʒ. i. pul. diarth. abb. & diamolci an. ʒ. i. ʒ. sacch. ad pondus omnium fiat puluis, quo vtatur manè, accipièdo cochlear vnum, superbibendo parum aquæ beto. & hyss. vel incorporaretur cum syrupo conseruationis corticis citri, & fiat opiata, vel syrupo de aceto sitate citri.

℥. pil. de hiera ʒ. ii. aga. trocif. ʒ. i. ʒ. sarcocollæ, mastiches, zinziberis, galangæ, an. ʒ. ʒ. salis gemmæ ʒ. i. cum terebinthina incorporentur simul. Fiant pilulæ, de quibus capiat semel in hebdomada, post primum somnum, & non incipiat vti, nisi post remissionem caloris. Interea vtatur opiata.

℥. hor. integri P. i. ra. ireos & enulæ an. ʒ. ʒ. rad. yrin. ʒ. i. herbæ auriculæ leporis ʒ. ii. rasuræ ligni, spinæ albæ, & sem. eiusdem an. ʒ. i. fiat decoctio in hydro. & cum prædicta decoct. fiat iniectio, loco alterius iniectionis. Vtatur tandiu, quandiu residentia viscosa remanebit in vrina.

De ardore vrine.

C A P. 49.

ARdorem vrinæ aliqui vocant, & ferè omnes, cum inter meiendum dolor sentitur, qui multos morbos sequitur, vt lapidem vesicæ, vlcus eiusdem & renum, vel illarum partium inflammationem. Propriè hæc inflammatio glandularum, seu adenum, parastatarum, vel illarum partium exulceratio, & ob saniei acrimoniam dolorem sentiunt in extremitate penis. Sequitur coitus immodicos, vel equitationes longas, & celeres. Sed ob seminis potissimum, aut illius serosæ substantiæ, quæ coitum præcedere solet, corruptionem, vel propter infectæ mulieris vitium, quod contactu contrahitur, idque potissimum, cum quis semen attractum retinet, & iam commotum. Quod si ab ista causa proueniat, missio sanguinis è poplite eiusdem curret, & vsus repellentium, si in principio adhibentur, aut per clysterem infunduntur. Intus autem iniicienda sunt, quæ detergunt, cum quadam refrigeratione, cum decoctione hordei, & syr. viol. & ex aquis distillatis cum syr. ros. laxatio.

℞. aquæ plantag. solatri an. ℥. iiii. syr. ros. lax. ℥. β. misce, fiat iniection, quæ deterget semen illud corruptum, & id quod à parte inflammata resudat. Serum lactis id etiam præstat, nisi quòd minus refrigerat. Conueniet in processu ad deterfionem, cui addi potest sacch. ros. tab. vel syr. ros. de ros. siccis. Si autem dolor adsit, vel magna inflammatio, albumen oui fortiter agitaturn, & dilutum aqua plantag. vel solatri iniiciendum, aut lac omne. Cum autem multa sanies reicitur, tunc adiungenda sunt detergentia magis, deinde veniendum ad ea, quæ detergunt, & exiccant, & eodem modo curantur, quo vlcera vesicæ. Inter alia, aqua destillationis corticis malorum granatorum, & aranciorum multum valet, aqua peculi ros. myrtill. & potissimum cum lytharg. Coquatur in huiusmodi aquis. Post sanguinis missionem, vtatur cassia nouiter extracta cum semine berb. vel cath. vel diasebesten. Dantur syr. lenientes, leniter detergentes, & refrigerantes, vt syr. viol. cum decocto hordei assumptus, lenit venter, syr. nenuph. refrigerat, syr. ros. laxatiuus, laxat & deterget. Optimum est illis, tertio vel quarto quoque die dare talia medicamenta ad deriuationem: poma cocta, pruna & sebesten valent & ad ventrem mouendum, & ad humorum feruorem extinguendum. Mucilago seminis psyllij extracta cum aqua viol. vel cum decoctione prunorum, sebesten, & pauco saccharo, & gly. ventrem laxat, & ardorem minuit. Extrinsicus, fotus, vel vnguenta magis penetrant, quàm emplastra. Sed fotus, quia calidi apponuntur, periculosiores sunt, satius erit vnguentis ex refrigerantibus & resiccantibus paratis vt, vt,

℞. ros. vel myrth. vel cydon. ℥. iiii. aceti ros. ℥. i. vngantur renes & locus perinei, & totius pubis, vel addita cera fiat linimentum, vel ex metallicis, succis herbarum & aceto fiat ad formam nutriti, vt,

℞. lytharg. ℥. β. cerusæ lotæ, tuthiæ. an. ℥. iiii. aceti, & succi plantag. q. s. fiat ad formam nutriti, quibus si addatur caphura, citius penetrabit, & erit efficacius. Iniiciantur clysteres refrigerantes, vt in mîcu sang. supra dictum est, ex succis & decocto herbarum refrigerantium & constringentium. Iniicienda autem parua quantitas, ne statim proritetur ad expulsionem, non nisi

post excrementorum reiectionem . Quòd si alius esset
 astricta ex decoctione mal. viol. tã ùm, prunorũ & qua-
 tuor sem. frig. maiorum paranda esset decoctio, & in tñ.
 j. col. cass. vel mel. viol. vel sacch. rub. vel cath. cum succo
 ciclæ, ol. viol. dissoluenda. Pul. præscriptus ad exsicca-
 tionem vlcærum conuenit in fine, si assumatur cum aqua
 caudæ equinæ, & plantaginis, vel cum albumine oui for-
 titer agitato . Si ardor vrinæ propter præsentiam calculi
 contingat, tunc, quæ dolorem mitigant, iniicienda erunt,
 vt lac, albumen oui. Si ob puris è renibus, aut aliunde de-
 scendentis acrimoniam, præsens remedium erit, ante vri-
 næ emissionem, iniicere albumen oui fortiter agitatum:
 post emissionem verò, lac . Et vtrunque obtundere sen-
 sum partis in vehemētissimo dolore, vltimum erit. Nam,
 vt ex dissectione nouimus, sentiunt dolorem citra ali-
 quem affectum in pene, à salugine, aut puris acrimonia.
 Sed quia, quæ sensum obtundunt, frigiditate maxima
 meatum constringunt, optimum erit vel in decoctione
 relaxante, vel in oleo aliquo illa dissoluere, ne propter
 constrictionem pus retineatur, vel maiorem moram fa-
 ciat in transitu, ex quo sequitur dolor vehementior . Eli-
 gantur relaxantia, quæ succum lentum habent, vt abdu-
 cāt viam, vt minùs vrina, vel pus partem sensibilem tan-
 gat, vt,

℥. rad. bismal. aut cōsolidæ maioris ʒ. j. cortic. mādri.
 ʒ. β. misce, fiat iniectio. Capita papaueris in eadem deco-
 ctione possunt decoqui, vel opium. Eadem in ol. amyg-
 dulc. vel viol. dissolui possunt, & iniici, vel ol. extractum
 ex sem. papaueris, vel ol. mandrag. misceantur lacti, vel
 decoctioni supradictæ, vel mucilag. sem. lini, vel cydon.
 vel psilli j. Sed dilui debent mucilagines multa aqua viol.
 vel platag. quò faciliùs infundi possint . Id in vehemen-
 tissimo dolore faciendum est, & magna necessitate. Pul-
 vis requiei secundum nostram castigationem optimus
 est, in dolore vehementissimo . Ardor vrinæ frequenter
 fit propter vsum acrium & prouocantium vrinas, vt post
 cantharidas assumptas, vel propter empetri, aut laueris
 vsum, nasturtij, & aliorum, quæ assatim vrinam prouo-
 cant, vt est potus nimius ceruiciæ recentis, quæ nimis de-
 tergendo partes, quæ sunt veluti mucō obductæ, ardo-

rem vrinæ prouocant . Illa sola assumptione albuminis oui, aut cibi viscosi, vt decocto pedum veruecis, aut aliorum, facillè curatur.

De vrinæ ardore ex prima distillatione.

CAP. 50.

ARdoris vrinæ curatio quatuor perficitur scopis. Primus est, bilis pugatio, eaque per leuiora cholagoga, ne ab acribus bilis acrimonia augeatur, qua ratione vitanda sunt etiam alimenta acria & vterica omnia etiam si frigida sint, vt quatuor sem. frig. ma. Secundus scopus est, bilis diuersio ad alias partes, quam vrinæ. Tertius est, alteratio hepatis & renum ad frigiditatem. Quartus topicis remediis bilis acrimoniam obtundere. Primus scopus perficitur medic. benedictorum, & leniētium vsu, vt.

℥. syr. viol. ʒ. j. β. aquarum end. ʒ. ij. port. ʒ. j. misce pro vna dosi. Continuet per v. aut vj. dies. Si fuerit ingēs ardor, sc fiat.

℥. syr. de port. ʒ. j. syr. de acetos. citri ʒ. β. aquarū acetos. nenuph. & end. an. ʒ. j. misce pro vna dosi. vt suprā. Si verò sit magna inflammatio, & acrimonia, pro syr. de port. pone syr. de pap. Postea purgetur sic.

℥. myrobal. citrinorum ʒ. ij. infunde in aqua decoctionis pass. factæ in aquis end. & acetosæ per noctem, demum fiat expressio. Adde rhab. pul. ʒ. j. β. syr. ros. lax. ʒ. j. fiat potio, capiat manè. Poteris vti cassia recēter mundata, aut manna granata, pro tuo iudicio. In huiusmodi benignis medicamentis non est opus laxatiuo. Secundus scopus fit reuellendo per frictiones moderatas in partibus semper remotioribus, superioribus, præsertim brachiorum, manuum, colli, spatularum. Nam fortis frictio inflamat. Item si corpus aptum sit ad vomitionē prouocetur vomitus, sed per leuiora, vt aqua tepida. ol. comuni, & similibus. Si possit prouocari sudor ex calore moderato, bene esset & plurimum diuerteret. Vtile etiam est ventrem lenire molli clystere, & refrigerante. etiam si lubrica sit aluus, bis in hebdomada. Potest etiam fieri per *Assumpta*, assumpta lenitio alui, vt,

℥. cass. recenter extractæ ℥. j. granorum berber. gr. v. cum sacch. fiat bolus, capiat manè semel in hebdomada. Si quis abhorreat talis cass. quantitatem, fiat sic,

Admota. ℥. cass. recenter extractæ ℥. iiij. diaprun. simpl. ℥. ij. cū sacch. fiat bolus, capiat loco præcedentis, aut in potiore cum syr. ros. lax. Tertius scopus fit, alterando membra solito calidiora, ut hepar & renes ad frigidum, ne calfaciant urinam. Id fiet tum per admota, tum per assumpta. Per admota sic,

Sacculus. ℥. aquarum en. ℥. viij. ros. & nenuph. ℥. iiij. sandal. albi & rub. & vtriusq; coroll. an. ℥. j. β. sem. acetos. & porr. an. ℥. ij. Magna existente inflammatione, adde caphuræ gran. iiij. spicæ nardi ℥. β. aceti ℥. j. fiat epith. pro hepate, quod tepidè applicetur, longè à cibo, manè & serò. Quæ hepati, cordi & principibus partibus admouetur, etiam si refrigerandi sit intentio, sunt tamen tepida actu admo- uenda. Ad idem fiat sacculus.

Vnguenta. ℥. ros. rub. flor. nymph. viol. an. P. j. β. end. quartam partem M. j. sandali albi, & rub. an. ℥. ij. seminis port. end. acetos. an. ℥. j. spicæ nardi ℥. j. cum syndone rubra, fiat sacculus in formam semilunę. Irroretur cum aquis ros. & end. admoveatur hepati tepidè ante pastum, & cum cœperit refrigerari, auferatur, & iterum calfiat cum dictis aquis actu calidis, & iterum applicetur. Per vngueta idem fieri potest sic,

℥. cerari sandalini ℥. iiij. ol. ros. & nenuph. an. ℥. ij. spicæ nardi ℥. β. lauentur ceraum & ole. in aqua end. fiat vnguentum, quo vngetur regio hepatis ante prandium. Cauendum, ne dum refrigerantia hepati admouemus, septum transuersum refrigeremus, ut monet Galenus 7. meth. Ab iis enim respiratio offenditur, quam si lædi cōtingat oportet ab iis refrigerantibus abstinere, & pro noxa diaphragmati & pectori illata, calfacere, ne dum vni consulimus, alteram offendamus, cauendum in his contrariis indicationibus Calfaciemus ergo diaphragma fortu calidorū temperaturū, ut decocto florū chamo. & meliloti. Aut si calidioribus opus sit, florū stech. organ. calamēti & similiū. Diaphragmate rectificato, rursus ad ea, quæ hepar refrigerant, si opus videatur, redeundū, à septo transuerso semper cauendo. Pro renibus refrigerandis,

℥. vnguenti Gal. ℥. ij. cerati sandal. ℥. j. misce cum ol. *Pro renibus*
cydon & vage regionem renum frigide actu, in introitu *refrigerandis*
lecti. Per assumptia sic refrigeratur hepar.

℥. sandali albi & rub. an. ℥. j. sandali citrin. ℥. ij. tro.
de camph. ℥. i. saccha. in aqua ros. diss. quantum sufficit,
fiat elect. in tab. ponderantes ℥. ij. ℞. capiat vnā per tres
horas ante pastum, manē superbibēdo parum aquæ end.
In forma verò opiatę sic.

℥. conser. ros. & nypheæ, conser. flor. eichor. an. ℥. j. ℞.
seminis acetos. port. end. an. ℥. j. omnium sandal. ℥. j. ℞.
tro. de caphura ℥. iij. cum syrup. viol. fiat opiata, capiat
ad quantitatem castaneę manē per tres horas ante cibum
superbibendo parum aquæ end. Quartus scopus perfici-
tur per ea, quæ acrimoniam in viis vrinæ relictam emen-
dant. Utendum igitur medicamentis mucilaginosi fri-
gidis, tum per os assumptis, tum per syringam in vesicam
immissis, vt minùs acis vrina reddatur. Lac ouillum pri-
mum detur acetosum, extracto butyro ad ℥. iij. aut ℥. iij.
quinque horis ante pastum, vel fiat sic.

℥. seminis mal. altheæ cydon an. ℥. j. gummi tragac.
℥. iij. infundantur in decoctione radicis altheæ, seminis
papaueris albi & alkec. fiat mucilago, de qua capiat ℥. j.
℞. cum ℥. iij. dictę decoctionis, manē per octo aut decem
dies. Post omnium præscriptorum vsum.

℥. aquæ albuminis oui diu agitari cum ol. viol. quan-
tum sufficit fiat syringatio. Si sit magn⁹ ardor, loco aquæ
albuminis ouorum, ponatur mucilago psilij. Potest etiā
immergi virga in vase lacte pleno.

℥. ol. nenuphar. viol. & rosarum an. ℥. j. ℞. misce, vn-
gatur perineum inter testes & anum. Si perseveret ardor,
fiat balneum ex foliis mol. viol. lact. floribus nenupha-
ris. Vfus reuulsionis quatuor seminum frig. maiorum
per syringationem laudatur, aut per os, addendo seminis
papaueris albi parum.

De stranguria.

CAP. 51.

STranguria, disuria, ischuria, symptomata sunt supra-
dictarum affectionum. Distinguntur autem ita, vt
stranguria vrinæ stillicidium dicatur, id est, cūm vrina

stillat guttatim, & est cum quadam irritatione ad meien-
 dum frequenter. Fit autem cum meatus vrinæ constri-
 ctus est, & non potest simul vrinam reicere. Constringi-
 tur autem cum vrinæ aut puris acrimoniam sentit. Tunc
 enim non solum hæc pars, sed & reliquæ concidunt in
 sese, & contrahuntur, & hoc, cum vlcus est in pene. Fit
 etiam stranguria ob vrinæ acrimoniam, quæ & si pauca
 sit in vesica, non potest quiescere, donec multa aceruata
 sit. Acrimonia autem provenit, vel à putris putredine, vel
 ob admistionem pituitæ salsæ, aut bilis. Has causas di-
 stinguere oportet, vt unicuique remedia conueniant. Si à
 pure sit, vel hepatis, vel renum, vel vesicæ est. Tunc de-
 tergentia medicamenta iniicienda sunt, & assumenda.
 Detergunt, serum lactis cum paucis sacch. ros. tab. de-
 coctum hordei, & alia præscripta capite de vlcere vesicæ
 & renum. Optimum erit his admiscere syr. ros. vel de cu-
 cub. maximè cum vlcus valde inflammatum est. Nam
 vrinam mouent, & acrimoniam extinguunt. Si ob vrinæ
 acrimoniam fiat, ea est tenuis, flaua, & corpus biliosius,
 tunc oportet serosa illa & biliosa euacuare recrementa,
 & ad ventrem deriuare medicamentis extinguentibus
 flauæ bilis acrimoniam, vt sebesten, tamarindis, prunis,
 syr. viol. ex multis infusionib⁹, & syr. ros. laxatio. Dein-
 de potiones, vel syr. refrigerantes, & extinguentes flauæ
 bilis acrimoniam, damus, qualis est syr. viol. de nenuph.
 de cucurbita, end. simpl. decoctum lactucæ, portulacæ te-
 nere, plantag. solani. Abstinentum ab aperientibus, & ni-
 mis detergentibus. Dari potest in summa acrimonia syr.
 iuiubinus cum paucis syr. de pap. existente magno sensu
 in parte. Inunctiones refrigerantes profunt supra renes,
 vt ex ol. viol. nenuph. Item clysteres molles & refrigerân-
 tes. Optimum est etiam albumen oui fortiter agitarum
 in collum vesicæ iniicere. Si autem à pituita salsâ, pur-
 ganda erit pituosis medicamentis & decocto hordei, &
 aliis leuiter detergentibus euacuanda. In illa causa tantum
 conueniunt terebinthina lota in aqua ros. assumpta cum
 syr. viol. & de gly. In aliis causis acrimoniam potius au-
 get, quàm minuat. Danda autem erit à ʒ. j. ad ʒ. ij.

DYssuria similis est dysenterix. Nam difficulter *urina* excernitur, & frequenter stimulatur eger. Fit autem hæc affectio, vel propter usum acrium medicamentorum, ut empetri, laueris, & aliorum multum diureticorum, quæ postquam mouerunt *urinas*, *urina* difficultatem inducunt. Fit autem hæc affectio ob frigidam intemperiem *vesicæ*, aut colli eiusdem. Fit etiam ob crassos, & viscidos humores infarctos, aut adhærentes *cervici vesicæ*, vel *urina* permixtos. Si nata fuerit ex usu acrium medicamentorum, vtilissimum erit decoctum hordei mundati cum paucis syr. viol. aut sacch. bibere, ad extinguendam acrimoniam relictam in vis *urina*, vel lac recens mulsum, aut lac amygd. paratum cum semine papaueris. Si autem ob pituitam viscidam & crassam, è toto corpore defluentem, pilulis mitioribus erit vacuanda primum, ut pilulis hieræ, aut ælephantinis. Deinde dandi syr. attenuantes, & incidentes, detergentesque cum aquis vel decoctionibus similibus. Deinde fortioribus pilulis euacuanda est, ut cochiis, & aliis purgantibus pituitam citra aliquam astrictionem. In crastinum vtilissimum erit dare terebinthinam lotam cum vino albo ad ʒ. ij. Quod si non facile excernatur *urina*, tunc tutò dare possumus scientia *urinam* cum leui deterfione, ut syr. supra enumeratos cum decoctione fœniculi, apij, asparagi, bet. & aliarum herbarum diureticarum. Si pituita in collo *vesicæ* detenta id faciat, inicienda detergentia erunt. Si est sine vlcere, detergentia inicienda, & attenuantia. Si vlcus adsit, melicrarum crudum, valdeque dilutum, decoctum hordei, & gly. vel serum lactis cum paucis melle. Sufficiant hæc ad curationem. Quandoque accidit dyssuria propter hipposarcosim, quæ meatum claudit, & crassam pituitam retinet, tunc cathethere extrahenda est *urina*, & via dilatanda, vel candela cerea, deinde carnositatem extenuare oportet, & minuere medicamenti appositis in extremitate candelæ.

IN totū suppressā vrina ischuria dicitur. Detinetur autem, quia vesica distenta est, quæ ita claudit meatum, ut non possit in seipsā contrahi, vrinamque propellere. Huic causæ sufficit cathether immissus in vesicam, per quem aliquid vrinæ excerni possit: deinde dilatato meatu faciliè redditur, quod reliquum est in vesica. Non est etiam inutilis fons aquæ calidæ, vel decocti maluarū cū apio, vel aliquo alio medicamēto diuretico. Vesicam cōprimere manē est etiā vtilissimum. Retinetur & à calculo paruo in meatu vrinæ cōtento, vel magno, & meatū occludente. Huic malo medendum est immisione fistulæ, qua in vesicam protrahitur calculus & vrina redditur. Si autē multū infra collum vesicæ nō est, vtile erit digitis cōprimere penem, parte inferiore, & sensim deducere ad extremū vsque pudēdi. Aliquādo ita est infarctus parti, ut neque intrā, neque extrā propelli possit. Tunc fortibus dilatātibus fouere partem oportet & succū raphani cum paucō aceto extracti syringa iniicere, ut frāgatur, vel succum limonum, aut hyperici. Quod si hæc non proficiāt, nouacula partem diffecare, & inde extrahere oportet. Si autem retineatur vrina à crassis, & viscidis humoribus, eodem modo curanda est, quo diximus in dysuria. Si à pure, curabitur detergentibus, ut suprà monstratum est. Si à sanguinis grumo, & sanguine cōcreto, dissoluentia sanguinem satius est per syringam iniicere, quàm per os assumere, & nō nisi, (ut prius monstratū est) post quàm coaleuit vena. Carabe in retentione vrinæ à crassis humoribus, sanguine cōcreto, & à pure retēto, aut à vesicæ imbecillitate, data cū vino, præsens est remedium. Cinis cancrorū marinorū, vel astacorū fluuiatilium multū prouocat vrinā: & dari potest etiam cum præsentia vulneris, addito gummi prunorū aut ceraforū. Fouere regionē vesicæ in omnibus his causis valde est vtile, aut cataplasmata apponere. Conficiuntur autē ex relaxantibus, & incidentibus, ut ex radicibus aperiētibus, scēnic. apij petro. asparag. rub. maioris, asaro, seminibus calidis maior. ex aqua & vino. In sanguinis cōcretionē, si sanguis non defluat à vesica, vtile est etiam eadem decoctione fouere, ut

si neque à renibus defluat. Cataplasmata fieri possunt ex residētia decoctionis, vel ex farinis lupinorum, orobi, fabarum, cum ol. incidentibus, aperientibus, vt cum oleo amygd. ana. ol. scorp. irino, vel de spica. Si vrina retineatur ob vesicæ inflammationē, aut aliquarum partium vicinarum, curanda erit inflammatio sanguinis missione, & aliis remediis propriis curandæ inflāmationi, de quibus superius. Fieri potest cataplasma proprium sic,

℥. mal. viol. an. M. ij. rad. bisinal. ℥. iij. fic. prunorū an. p. xx. Omnia simul decoquātur in aqua. Cōtusa in mortario per cribrum transmittantur, quibus adde ol. liliorū vel amygdal. ℥. iij. axung. porci, & cuniculi, galinæ vel anatis an. ℥. j. butyri ℥. ij. misce, fiat cataplasma, addendo parum farinæ hordei. Nū retinetur vrina, nisi inflammatio in magnum tumorem peruenerit, quo tempore medicamentis digerantibus est vtendum, aut sedantibus dolorem. Si inflammatione, & potius à tumore frigido fiat, magis calfacientia, & digerentia cum emollientibus miscenda erunt, & linimenta simili modo conficienda, vt quod paratur ex bdellio vel ammoniaco cum multo oleo liliorum, vel amygd. terebinth. & cera, vel sic.

℥. succi api j, & scenic. marin. recētis, vel aceto cōditi ℥. j. ol. scorp. ℥. ij. coquātur ad cōsumptionē succorū cū ℥. j. pinguedinis cuniculi, vel cati, postea adde asari seminis petro. cymini, ameos, seseli ana ℥. j. spicę celticę, schē. ana ℥. ij. tereb. abieris ℥. j. ceræ q. s. fiat vnguentū. Tēpore iunctionis adde vini, vel aquæ vitæ parū. Si ob carunculā retineatur vrina, eā minuere oportet cathetere, & altius immittere, vt dilatat meatū. Quandoque ob debilem sensum vesicæ retinetur vrina, & tūc iniectiones acres ex usu sunt, vt irritetur vesica ad excretionem. Sunt, qui pediculos aut pulices in meatu vrinario ponāt, vel pillos minutē cōcisos, sed mihi videtur satius immittere salem, vel ex melle immittere iniectionem, aut ex pauca hiera. Balnea in crassis viscidisque humoribus, & in calculo possunt conuenire. Dandæ sunt portiones diureticæ, quales præscripsimus cap. de calculo. Aquæ distillatæ, quia sunt magis tenuiū partium, cum vino albo celerius prouocant. Si à crassis & viscidis humoribus, oximel diureticum, & similia medicamenta conuenient.

Penis varia vlcera patitur in diuersis partibus. Alia sunt interna, alia externa. Rursus externa, alia sunt in glande, alia in præputio, vel mentula. Interna, vel in extremitate, vel in radice, vel in medio. Hæc facilitate & difficultate curationis differunt, & medicamentorum formis, facultatibusque. Quæ in externa parte, sunt putrida, phagedenica, & alia. Quare inuenta forma recurrendum est ad aliarum partium vlcera, hoc tantum addendo, quod fortiter & sine morfu exiccare debent hæc medicamenta. Illud genus horum vlcerum est, quod magna ex parte à lue venerea initium sumit. Quod si communibus & propriis resistat remediis, ad vniuersalia remedia erit confugiendum in vnguentis, vel mercurium permiscendo. Si in interna parte præputij fuerit vlcus & citra inflammationem, iisdem remediis curandum erit. Sin cum inflammatione, vel chymosi, medicamenta diluere oportet aquis, & syringa immittere. Quod si denudati possit, medicamentis fortiter exiccantibus citò curabitur, vt vnguento pompholigos, & cortice mali granati, vel cerusa vsta & lota, vel aloë lota, vel attramento scriptorum. Pars facilè fert talia medicamenta insigniter resiccantia. Pannus detritus carminatus frequenter muratus, caua vlcera curat. Quod si putridum sit, tunc auripigmento in aqua ros. dissoluto, & plantaginis pars curanda, ne amplius serpat, vel lixiuio cum pauco ægyptiaco, vel apostolorum, deinde ad mitiora veniendum. Postquam pars à putri carne mundata est, supradictis remediis curanda. Vlcers interna, quia vrina frequenter irritantur, tardiùs curantur, quia medicamenta, partem minùs cōstringunt, sine quo contactu curari non possunt. Sunt autem in inferiore penis parte, quando vrinam continere non possunt, & si retineant, multum in reddenda vrina postea laborant. In aliquibus hæmorrhoides inflantur, dolet sphincter ani per consensum. Intenditur penis, pus magis redditur cum vrina, quàm separatum. Si verò sit in extremo penis, sponte fluit, & cum digitis premitur, vel cum cerea candela immittitur, & dolorem sentit. Tunc cōsiderandum, recens ne sit vel antiquum. Si recens est cum qua-

dam calfactione, tunc leuiter oportet detergere, & refrigerare, ob id iniiciuntur aquæ plantag. solatri, nenuph. myrtill. vel succi aut decoctione, vt decoctio hordei cum syr. de ros. lax. serum lactis. Deinde adduntur troci, albi Rasis, vel alchermes. Iniiciatur decoctum lytaigyri, vel vnguentum Pompholigos cum albumine oui, & aqua hordei, vel sero lactis. Inponuntur renibus refrigerantia, vt vrinæ ardor minuatur, vt vnguentum album Gal. sandal. nutritum album Rasis, & quæ ex oleis frigidis, leuiterque astringentibus parantur. Si parum bibant, & parum meient, citius curantur. Quare oportet frequenter lenire ventrem, vt eo deriuetur materia.

℥. cass. recenter extractæ ℥. iij. tamarindorum, sebesten ana ℥. ij. cath. ℥. j. cum syrupo ros. lax. fiat opiata, capiat ℥. j. in forma boli, vel cum decoctione hordei, aut prunorum. Idem præstat diasebesten, cath. syr. ros. lax. frequenter assumpta. Poma cocta, pruna in prima mensa assumpta, sapius ventrem leniunt, & humores temperât. Pro vino vtatur frigida, vel decoctione hordei mundati in principio, deinde integri. In illis diuturnis utilis est vsus decoctionis gaiaci, pronocando sudorem. Euocat enim vrinam, & facit vt sicceretur vlcus. Vomitus frequens non parum confert ad huius curationem. Trocisci alchecangi, cum aqua peculi ros. & hippur. profunt. Non facile curantur hæc vlcera ob lotium acre, quod nimis detergendo vlcus exasperat. Quare frequenter iniicienda sunt medicamenta. Et si dolor vexet, sedetur iniectione albuminis oui, lactis vel cremoris hordei. Vtantur succis, & parum humidis, vel acris vel diureticis.

De Phymosi.

C A P. 55.

IN pene phymosis dicitur, cum glans à præputio denudari non potest, ob præputij stricturem Sic os veteri, quando ita constringitur, vt virilem mentulam recipere non possit, phymosis dicitur, quæ duplex est. Vel enim est à naturali constitutione, quò minus aperta sit vulua, vt ego vidi vnâ in Italia, Romæ, vel ob tumore vel cicatricem contractam, quæ naturali constitutione

N iij.

minùs est aperta, vel omnino clausa, nouacula aperire oportet. Quòd si aperta sit, sed non satis, tentare oportet pellis & spongia ad formam pelli formata dilatare, vel radice gentianæ, quos pessos ligare oportet filo, & in dies crassiores immittere, & partem oleo relaxare, vel decoctione fouere, vt faciliùs dilatetur. Oleum amygd. liliorum, irinum conueniunt, decoctio ex radice bismaluar, vel cucumeris agrest. ficubus, seminis lini, fœnugraci, & sæpe fouere. Vnguētum hoc conficitur, quia in omnibus causis vtile erit, siue in vitiosa constitutione, & à natura. siue à cicatrice, Vt.

℥ mucilag. sic. & fœnug. an. ℥ ij styrac myrrhæ, ammo. diss. in ol. irino ana ℥. j. ceræ nouæ q. s. fiat vnguentum, vngatur pars. Pauperibus adipēs anser. galinæ, vrsi, porci, butyrum conueniunt. Vnguenta parata ad id profunt, vt de adipibus, pectorale, resumptiuum, dialthea, cæsypus humida, pessaria ex massa emplastri diachilonis conferunt. Quò minùs adhæreant, vngatur priùs oleo amygd. dulc. vel liliorum, vel inuoluatur panno raro & ligeur. Si merferint sensim, coitu dilatatur satis, præterquam quòd voluptas dolorem tolerare facit, nisi mentula viri crassior, & foramen tam angustum sit, vt nullo modo caput mentulæ admittat.

De Pryapismo.

CAP. 56.

PRyapismus morbus est mentulæ proprius. Fit autem teste Galeno, de locis affectis, & 13. meth. cùm mentula erigitur sine desiderio coeundi, ad differentiam tenguinis, quæ fit cùm homo ad coitum stimulatur. Si palpitatio accadat, dicetur Satyrismus. Fit verò priapismus ob flatus neruum cauum distindentes, aut arterias calfactas, & orificia nimis dilatata. Fit interdum his, qui coitu incaluerunt, & tunc videtur lassitudo tensiua. Fit frequentius ob penis vlcera, quæ cum calfactione sunt, tuncque distenditur, vel quia inflammatio est in glandulis parastatis, vel quia vlcus est in summo pudendo, ad quod curandum aliqua acia ponuntur. Idem accidit his, qui venerem soporiam in muliere volunt excitare, medicamentis, siue balano appposito. Vlcersan-

guinem arteriosum, & flatulentum trahunt, quibus distenditur penis. Quare si ob copiam spirituum sanguinis & seminis id videatur fieri, secetur vena poplitis. Postea foueatur pars, & illi partes vicinæ, aqua frigida vel succo plantaginis, nenupha. vel aliorum repellentium. Si propter medicamenta venerem irritantia, abluatur aqua tepida, & foueatur posca, cessabitque affectus. Si verò ob medicamenta acra, auferatur, repellaturque à parte illa sanguis attractus. Si ob vlcus internum, abluatur, & refrigeretur, iniecta aqua nenuph. myrthi, plantag. vel solatri. Bibant omnes aquam, parum comedant. Quod si post immodicum coitum id accadat, oleo rossi. vel oxyrrhod, foueatur, & obambulet per loca frigida, quod in omni causa est vtile, & frigida abluere pedes, & refrigerare renes. His enim partibus refrigeratis, nunquam penis distenditur, aut erigitur. Ob id vnguento albo Galeni refrigerantur renes, perineum, & plantæ pedum, vel vnguento populconis, vel cerato sandalino, vel vnguento albo Ras. ex cerusa, vel fiat tale.

℞. ol. nenuph. ℥. iiij. cerusæ ℥. iiij. aceti ℥. ij. misce, fiat vt nutritum, vel huic adde caphuræ ʒ. i. agni casti ʒ. ℥. vngantur partes. Si perseveret morbus, clyster mollis & refrigerans iniiciendus erit, in quo dissoluantur succi ciclæ ℥. ij. mell. viol. butyri ana ℥. j. ol. viol. & nenuph. an. ℥. j. ℥. ss. Si medicamento opus sit, detur cassia cum decoctione malux, & semine agni casti. Intus non est inutile dare tabulam vnam diagal. superbibendo parum aquæ endi. ad discutiendos flatus, & alia plura præscripta cap. de colica à flatibus, vel cap. de hydropse, tympanite, si ob flatus morbus fiat.

De Gonorrhea.

C A P. 57.

Gonorrhea seminis profluuium Latinis dici potest, sed id de eo, quod inuoluntariè & præter naturam fluit, & noctu potissimum, citra pudendi tentiginem aut erectionem, intelligendum venit. Fit potissimum ob vasorum imbecillitatem, & flatuum copiam, vel ob compressionem, vel tensionem, vel succussionem membrorum, vt in conuulsione & epilepsia. Profluit in-

terdum ob seminis aquosi, & flatulenti copiam. Cùm enim tenue multum est, à vasis contineri nequit, reici-turque. Còmunis est hic affectus, & viris, & mulieribus. Qui eo laborant, decolores fiunt, & imbecilles, sensim corpus contabescit, circa lumbos dolores sentiunt, curan-tur difficulter, nisi causà cognoscatur. Ego noui quen-dam nobilem, qui ab abscessu frigido, renum diu hoc morbo laborauit, & multò semper habuit deterius, cùm semen extinguētibus frigidis, vel calidis vteretur. Insti-tui contrariam victus rationem iussique biberet vinum generosum, vescereturque alimentis optimis exsiccanti-bus, non flatulentis, & curatus est. Is partes illas imbecil-les habebat ex coitu frequentiore. Et ob tumorem renū frigidum, multos humores crudos colligebat, à quibus flatus multi generabantur. Hi verò dilatabant meatus spermaticos, distendebant, & irritabant semen, quod eia-culabatur noctu, post quam eiaculationem, tam imbe-cillis erat, vt sese continere erectum non posset, aut am-bulare, sed cogeretur in lecto decumbere, vel in cathe-dra cruribus eleuatis. Talibus, qui ob flatus laborant, danda sunt discutientia, & siccantia, parum alentia, & quæ non multos flatus gignant. Curabuntur ergo tales optima victus ratione, & medicamentis bonā concoctio-nem facientibus. Quare illa præscribentur, quæ ad in-flationem, vel ventriculi cruditatem fucere instituta, vt pillulæ de arom. sabellinæ, ante cibum, de hyera. Ex his capiet ʒ.ß. semel in hebdomada ante prandium. Vtatur etiam sequenti opiata.

℞. confec. aro. ros. ʒ. j. cineris intestinorum gallinæ, lotorum cum aqua absynthij ʒ.ß. iridis flor. & seminis agni ʒ. ij. cum syr. conseruationis cortic. citri, fiat opiata. Vtatur & pul. post pastum.

℞. ciner. intestinorum gallinæ vel pellicularum sto-machi ʒ. j. anisi ʒ. ij. galangæ ʒ. ij. corall. rub. vsti & loti ʒ. i. agni casti ʒ.ß. sacch. candi ad tertiam partem ponde-ris, capiat coeleat vnum ante cœnam, vel post, non su-perbibendo. Manè exerceat corpus, non serò. Dormiat supra matalitiū factum ex lana & folis agni casti. So-briè viuat, viter cruditatem. Vtatur vino generoso, & alimentis nō flatulentis. Fricet manè brachia. Abstineat

à colloquio, & lectione impudica. Occupet animū in rebus grauibus. Hæc sunt in omnibus causis facienda, tum in his, qui ob seminis copiā id reiciunt, nisi quod à generoso vino debent abstinere, & frequentius ieiunare, utque pilulis. Quod si sanguinis plethora adsit, non erit inutilis phlebotomia è brachio, frictiones, exercitia, balnea calida, & quæcunque minuere possunt bonum habitum, quæque seminis feruorem, & acrimoniam extinguere possunt, ut flores nymphaeæ, semen lact. cucurb. portul. & olera. mal. acetos. & aliæ herbæ. Fructus frigidi, vna suspensæ, poma. Unguenta ex cerusa, & alia præscripta cap. de priapismo, hic conueniunt. Accidit etiam ex longo decubitu, & vsu alimentorum enchymorum. Quare his minuenda sunt alimenta, aut danda, quæ minū nutriunt. Porro semen illud, quod reicitur, non continetur in testibus, aut in vasis deferentibus, sed in illis additamentis positis sub osse pubis, inter rectum intestinum & vesicam. In ea enim parte, ut ostendimus in anatome, duo sunt vasa deferētia, quæ à dydimis semen præparatum recipiunt, ipsūque perficiunt. Coeunt verò in adenibus, parastis, & ab illis pendent duæ vacuæ appendices, quæ semen iam præparatum, & confectum continent, ut tempore coitus in mentulam statim congregetur, & inde in vuluā eiaculetur. Id facit, ut qui alio sunt ficiore, sint libidinosiores, & huic morbo magis obnoxij, facitque, ut si tales venere abstineant, etiā alui excrementa retineant, & difficulter dura reiciant. Facit etiam, ut si glandulæ ipsæ, & partes laxentur, exonerentur vel aliquantulum, vel cum meditantur excretionem seminis ob mulierem præsentem, cogantur prius aluum exonerare, quàm concubant, facitque vesicæ tumor, ut hæ partes in meatum vrinariū non possint mittere semen. cōpripit enim à superiore parte meatum. Ob id, ut vis medicamenti ad eas partes penetrare possit, per sedem reiectis prius excrementis, syringa in anum iniicienda talis decoctio in parua quantitate, supra ventrem incubente ægro.

℞. rad. ireos ℥. j. myrtill. fol. lentisci, & cupressi ana ℥. ij. ros. rub. & sal. ana ℥. j. seminis agni casti ℥. ℞. seminis ruræ ℥. ij. fiat decoctio in vino, iniciatur ℥℥. ℞. pro vice, reiectis prius recrementis. Foueri potest regio pu-

his & petinci prædicta decoctione, vel vnguentū parari sic.

℞. ol. myrrill. mastic. rini ana ℥ ij. nucis cupressi, myrrill. ana ℥. iij. macis, gatioph. agn. an. ℥. ij. ceræ q. s. fiat vnguentum. Tempore inunctionis, adde aceti albi parū, ad penetrationem & contractionem partis. Quod si accidat ob compressionem, auferatur quod comprimit, vt non retineatur viua, vel stercus. Quod si alio tumore, curetur propriis remediis. Si mulieri accidat hæc affectio, eadem remedia erunt instituenda, sed topica supra ventrem, vel circa renes, & maxime ad l. tertia eorum loco, in quo testes mulieris siti sunt. Medici & ægroti gonorrhœam etiam vocant, quando ob inflammationem illarum partium, reicitur cum dolore al. quid seminis boni, vel corrupti, quod expurgatur. Sed id potius referri debet ad caput de ardore vrinæ, in quo de inflammatione illarum glandularum etiam tractauimus.

De coeundi impotentia. C A P. 58.

Impotentia coeundi aliquibus accidit ob membrorum generationis imbecillitatem, quæ ab intemperie, vel à conformatione dependet. Nam qui membra frigida habent, non possunt alimentum sufficiens attrahere, & in semen conuertere, vel ob penis breuitatem intromittere semen. Vitis, quæ in conformatione sunt, ægrè curantur, potissimum, quæ in defectu sunt sita. Quare qui instrumenta vitata, vel mutilata non habent, curandi sunt ablata causa. Alij hoc morbi genere derinentur, propterea quod parcè comedunt, aut sufficit alimentum ad corporis nutritionem, & ad generationem. Vel si multum comedant, alimenta sunt parui nutrimenti, vt olera, fructus, &c. Quare his, qui parum comedunt, imperandus est cibus largior in prandio, isque sit multum nutriens, & semen generans, vt succus carnis, testes gallorum, vel vulpis, vel carne leuistratum, castorei, polypis, ostreis, & pinearum nucleis, in lacte maceratis, dulcibus, & iis, quæ cum lacte vel melle, vel sacch. parantur. In cœna parcius comedant, & bibant. Nam qui vino sese ingurgitant, parum ad venerem impelluntur, sed dormiunt solum. Qui alimentis parum alentibus aluntur, immutent victus rationem, in eam, quam nuper diximus. Si animi

pathemata, sollicitudines, & curæ hominem vexent, si allicuius rei desiderium vel studium, minus potens ad venerem erit. Si partium frigiditas in causa sit, sequenti vnguento incalescant.

℥. olei castorei, & de nuce indica ana ℥. i. olei muscatelini ℥. β. castor euphorbij an. ℥. β. mosci ℥. j. aliptæ moscatæ ℥. j. β. ceræ parum, fiat vnguentum, vngatur manè plantæ pedum, & regio renum, pubis & perinei. Assument alimenta suprâ enumerata, & castaneas, dactylos, sinapi, erucam, bulbos, vel fiat opiata.

℥. testiculorum vulpis decoctorum in hydromelite ℥. j. contusis adde pinearum & auellandarum infusarum in pauco lacte & melle ana ℥. β. carnis leutræ, stercoris muris, mosci ana ℥. β. cum syr. conf. cortic. citri fiat opiata, vel,

℥. cortic. citri, zinzib. viridis ana ℥. j. conf. ering. ℥. β. carnis leutræ & testic. vulpis, priapi Tauri, vel cerui ana ℥. iij. pul. diamosci dul. & diambriæ ana ℥. j. cum melle, in quo ℥. j. cantharid. integrarum, prius maceratarum in lacte dissoluatur, fiat opiata, capiat ad quantitatem auellanæ superbibendo parum vini maluatici, duas horas ante cœnam, quæ panca sit. Ad hanc rem valët radix eringiorû, pastinachæ sylvestris, vel satirionis, vel orchis in melle condita. Renes stynchorum ad id valent, sed stynchi veri non adferuntur ad nos, neque qui Venetiis vulgò venduntur, veri sunt. Nostri verò, quos Pharmacopolæ habent, sunt aquatici. At veri, sunt terrestres crocodili. Ego semel vnicum vidi duorum cubitorum.

De Mensium fluxu immodico. C A P. 59.

VTerus multas & varias affectiones habet. Aliæ sunt communes, inflammatio, scirrhus, cancer, interperies. Aliæ sunt propriæ, vt suffocatio, sterilitas, præcipitatio, fluor muliebris. Primum agendum est de fluxu immodico, & retentione mensium, quia isti affectus sunt causæ multarum affectionum. Menses dicuntur redundantes, quando purgatio naturalem modum excedit, & euacuatur multus & optimus sanguis, vel post abortum, vel post partum naturalem, vel post usum

medicamentorum aperientium orificia venarum, & post pessaria acia, & corrodentia, & alias causas, quæ sanguinem mouere possunt. Fluit sanguis e venis, vt ait Gal. vel ob earum corrosionem, vel propter osculorum apertionem, aut per resudationem, *Ἀιχμήδιον* vocant. Arrosio venæ fit per pessaria acia, vel alia medicamenta caustica, & acia, quæ vlcerationem, aut exoriationem excitaue-
rant, quod deprehenditur, si antea vsæ fuerint acerrimis medicamentis. Fit aliquando arrosio à causa interna, vt à bile, aut sanguine acri aut pituita salia. Quare habitus corporis inspiciendus est, & recrementa reiecta. Nam si bilem & humores acres redundantes contineant, oportet primùm symptomati occurrere, deinde ad erosionem, & eius causam venire, vt sanguinis missionem, ad reuulsionem, & sanguinis diffusionem cucurbitis, ligaturis, & astringentibus supra partem impositis. Mittatur sanguis e brachio, & apertio venæ fit admodum exigua, vt longiori tempore & minori quantitate sanguis expurgetur. Nam quibus ob eam causam fluit sanguis, tenuis est & paucus, qua de causa non oportet multum extrahere. Cucurbitulæ frequenter apponendæ regioni hepatis & splenis, digiti ligandi sunt. Renes & venter sequenti vnguento refrigerandi.

℞. ol. myrt. nenuph. cydon. an. ℥. iij. succi plantag. vel linguæ pass. vel semper vini ℥. ii. coquantur ad consumptionem succorum, quibus adde corall. rub. seminis plantag. myrtill. seminis berber. cerusæ. & boli arme. ana ℥. ij. ceræ q. s. fiat vnguentum, quo vngatur addito aceto ros. Intus sumenda debent esse in crassantia, & acrimoniam sanguinis obtundentia, vt album oui fortiter agitarum, & calfactum, tantum per se assumptum vel cum gum. traga. aut arab. Item mucilago cidoni. dissoluta in aqua peculi ros. vel plantag. Syr. de pap. iniub. cum pauca quantitate syr. de ros. siccis. Nam sanguinis acrimoniam extinguit, & fluentem retinet. Succus bursæ pastoris impetum sanguinis retinet, à quacunque causa. Pars affecta leuiter detergenda est, deinde emplastica frigida, quibusdam frigidis astringentibus admixta, sunt adhibenda, vt bol. arm. rubrica fabrilis, terra sigillata. Albumine oui excipiuntur, & supra partem apponuntur. Succus herbarum astringentium

& refrigerantium excepti farina tritici, vel amylo, inspissatisque, & parti appositi, fluxum sanguinis retinent, quibus si adiungantur astringentia, fortius repellunt, & sanguinis impetum sistunt. Hæc si non prosunt, stercus porci vsurpandum, reductum ad formam cataplasmatidis, addendo pul. ros. vt fœtor minuatur. Cinis testæ ouorum tenuissimè tritæ, siccando, sanguinis fluxum impedit, à quacunque causa. Purgandi sunt humores medicamentis post impetum sanguinis retentum rhab. myrobal. vel tamarindis, sebest. & syr. ros. lax. vel cath. Si per diapedesim fluat sanguis ob eius tenuitatem, & feri copiam, oportet iisdem medicamentis euacuare, quibusdam additis a quas vacuantibus, vt brass. marina, senæ orient. decocto fumariz, succo ros. & aliis purgantibus sine magna calfactione. Viçtus ratio incrassans & inspissans sit, pedibus animalium vtatur, alica, vel amylo, iusculis coctis, omnia, quæ ex farina non fermentata parantur, sunt in hoc casu ex vsu. Si autem ob venarum raritatem id fiat, tunc astringentia & condensantia conuenient, qualia sunt, quæ ex aquis myrtill. peculi ros. parantur, & aliis astringentibus, vt bolo arm. alumine, radic. bistortæ, spongia bedeg. & similibus. Infusiones facimus, cum vena intus latitat. Si cōmodè remedia possint extrà adhiberi, pulueres inspissati albumine, supra partem affectam apponantur. Eadem etiam curant anastomosim. Pul. oss. sepiz cum vino datus fluxum sanguinis retinet. Item carabe. tro. eorum, tro. de spodio, sang. drac. appositus aut assumptus sanguinem erumpentem à quacunque parte retinet. Sanguis exsiccatus, supra partem appositus idem præstat. Flores salicis, & omnium florum papi, telæque araneæ, extrinsecus adhibita sangninem retinent, & coagulant. Conseruæ ros. symph. cydon. caro aliorum fructuum astringentium conditorum ad id vsurpantur, fiuntque ex his opiata vel condita.

Viçtus ratio.

℞. conser. ros. antiquæ ʒ. ss. conser. symph. ʒ. i. tro. de carabe, aut de terra sigill. ʒ. i. boli ar. ʒ. ii. sangui. drach. ʒ. ss. syr. de ros. succis, vel myrtill. q. s. fiat opiata, vel,

℞. symphiti & carnis cydon. conditorum sacch. an. ʒ. i. conser. ros. antiq. ʒ. ss. pul. oss. sep. ʒ. iil. tro. de spodio & de terra sigill. an. ʒ. i. pul. diamarg. frig. & diapap. albi an.

3.i.syr.cydon.q.s.fiat opiata capiat ad quantitatem auel-
lanæ superbibendo aquam burs.pastor. aut decoctionem
eiusdem. Condita parantur sine syr. & ex maiori quanti-
tate conser.& sacch.& pauca quantitate medicamentorū
præditorum aliqua insigni qualitate, vel odore, vel sapo-
re, quia iis utimur ex aqua bullita tempore sitis, vt,

℥.confec.ros.3.ii.pul.corall.rub.3.ii.pul.marg.℥.ii.
cum sacch.ros.tab.fiat conditum. Solent aliqui diamarg.
& triasand.& alios pul.admiscere, sed sunt prædita nimis
insigni qualitate, quàm vt conueniant hīs. Si à parte v ce-
rata sanguis fluat, sitque à parte aliquid corrodādum san-
daraca, auripig. calcytis, & alia caustica cum albumine
oui adhibita sanguinem retinent, & carnem putridam mi-
nuunt crustam generando. Si quis plura remedia velit,
quærat caput de vnguentis, & de pul.in nostro lib. de for-
mis remediorum.

De mulibri purgatione.

CAP. 60.

Mulieres reddunt per vterum quædam excrementa
serosa, quam purgationem muliebrem appellant,
quòd illis sit peculiaris & propria. In quibusdam quoti-
die, in aliis post mensium purgationem, nonnullis euenit
inter duas purgationes tantum. Aliquibus hoc vitium à
toto corpore dependet, in reliquis verò ab affectibus vte-
ri. Hæc cum vlcere vteri conuenit, ob id distinguenda est.
Distinguntur autem ex consistentia recrementorum red-
ditorum. Nam quas vlcus infestat, pus reddunt crassius,
foetidius, & albius. Purgatio autem muliebris est velut i-
chor, aut serum. Differt etiam, quòd mulieres quæ vlcus
in vtero habent, maximè si in collo fuerit, congressum
viri non patiuntur, aut si patiuntur, irritatur vlcus. Quæ
verò menses tales patiuntur, nullam sentiunt in coitu mo-
lestiam. Quantitate etiam differunt. Maior enim copia
serosæ substantiæ emittitur, quàm puris. Purgatio itaque
mulieris serosa est, quandoq; bilis serum aut ichor, quan-
doque pituita, & frequentius quàm sanguinis. Rarò fit à
melanch. aut si fiat, tandem cancer excitatur in vtero. Co-
gnoscitur autem cuius sit humeris ichor aut serum, à co-
lore, qualitate, & totius corporis cacoch. Nam si à bile fit,

color est subflauus, & pallidus, humor acris, quam acrimoniâ mulieres potissimum sentiunt in parte proxima externâ, & in pterigiis. Et color totus bile redundare videtur, maximè quando per consensum totius corporis fit, quod etiam ex moribus, & victus ratione deprehenditur. Nam quæ acris vefcuntur alimentis, & quæ natura sunt negoniosa, hanc affectionem patiuntur. Sin à pituita, color totius corporis albidus est, & magna quâtitas defluit, sed minus acris. Sunt autem otiosa & delides, quæ hunc affectum patiuntur. A sanguine sînt tales purgationes, sed tantum cum mulieres vtero gerunt, vel quando suppressi sunt menses. Tunc aliquando natura loco mensium serosum excretum reddit, quod vtrunque rubescit, & tale est, qualis esset aqua paucò sanguine tincta. Si corpus sit plenum sanguine atro, erit purgatio fusca, vel si cancer iam factus sit, purgatio illa non multum differt à sanguinea, nisi quòd magis fusca est. Prouenit aliquando purgatio vitio vteri tantum, sed rarò. Cognoscitur autem fieri vitio vteri, si reliquæ partes bene habeant, & præcessit retentio mensium, vel immodica purgatio, vel alia vteri affectio. Hæ affectiones difficillimè curantur, quia pars illa promptè recipit aliarum partium recrementa, tum ob situm inferiorem, tum ob multitudinem venarum eò pertingentium, tum etiam propter consuetam illam naturalem purgationem. Post tales purgationes solent fieri vlcera in vtero, & ab vlceribus fluxus immodicus sanguinis. Si vlcera fiant, arrodentia, vel virulentia à biliosa, si putrida & sordida, à pituitosa: carcinomata, à melâcho. materia erunt. Curantur autem si fiant per consensum totius corporis, aut alicuius partis. Si habitus corporis vitiosus sit, castigetur, & in suam naturalem constitutionem reducatur. Curato corpore ad vterum veniendum. Nam quemadmodum oculorum affectus, non perfectè curantur, nisi corpus vniuersum curatum fuerit, sic neque vterus. Igitur si purgatio muliebris à bile fiat danda est opera, vt medicamentis biliosis astringentibus (vt rhab. myrob. succo ros. & earum syr.) & quæ bilis acrimoniâ frangunt, quæque aquam purgant, purgentur, vt suprâ dictum est, de immodica purgatione, & venarum arrofone. Abstinere oportet ab omnibus aperientibus, nisi in declina-

tionem, aut curato corpore, cum volumus ad vrinas eos humores deriuare, fiat tale apozema.

℞. cichor. end. scariol. lupuli. fumar. cicla, merc. lact. borrag. an. *M. i.* fol. brass. mar. *M. s.* pass. prunorum, sebesten. an. *pa. xx.* senæ orient. & medullæ carth. an. *℥. ii.* flor. cord. *P. i.* anisi *℥. i.* quatuor semin. frigid. mai. ana. *℥. ii.* tamar. *℥. i.* fiat decoctio in sero caprino vel in aqua. In *℥. i.* *s.* diss. succi ros. syr. end. simpl. an. *℥. iij.* sacch. parum, fiat apoze. mediæ decoctionis. Capiat in quatuor matutinis. Si mulier morosa fuerit aut delicata, ato. cum sand. rub. Finitis syr. capiat portionem sequentem.

℞. gly. ras. *℥. s.* polypod. *℥. i.* myrobal. citrinorum *℥. ii.* coquantur leuiter in vna parte apoz. In quartario vno colaturæ diss. cath. *℥. i.* syr. ros. lax. *℥. ii.* misce, fiat portio. Si ditior fuerit, adde infusionem *℥. ii.* rhab. auferendo cath. aut eius dimidiam partem. Si maluerint in forma pilularum, fiant ex rhab. & syr. ros. lax. Nam pilulæ quæ paratæ habentur in officinis, calidiores sunt, quàm vt in hac causa conueniant. Triphera persica magis cōuenit, rhab. syr. ros. lax. cath. diasebest. In crastinum dare oportet decoctum hordei cum syr. viol. Oportet frequenter hanc purgationem iterare, vel syr. supra scriptum pro medicamento decoquere, vsque ad perfectionem, & addere inter clarif. si diues sit, rhab. *℥. s.* Si verò pauper, augere quantitatem succi ros. vel apponere syr. ros. lax. In principio minus astringentibus est vtendum, vt corpus exactius purgetur. In processu purgationis, quæ purgant & astringūt, magis conueniunt, quia minus deducunt recrementa ad partem affectam & partem magis corroborant & siccant. Quamobrem vsus pilul. & rhab. & myrobal. frequenter macerat. in succo ros. plurimum valent, misceantur sic,

℞. rhab. electi frequentissimè irrorati succo ros. *℥. ii.* myrobal. citrinorum, chebul. & indo. infusorum in succo ros. an. *℥. i.* mastic. *℥. i.* spicæ *℥. s.* cum syr. ros. lax. fiant pilulæ, de quibus capiat bis in hebdomada in lecti exitu, capiēdo duas vel tres vel quatuor. In pilulis addi possunt & tamarindi, myrrha, crocus, cinamomum & alia quæ misceri solent, prætermittēda sunt. Spica autem ponitur, quia leuiter astringit, & exciccat, & sua tenuitate partium alia medicamenta deducit. Post has euacuationes vterum ablucere

bluere oportet decocto hordei, aut lentium cum paucis facch. vel melle, & per dies aliquot continuare. Deinde supra ventrem & renes ponenda sunt emplastra constringentia, vel remedia illa quæ ex bolo arm. sistentibus sanguinem, & resiccantibus componebantur. Et ne vterus recipiat facillè huiusmodi recrementa, injectioni addere oportet ros. siccas, vel syr. ros. de ros. siccis. Ad deterfionem syr. ros. lax. plurimum confert, sicut & serum. Non erit etiam inutile opiata imperare ex frigidis & constringentibus, vt,

℞. conf. ros. antiquæ ʒ. ii. conf. flor. cichor. ʒ. i. pul. trisau. ʒ. ii. corall. rub. vsti & loti ʒ. i. β. cum syr. conseruationis coroneorum & conditorum fiat opiata, capiat sero & manè. Si pituita sit & fluxus muliebris aquosus, purganda erit medicamentis pituita purgantibus, vt ag. carth. elect. de citro sol. aut diacarth. Et materia concoquenda detergentibus, & modicè calidis, vt melle ros. syr. de arthem. Post primam euacuationem syrupo de absynthio vti possumus, quemadmodum leuiter astring. quibusdam. Fiat ergo in hunc modum.

Curatio pituitosæ.

℞. pil. de hiera vel de aro. ʒ. ii. ag. tro. ʒ. i. β. cum melle ros. fiant pilulæ, de quibus capiat tertio quoque die in exitu lecti prima vice sex vel septem, deinde tres vel quatuor tantum. Item.

℞. mell. ros. col. ʒ. ii. syr. de stechad. & de arthem. an. ʒ. i. aquarum beto. hyss. absynth. an. q. r. i. misce, aro. cum ʒ. i. diacrh. abb. Finitis syr. capiat pil. sequentes.

℞. pil. aggreg. foetidarum & cochiarum an. ʒ. i. cū aqua arthem. fiant pil. capiat à primo somno.

℞. decoct. hord. ʒ. iii. mell. ros. col. ʒ. i. capiat in crast.

℞. Theriac. medix ætatis, vel mytrid. ʒ. i. capiat v. horis ante prandium. deinde vtatur opiata.

℞. conf. anth. stechad. an. ʒ. ii. conf. acori vulgar. colatæ ʒ. i. pul. diacrh. abb. aro. ros. vel diagal ʒ. ii. cornu cerui, corall. rub. vsti an. ʒ. iii. conch. marinarum vstarum & lotarum in vino ʒ. vi. cum syr. conf. cortic. citri fiat opiata, capiat manè & sero. Item.

℞. cineris spongiæ prius diligentiss. lotæ, & post vstionem similiter lotæ in aqua pec. ros. ʒ. ii. ras. ebor. & cornu cerui an. ʒ. ii. ros. rub. cortic. citri sicci an. ʒ. i. gal. cyperi an.

3.℞. sacch. ros. tab. ʒ. ii. misce fiat pul. capiat loco opiatæ ante prandium vel cœnam. In hac causa quæ magis siccât sunt vtiliora, quàm in fluore bilioso. Et quia hoc vitium ortum habet primum à ventric. eius habenda est ratio, iuuando concoctionem vnguentis modicè calidis, astringentibꝫque, hoc modo.

2℞. ol. cydo. & de absynthio, & nardini an. ʒ. ii. cyperi, galang. caryoph. an. ʒ. i. corticis citri & comæ absynth. & mentæ siccæ an. ʒ. iii. ceræ q. s. fiat vnguentum, quo vng. ventric. serò & manè. Possunt fieri sacculi & emplastra ad eandem intentionem, & eadem ratione. In valde obesis & frigidioribus, cerat. stomachicum Gal. conuenit. Vterus prædictis iniectionibus detergentibus ablucendus est, in quibus mell. quantitatem augere oportet. & post exactâ deterfionem erit vtendum fumigio præscribendo ad impregnationem. Supra renes & ventrè topica remedia præscripta erunt ex vsu, quibus addere possumus aquam calidam, vt si intemperies frigida & humida sit, emendetur emplastro pro matrice, & de pelle arietina. Vtile ex his vi stuphis, & frequenter sudorem prouocare. Fuocant enim humiditatem trahendo ad cutim. Vomitus à cibo, vel ante cibum plurimum prodest, & multò magis quàm alia euacuantia, & sit auersio in contrariam partem. Materia melancholica si aliquam habet acrimoniam, velut biliosa curanda est, nisi quod in euacuationibus vti oportet purgantibus melanch. vt epith. cuscata, thymo, folliculis fenæ, decocto mercur. & aliis purgantibus melanch. vt syr. fumar. cum syr. de end. qui magis conueniunt. Nam syr. alij melancholiam concoquentes calidiores sunt, quàm vt hîc conueniant. Supra partem addi possunt metallica, quibus in carchinomate palliando vti possumus, vt vnguento ex pomph. cerusa, tuthia, antymonio, lytharg. natrito & similibus, ex his conficiendo vnguenta vel emplastra cum ol. myrth. & aceto. Si nulla sentiatur acrimonia, vsurpari possunt remedia ad pituitam præscripta. i. quæ calfaciunt & exiccant. In omnibus causis pilulæ de bdellio cōueniunt, sed quia multæ sunt descriptiones, accipienda est ea, quæ conchas venereas recipit. Hæ pilulæ exiccant omnia vlcera interna, neque laxant, sed potius constringunt. Vineæ decoctum ad fouendas partes multum con-

uenit, & in pituitoso lixiuium in principio. In processu lixiuii cum paucō alumine magis prodest. Balnea omnia naturalia ad id sunt vtilia, vel quæ arte parantur ex alumine, sale, vel calchitide, vel ex lixiuio, & decocto herbarum radic. & florum resiccantium, vt,

℥. lixiuij parati ex cineribus ilicis, vel quercus vel ficus, vel cannarum quantum sufficit ad encathisma conficiendum, in quo decoque radic. bistortæ, & lapati acuti an. ℥. ij. corticis mali grā. gallarum, suberis ana ℥. i. ros. rub. p. ij. fiat decoctio in qua diss. salis communis ℥. ij. aluminis ℥. j. calcyt. ℥. ℞. fiat encathisma quod & valebit ad procidentiam ani & vteri. Vtatur potius encath. quā balneo, quando constringendum est. Balneo autem, quādo sudor prouocandus. Et post omnia alia remedia vtatur hoc encathismate, longè à mensium purgatione, ne retineantur. Idem encathisma valet in fluxu sanguinis seroso, vel immoderato fluore à raritate venarum per diapedesim. Sit tepidum tantum, & diutius sedeat in eo, reiectis recrementis alui & vesicæ. Potest etiam fieri lixiuium ex cineribus concharum vstarum, vel sarmentis, vel piro siluestri, vel aliis arboribus astringentibus, vt sorbo, corno, & similibus. Vtantur optima victus ratione. Abstineant ab humidis, vt iusculis, & multo potu, & ab iis quæ humorem aut serum generant. Vsus feri cum succo ros. & infusione, aut leui decoctione brass. ma. plurimum prodest in bilioso fluore: vt vsus pilularum supra scriptarum de aromatibus vel de hieracum paucō agarico vel assageret, vel quæ conficiuntur ex myrobal. & agarico in pituitoso. Siccant enim & astringunt.

Ad menstrua alba.

℥. foliorum clemat. daphnoidis, an. M. i. herbarum vaticinæ & hederæ an. M. ℞. fabar. integr. N. x. hordei integri leuiter torrefacti P. i. ros. rub. P. ℞. fiat decoctio in aqua arthemisæ, vino rubro, & aqua cisternæ ad ℥. ij. misce, foneatur locus, vel fiat iniectio in vuluam, & hoc remedio sistentur menstrua alba. Proderit tamen vti suffumigio sequenti, post fotum vel iniectionem.

℥. Gallix moscatæ, & aliptæ moscatæ an. ℥. ij. ladani,
O ij.

hyppocist. an. ʒ. styracis, beniouim, ligni aloes, santalorū
omnium an. ʒ. i. nucis moscatæ, macis, gariophill. an. ʒ. i.
mucaginis gummi tracaganthi. q. s. fiant trocisci addendo
modicum carbonis salicis, & post exsiccationem inungā-
tur oleo moscatelino, vel nardino, & recipiat fumum per
emborum post exactam purgationem menstruam. Dein-
de apponatur emplastrum sequens.

℥. emplastri pro manice ʒ. iij. rad. bistortæ, musci
quercus an. ʒ. iij. fiat emplastrum rotundum, applicetur
regioni vteri, post exactam purgationem menstruorum,
vsque ad aliud tempus purgationis, quod tunc auferatur.

De Mensibus retentis.

C A P. 61.

*An vitia-
tus sangui-
menst.*

Menses stato tempore incipiunt & desinunt secun-
dum naturam. In aliis citius erumpunt, vt decimo
tertio anno, aliis 14. aliis non ante 20. aliquibus nūquam,
vt Arist. meminit de quadam muliere. Desinunt anno 40.
in aliquibus. In aliis non ante 60. & hoc propter copiam
vel defectum sanguinis. Quæ enim multo sanguine, &
calido abundant, citius, frequentius, & diutius purgantur.
Quæ verò crassum vel lentum, vel paucum habent san-
guinem, tardius & parcius purgantur. Hæc enim purga-
tio non fit quod sanguis vitiatum sit, sed ob copiam, vt Hip-
pocrates & alij existimarunt. Galenus de atra bile scribit
eum sanguinem non solum quantitate, sed & qualitate
inutilem superfluumque esse. Quanquam Aristot. & qui-
dam Medici in contraria sint opinione, propterea quod
sanguis per menses reiectus corruptus & putrefactus, ali-
quos affectus malos facit, ob id illi tribuunt veneni vim.
Sed hoc euenit sanguini, vt semini propter aëris alteratio-
nem. Facile enim extra vasa putrescit, & naturam vene-
nosam induit. Nam eo sanguine menstruato augetur fœ-
tus, nutritur nouem mensibus, & post natiuitatem nutri-
tur lacte, quod ex menstruo fit sanguine. Argumento est,
quod mulieribus lactantibus supprimuntur menses, citra
noxam aliquam. In aliquibus propter copiam sanguinis,
& dum vterum gerunt, aliquam mensium purgationem
habent. Quod si sanguis vitiatum esset, sequeretur fœtum

vitiato sanguine conformatum, & nutritum lac ex vitiato sanguine fieri, quare & ipsum vitiatum esset. Mulieres læderentur tempore impregnationis, & lactationis, ob vitii sanguinis retentionem, quemadmodum iis, in quibus *Quando frustra provocantur menses.* præter naturam retinentur menses, euenit. Ex his sequitur in vanum laborare, qui ante vel post tempus purgationis menses volunt prouocare: Sicut etiam in his, qui paucum habent sanguinis ob cachexiam, quæ veram & perfectam sanguinis generationem impedit. Frustra etiam mulieres cruciant, post longam sanguinis euacuationem factam per nares aut alias regiones, qui menses prouocare volūt, aut post diuturnum longumque morbum, ad quem sequuta est atrophia. In his omnibus causis oportet alia ratione menses prouocare, hoc est, in cachexia malum illi habitum corrigendo, vt multus sanguis postea generetur. Sic & in atrophia, & sanguinis penuria alimēta, quæ multum sanguinis generant, danda sunt. Neque medicamentis sunt exiccandæ, neque sanguinis missione è poplite, vel è talo euacuandæ. Quare si multus sit sanguis in corpore, aut lentus, aut suppressus ob venarum obstructionem, aut vteri densationem, obstructionēque adhibenda sunt remedia, vt quibus non fluunt menses, propterea quòd multus sanguis in partes superiores fluit, & per nares vel sputum sanguinis reicitur: Tunc vtile erit frequenti cucurbitularum appositione supra emuëctoria sanguinem circa vterum trahere. Apponuntur sine scarificatione his, quibus non est nimius sanguis. In quibus autem multus est, scarificatio facienda est. Nam cum sanguini patet exitus, facilius ad illam partem fluit, sed multus non est trahendus. Nam euacuatio sanguinis copiosa, aliam euacuationem impedit. Aufertur enim copia propter quam facultas expultrix illum sanguinem expellit, vt supra monstratum est. Sanguinis quoque missio ex talo, vel poplite facienda est eadem cautione. Vtile est partes illas prius fouere aqua tepida, vel decocto mal. vel liliorum, vt partes illæ relaxentur, ob quod sanguis ille facilius descendit. Dolorificæ ligaturæ in coxis factæ, vel frictiones sanguinem ad partem trahunt. Sed ista non sunt faciēda, nisi quo tempore solebant menses fluere, aut in quibus nunquam fluxerunt ad finem mensis. In qua parte humo-

Quibus cautis prouocetur.

Cucurbitula.

Fotus.

Ligatura.

Vnguentum. res liquefacti aut rarefacti videntur aucti, linimenta ex modicè calfacientibus & relaxantibus sunt ex vſu. Nam quæ fortiter ſiccant, aut calfaciunt, quomodocunque adminiſtrata, ſanguinem detergendo, materiam abſumunt. Relaxantur partes hoc modo.

Pilula. ℞. axūg. gallinæ, anſeris, & anatis an. ℥. i. ol. amyg. amar. chamo. & liliorum an. ℥. i. ſ. ariſtol. vtriuſque, rad. irid. & aſari an. ℥. i. ceræ nouæ quantum ſufficit, fiat vnguentum. Vngantur partes ventris inferioris, inguinum, & renum poſt forum. Poſtquā partes inferiores hoc modo præparatæ ſunt, optimum eſt illis imperare vſum pilularum de hiera & aromatibus quæ ventriculum & inteſtina purgant, humores attenuant, & præparant corpus ad aſſumptionem ſyruporum aperientium, aut acrium medicamentorum. Duabus autem tribuſque horis ante paſtū,

Syrup. dandæ ſunt, vt in exitu lecti. Deinde ſyrupi incidentes, & attenuantes craſſitiem ſanguinis, aut humorum mixtorū in ſanguine dandi ſunt, vt ſyr. de radicibus, de arthemif. & ſimiles. Dantur autem cum decoctione eringiorū, aut quinque radicum aperientium vel cum decocto ſabinæ, aut arthemifæ, aut leucoij. Si multa pituita in corpore collecta fuerit, euacuāda eſt, multū ante tempus purgationis menſū, & leuiter euacuanda eſt, ne redūdantia humorū auferatur. Sed ſufficit dare pilulas ſuprà dictas, addito agarico vel aſaro, aut carthamo, vel pilulas benedictas. Cū tempus menſium inſtare videtur, vtile eſt paſſaria nuptis imponere, in virginibus naſcalia, id eſt, puluerem bombace exceptum, quia illæ peſſi naturā abhorrent. Conſciuntur autem ex attrahentibus, & oriſicia venarum aperientibus. Trahunt autem & quæ calida ſunt, & tenuium partium, & quæ ſuapte natura laxant, vt agaricum, aſarum, colocynthis, ſcammon. ſuccus mercur. ſuccus irid. ſuccus cucū. agreſtis. Calida autem, vt piper, zinziber, cinamomum, cardamomum. Fiant ſic.

℞ pul. benedictæ aut hieræ ℥. i. cum melle decocto fiat peſſarium ad formam ſuppoſitorij, & ligatum apponatur. Vel arida præſcribuntur, & cum ſucco mercur. incorporata, panno raro inuoluta immittuntur, vel in forma vnguenti digito intra vuluam ponuntur, vt quæ conſciuntur ex fellibus & attrahentibus medicamentis,

℥. fellis hirei vel vaccæ ℥. j. asari, agarici, cinamomi an. ℥. j. succi merc. ℥. j. coquatur succus cum paucō melle, & simul incorporata reducantur in formam vnguenti. Fortius redditur, si semen nigellæ apponatur. Fortiter enim trahit, & menses mouet. Diutius non debent hæc manere, ne vlcus excitent, & ne diutius hæreant. Abluendus est locus vino calido, in quo decoctum sit pulegium, aut matricaria. Eo tempore bene nutrantur, alimentis multum nutrientibus, & attenuantibus. Præstantissimum ad id remedium est succum ering. cum vino albo dare. Non, vt aliqui faciunt, prouocandus est sudor post assumptionem horum remediorum. Nam sudor auertit & impedit mensium purgationem, aliò deriuando materiam. Quare neque balnea, neque stuphæ conueniunt, nisi cum sanguis crassus est, aut lentus, vt humores fundantur, sed id fieri debet citra magnam sudoris prouocationem. Neque etiam opiatæ multum aperientes conueniunt, quia plus resiccant, quàm iuuant. Sed in forma liquida danda sunt remedia. Talia enim facilius distribuuntur, & ad partem valde remotam perueniunt. Vinum hippocraticum ex vino albo, vel fuluo, & parte tenuissima cinamomi paratum, ad aucta dosi cinamomi, est vtilissimū & iucundissimum medicamentum. Diluitur autem aqua graminis, vel asparagi, vel apij, vel petro. aut decocto eringiorum. Quo tempore vtitur topicis istis remediis, caueat à frigore, & nimia exercitatione, aut cibi repletionē.

De sterilitate.

CAP. 62.

EAdem ratione curandæ sunt mulieres, quas ad conceptionem facilitare volumus, euacuando medicamentis leuiter laxantibus, abstinendo ob opiatas resiccantibus multum, & semen absumentibus. Sunt autem nutriendæ alimentis vicerem excitantibus, quæ tardiores sunt. Hoc tantum remediis addere oportet, quòd eis pessaria alia conficienda sunt, post exactam vteri purgationem, os vteri interius dilatando, exterius constringendo. Dilatatur autem vterus vnguento ex adipibus supra scri. pro aucta dosi radicis iridis, & additis ℥. ij styracis, ℥. j.

O iij

terebinth. abietis. Post vsum illius vnguenti, vtatur nascali ex fellibus hirci, vel lupi cū mosco, coctoreo, & ciueta. Hac enim omnia laxant, & vterū deorsum trahūt, calfaciūtque, venerem stimulant, vt & sterqus murium. Exterior pars cōstringitur fetu parato ex radicibus, herbis, floribus, & aliis cōstringentibus odoratis, vt,

℞. radic. bistortę, quinque folij, & cyperi an. q. j. ros. rub. cum calicibus, corticis mali granati, & balaustiorū an. ʒ. j. suberis ʒ. ss. hederæ M. j. fiat decoctio in aqua, & pauco vino astringente. Fouetur pars in introitu lecti. Post mensū purgationem, & vsum aliorū remediorum paulò antequam congressura sit cū viro, quia magna ex parte mulieres nō concipiunt, quia semen nō trahunt, aut tractum non retinent, emplastra supra vterum & renes ponēda erunt, quo tempore congressura est. His quæ non trahunt semen, emplastrum ceroneum, & alia, quæ ex gummi, aliisque attrahentibus conficiuntur, erunt ex vfu. His verò quæ non retinent, emplastra cōstringentia vtrumque calida, quale est comuissæ, pro matrice, de pelle arietis, de mastiche, additis radicibus bistortę ʒ. ij. ladani, hypochistidis an. ʒ. j. misce, fiat emplastrum, quod gestēt, donec apperiat tempus alterius purgationis. Eo enim tempore amouenda sunt emplastra astringentia, ne menses retineant, nisi in quibus maior sanguinis copia fluit, quàm pro corporis habitu conueniat. Si mulier nō concipiat, ob salacitatem, & nimiam ad venerem propensionem, quod ob acrimoniam seminis & caliditatem fit, alenda est crasis alimentis, quæ sanguinem inspissent, & semen crassius reddant. Vfus fructuum est vtilis, vt pyrorum, pomorum, castanearum, quæ crassos humores, & crassos gignūt flatus, impetūque illum retardant. Stuphis vtuntur mulieres humidiores, balneis verò durum habentes vterum, aut frigidum, sed his vtendum paulò antequā fluant menses. Si mulieres sint valde obessæ, extenuandæ sunt vfu medicamentorum calidorum, & incidentium, & aperientium, & tenui victu diu antequam vtantur remediis supradictis. Postea illas optimis cibis, multumque sanguinem generantibus, oportet rursus nutrire, & imperare frictiones, cucurbitas, aliæque remedia, quibus vfi sumus ad sanguinem deorsum trahen-

dum. In illis constringitur os vteri, si credimus Hipp. ab epiploco, quod ad os vsq; pubis descendit. In frigidioribus ergo & humidioribus mulieribus vtile erit vti hac opiata, siue humiditas sit in toto corpore, siue in vtero tantum.

℥. conf. yring. & cort. citri an. ℥. j. cōf. anth. & zinzib. conditi an. ℥. j. β. cineris priapi tauri, & cineris vteri leporis an. ℥. β. pul. diagal. diamosci dulc. vel diambrae an. ℥. ij. pinearum & auellandarum an. ℥. iij. sacch. parum, cū syr, conseruationis cortic. citri fiat opiata, de qua capiat ad quantitatem auellanae longè à pastu, cū ibit dormitum. Hæc opiata magis cōuenit frigidis & humidis toto corpore. Nam si vterus tantum frigidus & humidus esset, & totum corpus calidum & siccum, satius esset fumigio per embotum recepto exiccare. Fumigium autem conficitur ex odoratis resiccantibus, & leuiter astringentibus.

℥. nucis moscatae, macis, beniouini, styra. an. ℥. ij. castor. ℥. β. aliptae moscatae, vel galliae moscatae ℥. ij. gariop. ladani puri an. ℥. j. zinzib. cinamomi. folij, spicae nardi an. ℥. ij. excipiantur omnia terebinthina, & fiant troisci, quibus fumigetur manè & serò post mensium purgationem. Illis opiata utilis erit, si augeatur dosis pinearum, & auellandarum in lacte simul, & pauco melle mixtis, subinde remouendo lac, ne ace scat, & recens infundendo. Talis reficiet corpus exiccatum, & copiam seminis generabit. In istis opiatis adduntur multa alia exiccantia, quæ si per se sicca assumerentur, potius impedirent, quàm iuuant. Sed quia permiscentur syrupis & rebus dulcibus temperantur, conueniunt, vt rasura eboris, & cornu caprae, semen seseli, medulla seminis fraxini (linguam auis vocant) addentur & passerum cerebella, sed illa magis in cibo sunt assumenda, quàm permixtis misceantur. Nam iuant, quòd multum seminis generent, quòd nō possunt facere si in pauca quantitate assumantur. Satius erit cerebellum porcelli, & porci diligenter coctum cum pauco origano, & postea frixum in sarragine edere. Multum enim nutrit, & semen auget. Opiata ad mulieres salaciores confici debet ex leuiter astringentibus, & copiam seminis generantibus parum calidis, vt.

℥. myrob. conditorum, embl. & cheb. an. N. ij. corti.

citri conditi cum saccharo (in aliis cum melle) ℥. j. pinearum infusarum in lacte, seminis fraxini eodem modo infusi an. ℥. ss. cum syr. de pomis redolentibus, fiat opiata, additis ras. eboris & cornu capræ an. ℥. ij. capiat ad quantitatem auellanae. Quæ minùs propensæ sunt ad venerem, gestent ambram vel moscum, vel chirotecas odoratas, & maximè noctu habeant sub peluinariis nisi obnoxia sint suffocationi vteri. Tunc enim melius esset illa odorata coxis alligata habere.

De fœtus retentione.

C A P. 63.

Mulieres quædam facillimè concipiunt, & frequenter, sed fœtum retinere nō possunt, cuius rei multæ sunt causæ. Aliæ enim os vteri minùs claudunt, & cōstringunt, & ob nimiam humiditatem relaxantur. Aliæ ob sanguinis feruorem aut copiam menses patiuntur, & fœtui adimitur alimentum. Aliæ vterum habent minùs amplum, aut quia non potest dilatari vterus pro incremento pueri, vnde reiiciunt fœtum, aliæ tertio, aliæ quarto, aliæ quinto mense. His pro causarū varietate remedia sunt inuenienda. Quibusdam ante cōceptum, aliis post. Mulieres, quæ ob nimiam humiditatem fœtum retinere nō possunt, frequenter euacuare oportet ante cōceptum pilulis ex hiera picra, de benedicta, de aromatibus, addito zinzib. & sale gemmæ. Et post mēsiūm purgationem, pessariis trahētibus pituitam vterum purgare, qualia sunt pessaria suprascripta, & quæ recipiūt agaricum, colocynthi. & alia pituitosa medicamēta. Deinde fumigio suprascripto exiccandum os vteri. Pars etiam interna fouenda fotu præscripto, addita ℥. j. aluminis. Applicentur emplastra suprascripta. Vtatur pul. sequenti.

℥. cineris priapi tauri ℥. j. ras. ebor. cortic. citri sicci an. ℥. iij. coral. rub. vlli & loti in aqua absynthij ℥. iij. saccha. parum, misce, fiat pul. de quo capiat ℥. j. cum paucō vino diluta aqua arthem. Aut si mauis, ex iis fac opiata, additis myrobal. exceptis syr. conseru. myrob. aut corticum citri. Vtatur victu non attenuante, nec aperiente, sed exiccāte. Si verò fœtum reiiciat, ob sanguinis acrimoniā, purgetur ante conceptum rha. myr. syr. ros. Vtatur victus

ratione incrassante sanguinē, & obtundente acrimoniā. Post conceptum inungat partē renū vnguento sequenti.

℞. ol. ros. ompha. & cydon. an. ℥. iij. cerus. lotæ in aqua ros. ℥. β. radi. bistoriæ & cora. rub. an. ℥. ij. seminis berb. ℥. j. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum pro renibus. Emplastra minùs conueniunt, quia magis calfaciunt, minùsque refrigerant. Quæ nimio sanguine abundant, abortum patiuntur, quia natura grauata quantitate, aperit officia venarum, & multum sanguinis reiecit. Deinde fœtus ob penuriam alimenti vel moritur, vel reiecitur. His ergo, quæ propter hanc causam solent abortire, vtilissimum est sanguinē trahere, ex vena cubiti interna, & vt minùs plena victus ratione vtantur præscribere. Vnguatur renes & regio vteri vnguento præscripto ad sanguinis feruorem, vt partes refrigerentur, quæ ob nimium sanguinem incalescunt. Sanguinis etiam missio in eius feruore, & acrimonia fieri potest, sed minori quantitate pro ratione habitudinis & sanguinis. Si mulier multum sanguinis reiecere consueuerit tempore mensium, plus sanguinis trahere oportet. Quòd si multus sanguis trahendus sit, id vna vice non est faciendum, sed interpositis 10. aut 15. diebus aut mense vno. vel duobus. Et id facere oportet potissimum 4. 5. 6. & 7. mense, quamuis. Hipp. à quarto mense vsque ad septimū vtero gerentes purgari posse scribat, quod in morbis acutis facienum dixit. Neque etiam formidandum, quod inquit Hipp. mulierem abortire ob sanguinis missionem, quod est intelligendum de mulieribus habentibus parum sanguinis, aut imbecillioribus. Nam experientia constat mulieres, quæ sunt frequenter passæ abortum, hoc remedio retinuisse fœtum. Nō solum autem ad retentionem fœtus, sed etiam in his, quæ difficilè pariunt, sanguinem misi, cum summa utilitate. Nam cum fœtus abundat multo sanguine, in magnam molem crescit, maximè his, quæ amplum vterum habet, & postea ob magnitudinem exire non potest. Sed de difficili partu plura suo loco. Mulieribus, quæ vterum paruum habent, aut densum & constrictum, & in quibus vterus non facilè dilatatur, vtilissimum erit ante conceptum balnea relaxantia, fœtus, & linimenta præscribere, vt vterus colore balnei dilatetur, & relaxetur. Sed

cùm iam vtero gestat, summa cum animaduersione, his remediis est vtendum. Nam talia laxando abortum faciunt, sed hac cautione erit vtendum. Octauo quoque die vtatur fota per duos dies, vel oleis, vel vnguentis, vt in hepatis affectibus facere solemus, addendo quædam leuiter astringentia. Et pessariis astringentibus os interius etiam contringemus. Fetus fient hoc modo.

℞. rad. alth. & liliorum an. ℥. β. flor. cham. & roff. an. ʒ. j. fiat decoctio in aqua, tepidè foueatur pars, quæ est inter vmbilicum & os pubis. Vel fiat fœtus ex oleis relaxantibus, & rarefacientibus, quæ sine tanto calore actuali, supra partē adhiberi possunt, quale est oleum lil. irinum, amigd. scsam. anethinum & similia. Axungia etiam id præstant, vt axungia porci non salita, gallinæ, anseris, anatis. Supra dictis oleis & axungis addere oportet parum olei mastich. vel lentiscini, quia emollit & leuiter constringit: aut parum styrac. cal. aut ladani. Manè & serò foueantur, reiectis recrementis vesicæ & intestinorum. Imperanda est quies in his omnibus causis, maxime ante tempus illud, quo abortire solent. Abstinere etiam illas oportet à coitu, qui solet facere abortum, ob agitationem & dilatationem oris vteri. Nam dum vterus mouetur, ad noui seminis receptionem, fœtum recentem & parum confirmatum extrà propellit.

De partus difficultate.

C A P.

64.

Mulieres difficillimè pariunt, aut ob aëris constitutionem præcedentem, vel præsentem: vt ob constitutionem aquiloniam, vt Hipp. docuit, vel ob magnitudinem fœtus, vel ob vteri contractionem, vel virium imbecillitatem, vel quia fœtus non egreditur consueta forma, sed reduplicatur, ventrem primùm vel dorsum, vel alteram tantùm manum, aut tibiam foras mittendo. Causa diligenter inuestiganda erit, & pro ratione causæ remedia instituenda. Si mulier ob virium imbecillitatem parere non possit, reparanda est imbecillitas illa ante tēpus partus, aut si imbecillior facta fuerit, propter morbum præcedentem, aut aliquam euacuationem, aut dissolutionem spirituum, aut propter aliam causam, alenda est

euchymis, & multum nutrientibus, vt vino, succo carnis, testiculis galii, & similibus. Si autem ea imbecillitas proveniat ob longam defatigationem in ipso partu, citra insignem sanguinis evacuationem, bonum erit dare portionem cordialem ex confectioe alkermes, cum vino vel cum infculo, vel parare potionem ex aliis pulueribus cordialibus, vt,

℞. diamb. vel diamosci ℥. j. pul. diagal. & diarth. abb. ana ʒ. ss. vini alb. ʒ. ij. aquæ bet. & melleæ, bi. glossæ ana ʒ. ij. misce, fiat potus, capiat venter vacuo, & per duas horas nihil accipiat. Sed ob constitutionem aquiloniam & borealem mittenda est in balneum relaxans, cum appetit tempus partus. Partes inferiores pudendorum relaxanda sunt, vel fotu, vel vnguento, vel oleis relaxantibus. Ego hoc fotu vi soleo.

℞. arist. rotunda, vel longa, vel clemat. vel pistolochiæ ℥. j. aut qr. j. rad. liliorum, bis mal. an. qr. ss. seminis lini, scœnug. an. ʒ. j. fiat decoctio in aqua & ol. vel brodio pingui, adde vini albi ℥. ss. foueatur pars. Post fotum vngantur partes prædictæ,

℞. ol. amygd. dulc. vel liliorum qr. j. ping. gal. anser. anat. ana ʒ. j. sty. rac. aristoloch. rad. irid. cinamo. spicæ celticæ an. ʒ. ss. ceræ nouæ, citrinæ, & propoleos ana partes æquales, fiat vnguentum. Hic fotus, & hæc unctio in omnibus causis utilia sunt. Relaxant enim partes inferiores, & illas magis obsequentes faciunt. Sunt autem inungendæ partes perinei & caudæ. Nam eas dilatari ad meatus amplificationem oportet, non autem os pubis, quod firmiter per cathilaginem ligatum est, & per ligamentum transversum parte inferiore positum. Sed cauda cum osse sacro articulata est, vt extra moveri possit, ad ani & vteri amplificationem. Quam ob causam mulieres non debent inniti illa parte, sed lumbis vel coxis, vel debent sustentari viris fortioribus per brachia. Nam cum sedent vel decumbunt, illius ossis amplificatio impeditur. Utilissimum est etiam rectum intestinum vacuum esse omnibus recrementis. Quare si mulier non exonerarit aluum, balanis sollicitanda est potius, quam clystere, quia vterum astringere posset. Sed balani acrimonia facultatem expultricem mouet, & stercus, & fœ-

tū aliquando propellit. Si autem ob reduplicationem, oleo amygd. illta manu molliter infantem in vuluam reducere oportet, muliere decumbente in dorsum, & reuoluendus est, vt in caput nascatur. Si altera tibia omiffa fuerit, altera manu fœtum intra vterum oportet trudere, altera velò tibiam alteram apprehendere. Possunt etiam in pedes nasci, sine magna difficultate. Dum laborant in partu, caueant ab aëre frigido, neque siccantur nimium pannis multum calidis. Quod si vterus siccus fuerit, vtilissimum est vel ol. vel mucilag. fœnug. aut lini partem lubricam reddere, quò facilius partus descendat. Si ob magnitudinem fœtus difficile pariat, relaxandæ sunt partes. Quod si non sufficiat amplificatio illa, vaguibus aut vno alfe scissuram in inferiori parte facere oportet. Sed si fieri potest citra sphincteris lacerationem, satius est. Imperitæ enim mulieres distrumpunt sine necessitate. Sed præstaret tenui victu & missione sanguinis 7, aut 6. mense extenuare fœtum & minuere, potissimum si mulier sit puellam paritura. Sunt enim semper obefiores fœminæ, cum nascuntur, quàm mares.

De partus difficultate caput alterum.

Mulier ob multas causas parit difficulter. Causæ verò referuntur vel ad fœtum, vel ad vterum, vel ad tempus, vel ad situm mulieris, vel aliqua accidentia, vel ad intestinorum & vesicæ plenitudinem, vel ad mulieris imbecillitatem, ac spirandi difficultatem. Rursus fœtus maior crassiorque partus difficultatem facit, & multò magis, si duplicatus eærediatur, si pedem vnum proferat, altero replicato, vel si in brachium exeat. Hæc enim difficilimum partum faciunt. Præterea vteri & mulieris constitutio, vel aliarum vicinarum partium, vt vteri magna distentio, oris structura, colli vteri longitudo. Hæc enim facit, saltem, vt longiori tempore exeat fœtus. Item nimia omenti & vicinarum partium spissitudo, & obesitas. Nam Hipp. scripsit omenti magnitudinem impedire conceptum, os vteri comprimendo. Sic & facile partum molestat. In quibusdam enim omentum descendit inter vesicam & vterum, ibique spissior fit

Stercus induratum in intestinis retentum, idem facit, tum etiam vrina, sed minùs. Aëris præsens constitutio etiam obest, vel conducit partui, si quidem aquilonia difficilem facit: austrina facilem. Sicca, foetum & mulieris corpus exiccando, difficilem facit partum. Nimis calida, vires resoluendo: frigida partes contrahendo. Humida omnium aptissima est. Quæ modicè calida est, vt Veris (quod cum Autumno faciliores partus concedat) laudatur. Ob id videndum, ne cubiculi aër frigidus aut plus a quò calidus sit. Multum autem referre didicimus experientia, quò situ donetur paritura. Nam si sedeat, impeditur dilatio caudæ. Cum enim mulier parere vult, necesse est ampliatur vuluæ foramen nõ à parte anteriore (vt aliqui falsò existimât, putantes ossa pubis, quæ cartilagine media iunguntur, & transuersum ligamentum acceperunt, aperire) sed ad ossis sacri cum cauda articulationem. Nam cum os sacrum in caudam desinat, ita cum eo articulantur sua ipsius ossa inter se, vt reflecti possit cauda in partem exteriorem, & foramen sic reddetur latius multò. Facta est autem cauda (vt id obiret annotemus) potissimum ad sustentandum rectum intestinum, & musculos ani firmandos, quibus vtimur ad dura alui excrementa vi extrà pellenda. Hæc cauda ita erigitur in exteriora, vt visu id discerni possit, si quæ parurit mulier, emaciata sit. Itaque si natibus innitantur, cum non possit retrocedere cauda, partus impeditur: si stent, non satis viribus pollent, quanquam is situs conuenientior sit, modò in anteriora se flectent. Quare manibus contra lectum, aut mensam aut aliud innitatur, ita vt sit sufficiens spacium pro obstetrice susceptura puerum, & sustineatur à viris fortibus: Sin minùs, decubar, sed dorso tantum innitatur. Imbecillitas verò, quæ ab ætate iuuenili, vel ratione morbi est, partum facit difficilem, quia robore opus est ad foetum deiciendum. Morbus pectoris, aut eius mala conformatio, quæ facit, vt diutius spiritum continere non possint, hîc maximè nocet: quoniam omnis expulsio fit, retento spiritu. At asthmatici ex diu retento spiritu suffocantur. Pectus depressum non multum aëris recipit, qui necessarius est, vt tendatur diaphragma. Ipsum enim sua tēsiōe vētriculum & par-

res vicinas sibi comprimit, & consequutione quadā inferioriores ad expellenda excrementa & foetum cum musculis ventris. Hæ sunt causæ, quas in parituris contemplari oportet. In aliis quippe obesitas nocet, in aliis membrorum durities, siccitasque, vt in mulieribus, quæ iam senescentes incipiunt parere. Tales enim difficilè pariunt, quia iam obduruit, & quasi in asperam arteriam rugatū est collum vteri. Causarum aliæ sunt in nostra potestate, aliæ non. In nobis non est, vt quæ parit, Autūno, aut Vere, aut flante austro, pariat: sed quòd nulla sint excrementa in intestinis aut vesica retenta, quòd corpus sit crassum, infans minus obesus, vterus sit humidus, cum puer descendit, & cauda libera sine compressione aliqua, & alia multa. Medicus prudens, & in rerum cognitione versatus exequi poterit, si mulier sit audiens dicto, qui cū causis, causas poterit inuenire contrarias. Incipiamus itaque à foetus magnitudine. Ea à multis causis prouenit, scilicet, à magnitudine parentum, vel à copia seminis, & vteri amplitudine. Nam quæ mulier parua est vtero, parum seminis accipit, & aliquando non generabit ob paruitatem, & quòd facilè non dilatatur vterus, cum crescit infans, cogetur abortire. Sed quæ amplo sunt vtero, & facilè dilatabili, magnos infantes procreant, si sanæ sint. Magnū vterum habent, vt plurimū, quæ magnæ sunt & quæ iam frequenter pepererūt, vel quibus à partu venter non fuit constrictus fasciis. In talibus impediatur foetus augmentum tempore impregnationis, post quartum mensem. Si plethora adsit, per epicrasim, & ex interual-
 lis mittatur sanguis, parum trahendo, & cibi copiam minuendo, vel dando imbecilliora alimenta, quæ satiant & parum nutriunt, qualia sunt olera, & potissimum spinachia, borrago, lactuca, acerosa, beta. Item poma, pruna cocta, caro salita, aut multum assa. Abstineant à iusculis, si fieri potest, sin minùs, vtantur ex semicoctis carnibus. Abstineant à multum alentibus, vt dulcibus, carne parū assa, caseo, lacte. Edant pisces, parum dormiant, sed ita, vt seruentur vires. Cū appetit partus, assumant prima mēsa, siue laxant, fructus & olera, quæ si non sufficiant, glās supponatur ex melle aut lardo, aut alia re salita. Regantur hoc modo. Quiescant in lecto, donec certissimum
 erit

Foetus magnitudinis suæ.

erit infantem in lucem prodire. Duo enim cōmoda hinc sequuntur. Primò vires conseruantur pro tempore emissionis; secundò ab aëre vel frigido, vel sicco partes non constringuntur. Interea fiunt forus super os pubis, & partes ani ex oleo amygdalarum dulc. vel liliorum, vel decocto sequenti.

℥. mal. bismal. an. M j. seminis lini ℥ iiij. aristol. ℥ j. fiat decoctio, in aqua & ol. viol. & amygd. de qua fiat forus cum filtro. Post forum vngatur sequenti Vnguento.

℥. mucilaginis seminis foenug. & lini ana. ℥ j. extrahatur cū vino albo dulci, cui adde pistoloch. aristoloch. longæ, rotundæ, & clemat. an. ℥. j. styrac. rub. myrrhæ. steactæ, id est, styrac. liquidæ ana ℥. ℥. propoleos ℥. ij. ol. amygd. lilio. an. ℥. ij. reducantur ad formam vnguenti. Viribus prospiciatur, vt conseruentur. Si in prandio vel cœna bene comederit, nihil detur, donec concoxerit. Quòd si speretur foetus emissio illico, abstineat omnino à cibo, assumat tantum parum vini dilui aqua arthemisæ, vel parum panis intincti in vino hippocratico. Et sic continueatur & non vexetur. Sed cū puer incipit apparere, tūc retento spiritu conetur expellere, & innitatur capite & manibus, crutibus ductis, & adiuuet pueri motum. Puer o emissio, obstetrix ourachum teneat, & si potest, eodem spiritu & conatu secundinam deliciat. Vel vngatur interea vulua, vnguento præscripto, & sinant eam quiescere paululum, si imbecillior sit, & postea conetur eiicere. Quòd si non possit, detur hæc potio.

℥. arist. myrr. piper. an. ℥. ℥. cum vino hippocratico bibat, & crassimè reuiciet. Sed de iis plura sequenti capite. nunc alias causas perquiramus. In omnibus hæc vtilia sunt scilicet, quod præter naturam est, auferatur. Si ob vires imbecillas futurū partum timeas difficilem, vires non subito, sed ante tempus oportet reparare remediis supra dictis, iusculis, vino generoso, vitellis ouorū, succo carnis, prisana parata cum vino, & aliis multū nutrientibus, & vires reficiētib. Partibus autē topica adhibenda, quæ in omni causâ cōueniūt. Relaxandæ siquidē, humectandæ & emolliendæ sunt partes. Si in difficultate anhelitus hoc faciendū sit, scilicet, relaxare partes, & topicis medi-

camentis facilitare respirationem, curare oportet, ne flatus aut pituita retenta illam molestat, & ne ventriculus multo cibo distendatur, nec adsit cruditas aliqua.

[De secundinarum retentione.

C A P.

65.

FOetus aliquando mortuus, vel secundina post partum retinetur. Si fœtus in utero mortuus fuerit, extrahendus est, & partes relaxandæ, curandæque sunt, ut prius monstratum est, & comprimendo partes superiores ventris, & deorsum trahendo, fœtus reicitur. Vel instrumentis chirurgicis aliquando necesse est partem illam, quæ fœtum retinet, dissecare, quò facilius emittatur. Danda sunt ea medicamenta, quæ proprietate occulta fœtus deiciunt, qualia sunt à Diosc & Gal. & aliis præscripta multa. Eadem fœtus mortuos & secundinas corpore expellunt, ut decoctum sabinae, cinamomi, borax, tro. de myrrha, & alia multa. Si fœtus suo tempore natus est, vel quinto, vel sexto, vel septimo, vel octavo mense, & secundinae retinentur, danda sunt ista medicamenta, ut expellantur. Quòd si non reiciatur, verendum est ne secundina sit adhuc utero alligata. Id depræhendetur his cōiecturis, quòd neque medicamētis, neque vehemētissimis illis conatibus mulieris, sit reiecta: & quòd ante tempus puer emissus fuerit, idque sine doloribus magnis præcedentibus. Dolores enim, qui præcedunt partum, fiunt, dum disrumpuntur venæ & arteriæ coryledonibus uteri alligatae. Itaque si dolor non præcesserit, fracta est tantum secundina, & utero adhæret, ideo manu compræhendenda, aut vinculo, & leuiter trahenda, ne disrumpatur in partes, maximè cum diutius retenta fuerit. Quòd si ita adhæreat, ut vnguibus non possit extrahi, imitantur medicamēta suppurantia, ut illam putrefaciant, & sensim expellatur à natura. Fieri enim potest, ut in ea parte putrescat, ut & vidimus puerum putrefactū, & frustulatim reiectum, relictis magnis ossibus in utero per longum tempus. quæ post in utero matris mortuæ reperta sunt. Vxor fuit Chyrurgi Monspeliensis, vocati (Aufme) qui post mortem, ut causam alicuius affectus in-

terni cognosceret, passus est illam dissecari. Quia verò odoris gravitate caput replet, stomachum putrefacta convertit, & alia inducit sæpissimè symptomata gravissima, & sæuissima, ob id necesse est per intervalla iniicere ea, quæ vim habent detergendi, quod putrefactum est. Ad id valebit vnguentū basilic in multo oleo lil. vel amygd. dissolutum, vel in decoctione sequenti.

℞ radic. mal viol. an. ℥. ij. radic. arist. longæ vel rotundæ ℥. j. seminis lini, fœnug. an. ℥. β. flor. chamo. & centaurij minoris an. P. j. frum. P. ij. fiat decoct. in aqua & ol. & in eadem dissoluatur vnguentum basilicos, vng. ægyptiacum ad deterfionem etiam iniici potest. Arrodit enim, & potentissimè abstergit, & sua acrimonia facultatem expultricem mouet. Pericliantur mulieres, si adhæreat, & contineatur, & moriatur, vel ob vsum medicamentorum acrium vlcus in vtero sit. Quamobrem optimum erit, antequam adhibeantur remedia, id prædicere, ad vitandam calumniam. Potio sequens sæpe danda est.

℞ sabinae, arthemisiae an. M. j. fiat decoctio in aqua. In ℥β. decoctionis adde vini albi, vel clari ℥β. i. aro. ℥. j. cina nomi, & detur frequenter, si sine febre est, vel,

℞ boracis ℥. j. capiat cum ℥. iiij. vel liij. prædictæ decoctionis, aut cum vino albo, aut detur tantundem trō. de myrrha, vel ℥. j. carabæ, maximè si cum magno fluxu sanguinis sit. Nam vrinas mouet, secundinas deiicit, & sanguinem fluentem retinet. Decoctum vel aqua fabarum distillata, vt & aqua florum croci deterget, secundinas pellit, & dolores illos sedat. Quare non est omit-tenda in hoc negotio.

De vteri phymosi.

C A P. 66.

IN penè phymosis dicitur, quando glans denudari non potest ob structuram præputij, de qua cum prius nobis dictum sit, cum de affectibus penis loqueremur, ex eo loco reperere poteris, cap. 55.

P ij

M Olam alij aliter definiuerunt. Gal. 14. meih. mas-
sam carnis informem, Aëtius & Paulus tumorem
durum in ostio, aut alia parte vteri natum existimarunt.
Ego puto virumque esse, fierique primum ex semine ve-
luti duram tunicam, & è sanguine crasso spissoque ca-
lore concreto, quæ nullam formam habet, & velut pa-
renchyma quoddam vtero alligatur, & sic tumor appa-
ret, ob involucri duntaxat, ideo tumorem durum dixe-
runt. Informem autem, quia nullius animalis figuram
habet. Fit autem à semine & à sanguine multo crasso,
spisso & concreto, quem immodicus calor cogit, & in
carnis formam transfert. Nam id euenit, quando plus
sanguinis menstrui influit, quàm sit necessum pro fœ-
tus formatione. Spiritus autem genitiuus, aut qui opifi-
cis vires gerit, vt ait Gal. non potest tantum materiæ e-
laborare, & ex ea fœtum formare. Nam ad fœtum utrū-
que semen sufficit. Sanguis verò menstruus ad nutrien-
da illa semina, vel augenda trahitur. Deprehenditur autē
grauitate vteri, & tentione maiore, quàm in vera impre-
gnatione. Sequitur mēsiū suppressio, decoloratio, appe-
tentia deiectio, māmaram inflatio, & vt breuiter dicam,
omnia, quæ in vera impregnatione solent accidere, nisi
quod grauitas corporis, decoloratio, & appetit^{us} deiectio
diutius durant. Curatio vera est sanguinem mittere, si vi-
res mulieris ferre possint, vt adimatur alimentum. Dein-
de partes internæ relaxentur, & externæ etiam fortibus &
vnguētis descriptis capite de fœtus difficultate, & omnia
agant his contraria, quæ scripta sunt de retinendo par-
tu, id est, fortiter corpus moueant, saltando. Vtatur ape-
rientibus, & fœtus mortuos, aut secundinas reiciētibus,
de quibus multa propriis capitibus. Fiant pilulæ sequen-
tes, de quibus frequentes vtantur marē.

℞. boracis ʒ. j. carabæ, asari, cinamomi, nigellæ Rom.
& vulgaris, sabinæ an. ʒ. j. galbani, assæ fœtidæ, opop.
bdellij an. ʒ. ij. cum melle scyll. fiant pilulæ, de quibus
capiat ʒ. j. duabus primis vicibus, deinde ʒ. ʒ. Postea
bibat parum vini hippocratici, aut syr. præscripti cap.
de suppressis mensibus. Vtatur frequenter in cibis apio,

aliisque herbis aperientibus, & incidentibus, vt sanguis concretus dissoluatur, eiiciaturque. Non esset inutile etiam, si in orificio appareat, nouacula, aut alio instrumento dissecare, deinde ea ratione curare, qua vsi sumus in secundina adhærente, ex putrefacientibus, vel atro-dentibus,

De vteri inflatione.

CAP. 68.

Inflatio vteri mulieribus euenit, & post partum, aut post vsum balnei, aut stuphæ, aut mensium purgationem, aut quia flatus in toto corpore collecti sunt ob calorem imbecilem. Post partum autem, si emissio partu ventrem non comprimant, nec ab aëre se tueantur. Ob id mulieres nostræ fasciis se constringunt, vt vterus in sese confidat, nec recipiat aërem. Post balneum si sese aëri frigido exponant, aut post stupham, inflatio vteri satis manifesta apparet, & tactu deprehenditur. Aliquando motus est, aliquando quies. Et cum mouetur huc & illuc, potissimum sursum, suffocationem vteri facit, aliquando dolores. Aliquando si à balneo, vel stupha id accadat, sterilitatem adfert, propterea quod partes relaxatas & calfactas aër frigidus condensat, & internam vteri regionem, & ora claudit, per quæ semen à testiculis descendit in vterum, per eius cornua. Illa autem flatus, qui ob cruditatem sensim gignuntur in vtero, vel toto corpore, minus molestare solent. Curatur autē illa species euacuando pituitam, aut succos frigidos, & à quibus eleuantur flatus, & corroborando calorē naturalē ventriculi, & omnium partium naturalium, discutiendo deinde flatus genitos & collectos. Purgandæ autem erunt hoc modo.

℞. mell. ros. col. syr. de stech. an. ℥. j. syr. de arthemisia ℥. iij. aquæ absynthij, arthem. apiij, petro. an. qr. j. fiat sy. cum ℥. j. diagal. Finitis syrupis.

℞. pil. aggreg. & cochiarum an. ℥. i. ag. tro. ℥. ss. formentur pilulæ cum syr. de bizantiis, capiat post mediam noctem cum custodia. Et quia fieri non potest, vt hac euacuatione omnes humiditates euacuentur, illis impetare optimum erit, vt octauo quoque die ℥. j. pil. sequentium capiant sine custodia.

Aliàs de bened. loco, de bdellio.

℥. pil. de arom. de bdellio an. ʒ. j. ag. tro. ʒ. ij. castorei ʒ. ʒ. ʒ. misce, fiant pilulæ vj. pro ʒ. capiat ʒ. ʒ. In temperatuis calidis aut tempore magis calido, oportet auferre castoreum. In cratinum medicamenti capiat ʒ. j. mithrid. antiqui, vel theriacæ antiquæ, vel de opiata sequenti.

℥. cortic. citri conditi, sacch. & conf. rad. ering. an. ʒ. j. confect. aro. ros. ʒ. j. ʒ. pul. diagal. ʒ. ij. diocymini ʒ. ʒ. cum syr. conf. cortic. citri fiat opiata, de qua capiat ad quantitatem auellanae, superbibendo parum aquæ absynthij, mentæ, hyssopi, vel beth. Partes gutturis etiam, & tota ventris regio & vteri vngatur vnguento sequenti.

℥. ol. nard. aneth. & rutacei an. ʒ. ij. garyop. macis, galang. pip. spicæ vniuscunque, schen. an. ʒ. j. cyper. ros. an. ʒ. ʒ. ceræ vel terebinthiæ, q. s. fiat vnguentum. Possunt etiam iungi cerato stom. Gal. aut apponi emplastrum de baccis lauri supra vterum & ventrem. Olea sola etiâ si calfaciant, & constringant, minùs conueniunt, quia ventrem laxant ob lctorem. Quare optimum erit vel acetum, vel vinum maluaticum illis adiungere, vt magis proffit. Acetum enim penetrare facit vim medicamentorum & partes externas ventris constringendo, flatus propellit, absumitque. Eligenda sunt itaque olea, quæ minùs relaxant, & quæ concoctricem facultatem inuent, & flatus discutiant, qualia sunt oleum rutaceum, nardinum, de absynthio, & abrotano, vt,

℥. ol. de absynthio & rutæ an. ʒ. ij. aceti, vel vini ʒ. j. vngatur tota regio ventris. Acetum supra ventrem minùs conuenit, ob id vinum tenæ erit ex vsu, veluti clarum, aut album, vel aqua vitæ. Sacculi ex milio & sale torrefacti flatus absumunt, & discutunt. Sacculi etiam, quibus admiscuntur sem. cal. maiora & minora. Si autem à partu id fiat, non opus est purgatione per aululas, aut alia medicamenta, quia sufficit purgatio illa naturalis, quæ fit per vterum, quæ si non fuerit, est prouocanda, & iuuanda pessariis attrahentibus, & cucurbitulis apposis in coxis, aut aliis remediis, præscriptis cap. de mensibus retentis. Pessaria ex benedicta & aliis flatus discutientibus sunt valde ex vsu, & constri-

Aceti vis.

Sacculi.

atio ventris per fascias. Cataplasmata emplastra, & inunctiones præscriptæ sunt ex vsu, supra ventrem inferiorem apposita. Fiunt autem cataplasmata efficacissima ex stercore ouis, vel vaccæ, vel capræ, additis quibusdam flatus discutientibus, vt,

℞ stercore vaccæ ℥.i. cimini ℥.ii. seminis api j, petro-an. ℥.iii. mell. cocti parum, vini mal. q. s. misce fiat cataplasma. applicetur supra partem inferiorem ventris. Quod si suffocationem vteri faciat, succurrendum erit remediis præscriptis cap. sequenti. Absoluta mensium purgatione, optimum erit iniicere clysteres, qui fiebant ad sedationem doloris colici, ex vino hypocratico, vel maluatico, & oleis discutientibus flatus, vt ex decocto seminum cal. ma. Erit etiam vtilissimum dare parum de confectione aro. ros. vel de confect. cinamomi, vel tabulam vnā confect. diagal & decoquere piper in eius iusculis, & alia, quæ dicta sunt, in colico dolore a flatibus. Si fiat à balneo, eodem modo curare oportet discutiendo flatus topicis remediis præscriptis. Quod si opus esset aliqua euacuatione ob cacochymiam, vel cruditatem ventriculi, dentur pil. de aro. vel de hiera simpl. In omnibus his causis maximè conferunt pulueres flatus discutientes, & resiccantes, si post earum assumptionem, parum vini maluatici bibatur. Sumendi autem ante pastum potius, quàm post. Idem cucurbitula magna cum multo igne (facta prius euacuatione recrementorum alui per clysterem aut pil. aut aliter) si non ad sit suffocatio vteri, supra vmbilicum adhibita plurimum prodest. Quod si suffocatio adesset, admoveatur inguinibus cum multo igne, vt & reuocetur, & flatus absumantur.

De vteri suffocatione.

CAP. 69.

VTeri suffocatio sit ob eius dilatationem, aut inflationem, quæ intestina & ventriculum comprimendo, septum transversum comprimit, & sic coarctat, vt dilatari non possit. Est enim præcipuum liberæ respirationis instrumentum. Ob id mulieres, quæ vteri suffocationem patiuntur, quasi semimortuæ. Audiunt quidem & vident aliquæ, sed non possunt loqui, quia videlicet materia non

trahitur, aut extrà mittitur sufficiens, vocem, aër, qui trahitur inspiratione, & reicitur expiratione ob dilatationem & compressionem thoracis. Hæc affectio magnam affinitatem habet cum syncope, catalepsi, apoplexia, & epilepsia, ita vt quandoque epilepsiam faciat. Conuenit cum his affectibus, quòd repente obmutescant, & cadant, aut non possint consistere. Dissidet à syncope, pulsu. Nam in syncope & animi defectu pulsus cessat: in suffocatione vteri, pulsus remanet, sed exiguus, rarus, & languidus. In syncope sudor apparet frigidus, & color pallidus admodum est similis colori mortui: in suffocatione pallidæ redduntur, sed minus. Differunt etiam propter causas antegressas, & antecedentes. Solet enim suffocatio vteri provenire, post largam mensiom euacuationem, quia aëre repletur vterus, vel ob seminis putrefactionem, & retentionem in vtero, quia cùm putrescit, eleuantur multi fummi, qui postea distendunt vterum. In vtero dixi semen putrescere. Nam in vasis spermaticis non putrescit, sed conseruatur, vel absimitur ad nutritionem vasorum, vel quando est in maiori quantitate, facultas expultrix in vterum reicit inter somniandum. Neque valet eorum ratio, qui dicunt sanguinem putrescere in venis, ergo & semen putrescere posse in vasis spermaticis. Non enim similia sunt. Sanguis enim putret, quia minus coctus est, & plus habet humiditatis excrementosæ, & recrementorum. Semen autem coctum est perfecte, & assimilatum, & ab excrementis repurgatum ac redundans, benignum dicitur ob quantitatem, non qualitatem. Quòd autem non permisceatur semini virili, & à vulua non alteretur ad conceptum, putrescit, cùm etiam ob alia recrementa in vtero collecta. Ergo quibus semen defluxit in vteri cavitatem, & in ea retinetur, vt viduis, quæ defectu coitus os interius vteri clausum habent, frequenter fit suffocatio vteri. Argumento est, quòd viduæ difficulter curentur ab accessione, & iis recurrit frequenter, nisi pello, aut alia ratione, aut medicamento alio, reiciatur semen putrefactum. Fit etiam suffocatio ob gratos odores naribus attriactos, ad quos vterus natura mouetur. Et in hoc differt à syncope, quòd odores grati syncopem potius sedent recreando spiritus. His suffocantur mulieres, nisi parte

Suffo a gratis odoribus.

inferiore adhibeantur. Differt à catalepsi, quòd qui catalepsim siue comprehensionem patiuntur, quasi rigidi & refrigerati remaneant, oculis apertis, non audiunt, neque vident. Differunt ab apoplexia quòd partes resolutas non habeant, neque sensum amiserunt, quamuis obtusum habeant. Nam cum pili extrahuntur vel punguntur, sentiunt, & manu adhibita circa collum indicant se suffocari, quod in apoplexia non fit. Cum epilepsia conuenit, sed etiam differt quòd non conuellantur partes, nisi quando suffocatio vteri epilepsiam facit. Tunc enim conuelluntur, & quandoque post accessionem insaniunt, & aliena loquuntur, nec ad interrogata respondent, & tunc videtur potius mania per consensum vteri, aut melancholia. Nam metacholia fit epilepsia, & contrà: & melancholia fieri potest per consensum, vt mesenterij, splenis, & aliarum partium: vnde hypocondriaca est dicta. Communis ratio curandæ suffocationis vteri est, vt ad id quod magis vrget, nempe ad suffocationem nos totos conuertamus, neglecta ad tempus causa. Statim itaque odores illos ingratos obiiiciemus, ne suffocentur nimia illa compressione pulmonum. Deinde pessaria & alia, quæ causam materialem auferunt, præscribemus. Omnia foetida sunt efficacissima, olfacta, aut naribus admota, vt galbanum, assa foetida, opoponax, bitumen, petroleum, oleum ex gagate (quod non differt multum à petroleo. Nam & petroleum & gagates bituminis concreti species sunt, quare stultum est emere, quod non magis efficax est viliori) odor lucernarum extinctarum, aut fumus foetidus, qualis eleuatur ex plumis vstis, aut corio. Item herbae foetidae, odore suo ingrato, vterum deorsum pellunt, vt ruta & similes. Fumus è face, quia multus eleuatur, etiam mulieres suffocatas reuocat. Et quemadmodum foetida sursum apposita, vterum deorsum propellunt, sic odorata vtero vel coxis alligata, deorsum trahunt. Ligaturæ dolorificæ in inferioribus partibus, cucurbitulae inguinibus affixæ, vterum deorsum trahunt ob ligamenta in illis partibus affixa. Ob id non leuiter errant, qui supravmbilicum cucurbitulas affigunt. Nam hoc est vterum sursum trahere, vel sursum elatum retinere. Postquam incipiunt loqui, & melius respirare, in vterum sunt mittenda pessaria trahentia,

*Differentia.**Curatio.**Ab ingratis suffo. leuatur.**Similitudo.*

vt si semen aliquod corruptum sit, ex ea parte trahatur & euacuetur. Aut si aër, vel spiritus quidam sit in ea parte coëptus, aut conclusus, is absumatur. Potissimum autem ex discutiendis flatibus parantur, vt ex benedicta, hiera, cymino, semine rutæ, & similibus. Tunc cucurbitula supra regionem vteri, id est, inter os pubis & vmbilicū, magna, & cum multo igne est apponenda. Postea emplastrum ceroneum supra eandem partem apponere oportet, non autem illud, quod pro matrice dicitur. Nam illud astringit, & materiam retinet. Ceroneū verò, quia fit ex lachrymis, digerit, calfacit, & materiam obsumit. Conficiendum est emplastrum ad formam scuti, & in parte illa acuta apponenda sunt grana aliquot mosci. Nam pars illa acuta dum apponitur parti inferiori, gratum odorē inspirat intra ipsum vterum, & vterum retrahit, aut retractum retinet. Conficiuntur etiam emplastra ex solo galbano, & assa foetida. Si autē ob flatibus multos in vtero collectos fiat suffocatio vteri, id apparebit ex inflatione ventris, & curanda erit eadem ratione, qua curari diximus inflationem vteri capite hunc præcedente, aut eadem methodo, & pharmacia, qua curauimus inflationem ventris, de qua proprio capite.

De vteri procidentia. CAP. 70.

Vterus ligatur parte inferiore duobus fortissimis ligamentis, quæ illum retinent, ne superiores partes comprimant, & ne in dextram aut sinistram contorqueatur, meatum vel cornu, vel os interius dilatans. Quod si alterum ligamentorum relaxetur, aut contrahatur, trahitur ad partem dextram aut sinistram. Parte superiore vterus firmatur, & ligatur vasis spermaticis & venis in superiorem vteri partem peruenientibus. Et quia venæ & arteriæ faciliè rumperentur, nisi firmarentur firmissimo aliquo vinculo, natura peritoneo munivit, & venas & arterias, & totum vterum. Si peritoneum relaxetur, deuoluitur & decedit in partem inferiorem aliquibus magis, aliis minus. Nam quibusdam extrà apparet, aliis in collo sentitur. Quare querendæ erunt causæ. Nam si prociderit ob relaxationem, quæ ab humiditate fit, curatur resiccantibus & astringentibus. Quod si multum procidit ob difficilem partum, aut propter peritonei rapturam, non cu-

ratur. Procidit etiam ob relaxationem factam ex frequē-
 ti & diuturna mora in aquis. Noui pagum in Prouincia,
 in quo omnes ferè mulieres, vteri procidentia laborant, & *Historia.*
 tamen concipiunt. Erunt igitur curandæ eo ferè modo,
 quo & ani procidentia. Si ob humiditatem nimiam rela-
 xatio fiat, exsiccandus est habitus corporis pil. & medica-
 mentis, quæ faciliè aluum deliciunt, & sine conatu. Nam
 dum magna contentione reddunt alui excrementa, pro-
 cidit etiam vterus. Quare vomitio frequens multò esset v-
 tilior, quia non solum pituitam euacuaret, sed & vterum
 sursum attraheret. Nam siccatur. Vterus in coitu deorsum
 mouetur, vt semen tanquam manu recipiat, sic pars ven-
 triculi inferior ad superiorem contrahitur, & mouetur, vt
 id quod in fundo est, expellat. Et dum ventriculus sese cō-
 trahit, & peritoneum distenditur, vterus, & quæcunque
 illi alligata sunt, quadam consecutione retrahuntur, sed
 antequam retrahatur, oportet intestina vacua esse recre-
 mentis, item vesicam partemque extrà propendentem fo-
 uere decoctione sequenti.

℥. cortic. pini ℥. ii. cortic. thur. ℥. β. cortic. querc. ℥. ii j.
 beto. hederæ, absyn. an. M. i. ros. rub. balauft. flo. stech. an.
 P. i. fiat decoctio in aqua ferrata, & vino astringente. Cū
 decoctione foueatur pars, si appareat: vel immitatur sy-
 ringa, vel alio instrumento in partem interiorem vteri.
 Deinde pessario aut baculo pannis iuuoluto, leuiter &
 suauiter suo loco reponatur. Quod si odores fœtidos in
 summitate pessi aut baculi iuuoluti posueris, & odorata
 naribus, mouebitur facilius, & retrahetur in partem inte-
 riorem. Retractione facta videndum est fumigio, quod par-
 tem resiccabit, & ad superiora, eleuabit sic.

℥. musci arborum, siue vsuæ in clibano exsiccata, &
 collectæ in quercu, vel ilice M. ij absynth. ℥. iii. ros. rub.
 ℥. i. cortic. thur. cortic. pini an. ℥. i. β. garyoph. ladani
 puri & hypoch. an. ℥. i. auripig. rub. & galbani, assæ fœ-
 tidæ an. ℥. ii. excipiantur terebinth. & fiant tro. magni,
 & per emborum magnum fumum recipiat, vel canali in
 vterum deducatur, ipsa in lectum decumbente. Nam
 postquam vterus repositus est suo loco, quiescendum
 est, in dorsumque recumbendum partibus pudendis al-
 tius collocatis. Emplastra, cataplasmata, constringentia

& resiccantia multum supra regionem vteri, & renes ponenda, vt.

℞. vsnæ M. ij. foliorum myrth. vel lentisci, vel summitatum rubi, vel quercus, vel pyri agrestis M. j. cortic. quercus, mali gran. an. ℥. iij. gallarum, spongiæ bedegaris, bistortæ & quinque folij. an. ℥. ii. centaurij minoris, ros. rub. flor. anth. & stech. saluæ an. P. j. fiat decoctio in aqua cisternæ, & aceto, qua foueatur pars cum spongiis nouis serò & manè, addēdo die quinto vel sexto fomentationis, salis, aluminis, & vitrioli an. ℥. j. Cū cessabis à foru, accipe residuum decoctionis & pone in sacco, & applica supra renes & ventrē, quib' addere oportet polygoni & herniariæ an. M. ij. Hunc forū cōtinuare oportet ad quadraginta dies: postea emplastra ex astringentibus continuè gestare. Emplastra erunt hæc pro matrice, de pelle arietina, & de maltice, addendo spongiæ bedegaris, & radicū bistortæ, & pulueris herniariæ an. ℥. j. in ℥. iij. emplastri. Et frequenter pars est fouenda vteri interior foru prædicto. Aliquando pars vna vteri relaxatur, quæ dicitur mitra, vulgò (*la landie*) Et extra vterum procidit, quod semel vidi, & sic curatum fuit malum.

℞. radic. bistortæ & narceici an. ℥. j. fol. hederæ M. iij. summitatum myrthi, consolidi. ablynthij, plantag. costi ladani, polygoni, herniariæ an. M. ij. ros. siccarum flor. anth. & stech. an. P. iij. matric & arthem. an. M. j. fiat decoctio pro balneo. In vltimo adde aluminis ℥. j. salis communis ℥. β. Radices contundantur, postea ad formam cataplasmatidis reducantur & applicentur parti affectæ. Quod si ob tensionem ligamentorum inferiorum decidat vterus, non erit inutile, inguinibus apponere vnguenta relaxantia, quale est vnguentum de apidibus vel resumpt. vel dialth. dissoluta portiuncula galbani in his & assæ foetidæ, vt partes relaxentur, & foetore vnguenti vterus sursum retineatur. Dum hæc peraguntur, decumbendum est, & sobriè edendum. Abstinentium à iusculis, nisi cū aluus proritāda erit, quia & propter decubitum, & vsum astringentium constringitur. Quare huic symptomati erit occurrendum cassia vel prunis, vel clystere detergente, & proritante leniter facultatem. Neque sunt apponendæ maluæ, aut aliæ emollientes herbæ, ne pars

relaxetur. Sufficit herbam merc. & ciclæ in decoctione ponere, betonicam vel arthem. vel absynth. Neque oleū ponendum est. Nam si astringat, actionem clysteris impedit: si emolliat partem lædet. Quamobrem satius erit citra oleum parare. Utatur aqua cisterne, vel ferrata cum vino. Nos sic imperamus tenuem victum, ne multa recrementa in intestinis colligant. Post curationem, abstineāt à nimio coitu, saltatione, ira, clamore. Quòd si his remediis non curabitur, non est curabilis.

De vteri scissuris & condylomatibus.

CAP. 71.

Funt in vtero ragadæ, & condylomata, & hæc aliquando simul, aliquando seorsim. Ragades propriè sunt fissuræ, quæ fiunt in collo vteri, recto intestino, & labiis. Fiunt autem scissuræ ob ariditatem, vel ob condylomatum inflationem, & inflammationem. Condylomata sunt velut hypofarcoses, quæ in illis partibus fiunt, post aliquam exulcerationem, & videntur esse reduplicatæ & complicatæ. Curantur verò primùm condylomata, deinde scissuræ, si simul fiant, ut fiunt magna ex parte, & quia condyloma est hypofarcosis, siue carnis additio, ablationem sui indicat, tanquam aliquid redundans à toto genere præter naturam. Sed quia condylomata sunt in vna tantum parte, veluti verruæ pendentes filo ligantur, & sic alimento destitutæ decidunt, vel abscinduntur nouacula. Sanguis sinendus est aliqua ex parte fluere, ut pars leuetur sanguine crasso, attracto, ex quo fiunt condylomata. Cum autem fiunt condylomata in circuitu ani totius, eminentiora, & maiora sunt auferenda chyrurgia: minora verò, si ferre possunt, medicamentis faciliè rescicantibus, cum quadam astrictione. Vel si hæc non proficiant, arrodentibus sunt auferenda. Vnguenta huic rei opportuna erunt, ægyptiacum apostolorumque, quia arrodunt, detergentque. Emplastrum etiã diacalcyntheos dissolutum in ol. rosarum reduplicata quantitate calcydis. Pulveres autem videntur magis conuenire ad exiccationem, qui parantur ex rescicantibus, arrodentibus & con-

stringentibus: quia hæc caro flaccida exiccāda & cōstrīgēda est. Quod si dura esset, & ad naturam durarum verrucarum accederet, abscissione est potius curanda, vel emollientibus, & postea detergentibus exiccanda: vt facere solemus in scirrho. Magna ex parte caro illa est fungosa, & verricis marinis similis hæc affectio. Ob eam causam pulueres actu sicci, & facultate meliores sunt, vt,

℞. sabinæ exiccatae & tenuissimè pul. ʒ. j. hermodact. vstorū & myrrill. vstorum an. ʒ. ii. calchit. aluminis an. ij. auripig. rub. ʒ. j. reducātur in tenuissimum puluerem, qui supra partem adhibeatur. His pulueribus nonnunquam vtile est, vt in colytiis admiscere parum radicis mādragoræ, aut opij, ob sensum partis, quæ medicamēta exiccantia cum morsu, aut arrodentia difficilè fert. Pul. mercurij, præcipitati idem præstare poterit, vel sublimatum in aqua rosarum, & plātaginis decoctū. Infundendo elichnia, & pannum lineū in ea decoctione, & supra partem adhibendo. Non esset inutile (si magna sanguinis copia appareat) prius mittere sanguinem è brachio, deinde è poplite, aut cucubitus in coxis, vel in natibus applicare, cum profunda scarificatione in natibus, & leui in coxis ad sanguinis deriuationem, in ea parte redundantis. Vomitus etiam cōuenientissimus est, & purgatio leuis, aut lenitio ventris. Si autem thagadæ, quæ fiunt ob nimiam vteri siccitatem, aut propter humores acres, curandæ sunt aliis medicamentis oportunis, vt si fiāt ab humoribus acris, purgandæ sunt medicamentis præscriptis cap. de fluore muliebri à bile, & optima victus ratione acrimoniam temperare, & illas humectare cibo & potu & illos fructus edere, qui acrimoniam humorum frangunt, vt pyra, poma, iuscula cum lactucis & plantagine. Supra partem vnguentum resiccans, vt in vlcenibus, applicandum, quæ h.

℞. vnguenti pompholig. ʒ. (. aluminis ʒ. j. misce, vtratur, vel sic.

℞. ol. myrt. & ros. ana. ʒ. ii. succi plantag. & consolidæ an. ʒ. ij. lytharg. ʒ. j. cerrus. loræ ʒ. ss. plumbi vsti & antimon. boli armeni an. ʒ. j. triturentur subtilissimè, & reducantur ad formam nutriti. Vel decoquantur succi in oleis ad succorum consumptionem, postea adde ceras

q. f. & pulueres, & fiat vnguētum. Emplastrum diuinum dissolutum in ol. ros. efficacissimum est. Item vnguentum cidonium, addendo aloës, myrrhæ, thur. mastich. an. ʒ. ij. balaustiorum ʒ. ʒ. ol. q. f. ducatur diu in mortario plumbeo, vtantur donec integrè curatę sint. Rhagadię facilius curantur, quàm condylomata, si multa fuerint: si pauca, abscissione facilius curantur, quàm rhagadię. Dum curantur, abstineant à coitu, & pars diligentissimè obtegatur, ne ab aëre frigido lædatur. Eadem ratione curantur, quę fiunt in ano, nisi quòd abscissio magis est periculosa, ob venas hæmorrhoidas, quę eo etiā tempore distenduntur, & inflantur, & ferè semper comitantur hæmorrhoidas.

De vteri inflammatione.

CAP. 72.

MVLtū inflammationibus obnoxius est vterus. Fit autem, cum multus sanguis fluit ad mensiū purgationes, vel post partum, qui retētus parit inflammationē. Retinetur autem propter aëris circumstantis frigus, aut propter frequentem cucurbitularum appositionē supra vterum. Hanc inflammationem sequitur febris, vt in aliis inflammationibus internis, propter maximum consensum cum corde per arterias. Dolor in inguinibus & coxis sentitur, nonnunquam in lateribus, & costis, quādoq; ad claviculam vsque protenditur. Et quia ob septi transversæ compressionem si magna est, sequitur vteri suffocatio: si minor, magna difficultas respirandi, minùs exercitāt. Medici pleuritidem existimāt, ignorantes cōsensum vteri cum septo transverso, & cum clavicula. Integitur enim peritoneo, & eo solo firmatur, ac retinetur à parte superiore. Quare si distendatur affatim, & in maiorem molē accrescat, distēditur peritoneum, & hyposticota, ob illam vnionem, quę fit in septo transverso ex peritoneo & hyposticota. Capitis dolor potissimum in parte capitis posteriore cernitur, retinentur excrementa alui, & vesicę. Curatur autem sanguinis missione & topicis remediis. Sanguis mittendus ē brachio, deinde ē vena poplitis, vel cucurbitę cum scarificatione in coxis adhibenda. Cataplasmata vel inunctiones in principio repellentes.

& iniectiones. Quia iniectiones citius parantur, quàm cataplasmata, primum ex oleo rosarum & myrthi, & pauco aceto parandæ sunt. Quòd si succum aliquem repellentem his addere volueris, erit efficacius medicamentum, vt succum plâtaginis, summitatum vitis, semper viui, aut aliarum herbarum frigidarum & astringentium. Aquæ, loco succorum vel cum succis vsurpantur. Vel fiat cataplasma, quod à Galeno imperatum est libro secundo ad Glaucouem ad inflammationem, quod paratur ex succo semper viui, sappa, vino austero, farina hordei, & balaustris, vel ex cortice mali granari Vnguentum post illa repellentia apponendum, quia & repellit & digerit, aut fiat tale cataplasma, quod dolorem sedabit & digeret.

℞. radic. alth. mal. violatum ana M. j flor. viol. chamomil. melil an. p. j. fiat decoctio, contundantur herbæ, & per cribrum transmittatur semperalui quid decoctionis addendo his, adde farinæ hordei qr. j. seminis lini qr. β. ol. ros. qr. j. misce, fiat cataplasma. Fit etiam cataplasma, ex mica panis cum lacte, cocti, & ol. chamo. In partē internam iniiciuntur primò quæ tam leuiter repellentia, vt aqua plantaginis, solatri, deinde quia aliquid resudat à parte inflammata, his admiscetur decoctum hordei, vel parum sacch. ros. tab. & infunduntur per metenchyram. Sic & serum lactis ad deterfionem, lac recens mulsum ad doloris sedationem. Postquàm constiterit defluxio, & dolor vique remissus, quæ potentius digerunt, supra partem adhibeantur, vt cataplasmati præscripto, addatur farina fabarum, vel fiat ex herbis vtero destinatis.

℞. rad. liliorū & bismal. an. qr. j mal. M. j. arthem. vel matric. M. β. florum cham. melil. anet. an. p. j. fiat decoctio, & vt suprâ dictum est, contundantur, quibus postea adde farinæ fabarum & hordei an. qr. j. pingue. porci ℥. iiii. butyr. recentis ℥. ij. ol. chamo. & liliorum an. ℥. j. β. misce, fiat cataplasma. Tunc magis detergentia admiscantur, quia id quod resudat à parte affecta, si retineatur, maiorem inflammationem excitat. Et quia hæc pars facile scirrum patitur (quòd caro eius densa sit, & defluxiones acceptas pertinacissimè seruet) diutius non est vtendum repellentibus, ne ob congelationem scirrhus fiat: & in declinatione malactica addenda sunt, vt emolliatur,

& crassum

& crassum discutiat, & euacuetur. Post hæc remedia, emplastra digerentia ex lachrymis, multum laudanda sunt, vt quicquid est in parte, discutiant, & euacuent. Si alius retineatur, erit mollienda clysteribus. Medicamenta laxantia, quæ attrahunt, danda non sunt, vt quæ ad partem affectam magis trahant. Sed syr viol. ex multis infusionibus, cass. manna, & alia aluum lenientia citra vllam attractionem multum prosunt.

De vteri scirrho.

CAP. 73.

Scirrus inflammationes malè curatas sequitur, vel in-
stempestiuum repellentium vsum, vel cōstingentium
in principio, vel in fine fortioribus remediis discutiendo,
quod tenue est, & quod crassum siccando. Curandus erit
scirrus præscriptis medicamentis pro declinatione in-
flammationis vteri. Et quia scirrus fit sine febre, possu-
mus vt fortioribus ad partem emolliendam, vt,

℞. rad. liliorum, bismal. & cacum. agrestis ana gr. j.
mal. M. j. atthem, vel nepetæ tertiam partem M. j. sic pa-
xx. seminis lini scænug. an. ℥. ij. flor. chamo. viol. melil.
ana. p. j. fiat decoctio in aqua & ol. dulci, & decoctione
foueat regio vteri. Ex residua pista & transmissa fiat
catapla. quod applicetur supra partem post fotum, dein-
de vtatur sequenti vnguento.

℞. butyr. recentis, arung. porci an. ℥. ij. ping. gallinæ
anatis & anseri, an. ℥. j. β. ol. amygd. dul. & ol. liliorum ana
℥. ij. mucilag. seminis scænug. extractæ cū vino albo ℥. j.
terebinth. & ceræ q. β. fiat linimentum, quo vtatur post
vsum fotus. Et post vsum istius vnguenti rursum redeat
ad fotum, & iterum ad vnguentum, vel fiat sequens.

℞. oppopon. bdellij, ammo. an. ℥. j. styrac. myrrhæ
an. ℥. β. propoleos veræ ℥. j. radicis irid. ℥. j. croci ℥. β. diss.
lachrymæ in ol. lilio. & amygd. & vino mal. & depuren-
tur, quibus adde parum terebinth. & ceræ, fiat vnguen-
tum. Emplastra, diachilon, ex gummi & iteatum partem
illam induratum emolliunt. Huius partis emolliuionem
plurimum iuuat fotus ex eadem decoctione, vel oleo-
rum de lilio, amygd. de myrrha. de styrace. Hæc enim
partem contingunt. Vtilissimum etiam est illis enchatif-

Q.

mate vti, ex decocto fatus præscripti, & diutius in illo sedere. Iniectio etiam clysterum emollientium & relaxantium ex ol. plurimum conferet. In declinatione herbæ digerentes poni debent in encathismate maiore quantitate, quales sunt nepetæ, pulegium vtrunque, arthem. calam. flor. anth. stech sambuci, quia hæ herbæ decoctæ in multa aqua minus siccant, & digerunt sufficienter. Radices cucum. agrest. & brion. in eodẽ encathis. addi possunt. Scirrhus enim fit à materia congelata, quam ob causam medicamenta calida, & dissoluentia sunt ex usu, permixtis quibusdam humidis, & malactis, ne id, quod tenue est, discutatur, & crassum remaneat. Radix mandrag. in vino & ol. amyg. & axungia porci decocta & confusa partes induratas emollit, maximè si pauca quantitas opo. cum ea misceatur.

De vteri Cancro.

CAP. 74.

IN partibus, quæ scirrhum patiuntur, si materia vtratur, in cancerum vertitur scirrhus ob materiæ similitudinem. Fiant enim isti duo affectus à materia melancholica, cancer ab adusta, scirrhus à crassa frigida nondum adusta, & à pituita crassa. Cognoscimus scirrhum mutatum in cancerum, si cum prius esset sine dolore, ob materiæ frigiditatem, siccitatẽque dolorem sentiat ob caliditatem, & humoris acrimoniam facientis cancerum. Sentitur durities in vtero, qualis erat in scirrho & citra magnam vteri molem. Cancer autem duplex est, vlceratus & non vlceratus. Non vlceratus magna ex parte fit in corpore vteri: Vlceratus in collo, vel in orificio inferiori. Vterque incurabilis est, quia abscindi non potest. Cum incipit, negligitur, quia magnam molestiam non adfert, quo tempore posset prohiberi incrementum medicamenti & optima victus ratione. Satis à nobis fit, si prohibeamus non vlcerati euulcerationem, & vlcerati incrementum. Prohibemus canceri generationem sanguinis missione è brachio, vel ex poplite, apertione hemorrhoidarum, vt auertamus in partem proximiorẽ melancholicum sanguinem: frequenti purgatione, quæ non multum calfaciat, & euacuet atram bilem, aut cras-

ſam priuatam, medicamenta, quæ capite de fluore muliebri à melancholia dicta ſunt, erunt valde oportuna. Extrinſecus & intrinſecus frigidis medicamentis & aſtringentibus eius incrementum prohiberi poteſt, vt ol. roſ. omph. myrrh. vel ſuccis ſolatri, & plantag. cum pauco aceto. Permiſcentur ſucci cum oleis, & ſiunt embrocationes, vel vnguenta, vel excipiuntur farina, & applicantur ſupra partem vnguenti modo. Aquæ vel ſucci herbarum prædictarum iniiciuntur. Si autem exulceratio fuerit, metallicis eſt vtendum, & vnguento diapompholigos, emplaſtro de ceruſa, emplaſtro nigro, & quæcunque parata ſunt ex antimonio, plumbo, ceruſa, tuthia vel pompholige: & vt breuiter dicam, quæcunque citra morſum refrigerant, & exſiccant. Quare neque lachrymæ, neque alia medicamenta aut attraheantia, aut digerentia, admiſcenda ſunt, vt thus, myrrha, galbanum, aſſa fœtida, cinamomum, ſpica & huiusmodi. Sunt diligenter leuiganda, vt collyria, deinde abluenda diligentiffimè, & ex illis vnguenta paranda cum ſuccis, ol. & cera alba, vel ſeuo hirci. Nã aliæ axungie putrefaciunt. Oleum ouorum frequenter ductum & agitatum in mortario plumbeo, donec ſpiſſius reddatur, & plumbi colorem contraxerit, efficaciffimum eſt medicamentum. Cinis cancrorum fluiatiliū lotus in aqua ſolani permixta pul. ex plumbo, vel antimonio, vlceratum cancrum curare dicitur, & creditur. Quòd ſi non curat, ſaltem mitigat, exſiccant, & depaſcentem cohibet. Nam difficillimum eſt partem iam indurataſſam emollire, & priſtinæ ſanitati reſtituere. Sed metallica omnia partim repellendo, partim digerendo citra morſum morbum leniunt. Hæc eſt cura, quam vocant palliatiuam.

De vteri vlceribus.

CAP. 73.

VLcera in vtero ſiunt poſt alios morbos, vt poſt inflammationem, vel abſceſſum, vel poſt fluxus muliebres acres, & poſt medicamenta appoſita acia, vt ſabinam, ſemen nigellæ, & alia fortiora. Fiunt & vlcera ob contagionem morbi Italici, aut propter recrementareta, & putrefacta circa pterygia vteri. Deprehen-

duntur faciliè à dolore , recrementis , & pure reiecto. Curantur ægrè , quia pars illa multa recremèta colligit , quæ vlceris consolidationem retardant . Priùs distinguere oportet vlceris naturam , quàm deprehendere poterimus ex causis , quæ præcesserunt : ex victus ratione , & totius corporis natura : nam etiam à morbo Italico factum fuerit. Quæ post abscessus frigidos fiunt , solida esse solent : quæ post inflammationem à sanguine , & quæ post erysipelas , virulenta & depascètia fiunt , si post scirrhum , gangrenosa : quæ post morbum Italicum , disepulotica , & chyronia. Curantur autem hæc vlcera corpus euacuando , detergendo , iniectionibus , exsiccando vnguentis , vel fumigiis. Multum autem resiccare oportet , tam ob partis naturam siccam , quàm ob recrementa , quibus pars illa abundat. Medicamenta detergentia vlcera , in quibus acrimonia , puncturæque sentiuntur , sine morfu esse debent. Optimum est in illis serum lactis iniicere cum pauco sacch. vel melle ros. vel decocto hordei & Ros. cum melle ros. vel cum syr. de ros. siccis , vel decoctum lentium , vel plâtag. foliorum myrrh. oleæ vel oleastri , cæterach. agrimonix , aut aliarû herbarum amararum , sine magna calfactione. Quare absynth. & similes herbæ calfacientes , hac in causâ conuenire non possunt. In vlceribus autem sordidis & pituitosis , iniectiones fieri possunt ex decoctione apij , absynthij , centaurij minoris , fabarum , lupinorum , orobi , quæ magis detergēt. In his parum ægyptiaci dissoluimus , vel vnguenti apostolorum in principio , cum vlcus obductum est multo pure & carne putrida. Sed posteaquàm illa castigata , vel ablata sunt , mitioribus medicamentis agendum est ob sensum partis. Vlcere sufficienter deterso prædictis iniectionibus dissoluimus myrrham , aloëm , iridem , & alia sarcotica , tro. albos Rasis , demum ad vnguenta partem resiccantia est veniendum , vt ad vnguentum pompholigos , de cerusa , de plumbo , & aliis metallicis insigniter resiccantibus . Si medicamentis non possunt euinci , tentandum erit fumigio partem resiccare. Faciendum autem id est , ex sarcoticis , & fulginem generantibus , vt lachrymis , resioisq̃ue , aliis quibusdam permistis , vt sandaraca , auripig. cortice thuris , ladano , hypochistide. Vt ,

℥.thur.mastic.ladani puri,myrrhæ,styrac.rub.ana
 ʒ.iiij.marchas.& lapidis piritis,aur:pig:rub.an.ʒ.ij. exci-
 piantur terebinth.& fiat fumigium. Si vlcus post mor-
 bum Italicum fuerit factum, vel à morbo Italico depen-
 dea,addenda erit ʒ. j. cinabrij,& per embotum fumus
 recipiendus. Quòd si mulier fœtorem ferre non possit,
 optimum erit parare aliud magis odoratum hoc modo.

℥. aliptæ mosc. & galliæ moscatae ana ʒ.j.beniouim,
 styrac.ladani puri ana ʒ.iiij. mastic.thur.& cortic.eius-
 dem ana ʒ.ʒ.cū musc.gum.trag.fiant tro. quibus vtatur,
 vt dictum est. Si autem à morbo Italico facta fuerint vl-
 cera, vtile erit malam illam morbi qualitatem, in toto
 corpore euincere & auferre prouocando sudorem, vel
 stuphis,vel iniectionibus,vel vsu Gaiaci, vel similibus,&
 vnguentis prædictis argentum viuum addere,& fumigio
 parato ex cinabari vti. In omnibus his vlceribus vsus stu-
 pharum est vtilissimus,quia corpus vniuersum exiccat.

De Contusione testium.

CAP. 76.

EX contusione sæpe testes intumescunt. Hi autē con-
 tusi subinde exsiccantur, oxierato, vel oxyrhodino
 profundantur. Si verò adsit timor cum dolore,& sine in-
 flammatione, sufficiet cataplasma ex farina fabarū & la-
 cte confectum, ad doloris sedationem & discussionem. Si
 autem dolore sedato, tumor remanserit, parandum est
 cataplasma ex farina fabarū & fœnug. decoctis in oxy-
 mel. Si verò ex contusione inflammatio aboriat, cure-
 tur, vt suprà monstratum est.

De inflammatione testium & scroti.

CAP. 77.

INflammatiō testium subito fit ob frequētes venas ibi-
 dem existentes,& ob situm in parte inferiore. Fit au-
 tem ab ictu vel vicere, vel ob medicamenta acria ad cu-
 rationem frigidi affectus adhibita, vel ob immissam fi-
 stulam, vel ob aliud quoduis instrumentum. Itaque huic
 inflammationi cōfert missio sanguinis. Quare sanguis
 detrahendus est è brachio maiori copia, si vires ferant.
 Sequenti die affigendæ sunt cucurbitulæ coxis cum sca-

Q iiij

rificatione ad deriuationem. Si verò defluxio nō constiterit, repellentibus est vtendum, vt quæ ex succis herbarū frigidarum & astringētibus, vel earumdem aquis parantur, addito aceti modico vicinis partibus admoūda sunt. Is autē addere possumus repellentia crassā, vt bolum armenā, cortic. mali granati & similia, vt melius fluxio inhibeatur, postea cataplasmatibus ex repellentibus & discutientibus cōfectis vti, quæ parantur ex succis semper viuī, vel plantaginis, vel solani, & farina hordei, cortice mali granati, rosīs, & huiusmodi. Fiat igitur cataplasma in sequenti modo.

℞. succi plātag. vel solani ℥. j. farine hordei ℥. β. ros. rub. cortic. mali granati an. ℥. j. ol. ros. ℥. iij. fiat cataplasma. Solanū & plātago, quia ob frigiditatem repellunt, & quodāmodo siccāt, magis cōueniunt. Lythargiū nutritū in ol. ros. & aceto vel succo plātaginis digerit, & refrigerat. Si dolor oborietur, mitigandus est iis quæ maiorem vim relaxandi non habent. Pars enim ob copiam humoris, vel recrementorum facilē putrescit. Fiat igitur sic.

℞. mal. viol. solani ana M. j. furfur. p. ij. decoqu in sapa, & parui applicentur. Si verò mitigandus est dolor inflammationis vergentis ad suppurationem humidioribus vtendum.

℞. mal. rad. bis mal. ana M. j. farine frumenti qr. j. farine fœnug. & seminis lini ana ℥. ij. olei viol. ping. porci ana qr. j. decoq. & contusa per cribrū transmittantur, & fiat cataplasma. Si hisce remediis parū n profeceris, cataplasmate ex foliis hyosquiami vtendū erit. Decoquantur ergo folia hyosquiami sub cineribus, & cōtusa excipiantur axungia porci reducanturq; ad formā cataplasmatibus. Dolorē sedat, & inflammationē maturat. Fit autē cataplasma sedās dolorem ex farina hordei & lacte. Si tumor resoluatur, quod cognoscitur cū minuitur, fiat cataplasma ex farina orizæ, vel cicerū, vel orobi cum oximelite, vel sapa, vel vino, & applicetur, vel emplastrum ex calchytide reductum in formam cerati cum oleo antiquo vel anethino, vel rutaceo, vel irino. Si verò discuti non possit, sed suppuretur, vbi suppuratus fuerit, tunc curi ferro discissa, pus excernatur, vlcerūque, vt in omnibus aliis sordidis moris est medeatur. Quod si duri-

ries adsit, ea quoque est emollienda sensim malacticis. Difficile emolliuntur scirrhi testium, & carnosæ herniæ. Pars enim interna laxa est, ob id facile recipit excrementa, & recepta retinet inuolucris illis, quibus testes integuntur. Ea autem materia congelatione indurata maximo cum negotio emolli potest, & euacuari. Emolliunt foris ex oleis, amygd. dulc. lil. olei dulci decoctis, vel in sapa, butyro recenti, vel axungia porci non antiqua exceptis. Post emollientium vsum digerentibus veni conuenit. Digerunt oleum amygdala. amar. irinum, antiquum, dulce, rutaceum, anethum. Possumus admo- uere in eundem vsum emplastrum ceroneum, empla- strum filij Zachariæ. Vnguenta dialtheæ, & martiatum, si cum oleo amygdal. & violarum applicentur, conueni- re poterunt. Quod si horum omnium vstu longo tumor induratus emolui non possit, tentandum est sequens ca- taplasma mirabile.

℞. rad. mandragoræ recentis ℥b. β. hyosquiami & alkec. ana M. j. decoquantur in sapa, & per cribrum si- mul contusa mittantur, quibus adde rad. panac. ℥. j. Opo- ponacis loco rad. panac. quem in decoctione macerare, liquare, deinde miscere oportet, & fiat ad formam em- plastri, addendo ceræ parum, vel ad formam cataplas. ad- dendo styrac. ℥. β. Si post huius cataplas. vsum durus tu- mor permanferit, de eius cura desperandum, nisi per ab- scissionem, vel castrationem testis auferatur.

De Herniis.

CAPVT 78.

Hernia seu ramex Latinis, cele Græcis, ruptura & cre- patura à Barbaris dicitur. cele nomen est commune inflammationibus arteriæ, umbilici, scroti, & inguinis, sed varias propter affectiones materiæ, siue partis accipit ap- pellationes. Si enim in aspera arteria fiat tumor, vt pleris- que accidit ex potu aquæ ex liquefactis niuib. quæ Al- pinis & aliis mōtanis in vstu est, vruncocoele Græcis, gutturis hernia Gallis dicitur. Quando verò umbilici ligutura la- zatur, homphacoele Græcis dicitur. Quod si intestinū supra inguina exeat, Bubonochelē Græci, Ramicē inguinis Lati

nini appellant. Mulieribus sæpe accidit cùm laxatur foramen illud, per quod ligamentum vteri ad internam inguinis partem descendit, aut disrumpitur peritoneum, propter fœtus magnitudinem, aut multitudinem, vt in his, quæ duos aut tres pariunt, accidit aliquando. Cùm verò intestinum in scrotum infra delapsum est, intestini ramex, Græcè, *entorocèle*, dicitur. Proinde si rupto peritoneo, omentum duntaxat in scrotum descenderit, *epiplocele* Græcis, omenti ramex Latinis dicitur. Si verò flatus, vel aqua huius affectus sunt causæ, ab his, nomen accipit hernia, vt si aquosus humor in parte aliqua corporis implicatus in scrotum colligitur, *hydrocele*, hernia aquosa dicitur. Talis hydropicis circa hydrocecelim apparet. Quòd si flatus hunc affectum gignit, *pneumatocele*, id est, hernia venti, vel flatulenta vocatur. Sunt & aliæ duæ species, quarum vna *Sarcocèle* Græcis, carnosæ hernia dicitur: Altera *Kerfocele*, id est, varicosa dicitur. Aliquando etiã complicantur hi affectus, vt aqua cum spiritu descendit, aut simul cum omento intestinum delabatur, & Græcis nomine composito dicitur *epiplocele*. Idem de aliis est iudicium, vtriusque appellationis nomina coniungentes. Distinguntur à ruptionibus relaxationes. Rupturæ enim in lateribus ilij fiunt post ictum, aut saltum vehementem corpus contorquendo, nec in his apparet magnus tumor in principio, sed progressu temporis. Magis enim ac magis peritoneum disrumpitur, & tumor inueniunt magnitudinis, & in summa cute eminet, quod, scilicet, intestina extra peritoneum dilabantur, & à sola cute sustineantur. Hæc consequitur dolor purgens, & quasi lacerans. Relaxationes autem tantùm eveniunt circa foramen, per quod vasa, & musculi cremasteres ad testes descendunt. Præterea distinguntur ab inuicem relaxationes. In aliquibus magnus & inæqualis tumor: in aliquibus crescens & decrescens citra dolorem apparet. *Epiplocele* dignoscitur à tumore paruo, qui magis in osse pubis fit, quàm in scroto. Tumor autem permanens est nec minuitur, sed semper perseverat, siue ieiunet, siue huc & illic corpus moveatur, aut quovis modo collocetur. Si verò retineatur spiritus, nõ adeo increscit, tactu inæqualis, mollis & lubricus sentitur.

enterocoele augetur vel minuitur ratione materiæ collectæ. Intestinum, ægro quiescente, aut resupinato, rursus retrahitur & in loco permanet, aliquando pars altera in scroto residet. Tumore, vel cibi satietate crescit, frigore contrahitur. Intestinum clamore relaxatur, scrotum relucet, & multum distensum apparet, & magis in vna, quam in altera parte. Aliquando tactu discernuntur excrementa indurata. Cum autem remouetur intestinum, & ad inguen retunditur, sentitur flatulentum murmur. Species hæc est omnium periculosissima, potissimum si reduci non possit intestinum, & excrementa adeo sint indurata, ut excerni nequeant. Tunc enim per os redduntur, ut in iliaca passione. Ad horum autem euacuationem clysteres iniiciendi non sunt. Nam distendunt, & grauant scrotum, & sæpissimè reddi non possunt. *Sarcocele* deprehenditur à tumore rotundo, oblongo, duro, formam testiculi referente, & qui longo tempore pedetentim increuit. Inter autem hanc speciem, & herniam, *entrocele*, dictam, hoc dictam, hoc discrimen intercedit, quod in *entrocele* tumor mollior & repenti oboritur. *hydrocele* distinguitur si vitium est inter membranam erythroidem, & dactroidem vel extrà. Quibus erythroides tunica humore distenta est testiculus rotundus apparet, &ensus ob aquosum humorem ibi collectum. Aut si humor in scroto sit coaceruatus, intumescit scrotum, nec villæ rugæ apparent, & splendet, vesicæ inflatæ quodammodo similis. Est enim tumor cum grauitate & cachexia, & iis notis à *pneumatocoele* distinguitur. In utroque enim scrotum distenditur, & leuis est, in aquosa autem contrà.

Ceterum herniæ aliæ curantur, aliæ autem difficulter, aliæ verò nullam admittunt curationem, ut carnosæ, quæ si sit insignis, nullo modo potest curari, sed castratione testis auferendus est. *Kerfocoele* curationem item non admittit, verum non est molesta, ut *epiplocele*. Omentum difficilè curari potest. Vix enim reperiri potest ob tenuitatem, & molliorem omentum, & cedit impellenti, si reducatur. Constringenda crit pars laxa frigidis & cōstringentibus, quibus etiam vrimur in intestinorum ramis. In vtraque specie imperanda est inedia, multitudo

recrementorū impediāt quò minùs reponi possit aut omē-
tum, aut intestinum. Quòd si vacuanda sint recrementa
in ramice omenti, iniiciatur clyster. In intestinorum ve-
rò ramice alius blandè sollicitetur. Si vero flatus, & tor-
mina adsint, iunctiones ex oleo rutaceo circa vmbili-
cum factæ erunt ex vsu, & harum loco apponendus erit
sacculus ex millio, cumino, & sale confectus. Quòd si ob
flatus reductioni minimè obtemperet intestinum, foru
magis relaxante vtendum erit. Cruribus itaque elatis &
diductis intestinum sensim reducatur, atque reductum
statim idoneis ligamentis, vel subligaculo retineatur, &
super subligaculū deterfa priùs parte à fomētatione re-
laxante foueatur pars decocto sequente cum spongia no-
ua calidissimè & frequenter, potissimùm post intestini
reductionem, donec pars quodammodo contrahi videat-
ur. Huic autem decoctioni, si flatus ventrem, & alias
partes distendant, addantur flatus discutientia siue rela-
xatione. Paretur decoctio sic.

℥. radic. bistort. & radic. pentaph. rubiæ ma. & che-
lidon. ma. ana gr. ß. radic. narciss. gr. j. herniar. polig. &
hippur. ana M. j. cumini. nasturt. torrefacti ana ʒ. j. flor.
stechad. & anthos ana P. j. florum roris. centaurij min.
ana P. ij. fiat decoctio in aqua & vino astringente, vel li-
xiuio, qua foueatur pars, & in principio calidissimè.

Post eius autem vsum adimouenda sunt contra ru-
pturam emplastra, siue de pelle arietina, vel fiat tale.

℥. mass. emplastri diacal. vel pro matric. vel comi-
sissæ ʒ. ij. radic. bistort. & narcissi ana ʒ. ß. blattæ bizant.
sang. drac. sarcocol. aluminis an. ʒ. ii. j. malaxentur omnia
simul oleo cydon. & fiat emplastrum, quod in pelle arie-
tis impositum adimoueat. Vel sic.

℥. mastich sarcoco. sang. drag. blattæ bizant, cortic.
thur. aloës, boli arm. gipsi galla. psid. an ʒ. ij. lctiocol. &
taurocollæ, diss. in aceto ana ʒ. ij. malaxentur & fiat em-
plastrum. Vel addendo, picis derafæ à nauibus ʒ. ij. colo-
phoniæ ʒ. j. malaxentur cum ol. cydon. & reducantur ad
formam cerati. Vel excipiantur decocto pellis arietinæ,
vel bullitæ. Vel fiat decoctio ex fragmentis pelliam pre-
dictarum, vel pergameni. Colæ enim satis reddunt, &
eorum decoctum prædicto magis siccant. Sunt qui magne

tem his vnguentis admiscant, & limaturam calybis deuorandam dant, vt sic à magnete calibz trahatur, & per consequens intestina. Verum illa mihi parum prodesse videntur, nec iuuare possunt, nisi siccando, si assumantur, vel premendo partem ob pondus, si admoucantur. Sic enim parte depressa intestinum descendens, nec in altum nec foras erumpere potest. Lythargirum, scoria ferri, corallum, & alia graua eadem ratione prodesse possunt. Quare his etiam vti poterimus. Dantur & portiones resiccantes & constringentes ad eundem affectum. Sed hæc parum meo iudicio prosunt, nisi quia vniuersum corporis habitum siccant. In relaxatione autem constringentia: in fractura verò, desiccantia, constringentia & nervos consolidantia vsurpanda. Verum quia peritoneum est in perpetuo motu, ob epigastrij & muscutorum motionem, & adeo tenue est, vt ruptum adduci non possit. Vulneris autem labra nisi adducantur, nunquam coalescere potest vulnus. Quare hæc curatio videtur difficilis. Si quis tamen hanc tentare velit, vtatur sequentibus.

℞. radic. bistort. narcissi ana ℥. j. radic. consol. ma. & mino. quinque folij, & rub. ma. ana ℥. ℞. hippuri. polyg. an. M. j. ℞. sebesten. N. x. dactill. pa. iij. myrob. cheb. indor. citrinorum an. ℥. j. seminis anisi & nasturt. ana ℥. ii. flor. ros. anth. & cyper. ana p. j. fiat decoctio in vino & aqua, & in ℔. ij. dissol. mell. ros. & sacch. ana partes æquales, fiat syrup. aromati. cum ℥. ij. diagal. capiat manè reiectis recrementis quinque horis ante pastum, ℥. iij. Ad idē pilulæ illæ de bdellio valent, & ex conchiliis veneris, vel fiat opiata sequens.

℞. conf. ros. antiquæ, & symphiti an. ℥. j. conseruæ flor. saluix & acori vulgaris colatæ an. ℥. ℞. tro. de carabe, vel de spondio, vel de bolo ℥. iij. blattæ bizantiæ vstæ & lotæ in aqua caudæ equinæ ℥. ij. cum syr. cydon. fiat opiata. capiat ad quantitatem nucis, superbibendo parum vini rubri. Pulueres resiccantes ex corall. rub. vsto priap. tauri vel cerui præscripti cap. de paralyti sunt efficacissimi. Interea æger vtatur alimentis crassis viscosis, vel constringentibus.

Ad Aquosum ramicem, qui hydrocele dicitur.

CAPVT.

79.

Hydrocele vel est aquæ intercutis symptoma, vel est affectus scroti. Si sit cum ventris tumore, danda est opera, vt aqua, quæ in peritoneo continetur, frequentibus euacuationibus absumi possit. Frustra enim aquâ in scroto contentam topicis remediis absumere tentamus, non euacuato prius peritoneo. Quod si aqua in scroto collecta sit, facillè ex totius scroti tumore & magnitudine dignoscì poterit. Si in altero testium, vel vtroque tumor appareat, ab humore inter dattron & critroidem collecto alter testium aut ambo tumeant. Ad eius autem humoris euacuationem fiat forus sequens.

℥. lixiuij barbitonforis ℥. iij. in quibus decoque cumini ℥. ij, ceterach, vel petroselinij, apij an. ℥. β. salis ℥. j. foveatur pars. Si imbecilliora videantur, adde sulphuris ℥. β. foveatur manè & serò, postea admoueatür sequens cataplasma.

℥. stercor. capræ ℥. iij. coclearum cõtusarum cum testis ℥. ij. sulphuris ℥. i. misce, fiat cataplasma, applicetur, & sæpe remoueatür. Cæterum vti poteris remediis præscriptis cap. de ascite ad hepatis corroborationem, & aquarũ consumptionem. Proderit etiam vsus pul. confecti ex cineribus, quem cap. de paralyfi, & multis aliis locis præscripsimus. Porro si hæc parum prodesse videantur, pungatur tumor.

De ventoso ramice.

CAP. 80.

Ventosus ramex cum hydropè & citra hydropem accidit. Si cum hydropè fiat, curetur hydrops, & ventosus ramex curabitur. Si sine hydropè eueniat, vtatur topicis remediis, & euacuato corpore à pituosis humoribus, & corroborantibus facultatè ventriculi concoctricem, quod fiet remediis scriptis ad ventriculi & vteri inflationem, & ad ascitem. Poterit etiam vti fotu præscripto in aquoso ramice. Aquam enim absumit, & flatus discutit. Fit autem accommodatior, si paratur ex lixiuio, vel vino, & aceto, vel vino astringente, adiectis seminibus flatus discutientibus, vt,

℞. cumini baccarum lauri, fefeli, rutæ an. ℥. i. fiat decoctio in vino leuiter astringente, & lixiuio, foueatur pars, vel fiat sequens cataplasma.

℞. stercor. vaccæ ℥ ij. sulphur. & cumini an. ℥. ij. misce, & addito pauco melle fiat cataplasma, applicetur scroto, vel fiat ex farinis sic.

℞. farinæ fabarum ℥. i. decoquito in vino. addendo cumini, api, petro. an. ℥. iii. fiat cataplasma, applicetur parti affectæ. Emplastrum de baccis lauri, vel de meliloto idē præstare poterit.

De articulorum affectibus, & primū de arthritide.

CAPVT 81.

A Rthritis, articularis morbus ab articulis dicitur, à Barbaris gutta, quòd existimēt esse defluxionē guttatim factam. Sed cū dicimus articulare morbum, intelligimus articulorum dolorem, vt differat ab eluxatione, quæ est etiam articulorum morbus, in quo quanquam gravis sit dolor, nō propriè articulorum dolor, sed arthritidis dicitur. Quòd si ab ictu, vel eluxatione fiat defluxio, tunc articulorum dolores huic morbo superuenisse dicemus, eritque hic prius tollendus, postea ad eluxationem veniendum. Est enim eluxatio morbus articulorum, sed in situ. Et quia proprium nomen non habet, vtetur hīc nomine generis, nisi in articulorum doloribus. Sed cū articulus sit ossium connexio per ligamenta, non in omni coniunctione articulorum est dolor, vt in ea, quæ per symphysim fit, sed tantū in ea, quæ per diarthrosim, aut synarthrosim. Verū in hac rarò fit. Fit tamen in pedio, in illa carpi aut metacarpi dearticulatione, quæ est per synarthrosim. Cū enim in istis fit, magis fit per decubitū, quā defluxum & cum tumore, vt etiam chyagram vocauerunt œdematosum illum tumorem metacarpi, per abusum etiam tumores & dolores, qui per defluxum fiūt. Dolores articulorum fiunt à recrementis partium sensim defluxis. Qui à recrementis sensim collectis fit, magis per morbum Italicum, quā alio modo fieri experti sumus.

*Eluxatio
quid.*

*Articulus
quid.*

Altera per defluxionem excrementorum fit, & illam naturalem vocant, quasi quòd naturalis sit, vel ob victus rationem prauam contractam à parentibus, vel quòd non sit contracta, neque à morbo Italico relictà. Articulorum dolor, qui per defluxionem fit, cum maiore tumore fit. Altera & maximè si à morbo Italico sit, fit sine tumore, sed cum dolore totius perioestij. Dolor capitis vel præsens est, vel omoplatarum, vel sterni, etiam si nulla exulceratio intrà vel extra cutim excitata fuerit, quod nonnullos decipit. Fient tales in pituitosis incipiendo, vel in aliis post bubones venereos percussos, vel intrà versos, vel post intempestiuum remedium vsum, & vini, statim post sudationem. Leuantur multum exiccantibus. Excitatur noctu & mutatione temporum, & maximè in austriua constitutione, & modico lecti calore. Quæ fit per defluxionem, vel à parentibus, vel à victus ratione inordinata, & ferè semper ob crapulam. A parentibus enim tantum accipitur dispositio, cui si non accedat mala victus ratio ad materiam multam producendam, non fit. At si equè crapula cruditates multas, & excrementorum redundantiã facit. Et per motus inordinatos statim à cibo in articulos decumbunt, vel attrahuntur. Demittuntur autem, cum facultas expultrix grauata vel qualitate, vel quantitate irritatur. Tunc enim à partibus internis ad membra ignobiliora demittit per defluxionem. Est autem veluti flauiorum inundatio extra alueum, cum ob frequentes pluuias non potest excipere copiam aquæ quæ inundat, & partes vicinas occupat, sic defluxiones fiunt. Sed illæ defluxiones aliquando per hyposechymata fiunt in morbis, & natura per illos abcessus morbos facit, & in coxendice, vel aliis articulis imbecillioribus firmatur morbus. Defluit aliquando materia ab vna parte, aliquando ab alia, vt in alia recipiatur, & postea in aliam defluit per venas. Sed aliquando intra tunicas tendonum à capite per foramen nuæ effluit pituita, quæ per coanam, vel nares, vel per palatum expurgari debuerat. Defluxionem talem præcedit capitis grauitas & ceruicis, aliquando frigus, vel horrorem paruum facit. Cum incipit fluere illa pituitosa materia, etiam si pituitosa appareat, leuis tamen rubor in superficie apparet.

& huiusmodi materia in membris laxis recipitur, & distēdens dolores internos, sed non multum vehemētes facit. Pars œdemate laborare videtur, post doloris mitigationem, ante verò, œdemate erysipelatoso. Fit à venis magnis & ab hepate, quando copia grauantur magnę venę, quęque continere non possunt, neque capere, ad partes externas mittunt, & per emunctoria ad partes perueniunt, neque dolorem faciunt, neque in musculis ob eorum laxitatem, sed in articulis ob partis astrictionem, & constrictionem retinentur, partes sensiles distendunt, & ligamenta, vnde dolor excitatur.

Ligamentorum duo genera.

Ligamenta duplicia sunt. Alia enim sensu prædita sunt. *Discrimē humanifesto: alia verò nullum omnino sensum habere de-* *gamētorum,*
prehenduntur. Quę à media ossis parte oriuntur, in sensu *à sensu.* bilia sunt, vt quę tibiā cum coxa coniungunt, & fœmur cum coxendice. Talia cū ossis cartilagine nascantur, & à cartilagine, condrosyndesmi appellantur, insensibilia esse oportet, de quibus nolo intelligere. Alia sunt, quę à perioestio membrana fiunt, & membranosa sunt, talia sentiunt. Nam si perioestium sensibile sit, cur insensibilis erit illa membrana, quę duo ossium extrema retinet? In illis grauis est dolor. Tendones etiam dolent, vt per anathomē cognouimus eorum, qui hoc morbo sunt confecti. Inter tendonem & ligamentum, quod tendonem integit, colligitur materia, quę sic indurata est, vt planè appareat crustacea illa, quę à parietibus vel pellibus abraditur. Talis materia ob asperitatem non nisi cū maiorem dolorem excitat, & illa ligamenta sentiunt, quę à perioestio nascuntur, resoluī à parte tenui exiccatur, & in gypseam materiam vertitur. Non sunt audiendi, *Sententiare-*
icitur. qui putant omnem articulare morbum fieri per defluxionem à capite, vel per spinalem medullam. Nam illa, quę est in capite collecta, videtur esse illa, quę in cerebri ventriculis colligitur, & per infundibulum expurgatur, vel per os vertebrarum, vel per mediam substantiam spinalis medullę. Talis defluxio intra

venas non fit. Non potest enim illa materia, quæ à venis in partes externas descendit, rursus subire venas, & ingredi, nisi illa, quæ in ventriculum defluerit, quæ per intestina descendit, & venis mesaraicis trahitur. Sed illa si trahitur, rursus coquitur, vel per vêtrem effluens, facit fluxum cerebralem. Quare manifestum est talem per venas defluere. Sed cum talis materia effugiat coctionem, defluit etiam, ante magnum dolorem in parte excitatum, & si excitauerit, venæ tumidiore apparent, & ex illo tumore præsentunt & prædicunt dolorem futurum. Quare illa falsa est & noua opinio. Non nego etiam talem fieri aliquândo, sed non semper. Neque etiam nego illam cerebralem ob dolorem magnum defluxionem per venas à partibus concitare, quando dolor iam maior est, & ferè omnis dolor articulorum est cum rubore, quod certissimum argumentum est defluxionem fieri, vt in inflammatione à sanguine per venas, vel materia sanguini permixta. Nullus alius humor in corpore rubens est, à capite in articulos talis non defluit. Quare verior est eorû opinio, quod à plenitudine & redundantia venarum fiant deflexiones in articulos, vel recementis aliarum partium, vt cerebri. Quomodo febres continuæ soluerentur in articulorû dolores, si materia non esset intra venas? Talibus & febres continuæ soluantur hoc modo. Quare per venas deflexio fit. Hæc necessaria sunt, quia in morbis, qui fiunt per defluxionem, habenda est ratio partis mittentis, & partis recipientis, & eius quod mittitur, vt si à capite defluant omnes morbi articulares, in omnibus caput euacuandum, corroborandum, & siccandum pituitam euacuando, quæ maximè redundat in capite, quæ omnia in ea, quæ fit à sanguinea materia, vel biliosa, conuenire non possunt, & vt huic malo venè occurramus, distinguere oportet, primum si à capite float, quod ex signis prius traditis cognoscitur: Vel si à venis magnis internis, quod cognoscitur, si citra dolorem capitis, vel gravitatem, dolor aliquam partem occupat, sed cum febricula, vel aliqua inæqualitate fit, & pars citò intumescit, rubet, dolet, ab vna parte in aliam mouetur. Si biliosa, citius ab vna parte in aliam mutatur. Est cum maiore ardore partis, & dolor acutior est, citra magnum tumorem. In princi-

Signa à magna venis.

pio color à rubeo flauet, & omnia, quæ in eryſipelate eſſe ſolent, inſunt. Si à ſanguine, maior tumor & rubor, & extenditur uſque ad partem carnoſam vicinam. Si pituitoſa ſit materia, œdematis naturam habet, niſi quòd non magnus dolor adeſt, ſed tumor & impotentia diutius partem occupat. Sed tales de fluxionibus ſynceræ nō ſunt, quæ per defluxionem, ut ille, quæ per decubitum. In cauſa eſt, quòd à venis ſubitò deſluit materia, in quibus omnes humores ſunt permixti. Quare præſentem materiã & prædominantem inſp. cere oportet, & ab ea remedia colligenda. Curari debet, ut aliarum partium inflammationes & tumores. Quòd ſi ægrotantes paterentur, vel Medici tentarent, citius à morbo ægri liberarentur, & non modò à præſenti occaſione, ſed ab aliis ſeruarentur. Verùm toti ſunt in doloris mitigatione, qui dolor ſymptoma eſt, non morbus, & bene ſe curatos putant, ſi dolor mitigetur, cum ramen remaneat intemperies, & partis relaxatio. Nos ob id partiemur huius morbi curam in præcautionem, & curationem. Præcautio debetur futuro morbo, & principio morbi, ad incrementum inhibendum, quæ eſt tota in abſciſſione cauſarum, quæ poſſunt morbum facere, ut in ablatione plethoræ, cacochymię, in corroboratione partium, obſtructione viarum, per quas fit defluxio. In plethora, ſanguis miſſio faciendâ, quæ breui morbum factura eſt. Quòd ſi magna non ſit, neque tempus inſtet paroxyſmi, tunc diæta tenui, friccionibus, aliſſique paruis euacuationibus auferetur ſenſim plethora. Euacuationes iſtæ debēt fieri cum auerſione ab illa parte, quæ frequentius & primùm illo morbo occupatur, ut ſi pedes è brachio: ſi brachia, è poplite. Si à cacochymia, purgationum optima eſt vomitio, & maximè ſi à pituita fiat, ſive per defluxionem, ſive per decubitum. Friccio in oppoſita parte fieri debet, & non in laborante. Purgatio medicamento conuenienti, quod ſit humoribus purgandis determinatum, & quod non exagitet multum humores, qualia ſunt illa, quæ neque calida, neque multum tenuia ſunt, ſed quæ aſtrictionem aliquam in partibus relinquunt, ne materia fluat, qualia ſunt inter ſimplicia, thab. myreball. pilulæ de agarico ſine gummi, vel cum myreball. & quæ ex turbith cum myreball. con-

Curatio.

Curatio plethoræ.

Curatio cacochymię.

ponuntur. Cùm volumus præcauere, non est vtendum (vt faciunt neorenci Medici) fortiter attrahentibus materiam in venis contentam, non in articulis. Quare illa sufficiunt, quæ sunt enumerata, & dando illas pilulas quæ myrobal. recipiunt ab Arabibus paratas, & illas vitæperare, quæ lacrymas, & serina aperientia multa recipiunt. Talia enim dari debent, cùm partes obsessæ sunt illis humoribus, cùm constitit defluxio. Alio tempore couchant & mouent, quò sit vt frequētissimè videantur post vsum horum medicamentorum in dolorem incidere, qui videntur pilulis aromaticis maioribus & minoribus. Purgandi sunt hoc primùm ecprocoico medicamento vt qui calido morbo corripì solent, cath. cass. syr. ros. lax. ad ℥. j. Deinde concoquenda est materia vel maturanda determinatis, vt quæ non extennant, calfaciunt, & aperiunt, sed tenuitatem & acrimoniam minuunt sua moderata frigiditate, si morbus calidus est, vt si biliosus æger, biliosa corripatur. Syr. viol. cum decoctione sebesten utilissimus erit. Temperabit enim sanguis acrimoniam, & leniet vëtre. Quòd si placet decoctionem parare ad syrupum diluendum, paratur vt diximus in libro de remediis formulis ex cichor. end. lact. & aliis frigidis, vel ex multis istarum herbarum, vt.

℥. cichor. scariol. cucurb. lact. an. M. j. fiat decoctio in ℥. j. β. dissol. syr. viol. ℥. vj. misce pro tribus dosibus, vel ex syr. de succo end. simplic. Si verò apozema quod leniet & alteret, fiat hoc modo ex supradictis herbis, & fructibus bilis acrimoniam extinguentibus, vt,

℥. cichor. end. lact. scariol. borrag. an. M. j. prunorum, sebest. ramarindorum an. ℥. j. anisi ℥. β. fiat decoctio. In ℥. j. β. dissol. syr. viol. & rosarum lax. an. ℥. iij. misce pro tribus dosibus Finitis syr. de m. portio sequens.

℥. rhab. infusi, & fortiter expressi ℥. ij. syr. ros. lax. ℥. ij. cath. ℥. β. misce, si velit in forma boli fiat sic.

℥. cath. & triphe & persicæ an. ℥. β. rhab. pul. & irrorati ℥. j. capiat manè In hac causa in forma pilularum minùs conueniunt. Quòd si morsus sit æger, fiat sic,

℥. elect. de succo ros. solut. rhab. an. ℥. β. cum syr. ros. solut. fiant pilulæ, capiat post mediam noctem cum custodia. Si vna euacuatione nō sit sufficienter euacuatus,

Curatio ar-
thrit. à calido
morbo.

reiteretur, priusquam veniat tempus accessionis. Nam accessionis tempore non est mouendum corpus euacuatione narrata nisi leuissima, vel fortissima vtandum, quia humorum redundantiam affatim euacuat, & defluxiones consistere facit. Oportet necessariò vel leuissimo medicamento ad cōstringendum dato, vel triphera persica, quæ leuissimè euacuat, citra agitationem humorum vii. *Curatio à materia sanguinea.* Quare non irritatur defluxio. Si materia sanguinea sit, sanguinis missio à parte opposita facienda ad diuersionem, & multus sanguis trahendus, si vires, ætas, tempus magnitudo morbi suadeant. Cum incipit aliquem occupare, sanguinis missione morbus curādu. Sanguis inflammatur & in bilem vertitur, & serum acrius redditur. Poterunt quæ serosa purgant & bilem præscribi, vt syr. ad arcedam putredinem humorum, vel incendium accommodari. Quare quæ superius dicta sunt, dabuntur eodem modo & ordine. Conueniunt & in vniuersalibus, & in particularibus remedia magna ex parte. Quare de illis non agemus. Dolor à materia calida semper defluit, siue fiat incipiendo, siue post. Dolores à materia frigida similiter. Quare semper repellendum à principio, nisi cum sit post morbum per crism. Fit enim aliquando & liberat, modò non sint acerbissimi dolores, qui ægrotantem iugularēt ob virium resolutionem. Repellentia verò supra partem tumidam adhiberi non debent, sed mitigantia & refrigerantia, vt vocant. Nam in ea parte humor fluens *Topica.* dolorem facit, qui in medio musculi inter descendendum non faciebat, ob partium structarum, & sensum: vasa sunt magis constricta, neque tam liberè partes ob dolorem dilatari possunt. At astringentia illa dilatationem impedirent, & constrictionem augerent. Quare ab illis est abstinendum, nisi tempore sanitatis, quia illa partem corroborare possunt, & laxitatem castigare. Verùm paulò altius versus emunctorium, & in parte interna magis quàm externa. In eo enim loco sunt plura vasa maiora & magis denudata. Illa enim materiæ transitum prohibent. Quare si multa esset plethora, prius inanitas esse vasa oportet, ne corpus lædatur, vel statim euacuare redundantiam. Illa enim esse possunt communia, quæ ex circuitu partium inflammatarum, vel in fluxu

sanguinis apponuntur, vt puluis cōstrictius aceto exceptus, vel albumine ouorum fortiter agitatorum, vel aquæ astringentes, addito pauco aceto, vt sunt prunellorum, peculi rosarum myrtyll. Vel cataplasmata ex fructibus acerbis, vel ex palmulis immaturis, ex oliuis immaturis, cotoneis, piris agrestibus, sorbis cornis decoctis in aceto, & contusis, quibus adde aliquid panis albi, vel farinæ lentium ad maiorem adhærentiam sic,

℞. palmularum vel prunorum agrestium, vel cotoneorum. N. xx. medullæ panis ℥. j. decoquantur in aceto, & contundantur, & per cribrum mittantur, fiat cataplasma, cui aliquando, ne arescat citius, adde olei ros. omphac. ℥. ii. j. vel aliud ol. ex astringentibus applicetur. Nihil prohibet puluerem astringentium addere, vt ros. balaustiorum, vel gal vel bistortæ ad ℥. ii. j. Alia commodissimè supra partem adhibenda sunt ante hæc mitiora, vel quæ ex rebus frigidis multum ponderantibus, quæ nō tam ob frigiditatem & astrictionem, sed & pondere suo concidere faciunt vasa, & ligaturæ interceptiunt materiæ descensum. Quare bolus armen. cum lytharg. aut cerusa conueniunt, fiatque hoc modo.

℞. lytharg. auri ℥. ii. j. cum succo cydon. vel alterius fructus, vel plantæ & aceto, fiat vt nutritum, applicetur supra dictas partes, addendo parum ol. ros. Ex vnguentis pauca in Officinis parata habemus, quæ id per se præstare possint, ob oleorum & pinguedinum copiam. Vnguentum ros. populeonis parum astrictionis habet, vt refrigerationis ob ol. viol. quod recipit, & axungiam porci. Ob id melius illa ponere super partem affectam. Sâdalinum lotum in aceto, & succo astringente magis conuenit. Sunt tamen multa, quæ parum conueniunt, vt spica & alia, quæ hepatis determinata sunt. Si quis eo uti voluerit, augeat boli quantitatem, addat lythargirum. Vnguentum pompholigos, quia graue & frigidum, non satis astringens. Quare bolus, vel gallas, vel radicem bistortæ addere oportet. Verum bolus armen. id præstare potest, & minimo emitur pretio. Hæc apponenda est, donec constiterit defluxio. Hæc enim in illa parte maximè duo commoda præstat, influentem humorem inhibendo, & quod in parte est, per partem euacuat digerendo, & exsiccando, & non retroce-

dit, vt dolorem in illa parte excitet. Est enim vtile his, in quibus morbus articulorum sic notabilis vnā partem relinquit, vt alteram accipiat. In quibus neque mouetur, neque per defluxionem fit, inutile est vti repellentibus. Supra partem dolentem refrenantia dicta, vel sedantia dolorem cum quadam refrigeratione parua, vel cum relaxatione moderata imponenda. Parantur aliqua ex lacte, alia ex oleis & succis, vel aquis stillatis, & cataplasma is, vt,

℥.ol.ros.omph.& aquæ viol.vel solani an. ℥.ii. agitur, & panni inungentur, & sæpe mutantur, vel sic,

℥.ol.violarum ℥.iii. decoctionis mal & viol.an. ℥.ii. agitentur. Verum possunt parari ex stillatitiis & mucilaginis, vt sic,

℥.mucilag. seminis psilij, confectæ cum aqua plantag. vel solani, vel succi semper viui q. s. applicetur. Diluere oportet, ne ob emplasticam vim perspirationem impediat. Alio tantum succos herbarum cum aqua ponunt. Nam quæ spissâ sunt vel grauiâ, vel emplastica, sæpe dolorem augent prohibendo perspiratum, vt,

℥.succis semper viui & lysimach. an. ℥.iiii. aquæ end. mal. lact. an. ℥.iii. panni temperentur & admoveantur in vehementi dolore. Ex medulla cass. fistullæ dissol. in aqua viol. & oleo viol. fiat linimentum, vel cataplasma micæ panis sic,

℥.micæ panis medii ℥.i. temperetur in lacte ouilo, vel bubulo, & contundantur & reducantur in formam cataplasmat. Vel, vt vulgus Medicorum facit, decoquantur, & fit cataplasma, addendo vitella ouorum N. ii. croci parum. Verum crocus poni non debet, nisi quando opium, vel hyosquiamus, vel mandragora in medicamentis ponitur. Et quâquam astringens sit, calorem tamen habet maiorem, quàm pepticū sit. Lac coctum minus refrigerat, & magis acre est. Lac igitur vaccinum vel ouilum, quia plus habet butyri, eò magis dolorem sedat: quò plus habent feri, minus. Ex herbis contusis & farina, cum hoc non profecerit, & crassior materia remanserit, concoquenda & digerenda.

℥.radic. mal. altheæ an. q. i. sol. viol, & mal. an. M. flor. cichor. viol. melil an. ℥.iii. fiat decoctio in iure in-

testinorum, & contundantur, quibus adde vitella ouorū
 N. iij. farinæ lini, fœnug. an. ℥. iij. axung. porci ℔. β. ol.
 chamo. melil. an. iij. fiat catapia. applicetur, & frequenter
 admoueatur, & mutantur remedia. Post remedium cali-
 dum, frigidum vel minùs calidum applicentur, & sic vi-
 cissim mutantur. Illa calida videntur fluxionem concita-
 re ob id moderatè adhibenda erunt, qualia sunt olea di-
 gerentia, vel cataplasmata. Oleum amygd. amararum,
 chamom. item axungia calidæ anatis, anseris, vrsi. Fit ca-
 taplasma ex farinis, vt,

℥. Farinæ fabarum & fœnug. an. ℥. iij. aquæ mal. vel
 decoctionis mal. q. s. fiat decoctio, quib' adde ol. anethi &
 arini an. ℥. ij. axung. gallinæ & anatis an. ℥. iij. fiat cata-
 plasma vel decoquantur in oximel. & non remoueatur,
 donec exiccatum fuerit.

℥. farinæ fœnug. ℔ j. decoquantur in oximel. & fiat
 cataplasma. Emplastra in cerati consistentia applicentur
 post ferociam, & doloris vehemētiam, & non priùs. Em-
 plastra sunt diachil. & diacalchiteos: dissolua. in oleo li-
 liorum vel amygdalarum vt chamo. vel aneth, vel rutac.
 & applicetur. Hæc sufficiunt pro materia calida, sed si
 huic permixta sit pituita, remedia posteriora citiùs erunt
 adhibenda, & resiccantia esse magis oportet, & minùs la-
 xantia. Quare emplastrum diacalchit. magis conuenit.
 Item diuinum & oxycroceum emplastrum, & quæcun-
 que in sequentibus dicentur. Si dolor sit à materia frigi-
 da non subito nec affatim fit, neque vehemētes sunt do-
 lores, tumores laxi sunt, & diutius durant in vna parte,
 nec sic de vna parte in partem mouentur, sed illam partē,
 quam occuparunt diutius obsident, & illius partis robur
 deiciunt, & actionem impediunt. Quia etiam si dolor
 sedatus sit, pars illa, cui impacta est, minor facta inflam-
 matos tendones vel compressos adhuc retinet aliqua in
 parte, sic vt dolorem faciat in motu, & mēbra ob tumo-
 rem flecti non possint, & cū tentant mouere, dolorem
 sentiunt. Fit hoc in senibus magis, quàm in iuueni-
 bus, & post neglectam prioris materiæ resolutionem.
 Pars reddita imbecillior excrementa non repellit, quæ
 non bene concoxit. Er sic morbus calidus compositus
 fit ex calido & frigido. Fit in iuuenibus crapulosus, qui

*Signa mate-
riæ frigida.*

*Qui sint huic
morbo obno-
xij.*

passi sunt morbum Italicum, vel qui ob natationem in aqua frigida, partes plus iusto refrigerarunt. Fit in mulieribus post amissam mensium purgationem ante tempus. Fit maxime post membrorum defatigationem, vel humectationem, & potissimum qui à morbo Italico id morbi genus contraxerunt. Quare eos à pedum ablu-tione, nisi in lixiuio arcere oportet à natatione & cursu. Vomere debent frequentet, vt pituita ventriculi purge-tur: humectantibus & pituitosis abstineant. Frequen-tius verò in principio euacuari debent. Ego multos ab hoc morbo vindicaui, vel portione aquæ, in quibus per defluxionem fiebat, & frequenti vomitu, vel purgatio-ne par aluum. Debent illi capere pilulas ex hyera & a-garico vel elephang. cum agarico vel assaferet ad vnam singulis matutinis, vel duas in hebdomada, vel tres se-mel. Hac ratione prouocabitur bona actio, impeditur recrementorum prouentus, & diuertit defluxionem in articulos. Quòd si facilius ista operentur, nos euacuare bis vel ter vniuersali euacuatione oportet. Nam istæ pa-uæ euacuaciones in magna copia excrementorum non sufficiunt. Fiat ergo sic,

℥.mass pilul. de hyera simpl. ʒ. i. cap. manè. Deinde vtatur sæpe sequentibus.

℥.mel. ros. col. ʒ. iiii. syr. de stechad. ʒ. iiii. decoctionis beton. vel. anthos. vel gaiaci ℥. i. fiat syr. aro. cum ʒ. ii. diarth. abb. cap. quatuor matutinis, quibus finitis capiat ʒ. iiii. elect. diacarth. vel de citro sol. cum ʒ. i. elect. de suc-co rosarum. Vel fiat potus cum ʒ. iiii. indi maior. & ʒ. i. syr. rosarum lax. cum aqua betonicæ, vel decoctionis po-lypo. Vel cap. ʒ. iiii. pilu. imperialium vel ʒ. i. foetidatum, vel ʒ. i. sine quibus, vel arthriticarum. In crastinum cap. ʒ. i. ther. recentis. Quòd si velit corpus humidius resicca-re, cap. ʒ. i. singulis matutinis pul. sequentes.

℥. cineris priapi tauri, & cranii hominis an. ʒ. iiii. ga-langæ ʒ. i. sacchari candi ʒ. iiii. misce, cap. manè. Deinde reuertatur ad vsum pilularum præscriptarum, vel capiat ʒ. ss sequentium.

℥. aga. tro. & rhab. an. ʒ. i. radic. aristoloch. & quinq; folii an. ʒ. i. galäge, garyophil. spicæ nardi, scenanth. an. ʒ. ss. malaxentur cum succo brass. vel ros. fiant pilulæ de

quibus cap. semel in hebdomada ꝯ. ꝯ. vel singulis diebus pilulas duas. Si accessione tempus instet, absteineat ab omnibus medicamentis, sobriè viuat, corpus non agitet. Si per defluxionem fiat, ne humores conturbentur & moueantur, defensiuo vti oportet, sin minus, vtatur, priusquam tempus accedat, lixiuio cum sale, vel sulphure, quod potest abscindere paruam humorum quantitatem, præmissa purgatione, & victus ratione. Si ergo sit mixta materia in principio, ne dolor humores concitet ad defluxionem defensiuum paratum paulò supra partem affectam adhibeatur, & supra partem, quæ dolorem mitigare possunt. Deinde ad materiam frigidam coquendâ & ad digerendam veniendum, ad quod præstandû, quæ in declinatione morbi calidi sunt dicta, vsurpari possunt, & quæ sequuntur in materia frigida, & flatulenta vt,

℞. stercor. vaccæ lb. ij. mell. communis ꝯ. ij. fiat cataplasma. Si ferre potest, ad maiorem discutionem adde cumini parum, vel fiat sic,

℞. stercor. vaccæ lb. j. farin. fabarum, furfur. an. q̄. j. cumini & seminis scæug. an. ꝯ. j. excipiantur oximel. & applicentur supra partes intumescences. Vel excipiantur ad dolores magis sedandos. Si dolor sit à materia frigida, fiat tale quod sequitur.

℞. farin. fabarum ꝯ. iiij decoquantur in decoctione ranarum in oleo facta & vino, & reduc. ad formam cataplas. Si dolor non infestet, adde salis p. ij ad cōsumptionem, vel fiat cum stercore capræ. Vel si à materia frigida spissa, quæ durum tumorem non laxum facit, tunc ad oleum & vnguenta veniendum.

℞. vnguenti mart. dialth. an. ꝯ. ij. buty. recētis, tereb. an. ꝯ. j. ol. lil. amyg. & lumbr. an. ꝯ. i. fiat vnguentû, vel sic,

℞. mucilag. seminis althææ, seminis lini, & scænug. an. ꝯ. i. ol. lini, & cherini, axungia porci, taxi, vel vti an. ꝯ. ii. croci ꝯ. ꝯ. fiat vnguentum, vel sic,

℞. ol. lumbricorum, liliorum, aneth. & rutæ an. ꝯ. iii. vini albi, & sepæ an. ꝯ. iii. ranarum communiorum N. ꝯ. salis ꝯ. i. decoquantur ad ossium serationem, & vini consumptionem, facta forti expressione, adde terebinth. croci parum, fiat linimentum quo vngantur partes rigida & tensa. Ad idem.

℥. asellorū & vermiū an. ℥. β. decoquantur in sapa ad dissolutionē, quibus adde axung. hui & veruecis an. ℥. iij. vel decoquito simul, & reducantur ad formā lini. quo vngantur partes. Oleū hepatis ranarū, & gallinarum idem præstat. Et ad dolores sedādos oleum, in quo decoquitur torpedo, dolorem mitigat. Quò si aliis adiungatur, efficacius erit. Ex herbarum succis sic,

℥. succi ebuli ℥. j. succi hederæ ℥. ij. ol. antiquissimi vel rutacei ℥. j. decoquantur, quibus adde styrac. castor. an. ℥. iij. opopa. ammo. an. ℥. β. dissoluantur in ol. & misceantur, addendo parum ceræ, fiat linimentum, quo vngantur partes. Deinde applicentur emplastra diachil. cum ℥. j. sulphur. pro ℥. vel diacalch. aucta dosi calchitidis. Emplastrum diuinum additur cum sale, malaxetur cum oleo rutac. vel irino, vel laurino, vel multum digereantur. In his qui ob morbum Italicum patiuntur tales dolores, emplastrum de ranis, aucta dosi euphorbii, & mercurii magis conuenit, vt emplastrum ex sulphure vel sulphur, addendo emplastrum diachalcitis vel diachilon. Et si sic bis aut ter tractentur, curantur & morbum euadunt, & possunt conseruari, si lixiuio sequenti vtantur post paroxysmum.

℥. cineris cruris equi, vel cerui, vel asini ℥. i. aquæ fabrorum ℥. iiii. fiat lixiuium, abluat pedes & manus bis in hebdomada. Firmat pedes, & absomit excrementa, & vt fortius faciat, adde salis communis qr. i. vel in lixiuio communi ℥. β. salis. Paretur ex cineribus quercus vel hermodactil. Vtilis est frequens vsus theriacæ post vomitionem, vel vacationem leuem post pilulas factam, vel decoctionem polypodii. Eos, qui per defluxionem morbo corripiuntur, iuuat: Antiquæ verò vsus, si à morbo Italice, & citra defluxionem fiat, superbibendo parum vini diluti aqua betonicæ, vel arthemisiæ. Si à morbo Italice & citra defluxionem fiat, curetur, vt dicetur de morbo Italice. Qui gonagra laborant adhibito caustico parti internæ poplitis vindicantur, destaxione acris, vesicatorio adhibito super partem, euacuat materia acris, qua euacuata dolor sedatur. Aliqui cum incæperunt hoc morbo laborare, frequenter in aqua frigida natauerunt, & sic euaserunt

morbum, roboratis partibus, & vasis constrictis & repulsis humoribus ad partes internas. Si ob laxitatem & humorum tenuitatem fiat, prodest in principio. Quod si morbus tantum accreuerit, vt partes imbecilliores reddiderit, inutilia sunt remedia hæc vniuersalia, sola mitigantia dolorem, sunt ex usu.

Nonnulla ad huius morbi curationem & præcautionem experta in medicina facienda.

AD præcautionem morbi articularis & nephritici doloris fingere cruditatem necesse est, & si fiat, casti getur frequenti vomitione. Nam sola vomitio hos duos morbos maximè præcauet. Prouocetur ergo vomitio manè, si faciliè vomat: sin minùs, post longam comestationem à prandio. In crastinum capiat pilulas duas ante cibum ex pilulis sequentibus.

℥. rhab. & agarici tro. an. ʒ. ij. canomomi, spicæ nardi & celticæ, asari, mastich. myrrhæ, an. ʒ. ʒ. aloës ʒ. ʒ. terebinthinæ ʒ. iiij. incorporentur terebinthina & formentur pillul. vj. pro ʒ. capiat in crastinum vomitionis, vel etiam sine vomitione, tempore non supramodum calido, semel in hebdomada post primum somnum capiat ʒ. j. Alio verò tempore calido loco pilularum vtatur opiata sequenti.

℥. cass. ʒ. ij. cath. ʒ. j. tartari ʒ. ʒ. senæ oriental. ʒ. iiij. zinzib. & rad. penthap. an. ʒ. j. anisi ʒ. ij. seminis rutæ ʒ. j. cum syr. ros. lax. fiat opiata, capiat semel in hebdomada ad quantitatem nucis horis duabus ante cibum. In crastinum opiatę capiat ʒ. ʒ. theriacę cum ʒ. j. terebinth. abietis ʒ. horis ante cibum.

℥. ocymi seminis, alkecāgi, rutæ, fefeli, asari, herniar. siccæ, coral. rub. lapidis iudaici an. ʒ. j. cineris capitis muris, & astragali leporis an. ʒ. iiij. radic. pentaph. & rub. maior. an. ʒ. j. spicæ celticæ ʒ. ʒ. excipiantur terebinthina, & fiant pilu. ʒ. pro ʒ. Capiat in declinatione morbi articularis, ac etiam in declinatione morbi nephritici, & post purgationem corporis per tres dies capiando prima die 6. in secunda 4. in tertia 2. & superbibat aque beton. ʒ. iiij. cum pauco vino albo.

*Pro fortissimo dolore nephritico & articulari
fit remedium, vt sequitur.*

℞. pul. suprà dictarum pilularum & ʒ. iij. castor. cro-
ci an. ʒ. j. opij. ʒ. ʒ. incorporentur cum sy. de stechade,
& fiat ad formam opiatae spissae, de qua capiat ad quan-
tatem paruae fabae longè à pastu.

Si morbus articularis ob largam sanguinis missionem
à qua corpus alioquin pituitosum, frigidum redditum
est, curandus est optima victus ratione, & medicamen-
tis laxantibus imbecillioribus & acopis. Quòd si quid à
Medico prætermissum sit, id erit faciendum. Vtatur ergo
pilulis sequentibus.

℞. acatiæ qʒ. j. spong. bedeg. ʒ. iij. peculi ros. cuspid.
glandium: pediculorum, vuarum, quas vulgò vocant
(grappes de raisins) ʒ. ij. seminis vuarū, ros. rub. boli arm.
ana ʒ. iij. incorporentur cum omph. & paucò aceto, ad-
dendo albuminis ouorum fortiter agitatorum q. s. ad ex-
cipiendum misce. Applicet in emunctorio partis dolen-
tis, dum sentiet humorem ad partem irruere. Serò aut
manè capiet vnam aut 2. aut 3. pilulas ex sequētibus, quæ
non laxant, sed solùm fluxionem cohibent.

℞. boli arm. terræ sigillatæ ana ʒ. ii. ros. mastich. cor-
tic. thur. bedeg. ras. dentis apri an. ʒ. iii. opij. ʒ. i. ʒ. styrac.
myrrhæ ana ʒ. ʒ. cum syr. de pap. fiant pilulæ vii pro ʒ.
capiat, vt dictum est. Semel in mense capiat ʒ. i. pilularū
sequentium, quæ impediunt multam humoris collectio-
nem in corpore, ob quorum copiam & tenuitatem ori-
tur hic morbus.

℞. agar. ʒ. ii. rhab. ʒ. i. ʒ. myro. chebul. cidoni. ana ʒ.
ʒ. mastich. ʒ. spicæ nardi, & radic. pentaph. an. ʒ. i. cum
syr. ros. lax. fiant pilulæ vi. pro ʒ. capiat longè à paroxis-
mo. Et si multum non mouerunt ventrem, vtilis tamen
erunt alia ratione. Frequentissimè tamen illis vtatur.
Deinde syr. & aliis infra scriptis. Sed approbarè frequen-
tem vomitionem à cibo & corporis quietem. Nam do-
lentibus, dolorem inducere non debemus, sed cum po-
tius acopis sedare. Verum vbi corpus fuerit purgatum
& lassitudo curata, tum exercitio leui & frictione par-
tes erunt corroborandæ.

℥. rhab. myroball. citrin. chebull. an. ʒ. ʒ. ag. tro. ʒ. ij. myrrhæ, mastich. an. ʒ. i. spicæ nardi, cubeb. an. ʒ. ʒ. cam. terebinth. fiant pilulæ, quibus vtatur duabus aut tribus horis ante prandium, post vsum vomitionis. Quod si ad vomitum non sit propensior, assuescat, assumpto cibo ad satietatem, pinguibus vel butyro rancido vti, & inunctione facta ex oleo amygd. & lilio. supra ventriculum, alimenta reuicere. Vel loco harum pilularum capiat ʒ. i. pil. de hiera simpli. Deinde vtatur syr. sequentibus bis vel ter in anno.

℥. mel. ros. col. ʒ. iii. syr. de stech. ʒ. i. decoctionis arthetice & beton. ℥. i. fiat syr. ar. ʒ. ii. diagal. Et finitis syr. capiat pilulas sequentes.

℥. mass. pill. sine quibus, & imper. ana ʒ. ʒ. cum syr. de stechade fiant pilulæ.

℥. pyretri confusi. ʒ. iii. decoq. in oxymel. & vtantur manè, mastichando ʒ. i. per tres dies 4 aut 5. priusquam vtatur theriaca singulis matutinis spuendo. Deinde aqua frigida, & modico aceto rosato os abluant, vbi cessare voluerint à mastichando. Post quatuor dies accipiet manè theriaces nostræ mediæ ætatis ʒ. i. addendo cineris astragali leporis ʒ. ʒ.

℥. conf. acori vulg. ʒ. ii. conf. anth. stechad. ana. ʒ. ʒ. zinzib. conditi ʒ. iii. confectio. aro. ros. diagal. an. ʒ. ʒ. coral. rub. vsti & loti, crani j hominis vsti & loti an. ʒ. ii. cum syr. confer. cortic. citri fiat opiata, de qua capiat singulis matutinis superbibendo parum aquæ absynthij.

℥. cineris crur. cerui. ʒ. ii. astrag. lepor. ʒ. i. anisi ʒ. i. pul. diagal. ʒ. ii. sacch. candi ʒ. iii. fiat pul. capiat post pastum, nihil superbibendo. Si dolores sint citra defluxionem, vnguantur partes sequenti linimento.

℥. ol. scorpionum, ol. lumbric. an. ʒ. iii. axūg. anat. anser. butyr. an. ʒ. ii. terebinth. lotæ in aqua vitæ ʒ. i. ʒ. ceræ parum, fiat linimentum, vngatur.

℥. terebinth. ʒ. iii. ole. vulpini & hircini an. ʒ. ii. croci. myrrhæ, & mastichis ana ʒ. ii. ceræ nouæ, mucilag. seminis fœnug. ana ʒ. ii. Liquefcat cera cum oleis: deinde misceatur terebinth. Tertio loco odorata: vltimo, mucilago, & reducantur ad formam linimenti.

Si morbus per defluxionem fiat in articulos, in princi-

pio multis medicamentis laxatib⁹ ægrum mouere non oportet, sed quietem imperare, & statim dare oportet theriacæ recentis ℥. i. cum paucō bolo armena puluerisato. Prope emunctoria, per quæ fluxio fit, sequens medicamentum ad repellendum, imponendum.

℥. radic. bistortæ ℥. ij. gall. nucis cupress. an. ℥. i. ros. ℥. ss. boli arm. ℥. ij. fiat pul. excipiat^r aceto & albumine ouorum, applicetur, vt dictum est. Leniter astringatur pars interna coxæ, addito, scilicet, asplenio: supra partem, quæ incipit dolere, apponant oleum ros. perfectum. Quod si non possit inhiberi fluor, & dolor augeatur omni tempore, dolori sedando erit incumbendum, deinde quod remanet, in parte, emplastris erit discutiendum. Ad sedationem doloris, vtile erit cataplasma paratum ex pane syncomisto macerato in lacte ouillo, & non decocto, quibus adiungi poterunt vitelli ouorum fortiter agitatorum, pariter cass. nouiter extracta cum fumo decoctionis mal. & olei chamomi. apponatur ad formam linimenti. Si materia pituitosa appareat, vel in declinatione, applicentur supra partem panni intincti in sequenti lacte.

℥. Lactis vaccæ ℔. ij. sulph. ℥. ii. misce, vtatur, deinde applicetur supra partem, & nō remoueat^r, donec discussum fuerit, quod in parte collectum est.

℥. fœnug. contus ℔. ss. decoq. in oxymel. & apponatur parti. Post curationem, ad partium corroborationem, & maiorem discussionem, ponatur supra partem affectā emplastrum sequens, quod diu gesser.

℥. mass. emplastri diachillonis ℔. i. sulph. irid. atistol. an. ℥. i. ss. calceus ℥. ss. malaxentur cum oleo, turac. & reducantur ad formam cerati.

De Coxendico dolore.

C A P. 82.

COxendicus dolor morbus est articularis, à coxendice nomen accepit. Est ab articularum dolore aliqua ex parte diuersus, tum quia particula non apparet ob profunditatem situs doloris, qui intus est, tum quia fit in aliquibus, qui nunquam articularum dolores passi sunt. Alios noui articularum dolore vexatos, qui coxendicis dolore postea vel antè vexabantur. Quate puto dolorem

illud verè coxendicum esse à recrementis illius partis coæ-
 ceruatis, vel in eam tantum partem defluxis, & sentitur in
 parte tantum coxæ profunda, & cum mouentur, non au-
 tem si quiescant, dolent. Fit autem ob eluxationem, disse-
 ctionem ligamenti, quod à perioestio nascitur, non in con-
 drosyndesmo, quod à capite scemoris insensili nascitur.
 Sunt, qui in equitatione, alij in ascensu magnorum equo-
 rum, vel ob ephipij longitudinem, dolorem sentiunt, di-
 stenduntur enim. Ergo talem dolorem frequenter sen-
 tiunt, sed descensu curantur, & alio situ. Mulieres à par-
 tu, & cum vtero gerunt, solent dolorem in parte interna
 inguinis sentire, quem mulieres, vt vulgus Medicorum,
 coxendicum putant esse, ob anatomes imperitiam. Non
 nouerunt ligamenta vteri ad internam partem descende-
 re, quæ si à flatu, vel ob vteri retractionem in alteram
 partem, vel superiorem distendatur, dolor sentitur. Sed
 hac nota solent distingui, quòd mulieres hæc in anterio-
 re parte magis, quàm in posteriore dolorem sentiunt, &
 ferè semper dolent, etiam si crus non moueatur. Adde
 quòd mulieribus accidit post refrigerationem à partu, vel
 ob contortionem vteri, aut flatus, aut alios affectus, qui
 fiunt sine mulieris perturbatione. Nam mulieres, quæ v-
 teri suffocatione laborant, hanc tensionem non sentiunt,
 quia mens occupata est, & in illis non est sensus, vel quia
 diu ea non durat. De curatione eius dictum est. Curatur
 enim, vt inflatio vteri. Redeamus ad coxendicum vte-
 rum. Est enim alius, qui fit à materia calida, alius à fri-
 gida & sæpius. Calida vehementiores dolores facit, fri-
 gida verò diuturniores. A calida, celerius, interdum ma-
 gis, quàm noctu fiunt. A frigida verò minus vehemen-
 tes, sed diuturniores morbi. Fit in pituitosis constitutio-
 nibus post multas equitationes à cibo, & inordinatos mo-
 tus, & post saltus. Aliquando morbus Italicus in ea par-
 te firmatur. Amittitur hic morbus frequenti vomitione.
 Aliquando à cibo vomere est vtile, aut manè, si faciè vo-
 mat. Aliquando à cibo amittetur portione aquæ, vsu cly-
 sterum, & tenuissimis euacuationibus per clysteres factis
 vel per medicamenta non multum conturbantia, maximè
 si à bile vel defluxione fit. Curatur autem vomitione im-
 primis, euacuatione, digestionem humoris collecti, vomitio

*Dolor Ingui-
 nis mulieris
 pregnantis.*

*Curatio hu-
 ius affectus.*

*Curatio dolo-
 ris coxendicis.*

excitatur multis remediis, ut aqua tepida, decoctione rapiani, seminis atriplicis, & aliis, verum commodius decocto seminis, vel radicis asari. Nam præterquam quod excitat vomitum, dolorem coxendicum curat, quod ego in multis felicissimo cum successu sum expertus. Et quia hellebori modo purgat, præparanda sunt corpora & eligenda, quæ ad vomitum sunt apta. Nam quibus fuit sanguis à pulmone, qui difficilè respirant, qui pulmones vel pectus strictum habent, tales omnes à vomitione abstinere debent. Clysteribus alui excrementa euacuanda sunt. Verum qui nullo negotio, vel citra periculū vomere possunt, oportet seminis vel radicis asari decoctū sumere tepidum ad ℥.iiii. post cibos pingues & liquidos, eosque diuersos Quod faciendum duobus vel tribus diebus, deinde intestina abluenda sequenti clystere ad materię euacuationem, & doloris omnis mitigationem.

℥.mal. bismal. cum radic. betæ. mercur. ana M. j. caul. & camepyth. ana M. ss. seminis lini ℥. ij. seminis anisi, & rutæ ana ℥. ss. fiat decoctio. In col. ℥. j. diss. benedictæ ℥. j. mel. ros. ℥. iij. ol. chamo. & lil. an. ℥. ij. fiat clyster. Hic in principio siue à materia frigida, siue calida sit, clysteribus utendum erit. Nam clysteres ad euacuationem materię communis vel coniunctæ parantur, hoc tamen obseruato, quod calidioribus in frigida, frigidioribus in calida utendum sit. Clystere reddito, si dolor sit à materia calida, vel si sit vehementissimus, vel corpus plus æquo plenum videatur, fiat missio sanguinis è brachio ad diuersionem, deinde à poplite ad deriuationem. Quare si ad deriuationem tantum fiat, sufficit parum sanguinis attrahere, ne ad partem affectam humores superiorum partium deturbentur, vel trahentur cum morsu, & inanientur venæ partium vicinarum, quæ cum multo abundant sanguine, non trahunt. Quod si maior copia trahatur, venæque superiorum partium multo sanguine abundant, affectus ad partes affluit. Quod si non consistat defluxio, tunc à poplite est sanguis derrahendus. Quod si missus fuerit à brachio, cucurbita internæ parti coxæ affixa cum scarificatione, sed in vehementissimo dolore dixi quod multò præstantius est remedium dolorum, qui fiunt à defluxione humorum, quam sanguinis larga missio, quam

Experientia.

Gal. dicit ad syncopem, quod periculofum est. Supra partem digerentia & relaxantia sunt apponenda, nunquam repellentia, nisi ad vasa per quæ fit defluxio, apponantur, alioqui non præstant vtilitatem. Quare cum defluxio per internam partem iuncturæ fiat, tunc eadem ratione relaxantia non nocent, quia apposita supra partes carnosas non relaxant vasa, vnde maior fluxio fit, sed partes vicinæ relaxandæ sunt, vt inguina, ne materia ad habitum corporis trahatur, quia ad illas partes attracta, emplastris aut vnguentis discutitur ac euincitur. Et ob id metasyncritica, quæ ab alio trahunt, poni debent quæ potenter discutunt digeruntque. In materia calida sufficit addere relaxantia moderata, vt ol. chamo. amygd. amar. aneth. vnguentum resumptiuum, de axúgia & dialthea. Quod si diuturnior sit, ad materiam frigidam præscribuntur. Addenda erunt in declinatione medicamenta laxantia, vt electuarium de succo ros. cum citro sol. diaph in forma boli, vel in decoctione prunorum vel dactyll. vel tamarindorum, vel poly-pod. quercini sic,

℞. cal. h. ℥. i. diaph. ℥. i. misce, fiat bol⁹ cum paucis sacch. capiat manè pro minoratiuo. Additur diaphenicum, si sanguis missus non fuerit, vel elect. de succo ros. ad irritandam facultatem excrettricem, ne fiat agitatio, sine euacuatione, vel dissol. in aqua end. Et loco harum confectio-num diagrediatatum, adde syr. ros. lax. ℥. i. Deinde dentur syr. ad alterationem vel maturationem. Possumus vii maturantibus post factam minorationem per missionem sanguinis, vel purgationem. Quia omnis materia, quæ facit dolorem, vel defluit, vel turgescit, quam vacuare licet in principio, & quia tota vacuari non potest, maturatur, vel minor redditur, vel crassior, ne tam faciliè defluat ad partem affectam. Vel si ob acrimoniam dolorem inferat, minuetur caliditate illa miti uita vel acrimonia. Sed illi syr. diligendi sunt, vt diximus, qui refrigerant sine aper-tione, vt syr. end. simpl. viol. & decoctiones ex herbis similibus.

℞. syr. viol. de iuiubis an ℥. iii. decoctionis end. ℔. i. misce pro tribus dosibus. Si dolor vehementissimus esset, non erit præter rationem, & ad materiæ castigationem, & doloris mitigationem noctu dare syr. de papa. ad

ad 3. i. cum decocto viol. & lact. Si materia magis ob tenuitatem, quàm ob acrimoniam dolorem inferat, syr. de ros. siccis, myrtill. cum decoctione end. cichor. conueniunt, quia exsiccant & defluxionem reuolunt. Vel fiat talis decoctio, vt sequitur.

℞. lactucæ, end. cichor. viol. an. M. i. prunorum, iuiubarum, sebest. an. N. x. seminis mal. pap. albi an. 3. ij. flor. nenuph. ros. viol. an. P. i. fiat decoctio. In ℥ i β. diss. sacch. q. s. fiat syr. ar. cum 3. i. sandali albi. Tertio quoque die detur clyster præscriptus. Quod si corpus abundet recrementis, nec defluat materia, semper iniecto præcedenti clystere detur medicamentum laxans in tali forma, quam volent.

℞. thab. electi 3. ii. infunde in aqua end. vel arthetice & paucò vino albo, exprimatur fortiter, expressioni adde syr. ros. laxa. 3. ii. fiat potus. Si pilulas maluerit, dentur aggreg. sine quibus vel è quinque generibus myroball. Abstineat ab aureis, de hermodactyl. & aliis quæ recipiunt lachrymas. Post euacuationem absolutam, detur cochlearia tria syr. de papauere ad sistendam humorum agitationem, quibus in fine adde calidiora, vt trahant ad ambitum. In clysteribus adde ibidem, siue nasturtium sylvestre, & in cataplasmatibus. Nam vna aut altera applicatione dolorem coxendicum soluit.

Si à materia frigida fiat, abstinendum à sanguinis missione è brachio in poplite tamen, si dolor sit vehementissimus. Nam dolor vehementissimus sanguinem & humores facit fluere. Quare permittitur ad eorum humorum deriuationem sanguinis missio è poplite, vel talo, vel cucurbitarum applicatio. Vomitus frequenter irritandus, quia pituitosa facilius vomunt ob pituitæ copiam. Manè igitur detur decoctum asari, vel florum genistæ, vel seminis eiusdem. Detur clyster præscriptus, cui adde decoctionis ag. & asari an. 3. ii. cum decoctione polypodij, pass. vel yuæ arthetice. Vel dentur pilulæ de cucurbita, de turbitis, & co. hæ, de ag. Hæc dentur in vehementissimo dolore. Quod si mitior sit defluxio, purgetur & materia concoquatur syr. detergentibus, & non multum attenuantibus, vel aperientibus, de quibus dictum est de morbo articulari. Mel. ros. syr. de gly. de stechad. in pauca quanti-

tate, syr. confer. cortic. citri, mel. anthos. conuenit. Deinde purgetur pilulis fœtidis, de sagap. & hermodactill. & alijs paratis ex lachrymis, & colochint. turbit. & alijs fortioribus medicamentis pituitosis. Sūt olea calida, vt aneth. rutæ. de costo, vulpinum, lumbricorum, de tereb. in aqua vitæ. Vnguenta calida, vt martiatum, aragon. de althea & œsypus humida, vt axungia serpētis, viti, gallinarum, anatis, vulpis, liquefactarum in vino maluatico, tempore inunctionis adde aquam vitæ. Item sinapismi, vesicatoria, emplastra digerētia, vt de meliloto, oxycroceum. Vesicatoria in fine, si alia non profunt. Item cauteria super partem antiqui adhibebant. Cataplasma, quod ex iberide vel nasturtio factum est, & multum prodest, vt,

℥. iberidis, vel cardaminæ, vel nasturtij terrestris, vel aquatici, ℥. ii. decoquantur in vino, cui adde farinæ lupinorum, & lolij an. ℥. ii. iridi. costi an. ℥. i. flor. chamom. melil. an. M. i. axungia porci abluta & liquata in vino decies ℥b. i. ol. de vermibus, & vulpini an. ℥. iiij. misce, fiat cataplasma, applicetur supra nates, & vtatur etiam supra emunctoria.

℥. radic. bisfmal. cucum. brion. iridis an. q. i. enulæ campan. & hermodactill. an. q. r. incidantur & decoq. cū iberidis & nasturtij vel rutæ an. M. ii. rutæ agrestis ℥. i. florum anth. stechad. saluæ an. P. i. summ. thymi ℥. iiij. decoquantur, vt artis est, & contundantur, quibus adde axungia serpētis, & gallinæ an. q. r. i. ol. terebinth. ℥. iiij. ol. de spica ℥. ii. farinæ lupinorum, scenug. & lini an. ℥. iiij. misce, fiat cataplasma, adde de decoctione quantum sufficit, vel,

℥. vnguenti martiat. & arago. an. ℥. iiij. succi enulæ camp. & iberidis an. ℥. ii. euphorb. castorei an. ℥. r. ol. lumbricorum, nucum, rutæ an. ℥. iiij. misce, fiat linimentum, quo vnguantur partes inguinum, sedis, & oris sacri. Inunctio ex oleo de thymo, vel de sabina, & quæ paruo pretio emi possunt, vel oleo de spica, quod non minus efficax est ob tenuem substantiam, & tenuem preparationem, vel extractionem, quam recipit. Emplastra enumerata efficaciora redduntur, si in istis olea malaxentur, vel de sulphure apponimus, sed cantharides id subito præstant sicobus exceptæ, & reductæ in formam cataplasmatum. In hac affectione topica remedia debent non solum apponi in se-

de, & in emunctorio, vt facilius per eam partem vis medicamenti penetret ad partes affectas. Clysteres detergentes multum profunt ob consensum, quem habet intestinum rectum cum perioestio, venis, neruis, & illius inunctionæ ligamentis. Ego vno clystere curavi dolorem coxendicum breuissimo tempore, qui sic habet.

℞ mal. radic. & bisinal. cardam. vel nasturt. vel erysimi an. M. i. feminis lini, fœnug. an. ℥ i. feminis seseli, rutæ agrestis an. ℥. β. flor. chamo. centaurij minoris, steehad. aneth. an. P. i. ag. asari an. ℥. β. fiat dec. ctio ad ℥b. ij. diss. thereb. abiens ℥. i. ol. rutacei, aneth. an. ℥. iij. vini mal. ℥. ii. misce, fiat clyster. Si alius sit astricta, adde quæ laxant, vt hieram, benedictam & similes compositiones. Residentia contundatur & reducatur ad formam cataplasmati. Adde axūgiæ porci antiquæ mellis communis an. ℥b. i. applicetur supra partem in vehementissimo dolore. Theriacā recentem, vel mythidatium, vel compositionem Philonij dare ad ℥. i. cum vino est vtile, vt asyncritam, vel similes compositiones siccantes & obtundentes sensum sistendo d. fluxionem iuuant, sedando dolorem, qui fluxiones excitat & auget. Hæc satis de coxendico dolore.

De dolore omoplatae. CAP. 83.

Dolor omoplatae, qui diu durat, si non est à morbo Italico, curatur iisdem topicis remediis, Quod si dolor ortum habeat à lue Italica, morbi curationem adhibere oportet, sed primùm, vt citius mitigetur, purgato corpore inunctionem instituere oportet, quæ humorem auertit à parte sudando. Et ne hoc remedium dolorem adferat, pro remedio primùm inungere oportet partes lōginquas, vt brachia & alteram tibiam tantum, deinde spinam cum prædictis. Post tertiam inunctionem ad partem affectam veniemus vngendo partem. Et quia post alias partes eam inungemus diutius, vt quicquid in parte est, discutiatur, vel emplastrum sequens post corporis deterfionem applicemus.

℞. massæ emplastri de ranis ℥b. β. ag. viui ℥. ij. euphor. castor. iridis an. ℥. β. malaxentur cum ol. de spica, & applicetur supra coxendicem, vel omoplata. Si

S ij

doleat pass illa interna, vtatur decoctione chinae, vel galiaci, vt suo loco dicemus. Si dolor fiat ob eluxationem, reponatur, si fieri possunt, & curetur, vt eluxatio, & postea apponatur remedium ad confirmationem partis. Ferant sandalum aliud in pede, vt sensim extendatur crus breui⁹.

De Exanthematib. C A P. 94.

EXanthemata hic appellamus, quod Plinius, Papulas nostri, Variolas vocat, cum morbillis magna cognitione coniuncta, quæ ἐκ θυμῶν vocantur. Quo nomine puto etiam variolas dici, vt apud Hippoc. 3. epid. Magna ἐκ θυμῶν euenisse, quem locum Gal. exponens, dicit tumores in cute sponte efflorescentes à crassis humoribus genitis. Addit, quòd tenues humores potius exulcerant, quàm tumorem faciant. Crassi cutim in tumore atrolunt. Morbilli verò à tenui sanguine fiunt. Non me latet exanthemata dici aliquas maculas rubras in febribus synochis & pestilentibus apparentes. Quare nomen vagum necesse est esse. Quare ad horum distinctionem exanthema pustula dicitur ad differentiam macularum. Fiunt autem à sanguine pituitoso, ob id difficilè erumpunt. Pueris accidunt tumores albi apparentes cum rubore in circuitu. Quare pituitæ eruptiones rectè Plinius papulas appellauit. Nec id impedit, quod aliqui dicunt à sanguine menstruo fieri, vel semine. Verùm cum semen melius elaboratum sit, meliùs dicemus à sanguine menstruo fieri, qui pituitosus est, & puerorum aptum alimentum. Auger suspicionem, quod fiant à sanguine menstruo, quòd semel tantum accidunt. Duplex genus constituitur, quædam lata, quæ non admodum pruriunt, quæ à crassiore materia, & minùs acri, variolæ à Barbaris dicuntur (nostri, *petite verolle*.) Alterum à tenuiori materia, ob id aliud eleuatur. Ob id sublimia appellatur, à Barbaris morbilli, quasi parui morbi. Epidemius est morbus, & contagiosus, qui à Rasi pestis dicitur morbus epidemicus contagiosus, & maximè exitialis, idque non semper, sed aliquando pestem præcedit, vel sequitur. Et potissimum in aëris constitutione humida & calida, in qua si diu perseneret, solet fieri pestis. Hæc lues pauca est, ob id non nisi post ali-

quot annos erumpere solet, sed intus latet, donec externa illa aëris candiditas hanc materiam ad cutim attraxerit, & aliquem putrefactionis gradum ingenerauerit, & ebullitionem, ob quam febris accenditur, à facultate expultrice foras propulsant, in qua tumores parui efflorescunt, dicti, quod turgentium gemmarum modo ad florem in plantis tumeant. Hic morbus in cute fit externarum & internarum partium. Tanguntur, ut in aurium interna parte, & trachiae arteriae, ob quæ rauci & aphony fiunt, dum laborant, & tunc grauior est, sed illis accidit, qui calidior aëre non continentur. Aër enim impedit quo minus humor ille attenuetur, discutiatur, & in fumum abeat. Tum in aliis partibus internis, in quibus fierent, nisi natura discuteret, etiam in loco calido continerentur, ut aduenire videmus in his, qui bene reguntur. Quod si à crassis humoribus cuti (ut quidam scripsit) impactis fierent, non in aliis partibus à cute euenirēt, & statim apparent, non post quartum, vel quintum, vel septimum diem. Neq; in tali morbo sequeretur ventris fluxio, ut in quibus accidit, nec corrumpere membra, ut videmus euenisse 1557 Monspeßuli in filio hospitis (*des généraux*) in quo morbus hic corripit ligamenta iuncturarum, & extremitatem ossium. Fit ergo à sanguine menstruo, qui à constitutione temporis malitiam accepit. Fit per excretionem, & quia natura conatur coquere, separare, depelleréque quod molestat, non prima die, sed post quartum diem. Et quia tota materia non expellitur, non cessat febris, ut neque in aliis terminationibus morborum, qui iudicantur per abcessus: quia materia conclusa in abcessibus putrescit, & effumat, febrem accensam retinet. Satis de eius causa & generatione. Nunc de signis & curatione. Cognoscitur ex constitutione, quæ præcessit, astringina calida, & humida, multos simul inuadit pueros. Primùm febricitant cum dolore dorsi & capitis, pandiculationes & oscitationes crebræ ob conatum expellentis facultatis. Spirandi difficultas ob venæ magnæ tumorem ad intrà, tussis inanis, item punctiones & lassitudines toto corpore, facies rubra, & tumida, in qua incipiunt maculae rubrae vel pustulae, in aliquibus tam densae, ut sese contangant. In aliis paucæ, quia meliori sanguine

Signa.

præditi sunt, & minus pleni. Fiunt albæ & rumpuntur, & sanies vel pus fluit, & crusta fit & coalescit. In aliquibus herpetis modo cuticulam summam tantum occupat, & in aliis nullum vestigium remanet. Talia ex tenuiori materia fiunt. In aliis vestigia & cicatrices manifestè apparent, unde faciei deformatio accidit. In aliis fit, quia non aperiuntur, & sanies illa crassior corrodit cutem subiectam, facit vestigium, quia pueri frangunt ungues ante maturacionem, & sic faciunt, ut cutis descædetur ob violentam tractationem. Quare nec nimium retardare, nec nimium festinare oportet in earum apertione.

Curatio.

Curatur clementer purgantibus medicamentis, ut cass. cath. syr. ros. lax. Deinde si hic morbus fiat in iuuenibus, in quibus ob virium robur & aetatem licet mittere sanguinem, à missione sanguinis incipiunt, sed hoc in primo vel secundo die tantum, non à basilica, sed potius à vena extremarum partium, ut à saluatella, ut euacuando iuuenimus naturam, & euacuemus à partibus, in quibus magis redundat humor noximus. Si non liceat mittere sanguinem, vtilissimum est paruas cucurbitulas supra externas partes carnosas apponere cum leui scarificatione, deinde si quis vnguento resumptiuo, vel oleo amygd. dulc. corpus inungat ad ignem, multum iuuabit, vel aqua calida sola, vel in qua flores cham. & melil. vel mal. decoxerint, præstantissimum. Hoc didici ex Hipp. verbis 7. epid. partic. 2. Aph. 13. ubi ita scripsit. Pustulæ latæ non admodum pruriginosæ, quales simo habebat, in hyeme, quando ad ignem vngeretur, vel calida lauaretur, iuuabatur. Vomitus non proderant, quod si calidis fouisset, illi profuisset. Ex hoc aphorismo discim⁹ curationem præcipuam esse euacuationem per cutem. Quia quò natura vergit, per loca conferentia. Quod in com. Gal. his verbis docet. Humores ad cutim procumbentes per illam essent euacuandi, quando quidem longa minus via est: horum rursus ad interna reuulsio, ut per vomitum vel per aluum materia vacuetur, & sic quod de medicamentis supra scripsimus, illis pugnare existimetur, quæ sequuntur.

Gal. verba subiiciam, quibus docet aliquando esse purgandum. Putabis, inquit forsan me asserere nunquam in talibus purgationem esse ex usu, quæ per aluum fit. Ego verò non id dico. Nam in curatoris lib. edoctus es, iis purgationes esse oportunas, in quibus multa sit humorum affluentia. Etenim nisi quod prius in ipsis redundat, aut sanguinis missione, aut purgatione detraxerit quispiam, voluerit solum fouere, & vñ calidorum medicamentorum discutere, plus sanè attrahet, quàm per cutim euacuetur. Veruntamen humorum cuti impactorum curatio prorsus fòtu calidorum medicamentorù perficitur. Nam indicio sunt humores, quibus illæ constant, satis crassi & frigidi. Sufficiunt ad præparationem, quæ à nobis sunt instituta, quia hoc facimus, priusquam erumpant, quo tempore maximè feбри, vrget, quanquam Galenus interpretatur ἐξαρπάζειν, vehementi aliquo calido fouere, ἐξέπωψαι δὲ, vehementer calfacientia. Hoc non esse faciendum quia hoc non hyeme, in Simone ob cutis densitatem, & temporis frigiditatem, spissitudinèmq; & humorum delitescentium copiam faciebat. Quare in calido contineatur, & in cubiculo clauso calido, inuoluatur pannis rubris, aut integatur. Hoc enim mouet sanguinem, vt Gal. in lib. de figuratione empirica docuit. Et quò faciliùs humor erumpat, iuuanda est natura assumptis potionibus, quæ ad cutim moueant, & humorem attenuent. tale est vñ receptum, quod ex radicibus aperientibus, & sicibus paratur, quæ ad cutim pellunt, vt.

℞ radic gram. aspar. scenic. an. ℥. iij. liquyr. ras. ℥. β. fol. acetos. M. ij. fic. N. xx. flor. cor. P. j. fiat decoctio. In ℥. j. diss. syr. acetos. simpl. vel limon. ℥. iij. sicch. parum, fiat syr. aro. & capiat scò & manè ℥. iij. donec tota facta sit expulsio.

Quibus partes muniantur.

Verùm priusquam ista fiant, oportet repellētibus aliquas partes munire, ne in illis fluant. Nam solent partes illas corrumpere, vt oculos, vnde accidit multos cæcos fieri ob talem morbum. Quare croco in aqua ros. diss. palpebras illinunt semel practici. Verùm id

S iij.

frequenter faciendum, & in oculum mittendo palpebræ nihil mali patiuntur, verùm internæ partes. Quare in oculū mittere oportet, illud magis conuenit, quod digerat & repellat. Si enim solum repellens apponatur materia, iam defixit, firmatur, tota reinetur, & oculum corrompit. Os quoq; & asperam arteriā præseruare oportet gargarismate leuiter repellēte, & detergente fiat hoc modo.

℞. aquæ rosarum, & peculian. ʒ. iij. hord. mund. ʒ. j. glyc. ʒ. β. fiat decoctio in qua diss. vini mali granati ʒ. iij. abluat frequēter os, & gargariet. Tenet in ore sacc. ros. in aqua frigida immissum, donec facta sit expulsio, qua facta ad tumores curam conueniente oportet. Possumus eorum maturationem iuuare leuiter inungendo, pinguedine porci liquefacta, penna inungendo faciem, & cum ad maturationem peruenerunt, acu pungendi. Nihil refert siue sit aurum, siue ferrum, modò acu ex ære non pungantur. Post crustarum casum cono porci salito fricare cutim oportet. Quod si inæqualis sit cutis, in parte etiam illa inæqualis durat. Vel frequenter faciem lauare decoctione hordei integri, & malu. deinde nouacula radere, quasi barbam, deinde vnguento albo Ras. totam faciem inungere, vel vnguento citrino. Faciunt ista vnguenta, vt minù appareāt maculæ, quod efficacius præstat inunctio ex pinguedine asini. Minù volunt foueri calidis, quia materia calidior, & acrior, sed citiùs aperiendi, ne cutim arrodant. Ablatio illa ex decoctione hordei facienda, & illinitio ex cerusa, lytharg. apponenda post dersionem. Hæc pro cognitione & curatione latorum exanthematum.

De Scissuris.

C A P. 8;

S Cissuræ fiunt, cum cutis aut externa pars carnosâ diducitur, & finditur, vt cutis ventris in vtero gerentibus & in hydropicis quibusdam, in vola manus & planta pedis, in diuisione digitorum, in palpebris, & labiis, præputio & ano ac sede prouenientibus fiunt scissuræ ob cutis tensionem à plenitudine, vt in vtero gerentibus & hydropicis in manuum ac pedū vola à morbo Italico ob retentionem feri biliosi retenti sub tendi-

ne. Ab eadem causa in diuisione & radice digitorum inter digitos in palpebris à siccitate in frigida & sicca constitutione, in his qui frigidiore & aridiore sunt temperatura, in minoribus ob frigus constringens. In præputio, ob biliosum serum.

L. ouorum vitellos N. ij. frigentur in sartagine cum sæuo hirc. donec diss. deinde in mortario conterantur, adde ol. ros. vel myrtil. parum sarcocollæ, vel mastich. vel gummi torrefacti tenuissimè puluerisando & miscendo, fiat vnguentum, vngatur labra. Idem faciendum in podidice & ano. Verùm quandoque sunt carnis excrecentiæ. Quæ causticis sunt minuendæ, carnem deinde, siccantibus & astringentibus siccandæ, & ad cicatricem ducendæ. Quomodo minuenda sit caro illa podicis, dictum est cap. de ragadiis ani. Si à morbo Italico sit, curare oportet tot remediis ad morbum Italicū determinatis, & fortiter exiccantibus, vt illa tota materia absumatur, curationem ex libro nostro de morbo Italico quære. Fiunt etiam post sudationem imperfectam, & ante, & nunquam sine morbo Italico, vt nec parallela. Præcauentur, mitigantur & curantur prohibendo, ne causa effectum suum admittat, vt si à frigore & siccitate fiat in labiis, pomata, & quæ partes calfaciet, & humectabit, curabit & prohibebit. Si à caliditate & siccitate, mucago gummi tragac. vel cydoniorum extracta cum aqua viol. vel mal. curare oportet. Si ob astrictionem, laxando cutim ol. amygd. vel liliorum, vel butyro, vel axungia gallinæ, anseris, anatis porci. Factæ istæ scissuræ ad curationem siccari desiderant, quia est solutio vnitatis, & vlcus leue. Verùm, quæ in palpebris vel in præputio, vel in auribus, siccari magis desiderant, tum ob solutionem vnitatis, tum ob temperaturæ conseruationem. Ergo in illis partibus vnguenta ex malacticis, vel ex pompholige, ex lythargiro, axungia, addito sæuo arietis, vel hirci. Si verò in labiis fiat, vel in ano, vel in podice, sæcum dissolutum cum ol. ros. & cera sufficet, mastich. addita vel terebenthina. Vel paretur vnguentum ex vitello oui indurato, & olco.

Scabies Latine, Græcè *Ψώρα* dicitur, quæ non multum ab Alopecia Græcorum differt. Scabiei multæ sunt differentiæ, vt vulgus vocat. Est pruriginosa scabies. in qua pustulæ parvæ sunt, sed materia falsa & acris est. Alia est, in qua pustulæ maiores & albæ, & ad suppurationem veniunt, sed illa serosa est, & pituitosa, ob id minùs pruriunt. Est alia differentia, quæ laticas pustulas habet, & in circuitu rubescunt, & sunt veluti parvæ inflammationes cuticulis, ad differentiam furunculorum, qui in carne fiunt, & ex sanguine crasso. Est quarta species, quæ malum mortuum dicitur. Est scabies à sanguine melancholico à crusta multa, quæ fit in tibiis, & difficilius curatur, curata recrudescit. Vnicuique instituenda sunt remedia vniuersalia & topica. Vniuersalia ad materiæ antecedentis euacuationem serosæ substantiæ, pituitosæ vel melancholicæ aut sanguinæ præscribi debent. Si enim sint serosi humores à bile, pruritus faciunt & veluti pustulas aquosas, quales fieri solent in herpete milliari. Sunt autem remedia ad illa serosa recrementa, syr. rosarum laxatius, syr. de fumar. simpl. serum lactis, vel apozema ex serosa purgantibus vel alterantibus humorem & mundificantibus serosa recrementa, vt,

℞. callinouiter extractæ $\mathfrak{z}$. j. cum saccharo fiat bolus. Ad idem valet diaprun. simpl. vel diasebesten ad $\mathfrak{z}$. j. vel syrup. rosarum laxat. ab. $\mathfrak{z}$. j. ad $\mathfrak{z}$. ij. cum decoctione lapati acuti, vel acetos. vel cum sero lactis. Si frequenter his utamur, poterit purgari: si verò vno tantum apozemate, diutius erit utendum. Nam cum materia sit in venis magnis & paruis, oportet sæpius & diutius purgare, vt non solum, quod in primis venis est, vacuetur, sed quod sanguine permixtum est.

℞. radic. lapati ac. $\mathfrak{z}$. ij. cichor end. borrag. bugloss. cicla, merc. scab. fumar. an. M. j. prun. sebesten an. N. xx. tamarind. $\mathfrak{z}$. j. fennæ orient. $\mathfrak{z}$. ij. flor. cord. an. p. j. fiat decoctio in aqua end. fumar. & aqua fontis, vel in sero caprino, & in $\mathfrak{lb}$. ij. col. diss. syr. de fum. compos. $\mathfrak{z}$. ij. sacchari parum fiat syr. mediæ coctionis, utatur quinque dosibus. Vltimæ dosi adde robustis gr. vj. diagredi j, no-

bilioribus infusionem ʒ.ij. rhab. Aliis robustioribus ʒ.ij. de succo rosarum vel confect. hamech. . Vtatur optima victus ratione, quæ cacochymiam bilis emendet. Si videatur non satis corpus purgatum, rursus purgetur modo præcedenti, interpositis tamen paucis diebus, deinde vtatur balneo sequenti.

℞. radic. elenij & lapa. acu. ℥. j. ciclæ, parietar. & saponariæ an. M. ij. florum anth. chamom. an. p. j. fiat decoctio pro bal. cui adde salis ℥. iij. nater, & si non curetur, vtatur sequenti vnguento.

℞. vnguenti enulati ʒ. iij. lytharg ʒ. j. cerus. lotæ ʒ. β. calchit. ʒ. ij. arg. viui extincti in succo limonum ʒ. ij. misce: vnguantur volæ manuum. Vel sic.

℞. Resinæ ʒ. iij. terebinthinæ lotæ in aqua rosarum ʒ. ij. cerus. lotæ in aqua fumi. ʒ. j. litharg. loti in aceto ʒ. β. arg. viui ʒ. ij. succi limonum, vel aranc. ʒ. ij. misce ad formam nutriti, fiat vnguentum.

Si pituita salsa morbum faciat in senibus, purganda erit pituita hoc modo.

℞. syr. ros. ʒ. ij. mellis ros. ʒ. β. aquæ bugloss. & capil. ven. an. ʒ. j. beth. ʒ. iij. misce.

℞. radic. elen. & lyquir. ras. an. ʒ. ij. beton. bugloss. borrag. merc. herbarum capill. an. M. j. fumar. ciclæ, fol. brass. mariæ an. M. β. seminis carth. ʒ. iij. florum anth. & bugloss. an. p. j. hordei & cicer. rub. an. p. β. fiat decoctio in duabus partibus aquæ fontis, & vna absynth. ad ℥. ij. in quibus diss. mellis rosati. ʒ. ij. syr. ros. lax. ʒ. v. sacchari quâtum sufficit, fiat syrup. coll. & arom. ʒ. j. diarrh. abb. cap. quinque matutinis. Finitis syrepis dentur ʒ. iij. diachartami vel de citro solutiui, & dissolue in vna parte decoctionis, vel detur ʒ. β. in decoctione mercurialis, & ʒ. ij. syrupi rosati laxatiui. Fortiora vsurpare oportet in omnibus affectibus, qui sunt in habitu corporis, vel mitioribus frequenter vtendum est. postea vngantur partes affectæ sequenti vnguento.

℞. vnguenti enulati ʒ. iij. terebint. ʒ. ij. arg. viui ʒ. j. syr. ʒ. ij. misce, vngatur manus serò, cum ibit dormitum. Si à materia melancholica vel ex assatis humoribus fiat, purgetur sic,

℞. cath. ʒ. ij. diaphe. ʒ. j. dissol. in decoctione mer. & ʒ.

i syr. ross. laxatiui.

℥. buglossi. & lyquir. an. ℥. i. radic enulæ ℥. β. pass. mū-
datorum & prunorum, sebest. an. N. xx. anisi ℥. iii. poly-
podii quer. ℥. iii. seminis caith. senæ orientalis, summi-
tatum tymi an. ℥. ii. chamo. buglossi. & borrag. an. p. i. ta-
marind. indorum elect. ℥. ii. fiat decoctio. ℥. ii. col. diss.
syr. viol. & rosa. laxatiui an. ℥. iii. syr. de fumo. ℥. vi. mi-
sce, arom. cum. ℥. ii. diarrho. abb. capiat. quinque matu-
tinis.

℥. confect. hamech. ℥. iii. diaph. ℥. ii. diss. in vna parte
decoctionis vel in decoctione merc. cum ℥. j. syr. ross.
lax. fiat potio. In crastinum medicamenti cap. ℥. j. the-
riacæ electæ.

℥. vnguenti nutriti ℥. ii. lytharg. ℥. j. cerus. lotæ in a-
qua ℥. j. β. arg. viui ℥. ii. terebint. ℥. j. β. ol. ros. ℥. ii. succi
lap. acu & succi limonū an. ℥. ij. misce, vngantur partes.

℥. cerus. lotæ lytharg. an. ℥. ij. plumbi vsti & loti,
antimonij an. ℥. ij. calchitis ℥. ii. vnguenti pōpholig. ℥.
ii. arg. viui ℥. iii. ol. ros. & irini an. ℥. ij. succi plantag.
lap. ac. & limonum an. ℥. i. incorp. argentum viuum cum
℥. iii. axung. porci, deinde misceatur aliis. Si ad lepram
venerit, vtatur vnguento nostro libro de Formis compo-
sito ex ol. nucū & tartaro, quod in fine apponemus. Hoc
vnguentum, quod manè apponemus, est commune om-
nibus, & simplicissimum. Fit autem sic,

℥. olei. ros. ℥. ii. sulphur. viui ℥. j. succi limonum
℥. ij. resinæ pini ℥. ii. misce, vngatur vltima manuum.

*Vnguentum extractum ex Formis remediorum ad
psoram, lichenes & huiusmodi vitia.*

℥. ol. de iunipero ℥. ij. ol. nuc. ℥. j. tartari vini alb. ℥.
j. vitrioli, salis communis, sulphuris an. ℥. ii. terebint.
lotæ in succo limonum ℥. i. lytharg. ℥. i. β. ceræ parum,
fiat vnguentum. Si morbus fuerit contumax, adde arg.
viui ℥. ii. sublimati ℥. ii. & erit efficacius. Applicetur post
purgationem & balnei vsum, vt mollescant crustæ &
citius penetret, vel,

℥. ol. de iunipero ℥. ii. ol. lucernarū & nucū an. ℥. ii.
tartari vini albi nouiss pul. ℥. i. β. vitrioli, salis communis

ana. ʒ. iiii. lytharg. auri ʒ. iiii. incorpo. simul, quibus adde
 succi plantagi. & limonum ana ʒ. iiii. aceti squill. ʒ. i. in-
 corp. simul & fiat nutritum.

De Elephantiaſi.

CAP. 87.

MOrbus hic ſi extra diſpoſitionem ſit, non curatur.
 Nam, vt cancer particularis non curatur, ſic nec
 elephas, qui vniuerſalis cācer dictus eſt ab antiquis. Cur
 non curetur, in cauſa ſunt permulta. Primum qui hoc
 morbo laborant, vel non conuenientibus, vel non oportu-
 nis & ſuo tempore remediis vtiuntur. Solent enim Me-
 dicos conſulere, cū iam morbus à diſpoſitione ad ha-
 bitum tranſit, quo tempore partium ſubſtantia læſa eſt
 & abſumpta. Tūc certè morbus incurabilis eſt, tum quia
 materia in partes remotas recepta eſt, & ita inueterata &
 incuneata, vt ſibi reddiderit carnem ſimilem, quæ mate-
 ria medicamentis laxantibus euacuari ampliùs non po-
 teſt: tum quia digerētibz & aliis propriis remediis pro-
 pter craſſitiem & diſtantiā non poteſt diſcuti. Adde
 quòd intemperies illa ſicca emendari non poteſt vt in a-
 liis à ſiccitate morbis. Hoc autem ob humidorum reme-
 diorum imbecillē agendī vim, tum ob magnā par-
 tium ſiccatarum reſiſtentiā. Adde quòd calor imbecil-
 lus eſt, qui actionem digerit, & partes ſicciores redditæ,
 denſiores factæ ſunt, quam ob cauſam vis medicamen-
 torum penetrare non poſt, ſine qua horbus educi non
 poteſt. Curatur, cū eſt in diſpoſitione, victus ratione, & *Curatio.*
 medicamentis. Victus ratio debet eſſe euchaſia & humi-
 da ſemper, aliquando frigida, vt cum ab aduſtione bilis
 fiat: Minùs autem, ſi ab atra bile, vel pituita affata. Com-
 mendant, quæ ſanguinem temperant, quæ craſſitiem diſ- *Victus rō.*
 ſipent, & dilutiorem reddant. Laudantur piſces aliqui ſax-
 atiles, & qui carne ſunt media, qui craſſa carne & nitro-
 ſa, mali, vt polypus, ſepia, loligines. Ex cruſtaceis locu-
 ſtæ, aſtachi, & conchilia, oſtrea, ſcebulæ dulces laudan-
 tur. Permittuntur peſtines & petunculi, quia dulces &
 ſuccum faciunt minimè nitroſum aut ſalſum. Olera e-
 tiam, quæ ſunt humida, vt lact. borrago, ſpinachia, inty-
 bus domeſticus commendantur. Vituperantur caules, &

beta, & aliæ herbæ odoratæ. Fructus humidi, vt pepones, cucumeres, cucurbitæ, non sunt reiiciendi. Legumina omnia & salita & acuta, omnino fugienda, salsamenta etiam, quæ linguam pungunt. Instituta bona victus ratione humectante imperantur otium, quies, & somnus, & quæcunque humectare & saginare corpus solent. Nimmia corporis motio, & frequens vsus fructuum, balneorumque morbum citius producere faciunt. Quare omnia hæc moderatè facere oportet. Purgetur leuiter medicamentis ecprocticis, vt cassia, cath. diascbesten, diapruno, syr. ros. lax. In crastinum, si ætas permittat, trahatur sanguis, primùm ex duabus tibiis, deinde ex brachio. Quòd si sanguis crassus & ater, trahatur ad vires diuersis horis. Quòd si tenuis, sistendus. Item si membra incipiât lædi, non inutile erit è venis, quæ sunt inter annularem & paruum digitum. Item è venis frontis, sed hoc est faciendum post corporis purgationem, vt sanguis ater euacuetur, qui immediatè morbum facit & fouet. Sanguis enim in habitu corporis per harum venarum extremitatem euacuatur, vt in quartana venam aperire, quæ est inter annularem & paruum digitum oportet, sæpe in processu febris, quia quasi materiam coniunctam euacuant, sic certè in his. Quare & cucurbitulas, & sanguisugas laudo post internarum partium rectificationem, & humorum euacuationem. Dato igitur minoratio mittatur sanguis è venis maioribus, deinde coquatur humor syr. sequenti, & postea euacuentur excrementa.

℞. radic. buglos. borrag. ana ℥. ii. radic. glyc. ℥. i. radic. graminis, aspar. cortic. radic. capp. & tamarisci, populi, si obstructio, vel tumor in splene appareat, vel à melancholia crassa fiat. Si à sanguine vel bilis affatione fiat, prætermittatur sed adde herbarum capill. buglos. borrag. viol. lentic. aquæ. cichor. endi. lacteæ ana M. i. pass. mundatarum ℥. ii. qua sem. frigid. maiorum ana ℥. ii. anisi ℥. i. fiat decoctio in aqua hordei ad ℥. ii. in quibus diss. syr. viol. de fumo. simplic. vel de cucurbita ℥. i. fiat syr. aro. cum ℥. ii. triasand. capiat in sex dosibus. Interea tertio quoque die iniciatur clyster sequens.

℞. merc. borrag. ciclæ ana M. i. anisi ℥. β. seminis melon. cucurb. ana ℥. ii. florum cham. viol. borrag. ana p. i.

fiat decoctio ad ℥.i.℔.diff.mell.viol.lohor de cass. ana. ℥.ii. succi merc. ℥.i.℔.ol.viol.℥.ii. misce, fiat clyster, Curandum est, vt die præcedente medicamentum, clyster iniciatur, quò medicamentum faciliùs & citiùs ad intestina descendat, & à corpore eprediatur. Medicamentum purgans in forma humida minùs siccatur, deinde in forma boli. Quòd si non licet facere aliter, in forma pul. vel pilularum quæ siccant. In for. liquida parabitur sic.

℥.radic bugloss. gly. ras. ana. ℥.i. polypod. querc. recentis ℥.ii. pass. xxx. prunorum, sebest. ana nu. xx. senæ orientalis ℥.iii. sumit. thumi epith. cuscute ana. ii. anisi ℥.℔. florū cordan. p. i. fiat decoctio & in qr. i. col. diff. confect. hamech. ℥.iii. syr. ros. lax. ℥.ii. misce, fiat potio, capiat manè. In crastinum rursus capiat de eadem decoctione in syr. redacta perfectè coctum cum decoctione borrag. & mercurialis.

℥.decoctionis præcedentis ℥.i. sacch. q. s. fiant syr. addendo syr. ros. lax. de fumo terræ ana ℥. vi. capiat, in crastinum medicamenti ℥. iiii. vt diximus, cum decoctione mercu. & borrag. Et hoc debet esse cõmune præceptum in omnibus morbis, qui sunt à melancholia, vel quorum materia est in habitu, vt duobus vel tribus diebus continuis euacuetur. Primum medicamentum excrementa ventriculi & intestinorum deterget: secundum materiam trahit & euacuat: Tertium retentum euacuat, & morbum eradicat. Habenda erit ratio materiæ, vt si à sanguine assato, vel à pituita, vel à bile, addenda erunt medicamenta, quæ materiam euacuant ante dictam, siue dentur pilulæ, siue pulueres, siue syrupi. Si bolum æger desiderat, paretur ex confectioe hamech, vel diaph. vel indo maiore, addendo pul. diasenæ solutini, vt,

℥.diaph. ℥.ii. confect. hamech ℥.iii. cum ℥.i. pul. diasenæ & sacch. fiat bolus.

W G V L I E L M I

R O N D E L E T I I D O C T O -

R I S M E D I C I , E T M E D I C I N Æ I N S C H O -

*la Monspelliensi Profeforis Regij & Cancellarij ad
cito & facile omnes morbos cognoscendos optimo
ordine descripta methodus.*

P R Æ F A T I O .

O T A medici cognitio in his duobus sita est , scilicet in corporum cognitione , & , remediorum . Corpora vel sana sunt , vel ægra , vel neutra . Necessariò enim tertia constitutio ponenda est ei , qui vult rectè corporis affectibus occurrere . Nam qui neutram habent dispositionem , inculpati sanè non sunt , neque læsas habent manifestè actiones , quod est de morbi essentia . Quare cùm neque ægra neque sana sint : ideo neutra sunt & dicuntur . Illa sunt , quæ parata sunt ad morbos , & iamiam à sanitate labi incipiunt . Nonquam enim aliquis transit ab exacta sanitate in morbum , nisi per mediam constitutionem , quæ neutralitas decidentix in scholis dicitur . Nec contrà à morbo ad perfectam sanitatè devenit aliquis immediatè . A crisi laudata , febris sanè cessat , nondum tamen verè sanus euadit æger . Nam ad vitam necessariis muniis nondum fungi potest , non tamen æger dicendus est , cùm materia morbi victa sit , & cocta , & per aliquam excretionem va-

cuata. Is cui materia à parte in partem delabitur, neque euacuatus, neque à morbo liberatus, neque sanus: at ille cui per conuenientem regionem materia euacuata fuit, à morbo liberatus censetur. Hæc vltima constitutio in scholis neutræ has conualescentiæ dicitur. Hæc autem medicus considerat, vt sana conseruet, ægra curet, in neutra verò decidentiæ futurum morbum providentiâ præcauat: in neutra conualescentiæ dispositione, vires ἀναληπτική reficiat, atque foueat.

CAPVT PRIMVM.

Corpora sana facillè dignoscuntur ex constitutione secundum naturam ad faciendas actiones idonea, neutra nō tam facillè, ægra facillimè, cum statim ac muniis ad vitam necessariis fungi nequeat aliquis, ægrotum dicimus. Laborāt autem vel partes aliquæ, vel omnes simul partes similes in temperatura, nulla existente in instrumentis morbi specie: vel instrumentis morbi accidunt, siue manifesta intemperie, vt & solutio continui, vel contigui sine intemperie manifesta, non tamen absque vitio figuræ. Hæc autem sunt in morbis cognoscenda.

Quid in medicamentis aduertendum.

CAPVT 2.

*Alimenta
remedia sunt.* **A**ltera medici consideratio est circa remedia quæ sunt alimenta & medicamenta: Medicamenta vt ferum, ignis. Alimenta enim remedia extenso vocabulo duntur, quòd & sanis refarciāt deperditam substantiā, & quòd vim immutandi corpus habeant aliquā in principio, quòdque à calore vincantur, ob id dici possunt & contraria, & conferentia. Horum cognitio valde necessaria est: Nam nisi quis dextrè utatur, non sunt remedia, sed lædunt & non conferunt. At nemo his dextrè vti potest ignotis viribus. i. quantitate vsu, occasione, forma: de quibus omnibus abundè alio loco diximus. Quare de corporum morbis, & causarum cognitione hoc loco tantum agemus.

*Alimentorum
cognitio necessaria est.*

Quòd Medico non sufficiat illa vniuersalis cognitio corporum sanorum, aegrorum, & neutrorum.

CAPVT 3.

Idiotæ perfectè sanos & manifestè ægros rudi quædam cognitione etiam agnoscunt, quæ medico necessaria quidem est, ut sit investigationis velut carcer, ad exactam & singularem morborum cognitionem. At non sufficit ob singularem ægri, & peculiarem naturam *ἰδιοσυγκρίσιον* morborum. Non enim curatur morbus, sed hic morbus non curatur in homine, sed in Callia & Socrate ob subiectum particulare, quod indiuidua quadam proprietate dotatum est. Morbus alius est non in specie, sed in magnitudine, vehementia, paruitate, ac remissione, aut in magis, aut in minùs periclitando. Ob hoc non solum in curandis morbis contrarietatem remediorum inuenire oportet, sed & iustam quantitatem, quæ à morbi magnitudine, tempore, loci, & cōsuetudine indicatur. Quemadmodum enim non sufficit communem phlegmones curationē, ex morbi essentia cognouisse, sed ex varietate partium, insita facultate, & sensu. (Nam & ob partium temperamentū & situm, medicamentorum copia augetur aut minuitur, indicationes secundas sumere oportet ad perfectā morbi curationē.) sic ad perfectā morbi cognitionem necessaria est morbi cuiusque particularis proprietas, ut ea cognita iustā quantitātē, & conferentis remedii speciem inueniamus: quod non solum contrariū esse debet, sed est parti affectæ accommodatum, secundum indicationes particulares, quas supra enumerauimus.

*Morbus alius
non in specie.*

Quòd sit faciliùs in principio morbum curare, quàm auctum aut perfectè factum.

CAPVT 4.

Morbi cum futuri sunt vel incipiunt, in dispositione quadam tantum sunt. Qui verò facti sunt, in habitu sunt: At qui augētur, mediam naturam obtinent. Ergo minori negotio futuros morbos inhibebimus, & inchoatos curabimus, quàm qui in *ἔξῃ*. Dispositio enim est quæ faciliè auferitur, habitus verò qui difficilè. Possu-

mus enim præscribere medicamenta leuia, quibus assumptis non solum futurus præcauebitur, sed etiam inceptus destruetur, quod non facile fit in factis. Sic nonnunquam aliquis medicinæ peritus poterit hæticam incipientem balneis curare, vel epithematis supra pectus appositis, vel alimentis refrigerantibus, & humefactantibus: Marasmodum verò qui est morbus iam confirmatus, nonquam possemus, alioqui hominem reddere immortalem, vel in plures annos vitam producere. Quæso quis non posset ophthalmiam incipientem sanguine misso, & usu repellentium & astringentium (si plethoricum non sit corpus vniuersum, neque cerebrum) vno vel altero die curare, vt fecit Gal. Quòd si iam iam multa decubuerit materia, hæc non possunt sufficere, sed per partem, quicquid influxit, vacuare oportet, quod statim fieri non potest, nisi natura concoxerit, quæ non nisi tempore concoquit. Vt ergo id possimus facere, oportet non solum morbos factos, sed futuros quoque præcidere, atque incipientes, & maximè acutos, vel paracutos intercipere, in quibus eadem die medicari oportet, saltem intra diem tertium, aut primo, si fieri potest, aut etiam eadem hora, quia ex Hippocra. tardare periculosum est, neque expectanda concoctio, quia sæpe nulla fit, aut antequam fiat, æger moritur: quod fieri non potest, si neque causam, neque morbum statim agnoscas. His autem ignoratis, neque victus rationem, neque medicamenta morbo cognoscendum. grua præscribere poteris, quæ recta ratione præscripta morbos in dispositione curare solent. Solent enim peracuti esse, quia inflammatio est interna, vel putredo magna est in magnis vasis. Ad inflammationem curandam non sufficit euacuatio à quauis parte, sed per convenientem regionem, & κατ'ἐξιν facere oportet, & id in principio, quia reuulsio in principio tantum fieri debet. Quòd si non agnoscat incipientem morbum, id non poterit exequi medicus, nùm quòd si medicamentum phlebotomix loco præscribat, non leuiter peccabit. Est etiam facilius morbis futuris occurrere, quàm inceptos, vel factos, aut incrementos curare. Nam facilius est causas illas auferre è corpore, cum adhuc validus est æger, quam iam fractis viribus. Quis non videt sana corpora esse

*Causa morbi,
& morbus
cognoscendum.*

fortiora, & vim medicamenti vehementioris perferre facilius? Quare facilius erit illos noxios humores, quia pauciores, & minus sunt permixti, euacuare, quam post longum tempus ob dictam causam. His accedit quod remedia, quæ causis auferendis apta sunt, morbos frequenter augent, ut ferè omnia cathartica, quæ data ad pituitæ euacuationem in febribus pituitosis, febris calorem augent, ut cholagoga in biliosis. Primò nocent, quamvis secundò vtilitatem experiamur. Quæ astringendo repellunt in inflammationibus, iuvant initio: sed ubi dolor est ingens, illum intendunt, neque illis uti est bonum. Erit ergo præstantius & vtilius, ut repellentibus, & aliis medicinis utamur in neutralitate decidentis, aut saltem primo morbi insultu. Est enim præstantius & vtilius morbos incipientes novisse, quam iam factos. Nā quid proderit marasum novisse, aut elephātem factam, aut Cancrum exulceratum, aut Scirrhum exquisitū (id etiā plebei norūt) neque iam curationē recipiūt, quod ut prædicemus, cognitu est necessarium, vel ne Empyricorum more tales curandos suscipiamus, & sanitatem polliceamur.

Quòd non sit facile morbos cognoscere, & quæ eorum cognitionem obscurent.

CAP.

5.

PRæstantius quidem est futuros prævidere morbos, quam factos cognoscere: verum id cuius non licet: quia morbi cum inchoantur, herbis nascentibus similes *Similitudo* sunt, quæ non nisi ab exercitatissimis discernuntur. Pauci enim Lactucas à Betis primò distinguunt, sic certè morbi aliqui adeò inter se sunt similes, ut sit difficilimum illos ab invicem distinguere. Pauci febrem spuriam duplicem, à quotidiana distinguunt: inflammationem lateris à Peripneumonia, & iis maxime qui pulmones costis alligatos habent: aut hepatis inflammationem à pleuritide partis dextræ: item febres continuas vix à se invicem distinguunt. Huius rei causa est materiæ similitudo, affectiones eadem vel similia accidentia, partium vicinitas, aut continuïtas, vel situs, vel consensus, vel morborum multorum concursus & symptomatum vehementia, quæ

*Quibus di-
stinguitur
feb. putris à
non putri sy-
nocho.*

*Ardentis à
tertiana di-
stinctio.*

*Distinctio af-
fectionis ve-
sicæ & penis.*

morbos occultat. Morbi enim cum ab eadem materia antecedente fiunt, hoc nos solet decipere, ut in febre synoco non putri, & putri videre est. Sunt enim difficiles cogniti, ut exactè distinguantur, eandem habentes materiam, quæ in venis isdem consistit, accidentia ferè eadem, & ex his idem: ob id valdè exercitatum in morbis cognoscendis oportet esse medicum, qui duas has febres distinguere voluerit, quæ sola acrimonia caloris à putredine nata distinguuntur, ut postea monstrabimus. Febris tertianæ & ardentis eadem est materia: ob id in utraque tertio quoque die fiunt exacerbationes: situ tamen differunt, quòd ardentis materia putrescat in venis, cordi & ventriculo proximis: quò fit ut præter alia accidentia, quæ solent comitari febres biliosas, sitis inextinguibilis, linguæ nigredo, & ariditas eis accadat, qui ardente laborant, & illis notis à tertiana continua differt. Tussis, difficilis respiratio in pulmonum affectibus, & aliis quæ thoracem infestant, huiusmodi affectionum confusionē faciunt. Vicinitas renum & coli inuolutio nephriticum dolorem cum colicæ confundit: continuitas extremarum penis cum vesicæ horum affectus confundit. Parùm cauti medici morbum esse in ea parte, ex doloris sensu colligunt, decepti quòd sensus maior sit in vesicæ extremo, quàm in reliqua parte: quia partes extremæ magis sentiunt quàm internæ: quod probatur exemplo morbofectionis rerum, qui in extremitatibus fiunt, vel hac ratione quia nervi in extremitatibus coniunguntur, virtus autem coniuncta, fortior est seipsa dispersa. At huiusmodi affectus distinguuntur partis reiectione. Nam extrema parte exulcerata pus eicitur sine lotio: quod si interna sit affecta, seper cum lotio exit. Dolor qui ad claviculum ascendit, multos decepit quotidie in hepatis inflammatione, & dextræ partis pleuritide distinguenda. Morborum diversæ & variæ species cognitionem nostram impediunt & maximè qui inter se similes multum sunt.

Quamobrem operosa est omnino nostra cognitio: diu: scias enim parit confusionem. Si vnicus esset morbus, ab omnibus facillè & brevi cognosci posset: si duo, nondum esset difficile: cum plures sint, iam promptum non est: verum in tanta morborum & symptomatum

Confusione & varietate, quis potest negare vnum exactè cognosci morbum? Solet & symptomatum vehementium concursus, morbi cognitionem obtenebrare: eorum quippe magnitudo obscurat, vt maius lumen officit minori.

Qui certò cognoscere poterit, & futurum prauidere morbum, prudens medicus.

CAPVT 6.

FVtutorum morborum duæ sunt species: Alij enim paulò post, alij post longum tempus fieri solent. Horum aliqui cognoscuntur, alij nullo modo cognoscuntur. Non enim cognoscuntur qui causas aliquas habent fortuitas, non necessarias, vel communes multis, multas & tardas, quæ interuenientibus multis mediis suum effectum producere solent, & hi à prudentibus, & causas cognoscentibus prægnoscentur. Qui paulò post enenire solent, dispositiones euidentis, & occasiones manifestas habent, & necessarias vnius effectus causas: quare nō est difficilis eorum cognitio: omnia enim futura ex causarum præcognitione deprehenduntur. At causæ morborum alię sunt internæ, alię externæ. Causa externa non necessario effectum producit, nisi interna moueat in morbis materialibus: interna autem multò certius. Calor enim solis, vel cursus, vel calidum alimentum, non semper febrem accendit, nisi accedat corporis dispositio, quæ facit vt leuis causa multum possit, vt qui obstructionem habent, & Cachymia laborant, facillimè in febres à causa externa incidunt. Id autem ratione etiam physico colligimus. Nam causæ omnes suum effectum producant, si dispositio corporis, & mora sufficiens concurrant. Causæ verò internæ præsentem statim morbum suscitare solent: vt si putredo in humoribus facta sit, febrem dicere possumus: si humorum crudorum copia, obstructionem: & obstructionibus putredinem, febrem, icterum, & alia ad has consequentia. Dent igitur operâ studiosi, qui volunt futuros præcognoscere morbos, & illis occurrere, vt causas cum externas, cum internas, quæ corpus nostrum immutare solent, cal-

*Causarum
morb. duo ge-
nera.*

*Dispositio-
nes.*

leant. Item dispositiones, & quam vim efficientes causæ habeant, quantum in hoc vel in illo corpore efficere, vel quantum vires resistere possint. Hac ratione cum penuriam tritici, & bonorum alimentorum, corruptiorum verò copiam prævidemus, & morbos ex corruptione humorum & pestem prædicimus, iuxta illud Græcorum *μετὰ λίμον ὁ λοιμός*: facit enim ut diu asservata corruptaque alimenta edantur, legumina, & herbæ, & aqua quæ laudata non sunt, unde oritur cacochymia, quæ malorum mater est, hinc pestis oritur. Ex insignibus temporum mutationibus, & victus ratione multum immutata, morbos prælagire possumus. Magnæ item & incompressæ & intempestivæ corporum mutationes morbos excitant, & ciborum usus incommodus. Ob id à carni prius statim morbi fieri incipiunt, tum ob saltationes, tum ob frequenter factas comestiones, & à pascate ob piscium, leguminum, & herbarum usum, morbos expectamus futuros, ad quorum præcautionem iam dictis cibis quadragesimalibus addimus piperum specierum genera & quæcunque vim aromaticam calfacientem, concoquentem & discutientem habent. Legumina enim, pisces, & similia, flatu & cruditates gignunt, ventremque distendunt, & ad articulos prolapsa, articulares inferunt morbos. Quamobrem non in commodè, ut lepidè dicebat, qui Aphor. Hippocratis, cuius initium est, Mutationes temporum pariunt morbos, & constitutiones, addere censebat, vulgi nimirum tempore observato & abusu, quod Martinalia, Regalia, & huiusmodi Bacchanalia præter carni prius soler celebrare. Item annus fertilis multis fructibus horariis abundans, multos excitat morbos, aut quia annus fertilis esse solet, cum præcedens fuit humidus, vel etiam præsens constitutio humida est & pluviosa. Ob frequentes verò pluvias humidius redditur corpus, & catarrhis aptum, & morbis qui ex putredine oriuntur. Talis fuit annus 1556, cum hæc scriberem. Hoc quidam referunt ad fructuum multitudinem, ex quibus febres, putredines, & fluxus ventris fiunt, verum hic annus fuit multum insalubris, ante fructuum aduentum. Quare potius ad constitutionem humidam, quæ præcessit, hæc sunt referenda. Ex fructibus fiunt morbi circa Autumnum: at eo anno morbi

initio æstatis grassati sunt. Annus siccus magna ex parte salubrior est, quòd pauciores pariat morbos. Verùm qui eo tempore fiunt, breuiiores & acutiores sunt. Quo anno frequentiora sunt pyra, cotonea, mespyla, nuces & astringentia alia: fiunt dysenteria multæ & alij fluxus ventris, & febres, quod à me frequenter est obseruatum. Huius rei ratio est, quod qui talibus sæpe vtuntur, aluus est astricta, & meatus interni, quibus excrementa ad intestina solent expurgari, obstructi sunt, tuncque excrementa per aliquod tempus retinètur in corpore, multaque asseruantur, & acrimoniam acquirunt, vel putrescunt, quæ postea magno impetu fluentem Diarrheam, & Dysenteriam efficiunt: cùm putrescunt, varias & difficiles febres excitant. Ex causis internis præsentibus affectum futurum præcognoscere possumus, vt si plethora ad vasa sit, vel ruptionem si saltatio aut cursus, aut clamor, aut exsufflatio magna fiat, vel febres ex inflammato sanguine, vel in aliqua parte inflammatio gignitur, & in ea parte quæ imbecillior erit, morbus firmabitur, aut si alioqui ad hanc confluant humores, vt appoplexiam prædiximus iis, qui meracioris vini vsu caput replent. Ex plethora ad vires, febres, ex putredine sanguinis, vel internæ inflammationes, quibus ad summum est repletio, contingunt. Ex cacochymia bilis biliosas febres, tumores ex bile, pruritus, fluxus ventris prædiximus. Febres quidem, si cutis densetur, & nimis corpus moueatur. Si crassior est humor, scabies tumoresque fiunt, potissimum verò iis qui stuphis, balneis calidis & astringētib⁹. i. exiccantibus, & immodicis excitationibus vsi, humorem ad cutim traxerūt, & non euacuauerunt. Ad horum cognitionem plurimum victus præcedentis rationem agnouisse iuuat. Ex colore item & sensu exacto vel hebeti prænoscere possumus, an in cute futuri sint morbi ex humoris corruptione. Tales enim sunt succi in nobis, qualia fuerint alimenta: & tales morbos gignere solēt, vt si bilis, biliosi fiunt: si pituita, pituitosi. v. d. æ. tides in toto corpore hydrops, hydrocele, ascites ex recrementis serosis fiunt, vt & fluxus sanguinis. In hydropicis color indicat humoris dominium, nisi intrò confugerint humores. Et ex iis, quæ sponte reiciantur, humores in corpore redundantes colligere oportet: plus enim eius

humoris solet euacuari, cuius maior est copia in nobis.

Ex sensu verò sic colligimus. si vlcerosa lassitudo, si pruritus præsentatur, biliosum vel salsum esse humorem significat. Si refrigeratio aut stupor, pituitam: si palpitatio, flatum prædominantem indicant. Si cutis inæqualitas, ariditas cum obscuritate, quæ non ex adustione solis facta sit, melancholiam.

Et quia permulti morbi, & multa symptomata, vt ex cruditatibus, sic ex aliis morbis & symptomatis præcedentibus fiunt, ad eorum præcognitionem scire oportet, quæ symptomata mutuò sese consequuntur, & quæ symptomata aliquas partes affectas consequi solent. Nam ex his partes affectas licet deprehendere: vt tussis sequitur omnes thoracis affectus: atrophia, affectus partium nutritioni dicatarum, vel affectus partium principum, aut principibus subseruientium, vt pulmonum.

Ad vlcera pulmonum sequitur hydrops, vt ad hepatis quoque lienis, & mesenterij affectus. A calidas cerebri affectiones, sequitur motio inordinata totius corporis, vt ad frigidas, quies, & ad humidas, somnus, & ad siccas, vigilæ superfluæ.

Ad Scoromiam sequitur Epylepsia, vel Apoplexia, si multo sanguine plenum sit corpus. A longo aurium tintu, sequitur sarditas. A lachrymis frequentibus, sequitur Aegylops, & alij oculorum affectus.

A sanguinis sputo, Phthisis. A fluxu ventris in Phthisi & Marasmo, mors. A febre erratica, Quartana. A Diarrhea biliosa, Dysenteria, quia intestina redundant pituita ad sui conseruationem, ne excrementa attingant partes internas: Diarrhea biliosa superueniens pituitam colliquat, & internam substantiam arrodit, vlcusque infert. A Dysenteria, Tenasmus. Ab hepatica Dysenteria, Hydrops. A fluxu ventris in hydrope, mors. A Pleuritide non purgata, Peripneumonia, Empyeuma. A Perypneumonia quæ pleuritidem sequitur, mors. A Pleuritide & Perypneumonia habitis, fluxus ventris superueniens lethalis, nisi primis diebus accadat, & vacuetur materia quæ solebat morbum facere. Ab Empyemate non purgato intra, 40, dies, Phthisis. A punctura nervorum & tendonum, Spasmus. Ad mensium suppressionem, & hæmorrhoidum retentio-

nem, aut earum immodicum fluxû, cachexia & hydrops superuenire solent. Item sputum sanguinis in naturis biliosis maximè quotiescunque Pleuritis fit in partibus inferioribus, & in costis infimis, facilius curatur & meliùs, & sæpissimè fluxu ventris. Sputum sanguinis à do si gravitate præsignificatur in eo, qui per intervalla eum tolerare reicere, maximè si tussi arida, vel vehementi infestetur. Ex mœrore & tristitia si diu perseverent, etiam si sit a causa manifesta, Melancholia tandem inducitur. Sanguinis verò sputum sanari vult Galenus, sanguinis missione è vena basilica, cui aduersatur ratio optima. Incisa enim brachij vena, sanguinis maior copia attrahitur ad partem affectam. Quare meliùs est venam malecoli tunderè: Nam sic fit paulatim humorum reuocatio à parte affecta, neque maior fit vacuatio quàm necesse. A frequentibus crapulis & ebrietatibus, capitis morbos, nervorum comuulsiones, & resolutiones colligimus. Ex cruditatibus & motionibus à cibo, obstructions prædicuntur, in corporis habitu, palitationes. Ex pruritu scabies futura, quâdo materia pauca est. Ex frequenti argenti viui attrectatione Tremor. Ex plumbi frequenti fusione, Aphonia. Ex assiduitate circa fornaces præcipuè alchymistarum, rubedo oculorum. Ex Schirro hepatis, aut alterius visceris, Hydrops. A longo fluxu muliebri, vlcus in vtero. Ab vlcere penis malè curato, *περσάρκωσις*. Sunt aliæ morborum prædictiones quæ ex multis Hippo. aphorismis colligi possunt. Pleuritis post longam feb. aut cacochymia superueniens, magna ex parte lethalis. Erit ergo facile studioso, qui accidenia partes affectas consequentia tenet, & morbos sese mutuò consequentes, & ex causis morbificis præsentibus, futuros præcognoscere, & de euentu prædicere, & illis occurrere, eorum generationem impedire, eorum incrementum retardare *κακοιθείαν* temperare, & exitum, qualis futurus est, præsignificare.

Curatio sputi sanguinis.

Methodus cognoscendi morbum incipientem, & quàm sit difficile.

C A P. 7.

MOrbi cum inchoantur, vt & plantæ nunc nascentes, vix cognoscuntur, nec nisi ab exercitato, pe-

Apho. 30. lib.
2.

ritoque medico, ut superius admonuimus, admodum difficile sanè est morbum iam iam incipientem deprehendere. Nam morbi solent dignosci ex suis pathognomonicis signis, & assidentibus: at illa obscura sunt ob eorum paruitatem, ut ipse morbus. Quare eorum beneficio vix morbum deprehendas. Quomodo enim id nobis aliquid indicare potest, quod adhuc non sentitur? Quare non est mirum si non deprehendatur, cum sint, vel Hippocrat. teste, omnia circa principium imbecilliora, in statu verò vehementiora, si imbecilliora, minùs etiam sentiuntur. Verùm alteram subesse causam existimo, cur statim & facile non dignoscantur, quia morbi quorum materia est furiosa, multi fiunt, & nondum firmati sunt, sed nunc hanc, nunc illam partem impetunt. Quare nos aliquando pleuritidem, ob illam à parte in partem mutationem fieri videmus, aliquando peripneumoniam, si rubent genæ, talésque morbi per apoplechiam fieri dicuntur. Ob id est difficilè nondum firmatum morbum deprehendere ob mobilitatem, ut Galenus 2. ad Glauc. voluit, sicque multi medici decipiuntur in morborum distinctione, qui fiunt per defluxiones, & præcipuè quando materia iam breui concoquitur. Sed quia materia quæ fluit ab vna parte in aliam, & diu asseruata est in aliqua parte, iam ferè concocta, & ferè putrida est, ob id citius putrescit, quando fluit in vnam vel alteram partem. Accidit autem aliquando ut morbus non deprehendatur, propter alterius morbi admistionem. Etenim qui biliosus primò apparet, tandem pituitosus euadit, euiecta scilicet bile, aut euacuata, permanente pituita, ut in articulari morbo frequenter euenire videmus, & febribus spuris. Quamobrem haud ineptè herbis nascentibus assimilantur. Sunt enim ex plantis quæ alia folia habent cum erumpunt, alia cum caule emisserunt, ut phu nascentis lata habet folia perinde ac Elaphoboscus: deinde ita inciduntur, ut folia Smyrni imitentur. Coriandrum perinde lato per initium est folio, ut apium, demum finditur, ut fœniculus. Multæ febres à sanguine mediocri excitatæ, in febres biliosas vertuntur, ob id morosa est omnino ac difficilis morborum exacta cognitio. Et danda est opera, ut omnia etiam minima attentè perpendamus, colligamusque, & reuocemus in memoriã

quæ præteriere, vt tanquam ex vnguibus leonem, coniectemus. Dignoscuntur autem eadem ratione, qua futuros dicimus præcognosci. Quare in memoriam reuocare oportet quæ dicta sunt, scilicet causas internas, & externas, quæ præcesserunt, & morbos excitare natæ sunt, vt præcedentem, tum præsentem, vitæ agrotantis institutum, sexum, morbos in eotempore, vel in eo loco grassantes, vel qui grassati sunt. Item est æger rogandus, vel astantes de omnibus quæ præcesserunt, tum ex hisce quæ aliqua ex parte apparent, tu ipse tacitus considerare debes, vt ex illis omnibus aliquam morbi occasionem inuenias, vel aliquod accidens, ex quo possis colligere, vnde inuestigationis initium sumere valeas. Quod si fortè inter narrandum, aut alio modo aliquam causam ex morbificis te inuenire contingat, quid possit ipsa, & quos morbos parere, considerandum tibi erit. Quod si morbi alicuius suspicio nasci videatur, ex eius causæ contemplatione, oportet quod factum est, referre ad illam causam, & diligenter videre, si illius causæ effectus esse hîc possit per resolutionem inuestigatione facta: vel si symptoma aliquod reluceat, etiam videndum est cuius morbi, aut partis esse soleat symptoma. Id verò per resolutionem queritur à symptomate ad omnes suas causas, quæ vel erunt morbi, vel alia symptomata. Illius verò symptomatis causam quærere immediatam non cessabimus, quoad in morbi vel partis affectæ cognitionem hoc velut manu ducente deueniamus. Neque erit statim inclamandum *heureka heureka*, sed illius affectus notas omnes comprehensas æstimare oportet, an huic morbo incipienti conueniant. Quod si talia pathognomonica sint, quantumuis debilia, bene sperare debemus, & quo certiores simus, oportet illam cognitionem ab oculis nostris seponere, & alium morbum huic similem, vel qui à communi causâ fieri poterat, nobis proponere, & eadem ratione examinare, si ea quæ apparent, vel quæ à nobis cōcepta sunt, simili huic morbo conueniant, vel cui plus, cuique melius conueniant. Quod si primum melius representant, primum esse putabimus, si secundum, secundum hoc modo certi erimus in nostra cognitione. Neque nos pudere debet nostræ tarditatis: Nam sat citò, si sat be-

*Methodus
cognoscendi
morbos.*

*Qua metho-
do utendum
morbo inue-
stigando.*

nè. Inuenta enim morbi essentia, vel parte affecta, tutò exequitur, citòque omnia peragenda. Si in principio hæc omnia fecerimus, per totum morbi decursum certi erimus: si à principio erraueris, nihil rectè perficies. Grauis quippe error fit tandem, qui primùm leuissimus erat. Si qui pecuniam dant, recipiuntve, bis aut ter numerum suum referunt ad calculum, ne quis error contingat, quātò magis id pro vita hominis cunctantiùs facere debet Medicus? Præcedentis regulæ exercitationem demus. Fingamus nos ab aliquo vocatos ægroto. Primum à quo tēpore ægrotare cepit, siscitari oportet, ut cognoscamus num sit incipiens nunc primum, vel iam nonnihil præcesserit. Si præcesserit, iam symptomata aliqua apparuerunt quæ in morbi cognitionem nos ducunt. Si de eadem die incepisse morbum, quid fecerit eadem die, vel quæ præcesserint, interrogare oportet, num exercuerit supra modum corpus, aut comestatus sit, aut in victus ratione fecerit aliquam mutationem. Quòd si dicat exercuisse corpus in sole, potasse merù, alimèta calefacientia, aut bilem generantia comederit & constitutio aëdis præcedens calida & sicca fuerit, vel ipse calidus sit, calidum statim esse morbum putamus, cum id singula præcedentia polliceantur. Corpus enim calfacere nata sunt. Quòd si ea parte anni, vel tertianæ intermittentes, vel continuæ grassentur, certè talem suspicabimur morbum: hæc enim non solum morbum esse significant, sed & morbi generationem, vnde morbi biliosi ideam animo concipimus. Quare si calidus sit valde ad nostrum contactum, si amarorem sentiat, si bilis aliquid euomuerit, aut deiecerit, si capite doleat, atque an omnia hæc, vel plurima adfuerint, inspiciendum est. Biliosæ enim febris suspiciōne faciliè præbent. Quamobrem si biliosam febrem semel esse coniecerimus, sic deinceps procedemus, considerantes exercitationem quæ præcessit, si vehementior & in sole fuerit, si error, qui commissus fuit in victus ratione bilem generare, vel geniram accendere potuerit. Quòd si causæ illæ valentes fuerint, corpus biliosum, ratum, & ad febrem dispositum, hoc potuisse gigni facilius credemus. Verum quia vel continuam, vel intermittentem febrem producere possunt, notas intermittentis & con-

tinuæ, huic morbo incipienti, nobisque incognito comparabimus. Primum si cum rigore inceperit, rogabimus, quandiu durauerit prima accessio. Quod si vel quinque, vel octo, vel 12. horas durasse referunt, atque postea sudasse, & febrem ex eo in infebrecitationem defuisse, tertianam intermitentem pronuntiabimus. Si non defuerit post 24. horas, etiam si sudauerit, nec aliquam remissionem senserit, continuam esse dices, etiam si cum rigore inceperit. Solent nonnunquam aliquæ febres cum quadam inæqualitate, & rigore, quamuis sint continuæ, incipere, quamquam ab Hipp. dictum sit, Quibus quotidie rigores fiunt, quotidie febres solvantur. Quod sanè verum est si de insigni rigore, qui verus est rigor, dictum intelligatur. Ad nouam percussationem redire oportet, ut cognoscamus ex quo genere febris continuæ sit. Num sinochos vel *synecis*, i. continua vel continens. Fiunt enim à sanguine, & aliis humoribus in venis putrescentibus febres continuæ. Quod si continua sit à sanguine, verè continua illa est semper sui similis, & æqualis. Nam vel semper increcendo procedit, vel in eodem esse videtur, vel semper decrescit. Quod si æger vel astantes fateantur, ut adhuc simus certiores, notas redundantis sanguinis inquirimus, ut si sit in vere & plethora appareat, si multum dormiat, si victus ratione multum nutriente usus fuerit, sanguineam esse febrem colliges. Neque verò hinc est insistendum. Nam cum duplex sit febris à sanguine, alia ex putrefacto, alia ex inflammato, has distinguere oportet, quod potissimum hæc signa docebunt. Vel sit somnus à sanguine irrigante cerebri substantiam. Quare somnus longus magnam irrigationem indicat, quæ fit à multo sanguine. Si calor mitis fuerit, & plethora magis ad vasa, quam ad vires, febrem ab inflammato sanguine certò affirmabimus. Quod si calor acris fuerit, & plethora magis ad vires, quam ad vasa, & minus dormiant, plus sitiant, putrefactum esse sanguinem, qui febrem excitauit, coniciemus, prædicemusque delirium maius, & ad septimum vel ultra se extensuram. Si verò à sanguine inflammato excitetur, quarto vel quinto, vel ad summum septimo die soluetur, nisi in aliam transeat. Quod si non ex sanguine fieri ex notis

Tertianæ intermitentis indicia.

Apho. 63. lib. 4.

Noua percussatio.

Continua febris signa.

Sanguinis redundantis signa.

Signa corruptionis sanguinis

cognouerimus, ex continetibus esse coniiciemus, scilicet quotidianam, tertianam, vel quartanam continentes, quia fumi, qui eleuantur in cerebro ab humore putrido aciores sunt, & ideo vigilas inducunt, quas febres eadem methodo, eadem die cognoscas, si consideres an multum abundet corpus, an sit aestas, an tertio quoque die exacerbationem sentiat, calor acris & mordax sit, cum quadam cutis ariditate, urinae valde flavae. Sed quia à bile duae febres continuae sunt, considerare oportet num ardens sit, vel tertiana tantum continua. Si sit in exhausta, linguae nigredo, & ariditas, maximus circa ventriculum aestus, separat continuam ab ardente. Distinguntur enim febres & materia & loco, & quo patet mali origo. Quare si haec appareant, ardentem febrem, non continuam esse tertianam dicemus. Adde quod haec febres sunt frequentiores quam vel quotidianae, vel quartanae continuae. Quartana enim continua rarissime fit, ob materiae penuriam, nec nisi post intermittentes male curatas irritatas, aut exacerbatas, vel in pestilenti statu ob carbunculos venenatos grassantes. Quare optimè coniiciemus, si non sit tertiana, vel ardens, quotidianam, vel quartanam esse continentem, & illam potius quam hanc: quia frequentior esse solet. Id etiam ex accessionibus quotidianis circa noctem fieri solitis, & calore febrili minus acris, & siti (nisi fuerit à pituita salsa) coniectabimus. Nam hic maior est sitis, quam in alia. Et ea est, quam Hipp. lib. 4. acutorum, ardentem appellauit, ex pituita salsam genitam, siti minus vigente à quotidiana continua significabitur. Iam vide quomodo ex causarum caloricarum cognitione calorem in aegrotante praeter naturamprehendemus: quod fuit initium nostrae cognitionis dicendum. Nam bilem ex his causis colligimus, ex bile morbum biliosum. Et ex propriis cuiusque morbi biliosi notis speciem specialissimam febris. Ex accidentibus partium propriis brevius & citius ad effectarum partium cognitionem, & morbi dignotionem peruenimus. Ut si aeger de anorexia quaeratur, oris ventriculi affectum esse dicimus, cum illi proprium symptoma sit, ut pulmonibus inflammatis, maxillarum rubedo, fluxus sanguinis tenuis, & aquosus, similis loturae carniū hepatis imbecillitatem significat.

*Quae nota se
parent cōtin.
ab ardente.*

*Accidenti-
bus partes af-
fectus cogno-
scimur.*

*Exemplum
singulorum.*

significat. Ut certior fiat coniectura in ægrotis, alia quædam inuestigamus quæ faciunt ne decipiamur. Quare diligenter inquirimus num ea, quæ has cōiecturas minus certas facere possunt, fiant, ut si difficillimè respiret, aut si febris per fluxum sanguinis narium debet terminari, priusquam sanguis effluat, tota facies rubet: unde ex eo signo pulmones laborare non est colligendum, sed quotus sit dies, observandū, ut cognoscamus an instet crisis, an paulò post futura sit: vel si æger sanitatis tempore facie sit rubicunda. Quòd si hæc non adsint, certissima erit nostra coniectura, & rubedo faciei Peripneumoniam indicabit, non Hæmorrhagiam præsignificabit, si cum ea rubedine æger vix respiret, expuatque spumosa, pituitosa, vel colorata ex bile, dolorem gravem in pectore sentiat, vel puncturam in altero latere. Solent enim, qui etiam *Signa peripneumoniam.* sentire pūctorium dolorem per consensum membranæ succingentis costas, vel in quibus hominibus pulmones membranis alligati sunt. Nam aliàs liberi videntur. Fluxus ille sanguinis diluti signum erit imbecillitatis hepatis, ut prædiximus, nisi fortè ab hæmorrhoidibus fluxerit. Nam corpora cachexia laborantia, sanguine aquoso abundans, quem per hæmorrhoidas reiciunt. *Signa imbecillitatis hepatis.* Quare diligenter erit distinguendum, num ab hepate, vel ab hæmorrhoidibus fluat. Id facillimum erit factū, si quis sedem inspiciat, vel balanum immittat, ut exploret an venæ fedis turgeant, non enim illinc alioqui fluit *Indicia fluxus sanguinis ab hepate.* sanguis. Tumor & gravitas hepatis & color faciei non omnino illaudatus ab affectu hepatis esse fluxum illum sanguinis ostendit. Appetentia deiecta ob pituitæ dulcis *Appetentia deiecta.* redundantiam apparet, vel quia in principio pastus vixit meracius æger assumpsit, quod famem solvere solet, vel iusculis pinguibus, dulcibusque est usus. *Cause inappetentia.* Quòd si hæc non affuerint, vitio oris ventriculi deiecta erit appetentia, vel calidæ intemperaturæ. Ergo si æger tussiat, *A tussi morbi inuestigatio.* à tussi inuestigationis initium sumemus, inuestigabimur. *Pleuritis.* que, ratione cuius affectus, vel partis hoc fiat. Agnoscenda *signa & peripneumoniam.* autem ex aliis accidentibus adiunctis, ut si tussiat & febricitet, & respirationis difficultatem sentiat, & patiat, sputum reddat coloratum, si dolorem pūctorium

*Atrophia.**Obstructio
hepatis.*

habeat, latus pati inflammationem dicemus: Peripneumoniam verò si rubeant maxillæ, vel difficiliùs respiret. Ex vno symptomate aliud cognoscimus, & ex vno in aliud deuenimus, vt ex vno morbo in alium, vt si Atrophiam videamus corporis, illius symptomatis causam inuestigamus, distributionemque alimenti impeditam, vel alimentorum prauam confectionem ex eo arguimus. Impeditæ distributionis causa potest esse gibbæ hepatis obstructio, quam ex hepatis grauitate post secundam concoctionem, seu in transitu alimentorum notabis: Vel intemperies insignis cordis, vel aliarum partium, quæ nutritioni sunt destinatæ, vt ventriculi huiusce rei causa. Hinc manifestissimum est ex vno symptomate vel ex vna occasione nos resolueri, posse inuenire partem affectam, & morbum ipsum, & hanc rationem in omnibus affectibus seruare oportet, vt citò & certò morbum, morbi que causas cognoscamus. Nunc verò inuestigare oportet quomodo à genere communi ad speciem specialissimam venire possimus. Est enim facile febrem cognoscere, difficillimum hæc ab illa dignoscere. Tamen hoc primum curare debemus, vt ad certum genus affectionum referamus.

Quomodo genus morbi inueniri queat.

CAPVT 8.

Similitudo.

Affectuum multitudo vna est ex causis difficultatis cognoscendorum morborum. Facit enim confusio- nem multitudo, vt superius demonstratum fuit. Quare imprimis illa est auferenda aliqua ratione, vt facilius sit generis inuestigatio. Nam quæadmodum grana milij, vel papaueris nigri non faciliè dignoscuntur in magno aceruo ex fabis, trinco, eruis, ciceribus & reliquis simul confusis (occultantur quippe à multitudine aliorum) Sic sanè multi morbi ob aliorum mixturem, & plurimorum symptomatum concursum, & confunduntur, & occultantur. Quare si quis velit parua illa semina inuenire, primum auferat fabas, cicera, triticum, & alia maiora, quibus ablatis minima promptius deprehenduntur,

ex eorum figura, magnitudine, colore, & cæteris. Eadem viâ parui morbi, aliorum multitudine semorâ, facilius deprehenduntur. Ob id illum quasi infinitum morborum & symptomatum numerum redigere oportet ad summa quædam genera, quæ quò magis vniuersalia sunt, eò nobis facilius occurrunt, & ab his descendendo ad ultimam speciem per differentias deuenimus. Sit igitur genus generalissimum affectus præter naturam: in quo genere & causæ, & morbi, & symptomata comprehen- *Affectus præter naturam genus summum.* duntur, & veluti in tabella quadam picta habere oportet, quòd quicquid præter naturam accidit in corpore, vel est intemperies, mala conformatio, aut solutio continuitatis. Qualitas mutata retentum aliquod, reiectum, dolor, tumor, functio læsa, ad natum & vitium cutis. Nos paucioribus contenti esse possemus. Nam dolorem ad actionem læsam referendam esse dicere possumus, vel plura addere. Verùm ne ob paucitatem methodus esset difficilior, vel ob confusam multitudine n obscurior, his tantùm contenti esse voluimus. Et quòd symptomata complexi sumus, id factum est de industria, quia multi morbi, nomine symptomatum significantur. Illa rationem causæ habent, alia symptomata producendo. Huius methodi vsus talis erit sic ratiocinando. Laborat aliquis: ergo affectus vnus est, ex iis quæ præter naturam dicti sunt, ratione cuius malè afficitur. Affectus verò hic, non vt in Philosophia, affectio Aristoteli, sed generalius pro dispositione, functione læsa, morbo incipiente, vel qualitate, & pro omnibus rebus quæ nostro corpori accidere possunt, sumitur. Oportet nos ad aliquem horum affectuum reducere morbum, id facere nequimus, nisi subtractione aliorum generum. Quare si omnia vno excepto, ablata sint, quòd reliquum est, oportet huc esse affectum de quo æger conqueritur. Subtractio verò sic fiet interrogando ægrum vel astantes, si præsentis fuerint, vel eum, qui nos consulit: & debemus ab eo affectu incipere, qui manifestior est, vel ægro, vel astantibus vt num dolore aliquo afficiatur æger. Nam si mente constet, non potest hunc ignorare. Quòd si neget, ad esse dolorem credendum est, & ad aliud magis manifestum genus veniendum est. Si dicat se dolere, eo modo

progredi oportet, donec ad imam speciem doloris, & partem affectam venerimus. Hoc verò docebimus capite sequenti. Rursum interrogandum si aliquid immodicè excernat, ei assentiendi credendum, & quod reiectum est, considerandum, ut affectus speciem inueniamus: id etià suo loco docebitur. De huius cōtrario statim quæremus, nunquid sit retentum, quod solebat effluere. Si annuat, quale sit, inuestigamus. Nam id sepius morborum est causa. Tumor quia faciliè sensu deprehenditur, de hoc nobis faciliè constabit interrogantibus, potissimum cum externus fuerit. At internum vulgus laret. Ob id rursus erit interrogandum an grauitatem, vel duritiam sentiant. Illis enim duabus notis tumores, qui ad insignem magnitudinem non perueniunt, deprehendi possunt. Se de eorum cognitione postea. Quòd si aliquis ex his reperiatur, in hoc sistendum, nec erit opus aliorum tumorum inquisitione. Post tumorem, de adnatis percunctabimur, deinde ad solutionem continuitatis deueniemus, quia & ipsa euidentis est. Deinceps cutis vitia considerabimus, quæ sanè visui cōspicua erunt, ut si fuerit Scabies, Vitiligo, &c. De intemperie deinceps rogandus erit, num sentiat caliditatem, vel frigus in aliqua parte, aut toto corpore. Quòd si negat, ad aliud genus est descendendum, quod adhuc in qualitate sit, ut ad colorem, oris saporem, & alia quæ secundæ qualitates dicuntur. Quòd si nullum ex iis, necesse est malam esse confirmationem, aut actionem læsam. Hæc enim duo sunt reliqua: functio læsa dicitur, si malè videat, audiat, sentiat, gustet, ratiocinetur, concoquat, & alia vitæ munia perperam exerceat, quæ ab egroto faciliè recipimus. Quædam etiam ariolabimur. Si mala est conformatio, erit inuestiganda illius species, ut si fuerit vitiata figura, magnitudo, numerus aut coniunctio. Id erit faciendum quando neque ex vrina, neque ex alia occasione, aliquod initium inuestigationis possumus habere. Nam si morbus aliquis grassetur, ab eo inuestigationem inchoabimus, aut saltem ab eo aliquam suspicionem habebimus.

Functio læsa.

*Conformatio
mala.*

De doloris specie inuenienda & parte affecta.

CAPVT 9.

Quia dolor tristis sensus ab ægrotis facillè sentitur, nisi mens laboret, optimum erit à dolore inuestigationis initium sumere. Sed vt partem affectam methodo inueniamus, prudenter interrogare ægrotum oportet, vel eum, qui nos adit consultandi gratia, num doluerit, quia fieri potest, vt cessarit post excitatam inflammationem, vel quia lassitudo spontanea morbos præcedere solet, vel dolor in aliqua parte sentiebatur, postea non sentitur, vt in Pleuritide, cùm in Peripneumoniam mutatur, aut cùm superuenit Phrenitis, aut Paraphrenitis. Si respondeat toto corpore dolere, aut doluisse, corporis lassitudinẽ, seu corporis defatigationem indicat. Sed vt certiores simus, num sit lassitudo spontanea, & lassitudinis speciem cognoscamus, rursus illum interrogare oportet, si præcesserit cursus, aut saltus, vel motio aliqua immodica, quæ sufficiat ad faciendam lassitudinem seu corporis defatigationem. Ex iis ubi præcesserint, colligimus non spontaneam esse lassitudinem. Et quia lassitudinum spontanearum tres sunt species, vt *Lassitudinũ tres species.* quæ infestat inueniamus, interrogare oportet num sentiat membra fracta, vel cæsa verberibus. Quòd si annuat, tensionem lassitudinem esse oportet: si neget, sciendum est an puncturam in cute sentiat: Nam exulceratoriæ indicium est, aut conuulseratoriæ. Quòd si vtrunque sentiat enim tensione & calore, inflammatoriam esse dicemus. Quare talem affectionem esse noscemus, & futuram prænuunciabimus, & materiæ antecedentis naturam. Tensionem enim morbos à plenitudine indicat: Vulneratoria, à cachymia. Iam si quis iis indicis adiungat aëris constitutionem præsentem, & quæ præcessit, & quæ futura est, particularem naturam ægrotantis, (qui biliosus est, potius corripietur lassitudine vlceratoria, quàm tensionem, aut phlegmonode) morbos peculiariter grassantes, & notas illorum morborum, de quibus suspensionem habemus, morbum præsentem, vel futurum certò præcognoscemus. *Morbi galli- si indicia.* Quòd si æger in toto corpore, sed magis circa omopla-

tas, pectus, circa tempora, & aures, vel artuum iuncturas sine tumore sentiat dolorem, de morbo Italico suspicandum est, quia hæ partes in eo morbo sepius dolent. Quod si huius morbi materia frigida sit, & hæ partes, quia frigida, à frigido facile læduntur, neque tamen statim ferenda est sententia, quàm prius intellexeris, rem habuisse cum muliere immunda, & alia signa adiunxeris. Si verò æger respondeat se non dolere toto corpore, particulatim quærat an caput doleat, an ventriculus, an latus, renes, omoplatae vel aliae quædam partes. Frequentius enim dolent capite & ventriculo, quia in multis morbis hi dolores fiunt. Quod si respondeat caput, vel aliam partem dolere iam sciendum est, num per consensum an primariò id accidat, ut si caput doleat per consensum ventriculi, uteri, aut aliarum partium. Si in clavicula dolorem sentiant morbo in latere existente, aut hepate, aut liene, aut alio viscere. Scimus autem dolorem fieri secundariò & per consensum, cum morbi alicuius notæ in aliqua parte affecta apparuerint, ut si primùm dolere cæperit stomachus, si nausea præcesserit, acidus ructus, vel nidolentus, &c. per consensum ventriculi hunc esse affectum credimus ob cruditatem. Quod si vomat, & à vomitu dolor remittatur, vel à cibo per consensum ventriculi, hæc fieri credemus. A cibo, qui fit dolor à causa calida, vel morbo Italico, remittitur, non tamen qui fit ab hac lue, fit per consensum ventriculi, sed ob distentionem membranarum cerebri, aut pericranij. Per consensum semper aliqua pars laborat, quæ alicuius alterius partis sequitur affectum, quem ex iis quæ præcesserunt, & notis cuiusque partis deprehendemus. Et illæ peculiariter solent per consensum laborare partes, quæ cum primariò laborantibus natura consensum particularem habent, ut uterus cum posteriore parte capitis, ventriculus cum capite, uterus cum inguinibus & mammis, iecur cum clavicula & dorso, & costis mendosis, circa partem dextram: Nam ipsum est in dextris, idque per membranam succingentem costas, quæ & diaphragma constituit, & cum peritoneo iungitur, quibus duabus tunicis omnia inuestiuntur viscera. Extremum mentulae cum vesica habet consortium, & intestina cum ventriculo, nervi omnes cum cerebro, re-

*Morbus per
consensum
ventric. quò
discernitur.*

*Quæ partes
dicuntur per
consensum
laborare.*

Et cum intestinum cum utero, & collo vesicæ, & contra. Quæcunque enim similem substantiam habent vel continuitate, vel venis, arteriis, & nervis simul iunguntur, ea particularem consensum, vel consortium habere dicuntur. Cum inuestigando iam inuenerimus ægrotum aliqua parte laborare, interrogare oportet an interna, an externa magis doleant. Præterea dolore ne punctorio an tensivo, an gravi, vel pulsatorio. Et quia ægri hæc non intelligunt, sunt interrogandi per periphrasim, quæ doloris proprietatem exprimit, ut si suspicemur dolorem esse punctorium, ut in doloribus capitis, & laterum fieri solet, quæremus num sentiant se veluti acu, aut stylo pungi, si annuat doloris speciem habes, & partem affectam. Est enim membranarum dolor talis. Si dolorem tensivum esse putamus, quærimus an velut distentionem quasi pars foret rumpenda, sentiat, idque cum gravitate fit, vel leuitate. Illud verò repletionem humoris, & ab ea distentione significat: hoc ex flatibus aut spirituosâ substantia fieri ostendit. Si dolor sit pulsatorius, sentiet arterias circa illam partem multum pulsantes, quia comprimuntur. Quod si pars comprimatur, dolorem leuari ex molli compressione sentiunt. Gravem dolorem patiuntur cum veluti pondus sentiunt: Pars etiam quæ laborat, speciem doloris indicat. Nam si pars exactè non sentit, ut sola ambiente tunica, huic gravis est dolor, si membrana doleat, punctorius. Si locus arteriis compositus, & pauca carne, multis constitutus membranis, quæ spatio angustiori coercentur, ut in temporibus videre est, pulsatorius ferè fit dolor omnis, idque potissimum accidit, partibus exterius laborantibus. Quod si externam partem laborare dicat æger, ea erit tangenda, ut tumore deprehendamus si quis sit, calorem etiam & frigus. Quod si tumor appareat, videndum est num rubeat, caleat, pulset, quæ phlegmones notæ sunt. Si plus caleat, minus tumeat, minusque rubeat, Erysipelas censendus tumor talis. Sin multum intumescat, nihil aut parum doleat, tumor si laxus, albusque, OEdema est. Si durus & sine dolore, Schirrhus. Si durus & cum dolore punctorio, Cancer. Sed hæc omnia exactius in tumorum distinctione docebitur. Si dolor fuerit cum calore, aut frigore partis, sed sine

An dolor internus vel externus.

Gravitas cum tensione quid, aut lenitas.

Pars affecta speciem indicat.

Phlegmones signa.

O Edematis & Schirri. intempe. signa.

tumore, intemperiem quandam, eamque ingentem admodum esse dicimus, atque is dolor si diu perseveret, inflammationem aut abscessum expectare oportet. Si internam partem dolore dicat æger, ut sciamus num sit cum inflammatione, vel sine inflammatione, interrogandus est num sitiat, & caleat toto corpore. Siccitas tamen non potest vehementes inferre dolores (neque enim affatum sit, quod requiritur in dolore excitando vehementi) humiditas etiam non nisi ob copiam. Quare propriè caliditas aut frigiditas habent dolorem. Id si fateatur, februm adesse oportet, & ex consequenti inflammationem: siquidem materia à longinquo trahitur. Nam si à proxima parte, sit Abscessus, & omnem tumorem calidum significat. Quare statim notas illius affectus proponere oportet: ut probemus nostram coniecturam, ut si in latere supra vel infra costas mendosas sit is dolor, tunc querenda erit doloris species. Si sit punctorius, Pleuritidem significat: si gravis, hepatis, vel lienis inflammationem, cum febris adest: sine febre Schirrum esse ostendit. Id verò est cum dolor infra costas sentitur. Cum supra mēdosas, & difficillimis est respiratio, & tussis adest, sciendum rursus an gravis dolor est, an punctorius: is enim certò Pleuritidem, ille Peripneumoniam monstrat. Gravis dolor cum situ partis, sedem affectam, & morbi genus perpetuo indicat, ut si fuerit circa renes grauitas cum febre, in renibus inflammationem esse cōiicimus. Si circa dextram partem, & cum tussicula inani, & aliquantula respirationis difficultate, iocinoris affectum declarat. Si in sinistra hoc sentiatur, ferè ad renum regionem, & ad inferiorem partem ventriculi, splenis morbus erit. Si circa regionem vesicæ, cum aliqua retentione urinae, vesicæ inflammationem. Si circa umbilicum cum vomitu foetido, & alui astrictione, gracilium intestinorum inflammationem significat. Id etiam accidit collo uteri inflammato, sed absque grauitate. Si inter umbilicum & thoracem, quasi ad partem posteriorem vergens cum vomitione, & nausea, vel cardiogmo, vel syncope, oris ventriculi superioris inflammatio est. Quod si dolor in anteriore quoque parte sit, ventriculi ipsius. Si dolor à parte posteriore, & renum regione ad

Philo 4. methæorum.

Inflammationis intestinorum gracilium signa.
Ventric. oris superioris inflammationis.

partem anteriorem vergens, fuerit acutus, & vehemens, calculus in vieteribus est impacius, vel delabitur, vel etiam pituita viscosa, vel pus affatim reuditur. Si à sinistro ad dextrum per superiorem partem ventris dolor moueatur, colicus est iudicandus. Si dolor in capite sit, & febris adsit, interrogare oportet, si cum febre inceperit, vel paulò post: si inceperit & perduret vsque ad statum, aliquam internam partem affici significat, & futurum delirium ostendit. Si non durauerit, aut fortior tandem sit factus, vel inceperit post tertium aut quartum diem, earum dierum numerus scire oportet. Nam si morbus sit acutus, æger iuuenis, facies rubicunda, fluxum sanguinis narium significat, vtilem quidem si præcesserint signa concoctionis, neque Peripneumonia sit, vel Lethargus. Quòd si sit peripneumonia pituitosa, & non præcesserint signa coctionis, malum erit, quippe experientia est obseruatum in Lethargo & Peripneumonia pituitosa esse noxiam hæmorrhagiam è naribus, vt Galenus 3. Cris. annotauit. Quia non purgatur hac euacuatione materia efficiens Peripneumoniam pituitosam, vel Lethargum, sed vires tantum deiciuntur. Si caput doleat, & facies non rubeat, nec venæ turgeant circa collum, frontem & faciem, sed tremat labrum inferius, & erosio circa ventriculum sentiat, aut tensio, aut inflammatio, crism per vomitum præsignificat. Si hæc, die crism præcedente, appareant, vt si quando caput laboret, totum corpus commouetur & labrum inferius, expectanda est crisis per fluxum sanguinis narium, si tunc materia in capite contineatur. Si doleat caput sine febre, interrogare oportet an totum corpus, an pars tantum laboret. Si vna dūtaxat, an sit dextra, vel sinistra, & superior vel inferior, atque interna an externa, item an continuò infestet, an identidem repetat. Si frequenter accidat siue cum vomitu, siue absque vomitu, cum hoc fiat statis temporibus, Hemicranæus dolor appellatur. Si anterior pars capitis doleat, Cæphalalgea dicitur lib. de Locis affectis. Cum est à multo tempore dolor, Cæphalalgea dicitur. Doloris causam ex iis quæ diximus, facilius inuenire, vt si tensius fuerit absque grauitate, ex vaporibus est: si vehemens & punctorius, ab humorum ratio.

*De distinctio
ne doloris ca-
pitis.*

*Quib⁹ noxia
hæmorrhagia.*

*Vomit⁹ in-
dicia.*

*Hemicr. &
Cæphal. sig.
Causas da-
loris capitis
inueniendi*

acrimonia est, ut sit in collo vesicæ, quod exactè sentit, non verò in vesica, licet membranosa sit, quia minùs sentit. Si cum gravitate & pulsatione est plenitudo, quo tēpore soleat potissimū infestare, scire oportet. Nam si noctu doleat, & cum insigni refrigeratione partium extēnarū, si magis circa tempora, & aures cum frequēti spuitione, cum dolore sterni & omoplatarum, certissimū est morbi Italici dolorem esse. Quare interrogare oportet, num aliquando sit passus hunc morbum, ut sciamus num morbus sit incipiens, vel recidiuus tantum. Quòd si fateatur, morbi cognitionem habemus. Si cōstanter neget, aut quia ignorat, aut quia celare vult, occasionem morbi, aut ea quæ præcesserunt, inuestigare oportet, ut si tumores venerici præcesserint, vel Parastatatum inflammatio, quæ vulgo dicitur (*Pissechaulde*) fiatque à semine acri accumulato & putrescente in Parastatis, unde ægri purulenta deiciunt, dolorem Hispanicum esse certissimum est. Aut si post humectationem pedum, caput dolor recruderit cum aliis prædictis signis, recidivi morbi notæ sunt. Quòd si morbus antiquatus sit, inspicere oportet, si circa caput tumores appareant, qui aliquando sua spōte discutiuntur, aliquando perseverant. Possunt enim sine tumore dolores caput tentare, sicut articulos, quod huius morbi maximum est signum. Fiant enim dolores in aliis morbis in ipsis articulis, sed non sine tumore. Si sentiat hirsitatem, & quasi erectionem pilorum, morbum iam firmatum esse certum est. Quòd si tumores in tibiis, vel in sterno, vel fronte, vel brachio, cubito, femore, vel sint tumores Schirrofi, inueteratum morbum esse ostendunt. Si remediis convenientibus adhibitis, hæc non curentur, etiam si negent, morbus tamen est Hispanicus, cum ea certissima sint iudicia. Si doleant ventre sine retentione aut immutatione vrinæ, & alui recrementorū præcesserit cohibitio, ex his colicus dolor significabitur. Quòd si contra immutetur, aut retineatur vrina, fluentibus alui fecibus, & dolor in hypochondrio dextro, vel sinistro ad illa magis sentiat, aut etiam à parte posteriore ad anteriorem vergat, Nephriticus est. Si dolat mulier circa coxam, aut inguina, interroganda est num enixa fuerit, aut passa abortum, aut immodicè flu-

Morbi Italici certissima signa.

Hispanicus morbus.

Colici merbi & nephritici signa.

zerint menses, vel retenti sint. Ex his arguimus non esse coxendicum dolorem, sed in vteri ligamenti vitium consistere. Quòd si hæc non præcesserint, sitque dolor magis in interna parte quàm in externa, & antiqua magis, quàm in postica, dolor coxædicus esse potest. Articulorum dolores partem affectam, & ipsum affectum indicant, sed cum sint aliqui per defluxionem facti, alij tantum per decubitum humorum, scire oportet num per defluxionem, vel per decubitum fiant. Qui sensim fit sine magno tumore ab insigni frigiditate, & à recrementis sensim in parte imbecilla collectis qualis est qui fit à morbo Italico, per decubitum fit. Qui cum magno tumore & affatim, per defluxionem bullis, vel pituitæ tenuis, vel amborum permixtorum, vel sanguinis, vel melancholiæ, si Paulo Æginetæ credimus. A sanguine quidem fieri potest, sed à melancholia rarissimè. Nam quemadmodum Pleuritis non fit nisi rarò à melancholia (vt docet Hipp.) Qui acidum eructant, rarò Pleuritide corripiuntur: sic neque articularis morbus. Est enim humor crassior, quàm possit affatim defluere, aut in tam densis partibus recipi. Adde quòd melancholicus succus sine dolore tumorem facit, & aliquando sine sensu, vt in Scirris apparet, idque vel quia stuporem inducit sua frigiditate, vel sua siccitate, ἡνικατέλειαν partis aufert, vel sua crassitie obstructionem partis facit. Quare non videtur Pauli sententia satis certa & euident. Dignoscitur autem doloris materia à tumoris magnitudine, & doloris proprietate, necnon à victus ratione, quæ præcessit. A bile fit subito & subito dissoluitur sine magno tumore & cum maxima caloris acrimonia, & vt breuiter dicam, quæ in Erysipelate apparent, omnia spectantur hîc. Iuuenibus magis quàm senibus, viris magis quàm mulieribus accidere solet, cumque frequenter natatione in aqua frigida, & aquæ potu curant. A pituita verò fieri certissimum est, sed non sola: facit enim tumores indolentes, & laxos, qualis non est Articularis morbus. Sed si quando à pituita fit, intellige fieri permixta bile, vel fecce, vel spiritu, à quibus dolores sînt in parte sensili. Quare non Oedema simpliciter, qui laxus est, & indolens, sed Erysipelatodi, argumeto est, quòd vbi ea quæ præter

Vitium ligamenti vteri.

Doloris per decubitum vel per defluxionem facti signa.

Tumoris à bile indicium.

Costarū duplex mēbrana.

pituitam sunt, ob suam tenuitatem discussa fuerint, rubor & dolor abeunt, remanente tumore laxo indolente, cum impotentia membri, & tandem pituita, quæ remansit, crassescente, Tophi fiunt siue nodi. Tumores articulis facti ab humorum crassiori parte, à calculis loco differunt, unde Nephritici sæpe euadunt Podagrici, & contrà. Qui laborant colico dolore à causâ frigida, sitiunt aliquando. propter clamitationes. Quare quærendum, num sentiant caliditatem in toto corpore: quod si fateantur, huic dolori interno coniungitur febris. Costæ omnes habent duas membranas, vnam propriam Præcostum vocant, alteram communem, quæ costæ omnes integuntur. Si igitur patitur æger inflammationem in ea communi, non potest decumbere in latus affectum, quia humor impactus facit distentionem, & inde dolorem excitat: Quod si inflammetur membrana propria, idem non accidit, neque dolet æger in latus affectum decumbēs. Dolor punctorius proprius quidem est membranis affectus, non tamen omnibus, sed his quæ alligantur ossibus, aut ea inuoluunt. Si enim ossibus non alligetur, ut videre est in membrana inuolvente iecur, pulmones, cor, & vesicam &c. hoc punctorius dolore non vexantur.

De tumorum cognitione & specierum inuestigatione.

CAPVT IO.

Post dolores, hîc de tumore nobis agendum est, non quod oporteat in inuestigatione morbi necessario hunc ordinem sequi, nisi quando nullius alterius generis suspicionem habemus. Nam si de intemperie suspicemur, de hac scito quod non est dolor. Id enim est primū, quod quærendum statim sciscitamus, & reliquis omissis, ipsius causam & speciem perquirimus. Eadem ratione de soluta vnitare, reteto, reiecto & aliis, semper ab eo exorsi, de quo suspitio est. Sed tumorem dolori subiunximus in tractatione, quia dolorum comites esse solent, imo necessario sequuntur, si hîc diuturni fuerint. Et quia sensus, tumores eos, qui externi sunt, statim deprehendit, cum nihil aliud quidquam sint, quàm quod apparet, de tumore externo

nemo dubitabit. Quare de hoc tantum, siquid rogemus, speciem quærimus. De interno verò quærimus an sit, quid sit, & ægroto non credimus, perinde ac in externo. Non enim possunt ægroti semper internum deprehendere, sed præstantis est medici cum cum regmyriis & propriis notis dignoscere posse. Quare si æger, dolorem passus sit, aut pariat, vel ex alto ceciderit, vel fuste percussus fuerit, tunc num tumor externus aliquis inde factus sit, non immeritò rogabimus: neganti vel asseueranti credendum est. Nos tamen ex causarum natura etiam futurum prædicere possumus. Si est tumor, de magnitudine & paruitate quærendum. Item siue vnus an plures, cum dolore vel sine dolore, affatim an sensim magnus euaserit, durus vel mollis, tensus seu renitens, an tactui cedens cum pulsatione, vel sine pulsu. Iam si magnum esse respondeat & vnicum, affatimque factum, dolorificumque, inflammationem esse colligere possumus, cuius rei vt certiores fiamus, an rubeat, caleat, renitatur, & pulset, deinceps inquirimus. Nam sic verè & certò inflammatio dici debet, faciet etiam ad ampliorem cognitionem, partis affectæ dignotio: Nā in omni parte, iam dicta omnia euenire nequeunt: vnde loci natura affectus quoque nomen indicabit, vt si in oculo adsint rubor, dolorque, Ophthalmiam esse dicemus. Neque enim pulsatur aut renititur. Si tumor in toto capite appareat, sitque carnosus mollis & laxus, Hydrocephalea dicitur, & videtur esse affectus illius partis capitis, quæ pilis integitur. Morbus est peculiaris pueris & mulieribus propter humiditatem. Fiunt alij tumores in capite, qui Talparia dicuntur, quia ad instar aggerum, quos faciunt Talpæ, apparent. Tumores multi per morbum Italicum accidunt ob ossis corruptionem in morbo antiquato. In minus antiquato fiunt etiam, sed sine aliqua ossis labe, quippe à vaporibus frigidissimis, & humidissimis, iique frequenter locum mutant, qui fiunt à pituita, aut flatibus. Aliquando à pituita parti infixa vehementissimi dolores excitantur, qui noctu magis infestant, & calidissimis iuvantur. Ob id ad ignem semper habere caput cupiunt. Nā vehemens tum caliditas, tum siccitas eos dolores leuat, mediocris excitar. Si faciem dicat tumere, de colore oportet interrogare. Si enim rubea sit & sine magno tumore,

Tumores interni.

Ratio inuestigandi tumores.

Loci natura nomen affectus indicat.

Hydrocephal.

Talparia.

Tumorum faciei distinctio.

- Erysipelas.* & cum feruore, Erysipelas affectus est. Nam solet frequenter huic parti accidere. Si magnus fuerit tumor, & sine rubore Catharrum vocant. Ob id num dens doluerit, interrogare oportet. Si enim talis dolor præcesserit, pituitæ defluxio est, & tumor Oedematodes potius censendus est. Si tota facies multum tumeat, & rubicunda sit, vera inflammatio est. Si huic accedat obscuritas, & vesiculæ fiant Phligtenis similes, Carbunculum esse dicimus. Si in collo tumor fuerit vnicus, anginam esse certum est. Si plures sint tumores diuîque, Strophulas esse putamus. Si post morbum acutum protractum, tumor circa aures appareat, dicitur Parotis affectio. Si in mento & alis partibus circumuicinis sint inflammatione & duritie tumor videatur, si in locis degat æger montuosis, & niuosis, vbi fieri solent Broncochellæ, talem affectum esse dicimus. Si in alis tumor est post morbum acutum, neque grassetur pestis, bubo est criticus. Si in eadem parte duri appareant tumores, etiam Strumæ dicuntur. Hoc enim medicis omnibus nondum vulgò receptum est vt omnium quauis in parte glândularum Schirros Strumarum nomine significant, vt inflammationes communi bubonis appellatione explicant.
- Inflammatiō*
Carbunculus
- Angina*
Strophula.
- Parotis.*
- Brōcochella.*
- Bubo criticus.*
- Tumores pectoris.*
- Marbi Italici.*
- Pleuritis externa.*
- Lupia, abcessus.*
- Cancer.*
- Si in pectore tumores fiant, vel in sterno, vel supra costas multas, vel vnā tantum, sic erit distinguendum. Cum supra sternum aut vnā costā fiunt, atque sensim accidunt, de morbo Italico suspicandum est. Quare ad alia signa recurrere oportet, quò certiores fiamus multis conuenientibus. Vni quippe tantum consistere non est tutum. Rarò autem sic fiunt tumores sine morbo Italico, nisi ex fractura, aut laxatis sterni vinculis, vnde gibbositas anterior accidit. Sunt ferè hi tumores abque dolore. Si supra nostras costas fiat tumor, Pleuritis externa, vel abcessus, vel Rupia dicendus affectus est. Quare si fiat repente, Pleuritis externa est: si sensim & sine magno dolore, & quadam circumscriptione, Lupia erit. Si cum dolore, abcessus. Mammis tumore affectis debemus interrogare an sit magnus, an paruus, ruber calidusne: nam sic erit inflammatio partis. Quòd si tumor non fueris magnus, iterum querendū est an cum duritie, vel sine duritie: si durities sensim facta sit, & post mensium retentionem, & cum dolore punctorio liuescat, aut obscurior sit pars, de Cancro suspitio ha-

benda est. Quòd si lactanti tumor durus factus sit, Schirrum glandularum, vel caseationem esse cōiicere oportet. Sed in Schirrio nullus est dolor: in caseatione dolor est similis inflammatione. Circa ventrem tumores fiunt, vel in toto ventre, & erit Hydrops: vel in aliqua parte, vt inter vmbilicum & Xiphoidem, in quo frequentissimè decipiuntur medici. Nam ventriculi tumorem, potissimum ortis ventriculi esse credunt: verum situs, durities, grauitas, & quæ consequuntur, hepatis affectionem, vt cachexia, iocinoris tumorem, indicant. Quòd si cum febre, & dolore est inflammatio, si durities est simul cū febre, & dolore, Schirrosam inflammationem denotat, potissimum si ante febre Schirrum persenserint. Tumores autem ventriculi magis paulò supra vmbilicum, & cum inflatione, ac tensione potius, quàm cum duritie esse solent. Splenis tumor in parte sinistra multum infra costas sentitur, si fuerit maximus: si minor est, sub costis mendosis & inferioribus percipitur. Fiunt tumores in musculis epigastrii, qui hoc nomine discernuntur, quòd musculi figuram quandam retineant, cui insunt. Sunt magna ex parte abcessus, vel Schirri, & magis sub vmbilico, quàm superiori parte, vel quia humores facilius decumbunt in inferiorem, vel quia venæ inferioris partis oriuntur è venis ortis à ramis venarum, ex quibus venæ colli vteri oriuntur, quæ crassiorum & magis melancholicum sanguinem continent. Ob id virginibus, & viduis isti tumores frequentiores fiunt, & magis fiunt in medio ventre, Schirri verò supra aponeuroses musculorum: abcessus verò magis ad latera vergunt, & inter musculos obliquos, vel inter transversum & obliquum ascendentem. Si tumor in vmbilico appareat, Omphacocelæ dicetur. Si verò in alia parte vëtris inferioris, vel superioris non durus tumor fiat, aliquândo apparens, aliquândo latitans, peritonei ruptura est, atque si in ventre virorum inferiori talis appareat, etiam relaxatio peritonei esse poterit citra ruptionem, circa foramen, per quod in scrotum descendunt vasa spermatica, elongatio in modum crumenæ cū suis contentis epiploo scilicet, vel intestinis, vel vtrisque. Et si inferius prorumpat, secundum quod magis vel minus fiet lapsus, diversam sedem constituet. Vbi enim ad pubem tantum perueniat, Bubonocelam facit:

*Mamm.**Schir. casea.**Tumor iocinor.**Tumor ventris.**Splenis tumor.**Epigastrii.**Periton. ruptura an relaxatio.*

*Discrimen à
causis.*

De Herniis.

Pryapismus.

Bubones.

quiescentibus ægris vix apparet, post saltum autem & deambulationem conspicua est. Nec est prætermittendum talem etiam à rupto aliquo epigastrij musculo fieri aliquando posse: verùm si suprà dicta elongatio, ad scrotum tum vique producat, Enterocoele appellabitur, quæ omnes etiam à ruptione contingere possunt. Discernuntur autem secundum causas, ut si à ruptione sine ea, quæ tumorem faciunt, nulla in scroto propius tactui occurrunt: Si ab elongatione cum maiore remittentia, & tanquam in secundo vase sentiuntur, quæ ubi in ventrem recipiuntur, tumor cessat, hæcque nota discernuntur hæ duæ Herniarum species à reliquis, quæ in scroto conspiciuntur. quæ etiam à talibus causis originem non habent, sicutque hæ Pneumocoele, Hydrocele, Sarcocoele, & Cirtocoele. Pneumocoele leuitate perspicuitatēque ab Hydrocele distinguitur. Sarcocoele tumore & duritie testis cognoscitur. Cirtocoele tumorum diuersitate & paruitate in epydidymio & vasis spermaticis ab aliis Herniis distinguitur, necnon in scroto inflammatio esse potest. Discernuntur autem omnes alij tumores ab inflammatione, quod huic propria sit rubedo, calor, pulsus, renixus, &c. Fiunt & multi tumores Scirrhusi, qui, ut supra dictum est, Cheradum nomine, cum multi fuerint, explicari possunt. Fit etiam Phyma, Phigethlon & aliæ glandularum inflammatione circa eam partem. Tumor peculiaris mentulæ est Pryapismus: est autem tensio mentulæ continua. Solet iis accideret, quibus sunt vlcera in extremo penis, vel propter tensionem lassitudinem illius partis, & frequentem coitum cum virginibus. Fiunt quoque tumores ob vlcera tibiæ, vel pedis circa inguina, sed qui ob vlcera pedis dolentia fiunt tantum, communi nomine Bubones dicuntur, qui verò ex coitu accidunt, venerei peculiariter nominantur, & hi solent esse præuncij morbi Italici. Fiunt verò per statum pestilentem tumores in inguinibus, & aliis emunctoriis, ob Carbunculos partium externarum: rarò aut nunquam sine Carbunculo. Aliquando prius accidit Carbunculus, quàm manifestè Bubo appareat. Fiunt tumores circa perineum iis, qui vlcera patiuntur in parte interna, & magna ex parte in abcessum vertuntur, vel in Schirrum. Fit etiam tumor durus in penis superiore parte. In coxa

tumores

Genuum dolores.

*De aneuris.
& signa.*

De varicib.

De Oedemate.

De Anasarca & aliis speciebus.

tumores quoque fiunt, & Schirri in morbo Italico. Circa genu dolor est articulorum, cum inflammatione, vel Erysipelate, Oedemate, aut Schirro. Sed plurimum in genu magna Oedemata & tumores aquosi fiunt, vel flatuosi. Sub genu fit frequentius Aneurisma, quàm alia parte, ob arteriæ tensionem ruptione facta, & sanguine illo arterioso partes illas laxas replente, sine coloris immutatione. Cognoscitur autem, quia primo statim die pulsatur, quod nulli alteri tumori accidere potest. Quare dolor maximus pulsatorius huic erit peculiaris, si ab ortu insit, pars etiam renitatur in dicto iam loco. Et brachiis etiam, & vlnis fit tumor Peponi similis sine pulsu, & sine calore, & caloris mutatione: qui tumor nullam obtinuit nomen, sed similitudine quadam, venę Aneurisma, vel scissura dici potest, nonnulli Carcinomata vocant, si aperiantur, fluxu sanguinis moriuntur. Qui primò erumpit, concretus apparet & foetidus: reliquus autem fisti non potest tam magna aperture facta. Circa genu aut infra, aut supra solent tumores venarum apparere. Qui varicosi dicuntur, illi faciliè dignoscuntur colore ob flatuum copiam, & tumorum mollietie. Apparent enim veluti foliæ in quibusdam locis venarum. In aliis etiam partibus fiunt varices, sed in his frequentius. In tota tibia fiunt duo genera tumorum valde similia, quorum alterum Oedematodes est, & accidit iis, qui aqua intereunte laborant. Pars enim tumet & pallet, si digito cõprimatur, cædit, & impressi digiti vestigium retinet. Tales apparent in Hydropicis & Pthibicis ad finem, atque omnibus cachexia laborantibus. Alter verò est tumor carnosus, & hic propriè est hydropis species, quæ Anasarca dicitur. Quare author introductorij, hydropis quatuor species constituit. Differt enim Hypsarca seu Anasarca à Leucophlegmatia, quod in hac Oedematosi tumores fiunt: in illa verò non est admodum mollis tumor sine coloris naturalis immutatione, ut in polifarchia, nisi quod paulò durior est. Solet esse sine dolore & sine rubore aut inflammatione. Accidit mulieribus iunioribus post mensum suppressionem, & sanguinis missione atque inedia potius curantur, quam aliis remediis. Accidit & iuuenibus nonnunquam, sed in quibusdam magis ad Oedematis tumoris accedit, quando corpus pituitosum est: in aliis verò ad Schir

*De articu-
ri morbo.*

ri naturam, ut in melancholicis, in bene temperatis Poly-
sarchia peculiaris esse videtur. Quibusdam morbus here-
ditarius est. Quidam Elephātiāsim Arabum esse credide-
runt: in illis tandē sūt exulcerationes, vel accidunt iis, qui
ulcera pedum patiuntur. Circa pedes sit Podagra, & hoc
nomine tantū differt à communi articulorum dolore,
quòd magis à materia crassa fieri credatur: quāquam no-
minis ratio videatur significare omnē articulare mor-
bum, qui pedib⁹ accidit ex quavis materia, verū improp-
riè podagra dicitur, & sine magno dolore, & diutissimè
partem occupat: quia ex crasso humore est. Sūt tumores
præter naturam in mediis ossibus digitorū, propter quos
ossa putrent, & decidant. Accidunt pueris & puellis fre-
quentissimè, aliquando & à morbo Italico, vel ob quan-
dā cacoetheian sanguinis. Hunc tumore aliqui appellant
nomine Cheradum sed id absurdum est. Cherades enim
affectus sunt & Schirri glandularū: potius est Melicheris,
quia saniem mellis similem reddunt, vnde nomen ha-
bent. Omnibus partibus accidunt tumores præter naturā,
quos magnitudine, & paruitate, calore, colore, mollitie, &
generationis modo distinguimus. Nam si in aliqua parte,
& corpore plethorico tumor affatim fiat, cum vehementi
dolore, tensione, rubore, & calore, inflātionem esse di-
cimus. Si omnia hæc appareant, nisi quòd lividus sit color,
& phligtenis similes pustulæ aliquot sint, & crusta cineri-
tia, & nigricans, Carbunculi affectio est. Quòd si in emū-
ctorio illius partis tumor sequatur, sitque status pestilēs,
Anthrax est, qui vulgò appellatur Anthrax epidemicus, vel
Carbo, seu pestis, & si potius sit symptoma, quā morbi⁹
pestem indicans in eo loco. Si autem tumor fuerit minor,
in cute magis quā in carne, & cum maximo feruore, &
flammeo colore, vel ex flavo rubescente, qui tactus albes-
cit refugiente sanguine, & statim recurrente, verum erit
Erysipelas phlegmonosum. Si tumor magnus, laxis, sine
dolore, & rubore, & punctione fiat, Oedema dicitur, sim-
plex & exquisitum. Nā si rubeat modicè, & nonnihil do-
leat, Oedema phlegmonodes, aut Phlegmone Oedema-
todes censendus est affectus, ab eo nomine sumpto, quòd
in morbi complicatione superius est, cognomine verò seu
epitheto, ab eo quod est minus. Si à pituita non naturali

*De Inflāma-
tione.*

Carbūculus.

Erysipelas.

Oedema.

fiat tumor, pro humoris diuersitate, diuersi quoque tumores erūt. Aquosior tumorem facit ydatodei. Si magis spumosa sit, & flatulenta inflationem facit, quæ rarò est sine aqua. Si crassior sit & viscidior, Schirrum (vt vocāt) albū facit. Si magis resiccata fuerit, & ossibus hæreat, Exostosis dicetur. Quòd si æqualis fuerit duorum humorum defluxio, Erysipelas phlegmonodes aut Schirrus Oedema, & sic de aliis à Gal. dicitur, lib. 2. ad Glauc. quod nullibi tam exactè distinxerat. Possunt verò omnes tumores ex naturalibus facti humoribus inuicem commisceri, vnde & Schirrus cum aliis tumoribus, non tantum renitens, vt in simplici inflammatione fieri solet: Si syncerus fuerit, cum duritie & sine dolore est: si exquisitus, sine sensu. Et hac nota Cancrī à Schirris distinguuntur. Nam Cancrī dolent & sentiunt. Est verò aliud sentire, & aliud dolere. Sentit Oedema, si tangas, non tamen doler. At ex atro humore factus, aut pituita exactè indurata, neque sentit neque doler. Hoc enim necessesse est, ne dolere quidem, si nō sentiat. Sentire verò potest, & dolorem non pati. Cancrī igitur ob feruorem sentit. Non dolet tamen Oedema ob frigiditatem, quia stuporem inducit adiuuante nimia humiditate partem lavante. Schirrus autem & præ frigiditate, & præ siccitate sensum partis aufert. Omnes ferè tumores à Melancholia, sunt rotundi, & cum glandulis accidunt inæquales, & longo temporis tractu fiūt. Cancrī est semper minor Schirro circa principium, sed tandem maximus euadit, vt Schirrus quoque, si hoc patiat membrum molliet. Venæ distentiæ & varicosa magna ex parte hos affectus comitantur, nec minùs Schirrum, quàm Cancrū. De his igitur singulis est cautè interrogandum, & obseruatione diligenti est inquirendum. Tumor quidem durus, sed parvus fit in partibus carne denudatis, vt circa pedes & manus, & in genere neruoso, gaggliion vocant eum tumorem, nostri nodum à nodis cordarum facta similitudine. Huiusce tumoris duas annotavi differentias: altera est cū dolore, altera doloris experta & supra tendonem fit, vel ligamentū: illa vero supra peruū, qui ne vel lenissimum contactū ferre potest, neque frigus sentire sine molestia. Vnde fit, vt is dolor vehemētissim⁹, sentiat. Huiusmodi tumore præter naturā vidi in vxore D. Bochernis nostrę reip.

*Cancrī &
Schirri di-
stinctio.*

*Notus cum
differentiis.*

*Abcessus.**Stratomata
Ateromata.**Lupia.**Carbo pesti-
lens.**Carbo nō pe-
stil. Et quib⁹
accidit.*

à secretis. Is tumor erat in eo neruo, qui ad pedem descēdit. Fiunt & alij tumores, qui verè abcessus sunt, vt partibus carnosissimis duri, quorum materia sæuo concreto similis est, appellatur verò Stratomata. Alij sunt parui & molles, vt Puls, & Ateromata dicitur. Hi omnes facta apertione & faciliù & distinctius cognoscuntur, aliàs non nisi à diuturnitate & paruitate & maiore & minore mollitie, tales esse coniciemus. Quòd si maiores sint, & duritiem illam, quæ in musculis sentiri, habuerint, Adnata vel Lupia dicuntur. Minores tumores sunt, qui ab humoribus nō naturalibus excitari solent, si Carbunculum excipias, qui non à propria circumscriptione, sed à partis natura, quam afficit, excitato ingenti dolore, magnitudinem habet. Fit maximè mollis. Discernitur is ab inflammatione, vt si peritiùs quoque dictum est, colore liuido, Phlegmenis, crusta, cutis vltione aliqua in parte. Pestilens Carbo ab alio differt, quòd pestilens habeat magna ex parte, imo ferè semper (nisi mors præoccupet) in emunctoriis tumorem, è directo partis affectu Carbone. Differt etiam symptomatum vehementia, & malitia: ob id peracutus morbus est. Habet magna ex parte cordis iactitationem, & lypothimiam ob materię venenositatem, & est contagiosus: non epidemius autem, contagiosus non est. Magna ex parte à causa procatactica excitatur iis, qui pelles tractant, vt laniis, & coriariis, & qui morticina tractant. Fit in facie illis frequentius, quàm aliis partibus, quia manibus sæpius illam partem attingunt, quod indicat manum minù aptam esse ad patiendum omnibus aliis partibus corporis. Nam quacunque attigerint sic infectæ manus, ipsæ illæ & viri dant, & communicant, facièsque vt plurimum hoc patitur, tum præ mollitie, tum quòd magis ad manum sit. Ex his manifestum fit interrogandum esse de vitæ instituto, & de morbis populariter grassantibus. Hac enim ratione epidemicum à non epidemico poterimus discernere, iisque quoque addemus regionū differentias. Nam ex hac morbi quoque species innotescit, vt olim, si Plinio credimus, Gallię Narbonensi familiaris erat, quemadmodum hodie montanis regionibus Cácer, aut Elephas, potissimum in quibus montuosis regionibus solent homines vesci leguminibus salitis & ad fumum exiccatis carnibus tum pi-

scib⁹, & vino generoso aliunde allato, allis, cæpis, porris, sinapi &c Venatores quoque facile iis plectuntur morbis, qui carne ceruina, & aliis huiusmodi ferè nutriuntur. Solent enim hi morbi regionales (Topicos fortè rectè dicim⁹) ob alimenta gigni, vt qui frequenter vescuntur fungis, aut cerasis, Angina infestari solent: qui persicis, lippitudine: qui ficibus, scabie & phriciasi & viscerum tumore: qui nucibus, amygdalis, auclanis & pineis, Cephalalgea & ventriculi dolore, & subuersione: qui caseo, & lacte vel pane azimo, Nephritide. Qui aquam bibunt per argillâ fluëtem, omni obstructione & frequentissimè calculo infestantur: qui aquam lutosam, iisdem quoque malis infestantur: qui aquis salis & nitrosis, Dysenteria: qui aqua ex puteo profundissimo, colico infestari solent: qui aqua niuosa, Broncocele: qui cisternarum aqua vtuntur, obstructioni & alui constipationi obnoxij sunt, ob astringendi vim, quam acquirunt à rubrica fabrili, ex qua magna ex parte picatæ sunt, idque potissimum si recens factæ sint. In veteribus autem ob frequentem ablutioñe manûs inest periculi. Idem patiuntur, qui aquam bibunt per canales fictiles fluëtem. Sed quæ per plumbeos fluit, iuxta Gal. opinionē, ob cerusam, quæ in ipsis generatur, Dysenteriam inducit, quod tamen experientia falsum cõperi. Mõspestuli enim frequentes sunt Cisternæ, in quas per plumbeos tubos aqua influit, quo in loco minus solèt grassari Dysenteria, quâ alibi totius Galliæ Narbonensis, etiam vbi nullæ sunt Cisternæ, præterquàm quòd Cerusa, nisi accuñ adsit, possit generari: Obstructioni verò & alui constipationi obnoxij, qui aquam canales fictiles verrentem bibunt, idque potissimum si nō ita dudum extructa fuerit cisterna. Qui ceruisia ex pomis & pyris & aliis fructibus portione vtuntur, Oedematis, colicis doloribus, & aliis omnib⁹ malis ex pituita & flatibus ægrotant; frequentissimè quoque ex iis leprosi fiunt. Minus rubentem, sed magis tumentem faciē habent. Vnde leprosi albi dicuntur. Tales sunt in Flandria & Normania. Solus restat herpes, qui magis ad vitia cutis, quàm ad tumores referendus est. Nam sine magno tumore fit, quia solius cutis, vel cuticulæ affectus videtur. Apparet enim velut à sole exusta cuticula, & frequentissimè ab insolatioñe maiore fit. Ex rubro flauescit pars, sentit ar-

*Qui morbi
qua alimen-
ta sequantur.*

*Aqua can-
alum plum-
beorum.*

De herpete.

dorem, & si tangas, ex siccitate asperior sentitur. Est Herpes simpliciter dictus, qui parum ab Erysipelate differt, & fortè non alia ratione differunt, nisi quòd à flaua bile excrementitia fiat magis, quàm à naturali Herpes. Erysipelas verò contra, si materia paulo crassior & acrior fuerit, non solum cuticulam offendit, sed etiam cutem exulcerabit. Et quia non solum serpit, sed & cutem absomit, Estiomenos dicitur. Si in parte affecta parui tumores milio similes, sero citrino pleni, phligtenis minores suscitentur. Herpes miliaris dicitur. Hic affectus perpetuò comites habet vesiculas, sed non eodem semper loco, quippe cum sedem mutet serpendo. Iis euanescentibus aliis eiusdem farinae excitantur, vulgò dicunt (vne Dertre) Fiunt iis tumoribus similes, qui Latinis Sudamina, Græcis, Hydrea, aliis, Papulæ sudorum dicuntur. Sunt autem minus flauæ, & magis albescunt, frequentiores & aliquando in tota facie, vel in toto corpore. Fiunt autem cum quis sudare incipiens, frigido aëri se exponat. Sunt aliquando cum pruritu si minores fuerint. Nam maiores absque pruritu esse solent. Fiunt etiam tales tumores à pediculis (vulgò Cnociis) dictis in quibus futura est scabies. Si autem hi tumores multò maiores & bullis similes excitatis ab igne, vel aqua feruenti, Phligtenæ dicuntur, potissimū si in tibiis fiant, à seroso humore collecto inter cutem & cuticulam. Si rumpantur, crustam faciunt, & in quibusdam crusta nigra est, sed sine inflammatione & dolore: atque ea ratione differt à paruis Carbunculis & Phligtenis in carbunculo apparentibus. Variolæ & morbilli à supradictis affectibus facillimè distinguuntur, quod epidemici morbi sunt, nec vnquam erumpunt nisi febre precedente, & frequentius in iuuentute, aut adolescentia (quæ primam omnium ætatum continet) fiunt. Hunc affectum pestem Rases appellat communi appellatione, peculiari autem elogio Papulas pituitosas nominauit. Apparent in cute tumores duri, vt Thymus, Verruca, Acrocordon, & Condylomata, Clauī, & Paronychia. Verum Condylomata frequentius fiunt circa sedem & vterum, quàm in aliis partibus. Clauī verò intra digitos pedis calli, sub planta pedis, verrucæ in digitis manuum, Acrocordon in aliis qui-

Sudamina.

Variola.

Alij tumores.

Clauī.

Acrocordon.

busdam partibus. Thymus frequentius in glande & in ano fit, & in præputio. Refert figuram capitulorum thymi, vel flores thymi. Est enim asper tumor, oblongus & subrubens. Condyloma eiusdem figuræ est, sed æqualis & sine asperitate apparet. Horum duæ sunt differentix: altera est carnosâ colore candida, & sine dolore, sed cum quadam inæqualitate: altera dicitur maligna ob dolorem. Est enim cum maiori scabrie & inæqualitate, & cum lividitate quadam, & facillè degenerat in Cancrum ob similitudinem. Verrux ab omnibus facillè dignoscuntur, differuntque sic, quòd Acro-cordon velut pendet tenui filo, Myrmecia est ampla radice, & capite minùs lato, dolorem si tangatur, sentit, saltem veluti formicæ vellicantis speciem præbet. Paronichia ab unguibus dicitur. Nam ad illorum radicem tumor est. In summitatibus digitorum fiunt tumores inflammationi similes, qui citissimè os putrefaciunt, & postea carnem quandam superfluam ingenerant, quàm fortè antiqui Pterigion appellauerunt, à carne illa superaddita. Quare plura de hoc dicemus capite de adnatis. A causis procatartæcis fiunt tumores ob sanguinem effusum in quavis corporis parte: hūc affectum *eucymoma* vel *eucymosin* vocant. Aliquando sine magno tumore is est, & tunc potius vibices siue livores dicuntur, de quibus cap. de vitis cutis plura dicemus.

Thymus.

Condyloma.

Verruca.

Myrmecia.

Paronichia.

Tumores in oculis fiunt, quorum alij peculiare sunt, alij aliis partibus communes, ut inflammatio coniunctivæ, quæ à parte sumptò nomine Ophthalmia dicitur, alioqui toto corpori communi affectio. Condyloma aliquando ex coniunctiva propendit: ego vnum aliquando vidi, quod superabat ovi magnitudinem. Fit propter cornæ erosionem. Vux procidencia, quæ tumorem refert, & pro magnitudine sua nomen diuersum accipit. Nam cum admodum exigua est, & quasi muscæ capitis formam representat, *Myocephalos* à Græcis dictus est tumor: ubi accreuerit ad acini vux magnitudinem *ephylloma* dicitur. Si magis adhuc increseat, & sub palpebras contineri nequeat, *mylon* Græcis est. Quòd si obduruerit, clavis dicitur, ob similitudinem, quam habet cum clavo reliquas partes afficiente. Totus oculus intumescit per hunc affectum cum vehementissimo dolore pulsa-

Tumores oculorum.

*Palpebrarū
tumores.*

Ægyplos,

Polypus.

Oxena.

torio, atque feruore. Videtur esse inflammatio flatulenta, quæ in cæcitatem desinit, sitque post vehementissimos capitis dolores. Nullum verum nomen proprium adhuc habet. Si absque dolore fuerit, dicitur oculi inflatio, quæ si in vena tunica fiat, rumpitur illa rugositas iridis, & sequitur pupillæ dilatio, Mydriasis vocata, quæ & à causâ procatartica & percussione fieri solet. In palpebris superioribus tumores fiunt, qui si duri sint, Hordeoli, ab hordei figura, vel magnitudine dicuntur: intus latitant nec prodeunt foris, de genere Schirrorum sunt. Quod si tota palpebra intumuerit, & cum perspicuitate, inflatio dicitur Græcis *ephyssimon*. Si absque perspicuitate, à superfluis vigiliis excitatur, Oedematodes tumor est. Fit etiam in his, qui cachexia, & cruditate laborant. Accidit enim ut intumescant his oculi, unde nobis sæpius signum est futuri hydropis. In tanto maiore oculorum tumor fit, qui *Ægyplos* dicitur, & est abcessus in ea parte, qui si rumpatur in partem internam, & diutius saniem retineat, fit fistula lachrymalis vulgò dicta. Hanc si digito, manè potissimum, premas partem, cum lachrymis pus effluere videbis. Si verò magis ad medium ossis nasi descendat, per nares sanies effluet, si digito premas citra ossis perforationem. Id autem fit ob foramen in ea parte positum ad nervorum distributionem in partem internam. Materia enim illic colligitur inter os & cutem, & non inter ossa, quæ Ethmoidea vocant. Nam cum prementibus digitis à parte externa non cedat, qui illic effluet pus digitis prementibus? Ac cute exterius pressâ faciliè effluet pus per illud foramen in narium capacitatem. In interna narium parte in carne illa laxa, à defluxione pituitæ flatulentæ sit tumor, qui cum parvus est, parum conspicuus est, minimum offendi respirationem: si maior totam capacitatem internam occupat, & verè Polypus est. Nam similis est Polypo, & substantia & colore, & figura. Tumor enim est globosus, ut polypi venter, substantia dura, qualis Polyporum, & Sæpiarum caro. Color intus candidus est superficie, identidem colores mutat, ut Polypus, priusquàm indurescat: maior fit in singulis lunarum conjunctionibus, & decrescit aliis temporibus, sed cum magnus iam obduruerit, eandem semper retinet magnitudinem. Si

caro illa accrescat in circuitu naris, & ab acrimonia humoris ulceretur, Ozena morbus erit, à similitudine Polypii, qui ab odore, Ozitis quoque dictus est. Verùm admodum differunt, cùm Ozitis polypus moscum bene redoleat: Ozena verò morbus tetrum inspiret odorem. In ore tumores fiunt cum inflammatione, aut sine ea. Nomen verò illis est varium à diuersis partibus. Si fiat in genis, peculiare nomen malum nō est sortitus, sed inflammatio dicitur. Fit ex catarrho, & citissimè suppuratur ob anhelitum, & loci temporem cum humiditate. Si tumor in gargareone ab eadem defluxione fiat, & longus sit, tantum relaxatio vuulæ, dicitur Columella seu parua columna. Si verò sit rotunda, & globosa pars extrema crassior multò quàm radix, vulua Græcis *Staphyloma* dicitur. Si in glandulis, quæ vtrinque ad radicem linguæ sitæ sunt, fiant inflammationes *antiades* dicuntur. Si in adiacentibus partibus, aut in isthmo fiant tumores, dicuntur *Paristmia*. Glandulæ verò ad linguæ radicem ob morbum Italicum potissimè induruerunt, defluxionibus longo tempore neglectis. dici possunt hi tumores *cerades* internæ, si exulcerentur, causa frequentis expuitionis sunt. Fit tumor sub lingua cum inflammatione, & sine inflammatione. Cum inflammatione est morbus *batracos*, *Ranula* dicitur. Si absque inflammatione fuerit, videtur esse inflatio. Fit similis tumor in lateribus ad radicem dērium, qui cùm ferro adaperitur, pituitam mucosam reddit, nullum nomen obtinuit: frequenter fit iis, qui morbum Italicum passi sunt, atq; recrudescit frequētissimè morbus nisi candenti ferro vtatur, & excidetur, non potest esse *Parocilis*. Nam ex Aërij sententia *Parocilis* est phlegmone, & in carne gingiuarum fit, vnde hoc morbi genus nomen esse puto, ex morbo Italice pituitoso natum, nisi quis velit dicere inflammationem tantum esse: verùm inflatio sine pituitosa materia est, hic autem tumor, vt diximus, pituitam (non solum flatum) viscidam habet. In toto corpore fiunt latæ pustulæ per scabiem, quæ citissimè ad supurationem sponte sua perueniunt. Hactenus de tumoribus externis, qui tactu & visu deprehendi possunt. Interni verò tumores, de quibus iam tempestiuum est agere, ratione magis quàm sensu dignoscuntur, quò fit vt

Tumores oris

*Staphyloma.**Antiades.**Paristmia.**Cerades.**De tumoribus internis.*

ægrotis super hac re minùs fidèdum sit. Hi sunt vel magni vel parui, si magni, possunt etiam tactu deprehendi: si parui, artificiosis tantùm coniecturis.

*Quo pacto
discernuntur
tumores.*

Magui & in ventre inferiore sub septo transuerso, aut sub alia parte molli, quæ præmentibus cedat digitis, sensu deprehendi possunt. idque potissimùm, si regio multùm vi morbi intumuerit, aut saltem non fuerit distenta flatibus, vel aqua, vt in Hydrope, pars quæ eleuatur in tumorem præter naturam, tactu deprehenditur: discernitur verò ex situ partis, figura &c. Nam si iecur Schirro, aut alio tumore infestetur, tractata parte dextri hypochondrij, vel sinistri, vt superiùs quoque admonuimus, tumor apparet. A figura autem, quod veluti semicirculum efformet. Splenis verò tumores magis in sinistra, quàm dextra parte fiunt, & potiùs ad mediam ventris regionem, quàm in superiore sentiuntur. Intestinorum tumores in parte ventris inferiore aut media regione fiunt cum magna inæqualitate, prout essent multi tumores. In collo inferiore fiunt maximè Schirri, qui figura ementiuntur spherulas precarias. Si in superiore ventre figuram ferè rotundam sentias, mobilem vteri tumorem esse dicemus. Si duo tumores ex vtraque parte aut altera tantùm, idque in muliere, testiculorum inflatio est. In viris semine abundantibus tumores fiunt parastium, qui sensibus deprehenduntur in quibusdam post seminis longam retentionem. In aliis intus magis latent & feces retinent. Indicio est, quòd post concubitum minùs apparent in aliquibus, alij reddunt extemèra alui faciliùs. Quòd si non liceat partes has attrectare, vel ob tumorum paruitatem, aut ventris crassitiem, tētionemque astantes vel ægrotos interrogare oportet, num grauitatem aliquam, vel pondus, aut difficultatem, vel impedimentum aliquod sentiunt, vt si in hepate tumorem incipientem, aut incipientes obstructions esse suspicemur. Si tumor magnus rotundus in medio paulò supra pubem, vesicæ tumorem si cum febre inflammationem esse, si sine febre ob retentionem vrinæ esse iudicandum est. Rogabimus si sentiat dolorem ad clauiculam, vel circa partem posteriorem dorsi ad omoplatas. Si in respirando dolorem sentiat, & post tres vel

*Vteri & parast.
tumores.*

Vesicæ.

*Quæ arguunt
hepatis tumores.*

vel quatuor horas à sumpto cibo gravitatem sentiat, aut si nō potest ferre tantam cibi quantitatem, quantam ferre erat solitus, si per ascensum graduum aut equitationem sentiat gravitatem, & magis dextra quàm sinistra parte, si melius dormiat eo latere iacens, quàm opposito etiam vacuo ventriculo: Si excrementa alui immutata fuerint, aut vrina magis tenuis, hæc omnia tumores hepatis etiam incipientes, nobis certò prænunciant.

Quæ splenis

Considerato situ eadem ferè symptomata reperias in tumore lienis, minor tamen sit anhelandi difficultas, quia magis alligatur mesenterio, quàm septo transverso, neque tussiculam facit inanem, vt solet hepatis tumor facere. Color faciei & totius corporis scædior, hepatis obstructions, & tumores significat. Subniger verò ex flauo nigrescens, splenis vitio accidit. Si cum febre sit, interrogare oportet Scirrhum phlegmonodem, aut Erysipelatodem esse, aut si non præcesserint, Inflammationem, vel Erysipelas. Febris species, quæ necessariò se-

quitur, has inflammationes discernit, & eos affectus. Nam *Inflammationes hepatis.*

quæ vitio hepatis accidit, Synochos putris est, & alui excrementa erunt, liquida, putrida, sanguinolentaque, & singultus fiet, vt dixit in Arphor. Si verò Erysipelas, excrementa alui vitiosa, qualia in diarrheæ, erunt. Febris autem Causus fiet. Et hæc febris distinctio tumores calidos à frigidis discernit. Inflammationes verò splenis comitatur febris quartana continua: Vesicæ & vteri inflammationes febres continuas, sed minùs acutas. Ferè semper omnium partium internarum inflammationes naturam febrium Synocharum imitantur, quòd illæ à sanguine fieri dicantur, vt inflammationes. Pulmonum verò inflammationes pituitosas aut biliosas febres habent, quia ex pituita, aut bile esse solent. Sunt & aliquādo febres confusæ, vt si febris materia confusa sit permixta. Deprehenduntur verò citra tactum tumores o-

Quibus deprehenduntur tumores Thoracis.

mmes interni, thoracis quidem ex dolore vel grauitate, cum difficultate anhelitus & tussi inani, nisi quando est inflammatio, à qua semper aliquid resudat: & hac ratione tubercula cruda ab inflammationibus disceiuntur, vel febre. Cruda enim tubercula nisi ad suppurationem veniant, febrem non faciunt, neque spurum mu-

tant, nisi post eruptionem. Difficultatem anhelandi faciunt, & tussiculam inanem, & circa partem grauitatem & tensionem potius quàm dolorem. Si in spina dorsii est tumor, gibbositatem, vel cauitatem facit processu temporis, & si longus fuerit, multas vertebrae ad intus trahit: si verò breuis vnā aut alteram tantum, & fiet potius cauitas laxato ad intra vinculo. Contingit aliquando circa pericardium tumores, & inflammationes fieri. Si crudus tumor vel tuberculum fuerit, palpitationem vel tussiculam facit: si verò inflammatio, eadem si inpromata erunt, quæ in peripneumonia, & hac nota discernuntur, quod minori anhelandi difficultate laborent, & minus leuantur frequenti & multa expectatione. Aëstus maximus & febris maxima in tali affectione esse solet. Nos hanc affectionem deprehendimus in nobili & generoso viro, cuius cor erat obductum seroso humore verso in sanie quādam, ob partis illius inflammationem. Et ne decipiaris, sentiunt quoque dolorem in lateribus hypostocota membrana consentienti. Ipsi pericardio rarissimus est hic affectus, & à quo pauci euadunt, quem nemo adhuc, quod sciam, annotauit. A palpitatione, quā fecit humor crudus in pericardio, non multò post apparet atrophia, & corporis consumptio ex cordis passione. Diaphragmatis inflammationem sequitur febris continua, vehemens delirium, maxima anhelandi difficultas, pectoris contractio, & dolor à xiphoide ad renum regionem descendens in colli parte interna. Fiunt musculis stomacho subiectis inflammationes, ad quas sequitur deglutionis impedimentum, & colli flexio difficilis. Si verò in musculis laryngis, & summitate trachæ fiant tumores, difficultas in deglutiendo quidem erit, sed magis in respirando.

Anginæ multas species efficiunt huius partis inflammationes, quæ si post morbum acutum fiant, lethales esse solent. In parte capitis interna fiunt tumores & calidi, & frigidi, vt phrenitis & lethargus. Illa magis in anteriore parte esse solet, & comites habet vigilias, deliria, motiones turbulentas. Ad Lethargum verò contraria sequuntur, & Cataphora, in multis hebetudo. Fiunt per morbum Italicum veluti calli in superficie cerebri, ad quem sequitur meningum tensio, & dolor. In vulneribus duræ meningum

Palpitatio.

*Lethargus
& phrenitis.*

gis fit tumor, à Græcis μικτόν dicitur. Est verò caro flaccida potius & fungosa à multitudine sanguinis facta. Illam carnem vulneratæ menyngis signum esse certò putamus. Hæc de tumoribus dicta sufficiant. Iam ad reiecta transeundum.

De reiectis. CAP. II.

Quia nihil est, quod certiùs & citiùs partem affectā vel affectionis causam demonstret, quàm quod è corpore reiecitur, de eo, quia hæc & morbi quoque cognitionem ostendit, priùs est agendum quàm de retento. Reiecitur autem è corpore, quod non erat reiciendū, vel non quale, neque per qualem regionem debebat, vel non tempore convenienti, vel non tantum. Quare sic erit interrogandus æger, an reiciat nunc, vel priùs reiecerit præter consuetudinem, vel aliquid consuetum immodicè, aut cum difficultate. Dico reiecit, quia plebei homines, propter aliquod reiectum magis se putant laborare, aut imbecilliores reddi, quàm alia causa. Multum enim reiectiones formidant non consuetas. Interrogabimus num consuetæ sit reiectio, an larga, & si adhuc reiciat, & quale sit. Quòd si dicat id fuisse, sciscitandum, & quid reiciat, ut per nares, os, utrum, vel sicam, poros critis. Etenim per omnes has regiones contingit semper aliquid reici. Quòd si regionem indicarit, quale illud sit, querendum, vnum aliquod recrementum, vel humor aliquis, vel aliquid de substantia partis, vel ingentum in nobis, ut vermes: ob id interrogabimus nū liquidū, sit, vel solidum: si liquidū an sanguis, vel sanguinolentū aliquod, aut purulentum, vel vrina, chylus, bilis, pituita, vel atra bilis, saliva, vel sudor, lachrymæ vel semen. Primò de sanguine percunctandū, quia magis terrentur, & frequentius de hoc consulunt medicos. Deinde de reiecto per fluxum ventris Si ergo sanguis reiecitur, per quam regionem id fiat, scire oportet, & quo tempore, & reiciendi modum, colorem, consistentiam, quantitatem. Nam non omnis sanguis reiectus, neque omni tempore neque per omnem regionem, malus est, modò non fluat

Hæmorrhagia laudabilis.

Quib⁹ illaudabilis hæmorrhagia & quibus laudabilis.

immodicè. Reiectio enim sanguinis post partû, & tēpore mensium laudatur: Atque, ea, quæ fit è naribus pericrisim in Synochis febribus & aliis, modò non sit superfluus. Hæmorrhagia è naribus post capitis doloré commendatur, iuxta illud Hipp. Caput dolenti, si pus vel sanguis per nares affluerit, liberatur.

Quare si sanguinis reiectio critica fuerit, priusquam illam probemus, vel vituperemus, scire oportet morbi speciem, ætatem, & ægroti naturam. Non enim in omni morbo acuto crisis facta per sanguinis profusionem è naribus laudanda est, vt in lethargo & Perypneumonia diximus in superioribus ex Galeno non conuenire: quia vtraque affectio à frigido humore fieri dicitur. Quòd si Peripneumonia à bile fiat, quod est rarissimum, vituperanda non erit huiusmodi crisis. In iuuentute laudatur ferè semper omnis crisis per hæmorrhagiam è naribus: In senioribus vituperari solet. In puellis, quibus nondû eruperunt menses, aut quibus suppressi sunt, aut hæmorrhoides suppressæ, & retentæ, reiectio sanguinis maior etiã laudatur: In aliis mala, & futuræ hydropisis, & cachexiæ signum est. Si è naribus fluat per casum, vel percussione, venam aliquam in cerebro fractam esse indicat. Si talia non præcesserint, sanguinis reiecti quantitas est consideranda. Nam si in parua quantitate, & frequenter sine capitis calfactione, vel corporis agitatione, aut externa occasione, inspiciendæ sunt nares, vel interrogandum an cristas auferat. Quòd si verum sit, & fateatur, vlcus scilicet erosionem esse oportet in narium parte interna, id etiam in leprosis euenire solet. Quare vt vlcus illarum partium sine inspectione agnoscamus, interrogandus, num aliquândo illis sanguis è naribus fluat. Quòd si reiectum fuerit per aures, magnam cerebri cōcussionem significat. Si per os reiectum fuisse sanguinẽ dicat, vt partem, à qua fluit, deprehendamus, quantum & quomodo sit reiectum, quærimus, an vomitu, an tussi, an sola expuitione. Nam si parum sanguinis & sine tussi, sola expuitione reiciat, è gingiuis vel aliquo oris vlcere erit. Quòd si eadem quantitas leui tussi reiecta fuerit, sanguis tenuis, & adhuc floridas, è trachia arteria redditur: Si verò cū inspiratione narium & leui tussicula sanguis ater sit recrementis va-

Reiectio sanguinis per os.

riis permixtus, è cerebro in arteriam fluxisse sanguinem suspicamur, & ob id interrogandum an prius sanguis è naribus fluxerit, aut tale quidpiam reiectum sit: sed permixtum variis recrementis. Varia recrementa hîc appello, cum alia sint indurata, alia inspissata, aliqua alba, alia flavescentia, qualia esse solent, quæ per nares reiciuntur. Quòd si non præcesserit fluxus sanguinis, ætas florens sit, morbo acuto laboret, appareant signa alia futuræ crisis, per nares sanguis erupturus est. Solet etiam post balnea, insolationes, & alias capitis calfactiones effluere, quare de illis occasionibus interrogare oportet. Quòd si cum tussi sanguinem hunc reici sciamus, de calore est interrogandum, necnon de cōsistentia, vt distinguamus num è thorace vel pectore reiciatur. Nam si dixerit sanguinem esse tenuem, splendidum, spumosumque, è pulmonibus reicitur: Si verò sanguis crassior sit & nigrior, doleatque thoracis pars aliqua sine Pleuritide, è thorace fluxerit, vel ob retentionem mensium aut hæmorrhoidum, si cum febre reiciatur, serosus vel flavesces fuerit, & pituita permixta, aut inflammatione pulmonis, aut costarum esse oportet, si id in principio appareat. Quòd *Inflammationis pulmonis signum.* si sanguis crassior redditus sit, cum febre & dolore pectoris etiam, ex Pleuritide est, in qua sanguinem mittere est periculosum, teste Hip in epi. At si vulneratus fuerit *Pleuritidis.* æger in aliqua thoracis vel dorsi parte, vulnus ad interna penetrasse est necesse. Si verò vomitione reiectus fuerit, è ventriculo est. Quòd si cōcretus est & præcesserit hæmorrhagia è naribus, illuc per œsophagum in ventriculum descendisse dicemus. Quòd si nō fluxerit è naribus, præcesserit autem salratio, aut immodica corporis agitatio, biberit aquas frigidas, sanguinem in ventriculo concretum esse dicemus, quam nostri affectionem vulgò (*morsunderre*) vocant. Illis tunc dari, quæ sanguinem dissolunt, pos sunt, aut non concrefcere sinunt. Fluit etiam in ventriculo per casum, vel percussione. Si autem paucus sanguis chylo vel puri admixtus vomitu reiciatur, arroSIONem ventriculi, vel medicamentis venenosis, vel alimētis acerrimis esse suspicamur. Quare ab illis sciscitatur num dolorē sentiant in aliqua parte ventriculi, maximè cum meracius bibunt, vel poscam, vel acius aliquod. Si per sedē

Concretionis sang. signum.
ArroSIONis ventric.

sanguinem reiiciat, ut discernamus an ab hepate, an à venis mesaraicis, vel ab intestinis, vel hæmorrhoidibus fluat, de colore, consistentia, admixtione cum aliiscrementis interrogandum. Primum num è venis sedis proiciatur, querendum. Id verò ex tamore venarum externarum quæ illic sunt,prehendemus: internas autem ex pondere circa sedem, difficultate egerendi, & clysteres aut glandes, aut etiam passaria immittendi, & quòd sanguis aliiscrementis non sit permixtus, sed quòd float ante vel post, vel simul, aut separatus, serosus & tenuis aliquando est, sed ater frequentius, tenuis & splendidus ob feri admixtionem. Si verò ab hæmorrhoidibus cerò sciamus hunc fluere, queremus iam utrum per sanitatem id solitus sit pati, & difficulter aliicrementa reddere.

Fluxionis hæmorrhoidales occasiones.

Profluuij sang. ab intestinis sig.

Quòd si mulier fuerit & cum difficultate pepererit, aut cachexia laboret (hæ solent esse fluentium hæmorrhoidarum occasiones) tunc omnino colligemus sanguinem ex hæmorrhoidibus fluere. Si verò paucus pituitæ permixtus sit, & cum frequente cupiditate deiiciendi, à recto intestino est, maximè si Dysenteria præcesserit. Si autem sine frequenti cupiditate deiiciendi, sed & cum difficultate, & dolore, & parùmcrementis permisceatur, & citò post dolorem reiiciat, dolor sentiatur circa os pubis, aut in lateribus ventris, è regione vetriculi, in colo vlcus esse significat, & ab ea parte sanguinem perfluere. Si verò maiorcrementorum permixtio fuerit, dolor circa umbilicum, & non sic statim à dolore reiiciatur, à superioribus intestinis propter vlcus fluit: potissimum si in minori quantitate, ut post fluxum bilis, & mucorum, pinguedinis, & ramentorum reiectionem, quæ solent Dysenteriam præcedere. Si autem maior sanguinis quantitas reiiciatur, ab hepate reiici est necesse. Reiicitur autem vel aquosus, vel crassus & ater ab hepate. Si, ut bitumè, sanguis nigrescat, & splendescat, appellatur improprie Dysenteria. Vulgus medicorum appellat fluxum lotiuum, in quo sanguis dilutior redditur. Alter affectus, in quo sanguis fluit crassus, nomine caret. Fluit autem ille sanguis per fluxum lotiuum è venis mesaraicis, & ramis venæ portæ, quæ sanguinem rudem & imperfectum, multo sero permixtum continere solèt. Si ab hepate, crassior est

Profluuij sa. ab hepate.

est, magisque concrefcit, & nigrior apparet. Quare interrogare oportet num æger in otio degat, multis cibis sanguinem gignentibus vtatur aut mutilatus fuerit, aut sanguinis suppressio aliqua facta fit. Ista autem præscire oportet, vt sciamus num ob Dysenteriam à felle nigro accidat. Quòd si illæ causæ non præcesserint, sentiat verò æger tormina, vètris Dysenteria esse oportet, quæ lethalis, si à felle nigro inceperit. Aliquādo reddūtur nigra, liquidāq; Galenus *μελαΐνα* vocat, sine Dysenteria & cū vtilitate, vt in fine febrū quartanarū, in morbis aliis melancholicis, & in statu pestilenti omnes euaserunt, quibus fluxerint illa excrementa nigra. Dysenteria autem à felle nigro incipiens semper lethalis est. Fluxus ille, in quo sanguis bitumini iudaico similis excernitur, otiosis & comedentibus aliquando magna ex parte utilis est. Si per sedem vel vomitum reddiderint sanguinem post vulnus inflictum, ad intestina vel ventriculū penetrasse significat. Si cum chylo & alimentis ad ventriculū penetrasse coniicimus. Si cum stercore, ad crassa intestina: si cum chilo iam flauescētem ad gracilia intestina. Sanguis per vulnera redditus semper venas aut arterias læsas esse significat cum saltu ex arteria: si tenuis & sine saltu, ex ramis venæ portæ fluit. Si crassus & sine saltu, ex aliis venis fluit. Per penem reiici solet sanguis è renibus, aut vesica, aut collo vesicæ. Redditur autem vrinæ permixtus, vel ab ea distinctus: si sine vrina, immissa fistula aenea fuerit, aut iuncus, aut aliud instrumentum, ad hanc rem aptū & idoneū, vel iniecerit acre medicamentum, vlcera esse penem suspicabimur. Si nihil eorum præcesserit, & cum vrina reddatur ille sanguis, statimque subsideat, è vesica fluere dicemus. Si autem post longum tempus subsideat & multus sit, è renibus fluit, & potissimū si cantharidas assumpserit, atque dolorē circa lumbos persentiat. Mulieri si defecerint menses, idē potest accidere: è vasis spermaticis potest fluere post immoderatum coitum: Si verò ex pudēdo muliebri sanguis reddatur, à supradictis locis, vel ab vtero fluat, necesse est. Quòd si sensim & sine aliquo sensu egrediatur, non à vesica, sed à collo vteri, vel ab vtero ipso fluere necesse est. Si ab vtero, minorem quantitatem reddunt, nisi pepererint. Si

*A vulnere
locus colligitur
ex sanguine.*

*Profluxus sanguinis
à pene.*

*Apudendo
muliebri.*

*A collo vteri
vel ab vtero
fluxio.*

à collo, maiorem copiam excernunt, & etiam si nō pepererint, vel post difficilē partū aut post virginis corruptionem. Si ab utero fluat, animaduertendum est, an grauida sit mulier. Quòd si multus sanguis egrediatur, aut abortum patitur, aut patietur, aut fœt⁹ est imbecillior. Si iterū gerat, & sanguis fuerit paucus, serofus magis quàm sanguineus fluxus, & tempore, quo purgari cōsueuerat, min⁹ formidandum, maximè si huic affectioni sit consuetudine: quòd si retineatur, citi⁹ abortum patietur. Si post abortum sanguis fluat, interrogare oportet, quotus est mēsis. Nam quò maior fœtus fuerit, eò maiorem sanguinis fluxum esse oportet. Si mulier, quæ peperit, fluxum sanguinis patiatur, interrogare oportet si lactet, aut lactare velit. Si noluerit lactare, permittendus est ille fluxus, vt à mammis euertatur. Quòd si lactanti superfluat, citi⁹ cōpescēdus. Si mulier post partū, vel sine partu hunc fluxū sanguinis patiatur, vlcus est suspicandum. Quare propter quam occasionem fluat, scire oportet, & quomodo in principio fluxerit. Nam si à partu id acciderit, vel post virginis corruptionem, vulnus præcessisse oportet. Si verò post menses albos per διαρροιν, quare vlcus adesse oportet, potissimum si multum sanguinis reddatur, & concresecat, sentiātque veluti puncturas, ab arrosione sanguis fluit: quare vlcus esse necessariò dicemus. Si cum tumore duro sanguis ater & fœtidus est, Cancrum esse significat. Si autem sanguis paucus est, & is serofus reddatur, & cachexia laboret, per diapedesim sanguis fluere putatur. Si autem multus sanguis & aliquando concretus fluit, multo præcedente vulnere, aut sine fluxu mēstruali per anastomosim fluit. Per oculos sanguinem reiciunt post vulnus, vel serofum sanguinē ob cachexiā per diapedesim: is sub cute colligitur veri⁹ quàm effluat. Id fit in coniunctina vt per suffusionem, quod color rubeus satis indicat. Suffusionem etiam hīc intelligimus, quæ à sanguine est. Per poros cutis etiam sudor quidam serofus sanguineus reiectus fluit aliquādo visus à nobis in studioso quodē. Is ab omnibus coporis partibus sanguinem serofum resudabat, ob venarum raritatem, & sanguinis tenuitatem. Si reddatur ex tibia, vel ex brachio, oportet venas esse dilatatas, vt in varicibus solet accidere, & Cancris, in quibus

*Serofi sang.
per sudorem
reiectio.*

ob illam sanguinis circa partem retenti copiam, vel ob flatus, fit crepatura, & apertio venarum: ab ulceribus & vulneribus id frequentissimè accidit: in vulneribus statim quidem ab initio: in ulceribus autem phagedenicis ob venarum erosionem, & tandem etiam post carnis generationem. Est enim adhuc tenera & sanguinea: ob id facile ab illa sanguis effluit. Aiunt sanguinem reddi per urinam ex cantharidarum appositione: quòd nunquam euenire cognoui, quanuis ventri apposuerim, permixtas tamen aliis medicamentis. Solæ quidem & per se ulcera & corrosiones faciunt, sed in parte externa tantùm, cùm illic apponuntur. Non enim vis earum ad profunda sic penetrare potest, ut sanguis reddatur per vesicam.

*Canthar. da
bia opinio.*

De puris reiectione. CAPUT 12.

IAm de pure nobis agendum est. Pus effluit per omnes eas partes & regiones, per quas fluit sanguis, nisi per cutem. Densior enim est, quàm possit hac parte fluere. Semper ab ulcere, abcessu, aut inflammatione interna resudat, ab externa effluit. A qua parte fluat aut resudet, eadem & methodo erit inuestigandum, qua prius cognovimus, à qua parte sanguis efflueret & præter illa quæ de sanguine profluente diximus, nos scire oportet, an ab inflammatione, an ab ulcere fluat. Ob id præsciendum an doluerit pars externa, vel interna, febricitavitne, & alia præcesserint, quæ de tumoribus internis diximus. Tunc enim ab inflammatione puri aliquid proportionè respondens resudare dicemus. Quòd si dolor statim sedatus, mitior febris statim reddita fuerit, rigor aliquis præcesserit, sudor effluerit affatim, & magna quantitas, levata fuerit pars gravitate, ruptionis signum est ab ulcere, vel abcessu rupto pus effluere significatur. Apparent a-
*Ruptionis
signum ab
ulcere.*
liquis in partibus aliquæ notæ ruptionis abcessuum, ut in thorace facta sit ruptio, & magna sit puris quantitas, difficultas anhelandi maior erit, & tussis assidua & febricula. Si verò in vesica ruptio fiat, vel recipiatur frequenter, suppressio urinæ sequitur, maximè si vacua vesica accadat. Tunc enim suam retinet crassitiem, qua obstruit. At si in semiplenam vesicam urina descen-

Puris è renibus reiectio. dat, ita diluitur, ut nō obstruere possit, sed vniuersa cum vrina reddatur puris materia. Pus è renibus cum vrina reiectum reicitur, sanguinolentum aliquando, & exactè vrinæ permixtū, quod & si resideat, semper vrinam turbamam reddit, & non nisi post longum tempus residet. Et quò certiores simus, num à renibus reiciatur, an aliunde, interrogare oportet num senserit dolorem à longo tempore fixum, circa regionem renum. Et si aliquando reiecerit calculos, aut passus fuerit dolorem grauem cum febre: quod si fateatur febrem se sensisse prius, & dolorem renum grauem, inflammationem præcessisse, aut abcessum, à quo vlcus, oportet. Si calculum reiecerit, & dolorem senserit præcesseritque sanguinis reiectio, exulcerationem significat, à qua pus effluit. De quantitate etiam interrogare oportet, num multum subsidat, & valde viscidum, vel spissum. Solet enim multitudo puris à partibus carnotis, & præditis multo sanguine effluere, viscidum crassūque à partibus internis ob internarum partium caliditatem, quod diutius coquendo & alerando, crassius semper redditur, vel à partibus nervosis, quia crasso & pinguisso sanguine nutriuntur. Si verò respondeat parum puris residere, & quasi mediocriter permixtum, è meatibus vrinæ defluere coniciemus, tum maxime si dolorem illum clamorū ob calculi descensum senserit prius, calculus asper redditus fuerit, & cum paucō sanguine. Si respondeat pus citò subsidere, & viscidū, vel mucō permixtum, & nullam inflammationem senserit circa lumbos, ab vlcere vesicæ descendere affirmabimus, & potissimum si squammæ aliquæ non carnosæ partes redditæ fuerint. Grauitas circa pubem, vesicæ affectionem significat. Ut autem distinguamus exulcerationem penis à supradictis exulcerationibus, sciscitari oportet si pus sponte profluat sine vrina, aut cum incipit vrinam reddere. Si post vrinam redditam, maiorem dolorem sentiat, vlcerationem in pene certò sciemus. Nil enim à renibus aut vesica redditur, nisi permixtum vrinæ, & ob vlceris deterfionem ab vrina factam magis sentiunt post redditam vrinam, quàm in principio. Si pus, album, læne, & æquale sit, paucum, minimè viscosum, ab vlcere penis profluit. Si viscidum

Puris è vesica reiectio.

aliquid cum pure reddatur, Parastatum inflammationem præcessisse, & vlcus significatur. In illis inflammationibus & exulcerationibus semper aliquid seminis simul reddi necesse est. Per sedem verò inferiorem si dicant pus reiectum, interrogare oportet, vt sciamus num ab hæmorrhoidibus exulceratis, vel ab vlcere recti intestini, vel coli, vel mesenterij, vel ab hepate, vel splene reiectum sit. Si spūs illud separatum ab alui recrementis, vel permixtum sit reiectum, si cum dolore ventris, vel torminibus, si secretum reddatur, vel potius detergendo podicem, vel si præcesserit Tenaſmus, aut permisceatur sanguini à fistula, vel vlcere hæmorrhoidum reiectum esse intelligemus. Si leuiter permixtum recrementis duris, cum Tenaſmo, à recto intestino: Si cum torminibus, & vehementer permixtum, à colo & superioribus intestinis vlceratis fluit. Si per paroxiſmos & non semper, à vomica interna. Cùm verò præcesserit hepatis aut splenis inflammatio, ab illis abcessu tentatis reieicitur. Si cum dolore circa vmbilicum recrementis permixtum reddatur, à mesenterio reieici ſciamus, & potissimum si nulla tumoris in hepate, vel splene circumscripſio apparuerit.

Puris per sedem reiectio.

De bilis Reiectione.

C A P. 13.

QUod flauum est, vel ex flauo rubescens, vel colore æruginoso, vel Isatidis colore, è corpore reiectum, bile am est. Quare cùm reieicitur aliquid, quod neque sanguis, neque pituita, vel nigra bilis, neque serum, biliosum est. Quare videre oportet, à qua parte reiectum sit, an per os, an per nares, per sedem, vesicam, vel vterum. Et cùm bilis diuersa sit colore, consistentiâque distinguatur, de colore & coloris gradu & cōsistentia eos rogare oportet, si nobis non liceat videre quomodo per illam regionem sit redditum illud. Si per os redditum dicat æger, rogare oportet si vomitu, vel tussi. Quòd si cum tussi reiecerit, & adsit febris, dolor acutus, vel pectorius, Pleuritis à bile est. Si anhelandi difficultas, & rubeo maxilarum, & malarum, pectoris grauitas, tussis. Peripneumonia est. In his solet esse spatium flauum, vel subflauum, & spumosum, & paucum. Quòd si vom-

Peripneumonia signa.

ru reiectū sit flauum, vel viride, vel cœruleū est: Si flauū & amarum, flaua bilis ē folliculo fellis in ventriculū fluxit, ob obstructionem intestinorum, vel ob insignem attractionem ventriculi, post vomitionem pituitæ, aut cibi. Rursus rogare oportet, si rigor præcesserit, vel sequutus fuerit. Quare si rigor sequitur, sine vel cum febre, si multa & continua per vomitionem & ventrem fluat, cholera morbum esse suspicabimur, maximè si præcesserint alimenta, quæ hunc morbum generare apta sunt, vt pepo- nū liberalis copia, olera multa acria, & amygdalæ multæ tempore calido, ab eo qui ventriculum habet calidū. Si verò viridis, æruginosa, vel porracea bilis est, quæ nō potest sine magna assatione fieri, vel ex comestione porro- rum, alliorū, & olerū, quæ talem succū in ventriculo ge- nerant. Si colore cœruleo, Isatidis bilis reiecta est. Per aluum verò sine medicamēto, vel Diarrhea est, vel prin- cipiū Dysenteria. Si cū torminibus, & pituitosis recremē- tis, aut ramentis, aut sanguine exeat, Dysenteriam esse af- firmabimus: Diarrheam verò si sine morfu & erosione, & cum serosis aliis multis excrementis, illa biliosa reie- cta semper cum aliis misceantur recrementis. Adde quòd bilis syncera non est, quæ ex partibus profluit internis. Per vesicam multa cū vrina expurgatur. Per vterū cum aliis recrementis: sic per nares & pulmonem. Quare suf- ficit videre, si flavescant, & si admodum amara non sen- tiantur. Quæ reiciuntur per nares excrementa amara, ex- pelluntur ē capite, & illa pituitam quandam mixtam ha- bent, quæ illā crassiorē facit. Si vero per vomitionem, vel sedē crocea & vitellis ouorum similis colore, & consistē- tia reddatur, vitellinam esse dicemus. Quare si cum febre sit, longitudinem morbi cognoscimus: quòd si non licet videre, dicemus nos cōsultantibus, vt ob oculos ponant humoris Ideā, vt cognoscatur, nōsque certiores reddant. Si rogatus æger de reiecto, dicat nigrū reiectum fuisse, o- portet vel per vomitū, vel ventrē, vel vterū, rarò per spu- tum. Si per vterum vel sanguis est refrigeratus, ergo & coagulatus: vel nigrum & liquidū quoddam reicitur, & fœtidum, & paucum. Quòd si tale sit, Canceri vlcerati in vtero suspicionem habemus. Quare de duritie partis, & de dolore pungente, & acri oportet interrogare: quòd

*Cholera mor-
bi signa.*

*Dysenteria
signa.
Diarrhea
signa.*

si hæc adsint, certius est vlcus esse cancrösium in vtero. Si sputum nigrum, ex melancholia Pleuritis est, si cum aliis signis sit. Si sanguis niger ob aflationem, vel extinctionem caloris naturalis, quod mortem proximam necessariò significat. Si per vomitum, nigrum quid reicitur, tum melancholiam, quæ in ventriculum fluxit, è ramis venæ portæ significat. Si per sedem quid nigrum reicitur, ad instar bituminis Iudaici, Dysenteriam illam improprie dictam, quæ mutilatis, vel otiosis, vel iis, qui alimentis multum alentibus vtuntur, solet accidere, vel esse oportet, vel Cancrum intestinorum. Iam de pituitæ reiectione nobis agendam.

De pituita reiectione.

C A P V T 14.

Quia frequentissimè in morbis pituita reicitur, ægrum sciscitari oportet, num aliquid album reiecerit. Quòd si ita euenisse respondeat, an per nares, per os, an per oculos, per sedem, per vterum, vel per vesicam, denuo petendum. Nam per omnes istos meatus pituitam excernere contingit. Porro de reiectionis modo, de coloris gradu, aut de sapore, de consistentia, de mistione, vt de aliis reiectis superius dictum est, vt cum materiam morborum, tum partes affectas, & morbos ipsos per reiecta cognoscamus. Non enim est vna pituitæ differentia, sed plures, quæ pro natura eius diuersa, diuersos morbos, & diuersa symptomata procreant. Consistentia namque alia est aquea, & potius serosa, quæ per oculos in lachrymarum fluxu, & per nares in Coriza defluit. Alia autem crassior est, quæ salina dicitur, per os reiecta, magis adhuc crassa est, & viscida, quæ similis albumini ouorum fortiter agitatorum vomitione è ventriculo reicitur, in ipso ventriculo per cruditatem genita, aut per defluxionem è cerebro factam, vel è pulmone. In catarrho crudo est illa insuper species superioribus crassior, albuminibus ouorum non agitata haud absimilis, sapore dulci vel insipido, quæ à ventriculo, quo appetentiam deiciebat, reicitur. Quate de appetentia interrogare oportet, an auctam post reiectionem sentiat magis, quam antea. Crassissima porro omnium illa est, quæ per sedem reii-

Pituita varia consistentia.

citur, vitro liquefacto similis, quæque dolores diurnos coli vni parti affixos ingenerare solet: ob id an dolor ventris præcesserit, si sensum similem adfert, ac si terrebello intestina perforarentur, sciscitandum est. Quod si ita contigerit, doloris solutionem expectare oportet.

De Saporis qualitate.

Aliqua planè insipida est, quæ morbos pituitosos mitiores facit & magna ex parte consistentia tenui, & aquosa est, atque ut plurimum spumosa ob flatum permixtum, quare dolores & inflationes maiores facit. Alia est sapore dulci in ventriculo genita, quæ, ut diximus, satietatem facit. Alia salia, quæ sitim in ventriculo excitat, exulcerationem verò & excoarationem in illis partibus, per quas frequenter redditur, dolores, ut circa sedem in Tenasmo, in vesica, aut pene cum viina redditur: in pulmonibus & trachia arteria, si per tussim, in naribus, si è cerebro per nares reddatur. Acida verò redditur, quæ si in ventriculo est, *boulmon* facit, in intestinis dolores acerbissimos, mitiores tamen, quàm qui à vitreo humore, qui etiam acidus est, excitantur.

De colore Pituitæ.

*De Vomitione
pituitæ.*

Quamquam omnis pituita alba sit, alia tamen magis, alia minùs alba apparet. Spumosa enim ob ærem admixtum semper candidissima apparet. Acida minùs est, & vitrea, & aquea. Vitrea virri fusi colorem & consistentiam imitatur. Porro quæ in pulmone diutius retenta est, vel in naribus, flauior est ob longam cocturam & alterationem. Et quia vomitione pituita plerumque reicitur, de eo reiectionis modo primum interrogare oportet, quo tempore, si manè cum nausea reddatur, ventriculum pituita plenum significat, vel ob cruditates, vel ob cerebri defluxiones. Si verò post cibum, cruditates significat, & pituitæ spumosæ & lienis redundantiam. Sed si alio tempore excreret sit, suspicio alterius affectionis exoritur. Quapropter si cum frigore reddita sit, idque abs-

que vehementi dolore, febris initium significat, pituitosa nempe, aut permixta, aut composita. At si nullus dolor, nec febris aderant initio, nephriticum, vel colicum, vel coeliacum dolorem, & affectum protendit, quos sic discernere oportet. Vbi enim anteriore parte ventris magis infestat, comitemque habetcrementorum retentionem, colici doloris certissimum indicium est. At si lumbos potissimum occupare videatur, sequaturque statim, vel praecesserit urinae mutatio, nephriticum affirmare possumus, siue coeliacum affectum cum animi defectionem, tum fluxum ventris adfert. Hæc de pituita per vomitionem reiectione. Per sedem etiam illa reieicitur, idque nonnunquam cum alui fluore, aut sine fluore. Quæ sine fluore est reiecta sed pauca, & cum dolore podicis, magnoque conatu reieicitur, Tenasmus est. Quæ verò cum fluore etiam spumosa apparet, per defluxionem à capite descendere creditur, ubi potissimum per multos menses perseverauerit. At cum tota alba est deiectio, chylique speciem referens, Dyarrhea esse indicatur, quæ è venarum mesenterij obstructione provenit.

*Colici doloris
certissimū si-
gnum.*

*Nephritici
vel coelaci si-
gnum.*

*Tenasmisi-
gnum.*

*Dyarrhea
indicium.*

Pituita reiectio per Vrinam.

SOlet quemadmodum per superiora loca, sic per vesicam pituita reddi, variarumque affectionum notas demonstrare. Nam quæ dum excernitur, nullum doloris sensum, aut in pene, aut in renibus infert, & in fundo excreta crassioris farinæ instar residet, crudus succus esse dicitur, qui renum aut articulorum dolorem, aut calculum, vel morbi, qui adest, longitudinem, vel etiam corporis consumptionem minatur. At si alia cum dolore magno conatu reddatur, quæ viscida sit, & parum permixta, talis in exulceratione renum, aut in vesicæ calculo tantum emitti creditur. Ea autem quæ salsa est, propter insignem detergendi vim, quam talia obtinere solent, dolorem maiorem secum adfert. Quod si pituitam æger, qui antea Asthmate laborabat, emittit, morbi commutationem, & transmutationem expectare oportet. Tot ergo modis per vesicam pituita effluit.

PER vterū verò mulieres quandoque illam expurgant, præsertim pituitosā, & in otio degentes post mensū purgationem, quæ aut serosa & tenuis, aut crassa existit. Si tenuis & in magna quantitate fluat, menses illos, qui albi dicuntur, excitat. Si autem crassa & viscida, quia lubricum vterū facit, aut abortui abnoxias, aut omnino steriles reddit mulieres. Sed si etiam simul salsa sit, salciores, & tandem exulcerationem in vtero parit, licet frequenter accidat vtero exulcerationem patiente pituitam defluere, quod omnibus aliis ferè partibus corporis exulceratis cōmune esse videtur. Sunt & aliæ partes, per quas frequenter pituita expellitur, vt per os, in quo saliuā dicitur, colligiturque vel per defluxionem, vel exulcerationem, aut columellæ relaxationem. Dein per nares, in quibus calfacto capite, aut refrigerato multa & acris, quemadmodum in Coriza (galicè, Roupis) solet distillare. Postremò per oculos tenuis & aquosa, vbi lachrymæ nomen assumit, in quos decumbit, vel propter mœrorem, aut cerebri calfactionem, vel obstructionem, aut ipsorum oculorum exulcerationem, vel carnis canthi maioris consumptionem, aut eiusdem arroSIONem: denique propter rei acris odorem, fumūve: quod eis accidere solet, qui circa fornaces alchimistarum versantur. Talis autem affectum tantum oculorum denotat.

De seminis reiectione.

CAPVT 15.

Semen benignioris alimenti excrementum est, quod ad speciei conseruationem seruatur, cui natura difficiliorē exeundi viam instituit, ne ex eius fluore immodico, corpus citò contabesceret. Seminis reiectio alia est secundum naturam, alia præter naturam: illa secundum naturam dicitur esse, quæ distento pene sit, & post confricationem in coitu factam. Præter naturam effluit semē, aut cum mentulæ erectione, aut sine erectione.

Posterioris itaque tantum habenda est ratio nobis, vt morborum & symptomatum, quorum illa significatio est, causasprehendere possimus. Vt autem ad id sine

negotio perueniamus, primùm scire oportet, an quod per penem eiectum est, album vel viscidum, vel spumosum fuerit: subinde oportet eius, à quo fluit, ætatem, corporis habitum, faciei colorem contemplari, à quibus tandem ad profusionis eius causam deducimur. Quòd igitur ad ætatem pertinet, non omnis talem profusionem fert. Pueritia enim ideo seminis excernendi impotens est, quòd illius materia in corporis nutritionem, & incrementum vertitur. Vltima verò senectus ob alimenti defectum. Ideo iuuenibus, vel ætate consistentibus, vel iis qui venerem nunquam experti sunt, accidere potest, vt semen sponte effluat, ob illius exuperantiam, vel vasorum relaxationem, & imbecillitatem in iis, qui immodicè venerem exercuerunt. A corporis habitu etiam indicia quædam petuntur. Quando enim in corpore quædrato fit, & succis pleno, ob seminis abundantiam exillisse credi potest. Contrà quæ quandoque in macilentato, & extenuato, coloremque pallidum habente corpore, seminis emissio fit, consumptionis & huius corporis emaciationis causa esse meritò videri potest. Et vt certius de hac re pronunciare liceat, deiectionis seminis modus, tempus, & quantitas diligenter perpendenda sunt. Ad modum refertur distento pene, vel sensim seminis euacuatio facta, quæ indicio esse potest vim expultricem ab aliquo illarum partium vlcere irritatam, vel ob colloquia lasciuia stimulatam, vel ob vasorum plenitudinem commotam ad eius reiectionem fuisse. Tempus verò profusionis seminis est cum noctu, vel interdiu fit. Noctu autem inter dormiendum per insomnia libidinis, aut in atrenta rei venereæ cogitatione, semen affatim procidit. Effluentis autè huius causa est, seminis vel exuperantia, vel flatuum copia, aut acrimonia naturam proritans. Quòd autem vnaquæque istarum causarum per se id effecerit, suis propriis notis deprehendemus. Tum enim huius effluuij causam in solam seminis redundantiam non ineptè reiciemus, cum, qui illud paritur, in ætate florens vitam otiosam egisse videbitur, cui ciborum & alimentorum multum nutrientium adiunxerit vsum, vel ipsum veneris vsum, vel aliquantisper intermiserit exercitium, à quo tamen nihil periculi imminet. At si il-

le potius ex vitæ intemperantia cruditates multas collegisse, vel vigiliis intempestiuis, & ex fructuum crudorū, & olerum, & similium flatus generantium immoderato vſu collegiſſe videatur, vt ſi abſtemius ſit, iam non dubitandum, quin propter flatuum copiam ſeminis profuſionem hanc patiatur. Qui ſi medicamenti ſemen extinguentibus frequenti aſſumptione, eam ſiſtere ſperamus, multo tamen vehementius prouocauerimus, minus mirandum erit, cum omnium talium medicamentorum genus ſummæ frigiditatis ſit patriceps, ratione cuius intemperiem, quæ illud proſumum excitabat, auerimus. Si verò nihil eorum, quæ dicta ſunt, adſuerit, quin potius in ſeſe eruperit illud ſeminis profluuium, quod longo vſu acrium eduliorum, (cuiuſmodi ſunt omnia piperata, ſinapi, & legumina) veſci conſuetus ſit, non aliunde ſanè, quàm ex ſeminis acrimonia, & ſalſugine, huius affectus ſcaturiginem emanari credendum eſt, licet rariffimè ab illa cauſa contingat. Aliam autem præter cauſas enumeratas ſeminis immoderatè & intempeſtiuè effluentis recentiores præctici conſtituerunt, ſpeciemque quandam reſolutionis partium ſpermaticarum fecerunt, quod quomodo rationi conſentaneum eſt, non video. Nam cum beneficio muſculorum non retineatur ſemen, neque ſint huic vſui deputati aliqui nerui, reſolutio propriè vocanda non eſt. Sed quemadmodum ventriculi relaxatione vomitus prouocatur, ſic etiam è vaſis ſpermaticeis ob imbecillitatè virtutis retentricis, aut propter expultricis irritationem, ſemen præter naturam procidere aliquando poſſe non negandum eſt. Decidit autem ſemen è paraſtatis, & veſiculis illis appèſis, ſenſimque in pene colligitur, vnde poſtea affatim proſilire neceſſe eſt, niſi ob ſectionem paruorum illorum muſculorum penis exitu arceatur, vel ob penis curuaturam in meatu retineatur, donec cum vrina excludatur. Tale ſeminis effluuium in quodam nobili obſervare nobis aliquando contigit, qui illud patiebatur ob muſculorum illorum penis incifionem. Nam cum antea laboraſſet ingentis magnitudinis in veſica calculo, qui ſua magnitudine vulnus ad podicem vſque extenderat, vnde factum eſt, vt ex tanta muſculorum laceratione, muſculi etiam orti ab oſſe coxigis vnà cum neruo cauo penem

*Error non
nullorū de in-
tempeſtivo ſe-
minis effluuiio*

*Receptac. ſe-
minis.*

cōstituente per transuersum secti essent, vnus autem par-
 norum penis musculorum tandem eandem lāSIONEM
 subiret, altero sano remanente, ex quo secuta est mentu-
 lā contorsio, inde seminis retētio in pene, cuius reiicien-
 di nulla alia ratio erat, quā compressā digitis perinei
 regione. Malum quidem est seminis profusio, mulieribus *Seminis pro-*
 perinde atque viris commune: causa est, quòd aliquan- *fluuium ma-*
 do extra vterum, aliquando intra vterum profunditur. Si *lum.*
 extra, nullius periculi metus terret, nisi supra modum
 fluat, idēque sequatur corporis consumptio. Verū
 cū ē vasis spermaticis per cornua in sinus vteri de-
 scendit, in eoque retinetur, mulierū grauissimorum mor-
 borum & symptomatum fit causa. Horrores enim, furo- *Symptoma-*
 res, manias, melancholias, conuulsiones vterique prafo- *ta seminis ef-*
 rationes parit, eò quòd in vtero corrumpatur, & labem *fluuij.*
 malignam contrahat. Quòd si in copiosum flatulentū-
 que spiritum resoluator, inflationem, quam vocant, vteri
 excitat. Effluuij autem istius causae eadem sunt, quae in
 viris, scilicet exuperantia seminis, acrimonia, exulce-
 ratio, & partium spermaticarum imbecillitas, & aliae,
 quae superius sunt enumeratae. Retineri autem potissi-
 mum solet semen in viduis, virginibus, & vestalibus.
 Quare de illis affectibus dum conqueretur mulier ali-
 qua, vt in proprij morbi notionem deueniamus, de om-
 nibus, quae antea dicta sunt, diligenter est inquirendum,
 nec praetermittenda victus ratio consueta, aetas, condi-
 tio vitae vt vidua ne an nupta sit. Quòd autem ē vasis sper-
 maticis semen profusum, & in vtero retentum ista sym-
 ptomata procrearit, ostendunt istorum curationes: quies-
 cunt enim statim, & prorsus desinunt, vbi reuerato inte-
 riore ore vteri semen omnino effluerit. Inuasit hoc se- *Alue vene-*
 culo ex lue venerea aliud quoddam vitium seminis pro- *rea.*
 fusioni, & gonorrhoeae finitimum. In quo humor, qui
 redditur, puris similitudinem refert, quod cum à diuersis
 causis procreetur, diligenter inquirendae sunt, vt de affe-
 ctu rectius statuamus. Proinde videndum an illud puri
 simile, cum vrina effundatur, & exiliat, aut non, an etiam
 cum sensu doloris, Si enim cum sensu doloris, & penis *Inflammati-*
 erectione fundatur, inflammationem in parastatis esse *parastatum.*
 iudicamus, quae ea potissimum in parte excitatur iis, qui

rem veneream cum muliere infecta habuerint. Postquam enim vsum venereum confecerunt, eiacularo iam in veterum semine, partes spermaticæ in eo opere calfactæ, & propter seminis profusionem inanitæ, halitum quendam tetrum & foedum ex vtero elatum in se recipiunt, quo tempore in malignum virus facessit, quod deinde contagione alium quemuis contaminat, tandemque putredinem contrahit, & inflammationem excitat, sed in parastatis potius, eò quòd locus ille humidior sit, & magis fistulosus. Fit autem inflammatio interdum in eadem parte, sed alia de causa quàm in ipso venereo opere multum seminis è vesiculis post longam successionem attractum collegerunt, nec foras eiacularare potuerunt. Quare semen adhuc feruens & nonnihil acrimoniæ retinēs inflammationem accendit, quæ ex continua puris effusione internoscitur, pudendique perpetuo madore, & erectione, interdum etiam ex hæmorrhoidum inflatione. Solent enim hæc omnia inflammationem illarum partium comitari, propter consensum, qui peni est cum recto intestino. Interdum autem propter inflammationem vlcus, vel scissuræ ex eadem causa, circa easdem partes proueniunt. Sed hæc ex propriis affectuum signis difficilè fuerit internoscere. In inflammatione enim maior vrinæ ardor, maior item puris tenuitas. In vlcere verò maior puris quantitas, minor ardor, sensus verò non minor. At in scissuris solus est ardor vrinæ, absque vlla puris emissionem.

De Ramento.

CAPVT 16.

Ramenta vel substantiæ aliquæ concretæ, & corporeæ, è corpore reiciuntur, & sunt vel de substantia membrorum, vel aliquid ex humoribus concretum, & generatum: quare quid sit, rogare oportet, & per quam regionem, & quo excretionis modo, & reuocare in memoriam membri, vnde manat, substantiam, ad quam debemus conferre, vt sciamus si talis sit.

Si quid de substantia vel per tussim reiecta ramenta, aut tunicæ, sunt ramenta tunicæ internæ trachinæ arteriæ.

vel quid bronchiarum, vel partes squammis similes, quæ arteriam in pulmonibus componunt, vt nos in anatome diximus, & in tractatu de piscibus agentes de trachia arteria. Quare si calculi ad sint, instar granorum hordei, ex pituita calculum è pulmonibus, vel grandinem dicemus. Si pellicula magna, à trachia arteria: si verò squammæ siue partes sint asperæ arteriæ, indicant partem affectam. Sic ab intestinis ramenta, pingue aliquod, calculi, vel pituita indurata, illa deprehenduntur ab intestinis descendere. Vt verò cognoscamus an à vetriculo, an per sedem reddantur, & in eo vlcus sit, an præcesserit venenum, videndum est. Per mentulam ramenta carnosa, vel furfuracea reiciunt: quod si carnosa, à vesica non sunt, sed à renibus: si furfuracea, à vesica. Calcul⁹ ex arenis multis compactus, & rubens, præcedente dolore nephritico, reicitur è renibus. Si verò durus, & multis tunicis vestitus, è vesica redditur. E naribus reicitur pituita indurata, vel crusta, vel pellicula interna narium. Si crusta, facilè è duritie cognoscitur, & ferè quid sanguinis apparet, si ante vlceris curationem reddatur. Si verò pellicula, plus sanguinis redditur.

De viuo reiecto.

C A P. 17.

Reiiciuntur animalia viua è corpore, vt vermes, pediculi. Vermes in ventriculo gignuntur, & intestinis, in vesica, dentibus, vt aliquibus placet, in vlceribus. In vrina natantes monstrauit D. Griffius. Reiiciuntur vermes, Elumites dicti, vermibus terrestribus similes è ventriculo per os, & nares. Ab intestinis per sedem similes vermibus casei reiciuntur, & circa anum pruritus faciunt, tales infiniti redduntur. Tinea vermis duorum cubitorem per sedem & os reicitur. Est autem albus multis suis partibus veluti seminibus cucurbitæ comparatus, in lateribus serratus, capite paruo & longo, & cauda breui. Illa, quæ reiciuntur, vt semina cucurbitæ, sunt partes huius. Cùm essem in castris Parpinianis vxor alicuius militis post vsum alliorum reiecit vnum duorum cubitorum, quem siccatū seruauit: scolopendriam

Tinea.

*Nota inter
vina falso re-
fertur.*

Pediculi.

Partus.

in corporis scissuris refert, sine oculis, aut aliquibus partibus distinctus erat. Appellatur Tinea quod veluti Tinea marina albus est & longus, & latus, à latitudine dicitur. Omnes alij rotundi sunt: hic latus & tenuis. Inter vivua animalia corpore reiecta molam referunt, at falso, informis massa sanguinis veluti adnatum, & falsum quod dicunt ambulare & volare. Quod si vivum aliquod reiciatur, ut aliquibus in locis solent facere mulieres, quæ cum bibissent aquam, in qua erat semen Echini, Echinos pepererunt. Quare rogare oportet, quam figuram referant illa animalia. Audiit mulierem aliquid lepori simile reddidisse, sed raro ea accidunt: ob id non possumus iudicare de illis nisi aspectu. Argenterius medicus doctissimus asseruit se vidisse cum urina reiectum draconem cum alis. Pediculi reiciuntur, quod ex relaxatione, & victus præcedente ratione intelligere oportet, ut si usus fuerit multis ficibus, carne viperarum, vel tenuibus alimentis, sit in temperatura calida & humida, & parum frequenter mutet vestes, ille pediculari morbo afficietur. Quod si scalpat manum, aut aliam partem frequenter, & adsint vesiculæ aqua plenæ, apparet ipsarum pruritus causam esse. Reiciuntur foetus suo tempore, & secundum naturam nono mense, & in caput primum nascitur. Præter naturam autem si ante septimum mensem, in quo vivere contingit foetus, & si in pedes nascatur, si in brachium unum, vel duo, vel in ventrem, si in dorsum, quod minus periculosum. Dignoscitur unius mensis esse, si non perfectè discretus: duorum mensium, si parvus, & omnes partes discretas habeat, & albas: trium, si incipiunt partes rubere: quatuor, quod maior sit, & manifestè incipiant carnosæ apparere. Septimo perfectus est, sed nondum ad consumptionem peruenit absolutam, item clamat, & statim oculos aperit, & claudit. Octavo absolutus est, sed ægrotare videtur. Nono perfectus & benè carnosus, modo mater fluxu sanguinis, aut alio morbo longo non laborarit, aut oleribus, & fructibus per tempus impregnationis se nutruerit. Computare oportet vel à tempore fluxus sanguinis absoluti, vel ab hebdomada, qua debent erumpere, & per alium mensem mulierem se sicciorē inuenisse, semen retinuisse, & arctiorē vuluam ab eo tempore

tempore concepisse. Quòd si hæc non accidunt, addenda sunt alia signa conceptionis, si se aliter affectam cognouerit, in siti, in appetentia, in aliis corporis affectibus, si nulla occasio retinendi menses præcesserit: Si virina bene cocta sit, si in fundo hypostasis instar bombacis flocculi, item ex tumore ventris circa vterum primum & sensim in superioribus. Quòd si mulier primum inflata fuerit, & superuenerint menses decolorati, vel inordinati, illam potius laborare ob defectum mensium vel alio morbo credendum est: quod accidit his mulieribus, quæ nunquam pepererunt, & supra modum cupiunt concipere. Puellis verò & iis quæ non admodum cupiunt, & dicunt se sentire quandam motionem sine magna gravitate, concepisse credendum est, neque etiam his quæ aliquando conceperunt, & cupiunt concipere. Nam qui aliquid cupit, facile decipitur. & sibi insomnia fingunt, & sibi imponunt qui amant, quod in multis experiri sumus etiam principum vxoribus: neque etiam annosis mulieribus, quæ iuniorem maritum elegerunt. Solent tales fingere se concepisse, ne steriles maritis videantur, vel quæ malè à marito tractantur. Reiiçitur à mulieribus ob humorem luxuriantem in vtero veluti adnatũ quoddam, quod si accresceret, in molam degeneraret, quod mulieres putant formicas esse. Sed cùm fœtus nondum conformatus est, intus apparent vesicæ tres semine plenz; quare non est illis credendum, neque probare, si aceto non dissoluatur. Nam si caro illa dissoluitur, sed solus sanguis concretus, vt ista discernantur, diligenter est aduerendum, & sunt interrogandæ, & frequenter palpendæ, Nam illæ mulieres medicis imponunt sæpe, vt illæ quibus supprimuntur menses morbo: sed quia menstruum sanguinem in nutritionem absumunt, illas interrogare oportet, si partes aliæ, quàm mammæ & venter incrementum. Quòd si fateantur, est copia carnis potius, quàm in prægnatio. Non erit inutile dare melicratum, cùm ita dormitum: si tormina patiatur, concepit, vt admonet Hipp. 5. aphor.

Sign. conceptionis.

Morbus à mēf. defectu.

Amor imponit.

Mola.

Conceptionis experiri.

*Sudoris &
vrina eadem
materia.*

*Apho. 38.
Et 42. lib.
4.*

Sudor qui è corpore manat humorum carnis exuperantiam, sicuti vrinae excretio, venarum & articularum plenitudinem demonstrat. Est. n. sudor excrementum carnis affatim redditum, & redundante alimento, vel cibi vehiculo. Quare vrinae & sudoris eadem planè est materia quanquam inter hæc illud interfit discrimen, quòd à renibus seceratur vrina, & in vesicam detruditur, vt ex ea deiciatur. Sudor verò per poros cutis foras erumpit: quare diligenter est obseruandus, an aliquid boni vel mali significet, vt ex eo partium vel totius corporis affectiones deprehendamus. An etiam à toto corpore emanarit, vel à parte aliqua tantum, calidusve an frigidus, quibusve signis præcedentibus, aut euacuationis, & in qua aëris, & temporis constitutione. De sudoris etiam colore non minus est inquirendum, odore, sapore, consistentia, an tenuis, an crassus, an viscidus, acris. mitis, multus, paucus, quomodo æger illum tolerauerit, an sano, vel ægro acciderit. Rursus si ægro, an acuto, vel mitiori morbo laboranti. Deinde an vno & eodem tempore multos vel paucos ægros infestauerit. Postremò quota die morbi eruperit. Quòd si ab vna tantum parte sudor emanasse visus sit, morbum in ea firmatum esse indicio est, Hippoc. testimonio pronunciantis ibi morbum esse, vbi sudor apparet. Id quòd intelligimus, si non multus effluerit, morbusque acutus, aut febris non existat. Morituris enim à morbo acuto, solet in fronte sudor & in ceruice prodire, nullo tamen proprio in illa parte existere affectu. Id quòd propter partis sudorè faciliè promptissimèque emittentis naturam, tum accidit vt frigidus, vel parum calidus exeat. Si verò ab vniuerso corpore effluxisse certum sit, tum scire oportet an rigor præcesserit & febris continua fuerit, eoque ita existente morbi solutio expectanda est, modò ille sudor morbi die septimo exierit, præcedentibus signis coëctionis. At si sexto die, vel mortem, vel recidiuam denuntiat. Cùm autem sudor à toto corpore prodit in febre quæ non est continua, quam præcessit frigus, vel rigor, vel horror, de genere inter-

mittentium esse oportet, cuius accessionis remissio, & finis per sudorē significatur. At in quacunque febre, febrē sudor non soluit, longitudinē eius, aut periculosum exitum minatur. Postremò cūm sudor sic apparet, non est inutile ab agro sciscitari, an vniuersalis euacuatio antecesserit: tales. n. salutes esse solent, qui tempestiuam aliquam solutionem, purgationē vel sanguinis missionem, vel coctionē sequuntur. Quòd si nil horum prius apparuerit, naturam grauari feroforum humorum multitudine indicat. Sequitur, vt qui sudor in morbis eruperit, calidus, frigidusve fuerit intelligatur, eò quòd qui calidus est, ex se nihil plerumq; mali adducat: qui verò frigidus, semper aliquid post se mali trahat: vnde in morbo acuto mortem, in mitiore verò morbi longitudinem declarat, licet de sudore in accessionibus febrium intermittentiū erumpente, nō ita iudicandum sit, qui plerumque frigidus est, eò quòd corpus refrigeratum erat, ex quo nihil mali ab eo expectandum est. Quòd verò ad eum sudorē attinet, qui cum animi defectione accidit (quem antiqui sudorem non madorem appellauerunt) non mirum si frigidus existat, cūm corporis ipsius partes externæ, ob sanguinis & spirituum circa contractionem, refrigeratæ sint: sed tamen periculi nunquam expers est, è cuius fortasse genere est sudor ille diaphoreticus à barbaris dictus, sed epidemicus, & pestilens, qui aliquādo in Anglia primū n. postea in Germania crudeliter grassatus est anno 1529, adeo vt non solum è plebe, verū etiam è nobilibus multos sustulerit, idque medicorum quorundam, vt credi potest, errore, & consilio, qui fortasse censebant non esse suppressendum ante 24, horas, quòd existimarent tali euacuatione corpus à morbo liberari: cūm ea via non sit multū oportuna ad venarum & arteriarum plenitudinem vacuandam, non debuerunt vltra prouocare sudorem, nec etiam statim suppressere. Verū si causa illius fuisset illis cognita, alio repente diuertere vel reuocare per vrinæ regionem debuissent. Essentiam autem istius morbi locus, qui primū affectus, & rabiem istam sensit, satis declarabat, regio scilicet illa, in qua homines perpetuò in hypocaustis degant, multoque carniū esu se ingurgitant, & ali-

*Sudor An-
glicus.*

mentis piperatis continuò vtuntur. Quare factum est, vt cōtinua hypocaustorum estuatione, meatum cutis relaxatio consequeretur, quæ sudoris promptissima, & potentissima caussâ esse solet, cuius materia in humorum exuperantia consistebat, quam frequens alimentorum multum nutrientium, & piperatorum vsus collegerat. Sunt enim reuera multum edaces Angli: multaque carne opplere se solent, vnde prouerbio locum dederunt (Il est faoul comme vn Angloys) & non minùs sunt in potu incontinentes, qui liberaliùs vinis generosis vtantur, vel zitho, quæ corpus maximè replet, vnde sudoris materia, quæ ex eo cum tanta suppeteret, nec caussa efficiens deesset, calor videlicet hypocaustorum, quo humores è corporis centro in superficiem & cutim alliciebantur, non mirum si Angli ex cæteris nationibus cum Germanis soli illud malum passi sint: quanquam hoc non sine admiratione sit, quod ante illa tempora auditum, & visum nunquam inter eos fuerat: vnde illud causam in aliquam aëris constitutionem referre oportuit, propter quam accidit, vt ea regio, & eo solum tempore, tali morbo vexari cœperit. Quemadmodum & hisce postremis temporibus, anno videlicet, 1557, non solum hanc nostram regionem Monspeliensem, sed ferè totam Europam morbus quidam epidemicus nouus inuasit à nostris dictus (la coqueluche) quæ tantum pituitosa defluxio esse videbatur, primùm fauces occupans, deinde in pulmones decumbens, ita vt quorum natura vergebat ad pthysim, pthysici eo tempore euaserint, mortuique sint hoc anno 1559. Quibus tamen non in pulmones, sed in costas defluxit, speciem quandam Pleuritidis excitauit, quæ magis medicamentis, quàm sanguinis missione curari visa est. Eodem etiam anno papulæ quædam in pueris eruperunt ob aëris tepiditatem, & in quibusdam illorum ea apparuerunt, quæ ab Hippo. I. epidem. recitantur. Vnde puerum in nostra vicinia videre contigit, in quo ob humiditatis excessum, omnium iuncturarum corporis facta est eluxatio, sequutâque est omnium ossium putrefactio. Ex quo concludimus præcedere debuisse aliquam aëris constitutionem, quæ talium morborum causa extiterit. Iam reliqua

*Zithi vsus
corpus maxi-
mè replet.*

Coqueluche.

persequenda in sudoris consideratione signa, quæ illum antecesserunt, quæ medico considerata diximus, de quibus tamen non est interrogandus æger, qui cœtionis signa, aut alia nec cognoscere, nec obseruare solet. Quare de iis, solius medici est iudicium facere. Non eadem autem est ratio diei, in quo sudor apparet, si acutus sit morbus.

Multum enim interest quotus ille à principio sit, & à prima morbi inuasionem cognoscere, cum ex sudoribus ij tantum censcantur optimi, qui in acuto morbo die oriuntur decretorio, & morbum solunt: qui verò id efficere non valent inutiles. Quare salutare absolute dicuntur, qui in 3. 5. 7. 9. 11. 14. 17. 20. incidunt. Sub qua etiam aëris constitutione sudor prodeat, non parum refert obseruare. *Sudor salutaris.* Nam si æstas sit veri similis, sudores copiosos oportet expectare, nec magis negligenda coloris, qui in sudore conspectus est, obseruatio. *Constitutio.* Qui enim flauum colorem refert, flauæ bilis exuperantiam, in carne eius, qui eo colore affectus est, testatur. At qui magis rubescit aut venarum nimium relaxatarum, vel osculorum illarum patentiorum, aut sanguinis ultra modum serosi indicium est. Talem sudorem in quodam medicinæ studioso conspiciere contigit anno, 1547. Sapor qui in sudore ab ægro sentitur, suas habet notas. Nā si multam in eo salsuginem renunciet, quæ excedat naturalem, (parua enim salsedine præditus esse dicitur naturalis sudor, quemadmodum ferum) sanguinem vehementer aduri, & adassari à magno calore iudicare possumus. At si amarum sentiat, copiosis bilis admixtionē: si dulcem serosum esse sanguinem: si verò insipidum, plus ichoris pituitæ, quam bilis obtinere affirmabimus. Iam de sudoris odore agendum. Sanorum & bene temperatorum corporum sudorem bene olentem esse quidam contendunt, ut de Alexandri corpore historię testantur, qui gratum spirabat odorem. Sunt alij, qui si non bene oleant, malè tamen olere nolunt. Eorum verò, qui succorum vitio laborant, vel leproso-
Sapor.
Color sudoris
Odor.
rum, & impudicorum hominum sudorem, hircum olere non dubium est. Quapropter cum talis sudor è toto corpore erumpit, testis cacochimiæ, & dispositionis cuiusdam ad putredinē, quæ in magnis venis existit. Sed cum tan-

eum ex alis emanat, parum mali portendit, minus vero cum ex solis pedibus. Omni autem sudori id communiter accidit, ut cum refrigeratur, malum odorem statim acquirat, indicio sunt, qui sudantes pectus denudant, id quod ea ratione fieri puto, quod sudor, quando calidus est, regitur adhuc à calore naturali, refrigeratus vero destituitur. Quare putrilaginem quandam facile suscipit, &

Consistentia. simul odorem prauum, quem prius non reddebat. In sudoris consistentia diligenter perspicendum est, an tenuis potius, quam crassus sit. Qui enim talis est, nisi propter constrictionem, & cutis densitatem tenuis exeat, tenuium in corpore humorum multitudinem declarat. Contrariam vero significationem crassus obtinet,

Visciditas. utpote qui meatuum amplitudinem, vel humorum crassitiam testatur. Visciditas insuper sudori inest quandoque, sed ea succorum in corpore eodem modo affectorum dominium, aut materiam sudoris paucitatem demonstrat. Sudor potest esse acer, aut mordax, aut mitis. Cum mitis &

Mitis sudor. blandus, nisi in sano homine sit, sel à sanguine, aut spiritu

Acer. rituum inflammatione accensæ indicium est. Quando vero acrimoniam obtinet, eamque primo occursum refert, & in progressu retinet, febrè biliosam ex putredine accensam consequitur. Sicut ille pituitosam putridam significat, qui in principio mitis est, in progressu vero acrimoniam assumit. Talis enim sudor humoris genus, qui hanc protulit, exprimit, adeo ut illud verè dici possit. Quemadmodum animi mores corporis temperaturam comitantur, sic morborum mores corporis & humorum in eo contentorum qualitates, & naturam sequuntur.

Quantitas. Quantitas sudorum modò se offert consideranda, idque in sano aut aegro. In sano enim si multus effusus sit post somnum, talem copiosiore ut alimento, aut purgatione indigere, scripsit Hippocrat. Aphor. 8. lib. 2. Quare cum unum deest, alterum adesse significat. Qui verò aegrotanti, & acuto morbo laboranti in magna copia accidit, si præcedentibus coctionis, & die critico morbi contingat, solutionem morbi integram expectare iubet. At qui initio morbi, vel ante crism, vel concoctionem profuerit, magnam humorum plenitudinem in corpore, & simul morbi longitudinem, cum vires sint robustæ: cum verò exo-

lurz mortem prænūciat. Alio modo pauca sudoris quantitas se habet, quæ quidem paruum esse adhuc vitium in quantitate humorum indicabit, nisi propter morbi cruditatem, aut materię crassitiem, vel meatuum cutis constrictionem, & obstructionem perueniat. Nō solūm necessaria est sudoris quantitatis consideratio, sed quomodo illam ferat eger, subinde prospiciendū. Quoniam vacuatio, quæ per sudores fit, quādo copiosior est vires admodum prosternere solet. Solūm ergo vtilis & secundū naturam habenda est, quæ leuare ægrum videtur, & quæ expurgata aluo post crīsim, vel post aliquā coctionē succedit, quæq; se iam vacuata morbi materia crassiore, reliquam tenuem per corporis summa dissipat. Quæ verō vel morbi initio, vel quouis alio tēpore, vel ante coctionem, vel ante crīsim exierit, irrita est, & cui nulla morbi solutio fida committi potest, sed potius mortē, aut morbi productionem adfert. Iam locus postulat, vt de sudore, qui tantūm sanos inuadit, dicamus, cui hoc peculiare est, vt calfacto, vel æstuantī corpori succedat. Quapropter cū sanus aliquis absque causa aliqua euidenti, & procatarctica in sudores per totū corpus inducitur, certissimum indicium est, vitii in quantitate humorum illū pati, aut multo vti alimento vel purgatione indigere. Quōd si non totum corpus, sed aliqua tantūm pars soleat illo sudore frequenter diffluere, affectum quendam esse in ea, vel fuisse credēdum est, cuius rei fidem faciunt partes illę, quę olim vulnus, aut abscēssum sunt passę, ex quibus sudor leui de causa emanare solet, vt accidit iis qui parotidibus, aut alio abcessu, vel tumore circa inferiorem maxillam sanati sunt, debiliore ex eo affectu reddita illis ea parte, adeo vt in masticando cibo maiore cum labore functionem suam semper obeat, & ob id sudorem semper emittere frequentius conspicitur. Sunt tamen, quibus circa faciem, vel ceruicem magis quā ex alia parte peculiariter sudor exudet, quōd equidem illis accidere propter summam respirandi difficultatem putarem, qua ratione ventriculus eodem modo affici solet, cū in chylo conficiendo, & conquoquendo laborat. Idem de articulis & omnibus aliis partibus iudicium ferendum, quæ postquā imbecilliores factę sūt ex aliquo affectu, maio-

De sudore sanorum.

Cur sudor circa faciem sæpius apparet nonnullis.

*Apho. 38 &
42. lib. 4. hip
pocr.*

*Intermittētis
morbi indi-
cia.*

*De profluuiio
sudoris.*

rem excrementorum prouentū semper producant, unde minus expeditæ functiones suas peragunt: quæ causa est ut statim sudores diffuant. Ex quo illud perpetuò verū esse probatur, morbū ibi esse, aut adesse, aut adfuisse, unde sudor emanat. Sudor aliquando simul multos & eodem tempore inuadit, quare illius causam constitutioni aëris tribuendam censebam. Quod si ex tali sudore multi etiam moriantur, inter epidemicos morbos necessariò est referendus. Superest omnino, ut antequam sudoris sermonem absoluamus, notas & signa, quæ ex tempore morbi sumuntur, quo ille erumpit, subiciamus. Sub tempore autem comprehendimus morbi initium, medium, & finem, & dies, qui iudicatorij & critici pares vel impares dicuntur. Quare cum primo alicuius morbi die sudor cum febre profluit, & illam finit, intermittens morbus esse existimandus est. Quod si propterea febris in quietem non desinat, præcesserit tamen aliquod signum eorum, quæ febri intermittenti accidere solent, ut est rigor, vel horror nō febris intermittētis, sed compositæ, vel confusæ indicia cognoscenda sunt, quæ non omnino morbum periculi expertem faciunt. At cum nihil eorū, quæ febrem denotant, cum sudore se præmonstrauerit, iam de plenitudine, quā humorum exuperantia parit, tantum iudicandum, metuendumque ne vires illā ferre possint. De sudoris verò profluuiio, qui in processu morbi accidit, inquirendum etiam. Nam qui die critico post aliquam concoctionem vel moderatè profluit, copiosiorē illius effusionem in die critica proxima promittit, veluti si sudor quarto die Pleuride, vel alio simili morbo acuto existente in qualibet quantitate exilierit, morbi solutionem in 7. die per sudorem expectare iubet, modò nihil interueniat, à quo naturæ motus impediatur. Similiter quæ in morbi exitu sudoris profusio fiat, post debellatū à natura morbi aliqua indicia, nihil aliud, quā morbi expulsionem totam ostendit. Contra cum prostratæ iam vires videbuntur esse, nullūmq; naturæ euincētis signū præmonstratur, paruam salutis spem relictā esse prænunciat, pari potissimū si facta sit die. Quamuis de sudoribus, qui diebus iudicatorijs & in medio morbi progressu facti sunt, non aliquid melius expectari possit, cum sine

aliquo coctionis signo, aut alio salutarī antecedēte exierint. Sed de sudoris excretionē satis multa.

De retento.

CAP. 19.

Quia nomine affectus præter naturam & morbum, & symptomata & causas superius comprehendimus, de retento interrogare oportet, quod & si morbus non sit, causa tamen morborum præter naturam esse solet. Si ergo nullum reiectum ægrum molester, num aliquid retineatur in eius corpore, interrogare oportet. Solet enim retentum præter naturam, vel reiectiones præcedere, vel sequi. Nam post immodicas euacuationes nihil solet redundare, quod sua quantitate facultatē expultricem irriter. Porro solent fieri immodicæ & magnæ euacuationes, post longas retētiōes eorū, quæ debebant *Quid retētiū.* euacuari. Voco autē retentum, quod secundum naturam debebat euacuari, quod naturæ vim inferit, vel inferre natum est. Quod non suo tēpore, aut per suam regionem à natura institutam, & conuenientem, aut tanta quātitate, quanta debebat euacuari, euacuatur, potest dici *peritoma* retentum. Et quia multa talia sunt, quæ retineri possunt, de illis omnibus sigillatim interrogare oportet. Sunt autem concoctionum excrementa & vteri, quæ retinentur. Et quia excrementa alui diutius retēta multorū morborum & symptomatum sunt causæ, primū de illis interrogabimus, num suo tēpore & tanta, & talia reddantur, qualia debēt. Quod si retineri dicat, causam aut cōcausam morbi inueniemus. Solent enim esse causæ doloris colici, & capitis vertiginis, & Scotomiæ. Verum ut huius retenti causam cognoscamus, scire oportet num præcesserit larga euacuatio à natura facta, vel à medicamento vel vsu astringentiū prima mēsa sumptorū. Nam *Quos morbos* post largas euacuationes supprimitur aluus. Non enim *& symp. in-* solent intestina nisi irritata qualitate, vel quantitate deii- *ducit alui a-* cere: Quod si multa copia prematur, minùs sollicitatur *strictio.* ob id post vsum medicamentorū laxantiū, & clysterum solet talis suppressio fieri, quæ minùs suspecta est. Retine *Retentionis* tur cibus aut chylus in ventriculo ob tumore præter na- *cibi aut chyl-* turam in Ecphyfi factum, vel ob Scirrhum panchreatis. *signa.*

Quam retentionem deprehendimus, si post coactionem renalis & grauitas circa superiorem vëtris regionem sentiatur ab ægro, & vomitio sequatur, qua leuetur. Quòd si non vomat, perseverat dolor. Flatus etiam in eadē regione retinentur, qui solam distentionem faciunt sine grauitate, sed cum difficultate anhelitus, & suffocationis timore. Nomine retenti comprehendimus, quod non euacuatur per propriam regionem, vt suprā dictum est. Nam in Iliaca passione, aut coli inflammatione delapsi in scrotum nihil per sedem euacuatur, sed per vomitionē fit reiectio. Et sic talis affectio, & reiectum, & retentū dici potest, veriùs tamen reiectio, quàm retentio. Sic in Dysenteria, diarrheia, & aliis fluxibus ventris accidit, in quibus vrina retineri videtur, propterea quòd tota per ventrem cum excrementis mixta reiciitur, quod & in omni larga euacuatione euenire solet, siue per vomitū, siue per ventrem fiat, siue per sudores. Paucū est enim quod remanet & trahitur à renibus. Retinetur autem vrina verè tum ob affectum renum & vesicæ, tum quia in peritonei ciuitatē, per resudationem descendit, quod nobis certò futurum hydropem præsignificat. Quibus ergò non retinetur ob suprā dictas causas, retentionis causam vel renibus, vel vesicæ, vel meatibus vrinæ attribuemus. Quare de affectibus harum partium interrogare oportet, vt cuius vitio id fiat, certò sciamus. Supprimitur autem vrina, aut non redditur, vel quia renes eam non trahunt, aut vteres nō emittunt, aut vesica nō recipit, aut fistula seu mēcula impedita est. Si autem vitio renū id fiat, dolor grauis circa renes, & pondus secundum longitudinem spinæ sentietur, & paulopost in toto corpore apparebit. Nam facies prætumida est, venter totus tensus, fluit venter & tandem per vomitionem redditur. Quod & in omni reiectione magna, à quacunque alia causa contingit, verum nō tam citò. Quò autē certiores simus, fistulā æneam intrò mittemus: quòd si nihil vrinæ prorsus reddatur, certissimum erit indicium, vrinam vel vitio renum, vel vtererū retineri. Nam in omni retentione vrinæ ob calculum vel ob carūculā, & sanguinem concretū, vel pus crassum aliquid vrinæ redditur intromisso cathetere. Vitio vtererū fieri intelligemus, si dolor aliquis præcesserit vehemēs, circa eā

De vrinae retentione.

Causa suppressionis vrinae.

Vtererum.

regionem. Si ob fistulæ vel mentulæ vitium fiat urinae retentio, tumor circa penem manifestus erit rotundus, & immissa fistula ænea, urina reddetur. Præcessit enim vel ulcus, quod carnis excrescentiâ pollicetur, vel fluxus sanguinis, qui grumû reliquit, aut calculus retentus in vesica, aut pituita crassa, aut pus obstruens, vel tumor alicuius comprimens meatum, qui omnes affectus urinam in vesica retineri declarant. Hæ duæ retentiones manifestissimæ sunt, & de illis maximè conqueruntur ægri, quod necessariae sint, & quotidie fieri debeant per ea loca excrementorû deiectiones. Non enim de aliarû concoctionû recrementis retentis conqueruntur, quod illis manifestè non sunt eorû euacuationes secundû naturâ. Mulieribus autè quia necessaria est & euidens sanguinis mēstrui reiectio suo tempore, si retineatur, minùs est consueta. Fit tamen ferè iisdè de causis, quibus & bilis retentio. Ex retentione igitur excrementorum medicus genitos morbos debet cognoscere, & contrà ex morbo, de retentione suspicatur. Quare si medicus videt morbum aliquè factum ex sanguinis retentione vel copia, interrogare oportet, cū talis excrementi retentio præcesserit: quod si fateatur, iam morbi causam cognoscit. Quod si ob naturam, vel ob cōsuetudinem (quod præter naturam ex se est) retinentur excrementa, vt pituita, quæ per nares, tum per palatum, & adenes fluit, retentionem sequitur in cerebro pituitæ proventus, à quo Catochæ, Apoplexia Epyleps. conuulsio, dolores capitis fieri solent. Quare si aliquis horum affectuum appareat, de illa retentione rogandû est, vt si retinetur talis, tales morbos futuros certò prædicemus. Retinetur illa, quæ alioqui cōsueuerû euacuari, quare is nephritico dolori, aut colico obnoxius est, necnō articulari, vel si morbi illi iâ ægros occupauerint, de illa retentione, pro causæ cognitione interrogare oportet, retineaturne pus, an pituita crassa: urinae retentionem expectare oportet in eo, qui laborat ea, & à qua causa fiat diligenter perquirere, quemadmodum dum retinentur ea, quæ per aluum reiciebantur, vnde colicus dolor. Si retinetur bilis, quæ per ventrem solet sua natura, vel per consuetudinem excerni, ventris astrictionem expectare oportet, & obstructionem meatuum, qui à folliculo fellis in ecphi-

*Mentula.**Menstrua.**Obstructionis
inditia.*

sim descendunt, à qua recrementa cineritia, vel alba futura sunt. Quare si recrementa talia sint, certò obstructionem prædicemus. Si retineatur bilis, quæ vomitu Vere & Aestate reiicitur, oris amaritudinem, inappetentiam tandem, vel morbum colicum, vel biliosam febrem Aestate futuram prænunciare, vel si Aestate retineatur, Autumno Dysenteriam fore, vel Diarrheam prædicemus.

Quæ comitatur sanguinè menstruum retentum.

Quæ retentionem excrementorum.

Arenularum.
Sputi.

Sudoris.

1. aquis aluminosis Gal.
3. lib. methodi.

Urina.

Si retineatur sanguis menstruus, Hydropem & sputum sanguinis, vel fluxum è naribus in iuuenibus expectare oportet. Vbi verò statim sanguis retinetur, & appetentia deiicitur, concepisse credere oportet. Retentis alui excrementis colicum dolorem, aut vertiginem, aut difficilem excretionem, aut capitis dolorem, aut satietatem expectare oportet. Si retineantur arenulæ, quas prius solebant reiicere, lapidem verendum est generari. Quare de gravitate loci, & aliis consentientibus rogandum est. Si sputum retinetur in affectibus thoracis, difficultatem respirandi, & mortem expectare oportet, ut in Phthisicis, & iis, qui Pleuritide, aut Peripneumonia laborant, aut alia defluxione. Sudor vel similis euaporatio retinetur, cutis affectionem (ut pruritus, scabiem, febrem, lepram) sequi necesse est, ut ei accidit, qui in 1. albulis lauerat. Si retinetur urina, vel calculum, vel vicinarum partium inflammationem, vel vesicæ, eiusdem nimiam repletionem ob urinæ copiam causam esse existimandum. Si urina retineatur in acutis morbis, vel ob delirium, vel quia præcessit, vel quia futurus est sudor copiosus, vel ventris fluxus copiosior. Quare de die, quæ præcessit, rogare oportet. Quare non est absurdum interrogare primum, quæ secundum naturam in nobis expelluntur, & de excrementis, quæ ob aliquem affectum reiici oportet, ad morbi curationem, vel ad diurnam vitam. Quare cum ad ægrum accedentes videmus aliquem affectum, ex plenitudine alicuius materiæ, an retentum sit rogare oportet, & an vacuationem consuetam reliquerit æger, ut qui febre sanguinea laborat, sanguinis missionem prætermiserit, quam facere solebat Vere, vel purgationem prætermiserit ille, futurum morbum ex illo humore plus redundante prædicere possumus.

De qualitatibus seu affectibus.

CAP. 20.

AD partium affectarum, affectuum ipsorum, & causarum, quæ illos procreant cognitionem habendam, qualitarum consideratio multum etiam facere videtur: quare de illis diligenter sciscitandum. Qualitates autem, homonymiæ vitandæ gratiâ, intelligimus, quas Galenus affectus nominavit, quomodo etiam superius affectus nomen omni morborum generi accommodauimus, & sub ipso symptomata, & morbos comprehendimus. Qualitatum ergo corporis multiplices sunt differentiæ, de quibus nobis ordine agendum est, initium facientes ab iis, quæ primæ nominantur, siue actiuæ siue passiuæ sint, deinde reliquas, quæ secundæ sunt & dicuntur, & à prioribus descendunt, persequuturi, quales sunt durities, molliities, asperitas & lenitas, grauitas & leuitas, densitas, & raritas, quibus sapores, odores, & colores adduntur, quas quidem cum ægri præsentire possunt facillè, de iis sunt interrogandi, ut earum cognitio tanquam effectus ad causam, sic in morborum & partium earum notitiam, quæ affectæ sunt, nos deducat. Interrogandus est autem æger, aut is, qui à nobis consilium petit, an ab aliquo tempore caloris cuiusdam insignis, aut frigoris sensum præter consuetudinem perceperit. Quod si neget, credendum: si verò annuat, tum cuius harum qualitarum, caloris vitio an frigoris id fuerit, scire oportet, & an totum corp⁹, aut aliqua eius tantum pars molestiam persenserit, num etiam causa aliqua euidentis huius causa esse poterit. Quod si nulla aut aliqua, quæ permanentem affectum relinquat, præcesserit, intemperiem aliquam nõ simplicem, sed cum materiæ consortio esse semper pronũciabimus: cuius rei certius erit iudicium, si respondente ægro calorem cum tensionis vel grauitatis cuiuspiam specie in aliqua parte existere intelligamus. Causarum enim procatarcticarum est, intemperies solutu faciles potius, quàm contumaces, & permanentes relinquere, nisi forsitan causas interiores simul commouerint cum rarò sine alicuius materiæ affluxu intemperies solitaria diu persistere, aut tantum partes exter-

Nomine qualitarum affectus significantur.

Prima qualitates.

Secunda qualitates.

Causæ procatarcticæ.

*Intemperies
cap.*

nas afficere possit. Vbi enim interiores eam senserint, humores commotos esse necesse est. Quare ad eius humoris, qui in ea parte abundare videtur, aut ad eam confluxum se, inuestigationem nos conuertere consentaneum erit, quod qua ratione fieri debeat, suo loco dicemus. Vbi ergo caput calidius esse præter naturam, aut consuetudinē constituerit, causarum ratio, an interiùs an exteriùs affectum sit, demonstrabit. Si enim aut ab æstu solis, aut medicamento calfaciente, vel operimento non consueto caput calidius redditum fuerit, id in externa parte contingere probabile est, cum eiusmodi causæ exteriora magis, quàm interiora calfacere possint. Sed cum ob odorem vehemētem per nares attractum fuisse audiemus, tum cerebrum calfactum iudicabimus. Accidit interdum ut cum illa caliditate simul & dolore caput afficiatur. Insignis enim caliditas humores in capite contentos fundit, & liquat, aut à vicinis partibus sua vi attrahente euocat. Quamobrem si non adfuerit dolor, futurum saltem non temerè pronunciare poterimus. Quando verò nulla alia in parte, quàm circa ventriculum, calor ille non naturalis percipietur, ut is notus fiat, affectus ventriculi intemperiem comitantes in memoriam reuocare oportet. Sive iis enim haud facile est, ventriculi caliditatem affirmare certò, aut potius ab aliarum partium vicinarum calore, ventriculi calorem discernere. Quare si nidorosum ructum, vel ouorum putridorum, aut frixorum odorem referentem expiret æger, aut veluti flammam, vel incendium circa os ventriculi se aliquando percipisse respondeat, simulque calfacientium vlu læsi, refrigerantium verò iuuari, & delectari, prostratamque appetentiam habere, sitim verò inexhaustam, caloris sanè præter naturam ventriculum obsidentis, solamque intemperiem efficientis indicia certissima habemus. Quòd si cum illis & oris amaror, aut nausea, aut vomitio adfuerint, iam non simplicem intemperiem, sed cum materia eaque biliosa iunctam esse pronunciamus. Quòd si in latere dextro non consuetus calor præsentiat, qui etiam toti corpori citra febrem vel manuum pedumque volæ communicetur, iocinoris intemperiem calidam cognitam habebimus, quæ in vola manuum pedumque relucere maximè cōsuevit: propterea quòd pars

*Signa intēp.
iecoris.*

illa omnium externarum temperatissima est, frequentiorque venas in se desinentes habens.

Interdum mesenterium intemperies calida occupat, sed *Intemperies mesent.* illa tactu à partium vicinarum calore non facile discernitur: eius tamen certiores erimus, cum excrementa alui valde sicca reddi, vaporibusque multis frequenter caput tentari conspiciemus. At de calore, à quo sæpius posteriores corporis partes circa lumbos incalescunt, ægri conqueruntur, quem ad renes pertinere, agitatio corporis immodica, vel exercitatio, equitatio, aut longas in supinum decubitus, si præcesserint, ostendunt. Incalescunt enim facilius, quam aliæ partes, tum ob venarum & articularum viciniã, & consensum, tum ob copiam pinguedinis, qua naturaliter sunt cõuestiti, quod efficit ut in febre colliquata & accensa à calore febrili ea pinguedine calor maior circa renes percipiatur. *Qualis urina.* Quare ut eius certiores simus, consulendæ sunt nobis urinæ, quæ si rubræ, vel flauæ, aut in superiore parte pingues appareant simulque inter mendum caloris mordacis, & acris sensum præbeant, nullam de renum calore dubitandi occasionem relinquent. Calor porrò circa iuncturas præter consuetudinem nonnunquam percipitur, sed qui à laboriosa exercitatione potuit excitari, si tamen ea non sint prægressa, Arthritidem, i. iuncturarum dolorem, vel earundem inflammationem expectare oportet. Cum autem non in vna tantum parte, sed vniuersum corpus calorem non naturalem concepit, quem nec exercitio, nec alia motione calfaciendi corporis vim habente, contraxit, febrem adesse pronuntiabimus, cuius speciem ut cognoscamus, & ad continuarum, vel intermittentium genus utrum referre debeamus, scire ab ægro licebit, an non febris cum aliquo eorum, quæ febrem intermittente demonstrare consueverunt, præhenderit, videlicet cum aliquo frigoris, rigoris, aut horroris sensu inuaserit, aut cum pandiculatione, vomitu, dolore capitis, vel ventriculi. Deinde an ab illa inuasiōe calor magis inualuerit, nec post 24. horas intermissione fecerit. Quod si fecisse constet, cum aliqua execratione, & quibusdam notarum superiorum prægressis, tum de febre intermittente non est dubitandum, ex cuius speciebus tertiana erit, quæ cum rigore inuaserit: quartana, quæ cum horrore: quotidiana, cum frigore.

Tertiana exquisita indicia. Tertiana autem vel exquisita, vel extensa esse potest. Exquisitam cognoscimus, cum omnia superius enumerata symptomata mitius affligunt, accessioque non ultra 12. horas producitur, & Aestatis initio maximè. Iuveni, temperatura bilioso, accidit. Sed cum obtusus est rigor ad frigus quodam modo accedens, nec febris vlla remissio ante 26. aut 30. horas percipitur, extensa aut potius spuria, quam tertiana exquisita iudicanda est.

Quotidiana signum.

*Feb. intermit-
tentium di-
stinctio.*

Quotidiana.

*Tertiana du-
plex.*

*Triplex quar-
tana.*

Cum autem febris cum solo frigore, & cum manifestis cacochimiae pituitosae signis, nullum à febre tempus solum relinquens apparuerit, febrem quotidianam affirmare audacter licebit, ut quartanam eam, quae in abundantia melancholiae cum horrido insultu exorta est. Sed cum febrim intermittentium aliae simplices sint, aliae compositae, aliae verò permixtae, aliae confusae, in earum rursus investigationem incumbere oportet. Intelligimus autem compositas, quae ex implexu similium generum fiunt, & quae praeter unius generis, & eiusdem duas vel plures exacerbationes habent adiunctas: cuiusmodi sunt duplices, vel triplices quotidianae, tertianae, & quartanae, quarum cognitionem ex superioribus notis depræhendere facillimum est, nisi quod tertiana duplex, & quartana triplex, cum quotidie repetentes habeant accessiones, à quotidianis circuitus motusque ordine, non perinde distinguuntur: quanvis & excrementorum dominantium, cacochymiaeque peccatis signis, quae etiam à pulsibus, vrinis, deiectionibus, & aliis petuntur, caloris proprietate, & inuasionis natuta, statim discernuntur. In quotidiana enim calor tægēti mitis primùm & halituosus occurrit: postea verò acer & mordax, & omnia pituitosae plenitudinis signa apparēt. In duplici verò tertiana calor primò occurfu sua acrimonia manum ferit, & mordet, exacerbationesque facit, quàm quotidiana, breuiiores. Triplex autem quartana cognoscitur, quod simplicem vel duplicem quartanam sequitur, semperque cum horrore inuadit, & accessiones omnium longissimas habet. Compositae verò quartanae inter se distinguuntur quod duplex quartana duobus diebus excandescat, & tertio quiescat, quarto & quinto rursus repetat, eodem modo in posterum procedat. At quae triplex est quartana, insultum quotidie facit. Non solum
autem

autem intermittens cum altera intermittente, sed cum continua implicari solet. Nam cum sint tres simplices *Intermittentium differentia.* intermittentium differentia, harum unaquæque cum altera, vel eiusdem vel diuersi generis complicari potest. De *De Implexu diuersorum generum.* similium generum implexu diximus: de diuersorum restat agendum. Is autem incidit, cum aut intermittens diuersi generis alteri miscetur intermittenti: aut cum intermittens cum aliqua continua miscetur. Intermittentium diuersorum generum complicatio est, cum tertiana, quartana, quotidiana inter se complicantur, aut duæ solùm, *Quibus differuntur.* vel tres simul. Hæ autem tum ex numero, tum ex natura accessionum deprehenduntur. Si enim tertianæ quotidiana iungatur, vno die duplex accessio vtriusque febris erit, sequenti verò alterius tantum, videlicet quotidianæ: tertia die rursus vtraque ex candescet, & deinceps eodem ordine progredietur. At cum quotidianæ quartana permiscetur, quartus dies binas semper habet accessiones, reliqui verò solam eam, quæ quotidianæ est. Cum tertiana & quartana concurrunt, prima die accessio incidit, secunda quies est, tertia tertianam tantum excandescens habet, quarta quartanam tantum, quinta rursus tertianam solam, at sexta quies est, septima ambæ reperiuntur, & si in reliquis diebus sit. Hæc autem manifestius traduntur & sub oculos ponuntur, in tabella complicantium febrium, quam libro nostro de febribus inseruim⁹. *Semitertiana* Cæterum intermittens tertiana extensa cum continua quotidiana coniungitur, fitque ea febris, quam semitertianam appellamus, de qua fusiùs egimus, cum de eius generatione sermonem instituimus. Hæc de febrium intermittentium cognitione dicta sufficiant. Superest ut *Mod⁹ cognoscendi intermittentes & alias febres.* non intermittentium febrium cognoscendi modum, rationemque ostendamus. Talem autem agrum affligere tum intelligemus, cum is de totius corporis calore interrogatus, se nullam notarum superiorum, quæ intermittentes febres declarant, percepisse responderit. Quare *Quæ declarant ephemeram.* continuam, vel ephemeram, vel hecticam esse oportebit. Ephemeram declarat calor non vehementer accensus, sed suavis, nec à naturali multum discrepans, & qui ferè *Quæ hectica.* intra 24. horas cum leui sudore, aut madore, & febris cessatione desinit, quam aliqua causarum euidentium vis

exciterat. Hecticam verò languidus nō acris, qui nec post
 24. horas definit, aut ī sudores erūpit, vt ephemera. Quòd
 si nulla illarum sit, continuā esse necesse est, cāmque vel
 symptomaticā, vel primariam, quāvis rectè concludi nō
 possit (vt quidam ferunt) Omnem febrem symptomaticā
 continuam esse. Sunt enim symptomaticæ quædam fe-
 bres de genere intermittētium, vt quæ obstructions vi-
 scerum sequuntur, quales sunt tertianæ, & quartanæ, in
 quibus aut iecur, aut lien, teste Galeno, laborant. Quare
 non omnes symptomaticæ febres continuæ sunt pronū-
 ciandæ, si obstructio morbus sit, & illam sequantur fe-
 bres quædam intermittentes. Nos ergo censemus eas
 symptomaticas continuas esse, quæ inflammationes par-
 tium internarum sequuntur, naturāque ipsarum inflā-
 mationum referunt, vt si earum inflammationum mate-
 ria & causa sit sanguis, synochorum naturam imitari vi-
 dentur, si bilis tertianarum, & hæ typodes appellantur,
 quæ tertio quoque die exacerbationes sine rigore ha-
 bent, in quo à tertianis continuis primariis dictis non
 differunt, sed vt discernantur, videndum esse an gravita-
 tem aliquam, vel tensionem, vel tumorem æger in inter-
 nis partibus præsentiat: si ita sit, symptomaticam febrem
 deprehendimus, quæ ab inflammatione partis tumorem
 patientis concitatur. Si verò hæc absint, febris tantum pri-
 maria est pronuciāda: id autem de partibus sepro trans-
 uerso inferioribus intelllegendum. Qui enim in parti-
 bus superioribus fiunt tumores, vt in capite & thorace,
 cū ossibus integantur, sensui non patent, quare alia via
 sunt investigandi. Id verò tum ex doloris specie, tum
 ex accidentibus morbos illarum partium consequenti-
 bus, & ex reiectorum conditione cōicere licebit. Pleuri-
 tim enim doloris species, quæ rei cuiuspiam pungenti simi-
 lis est & difficultas spirādi, sputaque colorata ostendunt.
 Perypneumoniam maxillarum rubor, spirandi difficul-
 tas, sputum quidem coloratum, sed spumofum, atque e-
 tiam dolor thoracis, qui non tam grauis est, nec in Pleu-
 ritide pungens. Si verò Perypneumonia incipiendo fiat,
 dolor grauis est: quòd si illa sequatur Pleuritidem, est
 cum dolore punctorio. Quòd ad capitis inflammatio-
 nes attinet, oculorum rubor, mentis alienatio, aliæque

*Symptoma-
tica.*

*Pleuritid.
signa.*

*Perypneumo-
nia.*

ymptomata affectus capitis internos comitantia expli-
cant. Sed ubi nihil horum, febre tamen continua exi-
stente, apparuerit, tunc etiam verè primariam febrem ef-
se credemus. Continuarum autem cum multiplices sint *Continuarum*
differentiæ, singularum cognoscendi modum habere *differentiæ.*
oportet. Proinde si febris, corpore plenitudine laboran-
te, accensa sit, & eundem modum ab initio ad finem vs-
que seruauerit, ita vt vel in increfcendo, vel in decref-
cendo eundem tenorem tenuerit, aut in eodem statu perse-
uerauerit ad finem vsque, Synochum esse dicemus, qui
cum à sanguine solùm absque putrefactione inflamma-
to, vel ab eo putrescente accendatur, vter causam febris
attulit, inuestigare & cognoscere erit necessarium. Id au-
tem fiet si qua plenitudine laborauerit æger, an ea, quæ *Plenitudinem*
ad vasa, an ea quæ ad vires intelligamus. Febris enim, *ad veres co-*
quæ à sanguine putrescente accensa est, plenitudinem *mitatur sy-*
sanguinis, quæ ad vires est, comitari consuevit. Quare *noch. patris.*
calor in illa mordacior & acrior tangenti occurrit, vigi-
liæ, sitisque magis infestant. Ea verò, in qua sanguis est
inflammatus tantùm, à plenitudine, quæ ad vasa est, ex- *Non putris*
oritur: proinde cutis vt in altera non scallida, sed mollis, *plenitudinem*
non acri, sed blando calore, madoreque perfusa est: nec *ad vasa.*
vigiliæ tantopere infestant, sed somnus magis premit,
aut in somnum propensio maior est, vtrunque autem
plenitudinem sic internoscere licebit. Dum venæ copia *Plenitudinis*
distentæ turgébunt, & inflammatarum partium more *ad vasa si-*
rubescant, simulque grauitatis in toto corpore sensus *gnum.*
percipietur, fuerit ante vita otiosa, opipara, multis nego-
tiis aut curis distracta, immoderato ciborum euchino-
rum vsu gaudens, plenitudinis ad vasa certissimum est
indiciu. At cum siue magna venarum tensione, graui- *Plenitudinis*
tate tamen quadam premi corpus, cui accessit suppres- *ad vires indi-*
sa quædam vacuatio siue hæmorrhoidum, siue men- *dicium.*
sium, siue narium, intellexerimus, plenitudinis eius quæ
ad vires dicitur, notionem nos habere existimemus.
Verùm non sola sanguinis plenitudo vtraque, sed etiam
quæ in eo cacochemia peccat, continuas febres excitat,
quæ tamen non synochorum, sed synechis nomine com-
prehendantur, denominationemque ab intermittētibus
mutuantes, quarum typos & accessionem ordinum imi-

tantur, præterquàm quòd sine horrore, & rigore exanim-
desunt, nullòque sudore, aut aliqua excretionem inclinât.
Quare quæ tertio quoque die exacerbatur, tertiana conti-
nua est: quæ quarto, quartana: quæ singulis diebus, quo-
tidiana continua siue synecês nominanda est. Quanquã
ex iis quadam ardentes, siue caufones, aliæ continuæ
simpliciter dicendæ. Ardentes biliosæ sunt, ob quæ po-
tissimum Erysipelas internæ alicuius partis principis, aut
materiam circa ventriculi venas putrescentem habent,
aut cor. Aliarum verò materia in venis à corde remotio-
ribus, & magis diffusis constituta est: Proinde mitiora
sunt symptomata omnia in his, in illis verò sciora & ve-
hementiora. Sitis enim insatiabilior, ariditas, nigredo &
aspettas linguæ maior, quàm in aliis cõspiciuntur, quas
propterea facillimum est his notis distinguere. De calida
intemperie hæctenus dictum sit.

Synecês.

Ardentes.

De Intemperie frigida.

Sequitur frigiditas, cuius inuestigandi rationem trade-
re, quemadmodum alterius, propositum est, inquirentes
an in toto corpore, vel in aliqua tantum parte frigiditas
quædam præter consuetudinem percipiatur. Quòd si in
toto corpore sit, quam nulla evidens externæ causæ
induxerit, sed repente corripuerit, statimque euacuaue-
rit & subinde calor præter naturam ægrum adortus sit,
accessionem cuiusdem febris esse dicemus. Si verò non
calor, sed tussis, aut dolor in aliqua parte exortus fuerit,
defluxionem decubitumque frigidi humoris significa-
bimus in eam partem. At cum frigiditas vniuersum cor-
pus occupauit, cui sudor quispiam frigidus accidit, syn-
copem vel animi defectionem expectare debemus: mor-
bum verò si post longos dolores, & immodicas euacua-
tiones accidat Proinde si immodicè fluente aluo, aut in-
genti doloris cruciatu afflictato corpore extrema refri-
gerentur, in propinquo mors est. At cum frigiditas v-
nam tantum partem obsidet, intemperiem in illa parte
frigida contractam docet. Quòd si in capite existat,
& cum dolore ipsius partis præsertim exterioris diu
perseuerauerit, luis venereæ notam habemus: sed si non

*Defluxi. hu-
moris frigidi
signum.*

*Syncope aut
mortis signum.*

perseuerauerit, de catharro metuendum est. Frigiditas ventriculum interdum & iecur afficit, sed illorum situs in imo corporis exultens sensibus illam deprehendi prohibet. Proinde de frigiditate conquerentibus ægris non est planè credendum, nisi simul affectus qui frigidam illius partis intemperiem consequi solent, testentur. Vt si plus appetant, quàm se concoquere persentiant, *Frigida vetric. intemperies.* flatibusque & crudorum succorum abundantia molestari, frigida ventriculi intemperie laborare non est dubium. De hepatis verò frigiditate pauci conqueruntur, propterea quòd insignem sensui molestiam non pariat. Sensim enim introducit & hebetiore sensu pars quodammodo affecta est. Quare illam affectus magis, quàm sensus declarabit, atque etiam causæ, quæ etiam huius efficiendi potestatem habent, cùm præcesserunt. Effectus autem huius intemperiei sunt crudioris sanguinis generatio, & chyli in eum imperfecta mutatio, adhuc totius corporis deprauatus color, ad albedinem tendens. Causæ verò sunt immoderata euacuatio, siue ea per menses, aut hæmorrhoidas, aut aliquam hæmorrhagiam fiat, *Causa.* vel consuetæ cuiuspiam excretionis retentio, aut cohibitio, atque etiam intempestius aquæ haustus, quibus iecur ad immodicam refrigerationem perducitur consuevit. Frigoris etiam molestiis afficitur nonnunquam vterus, de quibus tamen conqueruntur frequentius mulieres, quàm illas verè patiantur. Quòd enim omnes, quæ steriles sunt, concipere nequeant, frigiditati vteri semper attribuunt, cùm tamen aliter Hipp. visum sit, qui non solum quæ frigidos & densos locos habent, vtero non concipere, verùm etiam quæ præhumidos & densos habent, grauidas fieri non posse, quòd extingatur in ipsis genitura: nec quæ sicciores & æstuosos habent, in quibus semen alimentum defectu corrumpitur, scriptum reliquit. Quarum omnium causarum diligenter habenda est ratio, ut quæ à frigiditate proueniunt, ab aliis distinguatur. Frigiditatem tamen vteri demonstrant mensum retentio, aut pituitosæ cuiusdem humiditatis ab eo reiectio & ad venerem segnities. Sed iam de patientibus, ut de agentibus qualitatibus sermonem habere oportet. Patientes autem sunt siccitas & humiditas: de siccitate

Hæctica suspicio. prius dicemus, cuius si aliquam suspicionem præbuerit interrogatus æger, de hæctica febre suspicari faciet. Obseruand⁹ cutis & totius corporis habit⁹ erit, qui si ariditate marcescat, de hæctica cōfirmata suspicio erit, aut de alia atrophia inuecta. Hæ enim sunt, quæ corpus ad summā siccitatē perducūt. Sed cū nullū insigne in parte aliqua principe, vel nutritioni subseruiēte vitū esse deprehēdatur, potius ad hæcticam quā ad atrophiam siccitas illa referenda erit. Laborat nonnunquam vniuersum corpus cruditate, quæ tamen in superficie magis, & citra corporis ipsius atrophiam, aut consumptionem apparet. Quare non dubitandum ab effusione bilis aut flauæ, aut atæ eam proficisci: ob id signa hunc vel illum humorem demonstrantia siccitatis istius authorem indicabunt.

Interna ariditas aut externa. Sed & singulas quasdam partes siccitas magis afficere, aliis minùs affectis potest: cuius rei fidem facit linguæ siccitas, scabrities, & ariditas in febribus ardentibus, & putridis, cū tamen istud malum reliquum corpus non tam citò attingat. Sic etiam in corpore ariditas persentitur, eaque interna, & in cerebro, aut externa est: illam vigiliæ immodicæ demonstrant, quarum siccitas causa est, vt somni humiditas: hanc verò causæ externæ, vt solis æstus, quæ illam induxerunt. Siccitas porro aliarum partium ex effectis eodem modo cognoscitur. Vox enim clāgosa & aspera, arteriæ asperæ siccitatē, sitis immodica, excremētōrū alui durities & retētio, intestinorū ariditatē docēt. Quare hæc eam considerare oportet, qui illarū partium intemperiem siccam deprehendere voluerit.

Pulmonis. Nunc ad humiditatem veniendum, qua laborare partes ostenduntur, quæ solito molliores sunt, & humidioribus excrementis magis abundant. Hinc cerebri humiditatem ex copiosæ humiditatis & aquosæ substantiæ per nares aut palatum reiectione deprehendimus, & ex propensione in somnum, vt in senibus videre est. *Ventriculi.* Pulmones autem humidiores, aut trachiæ arteriæ humiditatem, vox obtusa & rauca declarat. Sic etiam ventriculū humidiorē plus iustō continua frequēsq; saliuæ expuitio, & eborum in eo fluctuatio cum pauca siti, nullōque bibendi desiderio. Sic humidiora intestina frequens alui fluor, humidiorēsq; feces testantur, partium

denique externarū humiditatē mollities & laxitas semper significant. De aliis qualitatibus, quia magis nobis significant, interrogare oportet, ut de odoribus & coloribus, ut si color in corpore non consuetus apparuerit in toto, vel in parte. Quare de coloris proprietate interrogare oportet, num niger, vel flauus, vel rubeus, vel albus. Flauus, lēterum flauum significat: niger, lēterū nigrum: color viridis, mixtum affectum nigrū & flauum simul permixtum. Color candidior totius corporis si repentē fiat, animi defectionem, vel syncopem significat: Si verò perseuerauerit, refrigerationem ob longum morbum, vel ob hepatis intemperiem frigidam. Color rubeus liuidus plethoram: color ex nigro rubēs, rubeam Elephantiasim: color pallidus, iecoris obstructionem, & cachexiam, qualis solet apparere in puellis & virginibus, quæ pica laborāt. Hæ enim ob illum affectum solent vel carbones, vel alia similia comedere, & veluti febrem continuam pati, quam aliqui lentam vocant. Deprehenditur ex articularum collipulsatione & ex cordis palpirationibus. Solet enim fieri, cum appetit tempus purgationis, vel non purgantur, vel à nimia vestium compressione. Quare de omnibus istis interrogare oportet num præcesserint, vel post potionē frigidæ aut saltationem. Nam hæc frequens saltatio à cibo, obstructionem facit, & hunc colorem pallidum inducit. Si color in aliqua parte apparuerit, humoris alicuius præsentiam significat. Color albus in recrementis pituitam: cineritius, in fecibus alui, bilis absentiam, & inde meatus vesiculæ felleæ obstructionem, quæ ad Ecphisim fertur, significat.

De aliis qualitatibus primū de colore.

Color pallidus in puellis. Signa.

De sapore verò interrogare oportet, ut ex saporibus materiam morbi, & ex illa morbum cognoscas. Sapor enim amarus bilem effusam, vel genitam in ventriculo, purgatione egere significat: Sapor salus, vel serum vel pituitam saliam: Acidus, pituitam acidam: dulcis, sanguinem inspidus, pituitam indicat. Est enim pituita dulcissima, quæ à sanguinis dulcore parū differt, ad cuius distinctionem reiecti colorem considerare oportet. Quare si rubeus & dulcis, sanguis est, si albus, pituita. Sapor indigestibilis multorū humorū permixtionem designat. Quod si cum fœtore sit, putredinem significat. Ex recrementis

De sapore.

De odore.

sudor tantum degustatur, quod excrementum abominandum non sit, & ferè omnis sudor salus est, sed alius magis, alius minus, secundum maiorem vel minorem adustionem vel putredinem. Odor quia multa significat, de eo interrogare oportet, num sentiatur aliquis præter consuetudinem. Odores multi in corpore sentiuntur, qui humorum vel partium corruptelam significant. Quare cum ægrotum interrogamus non foetorem aliquem sentiat in corpore toto, vel in parte, vel in reiectis è corpore, si cum sudore, vel sine sudore: Si respondeat post sudorem tatus corporis, vel sudorem refrigeratum significat, vel corruptelam humorum. Si post sudorem & refrigerato corpore, à sudoris corruptione factum existimabimus. Habent enim recrementa suū colorem naturalem, quo amisso putrescunt, & à putredine fit odor foetidus. Si foetor sentitur, sudore adhuc & corpore calido, humorum corruptelam significat. Tales enim sunt humores intrà, qualis est sudor extrà. Si foetor in aliqua parte externa sentiatur, vel à pedibus, vel ab alis prodit, vel à parte externa, vel interna ulcerata: quare de illis partibus interrogare oportet, nū humidiores habeant. Quod si fateantur, ab illis partibus effumat odor ille ingratus. Si à parte externa, vulneratam esse oportet. Quare num à materiæ retentione fiat, interrogandum. Quod si nulla sit, à carnis corruptela eueniat necesse est.

Quare vel escara, quæ putrescit, vel Cancer, vel putridum vlcus, vel Phagedena, vel Sphachelos erit. Illa itaque ex notis propriis cognoscemus. Si verò nullam vlcus putridum, nulla alarum vel pedum humiditas putrescens sit, ab internis partibus emanare verisimile est. Quare de regione, per quam redditur, interrogabimus, num per nares, vel per os. Si per nares, & pus reddatur, Ozenam: Si sine pure, & cum magna per nares spirandi difficultate, Polypum vel Sarcoma esse dicemus. Quare primum inspicere oportet: illa enim sensibus videntur. Quod si nihil horum adsit, humiditas aliqua in spongioso osse putrescit. Si ab ore odor reddatur, tussiant, & expuant, à pulmonis vlcere prodit, vel ab humiditate intus putrescente citra exulcerationem, vt à morbo Italico sæpe accidit, & priusquam inungantur. Quod si vncti fuerint, odor est vn-

Ozena fig.
Polypi fig.

gueri. Si ab ore sine tussi prodeat odor, acidus est, vel foetidus, vel alimentum, vel medicamentum referat, à stomacho redditur. Si foetidus est, vel ex alimentis, vel à sanguine putrescente, vel ab affectu splenis prodit. Si vinum vel aliquod medicamentum referat, foetidis alimentis vsum prius oportet, vt fabis, capis, alliis, ouis, multa carne, vel parum cocta, vel semiputrefacta. Quòd si nullum tale alimentum præsenserit, alimentorum corruptionem in stomacho, vel humorum significat. Acidus odor à ventriculo redditus cruditatem significat, aut splenis affectum, si Paulo credimus. In pueris odor acidus, vermium præsentiam ostendit. Quare de aliis signis vermium interrogare oportet, vt num dormiat, & inter dormiendum num exulter, clamitet, vel strideat dentibus, dolorem sentiat circa aliquam vètris partem, & num reiecerit prius vermes per os, vel per sedem, & num vsus fuerit lactè & vino, calco, multa carne, & postea dulcibus. Quòd si hæc adsint, certissimum est puerum vermes in ventre habere, & acidum saporem vermes præsignificasse. Quòd si nulla talia circa ventrem appareant, aut præcesserint, & excrementa alui, & vrinæ perfectam coctionem præmonstrant, è gingiuis foetidum odorem, vel à dente corroso, vel fluxu sanguinem ex iis prodire necesse est. Caput aliquibus olet, sed potissimum his quibus caput frequenter sudore mader, & comam alunt. Qui sufficienter vincti sunt vnguento ad morbum Italicum accommodato foetidum expirat, quod certissimum signum est vnguetum ad internas partes penetrasse, vnde nidor, & odor. Vrina foetet ob humorum corruptionem, vel ob puris permixtionem, vel ob alimenta, vel medicamenta iniecta, quæ talem odorem solèt expirare, vt qui terebinthinam per os assumunt, vel etiã clystere infusam, vrina eorum violam olet. Qui caules comederunt, vel raphanos, vel asparagos, his foetet vrina. Alui excrementa foetent si cocta sint, si cruda, non, si diutius retenta, si humor putris purgetur, vel pus. Salua & mucus in sanis nihil olent: in ægris quandoque ob pus admixtum, malè olent.

Vrina cur o-
leat.

Salua, mu-
cus.

De dissoluta vnitare.

C A P. 21.

Solutio continui vel contigui sæpe ægros malè habet, Scòsque diuexat: quare de ea ægrotum vel astantes in-

*Vulnus, VI-
cus.*

terrogare oportet, num in suo corpore solutionem præter naturam habeat, vel de dissolutionis vnitatis causis interrogare, vt si in bello fuit, aut cum aliquo gladio, vel lapide, aut fuisse disceptarit, vel si ex alto ceciderit. Si neget, credendum, quia affectus satis euidentis est, & de istis omnibus certò respondere potest eger. Si verò fateatur aliquā ex supradictis causis præcessisse, quærenda est pars, quæ solutionem patitur, num dura sit vel mollis. Quòd si dicit, in molli parte vlcus, vel vulnus esse necesse est. Quòd si recens & sanguinolentum est, vulnus, si saniosum, vlcus erit. Quòd si figuram membri, & firmitatem post casum vel fortem ictum se amisisse dicat, de ossis fractura dubitandum. Quare in qua parte sit, & de propriis accidentibus, vel consequentibus illam partem est interrogandus, & de causis procatarticis. Nam rarò ab interna causa solutio fit continui, quanquam nihil prohibet ab humoribus acerbis in quibusdam locis solutiones & arrosiones fieri, vt in pulmonibus, in vesica, vtero, intestinis, & in venis. Ruptura à plenitudine, vel tensione, vel arrosione propter catarrhum fit. Et vt in qua parte solutio fit, cognoscamus, interrogare oportet, à qua parte vel per quam partem fuit sanguis, vel pus. Si præcesserit aliqua causarum enumeratarum, solutionem vnitatis esse necesse est. Nos magis in partis affectæ cognitione laboramus, quàm solutione vnitatis. Facile enim solutionem ex sanguine & pure cognoscere est, sed in qua parte, vel in quibus partibus sit facta, disquirere opus est. Vt si dicat in capite vulnus inflictum, scire oportet, num in cute tantum, vel in cute & cranio, vel in menyngibus, vel in substantia cerebri. Sic si in thorace, an membrana succingens costas perforata sit tantum, vel pulmones, vel pericardium, & cor, quærendum. Si item in ventre, num ad peritoneum, vel ad aliquam internam partem penetraverit. Vulnora autem quapiam coniectura artificiali primùm cognoscimus, deinde sensu. Quare de robore vulnerantis, vel altitudine loci, ex quo cecidit, inuestigandum. Quòd si à forti inflictum vulnus, non solum cutem, sed cranium esse effractum coniicimus. Sic si ex alto, & in lapidem ceciderit, os effractum esse virisimile est. Quare oculis inspiciendum vulnus apertum. Quòd si cutis diuisa non sit, sed cō-

tusa tantum, statim diuidenda, vt oculis liceat inspicere. Si verò detectum fuerit cranium, neque depressum, neque effractum appareat, num scissura sit, periculum est. Quare attramento vel vnguento aliquo colorato os denudatum inficiemus, & statim detergemus. Quòd si scissura sit in aliqua parte, vnguenti vel attramenti color in parte remanebit, qui scissuram deteger. Aliqui sic inuestigant. Cogunt agrum dentibus nucem frangere, vel filum. Quòd si frangendo sentiant ossa parum firma esse capitis ossa fracta esse necesse est. Verum hoc experimentum in magnis diuisionibus facit fidem, nō autem in scissuris. Remanent enim firma ossa, quanquam sint scissa, si breues sint, & non profundę. Quòd si fluxerit sanguis per nares, vel aures, vel per os post casum, vel ictum, læsam aliquam partem internam necesse est esse: quanquam fractura vel ossis depressio extrā non appareat. Vlnus in menynge ostendit sanguinis fluxus à menynge factus. Quòd si substantia alba, globosa, spissa reddita fuerit prima vel secunda die, vtramque menyn gem effractam esse necesse est. Quòd si in progressu curationis fracturæ cranij fungus (*myketon* Græci appellant) qui nihil aliud est, quàm carnis fungosæ accretio supra menyn gem, adnascatur, læsam menyn gem necessariò significat. Oculi rubei etiam inflati internam læsionem significant. Quòd si bilis primo vel secundo, vel tertio die, vel deinceps vomitio appareat, læsionem internarum partium significat, non cerebri, sed menyn gum. Quòd si statim obmutuerint, aut paulopost sopore correpti fuerint, aut delirarint, aut conuulsionem senserint, vel resolutionem, & lædatur respiratio interna, internas capitis partes læsas significant, & inflammationem earum, si febris continua adfuerit, & tandem mortem portendunt. Hoc verum est, modò vlnus non sit in musculis croraphitis, in quorum vlnueribus hæc omnia ob vicinitatem & consensum per neruos tertiæ coniugationis fieri solent. Vlnus in thorace videtur: verum an membrana succingens costas læsa sit, inuestigandum. Quare candelam ori vlnueris oportet admouere. Quòd si inspirando ærem reddat, candelamque extinguat, perforatam membranam esse necesse est, quod sit etiam vlnueratis pulmo-

Lesio à menynge.

Partium internarum capitis læsio.

Thoracis vlnus.

*Pulmonum
læſio.*

nibus expirando magis quàm inspirando. Quòd ſi ſputum cruentum ſtatim apparuerit, ſpumofum, & ſplendidum, certò pulmones læſos affirmabimus, ſed multò magis ſi vox pereat, aut cum ſono ſpiritus reddatur, & ſi inclinans in vulnus æger loquatur, & in aliam partem obmutefcat, hæc omnia adiungere oportet ad diſtinctionem.

*Pericardij
Vulnus.*

Nam circa pulmonum læſionem aër affatim redditus, per vulnus candelam extinguit. Eſt enim aër, qui per os vulneris ingreſſus eſt, qui redditur dū per inspirationē pulmones aëre replentur & thoracis ſpatium replent. Dixi ſputum ſpumofum, & motu redditum, quia qui pettus confoſſum habent, citra pulmonum læſionem expuunt, verū per aliquod dies magis craſſum, & minùs ſplendidum. Quòd ſi ſerum vnà cum ſanguine per vulnus redditum ſit, pericardium vulneratum ſignificat, vt in Chriſto apparuit, cui cū lancea latus perforatum eſſet, fluxit ſanguis & aqua, quod certiffimè ſignificauit Chriſtum verum hominem, & in cruce mortuum fuiſſe. Sunt enim vulnera lethalia, quæ ad pericardium vel ad cor penetrant. In nulla alia parte thoracis aqua, ſiue ſerum

Cordis læſio.

ſeparatum à ſanguine reperitur. In homine ſecūdam naturam ſe habente, ſi palpitet cor, ſi arteriæ langueant, & ceſſet arteriarum pulſatio, ſi color pallidus ſit, & colori mortuorum ſimilis, ſudores frigidi, malique odoris appareant, extrema frigeant, cordis læſionem ſignificant & mortem iam inſtātem, non minùs lethalia ſunt ſepti tranſuerſi vulnera. Quare ſi vulnus in ea parte inſiſtūm ſit, in qua deſiunt mendosæ coſtæ inſpicere oportet, & diligenter interrogare, num læſa ſit multūm reſpirationis: Eſt enim præcipuum inſtrumentum reſpirationis, An deliret: Solent enim maxima deliria potiſſimūm inflammato ſepto tranſuerſo fieri. Si rideant: ſolent enim ridere riſu ſardonio, qui nil aliud eſt, quàm contractio lati muſculi, qui labra conſtituit. Habet enim maximum conſenſum cum neruis, qui ad ſeptum tranſuerſum deſcendunt. Si præcordia ſuſum trahantur, ſi ſpina doleat ad renes uſque, reſpirationis rata ſit, & ſanguis ſpumans redditur, vel percuſſo pulmone, ſed paulò craſſior, & rubicundior, vel minùs ſplendidus. Si infra mendoſas coſtas læſus fuerit

*Septi tranſ.
vulnera.*

*Riſus ſardonius
quis.*

ager, nō minūs interrogare oportet de regione, & de iis quæ reiciuntur, vt partem læsam internoscamus, vt si in parte dextra & prope nothas, costas multūque sanguis profluat crassus iecur læsum esse cōiiciem^r. Quare de decubitu interrogabimus, scilicet nū in ventrē magis grauis *Iecoris læsio.* sit decubitus, num ad spinam præcordia retrahātur, num dolor ad iugulum vsque prætendatur. Hæc enim certissimè iecoris læsionem ostendunt. Quòd si per vulnus bilis reiciatur, in caua parte vulnus est, & ad fellis partem penetrauit. Nonnunquam biliosus vomitus accedit, præcordia cum ventriculo indurescunt, vel tenduntur. Si vero percussus in sinistro fuerit, quasi ad lat^r sub costis mēdosis sanguis, qui effluit, multus, tenuis, & ater dolor ad iugulū, vt in iocinore, peruenierit, sitis ingens oritur, præcordia cum vetriculo tenduntur, lienem induratum certò affirmabimus. Si in anteriore parte infra vel supra pubis ossa, vrina per vulnus reddita sit, & pro vrina sanguis per mentulam reddatur, si doleant circa inguina, singultiant, aut horrorem vel rigorem sentiant, læsam vesicam pronuntiabimus, & mortem futuram. Quòd si paulo supra vmbilicum vulnus inflitum sit, epiploon appareat, vel aliquod intestinorum, fractum esse peritoneum ne- *Vesicæ læsio.* cesse est. Quare num partes contentæ peritoneo læsæ sint, *Peritonei læsio.* inuestigare oportet, & quæ ex partib^r illa sit distinguere, quod ex reiectis est faciendum. Interrogare oportet num aliquid crassi reiectum sit & solidi. Quòd si sit, colon læsum esse necesse est, gracilia intestina læsa erunt. Quare hæc vulnera magis lethalia. Si verò cibus & potus exeat per vulnus, præcordia tendantur, ventriculus necessariò læsus est. Si circa os ventriculi vel gulæ læsus fuerit ager, alimenta sumpta statim reddit, pulsus debilis, & sudores tenues apparent, & animi defectiones fiunt, extremæ partes frigescunt illæso corde. Si vero mulier læsa fuerit paulò supra os pubis, vterum percussum verisimile est.

Quare interrogare oportet, num per vulnus multus sanguis effluat, & per os vuluæ. Tunc enim vulnus inirò penetrasse certum est: Verùm si tantum per vulnus, non penetrasse. Item si dolores sentiat in inguinibus, coxis, & fœmoribus ob ligamenta, quæ in inguina descendunt à superiore vteri parte, necnon ob consensum venarum, &

arteriarum. A venis enim & arteriis cruralibus ad collum
vteri multa vasa pertingunt, & quæ exteriores sunt, per
membranam cuti adhaerent, & per eam membranam do-
loris sensus cōciturat supradictis partibus. Deinde si ob-
mutescat, vel mente labatur, si nervorum, oculorūque
dolore infestetur, biliosa reiiciat, hæc omnia vteri læsio-
nem significant. Quod si moritura sit, arteriæ languescūt,
non pulsant, frigent extrema, si sudor frigidus ea occu-
pat non aliter quàm si cor percussum esset. Si eger in par-
te superiore, vel circa *ceneones*, ad renes vulnus penetrare

Renum læsio. potest. Quare interrogare oportet num dolor ad ingui-
na & testes descendat, num difficulter vrinam reddat, vel
nullam, aut cruentam, aut sanguinem tantū n, renes per-
cussos esse dicemus. Si verò in collo vulnus inflitum sit,
nūc antè vel retrò, scire oportet, vel in lateribus. Nam si
retrò & altè vulnus descendat, nervorum principia, vel
spinā læsam esse necesse est, quod ex resolutione alicuius
partis inferioris certissimè cognoscemus. Si in altero la-
tere, iugulares venas lædi contingit, quod ex largo san-
guinis profluio deprehendere possumus. Quòd si vul-
nus descendat aliū, multūque sanguis effluat cum sal-
tu, arteriam carotidem, siue soporariam læsam esse ne-
cesse est. Quòd si obmutescat, & non per vulnus aërem
reddat, neruum reuersiū, aut laryngis musculos læsos
significat. Quòd si per vulnus aërem reddat, trachiam ar-
teriam læsam esse dicemus & dissectam. Si cibum & po-
tum statim reddat assumptum, œsophagum dissectum
esse constat. Si verò antè dissectio facta sit, vox perit, aë-
rem reddit per vulnus, & exsufflando candelam extin-
git, trachiam arteriam læsam esse non est dubium. In
partibus externis vulnera facta facilè sensibus deprehen-
dimus, sed an vena, an arteria læsa sit, vt deprehēdamus, de
quantitatis sanguinis reiectione, & modo reiectionis, &
de qualitate coloris interrogare oportet. Nam si multus
sanguis effluat, vel venam aliquam magnam, vel sectio-
nē maximā in parte carnosa esse oportet. Nam ex multis
venis capillaribus dissectis, etiā mult^o sanguis effluit, sed
longiori tempore: à magna vena multus sanguis affatim
redditur. Vulnus vel in emūctorio est, vel per partem in-
ternā altè descēdit, penetrauitque ad interiores venas, &

*Vena ingu-
lar.*

*Læsis vena
& arteria.*

difficilùs retinetur. In istis sanguis consistendo crassior, & magis purpureus, & rubore exsaturatus, quippe ex nigro rubescit.

Qui ab arteriis defluit sanguis, cum saltù magis splendidus, magisq; tenuis est. Vulnèra, quæ fiunt ad iuncturas, cum neruorum & tendonum dissectione esse solent.

Quare si statim æger totam manum aut bonam partem manus stupidam, grauem, frigidam senserit neruum læsum esse verisimile est. Quòd si sine magna inflatione sit, neque flectere neque extendere possit, tendo illius partis dissectus est. Si conuulsio sequatur, & punctim læsus sit gladio acuto, nerui vel tendonis puncturam faciendam esse necessum est. Quare conuulsio vel adest, vel futura est. Si dolor vehementissimus sit, etiam si præsertim læsus non sit, & conuulsio sequatur, semisectum tendonem esse oportet.

Lesio neruorum & tendonum.

De vlceribus.

CAPVT 22.

Vlcus vnitatis solutio est, à qua pro sanguine vel pus, vel sanies, vel meliceris redditur. Propterea quòd multæ sunt vlcerū differentix: vt vlcèrum speciem cognoscamus, oportet interrogare de eo quod reicitur, & de eius grauitate, colore, odore, consistentia, post quos morbos factum sit vlcus, quibus præcedentibus, & apparentibus: ex his veras vlcèrum differentias inuenire licet. Quare istis differentiis contenti, an sit rectum vel obliquū, vel circulare: magnum vel paruum, longum vel breue negligemus. Paruum enim facit ad curationem, verum multum facit si ex contusione, vel ex incisione, vel à medicamentis calidioribus, vel arrodentibus factum fuerit vlcus. Quare in hunc modum interrogabimus eū qui de vlcere conqueritur, primū num post tumorem aliquem factum sit vlcus, num ab inflammatione incœperit, ab Erysipelate, aut Scirrho. Rursum non erit interrogandum, sed ex tumoris declinatione, scilicet num ex tumore magno rubescente, pulsante, multum dolente, affatim facto vel suppurato, rupto vel aperto factum sit.

Quòd si ira respondeat, ex inflammatione suppurata natum vlcus esse iudicabimus, & sordidum. Quòd si neget magnum esse tumorem, vel rubrum, vel parum flauentem, & multum pungentem, ab Erysipelate vlcus natum est. Quare vlcus virulentum, vel corrosum esse dicemus, quod est Erysipelas exulceratum, vel Herpes exedens. Si post tumorem laxum, magnum, albidum vlcus factum fuerit, putridum esse oportet. Si post tumorem durum, & sine dolore, vlcus erit cancrorum. Quòd si idem tumor durus & minor fuerit & doluerit, vel tensescit, dolores pūgentes, Cancrum verum exulceratum esse dicemus. Quare de eius proprietatibus interrogabimus, vt si pars depascatur, horribile sit aspectu, & foetidum, venæ inflatæ in circuitu appareant, verissimum Cācrum certò affirmabimus. Si post paruas pustulas milio similes, vlcus serpens erit, siue *nomi*, vel corrosum. Si post vesicas similes vesicis, quæ post vstionem fiunt, cum eschara vlcus *cacœiher*, siue malignum sit, si corpus melancholicum sit. Si verò corpus humidius fuerit, sordidum vlcus erit, vel putridum. Si post verrucæ violentam extirpationem, Cancri naturam referens vlcus est. Si post Carbunculum sit, putridum: si post prurium, & excoriationem vnguib. factam, virulentum: si post tumorem diuturnum, hoc est abcessum in superficie appareat vlcus superficiale, sordidum erit. Si abcessus intus fuerit, & magnam puris quantitatem reiecerit, & foramen paruum & strictum, vlcus sinuosum, aut sinum dicemus. Si tale cum duritie, & callo, fistulosum. Sunt qui has vlcetum differentias à tumore nomen accipere velint.

Vlcus plegmonodes, quod post inflammationem factū est, & Erysipelatodes, quod ab Erysipelate, siue igne sacro: œdematodes quod post œdema & tumorem laxū: scirrhodes, quod post scirrhum: Carcinodes à Cancro, sed hi minùs propriè facere videntur. Nam omnia hæc vlcera ab abcessu nata sunt immediatè. Nam phlegmone vlcus non facit, nisi in abcessum versa sit, neque Erysipelas, neque Scirrhus, neque Cācer. Quare melius erit appellare, vel à materia, vel ab accidente vel à morbo iuncto aliquo, vt vlcera purulenta, vel saniosa, vel phagedenica, vel depascencia, vel telephia, vel chironia vel sordida, vel putrida,

putrida, vel vermiculosa, vel à difficultate consolidationis *dyspoulotica*, quæ fortè eadem sunt cum chyreniis, & telephiis, vel cum iis quæ à recentioribus vlceribus cum proprietate occulta, & ostracea à labiorum duritie, vel ab accidentibus, vt vlcerus dolorosus cum pruritu, cum fœtore: Vel cum morbo iuncto, vt vlcerus cum carne superflua, cū ossis corruptione, cum varicibus, cum inflammatione. Et quia ex reiectis vlceribus & denominantur, & deprehenduntur, de reiectorum differentiis, & natura breuiter dicemus, vt sciant studiosi de his interrogare.

De differentiis & natura eorum, quæ ab vlceribus reiciuntur.

CAPVT 23.

R Edditur ab vlceribus aliquando sanies, aliquando pus, aliquando melliceris, vt vocat Celsus, aliquando sanguis, sed hoc diuerso tempore, & à diuersis vlceribus. Sanguis enim à recenti vulnere, vel ab vlcere corrosiuo, quod ad venas vsque peruenit, & penetrauit, vt in phagedeno vlcere accidit. Effluit sanguis etiam ab vlcere curato & carne repleto, nondum cicatrice obducto, si specillo tãgatur, vel post arrodens medicamentum, aut post escharæ casum repletur & sanescit, vel post calli arrosionem cum fistula. Sanies verò inter vtrunque tempus in quo sanescit: pus verò vlcere iam ad sanitatem spectante, vel ab vlcere post abcessum factò. Rursus saniei multæ sunt differentiæ, ex Celso, & Guidone, Celsus sic: Sanies quædam tenuis est, quæ ichor Græcis dicitur à Latinis virus. Altera melliceria. Differunt enim ab inuicem. Nam ichor sanies tenuis subalbida à malo vlcere erit, maximèque vbi nervo læso inflammatio sequuta est. Melliceria verò crassior, glutinosior subalbida tantùm, mellique albo sub similis, à quo nomen accepit, est quoque à malis vlceribus, vbi nervi circa articulos læsi sunt, & maximè ex genibus, à quibus *elœodes* tenue, subalbidum quasi vnctuosum colore atque pinguedine albo oleo non dissimile redditur. Celsus hoc in magnis vlceribus senescentibus apparere dixit. Ego verò in vlceribus genu obseruavi maiorem esse illius oleosæ substantiæ copiam, quæ in omnibus articulis à na-

Lib. 5. cap. 28

*Cap. 26. li. 5.
Sanies diff.*

*Auctor à
Celso diffen-*

*Guidoni
quotuplex.*

tura posita est ad faciliorem motionem. Quare nec mirū est, si in vulneribus genu, pus oleodes reddi soleat in tanta copia. Guido duplicem saniem facit, & non omnem saniem virus appellat, sed eam tantum, quæ acrimoniam habet, & arrodit. Saniem simpliciter appellat tenuem & aquosam sine morfu, quæ sanies vlcerata faciet sordida magis quàm arrosiua. Quare de istis per circumlocutionē erit interrogandum, ut & affectiones, & tempora affectionū ex illis distinguamus, ut tenuisue quædam aquosa substantia flauescens, pungens, vel vlcerans partes vicinas, per quas transit, per vlcus reddatur. Quod si annuat talem saniem reddi, virus est quod redditur, & vlcus virulentum dicitur. Si verò tenuis, serosa, & aquosa reddatur, nullūque pruritus, vel nulla acrimonia sentiat, vlcus erit sordidum: quod si fœreat, putridū. Si verò pus crassum, malē olens, putre, si odorem cadauerosum referat, vlcus cum syderatione, siue sphacelo est. Vel si melliceria crassior, & glutinosior mellique albo non absimilis, vlcus cachoëtes in parte nervosa, & circa articulum esse significat. Si verò tenuis & subalbida oleo albo non dissimilis, partem nervosam vlceratam inflammata significat. Est etiam interrogandum de accidentibus, & de morbis cum vlceribus coniunctis. Non enim cognoscuntur vlcerata neque curantur si medicus non cognouerit, num simplex vel compositus sit. Compositum cum alio morbo, vel symptomate, vel cum causa antecedente est, ut illud vlcus compositum dicitur, quod cum dolore vehementissimo est, cuius doloris mitigatio curam ad se trahit. Facile enim eger dolorem percipit. Quare sine circuitione aliqua interrogandus est, num dolorem sentiat etiam nullis apposis medicamentis, vel etiam mitigatoriis. Solent enim omnia vlcerata dolere post medicamentorum detergentium applicationem, ob quem dolorem vlcus compositum nequaquam dicetur. Loquuntur hī de dolore qui vrget, & causæ rationem habet. Etiam sine circuitione de siccitate & humiditate cum vlcere iunctis erit interrogandum. Nouerunt enim redundantem humiditatem, vel vlceris siccitatem, vel nigredinem. Non ita facile deprehendunt vlcus cum varicibus, vel cum carnis excrescētia, vel cum corruptione ossis, vel cum proprietate occulta. Quare ut respō-

dere valeat æger, non est interrogandus, ut in Scholis iuvenes studioſi interrogari ſolent: quare more eorum erit loquendum. Nam ſi quis interrogauerit ægrum, num vlcus habeat cū varicibus, cū quid ſint varices non intelligat, rectè reſpōdere non poteſt. Verū ſi dicamus num appareant in tibia venæ tumidæ, & in quibuſdam locis ad formam oliuæ craſſioris & nigræ, vlcus curari non poſſit, vel ſi curetur, reuiuſcat, vlcus cum varicibus eſſe ſciemus. Ut inflammationem iūctam cognoſcamus, ſciſcitabimur nū in circuitu inflatio rubra cum calore & pulſatione appareat. Si verò cum œdemate tumor laxus & indolēs in circuitu: Si cum eryſipellate, num paruus tumor flauelſcens, & feruidus, pungens & pruriēs apparuerit. De *hypofarcoſi* interrogabimus num caro ſuperemineat vlcere repleto. De duritie autem, ſi in circuitu tumor durus ut lapis, vel ut os appareat: Num tenſa aut renitens, ut in inflammationem appareat. Oſtreaceum vlcus cognoſcimus, ſi labia alba & dura veluti ex multis laminis cōpoſita ſint, qualis eſt oſtreaceorū teſta. Quare num tale appareat, ab ægro ſcire oportet. De oſſe corrupto interrogare ægrum vanum eſt: non enim poſſunt oſſis corruptionem deprehendere, niſi detectum fuerit. Quare primū interrogabimus, nū aliquod os nudatum appareat. Quod ſi detectum ſit à multis diebus, num nigrum, aut perforatum, aut inæquale, molle, vel aſperum apparuerit, tale omnino os corruptum exiſtimatur. Quod ſi os carne tectū ſit, vlcus verò annuum, nec ad cicatricem produci poſſit, os abſcedere & corrupti ſignificatur. Quod ſi immiſſum ſpecillum per carnem penetrauerit, veluti per ceram, & butyrum, tactum os ſonum edat, vel aſperum, vel molle, vel inæquale ſentatur, os corruptum ſignificat. Vel ſi vlcus poſt exoſtoſim, id eſt, *Exoſtoſis*, oſſis extuberantiam, & morbus Italicus præceſſerit, oſſis abceſſum ſignificat, & corruptionem. Ut ergo citò & facile vlceris compoſiti differentias cognoſcamus, primū ſimplicia & famoſa maximè vlcera cognoſcere oportet, quæ ex tumoribus, vel vulneribus vel ex corporis malitia, vel defluſione ſunt. Quare de corporis ſtatu interrogare oportet, ut ſi cum plenitudine, vel cacoſymia ſit. Nullum enim vlcus, quod ſine vulnere factum eſt, ſine defluſione, aut ſine partis affectione fieri contingit.

Dolet enim pars vel pruritus sentit, ob quem frequenter partem æger scalpit, unde vlus fit, vel vesicæ quædam apparent, quæ fractæ, vlus faciunt, ut in herpetibus, & carbunculis fieri videmus. Quare si post talem sensum vlus factum respondeat æger, interrogare oportet num virus appareat, vel num multum dilatatum sit, nec multum calidum. Quod si ita respondeat, virulentum vlus esse pronuntiabimus. Quod si latius serpat, & vlus multum dilatetur, maiusque fiat, acuties augetur, corrosivum vocatum à Chyrgis pronuntiabimus. Si verò talia apparuerint, & undique dilatetur per carnem, & cutem, sine partium subiectarum corrosione, serpens & ambulans vocabitur. Quod si & partes subiectas, & solidas depascere dicat, depascens, siue phagedemicum vlus dicemus. Aliqui tamè depascentem vel herpetem exedentem esse affirmant, si ad ossa usque peruenerit. Quod si non virus, sed melliceriam crassam, saniosam & viscidam, sordidum esse oportet. Quod si tale fuisse dixerit, nunc verò carnem putridam, & quasi emortuam esse cum scirrhus ex quo fumus putridus effluit, putre vel putridum *sypedora* vocant, quod tandem in sphachelon vertitur aucta putredine, quale etiam post carbunculum fit. Si verò vlus cum paruo foramine, multumque puris reddat, magnam cauitatem subesse affirmabimus. Quare sinuosum esse vel syrnigodes: cuniculosum verò vel sinuosum si post abcessum, & sine duritie sit, pus magis crassum. Syrnigodes verò si cum duritie interea sit, cum maiore sensu in parte interna, & quod redditur potius ichor, vel melicheria, quam pus. Si vlus post tumorem durum, rotundum, & inæqualem, & dolentem fiat, colore liuido sit, vel nigro, odore foetido, & mucro similis humor, cancrum vlus esse dicemus. Quod si neque tactum, neque medicamentum sentit, pruriginem tamen moueatur, & circa vlus dolor & inflammatio interdum fiat & febris, fluat sanguis, sint veluti multa grana carnis pendencia, Therioma Celsi est ex cancrorum generatione, quod fortè prius *thymion* appellauit, quod floribus thymi similis sit ob grana carnis. Et quia serpit, dicit fieri vlus, quod Græci *herpeta esiomēnon* appellant.

De continui solutione in ossibus.

C A P. 24.

SI quis cecidit ex alto, vel fuste lapidéve fortiter ictus fuerit, de solutione continui in osse coniiciendū. Quare interrogandum in qua parte ictum acceperit: quòd si in brachio vel fœmore, eadem erunt signa. Nam ossa similia sunt in numero & figura, crassitie tamen differunt. Quare facilius os brachij frangitur, quàm fœmoris. Si tactu inæqualitas sentiatūr, inter mouendum & flectēdum doleat, sonum edat, & puncturam sentiat, vel decurteretur, fractum esse oportet per transuersum ad figuram cucurbitę, vel raphani modo: vel vt nux lapide fracta, aut tritutum mola contusum effractūque, id est, in multas partes diuisum. In his duabus fracturis membrum flectitur, nisi duo ossa sint, & alterum fractū, alterum verò integrum remaneat. Frāgitur arundinis modo cū calcatur, id est, in longum finditur, & assulatim frangitur. Difficile agnoscitur nisi scissura magna sit in qua cavitās appareat. Dolor sentitur ob peritonei tensionem vel rupturam.

De adnato.

SI æger vsque adeo sit ineptus, vt nolit morbum detegere, sed vult medicum diuinando assequi, post aliorum morborum genera ad duo veniendum, scilicet ad adnatum, & cutis vitia. Primū de adnato interrogabimus, num in aliqua parte sit adnatū, vel ex natiuitate vel post natiuitatē ex alimenti redundantia, vel recrementis. Quę adnascūtur à natiuitate, sunt veluti verrucę, in aliqua parte sextus digitus, aut aliquid aliud. Ex copia excrementorum in genere tumorum præter naturam sunt, polypi, gāglium, lupiæ, Broncochele, verrucę, condylomata & id genus. Tertium genus est carnis excreſcentia, vt in fistula urinaria, in canthis oculorum: in magno cantho caro excreſcit, adeò vt palpebrę vix deduci possint. In aure fracta vel vlcerata, in nare, sarconia, in menynge dura vulnerata, micheta. In vulnere externo hypofarcolis. De omnibus istis interrogati, num aliqua caro redūdans appareat, respondere possunt quia videre possunt. At in fistula vri-

narum catheter, vel candela immittenda. Quod si renitatur & non possit intrare, & recuruetur, carnem in meatu genitam esse oportet, & quo certiores simus num præcesserit vlcus, vel sentiat dolor in emittendo urinam sciscitandum est, si urina retineatur, & veluti per strictissimum foramen reddatur. In naribus præpedit inspirationem, quæ si sit cum vlcere grauius olere tunc ozena: si sine grauelletia, sarconia erit, quod à polypo differt, quod non sit rotundum ad formam polypi, sed caro excresecens.

De vitis cutis.

Cutis vitia duo sunt, primum genus est cum asperitate, siccitate, & paruis tumoribus, qui non altius descendunt, quam ad cutim. Inter cutis vitia enumerantur, vt lichen impetiginis species, psidrasia. Alterum genus, quod sine asperitate & tumore est, sed coloris tantum mutatio in cute est. Quare vt in illorum vitiorum cognitionem veniamus, interrogabimus siue in cute externa aliquid, quod pulchritudinem dehonestet, siue præter naturam in ægro appareat. Hoc autem sciscitandum, tum vt illa cognoscamus, tum vt ex illis extrinsecus apparentibus in internorum morborum cognitionem veniamus.

Sunt enim quæ in cute apparent, internorum blastimata. Quare si talia vitia ab internis causis proueniant, excrementa è corpore reiecta monstrabunt. Quare si nulla reddantur excrementa illaudata, vitio cutis vel carnis tantum fieri necesse est. Si igitur nullus tumor, aut cutis eminentia, vel asperitas, maculas dicemus, & potissimum quæ in aliquibus tantum apparent partibus. Nam colores vniuersam cutim inficientes, humorum effusionem demonstrant. Non enim fieri potest in tota cute continua coloris mutatio, sine humoris effusione: hinc nomen commune non est inditum, verum bilis effusionem arquatum, siue auriginem ab auri colore, vulgus medicorum icteritiâ simpliciter, quia frequenter fit, nominant: Si autem bilis atra, icteritiâ nigram: si color totus candidus ab humore, leuophlegmatiam vocant, hydropis speciem significantes. Defœdatur cutis & perit viuus color in puellis cum pallescunt, quod videtur icteritiæ species. Hepatici omnes colorem habent vitiatum. Maculæ cutis si magnæ sint, aliquam humorum particularium affusionem ostendunt.

At quæ cutis macula non continua, sed veluti sparsa in cute, vel in aliqua parte tantum non magna, illius partis vitio fieri dicimus, ut glaucoma, albugo in oculis. Sunt autem aliqua vitia siue maculæ quæ in vna parte fiunt, & propria sunt huic parti, ut oculi maculæ glaucoma, Aliæ plures partes occupant, ut lentes solent faciem, & manus, & pectoris eam partem, quæ nudatur, quod indicat tum à causa externa, tum interna fieri. Appareât in facie, manibus & pectore æstate potissimum vis, qui sub sole degunt *Nephelides* siue neui, aliæ in tota cute. Sunt autem vitiliginis species tres, ecchymonia, suggillata, vibices, stigmata. Hæc visu vel percussatione cognoscuntur. Quare si non licet videre, interrogabimus quem colorem præ se ferat vitium. Si cum albo colore sit, alphas, si nigro, *melana* Hodie videntur etiam quæ rubro colore apparent, de quibus antiqui nullam fecere mentionem, nisi ad aliud genus quis referat. Aliqui vocant malum mortuum. Si candidior sit non solum cuticula, sed & cutis vera, pili quoque albi & tenues renascuntur, lanugini similes punctoque cutis non sanguinem, sed saniem albam reddit, *leuce* dicitur. Describi videtur pro lepra in Leuitico. *Læs* siue *phacos*, à quibus diosc. nomen accepit, lentigo dicitur. Maculæ sunt colore fusco, lætis magnitudine, à cuius colore & magnitudine nomen accepit affectus. Sparsæ sunt in facie, manibus, & pectore eorum, qui illud nudant. Frequentius accidunt ruffis, fortè quod à bilis fuligine fiant, quæ cuticulam solis modo vrit, denigratque: Tempore frigidiorè, quia intus repellitur fuligo, & humor non apparet, æstate verò magis. Colore nigro etiam maculæ apparent, quæ aliquando cicatrices sunt denigratæ: non multum differunt ab ecchymosi, quæ ecchymomata quasi circumfluxiones dicuntur, nisi quod ecchymosis magis rubet, quia non tam citò concrefcit ob tenuitatem, ex consequenti non statim denigratur. Si verò sint vestigia verberum, Latini vibices, cum nigrescunt, suggillata. Quidam volunt esse minimas maculas liuidas. Stigmata sunt veluti puncta similia vestigiis factis à morsu pulicum vel cimicum. Apparet in pestilentibus febribus, & qui carbunculo pestilente moriuntur, & liuidæ sunt, malum significant. Accidisse tẽpore pestis Galenus testat-

eur lib. de atra bile. Sed qui nigra non deiecerunt, non euaserunt, sed quibus accidit deiectio nigra. Fiunt in febre synocha veræ maculæ rubræ, quia à sanguine fit febris. Apparent post dies decretorios. In pueris accidunt exanthemata, & quæ ecchymata dicuntur, verum exanthemata sunt maculæ sine tumore rubræ, parvæ & veluti puncta. Ecchymata pustulæ sunt in summa cute extuberantes albæ, in circuitu rubræ, & sunt epidemici morbi, qui nunquam sine febre, sed incipit febris synocha similis. Pustulæ tertio vel quinto die apparent, sine tamen febris solutione, de quibus copiosè in lib. nostro de exanthematibus. Soluitur integrè cum suppurantur pustulæ, & ob suppurationem febris perseverat, absoluitur fluxu ventris. In pueris gulosis frequentissimè, si constitutio præcedens aëris fuerit humida valde, membra aliqua putrescunt: quod vidi in filio mei vicini, in quo factæ fuerunt omnium articulorum pedis & manus eluxationes ob ligamentorum putredinem, ossa iuncturarum putrefacta apparuerunt extra: Omnia, quæ in illa feb. apparent, ortum habent à sanguinis multitudine. Sentitur gravitas membrorum, somnus in principio ob multitudinem humorum humidorum, oculi tument, illachrymantur, & nares stillant, facies tota tumescit, & rubra est. Inflammantur partes internæ, rauca fit vox, crebra & difficilis respiratio, tussis, pulsus frequens & celer pueris & iuuenibus. Fit verè frequentius quàm alio tempore: æstate & autumno, quando ver est simile æstati. Facile autem erit hos affectus ex agro agnoscere si bene interrogetur. i. si quæ unicuique propria sunt, proponantur.

FINIS.

33
G V L I E L M I

RONDELETII DO-
CTORIS MEDICI ET ME-
DICINÆ IN SCHOLA MON-
speliensi professoris regij & Cancellarij.

De curandis Febribus, liber vnus.

Vemadmodum nemo potest in
aliquem locum venire, nisi viam
sequatur certam & breuem, aut a-
liquis signis interpositis ad eum
locum dirigatur: sic profectò me-
dicus morbum curare non potest,
sine methodo, hoc est, sine cū
ratione, vel cum quodam ordine.

Curare morbos methodo inter-
pretatur Gal. ea, quæ ad curationem morbi pertinet, non
temere adhibere, sed ordine, vt quæ prima sunt, primo
loco fiant, quæ secunda, secundo, quæ tertia, tertio, & sic
deinceps. Quæ facienda sunt, nemo potest inuenire, nisi
ea, quæ sunt secundum, aut præter naturam, aut quæ non
naturaliter dicuntur indicauerit. Est enim indicatio fa-
ciendorum insinuatio.

Indicationes autem ordinem quendam seruant, vt
aliquæ dicantur primæ, aliæ secundæ, aliæ tertiæ, & sic
deinceps ad aliquid quodammodo dicantur. Prior enim
non dicitur, nisi secunda subsequatur, neque secunda, nisi
præcesserit prior. Est igitur necessarium, & quæ secun-

dum naturam, & quæ præter naturam, cognoscere, & quæ non naturalia dicuntur, à quibus indicationes sumuntur. Nam si indicationes necessariae sunt, vt suprà demonstrauimus, & ea ex quibus colliguntur indicationes, cognoscere expedit. Quæ secundum naturam sunt, ea prius cognoscenda sunt, vt Hipp. testatur. Nam quæ præter naturam sunt, ab iis, quæ secundum naturam sunt cognoscuntur. Vt rectū index est sui & obliqui, sic vt vnoquoq; genere perfectum est imperfectorum index & probatio. Accedit, quòd multò facilius cognoscuntur, quæ sunt nobis familiaria & cognata, aut quæ in minori numero, quàm quæ multiplicia sunt. Nam vna est sanitas, sed infinitæ morborum species.

Res non naturales secundo loco discēdæ sunt. Quòd si quis velit res primū in præter naturam cognoscere, non multum peccabit. Nam contraria iuxta se posita magis clucescunt. In cognitione morborum hanc viam sequi oportet. Primū appellationes morborum cognoscendæ sunt, & maximè Græcorum, quia nominis ratio aliquam morborum imperfectam cognitionem & opinionem nobis suppeditat, qualia sunt inflammationum nomina, vt Ophthalmia, Pleuritis, Peripneumonia, Phrænitis, & Cæphalalgia, Ictericia, Dysenteria, Lienteria, Diarrhea, Gonorrhæa, & quædā vel partē affectā, vel materiā, vel accidēs aliquod morbi indicāt. Deinde magis vniuersalia morborū genera, vt quid intēperies, mala cōpositio, vnitatis solutio. Sunt enim hæc tria genera generalissima, à quorū cognitione ad cognitionem generum subalternorum descendere oportet, tandem ad speciem specialissimam veniēdum, cuius si exactam cognitionem habeamus, facile exercitatione particularium, vniuscuiusque morbi naturam nobis comparare poterimus, quæ vltima & absolutissima esse dicitur, à qua non solum primæ indicationes, sed aliæ posteriores colliguntur.

Nos hanc rationem sequentes, febrium cognitionem inuestigamus. Febris à Latinis dicta est, forsan à feruendo, quòd in febre omnia ferueant, vt Græci ab igne *pyr*, *pyreton* vocauerunt. Hipp. frequenter ignem appellauit. Nec temerè febris dicitur ignis, quòd in igne summa caliditas & acrimonia inueniantur, Sic febris inter eos mo-

tus, qui sub intemperie siti sunt, caloris vehementiam obtinuit, vt Gal. in sua descriptione, pro vltima differentia, igneum posuit, cum dixit febrē nihil aliud esse, quā calorem naturalem in igneum conuersum. In qua descriptione calorem posuit pro intemperie. Nam calor febris genus non est proximum, sed intemperies, & potius est eius intemperiei causa vel pars.

Febrem ex descriptione potius, quā ex definitione primū cognoscere oportet, quia ea est nobis cognitu facilior. Conficitur autem descriptio ex genere & accidentibus inseparabilibus, aut ex propriis. Ista autem accidentia, & propria, nobis notiora sunt, quā veræ differentia. Ob id ferē Gal. in omnibus suis operibus frequentius vsus est descriptionibus, quā definitionibus, vt cum dicit nono methodi medendi, febris est intemperies excessus in caloris abundantia. Definitiones autem, vt idem docet. lib. de diff. pulsuum, sunt obscuræ, propterea quod paucis verbis essentiam rei complectuntur. Nos tamen definitiones & ad memoriam, & ad exactam rei cognitionem habere oportet.

Definitio febris essentialis ab Auicenna tradita est, quam ex multis locis Galeni collegit, vt, Febris est calor naturalis accensus in corde, procedens per vniuersum corpus per venas, & arterias, actionem ledens. Prima pars desumpta est ex descriptione superius assignata (accensus in corde) ex lib. j. de differ. feb. quo loco docet nullū caloris excessum appellandum esse febrem, nisi cor incaluerit. Quod si addidisset (Calor igneus) expressius febrem descripsisset, sed forsan id intellexit, per hoc vocabulum (accensum.) Ignis est, ergo accendit ligna. Febris igitur cordis affectio primaria, totius corporis secundaria. Quod autem febris sit passio cordis sic probari potest. Cor est fons caloris naturalis. Sed febris, mutatio est caloris naturalis, qui per vniuersum corpus distribuitur. Oportet igitur mutari calorem in corde, vt in radicibus, aliā in toto corpore mutari non potest. Præterea contraria versantur semper circa idem. Temperatio caloris est in corde, ergo & intemperies. Sed ista quibusdam logica videbuntur forsitan, ob id omissa faciamus.

Cognito genere febris, species eius quærēda sunt. Co-

gnoscentur autem species per definitiones. Nam speciei propria est definitio. At febris definitiones non nisi ex genere & differentia constare solent. Sunt igitur febris differentiae diligenter inuestigandae, & quae à rei substantia sumuntur, & quae ab accidentibus, & propriis, quia in locum verarum differentiarum substituuntur. Accidentia enim ex Arist. sententia, ad cognoscendum, quod quid est esse rei, non parùm conducunt. Petuntur autem differentiae febris (vt Gal. docet primo de feb. & in comment. *Peri epid.*) à febris substantia, & à materia, siue subiecto, & à caloris motu, tanquam ab accidente.

Substantia autem febris in genere caloris præter naturam. Est autem in caloris excessu, aut in intemperatura, quae differt secundum magis, & minùs. Febris magna est, & quandoque parua, quam differentiam melius intentione & remissione explicaremus, quam nomine magni & parui. Est autem febris, (vt Gal. eo comment. docet,) effusa in totum corpus, aut omnino, aut in plurimis partibus, vel nobilibus, vel nobilissimis, quandoque in nuda cute apparet, vt in epyala, in qua interiora calent, exteriora frigent. Et ne quis putet, id cum præcedentibus pugnare, dicendum est febrem diffundi per vniuersum corpus, nisi prohibeatur. Aër enim externus cutim refrigerare potest. Summa caliditas cordis, & aliarum partiũ sanguinem & spiritus à partibus externis, tanquam cucurbitula trahit. Ob eam occasionem in morbis acutis calidioribus, partes externae apparent frigidae, vt Hipp. in lib. præflagitionum scriptum reliquit.

Ex febrilis caloris differentiis tribus, tres febrium differentias colligemus, ex quibus tria febrium genera constituuntur. Est autem quidam calor acris & mordax, qualis apparet in omnibus vstis, aut putrefactis, talis calor genus febris putridarum constituit.

Alter est non multùm nostro calori dissimilis, maior tamen, & manifestior sine acrimonia, ex quo genus febrium ephemerarum constituitur. Postremus est, qui nō admodum magnus est, nec manifestus & veluti cineribus sepultus, qui aliquando magis se manifestat & expādit calcis irrorata modo, talis est hectica. Hanc tertiam caloris differentiam, Gal. confert calori lebetis lapidei cal-

facti: calorem febris putridæ, aquæ balnei calidæ: ephemerae autem, aëri. Sed quia hæ differentia neque satis crassæ sunt, neque satis manifestæ, differentias à materia siue subiecto inuestigarunt, ad eadem differentiarum genera constituenda.

Sunt alia tria subiecta in corpore nostro, in quibus calores isti præter naturam hæere solent, partes continentes, contentæ, & impetum facientes, vt Hipp. partitus est. Continentes appellat partes solidas, in quibus febris hectica sustentatur. Contetas vocat humores, in quibus, febris putrida fit. Aliæ enim partes in febribus non putrescunt, impetum verò facientes, spiritus, qui, si inflammantur, febrem ephemeram excitabunt.

Differentia à motu Caloris.

Motus Caloris eadem genera constituit. Calor febris ephemerae citissimè accenditur, & citissimè etiam extinguitur ob materiae tenuitatem. Calor hecticae tardissimè accenditur & extinguitur, quia est in parte solida: Putridæ autem pro natura humoris, in quo febris fieri solet, citiùs aut tradiùs. Nam in melancholia ob crassitiam humoris non citò fit. Quotidianæ accessiones quotidie, propterea quòd eius materia non exactè euacuatur, & tardissimè calor ille in accessionibus mouetur. Hæ sunt differentia magis vniuersales, quæ constituunt tria illa febrium genera. Gal. tamen duas febrium differentias dixit esse. Vna causam adhuc fouentem habet, aut quòd illa desit, iam feb. excitata: altera verò, quæ iam facta est, hoc est, febrem alteram esse *enschesei*, alteram *enxei*, quod barbari dicunt, In fieri & in facto esse.

Quia febres clariùs distinguuntur differentiis istis à materia petitis, eam ob causam, Medici non solum illas generales differentias, sed etiam speciales differentias ab illis peti voluerunt. Genus enim febrium, quæ in humoribus fiunt, suam manifestissimam distinctionem à materia accepit. Et quanquam philosophi scriptis reliquerunt, nullam differentiam sumi à materia, nos tamen in medicina proprias differentias, & febrium numerum à materia accipimus, nec puto esse contra philosophia præce-

pra. Nam cum dicimus nullam differentiam sumi à materia, intelligendum est de materia formæ substantialis, & materia prima, non autem de secunda, in qua omnia, quæ sub lunari globo sunt, cōueniunt, Nam in eo, in quo conueniunt, quomodo possent differre, & vnū idemque in omnibus, neque diuersum facere potest, neque aliud. At in accidentibus, & rebus naturalibus subiectum aliquam differentiam facit, & aliquam distinctionem, quia subiectum præditum est diuersis accidentibus. Quod si subiectū aut materia nihil facit, cur Arist. & omnes Physici in definitionibus physicis materiā & subiectum poni iubent? Quæ in definitionibus ponuntur, aut generis aut differentiarū vices gerunt, & subiectū & materia pro genere non ponuntur. Ergo per differentias, vt in hac definitione. Ira est afferuescētia sanguinis circa cor vindictæ causa. Efferuescētia est genus, ergo sanguis, qui est materia, & cor, nō sunt posita pro genere, sed pro differētia. Lex enim definitionū non patitur, vt duo genera in eadē definitione repertiātur, differētiæ verò plurimæ. Manifestissimè ergo apparet secūdū Philosophos à materia differentia aliquā sumi. Præterea calor accidēs est; accidētia enumerātur secūdum subiectū, & materiæ enumerationem. Igitur ad febrium putridarum distinctionem, necessaria est differentia quæ à materia & subiecto sumitur.

Febres putridæ nō curantur nisi vacuata materia. Quod si à materia nulla sumitur differentia, vnum & idem medicamentum sufficit, ad multorum morborum curationem. Hæc differentia à materia sumpta, has nobis cōmoditates adfert. Primum febris propriam & peculiarem cognitionem, & eiusdem febris perfectam & rectam curationem indicat & morbum, & morbi curationem. Et ne lector logica ista esse existimet, huius differentia utilitatem altius repetere oportet. Quod faciat ad peculiarem cognitionem & distinctionem, sic probo. Febrium cognitio ex causis, quæ præcesserunt, & ex his, quæ in feb. apparent, perfectè petitur. Vt si æstate iuuenis quidam febre corripiatur, hinc colligemus biliosam, quod eo tempore bilis motus domineatur, & ætas illa multa bile abundet. Eadē ratione, inedia, vsus calidorū alimentorum, febrium biliosarum suspicionem præbet. Sitis vehemens,

vomitibus biliosus, rigor magnus, & vehemens in principio accessions, febrem tertianam indicat, quod à bile hæc omnia oriri sciamus. Ad curationem verò facit, quod hic morbus sit cum materia. Quod si à bile fieri cognoscamus, excrementa purgante medicamento magis, quàm sanguinis missione euacuamus. Si à pituita fiat febris, humorem diutius concoquimus, tenuando & incidendo. Agaricum, & alia, quæ pituitam agunt, non Rheum damus, neque mittimus sanguinem. Est ergo vtilissima hæc à materia differentia, quæ non solum in febribus, sed etiã in tumoribus præter naturam utilis est, & admodum necessaria, quam si quis legè teneat, breuiter & facillè morbos curabit, symptomata inueniet, quæ ex humorum quantitate, vel qualitate orta sunt.

Differentiæ febrium humoralium à materia petuntur, scilicet, ab humoribus, qui in corpore nostro continentur, quas differentias colligere non possumus, nisi prius ipsam humorum cognitionem, hoc est, qui sint, & quot sint in corpore nostro, exactè teneamus. Sunt autem succi in corpore nostro, qui naturales à Medicis dicti sunt, quod corpus nostrum nutrant & foueant. Alij verò non naturales dicuntur, quibus copus nō nutritur, sed aliquam vtilitatem præstant. Ob id autem ita dicuntur, quia præter naturam non sunt, neque etiam naturales, sed quasi mediam naturam habent. Sunt autem succi naturales sanguinis partes.

Has differentias circumlocutione quadam plurimi Medici massam sanguinis vocauerunt, quæ & in venis, & in corde reperitur. Non est autem res simplex & exquisita. Nam in ea massa sanguinis, vt in lacte, multæ partes differentes reperiuntur.

Est autem ex his vna pars, quæ consistentiam mediã obtinuit, colorem purpureum, saporem dulcem. Dicitur autem hæc pars nostri sanguinis simpliciter, estque calido & humido temperamento.

Alia est tenuis, & veluti effervescentia quadam illius massæ sanguineæ, colore flâmco, hoc est, ex rubro flauescēte, sapore dulci, cū quadã acrimonia leui, quã partem, sanguinẽ biliosum vocamus, aut bilem naturalem, quæ temperamento calidior est & siccior, quàm sanguis.

Tertia pars crassior est secunda, colore ex albo rubescente, sapore insipido. Dicitur autem pituita naturalis, aut sanguis pituitosus, qui aliquando dicitur sanguis minus coctus, ex quo fit quoque optimus sanguis, si rursus concoquatur, & est frigidior, & humidior pars sanguinis.

Quarta pars est crassa admodum consistentia, colore ex purpureo nigrescente, dulcis sapore, cum quadam leui aciditate. Dicitur autem melancholicus sanguis, aut melancholia naturalis, frigidior & siccior.

In hoc conueniunt omnes differentię sanguinis, quòd extra corpus fluentes, concresecunt, humores autem non naturales nunquam, sed semper liquidi remanent. Non naturales autem sunt succi, veluti ichores, & superiorum recrementa. Ad tria referuntur, ad pituitam, ad bilem, & melancholiam, quibus possumus adiungere ichores sanguinis, vt sit numerus naturalium & non naturalium. Sed quia à sanguine, vel à sero sanguinis non secernuntur, sed in venis semper sunt, à multis prætermittuntur. Faciunt tamen quasdam scabiei species non contemnendas, vel quia hæc recrementa proximè accedunt ab bilem, sub bile plurimis reponuntur, & febres continuas biliosas excitare possunt. Quidam bilem rubram vocant, quæ consistentia sanguini tenui proxima est, verum eò, quòd non concresecit, idcirco eam bilem nuncupauerunt. Sunt igitur dicti humores non naturales, pituita, sanguis, & bilis vtraque. Verùm bilis & pituitæ multæ sunt differentię, & nominibus distinctæ, quæ varias febrium differentias, & tumores excitare solent.

Prima species est bilis flaua, quam Græci *xantyn*, quæ seroso recremento diluta est, ob id consistentia est liquidior, colore magis pallido, ob id etiam nonnunquam pallidam vocant. Flaua bilis reddita crassior, & plus calfacta, colore magis flaua, aut *ókra*, calidior est & consistentia crassior, à colore, flaua Latinis, *ókra* Græcis dicitur. Quòd si crassior secunda illa species reddita fuerit, id erit aut propter pituitæ admixtionem, aut propterea quòd facta sit ea alimentis crassioribus, eam bilem vitellinam vocamus.

Omnes hæ bilis differentię in hepate & venis fiunt.

Quæ

Quæ verò sequuntur, in ventriculo. Sunt & aliæ bilis differentię, quæ verius dicerentur præter naturam, quam non naturales, quia nunquam in naturalem habitum reducuntur, neque aliquam vtilitatem præstant, & à causis morbificis fieri solent in ventriculo & extra venas, qualis est illa, quæ æruginosa dicitur, ob similitudinē, quam habet cum æruginē, quæ alio nomine dicitur prassina à colore porri. Neque differunt, nisi quòd prassina ex ole-ribus in ventriculo calido magna ex parte fit, æruginosa verò ex bi'e torrefacta, & acriori est. Est & alia quæ appellatur isatidis à colore isatidis herbæ, quam vulgò (pafstel) vocamus, nō vt Petrus Apponēsis ab æqualitate coloris, deceptus vicinitate vocis, isotis & isatis. Hæ sunt omnes bilis differentię ex quibus varias febres, & varios tumores præter naturam fieri postea monstrabimus.

Pituitæ autem differentię multæ sunt, quas Gal. ad falfam, acidam & dulcem reduxit. Nos autem in quatuor differentias distinguemus cum eodem Galeno. Nam vitrea etiam si parum acida sit, ab acida tamen temperamento & consistentia tenuiore differt. Vocamus pituitam cum Gal. humorem natura frigidum & humidum. Prima species à Gal. lib. de differentiis feb. dicitur esse vitrea, quæ vsque adeo frigida est, vt in loco calido non incalescat, & dolores maximos excitet. Est autem humor is, vitro liquefacto similis.

Secunda species, pituita dulcis dicitur, quæ verius insipida est, quam dulcis, qualis est illa, quam plerique excreta expuunt, & illa minus frigida est, quam speciem Gal. aliquo loco negat esse pituitam, sed phlegma vocat, quòd forsan pituita naturalis non sit, sed pituitæ recrementum.

Tertia species acida dicitur, à sapore acido, quæ minus frigida est, quam vitrea, magis tamen, quam dulcis.

Quarta species falfa à sapore falso dicta. Fit autem falfa, aut propter putredinem, vt in febricitantibus, aut propter falfæ serosæque humiditatis admixtionem, qualis apparet in catarrhis falfi, in quibus nulla febris sentitur. Calida est, si cum aliis conferatur, & siticulosos facit. Hæ sunt differentię pituitæ, quæ febres pituitosas faciunt. Sic & atra bilis secundum substantias

varietatem non obscuras habet differentias. Nam alia est veluti fex sanguinis, quæ admodum spissa est, fecibus vini haud absimilis, quæ terram non fermentat, neque de simplici acida qualitate participat. Sed hæc species succus melancholicus, aut melancholicus sanguis dicitur, de quo supra inter humores naturales. Ex Gal. de atra bile reperio aliam differentiam humoris melancholici, quam speciem plurali numero *melana* efferunt. Quod autem ista recrementa distingantur, & à succo melancholico, & à melancholia, manifestum est ex lib. Gal. de atra bile, in quo ad verbum hæc scripsit. Verum ad sermonem de atra bile redeamus. Quoniam igitur non concrefcit, ex hoc à sanguine nigro distinguitur, non tamen ab his, quæ propriè nigra nominantur, quæ longum esset referre. Alia verò tenuioris est essentia, quàm superior, quæ vomentibus & olfacientibus acida videtur, terram radit, fermentat, & ampulas facit, quam mures gustare nolunt, nec aliud animal.

Fit autem melancholia ex affatione bilis, quæ adhuc supradicta tenuior est, acris & mordax. Fit etiam ex adustione pituitæ crassæ, quæ dum à forti causâ exiccatur, vel exustione incineratur, in humorem melancholicum transit. Nec valet eorum ratio, qui dicunt pituitam primùm mutari in sanguinem, postea in bilem, & à bile in melancholiam, propterea quod ratione, quod mutatur & mouetur, ab vno extremo in aliud extremum mutatur. Talis autem per media transitus fit, quando ex alimento fiunt humores. Sed in hac violenta, ac præter naturam vstione, aut incineratione, non fit, quia id, quod mutatur, illam aptitudinem non habet, ut fiat sanguis. Quod autem ex pituita crassa fiat melancholia, docet morborum commutatio. Febres erraticas & quotidianas, quæ à materia crassa fiunt, in quaranas febres quotidie commutari experimur. Item scirrhi à pituita crassa fiunt, & à melacholia, & tandem in scirrhos melacholicos transmutantur. Nam, ut Philosophi docent, in habentibus symbolum, facilis est transitus. Quod autem habeat symbolum pituita crassa cum melacholia, testis est, libro meth. docēs, Scirrhum fieri à pituita crassa, quæ (ut inquit) proximè accedit ad naturam melacholiæ. Igitur melacholiæ factæ per

adustionem multæ erant differentia, vt à flaua bile crassa, & ocrea, & vitellina, quæ incinerantur, caliditatem amittunt propriâ, aduentitiam tamen acquirunt, ex putredine vel adustione, quemadmodum in medicamentis acerbis fieri dicimus, quæ vstione mitiora redduntur, & si perfectè incinerantur, omnem caliditatem amittunt, & frigidiora redduntur. His prælibatis oportet docere, quomodo ex istis humoribus febrium differentia fiunt. In summa dicemus, omnes febres continuas fieri ab humoribus naturalibus contentis in venis, & in corde.

Quod si sanguis ex æquo auctus putrescat, febrem continuam facit, quæ Synochus propriè dicitur. Si autem sanguis purus, aliis non supramodum auctis inflammetur, tunc febris citra putredinem fit, reponiturque sub genere ephemerarum, aut alio modo dicitur Synochus non putris.

Fiunt autem istæ febres crescentes, aut decrescentes, aut consistentes. Crescentes fiunt, si semper putredo aut inflammatio sanguinis augatur magis, & obstructio maior fiat. Si autem maior fiat in dies diffusio, fiunt decrescentes. Si verò tanta fiat accessio, quanta resolutio, in eodem statu permanent. Si sanguis biliosus, aut bilis in venis maioribus & longinquis putrescat, febrem tertianam continuam parit. Hæc tertio quoque die quasdam exacerbationes inducit, vt tertiana intermittens, sine rigore tamen.

Si verò bilis in venis ventriculi, vel cordis putrescat, caufonem facere aiunt. Putarim ego tertianam continuam fieri à sanguine bilioso, vel sanguinis ichoribus, hanc verò à bile flaua, vt indicat maior caloris acrimonia, sitis vehementia.

Febris tertiana continua fit aliquando ob putredinem bilis flauæ, vel vitellinæ genitæ in venis, aut cum sanguis, ob obstructions meatus vesiculæ fellis, ob quas non potest recipi in vesicam, in hepar & venas regurgitat. Quod si tantum peccet quantitate, morbum acutum facit, si autem putrescat, febrem tertianam continuam, vel caufonem facit. Ob id Auicenna iubet vrinas inspicendas esse, vt febrem factam à sanguine bilioso, vel à bile distinguam. Quod si vrina tenuis & flaua appareat,

sanguinē mitti non vult, quia à bile reterrida fiat. Quòd si rubra sit, tunc iubet sanguinem mitti. Vrina enim rubra à sanguine fieri significat, vt flaua, à bile. Differunt quoque tertiana continua, & causus, quia causus ob viscetis alicuius obstructionem frequentius fit, vel à pituita falsa, vt ex quarto commentario de victus ratione in acutis distinguere licet.

Sanguis pituitosus, vel pituita ipsa sanguine permixta, si putrescat, febrem continuam quotidianam efficit, quæ continuò affligit, & quotidie circa noctem videtur quodammodo inrudescere sine frigore præcedente.

Melancholicus verò sanguis, vel melancholia sanguini permixta febrem quartanam continuā facit, quæ quarto quoq; die grauior fit, & sine horrore inuadii. Humores non naturales vnà cum sanguine per vniuersum corpus efferuntur. Quòd si putrescant, febres continuas faciunt, vt humores non naturales. Differunt à sanguineis malitia symptomatū, & caloris acrimonia. Illæ enim exacerbationes maiores habent.

Omnes hæ tres febrium differentiarum quatuor mutationes habere dicuntur, si salubres fuerint, quas mutationes appellat ætates, sine tempora, & istis mutationibus potissimum distinguuntur febres veræ continuæ à continuis, quæ intermittētibz proportionē respōdent, quas febres *synochous* Græci appellant. Febres enim veræ continuæ nulla tempora manifesta habere dicuntur, propterea quòd nullas mutationes habent, cum semper decrescant, aut augeantur, aut consistant. Distinguuntur autem ab intermittētibz, vt nunquam desinant in iufcricitationem, & mutatio nulla appareat, excepto illo primo morbi insultu, in quo fieri solet quidam sensus rigoris aut frigoris nō manifestus. Diebus iudicatoriis & criticis fiunt quædam mutationes, quæ morbos aut iudicant, aut solvunt. Ne fortè quis hanc febrium diuisionem somniasse existimet, quibusdam rationibus ostendere volo, febres cū putredine & sine putredine sanguinis fieri posse, & quòd materia febris continuæ intra venas sit: febris verò intermittētis, extra venas.

Quòd autem febris fiat ex inflammatione sanguinis, testis est Gal. 9. meth. quo loco docet ab inflammato,

& putrescente sanguine continuam febrem fieri alteram, quam diariis opposuit, propterea quod ex inflammatione tantum sanguinis facta sit, & non periret. Nam soluitur vel sanguinis ex naribus fluxu, vel sudore intra tertium aut quartum diem, aut mutatur in Sinochum putrem, & illas duas febris differentias docet exéplo duorum adolescentum, quorum alter liber erat, palestræ peritus, alter seruus. Liber continente febre citra putredinem laborabat, seruus continente cum putredine. Sanguis laudatus multus, si non exactè euentiletur, propter cutis constipationem, aut ipsius copiam & carnis, pinguedinisque, incalescit ob fumos illos calidos retentos, qui per insensibilem transpirationem euacuari solent, & statim putrescit, tuncque febrem citra putredinem excitare dicitur. Quod autem constipatio corporis calfaciat, manifestissimum est, in tumorum præter naturam maturatione, ad quam afficiendam medicamentis utimur, ut retineatur effluuium caloris naturalis, ut Gal. 2. de causis morborum docet, scilicet, constipationem esse causam caloris. Item, ut omnibus compertum est, omne calidum aliquam euentilationem & refrigerationem requirit, qua si priuetur, statim maiorem calorem concipit. Sic sanguis multus in corpore nostro cutis constipationem non euentilatur, & fumus ille calidus retinetur. Item illa carnis abundantia, quam Græci, *polefarcian*, appellant, euentationem prohibet, idem etiam facit pinguedinis copia. Quod autem sanguis laudatus non statim putrescat, prohibet eius bonitas, ite naturæ regimen, quæ humores & succos à putredine conseruet, illud autem regimen Gal. lib. meth. expressit. Alio loco dicit putrescere, vel euinci à natura & domari. Sanguis igitur potest sine putredine inflammari, ob illas diuinas facultates in nobis positas, quæ & succos, & partes omnes à putredine vindicant, quantum fieri potest.

Quod autem facultas illa diuina humores à putredine & corpus vindicet, monstrat animæ & corporis separatio, qua separata corpus statim putrescit. Etiam corpora tabe absumpta siccissima sunt, neque ob largam humiditatem, quæ mater putredinis esse dicitur, putrescunt, sed ob animæ separationem, quæ in corpore

est pro sale. Cùm ergo virtus convincit, & dominatur in humores, omnia servantur à putredine: cùm autem vindicantur ab huius regimine, omnia malitiam acquirunt. Et quia illa facultas magis resider in partibus principibus, in corde, iecore, & in venis humores non tam facillè putrescunt, aut venenum acquirunt, quàm cùm extra venas sunt, vel in parvis venis. Ob id Hippocr. scriptum reliquit, sanguinem putrescere, si in ventrem descendat, & in carbunculo materia venenum acquirit extra illa magna vasa. Materia herpetis exedentis acrimoniam acquirit, postea quàm à sanguine separata est. Humores etiam in venis sese mutuò conseruant, & venarum facultas humores naturales conseruat, ob nutritionis necessitatem. Quare nemini mirum videri debet, quòd sanguis aliquo tempore duret sine putredine.

Dicimus autem durare aliquo tempore, quia tandem putrescit propter maiorem prohibitam transpirationem. Calor enim ille maior factus corrumpit alios humores, & putrefacit aliquam partem sanguinis, & sic non putris mutatur in putrem, nisi diligentia medici prohibeatur.

Quòd autem in Synocho putri omnes putrescant humores æqualiter in omnibus vasis, potissimùm verò in maximis, testis est Gal. lib. 2. meth. In hunc modum scribens. Atque vnum quidem hoc Synochum febrium genus, quod ex eadem cum diariis natura constat: alterum est, vbi in omnibus vasis ac potissimùm maximis succi æqualiter putrescunt, quod & ratione monstrari potest. Febris serui erat à putredine humorum, vt ex notis putredinis, tū in vrina, tum in pulsu Galen. agnouit. Quòd si putresceret bilis tantum, tertianæ exacerbationes tertio quoque die haberet: si melancholia, quarto quoque die: si pituita, singulis diebus. Quare oportet vel sanguinem totum, vel omnes æqualiter putrescere. Quòd si sanguis putrescat, purus & syncerus, oportet alias partes sanguinis minus temperatas putrescere.

Quæ superius diximus de febribus ex putredine sanguinis, videbuntur pugnare cum rationibus Gal. 2. de differentiis febr. cap. 12. quo loco quærit nunquid quemadmodum in ytraque bile, & pituita sunt quædam

februm species, Ita & in sanguine putrefacto soleant accidere febres. Aliqui intellexerunt ex illo loco sanguinem quidem putrescere, sed febrem putrem non posse excitari: quia pars tenuis in flauam bilem vertitur, crassior in atram. Sed illi mihi videntur contra Galeni sententiam statuere. Nam eo loco fatetur Galen. sanguinem posse putrescere, vel quia non diffatur, aut quia natura non conuincitur, & maximè putrescere, quando in aliqua corporis parte plurimus acervatus, eiusdem corporis opprimit vim, quod postea in hunc modum concludit. Quare non procul vero est existimandum, sanguinem ipsum nonnunquam in his, quæ inflammationem patiuntur, particulis, subire putredinem, ex quo simpliciores quidam, quàm ex aliis humoribus febres fieri, similem verò accessionum proportionem assumere, qualem tertianæ maximè febres obtinent, quod obseruatione sua confirmat scribens. Nam ita in his, qui laterum inflammationes patiuntur, obseruatum est, quo tempore maximè rubidum expuunt: non dixit in putredine sanguinem mutari in bilem atram, & flauam, sed quādo supramodum asflatur, vt in carbunculis, quos à sanguine supramodum efferuescente fieri dixit, in quibus ad atræ bilis humorem transmutatio fiat, non exquisitè, sed in quodam confinio.

Has febres ad tertianæ naturam refert, quod vt ipse ait, accessiones tertianæ accessionibus respondent. Item cap. 2. lib. 2. de differēt. februm, Synochum febrem ex bile flaua prouenire scribit his verbis. Continuarum autem, quæ ex flaua bile proueniunt, duplex est species, altera earum, quæ Sinochi appellantur, quarum vniuersum tempus in vnica consumitur accessione, quæ à principio ad finem perdurat. Quo loco & agmasticas, & paragmasticas, & epagmasticas recenset, quibus locis Gal. bilem accepit pro sanguine, vt ex eius dictis apparet. Nam lib. 9. meth. has Sinochi differentias à sanguine inflammato, vel putrefacto fieri dixit, cui loco magis credere debemus, quàm 2. liis, quia exemplo rem demonstrat.

Quod attinet ad locum de differentiis feb. cap. 12. lib. 2. puto Gal. intentionem esse, vt velit inuestigare, num ex putredine sanguinis fieri possit febris intermittens. Coniecturæ multæ sunt certissimæ, primùm, quod antea de

febris intermittētibz egerat, & sequēti capite, de causis per quas febres quædam sunt interpolatæ, & quædam conclusæ, docet. Accedit quòd in eo capite illud querit, an ex putredine sanguinis fiat febris. De sanguine putrescente in aliqua parte, vt in inflammatione, exemplum dedit. Nam ipse eodem cap. sanguinem posse putrescere docet ab aliena qualitate. Neque sequitur, Sanguis cum putrescit, in alienā qualitatem mutatur: igitur sanguinis febris non erit. Nam sanguis cum mutatur in bilem, non statim, sed tempore mutatur, dumque mutatur, putrescit, dum putrescit, febrem excitat. Quare febrem à sanguine dicere oportet, vel simili ratione, nulla febris tertiana erit. Bilis etiam mutatur in melācholiā, & sic omnes febres tertianæ, quartanæ essent, aut in quartanas mutarentur.

Præterea in fine eiusdem capituli ex qualitate caloris docet febres à sanguine distingui ab aliis febribz putridis, humoralibzve. Quo loco dicit febrem esse simpliciorē à sanguine & mitē, alias omnes, habere qualitatem acrem & mordacem.

Denique quomodo esset febris *omotons*, si tertio quoque die grauius affligat, aut quæ differentia erit inter febres *Synecheis*, & *Synochos*? Quare satius erit dicere, febres verè cōtinuas à sanguine fieri, & semper eodem modo progredi, vel increcendo, vel decrecendo, vel in eodem statu permanendo. Et in ea sententia fuit Hippocr. Auicenna, reliquique Medici, tum Græci, tum Latini & Arabes. Quòd autem Galen. dixit febres inflammationū accessiones tertianæ ostendere, hoc ad febris inflammationem referre tantum oportet, non ad febrem morbum. Febres enim tales fiunt à sanguine maximè bilioso, & qui ob tenuitatem faciliè in partes proruit, ob id tertianæ accessiones habet, vel quia sanguis conculcatus in parte aliqua, multum elaboratur, & biliosior redditur, ob quam causam similes tertianæ accessiones habere scribit, hoc est, mouetur diebus imparibus, quod ferè in omnibus morbis acutis vnusquisque obseruare potest. Sed hoc nimis de febre à sanguine: redeamus ad continuas, quæ intermittentibus proportionē respondent.

Quòd autem aliqua febris continua, tertiana, aut quartana dicenda sit, ostendere oportet, Nam id præter ratio-

nem videtur, quòd sanguis biliosus in vasis putrescat, non putrescente pituita, aut melancholia, cum in eodem loco contineantur, & permixti sint. Omnibus compertum est, Plethoram fieri, quando ex æquo omnes humores naturales aucti sunt: cacochymiam verò, quòd aliquis malus succus in corpore nostro augetur, vt pituita multa aceruatur in intemperaturis frigidis, & humidis, in otio viuentibus, in regione frigida & humida, alimentis frigidis & humidis, aut intemperanter viuentibus, & potissimum in cōstitutione frigida & humida, talis cacochymiae constitutio à pituita dicitur.

Bilis multa colligitur in his, qui tenui victu vtuntur, alimentis calidis, & in æstate, & in constitutionibus calidis & siccis, in otiosa vita, sed curis plena, Cacochymia esse biliosa dicitur. Sic quoque melancholia multa in corpore nostro colligitur, aut Autumnii tempore in frigidis & siccis corporibus, alimentis crassis, terreis, siccis vescentibus. Quòd si humores tales naturales sint, biliosi, pituitosi, aut melancholici dicuntur, si verò non naturales sint, tunc cacochymi dicuntur. Cum autem aliquis istorum humorum putrescit intra venas, febrem continuam quotidianam, vel tertianam, vel quartanam facit, quanquam alia partes sanguinis tandem vnà putrescant. Sed quia maior est copia bilis putrescentis, biliosa febris apparet, & motus manifestos bilis putrescentis habet, quando in pituitoso homine, quotidiana potius continua fit, quam melancholica, eadem ratione, & quartana continua fit. Nemo enim dubitat nullum esse purum & syncerum humorem in corpore nostro, tamen dicimus aliquam esse inflammationem à sanguine, erysipelas à bile, œdema à pituita, scirrhum à melancholia. In omnibus istis tumoribus præter naturam, est aliquid sanguinis, aut pituitæ, nihilominus tamen tumores simplices dicuntur, ab humore vincente, vt inflammatio erysipelatodes, quia cum sanguine bilis peccat magis, quam cum pituita, vel melancholia, aut œdema phlegmatodes, aut erysipelatodes, aut scirrhodes, sic febres appellantur ab humore, qui vincit & superat, vt fortè etiam in febribus, quemadmodum in tumoribus præter naturam talis complexus inueniri possit, vt in hemitriteis obseruarunt, & in tertianis continuis,

quartanis continuis accidere potest. Fieri enim potest, ut biliosus aliquis hyeme febre tertiana cōtinua laboret. Febris illa exquisita tertiana nō erit, sed aliquid à pituita accipiet. Sed quia hæ febrium differentię composiæ sunt, & ex simplicium cognitione vnusquisque illas cognoscere potest, à Medicis negliguntur.

Manifestum est igitur febres continuas fieri à sanguine inflammato ex putredine humorum naturalium, & putredine pituitæ, vel bilis, vel melancholiæ, & omnium istarum febrium materia est intra venas, sed veræ febres continuæ ab humoribus naturalibus tantum fiunt. Continentes autem intermittētibz respondent, ab humoribus tum naturalibus tū non naturalibus. Non naturales enim humores etiam si à natura receptacula habuerint aliqua, semper tamen aliqua portio cum sanguine defertur, vel ob illius humoris copiam, vel ob partis illius quæ illā recipere debet, obstructionem, vel imbecillitatē, ut ictericia nigra & flaua, herpes, scirrhī, œdemata declarāt. Fiunt enim ex humoribus non naturalibus emādatis à toto corpore, vel ob intemperie alicuius partis genitls. Ex hac materia feb. intermittentes fiunt, quāquam aliquis conatus est quibusdā rationibus monstrare, materiam intermittētiū in venis putrescere, suam autem opinionē his rationibus stabiliebat. Si materia feb. intermittētiū non est intra venas, cur in febribz intermittētibz, & tertianis, & quartanis puris sanguinem mitti iubet Galenus? Cur in vrinis speculamur coctionem? quibus argumentis facillē respōderi potest, distinguendo de materia antecedente, vel cōiuncta siue immediata. Nam materia antecedens in venis continetur, ob quam mittimus sanguinem, & medicamento purgante vtimur nō propter bilem illam, quæ accessionem facit: illa enim per sudorem & insensibilem euaporationē euacuatur tantum. Et cōcoctionem spectamus in vrinis, & in excrementis, vt aliquid de concoctione particulari, quæ fit in omnibus membris colligamus. Nam si optima concoctio in magnis vasis fit, & in carne, & in membris cōsecutione quadam optima fieri necessariū est. Quod autem materia sit extra venas, docet rigor, horror, & frigēs. Solent enim hæc symptomata fieri initio febris, cū ē venis descēdūt, ac partes sensibiles sua qualitate afficiūt, vt vehemēs illa cō-

eussio à bile, horror à melancholia, frigus à pituita. Quòd autem rigor indicet motū materiæ è venis exeuntis, ostendit Hipp. dicēs, à Cause habito rigor superueniēs morbi solutio fit. Soluitur autē morbus quia materia illa quæ in venis putrescebat, extra fertur, & sudore euacuatur, quia extra venas erat, sub cute in carne. Sic feb. desinūt in infectionem, quia per sudorē, vel in aliquibus per insensilem evaporationem soluuntur quotidie, quod non fieret si intra venas esset materia. Et Hipp. pro certissimo scripsit. Quibus quotidie rigores sūt, quotidie febres solvuntur. Solvuntur autem quotidie, quia materia est per habitū sparsa & disseminata, quæ per meatus cutis expurgatur in declinatione. Quòd si intermittens non solvatur, in cōtinuam vertitur, ob materiæ retētionem. Satis manifestum esse puto, materiam intermittētis extra venas ferri ab ipsis venis. Sed forsā aliquis curiosus perquiret, an in carne, an in venis capillaribus id fiat. Nā si à venis magnis in capillares descendat, erit intra venas, quare vera erit illorū opinio, quam licebit cōfirmare hac ratione. Esse intra venas, ostendit solutio. Soluuntur sudore. Sudor per cutis meatus insensiles fluit. Cutis autem spiracula, venarum & arteriarum sunt veluti terminus & cotyledones, vt in vtero. Ergo materia intra venas adhuc putrescit. Quòd autem cutis spiracula in venas & arterias desinant, ostendit inspiratio insensilis per hos meatus cutis facta. Item dicimus sanguinem euacuare per poros cutis. Quòd si occludantur, accenditur sanguis, & putrescunt humores. Omnes hæ rationes manifestum faciunt, materiam in venis putrescere. Nos autem dicere possumus, materiam esse intra venas paruas, & cū Galenus dicit fieri per habitum, vel extra venas, de magnis intelligendum est. Magnæ in minores venas, humores semper trudent. Sed re vera extra etiam capillares venas humores putrescere sic monstramus. Si biliosa materia moveatur à venis magnis in paruas venas, cur rigorem facit? Dicimus enim rigorem fieri, cū affatim natura acrem & pungentem humorem in sensiles partes descendere facit. Venæ capillares non magis sentiunt, quàm maiores. Quare sine rigore esset illa febris initio. Præterea, si materia biliosa pungens affatim mota rigorem facit, cū ex magnis

Lib. 4. apho.
58.

Lib. 4. apho.
63.

vasis in exiguas venas descendit, cur in erysipelate non sit rigor? Descendit enim affatim bilis magnis vasis in capillares. Igitur oportet humores in partes carnosas sensibiles descendere, & extra venas ferri.

Quòd attinet ad illas rationes à spiraculis petitas, dico spiracula aliqua esse venarum & arteriarum, & aliqua etià in spatia cutis destinètia. His addo, quòd corpus est transpirabile, & quia meatus cutis in spatia inania descendunt, venæ & arteriæ poros in spatia descendantibus habent, quibus nutrimentum fundunt in carnem, & quibus aërè eliciunt.

Quòd autem nostra hæc opinio vera sit, monstrat inflammationum resolutio, & discussio. Scirrhi, œdemata, erysipelata, & inflammationes medicamentis calidis discutuntur, & resoluuntur. At inflammationis materia siue dispositio, à magnis venis in minores, à minoribus in spatia inania descendit, vt Galen. lib. de Inæquali intemperie, de tumoribus præter naturam, atque aliis locis dicit. Sed illa materia per sudorem, vel insensibilem euaporationem euacuatur. Quare oportet esse spiracula ab illis spatiis carnis ad cutim, quibus euacuentur recrementa. Sudor est euacuatio carnis immediatè, & cutis, & non venarum. Quare luce meridiana clarius est, materiam quotidianæ, tertianæ, intermittentium extra venas esse, & non expurgari, nisi sudore aut insensibili transpiratione: materiam autem antecedentem, sanguinis fluxu vel missione, & purgante medicamento, & per venas, & per vomitionem, & menses, & hemorrhoidas. Non tamen eo inficias, quin ex venis capillaribus, & paulò maioribus, venis etiam per sudores euacuetur, sed hoc tantùm in diebus criticis, non autem singulis diebus, aut exacerbationibus accidit.

Nunc quamobrem febres aliquæ sint intermittentes, querendum. Item cur aliæ intermittunt duos dies, aliæ aliquot horas tantùm. Causa cōtinuitatis febrium est continuus feruor in sanguine, & materiæ retentio. Nam, vt Gal. lib. de differentiis feb. docet, tandiu perseverat febris continua, quandiu qui ei causam adferunt, humores, aut ex toto consumantur, aut coquantur, aut vtrumque patiantur.

Febres intermittentes fiunt per circuitus, quia materia, quæ putrescebat in ambitu corporis, extra venas concocta est & euacuata per sudorem. Quod autem illa euacuatio sit causa intermittentium febrium, manifestum est ex retentione. Qui enim laborant sibi tertiana, vel quartana & per impatientiam non sudant, febris accessionem diuturniorem habent, & secundam celerius repetentem, & mutatur nonnunquam in febrem continuam, ob materiae putridae retentionem, quæ cum retinetur in parvis venis, recurrit ad venas maiores & humores putredini iam paratos inscit, atque corrumpit. Hoc evidentissimè etiam ex febre quotidiana deprehenditur, in qua sudores pauci fiunt, ob id in veram infebrecitationem non desinit, & secunda accessio post sex horas fit.

E cōtrariò tertiana & quartana, in quib' sudores copiosi fiunt, ob id desinunt in veram infebrecitationem, & longam habent remissionem. Illa est causa, quod in infebrecitationem desinant. Sed quod tertio quoque die in tertiana, in quartana verò quarto quoque die fiat accessio, illa euacuatio, vel alicuius putridae materiae retentio potest esse in causa. Nam in tertiana continua & quartana continua fiunt exacerbationes, quæ proportionè respondent intermittentium accessionibus. Nam cum in istis inflammationibus partium nullæ fiant euacuationes, non possunt referri repetitiones accessionum ad euacuationes. Nos autem dicemus circuitus accessionum & exacerbationes ad materiae naturam particularem referri. Quod autem exacerbationes referendæ sint ad humorum naturam, argumento est, quod nulli ex intemperatura morbi accessiones habet, sed dolores, febres, & inflammationes, quæ ex humoribus fiunt, paroxysmos, & accessiones experiuntur. vel quod quotidiana singulis diebus fiat, in causa est, quod quotidie pituita moveatur. Quod tertio quoque die exacerbationes in biliosis fiant, bilis natura & proprietas in causa est, quod autem quarto quoque die melancholici proprietates. Sed duplex proprietates, altera actiua, altera passiva. Quod moveatur bilis tertio quoque die, est passiva, resistit enim putredini usque ad tertium diem: melancholia verò, ad quartum usque diem. Morio hæc experientia constat, sed à qua moveatur causa, peculiariter

ne an vniuersali, Medicis nondū est perspicuū. Id quod remanet in prima accessione, non potest esse causa, quod bilis expellatur ē venis in partes sensibiles & rigorem faciat: bene autem potest corrumpere & putrefacere id quod defluit. Si febres intermittentes fierent excrementis congregatis in ambitu corporis, id quod post accessionem remansit, posset esse secundæ accessionis causa. Sed hoc non fit. Nam si fieret ex huiusmodi recrementis, cur rigor in tertiana fieret? Fit enim rigor ex sententia Medicorum, cū materia spargitur per partes sensibiles. Illa autem iam sparsa erat materia. Ideo cū sparsi essent illi humores per corpus, non debebat humorem excitare. Non eo incipias febres aliquas intermittentes fieri sine rigore, cū illa tantū recrementa putrescant, & non descendant ē venis. Fit autem frigus, rigor, & horror, quando materia extra venas defertur ad partes sensibiles. Si quis huiusce rei causam euidentem requirat, hanc posset reddere, quod quotidie moueatur natura ad expulsionem pituitæ, cuius maior est copia in corpore nostro, quā bilis, aut melancholiæ. Et tertio quoque die bilem expellit & quarto melancholiam, & ad hoc, quod non moueatur ad expulsionem, oportet esse aliquam notabilem quantitatem humoris noxij ad mouendam facultatem expultricem. Cū autem melancholiæ pauca sit quantitas, respectu aliorum humorum, duos dies desiderat ad congregationem illius materiæ, vt bilis vnum diem, & pituita tantū aliquot horas. Possumus & aliam rationem reddere, nempe resistantiam humorum ad putredinem. Humor etiam melancholicus, cū sit natura frigidus & siccus, diu resistit calori putredinali, vnde & quarto quoque die patitur accessionem. Secundò magis resistit bilis, siccitate sua, sed propter eius caliditatem, & tenuitatem substantiæ, citius calorem illum externum putrefacientem recipit. Pituita autem, quia humida est & tenax, ob lentorem non euentatur, in omnibus suis partibus facilius putrescit, & ob id quotidie accessionem facit. Hoc autem referri potest ad iam proprietatem occultā, sed quod non omnino dependeat à proprietate occultā, vel quod illa proprietas causis manifestis inuuetur, ostendunt anticipationes accessionū, & retardationes. Si enim

æger vratur praua victus ratione, aut se exerceat supra modum, & præter consuetudinem, accessionem accelerat, quia materiam mouet, quæ mota facilius calorem illum febrilem latitantem excitat.

Sed cur accessiones maiores, vel minores accelerantur, vel retardantur, non inutile erit inuestigare. Accessionum longitudo & breuitas dependet à maiori materiæ resistantia. Resistit autem magis multitudo materiæ, citiusque concoquitur, aut dissipatur pauca, quàm multa. Item lentor vel crassities humorum & frigiditas. Substantia enim tenuis facilius alteratur, quàm crassa. Crassa enim sua crassitie resistit prohibendo, quò minus à calore in omnibus suis partibus cōtingatur. Ad longitudinem accessionis facit etiam corporis habitus, & virium robur. Non solum enim oportet humorem dissipari, & euinci viribus concoctricis facultatis, sed etiam oportet materiam extra propelli. Propellitur autem virium robore, & mea us amplitudine. Quòd si corpus gracile fuerit, facilius discutitur humor, & accessiones minores facit. In habitu verò spisso & denso, & cōstipato diuturniores fiunt accessiones. Materia pauca, tenuis, & quæ minùs distat ab humoribus naturalibus, in corpore raro & tenui facilius concoquitur, si accedat virium robur, quod concoquit, & concocta expellit. Sed hæc satis de causis febris, nunc ad particularem cuiusque naturam descendere oportet, facta tamen prius enumeratione febrium, tam simplicium, quàm compositarum.

Febres igitur sunt ephemeræ, vel hæcticæ, vel humorales. Humorales voco clarioris doctrinæ causa, nō putridas, vt comprehendatur febris sanguinis citra putredinē. Sub hoc genere rursus febres putridæ aliæ sunt cōtinuæ, aliæ intermittētes. Continuæ aliæ sunt, cōtinuæ verè quæ vnicam accessionē habent citra exasperationem aliquam, vt omotonæ, paragmasticæ & agmasticæ & hæ duplices, vel à sanguinis massa equaliter putrescēte, vel ab inflāmatione sanguinis citra putredinē. At veræ continuæ aliæ, sunt quotidianæ à sânguine pituitoso & putrescēte intra venas.

Tertianæ continuæ à sanguine bilioso, vel à bile putrescēte intra venas remotiores: vel Causus ex putredine bilis circa vètriculum & cor. Est & huius generis causus,

quod ad pituitæ genus referemus.

Est & genus febris quartanæ continuæ, cum sanguis melancholicus vel melancholia non naturalis in venis putrescit. Dicuntur autem non veræ continuæ, quia habent inclinationes aliquas post exacerbationem, nec continuè ex æquo agrotantem molestant, vt Sinochi. Omnes hæ febres sunt morbi, vel morborum symptomata, quæ & si symptomata sunt, tamen particularem aliquam desiderant euacuationem. Soluuntur enim vel sudore, vel fluxu sanguinis è natibus. Hæ autem euacuationes non solvunt inflammationes, sed febrem aut solvunt, aut remittunt, quod in plenitudine est manifestum. Nā post sudorem adhuc expuunt per aliquot dies.

Rursus febres intermittentes fiunt ab humoribus non naturalibus tantum, putrescentibus extra venas. Ob id tantum sunt tria genera, scilicet, genus tertianæ, quotidianæ, & quartanæ. Si enim ichores sanguinis putrescant extra vasa, tertianam intermittentem faciunt. Si sanguis offendit, vel putrescit, vel assatur. Si assatur, pars tenuis in bilem vertitur, & in melancholiam pars crassa. Ob id febrem facit non exquisitam, sed implicatam & commixtam. Si autem sanguis in aliquam partem colligatur, & inflammationem pariat, febrem continuam facit, tum ob vicinitatem, tum propter continuam illam effumationem ad cor.

Est autem febris continua simplex, & similes accessiones habet tertianis, quia sanguis tenuissimus in partes influere solet, tenuissimus autem sanguis naturam bilis retinet. Quare non mirum, si accessiones similes tertianis dixerit Gal. Discernitur autem à febre biliosa caloris suavitate. Nam etsi plurimus manibus tangenti sentiatur, est tamen omnino mitis, sicuti is, qui in balneo contrahitur. Calor enim, qui in sanguine fit, vaporosus est, & ferè expers mordacitatis.

Erunt igitur tantum tria genera intermittentium febrium simplicium. Sunt & febres compositæ, vel ex continuis, vel ex intermittentibus, & continuis simul.

De Syncho.

Synochus febris est, verè continua, nullas exacerbationes habens, à sanguine putrefacto, vel inflamma-

to accensa. Quia hæc febris cum aliis febribus similitudinem quandam habet, visum est hac descriptione delineare, vt possint ab aliis distinguere. Distinguitur autem facile ab intermittentibus, cum dicimus nullam habere exacerbationem. Distinguitur & à continuis intermittentibus proportionem respondentibus. Item particula (verè continua) distinguitur à febribus prædictis, à sanguine putrefacto, vel inflammato, separat & distinguit ab ephemeris, quæ ab inflammatione spirituum, & ab hæcticis, quæ ab inflammatione partium solidarum fieri solent, & à putridis aliorum humorum. Quod dicimus à sanguine inflammato, differre facimus ab omnibus febribus humoralibus. Solus enim sanguis & spiritus inflammantur, sine putredine, propter causam prius traditam, scilicet: quod sanguis magis à natura seruetur, & sic minus excrementitius.

Cognoscuntur huiusmodi febres facile, eò quod sanguinem tantum materiam, vel subiectum esse intelligimus. Nam statim perquirimus causas, ob quas multus in corpore nostro congregetur. Quare si præcessisse cognouerimus, febris materiam à sanguine cõiciendum. Quod si causa aliqua, quæ sanguinem inflammare possit, adsit, vel præcesserit, febrem certò esse scimus. Sanguis augetur vel ob bonam nutritionem, vel in his, qui sunt optima temperatura præditi, & optimis alimentis multum sanguinem gignentibus vbi sunt, quæ sunt vitelli ouorum, succus carnis, vinum, & vsus multæ carnis, casei, lactis, & alicæ. Redundat etiam sanguis ob euacuationem aliquam sanguinis intermissam, vel retentam. Nam cum illa sanguinis euacuatio non fit, nec magis exercetur, nec minus nutritur, quàm consuevit, oportet sanguinem redundare, vt in muliere, cui retenti sunt menses, aut cui nõ fluunt hæmorrhoides, cui non fluit sanguis è naribus vt consueuerat, aut cui mutilata est aliqua pars. Redundat Vere sanguis, ob perfectam nutritionem factam Hyeme, ob caloris naturalis robur, & in ætate florèti, & in regionibus temperatis, & non nimium frigidis, habentq; plurimum calidi inati.

Inflammatur autem sanguis ob prohibitam euentilationem, & ob fumorum calidorum retentionem, Reti-

nentur autē fumi, & non euentatur sanguis ob cutis constipationem. Constipatur autem ob frigus externum, ob sordes cutis, ob balnea astringentia, vel obstruentia & ob medicamenta. Qui enim natat in aquis aluminosis, vel pinguibus, vel argillosis, tunc cutis facili constipatur. Nō euentatur sanguis ob nimiam copiam, nec nō crassitiem, aut ob carnis & pinguedinis copiam. Quare si hæ causæ generantes sanguinem, & quæ eundem inflammare possunt, præcessisse intelligantur, & morbus & morbi causa cognoscetur, nihil aliud spectandum, sed statim ad morbi curationem veniendum, quam colligimus ex morbi essentia, quæ contrarietatem indicat, & à causa, à qua id quod confert, intelligitur, ut Galenus de optima secta ad Trasib. scripsit. Essentia morbi calida & sicca refrigerandum & humectandum indicat. Et quia nullum est medicamentum, quod sanguinem trahat, neque alia est via, qua subito sanguinem redundantem in corpore nostro extrahere valeamus, necessarium est venam secare, idque subito, ne febris ex inflammatione sanguinis in putridam vertatur. Ob id Gal. duo esse præcipua remedia huius febris, nono methodi scripsit, sanguinis missionem, & frigidæ potionem. Sed sanguinem mitti vult, si vires & ætas patiantur vsque ad animi diliquium. Si autem vires & ætas dissuadeant, duabus cucurbitulis cum scarificatione humeris aut natibus appositis, illam magnam sanguinis redundantiam auferri iubet, & huiusce rei rei causam reddidit, quod subito in contrarium habitum corpus trahat, nihilque iucundius ægris & naturæ esse possit.

Missio sanguinis ad syncopem materiam calidam, id est, sanguinem & fumos calidos reuocatos subito euacuat, à quibus caliditas illa præter naturam excitata fuerat, & quia in locum sanguinis extracti, venæ multum aënis frigidi, fuga vacui, extrahunt, à quo reliquus sanguis & venæ refrigerantur, & in naturalem habitum reducuntur, exunguntur incendia, prohibetur putrefactio. Quod autem corpus refrigeretur ex magna sanguinis missione, experientia manifestum est. Calor enim tam naturalis, quam præter naturam in sanguine & spiritu fixus est, mutatur igitur in contrarium habitum. Nam habitus calidus in frigidiores vertitur. Iucundum autem est, & naturæ,

& ægris, quia leuantur maxima abundantia sanguinis feruidi. Verùm quia periculosa est hæc subita mutatio, neque vires eorum satis perspectæ esse possunt, cum quibus antè non sumus versati, satius erit magnam sanguinis quantitatem non extrahere, & post vnâ atque alterâ horam, quod reliquum est, euacuare. Eadem enim vtilitas sequitur. Præstaret aliquando minorem quantitatem trahere in prima illa euacuatione, quando satis certi non sumus de specie febris, aut eius magnitudine, aut cum non licuit clysterem prius iniicere, aut cum æger aliqua cruditatis vestigia in ventriculo habet, aut quando æger formidat magnam euacuationem, aut qui ægro adstat. Non solum in hac febre id faciendum, sed etiam in ea, quæ à putredine sanguinis fit, trahitur sanguis vsque ad animi defectum, in vehementissimo dolore inflammationis, & in euidentissima febre, vt Gal. iubet in libro de experimento, & comment. in aph. 23. libri primi.

Facta igitur sanguinis missione pro vinbus ægotantibus vel per venam basilicam dextri vel sinistri brachij, iniiciemus clysterẽ, si prius nõ licuerit. Clyster sit emolliens, & modicè refrigerans. Nam qui nimium refrigerant, constringunt potius, quàm laxant, & hoc commune præceptum sit, in omnibus morbis, in quibus mittere sanguinem oportet, vt prius iniiciatur clyster, vel paulò post missionem, vt recrementa intestinorum detergantur: ne venæ inanitæ succum crudum, vel corruptum ad sese trahant, & in quibus alius astricta sit per aliquot dies, vt in his quibus præcessit cibi corruptio, vel cruditas, non solum vtile est clysterem iniicere, sed vomitione, vel conueniente medicamento, id quod in ventriculo est, & intestinis, euacuare oportet. Clyster hoc modo parabitur.

℞. Malux, branchiæ vrsinæ, viol. ana. M. j. fol. lac. vel cucurbitæ, vel melonum M. ss. prunorum paria iij. seminis anisi ʒ. ii. florum cordialium p. j. fursuris p. ij. fiat decoctio, in lb. j. ss. diss. mellis viol. lohoth de cass. ana. ʒ. ij. olei viol. ʒ. iij. fiat clyster.

Si alius sit valde astricta, & facultas sit sopita, irritanda erit ʒ. j. calis communis, aut succi ciclæ ʒ. j. ss. ha-

bet vim vim detergendi, & quantitate nitrosa mouendi ventrem. Si diues si, loco lohoth de cass.

℥. cass. cum saccharo. ℥. j. aut ℥. β. cath. vel. ℥. ij. saccharum, rub. ol. viol. & mell. viol. ponendum non rosatum propter astrictionem. Violæ refrigerant simul, & leniunt. Quo tempore non reperiuntur folia cucurbitæ & aliarum ponetur quatuor semina frigida maiora ad maiorem refrigerationem, sed hoc magis in secundis, tertiis & quartis iniectionibus, quàm in prima. Sufficit in primo clystere lenire aluum & non calfacere. Et quanquam Gal. contentus sit sua sanguinis missione ad syncopem, & portione aquæ frigidæ, nos in eiusmodi febre solemus caloris incendium extinguere syr. conditis, & aliis multis remedijs. Syrupi autem dentur, qui habet vim refrigerandi. Sed ex his alij id faciunt leniendo, alij constringendo, alij incidendo, alij incrassando. Itaque syruporum delictum facere oportet. Deligitur syrupus, qui ægrotantis dispositionibus magis conuenit. Nam non omnes ægrotantes, neque vnus & idem æger eodem modo afficitur. Sunt enim, quibus aluus liberius fluit, & illis iulep Alexandrinus, & conserua ros. aut syrup. capill. veneris conueniunt, syr. viol. syrup. de cucurbita non conueniunt, quia ventrem leniunt neque his, qui bilem multam vomitione reiiciunt, vt frequenter in hac febre accidere scribit Gal. 9. meth.

Qui autem sanguinem habent vitiatum, facile in febrem putridam incidunt, quod ne fiat, syrupos putredini resistentes damus, vt syr. de acerositate citri, de limonibus, de granatis, oxisaccharum simplicem. Hi namque omnes refrigerant, & putredinem arcent. Quòd si æger ad bilem propensus sit, aut multiscrementis abundet, syrupum de endiua, de fumo teriæ simplicem, quia serosacrementa enacuat, damus. Istis syrupis & aquis similibus, portiones matutinas paramus, quas improprie digestiuas dicimus. Sunt enim alteratiue, & prohibentes putredinem manente substantia. Sunt quibus præstat sanguinem crassorem attenuare, leuiter incidentibus, aut acidis syrupis, qui refrigerando etiam incidunt. Sunt è contra, qui sanguinem tenuissimum habent, quem incrassare refrigerando expedit, nõ tamè vsque adeo, vt fluxus san-

guinis è naribus impediatur. Tracto sanguine, prima die, nullo præcedente clystere, vel minoratiuo, si cognoscamus morbum posse protrahi vsque ad septimum diem, damus medicamentum purgans ad serosa & biliola recrementa euacuanda, quæ solent hanc febrem in putridâ transmutare. Sunt autem talia medicamenta, quæ citra calfactionem, & humorum conturbationem alium laxare possunt. Triphera persicca, cath. infusio rhab. in aqua endiuia, decoctum pulpæ sebestem & tamarindorû, syrup. ros. laxatiuus, aut syrup. ex infusionibus multis violarum, cass. cum semine berberis, aut aliis quæ acrimoniam eius extinguunt aut prohibent transmutationem in bilem. Omnium istorum dosis est ab ʒ. j. ad ʒ. j. ʒ. vel ʒ. ij. cass. verò ab ʒ. j. ad ʒ. x. rhei ad ʒ. j. ʒ. Sufficit hæc quantitas, quia materia euacuanda non multum distat ab intestinis.

Quòd si Medicus, tertio demum die vel quarto vocatus fuerit, id tentare non debet, sed potius naturæ committere. Non tamen debet (si vires ferant) sanguinis missionem prætermittere, vt docet Gal. lib. de cu. andi ratione per sanguinis missionem, & 9. meth. in hunc modum scribens. Maxima verò continentium febrium remedia hæc duo sunt, sanguinis missio, & aquæ frigida potio. Verùm illa nullo non tempore, modò vires sustineant. Harum enim & in pulsu, & in vrinis, & in concoctione euidentes cernuntur notæ. Febris autem est maxima. Quòd si in die critica signa concoctionis manifesta præcesserint, notæ fluxionis sanguinis, vel sudoris iam appareant, silentium satius est habere, & naturæ totum negotium committere.

Quòd si nulla signa concoctionis appareant, aut appareant futuræ criseos aliqua notæ, satius etiam erit naturæ relinquere, quia moriturus est, & Hipp. iubet morituros solis prognosticis relinquēdos. Quod si nullæ notæ alicuius criseos, siue bonæ, siue malæ appareāt, & morbus in dies augeatur, virēsque ferre possint, sanguinem mittere oportet, in minori tamen quantitate, quàm in primis diebus, propter vires imbecilliores.

Nam quicumque ab hac febre euaserunt propter sanguinis missionem, vel propter sanguinis fluxum è nari-

bus factum liberati sunt, vt Gal. libr. 9. meth. scriptum reliquit. Quare non est prætermittendum illud certum & tam præsens remedium, quod materiam simul, & intemperiem auferit. Ceterum quæ medicamenta diximus danda esse post sanguinis missionem, si cognoscamus morbum protrahi posse, vsque ad septimum diem, qualia sunt triphera persica, ea, inquam, dilui debet, vel in aqua, vel in aquis, vel in decoctione. Multo enim facilius descendunt medicamenta liquida, & minus remouantur in ventriculo, quam si in forma solida assumantur, nisi æger propensus sit ad vomitum, tum salius erit dare in forma boli.

Decoctum autem magis laudandum, quam aqua distillata, decoctione enim determinantur medicamenta vel ad humorem, vel ad temperamentum, vt si quis daturus sit rhabbarum, quod & calefacit, & constringit in hac sequenti decoctione datum, minime id efficiet. Nam in decocto, quæ possunt eius caliditatem obtundere damus, vel quæ augment, si quando opus fuerit, vt exempli gratia hæc decoctio caliditatem etiam laxando minuet, obstructions internas aperiet, & ventrem leniet.

℞. Prunorum, sebestem ana patia iij. seminum frig. maiorum contusorum ana ʒ. iij. anisi ʒ. j. Thamarindorum ʒ. j. florū trium cord. ana p. j. fiat decoctio. In quartario vno. coll. dissol. syr. viol. ʒ. j.

Hæc decoctio per se ventrem lenit, & acrimoniam sanguinis & bilis extinguit. Quod si maiori euacuatione opus fuerit syrup. ros. laxatiuum ad ʒ. ij. ponemus. Quod si diues sit, minuemus quantitatem syr. laxatiui, & ʒ. vnā, rheii infusi in decoctione vel aqua endiuia imperabimus. Hæc omnia serosa recrementa & biliosa liquida euacuant. Potuisssem addere in decoctione iuiubas, sed illæ nimium incrassant. Satius enim est vel ante, ad humoris præparationem, vel post, si humor nimia tenuitate peccauerit decoctum iuiubarum & similium administrare: quia hic morbus est acutus, & extremos habet labores, statim tenuissimo victu vtendum est, ob id interdicemus vsu vini, carnis, & aliorum alimentorum, quæ multum sanguinis generant & corpus calfaciunt, ob id aquam pro vino damus, aut vinum malo

rum granatorum, aut iulepum Alexandrinum, pruna cocta, acida poma, præterea cocta. Concedimus cremorem hordei paratum ex paucis saccho ros. decoctum herbarum refrigerantium, vel lactucæ, portulacæ. Denique victus ratio esto tenuissima. Quod si vires vicinque imbecilliores talem victus rationem ferre non possunt, decoctum pulli aut coxæ capi, vel gallinæ, cum lactuca, vel borragine, vel portulaca, aut seminibus frigidis, si herbarum non reperiuntur, concedimus.

Vti etiam potest lacte amygdalarum dulce, maceratum in aqua frigida & aqua ros. cum emulsione quatuor seminum, frigid. maiorum, ne in bilem vertantur.

Quod si recentes essent, minus verterentur in bilem. Est autem hoc lac dandum præcipue his, qui dormire noctu non possunt, ut caput repleat fumis & vaporibus. Conceduntur cucurbitulæ conditæ, lactucæ, stolones conditi saccharo, pyra condita, pauperibus etiam recentia cocta. Vinum dandum non est, nisi signa concoctionis appareant, aut dolor capitis aut delirium prohibeat, nisi ad symptomatis mitigationem, ut ad syncopem. Et cum dandum erit, illud sit tenue, album, dilutum multa aqua. Medicus proinde ex magnitudine & vehementia mori i longitudinem poterit cognoscere, & viribus ægri exactè perpendens cogitabit, num cum tali victu æger perdurare possit usque ad statum. Sed hoc semper in memoria habeat, morbos esse eò breuiiores, quò acutiores, diuturniores verò, quò mitiores, & quò minus celeriter mouentur, minusque graua symptomata habent, ob id victus rationem instituet conuenientem morbo, ætati, & consuetudini.

Et quoniam huius febris præstantissima remedia duo esse superius diximus, scilicet sanguinis missionem. & frigida potione, hinc nonnulla de huius usu dicendum, cum & ad victus rationem pertinet, de illa verò superius satis diximus.

Docebitur igitur quænam aqua, qualis, quanta, & quomodo danda sit, & propter quam causam detur, & quibus danda non sit. Sunt enim nostro tempore Medici quidam *psycrophobæ*, id est, frigida exhibenda formidantes, quod putent omnes aqua frigida lædi. Datur

autem frigida dulcis, quæ prorsus sit gelida, & quantum bibere ægro licet, postquam coctionis signa manifesta apparuerint in urinis, & febris est remissio, nō alio tempore. Danda non est his, qui crassos & lentos humores habent, qui obstructions, qui phlegmonem, aut erysipelas, aut scirrhum, aut œdema in visceribus habent. Item, qui gulam & ventriculum, aut nervorum genus debilia habent. His, frigida non est offerenda, sed his tantum, qui febre laborant ob cutis obstructions, & putredinem sanguinis in omnibus venis, saltem maioribus. Cum ergo coctionis humorum in his notas videris, audacter frigidam dabis: quippe solidarum animalis partium natura roborata, pratenuatos iam humores aggreditur, ita ut qui utiles sint, ad nutriendum habiles, hos quidem ad se trahat, inuiles verò per ventrem & cutim deliciat. Quod si etiam frigida æ affectus fuerit, magna cum fiducia frigidam exhibebis, scilicet, experientia iam doctus, omnia viscera eius occursum familiariter tolerare. Nonnulli, qui potui frigida non sunt assueti, propter ardentem febrem bibere coacti, nullum incommodum senserunt, multò profecto minus eorum, qui assueverunt, quisquam lædi debet, etiam quasi ex *epimetro*, & auctarij vice ipsa caloris copia accedit. Læduntur autem aqua frigida, qui parum sanguinis, & parum carnis habent, quia celeriter ad solidas animalis partes pervenit, nulli, quod eius vim frangat, occurrens. Eo etiam fit, ut hecticæ febres, nec multam desiderent frigidam. Ex his omnibus satis manifestum est, quæ, qualis, quanta, & quibus danda sit frigida.

Quæret forsan aliquis rationem, cur aqua frigidissima præstantissimum sit remedium harum febrium: febribus verò, quæ ex inflammationibus viscerum fiunt, aduersissima. Nonnulli ad concoctionem materiæ dari putant, quod falsum est. Nam si ad materiæ concoctionem danda esset, illam possemus dare, antequam notæ concoctionis apparerent. Eo siquidē tempore dāda sunt medicamenta, quæ concoquunt, non post concoctionem, ut Medici præcipiunt. Dicemus autem id fieri ad partium solidarum refrigerationem, & concoctionem, & roborationem, ut verba Galeni superius citata docer,

tum dicit. Cum ergo coctionis notas in his videris, de quibus dictum est abundè in libris de crisi- bus, audacter frigidam dabis. Quippe solidarum animalis partium natura roborata, datur & ad materiæ inutilis vacuationem. Quod autem ad euacuationem detur, quæ sequuntur, docent. Præ- enuatos humores aggreditur, ita ut qui utiles sunt, hos ad se trahat, inutiles, vel per ventrem, vel per cutim eiciat. Illud confirmat quod scriptum est, paulò ante libr. 9. meth. de incommodis aquæ frigidæ, vel intempestiuè, vel immodicè exhibitæ. Porro incommoda, quæ frigidam potionem intempestiuè, immodicèque exhibitam sequuntur, in his consistunt quòd lentos crassosque humores, siue hi obstructiones, siue putredinem, siue phlegmonem, siue quis erysipelate, aut scirrho, aut œdemate est affectus, excitauerint, digeri prohibeat. Ergo quoties febris ex his accenditur, atque ad eos euacuandos frigida data, non conducit, ad præsens quidem non paruum adfert lenamen, propterea quòd accensam iam febrem exinguit. Verùm quòd causam eius adhuc persistet, aliam denuo accendi est necesse, nonnunquam difficiliorem: propterea quòd densum ex frigida corpus est. Huius rei certissimam dat fidem experientia. Videmus enim in dies post largam aquæ frigidæ potionem sudores à toto corpore prorumpere, & recrementa per ventrem expurgari, non solum in hac febre, sed etiam in accessionibus febrium intermittentium. Potionem aquæ frigidæ post concoctionem materiæ, præsertim in declinatione, sudores mouere experiuntur, & febrem extinguere. In principio autem refrigeraret, incrassaret & nullam utilitatem præstaret: quia nullam euacuationem faceret. Mouet autem sudores densatis partibus interioribus, & solidis corroboratis. Partes enim solidæ humectatæ & refrigeratæ quandam faciunt humiditatem, aut vaporem ad ambitum emittunt, ex quo sudor fit: aut vaporem retentum in ambitu corporis extra propellunt, vel ut partes superiores ventriculi constrictæ, recrementa deorsum propellunt: sic venæ maiores aqua frigida compressæ, ad minores venas fumos & recrementa propellunt.

In febribus cum inflammatione non conuenit, pro-

pterea quòd digestionem, & euacuationem prohibet. Nam si inflammatio vel erysipelas sit in hepate, vel splene per secessum, vel per vrinas, materiam expurgari est necesse per meatus illos strictos, qui strictiores fiunt portione aquæ frigidæ. Vt ergo aquæ frigidæ portione commodè utamur, danda est opera, vt partes inflammatione obsessas, aut tumore aliquo distentas exactè cognoscamus, vt aquam frigidam his, qui citra inflammationem febriunt, demus, aliis verò minimè. Est quoque utilis hæc dignotio ad sanguinis missionem faciendam. Nam si citra tumorem & inflammationem febris fiat, nihil refert à qua parte trahatur sanguis: Sin inflammatio sit in hepate, à parte dextra: Si in splene, à sinistra, vt euentatio fiat secundum rectitudinem.

Partes autem affectæ cognoscuntur ex tumoribus, doloribus, excretis, & functione læsa, vt Gal. lib. de locis effectis docet, ex quo loco, require, si velis. Hactenus de aquæ portione.

Porro cùm hæc febris sit ex earum numero, quæ symptomata habent grauiora, horum ratione aliquid faciendum. Sunt autem symptomata grauiora, quæ febrem sequuntur, dolor capitis, sitis vehemens, delirium, vigiliæ, & in quibusdam somnus profundus.

Dolor capitis mitigatur oxirrhodino, oleo violaceo, nenupharino, lacte muliebri recenter emulso, & aliis refrigerantibus. Iisdem remediis utimur in superflua vigilia, hoc tantùm nomine differunt, quòd quæ ad somnum conciliandum fiunt, minùs acetum recipere debent. Quia acetum vigilias inducit. Iisdem remediis admiscetur albumen oui fortiter agitaturn, quod quia suo lentore nimium obstruit, ob id priore vtendum, nisi cùm acida medicamenta, vt pulueres, sunt adhibenda. Istis remediis refrigerantibus, vel ad dolorem capitis, vel ad somnum conciliandum, non est vtendum ex qualibet causa: propterea quòd hæc medicamenta repellunt à capite, & fortiter repellendo eruptionem sanguinis per nares impediunt. Quam ob causam si dolor sexto die oboritur, præcedentibus signis concoctionis, hypochondriis tensis, facie tota rubescente, venis circa caput distentis, & arteriis multum pulsantibus, non est vtendum istis

refrigeratibus supra caput, neque syrupo de papauere, ne fluxus sanguinis e naribus (qui solet has febres magna ex parte terminare) impediatur. Tunc enim satius erit expectare diē sequentē, in quo iam natura cœpit expellere materiam. Quod autem talia medicamenta possint crisim impedire, lipis & tonsoribus manifestum est.

Sedabitur ergo dolor, & conciliabitur somnus, si pars anterior capitis, illis oleis perfundatur, vel detur lac amygdalarum dulcium, ut supra dictum est, quod potest somnum conciliare, & impetum sanguinis non impedire, sed potius iuuare,

Sitis & potionibus & inspirationibus aëris frigidi, sedatur. Inter omnes syruos violaceus principatum obtinet, quia refrigerat & humectat. Idem præstat cōserua violarum, iulep, ex violarum aqua, Alexandrinum, & similes syruipi, qui refrigerant & humectant, qui amari nō sunt, sed palato grati.

Si ager ventriculum habeat imbecillum, tunc condita paramus, quibus cum aqua vtatur. Parantur autem ex conferuis frigidis & humidis, ut ex conferuis violarum, nymphaeæ, florum borraginis, buglossi. quia humida sunt, & caloris temperati. Quod si alia conferua ponantur, id fiet propter aliquod aliud symptoma. Sed hoc potissimum obseruare oportet in delectu harum conferuarum, ut palato gratæ sint, veluti quæ neque nimium odoratæ sunt, neque saporem nimium medicamentosum habent. Conferua florum cichorii, quia amara est, reicienda. Solemus aliquid puluerum cordialium admiscere, ut puluerem diatragachanti frig. ut eos, qui neque nimium amari, neque nimium odorati sunt, neque nimium siccant, aut constringunt, ut puluis triasandali, vel puluis diarrhodum abb. vel puluis diamargaratici frig. Saccharum rosarū tabellatum additur in magna quantitate. Horum autem medicamentorum paradigma tale est. Si ventre sit nimium laxo fiat ex conferua ros. in maiori quantitate, ex conferua buglossis, vel borraginis in minori, ut.

24. Conferuæ ros. ʒ. ij. buglossi. ʒ. ss. puluer. triasand. & diatragachanti frigidi ana ʒ. ss. sacchari ros. tabulari ad duplum pondus omnium. Hoc modo gratius quidē fiet

conditum. Efficacius verò, si addatur 3. j. pul. pro 3. j. sacchari.

Si autē non sit ventris laxato, damus ea, quæ magis humectant, vt facit conserua violarum cum pauca quantitate puluerum: quia pulueres ferè omnes videtur resiccare, vt.

℥. Conseruæ viol. 3. ij. cōseruæ borraginis & nenuph. ana. 3. β. pul. diatragachanti frigidi 9. j. sacchari, quātum suff. fiat conditum.

Damus cochlear vnum conditi humectati aqua frigida, postea syrupi diluti aqua, vel aquæ frigidæ cyathum vnum. Alij condita miscent aquæ, & sine syrup. bibūt. Humectant autem aqua, quia propter linguæ & oris ariditatem quandoque deuorare non possunt, quandoque propter siccitatem oris, trachie arteriæ, aliarumque partium frequentius bibere cupiunt, propter quam occasionem illis conceditur frequens oris ablutio, cum aqua frigida, additis aliquot guttis vini albi, vel paucis aceto. Dantur pruna, cerasa, exsiccata, & in aqua macerata, vel poma in taleolas diuisa ad oris humectationem. Propter illam summam siccitatem redditur acida & scabra lingua, ad cuius asperitatem tale remedium conficitur,

℥. Mucilaginis seminis phlij integri, vel cydoniorum extractæ in aqua ros. vel viol. 3. β. sacchari parum, fiat ad formam lochoth, teneat sæpe in ore. Idem potest fieri ex mucilagine gummi tragacanti vel arabici. Assumuntur ista post absolutam oris abluitionem, & linguæ detersionem.

Delirium fit & phrenitis, curaturque iisdem remediis, scilicet, repellentibus à capite in principio. Sufficiunt autem repellentia ea, quæ ad dolorem capitis præscripsimus, & ista solent sufficere ad curationem delirij, quod à fumis tantum sursum elatis fieri consuevit. Ad phrenitidem verò curandam reuulsione opus est, quia est inflammatio inuolucrorum cerebri, quæ per defluxionem fit, vt onnis inflammatio fieri solet. Fit autem reuulsio sanguinis missione facta per venas cephalicas, si vires, & ætas cōsentiāt. Et si per illas totum nō liceat emittere sanguinem, cucurbitulas apponemus, reuulsione causa, in partibus internis coarctum, & ad deriuationem collo, potius quam omoplattis, vt vulgus Medicorum facit. Sunt autem ponendæ supra ramos venarū, aut saltem propè, quia retractio de-

bet fieri per magnas venas, non per capillares, per quas non potest fieri magna sanguinis euacuatio in his, qui abundant sanguine. Scarificatio facienda est post applicationem, vt sanguis ille attractatus exeat, & inflammationem non pariat in parte scarificata. Et ob id rursus applicantur cucurbitulæ post scarificationem cum paruo igne, & citius auferuntur. In scarificatione autem facienda animaduertendum est, ne fiat supra magnas venas, neque nimium profunda, ne venæ magnæ aperiantur. In quibus magna timetur debilitas ob sanguinis missionem, vitandū est cucurbitulis sine scarificatione, aut strictis ligaturis dolorem inferentibus.

Clysteres erunt acres & pungētes sine calfactione magna, ob id non probo vsum benedictæ, neque hyeræ picæ, quia nimium calfaciunt, & resiccant. Satis erit clysteri præscripto augere quantitatem succi ciclæ, vel addere succum mercurialis.

Quòd si cogamur fortiùs humores retrahere ad partem inferiorem, satius erit decoquere aliqua medicamenta simplicia, aluum laxantia in nodulo ligata, vnâ cū herbis frigidis & humidis, quibus castigabitur nimia illa siccitas: nam minùs siccant ista, quàm composita medicamenta ex istis & odoratis, qualis est benedictæ compositio, quæ esolam, agaricum, & alia medicamenta recipit. Sic parabitur clyster.

℞. decoctionis clysteris præcedentis, ℥ss j. β. cui adde parietariæ, mercurialis ana M. j. agarici in panno raro ligati ʒ. j. vel ʒ. ij. & in ℥ss. j. collaturæ dissolue mellis viol. & succi ciclæ ana ʒ. ij. olei violar. ʒ. iiij. misce, fiat clyster. Addi potest succus mercurialis loco succi ciclæ, vel singulorum ʒ. i. Idem clyster vtilis erit in somno prouocando. Si phrenitis perseveret, nec repellatur, tunc ad topica remedia veniendum erit, scilicet, à repellentibus ad digerendum, sed per media, vt in illis tumoribus præter naturam facere solemus, in quorum incremento & status principio digerentiam repellentibus admiscemus, pro ratione digerendæ materiæ, vel impactæ. Quòd si maior sit materiæ copia collectæ, quàm fluentis, plus digerimus, si autè plus affluat, quàm sit receptum, repellentia digerentibus prævalent. Quò autem clariùs hæc intelligatur, exempla pro-

ponam, si prius admonuero partem affectā duobus modis posse considerari, vel ut partem principem, vel ut partem sitam in profunda parte, carne coopertā, ob cuius situm, quę fortius digerunt, vel refrigerant, vel penetrant versus, ut acetum, mandragora, papauer, hyosquiamus, castoreum, spondylium. Hęc autem sunt extrema remedia, propter cuius partis facultatem omnia, quę vehementia sunt, reiicienda erunt. Pars enim princeps non potest ferre citra noxam supra modum resoluentem. Est siquidem caloris naturalis robar conservare. Sed vimur moderatis in principio, postea fortioribus, ultimo loco vehementissimis. Moderata sunt, quę conficiuntur ex ol. ros. omphacino, & aceto, oleo nenupharino, ol. viol. de semine lactucę. Fortiora præparantur ex oleo de papauere, de semine papaveris & aliis frigidioribus. Vehementissima ex opio, mandragora, hyosquiamo & similibus. Remedia vel in forma liquida, vel in forma sicca exhibentur. In forma liquida, ut oleis supra dictis. In principio, statu, & declinatione, & semper additur acetum ad penetrationem aliorum medicamentorum, vel sunt decoctiones ad embrocationes faciendas ex alto & ad repellendum, & digerendum. Ad repellendum sic.

℥. lactucę M. j. fol. salicis M. j. florum ros. viol. & nenuphar. ana p. j. fiat decoctio. Quandoque addimus semen papaveris albi, ut fortius sit remediū. Quod si radices mandragorę, aut semina hyosquiami, aut papaveris nigri addideris, extremum erit.

Hęc embrocatione vimur in delirio, phrenitide, & superfluis vigiliis. Quod si primę descriptioni adiciantur flores stechados, & rorismanini, vel chamomile, vel saluicę, repellit simul & digerit. Quod si ex hac decoctione detrahantur aliqua infrigidantia, & augeantur calefacientia, medicamentum erit fortius, & digerens. Sin in totum auferantur repellentia, & addantur aliquę herbę aut radices calfacientes magis, & digerentes, fortissimum erit, veluti si radices iridis, spondilij, calami aromatici, aliorumque odoratorum addantur.

Hoc remedio tantum in declinatione phrenitidis utendum, & in augmento, & in statu lethargi, aut somni profundi, aut aliarum affectionum cerebri frigidarum. In

forma sicca cōficiūtur pulueres, quibus inspergitur caput, vel cum albumine oui excipiūtur, & fronti applicātur, vt.

℥. ros. rub. viol. nenuphar. ana ℥. ij. seminis lactucæ ℥. iij. misc fiat puluis.

℥. seminis papaueris albi & nigri ana ℥. ij. addantur supradictæ, & inspergatur caput, vel excipiantur albumine oui, & applicentur fronti. Vel solemus perfondere caput oxirrhodino, deinde inspergimus pulueres. Vel in statu & declinatione pipionem, vel catulam capiti apponimus post insersionem puluerum digerētium & resoluētium. Puluis talis erit.

℥. rad. iridis, calami aromatici ana ℥. j. garioph. ℥. β. sandal. omnium ℥. j. florū camomilæ, anthos, & stechad. ana ℥. β. misc. fiat pulu. Inspergatur caput. Postea superponatur catulus aut pulmo veruecis, aut pullus gallinaceus. Si hic vltimus pul. misceatur primo, fit medicamentum medium, quo vtuntur in statu.

De Syncho putri.

HÆc febris oritur à sanguine, sed qui manifestæ putredinis indicia præbet. Quare, à non putri distinguitur, magnitudine & vehementia. Nam propter putredinem calor increfcit, & acrior redditur multò.

In curatione primas tenet venæ sectio. Sanguis igitur sine mora detrahendus est, copiosior, quàm in altera syncho, vt inhibeatur putredo & calor ex ea cōtractus, extinguatur. Galenus phlebotomiā celebrat, quæ fit ad animum deliquiū, sed genus hoc remedij cœpit iam pridem esse suspectum, neque enim tantum commodi habet, quantum periculi, cuius rei fidem facit ipsa experientia, & quorūdam tristis exitus, qui cum ex multi sanguinis enacuatione, animo defecissent, nunquam postea reuocari, aut ad sese redire potuerūt. Quo quidem casu nonnulli Medici, alioqui celebres, in summum dedecus inciderūt. Quapropter illa vacuandi ratio vt temeraria, & periculo plena, ita nūc merito damnatur. Lōgè igitur tutius est, quod à peritissimis Medicis præcipi solet hodie, venæ sectionem repetere, vel paulatim, & per interualla sanguinis rātum auferre, quantum ægri conditio, morbiq; status exigit, & ægri robur. A phlebotomia statim vel paulò ante, aliud emollienda est clystere suprascripto. Postridie, leui quodā

*Metho. lib. 9
cap. 4.*

medicamento, vt bolo ex cass. vel catholico minuēda materia. Tunc exhibendi sunt syr. qui putredinē prohibeant, cuiusmodi sunt syr. de acetositate citri, de limonibus, de berberis, de ac. rosa, & alius id genus: quibus miscēdæ sunt aquæ refrigerantes, & putredinem arcentes, vt aquæ acetosæ, ros. & isdem syr. nenuphar. de c. choreo, endiuia ad sitim leniendam vti commodè possumus. Quartus dies diligenter obseruandus est, nam si materia manifestæ coctionis futuræ, & crisis indicia præbeat, sperandum est, vt die septimo morbus iudicetur. Tunc enim materiæ morbum facientis, quanta maximè vi poterit, euacuationem aggredietur natura. Fiūt autem excretiones, hæmorrhagia, alui profluuium, vomitu, copiosis vrinis, sudoribus. Harum excretionum notæ, ex Galeno & aliis peti possunt, quocirca memoria teneri oportet, vt qualis, & per quam viā crisis fieri debeat, intelligamus. Ceterum crisis, quæ die septimo solet accidere, non dubiam spem salutis ostendit. Quod si die sexto accidit, etiam si coctionis signa præcesserint, ea tamen infida semper est, & imperfecta. Nam vel recidiuā facit, vel ægrum iugulat. Sed magis exitialis est, & mortē præsentem ostendit, si ante coctionis signa acciderit. Nōnunquam huius febris initio, ventris fluor oboritur, qui si magnus est, & copiosus, vires ita dissoluit, vt postea coquando morbo sint impares.

Quod si alui fluxus fiat à multitudine materiæ, nec diutius periteneret, morbum facit breuiorem. Si verò à maligna prauaque materia excreretur, subito interimit. Soluitur quandoque hæc maculis quibusdam purpureis in ambitu corporis erumpentibus, quæ si die critico post signa coctionis appareant, certam salutem, alias mortem portentunt. Hæc igitur nobis summa attentione consideranda sunt, vt temeritatis & ignorantiæ suspitione careamus. Porro habenda imprimis ratio virium, ne deficiant. In hunc usum variæ remediorum formæ institui solent à Medicis, sed nullis frequentius vtuntur, quàm conditis, quibus vires instaurant, corroborant, sitim temperant. Sint autem condita iucundo, quoad licet, sapore, vt his tum facilius vtantur ægri, tum libentius. Quibus in febribus & præsertim acutis sic solet esse deiecta appetētia, vt omnia se, ac præsertim parum grata fastidiant, ac deliciant. Itaque in-

eptè faciunt, qui maiori mensura, quàm par sit, conditis, cōseruas miscant amaras, pulueres valdè odoratos, qui sapore quodā medicamentofo displicent. His enim vel non vtendum, vel parcè admodum, addito etiā multo saccharo, vt sapor insuauis, & odiosus tegatur, ne gustum offendat, vt.

℞. conseruæ rad. buglossi. (quæ idcirco omnibus conditis misceri potest, quòd sit temperata) ℥. ss. Cōseruæ capil. ven. (quæ vires restaurat & corroborat) & acetosa ana ℥. ij. pul. diamargariti frigid ℥. j. pul. diat. agacanti frigidi ℥. ss. sacchari ros. tabulati quart. ss. fiat conditum.

Conseruæ, capil. ven & cichorii pondus exiguum esse oportet, quòd altera propter amorem ingrata sit, altera propter siccitatem non facilè alteretur. Saccharum ros. in febribus vilius est, quòd non ita facilè in bilem vertitur. Præterea in hoc condito modus sacchari augeatur, vt cōseruæ cichorii amaritudo muniatur. Quod sequitur proderit, vbi alius nimis fluit, vel ventriculus propter laxitatem est imbecillior.

℞. conseruæ ros. ℥. j. nymphææ & florum buglossi. capil. ve. ana ℥. j. pul. diamarg. frigid. & triasand. ana ℥. ss. corall. rub. in tenuissimum puluerè reducti ℥. j. ss. sacch. ros. tabulati, quantum sufficit. Hæc exiguo saccharo est opus, quia nulla conserua, nec pul. ingratus ponitur, vt pul. de corde cerui vel bouis, fragmentorum lapidum preciosorum, & similium, quibus maximè vtimur in delicatis, & morosis hominibus, quia omnia medicamēta sapore prædita respuunt, & aspernantur. Conuenit autem horū vsus, cū roborandum & desiccandum est citra calorem. Sequens conditum alium humectat, & lubricat.

℞. conseruæ viol. ℥. j. conseruæ florum buglossi. ℥. ss. pul. diamargariti frigidi, vel diarthod. abb. ℥. j. sacchari. q. ss. Non debent condita multū soluere, alioqui non roborarent. Pro delicatis.

℞. conseruæ rad. borrag. buglossi ana ℥. ss. pul. margarit. non perforatarum ℥. j. coralli, si sit restringendum, ℥. ss. cristalli, si sit refrigerandum, itā tandem, ossis de corde cerui vel bouis ℥. j. sacchari quantum sufficit, fiat conditum.

℞. myrob. conditum numero vii. j. carnis cydoniorum conditæ saccharo ℥. j. conseruæ ros. ℥. ij. corall. rub. ℥. j.

j.ß. pul. diamargaritonis frig. ʒ. i. sacchari ros. tabulari q.ß. Possunt addi trochisci contringentes, ut de spodio, de terra sigillata, & similes. Sed quia sunt inieundi saporis, præstat eos miscere pilulis, vel opiatis. Hæc opiata utilis est in magnis alui fluoribus, à quibus periculum est, ne vires omnino labefactentur, alias non licet uti multum astringentibus, quia criticas excretiones impedit.

De Causo.

Causus duplex est, Alter a bile, vel sanguine bilioso putrescente in magnis vasis cordi, & ventriculo proximis: Alter à pituita falsa nascitur, & sub fine Autumni, vel Hyemis frequentius accidit, præsertim post multos & graves labores, post multas inedia, medicamenta calida & sicca, ac alimenta, aliasque denique causas, quæ humores etiam frigidos accendere possunt.

In curatione primum videndum est, an conveniat phlebotomia, & cōvenit maximè, si febris sequatur inflammationem partis internæ, si plethora adsit, & cætera consentiant. Alioquin non temere secanda vena, ne separato sanguine bilis exandescat. Ex medicamentis eligi debet cholagoga mitiora, & quæ bilis acrimoniam obtundant, ut cassia extracta vel cum decoctione seminis berberis, vel mixta cum decocto tamarindorum, & sebesten. Ut autem sit facilior purgatio, clyster prius supponatur. Utilis est hæc potio.

℥ prunorum, sebesten ana nume. x tamarindorum
ʒ j. quatuor seminum frigid. maiorum ana. ʒ. j. flo. ũ cor.
p. j. fiat decoctio in aqua viol. vel endiuæ & in ʒ. iij. colatura diss. syrup. ros. laxativi ʒ. ij. fiat potio. Addatur interdum ʒ.ß. syr. viol. Potest dari bolus ex catholico vel diaprunis simpl.

Quod si imbecilliora videantur, vel quod alius sit nimis astricta, vel quod eger lenioribus medicamentis non facile moveatur, adici potest ʒ. j. diaprunis sol. vel elect. de succo ros. Nisi enim medicamentum a vius solvatur, plus nocet quam profit. Ab usu calidi medicamenti (quæ alia sunt prædicta) proderit exhibere postridie ʒ. ij. syr. viol. cum decocto hordei, vel lactuæ, vel alterius herbæ, cui par facultas insit, ut vestigia caloris auferantur. Sciendum verò in his febribus ardētibus, & aliis, in quibus ante quartum diem nō

est missus sanguis, plus conducere, ut aliquid è materia morbi committente detrahatur. Sic enim materiam reliquã natura faciliù concoquit, Sed hoc potissimùm debet fieri, cum bona pars materie in vètriculo, & circa vias cõmunes continetur. Ea nãque tunc turgere dicitur. Materie in dictis partibus contentæ signa sunt, sitis, ardor, morsus vètriculi, vomitus biliosus, qui sæpe initio huius febris accedit, cãmque breuiorẽ, & faciliorẽ curatu reddit. Vulgus Medicorum temere rheum, & myroball. vsurpat, cum hæc biliosis morbis sint aduersissima, nisi vi astrictoria, quam habent, spoliẽtur. Ut si coquatur i hab. in aqua endiuiz vel in eadẽ maceretur, & leuiter exprimatur, misceaturque aliis detergentibus ac lenientibus, & hæc præparatio non incommodè licebit vii. His etiã m. nũs conuenit manna, quẽ in bilem faciliẽ vertitur, cum mellis naturã referat. Cassia verò, etsi dulcis sit, tamen propterea quòd humida est, habetque aliquatulum saporis acidi, non est contemnenda, præsertim si extrahatur ea ratione, quam diximus. Ad alterationẽ, antiqui frigida aqua utebantur, nos verò attenuãtes syrup. præscribim⁹, cuiusmodi sunt de nymphæa, viol. de acetositate citri, de limonibus, de endiuia, de granatis, de agresta, de acetosa, de berberis. Ex his magis idonei & cõuenientes naturæ & symptomatibus eligãtur. Ut in delirio, sumitur syrupus de nenuphare, de papauere. In inspirationis difficultate, syrup. viol. præferunt. Si verò nullum symptoma vrgeat, sine distinctione prædictis syrup. vii permittitur. Habendus est similiter selectus aquarum, quibus syrupi diluuntur. His rectè institutis, crisis expectanda est, videndum, quo excretionis genere, & qua via fieri debeat, ne quid à nobis teneatur, unde naturæ impetus impediri possit, cui potius suppetias ferre æquum est, si fortè propter imbecillitatem tardius moueatur. Sub finem septimi diei solet rigor accidere, qui si natura & vires valeant, & præcesserint signa coctionis, & sequatur sudor, morbum finit, alias perniciosus est. In magna virium imbecillitate præscribi solent à Medicis restaurantia vulgò dicta, sed in his parandis multi aberrant. Quidam distillata seruant parata citra vllam vtilitatem: quando hæc faciliẽ corrumpuntur. Alij ex conuulsis carnibus restaurantia solida parant, sed hæc non conueniunt in morbis acutis,

Rhabarb biliosis feb. contrarium.

in quibus liquidiora, & coctū faciliora dare cōuenit, vt vires facilius reficiantur. Nōnulli in vase duplici eadem restaurantia parant, idque rectè, sed hoc reprehendi debet, quòd carnes crudas pulueribus permiscant, & simul decoquunt. Nam prius puluerum vis evanescit, quàm caro cōcocta sit. Sic igitur commodius restaurantia parari possunt. Sumatur decoctum gallinæ, pulliue, vel fasiani, & huic aquæ conferuæ ros. pulueres misceantur, atque hæc omnia simul in vase duplici bene obstructo leniter coquantur.

Vtiles cōseruæ, quæ cor di robur addunt, & vitium humorum castigant, vt conferua ros nenuph. bugloss. viol. acetosæ. Pulueres conueniunt, vt diamargaritū frigid. de gemmis, diarrh. abb. triasandall. diacamerum, cōfectio alcherones. Ex his eligendi sunt minùs calidi. Gratiore verò minimo pondere miscendi sunt, & aliquo frigido corrigendi. In horum omnium delectu obseruandū est, quòd suprà meminimus, in syrupis. Sed imprimis habenda est ratio virium & symptomatum, quæ circa statum solēt esse valentiora. Symptomatis verò non tātum præsentibus, sed etiam futuris occurrēdum est, & his præsertim, quibus multum substantiæ deperit, & dissipatur. Igitur in magnis alui prefluiis, à quibus vires dissoluuntur, vt pessimis, aqua rosatam, acetosæ, corallo & aliis quæ roborant, simul & leuiter astringunt, vtimur, non quidem, vt materiam biliosam retineamus (sic enim naturæ conatus impediretur) sed vt illum impetum vehemētiorem moderemur, ne vires tam imbecillæ euacuationi succumbant. Restauratiuū sic præscribi potest.

℞. conferuæ bugloss. ℥ ij. conferuæ viol. nenuph. ana ℥. ss. diamargaritonis frigidi ℥. iij. panniculos auri numero iij. decocti capi perfectè cocti ℥b. ss. aquæ ros. viol. nymphææ ana ℥. iij. Si vires valde sint imbecillæ, & multa fiat calidi innani dissipatio, proderit addere parum vini albi. Ponantur omnia in vase vitreo diligenter obturato & fiat leuis decoctio.

Si adsit immodicus alui fluor, vel futurus metuatur, vnde periculum sit de virium iactura, misceri potest aqua prunellorum, vel cuspidum ros. & conferua ros. loco viol. Corall. etiam. Si delirium infestet, loco astringentium poni debet aqua lactuæ vel nymphææ. Si vigilæ torqueāt,

addi possunt semina, vel capita papaueris albi, vel semen lactucæ. Si calor urgeat, licet addere cristallum, semen cytri etiam.

Fiant etiam epithemata quorum vsus est in vigore accessionis, calore per vniuersum corpus fuso, admovebuntur hæc, cordi, & hepati.

Pro corde.

℥. aquæ bugloss. ℥. ij. aquæ ros. viol. nymph. ana quart. j. trochiscorū de camphora ꝑ. j. pul. diamargaritonis frigid. ℥. j. Potest addi mod. cum vini albi: hoc, madefacti panni, regioni cordis applicentur. Quidam pulueres simplicium medicamentorum epithematibus miscent, & puluerem sandali, corall. ossis de corde cerui.

Pro hepate.

℥. aquæ cichorei, endiuix, solani, lactucæ ana q. j. triasandali ℥. j. aceti parum, misce, loco vini ponatur acetum: quia nō hic metuitur astrictio, quemadmodum in thorace. Ob id miscetur quoque astringētia epithematis hepatis, vt semen acetos. berberis, portulacæ, endiuix, scariolæ, corallus etiā, & absynthiū, nisi vehemēs febris prohibeat.

Epithemata thoraci admoventur, quando in eo caloris acrimonia & siccitas est corrigēda. Hoc ipsum fieri solet in hecticis, & aliis, quibus est magna siccitas corrigēda totius pectoris. Fiunt autē epithemata pro pectore ex decocto hordei, vel quatuor seminum frigid. vel in aqua viol. vel bugloss. addita tertia parte ol. violati, vel amygdal. dul.

In hecticis pro pectore.

℥. decocti hordei quart. j. olei viol. q. β. misce, intincti panni, thoraci admoveatur. vel.

℥. aquæ viol. ℥. β. ol. viol. ℥. iij. agitentur simul valde, & fiat, vt suprà.

Pro hecticis.

℥. hordei mundati p. j. florum viol. p. ij. fiat decoctio in ℥. β. Adde olei amygdal. dulc. quart. β. olei violati ℥. j. β. misce, fiat vt suprà.

De Tertianæ exquisita.

HÆc febris vel est continua, vel intermittens. Illa curatur eadem ratione, qua febris ardens. Mittitur sanguis, sed parcius, lenitur aluus, alteratur corpus, symptomatis occurrunt. Intermittēs rursus in duo genera diuidi-

tur, altera exquisita & legitima, a syncera bile effusa extra
venas, & ad partes sensibiles delata. In hac inutilis est venæ
sectio, nisi adsit plethora. Galenus tamē in omni febre pu
trida sanguinem mitti iubet, & in hac etiam, sed non ante
tertium paroxysmum. Verū hoc non rationi consenta
neum cuiquam videri possit. Cū enim febris hæc, septem
circumibus terminetur, post tertiam accessionem, status vel
adest, vel incipit, quo quidem tempore Hipp. quiescere cō
sultum. Itaque primū nō si venę multū sanguine turgēat,
non video cur statim sanguis mitti non debeat. Quod si
ex Galeni consilio venam secueris, vel medicamentum
purgans dederis post tertiam accessionem, quoniam pro
xima est quarta accessio, grauior futura est, id tibi fuerit
prædicendum, vt calumniæ occurras, & ne quis mali de
spirato culpam in te conferat.

Ante phlebotomiam, clystere simili prædicto alius est
mollienda, post die syrupi concoquentes exhibendi.
Quod si æger nauseat, & illi os amaro sciat, vomitus exci
tetur cum syrupo acetoso, & aqua tepida. Si ab aceto, me
ruitur ventriculo, eas loco dari potest syrup. viol. qui re
laxando etiam vomitum prouocat. Post syr. concoq. ē
tes, portio quædā materiæ, leni quodā medicamento tub
ducenda est, vt catholico, vel decocto descripto capite su
periore, vt syrupo ros. laxatio cum aqua graminis, aut
endiuæ vel decocto quatuor seminum frigidorum.

Reuocandum in memoriam, quod suprà de rheo & a
liis astringētibz medicamētis monuimus capite de Cau
so. Corpore leuiter purgato, repugnans est vsus syruporū
attenuantium, quia is est syrup. endiuæ simpl. & composit.
in magna obstructionis suspitione. Conuenit syr. aceto
sus, cap. illi veneris, violatus, oxifacchara, & alij id genus,
qui in aquis alterantibus diluuntur. Vbi materia cocoda
est, viuis & sudoribus vacuetur, & vt cōmodius fiat, vrē
dū est syr. bilē attenuantibus, & aperientibus, vt syrupo endi
uæ cōposito, syr. de b. zātis cū aqua graminis, & endiuæ.
Si alius resistat, tertio quoq; die clystere molliēda est. Sy
rup⁹ violat⁹, quia multū est humid⁹, præcipuē in potu dā
d⁹, vt syr. acetosus simplex, & ī magno feruore iulep. Ale.

Hæc febris sudoribus copiosis, vt plurimū, finitur.
Quare post tertiam aut quartam accessionem, si apparuerint

signa coctionis, & purgatio præcesserit, vinum album & tenue, & plurima aqua diluū in declinatione paroxysmi dandum est. Curata febre, si quid adhuc bilis restet, vnde periculum imminet recidiuæ, detur medicamentum supra præscriptum initio febris ardentis, aut aliquanto fortius. Cū n̄ verò in hac febre hepar immodicè calefiat, ad eius refrigerationem dandæ sunt tabellæ triafandali & diatragacan frig. bibendum parum aquæ endiuæ, & cichorei. Syrupus acetosus simplex, & compositus, si per se, vel cum aqua exigua dentur, potenter mouent sudores, vel ventrem solvunt, & de fumaria, de cicho. alioqui si cum multa aqua diluantur, sunt minus efficaces. Vtus horum aperientium præcipuus est in declinatione, alterantium & leuiter aperientium in principio.

De Tertianâ spuria.

Tertianâ spuria fit à bile mixta pituitâ & interdum à bile vitellina. In hac febre magnæ sunt obstructiones, & cruditates. In ventriculo autem & intestinis maxima materiæ pars cōsistit. Quamobré laudantur hîc clysteres, quibus tertio quoque die repetitis non paucos curatos vidimus. Si venæ multum distentæ appareant, mittendus sanguis post excrementorum vacationem, quæ in ventriculo & intestinis continentur. Qui ad vomitum proclues sunt, iis vomitus excitandus, alioqui detur clyster molliens, cui ꝓ.ij. vel iiij. aganci misceantur, vel sic.

℥. cass. ꝓ. j. diaph. ꝓ. j. fiat bolus, vel cum decocto cicerum rub. fiat potio, vel dentur ꝓ.ij. vel iiij. syr. ros. laxatiui, cum decoctione fœniculi, anisi, petro. Vel si calor vehemens est, cum aqua graminis vel asparagi, vel cum aqua borraginis, buglossi. & ꝓ.β. cinamomi. Minuta materia concoquenda syru. & iniectionibus. Syrupi conueniunt sine calore aperientes, & refrigerantes sine astringitione, qualis est syr. endiuæ simp. capilli veneris & vehementiores. Syr. de bizantiis, endiuæ compositus, acetosus simplex & compositus, qui misceantur aquis, vt sunt enliuæ, cich. graminis, scapolæ aspar. apij. petro. Poterant inungere ventriculum, & totum ventrem, & interdum his syr. vino albo mixtis. Præparata materia detur

medicamentum superiore fortius vt rustico & fortiori-
bu, electuarium de succo ros. addito agarico, diach. indo-
maiore, & catholico. Delicatis detur hæc potio.

℥ glyc. polyp. ana ʒ. vj. medullæ carthami ʒ. j. sennæ
ʒ. ij. agarici ʒ. j. fiat decoctio. In quart. j. diss. rhab. infusi
in vino albo, vna parte dec. ctionis, ʒ. j. cinamomi ʒ. ij.
mitce, fiat potus. Potest etiam fieri ex memoratis electua-
riis vel confectionibus bolus. Si post has euacuationes
febris adhuc perseveret, urinæ ciendæ sunt aqua grami-
nis, asparagi, & petros. Si verò febris curationi resistat,
tandem ad syr. compositos veniendum, qui obstructio-
nes referent, & cruditates concoquant, & reliquam mate-
riam vacuant. Huius generis sunt syr. de epyth. de fuma-
ria compositus, de cich. cum radiculis. Etiam in obstru-
ctionis suspitione reiciendi sunt syr. qui myroball. reci-
piunt, nisi castigetur eorum allectio, aquis aperientibus,
vel decoct. supradicto, vel aliquo syr. aperiente, vt.

℥ syr. fumarie cōpositi, vel de epyth ʒ. vj. syr. de bi-
zantiis, vel endiuie compositi, ʒ. ij. vel loco syr. addimus
aq. iā en d. apij. petro. graminis, asparagi, oxalidis, vel sic.

℥ rad. petro. asparagi, graminis, cicho. & acetos. ana
ʒ. j. herb. u capil. cich. end. buglossi. borrag. agrimonie
ana M j. bethonice, M. s. q. quatuor seminum frigid. maio-
rum ana. ʒ. ij. apij. petro. anisi ana ʒ. j. pass. pruno-
rum ana paria x. agarici trochiscati ʒ. s. thamarindorū,
sennæ, seminis carth. ana ʒ. ij. florum cordial. & cham. ana
p. ij. Radices macerentur aqua & aceto, & in eadem in-
fusione fiat decoctio. In tñ. j. colaturæ diss. sacchari q. s.
fiat syr. arom. cum cinamomo & pul. diarrh. Quoniam
hoc syr. vtendum est, diutius eius altera pars mediocriter
alteranda de qua capiat alternis diebus. Pars altera per-
fectè coquatur & seruetur vsui, capiat semel in hebdo-
mada cum decoctione cicerū rub. vel aquis memoratis.

Hæc febris vix fieri potest sine offensione partium
naturalium. Itaque ad refrigerandum & alterandum da-
tur electuarium triasandali diarrh. abb. diamargariti fri-
gidi. Si magis refrigerandum est, conuenit electuarium
diamargaritonis frigidi. Si magis roborandum, diamar-
gariti. Ex his mixtis fiunt quoque electuaria, vt si sint
obstructiones aperientæ, vel opiatæ, vt si sit refrigeran-

dum, & obstructions aperiendæ.

℥. diatrag frig. ʒ. j. diarrhodi ʒ. ʒ. triasand. ʒ. j. Si roborandum & refrigerandum, misce diamargar. frigid. cum diatragac. & cum saccharo diss. in aqua cichorij vel endiuix, vel absynthij fiat electuarium per tabulas, capiat vnā, superbibendo parū vini albi, vel aquarum prædictarum. Si fastidiat tabellas, confici potest iulep ex aquis memoratis.

℥. aquæ cich endiuix, bugloss. ana. q. j. sacchari quātum sufficit, fiat iulep. aromatiz. cum ʒ. iij triasand. & ʒ. j. diamargar. frigid. Hoc roborat & refrigerat. Toto morbi decursu vtendum est, tertio aut quarto quoque die clystere sequenti.

℥. mal. beræ, pariet. ana M. j. mercurialis M. ij florū cordialium & cham. ana p. j. quatuor seminū frig. endiuix, anisi sceniculi an. ij. agarici trochiscati, in fine decoctionis positi ʒ. iij. in colat. diss. mell. ros. vel sacch. vel cath. ʒ. j. ol. cam. ʒ. iii. fiat clyster.

Sed quoniam hæc febris in multos dies extenditur, & molestum esse potest tam frequenter vti syr. fiant pil. ad eradicationem materiæ. Hec verò componi debent ex aperiētibz, & his quæ bilem & pituitam detrahunt, vt

℥. agarici trochisc. ʒ. iij. succi agrimonix, petro. ana ʒ. ʒ. spicæ celticæ scenāthi, cinamomi an ʒ. j. rhab. tenuiss. pul. & irrorati aqua endiuix ʒ. ij. cum syrup. laxatiuo fiāt pilulæ de quibus capiat tres semel in hebdomada, ante cœnam, vel prandium.

Hæ pilulæ ab aliis differunt, quòd minus calfaciunt, & astringunt. Rubea trochiscata Nicolai, & folia bursæ pastoris, si post vniuersales purgationes carpis admouentur, hanc febrem depellunt. Idem præstat dentilaria, & ea species thaspi, quæ similis est bursæ pastoris. Terantur simul cum sale & aceto, & carpis applicentur.

De Quotidiana continua.

HVic febri, quemadmodum & aliis omnibus continuis, venæ sectio competit, si vires & alia permiserint. Sed quoniam multa pituita solet intestinis herere,

proderit ante phlebotomiam, vel statim post clysterem
iniicere, cui emolliendi & detergendi vis inest, vt.

$\mathcal{L}$ mal. merc. pauet. beræ ana. M. j. pall' sic. ana paria
xx an. si, fœnic. ana $\mathfrak{z}$. iij. florum cord & cham. ana p. j.
hordei integri p. ij. fiat decoctio. In $\mathfrak{ss}$ j. collaturæ diss.
mell. ros. & sacchari rub. ana $\mathfrak{z}$. ij. succi beræ $\mathfrak{z}$. ij. salis cō-
munis $\mathfrak{z}$ ij. ol. cham. $\mathfrak{z}$ iij. muce. fia clyster.

Hic primò conuenit, in progressu verò addendum est
aliquid ager. vel medullæ seminis cartha. si alius nimis
astr. etia sit $\mathfrak{z}$. ij. diaph. quod vacu. puitæ aprius est,
quàm bened. vel hiera picra. Hæc enim plus equo calfa-
ciunt.

Circa statum cantiùs est agendum, præsertim si suspi-
cio est de alui profusio, quo febris hæc non raro solui-
tur. Tunc igitur cauendum ab acri clystere. Hic humor
concoquendus est moderatè detergentibus, iacidentibus
& aperiennibus. Et quia magna putredo subest vnde ca-
lor plurimum agetur, vtendum refrigerantibus. Deter-
gunt mel ros. col. hydromel. Incidunt & aperiunt, oxi-
mel simpl. & compositus, syr. acetos. simp. de bizantiis,
capilli veneris. His admiscuntur, cum magnus est calor,
syr. endiuix si npl. & compositus, vel aquæ refrigerantes.
Ante vsum syruporum materia est minuenda, duobus à
phlebotomia diebus interiectis. Cum enim soleat lōgior
esse febris hæc, non statim à phlebotomia purgare con-
uenit, nec continuis motibus subitò & repente factis, ni-
miùm humores agitentur. Potest autem minui materia
decocto ad puitam parato, cui vel catholicum vel ali-
quid diaph. miscetur. Fitque portio vel bolus ex catholico
& $\mathfrak{z}$ j ag. vel diaph. $\mathfrak{z}$. ij vel indi maioris. Catholicum, li-
cet ducendæ bili proprium sit, mixtum cum decocto re-
nuante, & incidente puitam quoque purgat. Syrupus
ros. laxatiuus hîc per se inutilis est, sed cum infusione
vel decocto agarici, vel seminis carthami, anisi, vel fol. se-
næ, anisi vel fœniculi puitam purgat. Idem præstat, si
cum syru. aperiiente miscetur, vt.

$\mathcal{L}$ syr. ros. laxatiui $\mathfrak{z}$. ij. syru. de bizantiis $\mathfrak{z}$ j. Hæc
verò medicamenta, quanquam maximè conueniant in
quotidiana intermittente, tamen & horum vsus est ali-
quis in continua. In hac enim ventriculus, intestina &

venæ mēfaraicæ copiam pituitosi excrementi congerunt, quod repurgari debet, tum vt natura ad vincēdum morbum expeditior fit, tum ne excrementum vi medicamentorum in venas retrahatur, & inde obstructions augeantur. Ceterum primis diebus magis detergentibus vtenur, deinde apertentibus, & rursus in declinatione detergentibus, vel horum loco medicamentum purgans datur, vt disiecta materia, & præparata vacuetur. Detergentia, quæ sunt in viis ductuum, & si quid vim, actionemque medicamentorum effugent, detergent. Aperientia pituitam crassam, quæ in venis est, tenuant, & incidunt, atque sudores eliciunt.

Ad detergendum.

℥. mell. ros. collati, vel mell. viol. ℥. j. syru capilli veneris ℥. ij. aquæ hordei, vel graminis, vel asparagi parum fiat iulep.

Ad incidendum.

℥. syru. acetosi simpl. vel de bizantiis, vel oximell. simplic. ℥. ij. cum aqua graminis vel asparagi primum, deinde cum aqua apij, petro. fiat iulep. Si calor magnus est, prædictis syrupis, syru. endiuicæ simpl. vel aquæ refrigerantes miscentur, vt iam diximus. Vbi concocta est materia, sæpe vi naturæ morbus vincitur, & vt plurimum copiosis sudoribus, vel fluxu ventris soluitur, qui nec concoquentibus, nec soluentibus vinci potest.

De Quotidiana intermittente.

Aliquando febris hæc in quotidianam intermittentem mutatur, tuncque corpore semel atque iterum purgato, hoc apozemate erit vtiendum, cuius præcipuus est scopus roborare partes internas, ne cruditates pariant, ex quibus morbi curatio retardatur, obstructions aperire, & ea, quæ sunt in viis ductuum, & quicquid materiæ concoctum est, expellere.

24. Rad. apij, petro. grami. aspar. ana ʒ. ij. herb. capil.
 agrim. cich. ana M. j. mercurial. M. ʒ. betonica, hyss. ana
 tertiam partem M. j. pass ʒ. ij. quatuor seminum frig. ma
 iorum ana ʒ. j. seminis apij, petro, anisi ana ʒ. j. ʒ. flo
 rum bugloss. chamomilæ boraginis ana p. j. medullæ
 seminis carthami, polypod. quer. ana ʒ. ij. ʒ. ag. trochis.
 ʒ. ʒ. fiat decoctio. In col. ʒ. j. ʒ. diss. mel. ros. ʒ. ij. sac
 cha. q. ʒ. fiat syr. perfectè coctus, aro cum ʒ. ij. aut iij.
 diarrh. abb. capiat quarto quoque die cum decocto cice
 rum rubrorum. Diebus interpolatis vngatur totus ven
 ter cum ol. chamomilæ & paucio vino albo. Detur tabel
 la vna diarrh. abb. manè, tribus horis ante prandium, vt
 corroboretur hepar, & aliæ partes concoctioni dicatæ.
 In quotidiana inueterata, quæ nec concoquentibus, nec
 soluentibus medicamentis vinci potuit, vtile est post ali
 quot euacuationes, theriacam veterem exhibere, tribus
 aut quatuor horis ante prandium, vacuo, ventriculo
 & reiectis excrementis primæ concoctionis. Confert e
 tiam ciere vomitum, maximè ex decocto seminis, vel ra
 dicis asari, vel chamomilæ cum syr. acetoso, idque prin
 cipio accessionis faciendum est. Eodem tempore plurimū
 profunt vnctiones spinæ ex oleo abrotani, anethi, & iri
 no. Præterea quarto die clyster est iniciendus. Qualis
 est suprâ scriptus cap. de quotidiana continua, mirificè
 confert, tandem verò maximè astringentibus, etiam si la
 xandi quam tam vim obtineant. Neque enim absynthiū,
 si Galeno credamus, piuitosis morbis conuenit, præter
 quàm in declinatione, ad roboranda viscera. In declina
 tione conueniunt electaria, roborantia, & vnctiones ex
 ol. nardino, & chamomelino.

De Quartana Continua.

Quartana continua nascitur à sanguine melancholico, vel infecto multa melancholia, quæ propter infectum vel infirmum linem in sanguinis massa relicta est. Ea verò, si sola quantitate peccet, icterum nigrum, si putreat, febrem inuehit. In hac non secus ac in reliquis continuis sanguis detrahatur, aluo prius subducta. Vena autem sinistri brachij eligenda, quæ magis consentit leni, circa quem magna pars materiæ collecta est. Misso sanguine dandum medicamentum aliquod leniens, vt cass. cath. cū decocto mercuri. vel sero lactis, vel decocto pass. polypod. & sennæ. Neq; verò statim à phlebotomia, sed duobus aut tribus dieb⁹ interpositis hoc fieri debet: quando hæc febris solet in multos dies extendi: Neque est perinde acuta, vt reliquæ cōtinuæ. Ad alterandum & cōcoquendum valent syrupi humectantes leuiter, & refrigerantes, vel temperati in calido & frigido.

Refrigerant & humectant syru. viol. lactuæ, portulacæ. Temperati sunt syrupi de bugloss. de borragine. Vt-
mur etiam syr. de fumaria simpl. vel de acetositate citri, si magnus est ardor. Addimus & aquas eiusdem facultatis, vt violariæ, portulacæ, cucurbitæ, bugloss. borraginis & in biliosis naturis, cichorei & endiuix. Si ex adusta bile generata est melancholia, conuenit syrup. endiuix simpl. & compositus. Sed compositi syrup. non prius est vtendum, quàm humor aliqua ex parte coctus sit, atque si dē-
tur per se ad ʒ. iij. vel iij.

Horum autem syrup. facultas purgatoria, mixtione aliorum syruporum obtunditur. Quod si ventrem non mouent, plus efficiunt, quàm prosunt.

Syrupi compositi conueniunt de fumaria, de epith. Hi verò purgant commodiùs post injectum clysterem, Atque si astricta sit aluus, quarto quoque die repetere oportet. Porro febris hæc adeo grauis est, & periculosa, vt ægri vix mortem euadant. Itaque diligentia abhibenda in conseruandis, ac fouendis viribus.

Fouentur autem vino pauco, atque diluto, restaurantibus & conditis. Condita fiunt, vt ex conseruis bugloss. borraginis, viol. capil. ven. cicho. & pulueribus diā marg. frigi. de gemmis. Fiunt etiam potiones cordiales ex confectione alchermes, cum aqua viol. borraginis, syrup.

viol. Et si vigiliis torqueatur æger, syrupo de nymphaea, & de papauere.

De Quartana intermittente.

HÆc febris fit aliquando à melancholia naturali, & aliquando à melancholia præter naturam, ut est, quæ ab adusta bile gignitur. Prior species melior est, minùque molesta, sed longior: alia grauior, & acutior, & in hac, posttridie accessionis malè habent ægri ob relictà vestigia caloris. Quod in illa non ita fit, in qua nec deiecta appetentia, nec sinus molesta. Ut acciētibus, & materia, sic ratione curandi differunt. Quæ fit à bile afflata, iisdem ferè remediis, quibus tertiana, curatur. Quæ verò à melancholico humore ortum habet, hoc modo tractanda est.

Primum aluus clystere molliatur, deinde si plethora sit, vena aperiat, sed si citius & iuger sanguis appareat, sinatur fluere: contrà si tenuis & rubicundus, sistatur. Sed rarò mittitur sanguis à principio, magis verò circa medium tempus augmenti, vbi omnia consentiunt. Perspicuum etiam, an lien intumuerit, an viscus aliquod obstructum sit: quæ in re aperientibus medicamentis utendum, ut syrup. de bizantiis, de duabus radicibus, de fumaris, cum aquis eiusdem facultatis. Quòd si nullus tumor sit, vel obstructio, cœquatur materia syrup. violato, de bugloss. de fumaris simpl. deinde purgentur cath. diaph. confectione indi maiores, coniect. hancich. nisi cruditas ventriculi sentiat, Tunc enim pituita detergenda est, & coquenda, deinde etiam vacuanda vel decocto cath. elect. diacath. & de citro. Post has euacuationes ventriculus & hypochondria corroboranda fotu & oleo chamomilæ & nardii ad prædictarum partium & cordis corroboracionem danda est opiata sequens.

℞ Conser. æ adic, bugloss ʒ. j. conseruæ anthos & capil. ven. ana ʒ. ʒ. pulueris aromatici ros. diarrh. abb. ana ʒ. j. ʒ. diam. urarionis frig. ʒ. ʒ. cum syrup. conseruationis cum sit opiata, capiat alternis diebus, superbibendo aliquid vini. Vtiles sunt & conseruæ thamarisci, ceterach, radice apij, præsertim si fuerint obstructiones.

Præterea si nauseat ager, prodest initio accessionis vomitum inducere. Huius remedij tanta vis est, vt hoc vnico multi conualuerint.

℞. Florum chamomilæ ℥ j. florum anethi ℥ β. fiat decoctio in aqua raphani, vel cum eiusdem decocto bibat initio accessionis. Vel fiat decoctio ex semine asari, vel ex radice eius. Conuenit etiam quarto die clysterem infundere à quo humor melancholicus & pituitosus facile educatur, maximè verò concocto iam humore, & apertis obstructionibus. Conficiendus autem clyster ex mollioribus, & melancholiam, pituitamque vacuantibus, vt.

℞. Mal. bismal. ana M. j. merc. M. ij. pass. ficuum ana paria iij. anisi, fœniculi ana ℥. iij. feminis apij, petto. ana ℥. j. medullæ seminis cartha. polypod. ana ℥. ij. ag. ℥ β. florum chamomilæ, meliloti, sambuci, thama. ana p. j. fiat decoctio In ℥b. j. diss. mell. ros. ℥. ij. ol. chamomilæ & succi merc. ana ℥. j. fiat clyst.

In principio sufficit clyster molliens tantum cū succo mercurialis & multo ol. Sunt qui in principio accessionis vruntur hoc puluere.

℞. Piperis, myrrhæ, fol. fernæ ana ℥. iij. misce, detur cum vino albo. Sed hoc medicamentum, vt Theriaca, mitridatium, & quæ conficiuntur ex liquore cirenaico apud Galenum ad Glaucōnem, nisi cocta materia, non debent dari, aliequi periculum est, ne ex simplici, duplex reddatur. His peractis fieri potest apozema ad euacuationem materiæ contentæ in venis, & circa lienem, & hepar. Quæ continetur in venis, per vrinas: quæ est circa hepar, & venas mesaraicas, per alium debet euacuari, ob id fiunt apozemata ex radicibus aperientibus, & quæ obstructiones recludunt, humorem crassum tenuant vrinas & sudores mouent. Adduntur flores, semina fructus ad eundem scopum. Quonia n verò non potest esse diuturna quartana, sine noxa lienis, splenica aliis præpollere debent.

℞. Corticis chamarsci, corticis medianæ fraxini, sambuci an. ℥. vi. radicis apij, petro. graminis, al. arag an. ℥. j. buglossæ, borragi. cum radicib⁹, ceterach. ling. ceruinæ merc. adianri, polytrici, capil. ven. ana M. j. cichorei, endiuia, mentæ, absynth. ana M. β. chamed, chamepyti.

betonicæ ana tertiã partē M. j. pass. ℥. iij. quatuor seminū frigid. maiorum ana ℥. iij. seminis ap. j. petro, anisi ana ℥. ij. seminis cassiæ, medullæ seminis carth. ana ℥. j. poly-podij ℥. iij. senę ℥. j. β. ag. trechisca. ℥. iij. florum cordial. anthos, genistæ ana p. j. fiat decoctio ad ℥. ij. in quibus dissolve sacchari, quātum sufficit, fiat syrup. perfectè coctus cum ℥. β. cinamomi & ℥. iij. diarhod. abb. Huic syrupo viulter addi potest radix ciclamidis, maximè si lien intumuerit, & periculum hydropis immineat. Potest etiã ei asarum misceri, modò æger non faciliè vomat. Dentur autem ℥. iij. prædicti syrupi quinto quoque die, cum decocto cicerum rubrorum, vel cum aquis betonicæ, endiuæ.

Post vsum præcedentium remediorum proderit bibere manè vinum album, in quo per noctem sub dio folia saluæ maduerint. In horrore, qui statim initio accessionis sentitur, vnguenda spina dorsī oleis calfacientibus nervos, qualia sunt oleum de abrotano, rutæ, & nucum, oleum de piperibus, vel cui incoxerint folia dentilariæ. quibus & misceri potest aqua vitæ. Hæc enim maximè purgato corpore conveniunt. Non enim tantum faciunt ad horrorem, sed etiam valent ad sudorem mouendum. In potu vinum est vtilissimum. Nam materiam morbi concoquit. Initio accessionis vinum album sumptum vomitum iuvat. In declinatione magis etiam conducit, ad sudorem prouocandum. Vfus piperis in condimentis & iusculis quartanã inueteratam sanat. Hæc enim, nisi corpus admodum calfiat, curari vix potest. Theriaca, vt supra monuimus, danda est post signa coctionis. Vidimus tamen aliquos curatos ante id tempus data theriaca antiqua in initio accessionis cum vino, sed id tentandum nō est, nisi in robustis. Postremò non sunt negligenda, quæ corpori admoventur, vt quæ sæpe experti sumus magno successu.

℥. foliorum sambuci, saluæ, pedis columbini, rutæ, ana M. β. caltæ tertiam partem M. j. salis & vini parum, omnia simul trita carpis admota ante accessionem. Remoueantur hæc, quoties videbitur.

Febris hæc aliquando soluitur fluxu sanguinis è naris, præsertim si sanguine multo abūdat. Interdum ver-

titur

tur in febrem continuam, ubi graue periculum est, ac ferè desperatio. Nonnunquam permutatur in morbos perniciosissimos, vt epilepsiam, conuulsionem, aquam intercutem, cancerum, scirrhum alicuius partis internæ, & aliquando in elephantiasim, præsertim si huic vitio æger fuerit opportunus & obnoxius. Vulgare dictum est, (la febre quartana, non fa sonar la campana) quod verum est de iuuenibus, non de senibus.

De febre Hæctica.

Febbris hæctica quasi habitualis dicitur, quia ampliùs non est in dispositione, sed in habitu. Huius tres sunt differentiæ, quarum duæ primæ nomine carent, tertia, marasmus, dicitur, propter solidarum partium consumptionem. Eius essentia & natura est calida, & sicca, partes solidas occupās. Fit enim cùm caliditas illa & siccitas est in partibus solidis, non in humoribus, vt putrida, aut in spiritibus, vt diaria. Ob id ratio eius curandi in alteratione.

Prima species, quia videtur proxima dispositioni, faciliùs curatur, sed non ita faciliè percipitur, quia corpus in ea nondum absumptum est. Tertia verò faciliè deprehenditur, nunquam omnino curatur. Satis enim est in ea, si extremam exsiccationem, quo ad licet, retardemus.

Secunda media inter has, faciliùs cognoscitur, quàm prima, difficiliùs curatur. Difficiliùs cognoscitur, quàm tertia, faciliùs curatur. Fit hæc febris post alias febres, aut morbos immodicè siccantes, vt post dysenteriam. Nam cùm humiditates aliqua ex parte absumptæ sunt, caliditas acrior fit, & faciliùs accenditur suo pabulo destitutus calor. Sunt, qui dicunt hanc febrem fieri incipièdo, quod ratò accidit. Difficillimùm enim est ac ferè impossibile, substantiam frigidam citiùs inflammari, quàm spiritus, vel humores. Fit enim perpetuò post alias febres, vel morbos partium internarum, post venena, longas inedia, tristitias. Sed ab ephamera primùm ferè incipit, & non raro iungitur cum putrida. Curatur autem alteratione, sed quò faciliùs curetur, primùm oportet diligenter animaduertere, à qua causa primùm excitata fuerit, & quibus affe-

cibus iuncta sit, num sit morbus, vel symptoma, videntur
 dum erit. Nā si symptoma sit, non poterit curari præsen-
 te morbo: ut si fiat propter vlcus pulmonis, nō potest cu-
 rari, vlcere pulmonis non curato etiam si iam sit facta, &
 nō, videatur provenire à causa aliqua particulari. Si sim-
 plex sit, refrigera e, & humectare oportet. Et quia partes
 solidæ cal factæ & exsiccatae sunt, refrigeramus eas & hu-
 mectamus, tum per sumpta, tum per admotā. Per assump-
 ta quidem, qualia sunt medicamenta alimentosa, quæ
 plus proficiant quàm alia tantum alteratiā: tum quia tra-
 hunt ad partes solidas, & exsiccationem impediunt, vel
 arcent assationem. Quæ verò extrinsecus assumuntur, il-
 la quidem refrigerare possunt, sed humectare, substantificè
 nimium. Alimenta medicamentosa sunt herbar, fructus,
 radices, semina. Inter herbas laudatur lactuca, viola, por-
 tulaca, buglossa, endivia, lenticula aquæ. Nec improban-
 da malvæ, præsertim cum aliis astricta est, fructus cu-
 curbitæ, cucumeres, poma, pruna recentia, & exsiccata,
 vix passæ suspensæ, amygdala recentia, pinei nuclei re-
 ceteres. In Marasmode, semina frigida maiora, & minora,
 sed illa meliora, si recentia sunt, propter humiditatem
 semen papaveris, berberis, cydonicorum, flores bugloss.
 viol. nymphaeæ, & quæcunque frigida & humida sunt.
 Ex his conficitur condita cum pullo, & manè facta pri-
 ma cōditiōe sumuntur, ut.

℞. lactucæ, bugloss. portulacæ ana M. j. quatuor se-
 minum frigid. maiorum ana ℥. β. seminis berberis ℥. j.
 decoquantur omnia simul cum pullo gallinæo, vel co-
 lumba admodum iuvene, capiat ius singulis matutinis.
 Continuet per novem dies, & à prandio capiat aliud me-
 dicamentum sub alia forma.

℞. quatuor seminū frigidorum recentè mundatorū
 ana ℥. β. seminis berberis, & papaveris albi ana ℥. i. amyg.
 dulc. temperatarum in aqua frigida, postea in aqua vio-
 larum ℥. i. contundantur omnia in mortario, quibus ad-
 de sacchari quantum sufficit, confice in morcellos, vel tartā
 & coquantur in fimo leniter, utatur inter prandium, &
 cœnam. Hic remedio in marasmode, addimus pinearū
 eodem modo preparatarum quartarium unū. Sunt qui
 addunt carnem testitudinis nemoralis, vel cancerorū flu-

uiatiliſſū, quod nō improbo, ſed tunc addere oportet modicum aniſi & cinamomi ad gratiam. Nam eo tempore propter ſiccitatē ventriculus minūſ coquit & genera flatus Loco decoctionis puli poteſt fieri ſyr. ex iſdem herbis, ad ſendo ſacchari quantum ſufficit, hoc modo.

℞. radicis bugloſſ. ℥. ii. liquir. raſ. (quia humida eſt) ℥. ii. radie ſatyriſonis ℥. ſſ. (multū enim humectant, & coctione flatus amittunt) lactucæ, portulacæ, ſolani hortēſis, violar. ana M. i. maluæ M. ſſ. prunorum, ſebeſten ana paria decem, quatuor ſeminum frigid. ſeminis bombacis, papaueris albi ana ℥. iii. ſeminis alchecangi, & berberis an. ℥. i. ſeminis cydoniorum ℥. ſſ. florum violar. nymphaeæ, bugloſſ. ana p. i. fiat decoctio in ꝑ. i. collaturæ diſſolue ſacchari quantum ſufficit. fiat ſyr. aromatizetur, cum ℥. ii. ſandali rubri, adde decocto aniſi ℥. ſſ. (quia iſta humida flatus generant) & non fœniculi, vel alterius magis acris, quia nimis calfaciunt & ſiccant.

Cæterū, quia hic morbus eſt diuturnus, & diu vtēdum medicamētis, etiamſi eadem facultate medica ſunt, tamen modo diuerſo his medicamentis vtēdum, ne ſemper eadem nos faſtidiant, & opinionem inutilitatis ægro pariant. Vtatur verò aquis diſtillatis ex herbis prædictis, vel in forma iulep, vel cum vino iulep conficiatur, addito ſaccharo, vt.

℞. aquæ bugloſſ. (quæ multū humectat, & cordi propria eſt, ob id nunquam prætermittenda) quart. ſſ. aquæ lactucæ, vel portulacæ, vel nymphaeæ, vel viol. quart. vnum. His aquis temperet vinum in prandio & cœna. Iulep fiat ex aqua roſſ. viol. nymphaeæ & aliis. Sed cum debeat ſemper eſſe iucundus, & datur ad ſitim, & per ſe ſumitur, ob id huic miſceri ſolet aqua roſarum, aliàs ea rarò vtimur quoniam frigida eſt & ſicca, vt.

℞. aquæ roſ. qt. i. aquæ violar. qr. ii. ſacchari albiſſ. quantum ſufficit, fiat iulep, vtatur tempore ſitis & frequēter. Nam hæ portiones vtiliſſimè diſtribuuntur propter ſubſtantiæ tenuitatem, & multū refrigerant. Extrinſecus apponuntur epithemata, vnctiones, balnea. Epithemata ſiunt ex frigidis & humectantibus modicè, plus tamen humidis, quàm frigidis. Nam quæ multum frigida ſunt, illa aditum ſibi præcludunt. Fiat epithema

ex prædictis aquis supra cor & hepar, vt.

℥. aquarum buglossi. vtriusque violar. ana quartarium, j. vini albi guttas aliquot. Intingantur panni, applicentur pectori, & hypochondriis.

Potest fieri epithema ex decoctione hordei, vel herbarum prædictarum. Sed quod paratur ex decoctione hordei mundati, & semine cucurbitæ aliis præfertur, paratur autem sic.

℥. hordei mundati p. j. cucurbitæ & peponum, vel cucumeris ℥. j. vel omnium simul ana ℥. iij. decoquantur. In fine decoctionis adde olei viol. vel amygd. dulc. ℥. iij. agitentur fortiter. Postea intingantur panni rari, & pectori ac hypochondriis applicentur, vbi incaluerint, remoueantur, & hoc manè, & ante cœnam faciendum bis vel ter.

Inunctiones verò fiunt in dorso, & in pectore, sed non ex eadem materia, indicatione sumpta à parte. Nā supra dorsum, & partes externas Gal. facit linimēta ex frigidis, & quodammodo astringentibus, vt oleo rosato, cera, & aqua, vel ex oleo myrthi & nymphææ. Supra pectus ex refrigerantibus, & modicè relaxantibus: quia pars propter respirationem laxanda est. Cū dicimus astringētia esse adhibenda, de moderatis intelligimus. Nā quæ id immoderatè faciūt, insensilem perspirationē impediunt, & calor maior in partibus internis incenditur. Frigida leuiter astringentia, quia refrigerant, robur partibus addunt, & dissolutionē membrorum retardant. Inunctiones supra pectus fiūt ex oleo violato, vel ex oleo de seminibus cucurbitæ, vel decoctione seminis lactuæ, vel papaueris, & nymphææ, quibus addendum est oleum amygdal. dul. vt minuatur vis astrictoria, & minus refrigerent. Nam hæc caliditas sensim est alteranda, & nō subito. Nam quæ vehementer refrigerant, & subito id faciunt, calorem naturæ extinguunt. Fiant ergo vnctiones sic.

℥. ol. viol. in aqua hord. loti ℥. ss. Tota regio thoracis vngatur, vel sic.

℥. ol. de semine cucurbitæ, vel melonum, vel citruli, vel omnium, vt supra, fiat inunctio, vel sic.

℥. ol. de semine lactuæ, vel papaueris ℥. iij. olei amygdal. dulc. recentex extracti, & non ex amygd. anti-

quis, vel rancidis §. ij. Quòd si desint recentes, per aliquot dies ante macerentur, ac inde oleum apponatur. Vngenda quoque spina, vel oleo rosarum, vel myrtill. vel cydoniorum. Iisdem inungi potest regio ventriculi, & hepatis, ac totius ventris, nisi obstructio splenis, vel aliud symptoma impediat. Vnctiones fieri debent manè & serò, cum ibit dormitum, & maximè ante balneum, & post balneum Balneum sit aquæ dulcis, & non sit particeps alicuius qualitatis, tum verò sit tepida, nec prouocetur sudor in lauacris. Misceri possunt flores ros. nymphaeæ, folia salicis, hordeum mundatum.

In tertia specie ius capitis & intestinorum veruecis cõducunt, ad humectandũ & relaxandum partes, quæ propter nimiam siccitatem conciderunt, & densiores factæ sunt, alimentum recipere non possunt. Optimum est ingredi balneum, postquam aliquid concoxerunt, vt alimentum trahatur ad partes: nec ingrediendum ventriculo ieiuno, ne fiat nimia dissolutio, ob id damus alimenta, quæ facilius coquuntur, tribus aut quatuor horis ante balneum, vt vitellos ouorũ, succum carnis, vel micam panis cum vino puro. Regatur autẽ, vt infra docebimus. Balneum debet parari in tribus lauacris, vel in vno, sed longè alio modo, quàm soleat practici facere. Nam illa balnea magis detergunt, & discutiunt, quàm humectant. Antiqui tria folia habebat, vt potest ex lib. De sanit. tuenda colligi. Sed nos sic disponemus, quòd illa folia non habeamus. Primum lauacrum erit ex aqua dulci, modicè tamen calida, vt aperiantur pori. Secundi autem aqua tepida erit, tertij verò erit frigida. In primo balneo laxantur partes, in secundo humectantur, quia aqua post relaxationem partiũ penetrat. Tertium densat cutim & refrigerat, vt illa humiditas maneat. In vno eodẽque balneo fieri potest. Balneum sic parabitur aqua calida modicè, plusquam tepida, paulò deinde refrigeratur per se, vel addita frigida, tanta quantitate, quanta est necessaria, vt tepida fiat. Postremò in vltima parte apponimus plus aquæ frigida, vt balnei aqua refrigeretur, vel tantisper in balneo maneat, dum aqua refrigeretur per se. In balneo calido non oportet diu morari, in tepido mediocriter, in terriò minùs, quàm in secundo, in secundo magis,

quàm in primo. Eodem modo de aliis balneis & decoctionibus ex herbis, floribus & aliis faciendum. Circa balnei apparatus hoc fieri expedit. Regatur sic, pridie imperatur clyster molliēs, vt recrementa alui, quæ & siccitate retineri solent, euacuentur. Detur manē, deinde prandeat hora nona, & dentur in prandio alimenta, quæ solidiorem alimoniam præstent, qualia sunt, quæ postea d. cētur, vt carnes, iuscula, in quibus cocti sunt pedes vituli & porc. Cœnet hora quarta, sed parciū cibos edat coctū faciles, inter prādiū & cœnam semel bibere licebit. Hora prima post mediā noctem sumat ius pulli, vel cremorem ptisanę, vel vitellos ouorum, vel oua duo tremula, quibus mixtum sit aquæ ros. & sacchari parum loco salis. Quatuor vel quinque horis post, ingrediatur balneū, vt supra diximus. Deinde in exitu balnei abstergatur, & linteis fricetur, postea applicētur linimēta suprā scripta, tum quiescat in lecto duabus aut tribus horis, dormiatque si fieri potest. A somno capiat ptisanam & iuscula, & id genus alimenta coctū facilia. Deinde vinum capiat in cœna, apponantque, quæ solidius præstant alimentū. Manē verò detur cremor ptisanę, vel alius eiusmodi leuior cibus, & rursus descēdat in balneum, tracteturque, vt suprā dictum est. Decimo quoque die proderit vii balneo, idque continuis tribus diebus. Quod si fortē adsit vetriculi cruditas, tum balneum fuerit inutile, sed vt prohibeatur, corroborandus erit ventriculus vnctione cydoniorum, & de absinthio, vel apposita crusta panis, quæ aspersa sit puluere sequenti.

℞. ros. sandaliana ʒ. ss. garioph. ʒ. j. misce, fiat puluis. Hæc crusta panis inspersa, & paucō vino irrorata applicetur regioni vetriculi, & circa decimam tertiam vertebriam dorsi, dum ingreditur balneum. Alimenta duorum sunt generum, Quædam ægrè concoquuntur, sed diutissimè nutriunt, vt sunt extremæ & nervosæ partes animalium, alica, crythimum, vulgò semola, & alia, quæ ex triticea farina parantur. His adiungi potest gelatina. Sunt & alia coctū difficilia, quæ diu multūque nutriunt, sed quia crassum & melancholicum succum gignunt, omnino reicienda, qualia sunt aues aquaticæ &c. Quædam verò citò quidam nutriunt, sed citò etiam dissipantur,

ut vinum, succus carniū, testiculi gallorum, oua sorbilia. Sed cōtrouerſia eſt inter Medicos, vira ſunt eligenda. *Lib. 2. apho. 21. hippo.* Nōnulli cibos coctū faciles anteponunt, propterea quōd partes deſtinatę coctiōi imbecilliores redditę ſunt, & idcirco alimenta concoctū difficilia conſicere nequeunt. Alij huiusmodi alimēta parū n̄ prodeſſe contendunt, quōd ſint tenuium partium, & proinde facilē a terantur, & citius diſfluunt. Sed his incommodis facilē occurrī poteſt, adhibita hęc diſtinctione. Principio febris, dum adhuc robuſta eſt coquendi facultas, conueniunt ſolidiora alimēta, viſcida, & humida. Hęc enim ſiccitatem retardant, & cū adhuc multus humor membranis ſuperſit, calorem præter naturam facilē euincere poſſunt. Cū verō præſentia ariditate partes naturales ſunt infirmiores, cibi concoctū faciles ſunt exhibendi. Elixæ magis laudantur, quia magis humectant: quanquam aſſa humidiora ſunt humido ſubſtitutific, ut author eſt Ariſtotel. præſertim ſi luculento igne torreantur, neque nimium igne ſiccetur. Sed quoniam aſſa facilius inflammantur, & vertuntur in bilē, elixæ præferenda ſunt, præſertim ſi cum ſuo iure ſemanantur, nec longiore concoctione intabescant, & ſalis expertia ſint. Sunt autem aſſa temperanda aqua roſ. vel ſucco citri, arantiorum, vel mali granati, atque id, quod ſemiuſtum eſt, abſici, interior verō eligi debet. Hac ratione aſſa minus calida, & ſuauiora multo ſunt. Ex carnis ſunt, caro vituli, hęc ti, agni, ſed vituperatur agnus, niſi ſit educatus pascuis ſiccioribus, & odoratis, quales ſunt Narbonenſes. Hi enim, quanuis ſint humidiffimi, non tamen excrementiij. Non ſunt inſalubres porcelli impingati, & adhuc lactantes, quorum caro minus pinguis eſt accipienda, pinguedo verō reiicienda. Laudantur autem pedes porcellorū non ſaliti, & bene cocti, faſiani, perdices, cuniculi, pulli gallinacei, pipiones, capi, lepufculi. Auiculæ elixæ ſunt meliores aſſis. Nam hęc facilius in bilem vertuntur, ut 6. epid. ſcripſit Hippocr. Quōd ſi aſſæ magis arideant, minus coquendę, & ut ſuprà, temperandæ. Inter frumentacea ſunt, ptifana ex hordeo & auena & tritico. Sed quæ ex auena & hordeo fit, paranda eſt cum iure carnis, ut ſit humidior, vel cum lacte amygdalorum dulcium,

additis feminibus frigidis maioribus, aqua rosata, & saccharo.

Amygdalæ macerentur aqua frigida, vel hordei, vel violac. vel rosa. quia facilè in bilem vertuntur, nisi recentes fuerint. In hectica marasmode adduntur nuclei pinci, vt iam diximus. Ex oleribus vtilia sunt, quæ supra memorauimus, vt lactuca, solanum hortense, violæ, borrago, buglossa, scariola, spinacia, beta, caules, & talia nitrosa, quorum vsus est tantùm ad subducendam aluum, & tunc datur cum iure pingui. Inter fructus vtilia sunt poma, licet flatulenta sint. Gignunt enim sanguinem frigidum. Et quemadmodum tradita sunt seruare flatulentiam substantiam vsque ad tertiam coctionem, sic non minùs refrigerandi vim retinent. Dulcia gratiora sunt, arida magis refrigerant. Eligenda igitur sunt pro vario temperamento vetriculi. Idem est iudicium de granatis. Pyra meliora sunt minùs dura, & quæ minùs astringunt. Passulæ quoque nō sunt insalubres, ficus rarò comedendæ, pruna dulcia, cerasa dulcia, tam recentia, quàm condita, refrigerando habitui corporis conducunt, si alios cibos præcedant, nec aliis commisceantur. Sumptis his fructibus, si æger potui aquæ sit assuesfactus, bibat aquam potiùs quàm vinum. Hoc enim modo prædicti fructus magis leniunt, & refrigerant. Nocent nuges, amygdalæ, & in summa, omnes duri fructus, ac pingues. In potu conceditur vinum tenue, album, & olygophorum. Nec minùs vtile est secundarium vinum, quod loram vocant. In huius vini penuria, aliud diluatur multa aqua, duabus aut tribus horis antequam bibat.

A piscibus salis, pinguibus, duris, testaceis abstinendum. Alij sunt ex vsu, quando succum frigidum & humidum gignunt, sed omnium optimi sunt saxatiles, nec contemnendi, qui viscida carne constant, vt anguillæ in aqua pura captæ, & bene præparatæ. Inter testacea, cancri, fluuiatiles, & quæ reperiuntur in stagnis maritimis, & schiliæ (quas Normani, de grenette, Santones, de la sante) locustæ & astaci damnantur: quoniam sunt carne durissima. Testudines nemorales, & quæ degunt in aquis, quia sunt carne teneriore, hæ sunt seruandæ in hortis, diebus aliquot, vt excremeatitiam humiditatem deponant. Ranarū

coctæ elixæ non insalubres, & ius earum optimum est, si coquantur cum gallina, & capone. Quidam commendat decoctum coctearum, sed cum succum melancholicum gignat, ab his est abstinendum. Ex carnibus testudinis, amygdalis, nucleis, pineis fit tarta, vt sequitur.

℞. carnis testudinis gr. j. amygd. dulc. infusarum in aqua rosarum ℥b. ss. pinearum eodem modo infusarum ℥. ij. q. quatuor sem. frigid. maiorum ana ℥. j. anisi ℥. ii. j. cinamomi ℥. j. sacchari dissoluti in aqua ros. violar. vel buglossi. ad pondus omnium, fiat tarta. Anisum non trituretur, coquatur leuiter in furno. Ex carne ranarum idem parari potest. Passulæ mundatæ hoc modo corpus aridum alunt citra calfactionem.

℞. vuarum pass. à gigartis mundatarum ℥b. j. temperentur in aqua buglossæ & endiuix, & ros. & abluantur diligentissimè, vt vis laxandi amoueat, postea in iisdem aquis decoquantur leuiter, addèdo pauco saccharo ad perfectionem, cum quo seruentur vsui. Capiat manè & post prandium, & bibat parum. Hac confectiōe curatur, qui macie laborant, & malo habitu præditi sunt. Item, quibus cor palpitat, sunt maximo iuuamento, melâcholicis & senibus non parùm conferunt. Caules, lactucæ, & caro cucurbitæ condita refrigerat, & humectat. Ob id laudandæ sunt. Mollitio ventris per clysteres, multùm dormire, parùm corpus exercere, est illis vtilissimum. Horum remediorum continuatione curabuntur hecticæ febres, si sine vlcere sunt. Si cum vlcere, curare vlcus oportet. Nam & si hectica fiat ab vlcere, fouetur per accidens calor sine materia. Et hac ratione differt à putridis, quæ vapore acri cōtinuantur. Hæc de febribus hecticis simplicibus sufficiat.

De Hectica cum putrida.

HECTICA sæpe complicatur febribus putridis, cui nos attentos esse decet. Tunc ergo vtendum medicamēto purgante, sed mitiore quàm si simplex esset putrida. Obstructiones quoque aperiendæ: nimirum calfacientibus. Et quanuis non admodum sitiant egri, cogendi tamē sunt, vt sæpe bibant, ne calore alieno humor naturalis absumatur. In febre tertiana detur syr. ros. laxatiuus cum aqua viol. capil. ven. endiuix, vel fiat decoctum ex thama-

rid. sebesten, quatuor seminibus frigid. in quo dissolvatur rhab. infusi in aqua endiuæ, & cum syr. ros. laxatiuo, vel violaceo, fiat potio. Potest dari cassia per se, vel in decocto, vel in aquis præcedentibus. Ad concoquendum valet syr. capil. ven. endiuæ, fumarizæ, simpl. cum syr. vio. Aperitis obstructionibus potest repeti medicamentum aliquod ex suprâ dictis. Quid si accessio diuturnior fuerit, quàm vel relinquitur te opus idoneum cibâ hægri, detur etiam in ipsa accessions declinatione decoctû pulli, vel cremor pitisanæ, vt de picrocholis docet Galen. 9. method. ne, scilicet, eorum corpus immodicè siccetur. Cibus autem extinguit acrimoniâ bilis, modò sit eiusmodi, vt non faciliè vertatur in bilem. In quotidiana damus ius antiqui alli confarcti semine cath. passana ʒ j anisi ʒ.ß. Addi possunt aliqua folia petro. cum saccharo, vel manna. Syrupi coquentes sunt capil. ven. de bizantiis, hydromel. Concocto humore rufus exhibeatur medicamentum præscriptû, pōdere cathami aucto ad ʒ.ij. Postridie detur aqua hordei cum syr. viol. in febribus quartanis. In quotidianis vero, cum syr. capil. ven. Quid si mitioribus his non cedat febris ad fortiora transeundum.

ʒ. agarici à ʒ. j. ad ʒ. ij. infusi in aqua viol. Expressioni adde mellis ros. collati ʒ.ß. syr. ros. laxatiui ʒ j. fiat potus. Potest etiâ agericus decoqui in iure galli antiqui. Non est opus zinzibere, & sale gemmæ. Nam hîc nulla extenuatione opus. Præterea calidius est medicamentû, quàm par sit. In quartana detur decoctum mercurial. ciclæ in iure galli valde pinguis. Si autem magis purgandus sit, adde foliorum senæ, summitatum thymi, polypodij quercini ana ʒ.ß. Concoquenda materia syrup. viol. de fumaris simplicibus, buglossi, borraginis. Etenim omittendi sunt omnes compositi, vt de fumo terræ, de epithimo, quoniam plus ex quo desiccant. Post has febres putridas conuenit balneû, quod et â in his febribus putridis, veteribus maximè laudatum est. Licet & aliis remediis vt ad extinguendum calorem, vt epithematis impressis cordi & hepati, in febre tertiana & quartana: in quotidiana vngendus ventriculus & hypochondria, oleo chamomillæ. Accidit interdum alui profluuium, cui statim est subueniendum. Nam is fluxus in morbis tabificis est lethalis. Arguit enim imbecillitatē

facultatis retentricis, & totius corporis colliquationem. Curatur frigidis & astringentibus, alimētis crassis, vt oriza, pulte, lente & cæteris. Applicentur extrinsecus, quæ astringendo roborant, & aliquatenus refrigerant, præterquam in henteria, in qua modicè calfaciendum.

De Febre Pestilentiali.

Non solùm antiqui Medici, sed etiam recētiores aduersus febrem pestilētialem multa remedia præscripserunt. Multi de causis huius Febris disputarūt, sed pauci morbi essentiam docuerūt, nihilque certi de eius specie tradiderunt, nisi quòd febrem perniciosam esse dixerunt, sed illi non satis explicant naturam rei. Nam scire oportet, num febris pestilens morbus sit, an aliquarum inflammationum internarum, vel externarum symptoma, & ad quod genus febris referri debeat. Quare nihil determinatum ad hanc febrem potuerunt inuenire, ignorata morbi essentia, quæ quid faciendum est, insinuat. Nos autem diligentissimè huius febris formam annis superioribus, cùm diutius in hac regione versaretur, considerauimus, & ex his, quæ præcesserunt febres pestilētes, & ex his, quæ in febribus apparent, cognouimus febrem pestilentem non vnam & eandem naturam particularem habere, sed pro natura constitutionis temporis præsentis, & præteriti alio modo homines infestare, & alio modo alia animalia, ob eam causam diuersa nomina apud diuersas gentes obtinuit. Dicta est aliquando (*maremne*) propterea quod insidiosa & periculosa sit. Superioribus annis vocata fuit (*trouffe gallant*) quod fortissimos quosque iuuenes citò iugulareret. Aliqui pestem internam esse dixerunt, & pro arbitrio vnusquisque illam appellat, secundum varias formas, & varios effectus, quos præstat. Nos autem putamus esse tertium genus Causonis factum ex sanguine melāch. Quòd autem causus sit, monstrat sitis illa inexhausta, quæ in hac febre esse solet inseparabile symptoma, & incendium maximum circa cor, regionem ventriculi, & maxime circa splenem, & quandoque circa pulmones. Neque illa frigiditas, quæ partibus externis sentitur, impedit. Nam quotiescunque magnum est incendium in partibus internis, sanguis, & spiritus ad intra retrahuntur,

*Pestis à qua
materia.*

vel potius à calore magno trahuntur, & ob id partes externæ frigidae apparent, quæ nota est pessima, si Hippocrati & Galeno credamus, item delirium, mania cum studio, ut quæ referat naturam atræ bilis, & quæ proximè accedat ad furorem. Difficultatem anhelandi & alia multa symptomata, quæ febrem ardentissimam comitati solent, eadem manifestissimè ostendunt.

Quòd autem hæc species caustionis à sanguine melancholico fiat putrescente, aut propter putrefactionem ebulliente, declarat illa magna similitudo huius febris cum febre quartana continua, & tumores præter naturam, qui in istis febribus apparere solent, apertè docet. Sunt enim carbunculi interni vel externi, qui ab omnibus Medicis dicuntur fieri à sanguine crasso efferuescente. Idem docent stigmata illa nigra per vniuersum corpus sparsa. Huius rei suspicionem augent causæ harum febrium, ut cōiunctiones planetarum in Saturno, item bella, annonæ caritas, quæ solent hanc febrem præcedere, vnde natū est commune Græcorum prouerbum, *meta lymou ho lymos* Coguntur enim homines vesci quibuscumque, ut leguminibus, radicibus herbarum, & non conuictis alimentis, ut vidimus panem confectum ex radicibus graminis, filicis, fabis, castaneis, lētibus, quæ quidem alimenta sanguinem melancholicum gignunt. Adde quòd eo tempore curæ, sollicitudines, timores, & aliæ animi affectiones spiritus absumunt, sanguinem exsiccant quibus absumptis, vis illa diuina, quæ humores continet, regit, & moderatur, imbecillior redditur, ob id humores putrescunt, & venenum aliquod cōcipiunt. Idem tēpore belli euenire videmus. neque id tam propter sanguinis corruptionem aut corporum putredinem, quàm ob mærores, pauores, & tristitias. Et, ut à nostris exempla petamus, apud Parpegnianam multa clades facta est, pestis tam secuta est ingens, quæ non solùm vicinos, sed etiam eos, qui in montibus viuebant, oppressit. Et apud Auernos febris pestilens ita grassata est, ut multò plures occiderit homines, quàm pestis anni superioris. Hæc autem longè euidentiora sunt, quàm, ut longa egeant disputatione. Quòd autem febris pestilens sit diuersa, ipsa experientia docet. Est enim aliquando febris ardenti similis, quæ fit à bile pu-

rescente circa pulmones, & ventriculum. Hoc tantum intererest, quod contagiosa sit, & quandoque cum spūto sanguinis incipiat, vt illa, quæ tempore Guidonis grassata est. Aliquando est magis exquisita, & tunc semper terminatur tertia vel quarta die in carbunculis, nisi quis velit carbunculos morbum esse, & febrium symptoma.

Nos iam hoc modo describemus. Febris pestilens est *Pest. descrip-*
 è genere morborum, qui epidemij dicuntur, pernicioſa, *tio.*
 & contagiosa ex sanguine atro putrescente, & ebulliente facta cum carbunculo externo, & cum inflammatione interna, referente carbunculum.

Quod autem hic morbus sit epidemius, ex eius natura, faciliè discerni potest. Peculiariter enim grassatur. Pestilentialis verò dicta est hæc febris, quod sit pestis, aut pestem referat. *lymon* Græci appellant, vel *lymodous* omnes eos vocant, qui exitiosi sunt. Nam, vt Galenus scriptū reliquit in epidem. pestes appellant, omnes homines, prauos, sciuntque exitiales morbos esse, & etiam ad deos sæpe referunt, de curatione eorum consulentes.

Fiunt autem hæc febres à causis maximis & vniuersalibus, vt post summas caliditates & siccitates, post bella, & annonæ caritates, quæ in nobis generant magnam cacochimiam, & humores à naturæ regimine aberrare faciunt. Et vt vinum, quod caniculæ tempore conturbatur ob fecem ad partem superiorē excitatam, vel ob ebullitionem: Sic melancholia sanguinem inficit, conturbat, ad putredinem, & venenositatem disponit, vnde tales febres fieri solent.

Humorum agitatio proxima est causa, quæ humores excitat, & de potentia ad actum reducit, eaque potissima videtur esse causa & immediata. Nam in peste videmus homines leuissima de causa corripī, propter sanguinis agitationem. Vt in peste videmus omnes illos, qui propter lucrum agrotis ministrant, ventri, gulæque deditos, & cacochymos, non tamen hoc morbo faciliè corripī, propterea quod conturbantur, etsi videant multos mori, lætantur enim propter lucrum magis. Huius sententiæ fuit Cornelius Celsus cum docet tempore pestis non esse mittendum sanguinem, aut non purgandum fortioribus medicamentis, ne fiat humorum agitatio. Fit

autem hæc febris propter putredinem aëris, in aliquo loco factam, & per cōtagionem aliis corporibus communicatur. Neque existimare oportet aërem esse putrefactum & corruptum, in quo pestis grassatur. Nam pestis, quæ superioribus annis nos infestavit, citra aëris vllam infectionem facta est, sed per Helueticos milites, qui hanc iter faciebant ad obsidendum Perpignianum, ex Germania communicata fuit, & per nebulones quosdam retenta, cuius rei argumento est, quod hi tantum infecti sunt, qui infectas domos frequentarunt. Est autem contagiosa propter aërem infectum, qui ab ægrotantibus redditur. Conseruatur autem hæc infectio maximè in pannis, & in locis conclusis, nec aëri peruis. Quare corpora illa mortuorum, quæ amplius non expirant, nullum venenum eiaculantur. Quod si aliquid contrahatur, hoc potius ab eorum pannis contrahitur, quàm vlla re alia. Si quidem dissecuimus aliquando corpora mortuorum ex peste, multis spectantibus studiosis sine aliquo damno: propterea quod mortuo animali perit omne venenum. Et quia ignorabamus etiam eos mortuos ex peste, quæ caussa fuit, vt minùs turbaremur, quod certissimè confirmat illam fieri propter perturbationem sanguinis caco-chymi, vt supra diximus. Tunc enim venenum maximè corpora nostra inficit, propterea quod humores suo loco mouentur, vnde venenum illud recipiunt, quia à natura non conseruantur. Natura enim humores, & succos omnes quiescentes suis locis faciliùs regit, quàm agitados, & quasi extra suos limites digressos.

Febris hæc pestilens in prima hora, si fieri potest, deprehendenda est. Cognoscitur autem ex summa & subitavirium imbellitate, sine aliqua manifesta caussa præcedente. Nam sine magna euacuatione facta ita vires omnes naturales prostratæ sunt & deiectæ, vt diceres illos grauissimo morbo fuisse vexatos. Incipit quandoque cum oris ventriculi morfu, cordis palpitatione, somno profundo, vel mentis stupore. Magnum sentiunt calorem in partibus internis, in externis verò nullam caliditatem insignem, ita vt quandoque sanos eos indicent minùs experti: propterea quod pulsus & vrina non admodum immutantur in hac febre. Et tamen summa inque-

tudo, & aliqua anhelandi difficultas, in excrementis fœtor, & alia gravissima accidentia, & quandoque tertio die delirium, fluxus ventris, & vomitiones magnæ etiam primis diebus, sitis magna, appetitus delectio. Animaduertendum est ex his signis, aliqua semper adesse, aliqua verò tantum, cum aliqua partes afficiuntur, ut difficultates spirandi, quando partes respirationi inservientes afficiuntur, & delirium, cum diaphragma, vel cerebrum magis læditur. Læduntur autem, vel cum materia putrescit non longè ab his partibus, vel ipse partes ea inflammatione laborant, quæ carbunculorum naturam refert. In omnibus communis est magna virium imbecillitas & cordis affectiones.

Nam cum hæc materia universa sit, & naturæ nostræ contraria, vitæ fontem inficit, & propter illam causam nonnulli existimant, hanc febrem fieri ex putredine spirituum, sed cum spiritus magis referat naturam ignis, quàm alterius rei non facile putrescunt. Adde quòd natura illos conservat, quantum potest propter necessitatem, neque facile putrescunt: propterea quòd semper eueantur, & mixti sunt impuro sanguine. Non eo inficias ex aëre infecto, & venenoso aliquam contagionem accipere primum, sed statim contagionem illam, aliis humoribus communicare. Neque propter illam febrem ephemeram dicendum ex putredine spirituum ortam. Nam & aliæ febres continuæ, vel putidæ primum acceduntur in spiritibus. Accedit quòd si ex putredine spirituum fieret hæc febris, citius interficeret, neque cum excrementis tanti solveretur, sed cum sudore tantum, ut aliæ febres ephemeræ, atque etiam illa remedia conveniunt, quæ ab omnibus practicis inperantur. Quare in humoribus fieri dicemus. Hæc febrium prænuntiationes difficillimæ sunt, iuxta illud Hipp. Acutorum morborum &c. Est tamen mortis prænuntiatio certa, propterea quòd morbus magnus est, & periculosus, in sidiosus, qui magis vi illa venenosa inficit, quàm manifesta qualitate.

Curatur autem febris pestilēs remediis sequentibus, sed primū distinguere oportet, num febris populariter grassetur, cum tumore aliquo externo, vel sine aliquo tumore externo multos occidat. Nos hic de curatione illius quæ sine tumore externo est, dicimus. De carbunculo, & eius curatione postea dicitur. Quò vero facilius huic febrī medeamur, meminisse oportet constitutionum præcedentium, vt qualis sit cacochymia, præcognoscamus. Nam si constitutio calida & sicca fuerit, aut propter annonæ penuriam, capis, alliis, etuca, asparagis, brionia, & aliarum huiusmodi herbarum radicibus vsi fuerint, exquisita non erit, sed naturam tertianarum continuarum, aut ardentium referet. Si autem constitutio pituitosa fuerit, frigida & humida, post victum frigidum & humidum, minus ardens erit, sed naturam quotidianæ referet. Sic de constitutione calida & humida, & victu sanguinem gignente dicendum est. Nam mitior erit propterea quòd magis à plenitudine sanguinis, quàm à vitio fit, sed rarò id euenit. In curatione habenda est ratio horum humorum, ita vt alia ratione inuenienda sit cura febris tertianam referētis, alia ratione cura eius, quæ quartanam refert. Antequam Medicus aliquid ad curationem præscribat, scire debet, num cum vomitione, aut cum alui deiectione facta sit. Nam si cum vomitione, aut alui profluvio incipiat, sanguis non est mittendus, ne naturæ impetum impediamus, qui potiùs iuuandus est iuxta illud Hipp. Quò natura vergit, eo ducere per loca conferentia. Et cum vtraque regio sit conuenientissima ad humores euacuandos, per vtranque tentabimus euacuare id quod superabundat, nō his remediis, quibus vulgus Medicorum frequenter vritur, sed leuioribus, & mitioribus. Si igitur nō satis, vel difficilè vomant ægri, potionem aquæ calidæ, vel syrupo viol. aut syrup. acetoso simplici, facta frictione in gyrum circa os ventriculi, prouocanda est vomitio. Si autem aluus fluat, tunc clystere detergente iuuanda est natura, non fortiore.

Quòd si istæ excretiones non fiant ab initio, neque statim futuras præuideamus, mittendus est sanguis sta-

tim,

*Apho. 27.
lib. 1.*

tim, si vires, ætas, tempus, non dissuadeant. Nam morbus est peracutus, extremos habet labores, & citissimè ad statum mouetur in quo silentium melius est habere, neque vires amplius ferre possunt, ob eam causam intra viginti quatuor horas misisse sanguinem oportet. Facienda est sanguinis missio de basilica sinistri brachij, si nulla inflammatio interna appareat, quæ ex dolore, aliisque notis deprehendi possit. Fit autem ab ea parte propter cor & splenem, quæ duo viscera maximè patiuntur. Quo pacto facienda sit in aliis, suo loco dicemus. Si propter tenellam ætatem, aut imbecillitatem, sanguinem mittere non liceat, cucurbitulas applicabimus nribus, vt reuellatur materia illa venerata à corde & medicamento purgante, leuiter corpus purgabimus, non argento viuo precipitato, aut fortioribus medicamentis, quemadmodum empirici faciunt, sed danda erit triphera persica, catholicum, syrup. ros. laxatiuus, rhab. quia ista euacuant sine magna agitatione, calfactione, virium deiectione. Propter quas causas alia medicamenta vituperantur. Adde quòd hic morbus propensus est ad fluxum ventris, qui periculosus est, propterea quòd corporis nutritionem impedit, & concoctionem retardat. Hæc etiam purgatio ante tertium diem facienda est, vt etiam de sanguinis missione suprà dictū est. Datur autem ℥. j. tripherae persicae cum aqua viol. & bugloss. vel ℥. vj. catholici cum aqua hordei, vel syr. ros. laxatiui ℥. j. ℥. cum decocto hordei, vel cum aqua endiuæ & cichorei, vel expressio ℥. j. Rhei, infusione facta in aqua endiuæ & ℥. ℥. syrupi rosati laxatiui. Si præcesserit vomitio vel aliquis fluor, datur rhab. vel tripheram persicam, quia minùs laxant, & constrictionem relinquunt, vel minùs calfaciunt. Facta autem euacuatione, siue per missionem sanguinis, siue alio medicamento statim ad ea, quæ corroborant, & venenum propulsant à corde, & agitationem sanguinis compescunt, veniendum. Dantur autem ea in omnibus formis, hoc est, in forma conditi, instauratiui, & potionis. Fiunt autem ista ex pulueribus, syrup. aquis, conseruis.

Sunt autem pulueres ad id faciendum apti, puluis diamarg. frig. qui mihi videtur magis conuenire, quàm alij pulueres: propterea quòd minùs calfacit. Puluis

trianfandali non est reiiciendus. Puluis diatrag. frigidi, addito cryftalo fit utilis, aliis cordialibus admixtis. Puluis de gemmis post fupradictos, fed in minori quantitate, & compositio alchermes, cum volumus calorem femiextinctum accendere, vel cum Syrupis illis narcoticis & stupefacientibus vti. Laudant Practici in peste & febribus pestilentibus puluerem beseardicum, qui posset conuenire, amotis aliis rebus calidioribus, vt semine rutæ, dictammi, & radice tunicis. Alia enim omnia refrigerant & siccant, & inspissando humorum agitationem impediunt. Foësius Alexipharmacum vocat. Ad idem valet puluis contra pestem, traditus in dispensatorio Nicolai, remotis foliis dictammi, & tunicis radice. Quamuis enim ista valeant aduersus venena, nimium tamen calfaciunt. Adde quod ignoratur herba illa Tunicis. Puluis de bolo minus conuenit propter multò plura medicamenta calida, vt galangam, lignum aloës, radicem tunicis, nucem moscatam, macis, cubebas, anisum, zinziber, gariophylum, & semen iuniperi. Quod si dicantur reliqua, ex quibus componunt hi pulueres, esse crassarum partium, nec posse penetrare sine adminiculo, dicemus cinamomum solum posse sufficere, vel admixtionem pulueris diamarg. frigidi, diatrag. frigidi, alchermes aliorumque, quæ recipiuntur in eadem compositione. Vituperanda est Theriaca, maximè antiqua. Recens enim minus læderet. Satius tamen est vti ad præcautionem tempore sanitatis, quàm in febre. Aqua buglossæ, borraginis, acetosæ, scabiosæ erunt in frequenti vsu. Quarta die, & quando sudores prouocare studebimus, cum aqua cardui benedicti aquam acetosæ ministrabimus. Aqua myrthidis ab antiquis magnopere commendatur, qua nos etiam vsi sumus. Conserua acetosæ, buglossæ, borraginis, cortex citri, conserua rosarum, & nenupharis sunt in frequenti vsu. Ex istis parantur, quæ suprà diximus, vt condita, hoc modo.

℞. Conseruæ acetosæ ʒ. j. conse. ros. bugloss. ana ʒ. ʒ. pulueris diamarg. frigid. ʒ. ij. sacchari ros. quantum suff. fiat conditum, vtatur cum aqua bullita tempore sitis. Portiones autem tales erunt.

24. Pul. diamarg. Frig. ʒ. ʒ. confectiois alchermes gr. ij. aquæ bugloss acetosæ ana. ʒ. j. syr. de acetos. citri, vel de limonibus ʒ. j. misce, fiat potus.

Si autem conciliandus esset somnus, minuere oportet pulueres & addere ʒ. j. syrup. de papauere & aquæ lactu-
cæ. Instaurantia fiunt eo modo, quo monstrauius fa-
cienda in capit. de Causo. Syrupi acidi omnes multum
conueniunt, & ab omnibus laudantur, vt syr. acetos. ci-
tri, de lemonibus, de granatis, de acetosa, de berberis, &
similes. Cum aquis superius enumeratis fiunt syr. dige-
stui, vt.

24. Syrupi de acetositate citri, vel de limonibus ʒ. ij.
aquarum bugloss. ros. acetosæ ana ʒ. j. cum puluere dia-
marg. frigidi ʒ. ij. aromatisentur, & capiat singulis matu-
tinis. Extrinsicus adh. beatur epithemata, cordialia, qua-
lia sunt ea, quæ descripta sunt in capite de causone, &
post aliquam euacuationem, supra cor, & hepar appo-
nenda, vt minuatur ardor sanguinis, & tueantur partes à
veneno. Ista remedia sufficient, modò quis dextrè vtatur.
Quòd si symptoma aliquod vrgeat, oportunis remediis
oportet id minuere. Huic febrì solent aduenire, vt in
principio somnus immodicus, quandoque inexpugnabi-
lis, & maximè quando cū tumoribus sit hæc febris. Quare
erunt excitandi clamoribus, ligaturis, & frictionibus.
Proderit etiam oxirrhodinum præparare cum vna parte
olei, & aceti duabus partibus. Multum dormire est valde
periculosum, in morbis venenosis: propterea quòd in
somno fit sanguinis reuocatio ad partes internas, & ibi
retinetur venenum. Circa statum delirium statim eos in-
festare solet, cui occuremus remediis supra scriptis in
cap. de syncho. Syncope huic malo familiaris est. Qua-
re adhibenda diligentia erit, vt medicamentis cordiali-
bus huic affectui medeamur. Si syncope propter oris
ventriculi affectum prouenerit, & nauseabundi sint, re-
medium erit prouocare vomitionem. Postea medi-
camento leuiter astringente regionem oris ventriculi
roborare, vel oleo rosarum, melino, insperiso puluere
corallorum, vel coriandri, sandal. & rosarum. Si autem sit
affectus cordis, parū confectiois alchermes cū aqua ros.
vel syr. de acetositate citri dandum erit. Quòd si aliarum

feb. symptomata superueniant, remedijs præscriptis occurendum erit. Victus ratio in istis negligenda non est, quæ initio tenuissima esse debet, donec cruditas ventric. vel alimētorum corruptio castigetur. Postea paulò crassiore est vtendum, quàm si esset causus, vel alia febris, ob virium inbecillitatem, quæ semper deiectæ sunt, ob partium principum læsionem, sed quò meliùs victus rationem instituamus considerare oportet, quàm remotus sit status. Nam si ob sui acutiem statim ad statum perueniret, tenuiori victu vtendum est, si vires cum tali victu perdurare possunt. Si autem remotior fuerit status, vt solet esse in feb. pestilentialibus, quæ quotidianæ naturam referunt, paulò crassiore victu vtendum est, vt vires conseruentur & ferre possint sæuissima symptomata. Medici summum illud ius morborum acutorum obseruantes, summa iniuria affecerunt ægrotantes, tenuissima illa victus ratione, in qua vires delinquant. Quare in hac febre tria potissima erunt, recrementa exagitata leuiter & facillè purgare: alterum, vim veneni frangere medicamentis alexicis. Tertium autem vires conseruare alimētis & portionibus cordialibus.

De Febris compositis, Liber secundus.

AD febrium cognitionum plurimùm valet diuisio generis in species, deinde specierum diuisio. Quare rursum diuidemus feb. in febres ordinatas, & inordinatas, siue erraticas. Rursus ordinatarum aliæ simplices, aliæ compositz. Compositarum verò aliæ sunt ex simplicibus febribus, vt duplex tertiana ex duabus accessionibus tertianis, triplex ex tribus. Quotidiana ex duabus quotidianis, vel tribus, sed rarò. Quartana duplex fit vel triplex. Compositz ex diuersis febrium differentiis, vel ex continuis, vel ex diuersis intermittentibus fiunt, vel ex continuis & intermitteantibus, vt in hemitritæo. De erratica, quia simplex est, inter simplices enumerabimus, si prius demonstrauerimus has neque facillè dignosci à quouis, neque facillè curari. Omnis enim cognitio certa à quodam firmo & fixo capienda est, cum in his febribus nil certi & ordinati sit, nisi quod

inordinatæ sunt, & subinde moueantur de vna natura in aliam naturam (quod erraticas & mutabiles facit) ab omnibus ordinatis distinguuntur, sed hoc nihil ad curationem. Nam ab eo nulla sumitur indicatio, nisi quòd diuersi putrescant humores, & in diuersis locis, vnde accessionum diuersitas. De ea dicemus quid sit, & quotuplex sit feb. inordinata, quæ nullum ordinem seruat. Et quia ordo duplex est typorum & inuasionis, duæ erunt inordinatæ. Nam seruata typi forma, interdum præoccupat, interdum verò tardius mouetur, manente temper dierum figura, hoc est, quæ quotidiana erat quotidie, sed hodie prima hora, sequenti tertia, alia die septima, aliquando mane, aliquando serò. Hæc, secundum partem inordinata est, aut particulares inordinationes dicuntur. Habent sua nomina, quibus expresserunt antiqui, quæ immobiles sunt, & quæ præueniunt, & quæ celerrimè horas præoccupant, *proegoumenoi* dicuntur, id est præoccupantes, Quæ tardius mouetur, retardantes dicuntur. At verò inordinatæ, quæ erraticæ dicuntur, sunt, quæ omnino typorum expertes sunt, id est, neque quotidianæ, neque tertianæ, neque quartanæ sunt, sed præter modos enumeratos, adhuc citra dierum ordinem fiunt, id est, quæ tertianæ paroxysmum, deinde quotidianæ, vel tertianæ, vel quartanæ, & nunc tardant, nunc accelerantur. Tales vero inordinatæ dicuntur, & sunt quarum multæ particulares differentiæ sunt, quas difficile est enumerare, sed vnusquisque eas per otium speculari poterit. Hæ solent Autumno fieri ob diuersitatem humorum in corpore cōgregatorum. Æstatis tempore & autumnii, temporis inordinatione solent fieri post longas feb. & spurias in corporibus debilibus. Non enim possunt illam diuersorum humorum naturam vincere, & deriuare, qui multi sunt, & si ad vires referantur, multi simul. Sed si particularim & seorsum sumantur, pauca est humorum quantitas, quæ est in causa quòd ex eadem materia duæ vel tres accessiones fiant consequenter, vel quòd bona fiat expurgatio. Plato illa recrementa vult subinde ab intemperatura visceris alicuius generari. Pauca retineri in corpore & citò putrescere ob caloris imbecillitatem. Ad earum curationem diligenter necessarium est inspicere, cuius visceris vitio id

fiat, ventric. hepatis, vel lienis, si tumor aliquis in parte interna aut grauitas sentiatur. Talis pars in causa est vel intemperies.

Quare indicatione sumpta à parte affecta, intemperaturę remedia instituere oportet. In hisce febribus liberare ægrū obstructionibus, bonā procurare actionē & lubricā aluū habere potissimum est. Quare pilulę sequētes, quia liberant ab obstructione, & leuiter euācuant quę sunt in visceribus, & non admodum calfaciunt, sunt ex vſu. Dantur in crastinum accessionis, post primum somnum.

℞. ag. in oximel. infusi ℥. j. rhei in aqua endiuiz infusi ℥. β. cinamomi spicę, asari ana ℥. j. succi apij, petro. liquir. na ℥. β. cum oximel. formentur pilul. sex. pro ℥. capiat semel in hebdomada. Deinde vtatur sequenti syr. per multos dies, interpositis quibusdam diebus.

℞. rad. petro. apij, gram. ana ℥. j. herbarum capil. endiuiz, cichorij, buglossę, borraginis, scariol. agrimoniz ana M. j. anisi ℥. j. seminis apij, petro. ana ℥. ij. quatuor semin. frig. maiorum ana ℥. ij. florum cham. floru cord. an. p. j. fiat decoctio. In ℥. j. β. diss. syr. acetos. simpl. ℥. iiij. sacchari quātum sufficit, fiat syr. arom. ℥. ij. diarrhod. abb. vel ℥. j. cinamomi, capiat duobus diebus vel tribus sequentibus, & postea capiat ℥. j. pil. Quod si æger pilulas deuorare non possit. cap. syr. sequentem.

℞. Syr. de bizantiis & endiuiz cōpositi an. ℥. iiij. aquę absynthij, & bugloss. ana ℥. vj. aroma. In illa arom. adde rhei grosso modo pul. ℥. β. cinamomi ℥. ij. infundantur ℥. ij. agarici in prædictis aquis, vel leuiter bulliant, dum fiat syru. Vel si reperiatyr syrupus de cichorio cum rheo paratus, detur, addita agari. infusione pro ℥. iiij. syr. ag. ℥. ij. Quod si neque in forma syr. fiat puluis talis, de quo detur in brodio pulli, & cicerum rubrorum.

℞. Sēnæ orientalis ℥. j. rhei ℥. j. anisi ℥. β. diagredi ℥. β. vt potētissimē mouear cinā ℥. j. fiat pul de quo capiat post vsum syru. ℥. j. vtatur diarrhodo abb. superbibendo aquę absynthij & cicho. parum. Tertio quoque die, hoc clystere vtatur, dum cessat à pil. & aliis medicamentis.

℞. Mal. cicla, merc. buglos. an. M. j. pass. sic. an. nu. xx. seminis cartha. ℥. j. floru cham. p. j. fiat deco. in ℥. j. diss. mel. ros. ℥. ij. succi merc. ℥. j. olei cham. ℥. iiij. misc. fiat cly.

Hypochondria foueantur oleo cham.amyg.amar.& vino albo Hæc sufficiunt ad febriū curationem. Quòd si symptoma oriatur ex supradictis remediis, erit occurrèdum. Sed præter dicta accedentia, ictericia, & hydrops accidunt interdum. Quare illis erit occurrèdum. Sed ea ipsa remedia, quæ ad curationem instituimus, eadem affectum curabunt. Quòd si fortiora necessaria, ad capita illorum recurrendum, à quibus accommodatissima remedia petantur. Vtatur optima victus ratione, & magis sit attenuans, quàm inspissans, vel obstruens. Vtatur vino albo, vel claro, iusculis cum radicibus petro.& foliis. Eligat auicularum carnem, & reiciat crassam, & pedes animalium. Si cruditatem patiatur, vomat.

De Compositis mixtis & confusis febribus.

Compositæ febres simplicibus opponuntur, & illæ sunt compositæ, quæ præter vnius generis febrem, sui generis vel alterius vniam, vel duas accessiones habent adiunctas, vt sunt duplices, vel triplices quartanæ, tertianæ, quotidianæ, vel semitertianæ omnes, vel febris cõmixta continuæ. Quare nō leuiter errauit Gordonius, alioqui vir doctus & prudens, qui hepialem febrem compositam dixit, quòd pars materiæ, quæ putrescit, calorem efficiat pars, quæ putruit, frigus. Nam febres dicuntur à materia putrescente, non ab ea, quæ non putruit. Nulla enim materia sine inflammatione, vel putredine febrem immediate suscitatur. Quare non est dicenda composita, aut dicere oportet omnes febres putridas compositas esse, quod est absurdum dictu. Inepta esset febrium diuisio in simplices & compositas, si omnes essent compositæ. Nulla est enim febris putrida, quæ materiam, putrescentem, & non putrescentem non habeat, sic omnes essent compositæ. Nec ob id dicendum est ob sensum caloris & frigoris, febrem illam compositam esse. Nam in intermittentium principiis talis sentitur sensus, dum interna calent, externis refrigeratis adhuc ob caloris reuocationem, vel ad interna retractionem, quod manifestissimū facit sitis, quam frigoris tempore patiuntur ægri. Neque enim febres propriè compositæ dicuntur, cum acciden-

m iij

tibus. Accidentia sæua, sæuos morbos etiam, vt corpus vmbra sequuntur. Neque etiam febres compositz dicuntur à diuersa simpliciter diuersorum humorum commixtione. Nam omnes febres puræ, compositz essent. Oportet enim humores, qui febres faciunt compositas, ad tantam peruenisse copiam & putredinis gradū, qui si soli essent, febrem facere possent. Nam omnis putredo febrem facit, vel humoris putrentis quantitas. In catharro salso inest aliqua pituitæ putredo, vnde falsugo. In tumoribus præter naturā partium externarū est putredo, sine febre tamen. Quare illæ tantū compositz sunt, & dicuntur, quæ ex diuersis accidentibus sui generis, vel diuersi cõponuntur, quorum ratione Medicus curandi rationem variat. Dico propter febrem ephemeram, quæ omnibus febribus aliis putridis & hæcticis cõiungitur. Qui enim fieri potest, vt quod inflammatur facilè, non inflammetur, inflammato, quod ægrius accenditur, vt humoribus & partibus solidis? Omnis substantia tenuis facilius inflamatur, quā crassa. Verūm, quia hæc semper fit & in omnibus, & nullam curam per se desiderat, ob id Medici antiqui cõmixtionem illam prætermiserunt, quæ semper est.

Diuisio Februm Compositarum.

Febres cõpositæ sunt, vel eiusdem generis febres, vel diuersi. Eiusdem generis in cõtinuitate, vel intermissione materiæ, vt duæ febres continuæ simul infestantes, confusæ febrem faciunt compositam. Quomodo id possit fieri, postea inuestigabimus. Sic duæ intermittentes iunctæ, compositam faciunt eiusdem generis, & materiæ, vt duæ tertianæ, duæ quartanæ, quotidianæ, ambæ sunt intermittentes, & à matetia biliosa. Si ex eiusdem generis intermissione, & materia duplices dicuntur, si vna accessio vni addatur: triplices, si duæ vni. Ita fit vt omnes in vna periodo, vel interuallo fiant, & sic sunt duæ quotidianæ, cum intra viginti quatuor horas duæ accessiones cum frigore fiunt. Tertianæ duplices, cum tertio quoque die duæ accessiones fiunt cum rigore & vomitu bilioso, & soluantur sudore. Triplex, si tres sunt, etiam triplex tertiana, vt docet Gal. 2. de crisi. Talis febris formam

tradidit eo in loco, quam se cognouisse secunda die gloriatur. Quartana duplex, & triplex facta, composita dicitur. Triplex quartana facilius cognoscitur, quam tertiana triplex: quia plus temporis intercedit. Verum, & quodiana accessionem quotidie facit, quod iis imponit, qui ex circuitu febrem distinguere volunt, non ex natura febris & accidentibus. Ex diuersis generibus sunt, vt ex continuis & intermittentibus, vt si quotidiana tertianæ adiungatur, cum primo quidē die inuadit bis, & bis remittitur, die sequenti semel, tertio verò rursus similiter. In primo die inuadit, in secundo bis, tertio die semel. Quotidiana etiam quartanæ commiscetur, cum prima quidem die, bis inuadit, duobus sequentibus diebus semel, quarta die bis. Non solum vna febris vni miscetur, vel complicatæ, sed etiam tribus diebus diuersorum generum, vt quotidiana, tertiana, quartana inuicem miscentur, cum dies quidem prima tres habeat accessiones, secunda vnā accessionem, tertia verò duas, scilicet, quotidianæ & tertianæ. Quarta rursus duas, scilicet, quotidianæ, & quartanæ. Quinta verò duas, tertianæ, & quotidianæ, atque in reliquis diebus idem, cum primis, ordo seruabitur. Tertiana, quartanæ iungitur, cū dies prima, duas inuasionē adducat, totidēque remissiones, secunda verò, nullas omnino inuasionē adducit, tertia vnā, quarta vnā, quinta vnā, sexta nullam, septima vnā, & sic deinceps commiscetur adhuc tres, scilicet, tertiana, quartana, & quintana. Prima die, accessio tertianæ tantum, secunda nulla, tertia vna, quarta vna, quinta duæ tertianæ, & quintanæ, & sic de aliis. Simplex cū composita, vt tertiana cū semitertiana, quam cōmixtionē Gal. 2. de crisib. & de typis mōstrauit, quæ fit, cum quotidiana continua, cū duab⁹ intermittētib⁹ tertianis cōiungitur. Hic notādū est, quod tales cōiunctiones, etiā si omnes vno die, simul, & hora nō incipiant, sufficit in vna periodo istas cōpositiones duarū, vel triū inueniri, & postea eodē modo progredi. Sic in hæmitriteo fit, vt prima die incipiat tertiana sola, postea, quotidiana cōtinua procedente tēpore inueniatur. Hæc enim omniū intermittētiū difficillima, quā nemo impossibilē esse affirmabit, cū diuersi humores nō naturales, in diuersis locis discreti inueniantur, vt

bilis in vesica fellea, pituita in vetriculo & intestinis, melancholia in splene. Cum separati & impermixti reperiuntur, quid impedit simul putrescere, cum obstructio sit communis causa prohibita euertationis, & prohibita euertatio putredinis? Præterea caloris naturalis, aut facultatum corpus nostrum gubernantium imbecillitas, humoris ad putredinem dispositionem habentis præparatio, & causæ efficientes? Non est difficile diuersas febres fieri, vt in humoribus naturalibus, qui in venis contineantur. Quomodo fieri possunt diuersæ febres continuæ, difficile creditur est. Nos tamen fieri posse experientia ipsa dicimus, & ex Galeno tales febres constitutæ sunt. Febres Synochos posse simul confundi, hac ratione ostendo. Euenit aliquando aliquibus, vt sint habitu pituitoso, & tamen bilem euacuent. Si pituita putrescat in venis habitus corporis, fit quotidiana continua, sic bilis, quæ euomitur, si genita in venis minoribus putrescat, fit febris confusa ex tertiana continua, & quotidiana continua. Vel sanguis, dum putrescit, vertitur in bilem, crassa pars in melancholiam, cessat Synochus, & si putrescant duæ istæ partes, altera faciet tertianam continuam, altera quartanam continuam, & sic erit febris ex vtraque confusa, & permixta. Verum quia illæ febres ob permixtionem confunduntur, & semper magis in alteram vergunt, vocantur ab humore, qui magis se promit & manifestat, quæ & si minus exactè & citò dignoscatur, parum aut nihil damni accidit, quia cerdissimum est, omnium febrium continuarum remedium, missio sanguinis, quæ in omnibus conuenit, clysteres, victus ratio tenuis. Quare citra illam exactam cognitionem, si modò syrupo acetoso simplici, vel capil. vene. vtamur, qui syrapi in omnibus febribus conuenire possunt, curantur hæ febres. In principio, cum omnia sint mitiora, non distinguuntur, sed circa statum & ex declinatione, & symptomatum priorum remissione, vel in illis fiunt syptomata, quæ media sunt. Discernuntur, vt supra, vigiliis, somno profundo. Fiunt vigiliæ, sopor, pro rigore, & horrore & frigore. Sic per signa syncerarum, & febrium continuarum facillè cognoscet istas confusas. Sed vulgus Medicorum non vltra progreditur, quàm ad genus, cognita febre, quæ non de-

finis ad infebriuationem, continuam vulgus vocat, illa cognitione vniuersali contentus. Quare si illos vulgares Medicos interrogemus, quis morbus, quæ febris sit, satis bene se respondisse putant, si dicant febrem continuam. quasi vnum tantum genus febrium continuarum esset. Quare vos precor, vt tales asinos prætermittatis, & præter eorum consuetudinem speciem febris vltimam inuenire omnib⁹ modis studeatis, vt citius morbum propulsent. Pudet recensere, quantum cœcutierint maiores nostri, & qui eos sequuntur, quibus nunquam contigit agnouisse speciem semitertianæ, de qua hoc loco dicere constituimus, vt febrium omnium compositarum typos & formas cognoscatis.

De Semitertianis Febris.

Istæ febres, vt prius dictum est, vel ex intermittentibus duabus, vel tribus componuntur eiusdem generis, vel ex continuis, vel confunduntur. Tertium genus est, quod ex vtroque genere cõponitur, scilicet, ex continuis, & intermittentibus, quales sunt, quæ appellântur semitertianæ. Componuntur ex continua quotidiana, & tertiana intermittente, vt autoritate & ratione ostendemus, si prius de nominis ratione aliquid dixerimus. Oportet enim nominis significatione inter nos & antiquos cõuenire, neq; vt rem facilẽ, & inutile prætermittere debem⁹: quia nominis quæstio, quid sit, præcedere debet. Quod autẽ facilis nõ sit nominis huius hemitritæ, vel semitertianæ cognitio, de huius significatione, antiquorũ Medicorum variæ sententiæ ostendunt, vt multorũ consensus de varietate coniecturã præbet. De hac nominis significatione multa Galenus scripta reliquit, vt lib. 2. de differentiis feb. lib. de typis 2. de crisi, & primò epid. cõm. 3. Inter antiquos neq; de significatione, neq; de æthimologia satis cõueniebat. Eam ob causam Agatinus solũ primũ lib.ũ scripsit de semitertiana, in quo nominis significationẽ inuestigat. teste Gal. lib. 1. epid. cõm. 3. Agatinus semitertianã relatione ad tertianã dictã esse censet. Et Galenus annotat lib. de typis alia ratione dici. Porro, inquit, quidam semitertianam appellatam esse aiunt quẽadmo-

dum est semicirculus, & semisphæra. Alij verò appellatam volunt, quasi sesquialterâ, vt si tertianę inuasio, verbi gratia, 12. horis constet, semitertianæ sanè 12. horas tertianæ comprehendet, atque his adhuc dimidium duodecim horarum adiciet, atque omnes octodecim numero erūt. Ita vt dimidio maior tribus per circuitum repetentibus typis quotidianæ, tertianæ, quartanæ, quę ratione ipsa 24. horis constare asseruntur. Alij feb. omnes tertianas extensas hemitriteas, vel semitertianas appellabāt. Gal. missa hac nominis improprietate scripsit primo epid. comm. 3. Equidē illud (Hipp. intelligit) vocabulum improprium reprobare cenſeo, siquidem illis, quę integram non sunt aſſecuta abſolutionem, dimidij vocabulum attribuiamus. Itaq; dicimus semimortuum, semimortalem, semideum, semiuſtum, & id genus alia: At semitertiana tātū n abest, vt dimidia ſit tertiana, vel multitudine ſymptomatum, vel viribus, vel horum tota conditione, vt longè etiam ſit deterior, vel potiùs huius illa, quā hęc illius dimidia eſſe videatur. Quare non venit mihi in mentem, qua re adducti ſic potiùs nomen impoſuerint primi iſtius nominis inuētores, quā aliter. Poterant ramen hi, cū tertiana febris habeat, vt in tertio quoque die inuadat, & ad integritatem veniat, ita vocabulū inſtituiſſe. Habet enim, vt tertio quoque die inuadat (aiunt) ad integritatem veniat, non item. Poterant præterea, & quòd acceſſione careat, cum rigore incipiēte adhuc, non quòd excretionē finiatur, iam quòd diem integram ſecundum non habeat. Haſtenus Galen. de nominis ratione. Sed nos ſemitertianam appellamus cum Hippoc. feb. illam quę ad ſtatum ſtatim tendit, horrida, & cōtinua acuta, omnino non intermittens, vno die leuior, altero grauiùs inuadit, & geminationes, vel reductiones habet, tanquam quid proprium, cum acceſſionum extentione. Vel vt maniſeſtiùs Gal. 2. de diff. feb. explicat, & nominis & eſſentię rationem his verbis cap 7. nō abs re inditum huic feb. nomen hemitritæi. Nam ex quotidiana continua, & tertiana intermittente tota eius natura confuſa, dimidiam partem vtriusque harum feb. retinet. Sicut igitur ſemiasinus & ſemideus nomen tale ſortiūtur, ita hemitritæus eſt. Semideus dimidia quidem parte deus eſſe monſtratur, cū verò alteram partem hominis habet,

hæc pars in homine omittitur. Sic hemitritæus dimidiam eius habet tertianam, alteram quotidianā continuam. Sed hæc forsitan de huius nominis ratione, & eius natura vniuersa plus satis. Quomodo autem fiat, id demonstrare aggrediar & quoduplex sit. Sed quod semitertiana fiat ex quotidiana continua, & tertiana intermittente ex Hipp. verbis colligitur, & hac ratione ab illis petita demonstrari potest. Cum composita sit, impossibile est vnā & eandē simplicem continuam & intermittentem simul esse. Quare compositam esse necesse est non ex duabus continuis, non ex duabus intermittentibus, ergo ex continua & intermittente. Verū quod non sit ex duabus continuis patet. Si esset ex continuis, non esset horrida. At ex Hipp. horrida. Igitur non ex continuis. Horror & rigor siquidem fiunt, cum per partes sentientes, è venis humores acres, & mixti sparguntur, quod non fit nisi in principiis intermittentium. Ex duabus intermittentibus non fieri sic demonstro. A quibuscunque fierent, illæ desinerent in infebrecitationē aliquando, quare non esset continua. Quare ex continua & intermittente fieri necessariò sequitur. Verū fieri posset ex tertiana continua & quotidiana intermittente, & contrā, sed quod ex tertiana continua non sit, manifestè ostendimus. Si tertiana continua sit & quotidiana intermittens, tertiana continua continuò affliget, intermittens verò quotidiana quotidie accessionem longissimam haberet, non ergò alter dies leuior esset. Adde quod nō esset horrida, sed cum refrigeratione inciperet. Quare cum neque ex tertiana continua fieri necessariò, quæ nunquam desinit ad integritatem donec soluta sit integrè, & ex tertiana intermittente. Illa intermittens facit horrorem, qui parū differt à paruo rigore, facitque vt morbus grauior appareat quotidie, & in illa reduplications fuit, ob retardationem à pituita factam. Quotidiana verò facit, vt in multos dies extēdatur. Tertiana etiam illam reddit acutissimam ob symptomata, quæ hæc febris inuehere solet, de quibus postea. Huius feb. duæ sunt species, altera exquisita dicitur, altera non exquisita. Exquisita est, interprete Galeno, in qua est æqualis mixtura duarū febrium, quæ ex duobus humoribus constat, qui cum aduascuntur, horrorem faciunt. Non exquisita, quādo alter

humor vincit, vt idem author scribit. Atque nō est exquisita vbi aut bilem, aut pituitam habet præpollentem. Cognoscitur, quod bilis præualeat, si rigor magis, quàm horror sit, & ad statum celerius peruenit, sine multis reduplicationibus, & calor magis acris est & euidentior, & vomitiones, & aliæ excretiones magis synceræ. Symptomata, vigiliæ, sitis, & alia magis bilem, quàm pituitam referūt. Non exquisita ob pituitæ dominium est, si frigus potius, quàm horror fiat. Plures reduplicationes, tarditas caloris, & paucitas sitis, excretiones magis pituitosæ. Exquisita verò incipit cum horrore ob mixturam frigoris & rigoris, & partem bonam accessionis in reduplicationibus cōsumit. Semitertianæ tres sunt differentiæ à Galeno traditæ. Est enim quæ parua dicitur, altera magna, tertia inter has duas posita, media dicitur. Differunt longitudine & breuitate hæ tres, vt Galen. inquit, quod ob magnitudinem differentias habēt. Alia enim semitertiana exigua, alia media, alia magna. Exigua est igitur quæ circa viginti quatuor horas torquet: media, quæ circa 36. horas: magna quæ circa 48. quæ continuæ febris est proxima. Verum vnde perantur istæ differentiæ, multi hēsitant. Alij à pituitæ & bilis maiore, vel minore quantitate, vel crassitie. Sed quod à magnitudine nascantur hæ tres differentiæ, dubitatur an à duratione paroxysmi, vel à remissionis tempore, vel intervallo, quod aliqui voluerūt dicere, sed hoc potius ad magnitudinem, id est, ad longitudinem paroxysmi, quàm ad aliud referēdum est. Quare non ad continuam, sed ad intermittentem has differentias referri oportet. Quod si ad intermittentem, rursus inuestigandū, num à tertiana exquisita, vel à tertiana simpliciter, vel à producta referri oportet has differentias. Tot enim sunt tertianarum differentiæ apud Galenum. Nos ad exquisitam non esse referendum diximus, quia accessio ad duodecim tantum horas extenditur, semitertiana 24. horas pro accessione habet. Neque etiam ad simpliciter tertianā, quia illa non potest extēdere paroxysmum ad 24. horas. Quare concludere oportet à productæ, seu extēse tertianæ accessione colligi, propterea quod extensæ tales accessiones habent, vt ex Gal. & quotidiana experientia cognouimus. Galenus harum extentiones 2. de differentiis feb. cap. 8. hūc in mo-

dū scripsit. Omnium febrium fons & principium, atque elemētum, &c. Neque plurima est earum multitudo, cū omnes tres numero sint, vt quæ ex amara bile, & quæ ex atra, & quæ ex pituita generantur, quarū singulæ duas habent differentias, continuas scilicet & intermittentes, ad cō vt omnium, quæ ex humorum putredine ortum habent, fiant sex numero differentiarū. Quòd si aliqua illis accesserit, in his particularim continetur. Differentia ex humoris copia, quantitate, vel ex qualitate, vel ex putrefactionis qualitate, præterea ex modo motus, ac particula, in qua putredo habebit originem, veluti earū febrium intermittentium, quæ tertio quoque die accessiōem faciunt, quæ quidem breue habent accessiōis tempus, & cum rigore inuadūt, & per sudores, & vomitum bilis, & biliosa excrementa finiuntur. His etiam tertianæ exquisitæ nomen inditum est. Quibus verò aliquid deficit, hæ non exquisitæ, sed simpliciter tertianæ appellantur. Quòd si intermissiōnem breuiorem, accessiōe, videlicet, in longius tempus producta, hæ tertianæ productæ vocātur, cū tantūm hæc ipsa res in eo, quod magis & minūs suscipit, differentiam habeat. Licet quidam ex his aliquam simpliciter extensam nūcuparint, quæ cū 24. horas in accessiōe consumpserit, reliquas horas febris expertes habet, aliquādo sufficēter extensam, quæ ad 30. extēditur horas, atque etiam amplius vsq; ad 40. vel plures. Hactenus Galenus. Nūc cuius gratia hæc trāscripserimus, ostendamus. Hoc manifestissimè monstrat hemitritæum fieri ex tertiana extensa. Nam accessiō parua semitertianæ respōdet durationi febris simpliciter extensæ, media, tertianæ in lōgius tēpus extēse, scilicet, ad 36. horas. Magna verò accessiō respondet tertianæ amplius productæ, cuius accessiō ad 40. vel plures horas protēditur. Semitertiana verò maxima, quæ circa 48. horas (quæ febri cōtinuæ proxima est, propter extēsiōnē magnā accessiōis) est lethalis & periculosa ex Hippoc. quod intelligendum est de acuta, vel quādo in hac febre morbi eueniūt acuti, vt Hippoc. loquitur in epid. cōm. 2. aph. 3. In febre, quā semitertianā vocāt, morbi veniunt acuti, tū præter ceteras, est lethalis. Pto Hipp. per acutos morbos, acuta symptomata, quæ in hac eueniūt, intellexisse, quæ multa sunt, & grauissima, vt experiētia docet, & hæc enumerauit

lib. de typis Gal. Atque, inquit, semitertiana periculū minatur, eò quòd, non solum stomachum, & partes nervosas attingat, & in vniuersum eas adhuc, quæ media compositione existunt: verum etiam veterinosos inducit sopores, atque cum deliriis annexas vigilias, nonnunquam & resolutiones, quas syncope comitatur, vnde linguam valde siccet, atque animi defectum efficiat, eumque in profundo vehementius moueat. Typus hic ferus est, ac vndique periculum portendens. Quandoque autem prima die constituitur, quemadmodum & alij typi, interdum vero à secundo & tertio incipit, quò fit, vt huiusmodi inuasionem promptissimam Medicis curandi causam exhibeāt. Oritur autem nonnunquam à tertiana producta, nonnunquam etiam soluta in tertianam permutatur, interdum in duas tertianas, & quartanas ob inuasionis longitudinem dirimitur. Quòd attinet ad naturas, virilem corrumpit: quòd ad ætates, florentem maximè: quòd attinet ad anni tempora, in Autumno præsertim, quando valde periculosa existit. At verò non perpetuò cōtinua est, sed intermittens quandoque inuenitur, atque ab Hipp. traditū est, non solum inter morbos acutos, verum etiam inter diuturnos morbos numerari. Soler etiam his accidere, qui tabe, & aliis morbis laborant, vt primo epid. com. 3. aph. 3. At tabidi & qui longius aliis morbis detinentur, hac præcipuè ægrotant. Satis de feb. compositarum accessione, quæ nihil aliud est, quàm reduplicatio accessionum, vel permixtio varia febrium. Quare qui simplicium annotationes & signa ad vnguem tenet, faciliè duplicatarum, complicatarum, aut mixtarum naturam cognoscet. Quare nihil aliud addendum censeo, nisi quòd diligēter, & attentè (si post duas accessiones non euidenter feb. speciem cognoueris) redeat rursus ad inuestigationem, consideret si simplex sit, vel composita. Simplicè ex simplicibus accessionibus cognoscet. Deinde num exquisita, vel producta, considerandum. Si producta, ad quot horas extendatur, vel ad 24. vel ad 36. vel ad 48. Quòd si nulla febris adsit, tales esse ex paroxysmi inuasionem luce meridiana clariusest. Si composita, ex duplicatis, vel ex confusis. Confusæ sunt continuæ. Duplicatæ sunt vel quotidianæ, vel tertianæ, vel quartanæ. Quòd si neque ex cōfusis, neque ex reduplicatis, aut replicatis, ex hemitritæis

hemieritæis esse oportet, exquisitis vel spuris. In vtraque enim est continua quotidiana, & intermittens tertiana. Quod si equaliter mixtæ sint, exquisita est. Si verò vel magis bilis, vel pituitæ naturâ referat, spuria est. Quare in cognitione nō errabit. Sed qui morborum exactam cognitionē negligit, vel illos fieri ignorat, in inuestigatione toto cœlo aberrat, & tantum in curatione aberrat, quantum in cognitione peccauit. Curantur duplices, vel triplices, vt spurie, vel extensæ sui generis. Hoc est duplex, vel triplex tertiana, vt extensa. Febres quartanæ duplices, vel triplices, vt quartanæ contumaces, nisi quod initius cum illis est agendū: quia ex duplici fit triplex, & ex triplici fit cōtinua, quæ lethalis est, vel admodum periculosa. Cōmixtæ difficilius curantur, quàm duplices, vel triplices: propterea quod cum sint ex diuersis humoribus multum à se inuicem differētibus, & putreatibus eodem tempore, diuersis in locis, non vno medicamēto curari possunt, vel alterāte, vel cōcoquente, sed vnusquisque suum medicamētum determinatum desiderat. Alter, alterū impedit, & retardat. Quare vnum vtile & saluberrimum præceptum inueniri, vt medicamentis mixtis, id est, medus vtamur, tam alterantibus, quàm laxantibus. Quare non erit præter institutū hîc obiter aliqua cōsiderare, quæ materiæ biliosæ & pituitosæ cōueniunt. Syrupus acetosus per se attenuat pituitæ crassitiē, & bilis acrimoniā obtundit, & obstructions, quæ in quotidianis, & quartanis euenire solēt, aperit. Syrupus capilli veneris, non malè quadrat. Syrupus endiuicæ, si aquæ attenuantes, & aperientes, vt apiij, petrosi, addantur, in febribus ab vtroque humore factis. Conuenit violatus, in materia biliosa, & melancholica. De stechiade, in pituita, & melancholia naturali. Inter laxantia, catholicum syr. ros. laxatiuus, agaricus in pituitosa & biliosa: cordialia in omnibus, vt borrag. bugloss. herbæ capil. &c.

Curatio Semitertiane.

Semitertiana curatur deterfis intestinis, clystere detergente, missione sanguinis ad ℥.iiij. vel plures, si vires, ætas, regio, & alia consentiant. Hæc enim omnibus putridis continuis conuenit, & febribus tertianis spuris, vt supra monstratum est. Ergo & in hac, hoc tantum inspiciendum, an sit semitertiana acuta futura, vel longa. Quod si acuta,

statim, nisi cruditas vetriculi impediatur, vel cibi plenitudo, mittendus sanguis. Si longa sit futura, post duas aut tres accessiones, vt Gal. taciendum docuit primo ad Glauconem. Quod si non liceat, propter aliquam occasionem mittere sanguinem, dabimus minores medicamentum. Missio sanguine non nocebit syropos dare ad alterationem, & vtriusque materię preparationem ex supra enumeratis.

℥. syrupi acetosi simplic. capilli veneris ana ℥. j. β. aquę endiuig. bugloss. capil. ven. ana ℥. ii j. β. aromatisentur cum ℥. j. diarrh. abb. & cap. in tribus matutinis. Interea dū vitur his syrupis, iniciatur clyster sequens.

℥. mal. merc. ciclaę, borrag. ana M. j. prunorum nu. xx. quatuor seminum frig. maiorum ana ℥. ii j. anisi ℥. ij. florū cham. p. ij. florū cord. communis p. j. fiat decoctio. In cuius lib. j. diss. mell. violati ℥. ij. succi c. clā ℥. j. olei viol. & cham. ana ℥. ij. misce, fiat clyster.

In processu infunde in vna parte decoctionis clysteris agarici ℥. ij. Finitis syrupis inspicere oportet, in qua parte morbi sint febres, vel in augmento, vel in statu, vel in declinatione. Quod si in incremento ambæ sint, laxandum, si vires ferant. Si in declinatione, laxandū, quia non integrè morbus est solutus. Quod si in statu ambæ, quod est difficilè, propter materię diuersitatem, melius est silentium habere. Quod si biliosa in statu sit, & cōtinua in incremento, euacuandum est, ad pituitę diminutionem. Si vero cōtinua sit, in statu, melius est silentium habere: quia plus est periculi in continuę statu, euacuatione, quā in intermittētis statu. Medicamenta media, vt agaricus, catholicum eligi debet. Rhab. si vsurpetur, in vino albo infundatur, & aqua endiuia. Syrupus rosatus laxatiuus nō est prętermittendus. Si symptoma aliquod ex iam commemoratis instauerit, non erit negligendum. Nā aut euacuationem suadebit, aut dissuadebit, vt syncope, animi defectio, conuulsio, somnus veternosus, corporis grauitas, plenitudo. Hæc ad illā curandā, quæ sine supra enumeratis accidētibus est, sufficiūt, cū supra dictis aliis ad viriū cōseruationem.

Viētus ratio optima esse debet, cibus dandus, & missio sanguinis, & medicamēta purgantia in die & in hora minoris afflictionis. Quod si post alias febres fiat, vt in tabidis, & aliis debilibus naturis, vel ætate, vel morbo, tūc prę-

termittenda missio sanguinis, sed eos curare oportebit, vt eos, qui syncopem, vel animi defectum patiuntur, vt qui hunc in modum curandi veniunt. Si animi defectus, vel syncope fiat ob affectum oris ventric. quod ex dolore, vel morbo, vel nausea deprehenditur, in illis vomitionem facere, & mouere oportet, iniectione prius clystere, ne excrementa sursum consecutione quadam ferantur. Reddito clystere & perpenfis excrementis, vel coniectura artificiosa cognitis, si crudi succi, vel prauis biliosis sint, ventriculi os mordicantes, non alio modo curari vult Galenus exolutionem factam à prauis & biliosis, & alio modo à crudis. Illius exolutionis causa, curationem partis affecte, situm, regionem, per vomitum indicat. Ergo detur aqua tepida, quod si non vomat, detur hydreleum, vt Gal. precipit. Quod si non facile vomat, calfaciendæ sunt partes ventris, & fouendæ oleo calido, vt relaxetur, non autem manus & pedes ad vomitum prouocandum. Nam sic potius impediretur vomitio, tractis humilitatibus ad partes remotas, sed tantum indicatione à syncope, in qua omnes spiritus recurrunt ad cor, veluti ad centrum & fontem spirituum, sumpta. Quod si neque illa remollitione vomat, missis in os, vel penna, vel digitis, stomachus irritandus est. Sin neque sic vomat, rursum oleum calidum, quam optimum exhibendum. Id autem non solum vomitum prouocare, sed etiam ventrem lenire solet. Id quod non parum ad rem, de qua agitur, tacit. Quocirca nisi sponte accadat arte prouocare oportet, maxime appositis remediis, quibus si facile vomat, absynthij coma aquæ mulsæ iniectione, in potu danda est. Deinde modis omnibus roborare partes, tum medicamentis forinsecus impositis, tum absynthij potu. At non per initia quidem, sed post, purgato corpore, scilicet. Nam cum ventriculus continet prauos & crudos cibos, astringendus non est. Hec Gal. de exolutione à biliosis humoribus. Nos vero nostris syrupis uti possumus ad materię deterfionem, & ventriculi corroboracionem, vt syrupis, conditis, vnguentis & aliis leuiter laxantibus, sine magna agitatione. Syrupi sunt endiuizæ compositus, & simpl. capilli veneris. Aquæ, endiuizæ, absynthij cichorei, scariolæ, vt.

℞. Syrup. endiuizæ simplic. & capilli veneris ana ℥ j.
aquæ cichorei, end. & absynthij ana ℥ j. β. aromatizetur ℥ j.

diarrh. abb. &c. pro vna dosi, & reiteretur. Conditum verò paratur hoc modo.

℞. conseruæ capilli veneris, conseruæ florum cichorei ʒ. ij. conseruæ buglossi ʒ. β. pul. diarrh. abb. diatrag. frig. & triasand. ana ʒ. j. sacchari q̄r. β. Si verò syncope esset, diamarg. frig. loco, aliorum ponenda est ʒ. j. Inunctiones ex ol. cydoniorum & ros. & absynthij & nō nisi post vomitionem, quia astringunt. Si vires ferre possunt, theū infusum, & expressum, syrupus rosatus laxatiuus cum aqua hordei conueniūt. Quod si non potest ob frequētem animi defectum, frictionibus reuocare, & euacuare oportet clysteribus detergētibus. Si verò caussa exolutionis sit frigida, pituita in ore vētriculi collecta, plurimū fouere oportet ol. cham. & nardino, & eo, in quo absynthij comacota sit. Mulsam dare, in qua hyss. vel id gen' maduerint, & acetum mulsum (cui addit Gal. piper) cōuenit. Dari potest syrupus acetosus simplic. aqua hordei decocta cū pauco pipere conuenit. Galenus præcipit, diospoliticū, & diatrium pipereū. Si hæc in cruditate conueniant, in syncope cum febre reiicienda, quia calidiora & sicciora. Vsurpāda verò ea, quæ à nostris fuerūt inuēta, vel pulueres cordiales, stomachici, vt pul. diarrhodi abb. aromatici rosati, rosatæ nouellæ, de gemmis, ex quibus etiam potiones, & condita parantur. Nos igitur occurremus huic feбри, cui adiuncta syncope, vel aniri defectio, syrupis cōcoquētibus, & cōditis, & suprā dictis inunctionibus. Ante inūctionem iniiciatur clyster detergens & laxans. Deinde syrupo acetoso, vel mulsā, vel aqua tepida cum syrupo capilli veneris prouocetur vomitus. Dentur syrupi concoquentes, detergentes pituitā, quales sunt syrupi cōseruationis corticis citri, syrupi capilli veneris, acetosus simplex. Diluātur aquis apij, petro. aqua distillata hyssopi, mentæ, beronicæ. Istæ quanquā astringendi vim habent, illam perdunt in sublimatione: quia per illam separātur partes terrestres ab aliis partibus. Quare sine reprehensione dare possumus, vt Gal. aquam mullā, in qua coma absynthij fuerat macerata diu, dederit. Non autem dandus est syrupus de absynthio ob succum cydoniorum. Hi syrupi concoquūt, leuiter detergunt materiam, quæ os ventriculi leuiter obsidet. Galenus aquam hordei cum pipere dat, quod puto faciendum

in spuria tertiana, ob pituitæ dominium, & in ea, cui syncope adiuncta est. Conditæ parantur hoc modo.

℞. conferuæ corticis citri ℥. j. conferuæ radicis buglossæ & capillorum veneris ana ℥. ℞. pul. diarrhodon abbatis ℥. j. vel aromatici rosati ℥. ℞. vel rosatæ nouellæ, capiat per ℥. vel cum aqua hordei.

Si vires ferre possunt, medicamentū purgans detur tale.

℞. glyc. ras. ℥. ij. pass. par. x anisi ℥. j. agarici in pāno ligati ℥. j. ℞. florum cordialium p. j. fiat decoctio. In quartario voo, dissolue syrupi rosati laxatiui ℥. ij. zinziberis, & cinamomi ana ℥. ℞. fiat potio.

Rhabarbarū infusum & leuiter expressum addi potest. Infundatur in vino albo, & pro ℥. j. addatur cinamomi ℥. j.

Non probo Practicos nostros, qui in hoc affectu gra- *Turbith.*
uissimo & vehementissimo turbith præscribunt, immemores theorematum vniuersalium, & Turbith facultatum. Quòd si obiciant agaricum, dico medicamentum esse familiare, & securum. Adde quòd decoctum datur non in substantia. Hac ratione curatur febris syncopalis à practicis dicta, quæ nihil aliud est, quàm semitertiana, vel alia febris maligna.

Victus ratio est instituenda tenuis circa statum, si diuturnior sit, cremor psianæ cum pipere, vel cinamomo, est cibis conueniens, aut ius cappi cum prædictis, aut aliquot foliis hyssopi.

Si verò conuulsio fiat, à plenitudine, aut ab inanitione. Si à plenitudine, ob illam magnam excrementorum commixtionem, & agitationem, ob bilis tenuitatem, quæ pituitæ aquosæ commiscetur. In cerebro enim cum nervos penetrat, conuulsiones facit. Erunt instituendæ fortiores euacuationes, vel frequentiores, quàm in illa, in qua syncope aderat. Sunt etiam humores magis detergendi, quam incidendi, ne magis ad partes excrementa deducantur. Ad digestionem excrementorum oleis modicè detergentibus alius resoluatur, vt ol. amyg. amararum, nucis indicæ, ol. irino. Adde aquæ vitæ parum. Si ab inanitione, non curatur. Tamen ne despici videatur æger, ol. relaxantibus, & humectantibus per spinam & partes externas inungere oportet, vt ol. amygd. dul. violato, &c.

TABVLA DINVMERANDA- rum accessionum in febribus complicatis.

Dies. Quotidiana, Tertia, Quartana, Quintana.

1	1	3	4	5
2	1	3		
3	1	3		
4	1	3	4	
5	1	3		5
6	1	3		
7	1	3	4	
8	1	3		
9	1	3		5
10	1	3	4	
11	1	3		
12	1	3		
13	1	3	4	5
14	1	3		
15	1	3		
16	1	3	4	
17	1	3		5
18	1	3		
19	1	3	4	
20	1	3		
21	1	3		5
22	1	3	4	
23	1	3		
24	1	3		
25	1	3	4	5

Explicatio Tabulae.

IN hac tabula sunt quinque columnæ numerandæ à leua in dextram, in quarum prima annotantur dies, in quibus fiunt accessiones, earumque reduplications & copulationes. In secunda, quotidianæ perpetui circuitus. In tertia, tertianæ febris alternatim periodi. In quarta, quartanæ febris quartani paroxysmi, In quinta, quintanæ tardæ & admodum raræ accessiones ostenduntur, atque harum omnium simul complicatarum circuitus redit 13. quoque die, 20. & sic faciendo deinceps supputationem usque ad cætum eo modo, quo solemus supputare paroxysmos tertianæ & quartanæ, ita ut vnus & idem dies, sit prioris circuitus terminatio, & sequentis initium. Vnde intra 25. dies, ter apparet hæc complicationis forma: intra 36, quater: intra 46. quinquies: intra 61. septies: intra 72, septies: intra 84, octies: intra 96, nouies, & deinceps supputantibus nobis per ternarios & denarios dies. Sic intra dictos 25. dies, typus quotidianæ solius, & nō complicatarum apparet octies scilicet 2. die, 4 6. 8. 12. 18. 20. 24. quoque die, partientibus nobis vniuersum hunc typum per decimos tertios dies. Typus verò quotidianæ cum tertiana sola complicata, quater, scilicet, 3. 11. 15. & 23. die accidit. Typus cum quartana sola, etiam quater accidit, scilicet, 4. 10. 16. & 22. die fieri solet. Quotidianæ verò cum tertiana & quartana bis, 7. & 9. die. Quotidianæ cum tertiana & quintana, quater contingit 5. 9. 17. 21. Quotidianæ autem cum quartana & quintana, nunquam contingit, nisi cum aliis februm circuitibus. Cæterum hic est ordo semper reincidentens in hanc annotationem omnium simul concurrentium, quæ tota 13. diebus includitur, circuloque eodem semper redit, quocunque semper progrediaris per decimos tertios dies. In hac tabella apparet, quòd accessiones sunt in commixtione februm, ut si quotidiana cum tertiana tertio quoque die duas accessiones habet, nunquam mutatur à principio ad finem. Sic cum quartana seruat semper illum ordinem. Hoc tamen interest, quòd quarto quoque die accessiones fiunt. Verum quando tertiana quartanæ misce.

eur, tunc si in prima die fuerunt duæ accessiones, in secunda nulla, in tertia vna, in quarta vna, in 5. nulla, in 6. nulla, in 7. rursus ambæ coniunguntur, & in 13. die, 19, 25. 31. 37. 43. & 49. ita fit, vt 7. die semper complicentur, supputando dies accessionum, vt supputantur quartanæ. Quintana complicatur illis tribus 13. quoque die accessionem suam miscet cum tribus aliis, sed cum miscentur tertiana, quartana & quintana, si prima die accessio tertiana tantum fit, secunda nulla, tertia vna, quarta vna, quinta duæ, scilicet tertianæ accessio, & quintanæ. Quintana 13. quoq; die cum quartana coniungitur, & semper cum tertiana inuenitur, vt aspicienti in tabula videre est.

FINIS.

GVLIELMI
RONDELETII DO-
CTORIS MEDICI ET ME-
DICINÆ IN SCHOLA MON-
speliensi professoris regij, & Cancellarij.

De morbo Italico, liber vnus.

Orbum Italicum nouum esse mor-
 bi genus, omnes ingenuè fatètur.
 Qui quidem contagiosus est, &
 maxime si per coitum maris & fe-
 minæ contractus sit. Est autem in-
 temperies humida, & multorum
 symptomatum causa. Et hoc pro
 diuersitate humiditatis, & corpo-
 rum patientiũ. Quare sic describe-
 mus. Morbus Italicus est intemperies mala parti externarũ
 cũ humore cõtagioso, ex venereo contactu mediatè vel
 immediatè cõtracta: Ad quã pustulæ plurimũ, & mala vl-
 cera, vel dolores sequũtur. Huius descriptionis partes ex-
 plicare, & demonstrare conabimur, quia cũ iis, qui hodie
 de hac materia scribunt, non conuenit. Nos hunc mor-
 bum sub intemperie collocauimus, quia primũ intem-
 peries massã sanguinis inficit: deinde cacoehymia nasci-
 tur, à qua pustulæ, tumores, vlcera dolorèsque nascun-
 tur. Nemo ibit inficiis, morbum esse intemperiem, quæ
 humores corrumpit. Nam in hoc omnes ferè conueniũr.
 Sed à nobis in specie dissentiant, vt Montanus vir do-

*Morbi Ita-
 lici descriptio*

*Montani
error.*

*Doloris cau-
sa.*

Etus putauit eum morbum calidum & siccum esse, quem tamen curat calidis & siccis medicamentis, ut gaiaci decocto, & aliis omnino exsiccationibus: quibus si staret eius sententia, potius foueretur & exacerbaretur morbus, quàm curaretur aut mitigaretur, frigida nimirum & humida postulante, & imperante morbi natura. Verum cum frigida & humida huic morbo planè, & velut ex diametro contraria esse nos, & experientia, & eorum, quos mala hæc laes infestat, testimonia doceant, quis ita in Montani verba iurauit, ut illam eius definitionem mordicè retinere, & pertinaciter defendere conetur? A frigidis autem & humidis humoribus tantos excitari dolores nemini mirum videri debet. Nam vidi ego multos ex sola capitis & pedum lotione in summos & acerrimos incidisse dolores, ob introductam frigiditatem & humiditatem nimiam: quos tamen dolores multum calidis sedari quotidie experimur. Quare si à iuuantibus & lædentibus sumitur indicatio, haud dubiè morbus hic, intemperies frigida & humida erit, ut ex rei natura, atq; affectibus apparet. Cæterum materia illa humida diutius moram in corpore trahendo incrassatur, & acrimoniâ acquirit, tandemque partiam temperamentum immutando, ipsasque partes diuellendo, aut arrodendo, continui solutionem, quam vocant, efficit. Hæc autem humida intemperies pro corporum, in quibus cõcluditur, varia natura, alia atque alia euadit. Nam si corpus, quod hoc morbo corripitur, sanguine abundet, statim infecto sanguine, pustulæ erumpunt sine dolore: Quod arguit materiam nõ esse adustam. Sunt & in aliquibus pustulæ, veluti carnosæ, in aliis ichores in capite à substantia crassa & viscida, quæ quidem pustulæ mitiores sunt ob humiditatem, minus frigida ob sanguinis calorem. Sed hoc tantum in principio, & eo tempore, quo maligna illa qualitas nondum infecit sanguinem, neque immutauit. Postea verò oboriuntur dolores, qui noctu infestant, & interdum cessant. Mitigantur autem calidis: frigidis verò & humidis exacerbantur. Procedente verò magis morbo, & corpore magis affecto, frigidior redditur morbus. Et cum fiant vlcera, id a pituita salsa fieri certum est. Quare nos materiam pituitosam & viscidâ huius morbi causam esse hinc colligimus, quòd dolores

articulorum sine calore fiant circa noctem, & citra manifestum tumorem in partibus carne denudatis, ac ligamentosis, ut circa cervicem, claviculam, caput, sternum, anteriores tibiarum partes, & in aliis ossibus multum à capite distantibus. Nam hæ partes omnes frigida cum sint, alimento pituitoso nutriuntur. Et cum hi dolores à recrementis partium fiant, ut in tibia, vel à defluxione à capite, à quo pituita redundat, vel ab aliis ossibus, non potest esse alius humor. Et hinc sunt dolores omoplatarum, qui pituitam subesse declarant. Fiunt etiam in pituitosis corporibus per defluxionem, cum subito tumores & dolores contingunt. Fieri autem à pituita, tumorum apertio ostendit, qui cum secantur, vel vruntur, pituitam viscidam & pus viscosum emittunt. Quare miror, cur alij melancholiam, alij assatum humorem, vel aliam materiam esse dicant. Hoc enim, unum argumentum satis est (ut opinor) efficax ad sententiam nostram probandam: quo etiam Galenus utitur cum docet inflammationes à sanguine fieri, tum alibi, tum libello de tumoribus præter naturam. Illud quoque probare possumus ex iis, quæ post sudationem excernunt. Quandoque enim expuitione liberantur à dolore, & perfecte curantur. Morbum hunc humidum esse satis ostendit sanatio. Curatur autem resiccantibus & mouentibus sudores potius, quam mouentibus urinas, vel ventrem laxantibus. Quare colligendum est, morbum esse partium externarum, ut cutis, carnis, iuncturarum, & partium frigidarum. Ob id infestantur frigida partes doloribus, ut caput, articuli, sura sternum. Partes vero internæ non multum inficiuntur, quia calidiores sunt & excrementa facilius concoquunt, aut expurgant. Quod autem sint partes externæ primum affectæ, deinde internæ, hinc manifestum est. Cum enim fiat per contactum hic morbus, quæ prius tanguntur partes, & excrementis pituitosis vel humidis abundant, primæ omnium inficiuntur. Et si ulcus primum in peue sit, ex coitu fiat necesse est, à contactu partis affectæ. Deinde emunctoria inguinum, quia hæ partes agitatae incallescunt, vel à materia venenosa tanguntur. Si vero ob dormitionem, tunc cutis afficitur ob panni aut hominis venenosi contactum. His autem partes oris & pulmonum læduntur, qui inter cœnandum aut accubandum, & ore terram & venenatam aerem hauriunt, & veluti venenatum alterius spiritum

excipiunt. Quò fit, vt qui festinanter & sine osculo, auer-
 sòque capite coeunt, non tam facilè hoc modo corripiā-
 tur, neque illis pustulæ in fronte & occipite excitantur,
 quia non multa materia in eo loco abundat, & quia par-
 tes illæ excrementa tertiæ concoctionis, quæ morbum
 faciunt, faciliùs expellunt, quemadmodum videre est tē-
 pore sanitatis. Nam cùm sudamus, sudor ferè à frōte in-
 cipit, & nunquam aliquis sudat, quin circa caput soder,
 ob humiditatis excrementorūque copiam. Stateomata
 & exostoses (Gallicè, subros, Italicè, quies, vocantur) non
 nisi à materia viscida & crassa fieri contingit, vt dissectio
 eorum, qui mortui sunt, & tumorum præter naturam a-
 pertio, denique ipsa curatio ostēdit. Non me latet in mul-
 tis perpetes fieri, sed miliares, qui ex bilis & pituitæ ad-
 mixtione ortum habent, idque in corpore bilioso. Ne-
 que tandiu durarent herpetes, nisi illa pituitæ admixtio
 adesset. Fiunt etiam furfures, aut inæqualitates in cute, &
 pruritus. Quæ omnia, non minùs à pituita falsa fieri exi-
 stimandum est, quàm à bile. Quod nemo sana mēte ne-
 gabit. Quòd si vlcera fiant, non curantur, nisi corpore
 priùs euacuato, & hoc potissimùm per sudores. Quare si
 à materia calida & sicca morbus fuerit, hisce remediis
 potius foueretur, quàm curaretur. Nec verò minùs riden-
 di sũt, qui frigidum & siccum morbum esse statuunt.
 Nam hæc remedia sicciorē redderent, atque ideò ma-
 gis læderent. Et tamen, quæ sicca sunt, curant, vt lignum
 gaiaci, Schina, falsa parilla, argentum viuum, & eiusmo-
 di alia. Ergo nullo modo frigidus & siccus morbus est.
 Quòd dolor sit potius in externis, quàm in internis, in-
 ductione patet. Pericranium enim læditur, à quo dolores
 fiunt extensui, ita vt videantur pili sursum erigi. Circa
 sternum etiam, & in epomide, & in suris est dolor. Ostē-
 dit etiam id solutio, quòd non nisi sudore morbus solua-
 tur, aut frequenti & magna alui deiectione, quæ longo
 temporis tractu habitum corporis siccat, & inedia quæ
 tales humiditates absomit. Quare cum elephantiasi con-
 tenit, quia partes occupat externas. Sed in hoc differt,
 quòd Morbus Italicus à partibus externis, Elephas siue
 lepra à partib⁹ internis ortum habet. Et ad externas pro-
 greditur Elephas, ad internas verò repit Morbus Itali-

cus. Hoc etiam in pueris natis ex matre vel patre infecto ostenditur : hic enim morbus in partibus externis relucet ac apparet. Ego vidi puerum nasci totum coopertum pustulis morbis Italici. Hoc facit etiā, vt morbus sit contagiosus. Nam partes externæ, si externis obiectis apponantur, magis afficiuntur : vt qui carne sunt molliore & rariore cute, citius hoc morbo corripiuntur per contactum. Quare non mirum, si ophtalmia videndo acquiritur : scabies, & hic morbus contactu, quia cum in extremitate cutis existat, effluit aliquid, quod intro receptū, oculum inficit, sic carnem, iecur, & reliquum corpus. Argumento est, quia morbus Italicus, qui neque scabiem neque pustulas habet, sed dolores tantum, raro contactu illo contrahitur, nisi cum vlcus, vel scabies, vel postulæ ægrum infestant. Neque etiam post sudationem morbus hic, vt prius, infestat, neque ab aliis corripitur, nisi per contactum venereum. Qui excernunt excrementa pituitosa, satis declarant morbum esse frigidum. Neque aliquis contrarium docere potest, etiam si in quibusdam aliqua bile ostendant, vt herpes, aliqua sanguinem. Hoc enim euenit, quia morbus in corpore pleno bile factus sit, vel melancholico, vel sanguineo. Et hoc in principio. Nam morbus tandem corporum illorum temperiem immutat, & pituitosus morbus verè tunc fit & apparet.

Mediatè vel immediatè aliquis corripitur hoc morbo potest. Nam qui per contactum patitur, vel à nutrice, vel à parentibus, vel ab aliis accepit, vel per veneris contagionem. Et per contactum, vel cum nutrice, vel cum parentibus, vel cum aliis, mediatè. Non enim contingit videre aliquem tali morbo correptum, qui castè pudicèque vixerit, nisi qui cum infecto sit versatus. Quare neque vitio alimentorum, neque ab astrorum influxu, ortum habere potest hic morbus, sed ex India, in quo loco frequens est, & forsan familiaris ac proprius morbus, vt olim Carbo, in Gallia Narbonensi : Lepia, in Alexandria : Bronchocele, in montibus Sabaudia. Hanc luem veneream contagiosam esse nemo negare potest, nisi sensum & experientiam negare non veretur. Nam ex contactu venereo primùm fit & magna ex parte tunc à pudendis incipit. Fiunt enim extrà vicuscula, quæ quamuis parua

sint, dysepulotica tamen sunt, & curatu difficillima. Vel intus sit inflammatio, in glandulis parastatis, qua parte fuit semen cum pure. Ob id hoc aliqui appellât gonorrhœam. Si verò spuma, vel sanies aliqua, inguina contingat, vel cum hoc plus iusto mouetur, vel cum partes relesatæ internæ vel externæ sanguine trahunt, tunc bubones fiunt venerei. Pueri lac suggendo vitiosum ore malû contrahunt. Cum verò nutrices à pueris accipiunt, tunc in mammis primùm fiunt vlcera. Fit etiam hic morbus iis, qui post aliquem hoc infectum bibunt. Alij cû ægrotis dormiendo, hanc luem contrahunt: & tûc in cute tota apparet, & præsertim in ea parte, qua ægrotum tetigerunt. In principio fiunt papulæ & ichores, & poussinûm in inguinibus in iis, qui concubitu sibi morbum contraxerunt. In pituitoso, vel in eo, qui recidiuam patitur, dolores ac tumores frigidi & duri fiunt. In biliosis, vlcera *sacrotheia*. In habêtibus tenues humores, alopecia (de qua dicemus in fine huius tractatus) in aliquibus fissuræ manuum & pedum. Omnia hæc à pituita falsa fiunt. Sunt, quibus cuticula sola deperditur, quia humor serosus & falsus ob suam tenuitatem cutem penetrat, ac cuticulam abscedere facit, ita vt sicca decidat in fusta. Dicere verò, quòd morbus habeat occultam quandam naturam ac venenum, est confugere ad sacram illam diuinam anchoram. Non nego in quibusdam morbis proprietatem quandam inesse, in aliis idiosyncrismam. Sed in quibusdâ magis est euidens, quia magis familiaris. Quemadmodum phlegmone differt ab Erysipelate, febris tertiana à quartana & ephemera. In aliis minùs euidens, vt in epilepsia, suffocatione vteri, apoplexia, & etiam in hoc morbo. Cui si inest aliqua vis deleteria occulta, & in scabie quoque erit, quia scabies non minùs contagiosus est morbus, quàm Italica lues. Quòd si in scabie idem sit, etiam in herpete, erysipelate, & aliis morbis idem erit. Verùm in hoc morbo proprietatem & singularem quandam naturam concedamus. Corpus enim ita inficit, vt ossa dura emolliat, afficiâtque tumoribus & carie, nullo extrinsecus apparente vitio in cute. Dolores pituitæ motum sequuntur, vel serosorum humorum naturam. Quare non tam occultus est, vt sibi & aliis multi magni viri persua-

*Quomodo fiat
bubones ve-
neres.*

*Occulta pro-
prietas.*

*Scabies cõta-
giosa.*

*Huius morbi
proprietas.*

serunt. Et quia hoc crediderunt, remedia proprietate occulta curare, coacti fuerunt dicere. Quanquam rationem non minùs evidentem reddere possumus, quàm cur aqua maris scabiem curret, vel lixiuium siccet partem præhumidam, & quæ detergunt, vel per halitum digerunt, curent icterum. Indocti & imperiti est statim ac subinde ad sacram illam anchoram confugere. Sed hoc à plerisque ferè omnibus fit, vt leui negotio sese à multis difficultatibus extricent. Hoc autem tum faciendum, cum evidens causa nulla est. Tunc enim verisimile est à tota substantia, vel ex ea causa prouenire, vt cum dicimus thabaibarum, vel scammonium hunc vel illum humorem trahere cum delectu. Cuius rei rationem reddere nemo potest, nisi ob similitudinem substantiæ, vel quãdam sympathiam. Sed quòd argentum viuum, gaiacum, china, salsa parilla, & alia multa curent hanc affectionem, causa evidens est. Non occulta scilicet, quia morbo aduersantur, & siccãdo mouent sudores, & euacuant à partibus affectis humorem morbum facientem. Quòd postea mōstrabimus, si priùs de notis & curatione in vniuersum dixerimus.

Gaiacum.

Morbus hic syncerus est & nulli permixtus, cum partes externas occupat, nec offuscatur alio morbo euidèri, vel symptomate aliquo. Tunc manifestus est lippis & tōsoribus scilicet, cū vlcera in pudendo post coitū, & pustulæ in fronte & capite erumpūt. Quòd qui videt, morbū esse Italicū securè potest pronunciare, & præsertim si accidat ei, qui cum scrotis versatur. Quòd si virgini aut religioso accidat, dubitamus quodammodo, & talem morbum esse dicere veremur, sed fucatè pronunciamus calorem hepatis esse, cum fissuræ manuum, vel papulæ, vel alia exanthemata apparent. Item, si herpes appareant cum tali morbo, vel morbi dispositione, tunc morbo euidenti omnia appingimus, & sub manifesto alium occultamus, utpote Italicum, cum quo difficillimè dignoscitur, & sic tectus facilè latirat. Si in capite ac aliis partibus nihil mali extrà apparuerit, tunc multi negant se morbum pati, propterea quòd neque vlcera neque tumores habent in manibus aut aliis membris. Quare oportet hunc morbum diuidere in primum morbum & recidiuum: & rursum in primum, & secundum: & secundū in causas morbi.

& in corporis intemperaturas. Nam alius est, si ex contagio venereo immediatè factus vel mediatè fuerit. Alius in sanguineo, alius in bilioso, alius in melancholico, alius in recidiuam patiente: alius si renascatur, vel à nouo concubitu, vel quia imperfectè fuerit curatus.

De signis morbi Italici incipientis.

Deprehenditur morbus ex causis præcedentibus, & ex iis, quæ mox apparent, & quæ sequuntur. Si vir aut mulier vago concubitu vtatur, huius morbi suspicio habenda est. Si verò, qui nos adit & consult, morbum hunc sit passus, nobis suspicio augetur. Magis etiam, si in fronte papulæ carnosæ, vel in capite pustulæ, aut crustæ appareant sine dolore, & subito oboræ sint: aut si cum his signis vlcus in pudendo, vel intus, vel extrâ sentiatur humidum, curatu difficile, vel cum tumore, vel exuberantia carnis, vel gonorrhœa, quam vocant. Sunt enim hæc certissima morbi Italici signa & indicia, quæ ferè in sanguineis & biliosis apparent. Hinc etiam coniecturam facere licebit, si post concubitum nulla purgatione vsi fuerint, aut sanguinem sibi mitti non curauerint. Hoc enim solent facere, qui morbi huius suspicionem habent aliquam, vnde solent morbum incipientem curare, aut ita debilitant, vt non nisi post longum tempus seipsum extrâ prodere, aut profertè possit. Quare cum in aliquo aliquas notas morbi Italici videmus, debemus interrogare vtrum illa supradicta egerint, an aliquo morbo correpti fuerint ab eo tempore, qui quidem potuerit immutare & retardare morbum Italicum, vt febre tertiana, aut alia, in qua multi sudores erumpunt. Quòd si morbus sit in habitu corporis, & refrigeretur, tunc latitans morbus erumpet. Vt accidere vidi cuidam, qui morbum latitantem patiebatur, ex fissuris & crassitie volæ manuum & pedum conieci. Is dysenteria correptus fuit, qua curata grauissimo capitis dolore fuit diueratus, qui dolor nunquam sedari potuit, nisi inunctione argenti vini. Si qui dolores omoplatæ, clauicularum, & sterni, cum vel sine vlcere, & tumores illos duros in capite, vel brachiis, vel labiis, patiantur, præcesseritque exulceratio in mentula intrâ vel extrâ,

*Certissima
morbi gall.
signa.*

Cautio.

Historia.

extra, & bubones venerei, qui non profluxerint, sed retrocesserint, vel indurati sint, eos morbo Italico laborare certò & intrepidè, etiam si negent, affirmare possumus.

Que certò morbum Italicū indicant.

Si vlcus in aliqua parte ortum sit ei, qui aliquando morbum Italicum passus est, adhibita fuerint remedia conueniētissima, & non curetur, hūc in cachexiā ex morbo Italico incidisse certum est. Itaque in vnguento sublimatum vel argentum viuum addere oportet, vt vlcus curetur.

Cachexia ex morbo Italico.

Quòd si nō cesset ob id, verendum, ne in habitu corporis retineatur, ac tegatur aliqua morbi Italici lues. Quare

toti corpori adhibenda erunt remedia. Si corpus extenuetur, & ischiadicum dolorem patiatur, morbum Italicum esse censendum est, & remediis oportunis curare oportet. Si quis dolorem dentium frequenter sine carie,

cum Ischiadico dolore sentiat, vel cū dolore capitis, vel omoplatarum, vel sterni, & dolor magis noctu, quàm interdiu infestet, & post aliquam leuem calfactionem, tunc morbum Italicum certò pronunciare possumus. Si

quis areas habet circa trotaphitas, & in occipite, à morbo Italico, est vulgò dicta (*la Pelade*.) Quòd si barba cum superciliis decidat, magis etiam certum erit. Qui fissuras

manuum & pedum frequentes habent, à morbo Italico imperfectè curato ista sibi accidere credant. Siquis vn-

gues veluti leprosos habeat, hoc morbo Italico referat acceptum. Hæc autem affectio vulgò, ab vnguibus (*vn-*

glade) vocatur. Denique qui cuticulam manus sine priuritu mutant, hæc sciat morbi Italici esse sobolem, quæ vul-

gò (*la parallele*) dicitur. Hæc autem, quæ sequuntur, inter notas morbi Italici non obscuras licet agnoscere. Qui

hoc morbo corripiuntur, tristes sunt, & statim post contractum morbum in illis extinguatur venus & mentula

mollis & humida efficitur, dummodo non sit vlcus in interna vel externa eius parte. Nam vlcus solet priapismum siue distentionem prouocare, & aliquando ad ven-

nerem irritare, ob excrementa acia. Sternum dolet in hoc morbo, quæ vna est ex certissimis notis. Sentiant &

contractionem thoracis siue difficultate manifesta respirationis. Dolet etiam epomis & omoplata, quia mascul-

li tenues & membranosi sunt; atque etiam pars occipitis dolet.

*Quomodo vena
sectio non
competit.*

Morbus à plenitudine est: itaque euacuatione curabitur. Sed cum plenitudo possit esse coniuncta cum aliqua prava qualitate, morbo correptus non refrigerabitur, etiam si euacuetur per sanguinis missionem: quæ quidem conueniens erit, modò atas, regio, tempus & vires consentiant, & modò morbus sit in principio, & cum pustulis, scabie, vel vlceribus. Nam si dolores capitis & articularum diuexent ægrum, missio sanguinis tunc non competit, quia refrigerat, & refrigerando, morbum auget ac deteriorem reddit, latitantemque frequenter detegit. Quare cum summa animaduersione videndum est, an sanguis mitti debeat: Quòd si morbi magnitudo ac corporis vires, & temporis constitutio suadeat, primò excrementa alui & ventriculi euacuanda erunt, vel pilulis, vel bolo, vel syrupo. Pilulis, si alias formas remedium assumere non possit, vel si pituita euacuanda sit. Pilulæ erunt ex aloë tantum non lota, vel ex hyera, vel pilulis ante cibum, vel sabellis, & aliis quæ plus alës recipiunt. In omni morbo Italico inter omnes pilulas conuenientiores erunt pilulæ ex aloë. Nam sola aloë morbum curat ex siccando.

In principio morbi, & temperaturis calidioribus sic erit progrediendum. Si morbus initio est cum scabie, vel herpetibus, vel vlceribus, minoretur syrup. ros. solutiuo, quæ syrupus magis dicetur conuenire, & etiam in temperaturis calidioribus. Paretur ergo ut sequitur.

℥. syrup. ros. lax. ℥. ij. decoctionis mercur. ℥. iij. misce, capiat manè die præcedente miss. sanguinis, vel si quis malit cass. cum cathol. In forma boli poterit accire. Si morbus inueteratus & pituitosus magis sit, vel in corpore pituitoso, ea quæ cõponuntur ex sena. carthamo, & agarico, sunt efficaciora, vel ex diaphenico, vel indo maiore, cum aqua enulæ camp. vel beton. vel absynth. misceantur. Quare talibus, ut postea docebimus, erit vtendum. Sed nunc morbi incipientis curationem trado, & in pletorico, vel multum sanguineo. In crastinũ ergo minoratiui mittatur sanguis è vena basilica dextri brachij, nisi vlcus vel affectus in altera parte fuerit, altera illæsa, vel minùs affe-

*Vena sectio.
Syrupus.*

Et, Quātitas sit ℥. iij. vel iiij. primum: in crastinū verò ℥. vj. vel vij. si vires ferāt, rursus detrahātur. Hic affectus vt lassitudo, curandus est, in qua lassitudine Galenus iterat missionem sanguinis ad animi vsque deliquiū. Quòd nūc non censeo faciendum, sed quānū vires ferre poterunt. Si morbus sit adhuc in principio, & materia sāguini permixta, materiam illam ab habitu retrahere nō possumus nisi euacuatione magna. Quæ etiā ratio instituenda erit in iis, quibus sanguinē mittere nō licebit. Eos enim purgabimus multū & frequenter, apozematibus, & syrupis compositis ad serosos & pituitosos humores detergendos: quales sunt syrupus de fumaria cōpositus, syr. de epithimo, qui dantur cū sero lactis, si biliosus vel calidior fuerit, vel cum decoctione mercur. & borraginis, vel cū aqua absynthij, quæ in ista specie optima est, ac etiā pituitosa. Siccat enim, & adstrictionē deposuit separata aquea & aërea, ac ignea substantia à terrestri, vel fiat sic.

Syrupus ad serosa recemēta & aquea, & ad illa quæ satis sunt præparata à natura, & separata ab humoribus laudatis, qui quidem purgat, sed prius præscribendum est medicam. laxans, vtpote minoratiū ex suprā scriptis.

℥. cichor. endiuia, scariolæ, lupuli, fumiterræ, acetosæ, herbarum capil. ana. M. j. brassicæ marinæ M. ℞. (si sicca fuerit, ponatur ad ℥. iij.) prunorum, sebesten, passul. ficuum ana par. 20. anisi ℥. iij. semin. carthami, polypod. querc. ana ℥. iij. senæ orient. ℥. iij. si brassica sit, sin minus ℥. ℞. florum buglossi, borrag. ana p. j. anthos, & chamemeli ana p. ℞. (chamē nelum caput & partes relaxat, & dolores ventris, à sena & polypodio excitatos compescit, aut inhihet ne fiant) Sacchari q. s. fiat sy. quem Chamemeli
vis.
continuet per 5. dies. Priusquam autē præscribatur medicamentū laxans, cōsideretur euacuatio facta per syrupū, Quòd si non mouerit syrup. ob corporis constitutionem, ei adde syr. ros. lax. ℥. j. Et alternis diebus tunc vtatur, vel die præcedente medicamentū eradiciuū. Quòd si laxauerit quinq̄ies, sexies, vel pluries, cōsiderata corporis plenitudine, vel cacochymia medicamētū paretur ex cōfect. hamech, vel succo ros. vel electuario diacarthami. Vtile enim est corpus benè purgare. Quòd si non possit tolerare, frēquētius nō erit dandū medicamentū. Neque

tamen euacuationē per cutim tentare oportet, quin prius corpus sit mundatū à recrementis, ne fiat maior attractio, quā per cutim euacuari possit. Quod si fiat, vel non curabitur, vel recrudescet breui morbus, vel deterior red-detur. Noui ego multos, qui post inunctiones & diatas, dolores vel exostoses passi sunt, cum antea nihil tale passi essent, quia materia fuit attenuata, liquefacta, & ad partes externas attracta, non autem euacuata. Quare multum vel frequenter corpora illa vacuanda censeo in principio. Si verò minus licet tāto opere vacuare, post tres certē inunctiones exhibendum medicamentum, vt quæ liquata sunt, euacuentur. Medicamentum debile non potest vacuare ob sudationem, quæ extrā ad cutim euacuat materiā. Fortē verò medicamentum periculosum est, tum ob viriū imbecillitatem, tum quia frequenter materia per ventrē euacuatur. Quare neq; debile vt cassia, vel catholicon, neq; forte, vt prius dictū est, sed medium cōuenit, vt si detur confect. hamech ad 3. ij. cum aqua hordei & 3. ij. syr. ros. latini, vel si volumus naturā excitare, ventrem primū, deinceps partes inferiores inungemus vnguento, circa vmbilici regionem. Si vnguentis vtamur, vel decoctione gaiaci semel in hebdomada medicamentis purgantibus aluum mouemus. Purgato corpore materiam coniunctam, quæ in habitu corporis est, euacuare oportet. Euacuatur autē per masticatoria, si morbus firmatus sit in capite. Si in iuncturis, cucurbitulis, cum scarificatione. Si cum frequenti squalore, vel vlcenibus corporis, missione sanguinis è venis linguæ, si aliqua pars oris vlcera sit. De masticatoriis, quibus euacuandum sit, postea dicemus. Nunc de causa, quæ sanguini permixta est, nobis institutus est sermo. Euacuamus, quod in carne collectū est, sudore per cutim, tanquā per propinquiore & conuenientiore regionē. Sudor prouocatur vel externis auxiliis, vel internis. Verū alia sunt aliis efficaciora ad hunc morbū propulsandum, & curandum. Prouocabunt sudores balnea, stuphæ, emplastra, vnguenta. Verum balnea, quæ siccant digerendo citra adstrictionē,

Quibus modis euacuatur materia coniuncta.

Quæ & quomodo sudores prouocent.

longo vsu hanc affectionem curare possunt. At quæ ex aqua dulci fiunt, plus nocent sua humiditate, quā euacuando prodesse possunt. At sublimata in doloribus &

ulceribus: nitrosa in ulceribus & scabie: aluminosa in doloribus articulorum. Stupharum frequentior usus maxime proderit. Nam morbum debilem curare potest, sed longo tempore. Emplastra ex argento viuo eadem ratione curant, quàm vnguenta. Sed magis per insensibilem transpirationem, & siccando, quàm euacuando sudores. Quare in iis, quibus ob negotia sudare, & domi manere non licet, emplastra conueniunt sed in doloribus magis, quàm ad scabiem, vel ad tumores, & aliqua ostracosa vlcera. De emplastris dicemus suo loco, si prius de vnguentorum vtilitate, & eorumdem, diuersitate docuerimus.

De Vnguentis.

Vnguenta sunt ad materiæ educationem. Nam quæ solet morbum facere, euacuatur per poros cutis. Igitur vnguenta ex chalaisticis, areoticis, & epispasticis, & mouentibus sudores paranda sunt, si morbi dispositionem per totum habitum sparsam videamus. Quod si vel vlcus particulare, vel scabiem, vel herpetem, aut alium quendam morum curare voluerimus, nobis particulari remedio erit utendum. Solent enim illa particularia impedire sudorem, qui tamen necessarius est ad dispositionem vniuersalem: quæ quam primum emendanda venit. Deinde veniendum ad particulares cuiuslibet membri curationes, quæ (vt iam dictum est) vniuersalem & sudores impedire solent, vt quæ fiunt per cinnabrium factitiu ob sulphur, cerusam, acetum, oleum amygdalarum, quæ quidem solent vim argenti viui minuerre. Et illa particularia sunt. Est autem ad id maxime accommodata, axungia porci, quæ veluti basis & fundamentum horum vnguentorum est, quia relaxat, emollit, & argentum viuum excipit, si præparata sit, vt debet, scilicet non salita, non liquata, sed recens, vel sine sale seruata, à qua ablata sint mēorantæ, diligenter in mortario contusa, vt, melius misceatur. Liquefacta verò axungia, nunquam post liquefactionem bene coalescit, aut retinet argentum viuum. Axungia gallinæ, anseris, vrsi ponuntur, sed ob particularem affectum, & in parua quantitate, quia tam magna quantitas non reperitur. Quæ cum tenui sint partiū, minus retinent argentum viuum, & tantum in doloribus

poni debent. Butyrū his succedit, quod tamē multò magis, quàm prædictæ axungia, argentū viuum retinet. Veruntamen ad dolores & papulas præscribi solet, quia papulas magis & melius digerit, quàm aliud quoduis, & maiori quantitate, quàm axungia auferis, & aliæ similes poni non debet. Olea conueniunt rarefacientia & digerentia, vt chamæmelinum, liliorum, irinū, rutaceum, de spica, & similia, Ol. amygd. cōmune, sesaminū, anethinum, quia nimium humectant, non conueniunt nec valent. Sed in hac prima specie, quia corpus calidius est, oleo chamæmelino, & liliorū possumus uti, & magis vsurpari debēt. Quibus etiā adduntur aliquot vnciæ laurini, si scabies & papulæ ad sint, quia illas curāt emolliendo & digerendo. At in doloribus, oleū irinum, anethinū, cum laurino & de spica, in doloribus articulorum hæc valent. At in doloribus capitis propter odorem insignem minus valet hoc. Et si posuerimus, parū admodum erit ponendum, vt in extremo morbo. Terebinthina abietina, & aliæ liquidæ conueniunt, quia acopa sunt medicamenta, corpus calfaciunt, & humores euacuāt ac digerunt. Resina cocta & cera, ad inspissationem ponuntur, scilicet, cum pulueres non recipit vnguentum. Tunc etiam vnguento apponimus lithargirum, etiam si aliqua ex parte sudores supprimit. Non enim ponimus, nisi cum multis relaxantibus aliis, & magna argenti viui quantitate. Argentum viuum & axungia, vnguenta conficiunt. Sed quia illud nimium penetrat ac dissoluit, minori quantitate ponitur: tumque necessaria sunt ea, quæ superius adiunximus, & alia multa. Noui aliquos, qui solo argento viuo, exurgia porci, & cineribus curabant morbum Italicum, & paucissimis diebus. Verūm vidi etiam aliquos in tremorem incidisse ex intempestino argēti viui vsu. Itaque satius est remedia minus efficacia habere, ac longiori tempore curare, quàm periculosa exhibere, quia sat citò, si sat tutò. Non enim bonum est repente euacuare, vel replere, vel calfacere, vel refrigerare, eliquare, vel multa excrementa attrahere ad partem, per quam egredi non possunt. Hoc enim est periculosum, & plus lædit, quàm profit.

℞. axungia porci non saluæ, nec liquefactæ ℥. j. ol. chamæmel & irini ana ℥. iij. terebinth. & resina ana ℥. j.

cerae parum, argēti viui extincti in succo limonum ℥. iij. misce, fiat vnguentum. Et vngantur partes extremæ circa iuncturas, & emunctoria, & spinam: & sensim prouocetur sudor, cooperiendo, vel apponēdo lateres. Tegatur benè, ne ab aëre frigido tangatur, aut impediatur perspiratio, & euacuatio integra fiat. Vngatur semel pro prima vice, deinde bis deinde semel: & sic fiat, donec medicamēti vis ad partes internas penetrauerit. Conficietur hoc modo efficacissimum, quod nunquam me fefellit.

℥. Vnguēti martiati & aragon ana qr. j. axungia porci non salita, nec liquefacta ℥. j. ol. chamæm. aneth. an. ℥. j. ol. laurini ℥. ij. argenti viui ℥. v. resinae, terebinth. ana ℥. ij. misce, fiat vnguētum. quo vngatur, vt dictū est prius.

Si sint vlcera, & affectus sit cum multis papulis, & vlcusculis, tunc thus, mastix, iris, ærugo æris, & alia hoc modo miscebuntur.

℥. axungia porci ℥. j. butyri recentis, terebinth. lota in aqua vitæ ana ℥. ij. resinae & vnguēti martiati ana ℥. iij. argenti viui ℥. v. thuris, mastichis, iridis ana ℥. iij. viridis æris ℥. ii. ol. orini & laurini ana ℥. iij. lithargyri auri ℥. j. Misce, fiat linimentum, quo vtatur, vt prius. Si vero sint vlcera maiora & curatu difficilia, addantur vni parti vnguenti, quæ vlceri conueniunt ad deterfionem vel mundificationem carnis. Vel si sit dolorosum, & quoquo modo nō possit sigillari, fiat hoc modo.

℥. vnguenti præscripti qr. j. vng. apostolorum ℥. j. misce. Applicetur supra vlcus putridum & sordidum. Ad maiorem arrofionem faciendam, & vt quicquid est putridi, auferatur, necessum erit addere parum sublimati. Quod multum proderit, vbi vna vel duabus applicationibus vfi fuerimus, ne frequenter partem vexando, labefactemus, vel intemperiem calidam inducamus. Cum verò deterfum fuerit, & ad vlceris naturam reuocatum, tūc addemus vni parti vnguenti plus resinae, mastichis, thuris, aloës, farcolle, vel panacis, vel cerusæ, vel minii, vel plumbi, vel antimonii, semper ista augendo, & mercurii quāritatem minuendo. Sed de vlcerum curatione integrè suo loco dicemus. Redeamus ergo ad vniuersalem curandi rationem. Si scabies & herpes appareant, hic morbus esse videbitur potius, quàm aliquid aliud: & tale parandum est

vnguentū, quale sequitur: & sic vtendū, vt prius. Euacuatis igitur interni corporis serosis recrementis paretur tale vn.

℥. vng. enulati ℥. β. terebinth. lotæ in vino, vel succo fumarix ℥. iij. styracis, myrrhæ an. ℥. β. argēti viui extincti in succo limonum ℥. iij. ol. ros. antiqui completi, ol. irini ana ℥. ij. resinæ ℥. iij. lithargyri ℥. β. fiat vnguentum, cuius vni parti adde cinnabrii & cerusæ an. ℥. β. Sed hac parte non vtatur, nisi post tres primas inunctiones ac sudationes. Et vngantur manus & pedes hac vltima parte vnguenti. In herperibus cum scabie, fiat modo sequenti.

℥. succi lapatij acuti, & limonū ana ℥. ij. olei irini ℥. j. ol. tartari ℥. β. vnguenti martiati ℥. j. β. argēti viui ℥. v. cerusæ lotæ in aqua vitæ ℥. j. resinæ & terebint. an. ℥. iij. Argentum viuum extingatur cum succis, deinde incorporetur cum axungia, & fiat linimentum, quo linantur partes affectæ. Post aliquam morbi Italici castigationē, sunt addenda, quæ fortiter siccare possunt, vt alumē, sulphur, calchytis. Quæ quidem fortiter siccantia non erunt primum apponenda, quia illa sudores compescunt, & sic retinēdo morbi curationem impediunt, quāuis siccant. Cum enim adstringant, vim morbi altius impellūt, ac profundius delitescere ac herere faciunt per aliquod tempus. Deinde reuiuiscit & recrudescit, & quā prius, deterior redditur. Hæc sunt linimenta, quibus vti possumus in biliosis & sanguineis, in scabie, papulis & vlceribus. Istis omnibus vtile erit, si non fluat aluus, syrupum laxatiuum præscribere: vel apozema illud, quo initio vti sumus. Porro hæc euacuatio impedit effumationem ad os, à qua, vlcera oris & dētium sordes proueniunt: ab effumatione & sorde, vlcus: ab vlcere, pituitæ fluxus. Rarò autem eiusmodi effumatio sine vlcere accidit. Quare ad hæc, vel maiora vitanda, vtile erit purgare. De castigatione autem accidentium, suo loco dicemus. Vbi ergo vel fluxus ventris accidet, vel anhelitus foetidus emitteretur, tunc pituitam inflammari, certissimum est signum. Itaque cessandum erit ab vnctione, & mutanda lintamina erunt. Quibus verò ista non apparent, certò conicere licet non sufficientem esse argenti viui quantitatem, vel astringentia, aut obstruentia, aut emplastica addita fuisse vnguento, quæ vim medicamenti impediuerint, Itaque fortius erit reddendum, vel frequentius inun-

gendus æger, vt si semel inūgi consueuerit, bis inungatur. Inungantur etiam emunctoria. In quibus autem videmus paucam euacuationem factam fuisse per sudores, morbum fore contumacem certò præcognoscere possumus. Interdum non erit inutile purgare per os, si vires ferant, & vti decoctione gaiaci, vel echinæ simplici, si talis sit affectus, qui scabiem, vel tenuia vlcera habeat. At si contumacia sint, laxaria medicamenta erunt propinanda. Si verò dolores & tophi adsint, composita erunt adhibenda, quorum descriptiones, postea dabimus.

De morbo inueterato.

SI morbus fuerit inueteratus cum doloribus & tumoribus duris, tunc primùm distinguere oportet, an morbus sit cum corporis consumptione, an non: an dolores sint capitis sine tumoribus, an verò cum tumoribus: an denique sint cum ossis carie, an non. Et pro variis his modis, remedia varia erunt adhibenda. Si morbus est inueteratus, sciscitandum est ab egrotante, vsus ne sit aliquo remedio, an nō, vt intelligamus, quid fuerit in causa, cur minùs fuerit curatus. Quòd si ob vnguēti imbecillitatem curatus non fuerit, fortius erit exhibendum, quia fortius medicamentum expostulat huius morbi contumacia. Si ob defectum euacuationis, videndum, ne in eundem errorem incidam⁹. Cùm ergo inueteratus morbus frigidior sit & materia crassior, magis calefaciendum atque attenuandum, & fortius trahendum erit per assumpta, & admota. Primùm itaque fiat hoc modo minoratiuum ex diaphen. & cathol. vt pituitosa excrementa ventriculi & intestinorum purgentur, & incidentibus, vt medicamentum ad partes deducatur. Sic.

℞. cathol. & diaphen. ana ʒ. ii. cum sacch. fiat bolus. Vel dissolue cum aqua beronicę vel hyssopi, & fiat potus. Vel vtatur pilulis & hyera fortificatis agarico vel pilulis sine quibus, vel aureis in minori quantitate, scilicet, ad ʒ. β. vel ʒ. ij. Deinde vtatur syrupis incidentibus, qualis est syrupus de stæchade, de artemisia, cum melle scyllitico, vel anthosato. Alij verò syrupi non conueniunt, quia frigidi, vel humidi, vel quia corpus nō est fundum factidis. Quare syr. de fumar. ros. laxat. non conueniunt hoc tēpore vel

in hoc modo inueterato nisi approprientur cum decoctis. Decocta ergo fiant ex quibus talis syrupus paretur.

℞. decoctionis beton. calaminthæ, hyssopi ℥. j. β. syru. d. stæchade ℥. vj. aromaus. cum ℥. ij. diarrhodon, & fiat syrupus. Viatur in quinque matutinis. Vel sic.

℞. tyrapu de artemisia ℥. β. aqua. absynthij, hyssopi, cichor. bugloss. ana quartarium j. aromausetur cum ℥. j. aromat. ros. cap. in quatuor matutinis.

Tertio quoque die cap. tab. ℥. j. pilularum ex aloë, vel sabelliarum

Finitis syr. cap. medicamentum ex electuario de citro, vel diacarth. vel indi maior. vel in forma boli, vel in forma potionis.

℞. elect. de citro sol. ℥. iij. confect. hamech ℥. j. Dissoluantur in decoctione mercurialis: & cum ℥. j. syru. ros. laxat. fiat potio. Capiat mane, & in crastinum detur masticatorium ex pithro sequenti modo preparato.

℞. pithri cocti in oximel. ℥. j. mastice per tres dies manè expuendo. Post cuius assumptionem detur tab. j. elect. diagalangæ, & relinquatur æger per aliquot dies ad virium refocillationem. Post quod tempus & virium refocillationem utetur syrupo sequenti laxatio.

℞. radice elemj ℥. ij. galagæ maiorum ℥. j. herbarum capit. bugloss. borrag. cichor. ana M. β. beton. hyssopi, acetosæ sampsuchi ana M. j. anisi ℥. ii. polypodij, senæ ana ℥. iij. agar. ℥. j. florum anthos, stæchados, chamemeli, bugloss. borrag. ana p. j. fiat decoctio in aqua fontis & in aqua bugloss. & absynth. ℥. j. In collaturæ ℥. ii. dissolue syru. de fumar. compos. & syru. ros. laxat. ana ℥. iiii. mellis anthosati ℥. iiii. sacch. q. s. fiat syru. cuius media pars coquatur ad perfectionem, & seruetur vsui. Reliquam mediam partem, quæ erit medix decoctionis, capiat in quinque dosibus. Prima die cap. ℥. vj. manè: Secunda ℥. v. manè & ante coenam ℥. iiii & tantundem die sequenti. Quod si fatigeretur ob maiorem laxationem, quiescat per vnum diem post duas doses. vel capiat semel tantum in die.

Talis syrupus solus potest incipientem morbum curare, si bis in die assumptionem continuet, & magnam euacuationem ferre possit. Et plus prodest hic solus syrupus, quàm fortiores pilulæ, vel alia medicamenta & longis in-

teruallis assumpta, quia in illis interuallis viscera replētur recrementis, quæ attractionem materiæ habitus corporis impediunt. Vc. cum illa recrementa continuè euacuātur, vt manè communia. à prandio: secunda & hepate, tertia, potio matutina à vena magna, & quarta à ramis, sic curantur, quia euacuantur exquisitè. Ego curauì incipiētem morbum quinque diebus, similibus medicamentis. Si ergo facta fuerit insignis vacuatio, parca erit materia, quæ in cuti & carne remaneat. Quare illud remedium, quod sequetur, vehemēs non sit oportet. Nam mediocri vt necesse est, quia lōgius est securius. Corpora enim extenuata non possunt fortissima medicamēta ferre. Parabitur ergo vnguentum sequens, vtendum post excellētem syr. laxatiuum, quod erit pro vlceribus, scabie, doloribus cum corporis extenuatione à longo tempore.

℞. axung. porci non salitæ, neque liquatæ, butyri recētis, axūgię gallinę & anat. ana ℥. ii. ol. chamæm. & aneth. ana ℥. iii. ol. de spica ℥. β. argenti viui extincti in prædicta axungia ℥. vj. mastich. myrrhæ, iridis an. ℥. β. thereb. lotæ in aqua vitæ ℥. iii. resinæ & ceræ parum, fiat vnguentum. Vnguatur vt artis est, incipiēdo à iuncturis, deinde vnguatur spinæ inferior pars, postea tota spina cum emūctoriis. Ista autem debent fieri sine magna calefactione, vt sensim trahantur excrementa, fundantur, & euacuentur. Vnguentum ad dolores capitis, iūcturarum, & ad duros tumores, quod sedat dolorem materiam calefaciendo, liquando, euacuando per sudores, & per oris expurgationem.

℞. quat. vnguētorum calidorum ana qr. j. axung. porci ℔. j. ol. laurini, aneth. & irini an. ℥. ii. ol. de spica ℥. j. argenti viui ℥. vj. therebinth. lotæ in aqua vitæ ℥. ii. florum chamæm. leuissimè puluerisatorum, radicis iridis ana ℥. j. resinæ & ceræ ana ℥. ii. fiat vnguentum. Vngantur partes dolentes externæ, excepto capite. Incipiat ab inferioribus & emūctoriis inguinum, vt materia à capite diuertatur. Quo facto vnguatur spina & cervix, donec os calefactū sit, & spuat frequentius. Et in hac specie diutius purgetur per os. Si verò tumores adsint duri, hoc idem vnguentum valet, non quòd supra duros illos tumores ponatur, sed melius erit sequens ceratum apponere.

℞. Vnguenti præscripti ℔. β. euphorb. ℥. j. gummi he-

deræ ʒ. iij. ammoniaci, opopanacis, bdellij dissolutorum in ol. liliorum ana ʒ. j. styracis rubæ & calaminthæ an. ʒ. iij. aristol. longæ & rotundæ ana ʒ. ij. therebinth abietinæ ʒ. ij. ol. liliorum & laur. ana ʒ. β. argenti viui ʒ. ij. misce. Vngatur pars. Vel addendo ceræ multum, fiat ad formam ceroti, idque ut diutius supra partem hæreat. Vel si malueris emplastrum de ranis, id est, de vigo, adde argenti viui, euphorbij, ac iridis ana ʒ. j. Malaxentur cum therebinth. lota in aqua vitæ & applicetur. Aliud emplastrum ad tumores duros morbi Italici inueterati.

℞. Emplastri filij Zacariæ, & ceronei ana ʒ. iij. euphorb. ʒ. β. Malaxentur simul & fiat emplastrum.

Emplastra omnia ex gummi, idem efficient addito argento viuo.

Sunt autem isti tumores à pituita viscida & concreta, quæ non nisi calidis dissolui potest. Si os cariosum sit cute adhuc integra, primum cauterio aut nouacula, aut ruptorio aperienda cutis, ac detergendum os, tum auferendum quicquid in osse, vel circa os præter naturam est. Quibus peractis, cum volumus vlcus ad cicatricem ducere, tale parandum est linimentum.

℞. Axung. porci lb. β. quat. vng. calidorum ana gr. j. ol. irini & laurini ana ʒ. iij. ol. de spica ʒ. j. argenti viui ʒ. v. mastich. thuris, sarcocollæ, aristoloch. rot. ana ʒ. iij. opopanacis dissoluti in aqua vitæ ʒ. j. myrrhæ fl. β. resinæ pini ʒ. iij. misce, fiat linimentum quod est ad mouendum post mundificationem, & ossis reparationem. Eo ducebimus vlcus tumorum durorum morbi Italici inueterati ad cicatricem. Quod si velis ossis discissionem accelerare, potes uti supra partem, vnguento vel emplastro ad duritiem facto, quia euphorbium recipit, quod quidem desquammat ossa eadem die, ut ait Dioscor. Et optimum est. Vel huic vnguento adde euphorb. ʒ. j. vel vni parti vnguenti tantum, qua parte utatur in circuito partis affectæ, & supra partem. In hac specie vtilissimum est etiam uti dietera ex gaiaci decocto ad pituitæ resiccationem. Sunt qui ad dolores vng. parant ex decoctione herb. calidarum. Sic.

℞. Beton. marub. conizæ, absynth. calaminthæ, florum itæchad. rorisin. chamomeli. sampsuciana M. j.

Omnia hæc in vino albo antiquo decoquantur, & oleo. Deinde facta colliatura & expressione, ad inspissationem linimenti addantur therebinth. & ceræ pro ℥b. j. quart. j. Et axungia porci non salitæ ℥b. j. argenti viui in axung. precedente extincti ℥. v. misce. Si verò ad dolores paratur, vt diximus addemus euphorb. & staphisag. ana ℥. j. hermodactil. & aristoloch. ana ℥. ℞. Et fiat vnguentum. Alij myrrham, thus, sarcocollam, mastichen addunt si cum vlceribus sit morbus. In scabie verò & vlceribus alij vtuntur viridi æris, quod valde prædest, si post inunctiones aliquas apponatur, quia compescit sudores. Alij sal apponunt, quod in scabie & pruritu valet detergendo: Verùm minùs laudatur, quia sudores nimium impedit: Sed post sudationes addi debet, vt & sulphur, calchytis, & alia astringentia. Alij ex cineribus sarmentorum & argento viuo parant linimenta, & efficaciora sunt, sed minùs tuta. Sunt qui duo remedia simul adhibent, alij benè, alij malè. Qui benè, vtrique veluti conspirantia adhibent. Qui verò malè, inter se pugnantia. Conueniunt autem quæ sudores mouent siue intro assumpta, siue exterius admota. Externa sunt vnctiones & stuphæ, quæ quidem stuphæ præparant corpus ad sudationem, & ad humores trahēdos ad partem externam. Et satius est primum ingredi stuphas, deinde vt vnguento, quia apertis poris faciliùs penetrat vnguentum. Etiam in fine ingredi stuphas vtilissimum, quia attrahūt humores, & linimenti sordes auferunt.

Alij in principio dant decoctum gaiaci, & post aliquot dies linimentum applicant. Quod malum non est, in quibus frigidi sunt humores & in alto delitescētes, vt qui doloribus afficiuntur articulorum & capitis.

Alij in fine diætæ linimenta adhibent. Quod non fit tūtò, quia corpus redditum debile, non potest tam forte & insigne remedium ferre. Itaque satius est post primam à diætâ hebdomadam, vel ante diætâ vt vnguento. Deinde dum ob imbecillitatem, vel oborū affectionem delitescunt, in cubiculo decoctione gaiaci, in potu manè vt possunt, etiam si non prouocetur sudor. Sunt alij, qui alia duo adhibent remedia, & illa contraria, scilicet sudationem, & alui subductionem. Quæ duo simul & semel

fieri nec benè, nec facilè nec vtiliter possunt. Nā si multum sudet, non potest alius fluere. Si fluit alius, non potest sudare. Quare satius est vicissim, seu alternatim fieri. Poterit igitur sudare per tres vel quatuor dies: Quinta verò subducatur alius decoctione iam præscripta. Vel quotidie subducatur alius eadem decoctione, ut iam diximus, & non cogatur ad sudorē. Nam cum isti motus sint contrarij, simul fieri non debent, quia purgans medicamentum à circumferentia ad centrum trahit, sudor verò contrā. Utile autem erit post vsum vnguenti, quādo non fluet alius, uti medicamento purgante, scilicet post tres aut quatuor dies, ut quod dissolutum est inius aut commotum, expurgetur. Ista autem plurimum iuvant decoctiones, syrupi cientes sudorem, aquæ, ut aqua illa nostra theriacalis, quæ data potentissimè mouet sudores. Cuius præparatio, ne quid omittamus, à nobis nunc dabitur.

Aqua theriacalis prouocans sudores in morbo Italico inueterato, & curans dolores si detur cum aquis infra scriptis.

℞. Theriacæ veteris à nobis dispensatæ ℥. j. acetosæ M. iij. flor. chamæm. pulegij, graminis, card. benedicti ana M. ij. Temperentur omnia in vino a bo, & distillentur, & aqua feruetur vsui. De qua cap. 3. ij. cam 3. iij. aquæ acetosæ & buglosæ Hoc autem faciendum est, cum ingredietur lectum aut stupham. Hæc aqua curat dolores, si per se detur, vel cum decoctione milij solis, vel chinæ, vel bardanæ. Ego cum optimo successu curavi multos pueros, & senes, & debiles, hac aquæ theriacalis portione, vel addendo guttas aliquot decoctionis communis gaiaci. Nam propter tenuitatem citò penetrat, & extrā propellit. Hæc, cum aqua extinctionis auri omne vitium argenti viui emendat.

Est & alia ratio curandi morbum Italicum, & potissimum quādo cum doloribus fit. Et ea est ratio, quæ fit per decoctum rerum odoratarum. Cui quidem decocto addetur mel, & dabitur cum vino, ut materia incalescat, attenuetur, & expellatur. Fiétque sic.

Decoctum quod calefacit, attenuat, expellit materiam morbi Italici inueterati.

℞. Galangæ maior. & min. Macis cariophyll. cina-

mo. schænanthi, spicæ celticæ ana ℥. j. florum anthos, stachados, chamom. ana P. ij. fiat decoctio in vino albo: Et de hac decoctione cum melle fiat potio. Cap. singulis matutinis ℥. iiij. Et prouocetur sudor.

Ego curauī pauperem facta euacuatione aqua illa ablutionis aloës ad pilularum elephang. præparationem. Quam quidem aquam abiiciunt Pharmacopolæ. Et est aqua cisternæ, in qua decocta sunt odorata, & in qua abluitur aloë, & quia relinquitur in ea aliqua vis siccardi, quam desideramus ad morbi curationem, & præcipuè eius qui cum doloribus vel scabie infestat, hanc retinemus, & utimur. Fit etiam decoctum ex gaiaco, palma sancta, schina, falsa parilla. Sed primū coepit fieri ex magnis truncis gaiaci, & cortice: Deinde ventum est ad palmam sanctam, quæ materia eadem est. Et fiebat decoctum ex rasuræ gaiaci ℔. j. & ℥. iiij. corticis, cum ℔. 12. aquæ post infusionem 24. horarum.

Hoc facto rationales quidam Medici magnificè de se sentientes, aliquid addendum existimarunt, & addiderunt castigantia calorem & tenuitatem partium. Et id facere se affirmabant, ne corpus calidius redderetur. Sed hi, dum castigationis caloris curam habere se existimant, tantum abest, ut calorem castigent, ut omnino ipsum calorem impendant. Verum satius erat morbum curare cum leui aliqua noxa, quam non curare. Potest enim vitium amoto morbo emendari. Nam hi rationales, existimarunt lignum calidius esse, quam oporteat, & sit, decepti tenuitate partium. Præterea hi addebant endiuia, scariolam, lactucam, & alia similia, & sic præscribendo, impediabant sudores, atque adeo morbi curationem. Sunt & alij, qui non castigare nituntur, sed iuuare: Alij verò cuncta sudorem dant: Alij purgantia sudorifica præstantiora purtant, quia iuuant operationem medicamenti: alij verò addunt laxantia medicamenta, ut veratrum nigrum, non *Veratrum p-* siue multorum magno malo. Alij colocynthida, alij *se-* ricu. nam, agaricum, turbith, & alia laxantia. At hoc non est methodicè factum, velle & per aluū & per sudorē simul & semel euacuare. Quare satius erit vnā partē decoctionis accipere, & in illa purgantia dissoluere, & de illa dare tertio, vel quarto, vel quinto die, ut iā dictū fuit, vel quod-

tidie, & non prouocare sudorem. Quod vtile est in principio, quādo morbus externas partes non infecit adhuc, vel læsit. Fiant ergo decoctiones simplices & compositz. Simples ex simplici rasura ligni gaiaci, & aqua: sic.

℥. Rasuræ ligni gaiaci ℥. j. cort. eiusdem ℥. iij. fiat infusio in ℥. 12. aquæ, & decoctio ad consumptionē tertiz partis. Vtatur.

Fiat decoctio secunda ex eodem ligno, id est, ex residua primæ decoctionis, vt prius. Deinde addunt vinū, quod bonum est, aliquando tamen malum in doloribus externorum membrorum, & in duritiis, & aliis. Valet tamen illa vinosæ decoctio in doloribus capitis. Deinde facta est decoctio composita. Nam alij addiderunt multa, hoc modo præparantes.

℥. Ligni gaiaci ℥. j. rad. elenij. beniouini, santal. omnium, senæ orient. ana ℥. ij. herm. ℥. j. coloc. ℥. iij. fiat infusio, deinde decoctio. Cuius collaturæ adde mell. ℥. ij. fiat syrupus clarif. & aromat. cum ℥. ij. cinamomi. Quibus adde vini ℥. ij. Alij mediam partem addunt. Vel sic faciunt.

℥. Ligni gaiaci ℥. j. cort. eiusdem ℥. iij. polypod. querc. recentis. mummiæ, santal. carabæ, beniouini ana ℥. ij. senæ orient. quartar. j. fiat infusio in æquis partibus aquæ & vini: cui adde mellis ℥. ij. fiat syrup. arom. ℥. ij. cinamomi electi.

Decoctio, quæ hodie, sit efficacissima in aquis distillatis, quæ citò morbum curat, laxat potenter & siccatur.

℥. Rasuræ ligni gaiaci ℥. j. cort. eiusdem ℥. iij. agar. ℥. j. senæ orient. ℥. j. aloës quart. j. fiat decoctio in lb. vj. aq. bugl. & tantundem absynthij: Et fiat decoctio ad consumptionem quartæ partis. De cuius coll. capiat manè & serò ℥. vj. Multum laxat & siccatur, ob id curat potenter. Aloë & absynthiū quia potèter siccant, huic morbo multum profunt. Itaque iis qui dolores patiuntur, vtile est vti pilulis ex sola aloë. Sed quia in pilulis non possumus iustam quantitatem aloës apponere nec accipere, vtilius erit hyeram picram deuotare, vel quotidie, saltem ℥. iij. Infinitæ aliæ decoctiones parari possunt additis aliis, vt rad. cyclaminis, quia vrinas & sudores mouet, vel millio. solis, quod potenter siccatur, & sudores mouet.

In pauperibus vsus sum syr. sancti Ambrosij, qui ex decocto miliij paratur, & ramenti ligni ficuum. Non dubito rasuram buxi, quia sudores mouet, morbum curare posse. Sed quia dolorem capitis facit, & foetidior est, negligitur. Non defuerunt qui ramenta iuniperi vsurpanda censerent. In qua sententia erat Fraciscus Rex Galliarum, & Castellanus. Pugnaui nixus autoritate Diosc. qui ex antiquorum sententia ramenta iuniperi occidere dicit. Quam sententiam cum negarent esse apud Diosc. ostendi. postea requirebant cur semina iuniperi vsurparent in medicamentis, ramenta verò reiicienda censerent. Ego rationem sic reddidi. Compertum est obseruatione multa, partes multarum plantarum diuersas habere facultates, alias utiles, alias inutiles, vt patet de centauro minore, cuius flos vsurpatur & quotidie in vsu venit, radix verò prorsus negligitur & inutilis est. Sic de coriandro, cuius semen odoratum est, & in vsu medicum venit, herba autem foetida est, & planè venenosa. Itaque non mirum est si dixerimus fructum iuniperi alium succum magis coctum habere & alterius esse facultatis, alterius verò ipsum lignum. Semen iuniperi in decoctionibus gaiaci ponitur, quia sudores mouet, & digerit potenter, ac articulari dolori à morbo Italico, atque etiam in declinatione alterius morbi prodest. Quod de ligno demonstrari & probari non potest.

Sunt qui dum herbas humidas in principio addunt, medicamento vim corrumpunt. Inter laxantia medicamenta, sena maximè laudatur, quia suo sapore non est molesta, & minùs impedit sudores. Alia autem laxantia vel quia potentius trahunt, vel quia adstrictione seruant, minùs laudantur, vt rhab. polypod. quæ non nisi in declinatione debet dari. Rhabarb. & polypod. cum vino propinantur, cum dolores in articulis sentiuntur. Rhabarb. cum scabies, herpes, vlcera ægium infestât, assumi debet. Postea quàm autem ad sumenda venimus, non erit præter institutum de aliis remedijs quæ ad hunc morbum faciunt, aliquid in medium adferre, & de illis tractare. Sunt qui ligni substantiam in forma pulueris vel conditi administrant. Sed id parùm emolumenti ac adiuuenti adfert, quia ramenta illa sunt nomium crassarum partium,

atque adeo sudores mouere nequeant. Quare hunc modum curandi tanquam inutilem relinquimus.

Alij ad tophos, vel exostoses digerendas, doloris materiam absumendam in morbo antiquo aliud remedium vsurparunt, quod quibusdam profuit, nonnullis verò vitium in ventre reliquit, quod emendari non potuit. Vocatur autem illud remedium, pilulæ Barberoussæ. Vel similes paratæ ex cordialibus & laxantibus medicamentis, & argento viuo. Sed inter harum pilularum compositiones melior est hæc.

Pilulæ ad morbum antiquum, ad exostoses & tophos digerendos, doloris materiam absumendam: quæ Barberoussæ dicuntur.

℞. Rhab. & agar. ana ℥.ij. aloës ℥.j. argenti viui extingui in succo ros. ℥.iij. cina. ambræ ana ℥.j. myrrhæ mastich. ana ℥.j. Cum therebinth. excipiatur: Et fiant pilulæ 8. pro drachma. cap. ℥.j. pro prima dosi, deinde ℥.j. postremò ℥.ij. Pro diuitibus adde limaturæ auri, vel pannorum auri ℥.iij. Non desunt qui diagredium colocynt. & fortiora remedia, addi velint, & addant. Verum nouæ materiæ descensum nimium accelerant, sicq; corpus minus siccatur: Itaque parum iuuant. Sed quia timetur ne remaneant in corpore ob tam paruam quantitatem, idcirco ingrediuntur rhabarb. & agar. ad leuiter laxandum. Nam si tam paruam moriam in corpore traherent nihil aut parum iuuarent. Possunt & fieri pilulæ alio modo, vt sequitur.

℞. Ladani puri, hypocistidis ana. ℥.j. aloës ℥.j. ambræ, moschi ana ℥.j. argenti viui loti in vino ℥.ij. incorporentur simul cum syr. ros. laxatiuo, & fiant pil. cap. ℥.j. singulis matur. Verum hæ pilulæ non debent assumi nisi purgato corpore. Et qui vtentur, debent vti, donec aut venter laxetur liberalius (quod pro quantitate medicamenti fiet) aut in ore foetor aut calefactio appareat & sentiatur. Hæ pilulæ debent seruari, pieque in officinis præscribi ob calumniam: Quia etiam si post decem annos aliquo morbo corriperentur, qui hoc remedio vsi fuerint, huic impingerent ac imputarent. Quare Medicus ipse potest parare, ac paratas seruare, & quotidie propinare, aut quando necessum erit, idque ne argentum viuum cognoscant, quod non potest latere cuidam datum. At sublimatum dare ca-

nendam est, quia vrit vt præcipitatum . Sunt qui ob negotia non possunt domi rehdere, sed equitare, & ad negotia ire coguntur. Alij morbum detegere nolunt. Omnibus talibus pilulas dare oportebit. Atque etiam emplastris eos curare possumus, præmissis tamen ac priùs propinatis multis purgationibus, vt iam suprâ imperatû est. Illis autem fient emplastra magna ad formam lati scuti, vt omoplatas & sternum vsque ad lumbos integere possint, vel latissimæ fasciæ, quæ veluti zona, corpus cingant, ita tamen ne in anteriore parte emplastri materia ponatur, sed in lateribus, & parte postica. Possunt & fieri manilia, & carpis, & malleolis apponi. Sed multò melius erit, si emunctoriis apponantur dicta emplastra, & locis affectis: Sed emunctoriis primùm, deinde super tumores vel partes dolentes. Emplastra fiunt ex iis, quæ ex alto trahunt per sudorem, vel per insensilem transpirationem. Parari etiam possunt ex superscriptis vnguentis minuendo ol. quant. & addendo picis vel resinæ. q. suffic. Possunt etiam fieri ex omnibus emplastris digerentibus & malacticis, addendo argëti viui ℥.iiij. pro ℔.j. emplastri. Fieri etiam possunt emplastra ex emplastro de meliloto, oxicroceo, ceroneo Vel fiat hoc modo. Emplastrum pro his, qui ob negotia domi manere nequeûnt, vel nolunt omnibus morbum patefieri.

℞. massæ emplastri de meliloto, vel oxycroci ℔.℔. argenti viui ℥.ij. malaxentur cum therebinth. & ol. laurino, vel irino, vel rutaceo, vel de spica: & reducantur ad formam cerati. Est emplastrum paratum in officinis de Vigo nomine, vel de ranis, quod adhiberi potest. Verùm erit efficacius si dosis argenti viui augeatur, vt pote pro ℔.j. emplastri, ℥.j. addatur argenti viui. Conueniet hyeme, vel cùm fuerit tempus frigidum, & quando ossium fragmenta trahenda sunt. At si vlcera ostracea castiganda sunt, vel cicatrizâda, emplastro diuino, vel diacalcyth. addito argento viuo & cinnabrio citiùs curabûntur, quàm aliquo alio. Nam argentum viuum videtur esse antiphar-macum morbi Italici, tum ob siccandi vim, quam tantam habet, tum ob tenuitatem partium, & euacuationem quam facit potiùs quàm alia qualitate, vt postea declarabitur. Nam vt ex India morbus allatus est, sic etiam inde

remedia huius allata sunt, & multa, vt gaiacum, schina, falsa parilla. Quæ quidem ostendunt deum omnia summa prudentia composuisse, qui eo in loco, vbi morbus populariter grassabatur, ibi remedia quoque multa & cōuenientia præstò esse voluit, locique incolis diuinam remedium vim detexit. Verùm rei propositæ consentaneum videtur, vt de schina ac eius præparatione aliquid dicamus. Schina radix est cuiusdam iunci, similis fermè radici rhodiæ, nodosa, rara, pōderosa cū recens est, cum vetus, leuissima. Quæ quidem leuitas eam antiquatam & deteriore esse ostendit. Hæc schina ad colorem galangæ maioris accedere debet, si bona sit: viribus tamen differt. Nā est planè sine sapore, vnde dicta est à nōnullis apios. Quod nomē multos & Medicos & Pharmacopolas decipit, existimantes esse *apion* Diosc. quæ quidem viribus & forma differt & nominis impositione. Nam Diosc *apios* dicitur, quòd pyri agrestis formam referat: hæc autem, quòd nullo sapore prædita sit. At satius est eam schinam nominare, ne abutamur nomine. Cuius vsus talis est.

Præparatio rad. schina in diata morbi Italici.

RAdix schinæ diuidatur in taleolas, & decoquatur in aqua fontis, & ex illa aqua bibant ægri manè & serò. Decoqui debet ter. Et secunda ac iij. deco. cū minori quantitate aquæ debet fieri, quā prima, vel diutius coquenda, facta prius infusione per 12. horas. Est autē decoquenda sine fumo, & seruanda in loco calido. Præscriptio talis est.

℞. Radic. schinæ in taleolas diuisa ʒ. ij. aquæ fontis lib. 12. infundatur per 12. horas & decoquatur ad consumptionē tertiæ partis. Et de hac cap. tepidè manè, & cooperiatur: & sudet in lecto. Fiat & secūda deco. ex eadē rad. iam cocta: quæ prius siccetur oportet. Fiat & tertia eodem modo. Delicatis & iis, qui aliquibus aliis sunt vsi remediis sufficit ista etiam si addatur mel, vel saccharū, vel vinum. Si autem nullis remediis sint vsi, nec vsuri, illa sine melle, vino, & saccharo, vti debent, quia minùs nutrit & magis seccat. At hi possunt vti amygdalis pineis, prunis, & pane asso. Delicatis, & qui nullo alio remedio vtuntur, vel qui diu hoc volūt vti, cōceditur vsus auicularū tostarū. Si ve-

rò hi vrantur decocto gaiaci, quia magis nutrit, tenuante victu est vrendum, quia illud habet aliquem succum quo nutrit. Ob id diutius erit vtédū, & parcius viuédū, vt tota materia absumatur. Abstineant à carnibus & vino, vrantur pane puro fermentato & bene cocto: & regantur, hoc modo.

Facta prius purgatione vt sæpius dictū est, ægri accipiant bis in die decoctū schinæ, manè hora quarta, & serò hora tertia post meridiè, ad quant. ʒ. vj. Et sudet in lecto. De secūda autem decoctione bibant, quantum voluerint. Poterunt vti fructibus lenientibus aluum, passulis, ficubus, amygdalis, pineis, prunis coctis, pane bis cocto. In gaiaci verò diæta, nihil vltra. In diæta verò falsæ parillæ, vt schinæ, vsus auicularum multum tostatarum cōceditur serò vel manè. Abstineant à iusculis, aliisq;, nisi in die quo medicamēta assumuntur. At si æger imbecillior sit, semel in hebdomada capiat de syrupo laxatiuo iam præscripto, vel de opiatīs laxantibus sequētibus. Vel infunde ʒ. j. senæ. Et hæc in leui morbo. Et ca. manè. Et eo die nullo modo prouocet sudores. Opiata verò conficiatur sic. Opiata quæ poterit exhiberi qualibet hebdomada, dum fiet diæta.

R. Cathol. & confect. hamech ana partes æquales, quibus adde ʒ. ij. senæ orient. pro libra. cap. semel in hebdomada, vt dictum est. Et detur in forma boli, vel dissoluatur in parte decoctionis.

Ex falsa parilla eadem decoctio paratur, quæ ex schina, & eadem victus ratione vti oportet, vt dictū est, quia non nutrit, vt gaiacum. Quare conceditur caro auicularum assatarum: & eodem modo administratur, purgato iam exactè corpore, etiam semel in hebdomada assumendo medicamentum laxans, prouocando sudores cooper-turis vel calidis lateribus.

Si post vsum istorum remediorum aliqua remaneant vt erant prius, signum est aliquid esse quod impediat curationem, vt intemperiem alicuius partis, quam castigare oportet, idque cōtariis remediis. Vel si os est corruptum, vel vlcus adfit nondum satis detectum, illa omnia sensim castiganda erunt. Verum huic morbo quædam accidentiâ sæpè caeniunt, vt videlicet inter sudandum ex nimia ac repentina calfactione iuxta ignem, incidunt aliquando.

in animi deliquium. Qui quidem sunt subleuandi aëris frigidi inspiratione, & aspersione aquæ frigide cum pauco vino reuocandi. Quod si symptoma illud post multos sudores accadat, recreandi sunt pane immisso in vinum: & infectos vnguento pannos permutare optimū erit, vt resument vires. Quo symptomate sedato, sensim erunt rursus vngendi, vt curentur, At si fluxus ventris sequatur, sinendus, si vires ferre possint. Sin minùs, succo carnis, iusculis, panatella, hordeato reficere oportet, & leuiter adstringentibus assumptis mederi. Sed primum euacuanda materia cōmota. Quod si non tota euacuari possit, moderanda tamen est, & nō in totū relinquēda. Aliquando etiā dysenteria huic morbo superuenit, quā clysteribus detergentibus curare oportet, in quibus pinguedo hirci addēda erit, vel axūgia porci, si magna sit acrimonia. Axungia enim porci optima est ad resūdendam acrimoniā medicamenti inducētis dysenteriā. Theriaca recēs cū limatura auri, vel cum pannis auri curat dysenteriā mala qualitate castigata. Hæc dysenteria curanda est vt alia, assumendo scilicet rhab. myrobal. & hoc ad humoris euacuationem. Utendum etiam erit adstringentibus, detergentibus, & cicatricem inducētibus. Aliquando etiā fiunt vlcera in ore, quæ quidē in principio gargaris. detergentibus erunt detergentenda, deinde aqua forti tēperata aqua rosarū & plantaginis erunt tangenda: Postremò gargaris. adstringente, etiam fortiter siccante curāda. Sed vt ordine procedatur, sic erit faciendū. Primò gargarisma paranda ex decoctione hord. mundati, & syrupo de rosis siccis, hoc modo.

℞. Hord. integri p. ij. ros. p. ss. fiat decoctio, & in libra. j. coll. dissolue syr. violati (ob calorem & fœtorem) ℥. iij. fiat gargarisma, quod quidem refrigerabit, & nō adstringet multum. Si autem vlcera fuerint à principio, gargaris. ex adstringentibus parare oportet, ne pars affecta tam auidē materiam recipiat, fiat igitur sic.

℞. Foliorū oleæ, myrthi, lentisci an. M. j. plātag. M. ss. ros. p. ss. hord. p. ij. fiat decoctio ad lib. ij. in coll. dissolue vini malorum granat. ℥. ij. diamoron & syr. ros. laxatiui an ℥. j. Misce fiat gargarisma. Syrupus ros. laxatiuus abstergit. Magis adstringit & siccatur syr. de ros. siccis. Quare post detersionem, vel sufficientem exsiccationem ad-

stringentia fortiora addi debent. Vt cū vlcus siccandum est, efficacissimum erit hoc gargarisma.

℞. Pilosellæ M. ii. foliorū pyri sylvestris vel myrthi, vel mali cydonij, vel sumach, vel sorborū M. j. corr. mali grā. vel balaustiorum ℥. j. ros. p. j. fiat decoctio in aqua & vino albo: & in lib. iij. coll. dissol. mell. ros. col. syr. de ros. siccis ana ℥. iij. fiat gargaris. clarificatum, quia cortex mali granati denigrat linguā, & asperā reddit, huic adde aluminis ℥. i. & siccabit, vel aquæ fortis ℥. i. in ℥. iiii. Nota quod nūquam cessat defluxio donec vlcera integrè curata sint, & dētes deterfi. Nā illa lippitudo vel fuligo quæ expiratione fit, exulcerat linguā. Itaq; oportet aqua fortis confricare dentes, vt auferatur vis illa arrodendi vel putrefactiua. Hæc aqua detergit dētes & dealbat, & firmat. Fricatur dētes panno alligato specillo vel bacillo, & immisso in aquā illā, castigatā aqua ros. & plantag. Si vlcus perseveret, & inflāmatū appareat, oportet, tūdere linguæ venā, & cucurbit. cū scarificat. admouere ceruici: deinde gargarismis supradictis repellere, siccare, & cicatricē inducere. At quia aliquando peccat iecur, ad ei⁹ deterfionē & purgationem bonū erit vti syrupo sequēti, qui ægros vindicat à recidua, & aliis subuenientibus affectionibus. Syr. ad deterfionē & purgationē iecoris in iis qui exulcerationes, scabies, herpes, & alia cutis vitia patiuntur.

℞. Rad. lapathi acuti, acetosæ & buglos. borrag. endiuæ, cichor. scariolæ, ceterach, polirrici, adianthi, agrimo. ana M. j. passul. prun. sebest. ana num. 20. anisi ℥. ii. quatuor semin. frig. maiorū ana ℥. i. fenæ orient. & polypod. querc. ana ℥. iiii. tamarind. ℥. ii. myrob. citrin. chebul. ind. confic. in succo ros. ana ℥. i. florū cord. ana p. i. fiat decoctio in decoctione gaiaci, aquæ bug. & absynth. an. lib. i. Et in lib. i. β. vel ii. dissol. syr. ros. lax. ℥. vi. rhab. electi tenuiss. pul. & in panno ligati ℥. i. arom. cū ℥. iiii. cinamomi, & cap. ℥. vi. bis in hebdomada. Duobus diebus sequentibus ad refocillationem virium fiat talis opiata.

℞. Conf. florū cichor. & bugl. an. ℥. i. conf. capil. ℥. β. pul. diamarg. frigi. ℥. iiii. rasuræ eboris & limaturæ aurī ana ℥. β. triasant. & diarrhodi abb. ana ℥. i. Cum syr. cōferuat. corticis citri, fiat opiata. cap. ad quantitatem auellanæ superbibēdo parum aquæ cichor. & absynth. Si verò

articulorum dolores, & tophos, vel tumores duros passi sint, aut etiam patiantur, hoc modo, fiat syrup.

℞. Elenij ℥. j. galangæ maioris & schinæ an. ℥. β. betonicæ, absynth. menthæ, marrubij an. M. β. herbarū capit. cicchor. & bugl. an. M. j. passul. dactyl. mūd. an. N. 20. anisi ℥. iij. polypop. querc. ℥. β. fenē orient. quart. j. sem. carthami ℥. ij. turbith ℥. j. agar. ℥. 3. florū anthos, stachad. ana. p. j. cortic. citri ℥. β. fiat decoctio. Et in ℥. iij. colaturæ dissol. mell. ros. & syrup. ros. laxat. ana ℥. vj. sacchari q. suffic. fiat syrupus aromat. cum ℥. ij. diagalangæ. Et cap. duobus diebus sequentibus continuis ℥. vj. semel in hebdomada per mensem: postea bis in mense: deinde semel. Accedente hyeme capiat bis in hebdomada vt in principio. Vel si malit, vtatur pilulis ex aloë si curatus sit: Sin minus, pilulis ex hydragyro, vt supra imperatum est. Pilulæ quæ poterunt accipi loco syrupi superscripti, vel loco pilularum ex aloë.

℞. aloës ℥. j. galang. myrrhæ, agarie. salis gēmæ ana ℥. j. succi absynth ℥. j. β. & cum aqua absynth. fiat pilulæ. Cap. manē in exitu lecti ℥. j. bis vel ter in hebdomada. Et si nō sit benē curatus, vel timeat recidiuā, vtatur theriaca, vel mythrīd. vel aur. alexandr. Et hoc in crastinū syrupi vel pilularū, bis in mēse. Vel fiat talis opiata, quæ poterit. accipi loco theriaces, vel mythrīd. vel aur. alexandr.

℞. conf. anthos, stach. & cort. citri ana ℥. j. confect. arom. ros. ℥. β. pul. diamoschi vel diābæ ℥. iij. Cum syr. de stach. fiat opiata. Cap. manē ad quātitatem auellanæ, superbibendo aquæ absynth. parum.

Aliquando fissuræ in manibus apparent, quæ argumēto sunt morbum non esse curatum. Itaque reperenda erit inunctio, qua parte sunt fissuræ manuum. Quod si nō curentur, etiam vniuersali purgatione facta, possumus hoc modo tentare curationem.

Linimenta, unguenta, & decoctiones, quæ possunt fieri post vniuersalem purgationem, & vniunctionem vniuersalem: & hoc in fissuris manuum nō curatis à morbo Italico.

℞. Sublimati ℥. iij. aluminis ℥. i. albuminum ouorum fortiter agitatorum quantum suffic. Applicentur supra partem affectam. Vel sic.

℥. Vnguenti enulati ℥. ii. j. argenti viui ℥. j. sublimati ℥. j. misce, vnguantur manus. Vel sic.

℥. aq. parietar. chelidon. maior. plantag. ana ℥. ii. j. sublimati ℥. iii. j. calchytidis & aluminis ana ℥. j. Decoquantur leuiter. Et serò cùm ibit dormitum, fricentur & abluantur partes tantùm crustaræ, & quæ in circuitu sunt. Hunc affectum aliqui salfurati, aliqui phlegma falsum vocant; & hoc à materia, quam sudant, creduntque hanc materiam morbum committere. Sed scissura est affectus partis internæ manuum, & pedum. Itaque oportet proprium esse morbum, vel ob exactam partium illatum temperaturam, vel potius ob tendonem, vel musculum illum latum qui constituit manuū pedumque plantam sensilem & mollem. Aliquando herpes in facie & aliis partibus eueniunt, & curantur remediis herpetibus aptis, & sublimatum vel argentum viuum addatur cum aquis acetosæ, parietar. vel plantag. Quibus aquis adde sublimati decocti cum aqua forti ℥. j. in qua ponendum est argentum viuum. Vel tale fiat linimentum.

℥. resinæ pini ℥. j. cerusæ ℥. ℔ argenti viui ℥. ii. j. succi citri, & lapathi acuti ana ℥. j. ℔ incorporentur simul & fiat linimentū, quo linatur pars. Sic herpes curatur, nec amplius redeūt. Efficacius erit, si ℥. i. sublimati addatur. Sed quia calfacit, molestiam adfert. Aqua qua extinctum est sublimatū, quod ad fucum paratur, etiam curat herpes, vel alumen, maximè si vstum albumine oui exceptum sit, cum succo aranciorum vel citri, etiamsi non præcesserit sudatio, quemadmodum aloë dissoluta in oxymelite scyllitico. Aliquādo fit alopecia sine dolore articulorum aut capitis. Sed si aliquando accidat cum dolore, certissimum est signum morbi Italici. Fit etiam sine magnis vlceribus, quia humor serosus est sub cute arrodens pilos. Cognitio alopeciæ est, cùm non solum pilorum deperditio sit in superciliis, vt in lepra, sed in mento, ac etiam in capite sunt areæ: quæ si in occipite, vel in lateribus fiant, hoc demonstrat eas esse à solo morbo Italico. Nam hæ partes caluitio & casui capillorum ab aliis causis resistūt, ob carni humiditatem. Retinemus alopeciam abluendo partes affectas lacte. Quæ potius curatur vnguento, quàm diata. Quare hunc in modum cura erit ag-

gredienda. Purgetur frequenter & fortiter, primùm scilicet minoratiuo, deinde apozemate ex herbis quæ purgāt aquas, & serosa recrementa siue ichores, vt syr. ro. laxatiuo cum decoctione mercurialis, ciclæ, brassicæ marinæ, senæ, oriēt. Deinde cōfest hamech. electuatio de succo vt sequitur. Minoratiuum pro alopecia à morbo Ita ico.

℞. syrup. ros. laxatiui ℥. ii. decoctionis mercurialis & ciclæ ℥. iiii. fiat minorat. cap. manè. Apozema pro alopecia à morbo Italico.

℞. herbarum capillarium abrot. ciclæ, agrimo. fumi terræ, lapatii acuti, acetosæ. ana M. i. brassicæ mer. senæ orient. semin. carth. & polypod. querc. ana ℥. ii j. anisi ℥. iij. florum anthos, bugloss. borrag. ana p. j. fiat decoctio. Et in ℥. i. β. dissolue syr. de fumar. compos. ℥. vi. misce, cap. in quatuor matutinis. Potest dari cum decoctione simplici gaiaci, & vti per quinque dies manè. Quibus finitis cap. sequens medicamentum eradicatiuum.

℞. confect. hamech ℥. iii. electuarii de succo ros. ℥. i. syrup. ros. ℥. i. aquæ borraginis, & capil. ven. ana ℥. ii. misce, capiat. Quod si non satis medicamētum hoc euacuauerit, rursus accipiendum erit de apozemate, addendo syr. ros. laxatiui tātam quantitatē quam apposuius syrupi de fumo terræ. Et cap. bis in hebdomada, manè ℥. iiii. serò ℥. vi. Internis partibus purgatis quicquid in habitu corporis per sudores euacuare poterimus, hoc sequente vnguento.

℞. pinguedinis vrsi ℥. iiii. ol. de abrotono ℥. iii. vnguenti martiati ℥. ii. argenti viui ℥. iiii. myrihæ, thuris olibani ana ℥. β. cineris abrotoni, & pellis talparum ana ℥. iii. resinæ, & terebinthinæ lotæ in aqua decoctionis abrotoni ℥. iii. cææ parū fiat vnguentum, quo vnguantur primùm partes inferiores cum brachiis & spina: deinde superiores, ac etiam eæ in quibus nulli sunt pili, addendo in fine vunctionis in residuo vnguenti quod sequitur.

℞. ladani depurati ℥. i. cineris pellis vrsi, & pilorum mulieris vel viri ana ℥. ii. mellis ℥. i. fricetur pars affecta manè & serò, ac vngatur, deinde cooperiatur. Post vnguentum fiat lixiuium, quo abluentur partes tentatæ alopecia, hoc modo.

℥. cineris abrotoni ℥. iiii. cineris absynth. ℥. ii. cineris talpæ, & pellis vrsi ana ℥. i. aquæ ℥b. iiii. fiat lixiuum, in quo decoquantur herbæ sequentes.

℥. herbarū capill. abrotoni, beton. saluix, pulegii, ana M. i. Et cum decoctione abluantur partes. Et si talpa reperiatur in illa regione, erit decoquenda, & pars leuiter confricanda. Aliquando etiam fit dolor capitis à morbo Italico: & hoc euenit quando materia pituitosa vel serosa & putrescens est: & tūc dolorem in parte anteriore capitis, & circa tempora & aures, & maximè cum quadam grauitate facit. Aliquando is dolor in internis partibus est, aliquando in externis. At quando in externis est, & sentitur extra caluariam, nec oculorum nec aurium dolore eos vexat. Et aliquando in hoc dolore alopecia apparet, & hoc in aliqua parte capitis, & sæpissimè in lateribus, tūcque est certissimum morbi Italici argumentum. At internus externo, & nocte magis afficit, quàm interdiu, ac magis in mutatione Austrina ad Borealem, & à Boreali ad Austrinam, quàm alio tempore. Et in palpebris dolor sentitur grauis, ita vt pili videantur sursum erigi. Verū aliquando recens est, aliquādo antiquus. Si recens sit, sine tumore sit, qui & si aperiatur, nulla sanies aut materia apparet. Et hoc est quia incipit distendere pericraniū à cranio. Alia quoq; signa morbi Italici præcessisse oportet. Vt si diurnus fuerit, & tumore faciat, verèdū de abscessu ossis & carie. In aliquib' primum incipiūt apparere tumores ob vsum vnguentorum multorū, quæ quidem potuerunt humorem tenuare, & in vapore mutare, sed non resoluerè: aut etiam quia æger ante perfectā curationem se aëri frigido cōmisit, vnde relicta fuit materia sub cute, quæ pericraneum distendendo dolorem facit. Aliquando etiā cum dolore capitis sentitur dolor in acromio, sterno, ceruice, & iuncturis extremitatum, nulla tamen apparète exulceratione vel scabie. Et ob eam causam multi putant dolotem hunc à morbo Italico, nec procedere nec oriri. Et leuis calfactio hunc dolorem mouet ac exagitat, magnus verò calor mitigat: quemadmodum videre est de cibo assumpto qui cum euidenter sedat ac mitigat, etiam si per consensum non fiat dolor. Hic aliquando primariū affectus est, id est, accidit in

recēti morbo, aliquādo ex recidua. Ad cuius curationem iniiciendus est primū clyster p̄scriptus in dolore capitis à pituita: deinde exhibendæ pilulæ stomachicæ, vel de hyera cum agarico & sale gemmæ. Postea coquatur materia cum syrupo de stæch. & melle ros. vel anthosato, vel scyllit dissolutus in aq. beton. melissæ, hyssopi, vel in decoctione herb. capill. vel gaiaci. Et capiat in quatuor matutinis. Quibus finitis purgetur potenter pilulis euacuantibus pituitam, vt cocchiis & de sarcocolla, de agar. ac aliis similibus, vel electuario diacarthami, vel de citro solut. vel indo maio. vel diaphæn. vt de dolore capitis à pituita monstratum est. Facta euacuatione p̄scribatur masticatorium ex pyrethro, quo vtatur per spatium quatuor aut quinque dierū manè & serò. Post vsum verò masticatorii exhibeatur theriaca antiqua, superbibendo parū aquæ vitæ, vel parum decoctionis gaiaci. Vel detur aqua theriacalis prouocans sudores, quæ quidem aqua patabitur sic.

Aqua theriacalis pro dolore capitis à morbo Italico.

R. Theriacæ antiquæ ℥. ss. rad. elenij schinæ, ana ℥. iij. cyclam. ℥. vj. ligni gaiaci, & corticis eiusdem maceratorum per diem in vino albo ℥. ij. Ponantur omnia in vase vitreo, & distillentur vt solet distillari aqua vitæ. Cap. pro dosi ab ℥. ij. ad ℥. iij. At si sit corpore multum pituitoso ac obæto, neque facile sudet, vtatur decocto sequenti.

℥. rad. elenij ℥. ij. polypod. quer. ℥. iij. ebuli ℥. ij. rasuræ ligni indici ℥. j. follicul. senæ ℥. ss. Macerentur maceranda, & decoquantur in ℥. x. aquæ ad cōsumptionem tertiæ partis. In fine iniicere senā, & ℥. ij. sem. colocynth. mell. ℥. ij. fiat syrup. arom. cum ℥. ss. cianā. vel zinz. Cap. manè & serò ℥. iij. Et non prouocet sudorem. At pro iambecillibus, fiat sine colocynthi. Vtatur per octo dies, donec dolor sedatus fuerit vel mitigatus.

Super caput apponantur p̄sidiâ topica descripta cap. de dolore cap. à pituita. Si autem sit pauper, nec tãtam impensam ferre possit, aut ob sua negotia non possit retineri domi, vtatur sequenti vnguento.

℥. Vnguenti martiani, & aragon ana ℥. iij. euphorb. ℥. j. argēti viui ℥. iij. (extinguatur in ℥. ss. axung. porci) ol. chamæm. & rurar. ana ss. therebinth. lotæ in aqua vitæ ℥. ij. ceræ parū, fiat vnguentum. Vngantur primū partes

dorsi, deinde ceruicis, postremò iuncturæ extremitatum.

Quòd si hisce remediis dolor sedatus nō fuerit, vt funditus auferatur, fiat sequens emplastrum.

℞. Emplastri diuini ℥. iij. vnguenti de vigo ℥. iii. euphorb. ℥. β. argenti viui ℥. ii. malaxetur cum ol. rutaceo & fiat emplastrū. Apponatur supra caput pilis prius abrais. Quòd si multa alia remedia præcesserint, oportet primū talia emplastra partibus remotis adnouere, deinde capiti.

Multi in curatione huius morbi Italici vniuersali medicamenta frigida adhibent magno errore, quia hæc frigida humores refrigerant & incrassant.

Aliquando accidit etiam vlcus narium, quod difficillimè curatur. Et vt huic possimus mederi, sicut & reliquis accidentibus, hinc apposuius exemplum tale.

Ad vlcus narium à morbo Italico, quod non potuerat curari neque à Medicis Italiae, neq; ab aulicis, neque à cæteris Monspelienfibus.

Curatio vlcus narium à morbo Italico.

℞. cortic. thuris, sang. draco. ana ℥. j. cort. mali gran. ℥. iii. gummi tragac. leuiter assi ℥. j. β. fiat pulvis tenui qui immitratur naribus cum tenta, addita mucagine sequenti.

℞. ichthiocolle ℥. β. calcis viuæ nouies lotæ in aqua cisternæ, deinde cum aqua plantag. ℥. j. fiat mucilago.

℞. cort. thuris, mastiches, olibani, myrhæ, styracis, gummi iuniperi ana ℥. β. ros. rub. santal. omnium ana ℥. ii. auripigmenti rubei ℥. iii. marchasitæ, id est, lapidis pyritæ ℥. ii. cū mucilag. gummi tragac. fiant troch. quibus suffumigentur cooperimenta capitis, addēdo balaust. & spōgiæ bedegar. ana ℥. iii.

Troch. ad suffumig.

℞. cortic. mali gran. ℥. j. gallas num. x. plantag. caudæ equinæ, polygoni maris, herniariæ ana M. j. herbæ tetrahit. M. β. fiat decoctio in aqua ferrata, de qua abluantur partes affectæ. Deinde apponatur pulvis cum mucagine præscripta.

Reiteretur fumigium prius ordinatum addendo cinabarii ℥. iii. Et formentur trochisci cum therebinth. Et suffumigentur vt prius.

Hic omisimus omnia alia, quæ illi & in Italia, & in Gallia præscripta fuerint, tūm propter multitudinem præscriptionum, tūm quia ab eis nō fuerat curatus. Hæc sunt accidētia quæ ferè solent euenire in morbo Italico, quibus

debetur curatio. Nunc ad suffumigia veniendum, quibus etiā solent vti in hoc morbo. In curatione dolorū à morbo Italico vtimur suffumigio, & ad curationē vlcerū humidorum, quæ difficile consolidātur, vel etiam cū vlceris consolidationem accelerare volumus: vt ego feci in quodam nobili, qui per sex mēses Lugduni à Medicis & Chyrgis tractatus fuerat, neque tamen vlla diēta, vllōue medicamento curari potuerat. Ego verò quatuor diebus curavi eius vlcus, ita vt priusquā perueniret domum suā, quæ quatuor dierum itinere distabat, integrè curatus sit.

Hoc remedium (scilicet fumigium) desiderat vires robustas, quia forte est, & periculosum. Itaque in præhumidis & fortioribus eo est vtendum. At debilioribus, & qui multa alia remedia frustra sunt experti, quod fit in lecto, fumigium optimum erit, vt nūc ostendam. Purgato corpore diligenter iterum atque iterum, vtendum erit masticatoriis per aliquot dies, modò non sit vlcus in ore. (Nam tunc errhinis, non masticatoriis est vtēdum) deinde suffumigio manē vel serò in lecto, cuius fumum per canalem, dum accensum cremabitur, ducet. Tale autē erit, quod sudorem prouocabit. Ponantur carbones accensi in olla, & in eadem superiniiciatur fumigium super carbones, & cooperiatur operculo, à quo fistula deducatur in interiorem partem lecti. Quòd si æger nō possit ferre odorem, exerat licet caput extra lectum, modò ceruix exactè pānis & linteis circumdetur & obuoluatur, vt fumo per superiorem partem nullus pateat exitus. Hęc autem sūt in debilibus, & iis qui cubiculum calidum, & paulionem (vt vocant) commodum habere nō possunt. Fit autem paulio ex linteis simul ligatis, & ex alto dependētibus, & vndiquaque ægrum inuoluentibus, in quo sedet æger ad sudandum: & imponitur fumigiū super multos carbones, vt aer sub paulione inclusus calefiat multum, atque adeo madore suffumigij infectus, sudores alliciat, sicque corpus siccet. Si verò odorem ferre nequeat, extra paulionem caput teneat, & paulò post lecto impositus egregiè sudet. Reiteretur suffumigium pro viribus ægrorantis, & morbi contumacia, donec fiat excretio per os. Quòd si ob imbecillitatem continuè vsum ferre non possit æger, vtatur ex interuallis, vt per tres dies, deinde quiescat per quatuor vel plu

res, deinde ad idem redeat suffumigium.

Interim verò vtatur optima victus ratione attenuante, & leuiter exsiccante, aut saltem non multum humectate. Alimenta sint laudata, & quæ faciliè concoquantur. Et abstineant à vino. Cum hoc suffumigio vtentur, sit illis vini loco hydromel, vel decoctum secundum gaiaci. Nam vini potio eo tempore vnâ cum argento viuo facit paraly-
Victus ratio.
Obserua.

Suffumigia vim habet à cinnabrio, ob argentum viuū. Quare oportet illud quantitate superare alia. Sed adduntur aliqua, quæ ad odoris castigationem faciunt, alia verò ad curationem morbi, alia denique ad excipiēda medicamenta. Sed illud à me semper obseruatum est, quod lib. de medicamentorum quant. & lib. de formis remed. à nobis monstratum est, vt scilicet ea vsurpentur, quæ ob multas rationes vsurpari debent, vt si fieri possit, forma remedij pluribus nominibus iuuēt. Vt exempli gratia. Cinnabrio sunt addenda aliqua quæ odorem castigent, non cinamomum, non moschum, non muscum arborum, non hypocist. non ladanum, quia etiam si sunt odorata, sunt tamen adstringētia, & actionem præcipuam retardarent, vel impedirent sudorem: Sed sunt vsurpanda odorata, quæ sudores mouent, vt beniouim, styrax, calamita & liquida. Si ergo scopus sit procurare sudores pro doloribus sedādis, sufficiunt supradicta cum cinnabrio, sic.

℥. Cinnabrij ℥. j. styrac. rub. & calamitæ, nucis mosc. ana ℥. iii. beniouin ℥. β. Excipe therebinthina & fiāt trochi-
Forma suffumigij ad mouend. sudores.
 sci ℥. ii. quibus vtatur vt diximus. Therebinthinā præscribimus, quia confert ad dolores sedandos, & ad faciēdum multum fumum. Quod si ex aridis fieret, pinguedo vel oleum addenda essent, vt fumum facerent. Ob id lachrymæ & quæ fuliginem excitant, sunt materia famigiorum.

Si ad vlcera curanda fumigium parare voluerimus, parabimus ex iis, & aliis vlcera detergentibus & siccantibus, qualia sunt myrrha, mastix, olibanum, opoponax, gummi ladani, ligna pingua quæ resinam fundunt, vt lignum

aloës, ramēta iuniperi, cortex pini, macis, nucis moschatae. Sunt alia quæ arida sunt, vt fantala, & illa minùs probantur, quemadmodum neque theriacā & similia istis remediis addi bonum putamus (vt neque vnguentis admisceri, quemadmodum ineptè quidam fecerūt) quia neque materia apta est ad fumigia facienda, neque cōferunt exterinfecus adhibita, vt neque theriaca intrò assumpta. Sed fiat sic fumigium ad vlcera curanda.

℥. cinnabrii ʒ. j. beniouini, styracis, myrrhæ, olibani, opopanax ana ʒ. β. mastich. macis, thuris, ana ʒ. ii. Excipiantur therebinthina & fiat fumigium. At ego in vlceribus addo sandaracham, vel auripigmētum, & potissimùm cū vlcera in pulmonibus, vel naribus, vel aliis partibus internis opior esse. Addimus etiam marchasitam, id est, lapidem pyritem, quia vlcera siccant, & emollit durities, vt monstrauimus in cura vlceris narium.

Magma helicroi maceratum in ol. laurino, & de castoreo, dolores sedat, si cinnabrium admixtum sit.

Si vlcus remaneat post alia remedia, nec curatum fuerit, sufficiet partem vlceratā fumigare post deterfionem, vel ossis castigationem. Et hæc sufficiant pro curatione per suffumigia.

Ex supradictis satis apparet argentum viuum esse antidotum, & maximè accommodatum remedium ad morbum Italicum, quia quomocunque administretur, morbum curat. Nam sudores mouet, & ob tenuitatem partium siccant. Quod alia medicamēta non faciunt, quia vel adstringunt, vel sudorem impediunt. Argētum autem viuum siccando ob aëream quandā substantiā cum tenuitate, quam habet, curat, & suo calore moderato, nō autem stupefaciēdo vel refrigerando, vt aliqui somniant, aduersus quos in nostra digressionē de argēto viuo satis supérque disputauimus.

Curatio per vnguenta ex argento viuo ab empiricis primum tēta fuit, qui cū scabiei, & illi generi tumoris, quod *achor* dicitur, & aliis huiusmodi conferre vidissent, eoque scabiem capitis & totius cutis curari, huic morbo accommodare non veriti sunt, eoque deinceps ratione optima, atque adeo felicissimo successu vsi sunt.

F I N I S.

GYLIELMI

GVILIELMI

RONDELETII IN
SCHOLA MONSPELIENSI
Professoris Regij & Cancellarij.

*De compositione medicamentorum tam interiorum,
quam exteriorum libri duo, quorum
prior est de internis.*

Orborum alij à natura ob illorum paruitatem vincuntur: alij autem à medico, vt illi qui in numero aucto, & situ consistunt, in quibus curandis natura nihil præstat. Alij à natura quidem vincuntur à medico adiuta victus ratione, chyrurgia, & medicamentis. Aliquando sola victus ratione: quâdoque chyrurgia, & victus ratione: interdum victus ratione, & medicamentis: interdum tribus simul. Medicamenta subministrat medicus propria vnique causse, vel morbo: Primùm causse accommodat, deinde morbo, iuxta illud: vnâquamq; causam primùm abscindere oportet, deinde ad intemperiem factam venire. Remedia autem iustam quantitatem postulant, ne fortiora quæ sunt, nouum morbû inducant, néue, quæ multùm imbecilla, parùm aut nihil vtilitatis præstent, & curationis occasionem retardent. Desideratur etiam medicamentorû contraria qualitas, & medicamenti forma, de qua nobis hic agendum. Cæterùm variis mo-

Medicamēta dis instituuntur medicamenta, vel ob affectus, vel ob partes lēsas, vel voluptatis causā, vel ob medicamenti conseruationem. Hinc fit, vt medicamenta aliquando liquida sint, veluti quando volumus celerimē in aliquam partem medicamēta defluere, aut partem aliquam humectare, aut cū volumus medicamētum diutius in ventriculo remanere, qualia sunt medicamenta laxantia, quę ventriculum sua malitia infestant, vt sunt Veratrum, Thymelæa, Chamelæa, Brassica marina, vel medicamenta quę ad obstructiones parantur. Multo enim facilius penetrāt, quę liquida sunt, quam quę spissa. Itē & ea quę ad mouendos mēses, & vrinas, vel sudores præscribi solēt, liquida forma esse debent Aliquando autē dura & sicca parantur ad causas contrarias vt ad ventriculum & intestina resiccanda, constringenda, calefacienda & refrigerāda. Damus enim grana Piperis integra calefactori ventriculum, hepar non itē. Liquida igitur sunt medicamenta vt Syrupi, aquę, decoctiones & olea: Dura, vt Pilulę: sicca, vt Pulueres, Trochisci, qui magis ad conseruationem puluerū fiunt, quā ad alium vsum: Item tabellę tam alterantes, quā laxantes. Media fiunt, vt his vtamur tam in forma spissa, quā liquida, veluti cum diluimus Antidota & Opiatas, quęq; ad mellis consistentiā redigi solent, veluti Theriaca, Myrridatum, Diaphenicum & alia huiusmodi, quę formaboli componuntur, quę addito saccharo aut puluere liquiritiæ deglutuntur Distinguntur autem medicamenta à forma, ab effectū, & à partibus. Nam alia à forma appellantur Syrupi, alia Clysteres, alia ab effectis purgantia, alia alterantia, cientia vrinas, sudores, hæmorrhoides. A partibus alia appellantur Ocularia, Hepatica, Stomachica, & Nephritica. Cæterum quia ista non vna & eadē forma præscribuntur, satius erit formas medicamentorū præscribere, & proponere, facta prius diuisione in medicamēta quę intro assumuntur, & quę foris applicantur, & ea, quę medio modo se habent. Quę intro assumuntur aut per os deglutuntur, aut iniiciūtur per sedem, aut per vterum, aut per penem, aut per nares, aut per aures, vel per alia foramina sumuntur. Quę deuorantur, sunt vel Antidota, vel Opiatę, vel Pilulę, vel Pulueres: vel liquida vt Syrupi, & decoctiones. Quę verò iniiciūtur, omnia liqui-

Quando dura debet esse.

Distinctio medicamentorum.

Medicamēta externa & interna. Internorum diuisio.

da sunt, excepta Balano in anum, & pello in vuluam immissis, & puluere, qui insufflatur in oculos, nares, & aures. Extrinsecus admoventur Emplastra, Olea, Unguenta, Forus, Sacculi, Balnea, Pulueres, & huiusmodi. Medio modo ambigunt, nempe quæ apponuntur & iniiciuntur, vt sunt olea quædam, veluti Oleum oliuarum dulce, Amygdalarum dulce, & alia olea, quibus vtimur aduersus venena: Omnia enim pingua venenis resistunt. Et ad vomitiones prouocandas, necnon ad dolores partium internarum & inflammationes, vt Oleum amygd. dulc. recens paratum (quia vêtus sua acrimonia dolorem excitat) dolores coli, vteri, & ilei, pectoris, & renum soluit. Eodem oleo pectus inungimus, ventrem inferiorem (quia stomachus non est relaxandus) aliasque partes, quas volumus emollire, & laxare. Oleo ouorum cutis maculas emendamus, & dolores internos sedamus, præsertim ab humore acri. Vlcera interna curamus addito Antymonio: quia siccant sine morbo: quo nihil est præstantius. Butyrû & intro & extra assumptum valet, quemadmodum & omnes adipēs. Collyria quædam & foris & intro assumpta conueniunt, vt Trochisci de terra sigillata, de bolo armeno, Trochisci verò albi Rasis in vlceribus vesicæ, vteri, & inflammationibus & doloribus oculorum, & vlceribus admoventur. Quia tamen non possunt deglutiri, tantum extrinsecus admoventur. In summa, omnes Trochisci, qui metallica recipiunt, iniici quidem possunt, sed non deuorari. Verum hæc de medicamentis medio modo se habentibus. Quare superest vt de reliquis agamus. Hoc itaque lib. de medicamentis, quæ intro sumuntur, altero verò de his quæ foris admoventur, agendum est. Cæterum intro assumpta, vt iam dictum est, aut per os ingeruntur, aut iniiciuntur: de quibus omnibus suo ordine.

De Ordine.

PArum referre cuique videtur, quo ordine res quæque doceatur. Quod fuit in causa vt quisque hunc librum pro suo arbitratu disposuerit. Ego verò semper cum Galeno in scribendo, docendoque, tum etiam in curando, methodum sequendam censui. Quare cum res sint docendæ secū dum earum vtilitatem, primum de Balano, deinde de Clystere dicemus. Nā Balanus solet esse primum & facillimum remediū ad aluum sollicitandam. Quod si Balanus

Externorum diuisio.

Pingua venenis resistunt.

Oleum ouorū quid præstat.

Trochisci albi Rasis.

nihil proficiat, tunc Clysterem instituimus. Præterea & Syrupos, medicamenta purgantia, post illa, Opiatas, Tabellas, Topica remedia. Hūc igitur ordinem sequi maluimus, quàm alium. Quare de Balanis primum.

De Glandulis & Suppositoriis.

HVius remedij formā indicat nominis ratio. Dicitur enim Glans siue Balanus à glandis similitudine, qua olim conformabatur. Barbaris autem suppositorium dicitur, quòd supponatur, vel in anum mittatur. Quæ verò nunc conficiuntur, glandium formam non referunt, sed pessorum potiùs. Teretes enim conficiuntur instar cadel-larum cercarum dodrantali longitudine, vnde ab earum similitudine, vulgus cādellas vocat. Ea autem longitudo inotilis est planè, cùm facultatem expultricem non irritēt glādes, nisi qua parte tangunt podicem, aut recti intestini extremum. Ea autē pars sensibilis maximè est. Satiùs itaque erit ad glandis maioris similitudinem effingi, crassitiemque digiti vtrinque acuti, quò faciliùs ingerantur & egerantur, si integrè egeri debeant. Formantur autem glādes, & suppositoria ad irritādā facultatem expultricem recti intestini, vt expellat induratas feces, & diutius retentas ob duritiem, & siccitatem: vel vt Clysteres iniecti reddantur, vel vt medicamenti inuetur actio, aut acceleretur, dum intestina nihil habent lubricitatis à pituita: aut quia podex à frigore nimio ita est contractus, vt ne specillum quidem ingredi valeat: aut ob tumorem præter naturam, aut ob tumentes venas hæmorrhoides. Balanis seu glādibus vtimur, cùm Clysteres ægri non admittūt ad hæmorrhoidas irritandas claudendas, ad doloris sedationem, ad vlcera sedis, ad inflammationes, ad ventriculi subuersiones, ad vermes sedis occidendos, ad sedis & penis resolutionem, ad mensiū prouocationem, & quando offenduntur partes clysterū iniectione, vel in soporosis affectibus, in quibus somni profundi suspirationē timemus. Sunt etiā instituendæ glandes, cùm clystere non est vtendum: aut quia morbus, vt Enteroccele, aut téporis breuitas non patitur clysterem parari: aut quia etiam si clysterem dare instituamus, stercora obdurata clysteris iniectiones ad superiores partes non sinunt penetrare. Sollicitāda est igitur Balano facultas sopita. Fieri autem debent ex relaxanti-

bus astrictas partes, & facultatem ani mouētibūs. Ad aluū itaque constrictam fiunt ex pinguedine porci saliti, vt in pueris, quò pinguedo, quę cuti adhæret, lubricet, & laxet ob pinguedinem: salis verò ratione stimulet facultatem expultricem. Fiunt etiam ex radicibus lentum humorem habentibus, vt radice *Altheæ* & *Maluę* sale trito inspersis. *Candella* sebacæa inditur, aut cerea oleo intincta. Fiunt præterea ex detergentibus, vt ex pediculo beræ, & paxillulo salis, quod facultatem mouet. Interdū cum nihil aliud sit præ manibus, paramus ex ficibus *Massiliensibus* abstracto pediculo inuersis, ac sale conspersis. Laxat enim illud pingue ficus internum, & deterget, & granula illa cum sale, acrimonia sua, facultatem expultricem excitât. Possunt & perfundi pauco oleo, quò facilius ingrediantur. Quandoque amygdalas saccharo obductas supponimus. Saccharum enim dissoluit, & partes lubricat, atque ita detergendo, incitat ad alia crassiora expellēda. Ad eundem affectum parantur ex melle cocto indurato, cui salem communem adiungimus, interdum salem *Ammoniacum*, vel *Gemmæ* ad acrius pungendum. Aliquando *Hyeræ* vel *Benedictæ*, vel *stercus muris*: acie enim est. Addunt mulierculæ quædam ad pungēdum, pilos in tenuissimas partes dissectos ex melle, & sale tosto. Fiunt etiam glandes propter alios effectus, quàm vt laxent. Cum enim vlcus in ano est, ad formam glandis remedia redigimus: Ex melle tantum, vt detergeant, consolident, & exiccent: Ex Emplastris consolidantibus, vt Emplastro diuino, de *Cerufa*: vt sedēt dolorem vlcery, vel *Hæmorrhoidum*. *Hæmorrhoidum* dolor sedatur gládibus ex sæuo, vel oui vitello indurato, vel cocto cum butyro, vel Oleo amygdalarum dulcium. Vlcery dolores sedātur paxillo *Opio*, leuiter torrefacto, & *Myrrha* castigato, addito emplastris. Pars enim illa faciliè resoluitur, & malum contrahitur appositione narcoticorum. Glandes vlcerybus, & ano determinatæ duriores esse debent, quàm quæ ad *Hæmorrhoidum* dolores, & alios tumores parātur. Debent enim hæc esse molliores, ne duritie sua dolorem excitent. Balani ex melle parati in oleo seruantur. Prohibet enim mellis iam cocti, & indurati dissolutionem. Multò autem melius insiguntur butyro, aut axungia porci. Sunt itaque glandes

Hæmorrhoides quibus sedantur.

figura magnarum glandium quernarum, breues, & crassæ, virinque autem acutæ. Earum crassitudo augenda, vel minuenda pro corporis constitutione. Pueris minores Iuuenibus & adultis maiores. In Italia sunt crassissimæ. Fiunt & suppositoria ex sapone, stercore muris, & aliis pulueribus.

De Iniectionibus.

OMnes iniectiones in hoc conueniunt ut liquidæ sint, fiantque vel ad emolliendum, vel laxandum, vel detergendum, vel sedandum dolorem, vel ad resiccandum: quandoque ad calfaciendum, vel refrigerandum. Conueniunt etiam magna ex parte in materia. Nulla est enim pars, quæ Maluam agrestem, vel hortensem, vel Altheam, vel Brancham vrsinam non ferat, si vel emollienda sint recrimenta, vel pars laxanda, quibus adiungimus semen Linini, scœnugreci, & Malvarum semina, quæ lentorem habet cum qualitate quadam calida. Sunt enim aliqua medicamenta quæ lentorem habent, sed quia refrigerant, plus constringunt, quàm laxant, qualia sunt semina Cydoniorum, Phillij, Pomorum, & aliorum fructuum. Ad deterfionem cum emollientibus medicamentis fructus aliquos etiam adiungimus, ut ficus, Vuas, Pruna dulcia. Nam acida magis astringunt, quàm emolliunt. Fructus hi fortè magis ad deterfionem, quàm emolliitionem parantur. Ad deterfionem communiter vsurpantur etiam Bera, Parietaria, Caulis, Absynthium, & omnes reliquæ herbæ amaræ, & nitrosæ, veluti in iniectionibus vlcerum, vel ad occidēdos vermes aurium, vel aliarum partium, de quibus particutim suo loco dicemus. Decoctum hordei integri semper ad deterfionem ponitur. In quibus autem fortius detergendum & siccandum, Lentescas, Fabas, Orobus, & Zupinos accipimus. Exiccant enim, & propter amarorem detergunt potenter. Fructus dulces detergere dicuntur, sed cum quadam emolliitione, & relaxatione: vnde in clysteribus tantum, & remediis pectoris apponendi sunt: iniectionibus partium induratarum ob callum, fistulamque putrescentibus, aut emollientibus, flores, quales sunt Rosarum Centaurij minoris, Cucumeris. Detergunt enim semina illa, quæ remollire diximus. Quare in illis tantum iniectionibus in quibus remollire & detergere volumus, imponenda. Fiunt

*Emollientia
& relaxantia.*

Constringentia.

Detergen.

etiam iniectiones ad sedationem doloris, cum vlcere, aut inflammatione, vel sine vlcere & inflammatione. Sedantia dolorem sine vlcere aut inflammatione recipiunt pro materia medicamenta malactica, & relaxantia & discutientia, vt & emollientia superius enumerata extrinsecus, aut intrinsecus adhibita. Liquida infunduntur, item adipēs & olea. Et quia eiusmodi dolores ferè semper fiunt à retentione excrementorum, vel ab temperie frigida: Retentio autem excrementorum vel à nimia siccitate oritur, vel à nimio frigore, vel à nimia caliditate: ob id ab initio malacticis, vel sedantibus dolorem est vtendum, deinde ea adhibenda, quæ magis calfaciunt, vel magis resoluunt, vt quatuor semina calida maiora vel ea quæ magis relaxant, & sine morfu, vt sunt olea illa temperata, quale est Chamomilæ, ouorum, lini Amygdalarum dulcium. Quòd si dolor oriatur ab inflammatione, malacticis adiungimus quæ magis quàm illa malactica, refrigerare possunt in principio, vt folia Violarum, Lactucæ, Endiuia, Portulacæ, & Cucumeris. Sin verò dolor fiat sine retentione excrementorum, non sunt reicienda illa medicamenta, quæ leuem quandam astrictionem habet, vt solanum & similia, quæ non possunt dolorem facere. Nam quæ multum constringunt, potiùs dolorem augēt, quàm sedent, propter impeditam distensionem, in quorum numero recensentur Cucumeres & Cucurbitæ, Pruna, sebesten, iuiubæ, quæ si decoquantur in aqua & oleo, dolorem sedant refrigerando, & laxando inflammationem: vt Pomorum dulcium decoctum in aqua, vel iusculo, vel lacte, quibus non est præstantius remedium ad sedandum dolorem ex ictu Bombarde, si emplastrum ex his fiat in aqua, vel iusculo pulli, aut capitis veruecis, vel capi, vel lacte, quia aufert empyreuma. Quin & lac ipsum præsertim capræ, & asinæ in vlcere vesicæ, aut aliter partis, quæ deterfione egeat, dolorē soluit: Item mucilago seminis Psilij, & Cotoneorum, deinde semi. Lini, vltimo loco, fœnugreci. Mucilago seminis Psilij, & Cotoneorum magis refrigerando, seminis Lini, laxando, & modicè calfaciendo, Fœnugreci autem mucilago, aut decoctum, calfaciendo, aut resoluendo, magis quàm semen Lini.

Sedantia dolorem.

Quibus vtendum in retentione fecum.

Relaxantia.

Quibus occurrim⁹ dolori ab inflammatione.

Lac capræ aut Asinæ dolorē sedat.

*Detergentia
sine morfu.*

*Ol. rosarum
quibus confe-
rat.*

*Ol. ouorū vi-
sferib. adhi-
betur.*

*Axungia
porci.*

*Curatio dolo-
ris dyssenteri-
ci.*

Seuum hirci.

*Albumen
oui.*

*Herba re-
frig. & exic-
cantes.*

*Poligoni suc-
cus.*

*Aslringen-
tia aperte.*

SI adsit dolor cum vlcere, primū quā leuiter deter-
gunt & sine morfu, sunt iniicienda, ne excrementa de-
tineantur, augeatur dolor, vt serum lactis, decoctum hor-
dei mundati: Postea quā dolorem sedant sine nimia re-
laxatione, & constrictione, quale est ol. ros. aut ouorum,
quod dolorem vlcis soluat & exiccet. Vlcus alia olea
non patitur, quia id non præstant, & vlcera sordida red-
dunt. Post deterfionem iniicitur & axungia porci, in do-
lore vehemētissimo Dysenteria, vt & Gal. lib. simpl. me-
dic. imperat. In non vehemēti verò dolore seuum ver-
uecis, deinde hirci, denique albumen oui fortiter agita-
tum, dilutum aquis plantaginis, solani, vel rosarum: do-
lores soluit in principio, & præsertim, qui sunt cum in-
flammatione, & in dolore vlcis toto morbi tempore.
Albumen autem oui fortiter agitatum lenit partem, &
excrementorum impedit contactum, & acrimoniam mi-
nuit, maximè si dolor fiat propter transitum recremento-
rum per partem multum sensilem. Albumen oui post re-
iectionem & ante, iniicere oportet: Ante, vt pars non læ-
datur: Post, vt dolor factus ex acrimonia recrementorum
sedetur, siue in anum, siue in vesicam, aut vterum, siue in
nares, siue in aliam partē, per quas fieri possunt iniection-
es. Iniectionibus etiā resiccamus vlcera, partes nimium
laxas, & humidas, & profundas. Si verò cum vlcere sit ca-
lor, & fluor, resiccamus, & leuiter refrigeramus, vt in
Dysenteria, & vlcibus aliarū partium, & hoc cum leui
quadam deterfione. Ad id conuenientissimæ sunt herbæ
refrigerantes & exiccantes, vt vtræq; Plantago, Bursa pa-
storis, vel Polygonū, (quorum succo non est præstantius
remedium sistendo sanguini vndequēque fluenti) Tapsus
barbatus, Solanum, folia Myrthi, Oleæ, Agrimonia, Ce-
terach, folia Palmæ, Herniaria, salicis, Rubi, & semina
quæ decoquantur in aqua hordei. Solanum tamē à Gal.
& simplic. de indu. ātib. reicitur, tanquā non satis exic-
cans. Superioribus adiungi possunt cortices Mali punici,
Galie, Nuces cupressi, Mala cydonia immatura, Mespila,
Dactili immaturæ, Nuces immature, Pyra syluestris, Cor-
na, Oliuæ immaturæ, Mora viridia, fructus Myrtillorū,

acini vuarum, & quæcunque magnam astrictionem habent & manifestam, cum leui amarore, vt folia piri sylvestris, & Mespili. Hæc omnia siccant, astringunt, consolidant, & cicatricem inducunt in internis vlceribus. His ad maiorem deterfionem mel ros. saccharum rubrum, vel syr. de ros. siccis, vel saccharum ros. tabularum addimus. Ad resiccandas partes laxatas, & nimium humiditas, eligenda sunt quæ siccant cum quadam calfactione, tum quia partes refrigeratæ sunt, tum quia calida profundius descendunt, vt vehementissimè desiccant. Ad refrigerandum, vel calfaciendum vsurpantur, quæ manifestè refrigerant, vel calfaciunt. Id autem rarò euenit, vt partem aliquam internam vel calfacere tantum, vel refrigerare, conueniat, quin & simul humectare, vel exiccare, vel cōstringere, vel detergere oporteat. Et quia nemo ex vniuersalibus doctior redditur, ideo *paradygmata* quædam adhibenda sunt ad maiorem elucidationem. Primum igitur agemus de ea forma, quæ frequentius iniicitur vulgò Clyster & Enema dicitur.

Detergentia.

De Clysteribus.

Funt Clysteres ad emolliendum excrementa, ad expellendum, ad calfaciendum, refrigerandum, siccandum, astringendum, relaxandum, & ad dolores inflammationum sedandos, vlcerum inflammationes, ad nutriendum, ad diuertendum ad detergendum, arrodendum, cōsolidandum, ad vermes deorsum eliciēdos & occidendos. Verum primum ad sedis & intestinorum affectus, deinde ad vetriculi, & splenis, renum, vesicę, vteri, mesenterij, & aliarum partium vicinarum. Porro ad corporis affectus, ad capitis materiam reuellēdam, & (vt breuiter dicam) nulla est pars corporis, quæ aliquam ex clysteribus non sentiat vtilitatem, sed alię aliis maiorem. Verum cum operationes hæc sint diuersæ, nunquam possunt eadē materia perfici, vel scopo vnicuiq; affectui, vel causssæ conuenienti. Oportet deligere conuenientem materiam, & in formam liquidam redigere, quæ per fistulam iniici potest. Est enim iniectionis species magis communis & frequens, à Græcis enema, quod interpretatur iniectio.

Quibus affectibus adhibentur clyst.

Polyd. Virgil. lib. 1. Cap. 21.

Ab Ibide didicerunt homines hoc remedij genus & modum immittendi, quæ materiam rostro acuto & longo in anu aquam marinam iniiciebat. Est enim salsa ad facultatem expultricem mouendam & irritandam. Fiant potissimum ad excrementorum alui excretionem, aut intestinorum ablutioem, unde nomen clyster accepit. Clyster enim ablutio est à verbo *clyso*.

Clysterum differentia.

Clysterum multæ sunt differentiæ. Alij enim sunt laxantes. Laxantium alij sunt molles dicti, alij acres. Molles autem, qui ad molliendum excrementa alui dura parantur, quibus etiam ad partium sedis induratarum, vel contractarum relaxationem vti nihil prohibet.

Mollium clysterum antiquis materia erat aqua dulcis calida sola, vel oleum. Oliuæ, vel aqua & oleum, quæ antiquis fuit materia, & hodie esse potest. Sunt enim illa paratu facilia, & pauperibus utilia. Oleum autem Amigdalæ dulcium, ditioribus materia esse potest.

Communis clyster, materie.

Communis materia est, decoctum omnium specierum Maluarum, vt Altheæ, maluæ, quæ passim nascitur, hortensis, arborescentis, Altheæ, vel Geranij secundæ speciei, & quæcunque humectant vel molliunt, vel lentum succum habet, vt Achantus, decoctum fructuum, vt ficum. seminum, vt liui & fenugreci: florum, vt Mal. Liliorum: radices maluarum, vel liliorum idem præstare possunt.

Axungia liquatæ vim molliendi habent. Quare etiam molles clysteres dicuntur, qui ex multa axungia parantur. Parabitur clyster mollis, vel emolliens vel ex aliquibus in hunc modum. Sunt qui delectantur magis cõpositis, quàm simplicibus, & paratu facilibus. Quare paradigma apponemus vt nostrorum formam habeamus, & antiquorum.

Emolliens.

℞. Rad. maluæ, bism. & liliorum ana gr. i. fol. mal. & bism. ana Ma. j. ℥. liui ℥. j. sic. par. xx. flor. melit. viol. ana p. j. anis ℥. ii j. Decoquant in iure pingui, vel in aqua fontis, & in ℥. j. dissolui communis, vel butyr. recen. vel axung. porci ℥. ii j. misce, fiat clyster.

Hic est purè emolliens. Nulla enim adduntur, quæ vim emolliendi non habeant, excepto semine scænuæ. vel anisi, quod addimus ad flatum discutiendos. Nam solent, quæ emolliunt, multos flatum gignere.

In decoctione mollium dissoluitur Cassia sola, vel Cassiæ ab ℥. j. ad ℥. iij. Emollit enim Cassia ob humiditatem magnam. Olei dulcis ℥. iij. Hic clyster mollior, tenfas partes laxat, dolores soluit, & inflammatas partes non irritat, aut exasperat.

Necesse est aliquando non solum emollire, sed etiam cum quaquam relaxatione & calfactione ob dolorem, tuncque illa, quæ emolliunt & calfaciunt, magis eliguntur, ut scœnugrecum, lini semen, vel altheæ, vel radicum liliorum decoctum. Oleum, butyrum, axungia ponitur in maiori quantitate.

Quando emolliendum cum calfactio. & relaxatione.

In doloribus aliquando etiam oportet refrigerare, ut in febribus & inflammationibus ventris partium internarum: & tunc herbæ, quæ modicè refrigerant & emolliunt, sunt usurpandæ, & quæ sine magno calore emolliunt. Sunt autem multæ, quæ id possunt efficere, ut omnes Malvæ, quæ parùm calfaciunt ob largam humiditatem, qua temperatur caliditas, quibus adiungimus folia viol. quæ ferè omni tempore inveniuntur.

Quando refrigerat. Et emolliendum.

Æquate verò folia cucurbitæ, melonum, cucumerum solum habentur, quæ quidem emolliunt & refrigerant, sunt usurpanda, & his similia, quæ frigiditatem cum humiditate habent adiunctam sine astringitione. Nam quæ astringunt, in molli clystere non conveniunt, quanquam portulacam inter emollientia enumeret Onbasius, & plantaginē & rosas, & alia multa, quæ potius astringunt, quam laxent. Sunt etiam quæ acrimonia pungunt & detergunt, ut beta & decoctum alicæ. Hæc minùs probari debent in emollientibus.

Herba refrigerat. & emollientes.

Hæc improbat in emollientibus.

In refrigerantibus verò possunt, vel in principio inflammationū, ut plātago, portulaca, decoctum alicæ. Sed de his postea agemus. Nunc enim scopus est rectè demonstrare rationem, non autem omnia errata reprehendere, sed perniciosiora quæ sunt, tanquam digito demonstrare.

Clyster.

℥. Malvarum, viol. ana M. iij. florum, viol. bugloss. ana p. ij. hordei mund. p. j. fiat decoctio in ℥. j. β. diss. olei viol. ℥. iij. misce. Si verò facultas sopita sit, ad eam irritandam addenda sunt quædam, quæ facultatem expultricem moveant citra calfactionem & siccationem. Quare his adiungemus succos herbarum irritantium

*Clyster mol-
liens & luxās
ad feb. inter-
mittentes.*

vt merc. betæ, in decoctione, vel herbas ipsas. Hæc enim humiditatem nitrosam habent, vnde facultatem expultricem mouere possunt absque insigni calfactione. Conducunt detergentia dulcia, vt mel, saccharum, locti de cassia, diaprunum simpl. vel salis parum. Fiet ergo clyster molliens, & acris, cuius forma talis est.

℥. Mal. cum rad. bisin. branch. vrsinæ, ciclæ, pariet. merc. (detergunt enim & stimulant, neque multum calfaciunt) ana M. j. pass. sic. par. xx. sc. lini ꝑ. j. anisi ꝑ. ij. florum viol. melilo. ana ꝑ. j. fiat decoctio in aqua, vel in iure veruecis, vel intestinorum, vel in iure mugulis piscis, vel saxatiliū, vel ostreorum, vel aquæ maris, & in ꝑ. j. ß. diss. mel. viol. ꝑ. ij. salis parum, fiat clyster. Emollit, deterget & laxat, neque multum calefacit. Quare conueniet omnibus febribus intermittētibz & continuis non multum ardentibus, vel in illis ardentissimis, quando sollicitanda erit aluus, addendo maiorem quantitatem refrigerantium, vt folia cucurbitæ, melonum, & semina etiam frigida maiora. Si verò dolor capitis adsit, prætermittēte in omnibus clysteribus oportet, quæ caput replēt & tentāt, vt cuminum, fœnug. semen lini, nitrum, & alia odorata, vt docet Aëtius.

Cautio.

*De acribus
Clysteribus.
Herba acres.
Cōpositiones
acres.*

Acres clysteres sunt, qui pungunt & stimulant ventrē purgendo. Horum materia acris est, vt inter herbas mercur. cicla, atriplex, parietaria. Pungunt etiam & stimulant & multo magis succ' earum per se vel cum decocto permixtus. Item salis omnia genera, sal commune, ammoniacum, sal gemmæ, nitrum. Compositiones omnes laxatiuæ, vt hyera omnis, benedicta, & quæ diagredium, colocynthidem, & alia purgantia recipiunt. Colocynthidis autis autem & agaricis etiam si per se decoquantur, acrem clysterem faciunt. Parabitur verò acris sic.

Forma clysteris acris sine magno calore.

R. Mercur. ciclæ, pariet. ana M. j. anisi, fœnic. ana ꝑ. ij. fiat decoctio in aqua marina vel salis, & in ꝑ. j. ß. diss. succi betæ, vel merc. ꝑ. ij. salis ꝑ. ij. fiat clyster.

Si clyster acris sit, sine oleo, & emollientibus parari potest. Magis etiam stimulant & pungunt acria sola, quā

cum talibus iunguntur. Nam nihil sanè est, quod magis obtundat acrimoniam medicamentorum, quam pinguis, vel multum humida. Quare si oleum ponendum, antiquum eligatur, aut omnino præmittatur, nisi cum alia ratione cõueniat, vt ad doloris sedationem coli, vel aliarum partium. Hic autem clyster acris est sine magno calore. Quare in quibus timetur nimia calefactio, hoc vti licet, vel emollientes herbas addere, vel quatuor semina frigida maiora. Cum verò nihil prohibet vti calidis, vel potius morbus aut symptoma suadet, Benedicta hyeraque ponitur, & omnes laxantes compositiones. Sal etiam nonnunquam hoc modo.

Clyster superioribus acrior & calidior.

R. Superioris decoctionis vel communis ℥. j. ℥. in qua diss. benedictæ ℥. j. mel. communis ℥. ij. succi mercur. ℥. iij. salis communis ℥. j. antiqui ℥. ij. fiat clyster,

In huiusmodi clysteribus dissoluuntur compositiones acres, quales sunt hyera, benedicta, Indum maius, & similes. Sed illam magis eliges compositionem, quæ humori euacuando magis cõuenit, & hoc faciendum. cum ob imbecillitatem medicamenta laxantia vereamur præscribere, vel cum medicamentum injectum nõ operatur. Ad eius prouocationem clysteribus acris vtendum, atque etiam in omnibus morbis sopotiferis, & in quibus somni profundi propensio quædam est, cum virtus expultrix multum sopita est, vt in Lethargo, Sopore, Caro. Cũ etiam diuertere à parte aliqua, aut etiam vermes occidere volumus, eligendo tamen affectui meteriam conuenientem, vt si ad Apoplexiam, & alios morbos frigidos clyster acris ex laxantibus parandus sit. assumimus herbas incidentes, & calfacientes, quæ vulgò capitales vocantur, vt origanum, pulegium vtrumque, calamintha, melyssa, hyssopus. Ex floribus verò, flores rorisma. saluix, stachados. His adiungimus agaricum & pulpam colocynthidis. quæ in decoctione decoquitur in panno ligato, ex quibus parabitur clyster acris in hunc modum ad pituitæ euacuationem, & ad affectus capitis & intestinorum.

Quibus conueniunt acres clyster.

Herba capitales & flores.

Clyster ad morbos capitis frigidos & intestinorum,

R. Merc. M. ij. orig. calamét. rutæ ana M. i. flor. cétaurii minor. anth. flecha. chamomi ana p. i. aga. in pāno ligati ℥. ii. vel colocynth. ℥. iiii. anis. fœnugr. ana. ℥. iiii. fiat decoctio in aqua maris, vel fontis, in ℔. i. β. diss. bene dicta ℥. i. vel nitri ℥. β. si in aqua dulci præparetur, fiat clyster. Cæterū oleū hic prætermisum est, ut acrius sit, sed si addatur, antiquum sit, vel Indum, vel rutaceū & similia.

Clyster ad enecandos Vermes.

A Cris clyster ad occidendos Vermes, qui sunt in colo, vel recto intestino, addito oleo ad ℥. iiii. superscriptus aptus est. Laxat enim, trahit, & amaro occidit vermes. Nam omnia sunt ferè amara, ex quibus componitur, ut flores centaurii, agat. colocynthi. Benedicta: vel fiat ex his, quæ vermes occidunt, qualia sunt omnia amara, & nitrota, & actia, & oleosa. Amara verò sunt, flores Centaurii minoris, Absynthium omne, Aristolochiæ omnes, Cichor. Abrot. Puleg. Oleum antiquum, Amygd. amaræ, Oleū persic. Petroleū, Laminam & similia: vel fiat decoctio in aqua, & colatura: addè oleum & fiat clyster. vel decoquatur in oleo, & oleum iniiciatur hoc modo.

Amara omnia ad occidendos vermes.

℥. Absynth. Romani, Seryph. Abrot. ana. M. i. lupinorum p. β. flor. Centaur. minor. p. i. fiat decoctio in ℔. i. diss. olei Amygd. amar. olei Laurini ana. ℥. iiii. misce, iniiciatur. Si autem sine febre sit, hæc præscribuntur, & vinum generosum additur, & fit coctio in oleo, de quo iniicitur ℔. i. Sin verò sit laxandum, additur hyera, benedicta, agar. in decoctione.

Ad Ascarides.

Quod si fuerint Ascharides. i. vermiculi, quales in caseo inveniuntur, decoctum fiat in lixiuo debili, vel lixiuinum ipsam iniiciatur, vel in lixiuo decoquatur sequentia, & iniiciatur per fistulam multis foraminibus perforatam in latitudinibus, & non in extremitate paratis, hoc modo.

℥. Radic. Gentianæ, Aristoloc. rotundæ, vel longæ, Clematidis, vel pistolochiæ ana ℥. j. flor. marrhub. foliorum perſici & Abſynth. ana M. j. lupini, vel orebi p. i. fiat decoctio in lixiuo, & aqua, æquis partibus: Iniiciatur, ſed ſenſim & bis eadē hora: Vtile eſt etiam iſtis hycram vel benedictam ad pituitæ euacuationem, & recti inteſtini deterſionem diſſoluere. In his etiam iniicere muriam oliuarum, vel perſicum, vel vrinam, cui additur parum fellis hirci, vel bouis, vel ſalis gemmæ. Patum ſumere vtile eſt.

Cum vermes in ventriculo & ſuperioribus inteſtinis ſunt.

SI verò ſunt in ventriculo, aut ſuperioribus inteſtinis, *Frigida & amara herba.* ſoportet eos potionibus occidere, & deorſum deturbare, vel clyſteribus dulcibus elicere. Parantur autem ex decocto hordei vel tritici, vel ficuum, vel paſſularum hoc modo.

℥. hord. mundati p. i. fic. par. x. aniſ. ℥. i. fiat decoctio, in ℔. β. diſſ. mell. vel ſacch. ℥. iii. vel ſap. ℥. iii. fiat iniectione ſine oleo & ſale. Fugiunt etiam oleum omnia amara, & ſalfa, & acuta: dulcia verò & inſipida ſequuntur.

Cum febris vnà cum vermibus adeſt.

SI febris adeſt, clyſteres debent laxare, & vermes occidere & refrigerare. Fiunt autem ex amaris & frigidis, vt cichor. endiuia, ſcariola, portulaca. Fit decoctio in ſero lactis, vel aqua fontis, vel decoctione pulli, & in ℔. i. β. diſſ. mell. roſ. colati ℥. ii. ſucci roſ. ℥. β. Vel loco illius ſyr. roſ. ℥. i. Nihil enim prohibet ſyrupis vti in clyſteribus, ſi ſua qualitate cōueniant, & potiſſimū hyeme, cum ſuccos herbarum non poſſumus habere, & hoc in diuitum remediis. Hic clyſter refrigerat, laxat, & occidit vermes. Eſt autem aliquando neceſſarium occidere, & fluxum ventris cohibere, quem vermes excitant. Quare detergētib. amaris, non autem astringentibus vrendum, ne vermes occiſi retineantur, & putreſcant. Fiant ergo ex decoctione lentium vel lupinorum, & decoctione lētiū vel

lupinorum, & decoctione aquæ caulium, quibus addere possumus rosas, vel fructus amaros, vel myroball. qui parantur hoc modo.

Ad occidendos vermes Et vnâ fluxum ventris cohibendum.

R. Lentium p.i. ros. p.ii. fiat decoctio. In ℥.i. Infunde per sex horas corticum myroball. citrino. ℥.i. facta expressione iniiciatur in fluxu & vermibus, vel decoquatur cum herbis hoc modo.

℥. Summiratum oleæ, & myrthi ana M.i. ros. rub. p.i. Centaur. minor. p.β. fiat decoctio, & iniiciatur. Vel sic.

℥. Cortic. mali granati ℥.i. myroball. citrinorum & chebul. ana ℥.β. fiat decoctio in aqua hord. perfectè cocti & colaturæ ℥.i. iniiciatur.

℥. Summiratum pottul. M.ii. Cichor. M.i. lentium p.i. fiat decoctio, iniiciatur. Pauca enim quantas infundenda, quia ad rectum intestinum, tantum debet pertinere, & coli principium.

De Clysteribus detergentibus.

Quibus detergentes conueniunt affect. Detergentia.

Verùm posteaquam in clysteres astringentes & detergentes incidimus, non erit à methodo alienum, de clysteribus detergentibus, deinde de constringentibus hoc loco agere. Detergentibus autem clysteribus vrimur in affectibus intestinorum, nempe in vlceribus, & inflammationibus, in quibus resudat aliquid in intestina. Item in Tenesmo. Fiunt ergo detergentes ex fructibus, cerealibus, floribus aliquibus. Detergunt autem dulcia, nitrosa, amara. Ex fructibus aliqui detergent & leniunt, vt ficus, & passulæ. Quare in vlceribus non conueniunt. Alii detergent & astringunt, vt myroball. omnes, nucum cortex externus, quæ in vlceribus magis conueniunt, quia siccant. Et cerealibus hord. furfur, alica, & triticum. Ex leguminibus orobus, fabæ, Lupini, lentes. Flores detergent fortiter, vt Centaur. minus rosæ, & leuiter astringunt. Serum lactis etiam ex genere detergentium est, & vrina, & lixiuium. Quare deligere oportet conuenientem materiam,

riam, & illā accōmodare: quāuis omne vlcus egeat deterfione, tamē ob ſymptomata deterfio augetur, vel minuitur, & nōnūquā prętermittitur, vti dolor adfit vehemēs. Si verò paruus fit, vlcuſque profundū, ſi bilis ſyncera diu fluxerit, detergendum, ſed leuiter. Quare à leuioribus incipiemus. Si verò ſit cum magna pituitæ copia craſſa, fortioribus erit vtēdum. Primū igitur deterforium la-uamen, ſiue enema ex hordeo mundato eſt, quod conuenit in vlceribus cum dolore: deinde ex hordeo integro, poſtea ex lentibus, orobis, & lupinis. Fiunt autem detergentes pro Dyſenteria, & Tenafmo in principio, in quo non requiritur magna deterfio.

Clyſter detergens in principio Dyſenteria & Tenafmi.

R. Hord. integ. p. ij. fiat decoctio in aqua, & in ꝑb. j. diſſ. ſacchar. rubri vel mellis communis ꝓ. j. miſce fiat clyſter.

Si plus detergere oportet, vt in Tenafmo, & illa pituitæ reiectione, decoctum lupinorum, vel orobi, vel lentium, vel plus mellis communis, vel roſati addemus. Si verò detergendum & ſiccandum magis ſit, hordeum aſſumimus, minūſ tamen mellis ponimus, vel ſaccharum roſ. tabulatum diſſoluimus, quod deterget, & aſtringit & ſiccet & minūſ calfacit hoc modo.

Clyſter detergens & ſiccans.

R. Hord. integ. aſſi p. ij. roſ. rub. p. j. fiat decoctio. diſſ. mell. roſ. ꝓ. j. ſacch. roſ. tabulati ꝓ. j. miſce capiat.

Cū autem ſiccandum, conſtringendum, & conſolidandum eſt, herbas & radices addimus decoctioni ſiccanti, vt radices biſtortæ, rapſi barbatī, plantag. fol. polygoni, myrthi, lentiſci, & ſumach. ſummitatum pyri ſylueſtris, quercus: & tunc ſæuum hirci, vel herbarum ſuccum admixcemus, ſed hoc ſolū poſt iniectionem detergentis clyſteris iniici debet. Interea verò cū vlcus deterſum eſt, ſit hoc modo.

R. Hord. Integ. ass. p. j. bistortæ qr. i. foliorum plantag. & linguæ passerinæ, sumach ana M. i fiat decoctio. In ℥. i. diss. sæui hirci ℥. ii. misce, fiat clyster. Deur post clystres deterforium, vel purgatio excrementorum vërris. Vel sic fiat ex decoctione & succo herbarũ.

℥ Rad. ransi barbari ℥. β. sumach plā ag. vel myrthi, vel caudæ æquinæ, vel hermaria, vel polygoni ana M. i. cortic. mali granati, balaustiorum ana ℥ i roff. rub. p. i. fiat decoctio in aqua ferrata, & in ℥. i. diss. succi plantag. ℥. ii. sæui hirci ℥. i. β. misce.

Cùm dolor adest.

Accidit aliquando vt sit dolor, ob quem addimus ea, quæ etiam Dysenteria minùs conueniunt, vt sunt ouorum vitelli, quæ quidem leniunt asperitatem, & sedant dolorem, quia illorum substantia lenta est, potest obducere intestina, & impedire abrasionem hoc etiam facit sæuum liquefactum. Oleum omne vlceribus aduersatur, eò quòd illa reddit sordida. Verùm ad doloris sedationem oleum ros. adnascetur ad ℥. iiii. Non est autem sigillandum & constringendum cùm sedare dolorem volumus, quo tempore Galenus axungiam infundendam imperat lib. 2. simplic. Ad eandem rem etiam hordeum mundatum magis apium est, quam integrum vel assum, cùm dolor adest. Vlcerà intestinorum nimis deterfa sũt phagædenica, & maligna. Quare diligenter inspicienda sunt alui excrementa, si ingrescant, fœteant, vel eadem oleosa redoleant. Si minùs doleant, aut nihil, & priusquam reddere vellent excrementa: tunc enim non esset inutile iniicere ea, quæ fortius detergant, vt antiqui imperabant, qui muriam & alia ex sandaraca, itẽmque alia, quæ causti ea sunt & astringunt, similiter vsurpabant. Quòd si quis hæc formidauerit, parec clysterem ex multis resiccantibus, & detergentibus.

Clyster fortiter detergens.

R. Lentium, Lupinorum ana p. β. foliorum myrth. olæ, absynth. ana M. i. florum Centaur. minor. ros.

rub. ana p. i. fiat extractio in aqua ferrata, vel lixiuio debili, & in ꝥb. i. diss. mell. ros. collati ꝥ. iii. misce ca. mane.

Sunt qui ex muria tales clysteres parant. Alii decoctionibus, vnguenti ægyptiaci dissolunt ꝥ. i. & inducunt. Fortiores sunt ab oleis antiquis, quæ hic recensere nō audeo, ne quis abutatur: quandoquidē vrunt, anum tanto morsu detergūt, vel exciāt, vt periculosum sit ea inducere. Quare oportet exc. ementa alui diligenter & acutè considerare, vt illā corruptionē statim cognoscamus. Cū enim illa perfecta est, illam incurabilem aulim affirmare.

Clyster ad Tanasmm.

IN Tanasmo iidem clysteres sunt ex vsu, diminuta tantū quantitate. Sufficit enim minor quantitas, nec fistulam tam longam esse oportet, sed vna quaque in circulo perforatā, vt in Ascaridū clysteribus imperauimus.

De Clysteribus vlcera Intestinorum consolidantibus.

VLcera intestinorum, vt aliarum partium, postquam deterfa sunt oportet ad cicatricem perducere, quod fit sarcoticis medicamentis leuiter astringentibus. Materia horum erunt, quæ astringunt, folia, & radices vt consolido, hyppuris, polygonum, plantago vtriusque, myrtil. oleæ folia ros. flores hoc ergo modo parabitur.

℞. Rad. raphi barbati, & consolidæ maior. ana ꝥ. ii. caudæ equinæ & plāt. ana p. i. ros. rub. p. i. fiat extractio in aqua ferrata, & in ꝥb. i. diss. saci hirci ꝥ. ii. misce, capiat, redditis alui excrementis, & præcedente clystere deterfitorio. In his Præctici solent arida quadam apponere, vt sanguinem Draconis, corallum, trociscos albos Rasis, daspodio: sed hæc arida dolorem inducant, cū supra partem exulceratā resident. Quare illa præterire suadeo, Error præctici. nisi cū cicatrix consolidanda, vel magis induranda esset. Tunc enim talia fieri possunt, si vt collinum, sit pulueris sana: alioqui omnis puluis acidus, qualiscunq; sit, dolorem inducet. Ea ratione antiqui pulueribus addebant oleum, & ceram, ad eorū asperitatem castigandā. Quod si quis talibus vii velit, malim vnguentum album Rasis

detineri potius quam trociscis uti, vel unguento ex pompholige, vel ea eligere, quæ sicca & lenta sunt, qualia sunt, quæ ex terra sigillata, bolo armeno, rubrica fabrili, amylo, cerusa lota, hæcque in cotem iniicere & miscere, ut solent pictores ad colores parandos. Id quod in oculorum affectibus & partibus exulceratis est faciendum. fiat ergo hoc modo.

Consolidans Clyster. ℞. Decoctionis clysterum ℥. j. In qua diss. boli armenij ʒ. iij. iniiciatur.

℞. Hord. Integ. torref. p. j. plantag. fol. myrthi. ana M. j. florum ros. p. j. fiat decoctio. In ℥. j. trochiscorum alborum Ras. (dissoluti superioris memor ut collyr.) ʒ. j. amyli Scr. β. misce, iniiciatur. Si verò fluat sanguis, tales clysteres erunt ex usu, qui primum detergunt, & sanguinis fluxum retinent. Vel fiunt tales ex emplastris astringentibus, & sanguinem retinentibus.

Clyster sanguinem sistens in Dysenteria.

R. Radic. consolidæ maior. ʒ. iij. hyppur. burf. pastor. plantagin. sanguinar. ana M. j. hord. mundatum p. l. fiat extractio in ℥. j. diss. succi plantag. vel burfæ pastor. ʒ. iij. albuminum ouorū fortiter agitatorum ʒ. ij. fiat clyster.

Quod si fortius remedium requiras, adde boli, vel rubricæ fabrilis ʒ. i. vel de carabæ ʒ. j. misce & iniiciatur. Si affectus erit magis in superioribus intestinis, iniice magnam quantitatem, si verò circa sedem, vel in recto intestino, paucam, ut melius æger retinat. Nam quod diutius in eo est, magis prodest, si cum extrinsecis remediis ad sanguinis impetum. Si verò ex erosione, vel magnarum venarum eruptione fluat, utiles sunt in vera Dysenteria, in immoderato fluxu hæmorrhoid. In immodico fluxu muliebri, siue per uterum, siue per anum, magis si in uterum per metrenchitem iniiciatur.

Ad Lienteriam & Dyarrhæam.

Si partes nimia humiditate longiores factæ sint, vel frequenti pituitæ defluxu in ventriculum, ut in lien-

teria, & Dyarrhæa, conuenit materia astringens, quales sunt herbæ aliquæ, vt tapſus barbatus, virga paſtoris, plantago, folia myrrhi, fructus oleæ, & oliuæ immatu-
ræ, cortex mali granati, quercus, radix biſtortæ. Fructus
verò vt mala cotonea, mala ſylueſtria, meſpila, ſorba,
cornea, pruna immatura, daſtili immaturi, glandes, nuces
cupreſſi, caſtaneæ integumenta. Ex floribus roſ. Paratur
autem hoc modo.

*Herba astringentes.
Fructus astring.*

℥ Rad. tap. barbar. biſtortæ ana ℥. iij. hippur. folior.
myrrhi, & ſummitatum rubi ana M. j. pyrorum ſylueſt.
vel pomorum, vel caſtanearum par xx. roſ p. j. fiat extra-
ctio in aqua ferrata, & in ℥b. j. diſſ. acaciæ, vel hypo-
chiſtidos ℥. β. miſce, iniiciatur poſt aliquam deterſio-
nem, per medicamentum purgans & astringens, vt rhab.
vel myroball. aliquibus, vel clyſtere astringente. In Li-
enteria, Dyarrhæa, aliòve fluxu ventris conſtingit, &
roborat. In iſtis autem neque oleum, neque ſaccharum,
neque ceram, aut alia quæ detergere aut laxare poſſunt,
ſed quæ ſiccant & astringunt tantum admiscenda. Ad-
dantur fructus, ſucci astringentium & herbarum, & tunc
efficaciores redduntur in Lienteria, & Tenafmo. Vinum
etiam astringens, cum magna vtilitate. Ex reſidentia au-
tem horum clyſterum, addita mica panis & aceri, ſiunt
cataplaſmata efficaciffima. Deinde odorata adduntur, de
quibus ſuo loco dicemus. In Dyſenteria, quia à nimia
frigidityte & humiditate fit, ex astringentibus, calfacien-
tibus, vel frigidis, calida erunt addenda. Sunt autem con-
uenientiora folia maioris cupreſſi, abſynthij coma, radix
cyperi, acori vulgaris, & his ſimilia.

Cautio.

*Astringen.
calida.*

Ad Lienteriam ſequens faciet.

R. Cyperi, rapſi, biſtortæ ana ℥. j. Abſynth. foliorum
Cupreſſi ana M. j. nucum cupreſſi n. iij. florum roſ.
anthos, ſtechad. & Saluiæ ana ℥. j. fiat extractio in
aqua ferrata, & vino astringente & in ℥b. j. diſſ. hypo-
chiſt. ladani ana ℥. β. fiat clyſter, iniiciatur.

*Clyster ad sedandum dolorem Coli, Ilei,
Vieri, & Renum.*

Coli dolores fiunt pro diuersitate caussarum. Nam si à flatibus, discutienti us potissimum dolorem sedamus: Si à distentione stercorum, euacuantibus: si à purgata vitrea, calfacientibus, concoquentibus, & euacuantibus leuamus dolorem: Si à bile sine vlcere dolor colicus fiat, detegente & euacuante: si verò cum vlcere, detergentibus & acrimoniam frangentibus & his quæ vlcus contrahunt. Est ergo communis omni morbo, in quocrementa sunt tetenta & indurata, vt emolliantur, idque clyster mollis prædat, vel acutus & molliens. In colico autè dolore emolliens. Ergo additur benedicta, vel hyera, deinde ad doloris sedationem intendimus, cum causa flatus gignens, vel retinens ablata est. Stercora retinet pituita vera, intèperies frigida flatus gignit. Quare ad partium tensarum vel contractarum relaxationem, & viæ oburationem & doloris remissionem paratur ex emollientibus, discutientibus & euacuantibus hoc modo.

Ad Colicum dolorem.

Radic. bism. vel liliorum ℥.ss. (malactica. relaxantia, & anodyna.) maluar. branc. vrsinæ, absynthiana Mj sic. pa. xx. seminis lini vel scœnug ʒ. j. vel ii. (vel etiâ prætermittuntur, vel in quantitate minore illud ponitur. ne lentore & mucilagine decoctum viscosum redditum ingressum per fistulam impediat) anisi, carui, scœnec. cymini ana ʒ. ij. vel ʒ. ss. vel ʒ. j. florū cham. melil. sambu. ana p. j. fiat extractio, in ℥.ss. dissol. benedictæ ʒ. j. olei cham. vel anethi ʒ. iiij. vel butyri ʒ. ij. vini ʒ. iii. misce iniiciatur. Quod si venter glande prius supposita, vel alio clystere actum, vel pilulis euacuatus sit, ad anodyna venimus. Quod si non sufficienter euacuatus est, his fortiores dandi sunt, neque verendum est de attractione ad partem quia vis iniectionis ob intestinorum obstructionem aliùs non potest penetrare, neque attrahere humores, neque alius quicquam facere contra nostrum præceptum, quod à Galeno dictum fuit de reuulsione, vel auersione facienda per partem contrariam hoc de infla-

*Præceptū de
auersione &
reuulsione.*

matione, dictum fuit, non de aliis affectibus partium, quæ meatus apertos habent, ad euacuationem faciendam sufficientes. In præcedentis clysteris paradigmate obseruare studiosus debet, nos vitare debere nimiam quantitatem rerum viscosarum, ne transitus impediatur: & quod iniectionis quantitas pauca sit, ne distendendo magis dolorem auget. Itémque in hoc laxantia ponuntur medicamenta, quia sunt primi clysteres, ad educationem materiæ. Euacuata igitur materia remaneat dolor à flatibus, vel à frigidityte humorum contractus. Quare ad discussionem flatuum & relaxationem partium, inueniend. sequens.

Clyster sedans dolorem Colicum.

R. Semin. anis. fœnic. ana ℥. j. semin. apij, petro. aneth. ana ℥. β. flor. cham. melil. sambuc. ana p. ij. fiat extractio in aqua & vino & in ℥. β. diss. olei chamom. & rutac. ana ℥. iij. fiat clyster. Vel ex vino, & decocto nuc. cum æquis partibus paretur clyster, qui citò discutit flatus, & dolorem sedat. Præterea omnia olea ad hunc affectum cum summa vtilitate inueniuntur, quæ discutunt flatus, vel partes dolentes laxant. vt oleum antiquum, chamo. liliorum, amyg. amar. anethi, rutac. nucum, & similia, quæque magis sunt tenuium partiū, ea altius, & citius per partes diffunduntur.

Olea consensanea.

Cum dolor est à pituita vitrea.

Si dolor colicus diutius perseverauerit, & sentiat æger se quasi palo perforari, & intestinum frigus sentiat, verisimile est dolorem esse à pituita vitrea, & tunc ad alia remedia est veniendum, nempe ad clysteres multum calfacientes, humores liquantes, & fundentes, deinde laxantes, & ex alto trahentes. Paratur autem hoc modo, & sedans dolorem.

Signa pituitæ vitreæ.

℥. fol. myrthi, puleg. vtriusq; marth. calamit. ana M. j. semin. fœnug. ℥. j. semin. seleti, carui, cymini an. ℥. β. fl. cham. lauedulæ, sambuci, anthos, stechad. ana p. j. fiat extractio in ℥. j. vel ℥. x. colaturæ diss. vini maluatici, vel vini albi veteris ℥. iij. olei anethi ℥. iij. fiat clyster, inueniatur
r iij

Olea ad pituitam vitream.

*Axungia
Et butyrum.
Radices.*

bis in die. Oleum cham. sambuc. anethi, nucum, de spica, castorei valent ad pituitæ vitreæ alterationem, & coctionem: Oleum autem commune, & amygd. dulc. Imbecilliora sunt quàm vt possint humores congelatos concoquere. Axungia antiqua porci, gallinæ, anatis, & butyrum vetus, concoquunt, & detergunt. In his clysteribus radic. attenuantes, calfacientes addi possunt, vt enulæ campanæ. Siccæ etiam radices vt api j, petro. galangæ, quæ prius decoqui in oleo debent, & post iniici.

Vinum Hippocrat. consentaneum.

Experientia.

*Castoreum et
Euphorbiū.*

Nota.

MVlier quædam, nobilis grauissimo dolore coli cum teneretur vt nihil aliud ad manum esset, vinū Hippocrat. iniiciendū imperaui, & paulo post curata fuit. Rusticus etiam qui vinū emerat aromatites ex melle ad hylaria celebranda curatus fuit. Vina autem hæc, vel saccharum, vel mel ad deterfionem: hippocraticum verò vinum cinamomum, aliud piper, zinzib. grana paradisi recipit. Quare non debet esse mirum si his remediis curetur. Curavi alium rusticū brodio, quod ex allio contrito in mortario, & oleo (albidū alij vocant, alij torridum) nam quæcunque incidunt, & attenuant, discutiunt, ob id curant, vt erysini decoctum quo multos curavi, quod etiam ex vino efficacissimum est remedium. Castoreum & euphorbium si perseveret dolor, neque moueatur suo loco, ad id cōferunt, & præsens, extremūque est remedium. Nam qui castorei ex vino bibunt gr. vj. & vini parum, cito curantur. Euphorb. etiam infunditur eadem quantitate, & alia. Lachrymæ periculosa ob lentorem, quòd aliquando adhærent & non possunt repelli & occidunt, vt ex morte nobilis viri Gubernatoris Mōspestuli D. Gaudeti, id nobis fuit compertū. Nam pharmacopola cū medici officio fungi vellet, insciis Guilberto, Griffio & Falcone, qui illū curabant, iniecit sagapenum, ammoniacum, & alia dissoluta, quibus immixtis subito, & repente mortuus est. Verū sicut sequētes ad humorum attenuationē, & pituitæ educationē,

℞. Radic. Enul. Camp. resiccatae (nam recēs flatus habet) iiris, pyretri an. ℥. j. (Calefacit enim & euacuat) pulg. marrhub. origan. folior. rutæ ana M. j. baccharū iauri

℥.ss. flor. cham. aneth. ana p. j. mellis squillit. ℥. j. agarici tr. in panno ligati ℥.ss. Indi maioris, benedict. ana ℥.ss. vini maluatici & olei nucū ana ℥.iij. fiat clyster. In istis dissoluitur omnes hyere vt Archigenis, Diacober, hyera pyra, torchisci alandal, diaphenicū & indum maius, & quęcunque turbith & agaricum recipiūt vel turbith. colocynthis, & agaricus puluerisata, & in panno ligata decoqui, & iniici debent. In his vinum nunquam prætermitti debet, quia concoquit materiam, sedat dolorem, flatus discutiendo, & quodammodo reficiendo. Eligendum autem vetus, & tenuium partium. Olea etiam superimponēda ad sedationem doloris, & concoctionem materiæ, sed antiqua & tenuium partium. Axungię etiam aliquę ad concoctionē, & doloris mitigationem præcipiuntur. Axungię porci sine sale, gallinæ, anatis plurimum profunt, vt butyrū etiā vetus nō salitum: nam sal dolorem excitat. Quare in nullo dolore ponendum, nisi in primo clystere, ad irritationem facultatis expultricis & hoc in stercorosa colica. Iuuatur autem concoctio aliis remediis, vt fotu, balneo, vnguentis. Eductio autem pilulis ex lachrymis foetidis, de euphorbio, aut opoponace, sebellinis & aliis, quæ sine myroball. paratæ sunt, addēdo castorei quartam partem, vel euphorbij quintam partem.

De Nephritico dolore.

Nephriticus dolor clysterib' curatur, vel leuatur, primi molles, vt in colico, deinde molles & discutiētes, tundentes, & attenuantes, tunc molles, & leuiter refrigerātes necessarij sunt, quales postea docebim'. Ad nephriticum dolorem ob calculi descensum per poros vrinarios ad vesicam, parabitur ex supradicta materia discutiēte & incidente, citra calfactionem, & exiccationem, vt ex rad. althææ, mal. glyc. gram. asparag. apij, petro. Aliæ enim sicciore, & calidiores calculum retardant, pituitam exiccando. Parabitur autem hoc modo.

℥. Rad. althææ, rad. gramin. aspar. glyc. ras. vel pedis colūb. ana ℥.iij. betonic. linariæ, fol. scenic. marini ana M. j. anisi, seminis lini, scēnug. ana ℥.ss. flor. chamo. melil. ana p. j. fiat extractio in aqua, vel in iure pingui, & in ℥b. j. dissolue butyr. recen. vel axung. porci. recē. ℥.iij. olei scorpio-num ℥.iij. mell. communis ℥.iij. misce, iniciatur. Vel sic.

Vinum nan-
quā præter-
mittendum.
Olea anti-
qua.
Axung.
butyr.

Pillula.

Quæ discuti-
unt & in-
cidunt.

℥. mal. cum rad. c. M. ij. sic. pass. ana pa. xxx. seminis lini ℥. j. seminis mal. alchechangi, millij solis, apij, petro. ana ℥. ij. baccharum lauri, & iuniperi ana ℥. ij. florum hyperic chamom. genist. ana p. j. fiat decoctio in aqua, & vini æquis partibus, & in tñ. β. diss. olei libiorum, amyg. amar. & scorpion. ana ℥. ij. theribit. abietis ℥. j. misce, iniiciatur.

Therebinthina.

Quod si larvis sea sit quæ magis tenuis & cassens est, magis in hoc affectu commendatur, quæ sese faciliè per abditas, & occultas partes insinuat, quod manifestè indicat odor urinae. Olet enim urina violam perinde ac si per os sumpsisset. In huiusmodi clysteribus diutius herbas decoquere optimum, ne flatus gignant. Compositiones lenientes, ut cassia, catholicum, & alia fortiores ad id genus conveniunt magis. Nam quæ leniunt laxando partes, calculi descensum iuvant, alia verò fortiter trahendo deorsum. Hoc tamen cavendum, ne plus iusto trahant clysteres, & siccent.

Cautio.

Ad comminuendum Calculum.

SI calculum comminuere volumus cum maior sit quam possit per poros descendere, calculum comminuentem decoquere oportet, ut palyuri semen, ramenta palyuri, id est, ramum nigrum potissimum dictum, fiat hoc modo.

℥. Radic. graminis, apij, petro. glyx. aspar. bism. ana ℥. ij. beton. laxifrag. fœnic. marini, lunariæ ana M. j. seminis alchechang. millij solis, seminis palyuri ana ℥. j. fiat decoctio in tñ. j. dissol. succi pariet. vel fœnic. marini, vel raphani ℥. j. olei scorp ℥. ij. misce, iniiciatur. Decoquantur rameta palyuri nigri in aqua, & vino albo, vel simili modo iniiciatur decoctum hyperici, vel succus cum decoctione. Succus portulacæ exiccatus, deinde in aqua aliqua, vel in decoctione dissolutus, calculos renum comminuit. Si autem nephriticus dolor est ab inflammatione, clyster talis parabitur ex remollientibus, refrigerantibus & dolorem mitigantibus.

*Succus portulacæ frangit calculum.
Nephrit. ab inflam.*

℥. mal. cum rad. viol. ana M. j. foliorum cucurb. M. β. portulacæ tertiam partem M. j. seminis lini ℥. j. florum chamom. viol. ana p. j. hord. mūd. p. β. fiat decoctio in tñ. j. dissol. viol. & ros. ana ℥. ij. ononū fortiter agitatorum n. ij. misce fiat clyster. Si præcesserit alui euacuatio, vel cas-

fia, vel clystere euacuante. Quod si aliqua recremēta quæ detergunt leuiter, vel irritant circa calfactionem, admiscere oportet, vt decoctione diss. cassiæ recēter extractæ ℥. j. vel sacch. rubri ℥. j. vel succi ciclē ℥. ℞. vel cath. ℥. vj. vel ℥. j. Hæc enim purgant leniendo, & non irritant partem inflammatam. Quando inflammatio est in renibus ista in minori quantitate, & audacius dantur, ne cum vsurpetur maior quantitas iniectionis altius ascēdat, & partem affectam lædat. Vel si inflammatio sit in vtero, vel vesica, magis emollicioni, quàm irritationi intendendum. Quod si tum irritanda sit aluus, id potius est balano, quàm clystere faciendum. Hic clysteres erunt vsuti in inflammationibus inferioris ventris, & sedis.

Cantio.

Ad iliacam passionem.

SI verò iliaca passio fuerit, alio modo incedendum. Nam duo genera clysterum iniiciuntur. Primi enim iniectiones emollientes, leuiter detergentes, euacuantes esse debēt vt excrementa intestinorum inferiorū vacuentur. Nam cū affectus sit gracilium intestinorū inflammatio, acres clysteres non sunt ex vsu, ne ad partem affectam excrementa trahantur à partibus remotis: Neque etiā qui nimium detergunt, ne dolorem irritando, augeant. Secundi erunt refrigerantes, relaxantes, & acrimoniam caloris extinguentes. Primi parantur hoc modo.

Quid iliaca passio.

℥. Radic. altheæ ℥. ℞. mal. cū rad. M. ij. viol. M. j. florum viol. & chamom. ana p. j. fiat decoctio in aqua hord. vt habeat vim detergēdi, & in colaturę ℥. j. diss. mel viol. vel cass. nouiter extractę, vel cymini cū saccha. ℥. j. ol. viol. ℥. ij. misce, iniiciatur. Si hoc clystere non purgetur vter ob fortem attractionem à parte affecta, addemus succi ciclæ ab ℥. j. ad ℥. ij. & mellis & cassiæ quantitatem augebimus. Secundi parantur ex lacte vaccæ recēter mulso, cum paucis saccha. vel melle, ne cōcrescat, & oleo violaceo, vel ex alio lacte, vel ex decoctione hordei mūdatis & quatuor seminibus frigid. maior. & ol. viol. vel amigd. dulc. aut si maximus sentiatur æstus paretur hoc modo.

℥. mal. viol. ana M. j. qu. sem. frig. maior. ana ℥. ij. pomorum acidorum pa. x. florum viol. nenuph. bubioss.

ana p.j. fiat decoctio in ℥b. j. diss. mucilag. seminis psilij
 ℥.j. ol. viol. vel nenuph. albuminis ouorum fortiter agi-
 tatorum ana ℥.j. misce, iniiciatur liquidus. Veteres vehem-
 entia doloris coacti, colica remedia iniecerunt, quæ op-
 ium recipiunt. Sed quia cum opio castoreum, pyretrum,
 vel piper, sinapi, & alia calidiora admiscent, magis proba-
 mus artheriacas compositiones, quæ minùs calfaciunt &
 leuiter detergunt, modò non constringerent, quæ dissol-
 uuntur in sapa, vel ol. amigd. vel ol. lini. Iniiciatur primũ
 in parua quantitate. Minùs perniciofa sunt quæ deuoran-
 tur, quia in ventre meliùs & citiùs alterantur, quàm quæ
 in intestinis. Hæc pro principio, & ad euacuanda recre-
 menta & doloris sedationem. Quod si contingat ægrum
 posse euadere principium, & incrementum, sunt alij de-
 tergentes & resoluentes iniiciendi, qui parantur ex oleis
 chamom. anethi. amig. amar. & vino. Verius ex decoctio-
 ne florum chamom. melit. & seminis lini, prout sunt cly-
 steres mollientes. Auertunt enim euacuando excremen-
 ta, & deorsum trahendo prohibent ne ad ventriculum fe-
 rantur, & vomitione reiiciantur. Alij trahunt circa par-
 tem affectam, vel quando magna quantitas iniicitur, ferè
 ad affectum veniunt, vel consecutione partem affectam
 refrigerant leuiter, vel calfaciendo relaxant. Hic affectus
 colicis & clysteribus curari debet, & auersionibus. Est
 enim ferè inflammatio erypelatosa à bile, quæ per in-
 testina descendere debebat, quæ retardata tumorum in
 ileo excitauit.

De affectibus vteri.

IN affectus vteri utiles sunt clysteres propter ma-
 gnum eius consensum cum recto intestino & aliis inte-
 stinis supra positis, vtero infra ieiunum, & ob cõsensum,
 quem habet ex peritoneo, quòd illas partes omnes inte-
 git, ligat, & suspendit. Si ergo dolor vel affectus vterum
 malè afficiat, iuuatur clysteribus. Quòd si id à flatibus
 accidat, vel inflammatio fit, vsurpetur clyster ad colicum
 dolorem, & flatus discutiendos præscriptus. Et si pro-
 prium vel ei accommodatum requirat, parare hoc non
 licebit.

Clyster ad flatus vteri.

R. Mercur. arthem. matricar. ana M. j. flor. anth. stechad. chamom. ana p. j. api j, petro. ana ʒ. iiij. fiat decoctio in ℥. j. diss. benedictæ (si flatus discutiendi, & materia intestinorum euacuanda) ʒ. j. β. Sin minus euacuandum, hyeræ tantund. olei. nardini ʒ. iiij.

Ad vlcus vteri.

SI verò dolor fuerit cum acrimonia vel erosione, qualis sentitur in Carcinomate, vlcere corrosiuo, aut depaesciente, iniiciantur clysteres, sicut in Dysenteria, detergentes vel sedantes dolorem dysentericum: vel iniectiones, quæ iniiciuntur in anum, in vterum iniiciuntur.

Ad Schirrum vteri emolliendum.

SI vteri Schirrus emolliendus sit, clysteres emollientes vel sedantes dolorem, illi erunt viles, vel fiant ex malacticis, in oleo tenui & vino sine sale coctis, vt diutius remorentur.

℥. Radic. altheæ quar. j cortic. radic. vlmi. ʒ ij. mal. M. ij. seminis lini, scœnug. ana ʒ β. sic. pa. xx. seminis api j. petro. & bismal. ana ʒ. ij. flor. chamom. melit. viol. & mal. hortens. vel aliarum, si reperiantur. ana p. j. fiat decoctio in aqua vel in iure intestinorū porci, si reperiat, vel veruecis, vel iure pingui. Decoctioni adde pinguedinis porci, vel butyri recentis, vel ol. ℥. β. iniciatur ℥. β. frequenter.

Alter emolliens.

R. Olei amygd. dul. liliorum, & irini ana quar. j. vini albi dulcis, vel sapæ ʒ. iiij. fiat clyster, iniciatur.

Axungia felis, vel ius felis mirum in modum emollit, aut parui porci, aut anatis, aut anseris, aut anguillarum pinguium, vel mugilum, vel axungia illorum animalium ob parium tenuitatem & largam humiditatem. Medullæ etiā in vino dissolutæ iniiciuntur ad emolliendum cū therebinthina: sed potissimum laudamus porci & homi-

Axungia felis.

*Porci & ba-
minis.*

Nis: Sunt etiam efficaciores omnibus aliis. Vitulina & ceruina supradicta sequuntur. Syriax, caramincha, aut opponax si in multo oleo dulci diluatur. minus hærent & venementissime emolliunt. Vinum dulce his clysteribus additur, quia minus si cat & magis emollit. Multò autem magis sapa, ob dulcedinem & aëream substantiã, in qua sita est dulcedo.

Ad vrina retentionem.

IN retentione vrinæ clysteres iniiciuntur, vt si ab inflamatione retineatur, qui ad inflammationem sunt instituti. Si à calculo, qui ad calculum comminuendum, & ad crassos succos & grumos sanguinis vsurpandi.

Ad Ascitem.

Idem clyster, si auferatur oleum in Ascite valet, cui addatur vrina pueri, vel si fermentum dissoluatur, aut si quæ aquas trahunt, in decoctione ponantur. In Ascite clyster fiet ex herbis siccantibus, & aquas trahentibus. Quare neque emollientibus, neque relaxantibus in his erit vtendum. Fiet autem hoc modo.

℥. pariet ped columb. rutæ, foliorum sambuci & ciclæ ana. M. j. foliorum chamom. vel brassicæ marinæ, vel thymelæ ana M. ss. anisi, fœnic. ana ℥. ss. api j, petro. ana ℥. j. florum anthos, genistæ ana p. j. azari ℥. iij. fiat decoctio in aqua fontis, in ℥b. j. diss. benedictæ ℥. j. vrinæ pueri ℥. ij. misce, iniciatur. In his autem sal addi potest, quia exiccat, & facultate n expultricem irritat. Clysteres hi robustis tantum exhibendi sunt, & qui hæmorrhoidas non patiuntur, quas solent hi clysteres exasperare, non autem debilibus, in quibus ventris fluxum excitarent, quo frequenter moriuntur. Quare in desperatione, ne deficiantur optima remedia, experienda non sunt. Adduntur etiam eiusmodi clysteribus in decoctione radices: & hoc modo parantur.

℥. Radic. api j petro. graminis, asparag rub. maior. penthaph. ana ℥. ij. azari. iridis recens. ana ℥. j. meicur. brassicæ marinæ, rutæ, ciclæ, vel cucumeris sylvestris ana M. j. foliorum genist. p. ij. fiat decoctio in ℥b. j. diss. vrinæ impubis ℥. iij. benedictæ ℥. ss. salis parum, fiat clyster.

Ad Tympanitem.

IN Tympanite clyster dissoluens flatus, & pituitam educens, qualis est ille coli, vel sic.

℞. fol. rutæ M. j. anisi, fœnic. carui, cymini, baccarum lauri. ana ℥. β. flor. anthos, stechad. ana p. j. azari vel agarici, ℥. β. fiat decoctio in ℥b. j. diss. benedictæ ℥. j. ol. rutacei, vel anethi ℥. iij vini. ℥. iij. misce. Idem in Anasarca valebit, addita sale in magna quantitate.

Ad Anasarcam.

IN Anasarca autem clysteres acres conueniunt, vt qui ad Apoplexiam & soporosos affectus. Hoc tamen differunt, quod in clysteribus hydropicorum oleum præmittendum, vel rutaceum ponendum in parua quantitate. Proprius fiet hoc modo ex resiccantibus, & pituitam incidentibus, & euacuantibus sic.

℞. puleg. vtriusque, calaminth. sampfuci ana M. j. agarici in panno ligati ℥. j. anisi, fœnic. seminis rutæ ana ℥. β. flor. anth. stechad. ana. p. j. fiat decoctio, in ℥b. j. diss. muræ piscium, vel urinæ pueri ℥. j. benedictæ ℥. j. misce, vel sic.

℞. Radic. enulæ campan. & erid. recentis ana ℥. ii. azari ℥. j. fœnic. carui, sampf. rutæ, pulegii, chamep. merc. ana M. i. seminis apii, petro. ana ℥. ii. flor. laundulæ, genistæ ana p. i. fiat decoctio, in ℥b. i. diss. benedictæ ℥. β. mellis ros. colati ℥. ii. salis communis ℥. iii. iniiciatur frequenter. Euacuat enim pituitam, discutit flatus, incidit, & attenuat, humorum crassitiem, & intestina calfacit.

Ad coxendicum dolorem.

IN coxendico dolore clysteres tales sunt faciendi. Si pituita in causa, vltimus est ob azari quantitatem accommodatus, & prior ob muriâ. Solebât enim veteres muriâ iniicere in coxendico dolore & vlceribus intestinorum depascentibus, vel troiscos causticos, vel chartam combustam. Verùm de his suo loco dicemus.

Ad coxendicum itaque dolorem debent præscribi

Olea vtilia.

clysteres ad materiæ adustionem. Fiunt etiam alij veluti ad concoctionem, vel calfactionem materiæ dolorem gignentis, & dolorem sedantis. Quare illi clysteres vsurpandi sunt cum multo ol. calfaciente, attenuante, vel relaxante. Ex horum genere habetur oleum chamom. liliorum, de semine lini, & illa, quæ calidiora sunt, vt oleum irinum, ruta. de spica, nardinum & similia.

Forma clyster.

℞. decoctionis præcedentis clyst. ℥. j. in qua diss. benedictæ, vel hyeræ, colocynthiæ ℥. j. ol. aneth. vel ol. nucum (quod ob partium tenuitatē, vt de spica magis conuenit) ℥. ij. mis. fiat clyster. Residentia autem huius decoctionis supra partem ponatur.

Aliud ad idem.

℞. puleg. vtriusque, erysini, & iberidis ana M. j. seminis fœnug. rutæ, azari ana ℥. j. flor. chamom. melit. s. m. pfuci & lauendulæ ana p. j. fiat decoctio, in ℥. j. infunde agarici trociscati ℥. ii. benedictæ ℥. ℥. ol. liliorū & amyg. ana ℥. ij. ol. de spica ℥. ℥. misce. Omnia olea facta per sublimationem ob tenuitatem cum vino iuncta huic affectui profunt, vt ol. de thymo, de roremarino, de menta, de terebintina. Primum id decocto vel vino albo, vel vrina fiat clyster. Ego solis istis clysteribus breuissimo tempore hūc affectum curauī, sine iberide, vel nasturtio, vel erysino.

Ad dolorem, qui æstate pichrocolis accidit.

Parantur etiam clysteres ad dolorem, qui æstate pichrocolis accidit: qui vt clysteribus acribus & caloricis augetur, sic temperatis dolorem sedantibus temperatur hoc modo.

℞. mal. bismal. ciclæ, mercur. ana M. j. quat. seminum frig. maiorū ana ℥. ℥. seminis lini ℥. j. flor. chamom. melil. viol. ana p. j. fiat decoctio in aqua hord. & in ℥. j. diss. mel. ros. colati ℥. ij. diapruni soluti. vel ꝑ de succo ros. ℥. ii. vel cath. ℥. j. olei viol. & chamom. ana ℥. ij. misce, iniciatur. Deinde additur quod dolorem calidum mitigare possit, vt ol. ros & viol.

Ad nutriendum.

Ad nutriendum, clysteres aliquando sunt ex vsu, cum ægri ob imbecillitatem ætatis, vel morbi, vel teneræ ætatem

æritatem cibum deuorare aut deuoratum retinere non possunt: vt in vomitione, & alio affectu ventriculi. Intestina nanque concoquendi vim habent. Sunt enim ex eadem cum ventriculo substantia & eundem sicut habent. Quare alimenta, medicamenta alterare, & præparare possunt, à quibus per venas mesaraicas hepar trahet, & inde sanguinem conficiet. Cum autem imbecilliozem concoquendi vim habeat, necesse est ea, quæ iniiciuntur, facilioris esse concoctionis, & tenuium partium, quò faciliùs & citiùs trahantur à venis. Conueniens ergo materia talium clysterum in non febrientibus & capite dolentibus est vinum dilutum aqua hordei. Item ius capi, cremor ptisanæ, lac recens mulsum. Si verò febricitat, decoctum pulli, capi, vel aqua decoctionis pulli vel capi cum paucò saccharo. Oua dissoluta & tremula, saccharum in pauca quantitate ponendum, ne detergendo purget, neque sal eadem ratione, neque mel, neque oleum ne lubricet, iniici debet, nec magna quantitas, ne aliùs conscendat. Nunquam id fieri debet nisi post reiecta excrementa, vel cum dormiuerit, alioqui excrementa miscerentur, & inficeretur id quod iniiceretur. Ne igitur ad reiectionem concitetur, faciendum est, accepto clystere vt superdormiat. Nam sic meliùs retinebunt ac concoquent. Si verò post assumptionem, aliquam quantitatem velit reddere, non est impediendum. Parabitur autem hoc modo ex supradictis clyster.

*Intestina
vim conco-
quendi ha-
bent.*

*Conueniens
materia.*

Tempus.

℞. aquæ distillationis capi, vel decoctionis ℥. j. ℞. Formula
vel ℥. j. sacchari ros. ℥. ℞. misce, iniiciatur. Vel. clysteris.

℞. lactis vaccæ ℥. j. ℞. mel ℥. ii. iniiciatur.

℞. decoctionis hord. mundati in cremorem conuersi ℥. j. ℞. vini qt. j. misce, iniiciatur. Vinum addendum est ad distribuendum cremorem hordei, tuncque augenda est ipsius vini quantitas pro crassitudine cremoris. Vel.

℞. decoctionis pulli vel hord. perf. ctè decocti ℥. j. ℞. vitellorum ouorum noen. ii. j. vini ℥. ii. misce, capiat vt priùs admonui. hi clysteres ægros optime nuntiant.

Ad appetentiam deperditam à satietate aut humore pituoso.

Quibus appetentia deperdita est ob ventriculi satietatem & intestinorum, valent clysteres attrahentes & laxantes pituitam. Est autem pituita dulcis, quæ si in vetriculo vel intestinis sit, satietatem inducit maximam. Quare vomitu, si in ventriculo, vel in medicamento purgante, vel clystere euacuanda erit. Hoc modo fit ad pituitam vacuandam.

℞. mercur. ciclæ ana M. j. agarici in panno ligati ℥. i. florum chamom. p. j. fiat decoctio in aqua hordei, vel vrina pueri, & in ℥. j. diss. benedictæ ℥. ij. muricæ ℥. j. misce, capiat mane. Si verò appetentia deiecta fuerit, ob satietatem vel retentionem excrementorum, utilis erit illa iniectio: in aliis casibus parum prodest.

Ad prouocationem Mensium.

Ad prouocationem mensium clysteres parati ad retentionem vrinæ à crassis humoribus accommodari possunt, quibus addere possumus, vel benedictæ, vel hyeræ maiorem quantitatem, vel confectionem agarici.

Ad hæmorrhoidas irritandas.

Ad hæmorrhoidarum irritationem fiat decoctio ex acoro, aristolochia, cucumere agresti, cæpis, & cum sale sine oleo iniiciatur, vel cum hyera, vel cum felle bubulo, vel porci. hæc enim sanguinem mouent.

De iniectionibus in vterum, vesicam, & aures.

Fiunt etiam iniectiones in alias cavitates, velut in vterum, vesicam, aures, & sinus. Omnes autem hæ iniectiones fiunt ad deterfionem & euacuationem excrementorum, desiccationem calositatis, Erosionem, ad carnis regenerationem, & consolidationem vlcerum vteri. Eas autem tales fieri oportet, quales in dysenteria fieri præcepimus, hac tamen aduersione adhibita, vt si pars aliqua medicamenta determinata habeat, aut propter eius fun-

tionem, aut propter temperamentum, aut aliam quam-
piam occasionem, ea clysteribus iam præscriptis adiun-
gamus, vt vterinis iniectionibus matricariam arthemif.
tanacetum: aut propter exactū partis sensum, vt in mam-
mis, & similibus etiam, quæ desiccant sine morfu, aut de-
tergunt, eligimus, aut aliquid adiungimus, quòd alio-
rum medicamentorum morsum frangat, vt Diosc. fere
semper medicamentis aurium vel rosaceum, vel opium
adiungit.

Quorsum fiant in vterum iniectiones & quibus parantur.

IN vterum fiunt iniectiones ad mensium prouocatio-
nem, quæ ex detergentibus medicamentis fiunt, qualia
sunt amara, acria, nitrosa, non astringentia, & ex radic.
aperientibus, seminibus, floribus, & odoratis in hunc
modum.

℥. quinque radic. aperitiuarum, & rubiæ maior. ana
℥. ij. rad. cum eryng. & ciciaminis, iuniperi ana ℥. ij. ma-
tric sabinz, mercur. ana M. j. cinamomi tenuis, spicæ vtri-
usque (propter odorem suauem quo vterus gaudet) azari
ana ℥. ij. seminis nigellæ ℥. β. fiat decoctio in aqua & vi-
no albo, vel in vino, & oleo chamom. Ex collatura fiat
iniectio per metren chitam.

Potest etiam fieri ex succis herbarum, vel radicibus
prædictis extrahendo succum cum vino albo. Commo-
dius fuerit ei decoctioni vteri ad defensionem addere lu-
pinorum, & corticum fabarū ana M. j. si pituitosa fuerit
mulier.

Ad deterfionem vteri & vlcis post fœtum mortuum.

AD deterfionem vlcis, vel excrementorum vteri
retentorum, vel secundinæ putrescentis, vel post
mortuum fœtum retentum fiunt iniectiones. Quare
cū ad excrementa vteri pituitosa detergenda paranda
sit decoctio facienda est, quales sunt clysteres detergen-
tes, & clyster ad Ascitem præscriptus, & quæ fiunt ex hu-
iusmodi medicamentis laxantibus dissolutis in eadem
decoctione: fiunt autem sine oleo & sale, ne citius co-
gantur expellere: sed ex aqua, vino, vel lixiuio facto ex

corticum fabarum farina: illudque lixiuium debet esse debile. Nam è corticibus, vel caulibus fabarum tantum deterget, vt exulceret, & tantum siccat vt ossa spoliet: vel ex cinetibus sarmentorum in valde humidis. Quòd si ferosi humores, vel acres sint abluendi, iniectiones fient quales in Dysenteria fieri diximus, nempe ex hordei decocto, saccharo vel melle rosato. Succus enim rosarum dissolutus in aqua cisternæ, vel hydromelite deterget. Vena etiam pueri impubis diluta aqua, feri vices gerit. Decoctio leguminum idem præstat, quod etiam faciendum est in vlcere vteri: consideranda vlceris natura, & symptomatis, quæ vlcera comitantur. Nam si vlcus sordidum sit, qualia sunt ferè omnia, sine magno tamen dolore, & sanguinis fluxu iniicienda sunt, quæ fortiter detergant, veluti quæ ex amaris & nitrosis parantur, in quorum numero est decoctum lupinorum, fabarum, marhubij, radix ciclamini, vel aristolochiæ vel ex herbis amaris, vt ex decocto absynchi, marrhubij, abrotani, arthemisi, vel ex floribus cenau. minoris, rosarum sic. In illis autem iniectionibus dissoluuntur, mel aut vnguentum ægyptiacum, aut apostolorum, quando magna est putrefactio. Si vlcus cum dolore sit, quæ detergant sine morfu negligemus, adiungemusque quædam dolorem mitigantia. Exempli gratia, cum decocto hordei mūdati, cum succo plantaginis vel solani, vel albumen ouorum cum paucis sacch. vel syr. de ros. siccis. Si cum fluxu sanguinis primū astringentia frigida, quæ fluxum sanguinis sistunt, iniiciamus, veluti succum plantag. Polygoni, bursa pastor cum bolo armeno, sanguinem draconis, aliisq; astringentibus. Deinde quæ siccando leuiter detergant, eligimus, vt.

℞. Fol. plantag. agrimon. cetenach myrthi, lentisci vel summitatum pyrorum syluestrium, vel rubi ana M. j. fiat decoctio in aqua fontis, vel extinctionis plumbi, & in collatura dissolue sacchari. rub. & mell. ros. collari vel syr. de ros. siccis ℥. iij. pro ℥b. mescce, fiat iniectio.

Fiant etiam iniectiones ex succis & aquis distillatis prædictarum herbarum cum sero lactis, aut lacte calyceato ad desiccandum. Ad easdem intentiones fiunt

Detergētia.

Succus rosa.

Vrina pueri.

Fortiter detergentia.

Sine morfu deter.

Astringētia.

etiam iniectiones in doloribus vteri, quales dictæ sunt in doloribus intestinorum, cum sine vlcere sunt. Iniiciuntur autem magna ex parte cum oleo, veluti amygd. dulce aut amar. maximè cum sedare dolorem, & meatus aperire volumus. Sin cum vlcere sit dolor, ol. cum vitellis quorum: Sin autem ex flatibus, fiat decoctio ex seminibus carminatinis, & herbis leniter laxantibus, & detergentibus, & iniiciatur.

Ad schirros vteri & similes affectus.

Iniiciuntur medicamenta in vterum induratum schirro, aut propter eius densitatem, aut acrimoniam excrementorum, vt emolliant, suntque ex oleis & vino, & arungiis liquefactis, quando iniicienda sunt in colum vteri, vel decoctionibus malacticorum medicamentorum. Olea erunt amygd. dulce. & amararum, & alia olea spissa odoratis adiicienda præscriptis à Diosc. Quæ sunt vnguenta de croco, anethinum, narcissum, irinum, amaracinum, nardinum. Quæ quia non reperiuntur parata, oleis simplicibus suprædictis radices irid. & narcissi, vel aliquid styracis, bdellii addimus. Decoctiones autè fiunt ex herbis emollientibus, quibusdam seminibus odoratis, vel herbis additis, vt.

℞. Radic. bismal. & liliorum ana ℥. iiii. puleg. vel origani. vel arthemif. M. ss. seminis lini, & foenug. ana ℥. i. florum chamo. viol. (Nam propter caliditatem, vel humiditatem rarefaciunt, & laxant partem calidis additis) melil. ana M. i. fiat decoctio in iure pingui intestinorum, vel in aqua, & vino albo dulci, non astringente, aut sapa, fiat iniectio. In summa in vuluam, & sinus possunt iniici quæcunque morbus postulat, diluta in liquidis, vel oleis, partibus, aut affectibus, aut symptomati accommodatis.

Ad suffocationem & descensum vteri.

Quod si cum duritie vterus sursum feratur, ac suffocationem faciat, odoratæ lachrymæ, vt styrax, & bdellium, iniici possunt. Si verò deorsum præcipitetur, galbanum recens, opoponax, assa foetida, & sagapenum

erunt ex usu. Quæ si recentes sunt, emollunt, antiquæ verò digerunt. Recentibus verò similes redduntur, si in oleo amygd. dulc. vel violarum diluantur, vt.

℥. Galbani & opoponac. ana ℥. j. ol. amygd. dulc. & viol. ana. ℥. ss. vini albi dulcis, vel sapæ qr. ss. macerentur in sapâ, vel vino per noctem, deinde liquefiant, & colentur, rursus liquefiant in oleis & iniiciantur. Alioqui ob lentorem & visciditatem difficilè iniiciuntur. Cæterum hic vinum pro aceto ponitur, quòd in aliis partibus apponeretur: sed quia vtero aduersatur, prætermittendum est, & eius loco vino dulci, quod siccet minùs & magis emollit, vtendum Idem faciendum de styrace, & bdellio in suffocatione vteri, & mensium prouocatione. Quòd si constringendus sit vterus, aut vlcus exiccandum, sequenti decoctione fieri poterit.

*Constringens
& siccans.*

℥. Radic. bistortæ (quæ maximè conuenit vtero: est enim astringens) qr. j. cortic. mali granati, balaustiorum, myrtill. ana ℥. j. hippur. fol. sumach, & ientisci ana M. j. seminis viol. & plantag. ana ℥. ss. florum ros. siccarum p. j. fiat decoctio. In aqua cisternæ vel ferrata. Dissolue aluminis qr. j. fiat iniectio.

*Iniectiones in sinus ad carniū
generationem.*

EAdem decoctiones in sinus iniicimus ad deterfionē primū, addito melle ros. vt qr. j. pro tñ. j. Deinde ad exiccationem sine melle. Quandoque cum resicantibus, deterfione iam facta, addimus myrrham, corticem thuris, radicem panacis, vel irinum, vel alia sarcotica ad carnis generationem, indicatione sumpta à parte, quæ magis vel minùs siccari debet.

Sarcotica.

Ad Callum.

*Callum mi-
nuen.*

IIn fistulas verò ad Callum iniicimus lixiuium propter medicamentorum nitrositatem, in quibus decoquantur callum minuentia, vt radix veratri, aut vnguenta erodentia dissoluimus, quale est ægyptiacum, Apostolorum, & ea, quæ ex ærugine æris parantur.

Ad doloris sedationem.

AD sedationem autem doloris possunt iniici olea & alia anodyna, quæ non sunt ipsi vlceri inimica, vt rosarum, omphac. cydoniorum hypericonis, myrthi, & vitellorum ouorum, & amygdalarum. Vel si repellendū *Olea vlceri amica.* si, astringentia, vt ros. omphac. & myrthi.

Ad vlcera in vesica.

AD curationem vlceris vesicæ vel coli vesicæ, similes sunt iniectiones. Primū enim oportet detergētibus sine morsu vti quales sunt iniectiones, quas ad Dysenteriam præscripsimus, nempe ex decocto hordei, *Aegyptiacū.* ex lacte, nisi vlcus sit foetidum, & depascens. Tunc enim utile est in iniectionib⁹ dissoluere aliquid egyptiaci, quod cū mordicatione deterget: postea vbi vfi sumus vnguētis suprà dictis, sedare dolorem anodynus debem⁹, quale est *Anodyna.* quod paratur albumine oui, & aqua ross. simul agitis. Serū lactis, decoctū hord. mundati cum capitibus papaue ris, aut pauca quantitate radicis mandragoræ, aut additis Trochiscis ex opio, quales sūt Trochisc. alchechāgi Ras. *Narticocas quando vtendū.* cū opio dissoluti in cote. Narcotica autē ista nunquam adhibenda sunt, quando aut pus, aut aliquid aliud à parte affecta expellendum, aut detergendum est, sed duntaxat cū volumus constringere, aut sensum partis minuere, ne scilicet medicamenta nimium acria sentiat.

Iniectiones verò ad vlcera resiccanda fieri debent ex resiccātibus cum pauca astrictione. Nam nimium astringentia vrinam retinēt, quæ retenta multū torquet. Vrina siquidem acris, & mordax, cū per angustum meatū descendit, maiorem excitat dolorem, quā si per partem laxam demittatur. Hanc itaque vnam arbitror ex causis, cur vesica exulcerata dolorem non sentiat. Mentula verò *Cur vesica nō sentit.* etiā sine vlcere acerrimum dolorem sentiat ex pure vel pituita reddita vnā cum ipsa vrina. Parabitur autem efficacissima iniectio ad vlcus vesicæ hoc modo.

℞. Radic. consolid. maioris ℥. j. (quæ huic affectui conuenit, quoniam consolidat, & mucilaginem quandam habet necessariam, vt medicamentum parti adhæreat, & partis asperitatem leniat, quemadmodum in vl-

ceribus intestinorum sæuam ad eundem affectum addere solemus (caudæ equinæ, fol. plantag. ceterach. (multum enim exiccat, vt pilosella, quæ potest addi, & herniaria, & polygonum) ana M. j. vel ss. flor. si ross. p. j. hyperic. p. ss (Hypericum enim confert maximè calculo, & cicatrici vlcera vesicæ: quia & calculum comminuit, & vlcus consolidat) fiat decoctio. in aqua hord. vel extinctionis plumbi, aut ferri, fiat iniectio. Vel aquis distillatis, vt rha-pontici, ros. vel plantag. vel hypur. Ad idè valet Lytharg. puluerisatum & diu decoctum & per philtrum transmissum, iniectum vt priùs, & lac virginale. Apponi etià possunt quæcunque neruos consolidare creduntur: Pars enim magis neruosa est, quàm carnosæ: ob id radix narcissi, propter mucilaginem, cauda æquina, polyg. fœmina, & quæcunque neruos consolidare creduntur, huic affectui maximè conferunt. Practici solent trociscos iniicere, qui supra partem vlceratam adherentes, solent dolorem excitare. Quare satius erit talia medicamenta decoqui, aut infundi: postea verò diligenter per philtrum transmitti, ne pars aliqua maneat aspera: Aut trociscos illos in cote, aut supra marmor cõminui diu, collyriorum more, vt pictores suos colores comminuere solent, quos Antiqui in suis collyriis faciendis imitati sunt. Cortex mali punici, & pinearum decoctum insignem vim resiccandi habent.

Hypericum.

Error.

De iniectionibus in aures.

Iniectiones in aures aut sunt propter inflammationes, aut vlcera detergenda, aut dolores, aut sibillos, aut surditatem. Quare propter inflammationem succi herbarum repellentium commodè iniiciuntur, aut earum decoctum ad refrigerandum & repellendum. Succi autem purificati facta residentia, aut colati efficaciores sunt. Quòd si cum ros. iniiciantur, magis sedabunt dolorem. Ad doloris sedationem etià iniiciatur lac recens mulsum, vel decoctum mandragoræ cum paucis croco, aut oleo violaceo, per se, vel cum paucis croco, aut opio. In decinatione autem & post vsum narcoticorum admisceatur castoreum. Si somnus conciliandus, non est vtiendum castoreo: quia calidum & siccum nocet, sed cro-

co: quæ vaporosus, vel styrace, vel aliis repellentibus. Id-
que intelligendum ad opium castigandum. In declina-
tione verò iniiciantur ol. ex vino, in quibus decoquitur
organû, puleg. calaminth. ruta, spondyl. & similes her-
bæ, quæ quamvis calidæ sint, in declinatione tamen adhi-
bendæ sunt, ad absorptionem materiæ, etiam si in prin-
cipio fuerit calida.

Ad sibillum & aurium dolorem.

Similis fit iniectio in aurem propter dolorem à frigi-
do humore & sibillo, addito pauco aceto, aut semini-
bus flatus discutientibus, ut est cuminum, seselli, semen
porri, aut succus. Est enim huic parti valde accommoda-
tus. Præterea doloribus, ulceribus, & aliis affectibus, in
quibus detergere optimum, maximè convenit. Quod si
auris opposita alteri fricetur allio, dolor sedabitur, quia
materia inflammationis auris est humor frigidus. Id e-
nim evenit in aurium doloribus. Succus porri præsens est
remedium ad dolorem aurium à flatu, à materia crassa, ut
ait Diosc. lib. 2.

Succus porri.

Ad aurium surditatem.

Surditates fiunt ob diversas causas. Nam aliquando
surditas ex pure retento oritur, circa eam partem. In-
terdum à flatibus, aut materia collecta circa hanc partem.
Interdum ob cicatricem obductam in ea parte. Ideò ex
diversis iniectio constitui potest. Si autem à crassis hu-
moribus & sibillis fiat surditas, iniectiones supradictæ
fient, quæ ad declinationem inflammationum institutæ
fuerunt, addito raphani succo, vel melle squillitico, vel
aceto simplici, vel diuretito, vel sambucino.

Ad Cicatricem.

Si à cicatrice fiat surditas, difficillimè curatur, quia ci-
catrix auferri non potest, quemadmodum & quæ à
ruptura tympani fit, nunquam curatur, quoniam cicatrix
nunquam tolli potest.

Apure.

SI à pure collecto fiat, oximellite, omphacio, & melle, œucomellite, succo cœtaurij minoris, succo porri, succo Aristolochiæ, melle squillitico diligentissimè pars est detergenda: resiccanda verò tandem ex suffumigiis & iniectionibus, quæ fiunt ex vino & aceto, modò non sit vlcus, in quo decocta sit scoria, aut lythargirum, aut ruthia, aut herbæ, aut radic. quæ insigniter exiccât. Quippè cum pars suapte natura sicca sit, medicamenta sicciora postulat. Surditas autem à causâ occulta curatur potissimum iniectione facta ex decoctione corticis, & foliorum fraxini mediani, occulta quadam proprietate: radix veratri nigri in vino, & oleo amygd. amararû, aut oleo multum resiccâte, vt rutaceo & similibus. Iniectiones autem ad vermes aurium tales fiunt, quales superius descripsimus, vel quæ ad deterfionem vlcera accommoda sunt, & præcipuè quæ quâdam amaritudinem habent, vt succus aristolochiæ, vel absynthij.

Ad sinus iniectiones.

Iniiciuntur post calli erosionem iniectiones, quæ parantur ex detergentibus leuiter, & ex decocto hordei, vel in vino mellito, vel vino tantum, vel in aqua vitæ, in quibus vnguenta sarcotica dissoluuntur, vel simplicia in tenues partes cõminuta ad carnis generationē, vt myrrha, thus, cortex thuris, panax, aloë, sarcocolla, iris florētix, hyperic. vel centaurium minus in parua quantitate, & corporibus vel partibus in quibus detergere oportet: Non consolida, radix narcissi, hyppuris, syderitis, & similia. Vnguenta dissoluuntur, basilicum magnum, vnguentum aureum, emplastrum diuinum, & quæ è simplicibus supradictis parantur. Ad cicatricem iuducendam si intus sit vlcus, neque pituita lêta & crassa, iniectiones sicciores, & frigidiore, vt ex corticibus, balauſtis, malis punicis, & aliis supradictis fortioribus, additis mineralibus, vt cerusa, lytharg tathia, cadmia, scoria ferri. Cum iniectionibus etiam enumerari possunt ea remedia, quæ gargarismata dicuntur, & ceruina liquida.

*Sarcotica.**Sarcotica vnguenta.*

De gargarismatis.

INstituuntur gargarismata ex diuersis rebus pro ratione diuersa affectuum. Fiunt itaque ad principium inflammationis oris & palati gargarismata repellentia ex aqua, & aceto, & vino malorum granatorum acidorum, succo cotoneorum, succo mororum, aut pyrorum aggregatum ex aquis distillatis refrigerantibus & resiccantibus, ut aqua rosarum, plantaginis, caprifolij, peculi ros. myrtilli. & similia. Ex decocto earum herbarum aut fructuum aut seminum, quæ neque ingratum odorem habeant, aut saporem, aut venenosam quandam qualitatē, veluti ex pomis, pyris, prunis acidis sorbis, cornis, cotoneis malis, vuis immaturis, & summitatibus rubi, lentisci, myrthi, mali granati, vel punici, summitatibus vitis, ceterach, plantaginis, pilosellæ, quæ in vino decocta citrissime oris vlcera, & inflammationes curat, ligustri, citri, & similia: Ex floribus ros. summitatibus berberis: Ex seminibus frigidis minoribus & eorum decoctionibus: circa finem autē decoctionis addimus aceti parum. Addi possunt & cortices mali granati, balaustræ, citrini, sed linguam denigrant, nisi illud decoctum clarificetur: sed clarificando magnam partem virium amittit. Efficaciora & gratiora sunt, quæ parantur, præ cæteris, ex fructuum succis & pauco aceto, quibus additur syrupus de ros. siccis & myrthinis & cotoneorum. Interdum repellendum & leuiter detergendum est, quia à partibus inflammatis semper aliquid resudat, quod est detergendum leuiter. Conueniunt igitur hordei decoctum vel mel. ros. In declinatione aut detergendum. & resoluendum. Conueniunt ergo herbæ detergentes & digerentes.

Gargarismata ad oris inflammationem.

R. hyss. vel saturiæ, vel origani M. j. Nam hæ omnes nec sapore nec odore sunt ingrati, quibus addere poterimus florum anthos & stechad. ana p. i. glyceras. ℥. j. pass. sic. ana. pa. xx fiat decoctio in aqua hord. integri & in ℥. j. s. aut ℥. ij. ℥. diss. mell. ros. collati ℥. iij. Præscribenda est autem horum medicamentorum ma-

gna quantitas, quandoquidem nimia colutione multum medicamenti absumitur. Hic autem medicamenta præcedunt simpliciora gratiora, ut quæ ex aceto, vel fructus aliquius accidi succo parantur hoc modo.

℥. aceti communis vel ros. ℥. iij. aquæ cisternæ ℔. ss misce fiat gargarisma: facile paratur. Itaque parantur ex succo cydoniorum, vel malorum granatorum non recentium, sed diu seruatorum, quibus aquæ aliquam quantitatem addimus, ad augendam molem medicamenti, & temperandam aciditatem, & ad partium calidarum extinctionem. Nam ut in aceto, ita in omphacino, aliisque succis vestigium aliquod caloris reperitur, ex quadam veluti imperfecta putredine. Quod si quis gratiora palato velit adiungere, addat saccharum ros. pauca quantitate. Sapor enim ille dulcis astringentem minuit. Ex paratu facilibus sunt gargarismata repellentia ex aquis antea enumeratis hoc modo.

℥. aquæ peculi ros. vel plantag. vel capri folij qr. j. aceti ros. parum, misce fiat gargarisma. Fiunt ex decoctione fructuum, vel florum, vel herbarum: verum quæ ex fructibus parantur, gratiora sunt, minusque amara. Nam fructus ferè omnes immaturi, austeram & astringentem habent facultatem, cum vel acidi, vel acerbis sint. Fiunt autem hoc modo.

Gargarismata ad eadem ex fructibus.

R. Cerasorum acidiorum vel immaturorum leuiter contusorum ana M. ij. coquantur in aqua cisternæ cum paucis aceto. In colatura addatur aceti parum, fiat gargar. Eodem modo fit ex pomis, pyris, cornis, & aliis supradictis. Si autem defint ex succis eorumdem fructuum, vel syr. seruatis, tum etiam ex summitatibus arborum & fructuum. Solent enim magis resiccare & repellere.

℥. Summitatum robi, vel myrti, vel vitis, vel pyri aggregatis M. j. pilosellæ æterach, plantag. ana M. j. ss. ros. rub. p. j. (Rosæ enim ponuntur propter odorem, & propter astringentem vim, quandoquidem hæc omnia medicam. gratum odorem habere oportet, aut omnino nullum, ut vsui apta sint) fiat decoctio in aqua pluuiali. (Ea enim cum sit tenuium partium, efficacior est reliquis) & in ℔. j.

℞. diss. sacchari ꝑr. j. vel syr. ros. vel mellis ros. aut diamon-
ronis, propterea quod digerit ob mel mistum, maxime
quando à repellentibus ad digerentia transire volumus.
Tunc enim aut sapam, aut mel siue saccharum adiicimus,
aut quantitatem dulcium augemus.

Detergentia gargarismata.

Detergentia gargarismata fiunt aut ad deterfionem
dentium, aut ad eosdem dealbandos, aut vlceris de-
terfionem, aut eius, quod in summitate tracheæ arteriæ
collectum est, extractionem, aut quod ab inflāmata parte
excidat, aut ad dolorem dentium.

Ad dentium conseruationem à putredine.

Ad dentium conseruationem, siue deterfionem fiunt
gargarismata, seu maui collutiones determinatæ ex
multum resiccātibus, ex aceto scillirico, aut ex distillatio-
ne saluix, ex roremarino, sale & vino, si detergendi & de-
albandi sint. Talis enim collutio, & conseruat, & mirum
in modum dentes dealbat.

Ad dentium dolorem.

Ad dentiū dolores fiunt duobus modis gargarismata,
nempe à dolore, qui ab incipiēte fit defluxione, & eo
qui fit defluxione iam facta. Ad dolorem itaque qui fit ab
incipiente defluxione, parati debent ex astringētibus nul-
lo, aut minimo calore præditis, veluti è radice pentaphil-
li, hedera, nucibus cupressi, vel gallis in aceto, aut vino
styptico coctis hoc modo.

Ad dolorem dentium à fluxione incipiente.

R. Radic. pentaphil. ℥. ii. hederae M. j. radic. cyperi, nu-
cum cupressi ana ℥. ℞. fiat decoctio in aqua, & aceto,
quod quidem gargarism. retinendum est in ore. Ad dolo-
rem autem à defluxione iam facta, augeatur dosis calido-
rum vel discutientium eam fluxionem, quæ in gingiuas
recepta est.

℥. pyretri ℥.β. rad. quinque folij ℥.j. caryoph. de cubeb ana ℥.ii. & piperis lōgi ℥.ii. hederæ M. ii. fiat decoctio in vino astringente, & aqua, hâcque decoctione vt priore, est vtendum.

Ad oris vlcera exsiccanda.

AD exsiccanda oris vlcera fiunt collutiones ex herbis, & fructibus refrigerantibus, & exsiccantibus, in quibus dissoluimus aluminis ℥.j. vel ℥.ii. vini albi parum loco acetii.

Ad oris fœtorem.

AD oris fœtorem fiunt collutiones, vt prius, ex detergentibus, & odoratis, deinde ex odoratis, & resiccantibus tantum hoc modo.

℥. hord. integri torrefacti p. j. ros. p. β. corticis citri ℥.j. β. caryoph. cinamomi crassi ana ℥.iii. fiat decoctio in aqua cisternæ ex qua & paucò aceto colloatur os. vel.

℥. Radic. cyperi ℥.j. ros. rub. p. j. sandali citrini, & cinamomi an. ℥. ii. fiat decoctio in aqua cisternæ, vel aqua chalibeata, colloatur os. Vel ex aquis distillatis odoriferis aliquot granis mosci. j. vii. j. vt.

℥. aquarum myrthi, ros. ana ℥.ii. aquæ ex floribus genistæ vel citri ℥. β. mosci vel ambre gr. vi. salis parum. Quod si ditioni paretur gargarisma, maior portio mosci, vel ambre poterit dari.

Ad recrementa, quæ ex parte inflammata resudant.

AD ea verò excrementa, quæ ex parte inflammata resudant, supradictis vtendum, nempe sapa, melle, cum decocto hordei vel fabarum, vel lentium, aut aliorum detergentium.

Ad deterfionem pituitæ, quæ partibus oris adheret.

Herba incidentes,

AD pituitam viscidam & lentam detergendam, quæ partibus magis adheret, herbas aliquot incidentes decocto addemus, veluti hyssopum, organum, glyc. & si-

milia. In collatura verò addemus mel squilliticū, aut oximel, aut ex syrupis detergentibus aliquem, vt est syr. de glyc. de prassio, de stechade, qui potenter incidit, eadem proportione, qua de aliis supra dictū est, videlicet pro ℥b. j. decoctionis adduntur ℥. iiii. syr. aut mellis. Verū cum eodem gargar. interdū decoquimus humores à capite trahentia, veluti pyretum, chartamum, Radicem turbiti, & ea quæ pituitam agunt, nec amara sunt. Amara siquidem, vt agarius & colocynthis reiciuntur. Non desunt qui medicamenta composita velint admisceri, quale est diaphenicum, Indum maius. Masticatoria autem magis conueniunt, & potentiora sunt: quia ob caliditatem maiorem, qua sunt prædita, & agitatione dum mastiçantur potentiùs trahunt, quibus tamen non est vtendum in defluxionibus in pulmones.

Syrupi incidentes.

Trahentia à cap.

Ad vlcera oris deterfionem.

AD vlcera verò oris deterfionem parabuntur ex decocto hordei, & quibusdam herbis, quæ cum facultate deterforia desiccant & refrigerant, & constringunt. Vix enim vlcera absque inflammatione reperias. Ex herbis & fructibus, & aliis eiusmodi eligenda sunt medicamenta, vt agrimonia, ceterach, plantago, summitates rubi tyliestris, folia arbuti, pyri sylvestris, myrthi, lentisci, &, vt breuiter dicam, si ex fructibus repellentibus, & istis herbis fiat decoctum, deterget, & leuiter astringit, in quo dissoluendum aut mel ros. aut syr. de ros. ficcis in maiori quantitate, quàm in inflammatione, in minori verò, quàm in pituita educenda. Eadem etiam obseruanda sunt, quæ in vlcere vteri imperauimus, si putrescat, aut cum dolore, vel fluxu sanguinis sit. Tunc enim similes iniectiones parandæ erunt, habita semper partis ratione, quæ medicamenta neque sapore, neque odore ingrata venenosa ob periculum deglutionis ferre potest. Quod si fortè vlcera aliqua malitia sit, & aquam fortem, vel sublimatam desideret, non est gargarisandum, sed pars contingenda specillo, vel scapello obuoluto bombaci, aut linteo partem contingimus, aut pars oris anterior abluenda, non gargarismatis, sed immixtis tantum aliquot guttis aquarum, rosarum, plantaginis vel solani in aquam fortem.

Herba refriger. & constring.

*Ad vlcera oris in morbo Italico.**Argentum
vium.*

Ceterum quoniam in morbo Italico frequenter vti-
mur emplastris, aut vnguentis ex argento viuo pa-
ratis, aliquando in aliis morbis, Argenti autem viui nidor
per os iniectus dentes inficit, qui linguam, aliâsque partes
suo contactu exulcerat. Præterea pituitam liquefaciendo,
defluxionem ad os excitat. Quod autem argētum viuum
id efficiat, argumento est, quod si quis iisdem vnguētis v-
tatur sine argento viuo, nihil tale ei accidet, neque etiam
si vnguenta argentum viuum recipiant, dum modo aquâ
puram inter sudandum ore contineat, aut ante sudationē
dentes oleo amygd. dulc. fricentur, nullam exulcerationem
sentiet in labiis, aut buccis. Prohibet enim eius asperitatē,
& medicamētis acribus aduersatur, vt omnia ferè pingua,
cuiusmodi sunt oleum commune, butyrum. Ad horū au-
tem affectuū præcautionem vtimur gargarismatis ex oleo
amygd. butyro, aut iusculo pingui. Prohibent enim hæc
gargarismata exulcerationem, & pituitæ defluxum non
impediunt.

Cum inflammatio circa os fieri incipiet.

Verum cum inflammatio circa os fieri incipit, vtilissi-
mum erit pro gargarismate vti iure pulli cum paucis
syr. violaceo, vt refrigerentur partes, & leuiter detergatur.
Deinde danda gargarismata è cremore hordei sine sac-
charo, si iam vlcera fieri incipiant: Sin iam facta sint, ad-
dendum saccharum ros. tabulatum ad deterfionem. Cre-
mor enim hordei aduersatur asperitati vlcetum suo lēto-
re, minùs tamen quàm pingua, quæ facillè accenduntur,
quæ ob id minùs vlcenibus sunt accommoda. Vlceribus
vtrunque deterfis, & facta purgatione ad astringētia gar-
garismata veniēdum erit, quæ fiunt ex aquis, & decoctio-
nibus herbarum. Ex aquis hoc modo, si sit magna inflam-
matio.

Ad inflammationem oris.

R, Aquæ solani, plantag. caprifol. ana q̄r. j. syr. ros. la-
xatiui ℥. ii. fiat gargarisatio. Syr. r. s. laxatiuus magis
refrigerat & deterget, quàm qui ex ros. siccis paratur qui
magis exiccat, & astringit. Si vlcus sit exiccandum, fiat
garga-

gargarisma ex aquis magis exiccantibus. vi.

℞. aquæ peculi ros. vel myrtill. ℥. ss. syr. de ros. siccis
 ʒ. ii. misce, fiat gargarisma. Aut si guttæ duæ, aut tres aquæ
 fortis in prædictis iniiciantur, citissimè vlcera exiccabunt,
 & curabunt. Hoc gargarismate abluendi sunt dentes, vt
 suam albedinem recuperent. Moderata autem erit huius
 aquæ quantitas, ne maior dolor sit, quàm æger ferre pos-
 sit, neque minor, quàm vt non sentiat. In his quæ ex de-
 coctione herbarum fiunt, idem obseruandum. Nam si in-
 flammatio ad sit, magis refrigerandum: sin vlcus exiccand-
 um, magis astringentibus vtimur, vt videre est supra cap.
 præcedente. Si autem decoquitur pilosella in vino albo
 cum quibusdam ex iam prædictis, multò citiùs curabun-
 tur. Idem efficit herniaria, & polygonum mas. Hoc gar-
 garismate vtimur cum partes oris interiores detergendæ
 aut exiccandæ sunt. Nam si interiores, quæ sunt circa œso-
 phagum, affectæ essent, penicillo tetigisse satis erit.

*Pilosella &
 alia herba es-
 siccantes.*

De Errhinis.

DE errhinis iam nobis dicendum est, quæ à naribus
 nomen acceperunt, quibus vtimur aut in detergen-
 dis naribus, aut in euacuatione recrementorum antero-
 ris cerebri. Detergentia autem fiunt iam ad pituitosa re-
 crementa vacuanda illa, quæ in parte congesta sunt ratio-
 ne vlcerum. Ad recrementa verò cerebri expurganda sũt
 errhina pituitosa, vel biliosa, vt in acuto morbo, maximè
 cum oculi bilioso colore, & humore sunt infecti. Nec ob-
 erit in melancholico affectu melancholica adhiberi, vt in
 melancholia morbo, & ictero nigro. Verùm quia pitui-
 tosa frequentius per eam partem expurgantur, de his priùs
 agemus. Fiunt itaque purgantia ex calfacientibus, atte-
 nuantibus, liquefacientibus, & pituitam trahentibus, nisi
 in Coriza, in qua resiccantibus & refrigerantibus tantum
 ob humoris acrimoniam vtimur. Si quidem nimis tenuis
 & liquida aut calida plus iusto fluit, aut facultatem expul-
 tricem cerebri irritat, veluti in Dysenteria: ob idque pur-
 gatur cum multis sternutamentis. Medicamenta autem
 calfacientia & exiccantia citra vllam astrictionem, sunt
 herbæ capitales dictæ, calefacientes, siccentes, & vtcunque

odoratæ : quia cerebrū odoratis delectatur, & pituita, quæ maximè abundat cerebrum, vacuatur. Eadem hîc vsurpatur, quæ in gargarismatis discutientibus, minorem tamen delectum habemus. Nam & amara iniiciuntur, modò nimium fœtida nō sint, quia talia cerebro sunt inimica propter spiritus. Hoc autem modo purgans fit.

℞. Radic. pyrettri, ird. ana ℥ j. puleg. calamint. origan. ana M. j. agatici troci. ℥. iiij. florū anth. & stechad. ana p. j. fiat decoctio in ℥ss. j. colat. diss. mell. anthos. & squillit. ana ℥. iiij. fiat caputp. At vulgus Medicorum dissoluit mānam, sed imbecillior est, quā ut possit dissolvere pituitam: mel potentiùs id efficit. Possunt autem in hac decoctione dissolui indum maius, diaphenicum, aut hyera picra, cūm fortiùs est trahendum, aut cūm nulla fuerint in decoctione addita purgātia ut agaticus. Verūm multò satius fuerit medicamēta simplicia ut agaricum colocynth. turbit. vnā decoqui, quin & semē carthami, semina, brassicam marinam, & quæcunque serosa excrementa, vel pituitam trahunt. Huius verò ratio est, quòd compositiones illæ cūm sint spissæ, spissam iniectionem effecerunt, atque minùs permeabilem per meatus illos spongiosos, & ossa spongiosa imo magis nares obstruerēt & respirationem impedirent. Multò magis probarem errhina ex succis herbarum pituitam trahentium, qualia sunt ex succo anagallidis parata, succo ciclæ, maioranæ in vino & melle, vel succo ciclaminis, aut cucumeris syluestris hoc modo.

*Quæ magis à
R. ndel. pro-
bantur.*

℞. succi ciclæ, anagall. depuratorum ana ℥. iiij. vini albi ℥. iiij. mell. ℥. ij. hæc propter cōsuetudinem, paruam vini quantitatem recipiunt, ne augeatur moles, atque ita vis succorū minuat. Ponitur autem vel ad penetrationē, vel ad molem augēdam, & succorum acrimoniam minuēdā. Fortiora sient hæc errhina, si succi fortiores melle tantum excipiantur, & ad opiatæ consistentiam reducantur : quæ ut efficaciora sint, addimus diagredium, aut agaricum, aut colocynthidem, aut veratrum, quādo opus est, modò nulla sit exulceratio, aut sanguinis fluxus, in quo nunquā tali errhino vtendum est. Errhina autem sic parata digito immittuntur in nares, ut diutius nābus inhereāt, & potentiùs trahant. Non enim impediunt respirationem, hoc modo.

℥. succi cucumer. asinini, aut ciclae, aut mercur. aut celaminis. (Eius enim succus potentissimus est, ita ut in omnibus addi possit) ℥. ii. agar. troc. ℥. ij. vini parum, fiat decoctio quæ transcoleatur, in colatura diss. mell. q. s. ad inspissationē, aut mel in decoctione ponatur sine vino, contritumque sit agaricum & decoquantur simul. Decoctio inspissetur ad mellis consistentiam. Sin medicamentum maiorem desideret coctionem, ut radix pyretri & veratri, decoquendi primum erunt cum vino & melle, ne si diutius decoqui cogantur succi, vires suas diuturna illa decoctione amittant.

Errhina ad bilem purgandam.

SI quis ad purgandā bilem errhina præparet, addat succum rosæ aut syr. ex infusione rosæ aut parum diagredi j hoc modo.

℥. succi rosar. ℥. β. diagred. ℥. j. mellis parum misce. Si nimium liquida sint, adde ad inspissationem farinæ lupinorum parum, aut hord. aut orobi. Si autem ex syrup. rosæ laxatius parare velis, mel erit superfluum, propter saccharum quod est in syrupo. Additur autem mel non solum propter deterfionem, sed ut parti adherere faciat medicamenta, habet enim lentorem quendam: habet etiam saccharum coctum. Eadem erit observanda diagredi j proportio, nisi potentius trahere velimus. Tunc enim augere poterimus dosim diagredi j a ℥. ij. ad ℥. iiij. Si dolor huiusmodi medicamentis acerbis exciteretur, lac mulsum iniciemus deterfis primum naribus aqua valida, vel oleo rosato. Si verò calor sentiatur, aqua frigida, vel rosæ, vel plantaginis, vel unguento albo Ras. intemperiem illam calidam castigabimus.

Errhina ad Melancholiam.

SI ad melancholiam parentur errhina, pituitam purgantibus medicamentis adiungemus medicamenta melancholiam purgantia, puta senam, polypod. thymum, epythimum, & veratrum: ita fiet errhinum ad affectus melancholicos, in quibus cerebrum est læsum.

Errhina detergentia.

ERrhina detergentia fiunt, aut ad deterfionem recrementorum in osse spongioso retentorum aut congestorum in ea parte, ratione alicuius vlceris, vt dictum est. Si recremēta pituitosa detergenda sunt, vsurpabimus quæ præscripta sunt ad euacuationem, laxantium quantitate diminuta, & aucto melle. Commodè autem fiunt, aucta vini quantitate. Nam detergentia vt œneomeli, & hydromel. vel decoctum hordei cum paucis melle sufficient.

Errhinum detergens pituitam.

R. Hordei integri p. j. lentium, vel lupinorū p. β. mar-
rhubij aut puleg. M. j. sampsoci M. β. fiat decoctio
in ℥. j. diss. mel. anthos. vel squil. ana quar. β. vel singulo-
rum qr. j. misceantur: deinde attrahantur per nares.

Paratur etiam ex succis, vino albo, & melle, vt.

℥. succi anagal. aut ciclæ, aut ciclaminis qr. j. vini albi
℥. β. mel. anthos. ℥. ii. fiat caputpurg.

Ad vlceris erosinis deterfionem.

AD recremētorum vlceris deterfionem fiunt iniectiones ex leuiter detergentibus, sine morfu, quæ etsi frigiditatem aliquam habeant, & leuem constringendū vim, idè reiicienda non sunt. Pars enim frigida & sicca constitutione est naturali: vnde etiam similibus conseruanda, & vlcus exiccandū. Astringentia autem quia resiccant, & vlceris dilationem impediunt, vsui sunt. Solent enim vlcera depascentia esse, aut virulēta, aut cum quadam carnis supercrescentia laxa, vt in Ozena, Polypo vlcerato. Præterea iam satis patens est vlcus, neque potest tenuis illa astrictio recremēta retinere. Mitiora fiunt ex decoctionis hordei ℥. j. & ℥. ii. vel iij. mel. ros. colati quod detergit, & constringit leuiter. Si maior requiratur astrictio, syrupum de rosis siccis addimus. Refrigerat enim, exiccat, deterget, & astringit. Aut parabitur decoctio ex herbis amaris, aut summitatibus arborum. Amara enim illa & vtunque astringentia, mirum in modum conueniūt in istis vlceribus, veluti quæ parantur ex summitatibus myrthi,

oleæ, pyri syluestris, rubi, oxiachantæ, aut quercus, additis ceterach, plantagine, agrimonia. Nonnūquam etiam prætermittenda non sunt putamina malorum punicorū, quæ *psidia* Græcè dicuntur, quia & detergunt, & vlcera maligna curant. Licium, balauftia eadem ratione conueniunt. Ad-ditur etiam frequenter vinum malorum granatorum acidorum.

Ad vlcera narium detergenda & exiccanda.

R. Summitatum myrthi, vel lētisci M. j. malorum punicorum integr. immatur. contus. nume. ij. fiat decoctio cum aqua & vino, si non adsit inflammatio: quæ si adsit cum aceto contundantur, deinde fortiter exprimantur, colaturæ adde mel. rosa. colati ℥. iiii. fiat erthinū, quo vtatur in tumoribus & vlceribus malignis potissimum narium.

Possunt etiam fieri errhina vlceribus malignis curandis, ex succis plantag. solani, ros. dilutis in vino albo, aut vino malorum granatorum, diminuta tamen mel. quantitate, & astrictoria facultate aucta. Sin vlcus fuerit cum carnis supercrescentia, aut polypo, aut carne putrida, dissoluatur omphacium paratū in vase æneo (acquirat enim quandam æruginem, quæ arodendi vim habet) aucta vel diminuta quantitate, veluti sensus partis, ac magnitudo seu præstantia, seu morbus postulat. Detergit enim & carnem minuit. Aqua etiam fortis vulgò appellata, temperata attrahitur, aut penicillo immittitur, ne partem sanam vtat. Vtile autē erit cum medicamentis istis acribus, & multum detergentibus vtimur, os plenum aqua habere, ne in os eorum aliquid elabatur, aut si delabatur, exceptum aqua vires amittat.

Ad fœtorem narium.

AD fœtorem narium errhina parantur, quibus vtimur post errhina detergentia supradicta, deinde ex succo ros. vel ex succo sampf. aut alio succo odorato, aut aqua odorata. Sunt autem paranda liquida, vel spissa, Vt.

℥. succi ros. vel maioranæ ℥. ij. aquæ ros. vel aquæ flo-

rum aranciorum, vel aquæ myrthi ℥. j. mel. ros. colati ad adhesionem, parùm, vel adde modicum gummi tragac. & arab. ad inspissationem, naribus admoueantur. Quòd si fœtor narium sit cum vlcere, ex succo ros. tantùm, & aqua ros. vel aqua myrthi parari debet. Si verò à nimia humiditate, aqua ex floribus citri, succus maioranæ, & alia calidiora sunt vsurpanda. Sed quia liquida faciliè effluunt, & diu retineri non possunt, satius erit spissa reddere, vt diu retineantur. Fiunt autem spissa, longa decoctione, melle, vel mucilagine aliqua, vt cydoniorum, gummi tragac. vel arabici: aut fiat ex rebus consistentiam habentibus, vt styrace diluto pauco oleo, musto, vel amurca, dissolue in melle. Et hæcenus de his, quæ per nares, & os assumuntur: nunc verò de medicamentis, quæ in vëtriculum per os ingeruntur & immittuntur.

De syrupis & decoctis.

Medicamenta ea quæ per os in ventrem iniiciuntur, aut alterantia sunt, aut concoquentia, aut laxantia, aut corroborantia partium internarum, aut obstructions soluentia, aut obstruentia, & constringentia, aut incrassantia, aut cientia vrinas, menses, sudores. Alterantia autem medicamenta parantur, vel ad humores, vel ad partes, vel ad humores & partes simul. Ad humorum alterationem seruantur syrupi, in officinis parati, & aquæ distillatæ, & fiunt decocta ad syruporum dissolutionem.

De syrupis alterantibus.

Primùm igitur de syrupis humores alterantibus agemus: deinde reliqua persequemur. Multi verò sunt syrupi à veteribus compositi, quibus sine delectu, & interpestinè vtuntur medici huius temporis, quia illorum facultates titulo tenus cognouerunt. Quare nos in proprias classes, vt nulla eorum sit confusio, eos hoc modo distribuemus.

Syrupi cœcoq. melancholiâ.

*Ad obstru-
ctiões & fe-
bres quotidiana.*

Primùm syrupos calfacientes cum quadam humiditate, qualis est syrup. de borrag. vel syrup. de buglossi. conueniunt, vbi decoquendus est humor melancholicus.

Deinde sequuntur syrapi leni attenuatione modicè calfacientes, qualis est syrup. de capil. quo utimur in febribus quotidianis, & omnibus alijs, in quibus obstructions sunt mediocres, etiam si sit fluxus ventris, quia pectoralis, sedans quoque situm in febribus ab obstructione. Alij sunt cum maiori caliditate & alteratione calfacientes, ex quorum numero est de bizantijs, qui post syrupum de capil. ven. dari potest. Valet etiam in compositis & spuris febribus, & morbis qui ab hepatis, & lienis obstructionibus oriuntur. Præterea alij sunt, qui ampliorem etiam attenuationem calfaciunt, ut est de quinque radic. de stechade, de arthem. de prassio, quo utimur in maximis obstructionibus, & quibus lentus humor detergendus & attenuandus, ut in capitis, & articulorum affectibus frigidis, qui sine fluxione sunt & febre. Hi enim omnes incidunt, attenuant, & detergunt. Alij autem sunt syrapi cum quadam apertione calfacientes, ut syrupus de quinque radicibus. Alij cum quadam apertione & corroboracione hepatis, ut de Eupatorio, & omnes alij, qui ex apertionibus, permixtis astringentibus aliquibus ad hepar determinatis, ut syrupus de absynthio, ex nostra descriptione. Alij autem calfaciunt cum leui astrictione, ut syrupus de menta, aut cum astrictione & deterfione, ut syrupus de absynthio.

*Bizantijs.**Incident.
attenuent. &
detergentes.**De 5. radicibus.**De eupatorio.**De menta,**Refrigerantes.*

Dividuntur præterea in frigido, quorum alij refrigerant & humectant, ut syrupus violatus, de succo cucurbitæ, qui omnes conveniunt siti, & febribus hecticis, item calidis inflammationibus thoracis. Alij refrigerant, leuiter detergunt, & aperiunt, ut syrupus endiviæ simplex. Alij potentius refrigerant, & leuiter aperiunt, ut syrupus endiviæ compositus, acetos. simplex & compositus. Alij refrigerant & exiccant, ut syrupus de nenuphare, de papauere, qui sistunt defluxiones & retinent, dolores etiam solvunt stupefaciendo. Alij refrigerant, & siccant cum manifesta astrictione, ut de rosis siccis, & myrthinus. Alij refrigerant cum attenuatione, ut de acetositate citri, de succo acetosæ, & de omphacio, utiles ad refri-

*Violatus de succo cucurbitæ.**Endiviæ simplex.**Endiviæ compositus. acetos.**De Nenuphare. de papauere.**De ros. siccis.**De myrth.*

*De acetos.
citri de succo
acetosæ.
De ompha-
cio.*

gerandum in febribus putridis vel quando aperien-
dum est, & refrigerandum. Alij refrigerant & astrin-
gunt, vt syr. myrthinus, & de cotoneis. Alij refrigerant
& detergunt serosa recrementa, vt syr. de fumaria simpl.
& compos. detergit enim & laxat, de quo suo loco di-
cemus.

*Myrthin.
coton.*

De fumaria.

Diuidimus & in syr. laxantes leniendo, vt syr. viola-
ceus, ex multis infusionibus. In laxantes constringendo,
vt syr. rosarum laxatiuus, syr. de brionia, de Cheiri, de ab-
synthio, de Cichoreo, cum rhabarbaro, de fumaria, com-
posito, vel de epithymo, qui purgat humores melan-
cholicos.

Incrassantes.

*De hyssopo, de
iuiubis.*

*Detergentes
& expect.*

Diuimus etiam in syrupsos incrassantes, & sistentes
defluxiones, vt est syr. de hyssopo, qui modicè id
efficit: Syr. de iuiubis, qui id præstat manifestè: syr. de pa-
pauere, qui magis manifestè. In syrupsos contraria facul-
tate præditos. i. qui fluxiones detergunt, & expectorant,
vt est syr. de glycir. de prassio, de acetositate citri, & de
omphacio.

Syrupi partibus determinati, vt pectori.

Sunt etiam syr. ad partes determinati, vt ad thoracem
syr. capi. ven. viol. de glycir. de hyss. de prass. Vel increas-
santes, & attenuantes, vt de iuiubis. Quòd si astringen-
dum, vt in sputo sanguinis, syr. de ros. siccis: myrthinus
aliis preponitur.

Syrupi ventriculo conuenientes.

Ad vètricum referuntur, qui modicè calfaciunt cum
quadam astrictione, vt de menta, de absynthio, cõ-
seruationis cortic. citri, conseruationis cortic. myrob. ball.
sine cassia conditi sint.

Spleni & hepati.

Spleni aperientes conueniunt syr. & minùs astringen-
tes. Hepati verò minùs aperientes, & maiori astrictio-

ne præditi. Omnes præterea syr. qui acetum recipiunt, magisque calfaciunt, & attenuant, spleni aptiores sunt, quàm hepati, ob humorem melancholicum crassum, & terreum, quem continet.

Vtero & Capiti.

AD vterum syr. incidentes & attenuantes referuntur, vt de arthemif. de stechad. de prass. Item qui paratur sine aceto ad obstructions, vt de duabus radic. cum scirrhis & obstructionibus vterus laborat, si mouendi sint menses & obstructio auferenda. Ad caput idem referuntur, qui ad vterum, sed primus syr. de stochad. deinde syr. de prass. postremò de arthemif. nihil enim est in eo, quod cerebro noceat, maximè cum humorem crassum attenuare volumus simul & exiccare.

Cordi.

AD Cor referuntur, qui succo melancholico coquendo sunt determinati, paranturque ex modicè calfacientibus & temperatis, qualis est syr. de borrag. de bugloss. de pomis redolentibus & acetositate citri: quorum hi duo refrigerant, illi calfacere dicuntur. Potest Medicus volens refrigerare, calfacere, humectare, & siccare, vnum ex istis colligere. Considerandum autem, quid cum illa calfactione faciendum sit, laxandumne an constringendum, veluti si quis refrigerare volens & constringere, pro syr. de cotoneis, & myrtill. vsurpet violaceum, is maximè peccet. In febribus ergo, in quibus est maxima ventris constipatio, syrupi lenientes alium vsurpandi sunt potius, quàm qui refrigerando astringunt. Itaque cum syropos calfacientes, siue refrigerantes, volumus eligere, curandum est, vt cum parte inflammata, aut cum ea quæ materiam continet, conueniant, veluti si affectus sit in thorace, & aliquid sit educendum, syrupum capill. ve. vel viol. vel de lyquir. vsupamus, quemadmodum cum calfacere ventriculum volumus, syrupum de menta, qui cum leui astrictione calfacit: Vel syr. de hyss. qui calfacit, & leuiter deterget, elige-

mus. Quòd si singuli syr. ea, quę necessaria sunt, non præstent, additur alius quidam, veluti si ad expectorationem præscribatur syr. capil. ve. adiungatur de glycir. vel parum mell. vel decoctum passul. vel lyquir. Si bilis ab hepate educenda, citra eius debilitatem, syr. de cicho. vel endiuix compositus rhab. additur. Sic itaque syrupi determinati fiunt vnique parti & causæ.

Syrupi proprii defluxionibus.

Defluxiones sistunt syrupi refrigerantes, & incrassantes. Quòd si defluant ad thoracem, syr. de papauere, de iuibis, cum ad alias partes, syrupis frigidis & resiccantibus, vt est syr. de ros. siccis, de myrtho, & aliis, ne laxetur ventriculus.

Humoribus & partibus simul conuenientes.

Humoribus & partibus simul conueniunt, qui medijs sunt, vel minus proprijs, vel alicui parti ascripti cum *Apti capiti* aquis distillatis, herbarum decoctis: Veluti fiunt syrupi apti capiti, qui omnes sunt, syr. capil. ve. viol. Vel eidem pituitæ excernendæ sumptis hyeme, aut alio tempore, quo non licet alias herbas habere, aquis distillatis, calfacientibus, & exiccantibus sine manifesta astrictione, vt aqua hyssibeton. origani, calaminth. vel prassij. Aut si liceat herbas ipsas habere, decoctum earumdem, & illud præstantius est.

Partibus thoracis, & pituitæ detergendæ.

Deter. & incidunt.

*Inspissant
detergunt.*

Thoraci & pituitæ detergendę & incidendę, eorum, quę pulmoni magis conuenire videtur, syrupos determinant, vt endiuia, enula camp. vngula caball. radix pœoniæ, decoctum liquir. pass. ficuum. Si verò materia inflammationem pariat, sitque tenuis, vt iam fluat, sumenda sunt, quę inspissant, & leuiter detergunt, vt initio pleuritidis, catarrhi tenuis, peripneumonix, vt aqua hordei mundati, violarum, bel buglossi.

Quòd si materia iam defluerit, sitque expectoranda

supradictis attenuantibus adduntur humida, quæ horum *Humida ad*
 siccitatem temperât, ne pituita exiccetur ita, remaneâtq; *expectoran-*
 indurata in pulmonibus vt sunt violæ, & earum deco- *dum.*
 ctum, semina quæ frigida maiora, semina bombacis, mal.
 & pass. quæ omnia supradictis attenuantibus addi possunt.
 Detergunt & inspissant iuiubæ, decoctum hordei mun- *Detergent.*
 dati, sebesten, semen papaueris cum lyquiris. sapa, sacch. *inspissant.*
 & mel, diachodium, vel syr. de papauere.

Ad pituitam ventriculi præparandam.

Ventriculo conueniunt, quæ calfaciunt, & leuiter cō-
 stringunt, aut quæ modicè refrigerant, & astringūt.
 Cum autem pituita præparanda est, aut educenda, absyn-
 thio prohibet vt Galen. & aliis astringentibus, ne pituita
 magis inculcetur. Ergo eligenda minùs astringentia, *Calefac. &*
 quàm absynthium, vt beton. menta, hyss. origanum, aut *constring.*
 aqua absynth. fœniculi, apium. Sin nulla superfit mate-
 ria, vt plerunque contingit post magnam vomitionem
 aut fluxum ventris, medicamenta satis astringentia po-
 nuntur, & assumuntur ad ventriculi laxati coniunctionē.

Hepatici.

Hepati conueniunt leuiter detergentes quales sunt a-
 quæ vel decoctiones, quæ ex herbis amaris compo-
 nuntur, astrictionem aliquam habentibus, vt sunt omnes
 intybi species, condryle, & sonchi, & leuiter aperientes, *Intybi spe-*
 vt spica nardi, absynthium: aut fortioribus etiã aperien- *cies.*
 tibus additis, magis constringentibus, exempli gratia, vt *Capil. vt*
 syr. capil. ve. magis accommodetur hepati, refrigerat enim *syrup.*
 & leuiter aperit obstructions, dabitur cum aqua endiuie
 vel cichor. vt calfaciat autem, & corroboret, cum deco-
 ctione absynthij exhibere conuenit.

Splenitici.

Splenitici sunt additis attenuantibus & incidentibus
 decoctis, aquis & aceto in magnis obstructionibus &
 constringentibus, vbi est inflammatio minuenda, vt

aqua portulacæ, ceterach, decoctio scolopendriæ, & fo-
 liorum & florum thamarisci, aqua extinctionis ferri. Illa
 enim splenem minuit constringendo, qui ob cavitatem
 & laxitatem suam flatus retinere solet, veluti multa alia
 astringentia, & etiam aperientia quædam, vt est cortex
 cappar. Spleni etiam accommodantur syrapi additis quæ
 serosa recrementa, & melancholica expurgant, vt si de-
 tur syr. acetos simpl. syr. viol. bugloss. syr. endiuiz com-
 positus, enulæ campanæ cum decoctione mercur. vel su-
 mariæ vel epithymi. Idem conueniunt hepati, addito
 rhab. aut biliosis medicamentis euacuantibus recremen-
 ta, quæ in eo solent abundare.

Vterini.

Vtero conueniunt syr. de arthemif. de stechade, vel
 alius extenuans sine aceto paratus, vt de prassio, qui aquis
 vterinis determinatur. Sunt autem vterina, quæ fiunt ex
 his herbis omnibus ex quibus conficitur syr. de arthem.
 hoc autem vtimur in affectibus frigidis, & humidis dū-
 taxat, & cum menses mouere, & refrigeratum ad conco-
 ctionem præparare volumus. In calidis verò affectibus,
 & vlcerationibus, & fluxionibus, muliebribus, quia ad
 partem affectam excrementa attenuata deducunt, ab eis
 abstinendum est. Ad calfaciendum verò & extenuandum so-
 lo syr. de stechade vtimur, additis paucis, vel melle. Ad
 deterfionem verò vteri syr. de hyss. de glycir. tum aqua ar-
 themif. vel hyss. vel mairic. datur ad vlceris deterfionem
 cum decocto hordei, vel cichor. vel agrimoniz, vel plan-
 taginis.

Syr. ad vesicā

Vesicæ accommodantur omnes syr. sine aceto para-
 ti. Cum verò aperiendum est & incidendum, aperienti-
 bus, incidentibus, & attenuantibus vtendum. Cum autem
 magna vrget necessitas, etiam syrupis fortiter aperienti-
 bus, & oximelite vtimur, quia vis aceti iam euicta est, an-
 tequam ad partem affectam perueniant, & pituita crassa
 ac lenta, aceti acrimoniam retundit, vt cum calculum in
 vtrete retentum à pituita propellere volumus, oximeli-
 te simplici, vel diuretico, squillitico vtimur, alioqui nun-
 quam: quoniam acetum non minùs aduersatur vesicæ,
 quàm vtero, & fortè magis.

Syr. ad articulos.

Articulis proprios nullos facimus syrupos, sed potius humori deferenti, aut defluxo. Si interdum syr. de stechade, & similes deantur, qui neruorum affectibus conuenire videntur, non propter neruos, sed propter pituitam illic contentam magis exhibentur. Magna enim est adhibenda diligentia, vt in affectibus articulorum conuenientes syrupi præscribatur, quod facilius fiet considerata materia, nempe an calida sit an frigida, an propter defluxionem, vel decubitum, id est, sensim citra defluxionem fuerit pituitosus, neque attenuantia, neque multum calida, neque nimium detergentia syrups sunt adiungenda. Ea enim calida omnia defluxionem augent, neque danda sunt, donec constiterit defluxio, aut absumenda sit in parte materia. Eligantur itaque syrupi rescicantes, & leuiter astringētes, vt syr. de ros. siccis, aut myrthinus. Ad calidum verò & tenuem humorem syr. de papauere, de iuiub. vsurpandi sunt, cum decoctionibus & aquis leuiter astringentibus, & inspissantibus. Ad humorem verò sensim in parte collectum syr. de stechad. mel. squilitic. & oximel cum decoctione saluiæ, arcticæ, pulleg. vel beto. præscribimus: quia nihil est periculi defluxionem ad partem affectam facere, sed tantum, quod in parte est infixum, attenuare ad faciliorem cōcoctionem, & digestionem, vel consumptionem in parte.

Ad sitim sedandam.

Ad sitim sedandam syrups vtimur in febribus & aliis affectibus, in quibus sitis iuncta est, in quibus parādis cura adhibenda. Nam si febris acris est & ardens citra magnas obstructions, syrups viol. quia refrigerat & humectat, cum multa aqua datur: Sin cum obstructione & materia pituitosa, syr. acetos. simplex vel syr. capil. ven. eligendus est. In siti autem restringenda omnes alios syr. nimium medicamentosos à cibo & potu negligimus: quanquam in digestiuis, aliisque potionibus imperantur, quia quæ ad sitim sedandam frequenter assumuntur, grata esse debent. Digestiui verò semel assumuntur, ideo nō

cantū curamus de gratia. Syr. de acetos. citri in pestiferis præscribitur, in ardentibus & malignis feb. biliosis, & sanguineis, ex aqua rosarum, & saccha. fit iulep, Alexandrinum vulgò vocatum. Aut ex aqua viol. buglossi. & ros. In hæcticis feb. & aliis morbis siccioribus oxysacch. pro syr. acetos. simpl. datur. Vbi refrigerandum & astringendum est, vt in cholera morbo, & fluxu ventris syr. de ros. siccis cum multa aqua, qui etsi sit siccus, & astringens, vt retineatur, cum aqua datur. Hæc de syrupis in officinis paratis, nunc de Syruporum tam simplicium, quàm compositorum materia, & compositione aliquid dicamus, vt possit medicus in quouis loco caussis singulis, & partibus aptos parare & præscribere.

De Syruporum materia.

Componuntur autem syr. ad refrigerandum ex frigidis, ad calfaciendum ex calidis, ad humectandum ex humidis, ad siccandum ex siccis, ad aperiendum ex his, quæ obstructionem auferunt: aut ad obstruendum ex obstructuentibus, ad laxandum ex laxantibus, ad constringendum ex constringentibus, ad mouendas vrinas ex cientibus vrinas, ad mouendos menses, ex cientibus menses, ad aquas, ex aquas ducentibus, ad euacuationem bilis atræ, ex melancholiam purgantibus, ad fluxu euacuatione, ex flauam bilem agentibus, ad pituitæ expectorationem, ex expectorantibus, ad vomitus ciendos, ex vomitionem prouocantibus, aut compescendos ex roborantibus vetriculum. Item ad partes vt pulmones, ventriculum, hepar, lienem, aliasque partes valde remotas, ad quas medicamenta spissa peruenire non possunt, calfaciendas, refrigerandas, humectandas, siccandas, laxandas, constringendas, corroborandasque. Fiunt autem ex decoctione herbarum, aut radicibus, fructibus, seminibus, floribus, & aliis quibusdam, quæ decoqui possunt, quæque vim in decoctione deponere possunt.

De aqua.

ELigantur herbæ fini, quem querimus, respondentes. Decoquatur in aqua, cui additur ad cōseruationem

mel, saccharū aut sapa: vinum verò aut acetū ad meliorem actionem. Aqua igitur illa eligatur, quæ sit tenuium partium siue attenuēdum sit, siue aperiendum, siue calfaciēdum. Ea autem est aqua pluvia, secundo loco fluuiatilis, tertio fontana, quarto putei. Ea autem optima est, quæ citò descendit per hypochondria, cuiusmodi est illa quæ est tenuium partium: quòd facile depræhenditur, si citò calefcat, aut frigeat, non autem pondere, vt vulgus existimat. Plurimū etiam refert, ex qua aqua medicamenta componantur, vnde Gal. lib. *cata topous* rationem componendi diacodium docens, aquam pluuiam cæteris prætulit, cuius quantitas pro herbarum radicum, & earum rerum, quæ decoqui debent, ac medicamentorum præparandorum quātitate sumi debet. Plurimæ herbar, nisi adsit magna aquæ quantitas, citra vstionem decoqui non possunt. Augetur autem aquæ quātitas, cum diutius simplicia decoquenda, aut nimium amara, & infusio prius facienda. Nam radices, & quæ infunduntur, aquæ quantitatem maiorem expostulant, cum diutius decoquenda sunt. Satius ergo fuerit pharmacopei iudicio relinquere, ac dicere, quantum sufficit nulla quantitate expressa.

Aqua optima.

De sacch. & melle.

Saccharum, mel, sapa, per se miscetur aquæ, interdum saccharum & mel, interdum sacch mel, & sapa, nec his contenti veteres admiscuerunt penidias, malè tamen, vt suo loco docebimus. Ex melle parantur syrapi, qui ad pituitæ deterfionem, aut pectus, aut cerebrum refrigeratum cōfici solēt. Magis enim incidit, calfacit, & excretionem mouet reliquis syr. vt syr⁹ de stechade, de arthemif. ab antiquis parati. Interdum ex sapa parantur medicamenta, quæ non inspissata diuturna decoctione syrupis respondent, inspissata verò eclegmatis, maxime autem cum pituita detergenda est, aut expectoranda, aut sistenda, vt Gal. ipse fecit, quando parauit Diacodium ad sistendas fluxiones ex sapa: Minus enim de fluxiones mouet, quàm mel, tum quia minus est acris, tum quia astringionem quandam habet, minúsque detergit. Quæ enim detergant, multum fluxionem excitāt.

Quando ex melle paradi.

Quomodo ex sapa.

Saccharum autem syrupis admiscetur aliarum partium, aliorumque humorum. Horum quantitas augetur aut minuitur pro quantitate decoctionis vsurpanda, aut pro sapore, aut quando diutius sunt conseruandi syrupi, aut gratiores parandi, exempli gratia: Decoctum rerum dulcium aut insipidarum paruam quantitatem sacchari desiderat: Syrupi verò amari aut qui diutius conseruandi, maiorem. Sic etiam succis magna ex parte plus sacchari quam decoctionibus miscetur, quia succus efficacior est decocto, facileque putrescit. Ad eius ergo conseruationem maior quantitas sacchari, quam mellis requiritur. Sic syr. de bugloss. ex lb. iij. de succo bugloss. ex lb. iij. sacchari paratur. Syr. de limonibus, quia magis acidus est & efficacior, ex lb. j. s. succi limonum ex lb. iij. sacchari. Syr. ex æquis partibus fiunt, vt syrupus ex infusione florū nymphaeæ, florum lb. ij. recipit, & sacchari lb. ij. In syr. ex multis infusionibus ros. & vio. succus libra vna quantitatem sacchari superat. Recipiunt enim infusionis lb. v. sacchari lb. iij. Syr. ex multis infusionibus sacchari quantitatem maiorem recipit, ne perdatur vis laxatoria. Succorum apij, & fœniculi lb. iij. sacchari lb. iij. desiderant, maximè si acetum addatur. Sed hæc satis de mellis & sacchari quantitate.

De vino et aceto.

Vinum & acetum syrupis adduntur humorum attenuandorum causa, aut vt medicamentum penetret. Vinum album in mulieribus, in viris acetum, nisi vehemens sit dolor, aut nimius sensus in intestinis.

Succi Cydoniorum.

Succi cydoniorum & prunorum frequentissimè adduntur syrupis, ad ventriculi corroboracionem, refrigeracionem, laxacionem, constrictionem, ad calfaciendas partes, aut refrigerandas, siccandas, aut humectandas. Facile parantur syrupi ex succo, & decoctione earum, quas eiusmodi rebus faciendis accommodatas speramus.

De syrupis Compositis.

Compositi syrupi paratur in morbis compositis, aut in complexu multorum affectuum, iisque videndum post vniuersalem aliquam euacuationem, veluti post sanguinis missionem, aut medicamentum purgans, aut in declinatione febrium, aut cum partim per vrinas, partim per secessum trahere volumus. Fiunt autem ex herbis, fructibus, floribus, radicibus, seminibus, herbis supra enumeratis, non sine delectu. Nam si febris adhuc ægrum infestet, sitque biliosa, habeatque aliquas obstructions, non omnes radices, aut herbarum sumendæ, sed hæduntaxat, quæ citra calfactionem obstructions aperiunt, recrementa purgant per apertas regiones citra partis aliquius dissolutionem.

Syrupus ad febres biliosas & vrinas ciendas.

R. Radic. gram. vel asparag. vel acetos. vel plantag. vel cichor. ℥. j. vel vnius horum ℥. ij. vel si omnes ponantur ℥. β. scariol. cichor. bugloss. borrag. rostri porcini, dentis leonis, & herbarum capill. ana M. j. qu. seminum frigid. maior. ana ℥. β. semini api j, petro. anisi ana ℥. β. flor. trium cord. ana p. j. fiat decoctio. & in ℥. j. β. diss. syr. acetos. simpl. ℥. iiij. sacchari q. s. misce, fiat syr. Si velis, ℥. j. triasand. aut diarrhodi abb. aro. Si verò radices temperantur in aceto, non est necesse syrupum acetos. simpl. apponere, gratior tamen erit cum syr. Magis mouendis vrinis, quam aluo ducendæ conuenit, & ob id maiorem radicum aperientium quantitatem, & quatuor semina maiora recipit.

Ad laxandum ventrem.

Si quis itaque ventrem laxare velit, adiunget ea potissimum medicamenta, quæ humorem abundantem laxare possint, vt si pituita euacuanda sit, plures ficus & passulæ addendæ sunt, sin bilis, pruna & sebesten admiscenda, & eorum numerus augendus, neque prætermittendi Thamarindi, aut Rhabarbarum, pro ditioribus:

pro pauperibus, succus ros. aut syr. ex infusione ros. rhabbari loco. In fine decoctionis vel clarificationis rhabbar. ponitur, quia non decoquitur.

Si verò pituita educenda, aut obstructions solvenda, semen chartami ad ℥.ij, additur, & agaricum pro minus delicatis refrigeratis, magisque pituitosis: Polypodium, senna, epitymus, & semen cuscute pro melancholicis. Herba verò mercurialis pro omnibus, nisi venter valde affectus sit.

Ad refrigerandam & euacuand. bilem.

Refrigerans & euacuans bilem hoc modo paratur. ℥. Radic. cichor. ℥.j. glycir. ras. ℥.ij. cichor. scariol. bugl. borra. rostri porcini, id est, sonchi detis, leonis ana j. prunorum sebesta. ana pa. xx. pass. pa. x. anis. ℥.ij. thamarind. electorum ℥.j. senæ oriental. medullæ seminis carthani ana ℥.iiij. flor. trium cord. p. j. fiat decoctio & in tb. j. β. diss. sacchari. s. fiat syr. addēdo post clarificationem, vel in ipsa clarificatione succi ros. ℥.ij. vel syr. ex infu. ros. ℥.iiij. cinamomi ℥.ij. misce fiat syr. Quod si pro diuite fuerit, vel delicato, vel moroso, aromatizetur ut gravior palato fiat, & ut efficacior sit, minusque ventriculum ledat, aut aliam partem. Aromatizetur itaque syrupis odoratis & gravioribus medicamentis.

Contra igitur institutum faciunt, qui corallum temperant in clarificatione, cum omnis odoris & saporis sit expers. Neque minus peccant, qui tragacanthū frigidum iniiciunt, aut lignum aloës, aut myrrham. Rhab. in aromatizatione additur, non propter odorem iucundum, aut saporem, sed quia ipsum decoqui nolumus, ne vim suam laxativam perdat, aut vim suam astringendi remittat, maiorque tum cinamo. quantitatis additur, ut illius odor offulcet. Idem est de agarico iudicium, cuius gratia zinziber additus. & alia odorata.

Modus exhibendi apud maiores.

Maiores nostri sine aromatizatione solebant syropos, simplic. & compositos propinare, sed post syrupi assumptionem tabellam vnam alicuius electuarij imperabant, ut triasandali, diatrag, frigidi, diagal. quod etiam & nunc fieri deberet.

Obseruandum est hunc syrupum aperientibus radi-
 cibus cacere, quia in morbis, qui fiunt sine obstructionis
 suspitione datur, aut post vsum syruporum, aperientium
 obstructionem vesicæ fellis, venarum mensaraicarum, &
 meatuum, per quos bilis è venis, & ab hepate trahenda est.
 Et cõponitur ex intybi speciebus, quæ aquea quadã sub-
 stantia refrigerant ventriculum, & hepar: amarore verò *Quid obseruã*
 quodam detergũt, & astrictione leui partem, in qua ma- *dum in hos sy*
 ximè abundat bilis, roborant. Minori quantitate additur *rupo.*
 radix glyric. quàm si pituita educenda fuisset, aut obstru-
 ctio auferanda, quia detergit, & aliorum amarorem cum
 saccharo tẽperat. Fructus item maiori quantitate additi *Intybus.*
 sunt, quo bilis acrimoniam extinguant, & purgent, vt pru-
 na, sebest. pass. thamarindi. Passulæ verò minori quanti-
 tate, quia dulces cùm sint, hepatis substantiam corrobo-
 rant, maximè quæ mundatæ non sunt, sed cum gigartis *i. acinis.*
 impositæ. Anisi ʒ. ij. inieciimus, non addito fceniculo,
 quia acrius est aniso, quod est dulce. Imponitur autem
 propter flatuum discutionem, & iniici debet quotiescun-
 que aliqua decoctio paratur ex radicibus, fructibus, her-
 bisque humidis. Ea enim omnia flatu gignunt. Quia
 & in medicamentis purgantibus: in his semina odorata
 adiungi præcipit Hippoc. & quia sena tormina excitare
 solet in ventre, anisum, fceniculũ, aut similia nunquam
 prætermittere debemus. Addimus etiam semen cartha- *Nullus humor*
 mi, & senam, quæ minùs conuenire videtur, quod du- *syncerus incor*
 pli facimus ratione, & quia nullus purus, & syncerus hu- *pore.*
 mor in corpore nostro reperitur: & quia bilis, si pitui-
 tæ admisceatur, medicamentis biliosis difficillimè tra-
 hitur. Sed cùm minor quantitas agarici vel medullæ car-
 thami succo ros. vel scammonia adiungitur, multò faci-
 liùs ea recrementa expurgantur. Huc accedit quòd bilis
 in corpore nostro non retundat, si quotidie à natura per
 intestina purgetur. Sed non expurgatur cùm vesicula
 fellis eam bilem ab hepate nō trahit propter obstructio-
 nes, aut cùm ad intestina non transmittit. Optima igitur
 ratione medicamenta pituitosa, quæ purgant, & obstru-
 ctiones aperire creduntur, iniiciemus, qualis est medul-
 la carthami quæ obstructiones aperit hepatis, & pituitā *Cartamus.*
 mouet: & sena quæ pituitosos humores, & serosos pur- *Sena.*

gat, cum melancholicis. Bilis enim si diutius in corpore remanserit, vertitur in melancholicam. Optimum est igitur senam addere in eiusmodi euacuationibus. Præterea omnia ista medicamenta si biliosis adiungantur, biliosorum medicamentorum naturam induunt, aut operationem iuuant ex Galeni sententia, qui scammonio pituitam purgat addito castoreo. Castoreum enim suo calore liquefaciendo pituitam, efficit ut diagredium melius pituitam purget, quemadmodum in hyera pura, aloë additis attenuantibus.

Semina frigida maiora. In hoc syrupo quatuor semina frigida maiora non sunt addita, propter multas causas, nempe quia urinas mouere nolumus: medicamenta enim nimium sicca non sunt, nec nimium calida. His enim de causis quatuor semina frigida maiora addi solent, & quia difficile fuerit simul & semel per urinam, & ventrem humores exactè purgare, (alterum enim alteri officit.) Ponuntur autem in syrupis aperientibus, & mouentibus urinas, in medicamentis pleuriticis, & thoracis ad siccitatem temperandam, ut docuit Gal. *cata topous*, agens de compositione medicamentorum pectoralium, veluti si addatur enula campana, iris, hyss. decoct. medicamenta attenuantia, quæ calore & siccitate pituitam exiccent in pulmonibus, & expuitioni minimè aptam redderent. Semina item minora addita non sunt, ut sit in syr. alterantibus, quia in hoc syrupo non est necessaria magna astrictio, & magna pars herbarum aliquid astrictionis habet, ut pass. radix cichor. Adde quod aperientia & laxantia multum non recipit hic syrupus. Succus autem ros. ʒ. ij. imperamus, vel syr. ex infusione Ros. quia magis liquida liquidis conueniunt, quam terrea, & succus, vel infusio ros. eodem modo laxat, quo & rhab. minus verò constringit. Cinamomi ʒ. j. addimus. Nam ut in rhab. additur, sic & in hoc medicamento ut astrictionem imminuat, aut ut pituitam incidat. Agaricus in pituitosis additur, zinzib. miscendo parum, ut postea docebimus. Si rhab. addere quis velit, in clarificatione tantum addat, aut diligentissimè tritum, & in panno raro ligatum suspendatur in syr. quod fieri solet ubi syrupum diutius seruare volumus, atque pro syrupo lb. j. rhab. ʒ. j. ponitur.

Syrupi rosarum laxat.

Syrupus bilem alterans.

Syrupus bilem alterans fiet ex scariola, aut cichor. sonchis, lactuca, & aliis frigidis & humidis herbis, aut ablatis supradictis laxantibus fiet alterans. Pruna, sebesté, thamarindi non solum laxant, sed etiam acrimoniam extinguunt refrigerando, ideo syr. & eclegmatis iniici solent. Cum autem alterationis causa ponuntur, minori quantitate id fit, veluti cum suspicio est de fluxu ventris, tunc parabitur sic.

℞. scar. lactucæ rostri porc. bugloss. borag. ana M. j. prunorum, sebest. ana pa. v. quatuor semi. frigid. maiorum ana ʒ. ij. anis. ʒ. j. flo. cord. p. j. fiat decoctio & in ℥. j. diss. sacchari q. s. fiat syr. Addi possunt, & syr. parati, ut syrup. de endiuia simplex & compos. oxisacc. & alij. refrigerando & humectando bilem immutantes, ut syr. viol. nenuph de cucurbita.

Syrupi ad pituitam concoquendam & laxandam.

Syrupi ad concoquendam & laxandam pituita fiunt. Coquitur autem & præparatur calidis sine astrictione, attenuantibus, incidentibus, & detergentibus. Conficiuntur autem ex radicibus aperientibus communibus, & herbis calidis attenuantibus, & incidentibus & syr. betho.

℞. Radic. api j, petro, fœnic. vel graminis, vel asparag. (Radices priores magis calefaciunt, & attenuant, unde si febris non adsit pituitosa, vsurpantur, si cum febre, posteriores) hyss. vel betonic. vel marrhub. vel puleg. vel calaminth. M. j. Recentes autem esse debent, ne nimium siccant. Si enim siccae sint, satis erit ponere M. ss. Addantur semina frigida maiora ad siccitatem minuendam. Semin. anisi ʒ. iiij. pass. mundatorum, sic. ana par. xx. florum anthos, stechad. bugloss. borrag. ana p. j. radic. glyric ʒ. j. fiat decoctio & in ℥. j. ss. diss. mell. despumati, vel rosati q. s. Aut mediam partem mellis addimus & tertiam sepe, si affectus aliquis sit antiquus in thorace, vel à thorace pituita expectoranda. Ex hoc syrupo multi fieri possunt, veluti ad coctionem pituitæ, detersionem, & expectorationem, aucta tantum detergentium quantitate, & additis seminibus frigidis maioribus hoc modo.

℞. decoctionis præcedentis ℥b. j. cui adde pass. pa.
 v. dañilorum mundatorum (si dolor capitis nō adsit, do-
 lorem enim solent inducere) pa. vi. quatuor semin. fri-
 gid. maior. ʒ. β. cum melle, saccharo, & sapa fiat syrup. vt
 prius dictum est. Pituita siue in cerebro, siue in thorace,
 aut ventre semper detergenda est, aut incidēda, nisi mul-
 tūm tenuis sit, & fluat, vt in catharro, & morbo articula-
 ri, in quibus neque multūm detergere, neque aliqua par-
 te attenuare pituitam oportet, nisi constiterit defluxio.
 Quæ verò in thorace est, expectorantia magis, quàm in-
 cidentia desiderat. Ideoque augetur numerus fructuum,
 adduntur semina frigida maiora, vt medicamentorum
 siccitas minuat, & ne in thorace pituita retineatur exic-
 cata. Talis syrup. pectoralis commodè radice ireos aro-
 matifatur: sin in ventriculo ad pituitam collectam, cina-
 momo: sin ad pituitam cerebri & neruorum, zinzib. aro-
 matifatur.

Ad pituitatem laxandam è thorace.

IN syrupo laxante detergentia pituitam superare de-
 bent incidentia. Syrupo igitur pectorali addi impera-
 mus, quæ sequuntur.

℞. Decoctionis superioris ℥b. ij. in quibus decoque
 polypod. querc. recēt. ʒ. j. medullæ seminis carth. cōtusi.
 ʒ. ij. agarici troc. ʒ. ij. anis. fœniculi ana ʒ. j. fiat decoctio
 cui adde mell. viol. vel rosati. q. s. fiat syrupus: aromatifa-
 tur ʒ. j. zinzib. & ʒ. ij. iridis.

Polypod.

Carthamus.

*Quæ pituita
 educenda cō-
 ueniunt.*

In hoc syrupo maior quantitas carth. quàm polyp. po-
 nitur, quia polypod. quandam astrictionem habet, & vē-
 triculum lædit. Carthamus autem cū imbecillior sit,
 & magis conueniat pituitæ euacuandæ, ʒ. ij. pondere po-
 nitur. Agaricus propter amarorem, & satis insignem pur-
 gandi vim, minori quantitate ponitur. Anisi dosim au-
 ximus addito semine fœniculi ob medicamenta laxan-
 tia. Prætermisimus autem fructus acidus, veluti pruna,
 thamarindos, sebestē, & iniubas, quia incrassant, minuf-
 que conueniunt in pituitæ educatione. Passulæ & ficus in
 pituitosis, vt thamarindi, pruna & sebestem in biliosis
 conueniunt. Hæc omnia decoqui possunt in iure galli

antiqui, qui sua facultate nitrosa laxat aluum, cui decocto si addatur sena, efficacius erit. Potest etiā addi succus ros. aut syr. ex infusione ros. ad mouendum aluum. Bile enim *Bile agitata* agitata multò facilius mouetur pituita, quæ lenta est & *facilius agi-* admodum tarda, vel quia hic ex incidētibus & detergen- *ratur pitui-* tibus componitur, quibus si adiungatur, commodè pitui- *ta.* tam laxat, solētque illi esse pro vehiculo, & veluti calcar, vt in morbis per defluxionem factis videre est, in quibus etiam quædam bilis apparet. Tunc cinamomum & zinziber in maiori quantitate addi debent, quādo syrupus ros. vel succus ros. additur. Pituitam enim incisam & attenuatam euacuat, vt superius est ostensum. Semina etiam frigida maiora non expunximus, quia siccitatem istorum medicamentorum laxantium temperant, & diluendo pituitā magis fluxilem efficiunt. Tenuis enim & aquea substantia, si crassæ permisceatur, fluxiliorem reddit.

Syrupi ad melancholiam.

AD melancholiæ euacuationem & alterationem Syrupi paratur. Quod si ab adustione bilis facta sit, bilem alteratibus alteratur, & eandem euacuantibus euacuatur, additis borrag. bugloss. & aliis quibusdā temperatis, humectantibus, & discutientibus, vt capillis ven. & aliis herbis capil. quemadmodum si syr. de bugloss. aut de borrag. aut decocto earum herbarum, syrupus endiuix compositus sumatur, medicamentum alterans fiet hoc modo.

℞. endiuix scariolæ, bugloss. borrag. viol. lact. port. ana M. j. pass. ℥. ij. seminum quat. frig. maiorum ℥. ii j. flo. cord. p. j. viol. p. ij. fiat decoctio, & in colatura diss. sacch. q. s. fiat syrupus. Fiunt syrupi concoquentes & præparantes melancholiam, ratione splenis habita, qua in parte naturaliter cōtinetur melancholia, quæ ex adustione propriè nō fit, sed potius quæ ex fece sanguinis provenit. Fiūt, inquā, ex alterantibus & modicè calfacientibus cū quædam humiditate, vt ex radicibus communibus, & cortice radic. cappar. fraxini, thamarisci, genistæ coctis cum seminibus quat. frigidis maioribus, vel syrupi de fumo terræ, & borragine permistis. Sed ad syrupi euacuantem

Alterans melanch. ab adust. bilis.

Vacuans melancholiam. melancholiam redeamus. Euacuatur autem melancholia, vbi syrupo præcedente præparata fuerit, syrupo laxâte bilem, cuius supra meminimus, additis quibusdam medicamentis melancholicis, qualia sunt polypod. sena. epithymum, summitates thymi, semen cuscutæ. Cùm autem syrupo prædicto, aut syrupo endiuæ hæc medicamenta adiunguntur, commodum erit quædam humida siccitatem eorum temperantia adiungere, qualia sunt quatuor semina frigida maiora, pass. aut radic. bugloss. & glycir. ras. aut fiet hoc modo.

Vacuans melanch.

℞. radic. bugloss. glycir. ras. ana ℥. j. cichor. scariolæ, borrag. & bugloss. fumitterræ, viol. mercur. ana M. j. pass. ℥. ij. quat. seminū frig. maior. & anis. ana ℥. iij. senæ oriér. polyp. querc. origani, epythimi ana ℥. ij. thamarindorum ℥. β. trium florum cordial. p. ii. misce, fiat decoctio, & in colatura diss. sach. q. s. cui adde syr. vio. ex multis infusionibus, vel syrup. ros. lax. ℥. iiii. aut v. Hic syrupus purgando serosa recrementa biliosa & melancholica morbum melancholicum minuit. Et hoc potissimum obseruandum in syrupis laxantibus & alterantibus melancholiâ à quocūque humore adusto factam, vt sit insignis humiditas in eo syrupo. Caliditas verò ad melancholiam quæ citra adustionem facta est: modica refrigeratio ad eam, quæ per adustionem bilis facta est, & ad eam, quæ ex pituita & exiccatione fit. His obseruatis similes syrup. parantur faciliè ad eos humores adustos. In summa vsurpandi syrup. concoquētes materiam, ex cuius adustione facti sunt morbi, & illis quædam adiungenda, quæ humectant in alteratiuo, & quæ laxant melancholiam in laxatiuo, vt in superiore syrupo videre licet, qui magna ex parte alterantibus bilem constat, cui adiungimus bugloss. borrag. pass. & alia quæ modicè calefaciendo & humectando humorem melancholicum alterare possunt. Hæc in syrupo concoctorio. In laxatiuo autem polypod. & senam ad euacuationē adiungimus, & interdum cuscutam & epithymum, & alia fortiora & calida, cùm nimiam calfactionem non pertimescimus.

*Ad pituitam vstam, aut melancholiam
ex pituita ortam.*

EAdem ratione syrupos concoctorios & laxantes pituitam vſtam, aut melancholiam ex pituitæ aduſtione factam & incineratione, paramus. Et quia pituita craſſa non multum differt à melancholia, teſte Gal. cum id, quod tenuè eſt, calore nimio reſoluitur, illam tenuem humiditatem amittit, & in atram bilem vertitur: ideo ſyrupi concoquētes attenuare debent citra magnam caliditatem, & cum aliqua humectatione. Hoc itaque nomine differūt ſyrupi concoquentes pituitam, à concoquentibus melancholiam ex aduſtione bilis, quia ſyrupi concoquentes pituitam, calefaciunt & non humectant, incidunt, attenuāt, & detergunt, & eorum materia erit radix glycir. borraginis ruſci, aſparag. & herbæ dictæ capil. permixtis ſeminibus frigidis maioribus. Laxantes autem ſient ſi agaricus & medulla ſeminis carthami miſceantur.

Alterans melanch. ab aduſt. pituita.

℞. Radic. bugloſſi. borrag. glycir. raſ. ana ꝯ. j. radic. graminis, aſparag. recētis ana ꝯ. ii. herbar. capil. M. j. bugloſſi. borrag. viol. chamed. chamep. vel meliſ. vel marthub. ana M. ſ. paſſul. mundatarum ꝯ. ſ. quatuor ſemi. frig. maiorū ꝯ. iii. anis. ꝯ. ii. florum chamom. bugloſſi. borrag. viol. ana ꝯ. j. fiat decoctio, & in ꝯ. j. diſſ. ſacch. albi q. t. miſce, fiat ſyrup. aro. cum ꝯ. j. zinzib. & ſeru. j. cinamomi. hic ſyrup. concoctorius eſt: fiet autem laxatiuus, ſi doſis paſſ. augeatur ad ꝯ. ii. quibus adiungi poſſunt ficus, merc. iagaricus, ſenna, & polypod. hoc modo.

Syrup. laxans pituitam & melancholiam ſupradictam.

R. Radic. glycir. raſ. ꝯ. j. radic. enulę campanę ꝯ. ſ. Radices gram. & aſpar. prætermitti poſſunt, ſed hic ſyrupus detur poſt præcedētem, aut poſt cōcoctionem materiæ, ſin ſecus fiat, poſſunt addi, ſed minori quantitate. Nam, vt ſuperius oſtenſum eſt, medicamenta aperientia, & vrinas mouentia, non recipiuntur in medicamentis laxantibus, niſi in pauca quantitate, vt ſcilicet adiuuent actionem medicamēti laxantis: vt nec in concoquentibus paſſulas addimus in magna quantitate, ne concoctionem perturbent laxando, vel leniendo, ſed vt humectando iuuent humoris præparationem. Prætermittēde igitur ſunt, aut ꝯ. ſ. tantum ſumenda addito mercur. M. j. capill. ven.

In laxantibus & concoquentibus quid obſeruandum.

M. β. passul. mundatarum ℥.ij. sic. pa. x. anis. ℥.j. sem. melon. ℥.β. medullę feminis cartha. & polypod. querc. ana ℥.ij. agarici ℥.ij. florum viol. bugloss. borrag. genistę ana p. j. epithymi cuscute ana ℥.β. fiat decoctio in colat. ℥.β. j. β. diss. mel. viol. ℥.iii. sacchari q. s. fiat syrupus arom. ℥.j. zinzib. pro quatuor dosibus.

Syrus ad melancholiam è fece sanguinis.

Absolutis syrupis concoquētibz & alterantibus melancholiam ex adustis humoribus ortam, veniēdum ad syropos concoquentes, & alterantes humorem melancholicum, qui fex sanguinis dicitur. Præparatur autem ille humor ad euacuationem medicamentis calidis, humidis & aperientibus splenis obstructions, & humoris crassitiam incidentibus. Sunt autem ea, quæ superius recēsumus, ut bugloss. borrag. pass. herbæ capill. radic. aperientes, cortex radic. cappar. flores, folia & radix thamarisci, & sambuci, enula campana recēs data cum violis, species orcheis, behen verum & lyquiritia: laxant etiam superius enumerata. Fit autem hoc modo syr. concoctorius.

Syrupi concoquens melancholiam precedentem.

R. Radic. bugloss. enulæ camp. lyquir. ras. ana ℥.j. graminis, aspar. apij ana ℥.β. radic. satyr. ℥.vj. pass. ℥.j. herbar. capill. viol. meliss. cichor. ana M. j. calaminth. charmed. chamepith. ana M. β. quatuor seminum frig. maior. ana ℥.j. seminis bombacis ℥.iiij. apij, petro. ana ℥.ij. floru bugloss. borrag. anthos, viol. ana p. j. fiat decoctio, maceretur radic. in vino albo & aqua, si scirrhus non sit in splene. Si verò scirrhus sit minuendus, in aceto macerentur. In colatura ℥.ij. diss. sacchari q. s. fiat syr. aro. ℥.ij. cinamomi: sumatur per quinque vel sex dies.

Concoquētes.

Euacuantes.

Syrus de borrag. viol. bugloss. capil. ven. in officinis parati concoquuntur. Euacuāt autem syrup. de fumar. compos. syr. de epithimo, lyquir. sambuci. Non sunt igitur permiscendi concoquentibus, sed cum laxantibus. Ad euacuationem igitur & dissolutionem syr. compositorum laxantium fiet huiusmodi decoctio & ex ea etiam syr. fieri possunt mediæ decoctionis, qui per se assumi possunt.

Syrupi laxantes melancholiam.

R. Cortic. medice sambuci ℥. j. polyp. ℥. ij. pass. munda-
tarum, sic. ana pa. xx. summitatum thymi, epithym,
senæ orient. ana ℥. j. agarici recent. troc. ℥. ij. flor. viol. &
genistæ ana p. ij. mercur. M. j. aut ij. fiat decoctio, in ℥b. j.
diss. melancholiam trahentia, vt confectionem hamech,
diaphen. Sic igitur paratur laxatiua potio, quæ etiam ex
superiùs enumeratis laxantibus fieri poterit, veluti additis
compositionibus pituitosis ad pituitosos, biliosis ad bi-
liosus. Ex eadem decoctione fiat syru. sumptis colaturæ
℥b. iij. & addito saccharo in suffic. quantitate, vel syr. de
fumar. composito, aut de epithy. q. s. coquatur ad perfe-
ctionem, & ex eo sumatur duobus diebus continuis cum
decoctione mercur. pass. & cicer. rub. Accipiet singulis
diebus continuis, priusquam intestina grauètur nouis de-
crementis, aliam bilem trahere potest secundus syrupus.

De educentibus aquas in hydropse.

Postquam in syrupos laxantes incidimus, de syrups
vrinas mouentibus & menses instituendus est sermo,
præmissis tamen syrups cientibus vrinas & aquas, deinde
purgantibus, quorum nullam aut admodum paruam mē-
tionem fecerunt maiores nostri: sed eam aquam euacuare
volebant, & exiccare medicamentis siccis, vt pilulis meze-
rei, & his, quæ calidissima sunt, & febrem excitât. Si autem
syrupi dentur, citiùs à ventriculo in intestina descendunt,
& aquam faciliùs trahunt. Sunt autem ea infinita, ex qui-
bus multa sunt periculosa admodum, & iccoris, aliarum-
que partium robur dissoluunt, quale est elaterium, & fere
omnes rithimallorum species, thymelea, chamelea, cœc-
cognidiû. Syrupi ad mouendas aquas fiunt, aut vt per ven-
trem aquam trahât, aut vt per vrinas, eamque intra venas.
Fiunt autem ex radicibus aperientibus, herbis, fructibus,
seminibus ad id determinatis, additis hepar quodam mo-
do corroborantibus, ne eius substantia supramodum dis-
fluat, & quia non fit hydrops sine læsione hepatis. Tales
autem reperiuntur in officinis parati, vt syrupus de Eupa-
tor. Mesue in intemperie frigida. Syrup. de cicho, & endi-
uia cum rhab. si à causa calida oriatur. Idem præstabunt,

Syrup. de bizantiis, de duadus radic. si cum aqua absynth. vel decoctione spicæ celticæ & marrubij dentur. Vtiles sunt hi syrapi quia obstructions solunt, & aquas leuiter mouent, vel fiant hoc, qui sequitur, modo.

Syrup. ad deducendas aquas per vrinam.

R. Quinque radic. aperitiuarum, vt radic. rub. maior. ana ℥. ij. radic. valeria. ℥. j. herbar. capil. cichor. endiuæ chamep. chamed. ana M. ℞. absynth. tertiam partem M. j. seminis api j, petro. fefeli, azari ana ℥. ij. florum genistæ & thamaris. ana p. j. fiat decoctio.

Si scirrhus sit in hepate aut splene, maceretur in aceto radices. Si autem sit Anasarca, & mulier morbida, in vino albo. In col. diss. syru. aperientes vel saccharum. Possunt & addi passulæ, quanquam non mouent vrinas, sed ad temperandas radic. aperientes, quæ si sint antiquæ, interdum renes, hepar, & vesicam lædunt exulcerando. Aromatisentur semper syru. hi vel spica nardi, vel azaro, vel spica celtica, aut scenantho, aut cinamomo, aut galanga: quia omnia hæc roborant hepar, & vrinas mouent. Dantur & aquæ distillatæ è radicibus, & herbis, quæ tenuioris sunt substantiæ. Itaque aptiores ad vrinas mouendas, & menses, & ad obstructions liberandas. Hi syrapi recipiunt tantum verè vrinas cientia, nō autem ea, quæ aquea substantia id præstant, vt quatuor semina frigida maiora, nisi cum hydrops est cum caliditate coniunctus, vel quando vrinam prouocare volumus, quæ à calculo, vel à crassis humoribus subito retēta fuit. In hisce enim causis nihil est periculi humidis vti, quod in hydropse faciendum non est.

*Quæ roborāt
hepar & vri
nas mouent.*

Syru. purgans aquas.

SYRupi purgantes aquas fiunt ex medicamentis aquas spurgantibus supra enumeratis, vt thymel. chamel. adiunctis corroborantibus & quibusdam aperientibus, vt melior fiat eorum actio. Conuenientissimè his medicamentis vtimur in forma syruporum. Multò enim facilius distribuuntur per corpus, & aquas trahunt. Consi-

derandum verò, quæ sit hydropis species. Nam tametsi in omnibus sit aqua, differunt tamen quantitate. Nam *Hydropis* Ascites multum aquæ continet: Tympanites minus, plus *species distin* verò flatuum. (Addenda igitur, quæ status discutiunt) *guenda.* Anasarca pituitæ multum. Adduntur ergo incidentia, aperientia, & pituitam purgantia. Si Ascites factus fuerit ex intemperie calida, aut post inflammationem, hæc medicamenta adduntur syrupis modicè refrigerantibus: vt syrupus de endiuia simpl. & compositus, syr. de cichorea cū rhab. aliisque similibus aperientibus, refrigerantibus, & corroborantibus hepar sic.

Syr. ad Ascitem.

R. Pass. ʒ. ij. fol. brass. marinæ M. j. thymel. vel chamel. M. ʒ. seminis hederæ, seminis fesceli ana ʒ. iiij. fiat decoctio, in lb. j. diss. syrup. endiuia simpl. lb. j. vel syru. endiuia compos. lb. ʒ. fiat syrup. aro. cum ʒ. ij. cinnamomi, vel ʒ. j. spicæ celticæ. Loco syru. poni possunt species cichorij & herbæ capill. atque syrupus inde confici potest cum saccharo hoc modo.

Ad Idem.

R. Radic. valerianæ, radic. rub. maior. & ciclaminis ana ʒ. ij. radic. apij, petro. ana ʒ. j. endiuia non lotæ, scariolæ, herbarum capill. agrimon. ana M. j. seminis hederæ (quod aquas mouet non minus quàm thymelea) ʒ. *Hedera vri-* *nas mouet.* ʒ. j. brass. marinæ M. j. chameleæ, thymel, ana ʒ. j. pass. mūdaturum ʒ. iiij. anis. ʒ. iiij. fiat decoctio, & in lb. j. ʒ. diss. sacchari q. s. fiat syru arom. ʒ. iiij. spicæ celticæ, vel cinnamomi, dentur ʒ. iiij. per se si sit medix decoctionis, vel cum aquis endiuia & cichorei, si sit coctus ad perfectionem.

Ad Anasarcam.

SI autem sit Anasarca, his adiungenda erunt medicamenta magis incidentia, attenuantia, & alterantia, vt enulæ camp. radic. apij. petro. rub. maior. in maiori quantitate, & pituitam purgantia vt agaricus, semen cartha.

lena, polypod. aut medicamenta trahentia aquas decoquenda in syrupis ad pituitam purgandam præscriptis.

Si sit tympanites, fiet hoc modo.

*Passula.
s. aciniis.*

R. pass. (quæ in roborando hepate non debent enucleari, sed cum gigartis poni, secus in detergētibus) ℥.ij. seminis petro. ap. ij. fœli ana ℥. ij. radic. azari, & valerianæ ana ℥. ℞. mentæ, absynth. beton. ana M. ℞. marrub. M. j. mercurialis, brass. marinæ ana M. ℞. senæ orient. & seminis carth. ana ℥. vj. florum anthos & genistæ ana p. j. fiat decoctio: in ℥. j. diss. sacchari q. s. fiat syru. aro. ℥. ij. diagalangæ, vel ℥. j. aromatici ros. detur alternis dieb⁹. Hic syru. compositus est ex odoratis aperientibus sticis (neque herbæ, vel radic. recentia ponuntur, quia flatus gignunt) & status discurientibus, quibus adiungimus pituitam purgantia. Tenuis enim & aquea pituita flatuum materia esse solet, idcirco euacuanda, ut in tumoribus œdematosi fieri imperant medici. Præterea adiunximus aquas purgantia, diagalang. arom. ros. quæ ventriculum & alias artes roborant. His itaque remediis facilè educetur aqua, siue sit in peritoneo, siue in vtero, siue in aliqua alia parte, ut in thorace, vel capite, vel in tumoribus aquosis, phlictenis flatulentibus.

Cum hydrops est cum scirrho.

Cæterum si hydrops est cum scirrho splenis, tunc incidētia & splenetica adiungimus, ut cortic. radic. capp. sambuci, vel fraxini, populi, aut thamariscis, ac in aceto macerentur & decoquantur, ut suprà dictum est.

Ad cacochymiam & mensium prouocationem.

Flunt & syrupi non multò his ab similes ad cacochymiam, & prouocationem mensium, & aperientibus & prouocantibus menses & vrinas. Syrupi autem prædicti apti sunt ad mouendas vrinas, & menses prouocandos, additis radicibus eryngij, foliis arthemisiæ vel matricariæ vel sabinæ, & aromatis ℥. j. vel ℥. j. ℞. vel ij. cinamo-

*Menses m-
uentia.**Vrinæ cie-
tes.*

mi. Cinamomum enim & cassia menses mouent, licet recentiores ineptè corticem cassiæ apponant pro cassia antiqua, vel corticem radic. polemonij, quam cassiam ligneam vocant. Cinamomum in his syrupis tantum ab ℥. β. ad ℥. j. vel ℥. ij. ponitur & quo efficaciores sint, vinum album tenue in clarificatione ne vires amittat, ac saporem gratum. Porro cient vrinas syrupi facti ex duabus vel quinque radicibus, oximel diureticum. Sed syrupi, qui parantur cum aceto, non admodum apti sunt. Acetum enim vtero aduersatur, fieri autē poterūt modo sequenti.

Syrupi ad menses prouocandos.

R. Quinque radicum aperient. ℥. iij. radic. rub. maior. ℥. ij. radic. quinque folij id est pentaphili, & eryng. ana ℥. j. puleg. viriusque, calaminth. orig. ana M. j. quatuor seminum frig. maior. ana ℥. j. flor. anthos lescoi ana p. ij. flo. genistæ p. j. fiat decoctio in aqua & vino, in quibus per noctem radic. macerentur, & in col. ℥. ij. diss. mel, despumati ℥. iij. sacchari. q. s. fiat syr. arom. ℥. j. cinamomi. In hoc differt hic syru. à syrupo prouocante vrinas quòd magis attenuat, incidit ac deterget crassos & viscidos humores obstructionem facientes, & mensium profluuium prohibentes, in quo casu hoc syrupo vtimur aut similibus. Nam si post longam sanguinis effusionem per vterum, vel per aliquam aliam partes menses retinentur, idque ob sanguinis penuriam, non dabuntur hi syrupi, quia magis adhuc exicarent corpus. Dabuntur ergò paulò antequam fluant menses, aut cùm instat tempus purgationis. Possunt etiam dari in retentione vrinæ ab eadem causa orta. Dabitur etiam hic syru. ad vteri calfactionem, apertionem, & resiccationem, ablatis seminibus frigidis maioribus.

*Quo tempore
exhibenda.*

Ad conceptum.

ET quò faciliùs concipiant mulieres, dari possunt. Per se illi syrupi vel cum decoctione arthemisiæ, & mercurialis, persicariæ vel cū pauca quantitate syrupi de athemisia, ad quæ vitia vsurpamus syrupū de stechade

cum decoctione vel aquis prædictarum herbarum, aut syrupo de arthemisia, qui si dentur cum decoctione perficariæ maioris, multò erunt efficaciores ad conceptum.

De Iulepis.

Quia frequenter plures aquas imperamus accipien-
das post opiatas, quæ si diu permixtæ seruentur fa-
cile corrumpuntur, ad earum conseruationem mel vel
saccharum addimus. Ex aquis & saccharo iulep. confici-
mus, quorum vsus est post opiatas. Syrupus simplex qui
ex floribus, vel ex vna tantum herba conficitur, vocatur
etiam iulep, vt iulep violatum, rosatum, & sic de aliis. Pa-
rantur autem ex aquis distillatis, & cum saccharo co-
ctis. Saccharum autem conseruat suo lentore, ne putre-
scant, Vt.

Iulep. ad sitim sedandam.

R. Aquæ ros. ℥. j. sacchari ℥. ℥. coquantur & fit iu-
lep vocatum Alexandrinum, quia vtuntur in Ale-
xandria, ad sitim sedandam: sed in feb. intermittentibus,
& cum quibus est obstructio, non est ex vsu. Ex multis
autem aquis fiunt iulepi veluti ad sistendum sanguinem
imperamus.

℥. aquarum peculi ros. sanguina. id est centinodia,
burf. pastor. ana. q̄. j. sacchari parum, fiat iulep, capiat
post opiatam.

Ad hepatis refrigerationem,

Si ad hepatis refrigerationem fiat, aquas refrigerantes
vt lactuca, cichoria, endiuiæ, solani, & aliarum eius-
modi eligimus.

Ad pectus.

Si ad pectus viol. bugloss. & sic de aliis. Aquas determi-
natas cognoscer medicus, ex iis quæ dicta sunt cap. de
syrup. quare his contenti, ad alias medicamentorum
formas veniendum.

De medicamentis purgantibus.

Post syropos concoctorios aut ante, medicamentis purgantibus utimur. Videndum itaque est quæ medicamenta ante syropos concoctorios dari possunt, & quæ item post syropos. Ceterum medicamenta laxantia, forma distinguuntur, aut consistentia, aut quòd humori alicui euacuando, aut parti sint determinata. Distinguuntur præterea actione. Nam alia solvunt attrahendo, alia constringendo, alia lubricando, alia remolliendo. Formæ medicamentorum laxantium sunt in uniuersum duæ, nempe humida & sicca. Humida sunt, aut modo confectionis conformata, ut Catholicum, Cassia, diaphenicum, electuarium. Indum, de psilio, confectio hamech, triphera persica, diapiunis simplex & solutivum: aut forma liquida, ut serum lactis, succus ros. merc. Syrupus de fumaria compositus, de epith. de cich. cum rhab. ex infusionibus multis ros. aut viol. decoctum frustanum, & aliorum quorum supra meminimus. Sicca triplici sunt differentia, aut forma pilulatum, aut electuarij, aut pulueris. Pilulæ sunt multiplices, de quarum differentia postea. Electuaria sunt, de succo ros. Diacarth. de citro. Pulueres sunt diasena, diaturbich, & pleraq; alia medicamēta, quæ in pulueris forma dari possunt, de quibus suo loco: verum pro humorum ratione, quos euacuant, etiam distinguuntur. Nam alia tantum recrementa communia expurgant, quæ *ecoprotica* dicuntur, quale aloe, & hyera quæ ex aloe & odoratis componuntur, ut hyera picra, Gal. Catholicum, Lohoth de cass. pulpa thamarindorum, sebesten, pruna, ficus, pass. & ferè reliqua purgantia cum lenitione, & deterfione, & lubricatione; ut decoctum caulium, cicla cum multo oleo, vel piscium saxatium, ut aliorum humidorum.

*Distinctio.**Forma duæ duplex.**Bilem purgantia.*

Alia autem sunt colagoga, alia phlegmagoga, alia quæ bilem atram agunt. Purgantia autem bilem magna ex parte ex succo ros. vel earum infusione, ex rhab. scammono parantur. Quæ enim parvam eorum quantitatem requirunt, aut non laxant, ut in pulvere triasani-

dali, rhab. & aliis pulueribus cordialibus: aut soluendo mouent, aut adiuuant alia medicamenta & aliorum medicamentorum vim sequuntur.

Phlegmagoga.

Pituitam purgantia recipiunt agaricum, turbith, colocynthidem, polypodium, medullam cartha. aut biliosa incidentibus, & attenuantibus permixta, vt diagre. cum castoreo pituitā vacuat: Aloë cum aromatis pituitam mouet. Incidentia & attenuantia etiam si cum detergentibus misceantur, pituitam euacuant, veluti si semina flatus discurientia, & alia incidentia crassius conterantur, & melle excipiātur, pituitam purgabunt, eam maxime, quæ in ventriculo, & intestinis collecta est.

Melancholica.

Idem præstabunt medicamenta melancholica, si incidentia quædam admisceantur, vt polypod. sena, mercurial. cum anis. fœnic. cinamomo, & azaro, si ex vino vel melle dentur, pituitam purgant.

Composita phlegmagoga.

Composita medicamenta pituitam purgantia, attractoria sunt diaph. indum maius, electuarium diacantha. de citro solutiuum, puluis & turbith. pilulæ omnes ferè, quæ agaricum, colocynthidem, & lachrymas recipiunt, vt fœtidæ maiores & minores, de opoponace, ex colocynthi, cochiaë, de agarico ex turbith. & similes.

Composita Melancholica.

Melancholiam purgant, quæ lapidem lazuli non assum. recipiūt, vt veratrum nigrum, uthymalum, ephymum. sena, polypod. cortex sambuci, decoctum eiudem, & vt summatim dicam, omnia medicamenta quæ crassam pituitam purgare creduntur, modò humida quædam, & calida admisceantur melanch. purgant: eam

ob causam diaphenicum, & indum maius id efficiunt. Confectio hamech, diasene solutium, & pilulæ omnes, quæ prædictorum medicamentorum aliquot recipiunt, quales sunt pilulæ Inde, de lapide Lazuli, scetidæ & similes.

Aquas purgantia.

A Quas purgantia iam prius enumerata sunt, & quia, ut prius dictum est, talia medicamenta potius dari debent in forma liquida, quàm vlllo alio modo, in classes purgantium referemus tales syropos.

Medicamenta secundum partes purgantia.

Medicamenta talia dicuntur, quia è certis quibusdæ partibus vacuant magis, quàm ab aliis: inde etiam cephalica denominantur, quæ pituitam purgant, quia in capite maximè pituita redūdat, & quæ fortiter ab ea parte trahunt.

Hepatica eadem ratione dicuntur, quæ bilem purgāt, sed cum quadam astrictione. hepar enim bilem laxantibus, quæ illud molestat, delectatur modò leuiter astringant. Eadem causa rhabarbarum amicū hepatis dicitur, & anima hepatis, quòd sit ipsi familiare, & succus ros. Eua-
*Rhabar. ani-
ma hepatis.* cuant enim & leuiter astringunt. Scammonium autem, quia astrictione caret, quanquam bilem euacuat, hepaticum medicamentum re vera non est, nisi prius coquatur cum malo cydonio, aut detur cum myroball.

Splenitica, quæ atram bilem purgant, qualis humor in splene colligitur inde extrahitur.

Ventriculo conueniunt detergentia humores, citra ventriculi subuersionem, & laxationem, propter addita odorata, & ea præsertim, quæ pituitam detergunt, quæ in eo propter cruditates multa colligitur. Agaricus itaque maximè conueniet rhab. myroball. & succus ros. ob astrictiōnem Turbit verò, scammonium, & colocynthis sunt aduersissima, hyera picra, aleë, & quæcunque parantur ex odoratis & eccoproticis, apta sunt vetriculo, & intestinis. Syr de absynthio si ex eo solo paretur siue succo cydoniorum, aptius erit ad bilis deterfionem, &

ventric. corroboracionem. Vnde commodè exhibetur in fine tertianarum.

Pulmonibus verò & thoraci cōueniunt fortiter pituitam purgantia medicamenta, indicatione sumpta à situ. Distant enim multum ab intestinis, quòd ex D. oscorid. colligere licet, qui astmaticis absque pulmonum affectibus. quæ fortiter trahunt, maiori quantitate præscribit, ob loci fortè distantiam, & materiæ vacuandæ contumaciam.

Quæ medicamenta danda in morbis thoracis.

Commendanda sunt itaque iurè inter medicamenta composita laxantia, vt diaphenicum, indum maius, & alia quæ turbinh, agaricum, & colocynthidem recipiunt, & alia pituitosa, quæ neque myroballanos, neque rhab. recipiunt, sed hoc in morbis sine inflammatione, in quibus aptiora sunt soluentia leniendo, quàm trahentia fortiter. Sufficiunt enim medicamenta lenientia ad euacuationem materiæ antecedentis quæ est in ventric. intestinis, & primis venis. Quæ autem fundunt & agitant humores, maiorem defluxionem excitant, & nihil à parte inflammata euacuant, & impediunt expuitionem, in cōtariam partem trahendo. Facta igitur missione sanguinis damus decoctum fructuum cum cassia, aut mânia, in pleuritide, peripneumonia, & similibus. Quòd si fortè medicus vocetur incipiente deflexione, poterit rhab. supradictis admiscere. Rhab. sua purgatione, & astrictione defluxionem intercipit: idem efficit syr. ros. Quando autem materia iam parti impacta est, quæ spuiationem retinet, satius est eo abstinere, & eo tantum in pleuritide biliosa est utendum, vt in pituitosa agarico, & id cum præmeditatione faciendum.

Quæ in inflammatione adhibenda.

Quid faciendum incipiente fluxione.

De iuncturarum Medicamentis.

AD iuncturas etiam quædam medicamenta referuntur, quæ arthrica dicuntur, aut quia à iuncturis pituitam trahunt, aut quia quibusdam additis pituitæ ducendæ apta sunt. Ea autem sunt, quæ pituitam fortiter solvunt, qualia sunt quæ thoracis affectibus accommodantur,

quia sine inflammatione, vel atrophia, vel sputo sanguinis sunt. Aptæ autem fiunt additis quibusdam pituitam, incidentibus, vt zinzib. hermodactil. Behen albo, & rub. semine rutæ agrestis, sed sale gēma, radicibus pentaphili. His autem tantum vtendum est in morbis articularibus per decubitum humorum, non per defluxionem factis, vel etiam per defluxum, si defluxio constiterit, & plenum corpus adhuc incrementis videatur. Nam tum illis vtendum est, quibus vsi sumus in inflammationibus thoracis, & ad capitis vel thoracis euacuationem, vt agarico tro. turbith. esula, aliisq; pituitosis. Arthritica dicuntur, quia materiam, cum fluit, euacuant, non eam quæ adhuc est in articulis. Illa enim topicis remediis excutienda est, vt quæ in aliis partibus non valde remotis, vt in ventriculo, & intestinis collecta est, multò facilius euacuatur per vrinas & sudores. Arthritica medicamenta aut pleuritica affectibus vteri sine inflammatione conueniunt, & renibus, aliisque partibus valde remotis. Habent enim hæ partes meatus conuenientes, ad excrementorum vacuationem. In his enim sufficit materiam in corpore redundantem inspicere, eamque euacuare per partem in qua est, veluti per menses, eam quæ est in vtero, & vrinas, quæ in renibus, & vesica.

De Potionibus.

Potio siue potus est medicamentum minus liquidum, quam syrûpus, quia compositionem, & puluerum molem aliquorum medicamentorum recipit, vt laxantia, Catholicum, diaphenicum, indum maius, & alia. Adhæc pulueres cordiales vt confectiones quæ dissoluuntur in aqua, vel decocto aut syr. aliquo vt gratior, & dulcior fiat potio. Fiunt ergo potiones laxantes, quibus vtimur pro
 minoratio, eradiciatio post materiæ concoctionem.
 Cordiales ad virium corroboracionem, spirituum restau-
 rationem, conciliandam somnum, sedandum dolorem,
 frangendum calculum, ciendas vrinas, & menses, con-
 stringendam, siccandum, aut aduersus vim veneni, vt
 in peste, aliisque venenis, de quibus breuiter diximus,
 cum de eorum materia in superioribus sumus loquuti.

Laxantes.

Cardiales.

DE MEDICAMENTIS

Forma igitur & proportio tantum indicanda est. Fiunt autem ex decoctionibus, aquis, pulueribus, vel decoctionibus & paucio syrupo ad materiæ concoctæ educationē, vel aluum emolliendam.

Potus ad materiæ communis educationem.

R. Cath. ℥. j. diss. in aquæ decoctionis hord. aut aquæ viol. ℥. iij. syr. viol. ℥. j. fiat potio. Interdum verò syrupum ros. laxatiuum in maiore quātitate ponimus cū magis laxare volumus.

Potio ad pituitam laxandam.

Talis diaph. aut indum maius, aut minus recipit, aut syrup. capill. .ve. aut mell. parum, vel si non sit morosus æger, nihil addimus, ne augendo molem imbecillius reddatur medicamētum, hocque modo fieri poterit.

℥. Diaph. ℥. β. diss. in pauca quantitate aquæ hyss. fiat potio. Minor hīc quantitas vsurpatur, quia ad dissolutionem addere intendimus decoctionem pituitosam, aut syr. laxantem, aut indum maius, aut diacarth. aut de citro solutiuum.

Potiones ad Melancholiam.

Potiones laxantes melanch. fiunt ex confectiōe hamech, diap. diasena solutiuo dissolutis in aqua fumar. bugloss, vel decoctione senæ, epithymi, mercur. vt.

℥. Polypod. querc. ℥. j. pass. ℥. β. senæ orient. epithy. ana ℥. ij anis. ℥. j flor. cord. p. j. fiat decoctio. In qr. j. diss. diaph. ℥. iij. syr. ros. laxa ℥. j. misce, sumatur mane.

Fit autem decoctio, quando volumus vti medicamento minis proprio, aut quādo caremus proprio, aut quando magis conuenit propter causam aliquam. Cū verò confectiōe hamech. vtimur, aquis sumus contenti, vel decoctione mercur. quia purgat satis eum humorem.

Potiones ad serosa excrementa.

AD serosos humores (vt in scabie) vtimur confectiōe hamech cum decocto purgante ichores hu-

*Quando
utendum.*

morum, de quibus supra, vt.

℞. brass. marinæ M. i. pass. mundatarum ʒ. i. anis. ʒ. i. fiat decoctio in iusculo. (Alioqui brass. marina ventric. & hepati noxam inferet) pulli vel galli, & in quar. i. diss. confect. hamech ʒ. iii. syrup. de fumaria ʒ. i. misce & fiat potus.

De potionibus cordialibus.

Potiones cordiales fiunt ad virium imbecillitatem, quæ prouenit à magna euacuatione, aut spirituum dissipatione, profecta ab intemperie, aut alia. Ex pulueribus autem cordialibus alii calefaciunt, vt diamargar. calidum, diambra, diamosc. refrigerant diamargar. frigid. triasandal. Constringunt & superfluam euacuationem moderantur diamargar. frigid. & triasandalum. In potionibus itaque cordialibus, quibus erit mediocriter constringendum, vsurpabuntur diamarg. frigid. & triasandalum: rarò autem cum aliquid per sputum euacuandum est, sed aliis potius, quæ nec fragmentorum lapidia vt arrhomatic. ross. diarrhodum abb. Confectio diamosci calefacit, vt dictum est (alii addunt & diairis.) Cōstringit electuarium de gemmis. In affectibus itaque pulmonum parua quantitas vsurpanda & admiscenda diatragatum frigidum, & diairis. Confectio alchermes ad cordis confortationem valet, in quibus est constrictio non laxatio, veluti in quibus calor naturalis languidus est, & ferè extinctus ac humore melancholico perturbatus. Rarò vtimur in fluxibus ventris & pauca quantitate, aut cum syr. de papauere vtimur, viribus debilibus existentibus.

*Calefac.
refriger.*

*In promouēdo
sputo his vti-
dum.
Quibus vti-
dum in affecti-
bus pulmonū.*

Ad vires imbecillas in affectibus pulmonum.

R. pul. diamarg. frig. ʒ. β. diatrag & diairis an. ʒ. i. aquæ bugloss. & viol. vel capilli ven. ana. ʒ. ii. syrup. viol. ʒ. i. misce. Cor reficit, expectorationem iuuat, lenitque pectus. Nam syrup. viol. & aqua bugloss. asperitatem temperant, pulueres expectorationē iuuant. Cum

autem materia frigida est, & calor languidus, etiam datur confectio alcherimes, sed temperata.

℞. confectio alcherimes scr. j. diatarg. frigid. ʒ. j. aquæ viol. & bugloss. ana ʒ. ʒ. syrup. viol. ʒ. j. misce, fiat potio, quæ corroborat, lenit, & expectorat.

Ad somnum prouocandum.

SI verò prouocandus sit somnus in huiusmodi affectibus, additur syrup. de papauere in cordis affectib⁹ hoc modo.

℞. confect alcherm ʒ. ʒ. aquarum bugloss. borrag. ana ʒ. j. syrupi conseruationis corticis citri ʒ. ʒ. misce. aut syrup. de pomis redolentibus in affectibus æstuosus erit ex usu. Potiones cordiales ferè omnes cum leui quadam astrictione sunt dandæ, præterquam in affectibus thoracis: in reliquis verò cum maiore vel minore astrictione, vt in fluxibus sanguinis à quacunque causa factis, vel aliis fluxibus. Somnum conciliantes huiusmodi potiones sunt, ex humidis, frigidis, & effumantibus ad cerebrum. Ex humidis quandoque conciliatur somnus. Narcotica verò somnum non conciliant, imò potius stupidos reddunt: quibus tamen vitimur, cum propter motiones immodicas corporis vires deiciuntur, & quietem adhibere volumus, aut sensus communis ita ligatus, vt dolorem non sentiant, aut quando corporis motus somnum impedit. Somnum autem conciliantes sunt sequenti modo.

℞. aquæ viol. lactuc. ana ʒ. iiij. syr. viol. ʒ. j. misce capiat ferò. Hæc potio somnum conciliat, non stupefacit, & dari etiam potest iis, qui sumpturi sunt pharmacum purgans postridiè Si verò syrup. de pauere misceatur, nō item dari potest. Conciliant etiam somnum quæ ex lacte amygd. non cocto parantur, paucis croco aut iride additis, aut hoc modo.

℞. amygd. dulc. ʒ. iiij. contendantur & extrahatur lac cum pauca aqua fontana, pluuiiali, violariæ, vel lactucæ, in qua diss. sacchari parum, croci. scr. j. harum verò portionum vsus erit in debilibus, aut inflammatione aliqua laborantibus in parte interna thoracis. Abstinentum verò, vbi dolor capitis grauedinem inducit, quia quædam

Narcotica.

Quando abstinendum.

recipiunt, à quibus eleuantur fumi ad caput. Ex nucibus & pineis simili modo parantur, præparatis fiunt huiusmodi potiones, quibus vtendum est, vt diximus.

Potiones Narcotica.

POtiones stupefactiua, quæ etsi quiescere faciant, non tamen somnum inducunt, fiunt ex narcoticis, veluti ex syrupo de papauere nigro præsertim (minùs enim efficax est albo) Aut fiunt ex compositione, quæ dicitur requies, falsò Gal. ascripta. Horum autem vltus est in pleuritide, in dolore articulorum vehementissimo, aut capitis: non ita autem conueniunt doloribus interiùs, nisi in summa necessitate, ne videlicet retineantur materia in thorace, ventriculo, aut intestinis. Fiat autem hoc modo.

Quando vtendum narcoticis.

℞. Syrup. de papauere ℥.ij. aquæ nymphææ ℥.ii.j. fiat potio, detur hora somni.

℞. pul. requiei ℥.j. diss. in aqua nymphææ, violarum, & lactucæ, fiat potio detur hora somni.

His potionibus adiunguntur pulueres cordiales, aut quia imbecillibus dandæ, aut quia veremur ne his ventriculus, hepar, aliæque partes naturales nimium refrigeratæ, debiliores reddantur, maximè quando frequentius iterandæ sunt, veluti cum cor confortare volumus, & calfacere, confectionem alchermes addimus. Diamarg. frig. cum corroborare quidem, nihil autem calfacere diarrh. abb. vel aromatic. Ross. quando iuuandus ventriculus, aut corroborandus, vt triasandal. cum iecur corroborandum. Vbi autem in fluxu ventris astringendum est, addimus diamargar. frigidum, aquam myrtilorum, vel prunorum syluestrium. Si in pectoris affectibus cogimus vii ob vigilias, addemus puluerem diatrachac. frigidi, aut diaireos simpl. ℥.β. alij. ℥.i. Si ad sistendas fluxiones, dabitur cochleare vnum, aut duo, idque noctis tantum tempore, aut diacodium.

Pulueres cordiales.

De vomitu cientibus.

QVæ superiori parte ventriculi innatant, conuenit commodissimè per vomitum, nisi affectus pulmo-

num, aut constitutio corporis *pterigodeis* prohibeat, euacuari. Estque via breuior, ac maximè natura procliuvis ad id, aut cum nausea, vel cordis dolor, aut oris amaritudo ad sunt. Fiunt autem ex laxantibus superius os ventric. vt oleis, & leuibus, cuiusmodi est agaricus, & conturbantibus ea, quæ in ventriculo sunt, vt est semen azari, radix eius, semè attriplicis, succus raphani vtriusque. Decoquuntur autem, aut in puluerem reducuntur, quibus admiscetur multa aqua tepida, vt & oleum, vt.

℥ seminis attriplic. ℥.ss. decoquatur in aqua raphani, vel cum ℥.i. raphani, fiat decoctio cui addatur oleum, vel butyrum rancidum, vel parum foetidum: fricetur ventriculi regio in circuitu. Deinde cibum capiat, & digito in os immisso prouocetur vomitus.

Aut ex azaro & semine genistæ fit, quæ duo ellebori modo vomitum prouocant decocta, aut contrita atque propinata ex aqua multa, & paucò oleo. Hec datur, quando cibum aut aliud quid faciliùs vomitione excludatur, vt vinum, & reliqua liquida. Cum verò pituita lenta ventriculo adherens euacuenda est, tunc incidentia & detergentia damus, vt in decoctione præcedente raphani radicem cum oximelite, aut syrup. acetos. simplici, & aqua tepida, vt.

℥ radic. raphani ℥.i. azari ℥.i. agarici scrup. i. fiat decoctio in oximelite ad ℥.vi. sumatur manè, & retineatur aliquandiu in ventriculo, vt præparetur materia: postea moueat citò, & multum, saliat, vel vehatur curru, aut naucula si proximus sit stagno, mari, aut flumini, deinde digito in oleo foetido immisso prouocetur vomitus. Incidenda autem & detergenda est pituita, priusquam prouocetur vomitus. Vomitus etiam ciètia danda sunt initio feb. quotidianæ, tertianæ non veræ, & quartanæ, vel his qui venena deuorant, præterquam his, qui ex esu fungorum periculo suffocationis laborant: Tunc enim ad partes inferiores sunt deturbandi: quod probatur eorum antipharmano pyro agresti, & aliis astringentibus. Clysterib. igitur & medicamentis purgantibus deorsum deturbandi sunt, & os ventriculi claudendum astringentibus, vt malo coto-neo, pyro syluestri Quo difficultate respirandi laborant, aut sputo sanguinis, vel vlcere pulmonum vexantur, aut

*Quibus con-
ferat vomit⁹
& quib. non.*

Vertigine, aut suffusione, rarò ad vomitum ducere oportet. Quibus verò fluxus ventris est, aut vlcus, aut articulorum dolor, vomitione auertendi in his sunt humores.

*De Medicamentis siccis purgantibus,
ac primùm de Pilulis.*

HActenus de differentiis purgantium medicamentorum in vniuersum: sequuntur nunc particularia, ex quorum numero sunt pilulæ. Ex medicamentorum siccorum numero sunt pilulæ, & electuaria solida & pulueres. Hæc forma vtilior est, vbi medicamentum tardiùs operari volumus, aut vbi corpus humidum est. Easdem ob causas fiunt pilulæ, tum etiam propter odorem, & saporem. Conficiuntur autem ex amaris, acris, &, vt ex aloë, colocynthi, de agarico, opoponace, ammoniaco, aliisque lachrymis, veluti pilulæ foetidæ maiores, de euphorbio, de opoponace, sagapeno, & sarcocolla. Cæterum differunt ratione partium, humorum operationis, & operandi modo.

*Quomodo vti
dū medicam.
siccò.*

Pilula determinata partibus.

Partium ratione sunt, quæ ad cerebrum, ad nervos referuntur, compositæ ex medicamentis pituitosis, aut è capite trahentibus, quales sunt pilulæ cochix, ex agarico, ex turbit, foetidæ, de opoponace, & aliis lachrymis, vt sarcocolla, euphorbio. Sunt & stomachicæ, quæ ad ventriculum referuntur, vt de hyera simpl. de aromatibus, ante cibum, sebellinæ, & aliæ multæ, quæ ex medicamentis stomachicis supra enumeratis componuntur. Sunt & aliæ quas ad oculos pararunt antiqui, pilulæ lucis maiores & minores, easque putarunt oculis conferre, quia medicamenta multa recipiunt, quæ apposita & intro assumpta siccando, aut detergendo oculos iquant. Hæ autem veræ oculares sunt, quæ ventriculo detergunt, si affectus per consensum ventriculi fiat, de hyera Gal. pilulæ stomachicæ, ante cibum, de aromatibus. Si verò sine consensu ventriculi, pilulæ euacuan-

Ad cerebrũ.

Ad stomach.

Ad oculos.

tes fortiter pituitam aptæ sunt oculis, non quæ fœniculū, aut euphrasium recipiant: illæ enim præferendæ in morbo facto per consensum, quæ nihil croci aut saltem parvam quantitatem recipiunt, vt myrrhæ, quæ caput replēt, dolorem capitis faciunt. Sunt & hepaticæ veluti pilulæ de rhab. vel quæ rhab. tantum recipiunt.

Ad hepar.

Ad uterum.

Ad uterum referuntur fœtidæ, & quæ nervis, & cerebro aptæ sunt, si morbus frigidus, vel humidus sit, vel retenti sunt menses, ob obstructions.

Ad articulos.

Sunt & arthetica maiores & minores, vt pilulæ de hermodactil. & similes quæ ex pituitosis fiunt, quarum differentia duplex: quæ ex astringentibus, & modicè laxantibus parantur, illa in flexu conueniunt. Altera est, quæ ex fortiter trahentibus pituitosis parantur, siue astringentibus, quales sunt, quæ ex lachrymis, colocynthide, turbit, & similibus compositæ sunt.

Pilulæ humoribus determinatæ.

Humoribus ratione pilulæ etiam distinguuntur, quos scilicet euacuāt. Stomachicæ enim sunt ferè omnes hæ, quæ adcrementa bona euacuanda conueniunt, eccoproticæ dictæ. Biliosæ, quæ rhab. vel diagred. pro maiori parte recipiunt. Pituitosæ, quæ plus agarici, vel turbit, vel colocynthidis habent. Melancholicæ verò inde, de lapide lazuli, & omnes quæ veratrum, chyanem lapidem, vel armeniacum, senam, polypod. thymum, epithymum, cuscutam, & alia simpliciter melancholiam purgāt, aut pituitam crassam recipiunt.

Pilularum differentia secundum operationis rationem.

Distinguntur & pilulæ secundum operationis rationem. Aliæ enim laxant, aliæ astringunt, aliæ potius sistunt, vt pilulæ de styrace, pilulæ ad catarrhos, ex opio paratæ. Hæ siquidem omnes incrassando de fluxiones sistunt. Aliæ constriquant & siccāt, vt de bdellio, quæ ex conchis venereis, etiam myrobal. parantur. Aliæ laxando astringunt, vt quæ ex rhab. & myrobal. tantum cōficiuntur. Purgant enim bilem & constriquant in dysenteria, & fluxu.

Aliæ obstructionibus hepatis, & lienis conueniunt, vt quæ ex pulueribus & trochiscis parantur. Aliæ laxant, vt quæ ex medicamentis laxantibus componuntur.

De differentia ab operandi modo.

Operandi autem modo sic distinguuntur. Aliæ namque detergendo solunt, vt stom. chicæ, de hyera, & aliis amaris eccoproticis alię constringendo, vt quæ ex myroball. componuntur. Aliæ attrahendo, vt quæ ex agarico & aliis leuiter attrahentibus fiunt. Aliæ fortiter trahendo cum magna perturbatione, vt quæ ex turbit. Aliæ fortiter trahendo & fundendo, scilicet quæ ex lachrymis parantur, vt pilulæ de euphorbio, opoponace, scætidæ, & sagapeno. Earum autem vsus est, quando humores sunt congelati, & minimè fluxiles, vt est pituita vitrea & mucilaginosâ. Cõtra verò nunquam illis vtendum est, cum humores tenues & fluxiles sunt, sed potius moderatè attrahentibus Astringentibus autem, cum aliquid à ventriculo vacuare volumus, aut intestinis, aut membro robur addere, vt in lienteria, & ventriculi subuersione. Pilulis etiam stomachicis vtendum erit, cum ventriculi duntaxat recremèta detergere volumus, & hæ, quæ ad ventriculi deterfionem & inflammationem parantur, duabus horis ante cibũ sumi possunt, vt & quæ constringendo euacuant. Reliquæ verò post primum duntaxat somnum, facta prius coctione, & non ante.

De pilularum materia.

Pilularum materia est, Aloë, quia alio modo commodè sumi non posset propter insignem eius amarorem, & quia emplastica est: ob eius enim viscositatem in pilulas redigi potest & alia arida coniungere. Admiscetur autem omnia arida laxantia, vt colocynthis, senn. turbit, agaricus, rhab. myroball. omnes, & quæ ea medicamenta castigant, vt mucilago trag. propter colocynthidem, caro cydoniorum, rosæ, propter scammonium. Ingrediuntur etiam, quæ medicamentorum actiones inuant siue laxando, siue attenuando, siue fundendo, vt zinziber pituitosis additur, quia pituitâ incidit, & attenuat sine magna resic-

catione. Iūgitur autem agaricus & turbith, non autem colocynth. quia illa nimis tenuis est, & intestina exulcerat. Quare incrassantia potius desiderat, quàm incidentia, & attenuantia. Rhab. spicam, vel cinamomum addimus, cum eius astrictionem in obstructione pertimescimus. Sin verò laxandum sit, & constringendum, est nobis prætermittenda, & potius deligendi myroball. & mastiche. Hæc enim constringendi, & resiccandi vim possunt agere. Adduntur etiā lachrymæ, & quæ detergunt, & molliunt, vt bdellium, & myrrha. Aut quæ fundendo solvunt, vt opoponax, euphorb. sarcocolla, sagapenum. Aut quæ caltando tantum solvunt: aut incidendo & attenuando, vt semen apij, fœniculi, fœveli, cinam. spica, carpesium, azarum, pulpa thamarindorum & sebesten.

Pilulæ pro biliosis, & ardori vrine obnoxii.

Pilulis eiusmodi affectibus quæ conveniant, adduntur pulpa thamarindorum, & sebesten. Fiunt autem hoc modo. Primum enim materiam consideramus, quam euacuare volumus, & à qua parte, fortiter ne an moderate. Nam si materia in ventriculo collecta sit, euacuanda ecoproticis, vel detergentibus tantum. Parantur pilulæ, & ex aloë sola.

Ad pituitam in ventriculo.

Si pituita, additur cinamomū, azarum, spica, carpobalsamum, ad incisionem materię, myrrha ad derersionē, crocus ad coctionem. Ex his omnibus paratæ sunt pilulæ de hyera, de aromatibus, sebelinæ, & quæ ante cibum ducuntur. In his autē proportio seruanda est. Nam quò plura incidentia aromata, & quò maiore adduntur quantitate, eò magis minuitur quantitas laxantium. Pauca igitur quantitate talia vsurpanda. Multò enim satius est medicamenta esse efficaciora, & moderata, quàm maiori quantitate, & minùs efficacia. Hæc ob causam pilulæ lucis maiores, & aliæ multæ vituperantur. Tales enim pilulæ hebetantur multitudine medicamentorum, ad quorum medicamentorum accelerationem diagridium quidam addi-

derunt. Satius tamen fuisset quædam prætermisisse, quàm diagridium, aut cinamomum, aut colocynthidem in pilulas recipere. fient autem hoc modo.

℞. aloës non lotæ (si magis purgare volumus) ℥. j. myrrhæ scrup. j. cinamomi azari, spicæ ana gr. vj. formentur pilulæ v. pro 3. hæc pilulæ magnam quantitatem aloës recipiunt, quoniam hæc sola laxat. Deinde plus myrrhæ additum est, quàm aliorum, quia quæ detergūt, quodammodo laxant: maiori itaque quantitate ponenda. Si verò alicui tenuis quædam humiditas sit in ventriculo, exiccanda, & ventriculus corroborandus, minorem quantitatem aloës sumemus, & roborantium & resiccantium maiorem quantitatem, sic.

Ad roborandum & siccandum ventriculum.

R. Aloës lotæ ℥. β. cinamomi, scenāth. spicæ, nardi celticæ, carpobalsami ana scrup. β. Cum vino formentur pilulæ vj vel vij. Tales autem pilulæ non recipiant myrrham: Quod si quis eam addere velit, minori quantitate addat, ut de aloë dictum est. Crocum prætermisimus, addi tamen poterit, ubi coctio vetriculi iuuanda, & in his, quibus non fit effusio ad cerebrum à ventriculo, ut in suffusionibus, capitis doloribus, & vertigine: Tunc enim myrrha & crocus, ex Galeni sententia, præmittenda: quia capitis dolorem inducunt. Interdum quoque aloë prætermittitur ob hæmorrhoidas, vel abluitur, quia ventriculus siccandus, & roborandus magis, quàm humor euacuandus, sed eius loco vel pulpa Thamatindorum, vel terebinthina, aut ex syrupis aliquis additur, aut mel ad cōformationem, vel bdellium, si verum reperiat, non myrrha, ut pharmacopolæ etiam nunc faciunt in pilulis de bdellio. Quod etiam in declinatione febrium scallidarum observamus, in quibus interdum pilulæ parantur ex addito succo absynthij, aut apij aut succo sinirij pro myrrha. Hi nanque succi obstructions tollunt, & detergunt sine magna calfactione, non sine minori resiccatione, & partes internas roborant. Ex his pilulis fiunt aliæ pilulæ addito agarico, quādo est obstructio, aut euacuāda pituita, aut addito rhab. vel succo ros. vel syr. ros. laxatiuo. Si morbus sine obstructione sit biliosus, aut cū ventriculi relaxatione,

Quæ offendent caput.

*Diagrediū.**Scammoniū.*

magis euacuabimus, si illis scammonij, vel diagridij vocati aliquid addiderimus. Diagridiū enim in biliosis, quia minus est tenuium partium, ob præparationem factam in malo cydonio: Scammonium verò in pituitosis, & his quibus est obstructionum suspicio, quia magis tenue, & calidius hoc modo.

Pilulæ vehementer laxantes pro pituitosis.

R.ex pilulis prius ordinatis ʒ.ß. agarici & mastice ana scrup. j. scammonij gran. iij. vel iiij. vel v. vel vj. pro ægrotantis natura.

Pilulæ pro biliosis.

R.pul. de aloë lota in aqua endi. scrup. j. rha. ʒ. ij. diag. gra. ij. vel iij. formentur pilulæ cum syr. ros. laratino.

Harum pilularum differētia animaduertenda. Superioribus enim descriptionem primam vsurpamus, in qua est aloë non lota, quando est suspicio obstructionis, quæ magis soluit, & scammonium pro diagridio accepimus. In altera verò descriptione aloem lotam, ne tam calfaceret, elegimus, & eius scrup. j. tantum, quia maiorem incidentium quantitatem acceperunt hæ pilulæ. Rhab. autem scrup. ij. in addito syr. laxa. ros. siue diagridio dari possunt, quibus venter est malè affectus, aut cum tempus anni, virium imbecillitas, ventris lubricitas non permittit.

Ad bilem synceram in febribus.

Fiunt pilulæ ad bilem synceram, vel cū febrem excitant & hoc in declinatione tantum, aut cū venter est admodum lubricus. In febribus enim medicamenta dura & sicca non conueniūt, sed cū æger alia forma medicamentā assumere non potest, cogimur vti pilulis, quales sunt à Mesue ad omnes febres descriptæ.

Pilulæ ad omnes febres.

R.Rhab. electi ʒ.ß. cinam. spicæ ana gran. vj. Thamarindorum scrup. j. succi anij ʒ.ß. (quia minus calefacit & astringit minus quā absynthiū). Temperetur rhab.

rhab. cum spica & cinamomo in succo ros. & cum eodem succo, aut syr. ros. lax. form. pilulæ. Quoniam verò pilulæ istæ magnam molem habent, optimum est diagrid. gran. ij. pro 3. addere, infundendo vnà cum aliis prædictis, si æger liberam non habeat aluum, nec ferre possit, prius iniiciendus est clyster, & assumptis pilulis imperandum vt bibat 3. j. vel 3. ij. syr. viol. cum pauca quantitate aque viol. vel buglos. vt copia illa humoris temperet siccitatem medicam. & lenitatem his addat.

Forma alia pilularum ad biliosos.

Funt etiam pilulæ alio modo, nempe ex electuatio de succo ros. vel myroball. & scamon. Tales autem pilulæ adeò siccæ & astringentes, quæ ex myroball. formantur, in febribus non dabuntur. In morbis autem biliosis, qui sine obstructione sunt, vt in doloribus capitis à bile, & in morbis articularibus dabuntur, sine diagridio quidem in affectu qui sit cum defluxione, aut cum alui laxitate: cum diagridio autem pauco, vt acceleretur tarda aliorum euacuatio, in aliis morbis biliosis. Cæterum ne videamur facere aduersus Galeni præceptum, quo docet celeriter purgantia non esse admiscenda tardè purgantibus, animaduertendum est diagridium accelerare aliorum tardam operationem, & non purgare, nisi ponatur in ea quantitate, qua possit monere corpus, & purgare. Si autem admisceatur tardè purgantibus, nec diu maneat permixtum, difficile omnino faciet purgationem. Nā cum in pilulis vel aliis cōpositionibus permiscetur myroballanis vel rhab. eius celeritas illorum tarditate temperatur, quemadmodū tarditas, illorum illius celeritate. Pilulæ denique ad bilis purgationē minus frequenter dandæ sunt, sed potius dantur forma humidioris medicamenti.

Diagrediu.

Pilule ad pituita euacuationem.

DVæ pilularum differētiæ ad hoc negotium conficiuntur. Aut enim tenuis pituita euacuanda est, quæ sit in ventriculi intestinis, ad quam euacuandam fiunt pilulæ ex agarico, multis detergentibus, & paucis incidentibus additis ad tenuem pituitam,

℥. pilula. de hyera. simplic. ʒ. j. agarici ʒ. ii. cum vino formentur pilulæ vii. Aut pituita crassior, & magis distans euacuanda, veluti quæ est in pulmonibus, cerebro, iuncturis siue articulis. In hac autem euacuanda agaricum trochiscatum & in vino albo infusum, cui adiunctum sit zinzib. aut sal gemmæ, aut turbith, aut colocynth. aut trochisci alandal, sumenturque hoc modo.

℥. pul. hyeræ picæ ʒ. j. agarici trochiscati ʒ. ii. cum oximelite formentur pilulæ v. vel sex.

℥. agarici turbith ana ʒ. ii. zinzib. salis gemmæ ana ʒ. j. cinamomi, spicæ. myrrhæ, mastich. ana gra. vj. cum oximelite vel terebinth. formentur pilulæ.

Ex terebinthina verò conficiuntur pilulæ, quando affectus est in parte nervosa, aut in pulmonibus, aut in cerebro aut cum materia fundenda est. Ex oximelite autem, cum crassior est, & non fundenda, sed incidenda, & attenuanda.

Pilula ad fluxionem. Fiunt & aliæ pilulæ ad pituitam fluentem, addita mastiche, aut myrob. chebul. medicamentis phlegmag. Astrictionem enim quandam relinquunt post euacuationem, neque sic sinunt humores in alias partes defluere, quibus maxime vtendum in catharis & morbo articulari, aliisque morbis per defluxionem factis, vt in fluxu ventris, & cerebri hoc modo.

℥. agarici ʒ. j. myrob. cheb. ʒ. j. mastich. ʒ. ʒ. formetur pilul. vii. cum melle rosæ.

Agaricus non trochiscatus. In huiusmodi pilulis neque incidentia adduntur, neque multum detergentia, quia defluxionem mouent. Si quis forte velit odorata addere, sumat ea, quæ astrictionem quandam habent, veluti cinam. spicæ nardi, pauca tamen quantitate. Agaricum autem trochiscatum non accipimus, quia materia, quæ educenda est, cum sit tenuis & fluat, incidenda non est.

Conficiuntur etiam pilulæ ad pituitæ crassæ euacuationem, additis pilulis de opoponace, sagapeno, aliisque multis, in quibus astringentia non conueniunt, nisi ea, quæ contrarias habet facultates, vt mastiche, quæ emollit, & astringit simul.

Pilula ad Melancholia purgationem.

AD Melancholiæ purgationem parantur pilulæ de lapide Chianeo, & hæ quæ vulgò de lapide lazuli dicuntur. Istæ enim pilulæ & reliquæ aliæ, quæ magna ex parte componuntur ex melanagogis, purgant melancholiam. Verùm cum sit humor terreus & siccus, non facilè fuit, maiore igitur difficultate trahitur à medicamēto sicco. Satiùs itaq; fuerit vti potionibus, aliisque humidioribus cōfectionibus. Præterea purgantia melancholiam crassarum sunt partium, nec facilè in pilulas reducuntur. Adde quòd ventriculum lædunt, vt lapis Chyaneus, polyp. sena, thymus, epithymum, fumaria. Ne quis autem destituatur pilulis ad id determinatis, vtatur Iudicis, fœtidis, de lap. lazuli.

Quibus purgatur melancholia.

Pilula ad serosa recrementa.

AD serosa recrementa vacuanda vti sunt antiqui etiam pilulis de mezereo, quibus tamen non esse vtendum alio loco diximus. Ea siquidem medicamenta magna ex parte calidissima sunt, deinde remorando in corpore, ipsam calfaciunt nimium. Huc accedit quòd illis pilulis sine ratione admiscant astringentia, cum potiùs dulcia, aut pingua admiscenda forent. Hæc enim vim acrem meserei obtundunt, & lubricant: astringentia verò retundunt, & retinent. Satiùs itaque fuerit, vt diximus, vti syrupis, vel pilulas phlegmagogas conformare cum succo brassicæ marinæ, aut thymelæ, aut simili um.

Pilula ad vrinas prouocandas, & obstructiones aperiendas,

AD vrinas prouocandas, & obstructiones aperiendas parantur pilulæ, cum æger medicamenta necessaria ob fœtorem, aut ingratum saporem deuorare non potest. Veluti si quis ad hæpatis, & lienis obstructiones aperiendas trochiscis de Eupathor. de rhab. aut de absynth. in formam opiatae reductis, quia masticandi sunt, sumere non possit, imperamus tales trochiscos tenuissimè teri, & cum syrupo aliquo aut succo cuiusdam herbæ, aut oximelite formari in pilulas.

Ad hepatis obstructionem & aliarum partium.

R. Trochiscorū de absynthico ꝓ. j. succi apij vel syr. de bizant. q. s. formētur pilulæ parvæ numero x. ꝓ ꝓ. j. dentur manē superbibendo parū vini albi modicē diluti, ꝓ. iii. aquæ gram. asparg. endiuix capil. ve.

Tales autem pilulæ forma minima & mole debent fieri, vt citissimè diluātur, obstructionesque tollant. Quò autem facilius, & citius venas subeant, vinum album, aut aqua, aut syrupus aliquis erit propinandus. Vel si quis velit obstructiones splenis, aut scirrhum minuere, hoc modo imperabit.

*Ad obstru-
ctiones lenis
aut scirrhi.*

Ꝛ trochiscorum de cappar. vel de myrrh ꝓ. j. cum syr. acetos. vel oximelite formentur pilulæ x. ꝓ ꝓ. & plures si fieri possint, quas capiat cum syru. acetos. ex cochleari, deinde bibat aquas gramin. & portulacæ ana ꝓ. ii. cum ꝓ. ii. syr. acetos. simplic. vel oximelite.

Iisdem ferè medicamentis, & eodem modo vtendum in prouocantibus vrinam, & menses. Trochisci enim de myrrha, & menses mouent, & obstructiones aperiunt, & foetus mortuos expellant, & secūdinās, maximè si superbibāt aquam graminis, & portulacæ, & liquidum aliquod medicamentum. Quòd si tales trochisci in officinis parati non reperirentur, parentur ad obstructiones hæpatis, primum obseruatis his, quæ diximus in cap. de syrupis: secūdam astringentia quædam admiscenda esse, & bilem purgantia cum astrictione, vel trochiscos de rhab. qui ad hæpar referuntur hoc modo.

Ad hepar.

R. succi absynth. depurati, & exiccati ꝓ. j. spicæ nardi & scenanti ꝓ. ß. seminum apij & petros. ana ꝓ. j. pulueriscentur subtilissimè & cum paucō syr. endiuix fiant pilulæ parvæ, quibus aliquando addimus rhab. ꝓ. j. quia sua astrictione hæpatis dissolutionem prohibet, & bilis aliquid educit.

Pro splene fortiores pilulæ.

R. myrrhæ, asari, aristol. vtriusq; sem. cappar. aut florū ana ꝓ. j. spicæ nardi, scenanti ana ꝓ. ß. apij, petros. agni casti ana ꝓ. ß. cum syr. acetos. aut oximelite. fiant pilulæ parvæ.

Ad Mouendas vrinas.

Pilulæ ad mouendas vrinas ex iisdem parantur. Nam quæ splenis obstructions tollunt, quia acia sunt, vrinas etiam mouent, vt asarum, quando in tenuissimas partes reducitur, alioqui vomitum excitat, spica celtica, & alia permulta. Quæ verò ad lienem minuendum ex limatura chalybis fiunt, ad mouendas vrinas vsurpari non debent. Nimiùm enim exiccât, & astringunt, sed ea duntaxat, quæ superius diximus. Cæterùm ex sequentibus efficaciora parantur.

℞. carabæ ʒ. j. gummi prunorum vel cerasorum, azari, scicli ana ʒ. j. sem api j, petros. spicæ celticæ ana ʒ. ʒ. cū succo api j vel brass. marinæ fiant pilulæ, quæ sumantur vetriculo purgato, & oximelite superbibito, cum aqua graminis, asparag. & api j.

Si quis in calculo minuendo vti velit pilulis, his adiungat semen paliuri, ocræ, lapidem iudaicum, lapidē spongiæ, cinerem capitis muris, lumbricorum, scorpionum, & astragali leporis. Ea enim efficacissima sunt ad cōminuēdos calculos tam vesicæ, quàm renum hoc modo.

Ad renum & vesicæ calculum.

R. pilularum postremò præscriptarum ʒ. ʒ. ocræ, seminis paliuri ana ʒ. j. cineris scorpionum, vel aliorum supra enumeratorum ʒ. j. reducantur in formam pilularum cum oximelite, si calculus retineatur in poris vrinariis à pituita lenta. Sin adhuc sit in renibus, cum aceto, succo limonum, citri, vel malorum acerborum, vel cum succo hyperici, & superbibatur vinum dilutum aqua graminis, asparagi, vel saxifrag. aut decoctū fœniculi marini recentis, vel conditi cum aceto. Sin autem calculus vrinā retineat, tunc maior quantitas vrinas prouocantium addetur, si non retineat, minor. Hæc medicamenta excipiuntur interdū terebinthina, quando scilicet vrina retinetur à frigidis humoribus. Calfacit enim & fundit humores. Interdum lenta quædam adduntur, vt semina mal. bis mal. fœnug. vel lini, cū scilicet timemus ne exulceratio in renibus fiat, aut vesica, ab asperitate, & acrimonia eorum medicamentorum. Adduntur præterea quatuor semina frigi-

da maiora minutim incisa, cùm urinam prouocare volumus, aut caliditatem aliorum medicamentorum minuere, & temperare, veluti semen alchechâgi, opium, & alia narcotica veteres addere solebant in doloribus mitigandis, quod etiam interdum nunc fieri necesse est, vt cùm vehemens dolor ægrum cruciat. Permisceatur autem diu opiũ, si eo statim sit vtẽdum dissoluatur in vino maluatico calido, & cum castoreo, myrrha, styrace diligentissimè permiscebitur hoc modo.

*Castigantia
opium.*

Ad dolorem Calculi mitigandum.

R. Opij ʒ. j. styrac. croci, myrrh. castor. ana ʒ. ʒ. Incorporentur simul cum vino maluatico, & pitillo calido, in mortario calido diu permisceantur. his deinde addatur ʒ. j. pilul. postremò præscriptarum.

Ad vlcera renum & vesicæ.

IN vlceribus harum partium sũt pilulæ, tum ex his, tum ex consolidantibus, & exiccantibus. Non enim possunt medicamenta astringentia integris viribus eò peruenire, nisi admisceantur, quæ tenuitate partium ea ad eas partes deducant, vt.

℥. gummi tragac. & rab. leuiter affatorum, corall. rub. san g. dracon. boli armeni præparati secundum artem ana ʒ. ʒ. mastich. Lapidis iudaici ana ʒ. j. seminis melonum, alchechangi ana ʒ. ij. seminis bismal. ʒ. j. cum succo caudæ equinæ, vel narcissi, quia neruos dicosos curat, & partibus neruosis prodest, formetur pilulæ. Quòd si vlcus inferat magnum dolorem ob caliditatem, semen papaueris addimus. Sin doloris vehementia suadet, opi j paucam quantitatem castigati addimus. Castigatur autem ad dolorem colicum, & nephriticum supradictis medicamētis, id est, multum calfacientibus & concoquentibus, vt euphorb. castor. croco, pipere. Ad dolorem vlceris myrrha, styrace, vel thure. Ea enim & opium castigant, & vlcus detergunt citra magnam calfactionem. Idem esto iudicium in arteriacis aut pilulis ad retinendos catharros tenues, & vlcera pulmonis, quæ sunt ex leuiter detergentibus & incraissantibus hoc modo.

*Quibus ca-
stigatur opiũ.*

℞. Gummi tragac. & arabic. ana ʒ. j. amyli ʒ. ss. cortic. thur. styrac. ana ʒ. j. myrrhe, succi lyquir. ana ʒ. i. opij. ʒ. j. cum sapa excipiantur, & reducantur in formam pilularum ʒ. j. fiant pilulæ x. ex quibus sumantur duæ vel tres tempore somni longè à pastu.

Ad pulmonum vlcera.

SI ad pulmonum vlcera hæc pilulæ parantur, assari debent gummi & addantur terra sigillata, bolus armena, sang. draconis, mastiche, corallum, aucta detergentiũ quantitate. Quòd si vlcus fuerit sine inflammatione, pilulis pro defluxione factis sine vlcere opium, & quæ minus detergant maiore quantitate sunt ponenda, & loca sapæ excipiendæ sunt succo de papauere, vel syr. de iuibis, quoniã incrassare magis oportet, & refrigerare. Idem fiet in vlcere pulmonum, vesicæ, renum cum inflammatione facto, & hæc habuimus de pilulis dicenda. Nunc ergo sequitur, vt de pulueribus dicamus.

De pulueribus.

OMnia ferè medicamenta sicca in pulueres reducuntur, non vt in eadem forma omnes remaneant, sed vt in trochiscos, electuaria, antidota, opiata, & alias formas reducãtur. In forma autẽ puluerũ remanent, quæ ad calfaciendam, refrigerandum, exiccandum, non autem humectandum conueniunt. Illa enim forma apta nõ est ad humectandũ, cum sit actũ sicca: quãquam nostri practici puluere resumptiuo, & puluere diatragac. ad humectandum corpus frequenter vtantur. Sed hi pulueres recentes dispensari debent, hisque receter dispensatis vtendũ, reducendique in opiata, ne eorũ humiditas citò euanescat. Commodissimè autẽ parantur pulueres ad constituendum, & laxandũ ventriculum, hepar, & intestina corroboranda, oculorũ vitia, dentes, & vlcera resiccanda, ad contusa, ad dolores sedandos, & sudores arcendos. Differunt itaque pulueres operatione, & partiũ respectu. Quidam enim sunt capitales, stomachici, hepatici, alij ad co-

*Differentia.
puluerum.*

distributionem iuuādam. Alij status discutiunt, alij menses & vrinas mouent. Alij vlcera resiccant, carnem minuunt, cicatricem inducunt, aut dolores sedant, sed nos à capitalibus incipiamus. Primus itaque vsus capitalium puluerum fuit, ad vlcera capitis resiccanda. Eos verò Medici ad cerebri exiccationem, capitis dolores, & defluxiones deinde vsurparunt. Exiccatiuus autem paratur ex insigniter resiccantibus, additis quibusdam, quæ sunt tenuium parium, & quæ sunt odorata, præterquam in dolore capitis. Odorata enim capitis grauitatem inducunt. In summa horum puluerum materia herbæ capill. exiccatae sunt, vt beton. meliss. origan. & huius generis herbæ calidæ & siccae, & vtrunque odoratae, vt flores rosmarini, rosarum, saluiae, stechad. vtriusque, centaurij minoris, hyperici, & similia, cortices mali punici, citri sicci, macis, thur. cinamomi, pini cortex & fructus. Item myrill. nux moscata, coriandrum, sandali omnes, myrrha, thus, sang. draconis aliique succi vel lachrimæ, quæ in puluerem reduci possunt. Adduntur & metallica, vt antimonium in vulneribus duræ menyngis, antispodiū, ruthia, & alumen. Communiter tamen ex his parantur pulueres, vt pul. ad sedandum capitis dolorem, & corroborandum à causa frigida, vt.

℞. Coriandii, ros. ana ℥. β. nucis moscatae, macis garriop. santall. omnium, granorum tinctorum ana ℥. ij. fiat pul. tenuissimus, vt alcohol. Hic pul. medius est, & communis quo vti possumus in statu doloris capitis, & cum caput corroborare volumus.

Ad capitis dolorem à calore, & ad Phrenitidem.

Satius autem erit pulueres refrigerantes, calfacientes, & medios habere, vt ad refrigerationem capitis, & in vehementi capitis dolore à calore, & in phrenitide. Conficiuntur autem hoc modo.

℞. Coriand. ℥. ij. flor. nyp. ℥. ij. viol. ros. ana ℥. ij. semin. lact. & papaueris ana ℥. j. coral. rub. ℥. j. β. sandal. rub. ℥. ij. fiat pul. tenuissimus, quo sinapisetur pars capitis anterior. Hic pul. recipit partem quandam santallorum, quia sunt quædam admiscēda magis tenuia, ad alio-

Capitales.

*Ad capitis
dolorem à
causa frigida*

rum penetrationem, propter quam occasionem aliquando admiscemus parùm spicæ, scenanthi, florum antheros vel stech, irrigamus cū oxirrhodino, deinde sinapisamus. Fiet frigidior pro causa maxima, ut in phrenitide, si capita papauerum, pro eius semine, & parùm corticis mandragoræ addiderimus, quod fieri non debet nisi in summa necessitate, & additis quibusdam calidis, ad eorum correctionem hoc modo.

Ad phrenitidem vehementissimam.

R. Florum viol. nyp. ana ʒ. j. ros. ʒ. ʒ. flor. camom. ʒ. ij. cap. papaueris, vel cortic. mandrag. ʒ. j. semin. papauer. albi ʒ. ij. semin. anis. aneth. granorum tinctorum ana ʒ. j. fiat pulvis. Hic ad mandrag. & cap. papauer. albi castigationem adduntur, non omnia quæ calefaciunt, sed quæ tantum calefaciendo somnum possunt inducere, ut semen anisi, anethi, crocus, styrax, radix iridis. Nam hæc omnia replendo caput fumis somnum conciliant, & utcunque discutiunt. Neque omnino est reiiciendum castoreum in phrenitidis, & lethargi declinatione, quia illa frigida emendat, & inflammationem cerebri discutit, teste Dioscoride.

Ad calefaciendum & discutiendum in causa frigida. & Lethargo.

R. Nucis moscatæ, macis, galangæ ana ʒ. ij. gran. tinct. cinamomi ana ʒ. flor. stechad. ros. rosmar. camom. ana ʒ. j. ʒ. cortic. citri sicci ʒ. j. scenanth. spicæ celticæ ana ʒ. ʒ. fiat pul. tenuiss. quo utimur in declinatione phrenitid. aut lethargi aut in somno profundo maximè si addatur castoreum vel costus.

Ad capitis dolorem à vaporibus ortum.

IN dolore autem capitis à fumis orto abstinendum est à nimium odoratis, sed primùm fieri debet pulvis repellens ad prohibendum ne fumi recipiantur in caput: postea ad discutiendum ex digerentibus, & resoluētib.

In incremento debemus ex his duobus medium conficere medicamentum ut partim digerat, partim discutiat, ut.

℞. Flor. nymph. ℥. β. coralli rub. balauſtiorum. fol. ſumach. exiccatorum ana ℥. ii j. ſantall. rub. cortic. citri ana ℥. j. fiat puluis, ut alcohol. Hæc ſunt inodora, aut non admodum odorata, quibus etiam a ſidi poſſunt ſemina frigida annora ut port. endiuia, caput papauer. baccæ myrthi Poſt inunctionem ex oxirhod. inſpergi debent, aut cum pulueri ſantur, irrorari pauco aceto, & aqua pecuui roſ. Pro augmento verò talis redditur augēdo quantitatem citri, ſantall. & granorum tinctorum, aut addendo flores roſmar. qui non multum redolent. Difficile autem eſt puluerem digerentem citra odoratorum ad inunctionem conficere. Ex his itaque minus redolentia & caput minus feruentia, ſunt eligenda. In declinatione verò minus religioſè id eſt obſeruādum, quòd caput iam fortius redditum ſit, nec ſumi facile iam tum caput conſcendunt, factis frictionibus, ligaturis, & aliis neceſſariis ad reuulſionem, ut.

℞. Cypen ℥. β. flor. anthos ℥. j. cortic. citri ſicci, granorum tinctorum, ſandal. albi, & rub. ana ℥. ij. melle, fiat tenuiſſimus puluis. Alio modo poteſt parari puluis qui multum diſcutiet, citra magnum odorem, nempe ſi quis ſumat, quæ deſcripta ſunt ad diſcutionem. Vruntur omnia in furno vaſi crudo impoſita, donec in puluerem reducuntur, ut fieri ſolent antiſpeditio. Diſcutiunt inſigniter præſertim ſale addito, hoc modo.

℞. Crazij hominis lb. j. cornu cerui ℥. ii j. corali rub. garyoph. macis, cinamom. coſti ana ℥. ii j. cypen ſcenanthi ſtechad. ſpicæ nardi, ana ℥. ii j. Viantur omnia ſimul in furno vaſi crudo impoſita, id eſt, ſiſtili crudo nouo, ut dictum eſt. Extinguantur vino & aceto, ſi in forma pilularum uti volueris. Si lixiuium propter eandem parare volueris, nulla extinctione opus eſt. Imbecillius enim redderetur lixiuium, & his adiungi poteſt, ſi parua tamē quantitate. Quia ſi magna addatur, pilis denudat caput. Eadem de cauſa nec aur. pigmento, nec ſandaraca, nec calce utimur, niſi quando vrere volumus, aut pilos auferre. Ad capitis autem vulnus potiùs cōficiatur ex ſaicoticiis maximè hoc modo.

Ad vulnera Capitis.

R. Myrrha ʒ. ʒ. granorum tinctorum, cyperi, iridis, sarcocolæ ana ʒ. iij. misce fiat pul. Non incommodè adduntur sandali, & resiccantia, vt antimonium, tuthia præparata. Nam vt cutis capitis dura est, & sicca, ita siccioribus remediis est resiccanda.

Ad vlcera capitis manantia,

AD talia vlcera fiunt etiam pulueres, quibus vtimur post capitis deterfionem, & longam frictionem. Cōfici autem debet ex insigniter digerentibus & resiccantibus, sed quia minùs adhærent, commodum erit priùs inungi caput melle, ol. lucernarum, oleo iuniperi, aut oleo nucum hoc modo.

℥. Cineris nucum antiquarum ʒ. ʒ. fuliginis furni ʒ. j. ʒ. sulphur. ʒ. ij. aluminis, (Alumen enim constringit partes sanas, ideo impedit dilationem morbi) & calchitidis ana ʒ. iij. lytharg. ʒ. j. ʒ. misce, fiat pul. vtatur vt dixi.

Ad pediculos.

QUòd si copia pediculorum fuerit in capite, ita parabitur.

℥. Seminis staphisag. ʒ. ij. salis communis ʒ. j. aloë ʒ. ʒ. cinabaris, id est, cynabrij ʒ. ij. fiat pul. tenuissimus, quo sinapisetur caput. Sin hoc remedio non occidantur pediculi, addi poterit parùm sublimati, aut argenti viui extincti in sulphure.

Pulueres pro ventriculo.

SUPRA pectus non solemus pulueres apponere, vt supra ventrem, aut ad ventriculum calfaciendum, aut constringendum vtimur, inunctione tamen priùs facta ex oleis convenientibus. Efficaciores enim sunt pulueres inspersi, quàm in formam linimenti redacti, vel cerati, quoniam parantur ex odoratis, & odorata coctione

exoluuntur, nisi in diplomate decoquantur. Primum enim animaduertendum est supra ventriculum non addenda esse calida, sine aliqua astringitione, neque nimium calida. Calida enim medicamenta calorem imbecillum resoluunt, maximè ea, quæ sine astringitione calfaciunt. Pulveres autem calidiores, aut minùs calidi fieri possunt, pro ratione intemperiei, & spissitudinis partium hypogastrij. Nam qui obesi sunt, partes valde spissas habent. Quare oportet medicamentum & fortius & tenuius esse, quò facultas medicamenti ad partem affectam pervenire possit. Qui verò extenuato sunt corpore, pulveres minùs calidos, sed magis astringentes desiderant: quia impediunt dissipationem nativi caloris. Parantur autem ex odoratis, quæ quandam astringitionem coniunctam habent, vt cinamomo, spica, nuce moscata, garyoph. galanga, pipere longo, ladano, hypochistide ad calfaciendū. Ex constringentibus frigidis vt rosis, santalis, coriando corallo, balauistiis, & similibus ad refrigerandum.

Ad ventriculum calfaciendum.

R. Galangæ, ciperi, garyoph. ana ʒ. ij. absynthij sicci, mentæ siccæ ana ʒ. β. misce, fiat pul.

Ad calfaciendum & constringendum.

Quòd si simul calfaciendum & constringendum fuerit, adduntur calidiora, vt piper longum, aut maior quantitas præcedentium ponitur, additis constringentibus frigidis. Magis enim astringunt, quàm calida.

℞. Absynthij, cyperi, mastich, macis ana ʒ. β. coralli rub. balaustiorum, sumach. myrtill. ana ʒ. ij. piperis longi, cinamomi crassi, sang. draconis ana ʒ. i. fiat pul. tenuissimus, quo sinapisetur venter, & stomachus, prius facta inunctione cum ol. mastichino, aut lentischino, aut cytoniorum, & pauco aceto, cum astringendum est, aut vino albo pauco, cum tantum calfaciendum.

Ad flatus discutiendos.

Quod si flatus discutiendi fuerint, puluere priori utemur, additis quæ flatus discutiunt hoc modo.

℞. Galang. maior. & minor. cinam. spicæ nard. sceanath. ana ʒ. iij. cymini, carui maceratorum in aceto, a. pi. j. petro. ana ij. seminis rutæ ʒ. j. misce, fiat pul. quo inspergatur venter melle perunctus & paucio vino, aut exceptus stercore bubulo, applicetur supra venter. Animaduertendum tamen est, ista discutiētia adhibenda esse circa vmbilicum parte inferiori, tum quia magis flatus redundant ea in parte, tum quia nimis odorata sunt, minusque astringentia, quas ob causas os venter. contingere non debent.

Pulvis pro ore ventriculi.

Fiant pulveres ad calfaciendum, refrigerandum, exiccandum, & astringendum os ventriculi superna parte, aut inferiore. Ad calfaciendum autem & exiccandum multi in officinis parati reperiuntur, nempe pul. aromatici ros. diagalangæ, rosatæ nouellæ. Ad refrigerandum verò utimur pul. triasandali, diatrag. frigidi, & aliorum.

Ad constringendum os superius ventriculi.

In affectibus cereb. per consensum ventriculi, & in vomitu facto à nimia relaxatione ventriculi. Conficiuntur autem ex constringentibus & prohibentibus fumos, qui nullo odore, vel sapore malo præditi sunt, ut.

℞. Coriand. ʒ. ij. coralli rub. vsti & loti (si nimia sit ventriculi humiditas) ʒ. ss. anis. ʒ. ij. ros. rub. cortic. citri sicci, carn. cydoniorum, vel sorborum, vel pyr. agrest. & exiccatorum, aut pul. diacytonitæ ana ʒ. j. sacchari rossi. tab. q. s. misc. fiat pul. Quod si cum illa astrictione calfacere etiam oporteat, cinamomi non tenuioris, sed crassioris (quod magis constringit, & tentat caput minus) ʒ. j. addimus. Et quia hic pulvis ad fumos conficitur, magnam ideo coriandri quantitatem, & carnis sorborum, cydoniorum, aut aliorum fructuum astringentium, par-

quam verò cinamomi, aut aliorum calidorum caput tantum addimus.

Ad vomitum & ventris fluxum.

SI autem constringendum sit os ventriculi, ne vomitus fiat, paretur ex odoris, & constingentibus, neque permiscebuntur euaporationes ad cerebrum.

℞. carnis cydoniorum exiccatorum ℥. j. corall. rub. ℥. ℞. corticis citri sicci, seminis vuarum, vel florum labruscæ ana ℥. ij. cinamomi crassi ℥. j. ℞. alias ℥. j. sacchari. Ross. tab. q. s. fiat pul. ad duxum ventris, si sumatur per dimidiam horam ante pastum. Si verò ad vomitum post cibum, neque superbibi debet quidquam, neque in cibo liquido sumendus est pulvis.

Ad iuuandam coctionem, & flatu discutiendos.

PVL. ad iuuandam coctionem, & flatu discutiendos paratur sic.

℞. anis. cōditi ℥. ij. galang. cinamomi crass. ana ℥. ii. j. piperis longi ℥. ℞. cortic. citri sicci ℥. j. sacchari solidi ad pondus omnium, fiat pul. qui sumi possit interdum ante, interdum post cibum, frequentius tamen ante, quam post. Oportet enim ventriculum prius calefieri, quam alimenta iniiciantur, & calorem oportet esse in fundo, non in parte superiore. Idem utilis est ad *anadosin*, sed illum dari oportet post primam concoctionem, ne cibum adhuc crudum, in venas, & in vniuersum corporis habitum deducat. Vt autem efficacior sit, & verè digestius, augenda est quantitas cinamomi tenuioris, & piperis: quoniam illa suo calore, & tenuitate partiū alimenti distributionem perficiunt. Quòd si eo tempore detur, ratione Galeni de tuenda sanitate, nullius erit, ponderis.

Usus calidiorum à cibo vituperat Gal. Eo enim loco usum calidorū vituperat à cibo, propterea quòd cibum adhuc crudum citò distribuunt. Non poterit autem crudum cibum distribuere, si post perfectam ventriculi concoctionem detur hic pul. vt imperamus. Ipse tamen alio in loco diacalaminten & diatrium piperum à cibo dedit, & forsitan eo modo, quo nos do-

cuius esse dandum. Non vitupero vsum elect. diaga-
langæ, aut arom. ros. aut similitum, modò augeant ea, quæ
magis accommodata sunt ad id, quod volumus facere.
Verbi gratia, si constringere volumus, corall. ros. diacy-
toniten, & alia huiusmodi addimus: Sin flatus discuten-
di, anisum. Hoc autem notandum est, nimium odora-
ta non conuenire affectibus capitis, factis à fomis, satius
itaque fuerit ex minùs odoratis parari pulueres & ab his
abstinere, quæ moscum, ambram, crocum, & alia, quæ
caput tentant, recipiunt. Caterum ego eos improbo; qui
lyquiritiam addere solent, etiam si *adipheys*, id est, sitim *Hæc à cibo*
sedans sit, etsi aliàs aliquid astrictionis habeat. Dulcia e- *improbantur.*
nim os ventriculi relaxant, & flatus gignunt. Eos etiam
improbo, qui nucem moscatam, & macem addunt, cum
oleosa sit, ac omnia huiusmodi ventriculum subuertant.
Non abs re etiam additur semen sceniculi, & si feli, pul-
ueribus flatus discutientibus, & digestiuis, vt ocularibus,
quia tenuant spiritus visorios. Cumino autem, carne, &
semine rutæ parcè est vtendum, ob eorum saporem in-
gratum, & nimiam acrimoniam. Macerantur in aceto si
ad digestionem cibi pulueres parentur. Sunt qui non ve-
rentur folia senæ pulueribus his addere, suamque opi-
nionem stabiliunt authoritate Mesuæ senam oculis con-
uenire dicentis, quomodocunque adhibita sit. Non ani-
maduertunt senam laxare, flatus generare, & ventris per-
turbationem. Nullo igitur modo conuenit his pulueri-
bus stomachicis non laxatiuis. Sunt, qui euphras & be-
tonic. folia addunt: quod fieri potest, si pauca quanti-
tate addantur, ne amaritudo medicamentum ingratus
reddat.

Ad hydropem & cachexiam.

IN hydropem, cachexia & intemperatura frigida, & hu-
mida viscerum parantur optimi pulueres, ex intesti-
nis gallinæ, vel lupi, quia hæc animalia insignem habent
facultatem coctricem, additis quibusdam odoratis hoc
modo.

℥. Intestinorum Gallinæ cum interna ventricu-
li tunica, à carne separata & in vino albo abluta lb. j.

Yrantur in furno, deinde vino albo, & aqua absynth. extinguantur. & pro qualibet ℥. ponatur ℥. j. galang. aut cinamo. aut singulorum ℥. β. vel ℥. j. vel ℥. β. sacchari roff. ℥. j. misce, fiat pul. Conficitur etiam ex spongia eodem modo vsta. Dabitur manè ante pastum, vt ventriculum exiccet.

Ad Lateris dolorem.

AD id parantur pulueres ex priapo tauri, cùm defluxio cessauit. Nam sic digerit humorem. Idem potest rasura dētis apri sumpta ex vino, & aqua cardui benedicti. Dabitur autem postea quàm cōfluxit humor. Materiam enim exiccando curat inflammationem.

Ad morsum canum rabidorum.

Flebat etiam ex cancris fluuiatilibus, & gentiana puluis ad morsuram canum rabidorum, qui etiam fieri potest ex cancro marino, vel stagni marini.

Ad pulmonum vlcera.

AD id fiunt pulueres ex supradictis, additis terra sigillata, bolo armena, gummi tragac. & arabici, assis, vt.

℥. cinc. cancorum, priapi tauri lotorum in aqua ros. ana ℥. ij. boli armeni, terræ sigillatæ, gummi tragac. & arab. ana ℥. j. seminis papauer. albi, & quatuor sem. frigid. maior. incisorum ana scrup. j lyquir. ras. scrup. ij. sacchari ros. tabu. ad pondus omnium, penidiarum ℥. j. misce, fiat puluis capiat cum lacte asinæ, aut capræ, aut vaccæ, amota pingui aut butyro sa parte vel calybeato. Non multum intererit euam si penidias prætermittamus.

*Ad morbum articulare & capitis morbos
à nimia humitate.*

R. Cranij ℥. iij. cineris cuculi, & hyrund. ana ℥. ij. cineris priapi tauri vel castor. ℥. β. Verum quia malè olet

olet, auferri potest. galangæ crassæ ʒ. ß. sacchari. q. s. misce, fiat pulvis. Detur manè superbibendo parum vini albi diluti aqua betonica, vel callicitici.

Ad Membrorum contusiones.

Funt pulueres ad membrorum contusiones ex astringentibus in principio ad fluxum inhibendum. Quare non solum in parte contusa, sed etiam in partibus vicinis inspergendi sunt tales pulueres præcedente inunctione olei astringentis, ut ros. myrtill. cotoneorum. Nam non solum ros. sed etiam reliqua olea constringentia conueniunt, etiam si vulgus solo ros. viatur. Possunt etiam retineri pulueres, si albumine oui fortiter agitatũ supra partem adhibeatur, atque hoc pro certissimo theoremate habendum est, nunquam puluerem aliquam aspergendũ supra partem aliquam, nisi præcedente inunctione, aut perfusione alicuius humoris visceri, ut retineatur, nisi in capite, ubi pili puluerem conspersum satis retinent aut cum pul. bōbace, aut lana excipiat, & supra partem adhibeatur, bōbace quidẽ, aut lana excipiat, cum refrigerare aut repellere volumus. Lana autem sordida cum attrahere, & digerere, purgata verò & lota, cum modicè calfacere volumus. Malè autẽ inungimus partes inflatas, & a flatibus relaxatas, ut in hydropè, oedemate, & aliis similibus dispositionibus. Redeamus ad contusa. Pulvis igitur ad contusionem fit ex semine myrtill. ros. siccis, aut rhabaro, aut capsulis glandium, aut gallis, aut balauistiis, citrinis aliisque astringentibus, ut radice bistortæ.

Olea astringentia.

Quibus excipiuntur pulueres.

Materia.

Ad ossa exscammanda.

Ad ossa exscammanda, & extrahenda dum corrupta sunt, aut post uestionem fiunt pulueres ex sarcopticis, ut myrrha, panace, thure, additis quibusdam, quæ sua proprietate existimant trahere ossa, veluti radix cannarum, quæ aculeos, & festucas extrahit. Addunt etiam nonnulli pini corticem, sed sine delectu, & ratione. Nam hic pulvis interdum quidem utilis est, & efficax, ut in ossibus, quæ constant substantia rara, aut duabus

Sacroctica.

tabellis, vt chyrurgi loquuntur, qualia sunt os cranij, os coxendicis, os sacrum: Venas enim habent parte interiore, vnde ex ossibus carnem trahunt. At in ossibus densioribus, & solidioribus minùs commendantur quoniam in illis caro generari non potest in parte inferiore. Sunt igitur inuenienda remedia sicciora epiipastica facultate prædita, vt est puluis paratus ex agarico, tartaro & cineribus ossium. Talis enim puluis propter agaricum humorem intus latentem, & ossa corruptentem extrahit propter calorem quem habet, & vim trahendi pituitam. Præterea fex vini vsta calore suo, & magna siccitate partes agras à sanis scernit, & separat, potissimum in corruptionibus ossium à morbo Italico. Gossos item cum papaueris nigri foliis ossa extrahere scribit Diosc. præsertim si viantur, & in puluerem reducantur.

Ad cicatricem inducendam.

AD cicatricem inducendam adhibentur pulueres sicci, nulla præcedente humiditate, tum quia multum siccare velum⁹, tum quia puluis satis parti adheret. Nam partes, quæ cute denudatæ sunt, semper madescunt, & illa humiditas puluerem conspersum satis retinet. Conficiuntur autem huiusmodi pulueres verè & propriè epulotici, ex rebus carnem constingentibus, contipantibus, cōdensantibus, ac instar calli indurantibus, & exiccantibus, qualia sunt cortex thur. mali granati, gallæ, ostrea vsta, & corallū vstum. Ex accidei cicatricem etiam inducunt, myrrha, lytharg. diphryges, charta cōbusta, alumen vstum, vitreolum, & alia quæ carnem colliquant, & extrahunt, modò ad exactum leuorem reducantur, & specilli cuspede leniter cōtangant partem affectam. Nam si maiore quantitate, & paulò largiùs quis vtatur, mordicant, carnem colliquant, & vlcus concauant. Verè autem epuloticorum quo maiorem quantitatem imposueris, eò citiùs cicatricem inducent. Ad vlcera autem plana, in quibus carnem minuire non oportet, talis fiat.

℥ cortic. thur. o yrih. lytharg. cortic. mali gran. ana partes æquales fiat puluis tenuissimus, & inspergatur modicè. Aut fit ex carnem minuentibus hoc modo.

℞ aluminis vsti, æris vsti, aut scāmæ æris ablutæ, gal-
latū, cortic mali gran. ana partes æquales, fiat pulvis te-
nuissimus & inspergatur modicè. Hic autem obseruandū
est æs vstum, scāmam æris, & florē æris abluī in cicatri-
ce inducenda, vt nonnihil causticæ facultatis asmittant,
magisque epuloticum sit medicamētum. Talibus autem
medicamentis vtendū in corporibus siccioribus, & parti-
bus minùs sentientibus. Ad carnem autem comedendam
fit pulvis ex ære vsto, scāma æris, alumine vsto, calchiti-
de, aliisque modicè vrentibus, & arrodentibus. Nam au-
ripigmentum inspersum carnes minuit, item sublimatū,
frequentius tamen vtimur alumine vsto.

Pulueres ad oculos.

Oculares pulueres sunt detergentes, detrahentes
carnem, & cicatricem inducentes. Detergentes sūt
ex modicè detergentibus vt saccharo cando, stercore la-
certæ, felle exiccato, cineribus hyrundiū, myrrha, aloë.
Quia autem oculus propter exactū sensum pulueres non
patitur, satius est vti in forma linimenti, aut collyrij, quod
aliquid viscosi habeat ad puluerum retentionem. Pulvis
autem erit tenuissimus: Humedabitur oculus albumine
oui, aut decocto scœnugr. deinde inspergatur pul. albu-
mine oui, quando pul. maiorem dolorē infert. Decocto
scœnugreci, cum pars laxāda, aut materia cōcoquēda est.

℞ sacchari candi ʒ. ij. olli. sepia, stercor. lacerti an. ʒ.
ʒ. myrrhæ scrup. j. fiat pulvis tenuissimus. Quoniam si
crassior esset, partes exasperaret.

Ad vlcis in cornea deterfionem.

R. Myrrhæ ʒ. ij. sacchari candi ʒ. j. aloë ʒ. ʒ. Ad vlcē-
ris verò consolidationē fit ex sarcocollæ ʒ. ij. myr-
rhæ, thur. ana ʒ. j. sanguinis draconis ʒ. ʒ. fiat pul. Vlcē-
ra ad cicatricem perducta simili pulvere, cicatricem in
oculo, aut maculam crassam non contrahunt. Pulueribus
ocularibus vtimur potissimū in pterigiis. Nā pterigium
ex carne contusa factum est, venis capill. oculorū copia
sanguinis distentis, quæ sensum exactum non habet: ob

id medicamenta detergentia, siue detrahentia ferre possunt. Præterea locus ille rotundus non est, pulueremque recipit, & continet. Insufflantur autem hi pulcres arro- dentes, & carnem minuantes, donec ad panniculū adna- tum peruentum sit. Conficiuntur verò ex variis rebus, sed efficacissimi sunt ex supradictis, ut alumine vsto, scāma æris, & ceteris. Parantur quoque ex testa ouorum disso- luta in aceto, aut parum vita, item ex spongia, aut testis mitulorum tenuissimè confractis. Citissimè minuitur illa pterigij supercretio, si mittatur sanguis, & frequens fiat corporis purgatio, vicūque attenuante, & exiccante ut- tur. hisdem pulueribus utimur ad ozeas, & polypos, sed propter foetorem odorata quædam addimus, & nonnul- la quæ magis astringunt exedendo carnem. Ex odoratis præstat cyperus, cinamomum crassum: ex constringenti- bus alumen, calchitis, cortex mali punici.

Ad oris vitia.

IN oris etiam vitiis pulueribus utimur, vel ad columel- læ exiccationem vel ad dentes detergendos, incarnan- dos, confirmandos, & fricandos. Ad columellæ autem exiccationem fit ex pipere præsertim lōgo, deinde albo, quia constringendi vim habet. Hunc autem puluerem ex specillo imponimus, & lingua depressa columellam contangimus, statim exiccatur, & desatur columella, quæ à pituita à cerebro descendente laxior, aut humidior fa- cta est. Dentes verò detergantur ex puluere facto ex de- tergentibus non amaris, nec foetidis, ut sale trito, osse se- piæ puluerisato, ouorum non vstorum puluere. Vsta e- nim malè olent; aut ex cineribus cornu cerui, coralli, vel panis hordeati hoc modo.

℞. salis communis ℥. ii. j. panis hordeacei ℥. j. cornu cerui, aut dentium equi vel elephantis ℥. ij. exstinguantur vino, & aqua ros. fiat pulvis medius, id est, nō reductus in tenuissimas partes. Oportet enim asperitate partium den- tes fricari, & detergi. His pulueribus additur aliquid ga- ryoph. vel cinamomi, vel mosci, ad oris gratiam.

Ad dentium incarnationem.

Incarnantur dentes potiùs ex corallo non vsto, irride, ros. & myrrha. Sed myrrha cum sit amara, præmittitur, nisi vratur quia tunc amittit amarorem, & eius loco parùm beniouini additur, & sarcocollæ modicum. Cinis cornu cerui, & cinis præscriptus ad deterfionē etiā generant carnē, maximè in pauca quantitate. Firmantur dētes pulueribus factis ex astringentibus, nō tamen omnibus. Nam quæ constringunt, non solum dentes denigrant, sed etiam pilos, vt galla, cortex mali punici, & pleraque alia: ideo corallo in puluerem redacto cum pauco alumine fricamus dentes. Conficitur autem pul. insignis ad dētes dealbādos, firmandos, & conseruandos hoc modo.

Puluis ad dentes dealbandos.

R. Summitatum myrthi, lentisci, oleastri, saluiz, ros-mar. ana M j. corall. rub. eboris: & dentium equorū ana ℥. iij. ponantur in vase fictili, & simul vrantur addito p. j. salis communis, donec omnia dealbata sint, deinde reducantur in puluerem crassum: cui adde garyoph. ros. cinamomi crassi ana ℥. ii j. fiat puluis. Ex hoc pulu. potest aliquis cum oximelite squillitico opiatā conficere, & dentes confricare, aut mucilag. gummi tragacanti, aut arab. aut prunorum dentrificia longa conformare, quibus exiccatis ad deterfionem vti poterit, aut in forma pulueris vratur. Hic puluis confert ad oris fœtorem humiditates resiccando, sed tunc moscum addere oportet ad oris gratiam.

Pulueres laxatiui.

Pulueres laxatiui parantur in officina duo, vnus ex turbith, quem diaturbith appellant, ad laxandam pituitam, & pul. diasenæ ad melancholiam purgandam. Possunt & alij confici ad horum similitudinem, veluti ex rhab. ad purgandum bilem, ventriculum constringendum, & resiccandum. Ex agarico, zinzib. sale gemmæ ad pituitæ purgationem cum saccharo parantur. Item ex cineribus tartari vini albi. Laxat enim derer-

*Diaturbith.
diasenne.*

gendo, & intestina exiccat. Conficiuntur ex laxantibus, & detergentibus potissimū, quæ minori amarore, aut minū ingrato sapore sunt prædita, quibus pauca quantitate adduntur corroborantia, & horum operationem accelerantia, & castigantia, veloti cū ex turbit pul. paratur, parū zinzib additur: Cū ex rhabar. parū spicæ, aut cinamomi: Cū ex sena aut epith. sal. Nam si maiore quantitate adderentur, vim laxatiuam imminuerent. Sal commune & sal gemmæ maiori quantitate adduntur, quia & humorem extenuando, & extergendo purgationem adiuuant. His pulueribus saccharum rub. vel mannam addere debemus, saporis gratia. Sed quoniam assumi non possunt hi pulueres sine substantia liquida, minū frequenter in forma vitimur sicca, sed cum aqua aliqua præbemus, aut in decocto galli antiqui, cum pituita purga e volumus: cum decocto mercur. quādo atram bilem agere: cum aquis portulacæ & graminis, quando vermes occidere, & ex corpore eicere volumus. Cum decocto hord. pul. rhab. sumitur, cū detergere volumus: aut cum aqua plantag. quando constringere. Quidam etiam ex manna puluerem parant, non pulli ex diagredio, saccharo & paucis cinamomo crasso, quo vitimur cū ægros salutare volumus, ponentes scilicet in iusculo, aut pulpa prunorum, vel passularum.

Ad vermes enecandos, & eiiciendos.

Quomodo assumiendi pulueres.

Absinthij. Quando videtur.

PAratur ad vermes etiam pul. Occidunt vermes pul. examaris parati, vt pul. hyeræ, ex aloë, ex myrrha, ex semine fantonici, quod semen contra vermes appellant, quibus vitendum, quando sine febre pueros infestant, & sine fluxu ventris. Solent enim fluxum ventris aliquando exiccare vermes, & amara nimium detergēdo fluxum augent. Si cum febre infestent, dandus est pul. ex rhab. cum aquis temperatis, & aperientibus, vt aqua graminis, & aspar. Si cum fluxu ventris infestent, & purgatio sit necessaria, pul. ex rhab. dandus erit, cum myrobal. citrinis, & aqua portulacæ. Sin purgatio non sit necessaria, sed corroboratione potius egeat, pul. diamargariti frig. cum semine portulacæ & citri dari solet, & cum aquis prædictis addito syru. de acetos. citri, vel de limonibus.

Conficitur item pul. ex constringentibus & resiccantibus, *Pul post euacuationem.*
 quo vrimur in fluxu vëtris post euacuationem, vt corallo
 rub. rasura eboris, cineribus rasuræ cornu cerui. Hic pul.
 ventrem astringit, & vermes occidit exiccando.

Ad mensium prouocationem.

Parâtur pulueres ad mensium prouocationem ex for-
 tibus medicamētis ingratis & amaris, vnde in pilulas
 redigimus hoc modo.

℥. myrrhæ, cinamomi ana ʒ. j. sabinæ ʒ. ʒ. seminis a-
 pij, petros. spic. nardi, scenanth. asari, ana ʒ. j. fiat pul cap.
 ʒ. j. cum succo eryagij. In prouocantibus menses oportet
 multum humiditatis accipere, quia medicamēta hæc non
 facile perueniunt, neque distribuuntur in partes affectas,
 sed aliquando humores absumunt, & exiccant: ob id com-
 modè dantur post vsum balnei, vel post sotum, vt facilius
 penetrent ad partem affectam, & sanguis trahatur in eam
 partem.

Ad vrinas mouendas.

AD mouendas vrinas conficiuntur pulueres, ex his, quæ
 verè mouent vrinas, quæ acria sunt & calida. Interdū
 admiscemus, quæ humiditate sua mouent eas.

℥. gummi prunorum, carabæ (quæ fundit sanguinem,
 & serosam substantiam ab alia separat) cineris cancrorum
 ana ʒ. j. seminis apij, petro, alkekangi ana ʒ. ʒ. cinamomi
 scenanthi, azari ana ʒ. ii. fiat pul. tenuiss. vt alcohol: su-
 matur manè cochlear vnum, superbibēdo ciatum vini al-
 bi, vel ex aquis prouocantibus vrinas, quales sunt aqua gra-
 minis & asparagi. Possunt addi quatuor semina frigida
 maiora minutim incisa, vt cum vrina cum inflammatione,
 aut aliqua alicuius partis intemperatura retinetur, aut
 veremur, ne medicamenta illa nimis calida vlcus exaspe-
 rent, aut partis inflammationem excitent. Oportet enim
 istos pulueres diuersos, & dissimiles facere pro causarum
 varietate. Nam si propter calculum retineatur vrina, ipse
 calculus deturbandus est: ob id lapis iudaicus, ocra, aut ra-
 lus leporis, & alia pleraque adiungenda, quorum superius
 meminimus, cum de pilulis ageremus.

De formulis.

Flunt hæc medicamenta ad fluxiones inhibendas, vel ad vlcera trachæ arteriæ, vel pulmonum curationē, vel ad raucedinem, & tussim. Quædam ypoglottides dici possunt, quod sub lingua diutius retineantur ad sistendas fluxiones tenues, & acres. Fiūt autem ex inspissantibus, & iis, quibus electuaria parātur. Differunt tamen ab electuariis, quod hæc arida eligantur, quæ vel mucilag. gummi trag. vel arab. excipiātur, vel syrupo, vel albumine oui, vel terebinthina, & formentur, quibus resiccatis utimur. Eligimus autem quæ magis ori grata sunt, vel saltem minùs ingrata, aut apia. Quāquam interdum ex minùs dulcibus parari oporteat, propter ægri gustum, aut quia dulcia nimis detergendo, & relaxādo defluxionem excitent, ut nos aliquādo pro cardinale à Turnone parauimus, ex acacia, aliisque acidis, & minùs dulcibus, ex quibus magnā percepit utilitatem. Foramina enim illa, quæ post vuulā sunt, per quæ pituita expurgatur, laxa sunt, & cōtinuò fluit per ea pituita. Constringenda itaque pars illa est, atque hoc modo parandæ formulæ.

Pro relaxatione vuulæ.

R. acatiæ ʒ. ʒ. hypochistis ʒ. j. boli armeni, terre sigill. ana ʒ. ii. rosarum, spongiæ, bedegar, radic. bistortiæ ana ʒ. j. amyli ʒ. iii. cum syr. de ros. siccis, & myrtill. addito paucō succo cidoniorū fiant formulæ paruæ, quæ noctu teneantur in ore. Aut maceretur gummi arab. in aqua peculi ros. vel myrtill. addito paucō succo cydoniorū, fiāt formulæ paruæ, quæ noctu teneantur in ore. His formulis nonnulli spicam, vel cinamomum, vel nasturtium addunt. Spica autem iograta est, & sapore feruido, vnde minùs conuenit: nec nasturtium, nec cinam. præsertim tenue, excitat enim defluxiones. Si quis itaque cinamomo uti velit, ad crassorum præsertim penetrationem, aut potius odoris gratiam, cinamomum crassius addat, quod astringit, vel caryoph. pauca quantitate, ut.

ʒ. boli armeni ʒ. iii. gummi tragac. amyli ana ʒ. ii. acac. corticis mali punici ana ʒ. j. cinamomi crassi vel caryoph. ana ʒ. ʒ. cum syr. de ros. siccis fiant formulæ, quæ in ore teneantur.

Ad incrassandam materiam fit hoc modo.

R. gummi tragac. arab. amyli ana ꝓ. iii. seminis papauer. albi, terre sigill. boli armeni ana ꝓ. j. cum syr. iuiub. vel de papauer. trochis. pro nocte fiant. Quod si expectorandum sit, aut inspissandū, ex penidiis, saccharo, gummi tragac. & pauco succo glycir. parabuntur, vt.

℥. penidiarum ꝓ. j. sacchari candi ꝓ. ꝓ. gummi tragac. & arab. ana ꝓ. j. anis ꝓ. ꝓ. succi glycir. ꝓ. ꝓ. fiant formulæ cum syr. iuiub. vel cum mucilag. gummi tragac. vel arab. extracta cum aqua rosarum. *Ad expectorationem.*

Ad tussim & raucedinem.

SI ad expectorationem, tussim, asperitatem, raucedinem præscribantur ex leuiter detergentibus hoc modo.

℥. pinearum ꝓ. iii. sacchari candi ꝓ. j. excipiantur mucilag. gummi tragac. extracta cum aqua decoctionis lyquir. hord. aut passul. aut temperabitur hoc modo.

℥. lyquir. ras. contus. ꝓ. j. pas. mundat. ꝓ. iii hordei integri ꝓ. j. fiat decoctio ad ꝓ. iii. in colatura adde gūmi tragac. ꝓ. ꝓ. quibus adde pinearum ꝓ. iii. sacchari candi ꝓ. j. fiat formulæ cum pauco amylo, quibus sub lingua repositis vtatur.

Ad asperitatem trachie arterie.

AD trachie arterie asperitatem similes possunt fieri cū decoctione hordei integri. Ad vocis clarificationem additur farina orobi, vel fabarum. Cūm detergenda est arteria, pituita liquefacienda, aut tenuis exiccanda, & raucedo proueniat ob pituitæ in faucibus concretionem, cubebæ apponuntur hoc modo.

℥. farinæ fabar. ꝓ. j. farinæ hord. ꝓ. ꝓ. sacchari candi ꝓ. iii. succi glycir. ꝓ. j. cum mucilag. gummi tragac. extracta cum aqua hord. fiant formulæ. Eligimus farinam fabarū, quia amara non est, vt orobi farina. Si quis farinam orobi velit, sacchari quantitatem augeat. Si parentur ad exiccationem, his addi possunt cubearum ꝓ. ii. Calefaciunt enim plurimū & acres sunt. Addi poterit etiam piper, & alia quæ pituitam fundant. Myrrha etiam huic affectui satis conuenit, propter amatores verò reiicitur.

Ad pestem.

Formulę etiam fiunt ad aëris pestilentis castigationē, quibus tempore pestis vitimur. Aër enim pestilens dū attrahitur, in ore elaboratur, & horum medicamentorum ratione castigatur. Tales autem formulę non vno eodēque modo parari debent. Nam si constitutio aëris pestilentis sit calida, vt æstate, odoratis frigidis castigabimus, hyeme verò calidis odoratis.

Aduersus pestem in æstate.

R. ros. rub. florum viol. nymph. ana ʒ. j. cortic. citri sicci, & semin. citri ana ʒ. ʒ. coriand. sandal. rub. & albi ana ʒ. ij. boli armeni ʒ. j. cum mucilag. gummi tragac. cum aqua ros. extracta fiant formulę. In hac compositione eligentur odorata minùs calida. Nam calida tempore calido ephemeram exire possunt. Præterea omnes morbi pestis tempore fiunt pestilentes & cōtagiosi. Summopere igitur cauenda humorum agitatio, & calfactio. Quia autem hæc deglutienda sunt, parum boli addimus, qui inspissando prohibet humorum agitationem, & infectionem. Tempore pestilenti frigido faciliùs parantur. Medicamenta enim odorata sunt calida. Ex pulueribus igitur odoratis parari possunt hoc modo.

Tempore pestis quid fugiendum.

℥. pul. arom. ros. diamarg frig. ana ʒ. ii. boli armeni ʒ. j. ʒ. cum mucilag. gummi tragac. extracta cum aqua rosarum formentur pilulę, quas teneat in ore, quibus addi poterit corall.

Ad oris fœtorem.

EX solo etiam mosco & saccharo parantur trochisci moscatelini dicti, ad oris fœtorem, qui tempore frigido vsurpantur vt supradicti etiam additis ad ipsum oris fœtorem granis tribus mosci. Et hæc de formalis, quę sub lingua tenentur breuiter dicta sunt à nobis.

De Instaurantibus.

Instaurantia medicamenta dicuntur, quę ad virium imbecillitatem factam subito vel ob morbum acutum, vel ob euacuationem immodicam fiunt. Parantur autem vel

ex succo, aut inre carnis, pulueribus cordialibus, conseruis & aliis, quæ spiritus instaurare possunt, vel odore, vel substantia, & partes aliquas principes alterare. Fuit autem tribus modis. Primum hoc modo maiores nostri parare solebant. Carnes capi reiecta pinguedine sumebant, cui in partes diuisæ, lotæque vino, aut aqua cordiali cōseruas admiscebant affectui, partiue accommodatas. Pulueres igitur & aquas additis quandeque panno aureo, catena aurea, & numismate aureo: quæ singula vitreo vase inclusa balneo mariæ decoquebant, donec pes capi in lebetē suspensus sit, exempli gratia, in feb. ardentibus ad viuium conseruationem.

℞ conseruæ viol. bugloss. nenuph. ana ℥. j. pul. diamarg. frigid. & de gummi ana ℥. ii. pannic. auri num. vj. aquæ ros. bugloss. acetos. ana ℥. vj. ponantur omnia in vase vitreo diligenter concluso, atque pasta, vel luto sauis obdurato quod vasi aqua pleno impositum decoquitur donec pes coctus sit.

Vt autem studiosi nostram componendi rationem intelligant, patefaciendi sunt errores, qui in hoc componendo committuntur, deinde nostram tanquam meliorem & faciliorem vsurpabūt. Hic autem nulla habetur ratio *Error.* medicamentorum. Nam carnem crudam pulueribus cordialibus admiscent, ac vnà decoquūt, obliui theorematismis imperantis, vt quæ longam coctionem desiderant, tenuioribus & leuioribus nunquam in decoctione admisceantur. Nam si quis velit carnem perfectè decoquere, adurentur pulueres, sin pulueres cordiales & odoratos nō velint destitui, caro cruda planè manebit. Nunquam igitur medicamenta bona parabunt. Neque recipiendum est illud perfectæ coctionis iudicium. Nam pes diutius decoquendus cum sit, ob eius substantiam duram atque carnosam, non modò pulueres hoc iudicio perierunt, sed etiam ipsa caro nimium cocta erit, & exiccata.

Imposturam quorundam prætereo, qui catenas aureas *Impostura.* decoquūt, cum nihil inde dissoluatur præter argentum viuum, aut sordes, aut pinguedo quædam, quæ omnia tamen remanent. Nos autem loto carnis crudæ carnem semicoctam, aut ius coctum per quartā horæ partem sumimus, atq; in aqua calida calefacere, & permisceri sinimus,

deinde percolatum utendum præbemus. Eo modo paratum neque crudum, neque assum, neque coctum nimis quidquam obtinebit, ut in thoracis affectibus.

℞. iuris capi perfectè cocti ℥b. ss. aquarum bugloss. viol. ana ℥.ij. aquæ capilli ven. ℥.iiij. pul. diamarg. sing. & diaireos simpl. ana ℥.ij. pul. de gemmis ℥.j. pāniculorum auri na.ij. misce, decoquātur in duplici vase per quadrantem horæ, coletur & utatur. Parisienses pharmacop. carnes in alembico distillant, & aquam inde extractam conservant, & ægrotis præbent, quæ aqua diu servari non potest, cum adeo tenuis sit, ut spiritus possit nutrire, & reficere. Non erit præter institutum si passulæ addantur, nuclei pinei, vel amygdalæ, potissimum quando pars aliqua thoracis laborat. Si ad pulmonum vitia, ex detergentibus: si ad fluxum, ex constringentibus & exiccantibus additis nutrientibus odoratis, & cordialibus, ut in cibo sit medicina, & in medicina cibus, ut Hipp. imperat. In affectibus thoracis abstinet ab astringentibus: in omnibus aliis leuiter astringentia cordialibus admiscantur, quia virium dissolutionem impediunt, & partem roborant.

De Medicamentis mollibus ac primum De opiatis.

DE medicamentis in forma liquida & sicca iam dictum est: superest ut nunc de his agamus, quæ mediā inter hæc naturam habent, quæ scilicet neque humida sunt ut syrups, neque sicca ut pulveres, tabellæ, trochisci, pilulæ sunt. Ea porro medicamenta conficiuntur ex succis humore quodam coniunctis, aut ex mollificatis substantia, vulgò opiata dictæ, & confectiones. Differunt autem opiatae siue operatione. Quædam enim ad partium alterationem fiunt, ut ad ventric. alterationem, aromaticum ros. ad cordis, confectio alkermes ex granis tinctorum: aduersas venena, confectio de hyacinto. Ad caput, aurea Alexandrina. Hæ omnes ferè calfaciunt, & exiccant. Nonnullæ verò fiunt ad doloris sedationem, ut confectio Philonij asyncrita, à colo vero colica dicta est ab Antiquis, quia narcotica. Aliæ ad laxandum ut hyerapicra, colocynthis Archigenis, Lohot de cassia, catholicū ad communia recrementa vacuanda. Ad pituitæ vacua-

Mos parisiensis.

Differentia.

tionem, diaphenicum, indum maius, quæque ex phlegmaticis conficiuntur. Ad bilem, electuariam de psillio, diaprunis simpl. & solutivum. Ad atram bilem, cōfectio hamech. Confectiones aut ecoproticæ fiunt, aut succis, aut herbarum decoctione ex cassia, aut pulpa tamarindorum, passularum, prunorum, ad inspissationem scilicet. Eodem modo duæ paratæ in officinis reperiuntur, diacass. & diasebesten, ut diacassia cum melle, & diacass. cum saccharo. Si quis delicatam admodum facere velit diacassiam poterit hoc modo.

Ad recrementa communia euacuanda.

R. Mercur. M. ij. ciclæ M. j. pass. prunorum, sebest. sic. ana pa. xxx. anis. ʒ. iij. flor. viol p. j. fiat decoctio & extrahatur pulpa pass. pruno. ficuum, sebesten, & cū pulpa cass. fiat opiata decoctione incorporata. Accipimus fructuum maiorem numerum, quia opus est illorū pulpa satis copiosa: quia pauca futura est extractis pelliculis & nucleis. Quæ si diu seruanda est, decoctioni addendum sacchari q. s. atque in syr. coquenda, cum quo fit opiata: hæc excrementa communia purgabit. Si quis autem affectus pulmonis velit sanare glycir. addet. Ad reliquos autem humores vacuandos, addenda sunt medicamenta propriè trahentia succos eos, veluti si hæc compositio receperit rhab. aut succum ros. aut syr. ros. laxativum fiet tantū biliosa: Sin decoctioni addatur carthamus, agaric. polyopod. pituitosa: Sin thymus, epithimus, sena polyopod. in maiori quantitate, quàm in priore decoctione fit melancholica. Hac utimur ad ventris astrictionem sine aliqua affectione alicuius partis. Si sanus sit, potest tutò ex omnibus istis humidis & detergentibus aluum mollientibus parari, veluti si quis opiaram ex catholico & cassia parer, poterit addere senam, agaricum, cineres tartari. Si vlcus sit in renibus aut vesica, nullum ex his ponendum: Sena enim & agaricus exasperant partes affectas, quod & carth. facit. Si autem calculo sit obnoxius, ficus possunt addi (à quibus abstinendum, si vlcus adfuerit, quia vim habent suppurandi) quod in vlcere non est faciendum. Colico affectui obnoxius, & aluum lubricam habentibus, non est opus addere cassiam. Cassia enim sua

Hæc communia excrementa vacuat.

Biliosa.

Pituitosa.

Melancholica.

ca.

Cautiones.

Ficus.

Cassia.

lubricitate lienteriam excitaret, & flatus gigneret, nisi prius castigata sceniculo, aut aniso, aut aliquot granis pipenis. In ardore vinxæ castigatur semine berberis, còque modo fit opiata ecoprotica, neque vlcerebus, neque colico dolori contraria. Caterum si fieri possit, gratæ fiant opiatae, mouendæ alio accommodatae, quæ nullis affectis partibus noceant, quod fieri potest, quemadmodum hæc semine berberis adyto non admodum nocet sua acrimonia, aut aniso adyto in flatulentis affectibus. Pectori, autem ventriculo, hepati, & nervis magis accommodantur, si vel succum in ea parte redundantem euacuent, vel ea quæ parti affectæ conveniunt, quæque eius lèSIONEM impediunt, recipiant, veluti fit pectoralis ex pulpa passificum, & dactylorum, maximè autem additis agarico aut carthamo aut polypod. aut senna, atque inspissata syru. viol. si materia sit calida, aut si crassa sit materia, syru. de glycir. vel paretur modo sequenti.

Pectoralis.

Opiata pectoris.

R. Polypod. quæc. recentis gr. j. lyquir. raf. ʒ. j. pass. renucleatarum, sic. ana pa. xx. dactylorum mundatorum, & parum maceratorum in aqua hordei: vel aqua & vino albo. nume. x anis. ʒ. ij. scenic. ʒ. j. seminis melonum ʒ. ij. bisfal. ʒ. j. flor. viol. p. j. fiat decoctio in sufficienti aqua, donec mollescat fructus, còrundantur, & transmittantur per pannum rarum cannabinum, & colaturæ adde sacchari q. s. fiat syru. cum quo fiat opiata, cui addi poterunt agaricus, medulla carthami & senna in pulverem redacta. Talis autem compositio & capitalis & pectoralis erit, non quòd ad caput penetret, verum quia humores capitis, quibus repletur, & infestatur, euacuet. Nec prohibet etiam si parum cinamomi addatur ad gratiam. Penidias autem addi prohibet, quia inspissant, & molem augent, & iuiubæ, & si deterfionis non sint expertes.

Capitalis & pectoralis.

Pro hepate.

Hæpaticis affectibus maximè qui cum obstructione fiunt, conuenit præcedens opiata, paucis admodum

additis, quæ & detergunt, & pituitam trahunt, obstructions auferunt materiam trahendo, aut potius ne fiant, impediunt, aduersa pituita, ne in venas ingrediatur. Fit igitur hepatica, addita spica nardi, vel celticæ pauxillo, vel azaro, vel cinamomo. Ad obstructions ab hepate calefacto eadem erit vsui. Verum ad ventris obstructionem cum calefactione alio modo parabitur. Fructus enim feruorem bilis extinguentes vsurpandi sunt, vt pruna, sebesten, tamarindi, vt.

Extinguentes bilem fructus.

℞. prunor. sebest. ana pa. xxx. pass. pa. xv. anis. ℥. ij. quatuor seminum frig. maior. ℥. ii. j. flor. viol. bugloss. borrag. ana p. j. fiat decoctio in aqua endiuix & pulpæ fructuum extrahantur, & transmittantur, quibus adde tamarindorum ℥. ij. cass. recenter extractæ ℥. iiij. seminis berber. ℥. j. β. rhab. electi irrorati decoctione ℥. ii. j. & cum vna decoctionis parte in syrupum redacta fiat opiata, vel cum syr. ros. laxatiuo addito cinam. ℥. j. sumantur manè, in forma boli ℥. j. aut in decoctione cichorij vel pulli.

Pro liene.

Splenetica fient illa pituitola seu phlegmagogua additis fenæ folliculis & cuscutæ seminibus, & si sumatur cum decoctione mercurialis, vt.

℞. decoctionis prædictæ ad opiata pituitos. ℥. β. fen orient. cuscutæ summit. thymi. ana ℥. j. flor. genistæ, anthos, borrag, & tamarisci, ana ℥. β. fiat decoctio in qua diss. sacchari q. s. fiat syru. coctus ad perfectionem, quem inspissabis capiendo pulpæ cass. ℥. v. j. pulpæ pass. & sebesten ana ℥. j. fenæ orient. tenuiss. pulueris. ℥. j. β. medullæ seminis carthami & epithymi ana ℥. ii. j. fiat opiata.

Ad calculum renum & vesicæ.

Quædam etiam opiata fiunt ad calculos renum & vesicæ, ad vlcera & calfactiones earum dē partium. Ad calculos parantur ex detergentibus, relaxantibus, & flatus discutientibus, leuiter incidentibus & prouocantibus vrinam.

℞. radic. bisinal. β. ij. liquiri. ras. radic. eryng. ana ℥. j.

pass. fi. & sebest. ana pa. xxx. anis. fœnic. ana ʒ. ij. apij petros. ana ʒ. ʒ. florum viol. chamom. & gen. stæ ana p. j. fiat decoctio in aqua decoct. cicer. rub. in vnaque parte decoctionis in syr. coctæ cum melle & saccharo, additis medullæ cass. ʒ. vj. pulpæ fic. pass. extractæ, fiat opiata, de qua sumatur ad deterfionē renum hora vna ante cibum, ne hi fructus vertantur ad alimentum.

Ad vlcus renum.

SI vlcus adsit vel inflammatio ardorem extinguentia, & leuiter detergentia sine morsu tamen, ex vlu erunt, ne vlcus irrietur, hoc modo.

℥. Cass. recenter extract. ʒ. iiij tamarindorum electorum ad acrimoniam extinctionem, & pulpæ sebesten ana ʒ. j. mucilag. seminis psilij ʒ. vj. cum syrupo viol. fiat opiata, quæ sumatur cum aqua hord. vel decoctione pulli.

*Ficus & se-
ba reiciuntur.*

Decoctio autem hæc ficus non recipit, quia sua acrimonia partem ledunt vlceratam, nec senam, quæ idem facere credunt, nec dissolutionem flatus, nisi paucam anisi quantitatem quis velit adiungere. Præterea neque berberis semen addimus, nec vrinas prouocamus. Nam acida pungendo partem vlceratam ledunt.

Ad Morbum articulare.

AD articulare morbum leniendum, communis, vel pituitosa sufficiet opiata, ad deriuationem tantum non autem eradicationem. Eadem sufficit ad recrementorū communium euacuationem.

Ad alterandum & confortandum.

FIunt & opiata ad alterationem & confortationem, quæ alteratiue & cōfortatiue dici possunt, quas pharmacopola cordiales vocant. Sunt tamen & stomachicæ, & ventriculæ, pulmonariæ, renales, vesicales, articulares, cerebrales, nervosæ, menses & vrinas mouentes, & calculos comminuentes. Fiunt autem ex conseruis parti & morbo accommodatis, ex pulueribus, & syr. vel melle,
vel

vel his omnibus simul, vt ad ventriculum refrigeratum, calida, ad relaxatum, & fluentem sicca, & astringentia præscribimus: Vt ex cōseruis conserua cortic. citri, eryng. anthos, zinzib. conditum: Ex pulueribus aromaticum ros. diarrhod. diagalanga, rosata nouella. Ex aromaticis denique confectionibus, vt garyophill. ad calfaciendum sine astrictione. Præterea ad alios affectus etiam dari possunt, vt capitis neruorum, & ad refrigeratum ventriculum & ad nimis humectatum talis fiat opiata.

Pro refrigerato ventriculo.

R. Conseruæ eryng. & cortic. citri ana ℥. j. flor. anthos, ℥. iiij. confect. aromatici ros. ℥. j. cum syr. conseruationis cortic. citri, fiat opiata, sumatur tribus horis ante pastū. Fiunt etiam opiata sine conseruis, ex pulueribus, aucta quantitate syr. addito saccharo hoc modo.

℥. Confect. aromatici ros. ℥. j. diagalang diarrhod. abb. vel rosatæ nouellæ ana ℥. iiij. sacchari parum cum syr. conseruæ cortic. citri, fiat opiata, sumatur ad quantitatem auellanae, superbibendo parum vini diluti aqua absynth. vel mente, vel fiat sic.

℥. Zinzib. conditi cum saccharo ℥. j. pul. diarrhodi abb. ℥. iiij. aromatici. ros. ℥. ij. cum syr. de menta fiat opiata, capiat, vt dictum est.

Pro ventriculo relaxato.

Quod si ea relaxatio sit cum larga humiditate tenui, & refrigeratione post vsum pilularum hoc eris vtendum.

℥. Myrobalanorum conditorum nu. j. vel carniū cydon. (quæ magis probatur, quàm myrobalani) cortic. citri conditi, zinzib. conditi ana ℥. j. confectionis aromatici ros. ℥. ij. rasuræ ebor. corall. rub & vsti, & loti in aqua mentæ ana ℥. ij. ciner. intestinorum gallinæ, & lupi ana ℥. iiij. cum pauco syr. conseruæ cortic. citri, fiat opiata, sumatur, vt dictum est.

Quod si maior sit ventris relaxatio, & intestinorum, eaque cum fluore lienterico, tum augenda est magis a-

strictio in fine, veluti si addantur diacydonites ʒ.ij. quod magis astringit, aptior erit ad sicccandum cum astrictione, & calfactione. Aut fiat sic.

Pro lienteria.

R. Myrobal. emblicorum nu. j. (si pauper fuerit) cytoniorum ʒ. j. corticum citri conditi ʒ. j. pul. diacydonites ʒ. ii. diarrhodi abb. & ros. nouellæ ana ʒ. i. corall. rub. vsti. ʒ. i. ʒ. confervæ acori collatæ & transmissæ per cribrum ʒ. vj. cum syr. de cytoniis, fiat opiata, sumatur ante cibum.

Pro dysenteria.

SI verò est dysenteria, refrigerandum erit & constringendum. Conserua itaque ros. antiqua vsurpâda, caro cydoniorum: prætermittendum zinzib. cortex citri & alia. Fit autem ex astring. & refrig. hoc modo.

℞. carnis cydon. conditæ ʒ. i. confervæ ros. antiquæ ʒ. i. ʒ. pul. corall. rub. boli armenæ ana ʒ. ii. diamarg. frig. ʒ. i. cum syr. cydoniorum fiat opiata, sumatur manè.

Quòd si magis astringendum, veniendum ad trochisc. exiccantes, & constringentes, quales sunt trochisc. de spodio, de terra sigillata, & similes.

Ad refrigerandum ventriculum.

AD refrigerationem tamen vsurpamus conseruas, alias partes refrigerantes, vt.

℞. Conseruæ ros. nenuphar. ana ʒ. ʒ. pul. diamarg. frig. & triasand ana ʒ. ii. diarrhodi abb. ʒ. ʒ. coll. rub. ʒ. i. ʒ. cum syr. viol. fiat opiata.

Ad humectationem ventric. totiusque corporis.

AD humectationem vetriculi & totius corporis paucas paramus opiatas quia & potu potius, quàm medicamentis humectamus. Quòd si quis vii velit, fiat sic.

℞ Conseruæ radic. bugloss. & borrag. conseruæ viol. & satyrionis (humectat enim, & pinei in morbis siccis &

melancholicis, etsi excitent venerem, idem faciunt ob flatus, qui possunt discuti aliis medicamentis) ana ℥. i. pinearum (quia humectant, sed facile cōficiuntur, calor vero remittitur ablutione,) infusarum in lacte quat. semi. frigid. maiorum mundatorū, seminis bombacis ana ℥. ij. carnis testudinum præparatarum (quæ habet humiditatem non facile dissipabilem) ℥. i. anis. ℥. i. Cinamomi ʒ. i. fiat opiata cum syr. de bugloss. vel borrag. Hæc humectat, refrigerat & nutrit, in qua additum est anisum, quia, quæ humectat, ut radic. & earū consuetudine flatus gignunt, ob id parum addendū censeo. Cinamomū verò ad gratiam tantum & iuvandam concoctionem. Diarragacantum non convenit, propter camphoram, quæ fortissimè exiccat. Pulvis resumptivus non valet, nisi præparetur recte, quia semina illa facillimè rancescunt. Præparatio testudinum & viperarum, ut concoquantur.

Pro hepate opiata.

AD hepatis alterationem & apertionem fiunt opiatae. Ex his, quæ partem ipsam spectant, & alterationi adjuvantur, quibus hepar calefit, refrigeratur, humectatur, & resiccatur. Cum autem id fit, totius corporis habitus afficitur. Non enim fieri potest in tali parte alteratio aliqua insignis, citra sensum aliarum partium, quæ per venas sanguinis recipiunt. Itaque nullo existente affectu, aut parvo admodum, ut aliarum alterationes & inflammationes castigantur, ita ut eius partis, quæ ab hepate calefacto, refrigerato, humectato, exiccato totum corpus affectum similem sentit.

Ad calfactum hepar.

AD opiatam pro calfacto hepate præscribendam videndum est, num calefactio ex intemperatura traxerit originem, sine fluxu substantiæ, atque tunc pars tantum alteranda est: Sin ab inflammatione, aut à bile retenta, tum refrigeranda est his, quæ leviter aperiuntur, nec prætermittenda, quæ non multum cōstringunt. Cōserva itaque ros. caro cydoniorum aut alia hinc ex usu non erunt, quia à parte inflammata alterantur: sed detergentia, & biliosa re-

Aaa ij

crementa euacuãtia erunt adhibēda. Conuenit ergo conserua capil.ve. quãuis ad primum gradum calefaciat, quia resoluēdo obstructions, refrigerat per accidens. Conserua item cichor. in hepatis inflammationibus multum prodest, quia aperit obstructions, & expurgat, viol. buglos. borrag. non sunt aduersæ, quia humidæ, & minus calidæ. Pulueres itē, qui simili facultate præditi sunt, vsurpandi.

Ad calfactum hepar cum obstructione.

R. Conseruæ flor. cichor. & capil.ve. ana ʒ. ʒ. cōseruæ viol. ʒ. iiij. pul. diarrag. frig. & triasand. ana. ʒ. ij. qu. semin. frig. minutim incisorum ana ʒ. j. cum syr. endiuix fiat opiata, quæ erit ad calfactionem obstructione, & inflammatione hepatis. Quod si refrigerandum tantum sit, nulla existēte obstructione, omnes cōseruas refrigerantes vsurpandas esse censeo, vt conseruā nunuphar. & similes.

Ad obstructionem maiorem in ictero.

AD obstructionem maiorem parantur, sed considerandum, quis affectus hanc sequatur an icterus, an aqua intercus. Nam si fuerit icterus, aperiemus cum quadam deterfione, & refrigeratione, Si aqua intercus, aperiemus obstructions exiccando, & facultates hepatis magis confortando seu corroborando.

Ad icterum.

R. Cōseruæ capil.ve. radic. apij ana ʒ. j. flor. cichor. vel calendulæ ʒ. j. puluer. triasand. ʒ. ij. diarrhodi abb. ʒ. j. qu. semin. frig. maior. minutim incisorū ana ʒ. ij. cum syr. endiuix composito, fiat opiata, de qua cap. superbibendo aquæ graminis, vel cichor. vel endiuix ʒ. j. Si autem sequatur aqua intercus, corroboradum est magis iccur corroborantibus & exiccantibus. vt.

Ad aquam intercutem.

R. Conseruæ flor. cichor. capilli ven. ana ʒ. j. pulu. diodori abb. & aromatici rosana ʒ. j. triasand. ʒ. ii.

hepatis lupi ꝑ. j. ciner. intestinorum lupi ꝑ. ij. cum syrup. de eupator. fiat opiata, sumatur ad quantitatem auellanae, & superbibantur aquae de absynth. ꝑ. ij. Tales opiatae quodammodo ad caliditatem vergunt, & ad parvam refrigerationem utiles erunt, quae cachexiam facere incipit. Sin maior sit refrigeratio, dialaccam accipiemus, diacurcumm aromatic. ros. diagalangam, & cōseruam radic. apij, hellenij, vel anthos, hoc modo.

℞. conseruae anthos, & radic. apij. ana ꝑ. j. ꝑ. j. confectio- nis aromatici ros. ꝑ. j. pulu. diarrh. abb. ꝑ. j. trochisc. de eupator. ꝑ. j. ꝑ. j. cum syrup. de bizantiis, vel de menta, vel de eupator. fiat opiata, de qua cap. superbibendo vinum dilutum cum aqua absynth. Adducuntur etiam trochisci de absynth. de rhab. enulae campanae & endiuiae.

Pro splene.

AD splenis intemperiem eodem ferè modo, & iisdem remediis utimur, nisi quòd fortius aperimus obstructions, atque imperamus, quae splenem magis respiciunt, ut conseruam florum tamarisci, ceterach. scolopendrij, & potissimum ex trochiscis de absynthio, vel de eupator. capparibus, vel similibus fortioribus, idque ratione materiae, non substantiae, sic.

℞. conseruae radic. apij, (quia multum aperit) ꝑ. j. conseru. ceterach & capilli ven. ana ꝑ. j. ꝑ. j. pul. diarrhod. abb. trochisci de cappar. ana ꝑ. j. ꝑ. j. cum syr. acetoso fiat opiata, de qua cap. superbibendo aquae foenic. vel ferratae, vel port. vel rusci, vel asparagi, vel grami. ꝑ. j. Splen autem intumescit non ob melancholiae copiam, sed potius ob flatus circa illam partem congregatos, & retentos. Paranda itaque remedia ex constringentibus, & flatus discutientibus. Astringentia enim prohibent eius inflationem, & elevationem, & quòd receptum est, discutunt. Discutunt autem semina maiora, & minora, semina apij, agarici, port. cortex tamarisci, malorum praeterea astringentium cortex, si à flatibus tumescit, vel fructus vel semen. Aqua etiam calybeata, vel ferrata, & calybis rasura splenem minuunt prætumidum, ut.

℞. conseruae ceterach. ꝑ. ij. trochisci de cappar. ꝑ. j.

diarrh.abb.diagalang.ana ℥.j.β. limaturæ calyb. macerata in aceto, & tenuissimè trita ℥.ii.j. seminis portulacæ ℥.j. fiat opiata cū syr. acetos. simpl. ex qua sumatur quotiæ ad quantitatem auellanae, superbibendo parum aquæ portulacæ, thamarisci, vel syr. acetos. simpl.

Pro corde & palpitatione.

AD cordis alterationem parantur ex supradictis conseruis, & pulueribus cordialibus de quibus non plura: Interdū tamen animaduertendum ad palmum, cardiacam, & palpationem, maximè fieri, & parari opiata cordiales. Fit autem palpitation cordis potissimum à flatibus, qui sunt in capsula cordis, vel à copia aquæ in eadem collecta, pro quarum differentia parandæ sunt opiata diuersæ. Cardiacæ autem oritur à paucitate spirituum, aut quia perturbantur à spiritu melancholico, aut ob eorum motionem & influxum. Confectio itaque alchermes principatū obtinet in cardiaco affectu, quia spiritus crassos attenuat, & melancholicos à corde profligat. Conserua etiam de bugloss. cū sit temperata, spiritus gignit, & temperat, & fouet: hanc prodesse sæpius experti sumus, vel quia hilaritatem parit. Talis autem opiata sequens erit.

*Cardiacæ
caussa.*

*Confectio al-
chermes.*

*Conserua bu-
glossæ.*

℥℥. Confect. alcherm. ℥. β. conseruæ radic. bugloss. ℥. j. conseruæ florum anthos ℥. β. pulu. diamarg. frig. (quod dicitur respectu alterius calidioris: nam & ipsum re vera calidum est) ℥. j. cum syrup. de pomis redolentibus (qui valet ad hunc cordis affectum. Fit & compositus ex elleboro nigro, & aliis calidis ad melancholiam expurgandam) fiat opiata, qua sumpta superbibatur parum vini diluti aqua borag. vel bugloss.

Pro palmo à flatibus, non ab aqua.

SI palmos fiat à flatibus, hæc non admodum erunt ex vsu, quia syr. de pomis ingreditur. Poma enim flatu seu ventositatem seruant, vsque ad tertiā concoctionem, vt Auic. scripsit. Necessum itaque magis erit ea incorporare cum syrup. conseruæ cortic. citri, vel ex his parare

quæ flatus discutiunt, & primam coctionē iuuant, in quâ multi flatus gignuntur. huiusmodi parabitur ex corroborantibus cor, & ventriculum, vt.

℞. confect. arom. ros. ʒ. j. diarrhod. abb. & confect. alcherm. ana ʒ. j. corticis citri saccharo conditi ʒ. j. cōseruæ buglossi. & anthos ana ʒ. ii j. fiat optata cum syr. cōseruationis cortic. citri, cap. ante & post pastum (nam primas tenet ad iuuandam primam coctionem) superbibēdo parum vini cum aqua mentæ, & absynthij diluti.

Pro palmo ab aqua.

QUod si ab aqua fiat cordis palpitatio, euacuantibus elicienda erit aqua, & ægotantes in otio retinendi, quia nisi moueantur, hoc morbo non corripiuntur. Opiatam autē, ne cordis affectum negligere videamur, parabimus, additis superioribus quibusdam partibus ex cordialibus resiccatis, vt ex rasura eboris, cornu cerui, corall. rub. vsti, ossis de corde cerui. Vel fiat cinis ex pericardio bouis, quo modo vtamur, vt.

℞. opiatæ præordinatæ ʒ. ii j. coralli. rub. vsti, & loti aqua meliss. ʒ. ii j. rasuræ ebor. ʒ. j. pul. marg. ʒ. ʒ. cum syr. conseru. cortic. citri fiat opiata, capiat sero & manē.

Pro capitis affectibus.

AD capitis affectus diurnos parantur opiatæ diuersæ pro affectuum ratione, veluti ad calfaciendum, exiccandum, & refrigerandum: ad humectandum verò rarissimè, quin potius topicis remediis id peragimus, quàm opiatis. Fiunt etiam opiatæ ad morbos per consensum factos veluti in dolore capitis, & vetriculi per consensum facto. Præscribuntur etiam opiatæ, in quibus maior tamen est obseruanda cautio, quàm vulgus facit, qui praxim exercet. Omnes enim opiatas ex odoratis faciunt, non reuocâtes in memoriâ, quæ scripsit Hippoc. *Vtilissimæ hæc de odoris.* Odorata enim muliebria ducunt, sed capitis *in frigida.* grauitatem faciunt, vt tertio *cata topous* Gal. indicat de croco & myrrha. Parandæ igitur erunt opiatæ ad capitis affectus, vt in epylepsi. doloribus capitis per consensum

factis, & in vertigine ex calidis exiccantibus, vel consumantibus materiam, citra ullam effumationem, in quibus parandis hic seruabitur ordo. Primum igitur recipiant, quæ nullo modo odorata sunt, deinde quæ parum admodum odorata sunt, quales sunt cineres odoratorum, & aliorum, quæ sua natura sunt inodora, vt corallum, cornua, ossa, lapides, & semina quædam paucò odore prædita, vt lactuca port. papaueris, coriandri, tametsi parum odoris habeant. Conserua præterea nonnullæ, quæ non multum odoris habent, vt conserua viol. capilli ven. ceterach, acori vulgar. saluæ, vel anthos, quæ paulò maiorem spirant odorem. Conseruæ verò stecados nimium caput tentat: zinziber conditum, cortex citri, parum redolent: myrobal. conditi cass. olent, ob id lauandi sunt, Audio præterea aliquid admisceri cass. syrupo conseru. myrobalanorum. Quod si ita est inutilis sanè erit ad astringendum, vt practici putant. Præterea renouatur frequenter, imbecillior idcirco redditur & inefficacior.

Conserua.

Quo tempore exhibenda.

Nonnullis cibo sumpto dolor cap. sedatur.

Pulueres omnes dicti capitales ambram, vel moscum recipiunt, aut crocum, & alia fumos excitantia. In morbis itaque, qui per effumationem fiunt, non sunt dandi, aut contra vulgarem opinionem, & consuetudinem exhibendi, id est, ante cibum, vt eam affumationem imminuat cibus supra ingestus. quemadmodum multos dolores sedari vidimus sumpto cibo. Eam ob causam tremulos, vertiginosos sumpto cibo melius habere experimur.

Ad morbos capitis frigidos.

AD morbos igitur frigidos, in quibus nullus est dolor, aut nulla effumatio, fiet hoc modo.

℞. conseruæ capilli ven. ℥ j. conseruæ anthos zinzib. conditi ana ℥. iij. cineris hyrund. ℥. ss. corall. rub. vsti. ℥. j. piper. tenuiss. pulu. ℥ j. ss. cum syr. de stecade fiat opiata.

Piper hîc ponitur, quia insigniter calefacit, & exiccat, & non est admodum odoratum Zinziber præterea conditum non multum olet. Insuper conserua anthos non multum calefacit, & exiccat insigniter. Syrup. de stecade sine odore est, & alia medicamenta quæ huic alligantur. Omnia autem medicamenta, quæ huic affectui conue-

nire videtur, simul colligata, in olla perforata imposita in furno vrantur, donec in cineres redigantur, qui postea lauantur, si timeatur odor vstionis. Sin fieri potest, bonum est empyreuma seruare ad maiorem calfactionem. *vr.*

℞. summitat. rosmar. cinam. macis, nucis moscatae, garyoph. ana $\mathfrak{z}$. β . hyrund. vel pellic. castor. priapi tauri ana $\mathfrak{z}$. j. vrantur, vt supra dictum est, & ex cineribus cum pauco saccharo & syrup. de stecada fiat opiata. Valet ad paralyf. conuul. plenitudinem, & oculorum reumatismos, & aliarum partium, ad articulorum dolores à morbo Italico, & alios affectus, in quibus multum exiccandum. Ex sale, item ostreis, spongiis, & plerisque aliis marinis exiccantibus parari possunt ad capitis affectus diuturnos. Tales enim plerunque à larga humiditate fieri solent. Sed de his satis.

Ad vrinas, & menses mouendos, & ad Venerem.

AD opiatas cientes vrinas, menses, lapides comminuendos, & viscera curantes veniamus. Ad eos enim affectus non erit difficile parare opiatas his, qui pulueres, & syrup. idem præstantes cognouerunt, aut si ex conferuis obseruarunt quid quæque efficere soleat, veluti conferua eryng. & vrinam, & menses, & venerem mouet. Idem ferè efficit conferua radic. apij, & pastinacæ agrestis. Difficile ergo non erit hoc modo opiatam parare.

*Conferua
eryng.*

℞. conferuæ eryng. radic. pastinacæ agrestis ana $\mathfrak{z}$. j. trochiscorum de myrrha $\mathfrak{z}$. iij. cinamomi $\mathfrak{z}$. ij. cum syr. de arthemif. fiat opiata, sumatur manè, deinde superbibat cyatum vini hippoc. vel decoctionis puleg. aut calaminæ. Fit & vt diximus de pulueribus & pilulis assumendis propter eundem affectum viscerum. Hæc autem medicamenta minùs commodè in opiatarum formam reducuntur. Nam opiata & multum syrup. vel conferuæ vel mellis capiunt, & molem augendo vim medicamenti minuunt. Cæterum si quis efficaciorē conficere studeat, conferuam tantum prætermittat, & ex pulueribus, & herbarum succis paret, vt ad menses prouocendos hoc modo parabitur.

Ad menses mouendos.

R. Succi eryng. succi sabinæ, & puleg. depuratorum ana ʒ. iij. cinomomi, azari, myrrhæ, croci ana ʒ. j. seminis nigellæ ʒ. ʒ. vel ʒ. j. ʒ. simul incorporentur & fit opiata. Ad dulcorandum adde parum syr. de arthem.

Ad calculum.

AD calculum simili modo parantur ex succo fœnic. marini, vel portulacæ, & succo seminis palayri, vt.

℥. succi port. fœni. marini ana ʒ. ʒ. seminis palyuri ʒ. j. azari, & ocæ ana ʒ. iij. cinamomi, fœseli ana ʒ. j. fiat opiata addito pauxillo syrup. de bizant. vel de quinque radic. Parantur etiam ex pulueribus, vt lithontribon, lapide Iudaico ana ʒ. ʒ. vel pilulis additis succis humidis vel syrupis.

Ad Venerem excitandam minuendamue.

AD venerem tum excitandam, tum minuendam præscribi solent medicamēta quæ formam opiatæ sortiuntur. Cū enim hæc forma humida sit, & consi-

In venerem excitantibus duo requiruntur. stentiam aliquam habeat, diutius durare potest. Cæterū in opiatis venerem excitantibus, duo maximè requiruntur, scilicet vt substantia seminis augeatur, & id flatulentum fiat, aut acre: ob id quæ multum alunt, præscribuntur, & cibus, & alia quæ semen augere possunt, quales sunt nuclei pinearum, pistaciorum, amygd. auellandarum, testiculi gallorum, cerebra passerum, quibus addi potest caro testudinū, semen fraxini, quod linguam auis vo-

Venerem prouocantia. cant, cereb. porci cum origano paratū. Per multa flatu gignunt, quædam frigidiora sunt, quàm vt semen augeant, quæ verò calida sunt & flatulenta, ea prouocare creduntur venerem, vt bulbus eiusque semen, radix vtriusque pastinacæ, satyria, orchis, eruca recens, origanum, erysimum recens, farina fabarum castancæ elixæ, & alimenta ex lacte parata, & semen lini, vt Galeno placuit, & quæcunque nimis sicca in lacte macerata, paratæque. Quòd si corpus ob nimiam refrigerationem ad venerem non excitetur, aut in mulieribus sopita sit Venus

ob nimiam humiditatem, vtilissima erit hæc opiata.

℥.conseruæ radic.eryng. zinzib. conditi ana ℥. j. testiculorum gallorum decoctorum in lacte ℥. β. pineorum mundatorum & in lacte maceratorum ℥. j. amygd. auelanarum maceratarum in melle per diem naturalem ana ℥. β. seminis bulbi ℥. j. cum syr.conseruæ cortic. citri fiat opiata, de qua sumatur ante pastum. In his autem resiccantia non sunt addēda, ne resiccando materiā absumāt. Moscus autem & ambra ob odorem, & caliditatē quendam conueniunt, quia spiritus incendunt. Solus enim odor venerem mouet. In paulo autem calidioribus magis vtimur temperatis, medicamentibus, vt.

℥.conseruæ satyr. ℥. ij. cortic. citri conditi ℥. β. auelanarum cum melle maceratarum numero x. pinearū, & pistaciorum in butyro breuiter frixorū an. ℥. j. carnis testudinis decoctæ cum eruca ℥. ij. cinamomi ℥. β. cū syr. conseruationis eryng. fiat opiata: sumat vt prius ad quantitatem nucis magnæ, sed sobriè post alendum. Cœna enim copiosior, seminis acrimoniam obruit, & vim minuit medicamenti. Vtendum autem alimentis multum nutrientibus.

*Pro iis quibus semen est acre
& fluidius.*

Quibus semen est acre suapte natura ad venerem excitantur, & citissimè semen reiiciunt, aut illis obtentitatem effluit, sine magno sensu, & ante secundum concubitum, aut citiùs detumescit, atque languescit mentula, quàm mulier ad expulsionem parata sit. Hinc fit vt frequenter apud Medicos conquerantur, ad quorum curationem non quæ venerem mouent, nec quæ eam extinguunt, sunt danda: sed quæ semen crassius, ac quæ flatus augent. Spiritus autem crassos reddunt castaneæ, elixæ, poma, oriza in lacte cocta. Et quanquam hæc ad alimenta potiùs, quàm ad medicam, referuntur, ex his tamē tale medicamentum possumus conficere: vt.

℥. pinearum conditarum cum saccharo ℥. ij. radic. pastinacæ agrest. ℥. j. caul. lactucæ & carniū cucurbitæ conditæ cum saccharo ana ℥. j. β. carnis testudinis coctæ

DE MEDICAMENTIS

cum oriza ꝯ.iii. cum syrup. conseruationis satyr. fiat opiata, sumat ad nucis quantitatem tribus horis ante pastum. Hæc enim cum aliis topicis remediis mirum in modum profunt.

Ad seminis profluuium, & venerem minuendam.

AD venerem minuendam, & seminis profluuium diuersæ fiunt opiata. His enim qui salaciores sunt, ob seminis copiam, minuenda subtrahendo alimentum. Facile enim sistitur impetus ille libidinis. Quod si ob seminis acrimoniam sint salaces, aut partium caliditatem, quæ perpetuò attrahūt, plusquam necessarium sit ad sui nutritionem, vtile erit medicamenta præscribere frigida, & sicca, aut sicca cum magno calore. Frigiditate sua semen minuit nymphaea. Eius itaque conserua cum semine papaueris vsurpanda, coralli fragmenta, & lapides preciosi vt iaspis, cristallus, camphora, vt.

℥. conseruæ nymph. ꝯ.ii. caul. lactucæ ana ꝯ. j. coralli rub. & cristalli ana ꝯ.iii. camphoræ scrup. β. cum syr. myrtill. fiat opiata. Ad horū autem castigationem, quibus interdum ventriculus læditur, semen rutæ commodè admiscetur cum agni casti ꝯ. β. quæ calore nimio semen resiccant, & extinguunt. Si autem, qui cachexia laborant, aut atrophiam, sint ad venerem procliuiores, & valentiores, longè alia ratione progrediendum. Non enim à calore, aut seminis copia id pender, sed quia semen flatulentum latius distendendo mentulam repletionis speciem præbet, & membrum dilatando ad expulsionem disponit. Flatus autem fiunt à calore imbecillo ob cacochy. & quia atrophiam laborant, aut malè dormiunt, hoc symptomate magis vexantur. Oportet itaque partes illas inferiores constringere, & flatus discutiendi, calorem intendendo adiuncta facultate concoctrice hæpatis, ventriculi, & venarum.

Ad ventriculi corroborationem.

AD ventriculi confortationem sit medicamentum ex confectionibus, & pulueribus supradictis. Hæc autem medicamenta multò melius in forma pulueris sine multo

*Quomodo agendum cum
is qui cache-
xia ad vene-
rem sunt pro-
uiores.*

saccharo parantur. Nam saccharum & mel, aliâque dulcia ventric. laxando flatus gignunt, & maximè quâdo humiditatem paucam adiunctam habêt. Parabimus autem hoc modo opiatam.

℞. cortic. citri cum saccharo conditi loti in vino ℥. ii. confectionis aromatici. ros. ℥. j. anis. ℥. iii. fœnic. ℥. ii. seminis rutæ & viticis ana ℥. j. cum syrup. de menta fiat. Si folia mentæ sicca apponuntur, præstâtissimum erit remedium. Minuit enim semen menta, & vëtriculum corrobora-
Menta.
 rat astrictione leui & calfacit. Et quia semen homines audaces & furibundos reddit, communi prouerbio dictum est, Tempore belli neque edendam, neque ferendam mentam. Ob mirabilem itaque mentæ facultatē syrup. de menta addimus, aut fiat sic.

℞. fol. mentæ siccæ ℥. ij. seminis viticis ℥. iii. anis. fœnic. an. ℥. ii. seminis rutæ ℥. j. cortic. citri sicci, coral. rub. vsti loti in aqua rutæ ana ℥. ii. cum syrup. de menta fiat opiatam, sumatur ad quantitatem fabæ ante pastum. Efficacior erit quàm si ex aromatico ros. aut aliis pararetur, quia ob moscum & ambram minùs conueniunt. Hic autem affectus accidit post veneris vsum immodicum, ob vasorum dilatationem, aut potius relaxationem. Aliis igitur remediis, quàm refrigerantibus huic affectui occurrèdum, scilicet iis, quæ iuuant concoctionem. Illi enim euacuati cum sint, & refrigerati, flatus, qui affectum augent, gignunt. Ex constringentibus, & resiccantibus sic.

℞. conseruæ enulæ camp. & anthos ana ℥. ii. pul. irid. venetiæ ℥. iii. viticis & rutæ ana ℥. ii. radic. bistortæ, & seminis vuarû ana ℥. j. radic. cyper. ℥. β. fiat opiatam cum syr. de menta, sumat manè cum inunctionibus circa renes, & pudenda illas partes astringentibus.

De colicis & arteriacis.

F iunt autem colica medicamēta & arteriaca ea forma, qua & opiatæ, veræque sunt opiatæ. Recipiunt enim opium, vnde nomen sumpserunt, vt mytridatum, theriaca, philonium, aurea Alexadrina. Quoniam verò vsus superiorum medicamētorum exoleuit hoc tempore, aut si quis sit vsus illorum, non distinguuntur ab arteriacis, è re

Colica.

fore putamus, si hoc loco rationem vtriusq; post Gal. doceamus. Colica igitur medic. sunt anodyna, quæ stupefaciendo partis sensum auferunt, & necessariò dolorem sedant. Dolor enim non potest esse sine sensu partis, cum dolor sensus sit tristis. Quia verò tales colici dolores, unde colica medicamenta nomen sumpserunt, fiunt à materia frigida, & crassa, vel à flatibus, medici solis frigidis nõ vtuntur. Calida autem ad materiæ præparationem, & cõcoctionem addũt, vt piper longum, vel nigrum, crocum, styracem, pyretrum. Et quia hæc medicamenta anodyna vt hyoschiamus, papauer, mandrag. opium, sunt fœtida, & aduersa ob insignem vim refrigerandi, odoratis & calidis castigantur, vt castoreo, myrrha, croco, styrace, pyretro, vel euphorb. & aliis calidioribus. Semper enim hos dolores flatus comitatur, vt semine anisi, danci, semine apij, petro. alijsque flatibus discutientibus, sedantibus dolorem, & odoratis, hâcque ratione Philonium est compositum à Philone. *Asyncriton* ab alio, vt pleræque alię compositiones.

Artheriaca.

Artheriaca autem medicamenta fiunt ad sistendas fluxiones tenues, unde lyquyrit. M. & alia medicamenta expectorantia addimus. Ex stupefacientibus opium, & castigantibus opium, quæ simul detergendi, & concoquendi vim habent, vt styrax, crocus, myrrha. Addimus detergentia propter id quod iam influxit, vt opij & aliorum medicamentorum amarorum, addũtur & inspissantia, vt amyllum, tragac. bolus armena, terra sigillata quæ excipiuntur syrup. iuiubino, vel de papauere, vel violato. Tales multæ compositiones reperiũtur apud Galen. vt pilulæ de arnogloss. styrace, pilulæ cõtra omnes catarrhos apud Mesuen. Sed quia colicis medicamētis vtuntur nostri medici, & in colico, cum nephritico dolore, & doloribus vlcerum vesicæ, & renum absque vlla ratione, indicandum nobis est, qualia debeant fieri medicamenta ad hos morbos à colicis diuersa, ne in vulgarem errorem incidamus. Quare hæc compositiones multa calida recipiũt, vt euphorbium, pyretrum atque multa alia aperientia, & incidentia vlceribus aduersissima.

Duas itaque medicamentorum differentias possumus constituere: altera vtimur ad affectus à materia frigida, vt

colicis doloribus, altera in pulmonum affectibus, aut vlc-
ceribus renum & vesicæ. Medicamenta dolori colico de-
terminata fieri debent, ex superius enumeratis, vt opio, ex
concoquentibus, vt pipere, & croco, ex discutientibus fla-
tus seminibus anis. apij, petro, vt.

*Colico dolori
determinata.*

℞. opij ʒ. ii. castor. euphorb. styrac. myrrhæ, piperis
longi & nigri ana scrup. seminis apij, petro. cumini, cina-
momi ana scrup. ii. cum melle despumato fiat opiata, quã
magna quãtitate paramus, quia diu permixtam esse, & per
sex menses conseruari oportet, antequã illa vtamur, quã-
quam aliter vulgus medicorum faciat, non sine magno æ-
grotatium malo. Quod si huiusmodi compositio non re-
periatur parata, diluimus opium vino maluatico antiquo,
atque in mortario calido diu permiscebimus castor. eu-
phorb. myrrha, croco, vt eorũ acceleretur permixtio, ma-
iorẽmque calidorum quantitatem addimus, quia statim
vri volumus, non in tota massa, sed in ea parte, qua vti tũc
volumus. Parari etiam potest eiusmodi compositio colic-
ca ex pulueribus odoratis calidioribus opio, & syr. aliquo,
vt si quis accipiat galangæ vel arom. ros. vel diambræ, vel
diamosci ʒ. ʒ. opij diss. in vino maluatico, vel aqua vitæ
ʒ. j. croci, castor. ana ʒ. j. cum syru. de stechade fiat opiata,
de qua sumatur ʒ. j. cum vino & aqua hyss. vel ex floribus
citri, vel absynthij quos multũm conducere his affectibus
frigidis frequenter sumus experti: Idem præstat aqua ex
floribus croci. Ego autem nõ probo eos, qui dum opium
temperant, laxantia addũt, vt benedictam. Talia enim me-
dicamẽta opio addita non laxãt, atque ita inutilis est per-
mixtio. Satiùs igitur fuerit, pro laxatibus discutientia fla-
tus addere, & calida, quia opium castigant. His compositi-
onibus vti poterimus in dolore nephritico, vel vterino.
Sin nephriticus dolor ad sit cum arenulis, commodiùs pa-
rabitur ex relaxantibus quibusdam, odoratis, & narcoti-
cis, vt.

Pro dolore nephritico.

℞. Liquyric. ros. myrrhæ, styrac. azari, spice celticæ, sce-
nanthi, seminis paliuri, alicacabi & bismal. ana ʒ. j.
apij, petro. rubiæ maioris ana ʒ. ʒ. opij ʒ. ii. croci ʒ. j. cum
syr. capil. ven. & pauca terebinth. lora in aqua graminis,

& vino albo fiat opiata, sumatur à ʒ. j. ad ʒ. j. post vomitum, vel detergentia medic. dentur. Si verò ad dolores vesicæ cum vlcere, parabuntur ex leuiter detergentibus sine morfu, & sedantibus dolorem stupefaciendo, & asperitatem vlcæ auferendo, vt.

Pro dolore vesicæ cum vlcere.

R. succi liquyri. ʒ. ʒ. myrihæ, styrac. thur. mastich. ana ʒ. j. gummi tragac. & arab. ana ʒ. ii. opij, cortic. mādragor. ana ʒ. i. papaue. alceecang. seminis endiuix plantag. & bismal. ana ʒ. i. j. cum syrup. iuiubarum, fiat opiata: sumatur ʒ. j. longè à pastu superbibendo decoctionis hordei mundati parum.

De Arteriæ.

Arteriæ parantur ex detergentibus, & expectorantibus, incrassantibus modicè & asperitatem lenientibus, vt trachiæ arteriæ asperitas leniatur, quod defluxit nō retineatur, quod fluxum est, incrassando sistatur. Ob id incrassantia magis conueniunt, quàm astringentia, quia astringentia retinent quod iam influxit in pulmones, incrassantia autem non impediūt expectorationem, sed potius iuuant, si tenuis sit materia. Melius autem retinerentur hæc medicamenta in pilulas, vel formulas, quia diu retenta magis sistunt. Possunt autè hæc in opiatas reduci sic.

℥. succi glycir. styrac. gummi tragac. & arab. amyli ana ʒ. iii. boli armeni ʒ. ii. opij ʒ. j. ʒ. cum syr. iuiubarū fiat opiata, sumatur ʒ. j. longè à pastu. Præscribi igitur poterit ad vlcera vesicæ & renum. Deterget enim leuiter, aut saltè excrémentorum asperitatem mulcet, & maximè temperat, si detur cum lacte ouis, vel cremore hordei valdè diluto, vel cum ouo crudo calfacto tantum. Similes opiatas conficiebant antiqui ad affectus hæpatis, renum, vteri, & aliarum partiū, & dysenteriam, quibus iam nos rarò vtimur. Si quis tamen velit vti, vtatur in vehementissimo dolore, viribus tamen non exolutis, nec debilibus. Fiunt autè fortiora remedia, sed non nisi fortioribus corporibus dari debent.

Hepatica opiata.

Hepaticæ fiunt opiatæ additis hæpaticis, vt si ad dolorem hæpatis præscribatur, dabitur cum dialacca, aut cum diacucurma, addita ʒ. j. opij pro ʒ. j. confectionis diacucurmæ, vel dabitur ex puluere aromatici ros. & triasand. vel diarhod. abb. & opio cum syrupo de absynth. In calido quidem affectu ex triasand. & diarhodo, in frigido ex dialacca, vel ex diacucurma.

Pro dolore in fluxu ventris.

Ad fluxum ventris dysentericum paratur ex resiccantibus, constringentibus, & narcoticis castigatis sic.

℞ acaciæ, hypochist. canis cydon. somach. gall. ana ʒ. j. corall. rub. vsti, & loti in aqua ros. ʒ. j. ʒ. opij ʒ. j. cinnamomi crassi & cyperi ana ʒ. ʒ. cum syru. de ros. siccis fiat opiata satis spissa, vt in forma pilularum vel morcellorū inuolutorum in nebulis, vt deuorari possint. Addi potest ʒ. j. ʒ. boli armeni, vel terræ sigillatę. Tales compositiones reperiuntur apud Gal. *Katà topous*. In hienteria non conueniunt, nec admodum in diarrheæ, nisi vehemens dolor adsit, quod non frequenter fit.

Ad vteri dolores.

Ad vterum parata est triphera magna sine opio. Inopre autem fecerunt, qui opium sustulerunt à tali confectione.

Si autem in frigida constitutione vel ad temperandum vii volebant, cur alias potius opiatas magis delicatas, magisque conuenientes non temperabant, aut etiam theriacam, mytridatum, auream alexandrinam, aliásque confectiones, quæ opium recipiunt, præscribunt? Aut si opium addere reformident, cur mandragoram etiam non expulerunt, quæ non minùs aduersa est, quàm opium. Hec autem fecerunt, quia ignorant mandragorâ recipi, aut ignorât quâ ratione sine opio primùm instituta fuerit. Aliquis forsân voluit certa de causâ tripheram parari sine opio, vnde qui sequuti sunt, nulla animaduersione adhibita, sed ex fide practicoꝝ semper sine opio præscripserunt. Ta-

lis igitur compositio utilis erit ad fluxum vteri. Vtemur itaque in doloribus vteri triphera cum opio, aut parabitur ex calidis flatus discutientibus, & narcoticis, si dolor adsit sine vlcere, vt.

℞. castorei, myrrhæ, croci, styrac. (quia menses prouocat, & aperit obstructions sedando dolorem) ana ʒ. ii. radic. ireos, spicæ nardi, folij malabatti, azari ana ʒ. j. opij ʒ. j. β. cum syru. de arthem. fiat opiata, sumatur ʒ. j. superbibendo parūm vini albi diluti aqua ex floribus citri. Ego ex odoratis & calfacientibus parauī hoc modo.

℞. pul. diamosci, & diambix ana ʒ. ii. castorei ʒ. j. opij ʒ. j. β. cū syrup. de arthem. fiat opiata, sumatur ʒ. j. vt suprà.

Si verò præscribatur ad dolores vteri à materia calida, vel à carcinomate depascente, aut vlcere depascēte, aut purulento, non dabuntur talia medicamenta quæ maiorem dolorem parti inferant, quàm auferant. Ex detergentibus itaque sine morbo minuendo quantitatem, dolorem sedabimus, & acrimoniam excrementorum frangentibus, & partis affectæ sensum minuentibus, & vlcus excitantibus, vt.

℞. bdellij (quod euocat & detergit) myrrhæ ana ʒ. j. coruic. thur. sarcocollæ, mastich ana ʒ. j. β. amyli, styrac. ana ʒ. ii. seminis papaueris albi, er diuie plantag. ana ʒ. j. β. cum syr. iuiubino fit opiata. Quod si dolor non sedetur, augeatur quantitas opij ad ʒ. ii. j. Si verò sanguinis fluxus adiunctus sit, ratione fluxionis astringentia augenda sunt, detergentia verò minuenda, quæ in istis affectibus pauca esse debent, quia detergendo partes superiores, partem affectam recremētis onerant, sed supra partem affectam detergentia apponenda sunt, quod in alijs etiā vlceribus obseruandi m est, nisi in ventriculo, & intestinis superioribus fuerit vlcus, ad quas partes citò medicamentum penetrat, sine multis recremētis, neque illorum ratio valet, qui purgato corpore hæc dari oportere dicunt, cum ita non possint purgari, quin semper aliqua ciuda, & alia remaneant.

Boli armenæ Redeamus autem ad medicamentum constringens na, terra sigil- & fluxum retinens, vt.

lata, valent ℞. acacia ʒ. ij. sang. dracon. boli armenæ, terræ sigil-
aduersus ve- late (quæ duo valent aduersus venena, non à proprietate
nena. occulta, sed substantia sua emplastica, & astringente, qua

prohibet venena fieri per corpus) 3. ii. opij 3. j. cortic. thur. mastich. sarcocolle ana 3. β. cū syrup de papauere, & myrtill. fiat opiata, capiat ad quantitatē auellanæ, superbibendo parū aquæ plantag. & bursæ pastoris, & sanguinalis, quæ sanguinis impetum à quacunque parte fluat, sistere potest, maximè si ob tenuitatem fluat, aut facultatis expultricis irritationē, vt in crisi superflua accidere solet.

De eclegmatis siue Lohoth.

Elegmata Græci vocant, quæ interpretari possumus Elingibilia, eò quòd i lambēdo assuuantur. Arabes autem Lohoth appellant. Fiunt autem ad trachin, pulmonūque affectus, vel minùs propriè ad linguæ asperitatem, vel ad alicuius partis inflammationem, vt oris, & columellæ. Lambuntur vt sensim descendendo, diūque retardādo tandem in trachiam arteriam penetrent. Quare hæc medicamenta semper aliquid viscidum recipere debent. Fieri solent ex materia conuenienti affectui. Nam si ad expectationem detergentia materiam recipiunt: in vlcerē & catarrho, detergentia pituitam: in costatum & pulmonū inflammationibus, leuiter detergentia ex vfu sunt. Si ad vlceris exiccationem, exiccātia sine magna deterfione. Si ad spatium sanguinis, leuiter constringētia & glutinantia. In summa detergentia omnia sunt dulcia, amara, nitrosa, & quædam acria. Amara autem prætermittimus, quauquam antiqui myrrha, aliūque amaris vfi sunt: nos verò eorum loco, dulcia, leuiterque amara vsurpabimus, vt enulam campanam, conseruam iris, & marthubij atque etiā acria, vt squillam, erysimum, hyssopum. Præteritū autem dulcia, quæ alimentis annumerantur, vt saccharum, sapa, vinum dulce, mel, ficus, aut earum decoctio, vna passæ, iuiubæ, dactyli, decoctum hordei, eiusque cremor, pissaia: radic. dulc. vt glycir. & detergentes, vt graminis radix recēs: & acres, vt enula campana recēs, iris, squilla, sed & porum his admiscetur maximè cum dulcibus, quia pituitam crassam incidendo, eius concoctionem adiuvat. De-

Materia.

Detergentia.

Dulcia.

Deterg.

*Constringēt.
& refrigerē-
tia.*

viscosa, vt gummi tragac. arab. mucilago seminis mal. Ex constringentibus & refrigerantibus mucilago seminis psyllij, cydoniorum, albumen oui, & cremor pisanæ in sputo sanguinis per se, vel cum aliis permixta sanguinem retinent His additur conseruæ capill ven. Syrupi satis viscosi sunt, & ad expectorationem aliàs excipiendam sufficiunt. Telebinchina interdum ad deterisionem, & calfactionem, & retinenda medicamenta his adicitur.

Ad Catarrhum.

AD Catarrhum tenuem in principio inflammationis, in quo inspissare oportet, & leuiter detergere hæc præscribuntur.

℥. Pul. diatrag. frig. ʒ. iii. sacchari candi, penid. ana ʒ. j. syr. iuiubarum q. s. fiat loth, capiat lambendo. In progressu autem, nimis que tenui materia, additur diaris simpl. & pro syr. iuiubarum violatus ponitur. Si materia magis crassa sit, vt in pleuritide, & peripneumonia à materia frigida ex pul. diaris, & pauco diatrag. frig. syr. capill. de glycir. ad maiorem expectorationem hoc modo.

In Pleuritide.

R. Pul. Diaris simpl. ʒ. ii. diatrag. frigid. ʒ. j. sacchari candi ʒ. ii. syrupi capill. & de glycir. ana ʒ. j. misce. Conuenit & in declinatione inflammationis à materia calida.

Ad incrassandā & sistendam defluxionē fiat hoc modo.

℥. Pulpæ iuiubarum ʒ. ss. amyli ʒ. ii. gummi tragac. & arab. ana ʒ. j. cum syr. de papauere fiat loth, sumatur lambendo. Si magis incrassare & inspissare volumus, terrā sigillatā addimus vel bolum armenam, semen papaueris albi, vel maluarum aut melonum.

Ad mediocrem expectorationem hoc modo.

R. Pulpæ pass ʒ. j. mucilag. sic. extractæ cum decoctione hord ʒ. ss. enulæ campanæ siccæ ʒ. j. pul. diatreos simpl. ʒ. j. cum syr. de glycir. fiat loth. Aut sic.

℞. Amygd. dulc. pinearum infusarum in aqua decoctionis hord. & glycir. ana ℥. j. β. pulpæ pass. ℥. β. seminis mal. & bombac. ana ℥. ii. seminis anis. ℥. j. succi glycir. ℥. ii. cum syr. de prass. vel glycir. fiat lohoth. deterget, expectorant, & materiam crudam concoquit.

Aliud fortius.

R. Squillæ in pasta inuolutæ, & in furno assæ ℥. β. fortiter contundatur, cui adde succi glycir. ℥. ii. conseruæ enulæ campanæ ℥. β. sapæ & oximelutis simpl. ana ℥. ii. auellandarum ℥. β. qu. semin. frigidorum incisorum ana ℥. iii. pinearum & amygd. dulc. ana ℥. j. pistetur simul, & reducantur ad formam lohoth.

Quoniam squilla non semper reperitur, eius loco usurpari poterunt trochisci de squilla, aut mel. squill. icam. Veteres in his eclegmatis imperabant capil. ve. aliæque herbas, quæ difficulter trituantur, ut hyss. mar. hub. sed facilius decoquuntur. Ex his fiebat syr. valde coctus, deinde inspissatus, & ad formam lohoth reductus, ut.

℞. marrh. capil. ve. hyll. calamint ana M. j. pass. fic. dactil. ana nu. xxx. anis. ℥. ii. glycir. ras. ℥. ii. qu. semin. frigid. ana ℥. ii. fiat decoctio. in aqua hord. ad q. j. cui adde pinearum ℥. iii. gummi tragac. & arab. pulueratarum ana ℥. j. pulpæ pass. dactil. & fic. diligentissimè cōtutorum ana ℥. β. misce, & addna pauca quantitate sapæ fiat lohoth.

Ad tussim.

Fit etiam lohoth ex butyro, saccharo & pauca terebinth. quo in catarrho à materia frigida, & pectoris contractione dilatanda utitur. Fund t enim, expectorant, & detergit. Dantur hæc in tussi, quia à materia crassa, aut tenui tussis fit. Quòd si te uis ita illanda, sic eclegma ex inspissandis conueniet: Si crassa extenuanda, & detergenda, quæ ex squilla parantur, & aliis detergentibus erunt ex usu: ut fit, in vocis clarificatione. Si tussis ob pus recentum excitetur, expectorantia leniter detergendo cōuenient. In asthmate eadem erunt præscribenda, spectata humoris materia. Quare tantum, quæ flatus discutiunt, addentur, ut

anifum, fœniculum dulce, quia asthma à pituita spumosa, aut valè crassa fit. Ad sanguinis concreti expectorationem, & sputum eiusdem, aut fluxum inhibendum eclegmatis utimur. Concretus itaque sanguis extergentibus, expectorantibusque educitur, addito syr. acetos. vel oximelite. Sanguis retinetur leuiter astringentibus, emplasticis, & refrigerantibus. Fortiter enim astringentia anhelitum cohibent, leuiter verò astringentia minimè sed emplastica, vel lenta admista frigidis satis impetum sanguinis retinent. Frigida enim sanguinis feruorè extinguunt. Astringentia, quibus utimur, sunt conferva ros. antiqua, caro cydoniorum, conferva consolidæ, quæ lentorem habere, & venas coalescere facit. Emplastica sunt amyllum, gummi tragac. & arab. bolus armena, terra sigillata, vel argilla exiccando sanguinem sistunt, lapis ematites, corallum, sang. draconis suo lentore & astrictione, carabæ suo lentore & siccitate. Sunt etiam ex usu, quæ sanguinem coagulant, ut flos chameleonsis, flor. gallij, quos etiam spargularia vocant. flores salicis, & canrarum, semina portul. plantag. burs. pastor. sanguinal. albumen oui. syr. de ros. siccis, de papauere, myrtinus, de iuiubis, quando astringentibus adiungitur. Nam non solum incrassat aut restringit ad retinendû sanguinis impetum, nisi cum aqua aut succo herbarum enumeratarum detur, quibus additur succus portulacæ recens. Ad eundem affectum reperiuntur trochisci parati ex istis simplicibus, ut de terra sigillata, carabæ, bolus armena, de spodio, cum semine acetoso, quæ hoc modo parabuntur.

Pro spūto & sanguinis reiectione.

R. Conf. symphiti, & rosarum antiquæ ana ℥.ss. gelatina cydoniorum conditorum saccharo ℥.j. trochiscorum de terra sigillata, vel de carabe ℥.ii. cum syr. myrtill. fiat ad modum lothoth. Solemus enim sic loqui, cum apponuntur confervæ, quia videtur habere substantiâ nimis crassam. Additur hæc conferva symphiti quia consolidat, & lentore suo retinet, & leniendo expectorationem iuvat. Ea itaque utemur quoties retinendum, & expectorandû est. Cōserua ros. antiqua modicè cōstringit propter

Quibus educitur sang. concretus.

Astring. conferva.

Emplastica.

Quæ coagulant sang.

saccharum. Trochisci constringunt & incrassant. Carnes cydoniorum hîc non apposuimus, sed earum gelatinam: tenuiorum enim est partium, faciliùsq; penetrat, quemadmodum syr. de cydoniis, vel eorum succus, qui magis conuenit in affectibus thoracis. Caro autem affectibus ventriculi sic parari poterit.

℞. Gelatinæ cydon. vel succi eorundem ℥. j. amyli, tragac. ana ℥. iiij. terræ sigillatę sang. draco. ana ℥. ij. carabæ ℥. j. lapidis æmath. ℥. β. incorporentur simul, fiat lothoth. Quòd si minùs astringat, additur pa. ũ syr. myrtini, vel de ros. siccis. Ad dulcorandum parua quâtitas sufficit, quia medicamenta sunt sine sapore. Eadem fient ex puluere prædicto, & albumine oui simul agitatis, si sensim deglutiantur, vt.

℞. Sang. drac. ℥. ij. amyli, tragac. ana ℥. j. seminis portulacæ, papaueris, vuarum ana ℥. j. terræ sigillatæ, vel boli armeni, ros. rubrarum ana ℥. β. fiat pul. tenuiss. qui albumine oui crudo fortiter agitato, vt sit tenuium partium, excipiat, sumatùrque eclegmatis loco, cui saporis gratia saccharum ros. tabulatum addatur.. Ex succis recentibus sic fiet.

℞. Succorum burf. pastor. sanguin. herbæ plantag. depuratorum propter crassitiem ana ℥. ij. amyli, sang. drac. ana ℥. iiij. corall. rub. gummi tragac. ana ℥. iiij. sacchari ros. tabulat. q. s. incorporentur simul, & reducantur in formam eclegmatis. Infundantur gummi tragac. in succis. Si non satis lentus sit, addatur modicum albuminis oui, aut syrupi loco sacchari.

Ad pulmonum vlcera.

Funt eclegmata detergentia ad vlcera pulmonum, & trachiæ arteriæ, qualia præscripta sunt ad deterfionem pituitæ, aut facienda, quæ consolidant, qualia sunt quæ ad spuum sanguinis præscripta sunt, nisi quòd hîc adiungimus, quæ vlcus magis exiccent, vt gummi tragac. arab. torrefactum, & consolidam maiorem. Addere solemus cõseruam ℥. ros. antiquam, corallum, cineres cancrorum flauiatilium, vel marinorum priùs lotorum in aqua hord. vel furfuris, quàm vrantur, vt aufe-

ratur falsedo, & post vstionem in aqua ros. addere solemus & semen, & cap. papaueris albi, cum tussis nimium vexat infirmum, & viceris consolidationem impedit, vt.

Tempus ex-
hibet lohoth
℥. Conseruæ sy. ophiti & ros. antiqu. ana ℥. j. gummi tragac. & arab. leuiter cōrefactorum, ciner. cancr. fluuialium vel marinorum ante & post vstionem lotorum in aqua ros. ana ℥. ij. coralli rub. boli arm. terræ sigillatæ ana ℥. j. teminis papauer. albi & plantag. ana ℥. j. β. cum syr. de ros. siccis, fiat lohoth Fit etiā ex syr. ros. laxatiuo qui inspissatus in eclegmatis formam citra calfactionem deterget, vt.

℥. Syr. ros. laxatiui ℥. ij. succi glycir ℥. j. farinæ hord. ℥. β. gummi tragac. vel arab. ℥. j. fiat lohoth, sumatur manè tantum, serò autem vtatur constringentibus. Manè autem vtendum est, quia dormiendo pus retinetur, vigilando verò pituitam defluentem intercipimus: expuimus enim & pus incrassatum expellimus. Tempus itaque maturinum ad purgationem accommodatius est, quàm aliud. His autem eclegmatis pulmonem vulpis addere debemus potius, quàm aliis. Nihil enim aliud præstat quàm exccationem: quod vt melius præster, & facilius, in puluerem reductus cum trachia arteria vri debet in furno, alioqui fecundum nimis est remedium, & minùs gratum.

De Tabellis.

DE Tabellis autem supernacrum foret quidquam addere, nisi quòd eadem ratione fiunt, qui & opiatæ, id est, ex cōseruis pauca quantitate, puluere, & saccharo. Coquitur saccharū in aqua parti vel affectui, vel causæ accommodata, cui conserua admiscetur, & puluis parti accommodatus seu determinatus supra marmor permixtus extenditur placente modo. Vel vt saccharum ros tab. in orbiculos parantur, quibus vtimur. Sed quia conseruæ eæ humidiores reddunt, sine conseruis paramus, vt ad ventriculi corroborationem, cōfortationem, & exccationem.

℥. Pulueris arom. ros. ℥. ij. diarrh. abb. ℥. j. sacchari diss. in aqua mentæ, fiat elect. reducatur in tabellas ponderis ℥. ij.

Símili modo fiunt cum conferuis ad hepatis , splenis ,
capius, aliarúmque partium affectus.

Ad hepatis refrigerationem.

R. Conferuæ florum cichor. & nenuph. ana ʒ. j. pul-
ueris triasant. diatrágacan. frigidi ana ʒ. ij. sac-
chari d. ss. in aqua endiuæ q. s. fiat electu. reducatur in
tabellas.

De conditis.

Condita non multum differunt ab opiatís: Con-
ueniunt siquidem materia, fiuntque ex conferuis,
pulueribus, & saccharo. In hoc autem differunt, quòd
plus conferuæ recipient, pulueris minus, sacchari pul-
uerisati plurimum. Hæc magis grata esse debent, quàm
opiatæ. Nihil itaque amari, fœtidi, aut ingrati, & pa-
rum pulueris recipient. Pulueres enim propter nimium
odorem ingrati sunt ægrotantibus. Ad minuendam au-
tem molliem conferuarum exiccamus pul. sacchari al-
bissimi, vt.

Conditum refrigerans & constringens.

R. Conferuæ ros. ʒ. j. pul. diamarg. frig. ʒ. j. corall.
rub. subtiliss. puluerisati ʒ. ss. sacchari q. s. fiat
conditum.

Ad sitim Et pulmonum inflammationes.

R Conferuæ viol. ʒ. ss. conferuæ bugloss. ʒ. ii. pul. dia-
trag. frig. ʒ. i. diamarg. frig. ʒ. ss. sacchari candi. &
albiss. ana partes æquales, fiat conditum, quod refrigerat,
confortat, & humectat. Fiunt etiam ad confortandum, al-
terandum, constringendum, nunquam ad laxandum.
Fiunt & constringentia & siccantia modicè, quibus à pa-
stu utimur ad oris constrictionem, & bonum anhel-
tum, vt.

℥. Myroball. emblic. ablutarum in aqua ros nu. x.
cortic. citri, conferuæ ros, antiqu. carniū cydon. ana

℥. β. pul. corall. rub. & margariti tenuiff. pulueratarum ana ℥. ij. diarrh. abb. & diacidonitæ sine speciebus ana ℥. β. facchari ros. tabulati q. s. fiat conditum, de quo cap. post pastum. Ad spiritus fœtorem additur aromatic. rosatum & parum mosci, & diamosci vel ambræ. Conserua ros. antiqua debet addi, quia magis exiccat, recens magis laxat & humectat.

De Pasta Regali.

EX iisdem fiunt pastæ regales, ex quibus condita. Additur autem syrupus pauca quantitate, ut pasta sicior efficiatur opiata, humidior verò electuario. Fitque sic ad expectorationem in morbis pectoris.

℥. Conseruæ capil. ve. conseruæ buglossi. ana ℥. β. pul. diatrag. frigid. diatris simpl. ana ℥. ij. penid sacchari candi. ana ℥. ij. syr. de glycyrr. parum, fiat pasta regalis, sumatur ut lothoth lambendo cum baculo lyquir. Conuenit expectationi in morbis pectoris. Vniuersalis & communis hæc pasta est, qua in materia tenui & crassa uti possumus. In tenui autem materia loco syr. de lyquir. syr. de iuiubis apponemus, conseruam viol. vel syr. viol. in febribus autem calidis, & aridis ardentissimis, quæ ex pulpa passularum sic.

℥. pulpæ pass. ℥. j. conseruæ enulæ campanæ diligenter contusæ ℥. ij. pul. diatris simpl. ℥. iij. cum syr. de lyquir. fiat pasta, quæ admodum expectorat. Itaque utimur, quando materia multum crassa est. Incidit & attenuat.

De Masticatoriis

Masticatoria, oris sunt remedia ad affectus capitis, dentium, trachinæ arteriæ, pituitam expugnamdam, quæ simplicia aut composita sunt. Simplicia sunt mastix, pyretrum, staphisagria, senna, & quæcunque purgant saluam mouendo. Composita sunt ex his parata, & in puluerem reducta. In sacculis reponuntur, qui masticanur, aut pelueres, excipiuntur cera alba, quæ masticanda est manè ieiuno ventriculo, deinde ex-

puendacera. Eligenda autem, quæ non sunt saporis ingrati, quòd diu retineri in ore debeant.

Ad sedandos dentium dolores.

AD sedandos dolores dentium à materia in dentes defluxa fiunt ex radic. pyretri, cubebis, pipere, vel aliis medicamentis calidis. Ad spurum sanguinis orti ex corrosione gingivarum, aut trachix arteriæ, masticabitur portulaca. Ad linguæ inflammationem eadem masticanda est, vel lactuca, aut aliud repellens.

De Pandalis.

AD pulmonum & pectoris affectus vrimur medicamentis pendaleis appellatis, quorum forma ab Arabibus aut neotericis adinuēta, Gravior autem est eclegmate, neque ab electuariis differunt materia aut quantitatis proportionem, verum forma duntaxat. Electuarium enim in forma tabellæ, vel placente extenditur: Pandaleon verò integrum remanet, in pixide lignea coquitur, saccharum sufficienter infunditur, & concrefcere finitur, deinde cum æger eo vult uti, frangit cochleari aut cultro frustum aliquod, quod in ore retineat, ut tabellam, vel eclegma, & sensim transglutiat. Fiunt autem ex pulvere & saccharo in aqua dissoluto, & rursus cocto ad perfectionem, ut concrefcere valeat. Sunt qui conseruas commiscunt: nimis autem durum redditur Pandaleon, aut alterutrum faciendum, vel minuenda est quantitas conseruarum, aut plus saccharum coquendum. Posset etiam cum materia est viscosa, aut pro paupere parari ex melle cocto, & fortiter agitato, donec saccharo canditius reddatur, ut apud nos turriones conficiuntur, qui à toriando dicti videntur. Solent confici ex auellanis, vel amygd. torrefactis, melle cocto exceptis. Possunt & hoc modo fieri.

℞ Pinearum contus. & auellan. contus. ana ʒ β. mell. cocti donec cōcrefcant, quib. reducantur ad formam pandaleon vel turrionum.

℞ Pul. diatriis simp. ʒ. ij. piper. gran. v. mell. despumati

& cocti q. s. fiat pasta solida, vel pandaleon, quo vtimur in materia crassa, vel lenta è thorace educenda. Piper enim additum aut zinziber pituitam calefacit, incidit, & attenuat, quò faciliù. educatur, nec saporem medicinali deuattat. Zinzib. autem conuenit, quàm piper, quia minus exiccat.

Ad incrassationem hæc forma minus conuenit, quia mel nimium detergendo fluxiones excitat. Itaque in naturis & affectibus calidis, in quib' materia tenuis est, aut cum febris adest pasta duras seu pandalea ex saccharo conficimus, hoc modo.

℞ Pul. diatrag. frig. 3. ij. sacchari candi & albi, & penidiarum ana 3. j. diss. in aqua viol. & fiat pandaleon, capiat lambendo. Ad maiorem expectorationem ex pulueris diatris simpl. 3. β diatragacanti frig. 3. j. sacchari solidi in aqua ross. soluti q. s. fiat pandaleon. Multò autem magis deterget, si pul. diatris Salomonis apponatur, vt.

℞ Diatris Salom. 3. j. diatragacan. frig. 3. β. sacchari diss. q. s. fiat pandal.

*Ad incrassationem cum
conseruis.*

R. Conseruarum viol 3. iij pul. diatrag frig 3. ii. sacchari diss. & perfectè cocti q. s. & vbi fuerit perfectè coctum, cōserua viol. primùm posatur, & exiccetur paulatim, donec fiat puluis, qui tutiora non eget. Reponantur omnia in pixide, & fiat pandaleon.

Ad expectorationem etiam valet conserua capil. veng. deinde enulæ campanæ, vel iridis, si reperiat. Nec erit reiicienda conserua anthos, quia calfaciendo, & extenuendo cum dulcibus mixta expectorat, vt.

℞ Conseruæ enulæ campanæ diligenter pistatæ 3. ij conseruæ capil. ve. 3. j. pul. diatreos simpl. 3. ij. sacchari dissoluti in aqua hyssopi, vel scabiosæ, melissæ, vel betonicæ q. s. fiat pandaleon.

De Morcellis.

AD eosdem affectus & ad atrophiam paramus solita medicamenta ex amygd. pineis, medulla quatuor seminum frigid. maiorum, semine bombacis, vel papaveris ad somnum. Semina frigida maiora debent addi, quia alia facile vertuntur in bilem cum saccharo fiunt mocchi, vel placentæ, vel tantæ, coquantur in furno. His adiungi debent flatus discutientia (quia semina frigida maiora ratione frigiditatis, & humiditatis patiunt flatus) sed parua quantitate addi debent, ut anisum, cinamomum ad gratiam: fœniculum dulce ad flatus & exiccationem. Cinamomum probo, nisi in fluxionibus incipientibus. Tunc enim magis astringens, quale est crassum, quàm illud tenue plus probarem. In hæticis & consumptis ex carne testudinum, paramus & aliis supradictis, non cancerorum: nam nimis facile dissoluitur.

Ad deterfionem fiunt sic.

R. Amigd. dulc. maceratarum in aqua hord. (ad deterfionem ne facile vertatur in bilem) vel viol. vel bugloss recentium ℥b. β. pinearum eodem modo præparatarum q̄. j. anis. pulueris. vel integri (ne calfaciat, & penetret in venas) ℥. ij. contundantur & addito pauco amylo, & sacchari q. s. fiat pasta, ex qua conficiantur mors. vel placentæ, coquantur in furno postquam panis extractus. Sin flatus sint in ventre & intestinis, anisum non debet conteri, si verò in venis, debet. Amylum & nutrit, & vim emplasticam habet.

*Ad phibisim & corporis emaciationem,
vel atrophiam valet sequens
compositio.*

R. Pinearum & amygd. dulc. maceratarum in iusculo ana ℥b. β. carniū testudin. perfecte coctarum, vel ranarum propter nutritionem, vel cancerorum fluuiatiliū ℥. ii. j. medullæ quatuor seminum frigid. maiorum, amygd. ana ℥. β. anis. ℥. ij. cinamomi ℥. j. saccha-

si q. s. amyli parum, fiat pasta cum pauco iure testudinum & vino, fiant morcelli, coquantur in furno. Ego verò carnis miltionem improbo, quoniam nimium in furno exiccatur, nisi in fusta scindatur, & cum iure paratur. Ranarum coræ idem præstant: humiditatem enim quandam habent, quæ faciliè non dissipatur. Vinum album addi volumus, ut magis nutriat, & facilius, & citius faciat penetrare reliqua alimenta. Anisum autè, quia humida & dulcia flatus gignunt, ad quorum dilutionem conuenit. Addimus tamen, quia gratius & dulcius semine carui, cumini, ap j, & fœniculi. Non recusarem fœniculum italicum illud dulce.

Pignolatum.

Fit huic similis forma, quæ pignolatum dicitur, ex pinearum nucleis in saccharo bene cocto & dealbato impositis, & in morcellos redactis. Nos autem aliquando alia admiscemus & imperamus, ut in formam pignolati reducantur, atque hæc forma fatigatis nobilibus medicamentis & fastidientibus alias medicamentorum efficationum formas, imperatur.

De Manu Christi.

Compositio quædam Arabibus Manus Christi dicta est, ob iucunditatem: atque ea duplex, simplex, & quæ cum perlis dicta. Simplex nihil aliud est, quam saccharum rosæ in formam morcellorum, ab eo quæ solūmodo differt, quòd saccharum dicitur tabularum, quia in laminas, vel tabulas supra marinor extenditur. Manus Christi cum perlis fit, addito puluere pèrlarum, siue margaritarum tenuissimè tritarum. His utimur in cordis affectibus. Alia verò medicamenta admisceri debent, aut possunt, modò perlis sint similia, nullo sapore, aut odore prædita, ne gratiam medicamenti perdant, ut si quis, dum fluxu ventris torquetur, manum Christi in ore detinere velit, parare poterit cum puluere coralli, qui inodorus est, ut in cordis affectibus cum ras. eboris, vel puluere ossis de corde cerui, ut exempli gratia.

℥. sacchari dissoluti in aqua ros. ℥. iij. margarit. tenuiss. tritarum ℥. ij. coquatur perfectè saccharum & fiat manus Christi. Eadem ratione cum rasura eboris, vel cornu cerui, vel puluere fragmentorum lapidum preciosorum.

De dentificiis.

Variis modis parantur dentificia, nempe forma opiata, aut solida sicca & firma. Nulla autem commodior est sicca, quæ fit ex puluere inæquali, aspero, & sicco, vel ex cineribus detergentium, & resiccantium vt ex corallo, cornu cerui, conchis marinis, pane hordeaceo, gallis, & nucibus cupressi in furno vstis, vt.

℥. cornu cerui, dentium equi ana ℥. ij. concharum marinarum aut pectinum, salis communis, nucis cupressi ana ℥. j. vrantur simul in clibano, & fiat pulu. crassus, quo fricentur dentes. Putamina ouorum vel sepia ossa non vsta (vsta enim scetent) in puluerem reducta, comoda sunt ad dentificia, quibus adiuncta sunt quædam odorata sapore non ingrata, vt cinamomum crassum, garyophyll. Sin dentes corrosi sint & scetidi, maiorem salis quantitatem addemus. Ex hoc puluere fiunt opiata cum melle squillitico, vel syrup. de ros. siccis, de quibus diximus cap. de opiatis. Ex hoc puluere fiunt dura & solida dentificia ad formam pyramidis, si excipiantur mucilage gummi tragac. vel arab. parata ex aqua rosarum: longitudinis erunt digitalis, extremo, quod in acutum desinit, quadrato, vel rotundo, quibus in umbra siccatis vtremur manè & post cibum. Fiunt etiam ex radicibus mollioribus gingiuas non lædentibus, vt altheæ & aliarum coctis in sale, alumine & aceto, vel aqua, quæ sale & alumen recipit, quibus in clibano siccatis & induratis fricentur dentes. Veteres ex lentisco dentificia parabant, vt & apud nos fit. Possunt etiam ex myrrha aut alio ligno astringente fieri. Sunt qui ex fœniculi festucis ob odorem conficiunt. Cur autem id faciant, non video, cum nihil astrictiōis habeāt, præterquam ob odorem. Si vero ex sale & alumine pararentur, vel ex radic. mal. vel bismal. meliores essent, vt.

℥ myrrhæ, mastich. thur. ana. ʒ. β cornu cerui vsti
& loti, coralli rub. rossi. santalini n. oscatelhei, garyoph.
ana scrup. ij. ossis sepiæ, alumis rochæ combusti ana ʒ. j.
lapidis pumicis ʒ. j. β. salis communis combusti ʒ. j. fiat
pul. viatur cum radice maluæ præparata, vt dictum est.

De pessariis.

Pessarium & nasalia formæ sunt remediorum, quæ
ad vterum referuntur. Est autem pessus (vt ex Pau-
lo colligere licet) lana pexa, vel quodcunque aliud te-
res, digiti humani formam referens, quo medicamenta
sustinentur, eisque vtimur ad menses mouendos, suppri-
mendos, vteri suffocationem, pronocationem excremē-
torum vteri. Nasalia ead. m. esse puto, quanquam non-
nulli velint esse bombacem, aut lanam pexam, qua pul-
uis excipitur, vt vtero adhibeatur.

Pessaria verò quoniam dura fiunt, ad formam sup-
positorij, quæ filo obligata noctu subiciuntur, vt faci-
le, cum visum fuerit, possint extrahi. Fiunt autem ex sim-
plicibus vel compositis proficis pro causarum & affe-
ctuum diuersitate.

Ad Menses mouendos.

Ad menses mouendos fiunt ex calidis attrahentibus,
acribus, facultatem expultricem mouentibus, vel
ex radicibus aristolochiæ, ciclaminis, brioniæ, foliis a-
brotani, arthemisi. saluiæ, puluiæ, puleg. mercur. cala-
minth. semine nigellæ, & vriticæ, leucoi. Item ex lachry-
mis, myrrha, sagapæto, & opoponace. Ex compositis, vt
hyera piera Gal hyera colocynthi. benedicta, triphera
magna sine opio & mandragora parata. Fieri autem pos-
sunt duobus modis ex puluere, scilicet prædictorum me-
dicamentorum excepto aliquo succo, & conformato in
formam glandis, vt.

℥ myrrhæ, seminis nigellæ Romanæ & vulgar.
ana ʒ. iiii. saluiæ ʒ. ij. castor. ʒ. β. cum succo mercur. vel
pauca terebinth. vel melle fiat pessarium. Aut paluis po-
natur in sacculo confecto ex panno raro, addito pauco
bombace,

bombace, fiat ad crassitiem digiti maioris. Commodissimè autem his utemur ex puluere benedictæ, quæ attrahentia plurima, aperientia & acria recipit, vnde ducit menses. Vtile enim est & necessarium medicamenta attrahentia apponi, cum sanguis in partem iam non influit, aut vt diuertatur, cum ad pulmones, cerebrum, & mammas nimium influit. His etenim maximè utimur, cum vterum expurgare volumus excrementis in vteri cavitare collectis, addimusque agaricum, & alia pituitosa, quia talis humor maximè redundat in parte, aut cholagoga si biliosa, flaua, & serosa excrementa sint hoc modo.

℥. agarici trop. ʒ. ij. pulu. benedictæ ʒ. ii j. cum succo mercur. fiat pessarium, adde parum terebinth. vt melius vniantur medicamenta. Non enim debet agaricus in tenuissimas partes teri, sed in crassas duntaxat. Potentiùs enim trahit neque retinet, aut lædit vterum.

Ad vteri precipitationem.

Flunt ex discutientibus flatus, trahentibus valde, ex odoratis iucundis, hoc modo.

℥. beniouini, styrac. garyoph. ana ʒ. j. galliæ moscatæ ʒ. ʒ. ʒ. ʒ. mosci gran. vj. fiat pulu. exceptus bombace, imponatur in vterum. Hæc autem simplicia reduci debent in pulueres, quia sunt selectissima, chara, & vtilissima ad hunc affectum, maximè autem si ciuitatem, aut mortuum recipiant.

Ad Menses retinendos.

Flunt & ex constringentibus, ac consolidantibus ad menses retinendos, vt.

℥. stercoris porci ʒ. j. sang. drac. ʒ. j. boli armeni ʒ. ij. cum succo burf. pastor. aut plantag. fiat pessar.

Idem pessarium ablato stercore vtile erit in vlceribus vuluæ, addita cerusa, vel tuthia.

Trochiscorum forma tantum fit ad medicamentorum conseruationem: Nam trochisci non vitur integri, exceptis, quos in ore retinemus. Trochisci enim de squilla in theriaca positi formam perdunt, dum in puluere reducuntur. Item trochisci de viperis, diarrh. trochisci de rhab. & alij, quibus in opiatis vitur. Tali autem forma fiunt, vt iam dictum est, vt pulueres in formam talem reducti diutius conseruentur, qui alioqui perirent, aut exhalarent: quod ex Dioscor. colligitur, qui imperat nardi celticæ radic. & cauliculos folijs abiectis tritos, secerni, vino excipi, & in pastillos redigi, aque ita in vase fictili diligenter operto asseruari. Id autem conseruationis gratia fieri docet, cap de cinamomo. Tritum, inquit, vino excipiat, vmbraque siccatum, quo diutius duret, reconditur. Vtinam idem fieret de reliquis pulueribus cordialibus odoratis. Diutius enim conseruaretur eorum facultas. Trochisci enim sic obdurati ob duritiem & densitatem diutius resistunt aëris iniuriis: Pulueres verò minimè, quia tenues cum sint, statim aër subit, atque ita alterantur. Cæterum conficiendorum trochiscorum ratio hæc est. Reducantur in puluerem ea, quibus volumus parare trochiscos, si in puluerem reduci possunt. Quamquam & nonnulli trochisci formentur ex quibusdam, quæ puluerisari non possunt, ne eorum facultas deperdatur, vt de viperis, de squilla, & similibus, vt ex recrementis testudinis, sed fieri debent decoctiones, deinde vino, aut alio humore excipiuntur, vt odorati sint, aqua ros. excipiantur, vt trochisci de gallia moscata, de gallia magna, & vino ad ventriculi, & hepatis apertionem vt diarrhod. Alij succo endiuix vt trochisci de absyuthio: alij succo eupatorii, vt de eupatorio appellati. Trochiscorum alij sunt laxantes, trochisci alandal, de agarico: alij astringentes vt de terra sigillata, de spodio, de carabe: alij aperientes hepatis obstructiones vt trochisci de eupatorio, de rhab. Alij splenetici vt de cappar: alij sedantes dolorem vlcenum vesicæ vt alchechangi. Quamquam autem Medicus ipse non pareret medicamenta, sed paratis vitatur duntaxat, breui ta-

men indicabimus conficiendi rationem. Sumat itaque
 medicamenta arida, in puluerem reducat, ac reponat
 vsui futuro. Trochisci ventri apti fiunt, ex quibus opia-
 tam parandam docuimus prætermiſſis conseruis. Eodem
 modo fiunt hepatici, & splenitici, & illi qui vrimas mo-
 uent, menses, sedantes dolorem, & vlcera, sanguiné-
 que & alui fluxum restringentes. Tantummodo eligan-
 tur medicamenta parti affectæ determinata. Fiunt effica-
 ciora remedia magis communia, quàm propria, & vera,
 vt multis remediis adaptari possint, quemadmodum
 theriaca antidotus est communis omnium animantium
 morſibus, sic de reliquis. Fiunt etiam trochisci ad affectus
 externos, vt ocularia medicaméta olim in trochiscorum
 modum fiebant, vt ex Diosc. cap. de nardi spica pater,
 & ex Gal. in methodo medendi Collirium album rasis,
 trochisci formam adhuc retinet. Præterea faciliùs
 asportatur forma sicca, & dura quàm liquida
 & molli. Possumus etiam, cum volu-
 mus, in pul. reducere, deinde
 in opiatas, vt diar-
 rhodum.

Finis libr. prioris.

Ccc ij

WILHELMI

RONDELETTII DO-
CTORIS MEDICI ET ME-

DICINÆ IN SCHOLA MONSPELIENSIS

*professoris regij & Cancellarij, De com-
positione medicamentorum ex-*

ternorum Liber

posterior.

Prefatio.

Vperiore libro de internis, id est, de iis quæ in corpus ingeruntur, abundè a nobis disputatum est. Superest vt de remediis externis, id est, quæ exterius admoventur, agamus, quæ sunt inunctiones ex oleis simplicibus, vel permixtis, & cæteris, quæ suo ordine explicabuntur: vt linimenta, vnguenta,

cerata, emplastra, cataplasmata, pulres, Sinapismi, Colyria, sacculi, epithemata, fomèta, incessus, balnea, lotiones, suffitus. Cæterùm ab inunctionibus ex oleis tanquam medicamentis minùs compositis auspicabimur. Sunt enim olea veluti basis & fundamentum ceu elementum ceratorum & vnguentorum. Fiunt interdum inunctiones ex vino & oleo, vt.

$\mathcal{L}$ .ol.absynth. $\mathfrak{z}$. ij. vini maluatici $\mathfrak{z}$. j. fiat inunctio pro ventriculo. Interdum pluribus admixtis. Varius autè est oleorum ordo, vt.

Oleum

Vardinum			
Nucum			
Ricinum		Exsiccat	
Lucernarum			
Oliuarum recens			
Amygd. dulcium		Humectat	
Sesaminum			
Amygdalarum			
Oliuarum		Relaxat	
Sesaminum			
De absinthio			
De menta		Astringit	Et calefacit
Lentiscinum			
Mastichinum			
Chamæmelinum		Rarefacit	
Anethinum			
Amygdalarum amarar.			
Nucum			
Oliuarum antiquiss.		Digerit	
Rutaceum			
De spica vulgari			
De myrrha			
De iunipero		Detergit	
De tartaro			
De frumento			

[Ccc ii]

Oleum

Nymphaeæ
Myrtillorum
Omphacinum

Exsiccat

Et refrigerat

De semine

Cucurbit
Melonum
Violarum
Cucumeris

Humectat

PArtibus etiam adscribuntur olea, ut capiti ferè omnia, præter quam de hyosciamo, quod nullo pacto convenire potest. Thoraci ea tantùm quæ laxant & pectus dilatant, nisi sanguine è pectore fluente, in quibus utimur astringentibus, sed non debent poni supra totum pectus. Relaxant, & pectus dilatant oleum amygdal. Sesaminum, de lilio, irinum, cherinum.

Diuerſis par-
tibus olea po-
tiſſimum con-
ueniunt.

Ventriculo	Moderatè calfa- cientia, vt ſunt.	De menta De maſtiche De abſynthio Nardinum.
	Moderatè refri- geratia cū aſtri- ctione, vt ſunt	Cycionium Myrtillorum Lentiſcinum Ex ſemine v- uarum
Hepati	Quæ ventriculo con- ueniunt: nam & con- ſtringi vult leniter.	
Obſtructo		Nardinum.
		Amygdalarum amararum.
Lieni.	Quæ attenuant, vt	De capparibus De fraxino De ſpica Irinum De Behem.
Vtero.	Relaxatia & cal- facientia, vt	Liliorum Irinum Cherinum Anethinum.
	Odorata, vt	De croco De myrrha Foliatum Nardinum, de ſpica & olea frigida, de ga- gate, petroleum, & de caſtoreo.

Constringentia, quando constringendum,
vt in defluxionibus.

Articulis
omnia.

Olea con-
ueniūt po-
tissimū.

Fortiter resiccantia & di-
gerentia cūm resiccādum
& digerendum vt in de-
clinatione morbi articula-
ris.

De sulphure
De vitriolo.
de spica nar-
di.
Rutaceum.
Nucū omniū
communium
De nuce in-
dica.
Nucis mosca-
tæ & macis.

Nervis fortiter resiccantia, aut fortiter
constringentia, cūm relaxatio time-
tur, vel paralyss. ob id conuenit maxi-
mè oleum.

Mastichinū

Lentiscinū.

Olea, quæ flatus discutiunt in conuulsione sunt opti-
ma. Quanquam oculis, olea non conueniūt ob par-
tium tenuitatem & acrimoniam, antiqui tamē succo bal-
sami (quod nonnulli oleum balsami vocant) vsi sunt in
principio ad digerendum in suffusionibus, cūm sit succus
tenuis, olei speciem referens: in cuius locum oleum de spi-
ca substituere possumus in suffusione oculorum cum pau-
ca cera, vt quod tenuitatem partium nō minorem habeat,
vt oleum de myrrha in quibusdam affectibus. Alia olea a-
liis magis conueniunt, alia minūs. Vlcerebus olea non cō-
ueniunt, quia sordida ea efficiunt, & humectant, cūm exic-
cari desiderēt: interdum tamen ad mineralium asperita-
tem castigandam admiscetur constringentia, exiccantiā-
que: vt oleum rosac. myrrhinum, lentiscinum. Iisdem af-
fectibus conueniunt quoque olea, quæ per calcinationem
sunt, vt oleum de vitellis ouorum in cancro cōuenit, quia
coctione multa humiditatem deperdit, & ideo vim siccā-
di acquirit.

Vlcerebus o-
lea non conue-
niunt.

Astring.
exiccant.

De vitellis.

Affectibus, quæ in cûte sunt, conueniunt olea quæ pot- *Ad cutis vi-*
 tentissimè siccant, detergunt, & digerunt, vt oleum de fru- *tia.*
 mento, iunipero, oleum nucum rancidarum, gaiaci. hacte-
 nus de inunctionibus.

De Linimentis.

Linimenta appellantur ea remedia, quæ extrinsecus ad-
 hibita, vel asperam partem lenire, vel dolorem miti-
 gare, vel calfacere, rarefacere, & refrigerare, & exiccare, &
 humectare, vel discutere, & detergere, vel emollire, & ma-
 turare nata sunt. Si poneretur cera, cerata essent. Fiunt au- *Materia.*
 tem ex oleo aliquo antiquo, & axungia, butyro, & seño li-
 quefactis, vel aliis, quæ olei consistentiam habent, vel sty-
 race liquida, succo balsami, myrrha liquida. Aliquândo ad-
 ditur terebinthina, vel mucilago, vel medulla, quæ axun-
 giæ similis est temperatura, & consistentia. Facultatem ac-
 ciipiunt ab oleo & aliis à quibus parantur. Fiunt autem ad
 omnes partes. Nam nulla est pars, in qua non liceat lini-
 mento vti: differentiam verò vel à materia, vel ab effectu
 accipiunt.

Linimentum ab olei irrigatione differt. Nam linimē-
 tum diutius adhæret, neque tam facile effluit, vnde & ad
 calfaciendum, & ad maturandum, & ad sedandum dolorē
 magis conueniunt linimenta, quàm olea per se. Habent
 enim butyrum vel axungiam, quæ cùm sunt refrigerata,
 spissitudinem, & aliquam cōsistentiam seruant, minùs ta-
 men spissa sunt, quàm vnguenta, vel cerata, de quibus
 postea.

Ad thoracis affectus.

AD thoracis affectus veluti ad catarrhi cōcoctionem,
 vel sedationem doloris à materia calida, parantur
 hoc modo.

℥. olei amygd. dulc. & olei viol. ana ℥. ii. butyr. loti in
 aqua hordei mundati ℥. j. misceantur, illinatur pectus.

Si materia calida vel frigida iam impacta fuerit, sequēs
 erit ex usu.

℥. olei amygd. dulc. ℥. iii. butyr. recentis ℥. ii. axung.
 gallinæ, vel anatis ℥. j. fiat linimentum.

Si verò materia frigidior crassiorque & continuatior

sit ob lentorem, vt ea concoquatur, tale fiat.

℞. olei amygdal. amar. olei liliorum, vel irini, vel cherini ℥.ii. butyri rancidi loti ℥.j. axungie gallinæ & anatis ℥.℞. mucilag. seminis lini, & fœnug. extractæ cum aqua hordei & paucò vino albo ℥.℞. misce, & croco addito leniantur & latera, & pectus. His linimentis nihil prohibet addere quæ sua natura aliquam mediam consistentiâ habent, vt mucilaginem seminis, vel rad. althææ, vel styracem liquidam, vel terebinthinam, vel cæsypum, quia digerit.

Ad tumores & dolores aliarum partium præsertim à materia frigida, in quibus relaxanda quæ constricta sunt, vel à quibus aliquid educendum ad partiû separationem, talibus vtimur, nisi in quibus periculosa est nimia remolilitio, vel relaxatio, vt in hepate. Verùm ad articulorû constrictionem, ad dolores spinæ, & totius corporis, tales inunctiones sunt faciendæ, quæ verè acopæ sunt, & lassitudines soluant.

Si aliquid educendum est veluti calculus è renibus deturbandus, aut infans ex utero reducendus, aut faciliùs vomitio prouocanda, ora earum partium linimento relaxamus.

Ad splenis & hepatis duritiem.

Ad duritiem splenis & hæpatis addimus mastichen, vel ladanum, quæ molliunt & constringunt. Additur & spica, vel oleum lentiscinum, aut alterius leuiter astringentis, & calfacientis.

Ad vterû.

Eadem supra vterum apponimus addito paucò styraçe, vel beniou, de spica, foliatum idem efficit. Cùm autem multa similia adduntur, vnguenti, aut cerati naturam recipiunt.

Ad dolores.

Dolores cuiuscunque partis, qui à tensione sunt relaxando sedantur. Ad partes inflâmatas linimentis vtimur, vt discutiamus, maturemus, digeramus, & sedemus dolorem, vt in doloribus inflâmationum auris, vel ani, vel alterius meatus. Linimēta parantur, quia magis parti adherent, quàm olea, minùsque obstruunt, aut grauant partem dolentem, quàm vnguenta, cerata, & emplastra. Idem faciendum censeo, in vulneribus nimium resiccatis.

Ad inflammationē auris & ani.

Ad dolorem ergo inflammationis auris, vel ani, tale fiet linimētum, quod dolorem sedet laxando, neque calfaciat plusquam par est, vt.

℞. olei viol. $\mathfrak{z}$. iij. mucil. rad. alth. & seminis psillij extractę cum lacte, aut iure pulli, vel aqua hord. mūdati ana $\mathfrak{z}$. j. butyr. vel axung. porci, vel medullę porci recentis, vel vituli $\mathfrak{z}$. β . misc. fiat linimentum. Illinatur pars inflammata & ani & aurium. His medullam addimus, quia temperata non differt ab axungia.

Ad constringendum minùs cōuenit linimentum, quia nulla est axungia quę constringat insigniter: Sæuum tamen hircinum, & bubulum, & taurinum ex Dioscoride constringit, sed non per se, quia fit potius siccando, quemadmodum frigida. Præterea astrictio fit potius rebus terreis, quàm aliis. Itaque emplastra, vnguēta, aut cerata meliora erunt linimentis pro hoc scopo.

Ad calfaciendum verò, humectandum, & siccandum linimenta fieri possunt. Humectant quę ex oleis frigidis, & humidis fiunt, vt quę ex oleo violato, & cucurbitę parantur, vel ex butyro recenti, addito pauco lacte recēter mulso, vel lacte quatuor seminum frigidorum maiorum, vel succo cucurbitę, vel melonum, vt.

℞. olei violar. $\mathfrak{z}$. iij. olei de semine cucurbitę $\mathfrak{z}$. j. lactis recētis muliebris, vel butyr. recentis ana $\mathfrak{z}$. j. β . misc, illinatur leniter pars humectāda tribus horis post pastū, præcedente fotu tepidè.

Exiccabimus si fiat ex oleis exiccantibus, vt.

R. Olei irini & costini ana $\mathfrak{z}$. ii. pingued. gallinę anti- quę salitę, butyri saliti rancidi ana $\mathfrak{z}$. j. veteris vini, & generosi parūm, vel aquę vitę, fiat linimentum.

Pinguis antiqua calidiora & sicciora sunt, quia eorū humiditas absumpta est. Huius medicamenti operatio ad resiccandum tarda est. Itaque si ad formam vnguenti referatur, efficacius erit, & quia diutius hærebit, & quia succos quosdam, & metallica, vel alia terrestrium parriū recipiet, quę potentissimè exiccant.

Ad refrigerationem partis quę vel erysipelate, vel alia insigni inflāmatione laborat, non tam conuenit linimentum, quàm embrocatio, ex succis, vel decoctionibus herbarum frigidarum, aut vnguenta, quę magis refrigerant.

Poterit autem linimentum parari hoc modo.

M. mucilag. seminis psil. extractæ cum aqua semper uiui, & pauco aceto, ℥. iiij. succi plantag. vel solani ℥. j. olei nymph. vel de papauere, vel hyosciami ℥. iiij. coquantur succi vsque ad consumptionem, deinde adde pomatæ ℥. ss. misce, fiat linimentum quo illinatur pars feruens. Hæc olea non è rancidis & antiquis seminibus parari debent, sed recentibus, & non enucleatis. Linimenta calfacientia dolorem frigidum sedabunt, & inflammationis maturationem iuuabunt, si parum ictiolæ addatur aut maior quantitas mucilaginis fœnugreci, vel vitellum oui, vel plus substantiæ emplastice habeat, sed multò magis si parum farinæ frumenti addatur.

Calfacientia.

*Ad dolorem
calidum.*

Sin discutiendum aut dolor calidus sit sedandus, linimentum refrigerans vsurpandum, & hoc modo appropriandum, vt si repellendum plus aceti, vel astringentium imponatur, aut mucilago cydoniorum extracta cum proprio succo, aut succus polygoni, aut oleum myrrhinum, omphacinum, quod ad doloris calidi sedationem sufficiat, nulla alia re admixta.

Relaxantia.

Si tensio sit remittenda, linimentum humectans vsui erit: refrigerat enim & relaxat. Sin addatur oleum amygdal. dulc. magis relaxabit, & multò magis dolorem sedabit, præsertim partium constrictarum. Hoc autem linimentis conficiendis animaduertendum est, vt si ad aures, vel alios meatus componantur, plus olei addamus, vt liquidius remaneat. Sin verò supra partem adhibeatur, vt minus olei, plus butyri aut adipis, ne videlicet tam citò effluat. Sunt qui linimenta ab vnguentis hac ratione sola differe autumant, quòd ceram non recipiant, quorum sententiam reiicio, etiamsi in linimentis pulueres adiiciantur, vt in vnguentis. Nam pleraque vnguenta sine cera parantur, quale est ægiptiacum.

Curatio.

De vnguentis.

Vnguenta crassioris sunt consistentiæ, quàm linimenta, & valentiora, & cum nunc ex omni materia fiant, difficile fuerit, eorum vnâ formam præscribere, quæ omnibus cõuenire possit. Enumeratis itaque quibusdam illorum differentiis, sigillatim illorum faciendorum ra-

tionem docebimus.

Vnguentorum quædam calefaciunt, refrigerant, exsiccant, humectant, digerunt, maturant, detergunt, carne vlcera implent, cicatricem inducunt, carnem generant, digerunt, minuunt, absumuntque, abcessus rumpunt, partes quasdam corroborant, dolores sedant, axiodyna, & acopa sunt, ventrem laxant. Quædam ex herbis recentibus decoctis cum axungia fiunt, vt illud commune Populeonis: Ex decoctione herbarum infusarum per multos dies, ex quibus extrahatur succus viscosus, qui postea oleo ceræque admixtus rursus decoquitur, & in vnguëti formam reductus seruator, veluti quod ex althea, paratur, Martiatum, & Aragon. Ex radicibus parata diutius macerantur in oleo, deinde contuso diligenter coquuntur, & colaturæ cera additur, vnguëtum paratur veluti quod Agrippæ attribuitur: Ex floribus paratur cum pinguedine & oleo, vt rosatum, quod ex axungia porci recenti, succo rosæ & floribus maceratis fit, addito oleo rosato, & non amygdalarum, quod calefacit, & relaxat. Tamen amygdalinum scripsit Mesues. Metallica vnguenta & decoctione, & sine decoctione parantur. Sine coctione sensim fundendo succum, oleum, vel acetum, vt vnguentum triapharmacum & ex cerusa: coctura veluti cum lythargirum in oleo decoquitur, & alia metallica, vel cum succi herbarum in oleo decoquuntur ad eorum consumptionem, vt in vnguëto ex pōpholige. Succus solani in oleo rosato coquitur & absumitur, deinde metallica puluerisata oleo, in quo cera liquefacta sit, insperguntur. Omnia ferè vnguenta oleum, ceram, vel terebinthinam recipiunt, nisi cum pingua hæc repugnant scopo, vt si conficiamus ad gangrenas, & putrida vlcera, prætermittitur oleum, pinguedo, resina, & cera, & cum melle, aceto, vel vino decoquuntur, fiuntque vnguenta, vt illud nobile ægyptiacum, quod ad gāgrenas confert, & vlcera antiqua, in quibus carnem putridam detrahendū oportet, & putredinem arcere. Ex aceto itaque mellis. Simile est illud Mesue vnguëtum, sanans vlcera antiqua, quod aloë, myrrham, succos absynthij, chilionij, & plantaginis recipit. Psoricum etiam Mes. ex lythargiro, calchanto, æruginē, vel aceto fit, vnguentum ex plumbo apud Nicolaum. Vnguentum de Minio, de ly-

Ægyptiacum

thargiro coctio, vnguentum de cerusa coctum, vnguentum Nicolai contra scabiem, & alia multa, quæ diligens lector potest obseruare. In his affectibus siquidem oleum minùs conuenit, ob id sine oleo & cera parantur. Cæterum quamuis medici, & chyrurgi vnguētis & emplastris vtantur, paratis magis, quàm quæ ipsi præparent (quia forsitan minùs nota est illis vnguentorum & emplastrorum componendorum ratio) nos tamen, quæ ad partes referuntur, & ad causas affectuum hoc loco docebimus, à capite initium sumentes.

Pro capite vnguenta.

CApiti ergo paramus vnguenta ad morbos propulsandos, vel præcauendos, qui consortij lege fiunt, vt in calidis doloribus, vertigine &c. Fiunt autem pro affectuum varietate, in quibus obseruandum est, ne indicationes sumptas à partibus negligamus, veluti si calfaciendum, refrigerandum, aut exiccandum sit cerebrum, validioribus remediis id faciendum est, iudicatione sumpta à situ. Cerebrum enim situm est in parte profunda: Si extra caput, siccadum fortius, quia cutis valde dura & sicca est, & minùs sensibilis: inde fit vt illa medicamēta ferre possit. Fiunt vnguenta excellentia ad dolores capitis calidos, vt in principio cuiusque doloris facti per consensum partium infernarum, vt vertiginis, & in initio epylepsis, quæ per consensum fit, ex oleis refrigerantibus & astringentibus, vt repellantur humores, & fumi, qui recipiuntur, vt feruor, & sanguinis ebullitio desinat. In talibus non parùm aceti addendum ad penetrationem. Fiunt autem vel ex oleo rosaceo, omphacino, vel myrtino, vel cydoniorum, vel alio astringente, cera alba, rosis, coriandro, semine myrti, lactucæ, & aliorum eiusmodi, vel ex succis herbarum repellentium, vt.

*Refrigerantia
& astring.
olea.*

℞. olei ros. omphac. ana ℥. iiij. coriand. ros. rub. myrtillorum coralli ana ℥. j. ceræ albæ. q. s. aceti parùm, fiat vnguentum quo vngatur anterior pars capitis. Vel ex succis sic.

℞. succi summitatum vitis, plantag. & solatri ana ℥. j. olei ros. omphac. vel cydoniorum vel nenuph. ℥. iiij.

Decoquantur vsque ad consumptionem succorum, quibus adde ceræ albæ q. s. seminis berberis seminis coriandri, & endiuia ana ℥. j. myrtill. ℥. ij. misce, fiat vnguentum addendo aceti q. s.

Si dolor à fumis oriatur, idem fieri poterit, nisi quod emplastra minùs valent, quia discutionem nimis obstruendo prohibent. Sed post hæc, olea vnguentis addimus ad discutiendum, & resoluendum quod collectum est. *Olea capiti oportuna.* Sunt autem oportuna, quæ caput non tentant, quale est oleum amygd. amararum, oleum camom., & sambuci, & nardinum. Alia enim nimis odorata capitis grauitatem inducunt, vt anethinum, oleum de spica, irinum, nucum, quibus vtendum non est, in declinatione, in qua fortiora, & resoluentia fortiter sunt adhibenda. Neque timendus est dolor capitis, corpore purgato. Est enim aliqua ex parte materia, quæ magis molestabat, discussa, tenuis videlicet. Fiunt etiam ad resolutionem materiæ relietæ, calidæ ex mediis, frigidæ ex calidis summè. Medium est, si statim ex oleo anethino paretur, vt.

℥. Olei anethini & chamem. ana ℥. ij. flor. camom. & melil. sambuc. anthos, stechad ana ℥. s. nucis moscatæ, & macis ana ℥. j. ceræ nouæ q. s. fiat vnguentum, addito pauco aceto, vel vino albo ad penetrationem. Hec conuenire potest in phrenitide, & dolore capitis. In declinatione verò vinum album cōueniet, in principie acetum.

Si materia sit frigida & contumax fortioribus & summis vtendum est, vt.

R. Olei nucum, & irini ana ℥. ij. olei rutac. ℥. j. nucis moscatæ, caryphill. macis, piperis, piretri, castor. ana ℥. j. ceræ cytrinæ q. s. aquæ vitæ parum. fiat vnguentum quo illinatur pars affecta. *In doloribus. In frigidis.* Conueniet in doloribus frigidis & longis, vt in catharro, catochæ, caro, apoplexia, & lethargo. In affectibus in quibus sensus non est exactus, fœtida & nimium odorata non sunt reiicienda. In huiusmodi itaque affectus stuporem inducentibus oleum de spica, petroleum, & fœtida vsurpamus. In quibus verò est exactus sensus, aut dolor primùm incipit, reiicimus quæ grauitè offendunt nates,

& dolorem capitis iam factum augment. Ad vlcera, multum exiccantia vsurpamus. Cum enim cutis, quæ ossa integit, vel quæ parum carnis, aut omnino nihil habet, durior sicciorque fit, exiccanda est, indicatione ab eius temperatura sumpta. Miscenda itaque erunt myrrha, aloë, iris, panax, & quæ fortius siccant, vt antimonium, lythargirum, calchitis, sulphur, bitumen, tuthia. Ferre etiã possunt emplastra facta molliora, vt in oleo rosarum vel irino, liquefactum emplastrum de Ianua, de gratia dei, diacalchiteos, diuinum, & contra rupturam.

Exiccantia.

In vlceribus capitis manantibus parabuntur ex summè exiccantibus & resoluentibus, vt ex fuligine furni, alumine, sulphure, sandaraca, auripigmento, cineribus nucum, vel teste crinacei, vel hipocampi, vt.

℞. Olei nucum, olei lucernarum, & de iunipero ana ℥.ij. calchitid. ℥. j. nucum vstarum cum testis, granorum iuniperi ana ℥.℞. ceræ rub. parum, fecis aceti acerrimi ℥. j. fiat vnguentum. Cuiat omnia vlcera capitis manantia, quòd citius efficiet, si cinabaris ℥. iiij. vel sublimati ℥.iiij. recipiat, vel ℥. j. argenti viui extincti cum ℥.iiij. sulphur. (Argentum enim viuum extinguere potest, vel sulphure, vel aceto, vel calcinatione,) Si affectus sine sudore curandus sit, vt is qui sine morbo Italico accidit: Si verò cum sudore vt in morbo Italico, cū axungis, vel oleo amygd. dulc. est extinguendum.

Quibus extinguatur argetum viuum.

Ad alopeciam ophiaximque paranda sunt ex fortiter digerentibus, & resiccantibus. Abstinentum autem ab his, quæ depillat. vt auripigmento, sandaraca, calce. Quamuis enim non prohibet pilos renascere, grauitè tamen ferunt infirmi, quod reliquum est pilorum deperdere, vt.

℞. Olei de iunipero, & de abrotano ana ℥.ij. cineris erynacei terrestr. ℥.℞. cineris pellis talpæ, & vrsi ana ℥.iiij. abrotani vsti ℥. ij. cineris vespar. ℥. ℞. ceræ candellarum nigrarum q. s. fiat vnguentum. Vtile est hoc vnguentum, nisi à morbo Italico proueniat alopecia. Tunc enim facta inunctione totius corporis miscendum erit vnguentum paratum cum hydrargiro, & cōueniet post sudationes. Siccat, digerit, pilorum procreat generationem, & pilos relictos conseruat, si pili decidant ob relaxationem pororum post sudationes frequentes, fiant vnguenta ex

constri-

constringentibus, vt ladano, acacia, hypocistide, aliisque Constringen-
altringentibus, vt. tia poros cu-
tis.

℞. Olei myrtill. vel cotoneorum ℥. ij. ladani puri ℥. β.
hypocistid. acaciæ ana ℥. ij. aluminis ℥. j. ceræ albæ q. s.
fiat linimentum quo vnguantur post deterfionem capitis
factam cum lixiuio debili in quo rosæ decoctæ fiat. Sed
de lixiuiis plura suo loco. Hæc vnguenta huic causæ ef-
ficacissima sunt.

Quòd si ob vitiosos humores radices pilorum ero-
dentes, ob alimenti defectum, vt in hæcticis, decidant, pa-
rùm valebunt. Quòd si ab acribus humoribus, vt in mor-
bo Italico, post euacuationem vniuersalem aliquam fa-
ctam, relaxantibus, & areoticis aperitiuis potius vtemur,
vt humor per poros cutis expellatur, nec diutius in cor-
pore remoretur, quibus addenda sunt temperantia, quale
est lac, & inter alia oleum amygd. dulc. fiet autem hoc
modo.

℞. Olei amygd. dulc. ℥. ij. butyr. recentis ℥. j. lactis
℥. iij. Butyrum & oleum cum cera liquefiant, quibus
vtrunque refrigeratis misceatur lactis quantum ebibe-
re poterit, vngatur frequenter serò & manè. Abluatur
sero lactis, vel lacte ouillo, aut bubulo, aut lacte amygd.
dulc.

Psilotra duplicia.

Hinc sequuntur vnguenta psilotra, quæ ab effectu ita
vocantur, quòd scilicet pilos corrumpant, & deci-
dere faciant. In his autem componendis magna est adhi-
benda diligentia, & in applicandis magna dexteritas re-
quiritur. Duplicia autem sunt, vnius generis quæ depilât, Depilantia.
alterius, quæ renasci pilos prohibeant. Quæ depilant,
fiant, ex calce, sandaracæ, auripigmento sine arungia,
vel oleo, sed cum lixiuio, & sapone molli, quoniam
etiam si aliquid olei habeat, calx castigat, alioqui oleum
vim sandaracæ, & auripigmenti obtundit. Fiat hoc
modo.

℞. Saporis gallici mollis ℥. j. sandaracæ, auripigmen-
ti ana ℥. iij. calcis viuæ ℥. j. misceantur simul, & applicen-
tur supra partem, quàm depilare volueris. Sin aqua vel

DE MEDICAMENTIS

lixivio prius abluatur pars, citius penetrabit. Caue autem ne diutius parti adhæreat. Vrit enim cutim, quam postea vnguento ex calce decies extincta in aqua ros. & oleo rosarum, aut vnguento de cerusa curare oportet. Vbi euulsi erunt pili, hoc efficacissimo oleo renasci prohibentur.

℥. olei hyosciami ℥. iij. salamandre numero iij. scolopendriæ numero x. lepores marinos, & vrticas marinas ana numer. iij. salis ammo. & fossilis ana ℥. vj decoquantur simul, quibus decoctus adde sanguinis vespertilionis ℥. ij. ceræ albæ parum, fiat vnguentum, vnguatur pars, & fricetur spongia vel alcionio. Et ne oboriatur inflammatio, oleo hyosciami foueatur. Utatur diu & frequenter.

*Ad aures
vnguenta.*

Aurium vnguenta magis exiccare debent, at partibus internis liquida potius iniiciuntur, vel linimēta sunt potius, quam vnguenta. Nihil itaque iam de vnguentis aurium dicemus.

Ad oculos vnguenta.

Oculis vnguenta non præscribuntur ex oleis, sed ex pomata, vel vnguento rosato, & mucilagine focnugreci, vel aliis rebus opportunis.

Ad palpebras vnguenta. Olea de spica.

Fiunt autem ad palpebras affectas, vel ad curationem corneæ. Palpebris autem adhibentur, ut frequenti nictatione detergantur,

Et quanquam oleum oculis sit mordax, veteres tamen opobalsamum quod oleum balsami vocant, apponebāt, in cuius locum substitui potest nostrum de spica, quod eam partium tenuitatem habet, quam opobalsamum.

Ad oculorum & palpebrarum inflammationem.

Ad inflammationem itaque oculorum & palpebrarum fuit hoc modo, quamuis collyria liquida, vel linimenta magis conueniant, quam vnguenta.

℥. pulpæ pomorum decoctorum in lacte, vel cum aqua ros. ℥. ij contendantur diligenter, deinde adde aquæ peculi ros. & myrth. ana ℥. β. mucilag. seminis plūij. Adde rothiæ præparatæ ℥. β. incorporentur simul, & fiat vnguentum, vel fiat sic

℥. vnguenti ros. loti in aqua peculi ros. ℥. j. tuthiæ præ-

paratæ, & acaciæ ana ꝑ. j. incorporentur, fiat vnguentum quo vnguantur palpebræ.

Si inflammatio sit cum defluxione, & scabie, & rubore, vnguentum sequens erit ex usu ex calphura, cerusa, mucilag. gummi tragac.

Inflammationem cum defluxione.

℞ Pomatæ ꝑ. β. tuthiæ, trochiscorum alborum ras. ana ꝑ. β. vitrioli romani ꝑ. β. vnguantur palpebræ.

Ad inflammationem digerendam sic parabitur.

R. Mucilag. seminis fœnugreci loti in aqua fœniculi, & in ea dem extractæ ꝑ. β. sarcocollæ nutritæ cum lacte ꝑ. iij. aloes, myrrhæ, croci ana scrup. β. misce, fiat vnguentum, applicetur palpebris. Digerit enim & detergit.

Ad deterfionem suffusionis Et cicatricis extenuationem ex fellibus vel melle parantur.

R. Fellis vaccæ ꝑ. j. fellis vulturis, vel milui, vel galli ꝑ. β. mell. ros. colati ꝑ. ij. ossis sepiæ ꝑ. j. sterconis lacertæ ꝑ. β. misce, fiat vnguentum, quod seruetur in vase æneo, vel.

℞. omphac. inspicati vel coctione, vel solis exiccatione, & amurcæ præparatæ ana ꝑ. j. saccha. candi ꝑ. ij. mucilag. fœnugr. ꝑ. iij. tuthiæ præparatæ ꝑ. j. β. misce, vngentur palpebræ.

Ad genarum scabritiem, scabiem, & vlcera.

R. Omphac. acaciæ ana ꝑ. j. tuthiæ præparatæ ꝑ. ij. cerusæ lotæ, antimonij ana scrup. iij. vnguenti ros. ꝑ. β. misce, vnguantur genæ, cui adde cinerem myrtill. lotorū in aqua peculi ros.

Ad genarum vnguentum.

Ad lachrymarum fluxum vnguenta parabuntur, non ex nimium astringentibus vel fortius exiccantibus, quia talia carnem, quæ est in canthis oculorum, absumunt, sed ex sacorticis admixtis emplasticis, & leuiter astringentibus, vt.

Ad lachrymarum fluxum.

℞ corticis thuris, mastyc. sarcocollæ ana ꝑ. ij. gummi tragac. & arab. torrefactorum ꝑ. j. tuthiæ præparatæ

Ddd ij

ex, antimonij, ana ʒ. ʒ. ʒ. sang. dracon. puri, acaciæ & amurcæ inspissatæ ana ʒ. ij. misce fiat vnguentum, vnguantur canthi oculorum, & totæ palpebræ.

Ad ægylopos.

Prima ægylopos occasio. **A**D ægylopos, quas lachrymales fistulas vocant, fiunt vnguenta & ad præcautionem, & ad curationem. Ad præcautionem conueniunt vnguenta illa prima dicta ad lachrymas. Nam ferè prima ægylopos occasio est frequens lachrymarum descensus, quæ genas ab osse separantes, & diutius in parte hærentes, os humectantes, à suo temperamento immutant, deinde corrumpunt: quo corrupto nihil profunt medicamenta, sed ad chyrurgiam confugiendum est, & os vstulandum, nouacula prius carne incisa, & cute, deinde sarcoticis & siccioribus cicatricem inducimus. Non est autem prætermittendum defluxiones acres citius abcessus facere. Quare priusquam vel purgantia, vel topica remedia instituamus, distinguemus à qua causa fiat, calidane an acri, vel à frigida & humida. (Potissimum enim ab auribus, siquidem hæc erodunt, & abcessum faciunt citius: si à frigidis longiori tempore) Exempli gratia, Si corpus serosis & acris humoribus abundet, ab acrimonia fieri coniiciemus. Talis enim plerunque est habitus externus, quales sunt humores in corpore redundantes. De signis autem alio opere tractabimus, nunc de medicamentis. Si fiat continuus in oculos humorum defluxus citra ruborem, & copiosius partes relaxatæ, & tumefactæ appareant, & gena inferior aqua plena inspiciatur, initium certè erit affectus, atque tunc oportet vnguenta lachrymas sistentia fortiora reddere, aucta ruthiæ antimonijque dosi, quibus proderit calchitidem, & alumen adiungi, vt.

℞. antimonij, calchitid. aluminis ana ʒ. iiij. sang. dracon. corall. rub. (quia suo pondere prohibet abcessum) ana ʒ. ij. lytharg ʒ. ʒ. olei rosati, ceræ rub. ana q. s. aceti parum, fiat vnguentum, quo vnguatur pars affecta. Et quia emplastri forma huic scopo accommodatior est, ex his emplastrum paramus diminuta quantitate olei, vel lythargi.

cocti in aceto, oleo de succo palmæ, aut pyris siluestribus.
Si defluxio acris sit & mordax, humor incrassandus est
& pars constringenda, ne tam facile suscipiat.

℞. lytharg. cerus. lotæ antimon. ana ʒ. iij. turthiæ præ-
paratæ plumbi tenuissimè puluerisati ana ʒ. ij. succi plan-
tag. & palmæ, olei ros. ana partes æquales: coquantur ad
consumptionem succorum addito pauco aceto, in quo
dissolue ceræ albæ q. s. fiat vnguentum vt supra dictum
est, addendo in fine opij torrefacti leuiter ʒ. ss. & compri-
matur pars eo emplastro, vel supra vnguentum laminæ
plumbi adplicentur, quæ pressam partem retineant: in
quibus vnguentis eligenda sunt, quæ ponderosa, vt fa-
cultate siccandi & refrigerandi, & pondere suo compri-
mendo iuuent, quemadmodum in enterocoele faciendum
docebimus. Magnes itaque, plumbum, antimoniū, ceru-
sa, lytharg. & tuthia valent, & dormiendum est in par-
tem contrariam, vt vnguentum premat partem. Radices
bistortæ, quinque folia tapsi barbari, vel cortex rhab. idē
præstant in aceto maceratæ, exiccata, & in vnguenta re-
ductæ. Lapides ponderosi, vt lapis Iudaicus, & marmor
cum oleo profunt.

Ad spoliationem ossis fiat vnguentum ex agarico, tar- *Ad spoliatio-*
taro, myrrha, & melle, quod ossi imponitur. Aliud autem *nem ossis.*
ex emplastro diuino optimum fit, ad inducendā carnem.

Ad affectus narium.

AD narium affectus fiunt mollia vnguenta, ad po-
lypos exedendos, & extirpandos, & ozenas extir-
pandas. Fiunt autem vel ex causticis vel septicis, vt auri-
pigmento, sandaraca, reagali, sublimato, præcipitato,
vel ex calthereticis, id est, imminuentibus carnem, vt flo-
re æris, squamma æris, flore petræ (qui fortè est salpetræ)
hæc autem omnia si reducuntur in vnguenta, id sine oleo
& pinguedine fieri oportet: quia pingua omnia extir-
gunt acia medicamēta, & mortificant. Cum sapa igitur,
& melle, vel omphacio parabuntur, quibus etiam arro-
dentia cum astringitione admiscenda, vt calchitis, calcan-
tum, mysi, sory, alumen vltum. Fiunt hoc modò ex cal-
thereticis. Pulueres melle excipiuntur vel omphacio in-
Ddd iij

Spissato & parato in vase æneo, aliàs non eroderet, vt

℥. squammæ æris, æruginis æris ana ʒ. ij. omphacii ʒ. iij. incorporentur simul & fiat vnguentum, quo illinuntur tantum partes affectæ. vel.

℥. sandaracæ, vel auripigmenti calchitid. præcipitati ana ʒ. ij. mellis q. s. fiat ad formam linimenti. Vel si fortius velis, adde omphacium. Hæc si maiora, addito multo melle, vel succo mali granati, vel plantag. vtilia erunt ad ozenas curandas in principio, vt auferatur pars affecta malè & corrupta: tandem ad sarcotica veniendum parti accommoda, id est, sicciora, quale est illud quod multum aloes, myrrhæ, sarcocollæ, carabæ, cerusæ, plumbi vsti & loti, & lythargiri recipit, vt.

℥. aloes lotæ aquæ plantag. ʒ. iij. myrrhæ electæ ʒ. ij. radices iridis, sarcocollæ ana ʒ. j. cerusæ, antymon. turthiæ, minij ana ʒ. ss. olei hyperici & ros. ana ʒ. ij. mell. ros. cola. ʒ. j. succi granorum punicorum, & pilosellæ, vel linguæ passerinæ ana ʒ. ij. Coquantur succi cum oleis, deinde mel, postremo puluerisata diligenter inspergantur, & ad vnguenti formam reducantur. In istis vnguentis nunquam prætermittantur detergentia quædam, quia in eis partibus retardantur communia recremēta, & propria vlceris. Vide autem ne nimium detergant: vel alia astringentia addenda, ne nimium detergendo ad partem reuocentur recrementa capitis. Non oberit si cera addatur his vnguentis. Nam ubicunque oleum ponitur, & cera poni potest, sed quia lachrymæ, & alia satis viscosa sunt, & emplastica, cera & resina, & terebinthina omitti possunt. In vnguentis ad ozenas præparatis, quia morbus est foetidi odoris, fugienda sunt foetida, & potius odorata admiscenda, quemadmodum iridem illius gran. apposuimus, & quia sarcoticum. Sin diuiti paretur vnguentum, adde mosci scrup ss. musci arborum, vel beniouin, vel cyperi, vel rosarum, ʒ. j.

Ad affectus oris vnguenta.

AD oris affectus raro aut nunquam vnguenta instituiamus, quia nauseam mouent, & ob largam humiditatem non possunt adhærere. Gargarismata igitur

vel alia remedia instituuntur, vt aqua sublimata, aqua fortis temperata, vel eclegma aliquid ex his, quæ ori grata sunt, tum odore, tum sapore. Nec me laet gargarismatis admixtū ab aliquibus esse vnguentum ægyptiacum, quod non improbo, cum illud ex melle, aceto, & flore æris sit cōfectum. Sic etiā vnguenta hoc modo parata sine oleo, cera, pice, resina, aut adipibus possunt ori accommodari ex melle, vel sapa, vel, ex omphacio. Si quis ad oris vlcera vnguenta constituat, in memoriam reuocet theorema-
ta in medium proposita, cum de gargarismatis ageremus: quo loco admonuimus, vt medicamenta illa ingrata, vel ob grauem odorem, vel saporem, astringentem, & siccitatem insignem magna quantitate habere debeant, aut tam prope œsophagum non apponerentur, ne in ventericulum deuoluantur. Nam ferè illa omnia efficacissima ad oris vlcera venenosa sunt, vt lytharg. calchites, sublimatum, cerusa, sed commodè potest parari ex acacia, omphacio, alumine, & aliis hoc modo.

Cautio.

*Ad oris
vlcera.*

℞. acaciæ, omphac. ana ʒ. iij. mell. ros. colati ʒ. iij. rad. irid. ʒ. ij. aluminis ʒ. j. ʒ. cortic. thur. ʒ. j. misce, fiat vnguentum: applicetur parti, ad diuersionem vlcerum, & post diuersionem minuendum est omphacium ad ʒ. j. & augendum alumen ad ʒ. iij.

Succus pyrorum agrestium, vel sorborum, vel cytoniorū in melle decoctorū cum magna utilitate ponitur. Siccat enim & astringit, quod necessarium est, quia partes internæ oris multum humidæ sunt ob saluam, quæ vim vnguenti minuit, & laxæ sunt, vnde serpit vlcus, & pascitur semper: itaque constringendum est. fit vnguentum ex farinis non amaris, melle ad deterfionem, butyro ad maturationem, vel axungia ad exiccationem, si torreantur. Ad maturationem.

Succi astring.

℞. farinæ tritici ʒ. iij. coquantur cum sapa vel butyro, vel oleo & parti applicentur. Ad deterfionem ex farina hordei, vel orobi, vel fabarum, magis siccabunt si torreantur, vel in furno coquantur prius, deinde misceantur. Hæc autem forma potius inter pultes, quàm vnguenta debet referri. Ex vstis etiam, vt ex corallo vsto, cornu cerui, ebore, sale, alumine vstis, pane vsto, ex antispydio, & melle, vel sapa. Ad desiccationem efficacissima

parari possunt hoc modo.

℞. coralli albi & rub. cornu cerui vstorum ana ʒ. ij. ostreorum vstorum ʒ. j. mellis, vel sapæ q. s. fiat vnguentum. Quod si acutum addere volueris, vel ex oximelite, efficacius erit. Vel sic.

℞. salis communis in furno assi (quia magis resiccat) ʒ. j. aluminis ʒ. iij. ros. radic. bistortæ ana ʒ. j. excipiantur oximelite, & leuiter coquantur, fiat vnguentum, quod potentissimè siccat oris vlcera. In syrup. myrtino vel ros. vel cytri coqui debent, & vt ægyptiacum, parari sine oleo & cera.

Ad faciem vnguenta.

AD faciem ornandam siue fucandam, & ad faciei morbos fiunt vnguenta. Fucatur facies aut dealbatione, & genas rubras faciendo, & labia de quibus multa in libello nostro de fucis diximus: breuiter tamen hîc dicemus vnguenta potissimùm fieri ex axungijs & dealbantibus, vt vnguentum illud vulgò citrinum dictum à citro, ad dealbandū potissimùm paratum est. axungiamque porci recentem, vel pomatam, vel sænum hædi, vel capræ potissimùm recipit. Nec etiam est reiicienda asini, cati, neque hominis axungia, si religio patiatur. Oleo etiam aliquando vsurpamus, quæ ex amygdalis dulcibus præsertim, vel cucurbitæ semine, vel cucumeris, vel melonum parantur, è quibus hæc minus calfaciunt, & cutim leniunt, conueniuntque iis, qui cutim scaldam habent. Medullæ cruris vituli, & veruecini maximè conueniunt, si fundantur recentia in aqua fabarum, si detergendum, vel cum aqua nenupharis, si sanguis in faciem influens, sit tēperandus, seruetur ad vsum. His adduntur alba quædam vt borax, sublimatum bene extinctum, vel cerusa. Sunt qui marmor, alabastrum, vel conchas (quas porcellanas vocant) in tenuissimum puluerem redigant, & vnguentum parent, de quibus plura lib. de fucis. Sin ad castigationem alicuius rei præter naturam vnguenta fiant, pro natura rei parabuntur, vt ad tubercula, quæ *psudracia* vocantur, ex lytharg. butyro, axungia. Si ad nigredinem cutis, vel maculas, vel panos fient detergentia, quæ noctu

*Vnguentum
citrinum.*

Alba.

illinentur, manè verò detergūtur & fuci adhibentur. Fiet autem ex radic. detergentibus vt ari, brionia, cucumeris, iridis, vel serpentariae: Ex farina fabarum, orobi, cicerum: ex floribus fabarum, ex viridi æris, sublimato leuiter extincto, quando exedenda sunt aliqua. Ex oleo de vitellis ouorum, de tartaro, sinapi, amygdal amar. frun. eti, myrrhæ. Paradigma vnum apposuisse sufficiet, vt compositionis rationem agnoscant.

Radices detergentes.
Farina.
Olea.

℥. radic. cucumer. & brion. ana quart. j. radic. irid. & serpentar. ana ℥. j. incidantur & temperentur in sero caprino, vel vrina pueri per sex dies in vase æneo, deinde decocta donec mollescant, diligenter in mortario contendantur, & per ceraceum transmittantur, addendo parum decoctionis, quibus adde adhuc olei ouorum & amygd. amar. ana ℥. j. farinæ fabarum non excorticatarum ℥. ij. viridis æris ℥. j. sublim. leuiter extincti in succo citri ℥. ij. axungia porci & terebinthinæ lotæ ana ℥. ij. lique scat axungia in oleo & terebinthina, deinde misceantur omnia in mortario, & fiat vnguētum, quo vngatur facies serò, manè autem abluatur aqua distillationis peponum, vel fabarum recentium. Deterget mirum in modum maculas, & tubernacula exedit. Mitius fiet hoc modo.

℥. olei ouorum, ol. myrrhæ an ℥. j. farinæ fabarum ℥. ℞. rad. irid. & aristoloch. ana ℥. ij. succi rad. cucumer. & serpentar. ana ℥. j. decoquantur succi cum oleo ad consumptionem eorum: postea adde terebinth. lotæ ℥. ℞. & omphacini inspissati ℥. j. reducatur ad formam vnguenti addito pauco melle, vngatur facies serò & manè. Detergatur sero lactis, vel aqua florum fabarum, vel nenupharis, vel aqua distillationis vuarum dulcium. Fieri potest aliud efficacissimum ex fellibus.

℥. fellis Ouranoscopi, vel aliorum piscium, quorum fel flauum non est, neque nigrum, neque viride ℥. j. mellis optimi ℥. ij. omphacini ℥. ℞. sacchari candi ℥. j. stercoreis lacertæ ℥. j. misce, fiat vnguentum: vngatur serò, mane abluat faciem cum aquis supradictis, vel cum decoctione hordei mundati parum cocti, ne nimium faciem splendere faciat. His vnguentis sufficiet semel in mense vti, tribus aut quatuor diebus, antequam prodire velit, & prius probari debent in parte aliqua oculia.

Quodd si acrius sit, tunc axungia cati, vel oleo ouorum, vel amygdalarum dulc. temperari debet. Non enim omnes eadem sunt carnis mollitie, aut duritie. Experientiam itaque est primum, ut dixi. Si enim brachium, aut coxam, in qua expertum fuerit, leserit, nimium detergendo, multò magis faciem, cuius cutis mollior & rarior est. Cum autem utetur, videat ne diutius permittat parti hærere, sed potius iterare debet, alioqui partem lederet. Quod intelligendum de his, quæ sublimatura non extinctum, vel æruginem æris recipiunt.

Ad pectoris & collis vitia vnguenta.

AD colli & pectoris vitia fiunt vnguenta potius, quàm emplastra, quia facilius adhibentur. Fiunt itaque ad anginas, strumas, & parotidas, quæ in hoc conueniunt, quòd semper ex relaxantibus, & lenientibus, & digerentibus fiunt. Satiùs enim est humores eiere ad extra, quàm ad intra.

Ad parotidas.

Ad parotidas suppurandas & discutiendas vnguenta, deinde cataplasmata paramus, fiuntque ex oleis digerentibus, concoquentibus, relaxantibus, ut oleo cinamomi, liliorum, amygdal. de semine lini: ex butyro, & axungia porci, anatis & gallinæ, ex oesypo, dialthea, aliisque similibus relaxantibus, & emollientibus, & digerentibus modicè.

℥. olei cham. vel liliorum, vel amygdal. ℥. iij. butyr. recent. vel axungia porci ℥. j. β. pinguedinis gallinæ ℥. j. farinae seminis fœnugreci, ℥. β. flor. chamomil. melilot. ana ℥. ij. ceræ nouæ q. s. fiat vnguentum.

Idem valet ad strumas factas, & antiquatas in quibus nulla est defluxio: sed cum incipiunt, oportet alia vnguenta parare, quæ maiorem vim habeant discutiendi, exciccandique materiam iam defluxam. Si itaque ex nucibus cupressi fiat vnguentum ex sale & aliis, non dubito quin discutiat, quod experientia comprobauimus.

℥. nucis cupressi. numero x. sic. pa. vi rad. cannae ℥. β. fiat decoctio in oximelite, facta expressione adde salis communis, & cineris spongiæ, & calchitidis ana ℥. ij.

miscantur, & fiat vnguentum, quo vnguantur partes duræ. Cùm iam humor congelatus est & scirrurum fecit, ad alia vnguentia descendendum est, quæ scirrhos emolliendo curare possunt, vel sanguinem trahunt, & faciunt, vt suppurentur, vt.

℞. opoponac. styrac. bdellii ana ℥. β. dissoluantur in oleo amygd. dulc. & irino q. s. quibus adde mucilaginis fœnugr. & ficuum extractæ cum vino albo ana ℥. ij. radic. irid. venet. puluerisatæ ℥. β. rad. gladioli eodem modo exiccata & puluerisatæ ℥. j. propolis veræ ℥. iiij. misce, fiat vnguentum. vngatur pars. Ad suppurationem cataplasmata apponemus, quia plus caloris habet, illumque diutius seruant.

Ad Anginam.

AD anginam factam digerentia & exiccantia vnguēta sunt ex vsu vt siccant, quicquid in parte collectū est, ab vnguentis emolliētibus & relaxantibus, quibus adiungemus stercus hyrundinum, vel nidum aut cinerem eorum, vel stercus columbarum, vel gallinarum. Hac enim excrementa & defluxiones siccant, absument, & digerunt ob bilem, qua referta sunt, vt.

℞. dialthæ & oesypi ana quarta. i. nidi hyrund. ℥. iiij. rad. iridis ℥. β. cum oleo irino, vel liliorum fiat vnguentum, vngatur cervix. Vnguentum resumptinum in officinis paratum etiam vsurpatur, sed illi addenda fortius digerentia propter oleum viol. mucilag. gummi arab. & tragac. & seminis cydoniorum, quæ si ab vnguēto expungantur, efficacius & aptius fiet pro his affectibus, in quibus, relaxatio necessaria est. Hoc itaque modo erit temperandum.

℞. vnguenti resumptiui ℥. ii. butyr. recentis & a-xung. porci ana ℥. i. stercor. hyrund. vel columbarum ℥. i. β. olei irini & liliorum vel chamom. ana q. s. fiat vnguentum, vngatur pars, vel fiat vnguentum ex adipibus accommodatis.

Ad pectus vnguenta.

AD pectoris constrictionem, vel maturationē, & concoctionem eorum, quæ in membranis costarum continentur, sunt vnguenta ex relaxantibus & digerentibus. Quæ verò aliquo modo astringunt, aut summè siccant, non sunt temerè supra pectus apponenda, nisi cum affectus est in musculis, ex partibus externis. Vtitur vnguento resumptiuo, quod satis conuenite videtur, si mucilago gummi arab. & seminis cydoniorum auferatur. Emplastra enim illa vel resolutionem impediūt, vel suppurationem procurāt, aliis admixta. Semper itaque oleum amygd. vel chamomilæ, vel aliud, quod rarefaciat vel relaxet, adiungimus, vt superiùs docuimus in vnguentis ad Anginam. Vel sic paramus.

℥. olei amygd. dulc. butyr. recens. ana ℥. iiii. axung. gall. ℥. ii. iridis, croci ana ℥. j. ceræ nouæ q. s. fiat vnguentum, vnguatur pectus. Quod si frigidior sit materia, addimus oleum anethi, amygdal. amar. liliorum, radic. enulæ camp. hyss. mucilag. fœnugr seminis lini, dialtheæ, æsy-pum & sulphur. Si affectus sit in musculis, terebinthinam abietinam, & lariceam in laterum doloribus, quemadmodum & picem summa cum vtilitate. Cōcoquant enim digerant, dolorem soluant, & ad extra trahunt.

Ad thoracem vnguenta.

IN sputo thoracis, quod à thorace venit, vtile est vnguentum uti, quod astringat sanguinisque impetum cohibeat. *Signa sanguinis è thorace.* Quod depræhenditur si non sit splendidus, & spumofus, sed nigricans, & aliqua pars thoracis doleat, neque impedit, quod suprâ diximus, relaxantia esse vsurpanda. Nam si fluxus admodum vrgeat, iubet Galenus vsurpari olea astringentia, vt myrthinum, melinum, & alia. Ponuntur enim dūtaxat hæc super thoracis partem aliquam, non per totū thoracem. Hinc fit, vt minùs impediatur respiratio. Parabitur itaque hoc modo.

℥. olei myrtill. vel ros ℥. ii. mastich vel létisc. ℥. j. sang. drac. cortic. thur. ana ℥. j. boli armeni, coralli ana ℥. ii. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum, quo vnguatur pars dolens tantum. Sanguinem compescit, vt vlcus, quod sæpe fit, curat.

Ad Phthisim vnguenta.

IN phthisicis si retineatur sputū, apponendū est vnguentum illud ex adipibus, & oleis relaxantibus temperatū, sed non continuò, vt practici iubent, quia illa maturando, aut putrefaciendo mortem accelerant. Vtilius itaque fuerit vtcunque refrigerare, & astringere partem, & exiccare, vt vlcus factum coalescat, & applicare supra regionem vlcus. *Quomodo deprehenditur vlcus.*

℞. ol. ros. olei lentisc. vel mastichini ana ℥.iii. sarcocollæ nutritæ in vino albo, vel lacte, costi. thur. mastich. myrrhæ ana ℥. j. cineris cancrorum ℥.β. farinæ hord. torrefacti ℥. j. terebinth. abietis, mell. ana ℥.ii. misce, vel ex cineribus cucurbitæ fiat vnguentum, vel.

℞. cinerum cortic. cucurbit. ℥. j. boli armeni ℥.β. excipiantur butyro & cremore hord. fiat vnguentum, applicetur post expectorationem.

Hæcticis linimentum refrigerans & humectans vsui *Ad hæcticos* erit, & accommodatius vnguento: si vnguentum malis, *vnguenta.* adde ceram albam lotam cum decoctione hordei mûdatti, vel cum aqua viol. vel bugloss.

Ad hepatis affectus vnguenta.

HÆpatis vnguenta ferè omnia aliquam astrictionem desiderât, aliquam dico ob affectus in quibus astrictio non cõuenit, vt in magnis obstructionibus, in scirrho hæpatis. In refrigerâdo hæpate plus est periculi, quàm in calfaciendo. Admiscenda ideo quædam calida, sumpta indicatione à facultate sanguificandi, quæ calore perficitur. Fiunt igitur refrigerantia cum quadam leui astrictione. Nā post febres tertianas refrigerare oportet, nec multum constringere propter obstructiones, vt in ictero. Non leuiter itaque peccant, qui ceratum, vel vnguentum sandalinum vsurpant in hisce causis. Refrigerat enim & astringit non leuiter. *Vnguentum sandalinum.* Quare cū refrigerare oportet, citra magnam astrictionem, vnguentum ros. sandalino præstat: *Vnguentum rosar.* quod si nimium constringat, violaceum, vel de nenupha.

re addemus, aut flores violarum, succum endiuixæ & scariolæ. sic frig. sine astringione fieri, vt.

℥. vnguenti ros. ℥. iii. olei viol. ℥. ii. fantali albi ℥. j. cerut. ℥. ii. aceti parum, fiat vnguentum. Santalum album vel rub. iecur roborat, leuiterque astringit, sed cerusa lora refrigerat sufficenter. Albis addi posset spica celtica ad penetrationem, & refrigerationem nimiam castigandam. Fuit etiam olea ex seminibus frigidis maioribus, quæ refrigerant citra astringionem. Cum refrigerandū cum astringione est, tunc vnguentum sandalinum vsurpandum, vel tale est parandum ex refrigerantibus & astringentibus, quorū magnus est numerus, vt.

℥. olei myrtill. vel cydoniorum, vel ros. omphacij ℥. iii. seminis portulacæ, endiuixæ, scariol. ana ℥. j. coralli, boli armeni ana ℥. ii. myrtill. balanstiorum, spicæ nardi, sandali rub. ana ℥. ℥. ii. antispodij ℥. ii. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum. Hic addantur spica & sandalum ad visceris confortationem & caloris naturalis conseruationem. Vbi aduertemus insigniter astringentia non esse apponenda, cum nulla appareat occasio, cur ita constringere oporteat. Præterea hæpar nimium exiccaretur, & obstrueretur, atque impediretur sanguinis in vniuersum corpus distributio, quæ est necessaria ad corporis nutrimentum. Siccamus aliquādo satis insigniter, veluti in hipposarca, sed minus cōstringimus, quia obstructions sunt auferendæ, & hæpar est refrigeratum, quod cal fieri oportet eiusmodi vnguento.

℥. olei nardini, de absynth. ana ℥. iii. spicæ nardi, schenātī, asari ana ℥. j. antispodij facti ex myrtho, vel ex corall. rub. vel ex cornu cerui ℥. ii. florum anthos ℥. ℥. seminis apij, petroselinæ ana ℥. j. ceræ cicutinæ q. s. vini maluatici quantum poterit bibere, vel id adde tempore inunctionis. Calfacit, roborat, exiccatur, & aliorū penetrationem iuuat. Valet idē vnguentum in omni affectu hæpatis, cuius causa frigida est, vt in cachexia, quæ ab intempestiua frigida potione euenit, & in tympanite, quādo causa frigida est. Solet enim causa calida hydropem excitare. Cum ergo a causa frigida sit, conuenit aucta dosi seminis apij petroselinæ. Si calida sit, erit quidem calfaciendum, sed moderatē, vt.

℥. olei de absynth. ℥. iii. sandali. omphaciorum, corall. rub. ysti & loti in aqua absyn. & cichorij ana ℥. j. seminis en-

diuix, scariolæ ana ʒ.ß. api j, petro. anis. ana ʒ. ii. ceræ q. s. fiat vng. hæpar. Tempore inunctionis adde vini maluatici parum. Vtile etiam fuerit in hac caussa quædam eligere, quæ citra calfactionem hæpar iuuare possint, quale est oleum ex hæpate ranarū, galeorūque omnium. Est enim eorum hæpar adiposum, & in oleum resoluitur, si in partes diuisum in olla, vel sartagine coquatur, deinde exprimitur. Sed cæteris omnibus præcellit hæpar caniculæ, & centrinx. Corroborant enim citra calorem, & emolliendo iuuant, si scirrhus adiunctus sit. Nec improbo mastichen, styracem, & spicā celticam adiungi, vt efficaciora reddantur. De eorū facultate plura libro nostro de piscibus. Paratur ergo vnguentum corroborans facultatem sanguificandi ex hæpate istorum piscium, quod similitudine substantiæ iuuat, pinguedine, humore, & calore temperando emollit, vt.

℥. olei hæpatis Galei ʒ. iiii. spicæ nardi, schen. azari ana ʒ.ß. mastich. bdellij, myrrhæ, styrac. ana ʒ. iii. Si scirrhus adsit, dissoluantur in oleo, quibus adde terebinthinæ abietis ʒ. j. ceræ citrinæ nūquam calfactæ, vt extrahitur ex alueariis q. s. fiat vnguētum, tempore inunctionis adde vini maluatici parum, vel fiat sic.

℥. hæpatis lupi terrestris nu. j. coquatur in oleo amygdulc. cui adde radic. irid. ʒ. j. colentur, & in colatura dissolue sordiu alueariorū siue propoleos ʒ. iii. styrac bdellij, myrrhæ ammoniaciq; ana ʒ. iii. spicæ celticæ, & schen. ana ʒ. j. fiat vnguent. quo vngu. hæpar induratū. Tempore inunctionis adde vini albi parum.

Ad affectus splenis vnguenta.

IN splenis affectibus frequentius vsurpare solemus hoc vnguētum, quàm in hæpate. Solet enim promptius scirrhum pati ob sanguinem crassum, quàm in hæpate quoque ob sanguinem lentum & crassum, quo nutritur, scirrhum pariat, vt docet Galenus. Hoc autē interest inter mala- *Quid interest*
ctica, hæpatica, & splenetica, quòd minùs relaxationē aut *inter hæpatica*
emollitionē splenis timemus, quàm hæpatis. Ea de caussa *et splenetica.*
& radicibus maluarū, althææ, & aliarū sine discrimine uti- *Verè emolliē-*
mur, quibus in hæpatis affectibus uti veremur, nisi in ma- *tia.*
ximo discrimine. Præterea quæ liquefaciendo humores emolliūt, & verè emolliētia sunt, vt bdellū, ammoniacum,

galbanum, oppon. ferè reiciuntur, aut saltem his recetio-
ribus, aut in minori quantitate vtuntur. Quæ itaque in hæ-
patis scirrho vsurpamus, eadem in splenis scirrho vsurpā-
tur, dissoluta in aceto squillitico, vel in oleo tenuissimarū
partium, vt.

℞. ammoniaci, bdellij, oppon. diss. in aceto squillitico
ana ℥. ii. radic. liliorum, vel bismal. decoctorum in axun-
gia porci, vel oleo amygd. dulc. vel amar. ℥. ii. styrac. myr-
rhæ, irid. ana ℥. iii. mucilaginis seminis, scœnug. extractæ in
vino albo ℥. ii. terebinth. & propoleos ana ℥. iii. misce, fiat
vnguētum. Nec erit inutile semen flatus discutiens adde-
re. (Solent enim plerunq; flatus abundare circa hanc par-
tem, vt in colo) vt semen viticis, apiij, petros. ℥. j. vel ℥. ii.
Vnguenta autem non nisi post forum adhibeātur. Potest
etiam aliud sic parari, quando exactè obduruit.

℞. radic. mandrag. qr. j. diuisæ in partes decoquantur
in oleo seminis lini, vel sesamini, vel amygd. addito pauco
aceto contundantur, & per cribrum passentur, quibus ad-
de oppon. diss. in aceto squillitico ℥. ii. styrac. myrrhæ,
bdellij, seminis alchech. ana ℥. β. ceræ nouæ vel propoleos,
& terebinth. q. s. croci ℥. ii. spicæ celticæ, & schenant. azar-
ri, vel viticis ana ℥. j. misce, vngnatur splen. Tantam vim
emolliendi habet hoc vnguētum, vt etiam ebur emolliat.
Itaque non erit vituperandum, etiamsi mandragoram re-
cipiat. Nā etsi frigida sit, est etiam sicca. Huc accedit, quòd
calefacientia, quæ hoc vnguentum ingrediuntur, vt spica,
crocus, vitex, azarum, & pleraque alia, quæ satis superque
calefaciunt, vt eius frigiditatē obtundant. Intumesceit spen
plerunque ob flatus, quia membrum laxum est, & causæ
optima sunt exiccantia, & modicè constringentia, vt por-
tulacæ semen cum vitice, cyperus, azarum, scorix ferri co-
rallum vstum, & alia huiusmodi, vt.

℞. olei nardin. & de absynth ana ℥. β. seminis agni ca-
sti, port. cappar. vel de fraxino ana ℥. ii. apiij, petros. cumi-
ni in aceto macerat. ana ℥. j. corall. rub. vsti, & scorix ferri
ana ℥. j. β. ceræ q. s. fiat vnguentum, cui adde tempore inū-
ctionis aceti q. s. vng regio splenis.

Ad splenis obstructions valebit vnguentum factum
ex oleis obstructions soluentibus, rarefacientibus, & at-
tenuantibus, vt.

℞. olei

*Discutientia
flatus.*

*Tumori lienis
ob flatus qui-
bus obsisten-
dum.*

℥. olei amygd. amar. vel de cappar. vel de frax. ℥. iij. seminis apij, petrosf. genistæ, asari ana ℥. ii. spicæ celticæ, schen. ana ℥. j. seminis lauendulæ ℥. ℞. ceræ q. s. fiat vnguentum: adde parum aceti tempore inunctionis.

Ad tumores splenis minuendos sunt vnguenta, quæ ventrem laxando, & lienem euacuando prodesse creduntur, vt vnguentum vulgò dictum Anthanita magnum, & paruum. Sic enim vocant Arabes ciclamen, è quibus magnum magis laxat, alterum spleni magis accommodatū. Talia vnguenta parari possent minori impensa, neque tanto calore prædita sine oleis laxantibus, quale est oleum ricinum, ol. ex semine thymeleæ, ex radicibus cucumeris. Aliorum enim acrimoniam obtundunt, sed ex succis & farina & melle. Solebant enim veteres farinis succos herbarum & radic. excipere, quos corpori applicabant, veluti Galenus 2. ad Glauc. parat vnguentum ex succo semperuiui ad inflammationes, in quo farinam hordei ponit, non vt resoluat. (Nam in principio adhibet) sed vt succum exhibeat, & excipiat. Magis enim conuenit farina hordei, quæ magis refrigerat & exiccat, quàm tritici, quæ calfacit, & suppurat efficitque vt non solum in principio, sed etiam in incremento conueniat, veluti ex succis splenē minuentibus, attenuantibus, & purgantibus serosa & melancholica recrementa, in quorum numero sunt succi mer. radic. cucumer. ciclam. radic. sambuci, quibus addunt nonnulli succum polypod. querc. qui videtur parum laxare ob astringentem, sed altis adiunctis id faciet. Succus thymeleæ, chameleæ, brass. marinæ, thythy. mal. lathyr. & laureolæ. Attenuat succus aristoloch. & quodammodo purgat, vt succus apiorum vsurpatur. Ciclam. succus quia laxat, & splenem iuuat: Succus mer. ur. quia laxat, quemadmodum & sambuci succus. Polypod. querc. quia laxat & constringit: Cucumer. quia attenuat & emollit & laxat, eodem modo succus apiorum, iridis, qui attenuat. Ex istis autem succis vnguentorum tria genera conficiuntur, primum ad lienis tumores: alterum ventrem laxans: tertium serosa per ventrem, & vripas euacuans.

℥. Succi ciclaminis ℥. vj. succi cucumer. agrest. vel mercur. vel sambuc. vel ebuli ana ℥. iii. farinæ lupinorum q. s. & vini mal. q. s. fiat vnguentum.

De Arthanita.

Farina hordei & frumenti.

Purgantia serosa & recrementa melancholica.

Primum.

Secundum.

Ecc

℥. Succī sambuci & mercur. ana ℥.iii. mell. communis & farinae orobi, vel lupinorum ana ℥.ii. misce, fiat vnguentum. farina eligenda est amara, vel nitrosa, quia pungit, saltem nō impedit alui emollitionem. Si quis velit addere olea, faciat hoc modo.

℥. Olei cicini, id est, ricinini, vel sesamini, vel irini ℥.ii. ciclae, cucumer. ebuli ana ℥.iii. coquantur leuiter, cum liquefacta cera applicetur. Neque erit praefer institutū succum aliquem tenuatē istis admiscere, veluti succum iridis, aristoloch. vel apij, vel aliorum: aut odorata, vt myrrham, styracem: aut lachrymas, vt ammoniac. opoponacē. Soluunt enim & attenuant. Vel fiat hoc modo.

℥. Olei cherini vel irini ℥.iii. succi aristoloch. vel cucumer. agrest. vel ebuli ℥.iiii. ammoniac. bdellij, opoponac. diss. in praedictis oleis ana ℥. β. terebinth. butyr. saliti ana ℥.ii. ceræ nouæ q. s. fiat vnguentum quod attenuat, laxat & emollit.

Ad ventrem vnguenta.

Ventrem laxantia vnguēta parātur ex supradictis succis & laxantibus medicamētis. In his neque olea sunt necessaria, neque pingua, neque purgantia castigare solent, vt vel retardare, sed solum ea quæ vel augere, vel accelerare possunt, vel humorem quodammodo præparare vel meatus referare. Hinc patet error Nicolai, qui ex succorum magno aceruo vnguentum præparauit, in quo succum cucurbitæ & capil. ve. addidit, & aliorum quæ nihil extrinsecus laxant. Primum enim vnguentum ex veratro vtroque paratum, succum cichor. acorum & semperuiui recipit. Paratur efficacissimum hoc modo.

℥. Succī mercur. ciclamini. & cucumer. agrest ana ℥.ii. elleb. vtriūsq. colocynth. ana ℥. β. diagred. ℥. β. fellis tauri ℥.ii. farinae lupin. ℥. β. mell. parū, fiat vnguentū: vnguantur partes vmbilici, & inguina post forum ex relaxantibus, & emollientibus. Idem potest etiam aquas purgare, maximè si ex succo brass. marine, vel thymel. vel cham. fiat.

Ad Mouendas vrinas vnguenta.

Flunt etiam & vnguenta ad mouēdas vrinas, & retineā-
tur à grumo sanguinis vel à crassis humoribus. Ea au-
tem fiunt ex oleis, succis, & pulueribus acrium vrinas pro-
uocantium, vt ex succo apiorum & cressonum, & similiū,
Oleo amygd. amar. scorpionum, vt.

℥. Succi radic. raphan. & cressonū ana ℥. ii. succi api j
& petros. ana ℥. j. olei scorio. ℥. ii. j. olei spicę ℥. β. terebin-
th. cerę ana q. s. azar. & seminis api j. & petros. ana ℥. ii. mi-
sce, vngatur regio renum, vesicę, & perinei. vel.

℥. Axungię cuniculi ℥. j. succi fœnic. marin. recentis,
vel conditi cum aceto ℥. j. β. azari, spicę celticę, schen. ana
℥. j. olei scorpion. & nucum ana ℥. ii. cerę & terebinth. pa-
rum, fiat vnguentum.

Ad sanguinem coagulatum idem valet, efficiaciūsq̃ *Ad sangui-*
erit, & magis determina. ū, si bituminis ℥. j. addideris, vel *nem coagula-*
olei petrolei parum. Non statim his vnguentis vri opor- *tum vnguen-*
tet, ne vena, quę nōdum coaluit, rursus aperiatur, sed pau- *ta.*
lō post, & quando symptomata retentionis vrinę multū
virgent.

Ad vermes vnguenta.

Vermibus è ventre eximendis conueniunt ea vngūen-
ta, quę laxant ventriculo imposita. Item quę fiunt ex
amaris medicamentis, occidendis, & expellendis vermi-
bus conueniunt, quę ex amaris & acribus fiunt, vt.

℥. Succi vtriusque persicar. vel foliorū persicę arbor.
℥. j. olei amygd. amar. vel de absynth. ℥. ii. petrolei ℥. iii.
fellis bouis & aceti parum, farinæ lupinorum ℥. β. misce,
fiat vnguentum addita terebinth. vel pice q. s. ponatur su-
pra vmbilicum.

Fiunt alia, quibus vtendū in febre, quę cū fluxu est, vt. *Ad feb. vn-*

℥. Farinæ lētium ℥. β. cornu cerui, & coralli rub. vsto- *guenta.*
rum ana ℥. ii. seminis citri & portulacę ana ℥. iii. ol. ros.
& myrtil. ana ℥. ii. succi limonum ℥. iii. j. misce, fiat vn-
guētum addita pauca quantitate terebinth. aut cerę rubrę,
ponatur supra vmbilicum.

Si febris cum vermibus citra fluxum sit, ex amaris mi-
nūs calidis fiat, vt.

℥. Succi ros. succi limonum, vel aranciorum ana ℥. ii. ol. viol. ℥. iii. agarici. ℥. ii. rhab. ℥. j. fellis bouis & aceti parum, ceræ q. s. fiat vnguentum. Aloë, myrrha, & reliqua amara apposita occidūt vermes, & deturbant inferiūs, si superior pars vēris vnguatur. Nunquam enim inferior pars inungenda, quia vermes hæc fugiunt tanquam venenum.

Ad ventriculi affectus vnguenta.

AD oris ventriculi aliarumque eius partium affectus sunt vnguenta pro caussarum varietate. Hoc autem commune habent, quod semper moderatè astringentibus corroborandæ sunt ventriculi partes. Sin emollire oporteat scirrhum aut duritiem ventriculi, minùs emollientibus, id est faciendum, vel contrariam facultatem obtinētibus, ut mastyce, oleo mastycino, de myrrha, styrace, & ladano. Relaxatur gula seu œsophagus, ita ut summa cū difficultate cibum possit trāsmittere potum autem minimè, quia minorem crassitudinem habet, nec comprimi potest: ad quem affectum parari debent vnguenta ex calidis astringentibus, aut aliqua astringentia calidis miscenda. Calida astringentia sunt cassia, id est, cinamomum crassum, cyperrus, mastix, ladanum, hypochistis, cariophyll. macis: Vel calida, ut stechas, rosmar hyssopus, salvia, quibus adiungimus nuces cupressi, & rosas, ut.

℥. Olei mastich. & cydoniorum ana ℥. iii. ladani, hypochistid. & acaciæ ana ℥. cariophyll. nucis moscatæ immaturæ ana ℥. ii. myroball. citrinorum ℥. iii. ceræ q. s. fiat vnguentum.

Si hoc satis non calfaciat, addantur flores rosmarini, stechad. saluæ, ana ℥. ii. & dosis myrobal. minuenda, hoc vnguentum non supra cervicem, nec supra asperam arteriam, sed in lateribus colli applicare cōuenit, neque retro, ut Galenus voluit, neque ante, quia ad partē affectam penetrare nō posset ob asperam arteriam, retro ob vertebrae colli, sed per latera colli facilè vis penetrat.

Ad oris ventriculi relaxationem valet idem vnguentum vel simile parti appositum circa 13. vertebrae ad latus sinistrum. Nihil refert etiam si pars anterior inūgatur. Nam calfacto ventriculo etiam os incalefcit facultate cō-

Affectio œsophag.

*Calida astringentia.
Calida.*

nunicata, sed multò citius os per posteriorem, vt corpus
ve. tricoli, per anteriorem medicamentis apposis cura-
tur, ubi situm partium.

Ventriculo parantur vnguenta calida & frigida, quan-
quam vulgus ventriculum semper calfacere velit, cōstrin-
gere, aliquando laxare & emollire. Rarò astringentia in
vnguētis imperamus siue refrigerare, siue calfacere, siue
exiccare velimus, sed calidioribus vnguētis plus astrictio-
nis inesse oportet, refrigerantibus minùs, quia quæ refrige-
rant, ferè semper constringunt, & robur per accidens ser-
uant. Calida verò laxando soluant, ideo calfacere debent
pro intemperaturæ excessu. Si multùm recessit, multùm: si
parùm, parùm.

Si ad coctionem iuuandam fiant vnguenta, aliàque re-
media externa, vt linimēta, cataplasmata, temperata sunt, *Ad iuuan-*
vt quæ in abscessibus suppurare debent. Omnis concoctio *dum coctione*
fit à calore moderato, & temperato: quæ igitur iuuant in-
natum calorem, illum temperatum prouocare debent in
nobis, non cum excessu. Talia igitur erunt.

℥. Olei mastich. & mentæ ana ℥. ii. spicæ nardi, nucis
moscatæ, caryophyll. ana ℥. β. ros. rub. ℥. ii. ceræ, parùm, fiat
vnguentum, vnguatur duabus aut tribus horis ante pasto-
rum, addendo tempore inunctionis parùm vini albi, vel clare-
ti: moderatè calfacit & astringit, calorem conseruat, & cō-
coctionem iuuat. Si verò frigidior sit, tardius concoquit,
& flatus multos gignit. Addeamus itaque, quæ magis calfa-
ciunt, & flatus discutiunt.

℥. Olei de absynth. & olei nardini ana ℥. ii. galangæ,
caryophyllorum, mastich. cyper. ana ℥. ii. cumini, foliorū
anthos ana ℥. j. ceræ q. s. fiat vnguentum.

Si in vētriculo cibus fluctuet ob largam humiditatem,
aut sit per se relaxatus, nec amplecti possit cibum, & liqui-
da exeant excrementa, tum siccare magis oportet, & con-
stringere, quod apertè fiet, si superiori vnguento sandali,
coralli vsti, corticis citri, cinamomi cissi ana ℥. β. & aceti
parum addiderimus.

Si verò refrigerare tantùm velimus citra constrictio-
nem magnam, vt in febribus hecticis, & temperaturis ca-
lidis, vel cū adhuc superest in ventriculo materia aliqua
evacuanda, vnguento sequēti, vel simili vtetur quod refri-

gerat, & ventriculum roborat, nec materiã retinet, sed potius deorsum derurbat os ventriculi confirmando. sic.

℥. Olei ros. & omphacini ℥. ii. j. coralli rub. cori. nd. sandali albi, florum labruscæ, & cortic. citri ana ℥. j. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum, vnguatur oris ventric. regio, addito pauco aceto tempore inunctionis, quod non solum iuuabit penetrationem, sed etiam refrigerabit, & constringet. Neque est quod acetum repudiemus ob nervos, quia integris viribus eò nō peruenit, imò & syr. acetos. & alios syropos ex aceto compositos iniicimus. Quid igitur corū contactum externum verebitur præter rationem? Si refrigerare, relaxare, & humectare (quod rarò fit initio) velimus, fiant hoc modo.

℥. Olei viol. ℥. ii. olei. nenuph. & amygd. dulci. ana ℥. j. ceræ citrinæ q. s. fiat vnguentum, linimenta tamen in hac causa magis conueniunt. Vētriculum laxamus, cum astrictus est nimium, vt in magna inedia, aut cum vomitū prouocare volumus. Paratur autem vnguentum ex modicè calidis & relaxantibus, conturbantibusque os ob fœtorem, quo potissimum os ventriculi inungimus. Talia sunt galbanum, asarum, assa fœtida, vt.

℥. Ol. liliorum, amygd. butyri rancidi ana ℥. ii. agarici, azari tenuissimè pul. ana ℥. ii. ceræ nouæ (quia magis relaxat) q. s. fiat vnguentum. Agaricus & azarum conturbant ventriculum, & butyrum rancidum. Nam ingratus ille odor vomitum ciēt, quem multò magis prouocabunt fœtidiora, vt ammoniac. & bitumen, vt.

℥. Fœcis olei liliorum, olei communis antiqui, & fœtidiana ana ℥. j. dialtheæ ℥. β. ammoniaci dissoluti in oleo ℥. ii. succi cucumeris agrest. vel raphani agrestis, vel ciclaminis ℥. j. ceræ parum, fiat vnguentum, quo vnguatur os ventriculi. Additur & in istis vnguētis mucilago seminis fœnugraci. Vngendæ sunt partes lateris colli, quod fit cum est necesse multum vomere, vel in quibus difficulter prouocatur vomitus, vt partes superiores relaxentur, & tunc partes inferiores constrictæ sunt, quò facilius sursum ascendant excrementa. Quando constringendum est, eligimus constringentia simul & odorata vt reficiant, vbi considerandum est, calfaciendum ne sit an refrigerandum, vt in cholericâ passione, & vomitu sanguineo refrigerandum, & constringendum.

Ad lienteriam vnguenta.

IN lienteria verò calfaciendum & astringendum, in dysenteria refrigerandum & constringendum. Distinguenda itaque quæ refrigerando cōstringunt, ab iis quæ calfaciendo id præstant. Calfaciunt constringendo cyperus, galanga, mastix, carioph. ll. nux moscata, omphocina, spica nardi, cortex thur. thus ipsum. Nullum verò ex his insigniter id præstat, quia astrictio insignis esse non potest cum caliditate, nisi astrictio proueniat ab adustione, vt misy, sory, calchitis. Quare si magis constringere velimus, addenda quædam frigida terrea, vt gallæ, cortices mali granati, balauustia, citrini, rosæ, spodium, bedegar, alumen, vinacea, corall. bolus armena, myrthi folia & fructus, cydonia, pruna syluestria, mespila, corna & sexcenta alia, quæ diligens lector in hanc classẽ reuocare poterit. Ex astringentibus calidis modicè astringens paratur hoc modo.

℞. Ol. mastic. ol. de absynthio ana ℥. j. cyperi, carioph. nucis moscatæ, vini maluatici, limaturæ cortic. thur. ana ℥. j. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum. Hęc cum calore leuem habent astrictionẽ. Quare si quis fortius constringere velit, addat vinaceorum, balauustiorum, radic. bistortæ ana ℥. ij. tempore inunctionis parum aceti. Iuuat enim constrictionem, & penetrationem.

℞. Ol. myrth. & cydoniorum ana ℥. ij. coralli rub. boli ar. aloës, radic. bistortæ, & gallarum ana ℥. ij. acaciæ. hypochisti. ladani ana ℥. j. ceræ albæ q. s. fiat vnguentum, quod & refrigerat modicè vel parum calfacit.

Constringere & refrigerare non est operosum. Nam quæ frigida sunt, quodammodo constringunt, & quæ insigniter constringunt, magna ex parte sunt terrenæ substantiæ adustione, vt calchit. misy, sory, melantheriani. Fiunt itaque vnguenta ex oleis astringentibus, quorum parua est dosis, vnà cum aliis astringentibus, vt.

℞. Olei ros. omphac. cydoniorum ana ℥. ij. gallarum cortic. mali granati, balauustiorum, myrtil. spongiæ, bedegar. bistortæ ana ℥. ij. boli ar. ℥. ℞. acaciæ ℥. j. ceræ q. s. fiat vnguentum, cui adde aceti parum. Acerum ponendum, vel aliqua tenuium partium, vt penetrare faciant astringentia, & terrea, quæ sibi aditum præcludunt con-

stringendo, & sæpe fluxionem ventris augent apposita, vt aliquando vidimus: quia constipata cute & partibus superioribus comprimendo expellunt. Quam ob causam non vitupero eos, qui in his vnguentis spicam, vel cyperum, vel cinamomum in pauca quantitate addunt, quòd alia nimis crassa penetrare faciant, tum etiam quòd ventriculi, & aliarum partuũ functio, siue actio non nisi calore perficitur, qui sopitus semper excitandus, fouendusq; est.

Ad intestina & ventric.

*Ad flatus
discutiendos.*

Intestinis & ventriculo eadem vnguenta præscribuntur, nisi quòd non semper necessaria sit illa astrictio, præterquàm in fluxu ventris. Sed discutientia flatus maiore quantitate ponenda, tam ob flatum, quàm ob frigidiorē temperaturam, & excrementa pituitosa, quæ in illis abundant. Ad calfaciendum itaque, flatus discutiendos, & dolorem sedandum sic fiet.

℥. Olei nardini, & rutacei ana ℥.ij. apij, petrosf. ana ℥.iiij. florum chamo. melil. ana ℥.ij. piper galangæ ana ℥.j. ceræ q. s. fiat vnguentum: tempore inunctionis ad de vini albi generosi, vel maluatici parum: vngatur manè reiectis recrementis, vel post clysterem.

Si dolor colicus sit vehemens, fortioribus erit calfaciendum & discutiendum, vt.

℥. Olei anethini, rutacei ana ℥.iiij. olei de spica ℥.j. s. seminis rutæ, cumini, baccarum lauri, apij, petrosf. ana ℥.j. spicæ nardi, galangæ, ana ℥.s. ceræ q. s. fiat vnguentum vngatur ventris pars media. Adde etiam tempore inunctionis vinum maluaticum.

Ad affectus vteri vnguenta.

AD vteri præcipationem & inflationem valent eadem vnguenta addito pauco vino maluatico. Ad vteri item obstructions à crassis humoribus, ob quos menses non libere fluunt. Sed ne hoc vnguentum materiam exiccet, & absumat, temperandum erit multo oleo liliorum, vel amygd. dulc. vel cinamomo, vel axungia anseris, vel gallinæ, vel butyro. Hæc relaxando efficiunt, vt

menfes sine dolore, & moleſtia fluant.

Ad prouocationem menſium non fluentium ob obſtructiones determinatum faciemus ex illis relaxantibus, aperientibus, & prouocantibus menſes & vrinas, vt.

℞ Ol amygd. amar. & liliorum ana ℥. j. ol cherini, vel irini ℥. ij. ſpicæ celticæ, ſchenanth. azari ana ℥. iiij. ſeminis apiij, petro. ana ℥. iiij. terebinth. & axung. anſeris veteris ana ℥. ij. ceræ nouæ q. ſ. fiat vnguentum, quo vnguatur regio pubis, renum, & inguinum addendo vini maluatici parum. Adduntur & ſucci herbarum calidarum, & tenuium partium vt apiij, ſuccus pedis collumbini, arthemifiarum, pulegij, & ſimilium. Supra pubem, renes, & inguina applicantur vnguenta ad partus facilitatem, ſed addenda ſunt, quæ parruniētes inuant, vt ariſtolochia rotunda, vel longa & ſimilia, vt.

*Ad facien-
dū partum.*

℞ Ol. amygd. dulcium & butyr. recentis ana ℥. ij. axung. porci, & gallinæ ana ℥. iiij. ariſtolo. rotundæ, & longæ ana ℥. iiij. cinamomi tenuioris, aſari, ſtyrach. myrthæ ana ℥. j. ceræ nouæ q. ſ. applicetur ſupra os pubis, aut circa caudam, & emunctoria, poſt uſum fomenti ex maluis & ariſtolochia.

Idem vnguentum conuenit ad ſecundinæ eiectionem, & fortiora adduntur, vt agaricus, colocynthij. Iuuat enim expulſionē cuiuſlibet rei, irritando facultatem expultricē.

*Ad ſecundi-
narum eie-
ctionem.*

Ad retentionem fœtus vnguenta.

AD fœtus retentionem plus valent aliquādo vnguenta, quàm emplaſtra, exēpli gratia, cū mulier abortire ſolet ob ſanguinis copiam & acrimoniam, aut caliditatem nimiam, quæ partes relaxat, ſi emplaſtra apponantur, ſuo contractu calorem augent, plūſque nocent quàm iuuant. Vnguentum præterea altius penetrat, quàm emplaſtrum. fiet autem hoc modo.

*Aborſus
cauſæ.*

℞ Olei roſ. omphac. vel cydoniorum, vel myrthi ℥. iiij. radic. biſtortæ ℥. j. boli armeni, coralli rub. ana ℥. ſ. baſiliciorum ℥. iii. ceræ rub. q. ſ. fiat vnguentum addendo aceti, quantum ebibere poterit, diluti aqua peculi roſ. vngatur regio ventris, & renum frequenter, & antequam multus ſanguis effluxerit.

*Ad super-
purgationem
mens.*

Valet idem ad mēsum superpurgationem. Si hoc non
simus contenti, aliud parandum ex retinentibus sangui-
nem refrigerando, condensando, vel astringendo, vt.

℞. Olei nenuph. ℥. j. cydoniorum ℥. ii. j. boli ar. aca-
ciæ, sanguinalis ana ℥. ii. j. blausstiorum, spong. bedegar. a-
luminis ana ℥. j. ceræ albæ q. s. cui incorpora aceti, quan-
tū ebibere poterit diluti in aqua peculi ros. plantag. vel
bursæ pastoris, vel earum succo. Idem efficacius fit cū
succus porri additur. Animaduertēdūque est num gru-
mi sanguinis post retentionem remaneant, ne putrescāt,
& suffocationem, aliāque symptomata prouocent. Quæ
multū siccant, sanguinis impetum sistunt, vt.

℞. Oss. sepiæ ℥. ℞. coralli vsti, sanguinal. turhiæ ana
℥. ij. aluminis ℥. j. olei cydoniorum & myrtini ana ℥. ij.
succu plantag. vel burs. pastor vel polygoni, vel hernialis
℥. ii. j. addito pauco aceto simul misceantur, fiat vnguen-
tum diu agitando. Qui ceram velit, addat albā. Coquan-
tur parū succi, deinde omnia simul misceantur.

Ad sanguinis impetum sistendum.

*Quando san-
guis retine-
tur.*

Sanguis è naribus, pulmonibus, thorace, renibus, vesi-
sca, hepate, intestinis, hæmorrhoidibus, dentibus & ab
utero fluens semper retinendus est, nisi per crism, vel per
mēses, vel per hæmorrhoidas naturaliter & moderatè
fluat. Retinetur potissimū auersione per sanguinis mis-
sionem, vel cucurbitas, vel ligaturas, item epithematis, vel
emplastris, vel vnguentis supra venas impositis per quas
defluat ad vulnus, vel venæ apertionem. Nam in vulnere
satiū est puluerem inspergere, quā alio modo medica-
menta adhibere, quia citiū sanguinem sistit, inspissat, cō-
glutinat, & coagulat, qui postea venam obstruit, & san-
guinem foras erumpere prohibet. De vnguentis igitur,
quæ circa partem apponuntur, dicemus, quæ parantur ex
pulueribus frigidis, & cōstringentibus, albumine oui, vel
succis herbarum, suntque ea ferè aglutinantia, vt quæ ex
bolo. sang. drac. thure, mastiche, aloë, bistorta, & sangui-
ne exiccato parantur. Efficaciora autem fient si pili lepo-
ris, vel papi florum salicis, aut alterius herbæ addantur.
Succi sunt plātag. poligoni, herinar. caudæ equinæ, burs.

*Pulueres fri-
gidi & con-
string.*

Succi.

pastor. syderit. albumen oui agitatum, mucilago gummi tragac. & arab. sunt agglutinantia, vt.

℥. Gallarum, cortic. interior. castaneæ, vel cortic. mali granati, vel baustiorum ana ℥. ss. boli. ar. ℥. j. sang. drac. ℥. iii. cū albumine oui excipiantur, fiat vnguentū, vel sic.

℥. Ol. myrtill. vel ros ℥. iii. succi burf. pastor. vel polyg. ℥. ii. gallarum, balaustiorum, radic. bistortæ ana ℥. ss. ceræ albæ q. s. aceti parum, fiat vnguentum. Hęc vnguenta non sunt ponenda supra os venę fluentis, sed paulò infra supra regionem, per quam venæ ad illud permeant, & potissimum in ea parte, in qua magis ad extra se prodit, vel cū sanguis influit in caput, vnguenta hæc in lateribus colli, in quibus venæ & arteriæ positiæ sunt, apponenda erūt, & circa emunctoria, quādo in aliquod membrum descendit, vt in principio arthritidis, misso sanguine, & nō existente venenosa materia, aut in magna quantitate. Si sanguis à pulmone fluat, vtile erit imponi vnguentum supra renes, & totam spinam, quia magna vena & arteria spinæ incubat. Sin è vulnere fluat, supra emunctoria illius partis læsæ. Nec improbo super vulnus imponi, si possit. Sin per sedem, supra renes, vt etiam cū per vesicam secernitur, circa perineum, vel arteriam vnde fluat sanguis.

Locus cui apponuntur.

*Si à pulmo.
fluat quo loco
apponenda.
Si à vulnere.
Si per sedem.*

De vnguentis quæ ad chirurgum spectant.

SVperest vt de vnguentis chirurgicis agamus, quæ sūt ad maturationē abscessuum, vlcerū deterfionem, carnis generationem, inducendam cicatricē, ad pforam, luem veneream, cicatrices dealbandas, & emolliēdas, de quibus omnibus breuiter dicemus, ne chirurgis curationem vlcerum & tumorū præripiāt iuniores medici, qui nihil non audent. Initiū autem sumemus ab vnguentis morbū Italicū curātibz, de quibus multa scripta sunt à diuersis authoribus. Plerosq; tamen errare video, & vnam eandemque vnguētū descriptionē omniūbz præscribere, nullo habito delectu, & nullius causæ distinctione, sed eodē vnguento & scabiem Italicam, & dolores articularum, & capitis, & vlcera curare nituntur. Primū itaque morbi essentia cōsideranda est, causā affectus, & symptoma.

Error multorum in curando morbo Italico.

DE MEDICAMENTIS

Essentia morbi Italici. Morbus hic in frigiditate & nimia humiditate consistit, quæ à secunda coctione, deinde à tertia, quæ sit in membris externis, (multò autem magis in particularibus) suam naturam mutuatur, quod indicat curatio, quæ constat non tantum ex resiccantibus, sed etiam ex euacuantibus, vel ex sanguinis missione, vel ex ambobus: quia causa continens & immediata, quæ est humor collectus in ambitu corporis, his non euacuatur, sed curatur sudoris prouocatione, deinde urinæ: Tercio & ultimò purgatione frequenti & continua, quæ ob suam frequentiam corpus siccatur insignitur, quæque constet ex his, quæcunque sudores moueant insigniter, vel exiccent extrinsecus, vel intrinsecus, quæ morbum hunc euincant, vt vnguenta sudorifica, potiones ex ligno Gaiaci, radic. apios, salseparillæ, & aliorum multorum.

Curatio.

Cautio in curatione.

Quid cōsiderandum. in curatione

Antequam vnguenta præscribantur, diligenter considerandum est, num affectus sit in cute, carne, ossibus, perioestio, aut capite, costis, sura, brachiis, vlna. Si enim in cute sit, vlcera excitabit vel papulas, vel scissuras manuum, vel cutis efflorescences. Si sub cute, alopecias: si sub perioestio dolores membrorum: si in ossibus, exostoses. Deinde considerata est humoris consistentia, sitne tenuis an crassus. Nam tenuis in cute afflorescit, crassus sub cute latitat, perioestio, vel osse. Deinde videndum num humor alicuius partis substantiam corruerit, vlcus fecerit in carne, vel carnem in osse: nam secundum horum diuersitatem vnguenta varia sunt præscribenda. Nam quæ vlcera curant, & scabiem, mitiora sunt sed sicciora: quæ dolores curant, caliora, & magis relaxantia: quæ exostoses, fundentia & resiccantia.

Ad dolores capitis & articulos curandos.

AD dolorem capitis & articulos curandos fiunt vnguenta *acopa* dicta, vt ex adipibus pectorale magistrale sic à Nicolao appellatum, resumptium, dialthex, martiatum, arragon. si argentum viuum addatur, vt.

℞. xung. porci non salitæ ℥b. j. butyr. recent. axūg.

gallin. & anatis ana ℥. iiij. ol. icini valaurini ℥. iiij. euphrob. ℥. j. terebinthinæ lotæ in aqua vitæ ℥. iiij. argenti viui extincti in axung. porci ℥. v. ceræ nouæ parum, lytharg. ℥. ij. misce fiat vnguetum. In his neque cinabrium ponendum est, neque sublimatum, neque sulphur, quia

Quæ non conueniunt.

vimium extinguunt argentum viuum & sudores retinent, sed post sudationem conuenire possunt ad resiccanda vicer. a. In istis omnes axungia conueniunt, olea omnia calida resoluenda & calidiora, & magis tenuium partium, quia plus penetrant, & resoluunt, & sudores mouent. Oleum verò amygdal. nunquam poni debet, vbi est argenti viuum, quia experientia comprobatum est oleum hoc vinum argenti viui extinguere. Gummi conueniunt dissoluta in vino vel oleo, nō in aceto, vt galbanum, myrrha, opoponax maximè in pauca quantitate, & in antiquo morbo, vt in exostosi. Additur etiam castoreū, staphisagria, & alia calidiora. Si itaque morbus sit antiquatus, & cum doloribus capitis, vel sunt exostoses, ex his vltimis parantur vnguenta hoc modo.

Quæ conueniunt.

Oleū amygd. cum argento vino non debet poni.

Quæ conueniunt exostosi.

Curatio exostosi & doloris cap.

℥. axungia porci non salitæ antiq. ℔. j. axung. anat. & gallinæ ana ℥. ij. olei laurini & icini ana ℥. iiij. olei de spica ℥. j. staphisag. myrrhæ, styrac. opopon. dissoluti in aqua vitæ ana ℥. iii. terebinthinæ lotæ in aqua vitæ ℥. iii. argenti viui extincti in axung. porci ℥. vi. resinæ & ceræ parum, fiat vnguentum. Hic animaduertendum est vnguentis istis diutius vtendum esse. Primum enim inungendæ sunt omnes partes sanæ, vt humores eò trahantur. In declinatione vero partes tantum affectæ, vt quicquid in parte collectum est, discutiat exactè, & diutius sunt inungendæ, vt humor altè latitans sensim liquefcat, ac trahatur, & crassum cū tenui euacuetur, quod pauci nostri temporis faciunt, & hinc fit, vt post vsum remedium plerunque morbus maior appareat, vel recrudescat, vel qui non apparebat, sese manifestet.

Error multorum.

In papulis si morbus consistat, vel in scabie, vel vlceribus paruis vt in herpete, tunc paratur vnguentum ex modicè calfaciēt. & rarefaciēt & detergēt. desiccantibusq. (Prius autem mittendus est sanguis, & corpus purgandū) quale est vnguentum enulatum, aucta dosi argenti viui, & addito oleo, de iunipero, vel irino, vel laurino, vt.

Curatio morbi alia pro ratione symptomatum.

Sanguis miss. & purgatio.

℞ axung. porci ℥. ℞. butyr. recent. ʒ. iiij. olei chamomil. ʒ. iiij. irini. ʒ. ij. myrrhæ. styrac. ana ʒ. ℞. viridis æris ʒ. ij. argenti viui extincti in succo limonum, vel lapati acuti, vel enulæ cam. ʒ. iiij. subl. ʒ. ij. lytharg. ʒ. ij. terebinth. ʒ. ij. ceræ parum fiat vnguentum. Hoc differt ab aliis, quia axung. porci ℥. ℞. tantum recipit, quia nimium humida est. Butyrum autem quanuis simile videatur, valet etiam ad psidrachia, id est, pustulas, & papulas paulum supra cutem eminentes. Præterea recipit æruginem æris, quæ etiam si videatur impetum sudoris per se impedire, vlcera tamen, & vitia cutis detergendo curat. Extinguitur argentum viuum in succo limonum, vel citri, vel lapati acuti, vel enulæ, quia hi succi scabiem curant, & additur sublimatum quia siccatur vlcera, psoras, scabiem, & cutis vitia. Lythargirum quia siccatur, consistentiam vnguenti auget, & argentum viuum retinet. Terebinthina valet ad dolores soluendo, & resoluendo, si aqua vitæ abluitur, sic detergendo iuuat. In quibus nimia cutis laxitas timetur, aut nimia calfactio, additur oleum rosæ, & cerusa. Quia vero nimium sudores impedit, in vniuersali vntione non conuenit, sed in partis aliquius vlceratæ imtemperie conuenire potest, vt alia ræmetallica.

Vlceribus morbi Italici conuenire potest vnguentum, quod supra scriptum est, si vlcera prius sint vicunque deterfa. Nam exacte ob malitiam, quam habent, detergi non possunt, quæ multo, satius est detergi vnguentis detergentibus, quam si vnguentis istis detergantur. Deinde vnguenta applicanda in parte affecta, & toto corpore. Diutius autem inharere debent in parte vlcerata, aut admiscendum vnguentis aliis sarcoticis. Hoc vnguentum magis idoneum erit vlceribus, ob cinabrium, quod magis siccatur, minus autem sudores mouet, præsertim cinabrium nostrum factitium ex sulphure & argento viuo, quia argentum viuum sic extinctum nullius est efficaciz propter ablatas illi vires à sulphure. Errant igitur, qui argentum viuum sulphure extinguunt, maximè cum sudores moueri oportet, ad corporis exiccationem. In particularibus autem vnguentis (quando exiccandum) partium exulceratarum conueniet cinabrium, aut cum post vsum Gaiaci, & aliorum prouocan-

Butyrum.

Quæ vitia cutis emendant.

tium sudores vti volumus vnguento ad curationem vlc-
cerum, vt.

$\mathcal{L}$. vnguenti marciati $\mathfrak{z}$. iij. seui hircini $\mathfrak{z}$. iij. olei iri-
ni $\mathfrak{z}$. iij. myrrhæ $\mathfrak{z}$. j. virid. æris, irid. styrac. ana $\mathfrak{z}$. ij. tere-
binth. lotæ in aqua vitæ $\mathfrak{z}$. iij. resinæ, ceræ ana. $\mathfrak{z}$. ij. argen-
ti viui extincti in succo limonum $\mathfrak{z}$. iij. cinabr. $\mathfrak{z}$. ij. thur.
masticis ana $\mathfrak{z}$. ij. misce, fiat vnguentum, quo vnguantur
partes exulceratæ à morbo Italico, & vicinæ.

Hic vnguentum marciatum ponitur, vel aragon sic
dictum pro arigon, quasi iuuans, ab arigo, quia mirificè
valet ad vlcera antiqua, seuum hirci, quia siccant admo-
dum. Cinabrium hic possum dosi minore ob argentum
vium. Reliqua omnia vlcera tergent & siccant. Non me
latet ex terebinthina, argento viuo, & aqua vitæ fieri
vnguenta, vel etiam ex sola axungia, & argento viuo.
Experientia autem comprobaui omnes, qui eis vsi sunt,
in tremorem, aut conuulsionem incidisse. Sed si quis ve-
lit ex paucis conficere, satius fuerit cinabrium cum te-
rebinthina vel sublimatum tantum cum aqua vitæ, ce-
ra, vel resina, vel axungia miscere. Sed prima multò
securiora sum expertus. Hic obiter est notandum ea vn-
guenta, quæ cinabrium, cerusam, lytharg. vnguentum,
vel oleum Ross. recipiunt, minùs prouocare sudorem.
Cum itaque corpus sudoribus erit euacuandum ab illis
abstinendum censeo.

*Experientia
argenti viui.*

*Qua minus
prouocant su-
dorem.*

Ad Psoram vnguenta.

AD Psoram, lichenes & eiusmodi cutis vitia paratur
tale.

$\mathcal{L}$. olei de iunipero $\mathfrak{z}$. ij. olei nucum $\mathfrak{z}$. j. tartari albi
 $\mathfrak{z}$. β . vitreoli, salis communis, sulphur. ana. $\mathfrak{z}$. iij. terebin-
thinæ lotæ cum succo limonum $\mathfrak{z}$. ij. lytharg. $\mathfrak{z}$. j. β . ceræ
parum, fiat vnguentum. Si morbus fuerit contumax, adde
sequētia, argenti viui $\mathfrak{z}$. ij. sublimati erit $\mathfrak{z}$. ij. efficacius. Ap-
plicatur post balnei vsum & purgationem, vt remolle-
scant crustæ, & citiùs penetret, vel sequens.

*Tempus ex-
hibendi.*

$\mathcal{L}$. olei de iunipero $\mathfrak{z}$. iij. lytharg. auri $\mathfrak{z}$. iij. olei lu-
cernarum & nucum ana $\mathfrak{z}$. ij. tartari vini tenuissimè pul-
uerisati $\mathfrak{z}$. j. β . vitrioli, salis communis ana $\mathfrak{z}$. iij. incorpo-
rentur simul & adde succi plātag. & limonum ana $\mathfrak{z}$. iij.

aceti squillitici ℥. i. incorporentur simul, & fiat nutritum.

Ad Herpetes.

AD herpetes fiunt ex succis herbarum siccantium & astringentium vel detergentium cum mineralibus. Si enim herpes exedens sit, erunt ex usu constringentia, quæ impediunt ne serpat, vel exedentia quod corruptum est, insigniter exiccantia, qualia sunt mineralia. Proinde succi isti lactucæ, solani, semper viui non sunt addendi, quia sunt humidiores, licetque refrigerent, non tamen astringunt, vt Galenus 2. ad Glauc. docuit, & lib. 14. method fiat itaque hoc modo.

℥. succi plantag. & summitatum vitis, vel labruscæ ℥. ii. succi polygonij ℥. iii. lythargiri ℥. i. tuthiæ præparatæ & antimonij ana ℥. β. aloës citrinæ ℥. iii. ceræ parum, fiat vnguentum addito pauco oleo myrthino, vel ros. omphacino.

Si vero herpes excedat carnem, vtile erit omphacium vnguento addere, quod carnem corruptam auferat & castiget. Deinde ad alia mitiora veniendum, & cicatrix inducenda. Vnguentum ex pompholige addito alumine citissime curat.

Ad scabiem communem.

AD scabiem communem sufficit vnguentum enulatum, vel quod ex resiccantibus paratur, quale quod a pauperibus conficitur ex oleo communi & sulphure simul mistis, vel sic.

℥. Lytharg. cerusæ loræ ana ℥. i. myrrhæ, styrac. liquidæ ana ℥. ii. salis communis ℥. ii. sulphur. viui ℥. iii. argenti viui extincti in succo limonum ℥. i. olei ros. q. s. ceræ parum fiat vnguentum, vnguatur vola manuum & postea fricetur totum corpus manibus iunctis.

Ad pruritus vnguenta.

AD pruritus parantur vnguenta, quæ vel humorem salsum, vel serosum & acrem per insensilem vacuationem purgent, discutiant & detergant hoc modo.

℥.

℞. radic. lapati acuti, & enulæ campan. ana. *℥.* j. decoquantur in aceto & cōtusa per cribrum passentur, quibus adde olei irini *℥.* iij. salis communis *℥.* j. myrrhæ *℥.* ij. lytharg. *℥.* j. *℞.* ceræ parū, fiat vnguentum. Si propterea non cesset pruritus, addatur parum argēti viui quod pruritus sedat maximè, qui à paruis pediculis vulgò (cirons) vocatis excitatur, vel addatur sublimati parum. Post excitationem vel discutionem materiæ, remanet sensus ille pruritus, quem auferre oportet addendo ipsi vnguento oleum hyosch quod refrigerando pruritus aufert mirum in modum. Vel fiat sic.

Pruritus sedantia.

℞. vnguenti pomphol. *℥.* ij. olei hyosch. *℥.* j. *℞.* fiat vnguentum, vnguatur locus pruriens. Post horum vsum vtile est corpus balneo, vel lauacro detergente frequenter ablucere, quia quæ in cute remanent, pruritus excitant. Prima lotio fit lixiuio, altera ex decoctione fabarū, ros. & hord. tantum.

Ad dolorem sedandum vnguenta.

IN doloribus sedandis seu liniendis maximè vnguentis vtuntur chirurgi, & ad concoctionem tumorum, & maximè vomicatorum, & ad detersionem puris, & ichorum, ad absorptionem putridæ carnis, ad carnis generationem, & ad cicatrices inducendas. Ad dolores sedandos potius vtuntur linimentis, quàm vnguentis vt supra dictum est. Linimentis ergo præscriptis ad dolores auriū, vel aliarum partium vtuntur, vel vnguento resumptiuo in dolore qui fit, cū suppuratur materia. Est enim emplasticum & maturando, & relaxando doloris sedatiuū. Si à materia calidiore oriatur, adde olei violati, vel hyoschiami aliquid, vel vtere vnguento ros. addito oleo hyoschiami, vel violato. Vnguento populeonis recūs, sedatur dolor à materia calida. Vnguenta verò calida vt dialtheæ, & cēsypos dolores frigidos sedant, quibus addendū oleum amygd. Ad dolorem calidum & inflammationē suppurandam vtuntur chirurgi foliis hyoschiami decoctis & axungia porci, vel vnguento ros. miscentur. Tale autem in illis partibus, quæ ob multum sensum vehemēter dolent, vt sunt pudenda, mammae, apponendum est.

Vnguentum resumptiuum.

*Basilicū ma-
ius & minus.*

Maturantia vnguenta ex suppurantibus fiunt, quæ calorem temperatum, vel nostræ temperaturæ similem habet per se, vel temperatura aliquibus aliis, suntque emplastica. Fiunt ex oleo communi, & sesamo, & amygd. aliisque temperatis. Sed admiscuntur cera, pix, vel resina, vel seuum, vel farina tritici, vel vitelli ouorum ut augeatur vis emplastica. Habent chyrurgi vnguenta parata Basilicum maius & minus. Minus verò suppuratoriū est. maius non solum suppuratorium est, sed etiam deterget nonnihil & carnem generat ob myrrham & olibanū. Ad vomicas itaque concoquendas & apostematosa fordidaque conuenit. Hinc etiam inter sarconica numerantur à Guidone in suo antidotario. Pix dissoluta in oleo communi vnguentum facit. Fit vnguentū ex oleo & ouis duobus modis. Quod fit ex integro ouo, & oleo violaceo. si dat dolorem inflammationum & suppurat. Eo autem utendum cum dolor magnus est ob suppurationē. Nam albumen oui licet sit frigidū, refrigerando vnit calorem, & emplastica sua substantia suppurat: Cum itaque dolor magis sedandus est, oleū violatum. Cum suppurandum, oleum amygd. dulc. vel commune vsurpandū. Hoc autem utendum est post abscessuum apertionem, ut dolorem ferro & igne excitatum, leniamus: Cum suppurare vel concoquere volumus, ex vitellis ouorum tantum, & oleo communi, quod multò citius faciet, vel si tantillū terebinthinae addatur, quod potissimum fit in nervosis locis, et iuncturis. Vnguentum resumptiuum satis emplasticum est, & temperatum ad maturationē iuvandam, accelerandamque suppurationem, ut & dialheia, quamquā inter malactica à Guidone enumeretur. Sed non minus malerici crassæ est suppuratorium, quam emollitiuū. Recipit enim resinam, colophoniam, ceram, terebinthinam, semen lini, & scœnug. gummi hederæ, galbanū quæ omnia vim emplasticam maiorem habent, quam ut decet malactico vnguento, quamquam etiam aliquid substantiæ emplasticæ inesse oporteat, non autem tantam, quin aliquid debeamus à parte dura euacuare: itaque facio suppuratoriū. Verum quidem est à squilla aliquid digestio-

*Vnguentum
resumptiuum*

nis habere, sed & radix illa viscosam habet substantiam ad suppurationem materiæ contumacis iuuandam, licet Guido chyrurgorum princeps vnguento aureo pro incarnatione vtendum esse doceat. Concoctorium tamen *Aureum*, & maturatiuum dicimus esse, vt Basilicum, imò multò magis ob crocum, resinam, colophoniam, mastichen, & alia multa *peptica*, vt olibanum. Illo igitur vti poterimus etiam pro maturatiuo vomicarum & vlcere. Sin quis incarnationem velit efficere, addat myrrham, & olibani augeat quãtitem. Si quis alia ratione conficere ex oleis & axungis volet, vel in forma cataplasmatum, vel pulta vt parti affectæ supponatur, sic poterit conficere. Ad vulnera quidem & vlcera ex farina tritici, oleo, & seuo, fiat forma vnguenti. Vel ex terebinthina, oleo, seuo, & pice, vel colophonia vulgò dicta, quæ magis digerit ob pinguedinem deperditam, quàm maturet. Est enim fex olei de terebinthina. Multum itaque olei communis & amygdal. ponendum est, vt magis concoquat, quàm digerat. Hactenus de suppurantibus vel maturantibus. Hic tamen lectores admonitos volo emplastra metallica fieri vnguenta maturantia, si oleo multo dissoluantur, vt & reliqua emplastra hoc modo dissoluta, vnguenta fiunt, id docente Galeno qui emplastrum diacalchitidos & aliis ceratis hoc modo dissolutos in duplici vase, ne coctura viderentur, faciebat vnguentum.

De concoquentibus.

AD materiam calidam concoquendam aptissimum est emplastrum Diachylum parum dissolurum oleo violaceo vel amygdalarum. Illud autem parare oportet ex oleo recenti non veteri, quia magis temperatum recens, & aptius concoquit, vetus magis digerit, vt omnia ex emplastris habent. Fit autem id emplastrum ex mucilagine radic. malæ, seminis psillij, hyosciami, lini, & quæ ob emplasticam substantiam calorem naturalem accipiunt ab oleo. Lythargium non impedit maturationem, & ipsa vi emplastica temperatur. Hoc vnguentum temperando calorem, & retinendo concoquit, maximè vbi feruor est magis, vt in inflammatione erysipelatoza, vel erysipelate phlegmonoso. In simplici inflammatione Diachylum commune

communi oleo dissolutum maturat. Paratur ex fœnugræ & lini semine, radice althææ, oleo & lythargiro. In materia crassa & frigida non erit reiiciendum Diachilum magnum, quod recipit & temperata, & emplastica, nec refert etiam si succum irridis, & squillæ recipiat: facient enim ea ad materiæ incisionem & præparationem, & temperaturo lythargirum. In abscessu à materia crassa emplastrum de mucilagine conuenit. Neque mirum videri debet malactica aliquando maturantia fieri respectu materiæ frigidæ, vel crassæ. Non enim calfaciunt supra primum gradum. E conuerso fit vt maturantia malactica fiant, cum pauca materia est, neque multum congesta: hæc enim contingunt propter materiæ dispositionem, quæ facit vt agens aut debilius aut fortius opus suum peragat in materia.

De Detergentibus.

Vnguenta detergentia fiunt ad vlcerum sordidorum & depascentium deterfionem. Ex detergentibus alia sine morfu, vt dulcia, alia cum leni morfu, alia cum vehementi detergunt. Cum morfu detergunt acria & nitrofa, amara & salsa: sine morfu dulcia tantum: Cum leni morfu dulcia & acria vt mel, saccharum candum. Detergentia siue deterforia vnguenta dicuntur, quæ mediocriter detergunt, corrosiua, quæ id fortiter efficiunt. Detergunt enim non solum pus crassum, sed & carnem corruptam detrahunt, & supercrescentem minuunt. Fiunt ex ærugine æris, oleo, & cera, vel ex ærugine & melle tantum, vel ex aceto melle, & flore æris, vt ægyptiacum vulgò dictum.

*Vnguentum
apostolorum,*

Fiunt autem ex lachrymis vt ammoniaco, galbano, opoponace, bdellio, arrodentibus permixtis, vt in vnguento apostolico, aut in vnguento cerascos. Quia verò hæc cum leni morfu arrodunt, & detergunt, adduntur pinguis ad eorum acrimoniam, & asperitatem leniendam, cera, terebinthina, oleum. His admiscuntur sarcotica quæ modicè detergunt, vt austolochia, myrrha, thus, in apostolico in cerascos verò sarcotica, oloë, lythargyrum in utroque. Meo iudicio satius esset multò ab his abstinere cum fortiter est arrodendum. Parum enim aut

nihil iuuant, quia eorum operationes planè inter se pugnant. Alia enim vlcera replent, alia concuant, sed quæ eorum acrimoniam temperant, sunt addenda, vt oleofa, pingua. In istis catharteticis vnguentis admiscant & septica, & sarcotica, vt in vnguento Auicennæ à Bruno & Guidone vsurpato in vlceribus sordidis, & putridis, quod & calcem & auripigmentum rubrum recipit, licet vulgata exemplaria Guidonis targac. rub. legant, pro auripigmento rubro. Addeamus autem totam compositionem.

℞. auripigmenti rub. ʒ. j. calcis viuæ, aluminis, cortic. gran. ana ʒ. vj. thur. gall. ana ʒ. iij. ceræ, olei q. s. fiat vnguentum. hoc vnguentum proportionem respondet trochiscis Andromachi, nisi quod trochisci vitriolum recipiant, & myrrham. Fortius itaque detergunt, & arrodunt, neque ceram, neque oleum habent, quæ medicamentorum acrium frangunt vim, & acrimoniam. Rursus tragac. legitur pro auripigmento rubro, cap. de arrofiis. Hic notandum vltimum hoc vnguentum magis conuenire putridis vlceribus, quàm simpliciter sordidis, ad carnem putridam auferendam, quia recipit cortices mali granati, & gallas quæ constringunt, & indurant, & deterfionem minuunt, quamuis amari sint cortices. Sed quia ad vlcera putrida paratur, optimum illud quod potest & carnem minuere, & saniem insigniter exiccare, vt putredinis auferatur occasio altera, nempe humiditas, quæ putredinis causa est, & mater. Alia sunt detergentia ex amaris, & aliis nitrosis, vt ex succis herbarum, myrrha, centauro, omphacio quod arrodit fortiter, ex melle, saccharo & farinis detergentibus, vt hordeo fabarum, orobi, lupinorum, ex succo apij, absynthij, vel cetauri minoris, si non timetur inflammatio. Si verò calidior sit pars, his addemus succum plantag. vel chelidon. vel crassulæ, id est, aysoi vel telephij. myrthi. Fit igitur hoc modo ad deterfionem abcessus in inflammatione.

℞. succi apij, plantag. ana ʒ. ij. farinæ tritici ʒ. j. vitellorum ouorum nume. ii. coquantur succi cum paucō melle, deinde alia addantur. Nec erit præter institutum si addatur oleum ros. vel commune propter dolorē. Nam tota materia cocta non est. Oleum igitur cōmune & fa- *Farina triti*
cina triticea cum vitellis ouorum concoquant materiam *ci.*

Farina hor-
des,

calidam, & dolorem sedant. Temporis autem progressu oleum prætermittitur & farina tritici mutatur in farinam hord. vel fabarum, si magis sit detergendum, vel orobi, vel lupinorum. Incipiendum autem à mitioribus, deinde ad alia progrediendum. Hinc fit vt ex tritico primum fiat, secundò ex farina hordei & speltæ hoc modo.

℥. mell. ros. vel mell. cocti. ℥. ss. succi apij gr. j. farinæ hord. ℥. iiij. coquantur & reducantur & ad formam vnguenti. Cum pars nervosa affecta est, addenda est terebinthina hoc modo.

℥. mell. cocti ℥. ss. terebinthinæ quart. j. succi absinthij, vel centaurij ℥. j. misce, fiat vnguentum. Cum ex pure malè olente deprehendimus esse putredinem, myrrhæ parū addimus: si vlcus detersum esse videatur, myrrhæ dosis augenda est, addendo olibanum, vel iridem, vel colophoniam, & loco terebinthinæ lythargirum, deinde ad sarcotica nos conuertemus. Si sanies crassior fuerit, lachrymas quasdam addemus, & galbanū, opoponac. bdellium, ammoniacum dissolutas in vino & oleo antiquo, vt cum durities adest, ob congelationem humorum magis, quàm ob copiam hoc modo.

℥. galbani, opopon. ana ℥. iiij. dissoluantur in vino antiquo, & rad. irid. ℥. ss. olei terebinth. q. s. fiat vnguentum. Lachrymæ hinc non dissoluantur in aceto, quia acris est, nec nisi in putridis, quæ ferè sensum amiserunt, est admiscendum, vt in vnguento ægyptiaco, quo vtimur in putridis, & gangrenis duntaxat. Vinum autem antiquum tenue attenuat, calfacit, exiccat, minúsque nocet, potissimùm circa partes nervosas.

Ægyptiacū.

Fortia.

Media.

Imbecilla.

Ex herbis & earum succis fortia fieri possunt vnguenta, & media, & mitia. Fortia ex chelidonia & centauro contusis, & melli admistis. Fortiora ex succis, vt succo iridis, squillæ, & melle squillitico. Media ex succis absinthij, betonicæ: Imbecilla ex succo plantagin. cichor. agrest. quod habet vim detergendi. Agrimonia, callitricum, ceterach, detergunt, sed minús id præstant ob astringentem. Succus rosar. mediocriter deterget, & usurpari potest, & succus betæ, qui deterget ob nitrositatem, & alia nitrosa infinita, quæ neglecta iacent ob medicorū negligentiam, quorum maxima pars simplicium facultatem

ignorant, nec à consuetis etiam si destituantur, ne latum quidem vnguem, audet diuicere. interdum ex syrupo rosato laxatio, & farina hordei paratur vnguentum ad maiorem deterfionem: Ex syrupo de rosis siccis ad maiorem exiccationem & deterfionem.

Detergentia fieri possunt ex emplastris in officinis paratis, vt in maturatiuis superius monstrauius, hoc excepto, quod in eorū dissolutione minus olei requiritur, nisi acre emplastrū mitius reddere velimus, sed vino dissoluimus, melle pauco, oleo rosato, vel myrthino, vel antiquato, vel succo herbæ, vt si quis basilicone, vel in eius defectu oxicroceo, parare velit vnguētum, temperabit hoc modo.

Oxicroceum.

℥. emplastri oxicrocei ℥. ii. dissolue in vino rubeo, oleo & melle, vel in oleo tantum, fiat vnguentum.

Fit ex maturantibus, & attrahētibz, & deterforiis. Recipit enim crocum, picem, ceram, colophoniam, terebinthinam, quæ concoquit magis quàm detergit, myrrham, ammoniacum, galbanum ad deterfionem. hoc vtetur in putridis & vlceribus factis ab abcessu pituitoso, frigidoque detergendo.

Si morbus fortius deterforium requirat, ceroneum dissolutū erit vsui, quod i plura detergentia & attenuantia accipiat, & præter alia cerapinum, aloen, opoponacem, mastichen, bdellium, alumen, styracem vtrunque, & lythargium. Emplastrum de gratia Dei, vel de ianua eodem modo dissoluta in vnguenta vertuntur, ad capitis vlcera. Detergūt enim non modò capitis vlcera, sed & aliarum partium, maximè neruofarum, & durarum. Qui corrosium cupit,umat emplastrum Andromachi secundū Nicolaū, quod vnguento ad Auicennam relato proportionē respondet recipitque seui arietini, & picis ana ℥. xvij. gummi pini ℥. viij. sandaracæ veræ, & auripigmenti (quæ simul reperiuntur) aluminis scissilis, & calcis viuz ana ℥. ii. ammoniaci dissoluti in vino rubro, & oleo ℥. ij. fiat vnguentum aucta de si olei.

Ceroneum.

De gratia Dei.

In depascentibus & corrosiuis, vel virulentis non solent præscribi detergentia, sed tantum malactica, quæ repellūt & siccant vlcera, vt vnguentum ex lythargiro, cerusa, vel plumbo, vel antimonio, vel minio, vel pompholige, vel vnguento rubro desiccatio, vt illud Mesæ de cerusa, cui

De cerusa.

*Rosaceum, populeum.
Vnguentum
citrinum.*

addunt argentum viuum (cùm adest pruritus, & præcessit morbus Italicus) vitriolum, & florem æris. In vlcenibus dispuloticis à facultate occulta vnguentum triapharmacû Mesue, vnguentum de lytharg. cocto & crudo, de cerusa cocta & cruda. Reducuntur autem ea vngueta vel ad formam nutriti, & dicuntur cruda, quia lytharg. & cerusa non coquuntur, sed oleo vel aceto, vel succo aliquo excipiuntur, sensim instillata, & agitata in mortario sine cera fiant. Si cum cera, alba eligenda, & in oleo liquefacienda, & pistando cerusa admiscenda, & aliud medicamentum eodẽ modo fit de cerusa crudum: coctũ autem si ex succo paretur & cera. Succum tamẽ decoqui oportet, & ceram liquefieri, deinde puluere aspergi, vt paratum est vnguentũ pompholigos vocatum, & desiccatiuum rubrum. Vnguētum de plumbo crudum est, quia ceram nõ recipit, sed oleum & mineralia, vt lythargir. cerusam, antimonium, plumbũ vstum & oleum rosat. Oleum rosatum, & myrthinum hĩc vsutpantur, quia siccant & astringunt, sed & lentiscinum & mastichinum addi possunt. Cùm autem siccandum & astringẽdum sit, eos probare non possum, qui rubrum desiccatiuum ex oleo parant violaceo, quod minũs humidũ est, & myrthinum magis conuenit. Nos autem cùm vnguenta vnguentis miscemus, rosaceum, & populeum miscemus, præsertim cùm dolor, vel calida intemperies adest. Vnguentum citrinum per se valet ad siccanda vlcera, & maximẽ ad cicatricem inducendam. Cùm vlcera his vnguentis non cedunt, sed magis serpunt & recrudescunt, statim coniicimus aut esse cachoẽtes, aut dispuloticum, aut cheroneum, aut telephium aut propter os corruptum, aut propter carnem subiectam intemperatam, & humore acri redundantem, aut defluxionem quãdam esse. Os corruptum incisione aut cauterio auferimus, carnem malẽ affectam sanam depascentem, & corrumpentem, nec finentem cicatricem induci, cauterio vel vnguẽtis, vel puluibus arrodentibus, causticis castigamus, & ad viuum arrodi permittimus. Quod vt fiat, vnguentis primũ tentamus, tanquam mitioribus, deinde ad trochiscos & ad alia arrodentia sicca, quæ fortiũs operantur, transimus, & vnguenta illa corrosiua detrahentia vsurpamus: vt quę recipiunt florem æris vel æruginem, vel chrisocollam, vel

sublimatum, vel præcipitarum, vel lapidem cyaneum Hęc enim detrahunt carnem & minuunt, corruptamque excidunt.

Defluxionem vel vlcus depascens iis quæ corrodingo, vel vrendo constringunt, calciganus, vt sandaraca, auripigmento, calcithide, misy, sory, & alumine. Sin alia vsurpatur astrictiōnis expertia, gallas addimus, corticem mali granati, nuces cupressi, aliāque constringentia. Hoc modo reperies parata apud Galenum, Auicenam, & alios, vt illud quod citatur à Guidone, capite de vlcere cum proprietate ex lib. *kata genē*. Recipit autem lapidem lazuli pro chrysocolle substituti, cadmiæ, aluminis, chrysocolæ, viridis æris ana partes viij. floris æris, scammiæ æris vltorum ana partem j. gummi cupressi partes quatuor, ceræ, olei ros. vel myrthini ana q. s. fiat vnguentum. Hoc vnguentum summa cum ratione compositū est. Nam cadmia potenter siccatur, alumen siccatur & astringit, & carnem flaccidam, quæ humorem nimium continet, contrahit. Chrysocolle crustas gignit, quæ paucis cognita est. Non enim ea est, qua nunc aurifices vtuntur, sed est mineralis, & viridis, & frequenter cum lapide Chyaneo, vel lazuli reperitur, suntque eiusdem facultatis. Si itaque desit chrysocolle, lapis lazuli substitui potest, suntque eiusdem facultatis, aut secūda æruginis species apud Dioscoridem, quam chrysocolle Galenus etiam vocat. Est autem ærugo æris parata cum vrina pueri. Addit præterea Galenus in hoc vnguento florem, & scammiæ æris vsti ad maiorem corrosionem, & gummi siue resinam non à pino, vel larice, vel abiete, at ex cupresso, quæ & tenuitate parium & astrictiōne quadam prædita est, in cuius locum melle chen substituendam cēseo ob astrictiōnem, oleum rosatum vel myrthi eligitur. Est enim vlceribus necessaria quædam astrictiō etiam insignis, quia partes illæ laxæ excrementa suscipientes ob laxitatem, & curationem vlceris retardantes constringuntur, ne morbus serpat: tum quia alia medicamenta detrahentia, arrodentia, & vrentia dolorem excitando calfaciunt, & fluxiones excitāt. Præterea si astringentia aliis astrictiōnis expertibus admisceantur, sit vt illa non tam promptè penetrent, aut altius descendant, sic affatim rodendo plus doloris inferant. Hac itaque ratione

tibi vnguenta paranda sunt. Vnguentis præcipitatum & sublimatum addimus, quæ putrefaciendo, & minore cum dolore detergunt maximè, vt.

℞. vnguenti albi Ras. ℥. j. sublimati ℥. j. misce, Aliud.

℞. trochiscorum albi Ras. cum opio ℥. j. vnguenti populeonis ℥. β. argenti viui vel sublimati ℥. iii. fiat vnguentum. Dosis augetur cum satis efficax non est, minuitur cum nimium arrodit, vel calfacit.

Si quis vlcus exactè curare velit, & carnem corruptam vel malè affectam castigare vel arrodere, efficacissimum hoc erit.

℞. omphac. inspissati, vt Dioscorid. docet ℥. j. diluatur aceto paucò & reducatur ad formam vnguenti, & parti applicetur. Sin maiorem dolorem inferat, fiat sic.

℞. vnguenti ros. ℥. j. de cerusa ℥. β. omphac. ℥. vii j. misce, fiat vnguentum, vel.

℞. vnguenti populeonis ℥. j. omphac. a murcæ præparatæ ana ℥. β. calcit. floris æris ana ℥. ij. cadmiæ, vel tuthiæ ℥. iii. misce, vtatur. Sin æger tolerare non possit, temperare oportet, aut omnino cauterio vri, deinde his vel supra dictis vtendum. Argentum viuum congruè his vnguentis additur.

De Sarcoticis.

Sarcoticis tanta est cum detergentibus cognatio, vt eadem esse videantur, tantum differunt secundum magis & minus. Nam carnem generantia, siue carnis generationem prouocantia extergendi quandam facultatem habet citra morsum cum siccitate aliqua, vt quod crassum est pus, detergatur: tenue autem & aqueum exiccetur. Detergentia verò magis detergunt, quæ cicatricem inducunt, fortioribus sarcoticis similia sunt. Nam desiccant talia & astringunt quandam habent, qua carnem densant & costringunt, & veluti in callum vertunt. Sarcotica autem sunt fortiora, aut fortissima, aut debilia. In carne generanda & vlcere exiccando conseruanda est partis temperies. In pueris igitur & mulieribus mollibus, mollique carne præditis, ex aloë, colophonia, mastiche, farina hordei, manna, thure, & paucò melle sarcotica paramus, vt.

℥. Thur. mastich. ana ℥. β. colophon. ℥. ij. olei ros. & mell. q. s. fiat vnguentum. In eiusmodi etiam corporibus basilicum maius addita pauca myrrha & thure, & pauco melle sarcoticum est, vt etiam vnguentum aureum. Fortiora paratur pro corporibus mediis in siccitate & humiditate carnis, vt ex aristolochiis, panace, iride, farina orobi, & lupinorum, cadmia, lythargiro, & pauca quantitate fortissimorum. fiat hoc modo.

℥. Aristoloch. rotundæ, irid. cortic. thur. ana ℥. iiij. mastich. myrrhæ, aloës, cadmiæ ana ℥. ij. mell. parum, fiat vnguentum, vel.

℥. Fol. consolidæ, pilosellæ, bethonic. hyperic. caudæ equinæ verbenæ ana M. j. decoquantur in vino & contundantur, deinde adde mell. terebintinæ ana ℥. iiij. thuris, mastich. sang. dracon. myrrhæ ana ℥. iiij, fiat vnguentū, vel sic.

℥. Succi radic. iridis ℥. ij. vini parum, mell. ℥. iiij. cadmiæ vel lytharg. ℥. β. aloës, myrrhæ ana ℥. iiij. fiat vnguentum. vel.

℥. Succi radic. narciss. ℥. ij. succi verbenæ, hyperici, caudæ equinæ ana ℥. j. olei antiquiss. ℥. ij. colophon. ℥. j. gummi elenij seu æthiopicæ oleæ, myrrhæ, sang. drac. mastich. aloës ana ℥. iiij. concoquantur succi cum oleo & pauco melle ad inspissandum, quibus admiscemus pulueres reliquorum. Efficacissimum est, replet vlcera concava carne, & recentia subito consolidat. Huius ordinis erit vnguentum ex emplastro diuino confectum, dissolutum in oleo communi, quod ferè ex puris sarcoticis constat. Huius etiā ordinis sunt, quæ ex fortissimorum pauca quantitate parantur, admixtis imbecillibus. Fortissima sunt antimonium, plumbum, ostrearū cinis, coclearum caro, pix, resina, colophonia, calcitis vsta, rasura panni, alumen, sarcocolla, farina orobi, lupinorum, calx extincta, vel lauata septies, emplastrū diacalcitæos addita myrrha, vel sarcocolla, vel inde dissoluta in oleo rosaceo. Tale erit vnguentum, quo in corporibus duris & siccis, vt agricolarum & aliorum fortissimorum vnumur, & vlceribus partium vehementer siccarum, vt plantæ pedis, aurium capitis, & quæ humectantur fluxu alicuius humoris. Tale autem erit.

Fortissima.

℥. cineris ostreorum, calcis viux septies lotæ aqua plantag. ana ʒ. ʒ. cadmiæ, antimonij, cerusæ calcit. tostæ & lotæ aqua ros ana ʒ. j. sarcocollæ, picis colophon. ana ʒ. j. cum melle fiat vnguentum.

De Epuloticis.

Epulotica medicamenta sunt, quæ vlceribus æquatis, & carne plenis cicatricem inducunt siccando & consolidando, & veluti callum indurando. Commodiora autem sunt in forma pulueris, quàm alia forma, deinde in forma emplastri, denique in forma vnguenti. Ratio est, quòd insignis densatio, & exiccatio est necessaria, vt in carne molliore, & quodammodo laxa cicatrix callusque quidam est. In forma pulueris medicamenta & melius adhibentur, & valentiora sunt, nec quidquam recipiunt, quod actionem retardet, vt oleum, ceram, resinam. Breuiter itaque docebimus, quibus parari possit vnguentum epuloticum, enumerata prius sylua, è quibus conficitur, ex quorum numero sunt quædam, quæ primò & integra facultate id præstât, alia quæ ex aliqua parte tantum, alia quæ per accidēs. Vera epulotica sunt, quæ cum astrictione quadam carnem indurare, & exicare possunt, cuiusmodi sunt alumen, galla, omphachitis, acacia, cortex mali punici, balaustia, citrini, nux eupressi, myrthi semen, bolus armena, magnes, lapis iudaicus, lytharg. Alia sunt epulotica propter vstionē, qualia sunt cateretica, quæ ad modum naturalem & salubrem reducunt, à catereo, purgo, vt flos æris, scamma æris, quæ si vrantur, lauentur, detrahunt, desiccant, carnem densant, & cicatricem inducunt. Vrantur quædam, vt melius in puluerem reducantur, vt ostreæ quædam, vt maiorem vim habeant siccandi, vt aristolochia, quæ vsta sarcotica est, & cicatricem incucit, coria bubula, cortex vlmī, quercus. Cicatricē etiam inducunt, quæ astringunt sine magno morfu in pueris, mulieribus, & partibus humidis natura, non autem superfluitate excrementitia & aduentitia. Ex verè epuloticis vnguenta paramus, vel illis sarcotica admiscemus, vt.

℥. Aloës, sarcocollæ, myrrhæ, iridis ana ʒ. ij. lytharg. cerusæ ana ʒ. ij. cortic. mali granati, vel balaustij ʒ. ʒ.

Vera epulotica.

cum melle crudo fiat, vnguentum. Vel si quis oleum ros. vel myrrh. vel cydoniorum, vel aliquod aliud astringens addere velit, potest in siccioribus naturis, vel partibus & locis humidis. Ex primis & secundis paramus hoc modo.

℥ lytharg. aluminis, floris æris vsti & loti, plumbi vsti ana ʒ. iiij. balaustiorum boli. ar. vel cinerum ostreorum ana ʒ. ij. olei myrthi ʒ. iiij. vini parum seui hirci. & colophonie ana ʒ. ij. misce, fiat vnguentum. In siccissimis naturis & partibus, vel constitutione humida & regione, vel in vlcere prope emunctoria, à quibus semper aliquid recipit, vel prope meatus excrementorum. Ex fortioribus paramus hoc modo.

℥ Aristolochiæ vstæ & lotæ, nucis cupressi, balaustiorum vstorum, ostreorum vstorum ana ʒ. ij. aluminis, floris æris vsti & loti, calcitidis ana ʒ. iiij. mellis, vini astringentis q. s. fiat vnguentum.

Nonnullis ex succis herbarum, vel herbis epulotica parant, sed talia sunt primi ordinis, nisi fortiora addatur. Axungia antiqua porci si addatur, per multos dies prius est maceranda in aceto, & salita esse debet. Seuum enim hirci efficacius est ob maiorem siccitatem. Colophonia potius vsurpanda, quàm terebinth. vel lauanda cum aqua vitæ, aut pauco aceto. ros. herbæ quædam vim constringendi & siccandi habent, siccæ tamen recentioribus meliores. In summa quæ valent ad coria densanda, quia frigida & sicca sunt, eorum vsum probarim, vt folia myrthi, folia rhu. coriariorum, & alia pleraque, quæ in hunc ordinem referri possunt, ex Diosc. vt ea, quæ sequuntur, hippuris, centaur. verbenaca, plantago, folia cupressi, quercus, illæcis. Radices sunt efficaciores, vt radix tormentillæ, bistortæ. Cæterum omnia sunt in puluerem reducenda, aut vino astringente, aut aceto, vel succo astringente, vt cydoniorum, pyrorum, temperanda, quibus seuum addendum est, in formamque vnguenti reducenda. Argentum viuum his admixtum valet, sed præsertim in vlceribus morbi Italici, & disepuloticis, & extinguendū aceto, vel sulphure. Cinabaris etiam conuenit in istis, & sublimatum extinctum in succo limonum, vel pyrorum agrestium. In delectu horum medicamentorum diligenter est obseruandus totus habitus corporis, vel morbus

adiunctus, vel constitutio morbi, vel causa morbi, vel superexcrementia carnis, vel defectus. Nam si vlcus non sit æquatum, sufficient prima remedia quæ carnem generant, & cicatricem præparant, ita vt pars tandem plana reperiatur. Si enim vlcere cauo existente, detrahentibus vteremur, absumeretur humiditas necessaria ad carnis generationem, vlcusque remaneret & profundius fieret. Si verò ad carnis supercrescentiam istis prius vtamur, cicatrix quidem inducetur, sed inæqualis & fœda. Vtendum itaque fortioribus, vel imbecillioribus detrahentibus vel constringentibus carnem laxam. Morbi etiam causæ, conseruanda ad eligendum epuloticum conferens, veluti quæ argentum viuum recipiunt, si à morbo Italico nascatur, cinabrium, sublimatum, & alia necessaria, quæ potissimum siccant. Si propter defluxum fiât, fortiter desiccantia & constringentia sunt vsurpanda, vt quæ ex balauistiis, alumine, calcitide, gallis, & aristoloch. vltà parantur. Si verò vlcus ob decubitus humorum, qui à calore partis imbecillo sit, vel à malo totius corporis habitu oriatur, eligenda, quæ calorem iuuent, & robur parti addant, vt mastix, radix bistortæ, cortex thur. aristoloch. nux cupressi. Si ob habitum totius corporis humidiores, siccioribus & fortioribus erit vtendum, quia talia vlcera difficilè coalescunt. Si ob acres humores à toto corpore, vel ob partis temperiem calidam, & siccioribus & frigidioribus parandum est remedium, vt ex corallo, bolo armena, tuthia, nuce cupressi, sang. dracon. cerusa, lytharg. maceratis in aceto, & cum albumine oui incorporatis, vel vnguentum de plumbo, aut de tuthia, aut ex pompholyge ad hoc parandum, admixtis quibusdam ex numero enumeratorum prius. His diutius vtendum est, adhibita optima victus ratione, & quiete partis laborantis. Agglutinantia quæ sunt, quo modo à sarcoticis & epuloticis differant, quis eorum sit vsus, & qua methodo sint permiscenda, dicendum est.

De glutinantibus.

Glutinantia ab effectu dicta sunt, quòd glutinent, vel coniuncta retineant, Græcis *collatica*,

quòd partes tanquam glutinæ coniungant. Sunt autem austera, astringentia, vt Gal. visum est, & siccantia, quæ in parte cum sarcoticis, & epuloticis conueniunt: differunt verò ratione maioris & minoris, à sarcoticis, quòd sarcotica minùs siccant, & abstergant. Nam quæ carnem generant, aliqua ex parte detergunt. Glutinantia verò ne minima quidem in parte detergunt, sed multùm siccant quicquid in partem vlceratam influit, & absumūt, vt pars vacua sit recrementis. Necessariò autem vi quadam repellendi prædita esse debent, aut summa siccitate, vt defluxionem, & inflammationem prohibeant, aut ita siccet, ne pus, aut sanies fiat, cum epuloticis magis conueniunt. (Nam astrictionis aliquid epuloticum habet) sed epulaticum minùs siccant, constipant, astringit, & densat. Quædã in diuersis corporibus idem præstant, vt corporum humidorum vulnera cicatrice obducant, & siccorum vulnus simplex glutinent, vt bolus armena vulnere pueri inspersus cicatricem inducit albumini oui permixtus. Vulus simplex glutinant sang. drac. calx lota aloë, aristolochia non vsta. Glutinantia medicamenta sunt imposita vulnere iuncto, & bene confuto, vel ligatura, vel assulis coniuncto, item sarcocolla, gumi elenij, succus hyperici. In vulneribus simplicibus recentibus, in quibus nulla facta est contusio, nullius rei deperditio, nihil in eis extranei inductum, nil sanguinis concreti, nullus sanguis sit à magnis venis, aut arteriis influens, labra statim coniungenda sunt, & ista remedia adhibenda. Si paruum sit, & in parte quæ non multùm tensa sit, sufficiet adglutinans medicamentum imponere. Sin maius sit, ligatura aut sutura, aut alio modo coniungendum est, & medicamentum superponendum, non infra, ne coagulationem impediat. Agglutinationem autem impediunt superius enumerata, & superueniens inflammatio. Eam ob causam vtile diximus, vt tale medicamentum vim repellendi habeat quandam, vt impediatur fluxus, condensando partes, & repellendo modicè. Si dolor itaque iam exiccatus sit, vel inflammatio, vel sanies, vel caro malè effecta sit, acre tale medicamentum non est adhibendum.

Agglutinantia sunt narcissus, hippuris, gummi tragac. arab. bolus armena, sang. drac. pentaphill. sarcocolla quæ

inde nomen accepit, symphitum, clymenum, herba Sancti Anthonij, quam aliqui (siege) vocant, syderitis prima, cuius tanta vis est vt eius foliis illita vulnera sine periculo inflammationis aglutinentur. Aliæ syderitis species, vt à ferro nomen acceperunt, sic vulneribus medentur. Sunt & aliæ infinitæ herbæ à rusticis nostris cognitæ, & alia simplicia medicamenta, quibus vulnera parua glutinantur statim, vt tela arenearum, sal, oleum lucernarum antiquissimum, feruens terebinthina. In summa quæcunque possunt vulneratam partem coniunctam seruare, prohibendo inflammationem, vel putredinem, talia vulnera glutinant, vt oleum antiquissimum, & lucernarum feruens adhibitum ita siccatur vnus, vt nihil redundantis humoris inueniatur, sic coalescit caro ob molliem. Terebinthina feruens idem efficit, & sal positum in partis scissuris cutis. Tela araneorum & retinet sanguinem & siccatur. Sunt qui oleo & vino omnes scissuras carnis curant, dicuntque esse basilicum Christi, quia in Euangelio legitur vinum & oleum immissum in vulnera eius, qui in latrones inciderat. Ex prius enumeratis rebus bolo armena, scilicet & reliquis, pulueres conficiuntur ad sistendum sanguinem, & glutinandum, quos excipiunt albumine oui, & vulnere applicant, & frequenter vulnus semiglutinatum secundo apparatu rumpunt, aut maturatio facto ex vitello oui, vel embrocatione conglutinationem impediunt. Quod si diutius sinerent exiccare partem, sanè sanarent: quod plerunque empirici faciunt ex balsamo facto ex olei hyperici, vel alterius rei. Nos itaque tale vnguentum parabimus duobus modis, aut ex pulvere constrictiuo, vt diximus, aut balsamum in formam vnguenti parabimus, vt.

℥. pulu. constrictiui ʒ. ij. incorporentur cum albumine oui agitato, vel cum ictuocollo dissoluta cum vino astringente, vel succo cydoniorum vel pyrorum, vel plātaginis. Idem præstabit, si incorporètur cum mucilagine gummi tragac vel arab. quæ adduntur vt partes suo lentore retineant ne diuellantur. Quod autem melius id fiat, commodius fuerit pilos leporis addere, vel papos floris salicis, vel arundinis, vel teneionis, & aliorum: molles sint & fractu contumaces, vt stupæ canabinæ delicatissi-
mæ,

ma, vel rasura panni linci detriti. Pulvis talis fit ad glutinationem.

℥. boli armeni, sang. drac. sarcocollæ, mastiches, a^d l es, gallarum, balauſtiorum, blattæ bizantiæ ana ℥. ℞. foliorū syderitis ℥ j. misce, fiat pul. qui cribetur, deinde pilorum leporum integrorum ℥. ii. vel tantundem lanuginis, florum salicis, etiam integræ, quia si in tenues partes reducantur, neque sanguinem retinent, neque labra coniungent. Ex calce vitæ extincta, & frequenter lota, & albumine oui efficacissimum efficitur aglutinans, ita vt ferruminare possit fractum vitrum, si mastix addatur lota sic ne vrat. In forma vnguenti paratur sic.

℥. olei antiquiss. ℔. j. succi narcissi & syderitis ana ℥. iii. florum hyperici ℥. iii. gummi elenij ℥. v. mastich. sang. drac. & aloes ana ℥. ii. blattæ bizantiæ ℥. ℞. coquatur diu oleum per se, deinde succi addantur, demum hyperici flores ponantur in vase vitreo, quod obturetur & soli exponantur per dies decem: vndecima die addantur pulueres, & agitentur. Prius autem & colari debent, & flores auferri, rursus soli exponantur per viginti dies, deinde serua ad vsum. Hæc enim non solum vlcerâ cutis curant, sed etiam neruorum, si retineantur coniuncti, & quiescant, donec coierint. Oleum si antiquissimum & coctum, vt siccius & crassius fiat. Succi non sunt coquendi, sed in oleum seruës iniiciendi, præter blattam bizantiâ & narcissum, quæ neruos dissectos glutinant. Caro cochlearum contusa cum myrrha & thure vulnera neruorū glutinat. Salvia pro albumine oui posita efficacius reddit medicamentum, quia potentius siccât, nec nimis suo lēto re retinet. Fieri possunt sine oleo ex vino, terebinthina, aliisque accommodatis, vel herbis, quæ talem vim habeant, in vino maceratis donec inspissentur. Deinde addenda, quæ lentorem habent, vt gummi elenij, vel pini, vel abietis pro ℔. j. ℥. ii. idio-collæ ℥. j. ℞. mastich. sang dracon. sarcocollæ ana ℥. j. misce fiat vnguentum. quod quò lentius & glutinosius fuerit, eò melius & efficacius. Aqua vitæ potest addi ad eas partes, in quibus nihil periculi imminet ab inflammatione, & hæc hæctenus.

*Cerae differ-
rentia.*

*Ceratum
Galen.*

Cerata à cera nomen sumpserunt, fiuntque ex oleis & cera (ut ipsa græcorum appellatio indicat) tali proportionem permixtis ut cera liquida sit, non tamen effluat, sed consistentiam quandam habeat inter emplastrum & unguentum: ob eam causam additur cera oleo, ut oleum quod effluit, neque diu moratur supra partem, diutius in ea parte hereat, atque ita calfaciat, refrigeret, exiccet, concoquat, emolliat, constringat, vel induret, aut partibus dolore vexatis aut mollibus ut ventriculo, hepati, spleni, utero, pectori, neque duritie, aut distensione corporis plicationem impediât, ut emplastra, quæ partibus, quas formas retinere cupimus, applicamus, ut supra fracturam, luxationes, aliasque partes osseas. Cæterum cum multæ sint ceræ differentiæ, intelligendum, in quem finem instituantur cerata, an ad laxandum, emolliendum, dilatandum, sedandum, dolorem frigidum, an ad concoquendum. In his omnibus ceram novam & pinguem, vel quæ facile mollescat, eligere oportet, vel si pro thorace, aliâque parte constricta laxanda pareretur. Si vero refrigerandum, siccandum, repellendum, indurandum, constringendum est, cera candida recens sumetur. Nam quæ diaphana reddita est, aquæ fortis acrimoniam servat. Nova autem ob pinguem illam vel æream partem eget lotionem frequenter, acetoque inter dealbandum addito induratur, siccior, frigidiorque redditur. Non leniter ergo peccant, qui unguentum resumptivum, vel ceratum acopum ex cera alba parant, vel ceratum infrigidans Galeni ex citonia recenti, cum hoc ex cera alba fieri debeat. Illa autem acopa relaxantia ex cera citrina recenti, quæ facile mollescat, & liquecat.

Ceratum fit ex oleo omnibus partibus accommodatum, quod calfacit, refrigerat, exiccat, & humectat, repellit, concoquit, digerit, indurat, remollit, & sedat dolorem, si oleum obligatur ei parti vel affectui accommodatum, & cera, quod etiam in unguentis observandum. Fiunt etiam cerata ex emplastris in oleo liquefactis, ut veteres conficiebant, cum, scilicet, supra partem dolentem, & inflammationem emplastra applicare volebant, eaque parabant in forma solida. Sin pars affecta, aut inflam-

mationis ratione, duritiem emplastri ferre nequibat, oleo mollius efficiebant in duplici vase. Ita vt panno adhære-
re posset firmitus, & lentius vnguento, mollius emplastro.
Itaque si quis velit conficere ceratum, ceram vel resinam
addeat, vt magis adhæreat, & quandoque pulueres veluti
℥.j. vel ℥.j.℞. puluerum pro ℥.j. ol. vel succorū Ceræ du-
ræ paulò plus quàm ℥.℞. pro ℥.j. ol. addita pauca resina.
Intelligi autem id debet, quando aliud quod consistentiā
& adhærentiam præstet, non recipit. Nam si composi-
tione ingrediuntur lachrymæ quædam, aut pix, minùs ceræ
addetur, aut lythargirum diutius in oleis coquitur, & a-
xungiiis. Et si seuum recipit, quod axungia durus est, mi-
nùs ceræ & resinæ recipit. Pro temporis constitutione ha-
benda est componendi ratio. Nam quæ hyeme faci è li-
quescent, diutius concoquantur, aut illis plus ceræ, minùs
olei admiscetur. Porro cerata à partibus nomen mutuan-
tur, vt ceratum stomachicum Galeni. Alia à numero me-
dicamentorum, vt ceratum Mesue dictum, *diabente*, à qui-
nario numero, quod emollit neruorum durities. Alia à
morbo, vt ad hernias Arnaldi de villa noua, Alia ab au-
thore, vt ceratum Andromachi. Porro autem que videntur
ad institutum facere, dicemus. Itaque componendo-
rum ceratorum variam esse rationem perspicuum est. Nā
quæ verè cerata sunt, à linimentis differunt & vnguentis,
quòd ceram recipiant, vt vnguentum rosaceum ceratum
diceretur, si ceram reciperet. Cerata alba, quæ resinam, la-
chrymas, aliàque simplicia sicca recipiunt, nō admodum
ab emplastris differunt, vt ceratum illud Arnaldi, verius
dici posset emplastrum, quàm ceratum, licet mollius esse
debeat, quod minime à pharmacois paratur ratione
partis cui adhære debet. Si autem distinguemus, si cera-
tum crassius & diutius facere velimus, imperabimus vt
diutius coquatur aut eis plus ceræ & resinæ adhibeatur,
quod ita in omnibus obseruandum est. Ad dolorem iun-
cturarum & articulorum.

℥. muc. lag. fœc. ingreci facit cum aceto ℥. iij. farinæ,
seminis lint, pul. chamomil. & hermedactil. ana. ℥. ij.
olei vulpini ℥.℞. olei limbric. & de croco ana ℥. ij. iā
corporentur simul, & cum pauca cera fiat ceratum.

Ggg ij

Duplex natura.

Emplastra à materia nomen sumferunt, quòd ex emplastris, id est, terreis & glutinosis fiant. Emplastra omnia medicamenta Galeno dicuntur, quæ tenaciter corporis partibus & meatibus adhærent, vt amyllum, alica, cerusa, cimolia, pompholix, calx lota, cadmia, samius aster, creta, argilla. Sunt autem ex eorum numero, quæ non terrea, sed aqueæ sunt substantiæ, & naturæ. Quinetiam quædam non parum aëris cōtinent, omnia quidam glutinosa, ac proinde emplastica. Duplex si quidem emplasticorum medicamentorum natura: Alia enim exactè terrea, & sicca sunt: alia viscida quidem omnino sunt, sed ex terrea, aquea, ac plerunque etiam aërea substantia sunt mixta, sicut oleum dulce, albumen oui, lactis caseosa substantia, suillus adeps. Hæc sunt verè emplastica, etiam si ex iis duntaxat emplastra non conficiamus, sed etiam aliis viscosis, quæ aliquid acrimonie habent, vt ex lachrymis, pice terebinthina, colophonia, mastiche, myrrha, ladano, aliisque multis, quæ nihil viscidum quidem habent, vt spica, cinamomo, cariophyll. sed continentur aliis glutinosis, vicidisque admixtis. Fiant igitur emplastra ex metallicis maxime lythargiro, quod materia emplastrorum dicitur à Galeno, ex cadmia, Pompholige, plumbo vsto. Vera omnia emplastra coctura sunt, quam coctura etiam sunt aliqua, quæ potius in numero durorum vnguentorum enumeranda sunt, quàm emplastrorum. Tale est emplastrum de fermento apud Nicolaum, quod ex pulvere, & mucilagine psillij, atque succis quibusdam & farina hordei, quæ omnia viscosa sunt, & arida retinent. Emplastrum de crusta panis magistrale, quod farinam & panem recipit, sine coctura etiam fit. Emplastrum de baccis lauri ex melle cocto paratur, quòd coctura omnia fiant ex iis liquidis, è quibus emplastrum componitur, quæ sine liquatione permisceri non possunt, veluti quæ ceram aut resinam, aut picem, aut terebinthinam recipiunt. Vera itaque emplastra coctura fiant. Alia verò non vera, incorporabuntur mucilagine, aut pane, aut farina. In emplastris componendis deligi debent, quæ magis affectui, quem expugnare volumus, conueniunt.

Ex herbis recentibus parantur aut succis. Recentes decoqui oportet oleo & paucō vino, vel aqua ad vini vel aque consumptionem: Succus in maiori vini quantitate, aut aquæ, aut aceti, & diutius.

Porro si lythargirum & cerusa emplastrū ingrediantur eorum quantitas consideranda est. Nam si maxima est quantitas, coqui debet in oleo lythargirum tantum, vel aceto, vel oleo & vino, vel succo aliquo aut decocto donec coaguletur, semper agitando ut faciendum docet Galenus lib. *cata genes*, in emplastro diacalciteos, quod etiam fieri debere censeo in vnguento diachilon magno & paruo, in apostolico, & emplastro diuino. Si verò lythargirum & cerusa pauca sunt quantitate, vel $\frac{3}{4}$. vel $\frac{3}{8}$. ij. sine coctura triturrata aliis miscentur, sine illa longa coctura, ut fit in emplastro contra rupturam, in quo lythargiri $\frac{3}{4}$. ij. tantum ponuntur, & in Ceronico, quod $\frac{3}{4}$. j. ss. lythargiri tantum recipit. Emplastra si ex lachrymis fiant viscosis & pinguibus, per noctem infundentur in vino aut aceto, aut oleo quod magis conuenit. In crastinum liquabuntur & percolabuntur, deinde decoquantur ad consumptionem vini & aceti, tandem picem, secundò colophoniam, tertio terebinthinā admiscebimus, ne coctura exoluatur, & vim emplasticā amittat. Si ex lachryma una, viscosa, pingui, vel duabus fiat, pistillo calido extendentur, nec macerabuntur, veluti cum emplastrum paratur ex Galbano, aut assa foetida, vel amoniaco: ad yterum, vel aliam affectionem. Si lachrymæ pingues non sint, in puluerem reduci possunt, ut beniouim, mastix, & aliis pulueribus permisceri in emplastris coctis & non coctis. Si succi emplastris admiscendi, nihil viscosi habeant, sed friabiles sint, tales in puluerem rediguntur, ut aloë. Sin molles sunt & aliquantulum viscosi, ut acacia, hypochistis, landanum, succus lyquiritiæ, dissoluitur in aqua, vel succo, aut vino, aut aceto, & aliis in decoctione permiscebuntur, ut ille humor viscosus non absumatur, aut aridis rebus admixti triturrabuntur vā ob aliorum ariditatē Sin ex aromatibus fiat emplastrū, sine coctura parabitur, ut emplastrū de mica panis, aut in duplici vase decoquatur, aut in fine tantum aromata addentur, quo modo paratur emplastrum pro matrice, pro stomacho.

Cautio.

Cautio alia.

Alia

Ceterum eorum compositionē vno aut altero exemplo demonstrabimus, vt ad dolores & durities emplastrum cōe faciemus quod resoluit, digerit & emollit hoc mō.

℥. lytharg. auri tenuiss. ritū ℥. iij. nutriatur oleo chamomilæ in mortario, deinde coquantur semper mouendo donec inspissentur, deinde adde ammoniaci, bdellid. dissolu. in vino liquefactorum, & colatorū ana ℥. β. cera ℥. v. terebinth. fl. iij. iridis ℥. j. malaxentur manibus iunctis oleo aliorū vel amygd. Valet hoc emplastrū ad duritiem splenis, hepatis, tumorum in articulis, vel aliis mēbri partibus. Hepati accommodabitur hoc emplastr. si ol. vel axungia malaxetur, aut addamus spicam indicam, vel celticā, aut sphenanthum aut asarum. Spleni si lachrymæ in aceto scillitico dissoluantur. Tumoribus duris non versis in trophos, si euphorbij parum addatur, v. laxungia porci vel medullæ eiusdem. Etiam ex succis herbarum vel decoct. accommodantur ve mucilagine hoc modo.

℥. Fol. chamep. M. j. radic. malux & cucumer. agrest. an. ℥. iij. incidantur & macerentur in olei antiqui duabus paribus & vna vini decoq. & in col. decoquatur lytharg. ℥. iij. ad consumptionē vini, deinde dissolue picis colophonæ, pinguedinis porci an. ℥. vj. galbani, ammoniaci, opopo. dissol. in oleo amygd. si recentes sint lachrymæ, si antiquæ, in oleo viol. an. ℥. j. irid. myrth. styracis, propoleos, mastich. ceræ an. ℥. ij. misce, fiat empl. malaxetur cum lacte mulieris. Si è mucilagines sicut empla extrahantur mucilagines & post lythargiri cocturam misceantur, ne fortè longa coctura indurētur aërea & aquea pars (in quibus emplastica vis consistit) cōsumptis: fiat empl. Sufficit itaque levis coctura in mucilagine, & odoratis. Sine coctura magna ponitur lythargirum in emplastro vt in cheronco, in quo post reliqua ponitur, & parum decoquitur. Non enim aliis bene misceri posset, sine leu quadam coctura, vel longa pistatione, vel malaxatione. Ex multis aridis odoratis fiunt emplastra sine oleo, cera pice & reliquis maximè cum densare & constingere volumus, sed pane macerato in aceto, vel succo vt mēte, excipimus, addēdo succum aliquē cū farina vel mucilagine gummi tragac. vel Psilij, vel cydoniorū, vel mel, vel muci cydoniorū, aut aliorū fructuum, Vt ad fluxum ventris sic

℥. cortic. mali granati, gall. balauſtiorum, aluminis ana ℥. ℞. acaciæ, ſang. drac. myrtill. cortic. myroballano. chebulorum, & ſeminis vuarum ana ℥. iij. fiat pul. qui excipiat miua cydoniorum & mucilag. gummi tragac. extractæ cum aceto, fiat emplaſtrum. Vel ſic.

℥. ſucci cydon. pyror. agreſt. aceti an. ℥. iij. panis ꝑb. ℞. coquantur diligenter, & contundantur, & paſſentur, deinde adde maſtiches, ſang. drac. boli armeni ana ℥. ℞. farinæ lentium & hordei ana ℥. j. mucil. hummi trag. ℥. j. ℞. miſce, coquantur liuiter, fiat emplaſtrum quod applicatur ſupra ventrem. Emplaſtrum de granis lauri excipitur melle cocto: excipi poſſent ictiocolla diſſoluta in multo aceto. Hæc autem non ſunt verè emplaſtra, ſed ſtatim diſſoluuntur & exiccantur, quia ſine oleo parantur. Ad conſtringendum & exiccandum ſumitur quædã emplaſtica & decoquuntur, deinde additur cera rub. ſit emplaſtrum, vt emplaſtrum contra rupturam, quod ex decoctione pellis arietinæ, conſolidæ, polypodij conficitur, additis, pice nauali, aloë, lythargiro & terebinthina cum ſanguine humano ſine oleo. Nihil refert, ſi olea astringentia ſumamus, vt in vnguentis factum eſt, eſſi ex mineralibus & aliis refrigerantibus emplaſticis conficere-mus, aut poſt eius præparationem abluamus diligenter vnguentum, & infundamus aquam astringentem vel acetum, vel ſuccum, vel priùs abluamus oleum cum decoctione astringente, aut aqua astringente, vt ſit in emplaſtro Comitillæ. Exemplum huius theorematis eſt emplaſtrum ad retinendum fœtum, vel ſanguinis fluxum ex vtero, aut renibus.

℥. olei cydon. olei myrthi ablutorum cum aqua plātag. & peculi roſ. vel cum decoctione rad. biſtortæ ℥. iij. ceræ rub. ℥. iij. ſang. drac. boli armenti, acaciæ, hypocift. ana ℥. ℞. radic. biſtortæ, gallarum, balauſtiorum, coral. rub. maſticæ, ana ℥. iij. ceruſæ ℥. j. terebinthinæ loræ in ſucco burſ. paſtor. ℥. iij. miſce fiat emplaſtrum, decoquendo in oleis ceruſam, poſtea addendo terebinthinam & alia in ſine, vel malaxentur cum ſucco polygonij, vel cydon. vel aceto, & applicetur.

Emplaſtorum variæ ſunt differentiæ, quæ à partibus *Emplaſt. va-* ſumuntur, vel ab affectu, vt ſunt cephaica, empl. de iaria *ria differentia.*

*Empyric.
error.*

*Cui convenit
pro matrice.*

*Emplastrum na-
tura.*

nua, vel de Gratia Dei, stomatica, splenetica, pro renibus, pro matrice, quæ ratio appellandi facit, ut multi Medici aberrant, & multò satius fuisset, ut emplastrum de baccis lauri, empl. de betonica, vel diachilon appellarent. Nam empyrici & alij, qui se methodicos profitentur, si ad suffocationem uteri emplastrum præscribant, statim emplastrum pro matrice imperabunt, non animadvertentes esse constringens, cum potius Cereoneum vel aliud, quod ex lachrymis resolventibus, & discutientibus fumos & flatus compositum sit, usurpandum. Magis enim convenit emplastrum pro matrice ad impregnandum, & ut retineat semen, nec extinguat frigiditatem suam, aut humiditatem nimiam expellat. Idem etiam emplastrum ad retinendos fœtus in utero usurpant: sed id non posse insigniter facere indicant multum calida, quæ id ingrediuntur, nisi ob largam cotyledonum humiditatem fœtus retineri non possit, aut ob sanguinem biliosum, renum calorem, uteri partes relaxentur. Ad quod etiam valet emplastrum contra rupturam, & illud pro renibus vocatum apud Nicol. Cæterum qui dextrè volet emplastris uti, emplastrorum materiam, & mixtionis modum nouerit oportet. Sic ad partium affectus faciliè emplastrum componet, qui mète tenuerit indicationes à partibus, vel à partium functione sumptas: Et quia diffusè satis, & exactè à nobis indicata sunt cap. de vnguentis, non duxi eadem hîc repetenda. Eadem enim hîc sunt obseruanda, scilicet, ut ex vnguento emplastrum facturus, resinam picemque addat, vel minùs olei, plus ceræ apponat. Præterea emplastri natura esse oportet, ut sit spissum & viscosum, & parti adhæreat, quod refrigeratū solidum sit & durum, calfactione verò malaxetur aut aqua calida, vel oleo, vel mollescat, vel lentescat, quam naturam à pice, resina, terebinthina, cera, oleo & aliis viscosis, ut gummi, sumpsērunt. Magis itaque coquenda sunt emplastra, quæ multum humida recipiunt, vel succos, vel acetum, vel decoctum, vel aquam, quia humiditas illa contraria est viscosis & adhærentibus. Hyeme minùs coquuntur, quia aëris frigiditate conseruatur consistentia dura. Æstate magis coquuntur, vel olei minùs imponitur, ne propter largam humiditatem de-

fluant, & soluantur calore. Nimiùm enim cocta vruntur, dissoluantur & inutilia sunt.

De Cataplasmatis.

Cataplasmatum forma in medendis morbis, leuandis doloribus, concoquendis humoribus, vel digerendis tumoribus maximè accommodata & cum emplastris improprie dictis, magnam similitudinem habent. Sed etiam chyrurgi caplasmata ex herbis contusis addita pinguedine, & etiam pultes, emplastra, vocant, propterea quòd consistentiam habent mollem, & supra pānum, vel stopam, aut lanam possunt emplastri modo extendi & adhærere. In hoc autem differt cataplasma à pulte, quòd puls ex farina aliqua in oleo & aqua vel melle, vel butyro decocta sit, cum cataplasma herbas, radic. flores, fructus, semina, succos, olea, & axungias recipiat. Alia cocta sunt, alia cruda, & ex herbis contusis, vel ex succis, & farina mixtis. Fiunt autem ad dolores leniendos, concoquendos abcessus, discutiendam materiam & flatus, ad calfaciendum magis, quàm refrigerandum, quia molle est medicamentum spissum, & calorem habet blādum ob humiditatem.

*Cataplasma-
tis & pultis
differentia.*

Cataplasmata supra partes omnes dolentes aut inflāmas applicari possunt, indicatione sumpta ab effectu, à partibus, à materia, & à loco, & quæ obseruantur in eorum compositione distinctiones, & limitationes easdem obseruandas imperamus in vnguentis. Ad partiū itaque externarum & artuum inflammationes, & dolores ex his paramus, quæ & partem laxare, & obsequentem reddere possunt, & aliquid à parte discutere, & ex minùs emplasticis. Herbe malactice, vt malua cū radic. sunt coquēde, vt cap. de Clysteribus emolliētibus diximus. Poni etiam possunt folia violæ, vel flores, quia dolorem sedāt, flores chamom. vel meliloti, vel fœnugr. vel lini, farina, axungia porci, vel butyruu, quanquā axungia commodior sit, quàm olea, tēperata tamen olea, vt recēs cōmune sine sale, amygdalinum, sesaminum, & chamemel conueniunt.

℞. radic. altheæ qr. j. mal. cum radic. viol. branchæ vrsinæ M. j. florum chamom. violarum puluerisatarum,

furfur. ana p. j. fiat decoctio in brodio pingui, vt veruecis vel adde axung. porci ℥. β. cōtundātur omnia, & per cribrum transmittātur, & fiat cataplas. vel postquam facta est decoctio emollientis cly. imperamus vt modo dicto pręparetur, & addita pice & axūgia iubemus fieri catap.

*Ad dolores
artic.*

Ad dolores articulorum ortos à materia calida sedādos sic pręparatur.

℥. medullę panis medij (nam albus nimis est emplasticus & retinet nihilq; euacuat) ℥. j. decoquātur in lact. bubul. è quo non sit extractū butyr. q. fiat cataplasma.

Ad magnam doloris sedationem oleum violatum ponendum, ad maiorem oleum hyoschiami, ad maximum oleum mandragorę: sed cū apponuntur narcotica, addi potest crocus in pauca quantitate, quia conquoquit & astringit, quod ad sedationem doloris conuenit. Vel fiat ex herbis sic.

℥. solani, viol. ana M. j. florum hyosch. M. ij. florum viol. & chamomi. ana p. j. fiat decoctio in lacte, vel aqua. His cum axungia porci contusis & cribratis crocūque ꝑ. j. addito fiat cataplasma. Satius enim est herbis & radice vii, quā opio. Nam cū concoquitur cum pinguibus, summam illam frigiditatem deponit.

*Concoquentia
cataplasma-
ta.*

Concoquentia cataplasmata sunt ex emollientibus herbis addito pane candido, vel farina tritici cum axungia porci, vel oleo communi, vt.

℥. Radic. bism. ℥. β. mal. M. j. panis candidi ℥. j. fiat decoctio, contundantur, & per cribrum transmittatur cataplas. quod ob panem vel farinam tritici concoquit. Addi possunt fructus, vt ficus, butyr. & vitelli ouorum, hoc modo.

℥. farinę tritici ℥. j. sapę ꝑ. ii. j. fiat decoctio, cui adde vitell. ouorum nu. ii. j. fiat cataplasma. Plus erit si sine ouis paretur, & loco sapę oleum vel butyrum ponatur. Ad viscera addimus spicę parum, vel thur. vel croci.

*Detergentia
cataplasma-
ta.*

Detergentia solent fieri ex herbis, floribus, seminibus & farinis, vt.

℥. pariet. M. j. florum chamomi. melit. sambuc. ana p. ij. fiat decoctio: in decoctione incorpora farinę fabar. & hordei, vel furfur. macri ℥. β. olei chamomi. vel amygdala. amar. ana ꝑ. ij. pinguedinis gallinę ꝑ. j. fiat

cataplasma, permiscendo fecem decoctionis. Hic solent chyruigi quidam absynthium addere in resoluentibus, cum alstrictionem quandam habeat, & terreas partes, & (vt Galenus docet lib. simplic.) intus aperire possit, extra minime. Si autem Auic. id fecit in cataplasmate, in incremento id fecit, in quo oportet repellere & digere. Nam & in eodem addit rosas. Ob id etiam à Guidone laudatur in incremento inflammationis. In istis adduntur radice cucumer. folia ebuli, anethi, flo. es rosmar. stachados, chamomilæ, sambuci, semina anis. fœnic. apiij & petro, maximè cum flatus discutiendi sunt, oleum chamom. anethin. amygd. amar. cicinum etiam antiquatum. Oportet enim talia medicamenta calida esse, & tenuium partium, vt in vaporem vertant, & trahant, neque nimium calida, quia fortiter siccando cutem densant, & fortiter trahendo, quicquid est tenuium partium, crassum remanet quod digeri non potest, Magna itaque est adhibenda ratio materiæ euacuandæ. Nam sanguis mitis, & non nimium crassæ consistentiæ, moderatis debet digeri, crassæ verò consistentiæ & contumacis, fortioribus, non tamen extremis, vt ad summa per media transeamus. Modicè degerit furfur, panis sordibus magis, si bene salitus est, & coctus, & fermentatus. Farina hordei fortius, fabarum farina non exiccata, item farina orobi & lupinorem. Coquuntur in vino & aqua, quæ fortiora esse volumus. Stercora multum digerunt, & ex illis etiam fiunt cataplasmata, sed maximè cum flatus discutiendi, vt in œdemate, & hydrope, in quibus oleorū vsus periculosus, quia relaxant.

Digerentia.

In dolore colico & nephritico cataplasma.

Fiat autem hoc modo in dolore colico & nephritico. ℞. stecor. bubuli ℥.ij. vini & mell. parum, fiat cataplasma. Fortius erit si semina carminatiua misceantur, vel sulphur, in hydrope, vt.

℞. stecor. bouis ℥.j. stecor. capræ gr. j. anis. fœnic. carui ana ℥.℥. mellis parum, fiat cataplasma. Ad hydrope hoc modo.

℞. sulphur. viui ℥.ij. cumini ℥.j. feminis apiij. petro *Ad hydropem cataplasma.*

ana ℥.ß. cum excrementis cochlearum fiat cataplasma, vel ex carne & testis cochlearum fiat cataplasma.

*Ad anginā
cataplasma.*

Ex stercore hyrundinum fiunt ad anginas, vel ex nido, qui eorum excrementis plenus sit, & luto, vt.

℥. stercoreum hyrundinum, vel gallinarum, vel canis ℥. iiii. farinæ fabar. ℥. ii. olei liliorum & chamomil. ana ℥. iiii. butyri recens ℥. ii. fiat cataplas. Vel ex vnguento dialtheæ & farina fiat cataplasma.

℥. vnguenti dialtheæ vel œsypi ℥. iiii. ol. liliorum vel amygdalar. ℥. iiii. stercoreis hyrund. vel gallinarum, ℥. vi. misce, fiat cataplasma. Hæc sunt digerentia cataplasmata, quæ omnia partibus, aut certis quibusdam præparantur. Supra reliquas partes vt supra oculos aliquando sedantia dolorem applicamus, non suppurantia, fiuntque ex pomis coctis, & contusis, vel ex farinis, vel pane, vt ad dolorem, & inflammationem oculi. Vt.

*Sedantia do-
lorem.*

℥. pomorum acidorum nume. iij. decoquantur in aqua peculi ros. amoris seminibus & pelle, & duro quod inest, contundatur & facto cataplasmate applicetur frigide supra palpebras.

*Astringen-
tia & repel-
lentia cata-
plasmata.*

Sin in principio quis velit astringens, & repellens facere, capiat pyra, mala cydonia, sorba, aut alios fructus astringentes, & cocti, & diligenter contusi applicentur cum dolor non adest, sed cum calor, & defluxio incipit. Si vero dolor iam partem vexet, ab astringentibus abstinendum. & ad sedantia dolorem veniendum, quæ vel acrimoniam frangunt humoris stupefaciendo, vel modice resoluendo. Acrimoniam defluxionis acris frangit, quod ex pomis dulcibus coctis in lacte, vel axungia recenti lora in aqua viol. vel hordei mundati, & vt prius monstratum est, contusis, & per cibum transmissis. Paratur delicatissimum quod parari debet parua quantitate, ne pondere grauet partem. Fit etiam cataplasma ex pane syncomisto decocto in lacte, vel cum farina hordei, Sic.

℥. panis syncomisti ℥. ß. temperetur in lacte & parum coquatur, deinde fiat cataplasma. Non sunt multum coquenda, quæ ex lacte parantur, sed potius contundenda, & sine coctura adhibenda, quia lac cum decoquitur, inspissatur, & pars aërea, quæ magis sedat dolorem, absumitur remanetque pars caseosa, quæ crassior reddita emplastica

fit, unde minus dolorem soluit, sed magis cōstringit. Huc accedit quòd serum coctura acie redditur. Magis itaque dolorem soluit lac frigidum & crudum, quàm coctum, recens, quàm acidū, quod de omnibus cataplasmatibus ex lacte paratis dictum volo. Lac eligendum, quod plus butyri habeat, minus casei, quale est vaccæ, ouis, mulieris, in quorum penuria vti possumus, caprino, asinino, sed non nisi in prædictorum defectu, quia detergunt magis hæc, quàm sedent dolorem. Cum igitur detergendum erit, horum usus erit aliis præferendus. Cataplasmata oculorum ex farina vel pane, non sunt coquenda, ne fiant emplastica, nimiumque parti adhæreant. Fiant itaque ex herbis non adita farina, vt.

Cautio.

℥. portulacæ M. ii. contusa diligenter apponatur supra partem affectam. Eodem modo fieri possunt ex plantagine & solanis.

Ad stupefaciendum cataplasmata.

AD sensum stupefaciendū ex pomis mandragoræ coctis in lacte vel foliis hyosciami eodem modo coctis paratur cataplasma, quibus addi oportet parum croci, quòd insignem illam frigiditatem mandragoræ & hyosciami obtundat. Neque horum usus debet damnari. Nam si opio vtendum censent omnes medici, quid prohibet quominus foliis hyosciami in lacte coctis vtamur? quandoquidem imbecillius est medicamentum coctum, quàm crudum, & fortius illud quod ex succo paratur, quàm quod ex herbis.

Ex succis & farina pauca, vel pane syncomisto paratur cataplasma crudum ad partes, in quibus repellere & refrigerare oportet magis, quàm calfacere. Rarò enim aut nunquam succos herbarum accipimus ad calfaciendum, sed herbas ipsas.

Ad inflammationem cataplasma.

AD inflammationem paratur ex succo semperuini, vel illud quod lib. j. ad Glaucon. ponitur, quamuis Guido linimentum fieri imperet: fiat autem sic.

℞. succi semperuini ℥b. j. vini crassi acerbi (vt magis adstringat) ℥b. β. farinae hord. (ad excipiendos succos) q. j. cortic. mali granati, sumach ana ℥. β. misce, & fiat cataplasma. Hoc neque cera n, neque oleum, neque pinguedinem recipit, sed Guido sic improprie loquutus est. Hordeū hīc ad resoluendum non ponitur, sed ad inspissandum potius succum, vt consistentiam cataplasmatīs accipiat. Idem fieri potest de cotyledonis portulacæ, plantag. aliarūque refrigerantium herbarum succis. Iusserunt veteres vt semper farina his succis admisceretur, tum vt succos contineret, tum vt minus calfaceret, sed potius his admixta refrigeraret, & exiccaret. Admisceri possent hi succi albumini ouorum, aut mucilagini psyllij, aut cydoniorum, vt inspissari habeat maiorem emplasticam substantiam. Cataplasma itaque fiet cocta, & cruda, sed intra dolorem oculorum refrigerantia esse debent, & cruda alia coqui possunt.

Cautio.

Ad fluxum ventris cataplasmata.

Fiunt etiam cataplasmata ad cohibendum fluxum ventris & corroboranda intestina sic.

℞. mīcæ panis totti, & in aceto macerati ℥. vj. contundantur, cui adde garyoph. macis, mastich. galangæ granorum myrthi, & acinorum vuarum, balaustiorum ana ℥. β. olei absynthij, & mentæ ana ℥. ii. fiat cataplasma, applicetur supra ventrem. Vel.

℞. prunorum agrest. & prunellorum ana ℥b. β. decoquantur in aceto, per cubrum mittantur, & in colatura decoque mīcæ panis sordidi ℥b. j. foliorū absynthij tenuissimè puluerisati, mastichis, coralli ana ℥. j. omnium santall. & cortic. mali granati ana ℥. β. olei ros. & cydon. ana ℥. iii. misceantur & fiat cataplasma, quod applicetur supra ventrem serò cum ibit dormitum.

Hæc duo cataplasmata fiunt ad cohibendum fluxum ventris, & ad corroboranda intestina. Et quia hīc fuit ordinata opiata, apponemus.

℞. Carnium cydoniorum ℥. ii. citri & conseruæ acori vulgaris ana ℥. j. pul. corall. rub. ℥. ii. pul. diacynth. abb. ℥. j. diacynth. sine speciebus & aro. ana ℥. β. cum syr. cydo. fiat opiata, cui ad le trochis de spodio ℥. j. β. capiat manè. Hęc opiata præcedit duo vltima cataplasmata.

Pultes.

Pultes in curandis morbis intrò sumuntur, aut ad concoctionem tumorum præter naturam foris applicantur. Pultes ex farina hordei & lacte fiunt, in affectibus thoracis, & viceribus internis ventric. & intestinorum, si lachalybeatum sit, aut pars butyrosa amota. Fiunt ex farina orizæ ad exiccandum & constringendum. Fiunt cum melle ad detergendum, cum butyro ad concoctionem tuberculorum, vel tumorum internorum, cum lacte ad dolores sedandos. Sed de internis aliàs, cum de externis nobis sit hic constitutus sermo. Pultes igitur externæ eodem modo parantur. Decoquantur farina cum aqua, oleo, vel butyro, vel lacte, vel melle & sit puls concoquens, si ex farina tritici fiat hoc modo.

℥. Farinæ tritici ℥.ß. aquæ quātum sufficit, olei communis ℥.iii. decoquantur & fiat puls. Ex pane semydalite eodem modo parantur, vel ex amylo, ex farina hord. vel fabar. vel orobi, vel lupinorum ad deterfionem, discutiōnemque materiæ fiunt in hydromelite, vt.

℥. Farinæ hord. & fabar. ana ℥.iiii. decoquātur in hydromelite, vel aqua, postea addatur mellis q.ß.

Cum magis discutere volumus, in oīno melle, vel in aqua decoquantur, cui addatur oleum antiquissimum, vel amygd. amar. vel de cherua, vel chamom. vel aliud ex digerentium numero. Sin detergendum & calfaciendum, axungia antiqua salita conuenit: Cum maturandum, & coquendum, recens non salita. Idem de butyro est iudicium. Axungia gallinæ & anatis digerit. Ad constringendum rarò parantur, nisi cum retinere volumus insigniter exiccando, tunc cum aceto paramus, vt.

℥. Farinæ lentiū ℥.iii. farinæ orizæ torrefactæ ℥.ii. decoquātur in aceto ros. & fiat puls, applicetur supra vërrem.

Ad vermes occidendos & deliciendos ex farina lupinorum in aceto decocta, aut succo amaro decocta (vt ab-
synthij) puls paratur. Et hæc de pulibus, quæ non multum à cataplasmate differunt.

Sinapismi.

Sinapismus à sinapi, ex quo conficitur, additis ficibus contusis ad excipiendum nomen sumpsit. Fit autem ad humores euacuandos, ad superficiem corporis, vt à parte

interna attracti dolor solvatur, vt in coxendico, & capitis dolore diurno. Spleni & omni dolori antiquo, qui frigidus est, vt incalescat, sinapismo vtimur. Mitior autem fit, aut fortior pro natura corporis, vel partis affectæ. In corporibus duris qualia sunt rusticorū, nautarum, piscatorum, & id genus hominum fortioribus vtimur: in vrbani, mediis: in pueris, mulieribus, & non multum carnosus, imbecillioribus. Fortior duas partes sinapi cōtusi recipit, nec in aceto macerati. (Nam languidius efficeretur) ficuū partem vnā. Imbecillior contra ficum partes duas, sinapi vnā. Medius æquales vtriusque partes. Eorum parandorum ratio est. Ficus siccæ in aqua tepida pridie macerentur, sequenti die expressæ probè leuigari debent, deinde sinapi acre per se contusum misceri, & massa facienda. Vtebantur veteres balneo, relicto sinapismo. Sin pars calidior erat, succo malux mitigabant, deinde cerato ros. vlcus cum cerusā curabant. Si resolutis partibus adhibeatur, sepius detergenda est pars, & inspicienda. Nā propter sensum obtusum, vel amissum non sentiūt, & vruntur. Suprà partem remanere debet, donec pars cruento rubore rubescat, quod Diosc. donec cutis rubescat, dixit ob sanguinem attractum. Sinapismi loco in coxendico dolore stercore caprarum cum aceto vii possumus.

De dropacibus.

DRopax eiusdem efficacis est cum sinapismo ad euocanda excrementa ad summam cutim: differunt tamen materia. Nam sinapisinus paratur ex sinapi, & curem vlcerat, & rubrificat, vnde & rubrificantia antiqui vocarūt sinapismos. Dropax verò ex materia calida fit, & quæ leuitore suo pilos euellit, vt ex iis quæ pilotra sunt. Hinc fit vt dropace vtamur, cū depilare volumus, vt ex Marcialis carmine licet colligere lib. 10. Huiusmodi ergo croribus, genisque. Materia eadem est cum acopis, & emplastris. Forma autem varia est. Quidam enim emplastri formam referūt, alij cataplasmaris. Quandoque ante sinapismum ad præparationem materiæ interdum post ad materiæ reliquias discutiendas. Dropax duplex est, simplex & compositus. Simplex itē duplex: alius, qui ex oleo, & pice sic-

ca

*Triagvera
sinapismi.*

Cautio.

*Differ. dropac. & sinapismi.
Vfus.
Forma varia.*

Duplex.

ea paucissimo oleo siccata fit, quæ forma nihil aliud est quam picatio dicta Aëcio: Alius ex pice sicca, cera, pice, brucia, resina picea frixa fit, quam simplicem appellant. Compositus est, qui Gallus Oribasij apud Paulum dicitur, cuius descriptionem require. Quâquam horum remedium vsus aboleuerit, non est negligendus ad morborum diuturnorum perfectam curationem.

Collyria.

Collyria sunt medicamenta oculorum tenuissimè trita & læuigata Arabibus (Alcohol) dicta. Hinc fit, ut cum exactè leuigare velimus, dicamus, fiat collyrium, aut tritureretur ut Alcohol. Cæterum variæ formæ sunt: quædam enim arida, quædam liquida, nonnulla mellis consistentiam habent. Materia ex quibus componuntur, sunt succi, liquores, flores, semina herbarum, metallica, & pleraque alia. Angulis oculorum affectus præscribi possunt liquida: pupillæ, quæ mellis consistentiam habent, ut penicillo palpebris applicentur: Arida verò insufflantur, vel intra palpebras ponuntur. Vtimur his in omnibus morbis oculorū, qui cum varij sint, varia collyria fieri necesse est. Iam enim repellendum est, interdum fluxio inhibenda, nonnunquam detergendum, nunc digerendum, aliàs astringendum, aliquando relaxandum, & dolor sedandus. Deligitur materia conuenientior, & forma. Liquida enim melius refrigerāt partes angulorum. Densa verò parti applicata, diutius hærent, & ex consequenti fortius operantur. De repellentibus vnguentis abundè satis, cum de vnguētis oculorum diceremus, disputatum est. Liquida collyria sunt ex aquis distillatis, aut succis herbarum, aut fructuum defecatis: ex aquis ros. myrthi, peculi ros. plantag. caprifolij, portulacæ, quibus adiungere oportet, ut adhæreant, neque tam facillè effluāt, parum albuminis ouorum fortiter agitatorum, ut.

Formæ variæ.

Repellent.

℞. Aquæ peculi ros. myrthi, & caprifol. ana ℥. iiii. album ouorum fortiter agitatorum ℥. j. misce, applicetur frequenter.

℞. Quando dolor mitigandus, & ardor minuendus, sanguinis facta missione & per cucurbitulas facta reuul-

sione, aquas frigidas minùs astringentes ad maiorem mitigationem addimus, vt.

℞. Aquæ plantag. viol. & portulacæ ana ℥.ii. albuminis ouorum ℥.ii. misce. His dissoluuntur arida & spissa & adhuc liquida collyria vocantur, quia aridorum pauca quantitas additur, aut non debent agitari arida cum succis, ne puluis, qui dolorem solet excitare, permisceatur, vel debent percollari & permisceri cum aliquo, quod corpus habeat, aut lentorem, quo oculum contingat inflammatum. Repellens tale est.

Repellens collyrium.

℞. Aquæ peculi ros. & myrthi ana ℥.ii. trochisc. alborum Ras. sine oppio ℥.j. albuminis ouorum ℥.j. misce.

Sedans dolorem sic.

Sedans dolorem.

R. Aquæ viol. plantag. ana ℥.iii. trochiscorum alborum Ras. cum opio ℥.ii. albuminis ouorum & decoctionis scæneg. lotæ in aqua ros. ana ℥.j. misce. Hic additur decoctio scænegræci, quæ dolorem leuat & resoluit. Dolor enim circa statum est vehemētissimus, in quo discutere oportet. Huc accedit, quod dolor oculorum non solum ab intemperie, sed pleiūque à plenitudine fit, quæ distentionem facit: ideo à parte aliquid discutiendum est. Trochisci albi non solum digerunt, sed etiam resoluunt à parte inflammata.

Ex succis herbarum vel fructuum recenter extractorū fieri possunt collyria repellentia, digerentia, detergentiaque. Succī autem antiquati acrimoniam acquirunt.

℞. Succī plantag. succī viol. depuratorum ana ℥.iii. aquæ peculi ros. ℥.ii. misce, fiat collyr. vel.

℞. Succī pomorum ℥.iii. ad sedationem doloris ab intemperie, vel ad magis repellendum ex succis cydoniorū, pomorum, & aliorum fructuum astringētium. Hic albumen oui non additur, quia succi plus satis adherent, quàm aquæ distilla. Quod si nimium liquidi sint, adde parum albuminis ouorum, vel gr. aliquot gummi tragac. vel mucilag. psilij, vel cydon. quia asperitatē auferunt, sedant dolorem & refrigerant. Talia viscosa vel mucilagines, & astringētia in principio, quando parum aut nihil sanici aut materiæ resudat à parte inflammata. Non enim retinere

oportet, sed euacuare. In ipsa applicatione collyriorū scdātium dolorem admiscetur lac muliebre recēs mulsū: gummi arab. & tragac. expertia sunt mordacitatis, dolores & asperitates mulcent, & alia adhærere faciunt.

Concoctoria & discussoria post repellentia & sedantia dolorem applicātur, quæ ex thure, croco, decoctione meliloti, sarcocolla, lycio indico fiunt, quibus addit castoreū Galenus, sed sua acrimonia dolorem excitat, vt.

*Concoctoria
collyria.*

℥. Thur. 3. ℔. croci 3. j. sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris 3. i. ℔. terantur omnia supra cotem sensim infundēdo decoctum fœnugræci. fiat collyrium, vel.

℥. Micæ panis albi 3. ii. temperentur in aqua decoctionis chamom. & melil. & exprimantur, expressioni adde croci 3. j. Quòd si feruor adhuc appareat, adde lac muliebre.

In declinatione concoquentibus addēda sunt, quæ detergunt, digerunt sine morſu, qualia sunt lapis amatites, cadmia, antimonium lotum, myrrha, sarcocolla, quæ cōcoquit & digerit. Aloë quæ aliquid absterſionis cum astrictione habet. Ex his collyr. fiunt hoc modo.

*Detergentia
& digerētia
collyria.*

℥. Sarcocollæ nutritæ in aqua decoctionis fœnug. 3. j. tuthiæ præparatæ, antimonij loti ana 3. j. ℔. myrrhæ 3. ii. croci 3. j. dissoluantur in aqua fœnic. vel euphras. vel rutæ, vel vino albo & aqua pluuiæ, fiat. Hic detergentibus & discutientibus vtendum, cum præcessit inflammatio ob defluxionem, & sensum patris exquisitum. In vlcere verò & aliis morbis, qui sine inflammatione, aut sine defluxione acri sunt, vtetur fortius detergentibus & resiccantibus, quæ sunt omphaciū, myrrha, æs vltum, flos aris, soccus chelidonij. centaur. minor. fella auium, quadrupedū, & quorundam marinorum, saccharum cādum & stercus lacerti, sapo, siccus costus in multa aqua delet maculas & suffusiones.

Cautio.

*Detergūt &
resiccant hæc.*

Extergunt sine morſu cornu cerui, & caprarum, cum morſu vsta & non lota. Ex his parantur ad suffusiones, cicatrices, & albugines, quæ temperare oportet mitioribus, vel in palpebris penicillo apponenda sunt spissa, vt.

*Ad suffusio-
nes albugines
& cicatri.col-
lyria.*

℥. Omphac. præparati in vase æneo 3. j. mucilag. fœnugr. extractæ cum aqua ros. 3. ℔. misce, applicetur cum penicillo, vel.

℥. Amurcæ inspissatæ ʒ. ii. omphac. ʒ. β. vitellorum ouorū fortiter agitatorū ʒ. β. misce, applicetur vt supra, vel.

℥. Fellis vranoscopi, vel scorpionis, vel drac. marini ʒ. β. mell. ros. colati ʒ. ii. sacchari candi pul. ʒ. iii. fiat collyr. spissum. Ad idē valet fel hirci, bouis, perdicis, gallinæ, vel milui conseruatum melle in vase æneo, maximè quod ob tenuitatem partium euanescat, quale est piscium & auis: quadrupedū verò ob crassitiem vesicæ diutius seruari potest, quale est tauri, vaccæ, porci, hirci, lupi & similia. Ex succis herbarum fiunt efficacissima.

℥. Succi chelidon. & succi fœnug. & centaur. minor. ana ʒ. j. mell. ros. colati, sacchari candi ana ʒ. β. incorporentur simul ad formam linimenti.

Cū volumus detergere, & resiccare, vt in vlceribus palpebrarum, & corneæ, vel in vera declinatione ophtalmiæ, talia medicamenta ex metallicis, vel cornibus fiunt, vt.

℥. Cornu cerui, vel capræ tenuissimè triti ʒ. ij. tuthiæ, antimonij ana ʒ. j. excipiantur melle ros. vel syr. ros. fiat ad formam linimenti.

Leuiter astringentia in initio.

R. Mucilag. semin. psil. cydoniorum extractæ in aqua ros. ana ʒ. β. trochiscorum alborū Ras. sine opio & sarcocolla ana ʒ. ii. aquæ peculi ros. ʒ. ij. agitentur omnia simul in ampulla vitrea, fiat collyr. quod in oculos instilletur, vel.

℥. Mucilag. gummi arab. & tragac. extractæ cum aqua ros. ana ʒ. j. aquæ peculi ros. & aquæ albuminis ouorum ana ʒ. ii. agitentur simul & fiat collyr. quod instilletur in oculos. Vel ex decoctis fit hoc modo.

℥. Foliorum plantag. & solani hortens. ana M. j. β. semi. papauer. albi ʒ. j. β. ros. rub. p. j. decoquantur simul in sufficienti quantitate aquæ, deinde instilletur colatura in oculos.

Fortiter astringentia pro fluxu lachrymarum immoderatarum, non pro sola inflammatione.

R. Thur. mastich. ana ʒ. β. ossium myroball. adustorū & in puluerem redactorum ʒ. ii. coralli rub. ʒ. β. succi malorum granatorum ad partis dimidium decocti ʒ.

iii. aquæ peculi ros. aut myrtill. ʒ. ii. misce, fiat collyr. applicetur supra, vel.

℥. Lapidis hæmatites ʒ. iii. cerusæ lotæ in aqua ros. ʒ. ii. cupulorum glandium in puluerem tenuissimum redactorum ʒ. j. ʒ. pul. vuæ acerbæ in clinabo exiccata ʒ. j. aquæ distillatæ foliorum sumach, aquæ mirtilorum, & peculi ros ana ʒ. ij. omnia simul agitentur. fiat collyr. quod potius canthis oculorum, quàm oculis instilletur.

Astringentia & discutientia pro inflammationis incremento.

R. Cerus. diligentissimè lotæ in aqua ros. ʒ. ii. tuthiæ præparatæ ʒ. j. ʒ. mucilag. fœnug. extractæ in aqua ros. ʒ. j. aquæ fœnic. vel euphras. ʒ. j. aquæ peculi ros. ʒ. ii. fiat collyr. vtatur vt dictum est.

Aliud discutiens pro declinatione.

R. Sarcocollæ nutritæ ʒ. iii. tuthiæ præparat. ʒ. ii. mucil. fœnugr. extractæ in aqua fœnic. ʒ. ʒ. ʒ. aloës ʒ. j. ʒ. myrrhæ omnino in tenuiss. puluerem redactæ ʒ. j. aquarum fœnic. & euphras. ana ʒ. ii. fiat collyrium, quo circa inflammationis initium vti licet.

Ad sedationem doloris potest parari collyr. si medulla panis in lacte coquatur, deinde succus à medulla expressus in oculos infundatur. Idem etiam præstat succus fœniculi oculis instillatus, qui vim habet maximam ad leniendū dolorem oculorum, & discutiendum exiguum humoris portionem oculis impacti. Narcotica vsurpantur aliis prius tentatis remediis, & rebus ferè iam deploratis, & euacuata maiore parte humoris, & à materia calida, alioqui eorum vsus temerarius & periculosus, vt.

℥. Trochiscorum alborum cum opio ʒ. j. lactis mulieris puellam lactantis ʒ. j. ʒ. misce, fiat collyr. vel sic. *Narcotica collyria.*

℥. Cerusæ lotæ in aqua ros. ʒ. ii. vel mucilag. seminis psil. extractæ in aqua ros. opij gran. iii. croci gran. vj. aque ros. ʒ. iii. fiat collyr. vtatur frequenter. *Ad tollendas maculas oculorum.*

Ad tollendas maculas rub. oculorum collyr. refriger. & astringen. fiat.

DE MEDICAMENTIS

℞. Mucilag. semi. psilij cum aqua ros. albuminis oui fortiter agitati, spuma innatante purgati ana ℥. j. sarcocol. nutrita, aloës succotrina quinques lotæ cum aqua ros. lycij ana ℥. β. stercor. lacerti gr. vj. trochisc. albi Ras. ℥. ij. aquæ euphras. ℥. β. misce, fiat collyr. de quo ponat supra oculos manè & serò longè à pastu.

Pro suffusione oculorum.

R. Fœnic. & euphras. ana p. ij. ros. rub. p. β. semi. fœnug. diligenter loti cum aqua cisternæ & fœnic. ana ℥. iii. fiat decoctio in aqua q. s. ex qua oculi foveantur repidè cū spongia molli longè à cibo, donec imponatur sequens collyrium.

℞. Rasuræ vasorum viridum (gallicè pots plombez) spumæ maris, stercoris lacerti, lapidis hæmatites ana ℥. ii. fiat pulvis subtilissimus per sindonem cribratus.

℞. Chelid. & acori ana ℥. ii. concassentur & coquantur in vase mundo ad ℔. j. aquæ, donec ad tertiam partem redeat. In illa aqua imbibatur pul. supradictus, & postea siccet in umbra, deinde teratur cum illa aqua, iterum incorporetur, fiatque hoc quinques: tandem fiat pul. & cum aqua euphras. & fœnic. fiat collyr. serò & manè imponatur, ut dictum est.

Sacculi & Cucufa.

Sacculi forma quibusdam morbis convenit: partibus consueunt vel interbastantur, & hi quidem, qui ad caput præscribuntur, cucufæ dicuntur. Sed & stomacho, & cordi applicantur sacculi, qui omnes pulveribus determinatis implentur. Reliqui autem sacculi simpliciter dicuntur, fiuntque ex seminibus magna ex parte integris frixis in sartagine, quæ quia alio modo non possunt applicari, arida cum sint, sacculis includuntur ad discussionem. De his itaque primum agemus. Ad dolores lateris, qui fiunt à flatibus, fiunt ex auena vel milio frixis irroratis vino, addito sale. Nam ad maiorem discussionem aliquando semina fœnic. apij, petro. aut aliorum discutientium flatus adduntur in colico dolore à flatibus. Fiunt etiam ad lateris

dolores ex floribus seminibusque hoc modo contusis & quia non mutamus materiam, sed sunt calfacta supra laminam, aut vapore vini calidi, vt. *Ad dolores lateris.*

℞. Furfur. macri p. j. semi. anis. fœnic. carui contusorum ana ℥. ij. florum cham. melit. sambuci, anthos ana p. j. fiant sacculi duo confuti, & supra laminam ferream vino extinctam calfacti applicentur parti.

Conducet autem duos habere sacculos, vt dum vnus calfactus supra partem hæret, alter paretur. Nam subinde mutandi sunt. Cordi præscribuntur in affectibus frigidis, vel cum cardialgia, vel iactitatio, à flatibus, aut à copia seri in pericardio contenti excitatur, vt.

Ad cordis affectus sacculi.

℞. Florum anth. stechad. ana ℥. ij. summitatum oculi, cortic. citri sicci, macis, garioph. ana ℥. ij. diamarg. calidi, vel de gemmis, vel diacameron ℥. ij. fiant sacculi forma rotunda, consuantur. Imponi autem debet bombax ad retinendum puluerem, & pannus, qui integit, debet esse delicatissimus. Irroretur vino & aqua melissæ, calfiat fumo, & temperatus prædictis aquis tepidis applicetur cordi, & cum siccat, remoueat. In palpitatione trochisci de camphora probantur.

Ad stomachi dolores & imbecillitatem fiunt sacculi. Cæterum ad dolores parum facere mihi videntur. Qui ad imbecillitatem præscribuntur, concoctionem iuant, & ventriculum calfaciant, fiuntque ex odoratis calidis & leuiter astringentibus herbis, radicibus, seminibus, vt.

Ad stomachi affectus.

℞. Comæ absynth. exiccati, & mentæ ana ℥. ij. cortic. citri sicci ℥. j. galangæ, cyperî, caryophill. ana ℥. ℞. ros. rub. ℥. ij. fiat pul. ex quo sacculus, qui à scuti figura scutum appellatur. Magnus fieri debet vt ad vmbilicum vsque descendat, latiorque pars infra vergat, angustior supra os ventriculi. Hic animaduertendam, ne contra theoremata supra, cap. de vnguentis, data facere videantur in sacculis conficiendis. Efficaciora aut calidiora quamquam tenuium sint magis partium, inter astringentia vsurpanda, quia illa panno inclusa minùs calfaciunt, quàm in vnguentis aut linimentis.

Capiti sacculi duo applicantur, vnus latus supra anteriorem partem capitis ponitur: Alter capiti, modo

Ad caput sacculi.

pilei, duabus partibus simul iunctis applicatur, vnde cucufa vocatur. Prior ille latus sacculus, Frontale, dicitur à fronte, & fit ad refrigerandum & repellendum. Hęc autem forma potius contactu suo calefacit, quàm refrigerat, nisi multum humectetur aceto, & aquis. Vtrique autem hæc forma parum probanda. Priores sic fiunt.

℥. Coriandri ℥. β. semi. lactuæ ℥. iij. semi. papauer. ℥. ij. florum violarū, nenuphar. ana ℥. j. ros. rub. ℥. β. misce, fiat pul. ex quo impleatur sacculus latus quinque digitos, longus pedem vnum.

Capiti imponitur cucufa ad calfaciendum, digerendum, spiritusque animales excitandos in lethargo, & aliis morbis frigidis. Fiunt autem ex odoratis, radicibus, herbis, floribus, & quibusdam seminibus, vt radic. galangæ, cypri, calami aromatici, nuce moscata, cariophyll. maccraris, floribus anthos, stechad. saluæ, chamomilæ, meliloti, sambuci.

Semina minus frequenter addimus, nisi myrthi semina, & grana tinctorum addamus, vel cum somnium inducere volumus citra magnam refrigerationem, semen, & anethi. Nihil verat addi benioinum, quia siccitate sua in puluerem facile reduci potest, reliquæ autem lachrymæ nunquam. Ad resoluendam materiam, quæ lethargū, vel dolorem capitis excitat, fiat hoc modo.

℥. galagæ, calami odorati, cypri ana ℥. iij. nucis moscatæ, carioph. ana ℥. ij. foliorum beton. & sampsuc ana ℥. j. florum anth. & stechad. ana ℥. β. fiat puluis qui bombace exceptus, panno rub. raro intersuatur, & fiat cucuffa. Hęc eadem conueniet in capite corroborando, si grana tinctorum, flor. ros. & semina myrthi addantur, sed ea vtendum post discussionem materiæ. Cæterum duo sunt in his parandis obseruanda, vt, scilicet, tenuium sint partium medicamenta ob situm cerebri: deinde ne nimium calfaciant, & constringant. Calida enim & attenuantia liquefaciunt, vt sol: frigida astringentia exprimunt constringendo, vt frigus aëris nos ambientis, quod comprimendo fluxiones mouet. Huc accedit, quod nimium astringentia perspirationem cerebri impediunt, & doloris causam retinent.

Cautio.

Epithemata.

Epithemata, vt ex Paulo, Aëtio, Diosc. licet colligere, Malagmata dicuntur, quæ visceribus aliisque partibus applicantur. Qui hodie medicinam exercent, irrigationem vel humectationem vocant, foris modo supra cor, hepar, & supra pectus totum in hæcticis, & febribus ardentibus, & multum siccis. Cordi applicantur in febribus ardentibus, pestilentibus & hæcticis, & in palpatione & cardiaca. Fiunt autem ex aquis affectui & parti propriis. Aqua bugloss. & borag. semper commendatur, quia temperata est. Aqua viol. ros. & nenuphar. in febribus cõuenit, & cum refrigerare volumus. Vinum album semper additur maiori quidem copia, cum calfaciendum, vt in cardiaca, vel spirituum depopulatione, minus vero in febribus. Item pul. diamarg. frigidi, vt triasand. ad refrigerationem & confortationem. Semen citri, corallus, cristall. flores violæ, & nenuphar. ad refrigerationem. Ad calfactionem vel exiccationem troscisci de camphora, quæ frigida esse censetur, semen ocymi, aqua melissæ, aqua ex floribus limonũ vel citri, vel arantiorum. In imbecillitate ob spirituum resolutionem, vel extinctionem fiet hoc modo.

*Ad affectus
cordis epithemata.*

℞. aquæ meliss. florum arantiorum, bugloss. ana ℥. iij. aquæ ex floribus myrthi, vel ros. ℥. ij. vini maluatici ℥. j. pul. diacameron, vel de gemmis, vel diamarg. calidi ℥. j. trochiscorum de camphora ℥. j. misce, fiat epithema. Cordi applicatum excitat & reficit calorem naturalem, spiritus instaurat. Valet etiam in iactatione, quæ est à flatibus. Ad refrigerationem cordis in febribus ardentibus paratur tale ex supra enumeratis, vt.

℞. aquarum bugloss. ros. ana qr. j. viol. qr. ij. pul. diamarg. frig. ℥. j. cristalli ℥. j. s. succi citri ℥. s. misce, fiat epithema.

In hæcticis & ardentibus febribus experientia cõperi vilius ardorem pulmonum, & thoracis obrundere. Nam cum pulmones minus calent, aërem attractum minus calfaciunt. Obrunditur ergo humidis & frigidis, cum febris corpus exiccat, & caloris acrimoniam auget siccitas. Ex humidis igitur parantur, quæ à me primum inuenta ex oleis, scilicet, & aqua hord. mundati leuiter, ne

*In hæcticis
& ardentibus febr. epithem.*

suo lentore obstruat, & euentationem prohibeat fiatque error peior priore. Fiunt etiam ex decoctione quatuor semin. frigidorum maiorum, vel ex cucurbitæ decoctione & aliis. Hæc semina refrigerant & humectant citra astrictionem. Conuenit itaque oleum violatum, quia refrigerat, humectat, & relaxat. Item oleum vel decoctum ex semine cucurbitæ, & aliorum semin. frigidorum maiorum, oleum de semine papaueris cum oleo amygdal. dulc. & cremore hordei. Applicantur autem post euacuationem factam, vel post sanguinis missionem, & potissimum in statu, in quo omnia sunt sæuissima. Pectus relaxant hæc vltima epithemata, & respirationem augent, quæ magnam vim habent in acutis morbis, & sudores excitant, prohibentque ne in hecticam febrem mutentur febres illæ squalidæ. Tinguntur panni tepidè, partique applicantur, & subinde mutantur, ne calfacti corpus calfaciant.

Tempus.

Pectus relaxantia

℥. hordei mundati p. l. florum viol. p. ij. fiat levis decoctio, & in ℥. j. misce olei viol. ℥. iij. applicetur. Oleum prohibet, nec tam citò exiccentur panni, & partes humectat. Vel cum seminibus frigidis, vt.

℥. hord. mundati p. l. quatuor semin. frigid maiorū contusorum ℥. ij. florum viol. p. j. nenuphar. p. l. fiat decoctio. In collaturæ ℥. iij. diss. olei amygd. dulc. & viol. ana ℥. iij. agitentur simul & fiat epithema, supra totum thoracem applicetur. Maximè conuenit febribus hecticis & squalidis. Frequenter autem vtendum serò & manè. Oleum chamomilæ in febribus ab obstructione ortis, vino albo permixtum, & epithematis modo super hypochondria appositum cōcoquit, obstructions cutis soluit, sudores elicit. Idem efficere oleum amygd. amar. exper-
tus sum, modò supra inferiorem ventrem ponatur, vel supra ventriculum ante accessionem ad vomitionem iu-
uandam.

Oleum chamomil.

Amygd. amar.

Ad erysipelata.

Ad erysipelata faciei vel aliarum partium sunt ex aceto epithemata & aqua dulci, vel ros. vel plantag. vel myrthi, vel nenuphar. Ex succis permixtis aceto vel aqua ad augendam molem vel ne nimis spissi sint succi. Tinguntur panni rari & applicantur. Magis etiam refrigerant, ab aëre refrigeratur medicamentum, & euaporantur

ex parte fumi illi calidi. In summa quoties per inflam-
matur, aut alia calida affectione afficitur, epithemate uti-
dum est. Epithemata ex stillaticis liquoribus & pulueri-
bus conficiuntur ea mensura, ut lb. j. aquarum permisce-
antur ʒ. ij. & ʒ. j. β. in vehementi febre, virium imbecilli-
tate, & totius corporis incendio, ut.

*Quando uti-
dum.*

℥. aquæ bugloss. & acetos. an. ʒ. ii. j. aquæ ros. ʒ. ij. vi-
ni albi ʒ. β. pul. electuarij diamarg. frigidi. & ossis myro-
ballani ana ʒ. j. cinamomi gra. v. misce simul cum pauco
scarlatæ, granatæ, fiat epithema, quod tepidum admo-
ueatur regioni cordis.

In febribus ardentibus circa statum.

R. Aquæ viol. acetos. & bugloss. ana ʒ. ii. j. scab. &
meliss. ana ʒ. β. pul. electuarij diamarg. frigidi, & of-
fis de corde cerui ana ʒ. j. cinamomi gra. v. fiat epithe-
ma, ut dictum est, & eo tempore admoueatut quo maius
incendium ab ægro percipitur.

Sunt, quæ robur hepatis augment, & intemperiem illius
corrigit, in quibus non est suspectus aceti vsus, ut in pe-
ctore, modo in pauca quantitate ponatur. Licet aliquan-
do his epithematis astringentia admouere, quia subiecti
visceris robur seruant, ut semen acetosæ, polipodium, &
similia, ut.

Pro hepate.

℥. aqua endiuæ, scariolæ ana ʒ. ii. j. aquæ absynth. ʒ.
j. β. aceti vini albi ʒ. β. seminis acetos. & portulacæ an. ʒ.
β. pul. sandallarum ana ʒ. j. misce fiat epithema pro re-
gione hepatis. Aliud.

℥. aquæ scariol. solatri ana ʒ. j. β. aquæ acetos. endi-
uæ, & bugloss. ana ʒ. ii. j. aceti vini albi ʒ. j. trochiscorum
de spodio ʒ. ii. spicæ nardi ʒ. β. omnium sandall. an. ʒ. j.
fiat epithema, ut prius. Si suspitio sit obstructionis non
sunt admouenda astringentia.

Nonnunquam testiculis admouentur epithemata ad
refrigerandum sanguinem & vniuersum corporis habi-
tum, ut in profluio sanguinis immoderato. Refrigerantia
admota testiculis sanguinem inhabit, & minus reddunt
fluxilem. Curandum tamen, ut epithematis refrigeranti-
bus aliqua admisceas, quæ temperamentum testiculorum
conseruent, ob id aliquando vinum album miscemus, &
alia similia, quæ illud præstare possunt.

*Pro testiculis
epithema.*

DE MEDICAMENTIS

℞. aquæ ros. ℥. ij. aquæ solani ℥. j. β. vini albi ℥. j. trochiscorum de camphora ꝯ. j. misce, fiat epithema, admoveatur testiculis & ex decocto refrigerantium & astringentium, vel decocto florum nymphææ, vel ros. rub. balauustiorum & similium, quibus in aqua decoctis paretur epithema.

Fomenta.

Fomentis sepe utimur antequam vel cataplasmate, vel unguentis utamur, quo pori aperiantur, partes relaxentur, & quodammodo viam muniant aliis remediis. Fiant maximè ad sedandos dolores vel remolliendum ex decoctis cataplasmatum.

Ad dolorem colicum.

Ad dolorem colicum fiunt foci ex calidis discutientibus flatus & anodynis, ut.

℞. radic. bismal. ℥. ij. fol. calam. origani an. M. j. semi. fœnug. lini ana ℥. j. apij. petro. seselli ana ℥. β. flor. camomil. melil. vel sambuci ana ꝯ. j. fiat decoctio in aqua & vino vel oleo, fiatque focus cum spongiis vel filtro macerato in decoctione. Utiles est idem focus in nephritico dolore, sed efficacior erit ad deturbandum calculum, si quæ communiunt, & pituitam extenuant, addantur, ut folia empetri recentia, vel condita aceto, folia apij, petro. radic. grami. asparagi, fœnugr. Valet & hic posterior ad urinae retentionem à crassis humoribus, quia incidit & attenuat. Et etiam in urinae retentione à sanguine coagulato, nisi fluxus sanguinis excitaretur. In inflammatione non valet, quia nimium calfacit, sed ex temperatis, laxantibus & modicè refrigerantibus, ut.

Ad dolorem nephriticum.

Ad urinæ retentionem.

Ad inflammationem fœtus.

℞. mal. bismal. cum radic. ana M. j. foliorum viol. M. ii. seminis lini ℥. j. florum viol. chamom. ana ꝯ. j. fiat decoctio in aqua & cum decoctione repida fiat focus, ex residua fit cataplasma, addendo butyri recentis, vel axung. gallinæ, cuniculi, olei scorpionum ana ℥. iii.

Ad dolorem lateris.

Ad dolores lateris fiunt foci ex relaxantibus, & anodynis, additis paucis flatus discutientibus, ut.

℞. mal. cum radic. M. i. β. ficum ꝯ. xx. florum cham. mell. viol. ana ꝯ. i. seminis lini, fœnug. ana ℥. j. anis. ℥. β. fiat decoctio in aqua pro foci. Sin materia frigida fue-

rit, relaxantia & discutientia addimus, vt.

℥. mal. cū radic. M. j. β. calaminth. M. j. seminis lini, fœnug. ana ℥. j. anisi, fœnic. ana ℥. β. florum anthos, chamomilæ, melil. sambuci ana p. j. fiat decoctio, quæ vesicæ aut cucurbitæ aut vasi æneo infundenda, deinde parti applicanda. Vesica commodiùs lateri applicatur, vel spongia mollis expressa, panuòque raro sicco inuoluta, ne odor ægrotantis nares feriat. Frequenter autem mutandi sunt foci, ne refrigerati ledant.

Supra iecur non nisi in vehementissimo dolore, vel duritie fortibus vtimur. In dolore tamen conueniet prædictus focus, addito absynthio vel ros. vel spica pauca.

Ad iecur.

Ad splenem induratum frequentissimè fiunt, mixtis in aqua vel in aceto, vel in vtroque, vt.

Ad splenem.

℥. radic. bismal. liliorum ana ℥. β. mal. M. j. sic. nu. xxx. seminis lini & fœnug. ana. ℥. ij. flor. chamom. mal. ana ℥. β. fiat decoctio in aceto acerrimo & foueatur cum spongiis, vel ex fortioribus fit, vt.

℥. radic. cucumer. agrestis quart. j. radic. bismal. & irid. ana ℥. ij. seminis lini, fœnug & bismal. ana ℥. j. florum viol. mal. ana p. j. fiat decoctio in vino albo, ol. liliorum, & amygd. fiat focus.

Ad vterum fiunt fomenta, additis vterinis, vt aperiētibus & attrahentibus, si sunt trahendi menses, vt.

Ad vterum.

℞. radic. rubiæ maioris, eryng. fœnic. apii, petro. graminis ana ℥. iiii. radic. liliorum & bismal. ana ℥. ii. puleg. matric. ana M. i. seminis apii, petro. seseli, fœnug. bismal. ana ℥. i. florum chamom. & lefcoi vel purpurei, vel citrini, ana p. ii. fiat decoctio in aquæ duabus partibus, & vna vini albi, foueatur vterus. Cauenda est nimia exiccatio, quia absumitur materia mensium, sed laxantia addenda, vt temperent & laxent partes constrictas. Si ad emolliendum vterum, malactica debent vincere alia.

Supra caput fiunt irrigationes non focus, de quibus postea. In oculis fit focus, quia oculus propter exactionē sensum ictum ferre non potest, vt Galenus in meth. docet. Cū itaque discutere volumus, vel vtcunque corneā emollire, vel totiùs rarefacere, vt collyria, digerentia efficaciora sunt. In suffusione & ylopeia fiunt ex relaxatibus & digeribus, vt.

Ad oculorū affectus.

℞. fœnic. loti ℥.ij. florum chamom.p. ℞. seminis fœnic. ℥. iiij. fiat decoctio, ex qua fatus. Si fortius digerendum, decoctum paramus ex ruta, euphrasia, verbenaca, fœnic in aqua & vino, vbi nulla est inflammatio. Si verò inflammatio adsit, ex decocto fœnug. loti frequenter in aqua.

*Ad emul-
Etoria.*

Fotus fieri debent supra emunctoria, quando materia frigida, & tumor durus concoctioni resistit, quod & in omnibus aliarum partium tumoribus expertus sum vtile. Fotus enim calore suo continuo calfacit & maturat, aut digerit, trahitque aliquid sanguinis ad illam partem, qui citius putrescit, vnaque cum eo materia dura & viscosa, efficitque, ut pars aperiatur, & hæc materia tanquam in vtre conglobata extrahitur. Fiunt autem ex malacticis & relaxantibus, ut radic liliorum, altheæ, cucum. agrest. ficubus, seminibus lini, fœnug. altheæ, apij, petro. floribus cham. melit. & sambuci.

*Relaxantia
fomenta.*

℞. radic. bismal. ℥. ii. fol. bismal. calament. branchæ vrsin. ana M. i. seminis lini & fœnug. ana ℥. ℞. seminis mal. florum cham. & melit. ana p. ii. fiat decoctio in gr. i. aquæ. Decoctum tepidum filtro excipiat & parti affectæ admoueat. Hoc vtimur aut simili post vniuersalem purgationem in partibus inflammat, aut alio modo tensis, quæ vehementes dolores excitant, ut in pleuritide, & aliis id genus affectibus. Cuius enim rarefacta medicamento exhalat quædam tendis portio humoris inflammationem committentis. Quod si materia, quæ tensionem efficit, sit frigida, fiat decoctio, in qua permisceri potest radix liliorum, quæ inter medicamenta laxantia vim insignem obtinet discutiendi, ut.

℞. radic. ireos & galang. crassæ ana ℥. ℞. fol. organ. pulg. & calamenti ana M. i. seminis anisi & fœnic. ana ℥. i. ℞. flor. rosmar. sampsoci, & stechad. vtriusque ana p. i. fiat decoctio in æquis aquæ & vini partibus, deinde foueatur pars affecta calida. Illud impactos humores attenuat, & in habitum digerit.

*Ad reliquias
opthalmie.*

Ad discutiendas ophthalmiæ reliquias, plurimum conuenit quod sequitur.

℞. foliorum euphras. M. paleæ auenæ. i M. ii. fœnug. in aqua fœnic. loti ℥. iii. seminis anisi. & fœnic. ana ℥. i. ℞.

florum stechad. arabic. p. β. fiat pul. ex quo parentur duo
sacculi quadrati, qui infundantur in modico vini albi, &
aquæ fœnic. de eo foueantur oculi.

Pro œdemate discutiens & exiccans parabitur hoc *Pro œdemate*
modo.

℥. calamenti, orig. beronic. flor. torism. & ros. rub.
ana p. i. foliorum lauri & saluæ ana M. β. lupinorum ʒ.
ii. calmi odorati, schenanti, spicæ nardi ana ʒ. ii. florum
vtriusque stechad, foliorum torism. & ros. rub. ana p. i.
fiat decoctio in aqua pluuiali, deinde adde aceti modi-
cum: cùm spongia fiat forus.

Ad eundem scopum fiunt lixiuia parata ex cineribus
ilicis, fagi, quercus, prunorum tantum, quibus inest vis
siccandi insignis, vt in eodem lixiuio ad augendam exic-
cationem, tum ad partes roborandas, alumen coquitur.
Malactica aut fomenta sunt eiusmodi. Horum vsus fre-
quentissimus est in membris luxatis, antequã loco priore
restituuntur, in tendonibus & nervis induratis, non mi-
nus frequens in scirris emolliendis, quibus præcipuè hæc
malactica debentur. Hoc tamen diligenter à medico est
obseruandum, cùm scirrhus partem aliquam occupat, aut
aliam toti corpori deseruientem, nunquam sola emolli-
tia vsurpet. Hæc enim vim partis principis resoluunt: ob
id admiscenda aliqua, quæ robur illius seruent, vt ad lie-
nis scirrhos, & tumores emolliendos permiscebit spicam
nardi, schenantum, absynth. vt.

*Ad tendo-
nes & nervos.*

℥. radic. bismal. ʒ. ii. ireos ʒ. β. fol. bismal. mal. ana
M. i. absynth. M. β. seminis lini & fœnug. ana ʒ. β. seminis
tamarisci & stechad. arabic. ana p. i. fiat decoctio in tri-
bus aquæ partibus, vna vini albi, addendo aceti modicū,
deinde foueatur lien. Aliud.

℥. panis porc. & radic. cucum. agrest. ana ʒ. i. β. bis-
mal. cum radic. senecionis & mal. ana M. β. seminis mal.
fœnug. lini ana ʒ. iii. florum chamon. p. β. adde schenan.
ʒ. ii. cortic. radic. tamarisci ʒ β fiat decoctio in quart. vt
aquæ, addendo circa finem, vini & aceti parum, fiat fo-
tus.

Ad dolorem nephriticum emolliens, laxans, & calculū
frangens tale erit.

*Ad dolorem
nephritic.*

℥. radic. bismal. ʒ. ii. β. fol. pariet. mal. bismal. petro

maced. ana M. i. seminis millii solis ℥. β. seminis lini & fornug. ana ℥. i. florum chamom. & melil. & summitatum anethi ana p. i. fiat decoctio in tribus partibus aquæ vel vna vini albi, ex qua foueatur regio renum, & vterum dolentium. Aliud fortius.

℥. rad. saxifrag. & rad. rapha. ana ℥. i. rad. liliorum alborum & bismal. ana ℥. i. fol. senecionis, parietar. violariæ & sylibrii aquatici ana M. i. mal. branchæ vrsinæ, & bismal. ana M. i. β. seminis saxifrag. & millii solis ana ℥. β. His enim ad frangendos calculos vis non mediocri inest.

Pro ventriculo.

Fomenta astringentia, & roborantia partes internas pro ventriculo roborando, & coctione iuuanda, vt.

℥. fol. bismal. & mentæ, & absynth. siccorum ana M. i. β. cortic. citri sicci ℥. β. spicæ nardi & scenanthi ana ℥. ii. ros. rub. p. ii. decoquentur omnia in vino stiptico, ex quibus ventriculi regio foueatur. Fortius pro ventriculo & intestinis erit hoc.

℥. florum menthæ, & absynthii, summitatum labruscæ, & foliorum sumach. ana M. β. seminis plantag. & portulacæ ana ℥. ii. balaustiorum & ros. ana p. ii. cortic. mali granati ℥. i. β. fiat decoctio in vino styptico quo foueatur regio ventris inferioris.

Pro splene induratio.

Pro splene indurato, & tumido fiat hoc modo.

℥. florum chamom. stechad. melil. ana M. i. florum genistæ, anethi, scolopend. ana M. i. β. fiat decoctio in vino albo & aqua, fiat fots.

Incessiones.

E Geathisma Græcis, Incessio Latinis, quæ nihil differt à fotu in materia, sed in forma cum balneo conuenit, vt sit quasi balneum ventris partium infernarum. Fiunt autem ex decoctione radi. herbarum, florum, seminum, quorum residentia sacco imponitur, cui resideat æger. Hac vtimur forma, præsertim in affectibus vesicæ, colli, vteri, ani, renum, ventris, ob ægri imbecillitatem, non balneo, quia maior fieret virium resolutio à toto corpore, quàm si partes quædam foueantur. At quia colicus est morbus, aut nephriticus, aut podagra, aut gonagra, hæ partes

partes non sunt laxandæ, ne fluxionem suscipiant, sed potius firmandæ oleo astringente, aut alio medicamento: ut si propter infessum sanguis fundatur, sunt infessiones ex decoctis superius factis pro clysteribus vel foribus. De his itaque non multa.

Cautio.

Emollientia sunt encata smata aliquando ad emolliendam aluum, aliquando ad menses euocandos, nonnunquam suppressendos, si immodicè fluxerint. Emollientibus utimur, cum aluus nimium astricta est, aut etiam cum hæmorrhoides prætumida dolorem in ano excitat, aut etiam cum ob meatuum angustiam aut astrictionem, lotium liberè reddi nequit. Fit autem emolliens ex solo mal. decocto, vel altheæ, cuius vaporem perforatis subfelliis æger percipit, qui vim emolliendi habet, & aliqua ex parte dolorem leniendi, si quis sit vel in tumidis hæmorrhoidibus, vel in recti intestini inflammationibus ad anum peruenientibus.

Emollientia aluum & menses euocantia.

Menses prouocantia alia, in quorum decoctione ad medium ventrem contineatur mulier, aut, si id fortè nolit, vaporem diligentissimè recipiat per infundibulum, deductis undique pannis multis inuoluta, ne in aërè ambientem vapor exhalet. Talia autem ex omnibus medicamentis menses prouocantibus in aqua & vino decoctis sunt, qualia in balneis sequentibus describentur. Astringentia & roborantia, quibus utimur in fluoribus alui immodicis, & mensium purgationibus immoderatis, ut.

℞. radic. bistortæ & consolidæ maior. ana ℥. ii. nucum cupress. vini, cortic. mali granati ℥. ii. Ross. rub. balaustriorum & granorum myrthi ana ℥. i. s. decoquantur omnia in vino rub. stiptico.

Ad fluorem alui astringentia.

℞. fol. plantag. hippur. burs. pastor. & centinod. ana M. ii. summit. rubi, lentiscai & foliorum sumach. ana M. i. s. aluminis rochæ ℥. ii. ros. rub. balaustriorum ana ℥. i. s. decoquantur omnia simul in vino rubro, aut aqua chalybeata, deinde huic decocto infideat æger.

Balnea.

Balneum remedium est totius corporis, vel ad detersionem, vel ad dolores, vel ad lassitudines, vel ad vi-

ria cutis, vel ad intemperiem totius corporis. Fiunt autem balnea quandoque ex sola aqua, & illud balneum aquæ dulcis appellatur ad differentiam eorum, quæ ex aqua marina vel salsa, vel nitrosa, vel aluminosa, vel ferrata, vel bituminosa fiunt natura, vel arte. Balneum aquæ dulcis ex aqua tenuis substantiæ, quæ citò penetret, paratur, ut ex aqua pluuiali, vel flouiali non infecta alumine, aut creta. Quædam enim flumina cretam habent: quam ob causam lenta est & pinguis ea aqua, potiùsque obstruit, quàm penetrat, aut laxat: talis est aqua ex Arari Lungduni. Aqua bonorum fontium tertium locum occupat, potestrenum puteana, vel palustris. Balnea refrigerantia parantur ex herbarum decoctione vel florum, ut in hæcticis febribus & calidiore natura, sed talia nihil obstructionis habere dicuntur: quia si constipant cutim, febrem diariam accendere solent, ut albulæ aqua facit, cuius meminit Gal. in method.

De aquis.

Intemperiem castigaturus, primum nateet in balneo tepido, ut detergatur, & apperiantur pori, & mox aliud balneum ingrediatur, in cuius aqua sint decocti flores violarum, buglossana p. iij. nenuph. p. ij. Magis probantur flores, quia tenuium sunt partium, nec ineptè fecerit, qui succos herbarum extraxerit, & balnei aquæ miscuerit, ut.

℞. succi solatri, cucurbitæ, melonū ana ℥. iij. misce.

*Pro hæct.
balnea.*

Si autem æger laboret hæctica, post balneum vng. ol. rosæ, & cutis confirmetur, ne discutiatur habitus corporis. Conducibile itaque illis fuerit tertium balneum aquæ frigidaæ ingredi, vel in eodem balneo rosas addere, folia salicis, folia myrthi, vel aquam ros. vel peculi ros. vel myrthi. Nunc autem ægri detenus habent propter medicorū vel assistentium imperitiam, qui satius esse putant ægros in aqua feruenti lauisse.

*Ad dolores
ventris.*

Ad dolores ventris, colli, vteri, renum ex decoctione fomentorum vel encathismatum sunt balnea. In his autem maior medicamentorum quantitas inesse debet, & tepida, ut sint, necesse est, & aperta, ne æger in his sudet, sed diutius in eis nateet. Ad cutis affectos detergentia & siccantia præscribuntur, nisi cum crustæ aut scammæ duræ sunt. Tunc enim balneum paratur ex malacticis, &

leuiter detergentibus : deinde ex detergentibus & exiccantibus : tertio ex siccantibus & leuiter astringentibus, quod ab huius ætatis medicis non obseruatur, sed simul omnia permiscet, sine utilitate ægros diuexantes. Tale igitur fiet in affectibus cutis crustosis, scamosis, siccis & squallidis, vt.

*Ad affectus
cutis balnea.*

℞. mal. cum radic. branchæ vrsinæ, viol. ana M. iij. mercur. pariet. betæ ana M. ij. seminis lini ℥. j. florum chamom. p. ij. fiat decoctio pro balneo, in quo bis naret, deinde vtatur sequenti.

℞. radic. brioniæ, lapati acuti, cucumer, agrest. ari, serpentar. ana ℥. j. rad. asphod. vel gentianæ, vel squillæ ℥. β. saponar parietar. absynthij, scabios. fumar. borrag. ana M. j. lupinorum, fabarum integrarum ana ℥. β. florum centau. minor p. iij. ros. p. ij. fiat decoctio pro balneo : de qua decoctione adde plus vel minus, pro morbi natura, vel corporis habitu & viribus, & diutius vtatur. Cum iam materiam magna ex parte sudoribus & insensili transpiratione vacuatam viderimus, commodè applicabuntur vnguenta illa detergentia & exiccantia, donec omnia sint deterfa, vel exiccata: quibus peractis ad deterfionem cutis & corroboracionem præscribemus hoc.

℞. folio. myrth. vel lentisci, vel plantag. rapfi barbatij, pilosellæ, hippuris, & poligoni ana M. ij. hord. integri, fabarum integrarum ana ℥. j. myrtil. p. iij. fol. ros. p. iij. rad. irid. bistortæ, & petaph. ana ℥. ij. fiat decoctio, in qua diss. salis communis ℥. iij. aluminis qr. j. misce, fiat balneum tepidum, & spongiis nouis detergarur diligenter. Ex lixiuio etiam fieri possunt, modò non sit nimis acre.

In febribus hecticis conueniunt balnea ex aqua tepida humectantia, quæ vt magis humectet. addimus lib. j. olei violati, aut butyrum recens in prædicta aqua dissolnimus, quod humiditatem æream partibus externis infundit. Aliquando radices & plantas, vt.

Pro hecticis.

℞. radic. bismal. ℥. ii. vel mal. branchæ vrsinæ, bugloss. cum radic. ana M. iij. flor. viol. bugloss. borrag. ana p. iij. ros. rub. p. ij. Humectantibus balneis admisceantur decocta pedum vervecis, & intestinorum, quâuis illa ad remollicendum potius vsurpantur. Relaxantium balneorum vsus est maximus in doloribus magnis

Pro nephritico.

sedandis, iisque medicamentis parantur, quibus fomenta relaxantia, & quemadmodum in illis aliquando permiscuntur, quæ calculum frangunt, sic etiam in balneis frequenter usurpantur, quæ sedant dolorem nephriticum, aut in totum supprimunt, cuiusmodi est sequens.

℞. radic. liliorum alborum & bismal. ana M. iiii. foliorum paniculariæ, saxifrag. petros. fœniculi marini, fœnug. ana M. ii. seminis lini vel fœnug. ℥. β. millii solis ℥. ii. foliorum sylibri, violar. borrag. buglos ana p. iiii. quibus addere potes radic. raphan. ℥. iii. foliorum senecionis M. ii. florum chamom. sambuci ana p. ij. β. decoquantur omnia in sufficienti aquæ quantitate, deinde permisceantur vini albi ℥. iiii. olei liliorum & butyr. ana ℥. iii. patetur balneum, in quo sedeat æger, tantisper dum vehementibus doloribus torquetur. Huic autem balneo vis inest sedandi doloris, calculos comminuendi, & obstructos meatus referandi, quo uti post alias vacuationes est saluberrimum, & eo ipso tempore, quo æger in balneo residet, poriones calculum frangentes exhiberi possunt.

Pro maioribus autem cuius affectibus parabitur sic.

Pro affectibus cutis maioribus balnea.

℞. radic. lapati acuti ℥. ii. rad. enulæ campan. ℥. β. fumar. lupinorum. borrag. bugloss. parietar. betæ, saponar. ana M. iiii. quatuor seminum frigidior. maiorum ana ℥. ii. foliorum acetos. lapati acuti, lentiginis aquaticæ ana M. ii. misce simul, & pro balneo decoquantur, in quo potes addere farinæ fabarum ℥. ii. sedeat in hoc balneo æger, vel.

℞. radic. brionæ & cucumeris ana ℥. β. rad. asyod. ℥. iii. lapati acuti, & enulæ campanæ ana ℥. β. foliorum mercur. betæ cum radic. saponar. pariet. lupinorum, fumar ana M. iii. seminis raphani ℥. i. quatuor seminum frigidiorum maiorum ana ℥. i. β. lumbricorum per media dissectorum nume. iiii. foliorum senæ mundatorum ℥. iii. eleni ℥. i. trum florum cordial. p. iii. reponantur omnia pro balneo, in quo dissolue farinæ lupinorum & ciceris reb. ana ℥. β. fiat balneum, ut dictum est.

Pro exanthem.

Quod si in cute prædura, prætomida apparuerint exanthemata, præcedentibus permiscendæ sunt radic. emollientes cum seminibus & aliis eiusdem naturæ, quæ frequenter in elephantosis usurpare consueuimus, ut.

℞. radic. brion. & cucumer. agrestis ana ℥. iiij. radic. altheæ, liliorum alborū, lapati acuti ana ℥. iiij. radic. serpentariæ, hastulæ regię ana ℥. ij. florum mal. bismal. & branchæ vrsinæ ana M. iiii. lupinorum, fumar. lapati acuti, saponar. acetos. & virtusque cicchor ana fasciculū vnū: seminis lini & fœnug. ana ℥. j. seminis raphani ana ℥. j. quatuor seminum frigid. maiorum ana ℥. ij. florum chamomii. & melilo. ana p. ij. florum borrag. bugloss. nymphæ, hord. integri & cicerum rub. ana p. ij. misce simul, & decoquantur in sufficienti aquæ quantitate pro balneo: quo præsidio vitimur ad discutiendā scabiē crustosam & contumacem & emollienda tubercula elephantiorum, quibus tota cutis scæret. Post hoc balneum, vtendum erit tertio balneo superius descripto in cutis affectibus.

Balnea pro mulieribus primū ad mouē dos menses, vt. *Ad mouen-*

℞. radic. ireos ℥. β. galangæ crass. & radic. rubiæ ma dos menses
ioris ana ℥. ii. radic. altheæ & ciclamini ana ℥. iiij. foliorū baln.
arthem. nepetæ, matricar. origan. mercur. ana M. iij. pulleg. psillij, sampsoci & foliorum lauri ana M. ij. seminis petro. sceseleos, ameos & cinamomi ana ℥. j. β. seminis lini & fœnug. ana ℥. iiij. florum sampsoci, anthos, stechad. arab. cicerum rub. & summitatum sabinæ ana p. iij. decoquantur omnia in duabus partibus aquæ & vna vini albi, deinde sedeat in balneo frequenter admouendo vētri inferiori plantas in prædicto balneo decoctas.

Ad iussandum conceptum.

Sepenumero consimilia parantur balnea, quibus tamē nonnulla miscentur astrictoria facultate vterum corroborantia. atque inducentia asperitatem, quò conceptum facilius & tenacius retineat vter⁹, vt in humida intemperie vteri, post statam mensium purgationem, vtile erit sequens balneum.

℞. radic. valerianæ ℥. j. β. radic. cyperi, galangæ crassæ, & enulæ campanæ ana ℥. ij. foliorum lentisci, arthem. calamenti, origani, lauendulæ, sampsoci, & foliorum lauri ana M. iij. summitat. lentisc. myrthi & cupressi ana M. ij. seminis ameos, lentisci, & fœniculi ana ℥. j. β. cortic. malorum granatorū ana ℥. ij. aluminis. ℥. ii.

ros. rub. stecchad. arab. florum sampsuci ana p. iij. concoquantur omnia in sufficienti aquæ quantitate, addendo cum ea vini rubri stiptici modicum: vtatur balneo.

*Ad colicum
dolorem, ne-
phriticum.*

Balnea anodyna in nephritico dolore & colico, aliisque ventrem inferiorem obsidentibus parantur, pro nephritico dolore antea dicto. Si verò dolor colicus fiat à pituita vitrea in intestinis impacta, aut flatibus crassis exitu carentibus fuerit excitatus, non negligenda relaxantia, sed illis misceri debent, quæ vehementi caliditate pituitam frigidam colliquât, & flatus discutunt, eaque decoquenda partim in aqua, partim in vino, vt ad colicum dolorem.

℥. rad. althææ ℥. ij. quatuor remollientium ana fasciculum vnum, origani, calamenth. puleg. rutæ ana M. iij. anis. fenic. petros. ana ℥. β. florum ant. sampsuci, stecchados arabic, & meliloti ana p. iij. cortic. citri sicci per frusta dissecti ℥. ii. lauendulæ & fol. lauri ana M. iij. decoquatur omnia in duabus partib⁹ aquæ, & vna vini. Quòd si vini maluatici copia suppetit, illius modicum permisceri poterit.

Balneum abstergens, & purgans, rarefaciens, digerens refrigerantibus temperatur pro leprosis, vt.

℥. brionix, cucumer. asini. serpentar. enulæ cāpan. ana ℥. β. lapati acuti, acetos. borrag. buglossi saponar. cū propriis rad. fumar. lupinorū, endiuix, cichor. plantag. ana fasciculos iij. lupinorum, cortic. fabarum, hordei integri ana p. ij. ros. rub. florū nenuphar. trium florum cordial. & tamarisc. ana fasciculos. iij. florum chamom. & melil. ana fascicul. ij. fiat decoctio in aqua fōtana, & pluuia pro balneo, quod ingrediatur manè ventriculo vacuo. Bis aut ter in secūda vice sumat tabellā vnā diamargariti frigidī, superbibendo ℥. ij. aquæ borrag. Item à pradio ingrediatur longè à cibo, cōtinuis tribus diebus peragat id ipsum. Tandiu verò moretur in balneo, vt vires non dissoluantur, nec multū diffināt, sudoribus illis probe extersis, deinde, vt dictum est, ingrediatur.

Lotiones.

PArtium quarundam fiunt ablutiones, quæ balnei vice gerunt, videnturque balnea particularia. Abluuo-

tur caput, axillæ, manus, pedes. Caput ad sordes auferēdas *Ad sordes.*
 lixiuio, vel cineribus sarmentorum. In capitis vlceribus li- *Ad vlcera*
 xiuus desiccantibus vtimur, vt abrotani, betonicæ. In pe- *cap.*
 diculari morbo amaris, vt lupinis, nitro, & fellibus, & ad *Ad vermes*
 vermes occidendos, & furfures detergendos, & pillos tin- *occid.*
 gendos. In furfuribus, detergentibus, vt melle, succis her-
 barum amararum, aut herbis ipsis decoctis, vt cicla, paie-
 taria, saponaria. Capillis tingēdis palea auenæ vtimur, cor- *Ad tingen-*
 tice, & ligno berberis, floribus genistæ, & hyperici. Lixiuū *dos capil.*
 commune fit ex cineribus sarmentorum, quod fortius fit,
 si stillaticium sit, id est, si per cineres frequenter coletur, vt
 faciunt, qui saponem parant: sed adhuc fortius erit ex ci-
 neribus caulium, ficus, roboris, vel quercus.

Ad alopeciam fit ex Alcionio potentissimum lixiuū, *Ad alopeciā.*
 quod siccat & digerit potenter, & morbum curat. Ad de-
 zersionem & digestionem commodissimè parātur ex cau-
 libus fabarum in vlceribus, quo etiam vtendum est ad oc-
 cidendos pediculos, ad lito semine staphisag. absynthio,
 aut alia herba amara, vt persicaria.

Axillæ abluuntur lixiuio parato ex astringentibus, vt *Ad axillas*
 oleastro, lenusco, additis quibusdā odoratis constringen- *lotio.*
 tibus, vt ros.

Manus abluuntur & pedes, quorum abluendorum ra- *Ad manus*
 tionem iam subiiciemus cū ad munditiem, tum ad sani- *lotio.*
 tatem pedes lauantur. Iam verò absque vllō delectu vsur-
 pant omnes decoctiones herbarum calidarum & frigida-
 rum simul permistarum. Ceterū si tantūm detergēdum,
 fit lixiuū quod deterget, firmat & siccat pedes.

Ad visus claritatem adduntur siccātia in lixiuio, vt fo- *Ad clarita-*
 lia lauri, samplici, & quædam myrthi. Interdum frigida *tem visus lo-*
 quædam, vt nymphaea, lactuca, & alia temperata, vt quæ *tio.*
 etiam somnum conciliare possunt, vt herba papaueris.

Ad constringendum multū salis aut aluminis addi-
 tur. Siccat hoc lauacrum pedes, & per consensum cerebrū
 & oculos.

Ad mundandos pedes, & tremorem arcendum.

Lauantur aqua & vrina manè: tum etiam ad curādum
 seu arcendum tremorem manuum, quod experien-

tia probatur, etiam si tremor à plumbo, & argento vino proueniat.

Ablutiones oris & dentium fiunt ob diuersas causas de quibus inter remedia interna satis superque diximus. In febribus ardentibus dum ægri non possunt dormire, pedes abluimus aqua, in qua frigida & humida sunt decocta: vt.

*Ad somnum
ciendum in
feb. lotio.*

℞. fol. mal. recetis, fol. lactuca. cucumer. cucurbit. viol. ana M. j. foliorum nenuphar. & viol. ana ꝑ. j. fiat decoctio, qua abluantur pedes, cum ibit dormitum, nec detergantur, aut panno humido inuoluantur.

Ad eundem morbum profuerit pudibunda & aures abluisse, quia hæ partes nervosæ refrigeratæ, & humectatæ cerebro communicant. Nam vt calx cum humectatur, fumat, sic membra hæ ardore febrium siccata, & calfacta effumant benignum & mitem vaporem, quo conciliatur somnus.

Embroche.

Irrigantur partes cum oleum vel decoctum aliquod ex alto funditur instar pluiæ, Græci, *embrokin apò tò brechein*, quod irrigare significat. Non differunt rigationes à fomēto humido, nisi quod decoctum ipsum irrigatur supra partem ex alto. In fomentatione verò sponsia vel panis densis in decoctione madefactis utimur. Huius formæ remediorum causam adfert Gal. lib. 13. meth. c. 22. quo loco docet, quomodo faciēda sit irrigatio, & supra quas partes tantum, & cur penetret propter ictum, cuius tamen ratio levis admodum est.

Nam ex ictu resilit quemadmodum pluuia supra saxum cadens. Neque enim potest propter meatus angustiam recta ingredi, sed necesse est vt per insersionē pars tenuior aërem sequatur, vt ipsemet lib. simplic. docet. Causam autem huius rei puto esse, quod cum ex alto irrigatur, guttæ quædam descendunt, quæ diutius capiti immorantes, facilius intro penetrent. Præterea pars euentatur, nec ita incallescit, vt in fotu. Illæ etiam irrigationes magis in affectibus calidis sunt ex usu, quàm in frigidis.

Sunt qui ad fracturas, & ad articulorum dolores faciunt irrigationes, quod improbo si dolor ad sit. Nam non vt in capite alia pars ictum recipit, imò in inflammatione, aliisque affectibus idem euenit.

Dolet etiam cutis sola distentione & intemperatura, nec leuissimum contactum ferre potest.

In nephritide fiunt ex oleo ros. viol. & nenuph. vel cū decoctione repellente in principio, deinde repellente, & digerente, vt.

In nephritide irrigatio.

℥. Lactucæ, viol. plantag. solatri, semperuiui, vel portulacæ ana M. j. florum viol. nenuphar. ros. ana p. j. foliorum myrthi M. β. fiat decoctio quæ per clepsydram paruum in caput instilleretur. Huic decoctioni additur florum chamom. melil. anthos ana p. j. in incremento, in declinatione verò betonica, spondilium, origanum, & calamentum.

Ad conciliandum somnum primæ decoctioni addimus semina lactucæ, papauer. albi vel aliquid cortic. mandrag. in summa necessitate. Ad morbos frigidos fiunt irrigationes ex lixiuiis & muria, & mineralibus resiccantibus vt alumine, calcithide, vel herbis. Sed quia omnes herbæ multo calore sunt præditæ magis calfaciunt quàm siccant, plûsque fundendo humores mouent, quàm absumûnt. Itaque duco conducibilius si lixiuia fiant ex cineribus prius lotis, vel extinctis irrigatione aquæ aut vini, aut aceri cùm adhuc calent, & lixiuium ex alto inspergere supra commissuram coronalem. Cum ob fluxum sanguinis, vel ob os fractum non est tutum soluere ligaturam partis vulneratæ, dolentis partem irrigamus ex alto, (Nam ictus frangitur à fascia) oleo ros. cùm volumus inflammationem prohibere, violaceo cùm dolorem sedare.

Ad conciliandum somnũ.

℥. Fol. hisop. origani, calamenti, puleg. ana M. β. semi. anis. fœnugr. & coriand. cum aceto præparati ana ʒ. i. j. florum stechad. arab. & ros. marini ana p. j. fiat decoctio ad ℔. j. in qua irrigetur caput. Vel sic.

Ad Letargũ.

℥. Radic. acori, cyperi & irid. ana ʒ. ii. fol. betonicæ, sampsoci, saluix, origani, calamenti ana M. β. corticis citri sicci ʒ. iii. seminis anis. ʒ. j. β. coriand. præparati, granorũ tinctorum ana ʒ. j. β. florũ vtriusque stechad. ana p. j. fiat decoctio in sufficienti quantitate aquæ, deinde irrigetur caput, addendo si sit contumax morbus & à materia frigida, aquæ vitæ ʒ. β.

Suffitus.

Suffitus fiunt vel ad voluptatem, vel ad sanitatem. Ad voluptatem ex bene odoratis, ut benioino, styrace, ladanio, ambra, & mosco. Ad sanitatem quædam ex odoratis, quædam ex foetidis, alia ex odoratis & foetidis simul permixtis. Odorata fiunt forma spherica maiore, quæ pomæ odorifera dicuntur. Quædam minore spherarum precariarum instar, quas mulieres carpo circumuoluunt, vel collo suspendunt. Fiunt ex ambra, mosco, ciueta, & carbonibus salicis ad molem augendam aut nigredinem iniciendam.

Fiunt etiam veluti balani, vel auiculæ, quæ vulgò cyprea vocantur, aut forma trochiscorum, ut trochisci de alipta moscata, qui in morbis curandis successerunt cyphis veterum.

Excipiuntur hæc mucilagine gummi tragac. vel arabici in aqua ros. macerata.

Ad morbos curandos fiunt fumigia duplici forma, pulueris, scilicet, aut trochiscorū. Pulueres minùs conueniunt quia citiùs absumentur, neque adeò commodè admiscetur ea, è quibus parantur, ut fumigium illud, quod in officinis paratum inuenitur.

Ad catarrhos sistendos.

Ad catharros sistendos, & siccandos sic paramus.

℞. Coriand. ros. gummi hederæ torrefactæ ana ℥. j. nigellæ torrefactæ in aceto ℥. j. β. mastich. thur. cortic. thur. ana ℥. iii. gummi iuniperi ℥. ii. fiat pul. non admodum tenuis, quo supra carbones imposito suffumigentur capiti operimenta. Potest etiam excipi mucilagine gummi tragac. & fiant formulæ lupinares.

Ad vlcera pulmon.

Fiunt alia ad vlcera pulmonum exiccanda, quæ ex defluxione fiunt, ex resiccantibus, astringentibus, & refrigerantibus, & his, quæ fuliginem faciunt. Nam fuligo vlcerum consolidat. Talia sunt pix, resina, terebinth mastix, gummi iuniperi, thus, & cortex eiusdè, sandala, auripigm. blatta bizantia, rosæ & capita papaueris, ut.

℞. Gummi hederæ torrefacti, coriandri, ros. rub. sandall. mastich. myrihæ, thur. & cortic. eiusdem ana ℥. iii. bala iouini, styracis, ladani puri, & hypochist. ana ℥. ii. auripigmenti rub. ℥. j. excipiant terebinthina, & fiant formulæ lupinares, quibus suffumigentur operimenta capitis. Efficax etiam ad vlcera aurium, narium, pulmonum, & vteri.

Quòd si peruenerit vlcus post sputum sanguinis, & sit in inflammatione, admiscantur frigidis ea, quæ minùs inflaciunt, excipiūtūque mucilagine, vel cera alba, vt plus mi reddant, aut cum carbone, vt.

Ad vlcus pulmon. cum inflammatione.

℞. Coriand. præparati & ros. rub. ana ℥. j. ladani puri hypochist. ana ℥. iii. sandal. rub. & albi, blattæ bizantiæ, ipit. papauer. & cortic. mandrag. ana ℥. ii. styracis, benionii ana ℥. j. auripigmenti rub. ana ℥. ℔. cum mucilagine gummi tragac. & arab. infusorum in aqua ros. q. s. Addito licis carbone, fiant formulæ, vtatur vt priùs.

Ad tussim inueteratam valet fumigium, quod paratur bechicis, vngula caballina, & aliis exiccantibus, vt.

Ad tussim inueteratam.

℞. Radic. & foliorum vngulæ caballinæ ℥. j. foliorū arrubij ℥. ℔. styrac. myrrhæ, bdellij. ana ℥. iii. capit. papaueris & seminis hyosquiami ana ℥. j. excipiantur terebinthina, pice, & butyro simul liquatis. fiant formulæ, quibus fumigentur opercula capitis. Excipiatur etiam fumus ex nares & os.

Suffitus ad vteri suffocationem fiunt ex fœtidis, vt galbano, assa fœtida, blatta, castoreo, aut fragmentis plumarum, vel etiam ex simplicibus separatim, vt si castoreum tantum, vel assa fœtida calfacta naribus apponantur.

Ad suffocationem vteri.

Ad muliebria ducenda fiunt ex odoratis & aperientibus, quæ inutilia mihi videntur, nisi cum ex congelatione humorum, vel nimia partium refrigeratione partes contractæ sint, vt.

Ad menses mouendos.

℞. Myrrhæ, styrac. bdellij ana ℥. ℔. irid. asari, cumini ana ℥. iii. opoponac. ℥. ii. foliorum puleg. vtriusque siccorū ana ℥. j. excipiātur terebinthina & butyro, fiat fumigium, quo fumigentur per embotum, tempore quo erupturi sunt menses. Calfacit, relaxat, neque nimium resiccat, quod fundendum est. Nam quæ siccant, materiā absumunt, & pars siccando retinent.

Ad vteri castigationem & exiccationem paratur talis, quo post mensium purgationem vtetur, vt.

Ad castigationem vteri.

℞. Aliptæ moscatæ, vel gallæ moscatæ ℥. ℔. benionii, calami arom. ana ℥. ii. cum mucilagine gummi tragac. fiant formulæ, recipiāt fumum per infundibulum, vel sic.

Ad calfactionem resiccationemque, & ad conceptus præparationem.

Ad conceptū. ℥. Ladani, mastichæ, gallæ moscatæ, caryophyll. cis, calamenti, galangæ ana ℥. ii. cyperi ros. ana ℥. j. β. pochist & castorei ana ℥. ij. cum mucilag. gummi fiunt formulæ, quibus vtatur, vt prioribus, post mens purgationem ante concubitum.

Ad procidentiam vteri ex foetidis & astringenti vt repositus suo loco maneat, vt.

Ad procidentia vteri. ℥. bituminis & lapid. gagatis ana ℥. ij. vineæ ℥. i. stor, cyperi, radic. bistortæ, cupularum glandium & laust. orū ana ℥. iij. excipiātur cera, fiant formulæ, quibus suffumigetur per embotū. Fiant suffumigia particula ad dolorē iuncturarū, quibus sufficitur lana, aut bombyx, deinde parti apponitur ex digerētibus & resiccātibus.

Ad dolorem iuncturarum ℥. foliorum absynth. anthos, stechad. chamomile ℥. ij. myrrhæ, styrac. beniouini ana ℥. iij. excipiantur rebinthina, fiant formulæ, ex pytithe lapide suffumigantur durities neruorum, vel aliis misceantur hoc modo.

℥. marchasitæ ℥. ij. propoleos ℥. iij. bdelli, myrr. styrac. iridis ana ℥. β. cum terebinthina fiant formulæ.

Ad prouocandum sudorem. Ad prouocandum sudorem in morbo Italico, & curandum fiunt suffitus, quibus interdum totum corpus suffumigamus, aliquādo partem aliquam tantum, in post totius corporis curationem morbi remanent quæ reliquæ, vt cum vlcus in mentula, pede, vel aure, vel parte externa remansit.

Fiunt autem potissimum ex cinabrio, in quo argenti viui plurimum inest. Admittitur quædam odorata, quæ non iuuant, castigant tamen foetorem medicamenti. iuuant vt styrax, beniouim, vt.

℥. cinabaris ℥. ij. styrac. beniouini ana ℥. j. myrr. corticis pini ana ℥. β. cum terebinthina formentur formulæ, fumigentur loco calido, & in principio habet caput extra eminens, ne lædatur vox, aut suffocetur, quod multis ob incuriam accidit.

Si cras, aut brachium, aut alia pars laboret in morbo Italico, post vniuersalem curationem fumigetur pars recipiendo fumum per infundibulum.

Finis lib. posterioris, De formul. remediū externorum

PHARMACOLARVM

officina eodem Rondeletio

Authore.

Vm ægrotantium causa, Lutetiæ, Antuerpiæ, Lugduni, Romæ, Monspeſſuli, Tholoſæ, aliſque multis locis verſarer, multa ſuperflua & inutilia, multa autem neceſſaria & vtilia, ad bene ægros curandos deſiderari cognoui, & vnumquemque Pharmacopolam pro arbitrio medicamenta parare, illamque certam medicamentorum componendorum, medicorum ſequi regulam: quosdam imperitos rei medicæ, aut barbaros Arabes imitantes. Has ob cauſas toti eiſ. vtile fore putavi, ſi officinam methodicam parare leuiſſimè indicarem. in qua neque vaſcula aurea, neque ſexides pictæ viderentur, ſed ex qua remedia, ex non alteratis, ſed optimis quibuſdam rebus, compoſita, parare cõparare quiſque poſſet, plus in reſeſſu habitura, quàm in fronte promittat, quod longè aliter hoc tempore in officiis ſolet fieri. Nam qui officinam Pharmacopolæ parant, in hoc tantum incumbunt, vt vaſcula aurea, picta ſibi habeant, quæ plus ad oſtentationem faciunt, quàm ad neceſſitatem, vt vulgus illas officinas admiretur. Quòd ſi illam ſuperfluam, & inutilem impenſam in componendis optimis medicamentis inſumerent, & ſibi ægrotis longè melius conſultum eſſet. Sed ea eſt hæc omnium communis inſania, vt malint videri quàm eſſe. Huius inſaniæ fautores ſunt magiſtratus, qui in hoſ poſtoreſ deberent animaduvertere. Item artium Proſſores, quibus à principibus demandata eſt provincia, eorũ officinas inuiſant, & inſpiciant, ſi bene inſtructæ

sint rebus omnibus, & si, quæ parantur auxilia ad m-
bos propulsandos, talia sunt, qualia esse debent. Qui-
tem hanc commissam prouinciam, vel ob questum,
ob amorem contemnunt, grauitè peccant in Remp.
digni sanè, qui summa cum ignominia à bonorum co-
suetudine expellantur, qui vt suo officio fungantur, t-
rùm abest, vt Pharmacopolæ refragentur, vt sæpe ac-
sollicitent ac inuitent. Nam, vt qui malè agunt, lucem
gitant: sic, qui bene hanc lucem amplectuntur, sibi &
namento, & vtilitati futuram intelligunt. Confident
enim illis ægroti sese committent, & liberaliùs medi-
menta persoluent, cum nos diligentia eorum & fidei-
tis testes habebunt. Hoc potissimum Pharmacopolæ
randum, diligentè: que obseruandum est.

Instructurus officinam, ante omnia curret, vt simp-
cia optima, & selectissima sibi vndiquaque comparet:
parata singula diligenter à putredine conseruet: Ita or-
ne disponat, vt omnia ad manum sint, & ex his compo-
ta medicamēta certis temporibus parat, & parata seru-
Sed quæ illa sint, & quomodo conseruanda, aut in or-
nem digerenda, paucis docebimus.

A quibus petantur medicamenta.

Medicamenta petuntur ab aëre, aqua, terra, lapidibus, plantis animalibus. Quæ ab aëre, vt man-
quod mel aëreum dicitur à Galeno, quod in aëre & co-
poribus colligatur.

Ab aqua petuntur medicamenta: dulci, vt Pluuia
fontana, fluuiali, ex qua herbæ nascuntur, vt Lentigo-
quatica, Acorus vulgaris, Nymphaea, Stratiotes aquaticus
Hippuris fœmina, Lauer Syimbrium,

Ab animalibus aquatilibus, vt Crocodylus, Piscis, T-
studo pallustris, Ranæ, Cancris fluuiatiles, Ostachi fluui-
riles, Anguillæ & multi alij pisces. Ex aqua salsa, vt A-
cyonium, Sal, Flos salis, Spongiæ, Corallus verque.

Ab aqua mixta ex dulci & salsa, vt Adarce, reperit-
que in illis locis, vbi dulcis aqua miscetur cum mari, vt
ostiis Nili, Anguillæ, Asphaltum & in mari mortuo et
reperitur, & in quàm plurimis aliis locis, vt in eo font-

qui vulgò fons (de la Pege) dicitur (à Beauregard.) Ab excrementis à terra, Herbae, Arbores, Animalia, Metallica, Lapides, terrae variae species. Ex herbis, vt Radices, Caules, Folia, flores, fructus, semina.

Ex animalibus integris parantur medicamenta, vt Cicadis, Vermibus, Asellis, Cantharidibus, Cancris, Scillis, Locustis, Vulpecula, Galerita, Troglotidibus, Hirundinibus, Cuculis, Pipionibus, Ranis, Rubetis, Torpedine, Talpis, Lepore marino, & terrestri, & aliis multis similibus. Ex partibus animalium & primum à capite toto, vt Smardis, Lacertae, Leporis, Muris.

A partibus capitis, vt cerebro Leporum, Passeris, Cranio hominis & Dētibus Apri, Equi, Asini, Lamiae, Elephātis, Lupi, Vnicornis. A partibus animalium, vt corde Porci, pumone Vulpis, hepate Lupi, Vulpis, Caprae, Hirci, Canis rabidi, Anseris, Echini terrestris, Erhinacei, Ranae, Lienae, Equi syluestris, pulli Onagri, Asini, Rubetae: vetriculo toto vel interna pellicula ventriculi Anseris, & Gallinae: intestinis Lupi, Gallinae, Anseris, Leporis: Renibus Vulpis, Castoris, Lutrae, Gallorum, Stinchorum: Testiculis Gallorum, Castoris, Lutrae, Vulpis: vesica Castoris, Apri, exiccata cum vrina in furno: cornibus & ossibus Cerui, Tauri, Vituli, Hominis, Leporis, Elephātis, Hirci: cute Serpētis Viperae, Vrsi, Vituli marini, Erhinacei terrestris, & marini, Ovis, Leonis, Ictiocolae. Ab humoribus, sanguine Hominis, Porci, Columbatum, Leporum, Anatū, Anserum, Hirci, Vespertilionum, Tunnorum, Testudinum, terrestrium, marinarum, & palustrium. A Bile, vt Piscium, Vranoscopi, Pastinacae, Buglossi: Auium, vt Aquilae, Milui, Perdici, Gallinae, Quadrupedum, vt Tauri, vaccae, Vulpis, Hirci, Lupi. Insectorum, vt Serpētis, Lacerti. A lacte animalium, vt Mullieris, Chameli, Caniculae, Vaccae, Caprae, Asinae, Ovis. A coagulo. Hedi, Leporis, Vituli marini.

Ab ouis, Gallinarum, Phasianorum, Formicarum,

Ab excrementis particularium animalium, Vniones, quae sunt in Ostreis, Moschus, Ciuera, Oesipus, pili Equorum, Vrsae, Hominis, Talpae, Leporis, Canis: Vngula Asini syluestris, Equi, Zychenae equorum: Cutis Viperarum, Serpentis, Vrsi, Vituli marini, Erinacei terrestris, & marini Leonis,

Ex Balneis, & Athletis, vrina pueri, Apri, Mulae: Ster-

core, Gallinarum, Hirundinum, Colombarum, Lupi, Canis ossa rodentis, Hominum, Capræ, Vacca, Muris, Lacerti, Porci, asini.

Ab adnatis, Adipe hominis, Porci, Gallinæ, Anseris, Quis, Anatis, Vrsæ, Taxi, Leonis, Asini, Equi, Tauri, Capræ, Hirci, Serpentis, Viperarum, Vmbra piscis, Vituli marini, Anguillæ: Cornibus, Cerui, vnicornis, Asini indicæ, Capræ.

Ad arboribus, vt Radicibus, foliis, Caulibus, Corticibus, Lignis, Floribus, Fructibus, Seminibus, Succis, Zachrymis, Nucamentis.

Radicum aliæ sunt aperientes, calfacientes, mollientes, extenuantes, digerentes, relaxantes, purgantes, astringentes, temperatæ.

Aperientes, vt Graminis, Asparagi, Rusci, Fœniculi, Apij, Olusatris, Smyrni, Petroselin, Spicæ nardi, Asari, Rubiæ maioris, Quinque folij, Ciperi, Capparis, Fu, Filicis.

Extenuantes digerentes, vt Ari, Serpentariæ, Zinziberis, Costi, Enulæ campanæ Galangæ crassæ & tenuis, Calami aromatici, Gentianæ, & Cucumeris agrestis, Sambuci, Capparum, Squilæ, Peoniæ, Taphiæ, Mei, Pancrasi, Xiphi, Iridis, Petri, Fbuli, Ailij, Porri, Raphani.

Purgantes radices, entaurij maioris, Rhabarbari, Brioniæ, Lapathi acuti, Hipolapathi, vtriusque Veratri, omnium Titymalorum, Alipi, Polipodij, Turbith, Rhapontici.

Temperatæ & cordiales, vt Satirionis, Chinos, Orchis, Boraginis, Doronici romani, Eringij, Pastinacæ domesticæ, Ben album, & nigrum, quorum loco supponuntur radices Boraginis, & Buglossi.

Radices malacticæ, vt liliorum omnium, omnium Maluæ specierum, Acanthi, Geranij maioris, Tapsi barbati.

Radices constringentes, Tapsi barbati, Tormentulæ, Bistortæ.

Folia & caules, Calfacientia cum astringitione, vt Absynthij omnes species, Mentæ, Ballamitæ, Saluæ.

Calfacientia sine magna astringitione, vt Chamedrios, Chamepithios, Scordij, Martubij, Hissopi, Betonica, Melissa, Anrhos, Scabiosa, Pulegij regalis & ceruini, Calamenthæ

lamenthæ omnes species. Thlaspi, Iberis, Rutæ, Stecados, Lauandule, Nasturtij, Eruce, Erisimi, Bechij, Anagallidis, Anethi, Porri capitati, Lauri, Maioranæ, Parthenij, Artemisæ, Abrotoni, Sabiæ, Ormini, Fœniculi.

Media & minùs calfacientia, vt Buglossi, Borag. Agrimonix, Capillorum Ven. Adianti vulgaris, Gallitici, omnium Maluarum.

Refrigerantia, Lactucæ domesticæ & agrestis, Portulacæ, Cucurbitæ, Solani, Plantaginis, Semperuiui, Umbilici, Veneris, Hepaticæ, Lenticulæ aquæ, Polemonix, Telephij, Polygonati.

Minùs refrigerantia, Chicorij, Intybi, Sonshi leuis, Rostri porcini asperi, Endiuæ aggregitis.

Laxantia, Titymalorum, Thymelææ, Brassicæ, si leuiter coquatur, Chameleæ, Mercurialis vtriusq;, Brassicæ marinæ, Scamoniij, Lapathi acuti, Betæ, Spinacij, lubricado.

Qua methodo debeat sibi simplicium promptuaria parare Pharmacopola.

HErbas in officinis habere debet, quæ vel calfaciunt, vel refrigerant, vel exiccant, & seruari possunt integris viribus. Quæ autem humidæ sunt, in hortis sunt conseruandæ: aut obseruandum, quibus in locis inueniri possint, cum earum vsus erit necessarius. Quare diligenter montes, prata, littora, aliæque loca considerare debet, & quæ herbæ in sua regione fœliciter proueniât, & quibus careat, vt aliunde aduehi curet, vel si aliquas non habeat, quæ in locum substitui possunt. Nam qui vnâ ex tribus speciebus Calamenti habet, vel montanum vel Pulegium regale, vel Nepetam (vulgò herba cati) potest aliqua istarum carere. Quare quæ similes vires habent, nesciat oportet, de quibus suo loco.

Herbæ in hortis conseruari possunt, Betonica, Calamentum, Pulegium vtrunque Origanum, Sampucus, Parthenium, Stechas, Menta, Satureia, Hyssopus, Saluia, Thimus, Chamepithis, Chamedris, Spodium, Pollium, Centauriû minus, Absynthiû, Eupatoriû Mesuæ. Herbæ in hortis cõseruari debêt, vt Apiû, Olusatrû, Smyrniû, & similia, Violaria, Lactuca, Intybus domestica, Nym-

phæa, Semper viuunt vtrumque, Telephium, Portulaca, Capillares omnes, Cichoriū, Fumaria, Buglossa agrestis, Plantago, Malua, Solanum. Semina & fructus reponuntur in vsus multos: ob id illa habere oportet, quæ sunt in frequenti vsu. Hæc in vase fictili conseruari debent, ne propter caliditatem rancescant, & sic ordine disponere oportet. Semina frigida maiora sunt primi ordinis, Cucurbita, Melonum, Cucumeris, Citruli.

Secundus ordo, semina Bombacis, Maluarum, Violarū, Bisnallæ, semen Psilij. Tertius ordo, semina frigida minora, Lactuca, Endiuia, Scariola, Plantaginis, Rosarum, Cidoniorum. Quartus ordo, semen Alkekengi, Papaueris albi & nigri, Hioschyami albi, Mandragoræ, Cicutæ. Quæ ponuntur in eadem arcula, possunt substitui eo ordine quo disponuntur. Quintus ordo, quatuor semina, calida maiora, Anisi, Fœniculi, Cumini, Lauri. Sextus ordo, quatuor semina calida minora, Apij, Petroselini, Ameos, pastinacæ domesticæ, & syluestris. Septimus ordo, Sefeli, Massiliensis, Peloponēsis, Æthiopici, Aneti, Rutæ domesticæ & montanæ, Tapsiæ, Vrticæ, Lauandulæ, Spicæ, Staphisagriæ, Sinapi, Carthami, Ricini, Porri, Cape, Bulbi, Seminum contra Caulium, Napi.

Enumeratis his, quæ Pharmacopolæ sunt necessaria, sequitur, vt quādo eorū sese offert vsus, vt pròptè habeantur, & quomodo id fieri possit, dicamus. Cū herbarum oīm natura similis nusquā sit, aliæque sint substantiarū & qualitatū magis cōstantium, ita vt extra natale solū viribus integris ad vnū annū, vel plures seruari possint, modò rectè præparentur & recordātur, vt hæ, quæ calfaciūt refrigerāt & exiccāt: Aliæ autē, vt humide, vix octo dierū spatio sine putrefactione, & vix, nisi deperdita sua humectandi vi, seruari possint: opus est, vt his optimè cōsideratis omnē operā diligens Pharmacopola conferat, vt ea in officinis suo tēpore collecta, & conseruationi sæpe præparata, in totum annum asseruet, quæ domi annuam custodiā ferre poterunt. Si quæ è sua regione, vel qualia opus est, non possit cogere, ea aliunde sibi aduehi curet: potissimumq; ex his regionibus, in quibus natiuitas à doctis celebrata est scriptoribus. Quòd si nō possit, vel sibi imponi timeat, alias noscat ac perquirat, quæ aptè in locū poterit

substituendūque non suo arbitrio faciendum, sed ut præcipienti medico indicare, quod penes se habeat, & de substituendo eum religioſè interrogare poſſit. Quæ autē illæ ſint, ut ſcias, ne idē mihi bis veniat reperendum, in ſequēs caput reſicio: in quo de horum, quæ in officiis ſeruanda ſunt, loco cōmodo, & ordine diſpoſito, ex ordine dicere eſt animus, ſuccedaneorum tractatum particularem aliàs daturus. Quæ autem partitionis ſecūdm locū obtinent, vel in hortis ſeruabuntur, vel quibus in locis ruri naſcantur, accuratè notabit, vel ſi nuſquam ob cæli inclementiam, vel concurſionis facilitatem ſeruari poſſint.

In hortis autem habebuntur Apium, Ollus atrum, Smyrnum, & ſimilia, nec non Violaria, Lactuca, Intybus domeſtica, Portulaca, Borago.

Ruri, Umbilicus veneris Nymphaea, vtrunq; Sempervivum, Telephium, Capillares omnes, Cichorium, Fumaria, Bugloſſum vulgare: eaque præcipuæ, quæ in uſum frequentius veniunt, ut Plantago, Solanum, Malua.

Reliquorum omnium ſimplicium, quæ ab arboribus vel animalibus eruuntur, quanquam exſiccari poterunt, & ſine putredine conſervari, primorum conditionem ſubibunt, ut etiam terræ, & mineralium, tum marinorum quælibet genera, hoc eſt, in officiis cōmodè ſeruari poterunt. Reliquorum autem quæ talem moram ferre non poterunt, perquiſitio diligens fiet, quando eorum neceſſarius ſeſe offeret uſus.

Herbas in officiis habere debet, quæ caſſaciunt, refrigerant, exſiccant, quia ſervari poſſunt integris viribus. Quæ autem humidæ ſunt, in hortis cōſervandæ ſunt, aut obſervandum, quibus in locis inueniri poterunt, eūm eorum uſus deſiderabitur. ſervantur autem Beronica, Calamentum, Polegion vtrunq; Orig. Samb. Parth. Stechas, Mēta, Satureia, Hyſſopus, Salvia, Chamepitis, Chamedris, Scordium, Cētaurium minus, Ceterach, Abſynth. Eupatorium Meſues.

In hortis haberi debent Apium, Ollus atrum, Smyrnum, & cæ. Ex his, dam videbuntur exſiccari, ſucci extrahentur, & præparati, ut artis eſt, in reliquum annum ſervabuntur: ut ſuccus Hipociſtidos, vel Syrupi præparabuntur, ut ſyrupus de ſucco Endiviæ & ſimiles,

etiam *Violaria*, *Lactuca*, *Intibum domesticum*. Vel adnotare oportet quibus in locis nascantur, vt *Vmbilicus veneris*, *Nymphaea*, *Semperuium* vtrunque, *Telephium*, *Portulaca*, *Capillares omnes*, *Cichorium*, *Fumaria*, *Bugloss.* vulgare, præcipuè ea quæ in vsum frequentem veniunt, vt *Plantago*, *Salanum*, *Malua*. *Pharmacopola* diligenter montes, prata, littora, aliâque loca considerare debet, & quæ herbæ in sua regione fœliciter proueniant quibûsque careant, vt eas aliunde aduehi curet. Debet habere, & nosse aliquas, quæ substitui in eorum locum possint. Nam qui vnicam ex tribus speciebus calamenti habet, vt dixi, vel montanam, vel *Pulegium regale*, vel *Neperam*, carere potest istarum aliqua. Ob eam causam, omnem diligentiam adhibere debet, vt quæ consimilem facultatem habeant, cognoscat, & quæ efficaciora, & minùs efficacia: de quibus suo loco dicemus.

Semina & fructus plurimis vñibus sunt commoda. Ob id ea in promptu sunt habenda, potissimùm, quorum frequens vsus esse solet. Primò semina frigida maiora, hoc est, *Melonum*, *Cucurb.* *Cucu.* *Circuli* in vase fictili, ne ob caliditatem citiùs rancescant. Prope ea collocari debent, semina *Bombacis*, *Maluarum*, *Violarum*, *Psillij*, & *Cidoniorũ*. Postea semina frigida minora, *Lact.* *End.* *Scario-læ*. *Portul.* *Plantag.* & semen *Rosarum*. His sunt adiungenda semina alkekangi, *Pap.* albi & nigri, ac semen *Hioscyami* albi: quibus adiungi possunt semina *Mandrag.* & *Cicutæ*. Postea reponenda erunt semina calida maiora, vt *anisi*, *fœnic.* *carui*, semina etiam calida minora quæ sunt, semen *Apij*, *Petroselili*, *Ameos*, *Pastinacæ domesticæ* vel sylvestris. Istis adiungenda sunt semina *Seseli mæsiensis*, *Peloponæsis* & *Æthiopici*. Semina *Rutæ domesticæ* & *mōtanæ* siue sylvestris, *Tapsiæ*, *urticæ*, semen *Luandulæ*, *Spicæ*, semen *Viticis*, *Staphisagrigæ*, *Sinapi*, *Porri*, *Cepæ*, *Bulbi*, semen contra *Cauliũ*, *Napi*, semen *Carthami*, & *Ricini*, loco minùs calido conseruantur.

Fructus in loco minùs sicco reponi debent, & in vasis fictilibus, potius, quàm ligneis, vt eorum humiditas, nimia siccitate, non resoluatur. Simul reponi debent *Pruna*, *Tamaryndi*, *Sebesten*, *Iuibæ*: *Ficus* autem in alia arca, cum passulis, quibus adiungi possunt *Dactili*, *Amygda-*

læ, nuclei Pinearū, Auellana, Pistacia in suis putaminibus seruari debent: non enim tam faciliè rancescunt, & Nucces, & balanus Myrepfica: ob id in saculis reponi possunt. Quòd si hi fructus à putaminibus excoriati sint, locis frigidioribus & minus siccis diutius conseruantur. Fructus Iuniperi, & Oxicædri, Iuniperi maioris, quam Cedrum existimo, baccæ Lauri, Hederæ, Thymelææ, Chameleæ: baccæ Myrthi cum fructu, Semach & Berberis, Mespila, & Fabe, Pyra syluestria, Mala cotonea per medium dissecta, filo traicta, superiore parte Officinæ suspendenda. Corna siccari possunt, & cum myrtillis conseruari, Piper album, longum, nigrum, Cubebæ, grana Paradisi, Cardamomum maius & minus. Alio loco reponi debent Hordeum mundatum, & integrum, Oriza & farina illorum seminum, sem. Zini, Fœnugreci, & Sezamini Radices odoratæ seruandæ sunt in loco minus calido superiori tamen, vt Enulæ campan. Ireos venetiæ, & florentinæ, Bechini, siue vngulæ Caballinæ, Galangæ maioris & minoris, Cyperi Calami aromatici. Radicem Ben albi & rubri si quis velit habere, collocet cum radicibus Buglossæ, borag. Ziquiritiæ radix, cōsolidæ, Narcissi, Squillæ, Pancratij, Zinziberis, Mechin, quem puto Cecacul verum. Item Cyperus babiloneus, quam terram meritam putabant, Gentiana, Azarum, Valeriana, Gariophyllata, Cucumer agrestis, Brionia, Iarrus, Serpentaria, Arum, Asphodellus.

Radices Apij, Petroselini, Graminis, Fœnugreci, Asparagi, in regionibus frigidis colligi debent. Pro hyeme autem seruantur in subterraneo loco, vel in arena, quemadmodum in quibusdam locis parare solent, & in caucis sepelire, ne frigore gelentur. In aliis regionibus sufficit colligere pro hebdomada, quo tempore syrup. parant, vel apozematis vtuntur Medici, ne quotidie cogatur extra urbem quærere. Quòd si quis habeat in horto, vel in loco vicino vrbi, optimum erit.

Radices Zapathi acuti recentes, meliores sunt & possunt semper inueniri, maximè apud nos etiã media hyeme, & eo tempore frequenter vtimur. Asarum seruetur cum aliis odoratis, & Spica celtica, Spica nardi, Schenanthos, flores violarum, Nenuphatis. In eodem ordine bu-

glossi, borag, chamomilæ, Meliloti, flores Anthos, Stechados, Saluæ, Lauandulæ, Centaurij minoris, Hiperici, Androsæmi, flores Balaustiorum citrinorum cum rosis, Zigna, Cinamomum tenue & acre, id est, Cinamomum crassum & alstringens, quod est Cassia, Sandalus albus, citrinus & rubens.

De collocatione medicamentorum in officinis & in quibus vasis seruandum sit vnumquodque.

Non sufficit suo tempore optima simplicia collegisse, & ad conseruationem preparasse, sed sic conseruanda sunt, ne putrescant loci humiditate, ne uerescant nimium, resolutione suam virtutem deperdant. Verum inter medicamenta sunt, quæ negligentiam Pharmacopolæ ferre possunt, quæ dura & densa sunt, quæ à causis procataceticis non multum læduntur. At quæ tenui sunt substantia, non sustinent iniuriam externi aëris, omnium minimè odorata & flores. Ob id vnumquodque in loco magis apto oportet disponere.

De medicamentorum collocatione, & ordine, & ratione.

VT omnia in officinis ad compositiones faciendas magis sint in promptu, & vt ita dicam, ad manum, ordo in collocatione sollicitè est obseruandus. Quod vt fiat, quantum per præcedentis capituli canones licebit, locus in classes diuidetur, ita vt vnâ humidâ, aliam sicca, tum etiam aliam frigida, aliam etiam & calida, tam simplicia, quam composita obtineant. Rursum classium, alia nobis propinquiora sunt, quæ vsus sunt frequentioris, alia secundo, tertio, & sic deinceps ordine, pro ratione vsus illorum: ita vltimè, ea, quæ fortiora sunt, & minùs consuetata, occupant, non omisso præterea titulo, imò singulis imposito, qui nobis quid in ea recha repositum sit, significet, nec diu nos anxios per officinâ errare sinat. Hæc eo modo parabuntur, vt in plures diuisa arculas, omnia eiusdem ferè facultatis contineant. Liquida omnia vasis argenteis, vitreis, corneis, fictilibus, vitreatis, conseruanda sunt: vt Olea, Resinæ, liquida vnguenta: quæ au-

tem vnguenta ad refrigerationem parantur, in plumbeis. Resinæ, syrupi, & alia, quæ intus sumuntur, neque in vasis æneis, neque plumbeis conseruanda sunt. Nam si Gal. aquam cisternæ, reicit, propterea quòd per tubos plumbeos, & canales in cisternam defluat: quantò magis reicienda medicamenta conseruata in talibus vasis, à quibus abraditur vel ærugo, vel cerusa? Ob id sunt conseruanda in vasis vitreis, vel fictilibus vitreatis, maximè si diu quiescere debent, & in his conseruari, vt solent Pharmacopolæ. Adipes & vnguenta ex adipibus parata, in vasis plumbeis, vel, argenteis conseruanda sunt, vt à rancidine conseruentur. Semina & fructus in vasis ligneis, vt thiliaceis, buxeis, aliisque lignis, quæ nullo odore sint prædicta, & medicamentorum substantiam tenuem conseruare possint. In eisdem folia & flores recondi possunt, aut etiam in sacculis carthaceis. Quæ distillationem desiderant & exsiccationem, in sacculis lineis conseruantur, vt radices aliquæ, quæ aërem ferre possunt ob densitatem, vt Aristolochia rotunda, longa, Asphodelus, Hermodactili, Bistorta, & similes radices. Arculæ sint hoc modo paratæ, vt tres, aut quatuor, vel quinque arculas contineant, vt earum quælibet, medicamenta, quæ similem naturam & facultatem habent, reposita habeat, imposito cuilibet suo titulo ea parte, qua à nobis detecta est. In prima & secunda reponantur ea, quibus frequentius vtimur: in vltima verò, quæ fortiora sunt, & minùs consueta, vt videre est in tabula sequenti.

Tabula prima continentur.

Costus dulcis, Tussilago, Elenium, Iris florentiæ, Gentiana, Aristolochia longa, Clematidis rotunda, Macis, Nux moscata, Asphodelus, Hermodactili.

Tabula secunda.

Costus amarus, Zedobria, Surumbet, Mechia, Zinziber, Calamus odoratus, Galanga maior & minor, Cyperus, Cynamomum, & Cassia, Pontaphilli, Cortex externus nucis moscatæ, Nux moscata, Macis, fo-

lium Malabatri, Azarum, Schenanthum, Spica celtica, Spica nardi.

In hac tabella priùs posuimus Zinziber, quia frequentius eo vtimur quàm mechin: quod species est Zinziberis. Ab Arabibus forsan Cecacul appellata. Si fortè vnum pro alio sumatur, nihil mali quidem sequetur. Succumber, zedoariam, & costum, in postremis articulis reposuimus: quia eis minùs frequenter vtimur. Hoc modo medicamentis dispositis, multò minori negotio parabuntur, vt quæ frequentius in compositionibus simul ponantur, simul inueniantur. Adde quòd medicamentorum dispositio *antibalomena*, quæ, quid pro quo, appellantur, indicabit. Nam quæ in prima archa ponuntur, pro secunda poni possunt, & è contra, diminuto pondere. Cùm dicimus quantitatem augei, volumus duplam substitui. Nam si medicamenta sint adeò imbecilla, satius est eis non vti, quàm duplo pondere ea substituere. Nam moles medicamenti augetur, & vis aliorum minuitur. Vt omnia ordine digerantur, oportet locum in multas classes diuidere, & in vna classe partes superiores & inferiores. Iisdem classibus distinguenda erùt medicamenta calida, frig. sic. & humida, tam simplicia, quàm composita. Primùm igitur de simplicium colloca-tione agemus, deinde de compositorum.

Tabula tertia.

SAntali citrini, Santali rubri, albi, Xilobalsamum, Asphaltus, lignum aloës.

Tabula prima Radicum.

RAdix Graminis, Asparagi, Rusci, Apii, Petroselini, Rubiæ maioris, Rub. minoris, Cortex rad. Lauri, cortex Populi, cortex Fraxini, cortex rad. Tamarisci, cortex rad. Capp. Afari, Ari, Serpentariæ, Raphani agrestis, cortex Sambuci, Staphis agriæ, radix Dentillariæ, Piretri, Ebeni, ligni Gaiaci, Chynæ, Salsæ parillæ.

Tabula tertia.

E Pithymi, Thymi, Chrysocolæ, Ammoniacum, lapis lazuli, Elleborus albus, Niger, Colocynthis, Alandal, Diagredium, Croci, Cnidii, seminis Catapuciæ, Genistæ, radix Tithimali, Rapontici, quinque Mirobalami, & Rhab.

Prima Tabula.

B Orag. Buglossi, Liquiritiæ, Ben albi, Ben rubri, mal. bismal. liliorum, Tapsi barbati, bistortæ, Ciclamini, Quinque folii, Genistæ, Cucumeris agrestis, Esulæ, Tuib. th albi, Polipodii, Semen Vriticæ, Carthami, Agarici trochiscati, Alandal, Colocyntidis.

Tertia tabula florum.

F Lores Oenanthes, Ros. Cichorei, Borag. Buglossi, Nenupharis, Violarum, Sambuci, Meliloti, Chamomiæ, Saluiæ, Stechad. Anthos.

Tabula secunda.

C Apita Papaveris, semina Mandrag. Hiosq. Papaveris nigri, & albi, Portulacæ, Citrulli, Scariolæ, End. Lactucæ, Melonum, Cucumeris, Cucurbitæ, Maluarum, Bismal Bomb. Fœnugr. Lini, Sefami, Cumini, Carui, Fœnic. Anisi, Portulacæ domesticæ, & agrestis, Petro, Apri, Rutæ agrestis, & domesticæ, Ammi, Sefelli massiliensis, Sinapi, Erucæ, Thlaspi, Nasturii, seminis Contrâ Cautium, Rapæ agrestis, Paliuri, Seminis Hiperici, Milii folis, Alkekangi, piper longum, album, & nigrum, Genistæ, Asari, seminis Hederæ, Psillii, Cidoniorum.

Prima tabula fructuum.

C Itri, seminis Berberis, Gallarum, Sumach, Myrtillorum, Cytrini, Balaustiorum, cortex Mali granati, Vux corynthiacæ, Passulæ cum suis vinaceis, Dactili,

Tamard. Sebesten, Prunorum accidorum, Ficum, Iu-
iub. Passul. mundatarum. Quæ vsurpantur in officinis,
sunt Acetum, Mel, Oximel, Oxifaccarum, Syrupi, De-
coctiones, Laxantia medicamenta, Confectiones aroma-
ticæ, Pul. Pill. Trochisci, Potiones medicatæ, Olea, Vn-
guenta, Cerata, Emplastra, Acetum rosatum, Sambuci-
num, Scilliticum, Passulatum, Mel. rosi. Violatum, An-
tosatum, Scilliticum, Passulatum, Oximel scilliticum, Iu-
lianum, Diureticum, seu de rad. Symplex Gal. de Cala-
menta, Oxifaccarum simplex, & compositum.

Syr. simplices, vt Violaceus, de Nenuphare, Adyanti-
nus, End. simplex, de Pap simplex, Rosatus, Myrtinus, de
Limonibus, de Rosis siccis, Acetosus simplex, de Métha.

Compositi, De duabus rad. End. de Cichorio, de Fu-
maria, de Eupatorio, de Absynthio, de Menta, de Stheca-
de, Glyciriza, de Prasio, de Arth. de Iuiub. de Pap. de Bi-
xantiis, & Scolopendria, de quinquerad. de Thimo, de
Epithymo, de Pomis, de Calamyntha.

Decoctiones clisterum, communis medicinæ, Pecto-
rales, medicamenta laxantia, mollia, vt Cōfectiones: du-
ra, vt Electuaria.

Confectiones, Dyacasia, Dyacatholicum, Dyaphenicū,
Indū maius, Cōfectio hamech, Hyera picra, Hyera colo-
cynthd. Triphera persica, Benedicta, Dyasene, Dyapru-
nis, de psillo, Cōfectio alkermes, ex Lapide non vsto. Ele-
ctuaria, de Succo ros. Dyacanthami, de Citro solutiui.

Confectiones aromaticæ, Aromaticum rosatum, A-
romaticum moscatū, pul. dyābra. Dyamoschi, Dyarrho-
dum abb. Dyarrhodon Syluij, Tria santalum, Dyatraga-
canthi frigidi, Dyaireos Salomonis, Dyapenidium sine
speciebus, Rosata nouella, philonium romanum, Saccha-
rum rosatum cum perlis, Requies Nicolai.

• Pilulæ communes, de Hyera simplici, Elephanginæ,
Assaeret, Mastichinæ, Ante cibū, de Quinque generibus
Myrob. Agregatiuæ, aureæ, de Sarcocola, de Agarico, de
Rhab. de fumo terræ, de Lapide lazuli, Lucis, Cochix,
Trochisci, Dyarrhod. de Viol. de Camphora, Alkekēgi,
de Myrrha, Gallix moscata, Alistę moscata, de Rhab. de
Spodio, de Carabe, alandal, de Capparibus, de Agarico,
de Eupatorio, de Absynthio.

Olea, vt Oleum ros. de Thimelea, Mirthill. de Frumēto, Cydoniorum, Cicyonium, Nenupharis, de Iunipero, Viol. phorum, Liliorum, Ouorum, Chamomillæ, de Myrrha, Anethiaum, Rutaceum, Irinū, Cherinum, Enulatum, de Castoreo, de Euphorbio, Costinum, Mastichinum, de Menta, de Absynthio, Anachardinum, Muscatelinum, de piperibus, Laurinum, Amygd. amararū & dulc. Vulpinum, Lumbricorum.

Vnguenta, Marciatum, aragon, Agrippæ, Dyalthea, Resumptium, Basilicū, populium, aureum, apostolorum, Ægyptiacū, album rasis, Citrinum, Cerusæ. Album, Rubrum, de Bdelio, de Arthanita, Fuscum Nicolai, pompholigos, Tetrapharmacū, Ænulatum, Contra vermes.

Cerata, Album Gal. Refrigerans, sandalinum, Oesipi, de pelle arietina, Stomachicum Gal. Dyapenthe, Ceratū, de Vigo, siue de Ranis.

Emplastra, de palma, siue Dyacalcyteos, Emplastrum diuinum, de Betonica, siue de Ianua, Emplastrum dyachylonis cum gūmi. Magni ireati, de Melliloto, Emplastrum oxicroceum, Tetrapharmacum, Empl. nigrum pro matrice.

*Quas compositiones paratas habere debeat
Pharmacopola.*

Simplicia medicamenta, quò plura & meliora habebit Pharmacopola, eò melior & ditior, munitiorque erit ad morborum expugnandorum remedia præparanda. compositiones neque tot, neque tantas habere oportet. Nam corrumpuntur, & multum mellis, vel sacchari, vel aliorum simplicium absimitur, nulla necessitate postulante. Illas igitur tantum habebit, quibus nouit medicos illius regionis frequentius vti, quas fidelissimè paret: deinde de vasis cōuenientibus & aptissimis conseruet, vt dictum fuit & dicetur. permultæ compositiones sunt, quæ omni tempore parari possunt. Ob id non sunt parandæ, aut in parua quantitate propter subitos morbos. Item aliquæ sunt compositiones, quæ frequentius sunt parandæ, vt habeamus & recentes & antiquas, qualia sunt omnia, quæ ex Opio parantur, vt Theriaca, aurea Alexandrina,

Asyncritum, Philonium, Triphera magna, & cætera huiusmodi medicamenta. Illa tamen commemorabo ex Syrup. confectionibus, aliisque formis medicamentorum, quibus instructus esse debet, & quibus contentus esse potest medicus in morbis curandis. Nam oportet medicum uti propriis medicamentis temperaturæ, morborum causis, aliisque accidētibus, & communes compositiones magna ex parte tales non sunt. Ob id melius est nonas compositiones pro rei necessitate cōponere. Sed propter hyemis tempus & morbos repentinos, cogimur aliquas paratas habere. Et quia aliquæ sunt compositiones, quibus statim non est vīdēdum, ut Theriaca, aliisque ex Opio, ut Pil. de Cynoglossa, ob id illas paratas habere debet. Præterea sunt aliquæ, quæ certis tantum temporibus parari possunt: ut medicamentum ex Cancris ad canum rabidorum morsum, & Confectio alkerines, & alia multa. Ob id paramus & parata seruamus. Quia medicamenta concoquentia & præparatiua humores, prima sunt, ob id primum de illis dicendum est. Sunt autem medicamenta præparantia, ut Syrupi, vel quod Iulep dicitur, vel medicamenta ex aceto & melle parata, à compositionis materia, oximellita dicta. Ex aceto & saccharo multa medicamenta minus composita parantur. Ob id oportet Pharmacopolam habere multas aceti differētiās, ut acetum simplex ex optimo vino albo & tenuium partium, non autem ex fece, ut Luteriæ parare solent, quod quidem acetum habet crassas partes & paucas tennes, & potius constringit, quàm aperiat, inerascat, quàm tenuet. Ex eo aceto parabitur acetum Rosatum, Scilliticum, Sambucinum, & Passulatum, quod quidem omni tempore parari potest, Sambucinum, quo tempore floret Sambucus, Rosaceum omni tempore ex rosis siccis, & melius, quàm ex rosis recentibus. Quod enim ex his paratur, facile putrescit & minus odoratum est: quod ex siccis, magis siccatur & magis odoratum est, magisque cōstringit. Potest autem fieri Acetum rosatum ex multis infusionibus, ut sit Syrupus rosarum laxatius, aut Syrupus de ros. siccis. Hoc aceto debent uti medici in Oxirrhodini præparatione, & in aliis medicamentis resiccantibus, repellentibus & constringentibus. Acetum Sambucinum ex floribus Sambuci primum resiccatis. Nam ob humiditatem facile

putrescerent, si, non siccati, in vasis includerentur. Hoc acetum vti frequentius debent medici, quàm faciunt, quia acetum, sua natura, vita est melancholicæ, & mors bilis. Flores Sambuci magnam vim habet aduersus atram bilem. Eam ob causam in morbis melancholicis, in quibus timetur acetum vsus, Sambucinum magna cum vtilitate vsurpatur. Acetum passulatū omni tempore parari potest. Paratur autem ex aceto, quod mediocriter sit aciditatis, in quo macerentur passulæ à Gigartis mundatæ. Debemus parua quantitatē parare, tum quòd fieri semper potest, tum quòd ob longam moram passulæ facili putrescunt, aut quia dulcedo minuitur, & acidus ille sapor augetur. Optimum est illud acetum in affectionibus thoracis & pulmonum. Acetum squilliticū ex aceto & squilla paratur æstatis initio, Squilla prius ex filo siccata. Concoquit pituitā in capite & ventriculo. Ex melle multa medicamēta parantur, vt Mel ros. Viol. Anthosatum, Mel squilliticum. Mel autem passulatū dictum est potius sapa ex uis passis, quàm ex melle. Ob id inter differentias sapæ poni debet. Mel ros. hoc modo paratur.

Mel rosatum.

R. Mell. optimi non antiqui, & crudi potius, quàm decocti aut leuiter cocti, addita aliqua quantitate aque dulcis, lib. vj rosarum recenter rescic. in umbra, & remotis vnguibus lib. ij. Paratur, & ponantur in vase vitreo, vel terreo vitreato, & soli exponantur, & moueantur tertio quoque die, & vndique incalecant, & obturentur diligenter.

Sunt qui succum ponunt: Alij mediam partem succi, & aliam rosarum. Sed qui hoc agunt, non intellexerunt mixtionis rationem. Nam si rosæ exsiccatæ poni debent, succus non est ponendus. Sed quòd rosæ siccatæ magis conueniāt, quàm recētes, hoc facili cognosci potest ex Mesue, qui saccharum rosatum, & mel rosatum ex rescicatis rosis parari iuber. Ad hæc si recentes, vel succus ponatur, nimia vim detergendi habent. At cum mel natura sua sufficienter detergat, non est augenda illa facultas, sed tantum voluerunt maiores nostri, mellis morsum, calorem & tenui-

ratem, rosarum astrictione temperare. Melius paratur in sole, quam si decoquatur, quia flores omnes, propter tenuitatem substantiæ & odorem, non ferunt decoctionem: sed calor solis temperatus & longiori tempore agens, satis ista medicamenta permiscet. Si autem ex floribus recentibus, vel succo paretur, tunc decoquere possumus, lento tamen igne. Si mel non decoquatur, minorem acrimoniam habet: si coquatur, acrius redditur. Non debet parari ex melle antiquo ob eius acrimoniam, neque ex melle sordido. Quod si non sit aliud in promptu, prius est despumandum. Sed ne acrimoniam acquirat, inter despumandum, adde aliquantulum aquæ. Post præparationem mellis rosati, Pharmacopola debet liquidiores partem separare, & transcollare, & illud dicitur *Mel rosatum collatum*, ad potiones & alia medicamenta liquida paranda.

Mel violatum sic paratur.

R. Mellis optimi non antiqui nec cocti lb. ii j. florum violarum leuiter exsiccatarum lib. j. ponantur in vase ad solem, ut supra de melle rosato ostensum est.

In affectibus thoracis, Peripneumonia, Pleuritide, & similibus conuenit.

Mel Anthosatum.

R. Mell. optimi triennis, quadriennis, aut antiquissimi lb. iii. florum anthos semine exsiccatorum lb. j. misce, & ut prius dictum est, in sole paretur.

Ex floribus autem parari debet, aut si quis velit eos prætermittere, saltem cōsertuam Anthos paratam habeat. Habet enim mel, cum conferua, easdem facultates. Quare alterutro carere possumus.

Mel Squilliticum ex Gal.

EX melle antiquo, aut prius decocto fit, cui misce squillæ siccate in umbra, manibus contrite, quantum volueris. Immitatur in vas ex quo fuerit extractum mel. Deinde angusto cooperculo operiens, & extrinsecus cha-

rium vniuerso corpori vasis circundans, & diligenter ligans, in locum omnino ad meridiem expositum reponere, Aquiloniis flatibus nulla tenus obuium, vt ab ipsis perflari possit, & frequenter moueatur, vt vndiquaque incalcescat.

Hoc idem fieri potest in aliis medicamentis, quæ ad solem parantur, debetque mel Squilliticum ex melle antiquo, aut prius decocto fieri. Vbi summè detergendum est, vt ex pectore, pulmonibus, aliisque partibus, ad attenuandum, expectorandum & detergendum hoc vtuntur.

De Oximellitibus differentiis.

EX melle simplici & aceto multa alia medicamēta parantur, vt Oximel ex duabus radicibus, Oximel ex quinque rad. Oximel diureticum, Oximel ex ligustro, ex Calamyntha, Iulianum, Squilliticum. Sed medicus tantum parabit Oximel simplex & Diureticum. Nam hæc sufficient. Qui enim diureticum habet, potest carere Oximellite ex quinque aut duabus rad. Oximel ex ligustro & calamyntha ex tempore parari possunt, neque frequenter illis medici vtuntur. Sed quia Dioscor. & alij antiqui herbas decoquebant in hydromellite, vel oximellite, hinc natae sunt tot Oximellitis differentiæ. Oximel Iuliani parari non debet, quia laxantia medicamenta recipit, multaque alia venenosa. Præterea acetum potius astringit, quam laxat. Adde quod Oximel Iuliani, & simile, tētat nervos, & alias partes, quæ acetum pertimescunt. Acetum Squilliticum parari debet ad conficiendum Oximel Squilliticum, & ad aliquos vsus, vt ad dealbandos dentes. Est autem acerrimū medicamentum. Oximel autem Squilliticum mitius est, & minùs lædit partes nervosas, vt ait Gal. In consilio pro Epileptico.

Parabitur hoc modo Oximel Squilliticum.

R. Laminas squille inter externam corticem & medias cortices lino contritas, tanto intervallo, vt non se contangant. Siccabis in vmbra per dies quadringinta.

(Non enim facilè siccatur ob viscidum succum, quem habent, & sirum facilè contrahunt, si se contāgant) ℥. j. sed ligneo cultello conscindes. Alios quadraginta dies in aceti boni ℥. viij. in vase vitreato oris angusti bene obturato insolabis. Mouere oportet, vt in melle squillitico dictū est. Acetum postea collabis, & vsui seruabis. Initio æstatis præparabis, antequam squilla floreat. Squilla, quæ diu seruata est, melior est ea, quæ recentè extrahitur, quia siccior reddita est. Oximel squilliticum parandum non est. Qui enim mel squilliticum, & acetum squilliticum habet, Oximel squilliticum in promptu parare potest, si partes mellis tres, aceti duas capiat. Quod si pertimescas, ne acrius sit ob squillam, temperato oximellite simplici, vel minorem quantitatem vsurpa. Eius compositio est ex ℥. duabus aceti squillitici, & mell. despumati ℥. iij. simul decoctis, quod nihil aliud est, quàm commixtio saporum, & ne tot vasa habere oporteat, hoc carere possumus. Satius est acetum & mel habere. Nam melle vti tantum aliquando cogimur, aliquando aceto per se. Facilè autem, qui vtrumque habuerit, pro urgente necessitate commiscere poterit.

Oximel diureticum, quod communiter paratur & pro syrupo de quinque rad. vsui esse potest.

R. Radicum sequentium mundatarum & incisarum, scilicet, radicū apij, fœnic. petro, rusci, asparagi ana ℥. j. seminis apij. fœnic. ana ꝑ. j. Temperentur radices in ℥. v. aquæ fontis, & in ℥. semis aceti albi per diem naturalem, & in eadem aqua decoquantur radices primū: postea adde semina apij & fœnic. quibus adde mell. ℥. ij. Decoquantur omnia lento igne ad consumptionem tertiæ partis, fiat syrupus.

Alias legitur, in aqua fontis & aceti albi ana li. s.

De Oxisacchara.

A Rabes ex aceto, saccharo, & aqua composuerunt syrupum acetosum simplicem, quem Oxisaccharam vocauerunt. Mesue etiam vocat & syrupum acetosum, de quo suo loco dicemus inter syrupos. Sed Nicolaus

Oxi-

Oxifaccharum composuit, quo vti debet medicus in morbis biliosis. Magis enim conuenit, quàm Oximel, propter succum granatorum. Hæc medicamenta in frequenti vsu habenda sunt, quia efficacia sunt & facillè parantur. Oximel pro pituita & obstructionibus, Oxifacchara pro biliosis morbis, qui sunt cum obstructione. Syrupus acetosus simplex inter alios medius erit, conueniétque vtrique descriptioni, sed minùs, quàm Oximel, in pituita: minùs quàm Oxifaccharum, in morbis biliosis. Cuius descriptio talis erit.

℞. succi granatorum acidorum ℥. viij. (quidam addit aceti ℥. iij.) sacchar. lib. j. Coquantur, donec ad formam syrupi veniant.

Hanc malim cum succo granatorum, vt aliquantulum differat à syrupo acetoso simplici. Nam quod ex aqua acetosa & sacch. paratur, non differt ab Oximellite. Arabes ex aceto & saccharo fecerunt simpliciter Oximel simplex, & magis compositum: sed differunt, quia magis conueniunt morbis biliosis, quàm Oximel, & minùs pituitosis.

Oxifacchara composita sic parantur.

R. capilli Ven. aspleni, ceterach, philitidis, id est, linguæ ceruinæ, trichomanes, hæpaticæ ana M. j. flor. viol. p. ij. rad. petro. rusci, asparagi, graminis ana lib. ℥. coquantur omnia simul in sufficienti quantitate aquæ. Deinde adde succi malorum granatorum acetosorum lib. j. Infundantur radices mundatæ & incisæ in succo, addendo parum aquæ. Tertiò die coquantur ad syrupi consisténtiam, addendo sacchari, quantum sufficit.

De Syrupis.

Syruporum alij sunt simplices, alij compositi. Simples possunt fieri ex omnibus herbis cum saccharo: sed sufficit paratos habere ex communioribus, & ex his, quæ omni tempore parari non possunt. Paratur syrupus violarum, Nymphæus, Adianthinus, Endiuæ simplicis, de Papauere. De Succo acetosæ ibi non describitur (quia semper parari potest) de Fumaria simplex, Syrupus rosar. ex

infusione recentium, Syrup. Myrthinus, de Limonibus, de Ros. siccis non paratur, quia quotidie parari potest. Relinquantur de agresta, de Acetositate citri, de Succo cucurbitæ, de Granatis, de Succo ros.

Syrupus violatus sic fit.

R. Aquæ infusionis viol. ℥. v. sacch. albiss ℥. iiii. misce, decoquatur cum facilitate, & seruetur vsui. Item potest parari ex multis infusionibus, quæ leniendo aluum laxabunt, qui distinguendus erit ab alio.

Syrupus Nenupharinus sic fit.

℥. flor. nenupharis ℥. ii. decoque, & expressioni adde sacchari ℥. ii. deinde decoquantur ad syrupi consistentiam.

Syrupus capilli Veneris sic fit.

℥. aquæ decoctionis capilli Veneris ℥. iii. sacchari ℥. ii. fiat syrupus, vt artis est.

Syrupus de fumo terræ.

℥. succi de fumo terræ depurati ℥. iii. sacchari coll. ℥. iiii. fiat syrupus.

Syrupus Endiuia simplex.

℥. succi endiu. depurati ℥. viij. sacch. coll. ℥. v. & β. fiat syrupus.

Syrupus ex infusione ros. recentium.

℥. aquæ infusionis ros. ℥. vj. sacch. ℥. iiii. misce, fiat syrupus.

Syrupus myrthinus.

℥. succi myrthill. ℥. xij. decoque in vase vitreato, lento igne, ad consumptionem tertiæ partis: deinde colletur, & accipe ex coll. ℥. vij. & infunde super illud sacch. clarificati ℥. v. fiat syrupus.

Syrupus de limonibus.

℥. succi de limonibus ℥. j. sacchari clarificati ℥. iij. misce fiat syrupus.

Syrupus de buglossa.

℥. succi buglossi depurati ℥. iiii. sacch. ℥. iiii. β. f. syr.

Syrupus de papauere.

Fit ad formam & ad præparationem syrupi violati, vide Nicolaum.

Syrupus Acetosus simplex.

Acetosus simplex parandus in parua quantitate, quia semper omni hora nullóque negotio parari potest, & qui Oximel habet, carere potest acetoso simplici, quia ad pituitæ attenuationem præscribi solet. Quare carere possumus. Sed quia nobiles mellis saporem vel odorem ferre non possunt, ob id parantur pro ipsis hoc modo. Cuius multæ sunt descriptiones apud Serap. Auic. & alios. Nos verò Mesuæ descriptionem apposuimus, quæ talis est.

℞. aquæ fontis ℥.v. sacch. ℥.iiii. coquatur in vase fictili vitreato, in igne sine fumo ad consumptionem dimidiæ partis, semper despumando. Quibus adde aceti ℥.ii. Si autem imbecillum parare velis, vel sit acetum si acerrimum ℥.j.ß. Si verò debile sit acetum, ℥.iiii. Et quando fortissimum parare voles, ℥.iiii. aceti fortissimi. Etiam adde rosas, coquito ad syrupi consistentiam. Si hoc syrupo statim uti volueris, minus inspissabis decoquendo. Si verò diutius seruire, decoquendus erit magis. Hic syrupus oximelli simplici respondet, medius inter oximel & oxifaccharum. Quod si aqua fontis non suppetat, aqua fluij, aut pluuiæ usurpanda est, & cum diutius seruandus est, cōsuleré ex aqua pluuiæ parare, ut coràm rustici parant, quia melius & diutius conseruatur, nec timenda est astrictio, ut quæ acetum debeat.

Syrupus acetosus simpl.	{	debilis	}	ex lib.	{	duabus	}	aceti sit.
		medius				tribus		
		fortis				quatuor		

Quod si acetum acerrimum sit, ii. ℥. pro iii. & iii. pro iiii. poni debent, aut plus aut minus aquæ, quod gustu iudicari debet, ut de posca dicitur, quæ tunc ene réperata est, cum sine molestia bibi potest. Sed quia octura & saccharo, aceti aciditas temperatur, fortius esse debet, quam in posca.

De Syrupis compositis, & quibus contentus esse debet Aromatarius.

Syrupi compositi debent etiam parari aliqui, quia in declinationibus morborum pro Apozemate videntur. Me-

dici rarò in principiis morborum, maximè si laxantes sint
vri debent, qualis est de fumo terræ, de Epithymo, de Ci-
choreo cum rhab. Aliis non laxantibus vtendū est in prin-
cipio, in magnis causis, vt in febribus ardētibus spuris, vt
syrupo de rad. de Bizantiis, postea syrup. de endiuia com-
posito ad bilis præparationem, Syrup. de Itechade ad pi-
tuitæ præparationem post oximel & syrupum acetosum,
Syrup. de Iuiubis, de Papauere ad incrassandum, de Ziqui-
ritia, de Marrubio ad expectorandum & dilatandum. Sūt
autem hoc ordine collocandi.

Syrup. de duabus rad.
Syrup. Endiuix compositus.
Syrup. de Chicorio.
Syr. de Fumaria compositus
Syr. de Eupatorio.
Syr. de Absynthio.
Syrup. de Menta.

Syrupus de Li-
quiritia.
Syr. de prassio.
Syr. de Artemisia.
Syr. de Iuiubis
Syr. de Papauere.
Syr. de Hissopo.

Istis contentus esse debet, quia syrupus de bizantiis fiet
addito aceto in syrupo de duabus rad. Syrup. de qui-
que rad. non differt ab oximelite. Quare cū est attenu-
da & aperienda obstructio, oximel magis conuenit, vel
cum aquis aperientibus miscueris. Syrupo de hyssopo ca-
rere possumus, quia medius est inter eos, qui extenuant
incrassant. Quòd si syrupi de iuiubis parti vni addanti-
duæ partes eius, qui de Ziquiritia est, erit idem syrupus,
syrup. de hyssopo. Syrup. acetoso, de succis herbarum ca-
rere possumus, cū syrupum de iuiubis compositū hab-
bimus. Syrupo item de epithymo carere potest, quicūq;
syrupum de fumaria compositum habebit. Hoc tantū
differunt quòd de epithymo calidior sit, & magis idone-
ad Ichores salsos & pituitosos euacuandos: sed faciliè ta-
reddetur, infundendo agarici ʒ. j. pro lb. j. syrupi. Quo-
sufficit alium habere paratum. Quibus autem differat,
ciliè cognoscet, qui volet vtriusque cōferre descriptionem
Syrup. de chicoreo simplex, & de scolopendria non mi-
tūm differūt, si rhab. excipias. Qui enim de Cichoreo
sine rhab. potest parari, & quando vtendum erit, ad de-
ea portio rhab. quæ videbitur. Quia etiā minor quant-

est, vel etiā cum rhabarbaro euanesceit eius vis & facultas soluens, constringens verò, nimium vires suas imprimat. Cum rusticis dare erit necesse, syrupum ex infusione rosarum recentem vel succum ros. addere poterit, quò minor portio paretur. Parandus est rectè & in parua quantitate, quia pauci vtuntur syrupo de cichorio còposito. Syr. viol. & capilli Ven. non sunt dispensandi compositi, sed potiùs simplices. Nam capill. Ven. compositus cum iuiubis paratus, fit determinatus pectori, sed minùs aperit, vel discutit, vel attenuat. Hoc igitur est faciendum, cum vsus postulat. Syr. viol. compositus non multum differt à syrupo de iuiubis. Relinquendi verò sunt hi & simplices parandi, quia ex simplicibus compositos, non contrā, facere possumus. De Eupatorio addimus, quia ad hepatis imbecillitatem & refrigerationem, obstructionemque facere cognouimus, nec vllum inueni huic respondentem. Syrupum etiam de duabus rad. & syrup. de bizātiis olim aceto paratum, alio nomine dictum de Dinari à barbaris. Hunc parari volumus, quia est sine aceto: multò magis viris, mulieribus, & morbis, qui vsum aceti respuunt, còuenit, tum etiam, quia liberum est vnam partem acetosi simpl. vel parum aceti, cum vsus postulat, addere. Est vtilis ad obstructiones hepatis & lienis aperiēdas, & bilis crassæ extenuationem, citra magnā calfactionem. Sequi solet acetosum simplicē, & potest accommodari omnibus partibus obstructis à bile flaua. Recipit autem hæc.

℞. rad. api j & fœnic. ana ℥. ii. aut iii. seminis anisi fœnic. api j ana ℥. j. seminis intybi, vel scariolæ ℥. β. facta per sex horas maceratione, radices coquātur prius, deinde adde semina, in lib. decem aquæ fontanæ ad cōsumptionem dimidiæ partis. Coll. adde sacch. lib. iij. & reducantur ad syr. consistentiam. Sunt, qui addunt radices intybi, vel semen. Sed cum nomen acceperit à radicum numero, visum fuit illa prætermittere, cum dicere possimus nomē accipere, non ab aperiētibz, quæ sunt duæ tantum: sed vt detur cum decoctione aliarum rad. & fiat syr. de v. radic. si quis nolit vt oxymelite diuretico.

Syrupus Endinæ compositus descriptione Gentilis.

Syrupus end. paratur ex herbis aperiētibz & refrigerantibus modicè, quia vbi aperiendum & magis refri-

gerandum, utilis est, vt in tertiana exquisita, ordine tãtũ mutato.

℥. hordei integri, capilli veneris ana ℥. j. politrìci, len-
ticulæ aquæ, vel rosarum recentium ana ℥. ß. seminis ber-
beris ℥. ii. fiat decoctio in sufficienti quantitate aquæ, &
coll. adde sacch. q. s. Quibus adde succi intybi, siue end. &
hæpaticæ ana ℥. iii. & residentia facta, aromatizetur ℥. j.
santali albi & rubri, & ℥. j. cinamomi boni.

Hic syr. sine methodo compõsitus esse videtur, nullõ-
que ordine, in quo hordeum non mundatum, sed integrũ
esse legẽdum duximus, quia deterget, & aperit, quod ma-
gis facit hordeũ sua externa cute, quàm interna parte qua
obstruit. Primo loco illud posuimus, vt interea dum se-
mina quæruntur, decoquatur, vt suam flatulentiã perdat,
longiore coctura: deinde herbas post flores, ne in diutur-
niori coctione eorum vis in fumum enefcat. Illud for-
san nouum videbitur, quòd succos non decoquimus, sed
in fine tantum apponimus. Hoc autem fit, quia succi co-
ctura vim amittunt. Ob id in clarificatione ponuntur vnà
cum sandalis, & cinamomo, dimissis aliis, vt ligno aloës
ingrato & incerto. Semen cydoniorum, quòd multũ o-
dorem inspirat, & mucilagine sua inspissat, cùm extenua-
re potius sit opus, reieciimus, semẽnque berberis, eius loco,
reposuimus in decoctione, quia in clarificatione nihil
præstat, vt decoctio refrigerandi & attenuãdi vim habeat.
Cinamomum omnium humorum vitia castigat & emen-
dat. Sandali non nocent cum rhabbaro.

Syrupus de cichorio sine rhabbaro.

DVe sunt descriptiones, quarum altera est Placentini,
quæ est facilior: altera Nicolai Florentini, quæ ma-
gis est efficax ad obstructions hæpatis & refrigerationẽ,
sed difficilẽ paratur ob vocum ambiguitatem. Nec mirũ,
si Pharmacopolæ non conueniant in huiusmodi syrupi
præparatione, cùm nec ipse Nicolaus sibi cõsentiat in in-
terpretatione Taraxiconis, Cicerbitæ, Endiuix, Scariolæ.
Ipse enim dicit, Endiuix vtriusque, per Endi. Scariolam
seu intybum domesticum intelligens. Quòd si id est verũ,
cur addidit Scariolã? Quare neglectis interpretationibus

barbarorum, nos sumus intentionem sequuti. Hoc autem modo putabimus, & in hunc ordinem reducemus. Est enim sine methodo descriptus. Nouerat enim tantum herbarum nomen facultatēque & figuram ex commentariis, eratque magis ad congregandum, quam ad digerendum natus.

℥. radic. asparagi, fœnic. apij ana ℥. ij. Glycyrrhizæ ℥. j. intybi domestici & syluestris, & dentis leonis (quem taraxiconē vocāt, nos chōdryllā Disc.) an. M. ij. cicerbitę siue rostri porcini, siue sonchi lænis, hepaticę siue lichenis, lactucę satiuę & syluestris, fumariz, lupulorum ana M. j. hordei integri seminis halycacabi ana ℥. iiij. capill. ven. scolop. pollytrici, cuscutz ana ℥. vj. fiat decoctio in sufficienti quātitate aquę, & coquatur ad syrupi cōsistentiam, & clarificetur. Cū syrupus de Cichoreo cū rhab. præscribitur, tunc in singulis libris syrupi adduntur rhab. ℥. iiij. spicę nardi ℥. iiij. puluerizentur in panno raro ligata, & decoquātur leuiter, & exprimantur: vel si infundantur in calido syrupo, exprimanturque leuiter, melior erit. In hoc syr. posteriora, priora fecimus, vt diutius coquantur. Pro end. domestica & syluestri, Cichoriorum satium siue Scariolam & Cichoriū, quod Picris ob amatorem Discoridi dicitur, posuimus. Nihil refert, si accipias illam speciem, quę est folio latiore, vel illam, quę est angustioris folij. Nam eandem habent facultatem. Taraxiconem interpretati sumus ex Nicolao Florentino. Purarē chondrylę speciem. Cicerbitam legimus, non cucurbitā, quia cicerbita est, quam Græci Sonchum lænem appellāt, nostri rostrum porcinum. Sonchi duo sunt genera: alterum asperum vocatum, quod nostri lactucam agrestem falsò putāt. alterum, quod nostri cicerbitam asperam vocant. Dicitur tamen Sonchus lænis ad differentiam prioris: cū erumpit, tenuitate quadam molefcit, ob id dicitur lænis. Cū senescit, durior redditur. Quod autem rostrum porcini non sit, sed species Sonchi, est manifestū ex Diosc. descriptione. Alter tenuitate quadā mollescit, in cibis appetitur, anguloso caule ac tenui, interdum rubefcente, foliis in ambitu per interualla dissectis. In rostro porcino omnia ista reperiuntur. Est caule vacuo, rubente, tenerescit. Demum cū inueterascit, asperum

fit: ob id cicerbitam asperam vocât, vt Hermolaus monstrat. Lichenem dicimus pro hepatica, vt & Diosc. videat interpretationem, qui volet. Hic syrupus lactucam sativam & sylvestrem desiderat. Quod si endiuia vulgaris sit lactuca sylvestris, quid accipient pro lactuca agrestis? Iam monstratum est endiviam vulgarem dictam Sonchum asperam esse, quia similis sylvestri est, & magis spinis horret, quod neque lactucę neque alteri potest convenire. Lactuca agrestis, herba est latiore folio, quàm endiuia, & molliore. Ad lactucam in hortis neglectam accedit, nisi quod crispior est. Hanc vulgus aromatatariorum non novit: ob id permitto, vt pro ea lactucas amaras accipiant, quæ proximè ad earum naturam accedunt. Summitates lupulorum diximus ne postea legatur lupinorũ. Summitates lupulorum sunt accipiendæ, quia folia sicca sunt, & caules lignosi & parum succi continent. Hordeũ integrum, quia magis deterget. Sinè rhabarb. parati iussimus, vt syrupus de Cichorio simplex, cum syrup. de Cichorio cum rhabarb. differret. Erit autem liberum dosim rhabarb. augere, vel pro pauperibus cum succo ros. vel cum syrup. infusionis ros. parare. Valet hic syrupus in æstuantibus stomacho & hepate, & in febribus aut inflammationibus hepatis, splenis, & aliorum viscerum, quia refrigerat & aperit sine calfactione. Bilem purgat leuiter. Quare in declinationibus febriũ dari debet, cum emulsione quatuor seminum frigid. mai. vel cum decoctione cicerum rub.

Syrupus de Eupatorio.

R. Radicum Apij, fœnic. intybi ana ʒ. ij. glycirrizæ rasæ, schenanthos, cuscute, absynthij, rosæ. ana ʒ. vj. capilli veneris, anisi, bedegar, id est, spinæ albæ succhabæ, id est, spinæ arabicæ, florum bugloss. aut radicum eius, anisi, fœniculi, eupatorii vulgaris ana ʒ. v. rhabar. electi, mastiches ana ʒ. iiij. spicæ nardi, asari, folij. ana ʒ. ij. coque in ℥. viij. aquæ ad tertię partis consumptionẽ. Coll. adde sacch. ℥. iiij. succorum apij & intybi ana ℥. iiij. coquantur ad syrup. consistentiam. Coquantur autem primum radices cum herbis, in fine odorata, & succi clarifi-

cati addantur, ne eorum vis exoluatur. Hic ponere debemus eupatoriū Mesue, nō illud, quod à Dioſcoride aut Auicena appellatur. Formam refert centaurij minoris, & exſiccatum ſtaueſcit, & valde amarum eſt, cum leui quadam aſtriſtione. Calida eſt herba in primo & ſicca in ſecundo, quæ dicitur herba ſanctæ mariæ. Pharmacopolarum eupatorium eſt canabis agreſtis, vel eupatorium Auicennæ. Eius penuria Abſynthij & Aſari ana pondus dimidium apoſuiſimus. Spica celtica, vel ſchenanthina ſubſtitui poteſt. Quare non erit difficile ratione eupatorij, parare hunc ſyrupum. Syrupus de eupator. Meſue nō multum differt à Cichorio, niſi quòd fortiùs aperit, & magis calefacit, & ad hepatis imbecillitatem aptior eſt. Et quanquam ſit deſſicilis paratu ob bedegar, ſucchahæ, id eſt, ſpinæ Arabicæ, & eupatorij cognitionem, parari volo ob cachexias & malas intemperaturas humidas hepatis & aliorum viſcerum. Non nimis vexat Pharmacopolas bedegar & ſucchaha, quia hoc nomine bedegar, *cinobato* ſignificauerunt, vel malè interpretati ſunt. Ex ea excrementum quoddam ſimile ſpongiæ, quod ſpongiam bedegar vocant, uſurpant, forſè quòd aſtringit & ſiccatur inſigniter. Vocauerunt Arab. vt patet ex Serap. & Dioſcoride ſpongiam albam. Noſtri Chamæleontem appellant falſò. Multò magis conuenire videtur ſucchaha, id eſt, ſpina arabica, quæ eſt ſimilis ſuperiori, niſi quòd valentiùs aſtringit & ſiccatur. Quare pro illa ſpina, ſubſtitui poteſt ſpina alba. *cinobate*, ſiue bedegar, quia aſtringit inſigniter citra calorem. Si quis folio vulgari utatur, quia verum antiquorum folium non habemus, ſed arboris odoratæ, uti poteſt ſpica nardi pro folio, ut quidam putant, augendo illius quantitatem. Sed hoc non eſt omnino reiiciendum. Habet enim odorem & acrimoniam. Ob id poteſt præſtare, quod olim præſtabat folium indicum, & paluſtre, quod aquis natabat, ſine caule & rad. ut Dioſc. ſcribit. Nos ſucci Apij & end. ana ꝑb. iiij. addidim⁹, quia multis erit certa iuſtaq; quãtitas, quam pro ꝑb. ij. ꝑ. iiij. ut in ſyr. de bizantijs, interpretantur. Quia hic additur magna quãtitas decoctionis, ob id ne nimium ſit amarus, minui aliquantulum quantitatem iuſſimus. In cachexia & hydrope optimus eſt, quia ex aperiētibus & ſiccantibus.

ribus, calfacientibus & roborantibus hepar paratur. Habet aliqua astringentia & laxantia, ut rhab. quod dicitur anima hepatis, & astringit ac amarum est, unde bilem trahit, quæ maximè in hepate redundat. Conuenit aucto rhab. in febribus compositis diuturnis, & in locum syr. de cichoreo substitui potest, si detur cum decoctione cichorei, vel end. vel cum aquis eorundem.

Syrupus de Fumaria.

Syrupus de fumaria cum syrupo de epithymo conuenit adeo, ut alterum eorum sufficiat habere in officina, ut iam dictum est. Et quia ex fumaria conficitur, frequentior est eius usus, & visum est illum retinere, alterum verò prætermittere, quanquam de epithymo efficacior est ad omnes ichores vacuandos, tam serofos, quàm melancholicos. Sed quæ huic oporteat adiungere, quo similis proisus reddatur, docebimus. Hic autem ex his componitur.

℥. polipodij quercini ʒ. vj. Liquiritiæ ʒ. viij. prunorum numero centum. pass. mundatarum ℥b. β. Absynthij ʒ. vj. cuscutæ, florum boraginis, viol. ana ʒ. j. ros. recentij ʒ. j. β. epithimi ʒ. vj. Anis. ʒ. β. Omnium myrobolanarū ʒ. j. β. fiat decoctio in ℥b. x. aquæ pluuialis, vel fontis, vel optimi fluij ad consumptionem dimidij. In vna parte infunde tamarindorū, cassiæ extractæ ana ʒ. ij. coquito ad consistentiā syr. Coll. adde sacch. dissoluti collati in vna parte decoctionis, & succi fumarie ana ℥b. iiij. coquantur ad syr. consistentiam sensim. Anisi ʒ. β. addidimus, quia polypodium & alia medicamēta dulcia illud expolcūt ob flatūs, quos gignunt, quod Mesues docet frequēter faciendum, in capite de Polypodio. Hic syrupus nullo ordine descriptus fuit. Ob id, quo ordine simplicia sint decoquenda, disposuimus. Omnes myrobolanos esse iniciendos colligimus, ex interpretatione Mesues, qui dicunt summam eorum, quæ hunc componunt, ad decem & septem peruenire, quamuis in aliquibus citrini & chebuli tantum ponantur pondere ʒ. xx. aut, ut alij ponunt, ana ʒ. ij. β. Quod idem est pondus. Rosas nolumus expungere. Nam si recentes ponantur, ichores soluant cum

aliis, & etiam per se. Quare tempore rosarum est dispensandus. Quòd si non licebit eo tempore, succum rosarum addere ad ℥. iij. imperabimus. Dosis auximus, vt efficacior esset syrupus ad ichores euacuandos, quorum causa factus est, & in ℥. x. aquæ pluuiæ: quia hæc medicamēta putrescere prohibet magis, quod in hoc syrup. est maxime necessarium. Nam propter prunas & tamarindos facile cōtrahit situm. Ad dimidium tantum aquam consumere volumus, aut minuenda est aquæ quātitas, si ad ℥. iij. absumēda. Nam si lib. x. ad lib. iij. reducere oportet, duo sequuntur mala. Primum, quòd aliqua medicamēta diutius decoquenda, vires perdant: Alterum, quòd hic syrup. suapte natura spissus, spissior reddatur. Quòd si ad dimidium tantum, vires medicamentorum seruabuntur, & minus spissus erit, quandoquidem spissitudo hunc ingratum facit. Tamarindos nec cassiam, neque diu decoqui neque sine decoctione miscere volumus. Quòd si hic syrup. partim ex succo fumarizæ, partim ex succo mercurialis paretur, efficacior erit, quòd hæc medicamenta mitiora sint, neque possint mediocri quantitate purgare: quod erit si, vt practici imperāt, detur in minori quātitate cum aquis. Quare dandus erit cum decoctione mercurial. vel ex decoctione Agarici & simul, vt efficacior reddatur, syrup. de epithymo, si detur cū decoctione thymi, calamentæ, stechad. agarici fœnic. & anisi. Istis superat syrupus de fumararia syrupum de epithymo.

Syrupus de Absynthio.

R. Absynth. romani ℥. 100. coquantur in lib. iij. aquæ ad tertias. Fricentur manibus & collentur. Coll. adde vini albi antiqui & clari, mell. antiqui ana lib. j. coquantur in syr. Hanc descriptionem eligimus, quia quæ præscribitur apud eundem authorem, recipit rosas, cydoniorum succum, quæ multum astringunt. Sed cum hic syrup. sit non solum ad ventriculum roborandum, sed etiam ad purgandum per ventrem biliosa recrementa, & per vrinas, non posset hoc modo paratus conuenire, neque in declinatione febrium tertianarum ad bilis euacuationem, vt Gal. iubet dari. Quare, vt communior esset

ad omnia hæc, illa descriptionem reiiicimus.

Quòd si quis spicam nardi, aut celticum adiungere velit, non repugno, quia per hæc eius actio corroboratur, & fortior fit. Hic non aliam speciem absynthij inuicimus, quàm vulgare illud. Tale est verum Romanū, ut videre est in antiquis ruinis Romæ, in quibus tam frequens est, ut nulla frequentior videatur herba. Manifestū est ergo esse illud absynthium ponticum: non enim seriphium, non xantonicum. Quare primam speciem esse oportet.

Si quis velit magis astringere, addat cochlear vnum succi cydoniorum, cum vti voluerit.

Syrupus de Menta.

R. succi mentæ lib. j. succi granatorum dulcium, & acidorum ad dimidium cocti ana lib. ij. sacch. lib. iij. in syrupum decoquantur. Hic syr. semper parari potest, si feruetur succus granatorum, sed commodius Vere ob mente succum, vel Autumnno, ob granatorum succum. Quòd si non reperiatur menta bene humida, in eo succo, mentę lib. j. s. macera per xxiiij. horas, augendo succorum quantitatem, vel minuendo dosim mentæ ad lib. j. fiat syrupus cum sacchari lib. ij. Vtilis est ad vomitiones & ventris subuersiones, ad singultus, stomachique relaxationem, & appetentiæ magnam deiectionem. Malumus hanc descriptionem, quia simplicior & paratu facilius, & cum erit opus astringitione, licebit syrupum de cydoniis accipere, aut addere.

Syrupus de Stechade.

AD partes refrigeratas, humorésque crassos attenuandos utilis est, & in affectibus cerebri, qui hic ordine describendus & parandus est.

℞. vuarum passiarum enucleatarum ℥. iij. rad. pyretri, ℥. vij. (pyretum in nullo syr. ponitur, præterquā in isto) chalaminthæ, orig. thymi ana ℥. x. anisi ℥. vj. zinzib. piperis longi ana ℥. iij. florum stecad. ℥. xxx. fiat decoctio (facta maceratione per xxiiij. horas) in lib. x. aquæ &

mell. lib. v. & fiat syr. in hoc suspende cinamomi, calami aromatici, spicæ nardī, zinzib. piperis nigri, & longi ana. ʒ. j. ʒ. ligatorum in panno raro.

Datur cum aqua decoctionis spicæ vel rorism. vel cū equis hyss. betæ, saluix, & similiū. Hic syru. debet fieri cū melle, quia mel magis deterget lentos humores, ad quos coquendos fuit institutus. Ex quò dispumetur meliūs, à principio mel ponendum diximus. Nam & quæ hunc syrupum complent, non ferunt magnam decoctionem. Sunt enim odorata & tenuium partium. Possumus prætermittere piper & zinziber in decoctione, quia in clarificatione ponentur: sed non multum coquuntur. Forſan aliquis mirabitur, quòd crocum omiserimus: quod non sine ratione factū intelligere oportet. Nam hic syr. in dolore capitis, scotomate epilepsiaque præscribi debet. Accrocus tentat caput & lædit cerebrum, dolorē inferendo, ut ait Gal. de compositione hyeræ agens, lib. *cata topous*. Ob id igitur crocum prætermisimus. Nos tamen non laret vim habere coctoriam, si capitis dolorem non adferret, multumque ad cerebrum effumaret. Sufficiunt odorata alia, quæ in clarificatione & post, suspensa seruentur, & in syru. ligata reponuntur. In hunc syr. pyretum iniicitur, quo rarò utebantur in internis affectibus antiqui, sed in externis tantum vel ad pituitæ per os solutionem, vel ad dentium dolores. Ob id visum fuit prætermittere, & pro pyretro rad. enulæ campanæ, quæ ad pituitam detergendam & alterandam utilis est, vel crassam galangam, quæ ab omnibus in affectibus neruorum accommodata existimatur. Calamynthæ tres sunt species: sed parum refert, quam accipias. Secunda tamen, quæ pulegium regale vulgò dicitur, extenuat & incidit potenter pituitam. Quæce putarem præferendam & vsurpandam. Nota pulegium ceruinum esse diptamum Dioscoridis.

Syrupus de Liquiritia.

AD expectorationem & expurgationem pulmonum valet, & hoc modo paratur.

ʒl. Glycirrhizæ rasæ contrusæ ʒ. ij. capill. ven. ʒ. ʒ.

fol. hyssopi viridis ℥. β in ℥b. iij. aquæ fontis macerentur per xxiiij. horas, coque ad dimidias. Expressum percoque cum mel. & sacch. ana ℥. viij. sapæ ℥. ij. aquæ viol. ℥. vj. fiat syr. Nota penidias non debere ingredi syropos pectorales, quia incrassant, nisi ex syrupo facere voluerimus eclegmata. Hunc syr. docent præparandum multa, ut ea, ex quibus suam potissimum accipit facultatem, & effectus, quos præstare scribit Mesue. Valet enim ad tussim antiquam, ad expectorationem, non in principio pleuriticidis (nam quæ constringunt & dilatationem thoracis impediunt, non conueniunt, sed quæ incrassando sistunt defluxionem, ut syru. violaceus, syru. iuiubinus, de papane. c in tenuissima defluxione) sed, ut Mesue docet, ad tussim antiquam quæ attenuentia & detergentia desiderat, & incidentia, qualia hic syrup. habet. Dicitur de glycyrriza, & vires suas assumit ab hyssopo & adyrantho, quàm capillum veneris vocamus, quæ omnia attenuant. Recipit mel & saccharum: ob id penidias expunximus, quia syrupum incrassant. In eclegmatis, ratione optima, ponuntur, quia medicamenta diu in gula adhærendo, aliquam partem in tracheam arteriam transfumunt. Sed in syrupis, qui non solum transglutiendo sensim, sed bibendo assumuntur, ut ad pulmones veniât, & detergeant partes, oportet aliquam tenuitatem partium inesse: saltem non esse crassos, ut qui per angustissimas vias ad pulmonem peruenire debeat. Ob id in nullo syru. addi debent, sed cum modo eclegmatis uti volumus, oportet admiscere tragacanthum, & alia viscida. Aquam violarum ponimus, non autem rosarum, quia, hæc sputum retinet sua astrictione: illa refrigerat, citra astrictionem, & laxat pulmones. Item temperat siccitatem. Nam sicca non debent esse nimium, quæ ad expectorationem instituuntur, ne sputum & pituitam resiccent & retineant: quod Gal. docuit observandum, secundum locos, de remediis pulmonis agens. Loco penidiarum sapam potius addimus, quæ deterget & leuiter constringit, si detur ad defluxiones, compescit detergendo. Id Gal. secundum locos docens, iubet Dyacodium cõponere cum melle, cum detergere volueris: cum sappa, ad sistendum fluxiones. Nam quæ deterguunt, ut

mel, fluxiones mouent. Hæc lenis astrictio fufficiet ad partium corroborationem, quia partes dilataripotius, quàm constringi volumus ob suam actionem. Cæterùm aquæ stillatiuæ adduntur decoctionibus, cùm herbæ earum non habentur, & cùm volumus, vt medicamentum penitiùs penetret.

Syrupus de Præssio.

Syrupus de Marrhubio paratur ad pituitæ attenuationem & expectorationem in hunc modum.

℞. rad. apij. fœnicana ʒ. v. rad. glycyrrhizæ ʒ. j. ireos ʒ. ii. j. prassij, hyssopi recentis, capilli veneris ana ʒ. v. calamynthæ ʒ. v. passul. enucleatarum ʒ. v. ficum pinguiū siccatum nume. x. v. seminis maluæ, fœnugreci, ana ʒ. ii. j. seminis lini & cydoniorum ana ʒ. i. j. Decoque in lib. x. aquæ ad consummationem tertiæ partis. Coll. adde mel. & sapæ ana lib. i. j. fiat syrup.

Hic syr. non est valde necessarius, & si velint medicis, possunt carere. Nam si syrupus de glycyrrhiza detur cum decoctione ireos, & calamynthæ, vel hyssopi, vel prassij, vel si syrupo de glycyrrhiza addatur syrupi de stechade tertia pars, certè idem præstabit, quod syrup. de præssio: vel si syrupus de hyssopo cum prædictis detur. Præterea non est admodum gratus ob semen lini & fœnugreci. Recipit etiam mucilaginem cydoniorum, quæ non multum iuuat. Hic oportet marrhubium & hyssopum recentem ponere, ne nimium exsiccando, sputum retineant. Adde quòd marrhubium viride probatur in hac compositione. Penidias expunximus, & sapam addidimus, quæ magis conuenit: sed etiam doloribus renum & colli potest conuenire. Detergit enim, & lenit partes exasperatas, & modicè calefacit. Ventrem leniendo & incidendo laxat, maximè si cum decoctione prassij & herbarum remollientium detur, & cum decoctione maluæ. Alio modo capite de Tussi describitur à Mesue, & amygdalarum & pinearum nucleos, mastichem, & cinamomum recipit: sed hunc magis probamus.

Syrupus Iuiubinus.

Hic syrupus quia mediocriter inspissat defluxiones reuues, quæ fiunt, & iam factas inspissat, & deterget atque quantulum, asperitatesque asperæ arteriæ emendat, in frequenti vsu est. Idcirco in officinis retinemus, qui si rectè paretur, medius est inter violaceum & syrup. ex capitibus papaueris in huncque modum fit.

℞ iuiub. numero sexaginta, hordei mundati, glycyrrhizę, capilli veneris ana ℥.j. florum viol. seminis maluæ ana ℥.v. seminis cotoneorum, seminis papaueris albi, seminis melonum, lactuæ, tragacanthi ana ℥.iij. decoquantur in lb. iij. aquæ pluuiæ, vel fontis ad consumptionē dimidiæ partis. In coll. dissolue sacch. clarificati ℔.ij.℥. fiat syrupus.

In hoc syrupo nihil immutauimus præter ordinem, ut illa simplicia ordine, & secundum artem collocarentur, atque fructus, radices, ac hordeum decoquerentur diutius. Tragacanthum in fine ponitur, ne longa coctura totum in mucaginem vertatur. Aquæ lib. iij. ponimus, ut in simplici legimus. Quæ quantitas sufficit, si legatur: vel legendum iudicamus, iuiubarum num. lx. Quidam inepti legunt lib. x. non aduertentes illud. l. 50. significare, non ℔. Sufficerent aquæ ℔. iij. sed hæc, quæ viscosa sunt, & syr. inspissant, non debent multum decoqui, quod vis illa in externa parte sita sit, neque tragacanthum sustinet longam cocturam. Quare diutius, decoquendum est hordeum. Dein iuiubæ fractæ. Capill. ven. & flores viol. in fine iniici debent, & hoc fuit in causa, cur minor quantitas aquæ addita sit. Sed qui non norunt naturam rerum; non possunt bene parare, & conueruntur de viscositate. Si capita papaueris cum seminibus ponantur, efficacior reddetur. Levis enim inspissatio est in solo semine. Saccharum clarificatum additur.

Syrupus de papauere.

Syrupus de papauere, quia utilis est in inspissatione, syrupum de iuiub. sequitur. cuius descriptionem post syr. de iuiub. collocauimus, ut etiā pharmacopolæ eo ordi-

dine disponant in officinis. Ex papauere parantur duo syrupi: quorum alter simplex, quia minùs compositus: alter verò compositus dicitur. Sed horum duorum eadem est facultas. Compositū prætēmittimus, sumūsq; cōtēti simplici. Nā catharrus si incrassandus, de iuiub. aptior, erit. Quòd si non sufficiat, adde ℥. viij. syr. de iuiub. ℥. j. syr. de pap. multūmq; incrassabit. Compositus tamen ad incrassandum catharrum, & sistendum valebit magis, sed ad stuporem inducendum minùs. Ob id multa sunt addita, quæ nihil faciunt ad conciliandū. His de causis minùs compositum consulimus, qui parabitur cum sapa & saccharo. Qui autem cum sapa paratur, vocabitur diachodium, Cū sacchar. verò syr. de pap. de quo postea vt sequitur.

℥. Capita papaueris albi numero octoginta. seminis lactucæ ℥. x. fiat decoctio in ℔. iij. aquæ pluuiæ ad consumptionem dimidiæ partis. Coll. adde sacch. ℥. viij. fiat syr. Hunc syr. parant ex cap. papaueris albi & nigri, æquali pondere & numero. Sed cum papauer nigrum sit periculosum, & stuporem inducat, vel somnum profundum, idcirco visum fuit albi quantitatem augere, & ad capita octoginta numerum reducere, & pro ℥. x. quæ restabant, seminis lactucæ totidem addimus, vt sequamur Auic. qui iubet non esse pertranscundum, quòd pro nigro pap. seminis lactucæ ℥. x. somnum concilient, ob cuius occasionem factus est.

Syrupus de Arthemisia.

Post syrupum de stechade syrup. de Anthemi. poni debet.

℥. Radic. Ænulæ camp. rubiæ mai. fœnic. petros. apij, peoniæ, cyperi an. ℥. j. mercurial. pulegij vtriusque calamynthæ, nepete, origani, melissæ, betonicæ, stechad. chamedrios, camepith. sampsoci, sabinæ, marrubij, ana M. j. arth. persicariæ vtriusque ana M. ij. seminis iuniperi, nigellæ romanæ, libistici, petroselini, anisi, costi, cubebæ, calami, asari, cardam. valerianæ, cimi, ana ℥. ss. radices infundantur in aqua pluuiæ & pauco vino albo. Coquantur in eadem infusione radices primū &

herbæ, postea, semina, odorata sub finem, cum volueris auferre ab igne, & sint vltima: cum melle fiat syr. Dati debet cum decoctione glicirrhizæ vel passular. vt addatur aliqua vis deterforia. Quod si in decoctione parum sem. fœnug. vel rad. bisinal. vel consolidæ mai. addideris, vt viscositas horum minuat asperitatem aperientium, quæ exulcerare solent eos, qui frequenter ipsis vtuntur, tutior erit huius syr. vsus. Diuersæ apud diuersos reperiuntur descriptiones. Aliæ aliqua huc admittunt, quæ cum syr. hoc pugnant, vt illa vulgaris, quæ tamariscum recipit: & alia, aliæ, quæ parum faciunt. Nos verò ex omnibus collegimus hanc, in qua pro foliis rubiæ minoris, rad. posuimus, quia sunt efficaciores. Persicariam vtramque addidimus, quæ & crateogonum dicta est, & multum ad institutum facit. Deinde in ordinem reduximus, quo debet parari. Sequitur syrupum de stechade, quia fortior est ad extenuandum & ad excalfaciendum pituitam, & ad partium neruofarum vterique exsiccationem, & in catharris antiquis. Si cum decoctione glicirrhizæ, & quatuor sem. frig. ma. & pass. administretur, idem præstabit, quod syr. de prassio pollicetur.

Syrupus de hyssopo.

DIu ego dubitavi, in qua serie hic syrupus esset reponendus, vel in numerum eorum, qui incrassant, vel eorum, qui attenuant. Nam rad. apij fœnic. & fœnug. recipit cum multis aliis detergentibus: sed etiam hordeum mundatum, myxa, sizipha, semen cidoniorum, tragac. & semen maluarum, quæ omnia inspissant. Sed cum incidentia & detergentia incrassantibus repugnent, putavi satius esse in medio detergentium & incrassantium reponi, eritque nobis vsui, cum nondum erimus certi, incrassarene, an attenuare oporteat, eaque de causa dispensandum curavi, cuius exemplar erit tale.

℞. Hyss. mediocriter sicci, rad. apij, fœnic. gly. ana ʒ. x. hordei mundati ʒ. β. dactylorum à filis mundatorum, & ficuum pinguium siccarum ana nume. x. pass. mundatarum ʒ. xij. sizipharum, mixarum ana nu. x x x.

capill. ven. ʒ. vj. semi. mal. tragac. seminis eid. ana ʒ. iij.
 Coque in lb. viij. aquæ ad dimidium. Expressioni adde
 sapæ & sacch. ana lb. ij. & fiat syr. Apud Mes. quæ aliæ
 descriptiones reperiuntur cap. de tussi, quarum prior pa-
 rum distat à syrupo de iuiub. Altera huic traditæ nō val-
 de dissimilis. Differunt tamen, quia hæc recipit semen
 apij & fœnic. non rad. & anisum, illa semina cuc. Citrul-
 li vltra habet, neque dactylos neque penidias recipit. Ob
 id eam descriptionem voluimus relinquere, ac tantum
 indicare semina potius, quàm rad. esse vsurpanda. Nam
 rad. non sunt necessariae ad incisionem. At semina suffi-
 cienter id præstant, & flatus discutiunt, qui pituitam chy-
 mosam facientem tussim, & spirandi difficultatem in-
 ducunt, quia spatia pulmonum magis repleat. Præterea
 hic syrupus ex hordeo & fructibus componitur, tum fla-
 tulentis, tum flatus gignentibus, quia dulcia relaxando
 ventrem, multorum flatuum gignendorum sunt causa.
 Quare non radic. sed semina fœnic. & apij iniciemus.
 Quod si anisum addere volueris, erit melior & effica-
 cior. Nam anisum præter quàm quod flatus discutit, ali-
 quid dulcedinis habet. Quare poterit ad expectoratio-
 nem nonnihil facere.

De Decoctionibus.

Decocta multa in Mesuæ dispensario descripta sunt,
 quorum aliqua hic inferemus, & alia omnino præ-
 termittemus, tanquam superflua. Nam talia non paran-
 tur, vt seruentur, quia seruari non possunt, & à syr. non
 differunt. Quod si in vsum trahantur à medicis, immu-
 tata præscribuntur. Nos hic decoctionem communem
 clysteris, & medicinæ, & pectoralem tantum describe-
 mus.

Decoctio communis clysteris.

R. Beræ, mal. parietariæ, branchæ vrsinæ, & mer-
 curial. ana M. j. furs. p. j. fiat decoctio in sufficienti
 quantitate aquæ. Quod si addantur ʒ. ij. anisi & fœnic.
 melior erit decoctio. Omnia cerealia in parte externa

M m m ij

vim habent detergendi. Item quæ easdem vires habent medicamenta , in æquali portione poni possunt, alioqui minimè.

Decoction communis medicina.

Decoctum commune medicinæ, quod hodie ad dissoluenda solutiva vsurpatur, sine arte & ineptè descriptum est. Fiat autem in hunc modum.

℞. Hord. integri p. j. prunorum & pass. ana par x. gly. rasæ ʒ. ij. viol. p. j. anisi ʒ. j. fiat decoctio. Dicitur autem communis , quod nulli parti aut humori sit destinata, ut est pectoralis, qua utimur in affectibus pectoris, neque ad pituitam, bilem, vel melancholiam, sed tantum leniens ad omnia excrementa. Idcirco tamarindos expunximus, quia lædunt ventriculum, & ad bilem præscribuntur, sed cum communis paretur, non est necesse addere tamarindos. Anisum prætermisum addidimus, quia odorata semina cum medicamentis laxantibus sunt admiscenda, ut Hipp. lib. de victu acut. imperat. Adde quòd pruna & hordeum flatus gignunt, quos discutere oportet.

Decoction pectoralis.

Decoctum pectorale dicitur, quòd magis ad partes pectoris destinatum sit, quàm commune, nihilque habeat, quod parti non conueniat. Sed fuit hoc non minus ineptè descriptum, quàm priùs.

℞. Hordei integri p. j. gly. ʒ. ʒ. capill. ven. hiss. an. M. j. ficum, dactylorum mundatarum, pass. enucleatarum, sebesten ana pa. vi. florum viol. bugl. ana p. j. anisi ʒ. ij. fiat decoctio, quæ vsui erit ad medicamenta laxantia pituitosa dissoluenda, utilis ad deterfionem & expectorationem in pleuritide. Istud dici potest decoctum fructuum, quo utendum est, ut vult Mesue, ante concoctionem. In ordinem reduximus hanc decoctionem. & addidimus anisum ob rationem seperiùs ab Hipp. adductâ. Apposuius ficus, quia parti magis conueniunt, & flores cordiales, ut borag. & buglossi.

De laxantibus medicamentis.

Laxantia medicamenta vel sunt mollia, vel dura. Mollia sunt, vt confectiones, vt diacassia, catholicon, diaphenicum, indum maius, confectio hamech, hyera picra, vel hyera colocinthidos. Dura sunt, vt Electuaria, electuarium diacarth. de succo ros. de citro solutium. Vel sunt pilulæ. Hæc sufficiunt ad morbos curandos. Plura ergo habere, superfluum est. Nos verò à communioribus incipiemus.

Diacassia.

Ex cassia multa componuntur remedia. Hoc autem à cassia nomen accepit, tanquàm à nobiliori & precipuo. Fiunt autem duobus modis, vel ex decocto herb. siccatarum, vel ex succis. Quare succorum tempore paranda erunt. Quòd si ex decocto parare velis, id omni tempore poteris. Hæc decoctio pro clysteribus & pro pauperibus còmune medicamentũ fit ad leniendũ vètrẽ, sic.

℞. succorum violariæ, maluæ, betæ, mercurialis, parietariæ ana quar. j. succi absynthij còmunis ℥. ij. mell. lib. β. fiat decoctio donec ad consistentiam aliquam, vt mellis, reducantur. Cui adde cassiæ recenter extractæ lib. j. misce. & seruetur vsui. Quòd si ex decoctione parate volueris, fiat hoc modo.

℞. violariæ, mal. mercurial. betæ, pariet. ana M. i. absynthij communis M. β. fiat decoctio in sufficiẽti quantitate aquæ, & facta forti expressione, adde mell. ℥. j. β. misce, fiat decoctio ad consumptionem dimidiæ partis. Cui adde cassiæ ℥. j. commisceantur. Hæc compositio debet plus mellis habere propter aquam decoctionis. Expunximus succum florum viol. sufficit succum habere herbæ in priore: in ista etiam sufficit herba. Quòd si quis in velit decoctione apponere, nolo pro p. viol. à communi opinione dissentire.

De Catholicone.

Catholicon medicis in omnibus compositionibus laxantibus in frequentissimo vsu est. Non multum

à diacassia differt, nisi quia recipit, quæ magis laxant, vt polyp. senam, & rhab. Euacuat communia excrementa ventris, partim lubricando, partim attrahendo. Dicitur ob id catholicum, quasi dicas vniuersale, quod non sit vni humori destinatum & determinatum medicamentum, sed in ventre, siue sit bilis, siue pituita, siue feces, expellit citra calfactionem. Componitur autem hoc modo, fit decoctio ex polyp. lib i & postea addito saccharo, coquatur in syrupum, qui inspissetur sequenti puluere, & cassia. & tamarindis. Puluis autem hæc recipit.

℥. folliculorum senæ ℥. viii. rhab. viol. polyp. anisi ana ℥. iiii. glycyrrizæ, penid. sacch. candi ana ℥. iiii. quat. sem. frig. ma. ana ℥. i. Cassia & tamarindi in prædicto syrupo dissoluantur, postremò puluis. Hæc compositio delicatior & efficacior, & minori sumptu fit, faciliusque hoc modo paratur. Decoquatur polypod. lib. i. & ℥. iiii. quia polyp. crassamentum constringit plus, quam laxat, & multos flatus gignit, ventremque lædit: quare melius erit decoquere. Decoctioni addes quatuor sem. frig. ma. ana ℥. i. anisi, viol. recentium ana ℥. iiii. fiat decoctio in lib. xii. aquæ ad consumptionem lib. iiii. dissolue sacch. lib. viii. Coquantur in syrupum. In quo dissolue cassiæ, ramarind. ana ℥. vi. anisi triti ℥. iiii. liquiritiæ rasæ ℥. β. folio. senæ pulueris. ℥. viii. succi rosarum ℥. iii. fiat confectio. Alii habent, violarum recentium ℥. iiii. anisi ℥. i. In dissolutione verò cassiæ, tamarind. ana ℥. viii. anisi triti ℥. iii. Hæc confectio siue rhab. imperatur, quia Pharmacopolæ non apponere solent, nisi vel antiquatum, vel corricem, vel frustula, quæ asservant, cum infusiones ex rhab. parant. Quare satius erit non iniicere, quam tale. Magis enim constringit, quam laxat, maxime in substantia. Quare nos succum rosarum substitui-mus, quia laxat ventrem trahitque biliosa & aquosa, vt rhab. Dosim auximus, vt efficacior redderetur, & in minori quantitate laxaret, ne hæc compositio molesta sit ob eius molem. Quod si succus ponatur, erit minoris sumptus, & pro pauperibus etiam sic parari poterit. Nisi vereretur repræhensionem, pulpam prunorum pro tamarindis apponerem, tum quia si sint acida, maxime bilem extinguunt & ventrem laxant, vt tamarindi, tum

quã paratu erit facilior. Frustra enim quæruntur exotica, cum ex nostris medicamenta parari possunt. Penidias & saccharum cãdum addimus, ad ʒ. ʒ. In hac compositione accipiuntur ʒ. viij. sacch. vbi nulla amara reperiuntur. Penidię ad inspissationem adduntur. Quare minorem quantitatem decoctionis accipiendo, vel inspissando magis, ob succum ros. & lyquir. additam, similem consistentiam addemus compositioni.

De Diaphanicone.

Diaphœnicum à dactilis nomen accepit, vt empl. diaphalma, diaphenicum, diacalchiteos. Hęc autem cõpositio ad euacuandos crassos humores facta est, quia in frequentissimo vsu est, erit hoc modo paranda.

ʒ. dactylorum mundatorum à filis, & pistatorum & infusorum cum vino albo per triduũ ʒb. v. vel ʒ l. pinearum cum aqua hordei decoctarum ʒ. xl. turbith. ʒ. xxxv. (turbith apud Arab. accipitur pro omni radice purgante pituitam crassam & viscidam) amygd. dulcium mūdatarũ ʒ xxx. scammonij ʒ. xi. (Scammoneum decoctũ in malo coroneo abiici debet, & caro cydoniorum retineri) zinziberis, piperis lōgi, cinamomi, macis, galāgæ, ligni aloës, fol. rutæ siccorum, anisi, fœnic. seminis pastinacæ agrestis, vel domesticæ ana ʒ. ii. ʒ. Cinamomum omnium humorum vitia emēdat. Hęc compositio paucis immutatis optima erit ad pituitam crassam & lentam euacuãdam. Dici poterat ex turbith, vt melius intelligeretur. Dactyli sunt eligendi recentiores, qui non sunt immaturi. Nam maturi habent etiam astrictionem sufficiẽtem ad scammonij correctionem, & immaturi nimium constringunt pro cõpositione pituitosa. Nam, vt docet Gal. l. ad Glauc. absynth. quod calidum est & siccum, non conuenit in pituitosis affectibus ob astrictionem. Aliud enim est medicamentum ad crassos crudosq; humores, aliud ad tenues parare. Scammoneum, vt dictum est, castigari debet in biliosis medicamentis. In pituitosis verò satis est, si aliqua sint lēta, vel crassa, quæ eius tenuitatē castigent, & ob id maturos dactylos volumus, quãquam Mesue aliter videatur imperare secundum interpretationem aliquorum, per flauos intelligētes

immaturos. Nam immaturi cholicum dolorem auerēt, non curarent, neque etiam ob morbum cholicum, quem curare dixit, in aceto macerare oportet. Acetum nanque constringit, & morfu suo intestina lædit dolentia. Quare in vino albo macerandos dactilos iubemus triduo, & in vase vitreato, ne ex ære, aut alia quapiam materia aliquid mali contrahant. Si autem molles sint satis, non erit opus maceratione. Si duriores, diutius macerentur. Quod si in aqua & vino calidis macerentur, citius mollescunt. Contrade diligenter, & per cribrum medicum, tum amygdalis simul tufis trans mitte. Postea accipe mellis ℥.v. j. aque & vini infusionis dactylorum ℥.xij. Decoquatur & despumetur, donec relinquatur ℥.iiij. & ad consistentiam mellis. Reliqua tusa & puluerisata misce, fiat confectio. In hac compositione non cōueniunt authores. Alij enim penidias ex aqua hordei paratas, alij verò pineas legere volunt, id est, nucleos pineæ. Legendū tamen videtur, pinearum, quia magis conueniunt ad pituitæ præparationem. Detergunt & expectorant. Et quemadmodū amygd. iniicere iussit, sic cenſco nucleos pinī intellexisse. Auget suspicionem, quod in quibusdam exemplaribus legitur, coctarum in aqua hordei, melius, infusarum in aqua hordei. Amygdalæ & nuclei, ne pinguescant, in aqua frigida macerantur. Sed hīc, ut magis detergant, in aqua hordei macerantur. Quod si quis penidias velit admiscere, non multum peccabit. Nam & penidiæ, si ex farina vel decoctione parentur, detergunt leuiter. Lignū aloës, quia verum non affertur, habetque saporem ingratum, visum est illud auferre. Quod si quis santalum citrinum, vel cinamomum velit substituere, magis gratum reddetur. Pro dauco, semen pastinacæ agrestis, vel domesticæ ponimus, quia succedanea sunt. Mel despumandum, & decoquendum, in ea aqua & vino, in quo dactyli fuerūt macerati, ut si quid virium deposuerit in infusione, restituatur, efficaciorq; erit hoc modo parata, eritque medicamentum pituitosum, & cholicū dolorem sedās, quia pituitā soluit, & non habet ea astringentia, neque cassiam, quæ tormina excitare posset, & in diuturnis morbis efficacissimum medicamentum. De turbiti hoc rātum dicam, quod radix est cineritia, & alba, pituitam soluens crassam, neque amara, ut agaricus. Quod si

quis vero & bono turbith destituatur, agaricum infusum in melle substitui potest. Nam ob cinamomum, galangā, anisum, piper, scenic. & daucum, pituitam crassam soluet, & à longinquo purgabit. Nulla compositio est in Mesue, quæ sit cum ista comparanda, tum quia nulla alia medicamenta, quæ molem augent, recipit, & quæ recipit, odorata sunt, vètrique & ori non ingrata. Respondet quodammodo Indo maiori, sed in alia forma, Arabico more descripta, pituitosis medicamentis astringentia addita sunt. Recipit enim succum apij, scenic. cotoneorum, granatorum, & multa odorata astringètia, vt ros, santalos, & alia multa, quibus posset carere. Hac medicus ad pituitosos morbos contentus esse potest. Nam iisdem medicamentis laxantibus constat, scammono, scilicet, & turbith. Quòd si quis velit vti in articularibus morbis, timeátque nimiam humorum digestionem, addat myrobalan. vel rhabarbarū in substantia. Illa laxabūt, & constringent. Sed in articulari morbo cū materia defluit, non oportet medicamentis fortioribus mouere. Idcirco hæc vsui erit tempore, quo consistit fluxio.

De Indo maiore.

INDum maius subiunximus, non vt dispensetur, sed vt videāt non multū differre à Diaphenicone, & quibus abundat, potiùs deteriores confectionem faciunt, quàm meliorem, nempe illis astringentibus additis, & copia attenuantium, quæ augent molem, & calorem eius.

Huius permixtio talis erit.

R. Cinamomi, gariophill. spicæ nardi, ros. cassiæ ligneg. macis, cyp. ana ʒ. iiii. santali citrini, ʒ. ii. β. ligni aloës, nucis moscatæ ana ʒ. ii. turbith electi, ʒ. j. (lignum aloës & succus cydoniorū non conueniunt compositioni Indi maioris) sacch. penidiati ʒ. xx. galāgæ, heil, id est, cardamomi, asari, mastichis ana ʒ. j. β. diagredi ʒ. xj. omnia cum oleo amygd. foueantur, deinde accipe succi cidoniorum, succi granatorum, apij, scenic. ana lib. β. coque cum melle ad spissitudinem, & confice cum speciebus. Pro Indo

maiore, diaphenicone vtendum cenſeo. Quòd ſi velis magis attenuare, diſſolue in aquis petro. vel adde diſſolutioni ſyr. de ſtechade ℥. j. ꝑ. pro doſi, & omnino ſimilis erit, & eadem præſtabit.

Confectio hamech.

Confectio hamech non eſt prætermittenda, vtiliſſimum enim eſt medicamētum ad ichores humorum prauos euacuandos. Sed ratio eſt componendi docenda: non enim ſine magna moleſtia & difficultate paratur.

℥. myrob. citrinorum ℥. iiii. chebulorum, nigrarum, rhab. ana ℥. ii. agarici, colocynthidis, polyp. ana ℥. xv. abſynthij, thymi, ſenæ ana ℥. j. viol. ℥. xv. epithymi ℥. ii. aniſi, roſ. recent. (ad odorem, apertionem & corroboratiōē) fœnic. ana ℥. vj. ſucci fumaric ꝑ. j. prunorum numero lx. vuarum, paſſul. mūdatarum ℥. vj. macerato dies quinque in ſeri lactis ſufficienti quantitate, in vaſe vitreo ſtricti oris, & obtura ſemel, deinde ferueſcant, fricentur, & colentur. Coll. adde caſſ. fiſt. purgata ℥. j. tamarind. ℥. v. manne ℥. ii. frica manibus, colla, percoque ad mell. ſpiſſitudinem cum ꝑ. j. ꝑ. ſacch. & ℥. j. ꝑ. ſcammonij. Poſtremo die adde myrob. citrinorum, chebul. & ind. ana ℥. ꝑ. bellericorū, emblicorum, rhab. ſeminis fumaric ana ℥. iii. aniſi, ſpicæ nardi, ana ℥. ii.

Hæc compoſitio videtur nulla arte compoſita & contra theoremata à Gal. Meſue, & aliis tradita. Nam infunduntur diutius & concoquuntur, maximè inæqualia, vt polyp. myrob. agaricus, colocyntis, flores viol. roſ. epith. thymus, rhab. Polypodium quidem coquendum & macerandum, flores minùs, epith. rhab. non diu, ne vires reſoluantur, vt neque florès. Quare videntur illa infundenda ſolùm, quæ dura, vt facilùs eorum vis & ſuccus eliciatur, vt ea quæ aſtringunt magis, quàm laxāt, vt in myrob. & rhab. experimur. Nam facultas laxans, quæ ſita eſt in tenuiori parte, evaneſcit longa coctura, & aſtringens magis adaugetur. Quàobrem nos hoc modò parabimus. Polypodiū in ſero lactis capræ, vel aſinæ maceretur per xiiii. horas, cum paſſulis & abſynthio, ac decoquantur. Nā diutius ſeruatum ſerum putreſcit. Deinde iniſciantur ſemina

fœniculi, agaricus, colocynthis, thymus, epith. scna, violæ, rosæ, in sufficienti quantitate seri, id est, in 3. lb. fricentur manibus, & collentur. Coll. adde lb. j. β. sacch. Coque ferè ad spissitudinem mellis, postea adde succi humanæ lb. j. Deinde dissolue cassiæ, tamarind. maceratorū in vna decoctionis parte ana 3. v. mell. viol. 3. ii. Reliqua omnia in puluerem redacta incorporētur, fiat confectio hoc modo. Succus non decoquatur, neque alia, quæ paucam aut nullā sustinent decoctionem. Quod si quis myrobal. cōfiscatas in succo ros. & tamarind. coquere velit, modo non diu coquantur, non repugno. Sunt enim laxantes: si decoquuntur, inutiles redduntur. Hæc compositio efficacissima est. Quare in minori quātitate danda est. Quod si cum decoctione mercurialis detur, serosa magis purgat. Colocynthis & agaricus in panno liganda, vel per collum collāda, ne agarici aliquid & colocynthidis descendat. Aliud animaduersione dignum de seri decoctione. Serum ad purgationem eligi debet, quod magis est acre vel aquosum. Vtile est Chamelinum, vr & Asininū. Multum seri habēt, & laxant, & detergant magis. In horum penuria caprinū, quod acre est, & agninum vel ouile. Serum minūs laxat, & bene separandum est a lacte. Nam casealis substātia sistit, & non laxat, idque citiūs coctione longa, quā floribus chameleontis: separare oportebit, & vtendum postea. Prohibeamus ne per quinque dies macerentur. Nam pascul. & serum ipsam cōfectionem acidam redderent, & putresceret, tandēque medicamenta corrumpere. Sufficit igitur macerare 20. horis & diutius coquere.

Triphera persica, id est, delicata.

Tripheram persicam post cōfectionem hamech collocauimus, propterea quod nō multū sunt dissimiles in euacuando, nisi quod confectio Hamech ventrē lædit ob diagredium, & colocynthidem. Triphera verò vētrem refrigerat, relaxatum confirmat, purgat ferè omnes humores cum astrictione & refrigeratione. Recipit autem succorū solani, intybi, lupuli purgatorū ana lb. ii. In quibus coque prunorū numero 50. follicul. ser. æ orientalis 3. ii. viol. recentū lb. j. ag. 3. j. cuscute 3. β. spice nardi 3. iii. Decoquātur lēto igne succi, donec ad lb. j. redeāt, & i fine

iniice epith. ℥. iiii. myrob. cytronorum, ind. chebul. confri-
catorum in oleo amygd. amararum ana ℥. ij. feruefiant
parūm: collentur, & in vna parte decoctionis diffolue ta-
marind. recent. ℥. iij. pulpæ caſſ. ℥. iiii. mannæ ℥. β. Per ſe-
taceum collato, vt ſeparentur ſemina & cortices. In altera
parte decoctionis & ꝑ. ij. aceti vini albi diffolue ſacch.
ꝑ. iij. Coquantur ad mell. ſpiſſitudinem, cui miſce om-
nia diſſoluta. Modicū coquantur lento igne, cui inſpiſ-
ſationi adde rhab. tenuiſſimè pulueriſati ℥. ij. myrob. ci-
trinorum ℥. β. chebul. & ind. ana ℥. j. bellericotum & em-
blicorum ana ℥. β. ſeminis ſumariæ, trochiſcorum diarth.
abb. macis, maſtiche, cubeb. antiſpondij, ſandali citrini.
quat. ſem. frig. ma. minutim inciſorum ana ℥. j. β. aniſi ℥.
j. ſpicæ nardi ℥. ij. Tripheræ multæ ſunt ſpecies, ſed hanc
inter alias uſurpamus, quam vtile eſt paratam habere. La-
xat enim & conſtringit citra calfactionē, neque nimium
laxat aut conſtringit. Hoc tamen mutamus, vt confricen-
tur myrob. oleo amygd. dulciū. Quòd ſi timeatur nimia
aſtriſctio, confricentur oleo amygd. amararum. Alterum
eſt, vt antiſpodium vocatum, nō ſpodium, Antiſpodium,
ſcilicet, quod ex arbore vel fructu cōſtringente paratum
eſt: quale illud eſt ex ramulis myrthi, vel oleæ, vel olea-
ſtro, vel malis cotoneis. Videtur hæc compoſitio nimium
reſiccare. Sed quia datur in affectibus inteſtinorum hu-
midis, ob id hoc medicamentum factum eſt. Sed hæc ſic-
citas, caſſia & florib. viol. temperatur, caſtigatūque ſuffi-
cienter quatuor ſem. frig. ma. Si quis ſacch. rubrum vel
mel pro manna in illa decoctione ponat, medicamentum
non minùs efficax erit: ſic nec ſi pro rhab. ſuccum roſ.
quis ponat, parua illa quantitas nihil poteſt, vel nihil
aliud, quàm mel, poteſt præſtare. Derergit enim leuiter,
quod mel viol. vel roſ. ſimplex poteſt maiori pondere.

De Citro ſolutium.

IN noſtris offic. diſpensatur electuarium in forma ta-
bellarum quod effectū reſpōdet diachartamo, vocatū-
que elect. de citro ſolutium, ad differentiam nō ſoluen-
tis. A diachartamo non multū differt, niſi quòd hoc pi-
tuitam craſſam magis attrahit ob turbitū. Alterò illorum

carere possumus: sed quia est apud nos in maximo usu, & castigata à Domino Falcone, nolui ego prætermittere. Substitui potest in locum diaturbith, quod est medicamentum purgans, ex cortice citri, scammonæo, & turbith, compositum à recentioribus. Electua. de citro compositum ad euacuandam pituitam bili permixtam, non recipit crassa & astringentia. Quare in pituitosis febribus non erit reiciendum. Recipit pul. diatragacanthi frigidi cum diachartamo, & carnem cydoniorum, & alia, quæ pituitam detergunt: alia, quæ attenuant, & ad iuncturas deducunt, ut in diachartamo. Quare in morbo articulari diach. erit ex usu: hoc verò in morbis pituitosis, si sine affluxu sint. In eductione pituitæ crassæ semper aliqua humida sunt permiscenda, ne nimium desiccata pituita educi nequeat. Compositio talis est.

℞. conseruæ, cortic. citri, violar. borag. ana $\mathfrak{z}$. x. pulveris diatragachanthi frig. turbith, diagredij ana $\mathfrak{z}$. j. sacchari $\mathfrak{lb}$. ij. misce, fiat elect. Hoc medicamentum corticem citri recipit pro materia, & medicamento ventriculum reficiente, & quia minus astringit, cum turbith magis convenit, & in morbis magis pituitosis non esset reiciendum, sed potius eligendum, quia hæc compositio ad pituitosa est, ad quæ detergenda mel est optimum & magis aptum. Conseruæ bug. borag. & viol. magna utilitate ponuntur, quia humidæ cum sint, siccitatem & calorem turbith & diagredij sua humiditate temperant, & prohibent, ne pituita exiccata difficilius expellatur. Nam, ut Gal. ait de pleuriticis medicamentis, aliquod miscendum est medicamentum humidum, ne pituita exiccetur in thorace. Pituitam educientia profunt magis in forma pil. idque propter longam moram, quæ est necessaria ad pituitæ crassitiem. Turbith. & diagred. ponuntur æquali pondere, quod minus probo. Mitius esset, si diagredium minori quantitate poneretur, ut potius iuaret operationem turbith, quam suam, nisi bilem traheret. Hoc medicamentum magis pituitosum est, quia si biliosum esset, non adderetur turbith, quod crassam pituitam trahit. Sed quando trahenda est pituita crassa, oportet iuare actionem illam minima quantitate diagredij, quod accelerat turbith operationem. Quare optimum erit, ut diagredij $\mathfrak{z}$. β . tantum ponatur.

Nōnulli sacch. ℥. iiij. nos autem ℥. ij. adiungi volumus, ne augeatur mole. Medicamentum efficacius erit cum diagrediij dosim minuerimus Reperitur & alia descriptio, quæ in hoc tantum ab hac differt, quòd conseruam viol. non recipiat, quæ magis refrigerat & humectat, sed buglossi. Sed hæc differentia non est magna.

De diacarthamo Electuarium.

IN forma sicca fit electuarium hoc, quod pituitam purgat satis potenter, & recipit detergentia & pituitam ducētia, & ad accelerationem, aliquid diagrediij. Vis medicamenti nonnunquam tanta est, vt à iuncturis trahat. Præparatur autem hoc modo.

℥. diatragacanthi frig. ℥. β. carniū cydoniorum ℥. medullæ carth. ℥. iiij. zinzib. albi ℥. ij. diagrediij ℥. ij. turbiti albi ℥. vj. mannæ grannæ, mell. ros. collati ana ℥. j. sacch. candi ℥. vj. hermodactylorū ℥. iiij. sacch. in aqua dissoluti, q. s. fiat electuarium in tabellis Hæc compositio est Arabum, quia solēt semper ad corroborationem ventriculi & hepatis aliqua astringentia addere, vel ad impetum diagediij & turbiti compescendum. Si penidiæ ponerentur loco tragacanthi, vel loco carniū cydoniorum, compositio magis communis esset ad omnes affectiones pituitosas. Hanc compositionem aliqui non intelligentes componendi rationem vituperant, sed nulla ratione, quòd efficacior sit, soluātque nimium. Sed istis respondebimus medicamenta fortia in minori quantitate assumpta esse debilia. Præterea non animaduertunt hanc compositionem factam esse ad pituitæ euacuationem, siuæ si à medicamentis siccioribus trahatur, propter exiccationem tenuioris partis, difficilimè euacuatur. Vt igitur temperetur siccitas medicamentorum, admiscēt diatragacanthum frigidum, & vt facilius purgetur, mel & saccharū ad deterfionē. Et quia hac cōpositione vritur in morbo articulari, addiderunt carniē cydoniorum Sed multò meliùs esset corticem citri conditi apposuisse, vel dactylorum carnem coctā & cōusam, vt in diaphœnicone. Desideratur in hac cōpositione parū anisi ad flatuum discutionē. Nam hæc laxantia & dulcia solent fla-

tus gignere, quanquam zinziber incidendo pituitam & calfaciēdo id facere potest, sed non sufficienter. Quare si anisum, & fœnic. addideris, soluet cum minori mole stia & læsione. Valer hæc compositio in pituitosis, biliosis, & melancholicis affectibus, sed in melancholicis si detur cū decoctione melancholiam purgante. Minus conuenit in biliosis. Chartani medulla pituitā purgat, & reddit corpus immune omnium obstructionum. Diagredium purgat bilem. Ponitur autem in medicamentis articulorum ob duplicem rationem, tum quia facit medicamentum penetrare & operationem accelerat, tum quia morbus articularis ex sola pituita non fit, sed bili admixta. Quomodo enim posset pituita in articulos penetrare ac peruenire, nisi opem ferente bile? Quod si diagredium penetret purgētque bilem, ideo morbis articulorum cōuenit. Prodest ad euacuationē cholerae & phlegmatis. Purgat enim pituitam propter turbith, & medullam seminis carthami: bilem verò, propter diagredium. Adhæc purgat humorem melancholicum, & ego multas febres quartanas curauī vsu diachartami potius, quā confectionis hamech, aut alio modo.

Electuarium de succo rosarum.

EX succo rosarum paratur electuarium bilem flavam euacuans fortiter, neq; admodū calfaciens, quod in forma opiatae parari potest, vel in forma dura & sicca. Et quia aliqui sicca libentiū, quā humida accipiunt, optimum erit in formam tabellarū reducere, vt maiores consueuerunt. Huis medicamenti vice, multæ sunt descriptiones, etiam in eodem antidotario, ita vt in dubio sit Pharmacopola, quam debeat eligere. Quare nō erit præter institutū indicare, quæ omnium magis probanda sit. Alia enim est Nicolai, alia Mesuæ, alia Syluij, quæ est secunda Nicolai parū mutata. Sed nos illam secundā magis probamus: Aliā Tralliani, sed cur descriptionem Nicolai potiū, quā aliorū prælegerimus & retinuerimus, danda est ratio, ne temere aut malo animo id factum esse existimetur. Nicolai cōpositio quia efficacior & paratu faciliior, idcirco à nobis eligitur. Illa verò Mes. maiorem quantitatem trochiscorū recipit, qui nimium astingūt,

& simul alia calida habet, vt galliam & crocum, quæ nihil aliud efficiunt, quam corpus calfaciendo febrem ac bilem accendere, neque hoc impedire possunt trochisci oxiacanthæ, id est, berberis. Molem etiam augendo medicamentum reddunt imbecilius, vt maior quâtitas danda sit ægro magno cum eius fastidio & sumptu. Altera quæ ad Syluium refertur, quæ parum ab illa Mes. differt, media est inter Mes. & Nicol. compositione. Ob id paulò melior, quòd expunxerit trochiscos de spodio, & triũ sandalorum genera substituerit ana ʒ. vj. ex Nicolai cõpositione mutuò accipiens. Crocum abstulit, galliã moscatam reliquit, sed cum melle & sacch. parandum docet, quod fieri non potest. Nam parum conuenire videtur mel, quia hæc compositio ad bilem, non pituitam paratur. Adde quòd mel biliosis aduersum est. Præterea humidius redderet electuarium nec posset commodè in formam siccam reduci. Denique moles eius aucta est multis medicamentis castigantibus & corroborantibus, quibus non erat valde opus. Nam scammonij calor, tenuitas & malitia satis ex succo rosarum, sandalis & antispodio castigatur. Quare non est opus plura addere. Mollem enim augent. Nicolai descriptio talis est.

℞. sacchari solidi, succi ros. ana ℥b. j. & ʒ. iiij. omniũ sandalorum ana ʒ. vj. spodij ʒ. iiij. diagredij ʒ. xij. caphuræ ʒ. j. Caphura calida est & tenuium partium, quæ si pura est, species est asphaltis: si spuria, sublimatio mastiches. Nos verò hanc descriptionem sic castigamus. Pro spodio fennæ, vel pro ebore ponatur antispodium ex malis cotoneis, vel myritho paratum, vt docet Dioscorides capite de Antispodio. Nam malum cotoneum aliquam habet societatem cum diagredio, & illud antispodium aliquam seruat astrictiõnem, ad scammonij præparatione & ventriculi corroborationem. Et postquam illud ponitur, pro diagredio scamnoneum ponemus, & efficacius erit. Caphuram expungendam censemus, quia nimis tenuium est partiũ, & calfacit potius, quã refrigerat quod inutile est ad bilem. Ingrato enim odore suo caphura hîc non conuenit. Tenuitas verò partium in medicamentis soluentibus est fugienda. Nam deducit ad cor, & per abditissimas ventriculi partes purgans medicamentũ, quod

est

est ex genere venenosorum . Præterea hæc compositio plura resiccantia recipit, quæ ex accidenti retinēt. Caphuræ loco mastichen reposuimus, quia plus astrictionis, & minus tenuiam partium, & ventriculum iuuabit. Quodd si quis gummi tragacathi ℥. j. velit substituere, melius erit. Apud Trallianum reperitur etiam descriptio, vt docet Syl.in com. Mes. quæ non ad bilem, sed ad bilem & pituitam euacuandam, & articulare morbum facta est, propter succum ros. & scammoncum. Recipit piperis ℥. j. ag. 3. ℔. paraturque cum melle hoc medicamentum, quod propter mel & piper calidius est, quam oportet esse medicamentum laxans bilem, quæ calidissima est, & tenuissima, vt quæ diffuat in articulos. Hoc prudenter factum est, quodd 3. ℔. agar. addita, si poneretur 3. j. bilem traheret. Sine pipere oportebat esse. Quodd si ad pituitæ attenuationem, oporteat agaricum esse, in minori quantitate poni debet. Adde quodd zinzib. magis, quam piper cum agarico conueniret. Hæc compositio Rhodomel Actuarij est, si piper auferatur. In eodem Alexandro repentur alia huius compositionis descriptio, quæ talem esse oportere docent rationes nostræ. Quare ita fit.

℥. succi viol. 3. iij. aut iij. scammonij 3. j. lactis thythimali 3. ij. (scammoncum semper ponitur in compositione, in qua sunt astringentia, non auté dyagredium) mell. atticij lib. j. Hæc cōpositio efficacior est, propter lac thythimali magis venenosa. Mel additur, quo ventriculus roborare possit, vel imperum & acrimoniam obtundere. Quare illa Nicolai omnibus præponenda, quam correximus, vt sequitur.

℥. sacch. solidi, succi rosana lib. ij. & 3. iij. omnium sandalana 3. vj. antispodij ex cotoneis, vel myrrho 3. iij. scammonij 3. xij. mastiches vel gummi tragacanthi ℥. j. ℔. fiat electuariū in tabelas. Seruetur in arca lignea, loco sicco. Est cholagagrum forte, quo vtendum in biliosis affectibus, qui non sunt cum defluxione. Nam si cum defluxione essent, tunc rhab. adiungere deberemus vel myrob. & hoc in morbo articulari à bile facto. Paranda est hæc compositio, dum adhuc succus ros. est recens. Antiquatus enim redditur crassus & minus laxans. Antispodium abluendum est, vt empireuma deponat.

Nan

Sandali dicuntur refrigerare, quod de citrino, vel rubro dubitandum est. Sed nihil impedit ex diuersa substantia lignea, sandal. tenui, scilicet, calida & terrea cōstare. Nux moscata omīssa est in hac compositione, quòd vomitum moueat, nisi fuerit omphacina, ob abundans oleum.

Aromaticum Rosatum.

IN officina, vt bene instructa sit, confectiones, vt vocant, aromaticas esse oportet, & in forma pul. & in forma oppiatæ. In forma confectionis parantur, quæ vulgò Aromatica vocantur ab eo, quod vincit, vt gariophyllatum à gariophyllis, Aromaticum rosatum, à rosis. Et quia à diuersis fuerunt, hæc variis descripta sunt modis. Idcirco delectus est habendus, vt in aromaticis est aromaticum ros. descriptione Gabrielis receptum à maioribus nostris, quanquam illud Mes. non minus laudandum sit. Est & aliud nardinum, & aliud moscatum: sed quia vsus recepit, illud etiam retinendum censemus, & aromaticum moscatum, de quo suo loco dicemus. Possunt hæc omnia Antidota vocari, quia ad morbos longos, & ad venenata valent talia medicamenta. Antidotus aromatica ex Ioanne Damasceno descriptione Gabrielis, recipit varia medicamenta preciosa, vt.

℞. ros. rub. amotis vnguibus ʒ. xv. gly. rasē ʒ. viij. cinnamomi electi ʒ. v. sandali moscatelini (pro ligno aloes, quia amarum) sandali citrini ana ʒ. iiij. macis, gariophil. ana ʒ. ij. β. gummi Arab. tragacanthi leuiter assatorum ana ʒ. ij. & ʒ. ij. spicæ nardi ʒ. ij. nucis moscatæ, cardamomi, maceris, galangæ ana ʒ. j. ambra ʒ. ij. moschi ʒ. j. syrup. conseruationis corticis citri q. s. pro facienda confectione, vel sacch. dissoluti in aqua mentæ, vel absynthij stillatitia. Fiat ex eo electuarium siccum, vel cum vino & pauco sacch. excipiantur, & fiant trochisci. Hanc compositionem retinendā ad affectus intestinorum ventris, hepatis, & splenis, frigidos & humidos censemus. Nos in ordinem redegitimus, quo debent simplicia collocari, & nullorum pondus immutauimus. Lignum aloes, tanquam adulterinum, & rarò inuentum, expunximus. Sandali partem internā, quæ muscatelina, ab odore grato

est, non minus siccam, nō minus odoratam, neq; à calore multūm discedit. Et si sandalum vulgò frigidū existimetur, est tamē cal. vt sapor acris post masticationē, & odor indicat. Sed de eius viribus plura suo loco. In eius locum posuimus, quod in aliis omnibus cōpositionibus, vbi similiter occurrit, substituendum putamus Sed ne quis mireretur, quòd al quādo citrinū, loco ligni aloes, ponamus, huic sic respondemus, hoc à nobis fieri, quando citrinum alioquin non recipit cōpositio. Perpetuò enim magis placet moscatelinū. Quòd si desit moscatelinum optimū & verum, citrinū odoratissimū eius loco sumetur. Gummi tragacanti, & arabicum expungere nolimus, quanquam sint emplastica viscosa, sed quia siccat parum, iniiciuntur, vt etiam alia aliquando hāere faciant in tunicis ventris: quam viscositatem, vt quodāmodo dimitterent, assari imperauimus. Quòd cum syr. conseruationis citri excipiantur, prætermisso syr. ros. laxatiuo, vel viol. id fecimus, vt medicamentū hoc esset magis accōmodatū scopo, cuius gratia paratur. Fit enim ad ventris actionē tuendā, calfaciendo & siccando. Redderetur autē minus cal. & minus astringens. Et quia ad tabellas parandas opus est pul. in pul. etiā iussimus fieri. Et quoniā, vt cap. de trochiscis docuimus, hæc forma medicamentorum conuenientissima est ad odorū cōseruationem, imperauimus, vt vino exciperentur, & in trochiscos redigerētur. Cū tabellas parare volent, sacch. dissoluant, & decoquant in aqua mentę vel absynthij. Hoc arom. ros. sufficit habere paratū pro aromatico ros. Mef. & arom. gariophillato, pro confectiōe diacynamomū, pro diatriū pipereū, diacalamenthō, dyospolico, & est gratissimū, ob odoris & saporis suauitatem.

Aromaticum moscatum.

Aromaticum moscatum à moscho dictum, quia efficacissimum est ad syncopas & alios affectus, in quibus vtilia sunt odorata. Præterea in multis aliis censerem odorata auferē la, quia in multis morbis non cōueniunt vt in affectibus vteri, qui per cōsensum fiunt, vt in dolore capitis, epilepsia, vertigine, & scotomate, nec in vterinis affectibus omnibus, neq; agris omnibus, vel quia offe-

Nun ij

duntur odoratis, vel quia hæc faciunt remedia multum preciosa & chara. Quod si diamargaritum frigidum, vel calidum, vel arom. rosatū, vel alia medicamenta, quæ hæc omnia recipiunt, sine istis parentur, liberū esset Medicis ea addere, & Pharmacopolæ, cum Medici imperarent faciendum, grana aliquot inicerent. Hoc non esset molestū, neque Medicis imperare, neque Pharmacois facere, & ne deciperetur, admonere illos oporteret, ut pararet etiam pul. alios sine mosco & ambra, & sine auro & argento: neque existimandum ista esse tam necessaria, ut his carere non possimus. Nam & Gal. & Hipp. sine istis curarunt, & foelicissimè. Nos tamen illud apponemus.

℞. Cina ꝯ. x. sandali moscatelini (pro ligno aloës) ꝯ. viij. ambra ꝯ. iij. mosci ꝯ. ij. in aqua ros. in aqua maceratum sit gūmi tragach. fiat trochisci, seruetur vsui in vase vitreo & loco minùs calido. Odoratus esset, & paratu facilius, si moscus poneretur ad ꝯ. ij. & ambra ad ꝯ. ij. Nam plus mosci non adulterati reperitur, quàm ambra, & frequentius minori precio venditur: & cum sint eiusdem facultatis, non mutatur vis medicamenti. Hoc faciendum docebat dominus Falco in compositione illa nobilissima Alkermes, siue ex cocco. Duplicanda erit quantitas huius compositionis, si ad alium finem præparetur.

De auro & argento.

IN multis nobilissimis aurum & argentum reperiuntur. Posset parari mixtura ex auro & argento, vel haberi limatura vniusque & quando opus est, ditiorum medicamenti addere.

De pulueribus, & primùm de diambra.

Officinæ habere debent in forma puluerum diamargaritum frigidum, diarrhodon, triasantalon, diambra, diamoscum. Diambra nobile antidotum parari potest, ut diamoscum: qui vnum eorum habebit, altero potest carere. Diambra hæc recipit.

℞. cin. electi, doronici, gatioph. macis, nucis moscata, folij, vel spicis nardi, galã. ana ꝯ. iij. sandali citrini, & mo-

scatellini (pro ligno aloës) ʒ. ij. zinzib. ʒ. j. ʒ. spicæ indicæ, siue nardi, cardamomi, maio. & minoris, ambraë ana ʒ. j. mosci ʒ. j. ʒ. sacch. q. s. fiat in formulis, vel cum aqua florum citranguli ex infusione tragacanthi fiant trochisci parui. Seruentur vsui. In hac compositione situm medicamentorum restitui. Sandalum substituitur loco ligni aloës. Folium quanquam non sit illud antiquorum, pro quo Gal. spicam nardi substitui vult, cum sit eiusdem facultatis, & nihil refert, etiam si ingreditur, in trochiscos redigi vellem.

Diamoscum.

Diamoscum prætermittendum puto, tum quia eo carere possumus ob paratam diambraë cōfectionem, quæ facultatis similis est, tum quia huius medicamenti varia est apud eundem authorem, & apud diuersos descriptio. Auic. septem descriptiones ponit Fen. 5. summa. 1. trac. 3. Rasis ad Almanf. vnam, Serapio aliam, Actuarius aliam. Ob multitudinem huius descriptionis satius est relinquere. Adde quòd multa recipit, quæ parùm probanda sunt, vt vtrunque behen. Quòd si tantopere desiderarent, ob mosci, vim, augeant quantitatem mosci in diambra, & plura præstabit, quàm illud incertum & dubium medicamentum.

Diarrhodon Abbatis.

Ex ros. multa collyria, & alia medicamenta diarrhodon vocatur. Sed cum nos diarrhodon dicimus, neque de electuario solutio ex succo ros. intelligimus, sed pul. gratissimum & efficacissimum, ad corroborationem viscerum cum aliqua leui apertione, citra calfactionem, cum leui refrigeratione. Quia verò multæ sunt eius descriptiones, magis mihi placet illa Abb. ob id illam retinuimus. Nam communis Mesuæ plura astringentia recipit, Iulij verò plura calida. Mihi non placent illæ cōpositiones, quæ discedunt à facultate illius medicamēti, quòd nomen indidit compositioni, vt in syr. de hyss. factum est, & aliis multis. Illa descriptio non in omnibus eadem est, sed quæ sola dosi in aliquibus, vel quando ali-

qua, quæ aliquid mediocriter faciunt, auferuntur, vel adduntur, non debemus descriptionem reicere. Vix enim est vllum medicamentum, diuersis in locis traditum, in quo non liceat aliquid discriminis inuenire, vt de Hyera Gal. videre est, de magmate hedicroi, theriaca. Nobis autem descriptio hæc magis placet.

℞. Ros. rub. sacch. candiana ℥. j. & ʒ. iij. santal. albi & rub. gummi tragacathi & Arab. leuiter torrefacti an. iij. ℥. cineris ossis elephantis, aliàs, cerui vel antispodij, myrthi, asari, mastiches, spicæ nardi, cardamomi, croci, sandali moscatelini vel citrini (pro ligno aloë) garyophyll. galliæ moscatæ, anisi, fœnic. cinamomi, seminis ozimi, berberis, seminis scariolæ, seminis inrybi seminis myrthi, sem. portul. peponum, cucum. cucurbitæ, citr. mundatorum, & minutim incisorum, sem. papaueris albi ana ʒ. j. margaritarum, ossis de corde cerui, vel leonis, vel bouis ana ʒ. j. ℥. camphoræ gr. viij mosci gr. iij. & ℥. fiat puluis, ex quo tabellæ conficiantur, vel trochisci, vt de aliis dictum est, cum aqua acori.

Sunt qui quat. semina frig. maiora admovent. Ego certè in illorum sententiam venirem, quæ est Actuarij, vt expungerentur aut adderentur, cum est vtendum, quia faciliè rancescunt, & compositionem corrumpunt. Sunt, qui corallum addunt, & cristallum, mandragoram, & flores nymphææ. Verùm cum est aperiendum, non sunt illa tam insigniter siccantia, & refrigerantia recipienda. Vtraque enim solent obstructionem confirmare. Hæc compositio quædam recipit ad sufficientem corroboracionem. Quare illa prætermitti possunt. Papauer apposui, quia aliquam familiaritatem habet cum corpore nostro. Rhab. mihi non placet, quare expungendum censeo, quia astringit & laxat. Neutrum vero præstare potest in medicamentis corroborantibus, quale est hoc. Non melaret Auic. lib. de viribus cord. rhab. & alia inter cordialia annumerasse, sed non consulebat, vt cordialia alterantibus miscerentur. Quod si in illis affectibus si laxandum, illa esse vsurpanda, quia vires illorum principalium partium vires minus deiciunt. Quod dictum volo in vniuersum de omnibus medicamentis laxantibus. Caphuram non prætermisi,

quia parua quantitas inter alia odorata non sentitur, vel minuatur dosi ad gr. iij. tātū. Hæc facit penetrare medicamenta sua tenuitate, quæ insignis est.

Triasandalon ex descriptione Nicolai.

Valeat eadem, ad quæ diarrhodon abb. sed magis refrigerat, & min⁹ aperit obstructions, & recipit hæc.

℞. Santali albi. rub. & citrini ana ʒ. iij. ros. rub. viol. sacch. candi. antispodij ex myritho, succi liquiritiæ, seminis portulacæ ana ʒ. ij. & ꝑ. β. gummi Arabici, tragacanthi leuiter assatorum, seminis melonum, cucumeris cucur. citruli, mundatorum & minutim incisorum, sem. intybi, seu scariolæ, berberis, ana ʒ. ij. β. Huic descriptioni vix reperies similem. Nam in dispensario hispano caphura, amyllum, neque semen cucumeris reperitur. Habet violas, quas nō habemus. Sacch. recipit Nicolaus. Ego rhab. expunxi, propter rationem dictam: Amyllum quoque, quia obstruit & pugnat cum scopo, non refrigerat, neque aperit. Rosas reliquimus, sed in secunda dosi, ne maior quantitas vasorum apertionem impediat, & sufficit illa quantitas sine rhab, vel alio astringente ad viscerum corroborationem. Sacch. non expunximus, quia deterget, & satis magna est quantitas, commixto etiam gly. succo, quia leuiter deterget. Lachrymas oportet assare. Tragacanthum in hispanica ponitur, nisi viretetur, alterum certè expungendum. Quod si leuiter assantur, vt deponant lentorem, nihil impediunt. Caphuram expungendam censeo, quia suo odore ingratiissima est, maximè in hac compositione, in qua odorata pauca reperiuntur, quæ talem odorem possint castigare, neque illius loco aliquid ponendum censeo. Quod si contendas aliquid substituendum, non nihil picæ celticæ concedam ad aliorum penetrationem. Quidam flores nenupharis apponendos existimant, non ob refrigerationem, sed ob tenuitatem suam, quod mihi non placet, cūm spicæ celticæ ꝑ. β. ad hoc sufficiat. Hæc compositio debet frequenter dispensari, & conseruari, in vase terreo vitreato, ne ranceant ob caliditatem sem. frig. ma. quibus rancidis, nihil ingratius esse potest.

Diatragacantum frigidum.

EX tragacantho duæ sunt denominatæ compositiones. Altera calfacit, & à caliditate dicitur : altera refrigerat, & à frigiditate denominatur. Hæc increffat fluxiones, frequentiusque vſurpatur. Ob id paranda eſt ſola prætermiſſa calida.

℞. Penidiarum ꝑ. iij. tragacanthæ albæ ꝑ. ij. amyli ꝑ. ſ. gly. quatuor ſem. frig. ma. mundatorum ana ꝑ. ij ſem. papaueris ꝑ. iij. Hæc compoſitio ad inſpiſſationē catharri valet. Quare oportet illa omnia conſpirare ad increffationem. Ob id quæ ſunt nimium detergentia, vel tenuiū partium, vel calida, in hac recipi nō debent. Conſultò igitur Latinis quibuſdam & ſemen rutæ, & caphura prætermiſſa fuerunt. Semen pap. non eſt omittendum, quia ob frigiditatem efficaciffimum eſt in hoc remedio. Semen rutæ in quibuſdam veteribus exemplaribus Nicol. legabatur, ſed ingratum eſt, & calidum, neque valet ratio, quæ confirmant practici, in talibus ſemen Naſturtij, aliſi ſpicam, cinamomum, addenda eſſe ad penetrationem. Nam partes, in quibus increffationem his remediis molimur, non admodum profundæ ſunt. Adde quòd illa ſem. frig. ma. ad hoc ſufficere poſſunt. Hæc medicamenta ex detergentibus & incidentibus parata, non præſtarent id opus, ad quod præſcripta ſunt.

Diairis ſimplex.

AB iride duæ compositiones nomen habent. Altera dicitur ſimplex, altera à Salomone dicta. Hæ compositiones ſunt arteriacæ. Vtraque parari poteſt. Prior ſcilicet, ſimplex ſic conficietur.

℞. Irid venetæ vel florentiæ ꝑ. j ſ. ſacch. candi, diatragacanthi frigidi ana. ꝑ. ꝑ. fiat pulvis, vel cum ſacch. diſſoluto, non ſucco limonum, neque albumine oui, ut quidā vult, ſed aqua hiſſopi, fiat electarium. Hæc cōpoſitio potius ex Veneta, quæ iris eſt illirica, quā ex Florentina, etſi ead. dior videtur. At Veneta quidem ſtandardior eſt, & magis ab antiquis probata. Diatragacanthū hīc ponitur optima ratione quia ita habent noſtra exēplaria antiqua Nicol. præpoſiti. Non me latet aliquos legere ſimpliciter, traga-

canthum frig. sed cū sit calidum, nullum hoc epitheto reiciendum puto, & iniiciendum pul. diatragacanthi. Hic pul. diatreos multa humida recipit ad prohibendam exsiccationem pituitæ in thorace. Aliqui volunt excipere albumine ouorum, quod mihi non placet, quia nimis incrassat, & inspissat. Idem author cum succo limonum parari concedit. At id minùs conuenire videtur propter suā aciditatem. Sed si vellet in eclegma seruare, cum syrup. capill. ven. excipiat, vel cum sacchar. fiant formulæ. Hanc frequenter dispensare ob diatragacanthum frig. oportet, quia citò & facilè rancescit.

Diakis Salomonis, descriptione Nicol. Myrepsici.

EX iride fit arteriacum dictum diakis Sal. quæ compositio ab aliis in forma pul. ab aliis in forma elegmaris præscribitur. Varia forma est, si in eclegma referatur. Nam aliqua sunt, quæ respuunt formam pul. vt caro ficuum pinguium, caro passul. & dactylorum, quod tardius rancescūt nuclei pinearum, & amygd. Quare & nos in eclegmatis forma seruandum censemus. Nos tamen hîc pul. prescribimus.

℥. Irid. ʒ. j. puleg. hisopi succi, liquiritiæ ana ʒ. vj. passul. mundatarum ab acinis, caricarum pinguium, carniū dactylorum à filiis mundatorum ana ʒ. iii. tragacanthi, amygd. mundatarum, pinearum, cinamomi zinzib. pig. nigri ana ʒ. ii. styracis rub ʒ. ii. & ʒ. i. mell. q. s. fiat in formam lyncus vel eclegmatis. Hæc cōpositio, vt suprà monstrauius, in forma humida debet parari, & scopus idem docet. Hoc tamen mihi videtur immutandum, quòd styracem calamyntam potius, quàm rubram immitti debere videatur. Nostri rubra tota arida est, quia ex ea hodie styrax liquida extrahitur. Aduarius styracē ponit sine epitheto. Quare de calamynta intelligendum est certò, per illam generalem regulam, quia cū simpliciter aliquid pronunciatur, de præstantiore est intelligendum.

Diapenidion Nicol. Alexandrini.

EX penidiis paratur medicamentum, quod constat ex detergentibus & incidentibus. Sed vulgus me-

dicorum, quòd vti illa compositione ignorabat, prorsus ex vnie duas fecit, separando odorata & incidentia. Illam vocant diapenidion sine speciebus. Nos primùm integram, deinde illam truncatâ sine speciebus dictam ponemus, quæ ferè in omnibus diuersa est. Vulgatâ muluimus sequi, quàm illam Actuarij, quæ truncata est, & recipit quæ nõ debet, vt semè portul. Nos verò sic parabim⁹.

℞. Penidiarum ℥. j. pinearũ. amygd. mundatarum, sem. pap. albi an. ʒ. xx. cinamoni gariophil. zinzib. succi gly. gũmi tragach. Arabici, amily, quatuor sem. frig. ma. mundatorum ana ʒ. x. camph. ʒ. j. Hæc compositio à nobis posita est, non vt dispensetur, sed vt videatur, quale sit illud diapenidium sine speciebus. Ferè omnes dissentiant in ponderibus. Alij ʒ. ij. penid. ponunt cùm Act. ʒ. xvj. præscribat. Alij licij. ʒ. β. addunt. Item in pondere pap. amygd. & pinearum, alij ʒ. xx. vt nos posuimus: Alij verò ʒ. ij. β. Consentit cum illis Actuarius. Sequentiam scilicet, cinamomi gariophill. ana ʒ. x. Nicol. ponit. Alij verò ʒ. j. β. Camphoræ, Nicol. ʒ. ij. Alij legunt tertiam partem ʒ. vnius: alij amyg amar. addunt, quas prætermisi, quia nullibi leguntur. Hoc modo, quo nos apponimus, censeo dispensandum, quia proportio melior est, & arteriacum erit efficacissimum, tum ob illam quantitatem amyg & pinearũ. Neque repugnat papauer, quod sua vi narcotica tussim minuere potest. Quòd in illo magno pondere reperiatur aliqua, certè Camphoræ quantitas erit seruanda, in quo sunt omnia integra magis. Syr. violato omnes excipiunt, lèto igne decoquendo penidias, deinde pul. subiiciunt. Diapenidion sine speciebus erit, separatis odoratis, quæ species vocatur, scilicet ablato cinamomo garioph. zinzib. Constabit igitur sequentibus.

R. Penid. ℥. j. pinearum, amygd. dulc. sem. pap. albi, succi gly. tragacanti, gummi Arab. amyli, quatuor sem. frig. ma. ana ʒ. x. camphoræ ʒ. ij. cum syr. viol. fiat ad formam eclegmatis. Quia hodie omnes volūt in pul. vt eo conficiantur tabulæ, dissolue sacch. in aqua viol. & fiant tabulæ. Parua quantitas dispensanda est, quia diu non seruatur, etsi sacco coriaceo reponatur, vel vase vitreato. Loco min⁹ calido & sicco seruandum erit hoc medicamentum arteriacum.

Rosata nouella Nicolai Alexandrini.

HAc compositione carere possumus, quia viribus nō differt ab aromatico rosato. Sed quia hac frequentissimē vtuntur nostri, nos eam apponemus, non ex Præposito, sed ex Nicolao Alexand. Recepta est immutatis ponderibus.

℥. Cinamomi ʒ. vj. ros. rub. gly. sacch. candi ana ʒ. iij. gariophil. spicæ nardi, galangæ, zinzib. nucis moscatæ, zedoariæ, styracis, cardamomi ana ʒ. j. fiat pul. Hic est prætermittendum sacch. & cādum ponendum, quia sacch. ad deterfionem ponitur, & ad temperandam simplicium acrimoniam. Quod si in forma confectionis, vt solebant antiqui, addā mel, vel sacch. dissolutum, & faciās Electuarium.

*Saccharum Rosatum, Manus
Christi cum perlis.*

EX sacch. dissoluto fit sacch. ross. tabulatum, ad differētiā sacch. rosati, quod est conserua ros. Ex eodē fit Manus Christi simpliciter dicta, forē differunt figura quod nunc in frustra, nunc in tabulas diuidatur. Fit cum perlis & Manus christi perlata dicitur, additis margaritis tenuissimē tritis, ad ʒ. ʒ. pro lib. j. saccn.

Philonium Romanum, siue maius.

R. Pip. albi, hyoscyami albi ana ʒ. iij. opij. ʒ. ij. ʒ. cinam ʒ. j. ʒ. sem. ap. ʒ. j. sem. petro. fœnic pastinacę syluestris ana ʒ. i. & gr. v. croci ʒ. ʒ. spicæ nardi, piretri, zedoariæ an. ʒ. j. & gr. v. cinamomi tenuissimē triti ʒ. j. ʒ. euphrobii, castorei ana. ʒ. i. mel. despumati ad triplū pōdus. Hęc cōpositio ad eadē valer, ad quæ Asyncriton. ad dolores cholicos omnes & nephriticos, vt Philoniū Mesues. Quare si quis velit d. spēlare, dispēsetur hoc modo. Id solū mutandū videtur, quod hyoscyami ʒ. ii. ʒ. pōnere oportet, & opij ʒ. iiii. quia securius est vti opio, quā hyoscyamo. Hęc parari debet, quia securior & iam à vulgo recepta. Has ob causas hanc compositionem retulimus.

Quia verò cholicum est medicamentum, dolores stupefaciendo, & morbi dispositionem tollendo sedat. Accommodatius erit ad nephriticos, arthriticos neque facile respirantes. Adeundem scopum valet requies Nicolai, nisi quod magis valet ad vlcera, & sanguinis fluxus, ob resiccantia & minus calida addita. Ob id subiungere eam visum est. Sed ex Nic. Myrepfico petita; à quo mutuatus est, aliquibus immutatis, vt ablato zinzib. Additur etiam santalon citrinum, & pōdera omnia mutata sine ratione.

Requies Nicolai Myrepfici.

R. Ros. rub. viol. opij, hyosc. capitum pap. albi, corticū mādrag. nucis moscatę, sem. scariolę, portulacę, psillij, cinamomi, zinzib. ana ʒ. i. ʒ. sacch. candi ʒ. j. santali albi & rubri, antispodij ex ebore, vel myrtho, gummi tragacanthi ana ʒ. ii. & gr. v. mel. dispumati quantum. s. Alij addunt ʒ. viij. ʒ. Opium in vino generoso dissolutum spodium per se trituretur diligenter, & cum aliis misceatur, opio dissoluto, vt omnium melior fiat permixtio.

Philonium persicum.

Non est dispensandum, quia calidiora astringentibus adduntur, & non frequenter eo vtutur boni Medici. Valet ad retinendum bonum sanguinem, ad quod præstādam Requies valere potest.

De hyeris.

Aliud medicamentorū genus est inter laxantia, quod hyera dicitur, id est sacra. Conficitur ex amaris. Ob id picra, id est, amara dicitur. Excipiuntur amara in pul. redacta, & melle & vino, vt antidota. Sunt autem huius medicamenti permultę compositiones, quę ab inuentore vel à materia, vel à sapore, vel ab eo, quod castigauit, vt meliores redderet, nomen habēt. Ab inuētore, vt hyera Hermetis, ab Hermete, ab Archigene. A materia, hyera colocyntid. A sapore, hyera picra. Eadem Gal. dicitur quod illam castigarit ac immutarit. Illam paratā ex colocynthide

habere oportet. Hæc enim duæ sufficere possunt. Verùm ea, quæ picra dicitur, variis modis, apud varios paratur, & à Gal. etiam ad ventris corroborationem, ex Aloë lota fit, aliquādo ex non lota. Item varia est ob aloës dosim. Nam aliquando ex ʒ. centum, & aliorum simplicium ʒ. vj. fit, aliquando ex ʒ. j. c. Aliquando ex lxxx. Idcirco differunt. Aliquando cum croci ʒ. vj. At aliquando ʒ. v. tantum, ut quando ad dolores capitis, vertiginem & suffocationem paratur. Differt quòd aliquādo asarum, aliquando carpesium recipit. Expediit ergo (ut Gal. docet lib. 7. meth.) dupliciter paratam habere, scilicet ex aloë lota, & non lota. Quòd si triplicem habeant, melior est. Tertia ʒ. c. & ʒ. vj. cinamomi, xilobalsami, asari, spicæ nardi, croci & mastiches, siue ex aloë lota, siue non lota fiat. Sed ex croci ʒ. v. paratâ habere ad dolores, qui fiunt à fumis, optimum est. Hæc descriptio ante Gal. ab Andromacho tradita est, & à Gal. probatur. Hanc hyeram ex aloë posteriores Galeno ascripserunt & Galeni vocant. Hanc magis probandam censeo, si laxare sit animus. Si verò veniem magis exsiccare & corroborare, illam, quæ ex ʒ. c. lotamque, ex ʒ. lxxx. nō lotam. Tunc minùs laxat, quia minorem quātitatem aloës recipit, quæ sola vim laxandi habet. Quæ conficitur ex aloë lota, ea carere possumus, quia pilul. vulgò dictæ de aromatibus substitui possunt in eius locū, vel augere odoratorum dosim, vna aut altera ʒ. & fiet ventriculum corroborans magis, & minùs laxans. Inter hyeras fortiores magis probata est ab antiquis ea, quæ à Scribonio Largo descripta est nomine Pagnini Antiocheni, quam compositionem vocari diacolocynthidem ipse testatur. Dicitur enim picra à quibusdam, quia amara est. Ab aliis diacolocynthidos. Quæ descriptio eadem est apud Paulū nomine Archigenis. Nō me latet compositionem diacolocynthid. descriptam à Gal. lib. de paratu facilibus, quæ non nihil euariat, accipere & cassiam & cinamomū, cum alijs tantum cinamomum. Gétianam pro Aristolochia, chamepitum, pro chamedri, Folium vel pulegium prætermisit. Adde quòd maiorem quantitatem diacolocynthid. recipit. Habet enim colocynthid. ʒ. xvj. aliorum ʒ. iij. aliquorū ʒ. v. Quare cum manifestissimè appareat hæc compositio valde corrupta, & de libro studio dubitèr, an genuinus

fit Gal. hæc multum conueniunt cum hyera illa diacolocin. descripta à Mesue, quam Rufo tribuit. Sed nonnulla sunt mutata, quæ multum variant compositionem, vt do-
sis colocynth. cassiæ & cinamo. Illa Pauli siue Scribonij integerrima est. Cuius descriptio talis est.

℞. Marrubij, agarici, chamed. carnis colocynth stecad.
ana ʒ. x. opoponac. sagap. petrosel. aristoloch. rotūdæ, pip.
albi ana ʒ. v. cinamomi, spicæ nardi, myrrhæ, polij, croci
ana ʒ. iiii. Opoponax, sagapenū, & myrrha in aqua malsa
macerentur per noctem, & contundantur. Si festuæ sint,
calefiant & passentur, & arida in pul. redigantur. Excipiā-
tur melle q. s. & reponantur in vase vitreo. Cùm veidò effi-
caciorem facere voluerit medicus ad purgādum, cinamo-
mi aliquam quantitatem ponat, & talis est paranda, quòd
sit efficacissima ad morbos contumaces, & à materia frigi-
da. Hæc enim conuenit cum illa Ruffi, Pauli, Iusti, & An-
tiochi facultate. Non est alia quærenda, nec paranda, ne
Pharmacopola oneretur multis medicamentis inutilibus,
in quibus parandis multa sumuntur simplicia. Nos hîc
pollium pro folio ponimus, quia folium verum non ha-
bemus, & vt stechas ac marrub. in hac cōpositione ad ex-
tenuationem ponuntur, non malè conuenit hoc loco. Nō
me latet Scribonium Largum habere & Paulum, in hyera
Antiochi, Ruffi & Archig. polium. Quòd si magis placet
folium, pro folio pone spicæ nardi tantundem. Nam (vt
Gal. lib. simpl. docet) eandem facultatem habet. Et hæc de
hyeris sufficiant. Nunc ad alia veniamus, quibus instructū
Pharmacopolam esse oportet.

De pilulis.

Pilulas paratas in officinis habere oportet, tū quia sic-
ca non tam citò miscentur & vniuntur, ac in vnâ con-
temperationem veniunt, vt illa, quæ vel decoquuntur, vel
liquida sunt. Ideirco parare per otium, & paratas habere
oportet, vt longa illa mora castigentur & vniantur, cū
propter morborum celeritatem, tum simplicium saporem
ingratum, & odoris insuauitatem, quæ si in pilulas referā-
tur, deuorantur sine sensu saporis, minùsque odorem in-
spirant ingratum. Pilularū multæ sunt differentiæ, de qui-

bus omnibus non dicemus, sed de magis necessariis ad morborum curationem, vel de his, quæ Medicis communi consensu receptæ sunt. Erunt igitur pilul. communes de Hyera simplici, de Arom. seu Elephanginæ, Assaieret, Mastichinæ, Ante cibum, Cochix, de quinque generibus myrob. Agregatibz, Aureæ, de Sarcocola, Fœtidæ, de Aga. de Rhab. de fumo ter. de Lapide lazuli, Lucis, de Euphorbio. Hæ sufficere debēt. Multæ enim sunt earumdem virium, vt apparebit his, qui diligentius expendere volent facultates simplicium, & illa ad inuicem conferre. Quid opus habere pilulas sebelinas, si quis pilul. ante cibū habeat? Quid opus est pilul. Indas parare, cū de lapide lazuli paratæ sint? Eadem ferē & pilul. fœtidæ maiores. Pilulis de Euphorbio carere potest, qui pilul. de ag. paratas habet. Ad euitandam infinitam illam pilul. syluam, nos ad hunc numerum contrahimus reductum ad sex, si Medicorum collegium voluerit.

De pilulis communibus.

Communes pil. sunt variz apud varios authores, sed nos hîc communes pil. appellamus, quas aliqui pestilentialia, quòd ad pestis præseruationem valeant. Has Rasis ad Almanforem, lib. 4. tradit. Non desunt, qui putant esse Ruffi, sed toto cœlo aberrant. Nam Ruffus magis potionem, quàm pil. tradidit, vt ex Paulo cognoscere licet. Quare cū sint pil. non debemus pro croco ammoniacū ponere, vt quidam magni nominis vir annotauit. Dubitauimus diu, quam descriptionem retinere deberemus. Sunt enim apud Auic. Rasim, & in vulgatis dispensariis diuersæ. Illam Auicen. descriptionē non probamus, quia citra pōdus aliquod descripta est. Quanquam intelligat in æquali pondere ponenda esse omnia. Verū illa rerum proportio non potest probari, quia tantum croci & myrrhæ ponere, quantum aloës, est contra componendorum medicamentorum rationem, scilicet, quòd quæ vincunt, & castigāt, vt in istis apparet, sint æqualia his, quæ potissimū agunt, qualis est aloë. Eadem ratione reiiciēda est ratio dispensariorum, quæ in dupla proportionē aloēm ponūt, & myrrham, & crocum, quāquam tolerari potest aloës ʒ. ii.

myrrhæ, croci ana ℥. j. Magis mihi arrisit illa, quæ aloës ℥. j. myrrhæ, croci ana ℥. j. accipiebat. Illa est vera proportio, ut minùs calfaciant, magis moueant alui excrementa. Nos igitur sic parabimus.

℥. aloës bonæ ℥. j. myrrhæ electæ, croci ana ℥. j. cum vino odorato, fiant pilul. vel cum succo limonum. Tempore pestis conueniunt, quia propter siccitatem venenis magis resistunt, & minùs calfaciunt mouendo aluum. Nō probo illorum præparationem, qui aloëm abluunt in aceto, quia vires laxandi perdit, nec illam Christophori additionem. Addit enim bolum armenam tempore pestis. Verùm quæ astringunt, sua astringitione, vel proprietate venenis resistunt, vel lentore modico, purgantibus medicamentis misceri non debent, quia eorum vim extinguendo, purgatricem facultatem impediunt. Satius erit illa dare post, vel per se accipere. Non nouit vir ille, an pugnēt inter se.

De pilulis ex hyera simplici.

Pilulæ de hyera dicuntur, quæ ex puluere hyeræ parantur, & paucò melle rosato collato. Quare talis erit earum descriptio.

℥. pul. hyeræ Gal. ℥. j. cum paucò melle rosato collato tingantur pil. Aliqui, ut Brassauola, agarici tantū, quantum aloës ponunt: sed illæ non erunt ex hyera simplici, sicut nec illæ, quæ in quibusdam locis parantur, ex hyeræ, agarici trochiscati ana ℥. ss. aloës ℥. j. Hæ sunt ex hyeræ composita, non simplici. Quæ autem sit hyera simplex, & quæ composita, quære cap. de hyenis. Nota in pil. sumi species hyeræ simpl. In opiatīs autem, composita.

Pilula de Aromatibus, seu elephangina.

Pilulæ, quæ abluuntur in decoctione multorum aromaticorum, nomen aromaticarum acceperunt. Conueniunt cum pil. de hyera, ex aloë lora, in corroborando & minùs laxando. Quare sufficit habere ex hyera simplici, ex aloë lora. Si pilulas de aromatibus parauerimus, ferè eadem descriptio pilul. apud omnes est, paucis immutatis. Myrepticus lignum aloës prætermisit, expunxit res. & ab-

& absynth. & ante ablutionem crocum misce, cum alijs omnes cum myrrha, mastiche, crocum adiciant. Cubebas interpretantur cardamomum: quæ interpretatio mihi non placet, quia semen contumax ad frangendū non est. Quare omnes aliorū compositiones magis probō, quia & cubebas, & cardamomum habent, absynth. & ros. Improbāda est ratio, quæ repugnat his, quæ à Mesue in vsum ducta sunt, quod non differant decoctione odorata. Hic autem diu decoquit, scilicet, donec ℥. xij. aquæ ad consumptionem duarum librarum veniant, & tertia remaneat. Aliqui huic errori succurrere & consulere volentes, tertiam partem odoratorum pulverisatorum decoquendam volunt: alteram infundunt, tertiam miscent, & incorporant. Nos verò, ne longius recedamus ab eo, qui illas duas instituit, reiecimus, propterea quod in prima paucas vires recipit, & multas perdit insolatione. Ultima verò plus virium recipit ab odoratis. Nos hoc modo commodè parabimus.

℥. cinamomi, cubeb. ligni aloës, vel santali citrini, calami aromati, macis, nucis moscatæ, cardamomi, gario-phill. asari, mastiches, schenanti, spicæ nardi, carpobalsami ana ℥. j. absynthij sicci, ros. rub. ana ℥. v. terantur commitione grossa, & infundantur in ℥. vj. aquæ bullientis. Post infusionem vj horarum fricentur manibus, & exprimantur, & collentur. In coll. ℥. iiii. iniice aloës exquisitissimè trita in aqua pluuiæ diligēter lota in vase terreo vitreato ℥. j. qua exiccata probè, adde infusionis aromatū ℥. ii. in sole æstiuo vel hypocauisto sensim affundendo residuum aquæ ex infusione aromatum, & ex massa formetur pil. vel si absumpta sit tota aqua, ex aqua absynthij, vel vino odorato, formabuntur. Has oportet habere paratas, quæ omni tempore non possunt parari. Etiam si in hypocauisto parentur, vel in furno, commodior tamen praparatio est æstate, sub cane, vt in diario docebimus.

Pilula Assaiæret, ex Auicenna.

R. hyeræ picæ ℥. j. mastiches ℥. β. myrob. cytrinatorum ℥. β. aloës optimæ ℥. ii. fiant pil. cum syr. de stecade. Hæ pil. dispensandæ sunt propter aff. ctus, qui sunt cum defluxione, vel cum vetriculi remouitione, vel relaxatio-

ne. Quanquam omni tempore parari possint, & qui carent eis, addita aliqua myrob. quantitate similes sibi parer.

Pilula de Mastiche.

Pilulæ mastichinæ à mastiche appellatæ facillè, citò & semper parari possunt. Quare sufficiet earum nouisse descriptionem, & cum imperabuntur, parari poterunt. Harum tres descriptiones reperiuntur, quarum duæ similes sunt. Tertia, quæ ad Nicolaum refertur, diagredium recipit. Multum à facultate mastiches distans: quare sunt reiciendæ, & illa Conciliatoris vsurpanda, quæ magis probatur, & ventriculo magis accommodata, in cuius gratiâ institutæ sunt. Dantur in ventriculi nimia laxatione à pituita aquea, & tenui. Quare agaric. infundere non oportet, neque in aceto, neque in oximelite.

℞. aloës electæ ʒ. x. ag. albi friabilis ʒ. iiii. cum syrup. de stecade, fiant pilulæ.

Pilula ante cibum.

Pilulæ ante cibum dicuntur, quæ ante pastum assumi possunt, ad ventris corroborationem. Sed tales multæ sunt, quæ hoc modo dari possunt, vt pil. de hyera, Elephāginæ, mastichinæ, & similes, quæ odorata recipiunt, & leuiter purgantia cum astrictione, vt rhabarb. Verum cum illis sint similes de hyera, vel de aromatibus, nisi quod rhab. & seselis mōrani semen non habet, idcirco non sunt dispensandæ. Nam æqualis proportio rhab. addita pil. de hyera, similes reddet, & maximè, si grana aliquot seseleos addas, vel anisi, vel apij, citra damnum carere possumus.

Pilula Cochiae Rasis.

Pilulæ cochix à grano, quod cocos dicitur, nomen habet, quia fieri debent ad magnitudinē eius grani, quarum descriptiones sunt Præpositi, ex Galen. & Ras. Verum Rasis magis probanda sunt, vt quæ hæc recipiant.

℞. hyeræ ʒ. x. colocynth. ʒ. iij. & ʒ. j. scam. ʒ. ii. & ʒ. turbit. stecad. ana ʒ. v. fiant pil. paræ. Sed quia Rasis im-

perat hyeram picram, ob id censent secundum huius descriptionem parandas. Pro pilulis istis conficiendis hoc vnum est superstitiosum, quod ros. addit tantum, quas si placet, potes ponere. Sed cum hæc ad purgationem pituitæ crassæ, & ad ea, quæ sunt multum infixa ventriculo, instituantur, non est necesse rosas apponere, sed potius dele-re oportet, quia adstringentia impingunt magis, vt Galen. de absynth. scribens docet. Quare ex hyera Gal. parari debent. Cochix Mesue minùs sunt probandæ, hoc nomine, quod myrob. recipiant, & alia calidiora.

Aurea Nicolai.

A Vrex pilulæ ab aureo effectu, ac nobili, quem præstant, dictæ sunt, à Nicolao descriptæ & Præposito, Alexand. & Myreplico. Verum quia illa iam vulgata nihil reprehensione in se dignum continet, retinendam censemus.

℞. aloës, diagredi j, ana ʒ. v. ros sem. apij ana ʒ. ii. s. a-nisi, scœnic. ana ʒ. j s. mastiches, croci interioris, colocyn-thidis ana ʒ. j. cum aqua infusionis tragacanthi formetur pil. Aliqui addunt hyeræ picræ ʒ. j. Ego non suadeo addendum. Quod si addatur, augetur moles medicamēti, & minùs efficax redditur. Adde quod hæ pil. crocum, sem. odorata, rosasque recipiunt, ad fortiorum medicamentorum moderationē. Colocynthis fo-cipibus incidatur ante contusionem, & per se teratur, vt diagredium.

Agregatiua Mesue.

A Gregatiuarum descriptiones variæ sunt. Aliæ maiores, alię minores dicuntur apud Mesuem, & præter has duas, terræ reperiuntur, quæ ex intentione sua vocantur. Quibus carere possumus & debemus. Sunt enim compositæ ex omni genere medicamētorum dissimilium. Quod Galen. lib. quos purgare oportet, & quibus medicamentis (supra modum improbaunt) miscere, quæ secum pugnent. Sed quia hæ pil. sunt ad omnes humores euacuandos, retinentur, & comparantur catholiconi. Illa descriptio prima Mesue ex sua intentione, sic habet, si exemplaribus anti-quis credendum sit.

℞. myrob. citrinorum, rhab. an. $\mathfrak{z}$. iiii. succi eupatoriꝝ
Melue, id est, Agerati Dioſc. ſiue herbæ ſanctæ mariæ, ab-
ſynthij ana $\mathfrak{z}$. ii. ſcam. in pomo in furno cocti $\mathfrak{z}$. vj. my-
rob. chebul. ind. agarici, colocynt. polyp. ana $\mathfrak{z}$. ii. turbith
boni, aloës ana $\mathfrak{z}$. vii. maſtiches, roſ. ſal. gemmæ, epith. ani-
ſi, zinzib. ana $\mathfrak{z}$. j. elect. roſ. q. ſ. in forma opiatæ ſiant pil.
Haſ pil. ad veritatem exemplarium veterū imperauimus
præparandas, & ne fortiores ſint, & facilius parentur, for-
mentur cum ſucco roſ. quod recipit ſcammonium. Quod
ſit vt ad idem recurrat, & non erunt fortiores ſolitò.

Pil. recipientes lapidem lazuli.

Pllu. de lapide lazuli vituperatur non ſine ratione. Sed
ſi ob lapidem lazuli vituperantur, deberent pil. indæ,
lucis, minores, de quinque generibus myrob. & de la-
pide armena damnari. Omnes quippe iſtæ lapidem lazuli
recipiūt, & propter lapidem illum cianeum, veratrum ni-
gram. Pro quo officinæ aconitum ponere ſolent, non ſine
magno ægrotantium periculo. Inter omnes illas ſecurio-
res ſunt, quæ à quinque generibus myrob. quæ iam à Medi-
cis receptæ ſunt, & ſine hæſitatione & formidine ab omni-
bus præſcribuntur. Recipiunt autem, quæ violenter pur-
gant, ſed ad articulare morbum inſtituuntur. Earum a-
gitationem verentes, myrob. addiderūt. Illarum verò deſ-
criptio talis eſt.

℞. v. generum myrob. agarici, diagrediꝝ, colocynt. ſe-
næ ana $\mathfrak{z}$. ſ. epithymi, turbith, aniſi, maratti, maſtiches, la-
pid. lazuli ana $\mathfrak{z}$. ii. ſ. & gr. v. aloës $\mathfrak{z}$. j. ſucco abſynthij fiat
maſſa pil.

Quidam mediocriter eruditus non intelligens rationē
componendorum medicamentorum, in hac addēdum eſ-
ſe zinziber colligit, quia hæ pil. aga. ad expurgandam pi-
ritam craſſam acceperūt. Turbith enim & agar. non per-
petuò deſiderant zinziber, ſed cūm pituita craſſa euacuan-
da eſt. Verū ſi ichores pituitæ aut aliorum humorū ex-
crementa, quæ in articulos fluunt, trahenda ſunt, & à par-
ticulis auerenda, ob id ſine ipſo & aliis, in multis compo-
ſitionibus inſiciuntur, quia illa pugnarent, myrob. omnes
recipere, atq; zinziber. Hoc enim attenuat & incidit my-

rob. verò astringunt. Illa enim est ratio Arabū, vt aliis medicamentis agitantibus humores addantur astringētia, vt temperentur. Qui has pil habent, lucis minoribus carere possunt, & pil. indis, & de lapide cianeo. Quòd si quis velit aliquas tales habere sine myrob. pil. de lapide lazuli habeat. Quarum descriptio similis est pil. indis, nisi quòd colocynt. recipiant. Quare si quis illis magis fidat, colocynt. gr. aliquot addat vel trochisc. alandal. Sed cum agar. veratrum, & lapidem lazuli recipiant, non est quòd colocynthidem recipiamus.

Pil de lapide lazuli seu cianeo.

Pilu. de lapide lazuli à Mes. sunt instituta. quòd medicamentum minus conuenienter & tutò in forma illa datur, quia cum sit medicamentum, quod crustas faciat, diu retineri in vetriculo non debet. In formam igitur pil. reduci non debet, cum neque sapor ingratus, neque odor grauis id suadeat. Multò magis probarem Alex. Traliani pul. de lapide cianeo. Nos tamen illas descripsimus, in eorum gratiam, qui non nouerunt dexterè vti medicamentis, vel non nisi in forma cōsuetā, vel qua vñ sunt eorū praeceptores. Si igitur ex cianeo pil. potius velis, quā pul parentur sic.

℥. lapidis lazuli tenuissimè triti, & decies loti in aqua buglossi vel viol. ʒ. vj. epithymi, polyp. ana ʒ. viij. scammoni, eleb. albi, sacch. candi ana ʒ. ij. S. ag. rici ʒ. viij. gariophul. anisi ana ʒ. iiii. hyerapicra ʒ. xv. cum succo eud. fiant pil. In hac compositione sufficit abluere lapidem lazuli tritum in tenues partes, & abluere quidem sufficēter in aqua viol. vel buglossi, vt aliqua ex parte remittatur acrimonia lapidis, quia in vetriculo crustas inducit. Præterea pro veratro nigro, album posuimus, quod etiam si non sit securius nigro, securius saltem est aconito, quo veratri nigri vice vtuntur, similiu. line fol. & rad. decepti. Pro sale indo saccharum candum posuimus. Quòd si naturale esset sal indum, esset antiquorum: sed cum sacch. candum arte fiat, cum illa sacch. lachryma indurata sponte, affinitatis multum habet. Nihil præterea immutauimus à descriptione Mes.

Pilula de Sarcocolla.

Pil. de Sarcocolla similes sunt, viribus, Cochiis. Hac tñ-
um ratione differunt, quòd scammonium non reci-
piunt. Quare qui has pil. habet, pil. cochiis carere po-
test. Nam addendo parum scammoni, eadem erit com-
positio. Sunt apud Mes. cap. de Sarcocolla.

℞. turbith ʒ. iiii. sarcocolle dissolutæ in aqua ros. ʒ. iiii.
colocynt. zinzib. ana ʒ. j. β. salis gemmæ ʒ. j. incorporen-
tur pulueres cum sarcocolla infusa in aqua ros. & dissolu-
ta, fiât pil. In hac compositione nihil desideratur. Hoc ta-
mē dignum reprehensione, quòd in aqua ros. dissoluatur
sarcocolla. Debet potius in aqua hyssopi & melissæ, vel si
calorem temperare velis, in aqua viol. quæ sine restrictio-
ne refrigerat. Sed hoc leue est, & dissimulari potest, ne pro
re minima videamur à communi sententia discodere.

Pilula de Agarico.

Pil. de agarico à Mesue describuntur, & aliis multis.
Omnes descriptiones ferè in idem recidunt. Quare
consuetam illam in offic. dispensandâ censeo, quæ op-
tima est, in eâque nihil reprehendendum. Recipit autem,
quæ sequuntur.

℞. turbith ʒ. v. hyeræ picræ ʒ. iiii. agar. ʒ. iiii. colocynt.
sarcocolle ana ʒ. ii. rad. ireos, prassi j, myrtæ ana ʒ. j. cum
sappa fiat massa pil. Easdem vires habent, cum pil. de sar-
cocolla, vt de agar. pro pil. de sarcocolla vti possumus, &
contrâ, modò cum syrup. pectorali deter suo formentur,
vel cum sappa. Eadem pil. imperari poterunt pro pil. de
euphorbio, addito paucò euphorbio: pro fœtidis ma'ori-
bus, addendo opoponacis vel ammoniaci parum.

Pilula fœtida.

Fœtidæ dicuntur, quòd fœtidis componentur, vt saga-
peno, ammoniaco, opop. & castoreo, & aliis multis.
Sunt autem calentes in affectibus articulorum frigidis, &
puitosis morbis. Et quia viles sunt, visum fuit eas non
prætermittere. Erunt pro pil. de euph. fœtidis minoribus,
de hermodactilis maioribus, de sagapeno. Sunt efficacis-
simæ in alterando & laxando.

22. sagapeni, ammoniaci, opop. bdellij, vel myrrhæ, colocynth. sem. rutæ agrestis, aloës, epith. ana ʒ. v. hermodactil. esulæ ana ʒ. ij. rubith ʒ. iij. zinzib. ʒ. j. β euph. ʒ. ij. cum succo porri fiant pil. Hæ pil. multum habent difficultatis, quia bdellium molle non facile inuenitur, ne dicam aliud. Magna est contentio inter interpretes an legendum sit (harmel) id est, semen cicutæ, vel potius (harmela) id est, semen rutæ agrestis. Item ob hermodactilorum & æsulæ dubitationem. Nos tamen has dispensandas imperamus ob earum efficaciam, & frequentem usum. Sanè minores facilius parantur, & paucis additis, omnino similes redduntur. Nos tamen præmeditata & bene pensata difficultate, remedium obtinuimus, ut pro bdellio, myrrhâ iniiceremus, vel propolym veram, & pro (hamel) legendum (harmela) quia ad morbos articulares à Dioscor. commendatur. Semen verò cicutæ, tanquam venenum, ab omnibus externis & internis remediis expungitur. Hermodactilorum vox vaga est & incerta. Non desunt, qui dicunt, hermodactil. apud Græcos radices esse quinque folij: Apud Arab. radices, quarum Mesue tres differentias ponit, nigras, albas & rubras. Euschijs putat apud Nicolaum in antidoto Alexandrina esse ben album & rubrum, propterea quod dicitur hermodactil. albas & rubras. Sed hic locus non est sufficiens. Quia ex Mesue sunt hermodactili albi optimi: rub. non optimi: nigri deterrimi. Nos in omnibus compositionibus Arabum, hermodactilos vulgares accipimus. In Græcorum descriptionibus, rad. pentaphilli. Nec sunt audiendi, qui dicunt esse ephemerum colchicum cum differat ab ephemero flore. Nostri hermodactil. flos est luteus: colchicum flores croci habet. Sed de his aliàs. Maiores dicuntur, quia plura, quàm minores, simplicia obtinent.

Pil. de Rhabarbaro.

EX Rhab. siue, ut Mes. vocat, raneseni, parantur pil. quarum duæ extant descriptiones. Ad cachexiam una: Ad hydropem altera magis. Sed quia illa recipit multas lachrymas calidiores, illas prætermittendas censeo, cum quia pauci Medici illis vtantur. Dispensantes

ad cachexiam sequentes.

℞ rhab. ʒ. iij. succi gly. absynthij, mastiches ana ʒ. j. myrob. citrinarum confragatarum in oleo amygd. amararum, trochiscorū diarrhodi ana ʒ. iij. ʒ. sem. apij. scenic. ana ʒ. ʒ. hyeræ picræ ʒ. xv. confice cum aqua scenic. Hæ pil. si sine myrob. patentur, meliores sunt, quia aptiores ad obstructions tollendas, vel si cum oleo amygd. conficiuntur, ut deponant astrictiorem & asperitatem. Efficaciores erant, si pro myrob. agarici ʒ. ij. reciperentur, & magis accommodatæ erunt tollendis obstructionibus, pituitæq; euacuandæ, hydropi, antiquis febrib spuris, & compositis. Pauca recipiunt laxantia, multa quæ aperiunt & derergunt. Si quis pil. alterius descriptionis ad Anasarcham requirar, addat tertiam partem pil. de euphorb. vel agatico. Sed de euphorb. sunt efficaciores, & paratim faciliores.

Pil. de Euphorbio.

Pilu. paratur de euphorb. efficacissimæ, ad aquas & frigidos morbos, descriptione Mes. quæ recipiunt hæc, ℞ euphorb. colocynt. agar. bdell. vel myrrhæ, sagap. ana ʒ. ij. aloes ʒ. v. fiant pil. cum succo porri. Quod non reperiatur frequenter bdellium, pro eo myrrham substituiamus, quia in internis est antiballogenon, nisi in pil. de bdello, & externo remedio, in quibus propolym veram vel ladanum vsurpamus.

Pil. de Fumoterra.

Dicuntur sic, quia myrob. infunduntur succo fumaricæ, ut maiorem vim purgandi accipiant, atque talis est illarum descriptio.

℞ myrob. citrinorū, chebul. ind. ana. ʒ. v. aloes ʒ. viij. scā. ʒ. v. infundatur myrob. & aloes, & ter exsiccentur. Dein de inspissentur, & incorporentur, & ex omnibus fiant pil. In hac descriptione nihil est dignū immutatione, & animadversione, nisi quod hæc paratæ sunt initio æstatis, vel alio tēpore parentur ex succo mercurialis, vel ciclæ cum sero caprino, vel cum succo rosæ, vel aqua fumaricæ.

Pilule lucis maiores & minores.

Pil. lucis dicuntur, quòd ad oculos instituantur. Harum duæ sunt descriptiones, quibus facile carere possumus. Maioribus primùm, quia pil. de lap. lazuli his substitui possunt: neque sequitur, Non accipiunt licium: ergo non sunt pro oculis. Cerrè hoc nomine vituperandæ maiores & minores, quia quæ detergendo extrinsecus profunt, in illis nulla necessitate recipiuntur, ut licium. Lucis maiores non ea recipiunt, sed tantùm multa incidentia, & attenuantia. Quòd si media pars ablata esset, vel dimidiam partem ponderis detraxeris, efficaciores forent ad euacuationem. Quare si quis pil. de sarcocolla, vel de ag. pro illis accipiat, erunt utiles. Quòd si minores magis placeant, ob myrob. & lap. lazuli, de quinque generibus mirob. colocynt. & ag. & quæcunque videntur facere ad iustam euacuationem, & à longinquo. Adde quòd maiores, quia receptæ sunt à vulgo, recipiunt plura odorata, quæ augent molem, & vires minuunt. Sic apud Mesuem.

℞. ros. viol. absynth. coloc. cubeb. turbit. calami arom. nucis moscata, spicæ. epith. carpobalsami, xilobalsami, sileris montani, sem. rutæ schenan. mastichis asari, gariophill. cina. anisi, scenic. api. j. cina. crassi, croci, macis ana ʒ. ij. mirob. omnium rhab. ana ʒ. iij. ag. senę ana ʒ. v. eufrasia, vel chelidonia ʒ. vj. aloës ad pondus omnium, cum succo scenic. fiant pilulæ. Quia in omnibus locis eufrasia non reperitur, neque multum certa sunt, quæ de ea scribuntur, visum fuit chelidoniam in eius locum substituere, quia deterget, & oculis determinatur. Adde quòd illa in pil. lucis maioribus, & ab eodem autore imponitur.

Pilula de bdellio maiores descriptione Mesue.

Pilulæ de bdellio parantur ad vlcera sedis & vteri, & ad fluxum sanguinis. Quare non erit inutile eas paratas habere. Descriptio talis est.

℞. bdellij, siue ladani puri ʒ. xij. ameos ʒ. iij. mirob. cheb emblic. indi, concharum venerearum, siue porcellanarum, chatabæ ana ʒ. ij. ʒ. cum succo porri, vel cydonio-

rum fiant pil. In his pil. parandis frequenter erratur. Primum quia myrrha pro bdellio ponitur, vnde mouent hæmorrhoidas potius, quàm cohibeant, vel siccēt. Quare nos ladanum substituimus, quia vt bdellium lentum est & emplasticum, ad formam pil. inducendam, non aperit neque mouet sanguinem, sed constringit, vt hippocystidis succus, vel acatia. Ami torrefacere oportet, vt nasturrium, quo sanguinem sistant. Concharū venerearum legimus, non auellanaarum adustarum. Sunt autem, quæ vulgò vocantur Porcellanæ. Id videtur quodāmodo absurdū, quòd cum succo porri formādas imperet. Nam vt Dioscor. scribit, veteres sanguinis reiectiones cohibet, si binis dragmis & æquali pondere baccharum myrthi detur. Quòd si quis parat cum succo cydoniorū, efficaciores erūt ad constrictionem, & minùs suspectæ iis, qui in operationibus ab occultis accidētibus minùs sunt exercitati.

Pilule de styrace.

A B catharos inspissandos, & sistendos parantur pil. de cynoglossa, & styrace. Sed quia nostrum cynoglossum non est verum, sed potius glastum agreste (non enim caulem, neque florem gerit cynoglossum, vt docet Dioscor.) ob id mihi videntur parandæ pil. de styrace, quarum descriptio hæc est.

℞. styrac. liquidæ albæ olybani, myrrhæ, succi gly. opij ana ʒ. iiij. fiant pil. sicut ciceres. Dosis duæ aut tres.

Ex alio authore descriptio.

℞. castorei, opij, stirac. calaminthæ ana ʒ. iiij. myrrhæ liquidæ, hematites ana ʒ. ij. cum succo absynth. fiant pil.

Pilule de cynoglossa.

℞. cynogloss. opij, sem. hyosci. ana ʒ. iiij. myrrhæ, trogloditæ ana ʒ. vj. thuris, mastic. ana ʒ. v. gariophill. ʒ. ij. cina. styracis rub. ana ʒ. ij. cum aqua ros. conficiatur massa.

De Trochiscis.

Trochisci à figura rotunda dicti sunt. Parentur autem ad medicamentorum conseruationem. Nam melius conseruantur simplicia medicamenta in ea forma solida, quam in pul. redacta. Multi sunt quibus carere nō possumus, quia alias compositiones ingrediuntur, vt trochisci de violis, de rosis, in pul. cordialibus, vt dyarrhodon commune, trochisci squillæ & de viperis, in theriaca. Aliqui in fumigiis recipiuntur, vt aliptæ moscata, galliæ moscata. Quo tempore preparari possint, vt squillæ, viperarum parentur. Qui verò quouis temore parari possunt, cum otio abundant, seriùs parabunt, vt hyeme. Parentur tantùm, qui sequuntur, trochisci dyarrhodon, de viol. scillitici, theriacales, de camph. trochisci alkekengi, de myrrha, de gallia moscata, de alipta moscata, de rhab. de spodio, de carabe, alandal, de capparibus, de agar. de eupatorio, absynthio.

Trochisci de rosis, descriptione Rasis. Diarrhodon dicti trochisci à rosis. Hoc nomine etiam pul. apud Arabas, & collyrium apud Gal. dicitur. Horum trochiscorum multæ sunt descriptiones, sed Rasis magis prout, quæ sic habet.

℞. ros. rub. amoris vnguibus ʒ. iiij. santali moscatelini, vel citrini, pro ligno aloës ʒ. ij. mast. ʒ. j. β. absynthij cin. spicæ nardi. cin. crassi, siue cassiæ, schenan. ana ʒ. j. fiat pul. tenuissimus, qui vino exceptus reducatur in trochiscos, & seruentur in vase vitreo. Hic pro ligno aloës ratio inuentu, santalum substituimus, Cassiam, cinamomum crassum interpretati sumus. Hæc descriptio aptissima est, nec tamen reiicienda illa Mes. quia est paratu facilior. Recipit tamen. quæ sequuntur.

℞. flor. ros. ʒ. x. gly. ʒ. v. spicæ nardi ʒ. ij. β. excipiantur vino albo, fiant trochisci.

Trochisci de violis.

Hoc nomen vagum est apud Græcos, sed magis apud Latinos, *yon*, Græcis, violam significat, quam simpliciter in officinis violā martij vocant. Latini tamen violā appellant *leucoion*, cuius tres sunt species, luthæ, quas vulg^o Cheri vocat: albas, seu rubras, seu purpureas Græci,

nomine, *leucoi*, significan. Quare incertum est, à quibus nomen habeant hi trochisci. Puto tamen à leucoio. Et quia nomen sonat albam violam, vertunt violas albas. Qui trochiscos in officinis parant, ex martialibus violis componunt contra authoris voluntatem, qui potius ex cherino flore, quia inter violas est efficacissimus. Dispensabimus ergo ex illis, & secundum hanc descriptionem fiant, quia hi trochisci recipiuntur in pul. cordialibus. Si enim parentur secundum aliquas descriptiones Mesuæ quæ turbith. 3. iii. recipiunt, destrueretur pul. cordialis. Fiat ergo in hunc modum.

24. florum leucioi viridium 3. v. amili 3. iii. semi. pap. albi 3. ii. & 3. i. sem. plantag. 3. i. succi myrthæ pro opobalsamo 3. i. aquæ ros. q. s. fiant trochisci, & reponantur in vase vitreato.

Par. a. i. possunt ex albis purpureisque. Sed qui lutearum præcipuè in medicina vsus est, ex luteis parabuntur, quæ cheri vocantur. Recipiebant balsamum, quod de opobalsamo intelligendum est, tanquam de præstantiore. Nos succū myrthæ substituimus, ut in theriaca, & omnibus aliis internis remediis faciendum censemus. Extrahitur sic. Eligitur purissima myrrha, qualis illa, quæ venditur multis in locis pro bdellio. Est autem flaua, amara, odorata, & partes habet, velut vngues. In tennes partes ponatur, & in cavitare albuminum ouorum coctorum ad duriciem, & supra discum stanneum reponatur in loco frigido subterraneo. Sic disso. uetur, & in verissimam steactam reducetur, & illa licebit uti pro steacte prelo expressa, & pro opobalsamo. Hos trochiscos d. spelandos suadeo, quia in pulueribus quibusdam reperiuntur, Nam alio modo non utimur. Est cerè medicamentum incerti effectus. Componitur enim ex pugnantis calidis, frigidis, & adstringentibus. Quare quantitatem habere oporteret, quam putamus sufficere ad pul. conficiendos. Parabitur Vere & Ætate in locis frigidis. Apud nos toto ferè anni tempore reperiuntur, præterquam in fine æstatis, quando deflo. uerunt, & semina producant.

Trochisci de Agarico.

EX Agarico sine magna impensa parantur duo trochiscorum genera Mesuæ. Secundum vnam præpa-

rationem dicuntur trochisci de agarico : secundum verò alteram, agar. trochiscatus. Communiter autem in officinis sic parantur.

℞. ag. feminei, boni, & albi rasi in tenues partes ℥. iiii. vini infusionis zinzib. q. s. fiant trochif. Hoc est agaricus trochiscatus, quem vocant. Trochisci verò de ag. videntur magis apti ad pituitæ educationem, sed variis modis parantur. Alii ex agarici ℥. iiii. zu zib. & salis gemmæ ℥. i. cum oxymelite & syrup. acetoso, formentur. Id enim parùm refert siue, ex oxymelite, siue ex syrupo acetoso fiant. Multùm vero, si fiant secundum illam descriptionem, vel secundum aliam, in qua ℥. i. salis gemmæ, & zinzib. ℥. i. legitur. Ego magis probo vltimam, & secundum hanc parari suadeo, quia in prima dosis est minima ad ℥. i. salis gemmæ & zinzib. ℥. i. In seda verò minor est, quàm conuenit dosis ad ℥. i. Sed liberum est addere, vt libet. Decoquũt zinzib. in aqua bugloss. in decocto zinziberis infundunt sal bene tritum, & miscent. Sed si hoc modo parantur, non multùm different ab agarico trochiscato.

Trochisci alandal.

Trochisci ex colocynthidis interna parte parantur, qui Arabicum nomen seruarunt apud omnes, quod ego quoque seruare volui, propterea quòd sciretur ex colocynthide eos parari, & rarus esset vsus. Timere enim solent diagred. colocynthidem & alia fortiora remedia, si ne quibus morbos contumaces curare non possumus. Parandi autem sunt ad pituitæ euacuationem in hunc modum.

℞. pulpæ colocynthidis albæ & leuis purgatæ seminibus ℥. i. ol. ros. ℥. i. mucil. gummi trag & arab. ana ℥. ii. bdelli & myrrhæ ℥. i. macerentur lachrymæ in aqua ros. quatriddum, & formentur trochif. ex colocynthide. Oleo ros. confricetur colocinthis forcipibus minutim incisa: deinde cum mucagine fiant trochif. quos siccant, & siccatos rursus in trochiscos reducât. Hoc autem faciũt, vt in tenuiores partes redigatur colocinthis Quòd si non sit tunc factum, diligentius in puluerem redigentur, cum his erit vtendum.

Trochisci de rhabarb. Eupatorio, & Absynthio.

TRes sunt trochisci, qui sunt similes. Ob id sufficet vnum ex his retinere in officinis. Retinebimus eos, qui ad hunc modum sunt, parandi.

℞. rhab. ʒ. x. succi eupatorii, ʒ. iij. ros. ʒ. iij. spicæ nardi, amygd. amar. ana ʒ. ij. β. anis. rub. tinctorum, seminis apij absynth. azari ana ʒ. j. cum vino formentur, si succi inspissati & siccati sint. Si vero ex succo recēti, sine vino. Sed cum succis parandi sunt. In hac descriptione restitui-mus pondus, & ordinem amygd. amararum. Nam anti-qua exempla ita & ordo hoc docent, vt post ʒ. iij. sequā-tur ʒ. ij. vel ʒ. ij. β. Quod si desiderasset amygdalar. ama. ʒ. iij. cum eupatorio coniunxisset, vt cōiunxit, quæ pon-dere tantum ʒ. j. ponuntur.

Succum eupator. Mes. vel succum de absynth. ipse substituit aliquando. Sic trochis. de absynth. & eupato-rio carere possumus, cum istos habemus, qui valent ad liberandas obstructions hepatis.

Trochisci de capparibus.

TRoehisci de capparibus parātur ad splenis affectus, & obstructions auferendas. Recipiunt aperientia sine lachrymis, & hoc nomine differunt à trochiscis he-paticis qui rhab. omnes recipiūt, & qui nomine rhab. ap-pellātur de absynth. & eupatorio.

℞. Corticis rad. cappar. seminis agni casti ana ʒ. vj. melā h. calaminth. acori, amygd. amar. nasturtij, ammo-niaci, foliorum rutæ, aristol. rotundæ, succi eup. ana ʒ. ij. cypeti, scolopēdriæ siue ceterach ana ʒ. i. dissoluatur am-moniacum aceto acri, & cum dissolutione formētur tro-chisci. Vera scolopendria est ceterach. quanquam lin-gua cernina easdem vires habeat ad splenem absumen-dum. Melanthium, nigella Romana dicitur, non vulga-ris, quæ melampyron est.

Trochisci alkekengi, siue de solano vesicatorio.

EX baccis alkekengi sunt trochisci, qui corrupto vo-cabulo trochisci alkekengi vocantur, & parari de-

betit ob summam eorum necessitatem in affectibus re-
num & vesicæ ad dolores & vlcera eorum. Recipiunt au-
tem hæc.

℞. Baccarum alkekengi ʒ. iii. seminis citruli, melo-
num pro semine albę techæ, cucurbitæ ana ʒ. iii. ꝑ. boli
armeni, gummi arabici, corticis thuris, sanguinis draco-
nis, papaueris albi, amygdalarum amatarum, succi glici-
rizæ, tragacanthi, amyli, nucleorum pinearum ana ʒ. vi.
seminis apii, succini, siue carabæ, hyosciami, opii ana ʒ.
ii. cum aqua mellis compingantur trochisci. Aliqui ad-
dunt terram sigillatam. Sed in optimis exēplaribus Mes-
non legitur. Aliqui dubitarunt, quòd interpretes legant
(peponis indi) sed aliqui intelligūt de techæ alba, quæ est
peponis species. Qui habent, ponant qui non habent, se-
minare possunt. Siu minus, semen peponum, vel cucu-
meris. Omnia ista semina idem præstant humiditate a-
quea, qua abundant.

Trochisci de Carabe, siue succino.

EX succino parantur trochisci efficacissimi, quos re-
tinere visum est ex Mesue.

℞. Carabæ, aureos vi. cornu cerui vsti, coralli adu-
sti, tragacanthi, acatiæ, hypocystidos, balaustiorum, ma-
sticæ, laccæ lotæ, pap. nigri assii leuiter, ana aureos duos.
thuris, croci, opii, ana aureum vnum. ꝑ. cum mucila-
gine psilii extracta cum aqua rosæ, fiant trochisci. Hos
transcripsimus ex Mess & pondere, quo ipse vsus est, nos
quoque vsi sumus, aureo, scilicet, quod pendet ʒ. i. ꝑ.
apud eum, & alios. Nihil est periculi, si quis pro aureo,
ʒ. legat, quia omnia simplicia eodem pondere notan-
tur. Quare semper eadem proportio seruetur, non au-
tem pondus idem compositionis totius, quod parum
refert, quando tota quantitas vna dosi non sumitur. Pro
(Hemphilstidis) reddimus (hippocystidis) ne nomen A-
rabicam remoueretur Pharmacopolam. Adiciamus mu-
cilaginem extrahendam cum aqua rosæ quia constringit,
& odoris suauitate aliorum fœtorem emendat. In Mes-
quia non legitur (gummi assii) prætermisi. Quòd si pla-
cet, expunge, laccam lotam, quia nostra si esset, canca-

mon non conuenit, vel pro lacca, sang. draconis ponendum suademus.

*Trochisci de Antispodio, cum
semine acetosæ.*

Trochisci ex spodio Arabum, id est, antispodio, parantur duobus modis siue semine acetosæ, & dicuntur simpliciter de spodio. Alii cum semine acetosæ. Ob id de spodio cum sem. acetosæ dicuntur, qui magis probâtur à practicis. Ob id illos retinemus, quia efficaciores ad constringendum sunt, & recipiunt hæc.

℞. Ros. rub. ʒ. x. antispodii ex myrtho, vel oliuæ, vel cotoneis ʒ. x. sem. acetosæ ʒ. vi. sem. portulacæ, granorū coriandri infusorum in aceto, deinde torrefactorum, pulpæ sumach ana ʒ. ii. ʒ. amyli assi, balaustiorum, berberis, ana ʒ. ii. gummi arab. assi ʒ. i. ʒ. cum succo acetosæ fiant trochisci.

Trochisci de scylla.

Ad theriacæ præparationem ex scylla parari debent, in fine Veris. Ex Gal. sic parantur.

℞. Carnis scyllæ decoctæ ʒ. iiii. farinæ orobari leuiter torrefactæ, vel micæ panis candidissimi ʒ. ii. formetur trochisci oleo rasaceo, & seruentur in domo spectante ad meridiem, non tamen in sole, & moueantur frequenter, ne situm contrahant. Sylla bonæ habitudinis, id est, eligenda recens. Illam massam ex optima farina inuolue, & in furno vel sub cineribus coquito, donec moleseat, & abiectis primis tunicis & cortice lignoso, mediam in mortario in læuorem coge, coque, & addita sufficienti quantitate farinæ orobi torrefactæ, vel micæ panis, fiant trochisci. Farina orobi vsurpatur, quia apta est ad formandos trochiscos, & pugnat aduersus venena. Et quoniam erum aliud est album, aliud flauum, eligitur album: quo deficiente, vsurpatur flauum, vel mica panis candida, Sunt qui volunt æqualem portionem; alii dimidiam: Alii tertiam tantum: Alii duas farinæ, tres carnis scyllæ. Hæc melior est proportio, & secundum hanc parabimus.

Trochisci

Trochisci de viperis.

EX viperarum carne parantur in officinis trochisci initio æstatis ad theriacæ præparationem, quæ æstare media & seruida paranda est, & cum herbæ, flores, & fructus habent ferè maturos. Parantur ex carne viperarum, & pane tantum, varia proportionem apud diuersos. Sunt enim, qui dimidiam, qui tertiam, Galenus quartam, vel quintam miscet. Nam panis ad excipiendam carnem, & seruandam ponitur. De præparatione pauca, plura in diario, seu ephemeridibus Pharmacopolarum. Caro viperarum tum vsurpatur, quia caput, cauda, & pellis, & interna abiicienda sunt, eoque tempore magis, quo plus carnis habent, ut paulopost quàm è terra exeant, & illæ, quæ ventrem non gerunt Caro decoquatur in sufficienti quantitate aquæ, ut anguillæ solent decoqui.

Trochisci de gallia moscata.

Non tam ad voluptatem trochisci isti parantur in officinis, quàm ad sanitatem. Utimur enim in affectibus cerebri, uteri, cordis. Quare parare oportet, sed in pauca copia, quia semper licebit, potissimum descriptionem Mels. parare. Hisce tribus parantur.

℥ Ligni aloës (pro quo santali citrini) ʒ. vi. ambre ʒ. iij. moschi ʒ. j. mucilaginis, gummi tragacanthi ex aqua Ross. excipiantur trochisci. Non desunt, qui ambrem dissoluere velint in oleo de ben, vel amygd. ex eoque confingere. Hoc faciunt, ut magis effluent. Sed si quis velit suffumigia parari, ex his, postea quàm exsiccati sunt, oleo inungantur, & seruentur vsui in vase plumbeo, vel terreo vitreato, vel vitreo, ut odor seruetur.

Alipta moscata, descriptione Nicolai.

Plueribus constat alipta Nicol. in vsum communem recepta. Cuius descriptiones in quibusdam desiderantur. Hæc sufficit & probari potest. Constat autem sequentibus.

℞. Ladani puri ℥. iij. styrac. calamynthæ ℥. j. β. styracis rub. ℥. j. sandali citrini ℥. ij. ambrae ℥. j. camph. ℥. j. β. mosci ℥. j. Aqua ros. excipiantur, & formentur trochisci. In his formandis mucilago non recipitur, quia hæc omnia ferè emplastica sunt, & ferè coniunguntur in vnum.

De cyphi Democratis.

TRochisci, cyphi, dicti, odorati suffimento. Compositio hæc erat dicata diis, qua utebantur Ægyptij sacerdotes, teste Dioscoride. Sed quia in mithridatica vera compositione ponitur, & per se vsurpari potest, eius descriptionem prætermittere nolimus. Multæ sunt componendi rationes, quarum vnam tradit Diosc. alteram Democrates apud Gal. carmine, quæ variari non potest ob versus rationem. Ob id eam tenuimus cum Galeno

℞. Carnium vuarum passarum, alb. pinguium, expurgatarum à pelle & gigartis, terebynth. repurgatæ, & coctæ in aqua, donec dure scat, ana ℥. xxiiij. myrrhæ, schenantiæ ana ℥. vij. calami arom. ℥. ix. cinamomi. ℥. iij. bdellij, vel myrrhæ, blattæ bizantiæ, spicæ nardi, cassiæ seu cinamomi crassi, cyperi purgati, baccharum iuniperi, magnarum vel paruarum, pinguium, ana ℥. iij. asphalti, vel sem. agni casti ℥. ij. β. croci ℥. j. mell. optimi, & vini ana q.s. ad formandum. Carnes tundendæ diligenter, passulæ & bacchæ iuniperi, deinde myrrha. Bdellium in vino dissoluatur: reliqua in tenuissimas partes redacta, misceantur, addendo mell. parum, & vini ad trochiscos formandos. Siccantur, & vsui seruentur. Dioscoridis descriptio in aliquibus variat, scilicet, in ponderibus & numero simplicium. Resinam enim mundaram, & liquatam miscet. Nos ob rationes prædictas Democratis retinimus. Baccas iuniperi paruas substitutus, quia magnis caremus. Agnum, pro Asphalto, cum Ægineta, myrrha pro bdellio posuimus.

De Oleis.

Olea oportet habere, quæ ipsa citra aliam mixtionem, utilia sunt ad dolores, asperitates, & alios multos

affectus curandos. Præterea ex ipsis cerata, linimenta, vnguenta, emplastra, irrigationes fiunt. Quare de his dicemus, de quæ his, quæ ex oleis parantur. Oleorum alia simplicia sunt, alia composita. Simplicia, quæ nihil accipiunt à compositione, præter separationem, vel extractionem, ut oleum oliuarum, amygd. nucum, ex semine sinapi, anisi, lini, & aliis seminibus similibus, vel semine, vel fructu aliquo pingui. Composita verò sunt, quæ ex oliuis, floribus, herbis, vel odoratis parantur. Et hæc sunt, quæ in officina habere debet Pharmacopola. Oleum omphacinum, vel eius loco paratum cum foliis oleæ, dulce: maturum, sine foliis & sale paratur statim post collectionem: oleum antiquissimum, vel eius loco, ex oliuis natis ex loco saxoso, & cocto, paratum post multos menses ex collectione oliuarum. Tale enim acre fit, quale est antiquum, vel diu coquendum, ut antiquo respondeat.

Oleum Sesaminum.

Oleum sesaminum vile est in Sicilia, ubi ingens copia nascitur, sed nobis charum. Quare quæ ex sesamo oleo parantur, ex oleo dulci esse debent, & maxime pingui, & crasso, qualia sunt olea, quæ in campestribus locis, humidis, & feracibus terris, colliguntur, vel ex oleo, amygd. dulc. Laurinum, nardinum, rutaceum, anetinum, irinum, chamemelinum, liliorum, de absynth. mastichinum, lentiscinum, myrthinum, omphacinum rosatum, & completum, de cotoneis, de menta, violaceum, de nenuphare, de pap. de mandrag. de costo, de euphrob. de piscribus.

Oleum Rosatum omphacinum.

Hoc duplex est. Aliud rude, quod omphacinum ross. dicitur: aliud verò compositum. Oleum rude ad refrigerandum & repellendum conficitur ex oleo omphacino, & rosis non expansis. Ratio parandi talis est. Accipe eam quantitatem olei omphacini, quam voles. In qua infunde ros. parum contusarum quantitatem ei respondentem. Pone in vase vitreo, vel vitreato, & diligen-

ter obtura. Expone soli per dies vij. & quotidie volue-
vas, vt vndiquaque incalescat. Deinde leuiter decoque
in duplici vase. Postea exprime, & illas rosas abiice, & se-
cundò alias rosas infunde, & vt prius, repone in sole per
vij. dies. Rursum decoque, imponendo aquæ rosarum,
vel infusionis ross. q.s. Decoquatur leuiter, & reponatur
oleum, & vsui seruetur. Simile fieri potest ex rosis siccis,
& aqua ross. quod magis constringit & non multò mi-
nùs refrigerat, & oleo abluto aqua frigida, & cum succo
palmæ, vel cydoniorum, quod magis constringet, & non
multò minùs refrigerabit.

De oleo rosato completo.

Oleum completum ex oleo dulci, & maturo, & ro-
sis expansis, contusis, & soli expositis, & leuiter de-
coctis in duplici vase, vt ross. omphacinum componitur.
Hoc ad dolores conuenit. Post annum valet adhuc ad
confortationem & doloris mitigationem Omphacinum
verò post annum inutile est ad refrigerandum & repel-
lendum. Quare pro completo, secundo & tertio anno
vsurpari potest.

De oleo Myrthillorum.

Oleum myrthillorum, prope rosaceum omphacinū
rude collocari debet. Refrigerat enim, repellit, &
abstringit. Sic paratur.

℥. olei omphacini ℥. iiii. myrthill. confectorum
℥. j. aquæ ℥. ii. Bulliant ad aquæ consumptionem. Si a-
qua decoctionis, vel aqua myrthi apponeretur, efficacius
esset. Hoc oleum parari debet hoc modo, vt præstet quæ
pollicetur, & possit refrigerare & repellere. Quare sine
vino, sed cum aqua decoctionis vel distillationis myr-
thi parari debet. In aqua verò multa succus ponitur, ne
vratur oleum coctione. Vinum autem apponendum nō
est, nisi fortè tempore applicationis, necessitate expostu-
lante, ad penetrationem. Non enim semper vinum con-
uenit, vel acetum. Quare cū conuenit, addatur. Nam pa-
rare cum vino, est medicamenti vim impedire.

De oleo Cydoniorum.

Oleum cydoniorum parare debemus, quia est efficax ad refrigerandum, repellendū & constringendum, & in quibus regionibus myrthus non reperitur, hoc substitui potest. Paratur autem hoc modo.

℞. carnium cydoniorum maturationis mediæ cum cortice sed sine semine, quia mueilaginem habent, succi cidoniorum, ana partes æquales, olei omphacini q. s. reponantur in vase vitreo ad solem per xv. dies, deinde diutius coquantur, quàm rosatum, & in duplici vase collatum reponatur in usum. Quòd si efficacius efficere volueris, abiectis primis ponantur alia cydonia, & rursus insola, incoque, vt prius, cum succo. Vel 40. dies insola, & coque minùs. Igne Paulus non coquit, sed insola per 40. dies. Sed cum hoc oleum pareretur ex carne & succo cydoniorum, quæ substantia est dura, meliùs est parare, vt prius. Melior est illa præparatio Mes. vt in sole maceretur prius, deinde decoquantur in duplici vase. Illud Diosc. non est parandum.

De oleo Nempharino.

Oleum ex floribus Nymphæ parari debet, quia est efficax ad refrigerandum, & cōstringendum, & venereos impetus extinguēdos. Paratur autem, vt rosaceū, ex omphacino, in hunc modum.

℞. olei omphac. ℔. i. florum nymphæ albæ ℥. iiii. contundantur, macerentur, & insolentur, & in duplici vase leuiter coquantur, exprimantur, vsuque seruentur. Quia habet multum aqueæ substantiæ hoc oleum, multum decoqui debet, vel flores per duos dies seruandi, vt marcescant aliquantulum, & tunc minùs decoquere oportet, absupra nimirum aquosa substantia.

De oleo Violaceo.

Oleum violaceū parandum est Vere, ex floribus viol. & oleo dulci, non antiquo, neq; salito hoc modo.

℞. olei oliuarum dulcium ℔. ii. viol. recentium ℥. iiii.

Infundantur, & insolentur per dies 7. Postea bulliant leuiter, duplici vase, per horam. Hoc oleum cùm sit ex floribus, sufficit leuiter decoquere, ne longa coctione vis resoluatur, & oleum calidius reddatur. Non sunt ponendæ violæ siccæ in fine, quia nullius sunt efficacix, nisi parùm admodum exiccata. Magis enim ob humiditatem vsurpantur, quàm ob aliud. Refrigerant etiam magis recentes ob humiditatem, quàm siccæ. Est enim aliquid in eis, quod linguam pungit, cùm masticantur. Vtile est ad refrigerandum, & leniendum dolores acres.

De oleo Liliorum.

Oleum Liliorum simplex, & compositum olim erat, vt ex Dioscoride videre est. Compositum fiebat ex oleo, myrrha, calamo aromatico, cardamomo. Olei inspissamentum seruabant, quo vtebatur in affectibus nervorum, vt vteri. Inspissamentum & fecem appellabant magma illud, vnde Barbari pro magmate accipiunt fecem olei de lilio simpl. quæ contrariam facultatem habet. Quare si quis præscribat fecem olei oliuarum, non fecem simplicis, sed compositi intelligere oportet. Cuius descriptionem apud Dioscoridem reperies. Simplex conficiebatur ex oleo balanino, id est, ex oleo de sem. behæ, quod semen antiquis, & balanus myrepica vel my. rob. Plinio. Et quia istud oleum rarum est, erit parandum ex alio simili, vt oleo amygdal. vel oleo dulci. Sed si ex oleo amygd. fiat, efficacius erit, & ad sedandos dolores, & relaxandas partes frigore constrictas, & potissimum vuluæ, & ad rarefaciendum.

℞. olei oliuarum, vel amygd. ℥. j. florum liliorum alborum, amota parte interna crocea ꝑ. iiij. Hi flores satis humidi sunt. Quare citra aquæ admixtionem insolandi, & in vase duplici diutius coquendi, donec humiditas absumpta sit, quæ solet oleum corrumpere, vt de Nenupharino dictum. Seruandi flores post collectionem, vt maurescant.

De Chamemelino.

Hoc oleum semper paratum habere oportet, quod ad multa vtilissimum sit, vt ad sedationem doloris,

ad febres, ad resolutionem & confortationem partium.

℞. olei dulcis ℥.ii. & ℥.iii. florum chamomilę ℥.j. infunde, & soli expone. Deinde leuiter decoque, & rursus flores adde, & soli tantum appone, & vsui serua.

De Anetino.

Quamquam non multum facultate differunt hec duo olea, cum tamen hoc facile parari possit, & sine magna impensa, parandum censeo. Est magis calidum, & in doloribus frigidis & flatulentis magis conuenit, paraturque, vt chamemelinum.

℞. olei dulcis communis ℥.ii. ℥.iii. florum anethi ℥.x. & ℥.ii. Infundantur, & insolentur, & leuiter decoquantur. Rursus alij flores addantur, & insolentur tantum. Nam insolatio sufficit ad mixtionem florum odoratorum, & tenuium partium. Ob id sufficit humidos primos decoquere, & in oleo calido secundos exiccatos inuicere, & insolare. Nam qui secundo adduntur, in hoc & in oleo calido sicci poni debent. Prope oleum chamelinum collocari debet, & post hoc, violaceum.

De Rutaceo.

Oleum Rutaceum ubiq; parari potest, & debet, quod sit efficacissimum, ad calfaciendum, resoluendum, & discutiendum. Fit autem hoc modo.

℞. olei oliuarum antiqui ℥.iii. foliorum rutę & succi ana ℥.iiii. infundantur, insolentur, decoquantur leuiter, collentur, & vsui seruentur. In hoc non est facienda secunda infusio, quia ex herba & succo posuimus ℥.iiii. pro ℥.iii. Ea enim quantitas minor erat Non me later hoc factum ob herbe efficaciam maximam, & fetorem. Verum hoc oleum efficacissimum esse dicitur. Quare sic non parandum. Nam in magnis & extremis morbis minus solliciti sumus de fetore. Erit etiam ob fetorem vsui in morbis vterinis, appositum naribus, & vmbilico.

De oleo Irino.

Irinum ab Iride dictum est. Conficitur ex oleo antiquo floribus Iridis, & radicibus, & decoctione radicum. Parabitur autem in hunc modum.

℥. Olei oliuarum antiqui dulcis ℥.ii. succi radic. iridis ℥. ii. infundantur, & insolentur, & coquantur ad consumptionem succi. In fine adde florū irid. ℥.iiii. & rursus decoquatur cum floribus leuiter. Non enim sufficit macerare flores ob crassitiem & succi copiam. Oleū deinde colla, & in vsum serua. Valet contra flatu & affectiones nervorum frigidas.

De oleo Kerino.

Oleum keri, dicitur oleum de leucoio luteo, quo possumus carere, si irinum habeatur. Si quis velit parare, faciat hoc modo.

℥. florum keri ℥. xij. olei antiqui non saliti ℥.ii. insolentur per tres dies, & leui igne coquatur in balneo mariae. Seruetur vsui. Idem præstat, atque irinum.

De oleo Enulato.

Oleum enulatum dispensari non debet, quia easdem vires habet, cum irino. Quod si quis requirat, omni tempore & facile parabitur ex radicibus contusis, & succo enulæ coctis, vt irinum.

De oleo Castorei.

Ex Castoreo paratur oleum, quod omni tempore, & nullo negotio fieri potest. Sed quia in Apoplexia, caro, lethargo, & aliis capitis, & nervorum morbis est vtile, præstat paratum habere.

℥. olei antiquissimi ℥. j. saniei castoris, vel illius solidæ substantiæ ℥. j. leuiter decoquantur. In Castore reperiuntur sanies quædam ad instar butyri rancidi liquefacti, quæ ob similitudinem, quam habet cum oleo, facile miscetur. Ob id nulla decoctione eget, sed potius agitatione, & calfactione. Si verò substantia interna castoris sicca sit, reducenda est in pul. & leuiter calfacienda. Ob substantiæ tenuitatem, & acrimoniam facile oleum afficit. Noli saniei illius causam exortumque tradere, cum aliis locis diffusè & ex professo tradiderim.

De Euphorbio.

HOc oleum facile, & omni tempore paratur, & sufficit vel oleum castorei, vel euphorbij paratum habere. Paratur autē ex euphorbio, oleo & vino. Cuius descriptio duplex est. Alia olei simpl. alia cōpositi. Sed simplex parandum. Nam compositum natura cum oleo de piperibus conuenit. Præterea vix parari potest ob defectū struthij, quo caremus. Quare sufficit simplex, quod in hunc modum parabimus.

℞. euphorb. albi & loti ℥. j. ol. ℥. i. vini parum. Leuiter coquatur, vel potius incalescat. Vsi seruetur. Est enim tenuissimæ substantiæ, quæ, vt de castoreo dictum est, facile permiscetur.

Oleum de Costo.

R. costi amari ℥. ii. cinamomi crassi ℥. iiii. extremitatū sampluci ℥. viij. vini odoriferi parum, olei antiqui ℥. iij. Macerentur simul per tres dies, & leuiter coquantur ad consumptionem vini. Colla, & vsui serua. Hoc omni tempore parari potest. Carere possumus, ne multitudine vasorum perturbemur.

Oleum Mastichinum.

OMni tempore parari potest. Carere possumus. Sed quia frequenter eo vtuntur Medici, aliquam quātitatem præstat habere. Sic paratur.

℞. mastiches ℥. iiii. olei dulcis ℥. xij. vini optimi parū. Decoquatur leuiter. Paratur duobus modis apud Mes. cū oleo ros. vel sesamino. Et quia Mes. vsurpat ad ventriculi & iuncturarum cōfortationem, ad sedationem dolorum, & ad apostemata dura, ob id illam priorem descriptionē apposui, quod paramus ex oleo dulci, loco sesami. Quod si quis velit magis constringere, oleum ros. ol. cydoniorum, vel myrthill. addere poterit. Sic paratum, vt diximus, magis ad dolores leniendos, & abscessus conuenit. Nam mastiche emollit, & constringit, si practicis credimus. Quare magis emolliet & concoquet, si cum oleo dulci, vel sesamino paretur.

Oleum de Menta.

Oleum de menta ex succo mentæ parari debet. In fine Veris paretur. Tūc enim succi extrahi debent, & ad medicamentorum preparationem, & conseruationem. Diosc. colligendi tempus succum esse vult, cum teneros emittere caules incipiunt, quia tūc plus succi habent, quam cum ad statum peruenerunt, magis coctum, & excrementitium ante caulis eruptionem. Paretur autem sic.

℥. foliorum mentæ viridum, & succi eiusdem ana ℥. iiii. ol. omphac. ℥. iii. reponatur in vase vitreo per xv. dies. Leuiter coquantur in duplici vase, ad succorum consumptionem. Facta eius expressione, vsui serua. Hoc oleum alij ex omphacino, alij ex dulci, alij ex antiquo parāt. Sed cum ad nauseas, vomitiones, vetriculi corroboracionem, & appetētiā excitādā detur, oleum omphacinum magis cōuenire videtur ad has actiones. Adde quod antiquū calidius est, quā oporteat ad vomitiones, quæ magna ex parte solent ob bilis in vetriculum effusionem promoueri. Adde quod à menta satis caloris habet, & minorem astringēdi vim, quā vt vomitū compescere possit. Quod aliqui dicunt ad scyrrhum vetriculi valere, stultū est putare scyrrhum curari posse. Quod si quis vetriculi schyrrum curare velit, oleum mastichinum accipiat, quod ventrem roborat & emollit. Si maiorē emollitionem requiras, habes alia remedia ad id efficacissima. Nos igitur parabimus ex ol. omphac. vel ex oleo loto aqua rosarū, vel succo cydoniorum, quia meliora exemplaria sic habent, & rationi magis conuenit hæc lectio.

Oleum de Absynthio.

Oleum de Absynthio eodem ferè tempore parari debet, quo oleum de menta, quia herba plus succi, minus acrimonix habet. Ex absynthio Romano, paretur hoc modo.

℥. summitatum absynth. Romani, succi eiusdem ana ℥. iiii. olei oliuarum completarū ℥. ii. paretur, vt de menta dictum est.

Oleum Nardinum.

Oleum nardinum veriùs oleum inspissatum, & vnguentum, antiquorum more, dicēdum esset quia ex

multis odoratis paratur. Et quanuis nullū oleum antiquorum inspissatum retineamus, hoc tamen parandū ad multas affectiones ventriculi, vteri, neruorum suademus. Sed huius descriptiones tres sunt apud Mes. Prima simplex est ex spicæ ℥.iii. aquæ & vini ℥.ii.℔. olei sesamini ℔.iii. coctis & agitatis frequēter. Tertia descriptio est magis composita, quæ, vt mihi videtur, magis parari videtur, quàm secunda, quia minùs est composita, & magis, quàm prima. Secunda, qua hodie nostri vtuntur apud nos, hæc est.

℥. spicæ nardi ℥.iii. sampsoci ℥.ii. xilo alcès, vel eius loco, sandali moscatelini, vel citrini, enulæ campanæ, folij Indi, vel eius loco, galangæ, vel calami aromatici vel spicæ, foliorum lauri, scemanthi, cardamomi ana ℥.j.℔. Irrigentur aqua & vino permixtis, priusquam conteratur. Deinde adde olei communis pro sesamino ℔.vj. Coquatur leuiter, & vsui serua. Huic si addas mosci ℥.℔. pro tota quantitate, substitui poterit pro muscatelino. Tertia in hunc modum.

℥. spicæ nardi ℥.iiii. styracis, gariofill. an. ℥.iii. nucis moscatæ ℥.v. olei balsami, vel eius loco, de spica ℥.vii. olei sesami, vel communis dulcis ℔.iiii. infundantur, agitentur, leuiter decoquantur. Hoc non paramus, quia oleo balsami caremus. Sed oleum de spica proportionē responderet tenuitati, & temperamento. Quare commodè parari poterit. Hoc aliquando vsus sum cum maximo successu.

Oleum Muscatelinum.

Quia muscatelinum recipitur in vnguento Aragon. & frequenter vtuntur in affectibus aurium, & vteri, visum huic loco descriptionem apponere, vt, videlicet, quantum conueniat cum supradicto in viribus, agnosci possit. A moscho muscatelinū dictum est quibusdam. Qui dicunt à Galeno compositum fuisse, ineptè scripserunt. Nam Galen. moschum non cognouit. Paratur non nisi à diuitibus Pharmacopeis, & difficillimè. Nam multa sunt, quæ non reperiuntur in officinis, nec componitur in omnibus officinis.

℥. olei ℔.iii. folij, spicæ nardi, costi, mastiches ana ℥.j.℔. styracis calamynth. croci, myrrha, cinamomi crassi,

sive cassiæ lignæ, ligni balsami, bdellij ana ʒ. iij. mosci ʒ. j. nucis indicæ ʒ. ij. Hoc vnguentum est corruptum, & incertum. Nam descriptio, quæ in luminari maiori reperitur, habet lb. ol. vj. & statim addit, ol. lb. iij. quod forsitan erat legendum ob varietatem lectionum. Habet & bdellium, pro quo duplum myrrhæ, vel illam speciem myrrhæ, quæ concolor est, lineas, & vngues non habet, & bdellij modo lentescit, ponere licet. Sed quod sequitur, magis erat incertum. Nam mucilag. ʒ. j. ponit. Alij, inquit Luminare, dicunt mucilag. ʒ. j. vel ij. Ego legendum (mosci) hinc conicio, quòd secundum eundem auctorem muscatelinum dictum sit à mosco, quem recipit. Sed cum duo sint hodie moschi genera, moschus arboris, & animalis naturalis sanies, vel caro odoratissima, nec dubito aliquos in ea sententia esse, vt putent moschū animalis ponendum. Quòd si ponatur, ʒ. j. legendum est non ʒ. j. Ego puto moschum arborum esse iniciendum, quia odoratus est, & olim miscebatur balanino vnguento, & aliis, quæ vngendo sunt, ob vim inspissandi, quam habet. Vtile præterea accommodatūque acoporū confectionibus, & eorum, quæ ad euaporationes conceduntur à Dios. lib. i. cap. 20. Nucem indicam ponendam esse omnes Arabicæ linguæ interpretes dicunt. Quamquam aliqui putauerunt hoc oleum balaninum esse. Quare nō nucem indicam, sed balanum myrrepticam, id est glādem, quam nunc vocant semen behen, accipiendum, & sic esse balaninum mustelinum, ad differentiam simplicis olei, quod muscū non recipit. Nos inde colligimus duo fuisse parata genera, quòd oleum balaninum Diosc. moschum non recipiat, tamen cap. de moscho recipi scribit, vel oleū balaninum Dioscorid. est corruptum. Quare liberū erit, vel balanum myrrepticam addere, vel nucem indicam. Sunt enim eiusdem facultatis.

Oleum de Piperibus.

Oleum de piperibus efficacissimum est. Quare parandum. Verū. descriptio fuit omnino immutata, & corrupta. Nā fortè sciolus aliquis, qui non sciebat Græcos suos habere myrobalanos, immutauit in Arabicos,

& sic hoc efficacissimum & conuenientissimum oleum duobus modis corrumpit. Primum, quod pro balano myrepfica, id est, glande vnguëtaria, myrobal. Arabicos posuit, qui ex diametro pugnant cum balano myrepfica, quod semen behen vocant. Emollit, confert frigidis affectibus neruorum, resoluit durities, vt testatur. Mes. vt taceam quæ Dioscorides scripsit. At myrobalani Arabicæ frigidæ cum sint, & astringētes, & crassarum partium, constringunt, refrigerant, indurant, contrahunt, opposita præstant. Aliud ex illa immutatione factum, vt modus & præparatio corrumpatur. Nam myrobalan. dixit 3. v. Hic pro 3. v. posuit 3. xx. Alius error minùs tolerandus est, vbi legitur, hyosciami albi, cum hyosciami semina frigidityte neruos lædant & cerebrum stupefaciant. Nos, pro hyosciamo, legimus Agaricum album, qui intus & extra neruos iuuat, nec qualitatibus manifestis caliditate, & siccitate, sed similitudine substantiæ, pituitosam materiam retrahit à partibus neruosis, & digerit. Præterea coniectura ex facultatibus, & ex eo, quod sequitur, collegi. Legitur præterea (turbith boni, & electi) quod quidem facultatem similem habet, & eadem ratione ponitur. Nos igitur sic parabimus.

℥. trium pipereana 3. iiij. balani myresp. id est, seminis behen, 3. vj. radic. apij, fœnic. ana 3. iiij. β. sagapeni, opoponacis, agarici albi ana 3. ij. β. turbith. boni 3. xij. zinziber. 3. iiij. summitatum hyssopi recentis, fol. rutæ ana M. j aquæ lib. xxiiij. ol. recinini, id est, palmæ christi, vel amygdalarum amararum, heminas duas, id est, 3. xvij. Hemina enim continet ol. 3. viij. vini 3. x. mell. verò 3. viij. Alij addunt ireos 3. vj. rapsiæ 3. ij. anisi, cardamomi, ana 3. j. β. calami aromatici 3. ij. β. spicæ nardi 3. j. expressionis hyssopi, vel thymi, sextarios tres. Hæc verò si addantur, efficacius erit. Sed cum rapsi non vbique reperitur, pro ea prassij, vel nasturtij, vel crucæ semen ponendum, vel euphorbium, vt Gal. de compositione medicamentorum secundum locos docet. Antiqua, & corrupta descriptio.

℥. trium pipereana 3. iiij. myrab. chebulorum, bellericorum, emblicorum, indorum ana 3. vj. radicis apij, fœniculi ana 3. iiij. β. sagapeni, opoponacis, hyosciami, tur-

bith boni, albi ana ꝑ. xij. zinziberis ꝑ. iij. summitatum
hyssopi recentis, foliorum rutæ ana M. j. aquæ lib. xxiiij.
olei irini, heminas duas. De hoc satis.

Oleum Laurinum.

EX baccis lauri, coctura longa, extrahunt rustici no-
stri in Valuagi, & Nemausensi agro, vbi frequentissi-
ma est laurus. Sunt, qui distillatione extrahunt, vt ex om-
nibus seminibus pinguibus. Sed quod coctura extrahi-
tur, crassius est, quod distillatione, tenuius & calidius.
Hoc carere non oportet, cum sit in frequentissimo vsu in
vnguentis ad morbum Italicum. Conficitur autem in
hunc modum. Lauri baccæ immaturæ contunduntur,
& affatim in aqua decoquuntur: deinde refrigerari per-
mittantur. Quod supernatat, decapulant, vel vas in
fundo perforatum habent per quod aquam egredi sinât,
donec ad oleum, quod supernatat, ventum est. Nihil
aquæ relinquitur, & quidquid relinquitur olei, extrahi-
tur & reponitur.

*Oleum amygdalarum & aliorum.
simul fructuum.*

Oleum ex amygd. dulcibus, & amaris, & pineis, nu-
cibus, & auellanis, & similibus fructibus, vt è chry-
sometis eadem ratione extrahitur. Alij tondunt minutis-
simè amygd. mundatas, vt cum iatus assumere volunt.
Alij cum cortice incidunt: alij sine aquæ mixtione tun-
dunt, quas in magdaleones disponunt, & in loco calido
per quinque horas seruant: deinde panno forti compre-
hendunt, & torculari fortiter constringunt, & sic extra-
hant oleum. Alij, vt celerius, in sartagine frigūt, mouen-
do semper, ne vrantur: postea fortiter exprimunt, donec
nihil reddatur. Verum oleum amygdalarum amararum,
& dulcium, quod pro vnguentis paratur, ex his in sarta-
gine frixis elici debet, vt & calidius & antiquius. Si verò
prima ratione extrahitur, minùs olei, sed dulcius, & mi-
nus acre diutius durat.

Oleum vulpinum.

Olea ex animalibus integris parantur, vt ex vulpecula, vermibus, torpedine apud Paulum. Oleum vulpinum aliquibus sic paratum placet. Ex vulpecula viua, aliis, exanterata parari. Ex viua, nullam aliam facultatem habet, sed vt exanteretur, non probo. Satis est, si excrementa alui extrahantur. Nam intestina adipe inuoluta sunt, & habent multum succi, vel saniei. Quare præstat excrementa alui exprimere: deinde cum pelle & aliis partibus decoquere cum aqua marina, vel salsa: in quibus summitates anethi, & hyssopi ad ℥. j. decoctæ sint, & simul decoquere, addendo olei sextarios ij ℥. in aquæ sextariis duobus. Decoquantur vsque ad vulpis dissolutionem, & fiat oleum vsuq; seruetur. Hoc oleum cum aqua marina, vel salmuri decoqui debet. Alioqui statim corrumpitur ob copiam humiditatis aqueæ, quæ breui absumi coctura non debet, vel in ol. antiquo & paucio sale tantum decoquitur.

Oleum Lumbricorum.

Semper parari potest. Quare parum habere sufficit. Sic autem parabitur.

℥. olei antiqui dulcis ℥. ij. vini ℥. ij. vermium terrestrium ℥. ℥. bulliant ad vini consumptionem, vsuq; seruetur.

Oleum ex Torpedine.

EX Torpedine pisce, quem gelinam vocant nostri, & oleo, fit oleum, quod maximè cōfert ad articuloꝝ dolores arcendos.

Oleum ex Thymelea.

EX Thymeleæ semine, vt ex semine canabis, vel alterius feminis pinguis, vel ex foliorum decoctione, paratur ad hunc modum.

℥. fol. thymeleæ & succi eiusdem ana ℥. iiij. vini albi ℥. iiij. ol. amygdal. amararum ℥. j. macerentur per xxiiij.

horas: deinde decoque ad consumptionem aquæ & vini, vsuque seruato. Vt ut est ad sudores euicendos vrinæ retentionem, & hydropisim, vel cutis fœdationem.

Oleum Sicionium.

Alij à regione cum Dioscor. sic dictum volunt libro primo, cap. 33. Alij à radic. cucumeris agrestis, quæ à Græcis, *sychios agrios* dicitur, vnde sicionium dictum est. Duplex est, simplex, & compositum. Simplex & elaterio, vel radic. cucumeris agrestis fiebat, vt ex Paulo cap. 77. lib. 3. colligere licet. & lib. 7. cap. 20. rationem componendi sic docet.

2℥. cucumeris agrestis rad. refrigeratam, 3. ij. pondere. In ol sextarium italicum mittitur, atque in lebeate coquitur, fitque sicionium. Hæc radic. refrigeratam, vocant siccitam, vel conseruatam post eius collectionem, vt humiditas absumpta sit. Sic loquitur Dioscor. aliquando, nisi quis velit dicere, refrigeratam, emortuam, cum è terra prodita sit calore natuo, qui sensim emoritur. Sed melior est prior interpretatio. Hoc parari potest, quia facile componitur. Compositum ol. descriptum est, & à Gal. & à Dioscor. & Paulo. Sed illa Diosc. corrupta est. Nam in vulgatis exemplaribus ol. album, est sicionium, & sicionium est album, quamuis viribus differant, & facultate multum. Sed de hoc multa in comētariis in Dioscoridæ.

Oleum de frumento.

AD impetigines, & cutis affectiones paratur, & quidem omni tempore, nullo negotio. Ob id seruandum minimè cenfeo, quia paratu est facile, & morbi, quibus accommodatur, non sunt acuti. Quare per otium parabitur, idque variis modis. Nam alij superponunt triticum laminis ferreis ignitis, & alia superposita assant, & inde defluens ol. excipiunt. Alij exoricateum in alambico distillant, oleumque extrahunt multo igne. Alij per descensum, vt ex iunipero, extrahunt. Illud efficacius est, quo vtor ad impetigines, & morpheas, in rusticis & minus delicatis. Est magis olés, quam alio modo paratu.

Oleum

Oleum de Iunipero.

Non solum ad animalium morbos, sed ad hominū conducit. Quare semper paratum inueniatur. Rustici etiam illud parant per descensum. Diuidunt in frusta lignum, quo citius à calore assetur, & effluat oleum. In vas clausum lamina ferrea imponūt, perforata cribri modo, vt per illa foramina ol. descendat: cui oppositum vas iungunt, & inferiūs collocant, & in terra fodiunt, & ignē circa vas superiūs ponunt, vt tantum incalcescat superius, non inferius. Alij supra mensam lapideam ponunt vas illud, in quo sunt ramenta ligni, vt per collum longum in vas aliud sub mensa positum defluat, hācque ratione minus crassum & sœtidum est, & hominum morbis melius est, & magis accommodatum.

Oleum philosophorum.

Oleum philosophorum, vel ex lateribus, quod ex lateribus in oleo maceratis extrahitur per alchimistas, qui philosophorum nomen sibi turpiter, & falsò arrogant. Istud autem paratur. Ab oleo antiquissimo non differt, nisi quòd sublimatione, partium tenuitatem acquirat, & coctura cum lateribus aliquam siccandivim. Quare paralyti, & ligamentorum laxationi magis cōuenit, quàm in alia causa, ne quis pollicitationibus alchimistarum decipiatur, qui plura pollicentur, quàm præstent. Illud paratum habere non oportet, quia parari potest, nec eo frequentius vtimur.

Oleum ouorum.

Ex ouorum vitellis induratis multum frixis in sartagine, efficacissimum oleum paratur ad maligna vlcera, & veterinos dolores ab vlcere. Quod tamen paratum habere non oportet. Est enim ex eorum numero, quibus frequenter non vtimur, & quod semper parari potest. Paratur autem multis modis. Vel vitelli indurati in offis, conglobati prælo exprimuntur, vt amygdalæ, vnde effluit oleum, vel in alambico siccari distillantur, vt lateres ad oleum philosophorum parandum. Nihil enim est, à quo distillatione oleum non extrahatur, si sit pingue.

Oleum de myrrha.

EX myrrh.ol. extrahitur, quo utimur loco steactæ, in theriaca, & aliis nobilibus antidotis, in quibus steactæ, id est, myrrha liquida desideratur. Nam styrax nostra non est illa, quæ à Serapione describitur, quæ eadem est cum Dioscoridis steacte. Extrahitur distillatione & sublimatione communi, sed foetidum odoratum, si per aquam distilletur. Sed melius citra affationem sic paratur. Indurètur oua, & in duas partes diuidantur. Cauum, extracto vitello, myrrha repleatur, & supra discum, vel plumbum disponantur, sic ut myrrha discum tangat, & oui albumine tegatur indurato. Discus huiusmodi in loco subterraneo ponatur & declinè collocetur, ut ol. quod resudat, in vas aliud influat. Quod collectum vsui seruetur. Nihil empireumatis habet. Sed madore & frigiditate in steactem resoluitur, quo tanquam spisso oleo, fricari possunt vasa, & omnia instrumenta, quibus theriaca paratur.

De oleis factitiis per distillationem.

Nouam rationem excogitarunt neoterici extrahendi olei ex herbis, seminibus, lignis & leguminibus. Oleum seruat odorem rerum, ex quibus extractum est, & fragantiùs expirat, ut ol. ex aniso, vel menta, vel thymo, vel salvia, adeo redolet, ut si in aliquo loco seruetur, totam domum impleat odore. Sed quia illa olea parantur magna impensa, sunt etiam efficaciora, quàm quæ aliquibus corporibus adhiberi debeant. Relinquo illa diuinibus, hisque qui huiusmodi rebus delectantur. Quare hæc de oleis sufficiant, si tantùm addidero de omni medulla seminum posse extrahi olenum, ut ex amygd. ex semine pap. hyosciami, cucurbitæ, melonum, citrulli, & lactucæ, pinearum, nucibus, balano mirepica, ex fisticis aliisque fructibus. Hæc olea non debent parata seruari, quia rancida fiunt, & humiditatem amittunt. Calidiora redduntur, sed sufficit habere extrahendi rationem, ut ex recentioribus vti possimus, cum opus fuerit.

De Ceratis.

Cerata à cera nomen habent, quia ex cera & oleo conficiuntur. Pauca in officina parata habenda, quia omni tempore & citò parari possunt ex ol. aliquo & cera. Videntur autem esse media inter vnguenta & emplastra. Ex illis alia sunt verè cerata: alia minùs propriè dicta. Tamen à similitudine aliqua cerata dicuntur, quæ herbas & alia præter ceram & oleum recipiunt, vt illa, quæ hodie retinentur in officinis, vt ceratum sandalinum, stomachicum, de æsippo, de pelle arietina, infrigans Gal. & emplastra mollia, consistentia. Nam vt vera cerata vnguenta dicuntur, sic contrà. Sic impropriè appellatur ceratum album Gal. quod ab antiquis, vnguenti nomine, dicitur. Talia enim oportet esse emplastra viscerum, vt hepatis, lienis & ventriculi. Si enim dura essent, dilationem ventris, & ex consequenti respirationem læderent. Ob id cerata dicuntur, quæ ad hernias, & scyrrhum hepatis, lienisque curandum valent, vt illud Andromachi, stomachicum Gal. & cerata Theseri. Nos verò de his agemus, quæ necessaria sunt ad morborum curationem, & consueta. Quædam verò eorum parata habere oportet, vt quæ antiquitate facultatem non amittunt, sed eam seruant, vt ea, quæ calida sunt, vt est stomachicum Gal. vel quæ certò tantùm anni tempore parari possunt, vt æsippi, vel quæ difficilius parantur, quæ per otium parare oportet. Alia parata non seruanda, aut pauca quantitate, vt album Gal. Vel si paratum sit, aqua frigida inuouandum, & abluendum, & refrigerandum est.

Ceratum album Gal. siue refrigerans.

R. Ol. Ros. ℥. iiij. vel iiij. ceræ albæ ℥. j. Descriptio est apud Syllurū & Enchium. Liquefcāt in duplici vase, & postquam refrigeratū fuerit, infunde aquæ frigidissimæ tantum, quantum recipere poterit, semper miscendo. Postea immitatur in vas plenum aqua frigidissima, vt magis refrigeretur, & in frigidiori loco domus seruandum. Aqua sit pluriæ, vel fluij, vel fontium, tenuium partium, & frigidissima est imponenda. Aceti parum addendum, si altiùs, & citiùs refrigerare velis. Melius est

Quq ij

enim tempore inunctionis addere. Sine aceto autem parari debet, vt si parti non conueniat acetum, ea de causa vnguentum non reiciatur, vt in doloribus vteri & pectoris, aliisque similibus.

Ceratum sandalinum Mesuæ.

Dicitur sandalinum, quia tria sandalorum genera continet. Valet ad refrigerandum, siccandum, & constringendum, ad fluxum sanguinis & alia. Quod paratum habere oportet, quia est in frequenti vsu, neque citò paratur. Fit autem in hunc modum.

℞. Ros. rub. ℥. xij. sandali rub. ℥. x. vel xj. sandalorum alborum, vel citrinorum ana ℥. vj. boli armeni præparati ℥. vij. antispodij ex osse elephantis, vel myrto, vel cydoneis ℥. iij. camphoræ ℥. ij. ceræ albæ ℥. xx. alias triginta. ol. ros. omphacini ℥. j. lique scat cera in oleo. Deinde omnia tenuissimè puluerisata infundantur, vt artis est, fiat ceratum. Sunt tamen qui imperant, ceram & ol. lauari. Quod non est faciendum, nisi cùm oleum antiquum est, vel cera alba non est, sed citrina. Tunc enim abluere poteris, vel postquàm cera liquata est & oleum, aqua frigida oportet abluere, & frequenter aquam mutare. Sed non post cerati compositionem, propterea quòd tenuior pars puluerum, ablutione auferitur. Hoc cerato abutuntur plerique hodie, cùm in febribus ab instructione præscribunt, cùm vim obstruendi, & densandi habeat.

Ceratum œsippi seu œsipatum Galeni.

Multæ sunt huius cerati descriptiones apud Mesuem, quæ ad viscera indurata emollienda parantur, vt quæ acopa etiam esse possunt. Vnum ad Philagrium refertur, aliud ad Paulum, aliud ad Galenum. Sed quia ceratum Philagrij & Pauli bdellium desiderant, quo caremus, ob id mihi videtur illud Galeno ascriptum dispensandum. Dicitur autem œsipatum Gal. à Mes. quod recipit sequentia.

℞. Cera nouæ fluxæ ℥. iij. ol. camomilæ, irini ana ℥. vj. mastiches ℥. j. spicæ nardi ℥. ij. croci ℥. j. s. terebin-

chinae abietis ℥. j. resinæ ℥. β. cæsi pi ℥. lxxx. misce, fiat ceratum. Si quis fortius velit facere, ad emolliendos tumores duros, addat ammoniaci ℥. j. styracis ℥. β. tuncque præstabit quæcunque pollicentur alia Pauli & Philagrii cerata.

*Ceratum de pelle Arietina Arnaldi
de Villanova ex 2. cap.
de crepatura.*

Ceratum hoc ab aliquibus emplastrum dicitur, atque inter emplastra reponitur, diciturque improprie ceratum, quia non habet ceram. Sed id nominis habet, quia mollius esse debet emplastro, ut melius partibus accommodetur.

℥. Lythargiri auri, lapidis hæmatitis, sang. draco. bolli armeni, mastic. ammoniaci, mumix siue pisaphalti, vel asphalti duri, galbani, thuris cocti, lumbrico. ū terretriū ana ℥. β. piscis naualis, colophonix, ceræ albæ, & rub. ana ℥. j. radic. consolidæ mai. minor. & mediæ ana ℥. iij. ros. myrtiæ aloës ana ℥. iij. stellæ marinæ combustæ, gallarum, balaustiorum, aristolochiæ longæ, & rotundæ ana ℥. vi. visci quercini, terebinthinæ ana ℥. ij. sang. hominis picuitosi ℔. i. minus quarta parte, coquatur, pellis arietina, vel hedina.

*Ceratum stomachicum Gal. à
Mes. vocatum.*

A Stomacho, vel potius ventriculo, cui accommodatur, dicitur, quod Mesue Galeno ascribit, quâquam nunquam tale dedit, fortè est compositio illius cerati, cuius meminit lib. viii. methodi.

℥. Ros. rub. mastiches ana ℥. xx. fol. absynthij siccorum ℥. xv. spicæ nardi ℥. x. ceræ mundæ albæ ℥. iij. Ol. ros. ℔. i. β. Cera lique scat in ol. & refrigerata lauetur frequenter, primùm aqua ros. deinde vino veteri austero & succo cydoniorum, rursus paucò aceto. Postremò omnia tenuissimè trita misceantur, & fiat ceratum. Per stomachum autem, totum ventriculum nostri intelligūt.

Qqq iij

cum veteres pro gula acceperint. Illud modicè calfacit, & constringit: vnde frequentissimè vsurpatur in ventriculi relaxatione, vomitione, & cruditate.

Ceratum diapente.

Sic appellatur à numero quinario. Constat enim quinque rebus, excepta cera, quæ materiæ rationem habet. Valet ad emolliationem tumorum durosorum, ad conuulsionem, vel spasmus nervorum. Illud autem paratum habere non oportet. Sed sufficit eius descriptionem habere, ut si quando sit parandum, facilius inueniatur parandi ratio.

℞. Cerae flauæ 4. iij. Styracis liquidæ 3. iij. terebinthinæ 3. j. mucilaginis Ictiocolæ, gummi hederae ana 3. ℞. ol. irini q. s. In quibusdam exemplaribus legebatur (mucilaginis ictiocolæ, vel gummi hederae) sed puto vtrunque esse legendum: quia gummi hederae, & si intus lædat nervos, extra tamè iuuat, & gluten etiam sua facultate emplastica iuuat coctione, seruando calorem in parte. Quare vtrunque ponendum censemus.

Castigauimus etiam, quod dicebatur (gummi hederae vel Ictiocolæ, ol. Irini q. s.) Nam illud (q. s.) cum duobus prioribus non conuenit, sed cum ol. tantum, quod ad excipiendum ponitur. Sed aliorum duorum 3. ℞. posuimus, ut ordo indicabit. Efficacissimum est vnguentum illud ad iuncturarum tensiones, & durosorum tumorum emolliationes. Hæc duo cerata præcedunt ceratum œsopi.

De vnguentis.

Vnguenta non longè à ceratis collocari debent, quia non multum differunt, & ob magnā similitudinem sæpe confunduntur, & sunt veluti media inter cerata, & emplastra Vnguenta parari debent, & parata in officinis haberi, ob frequentē & multū eorū vsum, tum quia certa anni parte tantū cōmodè possūt parari, nec in omni loco. Multa tamè sunt in officinis parata, quæ similia sunt, quibus carere possum⁹. Sed quæ frequentiori v̄su haberi debent, ut quatuor vnguenta calida, quæ primò ponenda sunt, ob multiplicē eorū vsum. Vnguenta hīc vocam⁹ more vulgi,

non, ut antiqui, odorata illa, de quibus Diosc. multa primo libro. Hæc sunt, quæ parata habere oportet in officinis, Martiatum, Aragon, Dialectica, Agrippæ, & Resumptium, Basilicum, Populeum, Aureum, Apostolorum, Ægyptiacum, Albus, Rafis, Nutritum, Citrinum, de Cerasa, Desiccarium rubrum.

De unguento martiato.

PARO unguentum martiatum vulgò dictum, quamvis non desint, qui martianum velint appellari. Aëtius & Nicolaus martiatum vocant. Ob id retinebimus vulgatam, & cōsuetam appellationem, tum etiam ob Pharmacopœorum inscrip̃tiam. Alij ab inuentore, alij à Martio mense dictum volunt, quòd eo tempore in regionibus calidis parari debeat, propterea quòd herbæ incipiunt erumpere. Alij autem à Marte, quòd hoc unguentum ad Martem bellorum deum referant antiqui. Constat enim ex rebus omnibus, quæ ad ferrum valent, ita ut unguentum syderis appellari possit. Sed quocunque modo dicatur, vel à quo inuentum sit, parum refert, modò rectè pareatur. Recipit multas herbas efficacissimas, & medicamentum est ad vulnera & vlcera, quæ cum frigiditate sunt, vel in loco frigido, vel in lassitudine & dolore partium dextrè accommodatum valet. Vsurpatur non solum ad hominum morbos, sed ad brutorum animalium affectus, ut equorum, mulorum. Diu verò dubitavi, quam descriptionem illi hoc loco apponerem, an vulgarem, an Nicolai Alexandrini, vel aliorum Græcorum, quæ omnes inter se diuersæ sunt, tum in ponderibus, tum in simplicibus. Tandem visa est illa Nicolai Alexand. minùs vitata, quæ est eiusmodi.

℞. Cerae albæ ℥.ij. ol. ℥. vii. roris mar. fol. lauriana ℥. vii. ruta ℥. vii. tamarisci ℥. vj. esbrij, id est, ebuli, fabinae, balsamitæ, Lelispurgi, saluiaz, ocymi, polij montani, calaminthæ, arthemisiæ, enulæ, betonicae, branchæ visinae, spargulæ minoris, herbæ venti, id est, parietariae, pimpinellæ, agrimoniz, absynthij, herbæ paralytis, herbæ sanctæ marie, cimarij sambuci, herbæ crassulæ, id est, fabæ grossæ, millefolij, semperuiui,

chamed. centaurij minoris, fol. fragulæ, quinque folij, herbæ tetrahit, id est, iudaicæ ana ℥. iij. radic. althææ, cimini, myrthi ana ℥. iij. scœnugr. ℥. j. β. butyri recentis ℥. j. & ℥. ij. vrticæ, violæ albæ, papauer. rub. mentæ saracenica, lapathioli, politrici, cardui benedicti, quem cardu cœli vocant, anthilis, quam ynam moscatam vocant, triphilli, qui panis cuculli vel alleluya dicitur, crispulæ camphorata, non camphoræ, medullæ ceruinæ ana ℥. β. adipis vrsi, gallinarum, mastiches ana ℥. j. thuris ℥. β. ol. nardini ℥. ij. non vt alij habent, ℥. ij. Quid enim possunt ad tantam quantitatem alterius olei, & tantam herbarum congeriem?

Descriptio Nicolai Alexandrini.

R. Ceræ albæ ℔. x. ol. communis sextario vj. id est, ℥. vj. ℥. j. & ℥. j. rorisinar. fol. lauri ana ℔. ij. β. amaraei, id est, sampfuci ℔. ij. esbrij, aliàs ebuli, sabina, balsamita, ocymi, lelisphagi, polij, calaminthæ, arthemisia, enulæ, beronica, branchæ vrsinæ, herbæ venti, pimpinellæ, agrimonix, absynthij, herbæ paralyseos, herbæ sanctæ mariæ, cimærum sambuci, herbæ crassulæ, semperuiui, millefolij, camedrios, centaurij minoris, centum neruiæ, rubi indici, aut phargatiæ, ex sententia Cronibrugensis, fragulæ, quinque folij, herbæ iudaicæ ana libr. i. β. radic. althææ, cimini ana libr. scœnugræ. lib. β. butyri ℥. v. vrticæ, viol. papauer. rubr. mentæ saracenica, & mentæ communis, lapathioli ana ℥. iij. politrici, cardunceli, matris syluæ, maratris yuæ moscatæ, alleluya, linguæ ceruinæ, crispulæ, camphorata, styracis, medullæ ceruinæ, adipis vrsi, adipis gallinacei ana ℥. iij. thuris ℥. ii. ol. nardini ℥. ii. aliàs ℥. i. Herbæ omnes colligantur, quando ad incrementum venerunt, vt apud nos principio Maii, & hoc vno aut duobus diebus, postquam sol radiauerit, & vsque ad meridiem, non postea. Diuidantur in partes paruas, & in vino generoso rubro infundantur, per septem dies in loco calido, & moueantur semel in die. Octauo die decoquantur lento igne ferè ad consumptionem vini. Tunc ol. commune antiquum adde. Paulopost butyrum cum axungiis, & medulla.

Deinde colla, & abiectis herbis, adde collaturæ ceram, & liquefacito. Deinde styracem, in oleo nardino, in duplici vase, & puluer. thuris, & mastiches. Sic omnia confundantur, & seruentur vsui. Hac ratione efficacissimum vnguentum acopum comparabitur. Nam si alio modo pararetur, styrax videretur. Oleum nardinum vires amittit, & thus & mastiche. Sextarius hic pendet ℥. xv. Nam mensuralis, octodecim continet. Amaracum in Alexandrino legimus, & samplocum, siue maioranam interpretati sumus. Nam parthenium in causa fuit, quod maiorana scopis magis conuenit. Factum est hoc vnguentum ad tumores discutiendos, durities, ad articulorum dolores. Est enim, vt breuiter dicam, acopum, quibus omnibus magis conuenit maiorana. Nam, vt Dioscor. docet, acopis malagmatisque calfaciendi gratia admiscetur. Paulus autem eluxatis tumoribus conuenire scribit. Auget suspicionem, quod amaracum iniicere in Alex. legitur: quanquam in vulgatis exemplaribus. item Luminari maiore (sampsucum) ponit. Quod facit, vt audacius samplocum verterimus. Est enim nomen vagum, & commune sampsoco, & parthenio. In Nicolao non legitur (tamariscum) Luminare maius sampsucum tamariscum) ponit. Nos verò, quia Nicolai Alexandrini lectionem prælegimus, nolimus addere, neque rutam, quanquam in Luminari hispanico legitur, vt conuenire possit. Non enim propositum est omnes herbas, atque omnia medicamenta acopa hic congregare, sed aliqua, quæ authori magis fuerint grata. Esbrion vario modo interpretati sunt. Alii flores saluix, alii maioranam seruare volunt. Sed quid sit esbrion, apud Arab. nescio, neque saluia ponenda, neque maiorana. Nam Elclisphacos, id est, saluia, ponitur postea, & maiorana, nomine amarici, posita est. Quare puto mendum esse in lectione, vel in interpretatione. Quare cum melioribus exemplaribus lego (ebuli.) Nam Græcus codex legit (ebuli) nomine latino, vt sæpe aliis vititur. Esbrion si saluiam significet, non debebat ponere Elclisphacon esse saluiam syluestrem, quæ est verbascum syluestre Diosc. Sed Græcus codex omnem hanc dubitandi occasionem aufert, scribens (easoly) pro (easely) no-

mine Latino, vt qui frequenter vtatur alijs. In hoc vnguento castigauimus, quæ sequuntur. Et ne hoc citra rationem quis factum esse putet rationem subiungemus. Quò autem possimus id facilius monstrare, scopum vel vtilitatem, vel vsum huius vnguenti proponemus, cuius causa hæc electa fuerunt medicamenta ad id efficiendum. Primum igitur vnguentum hoc ad calfactionem paratur, ad dolores podagricos, ad paralyses, ad tumores, ad vlcera. Quòd si ita sit, medicamenta callida & sicca, quæ vim habent digerendi, esse oportet. Primum legimus ℥.vj. rutæ, pro ℥.viij. Rutæque, quòd efficax sit, in maiori quantitate poneretur. Ordo etiam hoc ostendit. Primum fol. lauri ℥.viij. deinde rutæ ℥.vi. & postea tamarisci ℥.vi. Sic in aliquo manu scripto leguntur. Nec valet, quod possunt dicere, qui omnia errata authorum volunt excusare, quòd calida sit multum. Nam rosmarinus & laurus calfaciunt non minùs, & ponuntur in maiori quantitate.

Descriptio emendata.

CUm huius nobilissimi vnguenti descriptiones conferrem, tantam inueni difficultatem conciliandi illas, vt omnibus prætermisissis interpretationibus, & descriptionibus, hanc tradere, quæ magis scopis & vtilitati respondere videretur, statuerim. Videbunt studiosi, qui rationes nostras expendere voluerint. Nec est, quòd me reprehendant, quòd illam Alexandrini non receperim. Nam non caret mendis & dubiis. Habet esbriion & saluiam, quanquã vulgus putat easdem esse, & omnes interpretantur conseruam esbrii, florum saluiæ. Nisi quis velit dicere flores alio vocabulo, alio herbam appellari.

℥. Cerae albæ ℥b. ij. ol. ℥b. viii. rosmarini, foliorum lauri ana ℥.vii. rutæ ℥.vii. amarici ceu maioran, siue esbrii ℥.vi. Sic legendum, non tamarisci, aut ammoniaci, vt aliqui. Nam tamariscos nulla ratione conuenit, quanquam iunet splenem. Neque ammoniacum, quia inter herbas non reposuisset,

Quare (amaraci) legendum, quod est maiorana. Parthenium enim hîc exponere non conuenit, & amoro (th) remanet (amarici) Esbrii) secundum aliquos idem est cum maiorana. Alius maioranam ad horum expositionem addiderat. Sic orta est illa confusio, vt pro vna herba, tres aliqui ponant, tamariscum, maioranam, & flores saluiæ, pro esbriio.

Sabinæ, balsamitæ, siue mentæ aquaticæ, sisymbrii. Sunt qui legendum putant (Balsaminthæ) vt ponatur illa herba, quæ poma fert rubra, quæ magnam in conuulsionibus vim habent, & neruorum doloribus ob vim balsamo similem tributam consolidandi. Balsamine dicitur. Fructus verò pomum eximium & mirabile, Gallis (*Pommes de merueilles*) Eric efficacius vnguentum ad vulnera & dolores, si quis ea vti voluerit. Liberum tamen relinquo.

Elelisphaci) Sic legendum Græci docent, à quibus *elelisphacos*, saluia vocatur, non, vt vulgò, Liliophagos. Cōuentientissima herba, vt sit vtilis vulneribus, compescendo sanguini, purgandis vlceribus ferinis, vt Diosco. docet lib. 3. cap. 40.

Ocimi, siue basiliconis maioris, polii) Sunt, qui montanum desiderant. Sed quod ad mare nascitur, magis odoratum, & efficacius. Ab antiquis Creticum laudatum, quòd in insula nascatur, quòd emplastri modo appositū, vulnera conglutinat, vel, vt quibusdam placet, viride hoc facit. Siccum maleficis vulneribus medetur.

Calaminthæ, arthemisiæ, enulæ, betonicæ, branchæ vrsinæ, spargulæ, siue gallii, herbæ ventri.

Anemone, vocatur herba venti. Cuius multæ sunt species apud Græcos, vt videre est, cap. de Anemone. Sed præter illas species Othona herba apud Dioscoridem Anemone, id est, herba venti, dicitur, quam nos suspicamur esse Othonem, & legitur melius (menta) pro (eruca) quàm alii putât clymenon. Nos illam ipsam, quam Arabes mentam maiorem. Quæ si clymenon est, non potest nō conuenire, vt quæ profluvia sanguinis infrenet, & folia vel siliquæ vulneribus recentibus imposita, ad cicatricem perducant. Hanc ego ponendam censeo, non Græcorū anemōnem, quia hæc compositio multas alias herbas

habet, quæ ab antiquis mutatae sunt, vel incognitæ, ut quæ sequuntur. Pimpinella, vim aliquam siccandi habet, & leuem astringendi, refrigerandique antiquis incognita Agrimonia.) Hanc aliqui prætermiserunt. Absynthij, herbæ Paralysis siue primulae veris, quæ est ex genere verbasci, & ad aliorum differentiam odoratû verbascum appellant. Herbæ sanctæ Mariæ). Multæ sunt herbæ hoc nomine, ut Parietaria, Persicaria, quæ nimium acris est, & mordax. Alia est herba, quam aliqui putant Eupatoriû Mesue, quæ in viis vliginosis crescit, flore luteo, cymarum sambuci, herbæ crassulae, siue fabæ inuersæ, quæ telephion dicitur, hîc vsurpada. Nam telephion præterquam quod vigilinam albam curat, medetur vlceribus telephiis, id est, malis. Siccat enim ad tertium gradum, si Gal. credimus, & detergit. Semperuiui, millefolij, chamedrios, cetaurij minoris, centumneruiæ, id est, plantag. maioris, foliorum phragule, quinque folij, herbæ iudaicæ siue syderitis, ana ℥.iiii. radic. altheæ, cymarum myrthi ana ℥.iii. fœnug. ℥.j. Butyri recentis ℥.j. & ℥.ii. vrticæ, viol. albæ, quam Græci leucoion vocant, quæ magis conuenit, quam purpurea, quæ refrigerat & humectat, quod in hoc vnguento non est necessarium. Verum lutea, vel viol. leucoion podagricos iuuat, ruinas sedis curat, maximè flores. Pap. rub. mentæ sarsenicæ, vel alterius, lapatioli, politrici, cardunceli, siue cardui benedicti, matris syluæ, caprifolij, seu periclymeni, valerianæ, quam maturellam barbari vocant, alij (maratti) legunt, sed falsò. Valerianam siue phu ad dolores & potissimum lateris valere scribit Dioscorid. Iuxta moschatæ pro herba moschata legendum. Est autem Anthylis apud Dioscor. quæ quia vulneribus medetur, hîc ponitur. Alleluya, siue oxilapathi, linguæ ceruinæ, crispulæ) alij Buphtalmû, alij herbam cancri, quæ hæliotropion minus dicitur, vel ut aliis placet, ceterach. Sed nō multum refert, vtra ponatur. Helyotropion plures vires habet huic instituto accommodatas. Camphoræ vel, ut alij melius, camphorata. Caphorata autem herbam alij putant abrotanum esse. Verum est alia humi serpens, foliis minutissimis, quam nostri camphorata ab odore vocauerunt. Illa ad naturam millefolij accedit, & ad vulnera magnâ vim habere docet experientia. Quare vulgarem camphorata antiquis incogni-

tam ponendam puto. Camphora verò, quòd sit tenuium partium, & potenter siccet, non videtur conuenire. Auger suspicionē, quòd styrax postea sequitur. Stiracis calamynthę, medullę ceruinę, adipis vrsi ana ℥. ℔. Sed in quibus locis non reperitur medulla cerui, apri substitui poterit, vel tauri. Adipis gallinę, mastichis ana ℥. j. thuris ℥. ℔. olei nardini ℥. ii. Ratio conficiendi talis esse debet, vt sit efficacissimum. Colligantur omnia eo tempore, quo perfecta sunt, in qualibet regione. Nam in calidis Vere parari debet. In frigidioribus non ante festum diui Barnabę, vel diui Ioannis. Colligantur autem vno vel duobus vel tribus diebus, colligendo prius humidiores, vel frigidiores, vel quatum succus viscidus & lentus est. Quę verò sunt odorata, & tenuium partium, vltimo loco. Quare primum radices semperuium, crassulam vocatā, matris syluam, papauer rubrum, centumneruam, cymam sambuci, papauer nigrū. Deinde quęre alias omnes, si possint vno aut duobus diebus colligi. Parum refert, modò incoquendo ordo seruetur, vt prius coquātur, quę maiorem coctionem ferre possunt, & quę à nobis sunt annumeratę, colligendę sunt in prima die. Sustinent decoctionem rad. & frigidę herbę & crassę, & quę durę sunt, & adstringentes. Ob id adiiciantur radices altheę, semperuium, telephium, papauer nigrum, & album, branca vrsina, folia lauri, sabinę, pimpinella, centumneruia, quinque folium, folia myrthi, lapatioli, cardunceli, lingua ceruina, agrimonia, vrtica. Secundo loco ponantur ruta, absinthium, arthemisia, herba venti, alleluya, siue oxirrifillum, camphorata. Vltimo odorata, vt herba moscata, menta saracenica, centaureum minus, chamedris, millefol. & alię. Frequenter contundendę, vel gladio diuidendę sunt in partes paruas. Infunde in diuersis vasis, vt sunt dispositę, & diutius, quę durę sunt & sicę. Nam infusionis & coctionis eadem est ratio. Infundantur vino odorato antiquo, rubro, tenui, vel albo dies viij ab infusione radicum. Coquantur sensim lento igne, semper mouendo. Cũ vinum incipit minui, & herbę maiorem locum occupant, olenum iniiciendum, & coquendum donec vinum quasi absumptum sit. Cui butyrum & axungias adiungere possumus. Collandũ & exprimẽdum exacte. Collaturę calidę cera liquetur, qua liquet-

facta, misce mastichen, & olibanum, styracem, & ol. nardinum, exagitando semper extra ignem, donec in linimentum coagulatum fuerit, vel vnguentum. Reponatur in vase, & seruetur diligenter. Si in vase æneo reponatur, efficacius erit ad vulnera antiqua, & vlcera. Seruetur in parte inferiore officinæ coopertum. Hoc vnguento carere non debet. Durat in tres annos, vel plures, si bene seruetur coopertum. Hoc sufficeret pro vnguento Aragon, & vnguento Agrippæ, pro diathea, vel contra. Sed quia sunt in frequentu vsu, apponemus illa quatuor vnguenta calida vocata.

Vnguentum Aragon.

Vnguentum Aragon calidius est supradicto, & facilius paratur, quia paucioribus sed efficacioribus constat.

℞. rad. brionix rad. dauci, cucumeris agrestis, rorismar. maioranæ, serpilli, rutæ foliorum lauri, saluiæ, sabine ana ℥. iiii. pulicariæ vel conizæ maioris, vel minoris, laureolæ ana ℥. ix. nepetæ, foliorum cucumeris agrestis ana ℥. ℥. mastiches, oliban ana ℥. j. pyretri, euphorbi, zinziber. piper, ana ℥. j. olei petreoli ℥. j. ol. laurini, axugix vsu ana ℥. iiii. Aliqui addunt olei miscellini ℥. ℥. butyri ℥. iiii. olei communis ℥. v. ceræ ℥. j. & ℥. iiii. Hoc vnguentum eo ordine debet disponi, quò melius & facilius dispēsetur. Radices reposui in primo ordine, ut prius decoquantur. Addidi brionix rad. quia folia nullam vel paruam facultatē habēt instituto accommodatam. Et ne Pharmacopolæ folia vsurparent, addidi accipiendas esse rad. Expunxi, quod posset dubitationem facere, nempe, agnini. Legimus enim rad. cucumeris agnini. Qui sic legendam censeret, decipitur. Nā agninus cucumer, alius est à cucumere agresti, qui efficacissimus est. Agninus autem inefficax. Qui in hortis se-ritur frequēdissimus in Hispania. A qua regione aliqui nobis attulerunt, & incipiunt colere in hortis quorundā nobilium. Est autem tenuis, sed longus, & ad anguis vel serpentis modum, contorquetur & humi serpit. Hoc etiam in foliis feci ne deciperetur parum cautus. Vnguentum istud pro vnguento de Ciclamine vsurpari potest, addendo colocynthid. diagredi j, & fellis bouis ℥. j. pro ℥. j. succi cyclaminis ℥. ℥. Si vngatur ymbilicus & venter, laxabit

vētre, & vermes deiiciet, & aquam hydropicorum purgabit. Si ventriculus contagantur, excitabit vomitionem: alui subductionem, si in emunctoriis coxarum, & in plāta pedum adhibeatur.

Vnguentum Dialthea.

DVplex est apud Nicol. Vnū compositum, aliud minus compositū, quod simplex vocatur. Sed compositum communiter paratur. Ob id tale hīc describemus.

℞. rad. altheæ ℥.ii. seminis lini, scænug. ana ℥.j. scyllæ ℥.℥. olei oliuarum ℥.iiii. ceræ ℥.j. terebinthinæ, gummi hæderæ, galbani ana ℥.ii. colophonix, resinæ ana ℥.℥. Rad. & semina omnia conterantur, infundantur, per quatuor dies in sufficiente parte aquæ & vini. Deinde coquantur, donec incrassescat mucilago. Colletur, & quò facilius succus lentus per cribrum transcoletur, & descēdat, instillandum est aliquid decoctionis sensim. Decoquantur vsq; ad succi cōsumptionem ℥.ii. cum ol. quibus adde ceram, qua liquefacta adde terebinthinam, galbanum, & gummi hæderæ. Vltimo loco ponatur colophonia, & resina puluerisatæ. Leuiter bulliant ad perfectam coctionem, quod refrigeratum vsui serua.

Vnguentum Agrippæ.

ANicol. traditum eādē facultatem habet, cum dialthea. Sed quia in frequenti vsu est, ad emolliendum, & quia minori impensa parari potest, subiunximus, & in officinis parandum censemus.

℞. rad. brioniæ ℥.ii. rad. cucumeris agrestis ℥.j. scille ℥.vj. rad. iridis ℥.iii. rad. filicis ℥.ii. rad. ebuli, tribuli mariani ana ℥.j. olei antiqui ℥.iiii. ceræ nouæ flauæ ℥.xv. Parabitur hoc modo. Radices diligenter detergantur à pul. Incidantur in frustra, infundantur in ol. per 7. dies, deinde decoquantur, donec rad. molescant, & succum deponant. Decoctio colletur, & fortiter omnia exprimātur. Coll. adde ceram flauam, nō albam, vt vulgaria exemplaria habet, quia minus emollit. Vbi refrigeratum fuerit, vsui serua. Non elegimus ol. commune, sed antiquum, quòd sit magis tenuium partium, & ad digerendum accommodatius,

& emolliendum, viscosis istis permixtis. Hoc autem scire oportet apud Diosc. nullam mentionem fieri de tribulo marino, sed tantum de aquatico, & terrestri. Hic si non est ex tribulorum genere, est ex eryngiorum. Quare qui procul a mari sunt, sic hoc parari oportuerit: nam pro scylla capam, & pro tribulo marino Eryngiorum radicem usurpare possunt.

De vnguentis pectoralibus.

AD pectus parantur vnguenta laxantia, lenientia, quibus etiam ad laxandas partes induratas, & tensas emolliendas uti possumus. Post illa emollientia & digerentia subiunximus, & prope vnguentum Agrippæ collocari debent. Sunt autem tria nominibus distincta, quorum vnum pectorale dicitur à parte. Alterum à materia, ut vnguentum ex adipibus. Tertium quod minus laudandum, magis tamen usurpatur à Medicis, Resumptium dicitur. Cuius descriptionem ponam, & explicabo, ut intelligant illud minus accommodatum thoraci, quam pectorale, vel de adipibus, & quod de adipibus melius est, & quo velim Medicos uti. Sed primum videamus, quale sit apud nos Resumptium tam frequenter à nostris medicis usurpatum.

Vnguentum resumptium, descriptione vulgata.

R. Axungia porci recentis sine sale ℥. iiii. axungia anseris, gallinae, anatis an. ℥. ii. æsopi humida ℥. β. ol. cham. violati, anethi ana ℥. ii. butyri recen. ℥. j. ceræ albæ ℥. vj. mucilag. tragacanthi, cidoniorum, seminis lini, bismaluae, gummi arabici ana ℥. β. In hoc vnguento multa sunt reprehendenda, ut sit vnguentum pectorale vel malacticum. Primum quod ex cera alba parari non debet, sed ex flaua. Quare si quis parare velit, flauam usurpet. Omnia enim relaxantia, emollientia, digerentia, concoquentia, dolores frigidos sedantia, ex cera flaua parari debent. Quæ verò ad astringendum refrigerandum, indurandum, & siccandum, ex alba, quæ frigidior est & magis sicca & astringens. Aliud maiore reprehensione dignum, quod mucilagines frigidas & constringentes recipit cum calidis relaxantibus, ut gummi tragacanthi, & arabici, seminis cydoniorum.

riorū. Quare putarem ego illas esse expungendas, & mucilagines augendas lini, & rad. bismalux ad ℥. j. Quod si mucilaginem fœnug. adiungere visum sit, ad ℥. β non erit absurdū, & pro ol. viol. ol. amygdal. dulcium ponere. Sic erit ergo veri vnguenti resumptiui descriptio castigata. Ex huius vnguenti castigatione apparet castigatio illius pectoralis vnguenti, quod mucilaginem recipit psillij, tragacanthi, & arabici. Hæc emplastica digestionem impediunt, obstruendo poros, & potius suppurant, calidis & temperatis permixtis, & partem tensam retinent, quod in doloribus & potissimum pectori aduersum est, ob respirationis necessitatem.

℥. a. ruxigæ porci recen. sine sale ℥. iiii. axūgiæ anatis, gallinæ, anseris ana ℥. ii. cœsipi humidæ ℥. β. ol. amygd. dulciū, cham. anethini ana ℥. ii. butyri recentis non saliri lib. j. ceræ flauæ ℥. v. j. mucilaginis seminis lini, & rad. bismalux ana ℥. j. β. fœnug. ℥. β. misce, fiat vnguentum resumptiui. Talis erit pectoralis vnguenti descriptio.

Vnguentum pectorale.

R. ol. amygd. dulcium ℥. iiii. ol. cham. viol. ana ℥. iii. a. ruxigæ gallinæ, anatis ana ℥. ii. butyri recentis ℥. v. j. ireos puluerisatas ℥. ii. croci ℥. β. ceræ citrinæ ℥. ii. j. misce, fiat vnguentum. Quamuis in alio vnguento resumptiuo ol. violaceum expunxerimus, ab isto tamen expungendum non est, quia refrigerat citra astrictionem, & laxat, & dolores lenit. Ob id hoc parandum pro inflammationibus pectoris, & costarum doloribus. Erit medium inter resumptiuum superius, & vnguentum ex adipibus, quod magis simplex est, accommodatissimum in inflammationibus pectoris, & constrictioni, vel expectorationi.

Vnguentum ex adipibus.

R. adipis gallinæ, anseris, anatis ana ℥. v. j. butyri recentis tantūdem, ceræ citrinæ ℥. iiii. ol. chamom. amygd. dulcium ana ℥. ii. j. misce, fiat linimentum, ceratum vel vnguentum. Accommodatissimum est hoc vnguentum in inflammationibus pectoris & costarum, & constrictione pectoris, ad concoctionem & expectorationem.

Vnguentum de bdellio.

Vnguenta ad indurationes, in hac parte consequenti,
ordine doctrinæ, collocabimus, in quorum numero
est vnguentum de bdellio, & vnguentum paruum de cy-
clamine, seu de arthanita.

℥. bdellij ʒ. vj. euphorbij, sagap. ana ʒ. iiii. castorei ʒ.
iii. ceræ citrinæ ʒ. xv. ol. cherini, seu leucoe lutei ʒ. x. fiat
vnguentum. Paretur in hunc modum. Bdellium & sagap.
dissoluantur in aqua vitis agrestis: castoreum & euphor-
biū in aqua calida. Cera liquefeat in oleo. Omnia misceā-
tur, & fiat vnguentum. Hoc dispensari potest omni tem-
pore. Quare non est dispensandum, nisi quando impera-
tur. Non solet, nisi in conuulsionibus & rigoribus neruo-
rum præscribi, in quibus oleis & remediis mitioribus est
vtendum, interea, dum alia parātur. In hoc malumus ap-
ponere oleum ex leucoe floribus paratum, quā iasmino,
quia rarò paratur, neque in omnibus locis reperitur. Sed
leucorum in omnibus locis reperiri potest, & sunt similia
facultate. Hoc autem vnguentum difficilè paratur ob po-
nuriā bdellij. Nam quòd pro bdellio ostendunt, est myr-
rha vera, quæ vngues habet, & est subflaua, vt Dioscor. des-
cripsit. Inter myrrham, aliquando partem bdellij inueni-
mus. Sed difficillimè discernitur à myrrhæ specie, quæ bel-
lij more lentescit, cū masticator, vel digitis tractatur &
malaxatur. Estq; cōcolor, quasi colore alcës. Verū cū
non multū differat bdellium à stirace, vel myrrha, pote-
ris ex illis parare maximè ex illa, quæ concolor est, & lē-
tescit. Vel vi succidaneo antiquorum, quo in externis re-
mediis magis, quā internis utebantur. Est autē propolis
vera, quæ eodem modo lentescit, si digitis fricetur, odore
fermēt. Est enim acida, & in rimis & foraminibus aluco-
rum reperitur. Illud mel non est, neque cera, sed ex oculis
populi, vel betulæ, vel aliarum arborum, quæ resinam red-
dunt. Sunt nonnulli, qui sordes alueariorum usurpant, sed
malè, & multò peius antiqui ceram albam pro illa vsur-
pabant, quæ frigida est, & sicca, indurans potius, quā e-
molliēs. Poterit itaque facilius, & minori impensa parari.

Vnguentum paruum de Artanita, seu de Cyclamine.

R. succi cyclaminis, mucilag. rad. filicis, succi ebuli ana
ʒ. viij. succi summitatum tamarisci, vel sambuci ʒ. ii.

resipi humidæ ℥.v. ol. irini ℥. ij. bdellij, ammoniaci ana
 ℥. j. β. ceræ flauæ ℥. vj. corticis rad. capparis ℥. j. β. spicæ
 nardi ℥. β. In Gallia, & aliis locis, vbi tamarisci succus ha-
 beri nō potest, succus sambuci substitui potest. Hoc enim
 succedaneo vsus est Gal. lib. 9. de composi. phar. secū dum
 locos. Paratur autem hoc modo. Bdellium, & ammonia-
 cum dissoluatur cum aceto scillitico. Succum cum ol. bulliāt
 ad aliquam cōsumptionem. Deinde ceram adice. Qua li-
 quefacta, ammoniacum & bdellium dissolue, in fine spi-
 cam. Fiat vnguentum. Hoc in frequentiore vsu est, quā
 magnum, quod paratur ad laxandum ventrem, & ad ver-
 mes occidendos deiiciendosque. De illo postea agemus, si
 aliqua alia vnguenta, quę ad horum naturam accedunt, a-
 liqua ex parte tradiderimus, quale est illud fuscū Nicolai.

Vnguentum fuscum Nicolai.

R. ol. communis ℥. j. β. cerę nouæ ℥. iiii. colophonie,
 picis naualis, sagap. ana ℥. ii. mastiches, galbani, thu-
 ris, terebinthinæ ana ℥. j. misce, fiat vnguentum. Hoc vn-
 guentum semper parari potest. Quare sufficit habere par-
 uam quantitatem. Vtile est ad trahendum, emolliendum,
 digerendum, concoquendum crassos humores. Sed illud
 animaduertendum est, quōd antiqui colophoniam voca-
 bant à colophone regione. Nostri colophoniam vocāt re-
 sinam, vel terebinthinam, à qua extractum est ol. terebin-
 thinæ. Est resina multū frixa, & minū pinguis. Pix na-
 ualis pix dicitur, quæ è nauibus derasa est, quæ ob sæuū
 admixtum, & saluginem maris aliam facultatem habet,
 quā recēs & simplex. Hęc minū maturat, magis siccatur.
 Quare in vlceribus, vt colophonia magis cōuenit. Suade-
 rem, vt post hac naualem raderent è nauibus, & hęc ran-
 tū n. naualis vocaretur, alia, communis pix tantū, ad dif-
 ferentiā, vt antiqui solebant. Non enim naualis, quōd na-
 uibus apponatur, sed quōd apposita fuerit, dici debet.

Vnguentum Basilicum maius.

Basilicum vnguetum, quasi dicas regale, magnum ad
 differentiā minoris, resipit concoquentia & digerentia.
 Rur ij

tia. Vſus eſt in abſceſſibus detergendis, in quibus aliquid ſuppurandum, concoquendū, detergendūque, & in vulneribus, quæ ſine inflammatione, aut intemperie calida ſunt. Hoc carere poſſumus, ſi aureum habeamus. Nam cū eo conuenit, atque etiam id efficacius eſt.

℞. cere ſlaue, reſinæ pini, ſæui vaccini, picis naual. glutinis piſcium, quod iſtiocollam vocant, olibani, myrrhæ ana ℥.vj. picis ℥.iii. Hoc non eſt diſpenſandum, quia non eo frequenter vtuntur Medici, & non immeritò, cū aureum id præſtet, cuiusque deſcriptio ſit magis efficax, & integra. Hæc autem in multis exemplaribus incerta eſt Nam picem bis ponit, & incerta eſt doſis. Nam dicit, picis ℥.iii.j. & aliorum ana ℥.j. ſ. quod fortè ſic legendum eſt. Alij picis ℥.iii. aliorum verò ℥.j. ſ. vt mōſtret diuerſam eſſe deſcrip. Et in facult. declaratione falſum docet. Dicit enim conferre vulneribus, in quibus eſt calfactio. Sed id facile caſtigare poſſumus, ſi negationem addamus.

Baſilicum minus.

HVius deſcriptio varia eſt. Paulus enim ex quatuor rebus, cera, colophonia, pice, & adipe taurino, æquis partibus, ſine oleo componit. Meſ. verò ex reſina, pice, cera, æquis partibus, & oleo q. ſ. Iſtud paratur, & parandum eſt. Dicitur & terrapharmacum, quia non computatur cera, & macedonicū, cū thus adderetur, quo vtebatur Galenus, & antiqui.

Vnguentum aureum.

AVreum à colore aureo dicitur, quem à croco accipit, vel aureum à præſtantia. Eſt enim in vulneribus curandis efficaciffimum. Cōcoquit enim, deterget, & carnem gignit. Proportionem reſpondet baſilico magno, ſed magis deterget, ob myrrham, quam habet baſilicum magnum. Hoc verò magis ſiccatur, & minus terget.

℞. cere citrinæ ℥.vj. ol. boni lb. ii. ſ. terebinthinæ. ℥. ii. reſinæ, colophonix ana ℥.j. ſ. olibani, maſtiche ana ℥.j. croci ℥.j. In hoc nihil mutauimus, præter croci doſim, quia legitur in nouis diſpenſariis (croci ℥.j.) quæ quantitas ma-

ior esse videtur, quàm oporteat. Habet autem facultatem concoctoriam. Sed cum multa alia sint ad id commodius faciendum, non video cui in tãta quantitate poni debeat. Nos itaque pro $\mathfrak{z} . j . \mathfrak{z} . j .$ legimus, tum propter rationem assignatam, tum quia in manu scripto antiquo ita legimus. Auger suspicionem, quòd prius dixerit (olibani & mastiches ana $\mathfrak{z} . j .$) Si tantundem croci voluisset, cur ab aliis separasset? Adde quòd semper solemus minorem rerum similium quantitatem ponere ultimo loco, vt Andriomachus fecit in theriacæ dispensatione. Adde quòd illa parua quantitas multum tingit.

Vnguentum Egyptiacum.

AD deterfionem gangrenæ, & vlcerum putridorum paratur omni tempore. Quare minor quantitas sufficit. Vel quia minima impensa paratur, habendum. Paratur diuersa præparatione. Alij ingredi faciunt æqua proportionem sic.

$\mathcal{L}$. floris æris, aureos quinque, id est, $\mathfrak{z} . v .$ mell. aureos xij. aceti acris aureos vij. Decoquantur, & decocta inspissentur. Aureus valet $\mathfrak{z} . \beta .$ Sed si mauis, lege $\mathfrak{z} .$ vel $\mathfrak{z} .$ quia eadem seruetur proportio, & Pharmacopolæ minus dubitabunt. Et certè ponderum apud Latinos, Græcos & Arab. magna est dissidentia. Aliqui addūt thuris aureos ij. $\beta .$ Sed illud sarcoticum non est apponendum, nisi cum imperatur, quia magis putrefaceret, quàm resiccaret, & cum imperatur, potius cortex, quàm thus ponendum est.

Vnguentum Apostolorum.

NOmen accipit à numero duodenario, non quòd vsi sint Apostoli. Curabant enim citra medicamentorū vsu, potestate à Deo concessa, cum dixit. Super ægros manus imponent, & bene habebūt. Est autem in frequēti vsu ad vlcerum putridorum, id est, sordidorū deterfionē. Recipit detergentia, catheterica, & sarcotica. Sic paratur.

$\mathcal{L}$. terebinth. ceræ albæ, resinæ ana $\mathfrak{z} . x i i j .$ opoponacis, floris æris ana $\mathfrak{z} . i i .$ ammoniaci $\mathfrak{z} . x i i i .$ aristolochiæ longe, thuris masculi ana $\mathfrak{z} . v j .$ myrrhæ, galbani ana $\mathfrak{z} . i i i i .$ bdellij

R r r iij

℥.vi. lithargiri ℥.j. infundantur lachrymæ, & decoquantur in ℥.ii. ol. Estate, Hyeme verò ℥.iii. deinde aliis miscantur. Sed non mihi immutanda dos videtur, sed illa maiori quantitate aceti diluere oportet, & minus coquere. Pro bdellio vsurpanda est propolis, vt alias monstratum est. Vnguento apostolorum respondet craseos magnum Mes. Quare non erit necesse, nisi paratum habere vnguentum craseos. Primùm potiùs parandum est ad vlcera detergenda & implenda carne.

Vnguentum Craseos paruum Mes.

HOc potiùs dispensandum est, quàm magnum, quia vnguento apostolorum respondet. Ob id nulla est eius necessitas. Hoc verò ad vlcera detergenda & implenda confert.

℥.aristoloch. ireos, sang. drac. opoponacis, sarcocollæ ana ℥.β. lytharg. leuigati ℥.v. ol. ℥.j. coquatur lythargirū in ol. donec non inficiatur. Cui adde reliqua in tenuē pul. redacta. Fiat vnguentū. Nos autem pro ammoniaco opoponacem substituimus, quòd magis sit sarcoticum & conueniens. Neque multum repugno, si ammoniacum ponatur. Hoc potest esse vsui pro vnguento ex panno.

Vnguentum Pompholigos.

ACcepit nomen à pompholige, sed nostri ex tuthia, quam vocant, parare solent, quæ spodium est Diosc. & omnium Græcorum. Quare dicendum esset vnguentū ex tuthia. Sed cum parū differat tuthia, à pompholige, non est ab hoc recedendum. Illi autem, qui nos præcesserunt, facile poterunt excusari, quòd pompholigem non agnoscerent. At nos, qui & agnoscimus & haberi ex fornacibus potest, vbi funditur es ad bombardas parādas, & tintinabula, vel vbi parātur ex ære vasa culinaria, excusari nō possumus. Quare Pharmacopolas hortor, vt ex fornacib⁹ colligāt, cum habere possint, quātū voluerint. Est enim magistēiū partiū, quàm spodiū, siue tuthia. Sic parabitur.

℥.olei ros. omphacini ℥.x. ceræ albæ ℥.v. succi granorum solatri ℥.v. cerusæ lotē ℥.iiii. plumbi vsti & loti, pom-

pholigis ana ℥.ij. cortic. thuris ℥.j. Succum fructus solatri decoque in oleo ad consumptionem. Cui adde ceram. Deinde omnia redacta in puluerem tenuissimum. Fit vnguentum, quo vtimur in cancriis, & gangrenosis vlceribus. Quare oportet illud esse bene paratum, ne morsum in parte excitet, neque eam patet ad putrefactionem, vt illud facit, quod à nostris dispensatur. Quare danda est opera, vt ex ol. ros. omphacino fiat, quod magis repellit & exsiccat, quàm illud rosaceum completum vocatū. Quod si tale non reperiatur, abluatur in aqua peculi ros. vel in aqua myrthi, vel ceterach, vel plantaginis, vt illam vim ol. laxatiuam, & putrefactiuam, ablutione, amittat. Deinde rosas exsiccatas rubras decoque in duplici vase. Fiat oleum omphacino respōdens, vel succum foliorum oleæ, vt Gal. imperauit. Cera alba est abluenda, tum ob pul. tum ob aceti vim, quam accepit in sua dealbatione. Succus ex fructu vel foliis solatri extrahitur, neque peccat, si ex foliis paretur. Cerusa ob aceti vim est abluenda, & vt amittat aliquam vim emphasticæ substantiæ, in aqua pluriuix, vel fluuiorum, vel plantag. est abluenda. Plumbum, quia cum sulphure vtitur, abluendum, vt cerusa, vt deponat empireuma, vel lima in tenues partes diuidere oportet, vt diligēter contritū in partes tenues reducatur. Nam alia ratione non vritur, quàm vt facilius in pul. reducatur. Minus enim acre est, quod non vstum, quàm quod vstum est. Tuthiam nostri ponebant, quæ antiquorū est spodium, & quia non nouerant pompholigem, spodium vsurpabat. Pompholix cinerica est, quæ in parietibus fornacis colligitur. Adhæreat aliquādo vt fuligo Aliquādo, vt quæ proximior flammis, tanquā pumex, vel racemus ex multis ampullis. Vnde Botrytis dicitur. Sed id notare oportet, quod in quibusdā locis quasi alba colligitur, vt cinis, vt in fornacibus, in quibus æs funditur, nō auricalchū. In vulgatis exēplaribus (thus) legitur, vbi legendum (cortex thuris) Thus enim putrefacit: cortex autē vlceribus malis conuenit, vt docet Diosc. Quod paratū est hoc modo, tam differt à cōmuni scopo, vt homo viuus à mortuo. Hoc vnguentum vsui esse potest, pro vnguento ex cerusa, sed non contrā, ob acetum. Quare cū pro vnguento ex cerusæo vii volueris, adde aceti albi q. s.

Vnguentum desiccatiuum rubrum.

Post vnguentum de pompholige, collocari debet vnguentum desiccatiuū rub. quod frequentissimè vsurpatur à Chirurgis in erisipelatosis & feruidis vlceribus, & ad cicatrices faciendas.

℥. lapidis calaminaris, siue cadmiæ, terræ sigillatæ ana ℥. iij. lytharg. auri, cerusæ vstæ & lotæ ana ℥. iij. cāphoræ ℥. j. ceræ albæ ℥. v. olei ros. myrthini ana ℥. vj. fiat vnguentum. In hoc vnguento tantū hoc mutauimus, quod cerusam vltam & lotam imperauimus, ratione optima, quia magis sicca & rubra redditur. Idcirco rub. dictum est, & vt ad cicatrices & herpetas efficacius sit, lauandum ad empireum auferendum. Vritur chalcytis, donec sandaracæ vel minij colorem acquirat. Ceram albam imperauimus, quia magis siccatur, & magis rub. apparet vnguentum, si ex alba fiat. Oleum myrthinum pro violaceo posuimus quia violaceū humidius est, quàm vt in vlcere vnguētis ponendum sit, & maximè in eo, vbi omnia refrigerant. Quare myrthinum substituimus. Lapis calaminaris est cadmiæ species, ex qua æs rubrum fit. Pro terra sigillata, vsurpandam esse argillam vel cretam diximus. Nam terra illa, spargis dicta, vel sigillata, nihil aliud est, quàm argilla collecta in Lemno insula, quæ ob illum lentorem, quem habet, & vim emplasticam insignem, valet ad incrassandas fluxiones, & ad sanguinis fluxus, quæ omnia præstat nostra. Quòd dicunt valere ad pestem, non ad curationem, vt aliqui putant, sed ad præcautionem. Nam cū illa & bolus armena vim inspissandi sanguinem habeant, & conturbationem sanguinis impedire possint, pestem impediunt, quæ nihil aliud est, quàm cū sanguinis perturbatio fit, vt nos docuimus in nostro tractatu de peste. Quare non est nauigādum in pontum, vt adulteratam argillam sigillo illo notatam habeamus, cū creta idem præstet, quod & terra sancti Pauli, quam vendunt circulatores in Italia, vel terra sigillata. Exsiccat illæ terræ, modicè viscosæ, quod in hoc vnguento requirimus.

Vnguentum album Rasif.

Minio paratur, & eius frequens est vsus, vnde paratum habere semper oportet.

℥. ol. communis loti ℥. ij. cerusæ ℥. j. ceræ albæ ℥. vj. misce, fiat vnguentum. Oleum abluendum aqua frigida, nisi recens fuerit, minimè que salitum. Cerusa abluatur necne, nihil interest, Sed quia in affectibus palpebrarum usurpatur, non malum est, si semel abluatur.

Vnguentum citrinum.

A Citro nomé accepit, quo vñtur mulieres ad fucum, & Chyrurgi ad siccandum, & cicatrices faciendas, & dealbandas. Habet enim aliquam vim deterfivam, & insignem exsiccandi. Difficilè paratur ob præparationis difficultatem, & reliquarum rerum penuriam.

℥. borracis ℥. ij. camphoræ ℥. j. colli albi ℥. s. amianti dulcis ℥. j. vmbilici marini, tragacanthi, albi amili ana ℥. ij. marmoris, cristalli dentalis, olibani albi, nitri ana ℥. ij. gersæ serpentariæ ℥. j. cerusæ ℥. vj. Borrax est duplex. Aliud, quod pingue dicitur, quia nigrum & ad saponis mollis quasi colorem & consistentiam accedit. Aliud est album, & ad formam salis vel aluminis cōcretum, & diaphanum, quod arte tale redditur. Est huic arte paratum simile ex sale alcali & vrina, quod ferruminat aurum, à quo affectu aliqui mediocriter eruditi crisocolæ nomen indiderunt, non animaduertentes, crisocolam antiquorum colore viridi esse, siue illa sit naturalis, quæ cum lapide ciano & fodinis emititur, siue illa artificialis Galeo ex vrina vel ære, quam speciem Discor. inter species æruginis reposuit. Quare nos borracem nitri speciem dicemus. Borracem nitrosum vocant Arabes, & à sapore isto, omnia alia, quæ hoc sapore sunt prædita, boracalia vel nitrosa vocant. Additur caphuræ ℥. j. quia est fœtida tenuium partiū valde. Quare facilè penetrat. Magna autem est inter medicos contentio de eius origine & temperatura, quoniam aliqui dicunt esse arboris lachrimam, alij bituminis candidissimi speciem, alij factitium quidpiam. Ego verò puto aliam naturalem, aliam factitiam ex mastiche distillata in vrina. Naturalis certè naphthæ naturam præ se fert, quòd facilè concipiat flammam. De eius ortu nihil certi habeo. Verùm de eius temperatura certò possum affirmare calidam esse, & quòd odorata sit,

& quodammodo ex aërea substantia & tenni, ob quam tenuitatē ignem facilē concipit etiam in aqua, quod forsitan aliquos decepit, quod semen absumeret. Inde ab effectu colligunt summē refrigerare. Verū n illa est secunda operatio, non prima, per accidens, non per se. Nam si quando seminis spiritum dissoluit, ob id venerem extinguit, semine absumpto, ut ruta, agnus, menta sicca, ut & alia calida. Sed videor hīc limites instituti transcendere. Hoc enim ad Medicum spectat, non ad Pharmacopœum. Hoc tamen addam, quod Calphura debet ab electuario diatragac. frigid. auferri, quia debet medicamentum istud refrigerare, & humectare, & inspissare. Sed illa contrariū præstat. A dyamargarito frigido non item, quia illa valet ad cordis iactitationem, siue palpitationem, ad quem affectum hæc compositio multū confert. Præterea offuscatur à mosco, & aliis odoratis medicamentis, quod non fit in diatragacantho. Sed hæc satis de camphora. Hīc ponitur, tum quia alba est, & dealbat, ut sulphur, per accides resoluendo. Corallus siue corallū planta est marina, quæ supra saxa oritur. Multas rad. mittit, sed supra saxi superficiem crasso caudice adhæret, cortice minus rubro videtur integri, non album. Quod facit, ut non credam esse florem salis, quo inuestitur. Nam & album simili modo vestiretur, cum in eodem saxo nascatur. Sunt autem tres coralli species distinctæ colore tantū, rubrum, album & nigrum. Quorum album villius est. Rub. verò charius ob multos vsus. Nam mulieres eo ornantur. Pueri in collo vel circa carpum gestant aduersus fascinationes, & Medici ad siccandum, refrigerandum, & constringendum vtuntur frequentissimē. Nascuntur in eodem loco. Nigrum verò vocatur *antipathes*. Rarò inuenitur, colorēque hebeni est. Album in hoc vnguento præfertur, quantum in omnibus aliis remediis rub. sit inferius, non alia ratione, quā colore. Nam cum hoc non solum ad morborum curationem, sed ad candorem faciei mulieribus inducendum paretur, præfertur album rubro. Differt etiam album, quod in medio cauitatem habeat, neque solidum sit ob cotiledones siue acetabula, quæ habet frequentia. Siccatur, refrigeratur, & dealbat, vel maculas cooperit. Quanquam non est negandum ob falsuginem, quam

habet paruam, detergere, vt omnia salsa. Neque magis refrigerat, quàm rubrum. Calor distinguit speciem, nihil ad temperamentum pertinet. Paratur autem multis modis, pro diuersitate affectuum & partium affectarum. Nam si ad frangendum lapidem, vel occidendos vermes, vel ad siccanda vlcera interna, vel deterfionem oculorum, paratur sine vstione. Verùm si ad fluxum vëtris, vel si ad ventriculi exsiccationem, vtendum, sed abluendum. Nam nisi abluatur, vim calcis habet. Quare & calfacit. Qua in re magni nominis Medici frequenter decipiuntur. Ad frangendum calculum, vel potius deturbandum renum calculum datur. Tunc in puluer. reducendum, & succo limonum diluendum. Item cùm vermes occidendi sunt. Si quis plura desideret. Diosc. lib. 5. cap. 139. & 140. legat, & plura apud Plinium lib. 32. cap. 10. Sed quòd in Stecadiabus insulis reperiit dicit laudatissimum, & quòd fructum ferat, experientia docet contrarium. Iuxta album Rasis collocandum. Quæ enim ex lythargiro coctio. vel non coctio fiunt, non multùm differunt ab vnguentis ex cerussa, & contrà. Sed quia minimo paratur, & vt opinioni veterum consulamus, hîc talia vnguenta apposimus, quibus tamen carere possumus. Nam tetrapharmacum putamus parandum, quia longiori tempore paratur, quàm lythargirum nutritum, differuntque coctura tantùm.

℥. Lytharg. aceti ana ʒ. j. ol. ʒ. ij. Coque lento igne, donec crassitiem vnguenti habuerint.

Vnguentum nutritum.

EX iisdem paratur nutritum, sed diuersa proportionem, vt.

℥. Lytharg. auri ʒ. ol. communis ℥b. ʒ. acetum ʒ. iiij. Agitentur in mortario sensim, oleum & acetum instillando. Si fiat in mortario plumbeo, erit efficacius.

*Vnguentum Psoricum, siue
culatum.*

R. Rad. enulæ camp. coctæ in aceto, contusæ & per collum passatæ ℥b. j. axungia porci. ol. communis

ara ℥.iij. cetæ nouæ ℥ j. argēti viui extincti in axungia,
vel succo limonum, terebinht. lotæ ana ℥.ij. sal. commu-
nis puluerisati ℥. ℞. i ncorporentur simul in mortario, ve
debet. Fiat vnguentum. Nihil autem immutandum fuit.
Paratum seruetur, quia pſoricum est efficacissimum, &
pro aliis omnibus hoc sufficit.

Vnguentum contra vermes.

QUamquam vnguentum aragon vermes occidat, &
deiciat, huius tamen descriptionem apposimus,
vt si paratum habere velint, habeant.

℥. Ol. amyg. amararum ℥. j. succi foliorum persici,
absynthij ana ℥. ℞. farinæ lupinorum, cornu cerui vsti
ana ℥. j. aloës succotrinæ, fellis tauri ana ℥. ij. ceræ q. s. fiat
vnguentum. Melius esset sine cera & ol. ex aceto, succo, &
felle liquatis, in formā cataplasmatidis reducere. Illa quāti-
tas olei ℥ i. pauca est. Succo si decoquantur, minūſ effica-
ces sunt. Nos in hoc succum absynthii pro materia sub-
stituimus, quia absynthium magis amarum est.

De emplastris.

QUibus oporteat pharmacopolam munitum medi-
camentis, in vnīuersum dictum. Inter quæ, empla-
stra enūmerauimus, tum quia oportet ea reposita habe-
re, quæ magno artificio parantur, ne si quando egeamus,
non rectē parentur, si citō parari cogantur, quæ longo
tempore debent parari. Item quæ certis tantū tempori-
bus parantur, vt emplastra ex succis herbarum, parata ser-
uari debent. Adde quōd illa diu seruari possunt, nec an-
tiquitate corrumpuntur. Ergo hæc parata habeat, quibus
frequentius vtitur.

*De diachylone communi Ioannis
Damaſceni.*

R. Mucilag. seminis fœnugr. sem. lini & radic. althææ
ana ℔. i. lytharg. puluerisati a' plumbo & scoria ℔.
i. ℞. ol. veteris clari ℔. iii. Lytharg. & ol. multū & diu

in mortario vel alio pistillo ferreo agitentur, & misceantur. Deinde igni lento coquantur, spatula semper agitando, donec liquetur lytharg. & crassescat. Deponatur ab igne & refrigeretur, quo refrigerato, mucilagines leuiter coctæ sensim instillantur, agitando, donec exactè misceantur, & confundantur. Hanc descriptionem Mes. apposuimus, quæ retinenda est. Facile enim paratur, & satis est efficax ad duros partium tumores, & ad dolores, qui sub costis sunt. Nam in aliis ob duritiem dura emplastra supra partes dolentes externas poni non debent, vt docui Gal. Auget enim dolorem durities emplastrorum. Quare in vnguentum dissolui debent. In hoc emplastro hoc tantum est animaduersione dignum, lythargirum diligentissimè conteri debere, vt facilius lique scat, & permisceatur ol. Purgetur plumbo & scoria, quia lytharg. ex plumbo conficitur. Quare remanet aliquid, quod concoctum non est, & fex siue scoria, quæ partes etiam si eandem facultatem habeant, nihilominus liquari & permisceri non posset ol. æqualiter, quod desideratur hîc. Ol. antiquum videtur magis conuenire, med. æ. atatis, vel recens, quia magis emollit. Antiquum magis digerit. Ex hoc loco rationem parandi emplastra ex lithargirio, & mucilag. intellegitis.

De emplastro diachylonis.

R. Lythargiri ℥. vi. ol. veteris lib. i. mucilag. psilii ℥. iiii mucilag. sem. althææ ℥. ii. fiat emplastrum, vt supra. Hanc compositionem retinuimus, quia vsus recipit ad maturationem tumorum calidorum, quanquam, vt supra monstratum est, supra tumores calidos emplastra minùs conueniant ob duritiem. Quare meliùs in vnguentum mutabitur, diluendo ol. violaceo. In hoc parando, quæ supra de lythargiro & de coctura mucilaginum, referre oportet. Oleum vetus expungendum, quia cùm frigidis, hoc constet, non debet ol. antiquum indi, quia digerit magis, quàm emolliat, vel maturet. Illa enim maturant, quæ temperata sunt, vel calorem calori nostro similem habent. Quare simpliciter (oleum) vel (communis) legendum est.

Emplastrum diachylum magnum.

R. Lytharg. tenuissimè puluerisati, & cribellati ℥. xij. ol. irini, camomilæ, anethi ana ℥. viij. mucilag. sem. scœnug. lini, radic. althææ, ficuum pinguium, passularum, succi ireos, scyllæ, æsopi humidæ, glutinis piscium ana ℥. xij. terebinthinæ ℥. iij. resinæ pini, ceræ citrinæ ana ℥. ii. fiat emplastrum, agitâdo in mortario cum ol. & decoquatur lento igne, spatula leuiter agitando donec coagulentur. Mucilagines misceantur, vt suprâ dictum est, & vbi duritiem acquisuerūt, supra marmor imposito, magdaleones formentur. Hæc compositio tam frequenter vsurpatur à Medicis ad emolliendum, vt nullo modo carere debeat Pharmacopola. Quæcunque dicta sunt superius, in aliis obseruanda, & præter illa, hoc quoque animaduertendum, quòd succi ireos & scyllæ sub finem imponendi, quos absumere oportet, priusquam terebint. quæ etiam diu decoqui non debet, vt nec æsopus, nec ictiocolla, siue gluten piscium.

Diachylon cum gummi et ireatum.

Quidam supradictis aliqua addiderunt ad aliquas affectiones curandas, vt ireatū, & appellât diachylon ireatū ab iride dictū. Est autē talis proportio.

℥℥. Diachilonis communis ℔. j. radic. ireos ℥. j. malaxentur cum oleo liliorum. Tale est ireatum. Est aliud, quod appellatur diachylon cum gummi, ob lachrymas, quæ adduntur, respondens emplastro de mucilaginibus.

Illud cum gummi ex incerto auctore.

R. Mucilag. seminis althææ, sem. lini. mucilag. medianæ vlmī, & scœnogr. ana ℥. iij. ol. camomilæ. liliorum, anethi ana ℥. j. ammoniaci, galbani, opoponacis, sagapeni ana ℥. ss. ceræ nouæ ℥. xx. croci ℥. ii. terebinthinæ ℥. ii. cum gummi in vino dissolutis fiat emplastrum. Illa descriptio est emplastri de mucilaginibus. Differunt tantum in dosi. Prunorum addiderunt ℥. ss. ol. dosi. Quare appellandum de mucilaginibus, vel cum gummi.

mi. Post emplastrum malicicum reponendum est emplastrum cheroneum, & oxicroceum, & emplastrum de meliloto.

Emplastrum de meliloto.

R. Meliloti ℥. vi. florum camomilæ, fœnug. baccarum lauri, radic. althææ, sem. apii. ana ℥. iii. cardamomi, irid. ciperi, cassiæ, spicæ nardi ana ℥. ii. β. sampsoci ℥. iii. ammoniaci ℥. x. styracis, bdellij ana ℥. v. terebin. ℥. i. ficum pinguium numero 12. sæui caprini, resinæ ana ℥. i. β. ceræ ℥. vi. ol. sambucini, & ol. de spica q. s. infundantur lachrymæ in aqua, in qua melil. fœnug. camomila incocta fuerint. Fiat emplastrum. Huius nominis multæ sunt compositiones, sed variæ. Nam alia est apud Gal. Alia apud Trallianum. Quia verò illa Mes. comprobata est, illam proposui descriptionem. Hoc autem difficultatis inueni, quòd alij legunt cardamenum, alij cardamomum, quanquam utrunque calfaciat. Non satis constat inter interpretes quid sit Cardamenum Arabum. Certius erit cardamomum accipere, quanquam negant illud Diosc. esse, de quo alio loco dicemus. Alii parati sic volunt. Ficus coctos per seraceum mittunt, ut grana separentur. Lachrymas non in decoctione, sed in oleo liquant. Deinde ceram post terebinth. dissolunt. Postquam refrigerit, odorata tenuissimè trita permiscet. Radices & ficus vnâ priùs decoquunt.

Emplastrum oxicroceum.

R. Picis naval. croci, colophonix, ceræ ana ℥. iii. terebinthinæ, galbani, ammoniaci, triphera, olibani, mastiches ana ℥. j. & ℥. iii. Parantur autem sic.

Ammoniacum & bdellium in partes diuidantur, & in aceto sufficienti per noctem macerentur. Liqueantur supra ignem, collentur, & rursus coquantur ad consumptionem aceti. Pix ponatur, qua liquefacta pone ceram, deinde colophoniam, demum terebinth. paulo post ponatur mastix, olibanum, & myrrha, cum spatula semper agitando à principio vsque ad vltimum. Cum coctum

satis erit, mutatur in aquam frigidam, & ab aqua extrahatur, & manibus exprimatur, ut aqua omnis egredietur. Pulvere croci superposito malaxentur, & formentur magdaleones, & seruentur in usum. Crocus in decoctione non debet poni, nec in pul. redigi, donec malaxetur, ne in aqua dilutus effluat. Quare sapienter in pul. redactus malaxetur, & permisceatur. Hæc est descriptio vulgaris, quam retinuimus.

Emplastrum de Ranis.

EMplastrum hoc quibusdam ceratum appellatur improprie. Quare mallet inter emp. collocare, quam inter cerata. alii in formam unguenti parant sic.

℞. olei camomilæ anti, de spica, liorum ana ℥. ii. pinguedinis porci, pingued. vituli ana ℥. i. euphorbii ℥. v. thuris ℥. v. olei laurini ℥. i. ℞. pingued. viperæ ℥. ii. ℞. ranarum viventium numero vi. lumbricorum lotorum in vino ℥. iii. ℞. succi rad. ebuli, enulæ companæ ana ℥. ii. scennanthi, stecad. matricariæ an. M. i. vini generosi ℥. i. Bulliāt omnia ad consumptionē vini. Coll. adde lythargiri auri ℥. i. & diu agitentur. Deinde adde ceræ citrinæ q. s. terebinth. abietis ℥. ii. auferantur ab igne, & adde stircis liquidæ ℥. i. ℞. Agitentur fortiter. Postquam refrixerit aliqua ex parte, adde argenti viui extincti in salua hominis ieiuni ℥. iiii. fiat emplastrum, ut artis est. Hoc emplastrum recipit quantitatem parvam argenti viui, quare efficacius reddetur ad omnia, si argenti viui ℥. vi. receperit, & euphorbii ℥. ℞. Quod argentum viuum extinguatur salua, superstitiosum est, & inutile. Sed hac ratione putant emundari venenum. Non enim sequitur, salua hominis ieiuni est venenum serpentibus: Ergo aliis aduersatur. Quod si salua ad castigationem vsurpari debet, ieiuni esse debet, quia salua infecta alimentis non seruat vires suas.

Emplastrum de Mastiche.

Dispensatur apud nos emplastrum de mastiche. Quare visum fuit addere descriptionem, quæ in nullo dispensario

dispensatio reperitur. Oportet huius emplastri auctores fuisse præceptores nostros.

℞. picis naual. ceræ ana $\mathfrak{z}$ .vj. sagapeni $\mathfrak{z}$ .vj. ammoniaci, terebinth. colophonix, croci ana $\mathfrak{z}$ .iij. aloës, thuris, myrrhæ ana $\mathfrak{z}$ .iij, opoponacis, galbani, styracis calamithæ, mastiches, aluminis fœnug. ana $\mathfrak{z}$ .ij. comphittæ $\mathfrak{z}$ .j. bdellii, lytharg. ana $\mathfrak{z}$.ß. lythargirum in pulvere redactum cum sufficienti aqua decoquatur. Deinde pix, qua liquefacta adde ceram, ammoniacum postea. Sagap. opoponax, galbanum infundantur, & liquentur, & percolata iniiciantur. Mox styracem, comphittam, terebinthinam spatula misceantur. Postremò colophonix, mastichis, thuris, bdelli, aluminis, myrrhæ, fœnug. pul. paulatim insperge. Coquatur, coctum in aqua fundatur, & forma magdaleones.

Hanc descriptionem Nicol. Alex. dispensandam censesmus, quòd sit melior, & artificiosior. In hac viam rationem collocandorum medicamentorum, & proportionem licet spectare. Ego verò mutarem libentissimè illud alumen, in bitumen, quia hoc emplastrum ad digerendum, resiccandum, & referandum factum est, & solum alumen astringens est. Adde quòd parùm videtur illud medicamentum convenire partibus affectis, quibus determinatur, vt thoraci, spleni, vtero, & affectibus, ad dolorem scapularum thoracis à frigore ortum, ad lienis duritiem emolliendam, ad aquam intercutem à frigore, ad vteros frigidos. Quare secundum hanc descriptionem suademus. Fortè hoc dubitare faciet, quando alii, comphittæ, id est, fecem styracis liquidæ alii autem styracem rubram. Nam styraçilia non est Serapionis, quæ ex myrrha nostra exprimebatur à Dioscori steacte dicitur sed ex stirace rub. exprimitur. Quare eadem materia erit, nec aliam residentiam styracis habemus.

Emplastrum Diuinum.

℞. Galbani $\mathfrak{z}$ .i. ammoniaci $\mathfrak{z}$ .iii. opoponacis $\mathfrak{z}$ .i. lythargiri lb. i. ß. olibani $\mathfrak{z}$ .i. & $\mathfrak{z}$ .i. myrrhæ $\mathfrak{z}$ .i. & $\mathfrak{z}$ .ii æruginis æris $\mathfrak{z}$ .i. bdellii $\mathfrak{z}$ .ii. anistolochiæ, $\mathfrak{z}$ .i. mastiches $\mathfrak{z}$ .i. magnetis $\mathfrak{z}$ .iii. lythargirum pulueri

zatum in mortatio oleo permixtum coquatur. Ammoniacum & opoponax dissoluantur, & liquentur, & col-
lentur, quæ cocta lithargiro & liquefactæ ceræ miscean-
tur, cum spatula agitando. Myrrham, olibanum, masti-
chem, aristolochiam, & magnetem in pul. redacta senfim
permisce, & in aquam mittantur. Formentur magdaleo-
nes. Hoc emplastrum præparandum ob vires egregias &
diuinas. Non multum à cheroneo differt. Quare si para-
tum non habeatur, addēdo aristolochiam & magnetem
simile redditur. Aristolochia longa vsurpanda est, vel ro-
tunda. Pro bdellio, propolis vsurpanda.

*Emplastri contra rupturam prima
descriptio.*

R. Picis naualis, aloës ana ℥. iij. lytharg. ceræ rubræ,
colophonix, galbani, ammoniaci ana ℥. ij. visci
quercini ℥. vj. gipfi, vtriusque aristolochiæ, myrrhæ, thur-
is ana ℥. vj. terebinth. ℥. ij. vermium terrestrium ℥. iij.
gallarum ℥. iiii. vtriusque consolidæ, boli armeni ana ℥.
iij. sang. draco. ℥. j. Extat alia descriptio, quæ dicitur de
pelle arietina Arnaldi de Villa noua ex ℥. 2. cap de Eu-
patorio, quæ magis siccet, & constringit, & melius ordi-
natur. Magis mihi placet illa descriptio, quæ recipit.

℥. lytharg. auri, lapid. hematiis, sang. draconis, boli
armeni, mumix, galbani, thuris, lumbricorum terrestriū
ana ℥. β. picis naualis, colophonix, ceræ albæ & rub. ana.
℥. j. rad. consolidæ maioris, minoris & mediæ ana ℥. iij.
ros rub. myrrhæ, aloës ana ℥. iij. stellæ marinæ combu-
stæ, gallarum combustarum, aristolochiæ rotundæ ana
℥. vi. visci quercini, terebinthinx ana ℥. iij. sang. hominis
rubi ℥. j. minus quarta. Conficiantur hoc modo. Pellem
arietina recentem extractam seu exorticatam cum pi-
lis coque ad dissoluonem. Collatozæ ℥. j. misce viscum
quercinum dissolutum, cum spatula stagnæ, agitetur,
deinde cerā, picem, colophoniam adde. Ammoniacum,
galbanum dissoluantur in aceto, & collentur. Addantur
deinde pul. aliorum, vltimo loco odorata, & quæ mino-
rem calfactionem & calorem ferre possunt. Postremò te-
rebinth. sanguis, permisceantur. Vermes in vino cocti &

diligenter triti commisceantur: coquantur, donec non inquinent manus, manibus inunctis oleo ros. vel cidonio-
niorum, non violaceo, vt vulgus facit. Malaxentur, fiant
magdaleones. Ego tantum mutavi, quod legit palleam.
Marinam stellam legendum, quæ est ad id efficacissima.
Quod sanguis hominis rufi, censerem potius hominis
pituitosi, qui sanguinem viscosiorem & tenaciorem ha-
bet. Satis siccant alia medicamenta, sed parum refert. Nā
oportet accipere sanguinem eorum, qui truncantur capi-
te, in quo fluit venalis & arterialis, & sic est satis siccus, &
viscosus, & hæc satis de emplastro contra rupeuram.

Emplastrum de Gratia Dei.

R. Terebinthinæ lb, s. resinæ lb. j, ceræ albæ ℥. iiij.
mastiches ℥. j. verbenæ, betonicæ, pimpinellæ ana
M. j. fiat decoctio herbarum in vino albo generoso ad
consumptionem tertiæ partis. Collaturæ dissolue ceram,
resinam, mastichen. Bulliant, donec incorporentur, & a-
gitentur. Tunc ab igne deponantur, & terebinthina mii-
ciatur, agitando cum spatula, & fiat emplastrum dictum
Gratia Dei.

FINIS OFFICINÆ
PHARMACOPOLARVM

ss ij

W G V L I E L M I R O N D E L E T I I D O - C T O R I S M E D I C I

T R A C T A T V S

de Fucis.

N faciei maculis, vel aliis quibusdam cutis defœdationibus, primum vitiosus humor, à quo nascuntur, purgari debet: vt, si croceo colore bilis faciem inficiat, medicamentũ cholagogum propinandum est, ad corporis euacuationem, & sic de aliis humoribus dicendum est. Quod si partibus internæ, ventriculi, vel hepatis, vel lienis vitio, cutis inquinata sit, & partes confirmandæ, coctio ventriculi inuãda, cutis sordida recrementa detergenda sunt, balneis vel stuphis. Obæsis, quibus cutis sordida est, stupha magis conuenit. Macilentis vel scaldidis, vel à sole, vel à labore, vel ab inedia, vel ab alia qualibet causa balneũ aptius, aliis minõs conuenit. Vtendũ autem primũ balneo detergente, & relaxante, manẽ quidem ieiuno vetriculo, deinde humectante, & leuiter detergente, post cibũ & exactã ventriculi coctionem. Balneorum verò detergentium formulas subiiciemus, ex quibus valentiora conueniunt ad elephantiasim, scabiẽ, & cætera cutis vitia: imbecilliora verò biliosis, & delicatis prosunt, quale hoc est,

Balneum.

℥. parietariæ, mal. cum rad. acanthi, viol. ana M. j. hordei integri p. ij. florum viol. chamomilæ, ana p. iij, fiat decoctio in aqua pluviæ, & ex ea paretur balneum, quo ieiuno ventriculo lauetur. Deinde ubi sudauerit, in lecto corpus diligenter detergendum est.

Balneum valentius.

℥. rad. liliorum, serpentariæ, brionia ana ℥. j. borrag. bugloss. fumaræ, saponariæ, ana M. ij. parietariæ, adianti, maluarum, viol. ana M. j. hordei integri, fabarum non exorticarum, orizæ ana quart. j. florum meliloti, chamomilæ, anthos, maluarum, viol. ana p. ij. fiat decoctio pro balneo, ut dictum est. Vtilissimum erit, si addas radicem ireos, cucumeris agrestis, lapati acuti, elennij, natri tantundem. Qui hoc postremo, & medio uti possunt, ante usum stuphæ. Biliosus verò primùm utatur stuphis, deinde balneo humectante, detergente, & refrigerante ad hunc modum parato.

Balneum pro biliosis.

℥. hordei mundati p. iij. altheæ & maluarum cum foliis viol. ana M. iij. fol. betæ, parietariæ, bugloss. borrag. (quæ leniter detergūt) ana M. j. quatuor sem. frig. maiorum, seminis lini & fœnug. ana ℥. ij. florum viol. nenuph. liliorum ana p. ij. fiat decoctio in decoctione pedum & capitis arietis, deinde paretur balneum tepidum, in quo diutius maneat, longè à cibo. Hoc quoque decocto faciem & collum abluat. Possunt etiam addi rad. liliorum, si cutis dura sit & aspera. Quòd si maculæ firmatæ sint, radices ireos & cucumeris agrestis adiciantur.

℥. lytharg. ℥. j. β cerusæ lotæ in aqua plantag. & caudæ equinæ ana ℥. ij. olei ros. ℥. iij coquatur oleum cum succis, ceræ albæ q. s. fiat linimentum.

Topica, qualia esse debent.

In topicis componendis ratio & methodus seruanda est, quæ in balacis supra tradita est. Nam si facies scal-

lida sit, & macilenta, conueniunt olea, vel vnguenta, vel aqua vim detergendi habens. Prius ergo facies ablunda est decocto hordei mundari, vel infusione panis albi, vel aqua liliorum, vel aqua florum maluarum. Deinde vngenda oleo amygdalarum dulcium, vel de semine cucurbitæ, vel melonis, vel cucumeris, vel pomata hoc modo parata.

Pomata.

℞. pinguedinis hœdi quantum volueris. Abluatur aqua frigida, postea diuidatur in frusta in aqua liliorum vel florum maluarum, lique scat, & exprimatur, arque ad vsum seruetur. Postea etiam fiet cum aquis ros. & plantag. additis pomis diuisis in multas partes.

Fiunt etiam veluti vngueto citrino, cui additum sit sublimatum, vel coctum in ventre gallinæ. Facit ad fucum, quod est prestantior. Conuenit & aqua sequens mulieribus biliosis.

Aqua distillata.

℞. medullæ panis hord. qui medius sit inter album & nigrum ℥. ij. lactis caprini ℥. iii. vini albi ℥. s. quatuor seminum frig. maiorum contusorum ana ℥. ij. thuris, mastichæ myrrhæ ana ℥. j. boracis ℥. s. fabarum recetium ℥. ii. vel florum fabarum p. iii. vel fabarum siccarum & cicerum rub. ana ℥. ii. orizæ ℥. s. florum nenuph. viol. ros. albarum ana p. ii. vitella ouorum cum albuminibus numero x. distillentur in vase duplici. Si addatur antedistillationem terebinthina, melior erit fucus, & diutius faciem seruabit.

Ex medulla ossum arietis fit optimus fucus, qui faciem lenit, & maximè nitidam & splendidam reddit, ac eandem optimè conseruat Extrahendæ medullæ hæc est ratio. Ossa plurima per elixationem à carne separata, & postea confusa diu coquuntur in aqua. Deinde ab igne submoueatur, & innatans pinguendo colligatur.

Post vsum balneorum vel aquarum detergentium, quibus solum vtendum est, cum malis humoribus corpus

abūdat, vt dictum est, & cutis sordibus obfita est multum. Hac pinguedine fit præstantius faci remedium. In sicca & calida facie eodem ferè modo vti possumus oleo lentiscimo parato per sublimatum, sed in hoc prius abluendum est aqua, vel decocto hordei mundati, vel aqua plantaginis, deinde facies vngenda prædicto oleo.

Quòd si vtendum est sublimato, vel borace, vel alio exiccante, huic miscere oportet oleum amygdal. dulc. vel de semine cucurbitæ.

Si sint obesi, & facies pinguior, & humidior videatur, vtendum stuphis & balneis multum detergentibus & exiccantibus, qualia sunt ante descripta. Vti licet etiam detergentibus aquis, vt raphani, aqua rad. ireos, aqua primæ & secundæ speciei ciclaminis, decocto fabarum, cicerum alborum, otiza & similibus. Sed detergendi facultate omnibus his præstat lignum sanctum, quod etiam macilentis & siccis proprium remedium fiet, si in eius decocto addatur radix liliorum & ficus albæ & pingues. Præterea possunt obesi quibusdam oleis vti, vt de sinapi, & de semine behen, vel amygdal. amar. vel etiam de vnguento citrino, præsertim si huic misceantur, vel sublimatum, vel veratrū, vel pomatæ quidpiam paratæ cum aqua ros. & periclimeini, vel sublimati extincti. Sed omnium fucus maximè videtur egregius ex sublimato & vnguento citrino, quòd summum faciei nitorem inducat, eadèmq; pulchritudinem per multos annos tueatur. Si ruboris fucum adhibes, commemoratis aquis, oleis, vnguentis, adde caphuram, & acetum distillatum. Conuenit etiam lac virginale distillatum ex vmbilico veneris, cucurbita, nenuphare, semperuiuo, & aliis huiusmodi, ex herbis refrigerantibus. In hunc modum optima est distillatio sic parata.

Aqua distillata.

℞. decocti pulli, vel caponis, vel gallinæ ℥.iii. succi limonum ℥.j. aceti albi ℥.℞. florum fabarū & nenuph. ana p. iiii. camphoræ & albuminis ouorum ana ʒ.ii. misc. distillètur in alambico. Loco decocti pulli vel gallinæ licet vii lacte capræ albæ. Laudatur imprimis pinguedo lupi, asini ad dealbandas faciei cicatrices, & maculas auferendas & arungia cui liquefacta in aqua peculi rosarum, vel yuarum acerbaram.

Ad dealbandas faciei maculas & cicatrices auferendas
Aqua familiaris Paulo Pontifici Max.

℞. aquæ vitæ quater ad minùs distillatæ partes iii. summatarum florum anthos partes ii. pone in amphora bene obturata per diem & noctē cum vase bene cooperto, mox aquam & flores bene distilla. Aqua per excellentiam sacra dicta est, ad inflammationes, seruans vitam hominum. Oportet omni hebdomada accipere ℥. ii. cum aqua & vino facie abluta. Hæc aqua mirum in modum mundificat, faciēque longissimè conseruat.

Aqua ad efficiendam cutim pulcherrimam
& faciem splendidam.

℞. furfuris ex meliori frumento quòd poteris inuenire & fac primùm, vt sit cribratū, & cum forti aceto distempera, vt si velles dare gallinis, & pestrea pone in alambico vitreo, & habebis decem aut duodecim oua recentia, & frāges intra alambicum cum suprā dicto fursure & simul distillentur.

Lac virginale.

℞. lythargiri auri ℥. ii. cerusæ, salis communis ana ℥. ss. aceti, aquæ plantag. ros. ana ℥. ii. caphuræ ℥. ss. fiat collyrîū & passeretur per manicam. Oleum de myrrha optimè cicatrices dealbat.

Sape expertum.

℞. olei de tartaro ℥. iii. seminis psilij ℥. j. Infundantur in mucilagine misce cerusæ in oleo ros. diss. ℥. j. boracis salis gemmæ ana ℥. j. fiat linimentum. Liquores tenues, qui ex ouo, cum decoquitur, emanant, ad idem efficaces sunt. Expertum à Domino Thocano, & Fabro medicis.

Oleum Venetis meretricibus consuetum ad fucum.

℞. tartari bene combusti per reuicibrationem ℔b. ss. puluerisetur & resicca, vt fit de sale. Tunc accipe sal illud, & pone intra albumina ouorum decocta.

Ad dealbandas cicatrices.

℞. olei tartari seminis psilij ana ℥. j. infundantur in mucilaginis, in oleo rosato dissoluta ℥. j. boracis, vel salis gemmæ.

Ad vestigia variolæ.

℞. aquæ distillatæ, pedum vituli, vel aquæ rad. serpentariæ, florum fabarum cum aqua rosatum, aut limonum. Oleum dactylorum delendis vestigiis cicatricum conducit.

Ad dealbandos dentes.

℞. panem ex farina secalis. Coquatur sub cineribus, donec dure scat, deinde reducatur in tenuissimum pulverem, quo fricentur dentes.

*Ad dealbandos dentes, & conseruandos,
& oris halitum commodum.*

℞. summitatum myrthi, lentisci, oleastri, saluiæ, roris-marini ana M. j. corall. rub. eboris, & dentium equorum ana ℥. iiii. in fictili vase simul trantur, addendo salis communis p. j. donec omnia dealbata sint, & reducantur in pulverem crassum, cui adde gariophyll. cinamomi, roris-marini ana ℥. iii. mosci ℥. j. vel ℥. ii. fiat pul. qui excipiat oximellite squillitico, vel mucilagine gummi tragachanti, vel gummi arabici.

Ad Idem.

℞. gūmi arabici dissoluti in aqua ros. ℥. β. coralli rub. ℥. ii. lapidis spongiæ ℥. β. nucis mosc. numero ii. fiant formulæ ad modum digiti, & desiccantur in umbra, & dum erunt desiccata, fricentur dentes vnoquoque die manè, & paulopost lauentur vino albo, in quo infundantur flores roris-marini.

Ad Idem.

℞. cinabrij vsti, corticis tamarisci, ciperi ana ℥. j. spicæ nardi, mastiches, coralli albi, & rubri ana ℥. j. ossis sepiæ, lapidis pumicis, salis gemmæ ana ℥. β. ros. rub. ℥. j. β. pul-

beriscentur omnia subtilissimè, & cum aqua mentæ fiat detifricium, in forma opiatæ, quo fricentur dentes quotidie manè. Post abluantur vino albo, vt suprâ.

Ad Idem.

℞. aluminis rub. ℥. vj. salis communis ℥. iiii. mastich. ℥. j. myrrhæ ℥. β. garioph. ℥. vj. misce, fiat distillatio, qua fricentur dentes.

Ad Idem.

℞. ossis sepia ℥. β. mastiches, coralli rub. vsti ana ℥. ii. cornu cerui vsti ℥. j. β. aluminis, carbonis, torismarini ana ℥. j. cinamomi ℥. j. fiat pul.

Decoctio.

℞. citrangulorum, limonum ana numero x. infundantur in aqua ros. & florum nymphaeæ fabarum, maluarum, liliorum & corticis fabarum ana ℔. j. vini albi ℥. iiii. fiat decoctio. In collatura diss. sublimati ℥. ij.

Ad auferendam crassitiem faciei.

℞. butyri recentis terebinthinæ ana ℥. j. radicis liliorum decoctorū in foliis betæ sub cineribus qr. j. calcis viuæ quinquies lotæ in aqua rosarum, vel citranguli succo ℥. j. axungia porci recentis liquefactæ in aqua ros. ℥. j. misceantur, & reducantur in formam vnguenti. Quod si fortius facere volueris, adde ablutionis vel decoctionis communis sublimati, applicetur super faciem. Hoc facit inflare cuticolum & eandem abscedere, vt facilis extrahatur. Oportet ungere faciem melle, & depillabitur. Sed ista nō sunt adhibenda corporib⁹ impuris, vt plethoricis, nisi fuerint aut sanguinis missione, aut purgatione euacuati, & hoc erit ad conseruandam cuticulam faciei minus crassam.

Pro delicatis fit hoc modo linimentum.

℞. radic. liliorum decoctorum sub cineribus ℔. j. co-

tendantur in mortario, cui adde sacchari candi q. j. reducantur ad formam linimenti, & applicetur super partem, faciem, scilicet. Postea inungatur melle, vt dictum est. Postremo hoc vti satius est, quàm priori, sed eget longiori tempore. Si facies rubicūda euadat post vsum horum remedium, lacte virginis vtendum est, vel succo semperuiui addito, cum modico sulphure. Valet sanguis leporis, quo inungat faciem.

Ad impetigines faciei.

℞. aceti scillitici ℥. ii. aloës ℥. iii. succi lapathi acuti & olei tartari ana ℥. iii. incorporentur simul ad formam linimenti. Illinantur serò partes affectæ.

Ad Idem.

℞. aquæ lapathi acuti distillatæ ℥. iiii. boracis ℥. iii. salis communis ℥. j. aceti scillitici ℥. j. misce, fiat, vt suprâ.

Ad Idem.

℞. radic. oxilapathi quart. j. decoquatur sub cineribus: postea cum aceto scillitico reducatur ad formam linimenti. Si non curetur, adde præcedenti linimento argenti viui ℥. β. vel sublimati ℥. j. ablatur sæpe facies aqua myrtill. vel peculi pedum ros. Postea etiam adde parum albuminis, vt cutis melius resistat.

Ad Idem.

℞. tartari ℥. ii. puluerisetur & cum albumine ouorū, applicetur, vel aluminis vsti ℥. iii. quod eodē modo propinabitur.

Ad impetigines faciei.

℞. aloës ℥. ii. diss. in aceto scillitico in modum linimenti. Liniantur serò partes affectæ.

Ad Idem.

℞. radic. brionia. Cum sale subacta in aceto acerrimo, admota impetigines sanat.

TRACTATUS

Ad prohibendum ne fiant impetigines.

℞. aceti albi optimi ℥. iij. succi lapathi acuti, limonum ana ℥. iij. lythargiri auri ℔. j. decoquantur leuiter, deinde distillentur, & ad vsum seruentur. Oleum ex erica valet ad impetigines inueteratas, & etiam oleum ex vitellis ouorum. Si impetigines ortum habeant ex morbo Italico, non curantur citra litum argenti viui.

Ad impetigines.

℞. oxilapathi partes duas, gentianæ partem vnā: concoquantur in iusta mensura aquæ, deinde exprimantur, expressum cum axungia vituli mixta rursus decoquatur lento igne, vsquequo veniat ad consistentiam vnguētū. Hoc remedio curantur impetigines. Expertum est.

Fucus optimus.

℞. sublimati ℥. j. argenti viui extincti in salua hominis seu foeminæ ℥. ij. margaritarum procellanarum, vel internæ partis ostreorum ℥. j. caphuræ ℥. j. β. incorporentur simul in mortario marmoreo cum pistillo ligneo per tres horas. Ducantur & fricentur, reducanturque in tenuissimum puluerem. Deinde hic puluis abluatur aqua myrthi, florum & foliorum myrthi, & desiccatus seruetur in vsum. Adde foliorū auri & argenti nunc. x. Tempore vsus, pone in vola manus tantum oleum lētiscinum, aut amygdal. dulcium, in quo dissoluatur modicum pulueris predicti, & hanc volam altera vola manus frica, donec mixtio perfecta sit. Postea faciem & alias partes, si vis, illine vesperi cum iturus es cubitum. Sed facies lauanda primò vino albo & aqua est. Eadem partes abluantur sub mediam noctem aqua sequenti.

Aqua cuiusdam nobilis mulieru.

℞. sublimati ℥. j. caphuræ ℥. j. puluerisentur optimè, infundantur in succo limonum & aqua ros. nenuph. cucurbitæ, & florum aut foliorum fabarum ana ℔. β. in-

solentur per 15. dies, & vsui seruentur. Postremò facies lauetur aqua & vino albo, sic facies admodum formosa videbitur.

Fucus.

℞. stercoris lacerti, ossis sepia, tartari vini albi, rasura cornu cerui, coralli albi, farinae orizae ana partes aequales, pro copia quae expetitur. Diu in mortario & subtilissime terantur, postea distemperentur in aqua scillitica facta ex aequali parte amygdal. dulc. summitatum vinearum, florum philo. Quo facto adde mellis optimi albi q. s. incorporentur in mortario reponere in vase mundo vitreo, & vitere.

Alius Fucus.

℞. vnguenti citrini recenter parati ℥ iij. amygdal. dulc. diutissime pistarum ℥ j. farinae fabarum ℥ j. ossis sepiae, cornu cerui, farinae hordei ana ℥ ij. omnia incorporentur cum melle, & vitere.

Alius Fucus.

℞. radic. vtriusque serpentariae, amygdal. amararum, farinae nigellae romanae, seminis melonum & citruli mundatorum ana ℥ ss. concassentur omnia & fortiter extrahatur lac cui addantur sarcocollae ℥ ij. desiccantur ad umbram, & fiant trochisci, qui distemperentur cum aqua roris marini, mane & serò lauetur facies.

Fucus Alius.

℞. ranas sine testa. Ponantur in vase vitreo, & aspergantur pul. salis gemmae & aqua limonum. Comperiantur, & tandiu in sole ponantur, donec fiant quasi vnguentum. De quo facies illinatur, postea lauetur aqua foliorum fabarum.

Fucus Ducis Mediolanensis.

℞. lactis caprini ℔ ij. medullae panis albiissimi numero ij. temperentur simul per horas sex. Limones 2

cortice extremo mundatos numero xij. infundantur per frustra albumina ouorum numero xij. fortiter agitarum calcis, corticis ouorum, porcellanarum ana ℥. β. camph. aluminis, coralli rub. ana ℥. ij. boracis ℥. j. cerusæ ℥. ij. misceantur, aut diligenter distillantur in alembico vitreo, & distillatio seruetur vsui. Si quis adderet tartarum calcinatum, melius esset.

Ad idem.

℥. rasuræ ligni sancti gr. j. p. ss. mundatarum, ficuum ana numero xx. radic. liliorum, ireos, cucumeris agrestis gr. v. cum aqua forti fiat decoctio, & de colatura, fiat ablutio.

℥. Vnguenti citrini ℥. iiij. pomatæ ℥. ij. misce, vngatur facies serò & manè. Ablue decocto præcedenti.

Ad idem.

℥. Florum fabarum, nunuph. ana ℥. j. medullæ panis albiss. farinæ orizæ, ireos, cucumeris agrestis ana ℥. vj. mellis lib j. vini albi & aquæ fontis ana lib. iiij. temperentur simul, & fiat distillatio in balneo mariæ ana ℥. j. aqua seruetur vsui.

Linimentum in modum lactis virginalis. ad ornatum faciei.

℥. Lithargiri auri ℥. ij. bulliant in exiguo vase plumbeo cum ℥. vj. aceti albi distillati, per totum mouendo semper cum baculo. Passetur per pannum lineum, seruetur aqua. In hanc rem tandem accipito salis aut ol. tartari ℥. j. & dissoluantur in ampulla cum ℥. iiij. aquæ liliorum, & pone aquarum supradictarum ana guttas tres aut quatuor in manu, & conuertantur in lac virginalis, quod tene erit. Fricetur facis & siccetur.

Quomodo fiet acetum distillatum.

℥. Aceti optimi lib. ij. infunde cum exigua quantitate aquæ vitæ, garioph ℥. β. sand. citrini, & rasuræ ligni

aloës ana ꝑ. iiij. radic. ireos, ciperi ana ꝑ. j. ꝑ. distillentur in alembico vitreo simul. & cū vna trium partium distillauerit ad faciendum lac virginale, quod postea distillabitur, ad aliud vtile erit.

*Ad dealbandas cicatrices, vt omnino
similes sint carni.*

℞. Olei de myrrha (vt doctissimis visum est) adde etiam aluminis. Non minori successu ad id probatum atque expertum est. Idem etiam liquor tenuis, qui ex ovo, dum coquitur refudat. Ad idem efficax & expertum est à Domino Borbono & Fabro medicis.

Distillatio.

℞. Radic. ireos, cucumeris agreſſis ana ꝑ. iiij. radic. altheæ, liliorum ana ꝑ. ij. racemorum maturorum ꝑ. ꝑ. dictamni gr. j. herbæ fabarum, & parietariæ ana M. j. macerentur in vino albo, vel sero caprino, & fiat distillatio. Adde raphani ꝑ. ꝑ. quatuor semin. frig. maiorum ana ꝑ. j. vrinæ puellæ lib. ꝑ. insolentur, & seruentur vsui.

Cū verò tota facies maculis & lentiginibus conspersa est, hunc fucum Rondeletius præscripsit vxori suæ, cui facies maculis quibusdam & lentiginibus erat inspersa & liberata fuit.

Ad tollendus faciei maculas.

℞ Lupinorum quantum voles. decoquantur in aqua pluuiali ad crassitiem, quo vngatur facies.

*Ad solis vſtionem. labiorum ſciſſuras
& maculas faciei.*

℞ Limacum cum putaminibus numero xx. contentantur cū testa, adde cerusæ ad pondus limacum cum ꝑ. iiij. ceræ nouæ & ꝑ. j. cornu cerui, & fiat linimentum, postea abluat faciem.

Ad dealbandas maculas faciei omnis generis.

℥. Sublimati, aluminis ana ℥. ℞. succi caulium ℥. vj. cum lixiuio sarmentorum cineris, adde oua duo integra cum tribus fellibus tauri, & incorporentur secundum artem. Vtere hoc lixiuio cum panno madefacto in eo.

Ad verrucas, & alia tubercula.

℥. salis ammoniaci, vitreoli romani, viridis æris ana ℥. ij. aluminis rub. ℥. j. calcis viuæ ℥. ℞. distillētur in alembico vitreo. Reiciatur primus liquor, secundus efficacior erit & seruetur vsui.

Ad verrucas in facie.

℥. Rad. asari. Tempera in aqua ros. biduum, pista & illine.

Ad verrucas.

℥. Rad. chelid. cum axungia trita, & admota verrucas absumit & tollit. Sanguis lacertæ distillatus eas deficcet. Agrimonia cū sorti aceto amplastra, verrucas tollit.

Vt Capilli flauifiant.

℥. Lixiuij sarmentorum, sufficienti quantitate ad lauandum semel capillos, in quo bulliant florum rapsi barbati, & stechados, radic. chelid. ana p. j. Ex hac decoctione prius lotum lixiuio communi, & siccaturum rursus lauentur, & sensim siccetur linteis calidis. Italicae mulieres bulliunt in lixiuio communi flores stechad. contus. & rasuram sand. citrini.

Ad idem.

℥. Corticis berb. ℥. ℞. radic. glyc. ℥. ij. ℞. ceterach, & polyp. ana M. j. fiat decoctio in colla. ad ℥. j. in qua diss. mellis communis ℥. j. aquæ serpentariæ, ari ℥. ℞.

Ad idem.

℥. Vini calcinati ℥. j. radic. alcanax ℥. ij. radic. rash. ℥. ij. pistentur optimè, & bulliant: fricentur capilli cum
ibis

abit cūbitum. Manē autem lauetur lixiuio sarmentorum.

*Ad clarificandos & candidos
reddendos capillos.*

℥. Florum tapfi barb. cineris sarmentorum, & cineris ligni hederæ ana p. j. seminis fœnugr. ℥. ij bulliant simul in aquæ pluuiæ lib. x. ad consummationem mediæ partis, & coletur, collaturæ adde lib. ij. saponis, & in vase ponatur in sole per 24. dies agitando quolibet die baculo. Fit linimentum, quo (toto prius capite lixiuio ligni hederæ abluto) fricentur capilli, qui sensim in sole siccantur.

Aliud ad idem.

℥. Stercoris hyrund. radic. enul. camp. seminis raph. sulph. flor. capparis, thuris ana ℥. β. omnia simul incorporentur cum paribus partibus fellis bouis albi, fricentur capilli prius loti lixiuio sarmentorum, & siccati. Et dum capilli erunt sua sponte siccati, à lotionē in frictione rursum lauentur in dicto lixiuio, & siccantur paulatim panno calido.

Ad pillorum regenerationem.

℥. Ol. iuniperij, nucum ana ℥. j. mellis albi, succi lapathi ana ℥. β. puluer. seminis apij, asari ana ℥. ij. incorporentur simul, & vngatur locus.

Ad flauos crines reddendos.

℥. Lixiuium de cinere hederæ ligni decorticati. Laxa sæpe caput & euenient flaua.

Ad prohibendam caluitiem, lauetur caput cum vrina canis.

Ut pilli elephanticorum renascantur vbique.

℥. Cineris talpæ, vesparum, & gallinarum ana ℥. ij. Ladanij ℥. j. β. ol. irini ℥. ij. ceræ modicum, fiat linimentum.

Ad barbam generandam expertum.

℞. Ol. amygd. dulc. & myrrh. ana ℥. j. corticum rad. arundinum vstarū capill. ven. vstorum, politrici vsti ana ℥. ij. caput mulcarum vstarum, apum contritarum in suis vacuitatibus ana ℥. ij. ℞. ladanū ℥. ij. mellis ℥. j. pulueriscentur, cum modico ceræ, fiat linimentum.

Ad idem.

℞. Cineris talpæ in clibano exiccaræ ℥. ij. cineris apum, cineris auellandarum tostarum ana ℥. j. ℞. stercoris muris ℥. ij. ladanū optimi ℥. j. ℞. mellis optimi ℥. j. olei nardini & ceræ, quod satis est. Reducatur in formam linimenti, & diu maneat. Oportet manē faciem sequenti die hac decoctione abluere.

℞. Polytrij, abrot. maris, rorismarini, fol. myrthi, corticis rad. arundinis, florum chamomilæ, ros. rub. foliorum rumicis ana M. j. ligni guaiaci lb. ℞. fiat decoctio, vtatur, vt dixi.

Vt pillis cadant & non renascentur.

℞. Auripigmenti, ouorum formicarum, gummi arabici ana ℥. ℞. gummi hederæ ℥. ij. cum sanguine vesperilionis, vel cum succo hyosquiami, fiat vnguentum secundum artem. Applicetur, prius abrasis capillis. Alij addunt sanguinem testudinis, cinerem caulium cum aceto. Valet etiam lixiuium ex puluere sanguisugarum cum axungia, si illinatur pars.

Ad reddendos pilos crispōs & rufos.

Bononiæ, teste Guidone cap. 5. vbi de huiusmodi rebus tractat, lauantur in lixiuio sarmentorum, in quo sunt rasuræ buxi, & corticis citri maceratæ. In Italia quoque aiunt radicem gentianæ idem præstare.

Vt manus fiant candidiores.

℞. Micæ panis ℥. iii. aut iiij. orizæ cicerum rub. ana ℥. iiij. aut iiij. saponis mollis ℥. j. ℞. mellis despumati, quod situm sit fiat pasta.

Vel sic.

℞. Succī peponis & amygd. amararum infusarum in sero lactis, & infusarum ficum numero 100. seminis sinapi ℥ ij radic iridi ℥. j. fellis bouis ℥. iiii. incorporantur, & fiat pasta. Abluat cū aqua vel propria vrina, deinde aqua ablutos, & cum illa abluat manus, & sic fient molles & candidæ. Omnes succi, qui in rebus crassis fiunt, faciliè siccantur, & faciem siccando corrugant, vel inflammant tandem. Quare longè meliùs mihi videtur vtendum esse detergentibus aquis, & nitorem inducentibus, quàm sublimato, vel alia re, inter quas aquas principatum tener aqua carnis peponis maturi, melonum cum suis seminibus contusis, vel aqua decoctionis lactis caprini, vel vix acerbæ, si repellendum sit ob ruborem, Vel psydracia, paratur sic.

Ad psydracia.

℞. Micæ panis sordidi lib. ij. rasuræ ligni sancti lib. j. radic. cucum. asinini, vel agrestis, vel serpentariæ, vel ierosana lib. β. florū rosarum recentium, & fabarum ana M. vj. temperentur in sero lactis in vase æneo, donec & eruginem contrahat, & postea distilletur, & aqua seruetur vsui. Si addatur vix acerba, efficacius erit. hac vritur serò ad deterfionem cutis, manè sequenti ad splendorem vtetur.

Ad dealbandas manus.

℞. Decoctionis super prunas ℥. iiii. in ℥. j. aquæ, & bene cooperiatur vas terreo plumbeum, coquatur ad dimidium, deinde adde succi limonum ℥. vj. lento igne calefiat citra ebullitionem, & agitetur semper, deinde auferatur ab igne, adde mellis ℥ ij ol. amygd. amararum ℥. ij. incorporantur, & fiat vnguentum, addendo cere ℥. iiii. hoc sum semper vsus.

Ad manus tumidas ex frigore.

℞. Osi pi, adipis anserini, & anatis ana ℥. ij. mucilaginis seminis cydoniorum ℥. j. amyli ℥. vj. terbinthi
Ttt ij

nae ℥. j. β. ol. ros. ℥. iij. ol. de vitellis ouorum ℥. ij. ceræ cā-
trinæ parum, fiat linimentum.

Aqua pro manibus.

℥. Aquæ pluuiæ ampullam vnam. Imponatur sal.
gemmæ pro solido: tantundem aluminis albi: insolentur
per 7. vel 8. dies. Deinde hac aqua laua manus, præcedente
lotione aquæ communis.

Ad abluendas manus.

℥. Pinearum mundatarum, pul. sinapi ana ℥. iij. mel-
lis optimi ℔. β. misce, & fiat pasta.

Ad tumorem manuum ex frigore.

℥. Seminis lini, fœnugr. althææ ana ℥. β. extractæ mu-
cilaginis cum aqua liliorum, vnguenti supra scripti, & de
mucilagibus ana ℥. j. ol. aneth. amyg. dulc. an. ℥. β. fiat
linimentum pro manibus cum lana sordida.

Ad splendorem.

℥. Micæ panis albi ℔. ij. florum fabarum ℔. j. ros.
albarum, vel rubrarum, nymphææ, liliorum ana lib. iij. la-
ctis capræ ℥. vj. iridis Venetiorum ℥. j. distillantur in bal-
neo Mariæ.

Aliud.

℥. Peponum, melonum maturorum cum semini-
bus lib. vj. albuminis ouorum cum vitellis numero v. di-
stillentur, & aqua seruetur vsui. hæc non minorem splen-
dorem facit, quàm sublimatum.

Fucus præstantissimus pro domina d'Estampes.

℥. Sublimati. ℥. j. porcellanarum ℥. ij. margarita-
rum splendidarum ℥. ij. terantur diligentissimè, & in-
corporètur simul in mortario marmoreo, & pistillo li-

gneo, per tres horas deducatur, fricentur, reducanturque in tenuissimum puluerem, deinde puluis abluatur aqua foliorum rutæ: desiccans seruetur vsui. Adde tolliorum auri & argenti numero i. vtere. Prius tamen faciem abluito decocto hordei, & scæneg. Postea verò manè abluatur aqua, & vino albo mixtis. His autem fucis vtendum, non nisi iam purgato corpore. Ad auferendas lentigines faciei nihil æquè conuenit, ac aqua distillata papaueris erratici siue fœestris.

Aqua ad faciem decorandam.

℞. Lactis vaccæ mensis maij (ex aliis nihil valet) lib. ij. arangiorum numero iij. limonum numero v. incidantur minutim, aluminis, sacchari ana ℥. j. Hæc omnia infunde in lacte, & distillentur in alembico vitreo.

Fucus nobilis cuiusdam approbatissimus.

℞. Sublimati ℥. j. bulliat in ℥. j. aquæ cisternæ, quousque sentiat aliquam acrimonia in lingua. Postea adde cerusæ ℥. iij. bulliant parum, clarificentur cum albumine ouorum numero vj. & postea coletur, & vsui seruetur. donec vti volueris, & agitetur frequenter.

Aqua præstantissima.

℞. Terebinthinæ, mastiches albissimæ, ruthiæ præparatæ, caphuræ, aluminis ana ℥. iij. infunde in aceto forti per tres dies. Postea distilla per alembicum, & de aqua distillata laua faciem.

Ad idem.

℞. Serpentariæ recentis ℥. j. rutæ M. j. hederæ terrestres M. ij. boracis ℥. j. styracis collatæ ℥. β. ligni aloës ℥. ij. mosci ℥. β. vnguenti citrini q. j. caphuræ ℥. vj. carnis caponis ℥. ij. corticis limonum, & citranguli ana ℥. j. ponantur in alembico, distillentur, & fiat aqua, vt decet.

Aqua ad decorandam faciem.

℞. Caphuræ ℥. iiij. aluminis rub. boracis ana ℥. vj. molci ʒ. ij. terantur omnia, adde tartari ℥. j. β. omnia pone in tb ij. aquæ rosatæ commiscendo semper cum spatula. Postea distilla per filtrum, & in ampula bene clausa seruetur, & manè, faciei bene tersa, cum panno guttam vnā aquæ sumat, deinde faciem bene fricet. Hæc aqua suo odore spiritus auget, & mirabilè inducit albedinem.

Ad gratiam vultui conciliandam.

℞. Lithargiri argenti ℥. iiij. aceti optimi tb. j. ad consumptionem vsque tertiæ partis, coletur, & seruetur vsui in phiala. Aqua serpentariæ ad idem prodest.

Ad faciem rubram, aqua distillata.

℞. Aristochiæ rotundæ, been albi & rub. ana ℥. β. radic. ireos ℥. v. liliorum ℥. vj. cicerum rub. lupinorum com bustorum ana p. β. nucis moscatæ cinamomi ana ℥. β. amygd. amararum parū contusarum ℥. ij. ol. tartari ℥. iiij. aqua pluuialis tb. ij. omnia prius concassata temperentur per duas horas, deinde habeat sanguinem duorum leporum, & omnia simul distillantur.

Ad idem.

℞. Amygd. dulc. recentium ℥. ij. seminis cucurb. mundati ℥. j. pistentur simul, misce succi limonum, vel arangiorum ℥. j. β. boracis ℥. j. caphuræ ʒ. j. cerusæ optimæ ℥. β. misce, simul incorporentur.

Ad ruborem faciei.

℞. Sulphuris ℥. j. cerusæ lotæ ℥. ij. succi limonum qr. β. applica vesperi, cum decoctione fursuris. Addi potest os sepia, caphura cum cæpa.

Ad ruborem faciei à fumis, & vaporibus.

℞. Ol. de tartaro & ros. ana ℥. iiij. succi oxilapathi lauri, serpentariæ ana ℥. iiij. cerusæ ℥. j. β. lithargiri aur

℥.ij. argēti viui extracti ℥.j. β. radic. asphod. vistorum sub
cincubus ℥.ij. fiat linimentum in mortario plumbeo.

Ad dealbandos dentes, manus & faciem.

℥. Sublimati ℥. iiii. argenti viui præparati & extin-
cti ℥. iij. pistentur, donec alba reddantur, postea totum
colligetur in panno lineo, & in aqua cisternæ aut fontis
paululum ferueat aqua, alio vsu accipe, idem ex eodem
madesacito, quoties voles.

Ad tubercula faciei lepræ.

℥. Cineris & rad. arist. seu serpentariæ decorticatæ
per dies nouem in aqua fontis lotæ. Tunc tota per cribrũ
transmissa, quantum voles, particulam cum aqua plan-
taginis vel portulacæ, vel lactucæ dissolutæ, faciem illine.
Expertum.

Ad ardorem vrinæ post coitum.

℥. aloës in aqua plantaginis lotæ ℥. β. terebinthinæ,
in vino albo lotæ ℥. ii. myrrhæ ℥. β. fiant pil. vii. pro ℥. ca
piat ad quinque dies pil. v.

Item.

℥. plantaginis, caudæ equinæ ana M. i. contundan-
tur, & distillantur in alambico, de qua sumatur ℥. iiii. aut
iiii. singulis diebus, manè.

Ad dolorem dentium.

℥. piperis longi ℥. ii. pyretri, staphisagriæ ana ℥. i.
subtilissimè pulueriscentur: mellis ℥. i. β. aquæ vitæ ℥. β.
misce super cineres calidos, & applica dentibus.

Ad idem ex Empyricis.

℥. rad. chelidonæ, immittatur in aurem, qua parte
dens dolet, super dormiat.

Ttt iij

Ad ruborem.

℥. vnguenti citrini ℥. β. lythargiri ℥. iiii. cerusæ lotæ ℥. ii. bombacis & aluminis vstorum, tartari calcinati q. β. succi rad. enulæ campanæ, oxilapathi, & cyclaminis, limonum ana ℥. vi. caphuræ ℥. iii. olei ros. ℥. i. β. Argentum viuum sine liquore, valet tuberculis elephantico-
rum.

Ad idem.

℥. succi fumiterræ, plantaginis, acetos. ana ℥. iii. olei ros. ℥. i. gummi tragacanthi & arabici ana ℥. β. sanguinis draconis ℥. ii. ceræ nouæ, quod satis est, fiat vnguentum, quo vngatur in introitu lecti. Die verò crastina abue-
ciem decoctione fabarum.

Ad faciem rubram & subliuidam.

℥. tartari calcinati ℥. β. sacch. candi, boracis vsti ana ℥. j. β. mucilaginis seminis psili, cydoniorū extract. cum aqua solani ana ℥. β. albumina ouorum fortiter agitata numero xx. caphuræ ℥. ii. incorporentur, & distillantur simul in vase vitreo, bene obturetur, cum qua in introitu lecti cum panno raro epithimētur partes faciei, abluēdo in crastinum cum aqua florum nenupharis, & infusi fursuris in panno raro.

Ad ruborem faciei precedentibus vniuersalibus purgationibus.

℥. lythargiri auri ℥. i. infundatur in aceto bis vel ter, & moueatur sæpe, & resideat in sole, donec albetur, & seruetur vsui.

℥. lythargyri, hoc modo præparati ℥. i. nutriatur ex aceto albo, & semine cucurbitæ, & agiterur, donec redigatur in formam vnguenti, & consistētiā. Adde caphuræ dissolutæ in aqua ros. ℥. β. vngatur locus affectus, & manē vngatur sequenti decocto.

℥. mal. p. i. fabarum confusarum ℥. ii. fiat decoctio

ad ℥.iiii. facta collatura, de residentia faciem abluat.

*Linimentum pro virgine, cui facies erat
desæ lata scabie.*

℥. lythargiri auri ℥. i. β. cerusæ lotæ in aqua plantag.
& caudæ equinæ ana ℥. ij. oleo ros. ℥. iij. coquatur oleū,
& cum certa alba q. s. fiat linimentum.

In rubore faciei & tuberculis.

℥. olei rosati, & tartari ana ℥. iij. succi oxalidis ℥. iij.
cerusæ lotæ ℥. j. β. lythargiri auri ℥. j. argenti viui extin-
cti ℥. j. β. radice asphod. vlti sub cineribus, fiat linimen-
tum in mortario plumbeo.

℥. specierum vnguenti citrini, lythargiri auri ana ℥.
iij. cerusæ lotæ ℥. ii. boracis, & aluminis vltarum, tartari
calcinati ana quart. β. succi rad. elenii, oxilapathi, cicla-
minis, limonū ana ℥. v. olei ros. ℥. i. argenti viui extincti
suo liquore, id est, saliuæ ℥. iiii. misce, & fiat vnguentum.
Hoc valet ad tubercula faciei elephanticorum.

Ad rugas faciei.

℥. decoctionis brionis, decoctionis ficum ana par-
tes equales: abluatur facies.

*Ad nodos sub cute apparentes, tanquam auellana,
in multis partibus corporis.*

℥. rad. croci vel crocum ipsum. Pistetur cum lacte
mulieris, exhibeatur vt emplastrū pro vlceribus Italicis.

℥. citrini ℥. iiii. olei communis ℥. i. bulliāt per duas
horas, donec ponatur iste pulvis, semper agitando.

℥. mastiches, macis, aloës, lithargiri auri, cerusæ ana
℥. ii. fiat pulvis.

Ad solis adustionem.

℥. succi plantag. solani ana ℥. i. β. lythargiri auri, &

argenti ana ʒ. i. plumbi vsti ʒ. ʒ. tuthiæ præparatæ ʒ. vi.
caphuræ ʒ. ʒ. olei ros. ceræ q. ʒ. misce, fiat vnguentum.

Ad combustionem ignis.

℥. ol. ros. aquæ rosarum, albuminis ouorum, quod
fatis est, misce, & paretur, & per quatuor dies admoue lo-
co adusto, quinto die admoue sequens emplastrum.

℥. olei nucum, ceræ nouæ ana ʒ. i. liquecant simul.

Ad combusta aqua & igne.

℥. mediani corticis sambuci ʒ. vi. olei ros. ʒ. j. ʒ. ma-
stiches, thuris ana ʒ. ceræ albæ ʒ. ij. bulliant in ℥. iiij. a-
quæ ad consumptionem medietatis, donec expumatur,
& refrigeretur, quod supernatat, idoneum est adustioni
admouere.

Ad vlsionem.

℥. succi solani, plantaginis ana ʒ. ij. corticis media-
ni, sambuci ʒ. j. ol. ʒ. j. coque in duplici vase ad consum-
ptionem succorum, cerusæ lotæ in aqua ros. lythargiri
auri ana ʒ. j. ʒ. tuthiæ præparatæ ʒ. iiij. corticis thuris ʒ.
ij. axungia porci recentis sine sale & lotæ in aqua ross. ʒ.
x. ceræ albæ, quod satis est, fiat linimentum. In fine adde
albumina ouorum nu. ij. caphr. ʒ. ʒ. vngatur.

Ad partes igne affectas.

℥. calcis nouæ, vel potius nouæ in aqua ros. lotæ ℥.
iiij. succi ros. plantaginis ℥. ij. misc. fiat vnguentum. Ab
Auicenna laudatur.

*Ad ambusta faciei ex
aqua calida.*

℥. collyr. albi ras. ʒ. iiij. (nitendum, ne ad oculos per-
ueniat) aquæ peculi ros. q. satis est, fiat collyrium, quo
lauetur.

*Ad ambusta experti sum nunnulli hoc em-
plastrum felici successu.*

℞. olei ros. ℥. ij. olei ex seminibus cucurbiæ express.
℥. i. β. ceræ albæ q. β. fiat vnguentum, quo vtantur com-
busti.

Ad leniendum faciem post combustionem.

℞. vnguenti pomatæ ℥. iiij. olei rosati ℥. iiii. vnguen-
ti ℥. ij. fiat linimentum.

Ad combustionem ex Empyricis.

Vbi quis exustus est aut aqua caler, aut igne, impo-
nat partem affectam in quam frigidam. Si id nequeat
fieri, lintea madefacta aqua frigida vicissim parti affe-
ctæ imponat. Interim accipe capam magnam cum qua-
tuor granis salis. Tere in mortarium, & combustionem im-
pone. Capa aufert ignem.

*Ad delenda vestigia morbillorum
in pueris.*

℞. ol. de lilio ꝑ. j. pingued. ℥. iiij. ol. ros. ℥. lauentur
diu cum aqua ros. & liliorum. Deinde.

℞. albūmina ouorum recentia numero iiij. in testis
suis parentur, & ad ignem parū coagulentur, misce in
mortario cum supradictis, amygdal. dulc. & amararum
decorticatarum ana ℥. i. Deinde incorporentur, & pisten-
tur cum supra dictis. Adde radic. arundinis ℥. ii. β. sarco-
colæ, seminis melonum cum cortice mundi & abluti, li-
targiri auri, sacchari, medollæ anisi, cretæ, ex qua fiunt
vasa fictilia ana ℥. j. omnia misce in mortario, donec for-
mam linimenti habeant.

*Ad pustulas purpureas per
corpus dispersas.*

℞. ol. ros. ꝑ. β. succi plātaginis & solani ana ℥. ii. ce-
ruxæ ℥. i. sulphuris ℥. iii. litargyri ℥. i. β. axūgiæ porci ℥. ij.

TRACTATUS

reducantur omnia in mortario plumbeo, donec ad formā linimenti perueniant, & vnguantur partes affectæ.

Ad combustionem ignis & aque.

℞ardum antiquum, & ferro ignito superpone, deinde excipe guttulas ardentes cadentes in aquam frigidam & pinguedinem, quæ supernatabit, excipito, & cum aqua ros. subigito, & parti combustæ apponito.

Pro muliere combusta in genu, pectore & collo, ex aqua calida.

℞. cerusæ lotæ in aqua ros. ℥. j. calcis lotæ in aqua ros. vel solani ℥. iii. pul. vnguēti citrini ℥. ℞. mucilaginis seminis cydoniorum, & pyrorum extractis cum aqua ros. ℥. iii. ducantur omnia in mortario, donec acquirāt formam linimenti, addendo aquæ solani modicum, fiat linimentum ad partem affectam.

Ad Idem.

℞. vnguēti pomatæ ℥. iiii. olei ros. ℥. iii. vnguēti citrini ℥. ℞. fiat linimentum.

Aqua distillata ad idem.

℞. sulphuris viui ℥. v. thuris albi, myrrhæ electæ ana ℥. ii. cristalli calcinati ℥. ℞. succi limonū ℥. iiii. caphuræ ℥. j. ℞. aquæ florum fabarum, ros. ana ℥. j. puluerisentur, & simul misceantur, fiat aqua, quæ seruetur ad vsum dictum.

Ad prohibendam caluitiem lauetur vrina.

Ad dentes nigros & erosos.

℞. theriacæ gr. j. elixetur cum succo fœniculi & vino albo pro dealbatione dentium.

Ad corrosionem dentium.

℞. cornu cerui vsti ℥. j. mastiches ℥. vj. coralli rub. vsti ℥. j. fiat puluis, quo fricentur dentes.

Dentifricium optimum.

℞. hyss. orig. mentha ana ℥. ii. aluminis scissilis, cornu cerui, salis communis ana ℥. j. excipiantur, & vratur in olla, donec in prunas reducantur, adde piperis pumicis, pyretri, mastiches ana ℥. ℥. myrrha odorata, cinamomi electi ana ℥. j. tere subtilissimè, cribra, & seruetur puluis ad dentifricium. Si cum pyramidis forma facere volueris, excipies puluerem styracis vel ladani in aqua ros. In succis sit crusta panis calcinata addita.

Ad splendorem vnguium.

Vnge vngues vnguento amygdalarum amararum.

Psilatum.

℞. pul. noctuæ ℥. j. cumini, sanguinis vespertilionis ana ℥. iii. fiat linimentum, mosci ℥. j. hoc in pul. nostro ingreditur lapis marinus, vrtica marina, ana partes equales. Nam tota substantia capillos euellunt, nec renasci patiuntur. Summopere autem præstandum est, vt pars, cui debet applicari vnguentum, primo lauetur, lixiuio cinerum samentorum id faciet. Quod si post admotum medicamentum pruritus relinquatur in parte, vnde pilli deciderunt, vnguarur vnguento albo Rasis, aut decocto seminis hyosciami, aut seminis caulium. Hoc autem vtendum est, aliis purgato corpore. Nam medicamenta acra ad partes, humores attrahunt. Sextus philosophus pleroricus vtitur vrina canina, & lacte canino, & gummi hederæ, & succo thymimali ad depillandum. Non solum euulsos ne renascantur prohibet, sed depillat.

Pro Barba.

℞. mellis optimi ℔. j. foliorum abrotani maris M. ii. misceantur simul, ac distillantur in balneo Mariæ. Deinde accipe stillaticij liquoris ℥. ii. cineris talpæ ℥. iii. cineris truncorum caulium ℥. iii. ladani purissimi ℥. ii. misce, fiat linimentum, quo vtatur ad liniendam barbam.

Ad serpiginem.

℞. succi lapathi acuti, rad. cyclaminis, ranunculi, ser-

pentariae, ana ꝑ. j. ꝑ. ꝑ. succi limonum ꝑ. ii. litargyri auri ꝑ. i. ꝑ. ꝑ. thuris, mastiches ana ꝑ. v. olei tartari, laurini ana ꝑ. j. vitreoli albi, boracis vsti ana ꝑ. ꝑ. ꝑ. axungie porci recenter infusæ, & liquefactæ q. j. argenti fugitivi ꝑ. j. ꝑ. olei ros. q. ꝑ. fiat vnguentum satis liquidum.

Quoniam autem sublimatū, cerusa, & omnia ferè metallica ex plumbo dentes ferè denigrant & corrumpunt, hunc in modum cauendum esse videtur hoc incommodum. Dum mulier est fricanda, ore cōtineat oleū amygd. dulcium, vel aliquā partem, vel amygdalas antiquas mandat, sed ol. amygd. dulcium est præstantius, quo etiam vti solemus in vñctionibus, quæ solent fieri in morbo Italico. Nam argentum viuum non minùs, quàm cetera, dentibus infestum est. Tum hoc notatu dignum est, quòd ab omnibus metallicis his splendida facies efficitur, eique veluti tectoriū inducitur, sed indecorem inducit. Quare meliores sunt faci, qui citra hæc parantur, præsertim pro formosis, quæ modicè astringentibus & abstergentibus vti debent, non autem vehementioribus: quæ autem minùs sunt formosæ, & rugosæ, vehementioribus vti debent.

F I N I S.

